

Árnyékban született csillagok

Paralimpiatörténeti tanulmányok
I. kötet

MEOSZ

Name: Nadas Pal Miklos Pal
Order: 57390

Köszönjük a vásárlást a szerző és a kiadó, valamint a terjesztő nevében is. Vásárlásával támogatta, hogy Magyarországon az elektronikus könyvkiadás fejlődni tudjon, a digitális kereskedelemben kapható könyvek választéka egyre szélesebb legyen. Köszönjük, és reméljük webáruházunkban hamarosan viszontlátjuk.

Árnyékban született csillagok

Paralimpiatörténeti tanulmányok

Szerkesztette Nádas Pál

A 2018-as kiadású nyomtatott könyvvel megegyező, digitális kiadás.

1. kötet

Árnyékban született csillagok

Paralimpiatörténeti tanulmányok

Szerkesztette Nádas Pál

A 2018-as kiadású nyomtatott könyv javított, digitális kiadása.

1. kötet

Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége
Budapest
2018

Szerkesztette: Nádas Pál

Írták:

Bartos Adél, Bálint Éva, dr. Benczúr Miklósné, Benedek Richárd, Bernau Péter, Bíró Norbert, Dani Gyöngyi, Faragó Péter, Farkas László, Fábián Attila, Gombás Judit, dr. Gruiz Katalin, Hajdu Brigitta, Hegedűs András, Karácsonyi Zsolt, Keserű József, Kovács Brigitta, Kovácsné Fülöp Beáta, Kurucz Zita, László Anita Mária, Legeza György, dr. Litavecz Anna, Lőrincz Krisztina, Lukáts (Lukács) György, Mészáros Edit, Mihályi András, Nádas Pál, Nagy József, Pál-Plichta Györgyi, Páni Róbert, Pásztory Dóra, Partonai Ágnes, Pegán Zoltán, Schiller-Kertész Judit, dr. Sós Csaba, Szőke Viktória, Tóthné dr. Kälbli Katalin, Weisz Róbert, Zakor Andrea

© Szerzők, 2018
Szerkesztés © Nádas Pál, 2018
Minden jog fenntartva

Fotók:
Bézsenyi Zsolt, Czagány Balázs, Illyés Tibor, Molnár Béla, Pintér Márta,
Szalmás Péter, Tapa Gergely, Tormássy Béla

Borítót tervezte:Berki Erzsébet

A borítón látható fényképek:
Molnár Béla, Pintér Márta és Szalmás Péter alkotásai

Fotók forrása:
MTVA - MTI-archívum, IPC-archívum, Nádas Pál gyűjtése,
valamit intézményi és magángyűjtemények

Az e-bookban található filmek az MTVA archívumából
és magángyűjteményekből származnak

Szakmai lektor: dr. Perlusz Andrea, dr. Tatár András

Nyelvi lektor: Lőrik József

Az e-filmek angol fordítása: Sinka Erika

ISBN 978-963-12-9661-7 (e-book)

Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége
2018

A tanulmánykötet Nádas Pál és a társszerzők, valamint a MEOSZ közös vállalkozása

Pénzügyi támogatók:
Emberi Erőforrások Minisztériumának Sportért Felelős Államtitkársága,
Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége
Rehab Zrt

Minden jog fenntartva. A kiadvány a jogtulajdonos írásbeli engedélye nélkül sem részben, sem egészben nem másolható sem elektronikus, sem mechanikus eljárással, beleértve a fénymásolást, a számítógépes rögzítést vagy adatbankban való felhasználást.
A tanulmánykötetben megjelent tanulmányok jogtulajdonosai a szerzők, így azok változtatás nélküli, más kötetekben vagy tanulmányokban történő felhasználása csak a szerző vagy szerzők külön engedélyével történhet. Az MTVA archívumából származó felvételek kizárólag e kötet elektronikus kiadványában használhatók fel. Egyéb célú felhasználásához az MTVA külön engedélye szükséges.
A Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) hozzájárulását, engedélyét adta, hogy az MTVA archívumától a tanulmánykötet céljára felkutatott és a kiadó által megvásárolt archív anyagokat, a paralimpiai mozgalmat érintő filmeket, az Árnyékban született csillagok. Paralipiatörténeti tanulmányok című e-könyvben nyilvánosságra hozza.

A tanulmánykötet e-változatában megjelölt honlap (weboldal, webhely) vagy YouTube-kapcsolatok működéséért a kiadó nem tud felelősséget vállalni, mert a jogtulajdonosok a hozzáférést szüneteltethetik, megszüntethetik vagy a kötetben most megadott elérhetőség címét is megváltoztathatják. A tanulmánykötet e-változatában megjelölt 153 digitalizált dokumentumhoz való hozzáférésről (fotóalbum, sajtógyűjtemény, Microsoft Office, PowerPoint, filmek) a kiadó gondoskodik.

A nyomtatott kiadványban aláhúzással jelöltük az e-könyvben hozzáférhető dokumentumokat

Amennyiben az olvasó hibát, tévedést, pontatlanságot, elírást talál a könyvben, kérjük, jelezze a könyv szerkesztőjének (nadaspal@gmail.com), hogy egy esetleges újabb kiadásban korrigálni lehessen azokat.

TARTALOM
I. KÖTET

ELŐSZÓ ... 16

VALLOMÁS A TANULMÁNYKÖTET SZÜLETÉSÉRŐL ... 18

I. FEJEZET – ELÖLJÁRÓBAN ... 25

Nádas Pál: Mit értünk a rokkantak olimpiája, paraolimpia vagy paralimpia és parasport elnevezéseken? ... 25
A 2015–2016. évi kutatás rövid összefoglalása ... 28

II. FEJEZET – A MAGYARORSZÁGI PARALIMPIAI MOZGALOM ÉS A JÁTÉKOK FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE ... 31

Nádas Pál: Az emberbaráti szeretet jegyében új eszme születik ... 31
Sir dr. Ludwig Guttmann szerepe a paralimpiai játékok kialakulásában ... 33

Nádas Pál: A „paraolimpiai-paralimpiai" mozgalom fejlődéstörténete a második világháborút követően ... 40
A második világháborút követő nemzetközi szereplés lehetősége ... 41
Az első magyar paralimpiai érem a XXI. Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékokon ... 47
A magyar sportolók az elnyomó politikai hatalom kiszolgáltatott eszközévé váltak ... 51
A Torontolympiád hazai előzményei ... 53
Önfeledt előkészületek! ... 55
Irány Toronto, miközben a szocialista tábor politikai apparátusai munkához láttak ... 58
Egymásnak ellentmondó politikai döntések után kikényszerített hazautazás ... 60
Szelényi Imre (disszidálása) emigrálása ... 65
Kapkodó és összefüggéstelen politikai döntések ... 66
Összegzés ... 68
Az elnémított jövő ... 70

Nádas Pál: Új lehetőségek az MTSB és a MEOSZ-TSB megalakulásával ... 76
Professor Sir Ludwig „Poppa" Guttmann és a magyar sportolók nélkül ... 81
Minden idők legeredményesebb magyar részvétele ... 90
Lukáts György: Sporttörténeti két hét az Újvilágban ... 102
Aktivitás a nyolcvanas években ... 107
A politikai és gazdasági rendszerváltást megelőző évek ... 115
Magyar aranyérem nélkül, de sok tekintetben az első ... 121
Pechszéria vagy csak magyarázkodás? ... 127
A helyzet változatlan ... 131

Nádas Pál: Megalakult a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS) ..133
Magyar siker a hollandiai „próba-paraolimpián” ..141
Az IPC harmadik közgyűlése Budapesten..146
Utoljára az ICC szervezésében, de már Paralimpiai Játékok név alatt..151
Paulik először, Szekeres és Vereczkei duplázott..170

Dr. Gruiz Katalin: A MÉS (Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége) rövid története ..184
MÉS és a paralimpiai mozgalom ..185
Az értelmi fogyatékosok versenysportjának nemzetközi képviselő szervezete, az INAS-FID..187

Kovács Brigitta: A vakok és gyengénlátók (látássérültek) sportéletének hazai fejlődéstörténete ..189

Nádas Pál: A Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) megalapításával új időszámítás kezdődött..195
Dr. Galántai Ambrus felkérése az MPB elnöki feladatára ..196
A paralimpikonok teljesítményét hivatalosan is versenysportként kezdik értékelni ..198
Az aranyérem-halmozók ismét az uszodában születtek..202
Kitüntetések a parlamentben..214
Földrengésszerű megrázkódtatás..215
A FONESZ szerepe a hazai sportéletben ..221
A sportolói és edzői ösztöndíj, a működés, a műhelyek és a nemzetközi versenyek pénzügyi támogatásának felosztási, szabályozási kísérlete ..232
Először magyar sportoló a téli játékokon ..235
Törekvés a szabályozott és átlátható működésre, a pénz hatalma mételyként hat ..238
A paralimpikonok elismerésének mértékét az olimpikonokéhoz emelték..252
Szimbolikus programok és a kormányzati értékelés..261
Az első magyar női sportoló a téli játékokon ..267
Elsők között a Magyar Sport Házában ..269
I. Nemzetközi Paralimpiai Sportfilmfesztivál – Budapest Bridge..273
Egy évvel a játékok előtt újabb elnökváltás ..277
Sors Tamás újoncként, Ráczkó, Szekeres és Vereczkei rutinosként hozták az érmes helyezéseket .285
Bernau Péter: Peking emléktöredékek ..294
A gazdasági és pénzügyi válság hatása Pekingtől Londonig ..297
Az MPB alapító szervezeteinél kikényszerített fúziók a megszüntetésükhöz vezetett..301
Az MPB hatalmi koncentrációja..311
Harmadik alkalommal a téli játékokon ..316
A paralimpiai eredményesség ismét kevesebbet ért..325
Hatvannégy évvel később ott, ahol a paralimpiai mozgalom elkezdődött..327
Bernau Péter: A sportolók imádták Londont, a brit főváros pedig szívébe zárta a paralimpikonokat ..336
Újabb személycsere az MPB élén..340
Tóth Tamás révén ismét az uszodában született csak aranyérem ..346
Szőke Viktória: Ajándék az élettől ..364
Megalakult az MPB Hagyományőrző Bizottsága (MPB-HÖB), de hivatalosan 2017-től már nem létezik ..367

III. FEJEZET – KONFLIKTUSOK A HATALOM ÉS A DÖNTÉSHOZATAL BIRTOKLÁSÉRT 371

Nádas Pál: Vezetőváltások okai és hatásai a hazai paralimpiai mozgalomra 371
Epilógus a harmadik felvonás végéhez és az ötödik kezdetéről 387

IV. FEJEZET – ADATTÁR 397

Paralimpiai játékok magyar vonatkozású adatai 397
MAGYAR SPORTOLÓK RÉSZVÉTELÉNEK ÖSSZESÍTETT ADATTÁRA, A NYÁRI PARALIMPIAI JÁTÉKOKOKON 398
Paralimpiai aranyérmes magyar sportolók (1972–2016) 400
Paralimpiai ezüstérmes magyar sportolók (1972–2016) 401
Paralimpiai bronzérmes magyar sportolók (1972–2016) 402
Magyar sportolók a paralimpiai játékokon (1972–2016) 404
Magyar edzők a paralimpiai játékokon (1972–2016) 410
Magyar közreműködők a paralimpiai játékokon (1972–2016) 412
Magyar zászlóvivők a paralimpiai játékok megnyitóin 417
A hazai paralimpiai mozgalom vezetői (1970–2016) 418

V. FEJEZET – A PARALIMPIAI MOZGALOM ÉS A MÉDIA 419

Nádas Pál: A hazai média a paralimpiai versenyrendszerben 420
Az Év Sportolója-díj és annak sajtómegjelenése 429

Pásztory Dóra: A paralimpia hazai médiareprezentációja 439

VI. FEJEZET – SZTORIK, TÖRTÉNETEK, EMLÉKTÖREDÉKEK 449

L. Réti Anna: Margitka (részletek) 449
Szőke Viktória: Televíziósként három paralimpián 450
Füredi Marianne: A paralimpia nem más, mint rengeteg kis csoda 451
Lukáts György: Fogyatékos emléktöredékek 451
Lorensz Péter: A Coca-Cola bár és a dél-afrikai haver 452
Nádas Pál: Az elvtársak hálátlannak tartottak 453
Majsai Károly: Tökéletes biztonságban voltunk 454
Pálinkás László: New Yorkban beindítottam a tűzoltók gépezetét 454
Szekeres Pál: Mint a svábbogár, vágódtam hanyatt 454
Szabó Tibor: Elmegyünk a világ leggazdagabb országába, lenyomunk ott egy kemény hetet, megnyerünk néhány versenyt, és mindnyájan jövünk haza 455
Paczulák András: Mi van, gúnyolsz? 458
Engelhardt Katalin: Ha lehunyom a szemem… 458
Erdei Ilona: Lerohantak a suhancok 458
Kézdi Réka: Így kezdődött a nagy kaland 459
Szekeres Pál: Úgy éreztem magam, mint a reinkarnálódott Sziszüphosz 459
Bernau Péter: Peking helyett Hongkongba érkezett 460
Nádas Pál: Mindenkit felkerestem, akit felkereshettem 460
Lukáts György: Johnny 461

Majsai Károly: Nagyon sok barátra tettem szert 462
Lorensz Péter: Vedd ki a kezed a hölgy szoknyája alól 462
Szekeres Pál: A bóbiskoló mesterem 463
Navratyil Sándor: A sízés öröme 463
Kézdi Réka: Tengeri vitorlázásra is készülök? 463
Kovács Győző: Kék útlevél nélkül Bécsbe 464
Nádas Pál: Politikai előrelátás vagy csak egyszerű tévedés? 464
Pálinkás László: Úszóként a vízbe ugrottam 465
Szabó Tibor: Megbízhatatlan embernek tartottak 465
Engelhardt Katalin: Megtapasztaltuk a mélységet és a magasságot 466
Majsai Károly: Beszélgetés Fraczykkal 467
Pegán Zoltán: Egy elszúrt rajt után 467
Nádas Pál: Tiltakozás a csomagként kezelt emberekért 467
Lukáts György: A Rózsa cseppet sem rózsás története 469
Füredi Marianne: A legnagyobb kedvencek 470
Nádas Pál: Katonai repülőgéppel Hollandiába 470
Pegán Zoltán: A látható horpadás 471
Lukáts György: „Szép a rózsám, nincs hibája…" – a Fáklya Világjátékok 471
Sipos János: Az üzlet az üzlet 472
Szekeres Pál: Mind a ketten ülve maradtak 472
Szőke Viktória: Megható lánykérés a mikrofonom és a kameránk keresztтüzében 473
Lukáts György: Szöulban találkoztam a Munka Érdemrend ezüst fokozatával 473
Fejér Balázs: Megértettem 474
Hajdu Brigitta: Egy álom vált valóra 474
Bernau Péter: Érdekes és rövid történetek Pekingből 475
Füredi Marianne: A szeretet végigkísért bennünket 476
Fejér Balázs: Ez a mi Sorsunk! 476
Ághassi Attila: Jobb idő kellett a győzelemhez, mint az olimpián 477
Szőke Viktória: Ajándék az élettől 478
Pásztory Dóra: Szeretek buszozni 480
Dr. Derera Mihály: Városnézés Göteborgban 481
Schubertné Lázárovics Izabella: A vadóc kislányból paralimpikon 483

II. KÖTET

VII. FEJEZET – A PARALIMPIAI SPORTÁGAK FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE A REHABILITÁCIÓ ÉS A DIÁKSPORT KEZDETÉTŐL A PARALIMPIÁIG 499

Dr. Benczúr Miklósné: Gondolatok a sport és a rehabilitáció összefüggéseiről 500
A sportolás testi és lelki hatása az adott személy rehabilitációjában 503
Sportági felkészítés a diáksport, az egészségügyi intézmények és a tehetséggondozás területén a 21. század elején 504

Benedek Richárd: Vak diákok iskolai sportolása 506
Az iskola jelenlegi sportélete 506

Kovácsné Fülöp Beáta: Gyengénlátó diákok iskolai sportja 509
Megalakult a GYDSE 510
Látássérültek Országos Ifjúsági Bajnokságai 511

Bartos Adél: A budapesti mozgásjavító iskola diákjainak sportélete 514
Az iskola sportéletének fejlődése és jelenlegi helyzete 514

Schiller Kertész Judit: Az értelmileg sérült diákok iskolai versenyeinek, versenyrendszerének kialakulása 520
A Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetségének (MÉS) megalakulása 521
Az értelmi fogyatékosok sportjának rendszerváltása 522
A sportszervezeti háttér változásai hazánkban az elmúlt tíz évben, hatása a diáksportra 523
Értelmi fogyatékos gyermekek jelenlegi edzési és versenyzési lehetőségei 524

Bálint Éva – Dani Gyöngyi: Egészségügyi intézmények felkészítő szerepe az aktív sportéletre 525

VIII. FEJEZET – KLASSZIFIKÁCIÓ A PARALIMPIÁN 531

Tóthné dr. Kálbli Katalin: A klasszifikáció folyamatának áttekintése a paralimpiai versenyrendszerben 531
A klasszifikáció története 532
Kik versenyezhetnek a paralimpián? 534
A klasszifikáció folyamatának áttekintése 536

Dr. Gruiz Katalin: Az értelmi fogyatékos sportolók INAS-igazolási rendszere, a sportolók jogosultsága és klasszifikációja 537

IX. FEJEZET – A NYÁRI PARALIMPIA SPORTÁGAI 541

Nádas Pál: Kezdetektől asztalitenisz 541
Felvezetés 541
A mozgáskorlátozottak asztalitenisz sportágának hazai története 543
Asztaliteniszezőink a Paralimpiai Játékokon 546

1976, Toronto – Tauber Zoltán asztaliteniszező az első magyar paralimpiai bajnok 546
1984, New York – az első csapatezüst Kovács, Majsai és Szepesi nevéhez köthető 548
1988, Szöul – Szepesi Attila, az éremhalmozó 548
1992, Barcelona – a női páros: Pusztafiné Kovács Judit és Sasváriné Paulik Ilona is bejelentkezett az éremgyűjtők közé 550
1996, Atlanta – „Pólikáé" (Sasváriné Paulik Ilonáné) a női kerekesszékesek első asztalitenisz-aranyérme 551
2000, Sydney – asztalitenisz-érem nélkül maradtunk 553
2004, Athén – a játékok legeredményesebb magyar asztaliteniszezője Zborai Gyula 553
2008, Peking – négy asztaliteniszező a paralimpiai csapatban 554
2012, London – Pálos Péter a harmadik magyar paralimpiai aranyérmes asztaliteniszező 554
2016, Rio de Janeiro – Csonka András tizenhat év szívós munkáját követően paralimpiai ezüstérmes 556

Schiller-Kertész Judit: Az atlétika a sportok királynője 579
Látássérültek atlétikája 581
Út az iskolai versenyektől a paralimpiáig 586

Nádas Pál: Az atlétika a többi paralimpiai sportág alapját is jelenti 595

Legeza György: Atlétika három keréken 610
Kerekesszékes futás Magyarországon 611

László Anita Mária: A boccia, a legsúlyosabban sérültek paralimpiai sportága 631

Bíró Norbert – Keserű József: A látássérültek és a cselgáncs 652
Szemészeti klasszifikáció 652
A szabályrendszer speciális vonásai 652
Látássérültek cselgáncssportjának hazai története 653

Páni Róbert: A hazai csörgőlabdázás története 657

Faragó Péter: Az erős emberek sportja az erőemelés 664
A fekvenyomás hazai története 665
Peking után, London előtt 668
London után, Rió előtt 668

Karácsonyi Zsolt: Paralimpiai sportág lett 2008-tól az evezés 676

Hegedűs András: Az íjászat a sportági integráció egyik kiváló lehetősége 678
Az íjászat helye a világban 679
Hogyan kezdődött és miképpen alakult a hazai íjászat? 680
Látássérültek is tudnak íjászkodni 683
Záró gondolatok 685

Weisz Róbert: A hazai kajak-kenu – paracanoe – története 686

Farkas László – Nádas Pál: A kerekesszékes kosárlabda kiváló csapatjáték 691

Mészáros Edit: A kerekesszékes rögbi hazánkban a legfiatalabb csapatsportág 695
Néhány szó a játék kialakulásáról 695
A játék sérültségi kategóriái, a játékosok kategorizálása 695
Az első magyar kerekesszékes rögbicsapat (WildBoars, Vaddisznók) története 697
Egy kis szabálymagyarázat 698

Mihályi András: A múlt kötelez az ülőröplabdában 700

Nádas Pál: Az ülőröplabdázás első huszonhárom éve (1980–2003) 709
Az állóröplabdázás a kezdetet, az ülőröplabdázás a jövőt jelentette 709
Az ülőröplabdázás hazai kialakulása és fejlődése 711
A magyar ülőröplabda-válogatott megszületése 713
Ülőröplabda-világbajnokság 716
A gyors fejlődést zuhanó repülés követte, amelyet a pályán kívülről is gyorsítottak 718
Az új kezdeményezés fellendülést eredményezett 720

Pál-Plichta Györgyi – Zakor Andrea: A paralimpiai sportlövészet története 731
Nemzetközi kitekintés 731
Itthon hogyan kezdődött? 731
A versenyszerű sportlövészet kezdete 733
Felkészülésünk tanulságai és hogyan tovább? 736

Farkas László: Kerekesszékes tenisz (1992–2016) 740
A sportág története 740
Kerekesszékes tenisz a Paralimpiai Játékokon 742

Dr. Litavecz Anna: A paralimpiai játékok versenyprogramjában a triatlon 747
Klasszifikáció – sérültségi kategóriák 749
A sportág nemzetközi kezdete 749
Magyarországi kezdet 749
Az első paralimpiai ciklus (2013–2016) 752
2013 – Az első év 752
2014 – A második, a szabályváltozások éve 753
2015 – A harmadik, a kvalifikáció éve 754
2016 – A negyedik, a paralimpia éve 755
Először paralimpiai játékokon 756
A paratriatlon versenyzői (2013–2016) 756

Nádas Pál – Dr. Sós Csaba: Az úszás a legeredményesebb paralimpiai sportágunk 761
A stílusok alakulása 761
Az úszás fizikai és biológiai alapjai 762
Az úszás egészségügyi vonatkozásai 762
A mozgáskorlátozottak versenyúszásának kezdetét az első paralimpiai játék (1960) jelentette 762
A magyarországi paralimpiai úszósport története 763
1984 – New York, Fáklya Világjátékok, VII. Paralimpiai Játékok 770
1988 – Szöul, VIII. Paralimpiai Játékok 774
1992 – Barcelona, IX. Paralimpiai Játékok 778
1996 – Atlanta, X. Paralimpiai Játékok 780
2000 – Sydney, XI. Paralimpiai Játékok 783
2004 – Athén, XII. Paralimpiai Játékok 787
2008 – Peking, XIII. Paralimpiai Játékok 790
2012 – London, XIV. Paralimpiai Játékok 795
2016 – Rio de Janeiro, XV. Paralimpiai Játékok 798

Pegán Zoltán: Vitorlázás 808
A sportág hazai története 808

Hajdu Brigitta – Nagy József: Egyszemélyes sportágából nemzetközileg is elismert sportággá fejlődött a hazai kerekesszékes vívás 812

X. FEJEZET – TÉLI PARALIMPIAI SPORTÁGAK 829

Fábián Attila – Kurucz Zita: A sí, monosí története 829
Hazai történet 832

Lőrincz Krisztina: Sífutás és a biatlon 836
A paralimpiai sífutás rövid története 836
A paralimpiai biatlon rövid története 836
Sportfelszerelés 837
A hazai paralimpiai sportélet legfrissebb téli sportága 837

Patonai Ágnes: Kerekesszékes curling 840
A hazai kerekesszékes curlingről 841

XI. FEJEZET – OLIMPIKONOK – PARALIMPIKONOK – EXTRÉM SPORTOLÓK 843

Tóthné dr. Kälbli Katalin: Példaértékű sportolói teljesítmények – „Csodabogarak" – az olimpiai és a paralimpiai játékokon 843

Gombás Judit: A lehetetlent nem ismerő, extrém sportolók 850

SZALMÁS PÉTER: PARALIMPIAI PILLANATKÉPEK 2004–2016 857

FÜGGELÉK 889

A leggyakrabban használt rövidítések 890

A felhasznált szakirodalmi források 892
Az 1. kötet szakirodalmi forrásai 892
A 2. kötetben felhasznált szakirodalmi források 903

Fényképek és dokumentumok jegyzéke 913

Névmutató 918

Köszönet illeti mindazokat, akik a tanulmánykötet elkészítésében és megjelenésében segítséget nyújtottak:

Ághassi Attila, Balázs Anita, Barta Sándor, dr. Bánfai Tamara, Becsey János, dr. Benczúr Miklósné, Berki Erzsébet, Bernau Péter, Bordán Attila, Braun János, Czimmermenn József, Csáki Judit, Csiszár Attila, Csík János, Cserti-Szauer Csilla, Csocsán Emmy, Dani Gyöngyi, dr. Derera Mihály, Dezsényi Katalin, Dénes József, Engelhardt Katalin, Erdei Ilona, Faragó Péter, Fábián Attila, dr. Fejes András, Fejér Balázs, Ferenci Péter, Füredi Marianne, Gallov Rezső, Gombás Judit, Godor László, Göllesz Zoltán, Gömöri Zsolt, dr. Gruiz Katalin, Gundel Takács Gábor, Hajdu (Volczné) Brigitta, † **Hajdú Levente,** Hegyes Judit, Herczeg Gábor, Herczeg Juli, Herczeg Vera (Toronto), Hermann Nikolett, Hodunov Edvard, Holler Zoltán, Hooper W. Charmaine, Horváth Edit Melinda, IOC – Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) archívuma, † **Ignácz Beáta**, dr. Kaiser János, Karádi Katalin, Kézdi Réka, Klein Gyula, Koller István, Kotschy Viktor, Kovács Ágnes, Kovács Brigitta, Kovács Csongor, Kovács Győző, Kovácsné Fülöp Beáta, dr. Könczei György, Krajnyák Zsuzsanna, Kun Tamás, dr. Laczkó Magyar György, László Anita Mária, Legeza György, Lengyel László, Lénárt Zoltán, dr. Litavecz Anna, ifj. dr. Lorensz Péter, Lökös Katalin, Lőrik József, Lőrincz Krisztina, Lukáts György, Madár Ildikó, Magyar Nemzeti Levéltár (MNL), Magyar Olimpiai és Sportmúzeum (MOS), Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB), Majsai Flóra, Majsai Károly, Mandler Judit, Messina Györgyi, Máté Bence, Mihályi András, MTVA-achívum, Molnár Damján, Molnár Béla, Nagy Györgyi Mária, Nagy József, Navratyil Sándor, Nádas Krisztina, Nánási László, Nebehaj Barbara, Nemzeti Sport-archívum, Nickl Norbert, Oláh Józsefné, † **Paczulák András,** Pálinkás László, Pásztory Dóra, Patonai Ágnes, dr. Pátkai András Gyula, Pegán Zoltán, dr. Perlusz Andrea, Péntek Dózsa Melinda, Péter Erika, Picolin Alexander (IPC-archivum), Pintér Márta, Rapai Nándor, Reichenberger Andrea, Rosta Katalin, Roszik Linda, Rovni Emese, Sal Mara, Salga Péter, Sándor Brigitta, Schiller-Kertész Judit, Siklósi Zsolt, Sinka Erika, Sipos János, Skriba Szabolcs, Soltész Anikó, Somorjai Ágnes, dr. Sós Csaba, Suri Ilona, Suri Péter, dr. Szabó Lajos, Szabó Tibor, Szabó Tünde, Szakáll István, Szakály József, Szekeres Pál, Szemkeő Tünde, Szerencsi Éva, Szilák Ágnes, Szőke Viktória, dr. Tatár András, Tauber Zoltán, Tormássy Béla, Tóth Ildikó, Tóth József, Tóth Veronika, Tóthné Kälbli Katalin,Toronto Reference Library, Tompa Gábor, Tóth András, Varga Krisztina, Vachott Sándor Városi Könyvtár (Gyöngyös), Weisz Róbert, Wessely Vilmos, Wisinger János, dr. Zászkaliczky Péter

ELŐSZÓ

Mozgássérült embernek lenni persona non grata volt a II. világháborút követően. Az 1970-es években három sportegyesület is alakult, a Halassy Olivér SC Budapesten, a Mozgáskorlátozottak Akarat Sportegyesülete Miskolcon, majd a Vasakarat SE Szombathelyen. Miért vonzotta a sport a mozgássérült embereket? A sportban nagyon gyorsan meg lehetett mutatni ugyanis – ez ma sincs másképp –, milyen teljesítményekre képes sérültként egy ember. Az említett három sportegyesület vezetett később a mozgássérült emberek mozgalmához, érdekvédelméhez. A sportegyesületekkel párhozamosan elindult egyfajta társadalmi nyitás, sorra alakultak a mozgáskorlátozott emberek érdekvédelmi egyesületei, és ezek 1981-ben, az ENSZ Évében megalakították a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetségét, a MEOSZ-t.

Az Országos Testnevelési és Sporthivatal (OTSH) 1977-ben a mozgássérült sportolók erőszakosságának köszönhetően életre hívta a maga bürokráciájával és szabályaival a Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottságát (MTSB), hogy hivatalossá tegye és elkezdje a nemzetközi sportélet szervezését. A sportolók azonban, akik pontosan tudták, hogy hazai versenyrendszer nélkül nincs nemzetközi megmérettetés, hozzáfogtak megszervezni a hazai sportági versenyeket. Nagyon kevés pénzből, gyenge háttérrel, de kemény munkával elindultak az országos versenyek: Szombathelyen a Savaria Kupa, Egerben az Agria Kupa, Miskolcon az Avas Kupa. A Halassy Olivér SC szervezte meg az első három (1971, 1979, 1981) nemzetközi és országos versenyt, majd az 1980-as évektől a sportági bajnokságok rendszerét már a MEOSZ-szal való együttműködésben alakította ki. Az MTSB második elnökének Kelemenné dr. Szakonyi Júliát választották, aki pszichológusként dolgozott a baleseti intézetben, így a legtöbb friss sérültet a sportolás felé irányította, 1971-től a Halassy úszószakosztályát vezette. 1981-ben ő lett a MEOSZ főtitkára is, néhány évig e két funkciót együtt látta el. Ebbe a rendszerbe kapcsolódott be a MEOSZ, és azonnal komoly szerepet vállalt a hazai versenyek finanszírozásában is. Ezzel nagyon sokat tett a mozgássérült emberek sportjáért. 1983-ban az MTSB és a MEOSZ együttműködést kötött, és életre hívta a MEOSZ testnevelési és sportbizottságát (MEOSZ-TSB), amely előfutára volt a rendszerváltáskor megalakult Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének (MMS). A MEOSZ még a testnevelési és sportbizottságának, majd a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének idejében is, egészen 2001-ig gondoskodott a hazai versenyrendszer háttérének finanszírozásáról. Irodát biztosított, és emellett ahhoz is jelentősen hozzájárult, hogy egyre több mozgáskorlátozott ember kapcsolódjon be a hazai sportéletbe. Tette mindezt a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetségének megalakulásáig.

Magyarországon a mozgáskorlátozott emberek számára 1986-ban rendeztek először világbajnokságot – a pécsi ülőröplabda-világbajnokságot – a MEOSZ testnevelési és sportbizottsága Chikán Csaba elnökletével és Nádas Pál vezetésével. Ettől az eseménytől mondható, hogy a sportszakemberek is igazi sportolóknak kezdték tekinteni a parasportolókat. A szövetség volt a vb legfőbb támogatója. A mozgáskorlátozott emberek sportéletére a világbajnokság óriási hatást gyakorolt, az egész ország láthatta, hiszen ez volt az első hazai televíziós sportközvetítés. Újabb sportegyesületek alakultak (Mozgáskorlátozottak Ajkai SE, Veszprém Megyei Mozgássérültek Törekvés SE, tatabányai Humanitás SE), egyre több mozgáskorlátozott ember kezdett el hazánkban sportolni.

A rendszerváltás és a nemzetközi elvárások együttes hatására 1989-ben az MTSB átalakulása révén született meg a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS). Az országban ekkor már tizenhat speciális céllal létrejött sportegyesület működött. A MEOSZ-t nem hagyták ki, dr. Chikán Csaba elnök volt létrejöttének egyik nagy támogatója.

Óriási vita előzte meg: legyen önálló sportszövetség, vagy a MEOSZ keretén belül működjön tovább. A MEOSZ-szal történt egyeztetést követően az előbbi mellett döntöttek, mert csak önállóként tudott igazán a hazai sportélethez, a sportági szervezeti rendszerekhez kapcsolódni. Az integrációnak ez volt az első olyan döntése, és a MEOSZ elnöke nagyon komoly szerepet játszott ebben – nemcsak mint jogász, nemcsak mint érintett, hanem szellemi értelemben is. Az elhatározással a MEOSZ elnöksége is egyetértett. Az MMS 1990-i évi közgyűlése kimondta, hogy Magyarországon is meg kell alapítani a Magyar Paralimpiai Bizottságot (MPB), az addig végzett paralimpiai feladatokkal járó munkákról lemond, és átadja az új szervezetnek. A szervezési munkák azonban nagyon lassan haladtak, az MPB felállására hét évet kellett várni, 1997. szeptember 13-ig.

A MEOSZ a hazai sportélet 1970-es évek nagy fellendülésének hatására nőtte ki magát. Az önálló sportegyesületek példát adtak további, a sporton túli érdekvédelmi szervezkedések megalakításához. Volt, ahol – mint például Egerben – a sportból nőtt ki az érdekvédelmi egyesület, másutt a MEOSZ tagszervezeteinek sportcsoportjai alakultak át sportegyesületté. Az új érdekvédelmi szervezetekkel párhuzamosan a sport támogatásának köszönhetően egyre több sportklub alakult, egyre több mozgáskorlátozott embert vonzott a sport. Az egyesületekben a sport volt az egyik összetartó erő.

A MEOSZ és a Magyar Paralimpiai Bizottság múltja szorosan összekapcsolódik. Az MPB 2017-ben megválasztott új elnökségéből ennek ellenére kihagyták a MEOSZ-t, azt a szervezetet, amely 20 éven át pénzzel, toborzással, híradással, szívvel és lélekkel segítette a sportmozgalmat. Soha nem hagyta magára se a szervezetet, se a sportolókat. Most nem kellettünk, nem vehetünk részt az elnökségben, miközben továbbra is a tagszervezeteink révén kerülnek hozzájuk a sportolók…

Amikor a magyar sportolók hazánk színeiben versenyeznek, minden magyart képviselnek, mi pedig egy emberként szorítunk nekik, hogy sikert érjenek el. A paralimpikonok ugyanezt az egységet teremtik meg, Magyarországot képviselik. Az egység nem arról szól, hogy fogyatékossággal élők vagy sem, hanem hogy magyarok. Értékes emberek, akik dicsőséget hoznak ennek a kicsi országnak, és a magyar társadalom ezt sikerként értékeli. Milyen jó lenne, ha ez a látásmód az élet mindennapjaiban is jelen lenne! A paralimpikonok azonban sokkal nagyobb teljesítményt nyújtanak, mert nemcsak a sportban érnek el eredményt, hanem a tudatformálásban is. Arra tanítják a társadalmat, hogy más aspektusból lássa őket: az ember önmagában érték. De a kiváló teljesítményükön keresztül a saját közösségüknek is üzenetet közvetítenek: korlátainkat átlépve kimagasló eredményeket érhetünk el, ha van kitartásunk és hitünk önmagunkban.

A MEOSZ elnöksége ajánlja ezt a hiánypótló könyvet minden magyar embernek, mert ismernünk kell ezt a gazdag „történelmet”.

Szövetségünk elnöksége és tagsága nevében köszönetünket fejezzük ki elsősorban Nádas Pálnak, aki nemcsak meghatározó alakja ennek a fénnyel és árnyékkal átszőtt múltnak, de elkötelezettségének köszönhetően ez a könyv is megszülethetett, és mindenki számára kézzelfoghatóvá válik ez a gazdag „történelem”.

Kovács Ágnes
MEOSZ elnöke

VALLOMÁS A TANULMÁNYKÖTET SZÜLETÉSÉRŐL

„Én próbáltam, hát ennyi telt,
Kezemre érintés nem felelt,
Igazat mondok, bármily szép, vagy csúnya
S bár meglehet, hogy tévedek,
A dal ura elé úgy léphetek,
Hogy nyelvemen nincsen más, mint: Halleluja…"
(Leonard Cohen - magyar szöveg: Zöldi Gergely)

Kedves Olvasó!

Arra törekedtem, hogy a tanulmánykötet, amelyet most a kezében tart, olyan ismert és új történeteket gyűjtsön egybe, amelyek a paralimpiai mozgalom hazai és nemzetközi fejlődéstörténetének – a sportolók eredményei mellett – a szervezeti összefüggéseket, a háttérben zajló eseményeket is bemutatja. A kötet nem kizárólag a sportolók egyéni sikereivel, hanem a sikerekhez vezető zűrzavaros útvesztőkön keresztül a szervezeti és a társadalmi háttér összefüggéseivel és konfliktusaival is foglalkozik. A külső és belső háttércsatározásokat, a politika összefüggéseit is igyekeztem feltárni és bemutatni. Remélhetőleg a könyv elolvasását követően válik igazzá Esterházy Péter író, a könyvről alkotott egyik gondolata: a „… *könyv csak akkor ér valamit, ha a szórakozás mellett tanulságot meríthet belőle az olvasó*".[1] A tanulmánykötet elolvasását követően remélem, hogy az olvasó többet fog tudni a paralimpiai mozgalomról, mint amikor azt először a kezébe vette.

Egyik ismerője és közreműködője, sőt több korszakban cselekvő formálója is lehettem a sportoló mozgáskorlátozottak mozgalmának, a hazai paralimpiai mozgalom megszületésének. Tanúja voltam a kezdeteknek és tanúja vagyok a közelmúltnak is, mert végig figyeltem az elmúlt negyvenhét év majdnem teljes fejlődéstörténetét. Az 1970-ben újra induló hazai sportmozgalomhoz ugyan csak 1972-ben csatlakoztam, és ez az önkéntes szolgálat a mai napig tart. Nyugdíjba vonulásomra készülve határoztam el, hogy megkísérlek minden korábbi tanulmánynál, történetírásnál alaposabb, a részleteket is feltáró tanulmánykötetet készíteni a paralimpiai mozgalom hazai fejlődéstörténetéről. Negyvenhét évvel az újkori mozgalom kezdetétől, még mindig alig található hazánkban e témában átfogó, összefoglaló, elemző és értékelő magyar nyelvű szakmai kiadvány.

A kétkötetes tanulmánygyűjtemény – amelyet az olvasó a kezében tart – reményeim szerint kezdete lehet, és betöltheti azt az űrt, amely az egyetemes magyar sporttörténetírásban mindeddig hiányzott. Ma még vagyunk, de egyre fogyatkozva azok, akik e közel ötven évet vagy annak egy-egy szakaszát jól ismerjük. Emlékeinket fel tudjuk idézni, otthonainkban megbúvó emléktárgyainkat elő tudjuk keresni. A féltve őrzött egyéni kincseket, tudatos kutatómunkával alátámasztva, a társszerzők ismeretivel igyekeztem egységbe szerkeszteni.

Tisztában vagyok azzal, hogy sporttörténeti szempontból az elmúlt negyvenhét évet – de még ha az azt megelőző, negyven év történetét is ide számolom – nem lehet történelmileg jelentős időnek számítani. Ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy milyen nehéz

1 Esterházy Péter (1979): Termelési-regény (kisssregény). Budapest, 1979, Magvető Könyvkiadó

korszakokban játszódtak az események. A két világháború, a Horthy- és nyilas-, valamint a kommunista (Sztálin-, Rákosi-, Kádár-) diktatúrák, majd az 1989–1990. évi gazdasági-politikai rendszerváltozás, és az azt követő politikai korszakok, a gazdasági világválság a paralimpiai sportélet hazai fejlődésére jelentős hatással voltak. A társadalmi perifériáról mindig kitörni szándékozó, a társadalmi esélyek egyenlő hozzáférhetőségéért harcoló, társadalmi szempontból kissebségi lét, belső és külső, sokszor nagyon viharos fejlődéstörténetéről számol be a *Paralimpiatörténeti tanulmánykötet*, amelynek az *Árnyékban született csillagok* címet adtam.

Úgy gondoltam, nem tehetem meg, hogy amit a mozgalomról tudok, amennyit ebből személyesen megéltem és tapasztaltam, és amit a kutatásaim során az elmúlt két évben feltártam, ne tegyem közkincscsé. Amennyiben kudarcainkkal és sikereinkkel együtt részletesen nem örökítettem volna meg a múltat, akkor végzetes hibát követtem volna el azokkal szemben, akik az elmúlt negyvenhét év során tudatosan vagy ösztönösen, amatőr vagy professzionális módon dolgoztak azért, hogy az emberi tevékenységet, társadalmi szinten egyenlő feltételek mellett, sportként kezeljék és értékeljék, még akkor is, ha azt paralimpikonok cselekedik. Ezért döntöttem úgy, hogy a hazai paralimpiai mozgalomról íródott és általam szerkesztett – 2005-ben az MPB kiadásában megjelent – könyvet ismét a kezembe vegyem, átdolgozzam, és új kutatásokkal kiegészítve adhassam ki. Az ismert és feledésbe merült eseményeket és azok összefüggéseit feltárjam, magyarázatokkal, elemzésekkel és értékelésekkel, de ha szükségét éreztem, akkor saját véleményemmel egészítsem ki. A ma már közismert hazai és nemzetközi paralimpiai mozgalom eseményeinek hátterét, az oda vezető hosszú út részleteit is igyekeztem bemutatni. A munka megkezdésekor pontosan tudtam, hogy amennyiben a társszerzőkkel közösen alapos és dokumentumokra épített kutatómunkát végzünk, akkor fontos, hiánypótló szakirodalmat hozunk létre. A fejlődéstörténet mozaikjainak egységbe szerkesztésével remélhetőleg a társadalmi folyamatok összefüggéseire is sikerült rávilágítani.

A munka megkezdésekor úgy gondoltam, hogy ma már – kellő időtávlatból – képes leszek objektíven feldolgozni és természetesen véleményt is nyilvánítani azon eseményekről, amelyek az elmúlt negyvenhét év során alakították a hazai paralimpiai mozgalmat. Izgalmas munkába kezdtem, amelyből igyekeztem egyéni érzelmeimet kizárni. A kizárás teljes mértékben nem volt lehetséges, hiszen személyes résztvevője, alakítója, aktív szereplője is voltam a kötetben leírt események jelentős részének. Két alkalommal, összesen tizenöt (9 + 6) éven keresztül, első számú vezetője is lehettem a hazai paralimpiai mozgalomnak. A HOSC és a MEOSZ korábbi elnökségi tagjaként, az MTSB és a MEOSZ-TSB vezetőjeként, az MMS alapítójaként és első elnökeként, valamint az MPB társalapítójaként és harmadik elnökeként nehezen tudtam magamat a személyes emlékektől függetleníteni. Személyes érzelmeim is motiváltak abban, hogy a hazai paralimpiai mozgalom első országos szervezetének, az MTSB alapításának 40. (1977) évfordulójára, az MPB alapításának 20. (1997) évében, valamint az MPB elnöki posztról történt kikényszerített lemondásom 10. (2007) évfordulóján készüljön el a tanulmánykötet. A kötet megjelentetése 2018-ra csúszott. Minden érzelmi motivációm ellenére az objektivitásra törekedtem. Az egyes szám harmadik személyben történő fogalmazást is az objektivitásra törekvés érdekében alkalmaztam. A kutatómunka által feltárt dokumentumokkal, iratokkal, fényképekkel és az e-könyvben használt filmrészletekkel is igyekeztem reálisan bemutatni ezt a korszakot. Az átélt és megélt események leírása és szerkesztése, minden igyekezetem ellenére, nem nélkülözhette a szubjektív történetírást sem.

A tanulmánykötet létrehozásának ötletével 2014 tavaszán kerestem meg Gömöri Zsoltot, a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) akkori elnökét, akinek támogatásával 2014 decemberében megalakult az MPB Hagyományőrző Bizottság. A bizottság tagjaival közösen megterveztük a kötet szerkezetét, ütemtervet és költségvetést is készítettünk. Megkezdtem a társszerzők felkérését. Az új paralimpiatörténeti tanulmánykötet munkálatainak megkezdésekor egyértelmű volt, hogy a nyomtatott kiadvány mellett digitális, e-könyves változatot is készítünk.

A kutatómunkához 2015 februárjában a Magyar Nemzeti Levéltár (Országos Levéltár) 1945 utáni gyűjteményében kezdtem. Az első feladatom az volt, hogy megfelelő okmányokat kutassak fel annak céljából, hogy kellő számú és minőségű bizonyíték álljon rendelkezésemre, amelyekkel hozzá lehet kezdeni az igaztalan 1976. évi politikai döntés mai felülvizsgálatához. A kezdeményezésem az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar támogatásával vált hivatalos kutatássá. A kutatás alapján elkészült dolgozatot a *Fogyatékosság és Társadalom* című szakmai folyóiratban jelentethettem meg (2016/7). A levéltári kutatással párhuzamosan kezdtem hozzá a *padláskutatáshoz*. Munkásságom negyvenöt éve alatt nagyon sok, és ma már azt is tudom, hogy jelentős anyagot gyűjtöttem össze. Sok dokumentumot az évek során, most a kötet készítése közben mások bíztak rám. Magángyűjteményem rendezetlen iratait, a sajtótermékeket, fotódokumentumokat, a VHS-kazettákon megörökített eseményeket, a szakmai publikációkat, a tárgyi dokumentumokat, valamit a digitális dokumentumokat kezdtem rendezni. A hiányzó dokumentumok elérése érdekében a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) titkárságán, a Humanitás című MEOSZ-folyóirat szerkesztőségében, a Nemzeti Sport (Népsport) szerkesztőségének archívumában, valamint a Szabó Ervin Központi Könyvtár sajtógyűjteményében folytattam további kutatást. A Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége (FMSZ) – akkor még irodával rendelkező szervezet – irattárában az akkor már megszüntetett sérülésspecifikus sportszervezetek (MMS, MVGYSZ-MLSZ, MÉS > MLMS) iratainak egy töredékes része volt fellelhető. Jó tudni, hogy a kutatómunka megkezdésének időszakában innen kerültek elő azok a sportági versenyjegyzőkönyvek is, amelyeket feldolgozva e tanulmánykötetben adunk közre. A kötetben olvasható történetek, eseményleírások valóságtartalmát több forrásból is igyekeztem ellenőrizni.

A 2015. év kizárólag kutatással és adatgyűjtéssel telt. A társszerzői kéziratok 2016 tavaszától folyamatosan érkeztek, majd a 2016. évi játékok eseményeivel egészültek ki.

Az elképzelés az volt, hogy a tanulmánykötet a 2016-os paralimpiai játékokkal és az azt követő történésekkel fejezzük be. Az általam írt kézirat 2016 végére készült el, és azt követően láttam hozzá a kötet szerkesztéséhez. Az e-könyvhöz szükséges kutatómunkát a magángyűjteményemben, a régebbi és mai korok fotósainak és filmeseinek számomra rendelkezésre bocsátott magángyűjteménye, valamint az MTVA archívumában fellehető filmek összessége adta. Az archívumokban megtalált és feldolgozott, az e-könyvben közzétett, paralimpiával kapcsolatos okmányok, fotóalbumok és filmek gyűjteménye az elmúlt negyvenhét év fejlődésének egy-egy korszakát, egy-egy fontos pillanatát mutatja be. Érdemes a kötet digitális változatát is megtekinteni, mert az e-könyvben 146 önálló dokumentum található, amelyből nyolcvannyolc filmrészlet, több mint öt óra vetítési időt jelent. Három és fél óra az MTVA archívumából és a saját padláskutatásomból, valamint értékes dokumentumok származnak az IPC-től és magángyűjteményekből.

A munka megkezdésekor a szerzőtársakkal együtt igyekeztünk a teljességre törekedni, de hamar rá kellett jönni, hogy önkéntes munkában ez a vállalásunk nehezen teljesíthető. Minél mélyebbre ástunk a dokumentumok rengetegében – amely ugyanakkor nagyon hiányos –, annál több olyan esemény türemkedett elő, amit a megjelentetés szempontjából fontosnak ítéltem. Így dagadt a könyv terjedelme, amelynek nem szabtam határt.

A mű elkészült, amelyt most Ön a kezében tart. A Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) régi és új vezetőinek biztatásával kezdtünk hozzá a munkához. Sajnos 2017 tavaszára egyértelművé vált számomra – amelyet már a kommunikációs kapcsolat szűkösségéből is érzékeltem –, hogy az MPB kivonul a könyv megjelentetése mögül. Új kiadói hátteret kellett keresnem. A MEOSZ elnökasszonya és elnöksége vállalta a kiadói hátteret és annak pénzügyi fedezetét. Egy könyv megjelenésének sikerét vagy sikertelenségét az olvasók száma, a kiadó piaci nyeresége vagy vesztesége határozza meg. A mi esetünkben a piaci érték nem lehet domináns, hiszen tudjuk, hogy ez a tanulmánykötet nem bestseller. Kizárólag belső szakmai körökben, sportolók

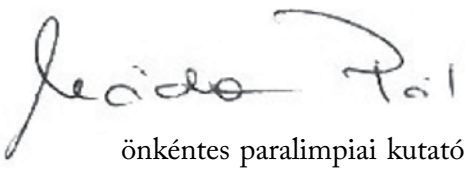
és edzőik körében válthat ki érdeklődést. A lektori vélemény alapján a kötet vélhetően mint tanítási segédanyag vagy szakirodalom lehet érdekes a felsőoktatás számára, például a paralimpiai ismeretek felsőoktatási képzésbe történő beemelésekor.

A kutatás és a kézirat készültekor többször és többen tették fel számomra azt a kérdést, hogy miért fogtam ekkora munkába? A kérdésre itt az előszóban adok egy rövid választ, de remélhetően a kötet olvasása során ez részletesebben is ki fog derülni. Negyvenöt éven keresztül, ideértve a mai napot is, a paralimpiai mozgalomban önkénteseként tettem és teszem a dolgomat. Hajdú Levente, volt „mozgásjavítós" kollégám hatására és felkérésére kezdtem el társadalmi munkában – mai szóhasználattal önkéntesként – tevékenykedni (1972) a mozgáskorlátozottak éppen akkor indult (1970) sportmozgalmában. Az 1980-as évek mozgáskorlátozottak sportja terén elért vezetői sikereknek lehetett az egyik következménye, hogy párton kívüliként, a rendszerváltást megelőzően, 1987-től a „mozgásjavító" iskola igazgatója lehettem, amelyet aztán 25 éven keresztül, nyugdíjazásomig vezettem.

A sport és a közoktatás közötti szervezeti különbség számomra nem különbözőséget, hanem inkább párhuzamosságot jelentett. A célok tekintetében e két, egymástól akár különálló tevékenység inkább jelentett azonosságot, mint különbözőséget. Igyekeztem előmozdítani a mozgáskorlátozott személyek, mikro-, makro- és társadalmi környezetben történő elismertetését. Növelni szándékoztam a sport és a közoktatás révén a mozgásukban sérült vagy korlátozott gyermekek és felnőttek társadalmi elfogadottságát. Szorgalmaztam integrációjukat. Amikor hivatalos ügyekben az iskola érdekében jártam el, nagyon sokszor használtam ki a tárgyalások adta személyes találkozások lehetőségét arra, hogy előmozdítsam a mozgáskorlátozottak hazai sportéletének helyzetét. Amikor sportvezetőként intéztem hivatalos ügyeket, és alkalmam volt képviselőkkel és köztisztviselőkkel vagy önkormányzati és kormányzati szereplőkkel találkozni, akkor pedig a „mozgásjavító" iskola fejlesztésének fontosságáról ejtettem szót. Így kerestem és sokszor találtam is a szakmai pályafutásom alatt egyetértő, támogató partnereket. Az ügy szempontjából voltak sikeres és természetesen sikertelen találkozásaim. Hittem abban, hogy a jót csak jól szabad megvalósítani, és naivan hittem az emberi őszinteségben és a cselekvő aktivitásban. Hittem, a vitákra is képes tiszta emberi kapcsolatokban, amelyek az egyéni érdekeket háttérbe szorítva, elő tudjáák mozdítani az emberi esélyek egyenlőségének érvényesülését és a társadalmi elfogadottságot. Csalódásaim ellenére hittem az emberek meggyőzhetőségében. A személyes találkozások alkalmával kialakult kapcsolatokat mindig az általam képviselt *ügy* szolgálatába igyekeztem állítani, és megmaradtam a cél elérésének maradéktalan megvalósítása mellett. *A szírének csapdájába nem léptem.* Nyugodtan kimondhatom, hogy a „mozgásjavító" iskola diákjainak és a sportoló mozgáskorlátozott felnőttek esélyegyenlősége és a társadalmi elfogadottsága megteremtésének szándéka jelentette a teljes gyógypedagógiai, testnevelőtanári, edzői, valamint szervezői és vezetői pályafutásom értelmét.

Feleségem, Suri Ilona a negyvenöt dolgos évemet féltéssel, türelemmel, tanácsokkal, sok-sok intelemmel segítette és támogatta. Szakmai pályafutásomat és e tanulmánykötet megszületését elsősorban neki köszönöm.

A tanulmánykötet elkészítése során nálam felhalmozódott okmányokat, emléktárgyakat, iratokat, sajtótermékeket, fényképeket és filmeket, szakmai folyóiratokat stb. az *Árnyékban született csillagok* című könyv megjelenését követően, a további hozzáférés és kutathatóság érdekében kívánom átadni a Magyar Olimpiai és Sportmúzeum számára, amennyiben azt befogadják. Jó lenne egyszer odáig eljutni, hogy a társadalmunk minden szintjén, és a hazai és egyetemes sporttörténetírás integratív résztét alkossa a paralimpiai mozgalom egésze.

önkéntes paralimpiai kutató
Solymár, 2017. augusztus 23.

„Mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak az ég alatt.
Megvan az ideje a születésnek, és megvan az ideje a meghalásnak.
Megvan az ideje az ültetésnek, és megvan az ideje az ültetvény kitépésének.”
Prédikátor könyve 3,1-14.

„Az ember a múltban találja meg a jövőjét,
s mindkettő része egy oszthatatlan egésznek”
Frank Herbert

„Aki uralja a múltat, az uralja a jövőt is;
aki uralja a jelent, az uralja a múltat is.”
George Orwell

„A múlt a jövendő tükre”
Kossuth Lajos

„A múltat tiszteld a jelenben,
s tartsd a jövőnek.”
Vörösmarty Mihály

„Minden mondat mögött van valami,
akár hallatszik, akár nem.”
Esterházy Péter

„Az idő korántsem olyan, amilyennek látszik.
Nemcsak egy irányban halad, hanem egyszerre létezik benne a jövő a múlttal.”
Albert Einstein

„ Idő lopakodik bennünk, mi meg zavartan gyanakszunk,
vajon nem az emlékeink között lappang-e a jövő,
s nem a jövő derít-e fényt az emlékeinkre.”
Mészöly Miklós

„Múlt és jövő egyszerre létezik (...),
az időben éppen úgy lehet utazni, mint a térben, egyik ponttól a másikig visz az út.”
Agatha Christie

„Múlt nélkül nincs jövő, s mennél gazdagabb a múltad,
annál több fonálon kapaszkodhatsz a jövőbe.”
Babits Mihály

„Minél mélyebbre hatolunk a múltba,
annál nagyobb világosság árad belőle.”
DimitrijSzergejevics Merezskovszkij

„A jelen sokkal tartozik a múltnak,
s ha ezt a tartozást ki nem egyenlíti, a jövőtől sem követelhet.”
Jókai Anna

Aki a múltat tagadja, az életet tagadja,
s aki a múltat átírja, a jövőt lopja meg.
Raana Raas

Soha semmi nem történt a múltban: minden a mostban történt.
Soha semmi nem fog történni a jövőben: minden a mostban fog történni.
Eckhart Tolle

„A tudomány nem tesz különbséget múlt és jövő között.
Ami megtörtént, ami megtörténhet, és ami megtörténhetett volna,
elválaszthatatlan egymástól. Az időben minden megtörténhet.”
A. McGrail

A jelen az a pont, amelyben a múlt és jövő összetalálkozik,
határállomás az időben, de minőségileg nem más,
mint az a két terület, melyeket összeköt.
Erich From

I. FEJEZET – ELÖLJÁRÓBAN

Nádas Pál: Mit értünk a rokkantak olimpiája, paraolimpia vagy paralimpia és parasport elnevezéseken?

A mozgássérült (ide értve a látássérült és az értelmi fogyatékos sportolót), mozgáskorlátozott, testi fogyatékos személyek olimpiáját hivatalosan paralimpiának és nem paraolimpiának hívják. Miért kell megkülönböztetni a mozgássérült sportolókat, és miért nem hívhatjuk őket olimpikonoknak? 2012-ben erről a kérdésről vitáztak a Nyelv és Tudomány internetes oldalon. A vitában több érdekes eszmefuttatás is olvasható. A tanulmánykötet is, amelyet most a kezében tart, többféle kifejezést, megfogalmazást használ. Az érthetőség kedvéért a tevékenységre vonatkozó kifejezéseket mindig az aktuálisan adott korszakban használatosan igyekeztünk alkalmazni.

A paralimpiai játékok fejlődéstörténetének kezdetén a Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok nevet használták. A minden évben megrendezett Stoke Mandeville-i versenyeket négyévente nem Stoke Mandeville-ben kívánták megrendezni, hanem az olimpiai játékok közelségéhez kívánták igazítani. 1960-tól az olimpiai években, az olimpiai ciklushoz igazítva, az olimpia városában vagy országában igyekeztek megrendezni, kihelyezni a Nemzetközi Stoke Mandeville-i játékokat. A Stoke Mandeville-i versenyeknek az első perctől kezdve az volt a célja, hogy az olimpiai mozgalomhoz közeledjen.

Az olimpia és olimpikon kifejezést a mozgáskorlátozott sportolókra is használták és ma is használják. Az 1960-ban Rómában megrendezett Stoke Mandeville-i játékok (I. Paralimpiai Játékok) esetében már használták az olimpiai kifejezést, mert a játékok a Mozgássérültek Olimpiája elnevezést is viselte.

Jelentősen erősítette az olimpiai mozgalomhoz való közeledés szándékát, hogy XXIII. János (Angelo Giuseppe Roncalli) pápa a mozgássérültek Coubertin[1] bárójaként köszöntötte Ludwig Guttmannt.[2] A nemzetközi paralimpia történetírása

1 ***Pierre de Fredy, Baron de Coubertin*** (1863–1937). Francia pedagógus és történész, valamint a Nemzetközi Olimpiai Bizottság és az újkori olimpiai játékok alapítója.

2 ***Sir Ludwig Guttmann*** (1899. július 3–1980. március 18.) A felső-sziléziai – ma Lengyelországhoz tartozó – Tostban született 1899. július 3-án. Iskola után önkéntes kisegítőként dolgozott a königshuttei kórházban, ahol nagy hatást gyakorolt rá egy balesetben deréktól megbénult fiatal bányász esete, aki megfelelő ápolás hiányában pár hét alatt meghalt. 1918-ban kezdte meg orvosi tanulmányait a Boroszlói (Wroclaw) Egyetemen. 1924-ben szerezte meg doktori fokozatát már Freiburgban. 1933-ban Németország legjobb idegsebészének tartották, mégis a nácik hatalomra kerülésével a boroszlói zsidók kórházába volt kénytelen visszavonulni. Több megkeresést is kapott külföldről, de remélte, hogy előbb-utóbb véget ér a nácizmus, és folytatta praxisát, számos zsidót mentve meg a Gestapótól. 1939-ben családjával az Egyesült Királyságba emigrált – kihasználva a náciktól kapott utazási engedélyt, melyet azért kapott, hogy a portugál diktátor, Salazar egy barátját menjen meggyógyítani. Feleségével és két kiskorú gyermekével Oxfordban telepedett le a brit belügyminisztérium támogatásával. A gyerekek iskolába jártak, Guttmann folytatta a gerincsérülések területén végzett kutatásait; a család az egyre növekedő számú oxfordi zsidó értelmiség tagjává vált. 1943-ban a Stoke Mandeville Kórház újonnan alapított Gerincgyógyászati Központjának vezetőjévé kérték fel, melyet azzal a feltétellel fogadott el, hogy az általa kitalált kezeléseket folytathassa. A háború legintenzívebb éveiben rohamosan nőtt a sérült veteránok száma, és Guttmann azon dolgozott, hogy a gyógyuláson felül visszahozza betegei életkedvét, önbizalmát, és elősegítse a társadalomba való visszailleszkedésüket. Rájött, hogy ennek az egyik legjobb módja az aktív életmód és a sport. 1948 nyarán szervezte meg – a londoni olimpiával párhuzamosan – az első Stoke Mandeville Játékokat (SMG), melyet ő Paraplég Játékoknak nevezett, s ami a paralimpia ősének tekinthető. A játékok sikeressége és évről évre növekvő népszerűsége ihlette benne az olimpiai játékokkal egyenrangú nemzetközi sportesemény ötletét, mely 1960-ban valósult meg először Rómában, ahol a nyári játékokkal párhuzamosan tartották 21 nemzet sportolóinak részvételével a 9. Nemzetközi SMG-versenyeket, melyet később az első paralimpiának neveztek el. 1980. március 18-án szívroham vitte el. 1945-ben kapott brit állampolgárságot. 1950-ben a Brit Birodalom Rendje tisztikeresztben részesítették. 1961-ben megalapította a Mozgássérültek Brit Sportegyesületét, a ma is létező EFDS-t (Angol Sérültek Sportszövetsége). Ugyanebben az évben lett a Nemzetközi Paraplégiai Orvosi Közösség (ma Nemzetközi Gerincvelő Közösség, ISCoS) elnöke. 1966-ban lovagi címmel tüntették ki. Idősebb éveiben szerkesztőként tevékenykedett a Paraplégia című orvosi szaklapnál. Róla nevezték el a barcelonai Guttmann Intézetet (idegi rehabilitációs központ). Stoke Mandeville-ben szobrot emeltek tiszteletére. Szintén a nevét viseli egy londoni egészségközpont. www.paralympics.org.uk/games/ludwig-guttmann | www.en.wikipedia.org/wiki/Ludwig_Guttmann | www.poppaguttmanncelebration.org/poppa2.php

alapján az is tudható, hogy a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) már 1956-ban és annak előtte is kapcsolatot ápolt a Stoke Mandeville Games szervezőivel. A hadirokkantak és a mozgássérültek sporton keresztül történő felemeléséért az International Stoke Mandeville Games szervezetnek a NOB 1956-ban Fearnly Cup[3] díjat adományozott.

A díj odaítélését követően természetesnek számított, hogy a XVII. Olimpiai Játékok szervezőbizottsága és az Olasz Olimpiai Bizottság is jelentős támogatást adott a mozgássérültek római játékának.

Para-: a görög eredetű szó több jelentése közül témánk szempontjából az első jelentés lényeges; szóösszetételek előtagjaként a vele összetett fogalomnak valamihez való hasonlóságát, mellérendeltségét vagy valami ellen való felhasználását jelöli.[4] A hivatalosan elfogadott és a ma is használatos paralimpiai játékok név használatáig harminckét (1960–1992) év telt el. A paraolimpia kifejezést mint szóösszetételt, a „paraplégiás" és az „olimpia" kifejezések összevonásával először 1964-ben, a tokiói játékok alkalmával használták. A versenyeken ekkor még csak a paraplégiás (gerincsérült) érintettséggel rendelkező mozgássérült személyek vettek részt. A sportolók a játékukat olimpiának nevezték. A XXI. International Stoke Mandeville Games heidelbergi játékát követően, 1976-ban már Torontolympiád név alatt rendezték a versenyeket, amelyet a város és az olimpia szavak összevonásából alkottak meg. 1980-ban az olimpia és a sérültség fogalmát (Olympics for The Disabled) társították. A következő olimpia évében, 1984-ben a Fáklya Világjátékok nevet használták. A négyévente (az olimpia évében) megrendezett játékok elnevezésében a paralimpia nevet először az 1988. évi játékok alkalmával használták. Hivatalosan a paralimpia név használatát csak a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) 1989. évi megalakulása után, 1992-től vezették be.

A hivatalos és köznapi beszédben (1970-1980) nyomorékok, rokkantak vagy mozgáskorlátozottak olimpiájának is nevezték a négyévente megrendezett és az olimpiai játékok közelségét kereső International Stoke Mandeville Games kihelyezett versenyeit. A mozgáskorlátozott és látássérült személyek versenysportjának pozícióit jelentősen erősítette az a korszak (1990), amikor a paraolimpia név használata elterjedt a közbeszédben és a sajtóban is. A sporthivatali levelezésekben is a paraolimpia kifejezést használták. A sajtóban is használt paraolimpia kifejezés a mozgás- és látássérült sportolók ügyének fontosságát, létjogosultságát erősítette a sportirányítás hivatali álláspontjával szemben. Az IPC megalakulását követően 1989 és 1996 között hazánkban, hivatalosan, a sajtóban és a mindennapi közbeszédben egyaránt a paraolimpia kifejezés volt használatban. A *paralimpia* név hivatalos használatát hazánkban a Magyar Paralimpiai Bizottság (1997) megalakulását követően kezdték alkalmazni.

Hazai és nemzetközi szinten nagyon szeretik, és egyre gyakrabban használják a parasport kifejezést, miközben az nagyon leegyszerűsíti, és egyben az összes sportoló fogyatékos személyre is használatos gyűjtőfogalomként kitágítja annak értelmezését.

A parasport kifejezés egyre gyakoribb használata a sporttevékenységgel szemben az egyén állapotából származó különbözőséget, a másságot erősíti fel. Érdekes felvetés lehet, hogy miért csak a sérültként sportolók esetében alkalmaznak ilyen erőteljes megkülönböztetést. Mi indokolja, hogy a sporttevékenységben az ember által létrehozott érték helyett a fizikumra vagy annak hiányaira utaló állapotot helyezik előtérbe? A 2016. évi paralimpiai játékokról történő televíziós (M5-ös csatorna) közvetítés során lehetett az előbbi állítást a legjobban tetten érni. Az olimpiai játékok és a paralimpiai játékok elnevezés helyes használta és megkülönböztetése mellett, a sportágakon belüli eltérések helyes névhasználata

3 A Fearnly Cupot a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) 1950-ben alapította. Az alapító Sir Thomas Fearnly (1880–1950) nevével fémjelzett díjat a Norvég Hajótulajdonosok Szövetségének elnöke, a Nemzeti Olimpiai Bizottság, valamint a NOB tagja, majd 1948-tól haláláig annak tiszteletbeli tagjaként hozta létre. A díjat a NOB az amatőr sportolók és sportszervezetek számára adományozhatja. A díjat 1956-ban a Stoke Mandeville Játékok (Nagy-Britannia) szervezetének ítélték oda.

4 Bakos Ferenc (szerk): Idegen szavak szótára. Akadémiai Kiadó – Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1974.

helyett (vívás – kerekesszékes vívás, strandröplabda – ülőröplabda, kosárlabda – kerekesszékes kosárlabda, tenisz – kerekesszékes tenisz stb.) leginkább helytelenül az épek és parások kifejezéseket használták. Az *épek* és *parások* megnevezés megkülönböztető és elválasztó használata nem a sporttevékenységet, hanem a tevékenységet végző személy állapotának különbözőségét hangsúlyozza. Ilyenkor nem a sportolói teljesítményt, hanem a sportoló testi, szellemi állapotát, a többségtől eltérő voltát minősítik. Amennyiben az olimpikonok és paralimpikonok helyesen használt megkülönböztetése helyett az összehasonlításkor az épek kifejezést használják, akkor ez azt is jelentheti, hogy a paralimpikonok nem épek? Ilyenkor felvetődik, hogy mit és kit értünk és nevezünk épnek. Egyáltalán tudjuk-e, hogy mit értünk, kit illethetünk az ép jelzővel. A sporttevékenység értékelésekor e két kifejezés (épek, parások) szembeállítása helytelen, mert erkölcsileg jónak vagy rossznak, hibásnak vagy hibátlannak láttatja őket. A paralimpikonok – fogyatékosságuk ellenére – ép emberek.

Amennyiben a megkülönböztetés feltétlenül szükséges, akkor a sportban használatos versenyrendszerek elnevezései, tehát sportágspecifikus elnevezések alapján érdemes különbséget tenni. Az érintettek – a sportoló fogyatékosok – körének versenysportja esetében, az olimpikonok és paralimpikonok összehasonlításakor – hiszen a két játék ma már egy egészet alkot – szintén csak a sportágspecifikus eltérésekkel érdemes foglalkozni.

A tevékenységbéli különbségtétel ellenére a társadalmi elfogadottság akár azonos értéket is jelenthet.

Sportágspecifikus szempontból történő különbségtétel esetében helyes megközelítés lehet, ha például a sportágakban meglévő különbségeket használjuk, mint pl. a labdajátékok gyűjtőfogalom alatt a kosárlabdát, a labdarúgást vagy a röplabdát. Amennyiben a sportágspecifikus integrációt kívánjuk erősíteni, akkor teremröplabda, strandröplabda, miniröplabda vagy ülőröplabda elnevezéseket célszerű használni, amellyel egyben az adott sportágon belüli alapvető különbséget is jól lehet érzékeltetni.

Amennyiben elfogadható ez a szemlélet, akkor az ember által végzett tevékenység kap erősítést azzal szemben, hogy ki (nő vagy férfi, fiatal vagy idős, testileg, érzékszervileg vagy értelmileg sérült, vagy azok, akiknek nincsen sérültségük, versenysportoló vagy szabadidőben sportoló stb.) végzi a sporttevékenységet. Ennek értelmében célszerű sportágspecifikus alapon különbséget tenni strandröpladás vagy ülőröplabdás, teniszező és kerekesszékes teniszező, tőrvívó és kerekesszékes tőrvívó vagy monosíző stb. között.

Hazánkban a parasport megnevezést sokkal tágabban értelmezik, mint külföldön. Nemzetközi szintéren a parasport elnevezést – mint az úszás esetében a *para-swimming*, az erőemelésnél a *para-powerlifting* vagy a sportlövészet esetében a *shooting para sport* – kizárólag a paralimpiai játékok egyes sportágaira alkalmazzák. Itthon viszont a parasport vagy parasportoló kifejezésen az összes sportoló fogyatékost – a fogyatékosok sportját – érti a hivatalos és a közbeszéd. Parasportolónak nevezik a mozgáskorlátozott, a látássérült vagy értelmi fogyatékos sportolókat, és a nem paralimpiai versenyrendszerhez tartozó – szervátültetett-transzplantált, speciális olimpikon és hallássérült – sportolókat és azok szervezeteit is. A parasport vagy a parasportoló szavakat hazánkban gyűjtőfogalmként használják. Ilyenkor nem a tevékenységről, hanem a testi, szellemi állapotban bekövetkezett – a többségtől eltérő – helyzetükről szólnak. Nem a sportágához vagy az adott versenyrendszer csoportjába sorolódnak. A parasportoló megnevezést pedig homogenizáló fogalomként használják, mert nem az emberi tevékenységet, hanem az érintett személy állapotát, a fogyatékosságát, a *para* kifejezéssel váltják fel, és nem tesznek megkülönböztetést a fogyatékosság milyensége, de még a versenysportoló és szabadidő-sportoló között sem.

A 2015–2016. évi kutatás rövid összefoglalása

PARALIMPIAI ÉRMEINK 1976–2016

			Arany	Ezüst	Bronz
I.	Róma	1960	–	–	–
II.	Tokió	1964	–	–	–
III.	Tel-Aviv	1968	–	–	–
IV.	Heidelberg	1972	–	–	1
V.	Toronto	1976	1*	–	1*
VI.	Arnhem	1980	–	–	–
VII.	New York	1984	12*	13*	3*
VIII.	Szöul	1988	–	5	7
IX.	Barcelona	1992	4	3	4
X.	Atlanta	1996	5	2	3
XI.	Sydney	2000	4	5	14
XII.	Athén	2004	1	8	9
XIII.	Peking	2008	1	0	5
XIV.	London	2012	2	6	6
XV.	Rio de Janeiro	2016	1	8	9
		Összesen	**31***	**50***	**63***

* A 2016. február előtti eredményességi kimutatások és statisztikák hazánkban és az IPC-nél is hiányosan vagy hibásan jelentek és jelennek még ma is. Változtatások a *-gal jelölt adatoknál történtek.

Az IPC nyilvántartásának módosítását a 2015. évi paralimpiatörténeti kutatások eredményei alapján kezdeményezték.

- *Tauber Zoltán* (arany) és *Oláh József* (bronz) 1976-ban kiharcolt érmeit az IPC 40 évvel az eseményt követően a valóságnak megfelelően állította helyre. 2016 februárjáig az IPC nem jelölte a két sportoló által elért eredményeket. Ennek következtében az IPC adatbázisában a magyar érmek számát tekintve 2016 februárjától a valóságnak megfelelő adatok találhatók. A hazai kimutatások pedig az 1976. évi eredményeket hol jelölték, hol nem.
- A magyar és az IPC-nyilvántartások közötti ellentmondást igyekezett a paralimpiatörténeti kutatás feltárni. Az 1984. évi játékok esetében az IPC jegyzőkönyvek és a sajtóban megjelent dokumentumok egyeztetését követően megállapítható, hogy a dokumentumok között eltérés van. Ilyen eltérést mutat, pl. a játékok szervezői által megismételtetett (100 m gyors L6) úszódöntő, amelyen a magyarok nem tudtak elindulni. *Jeszenszky Attila* a döntő verseny első lebonyolításakor úszott elsőségét (59.00 mp) nem ismételhette meg, így a magyar sajtóban és az MPB-kimutatásokban többször megjelenő aranyérme hivatalosan nem jelentett elsőséget. Az eddig hazánkban nyivántartott 1984. évi 13 aranyérem – helyesen – 12 aranyéremre csökkent, amely most megegyezik az IPC nyilvántartásával.
- A paralimpiatörténeti kutatás során tisztázódott egy, az IPC- és a hazai eredmény-nyilvántartás közötti ellentmondás is. Kiderült, hogy *Lorencz Péter (†)* magasugrásban nem bronzérmes lett 1984-ben, ahogyan ezt hazánkban nyilvántartották. Maga Lorencz Péter (†) is bronzérmesnek vallotta magát, pedig ezüstérmet nyert. A Magyarországon előkerült jegyzőkönyvi másolat, valamint az IPC-nyilvántartás megegyezést mutatott, amely nem bronzérmet, hanem ezüstérmet tulajdonít Lorencz Péternek. Ennek következtében az 1984. évi eredménykimutatásnál megváltozott az ezüst- és a bronzérmek száma is, amelyet szintén csillag jelöl a táblázatban.

Magyar szempontból az IPC-nyilvántartásában több hiányosságot és hibát lehet találni.

- Az 1984. évi csörgőlabda-válogatott névsorának hiánya.
- Az 1988. évi játékok IPC-nél rögzített adatai pontosításra szorulnak.
- Az 1988. évi szöuli paralimpiai játékok IPC-nyilvántartásában *Szepesi Attila* TT5 kategóriában bronzérmes, míg a mi ismereteink szerint ezüstérmes volt. A Paralympic News No.12. 1988. október 25. szám 52. oldalán ugyanakkor ezüstérmesként tartják nyilván.
- Az 1984–1988. évek IPC-kimutatásainál több magyar sportoló nevét pontosítani kell.
- *Czapák György* hiányzik az 1988. évi játékok nyilvántartásából.
- Az IPC-nyilvántartás a 2000. évi paralimpiai játékok esetében *Kovács Ervin* 50 m pillangó- és 50 m gyorsúszáseredményénél helyesen jelöli a bronzérmet, viszont a döntő mezőnyének nyilvántartásából hiányzik a neve. Úgy tűnik, mintha nem jutott volna a döntőbe, így nem lehet azt tudni, hogy milyen időeredménnyel lett harmadik.

Az IPC adatbázisában talált hibák kijavítása érdekében kutatásokra alapozott új okmányokra van szükség.

II. FEJEZET – A MAGYARORSZÁGI PARALIMPIAI MOZGALOM ÉS A JÁTÉKOK FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE

„Inspirálni és izgalomba hozni! Hatni az emberek érzelmeire egy egyenlőbb társadalom elérése érdekében. Befogadóbb társadalom létrehozása sérült emberek számára a paralimpiai sport által."
(Sir Philip Craven)

Nádas Pál: Az emberbaráti szeretet jegyében új eszme születik

Az ülésező országgyűlés tagjai a bécsi vakok intézetének bemutatóját követően, József Nádor és családjának erkölcsi és anyagi támogatásával, vakok számára 1825-ben Budapesten intézetet alapítottak. Fontos dátum a sok költözés és az árvízi katasztrófa után, hogy az addig adományokból működő iskolát 1873-ban államosították. A Hungária út és az István út sarkán (ma: Ajtósi Dürer sor 39.) lévő telket 1892-ben megvásárolták, és a szecessziós stílusban épült palotába 1901-ben költöztek.[1] A szecessziós palota – Vakok Budapesti Királyi Országos Intézete – falai között, már az 1903–1905-ös tanév értesítője szerint, minden évfolyamon 3–6 órában jelen volt a testi nevelés.[2]

Néhány korabeli fénykép[3] – amelyek a jelenlegi iskola fotóarchívumából származnak – a tanulmánykötet digitális változatában tekinthető meg.

A vakok érdekvédelmére – amelyet a korabeli emberi felelősségérzet hívott életre – csak ezt követően, 1901-ben alakult meg a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület. A Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége elnevezést 1976-tól használták.[4] A vakok sportolása az 1940-es évek végén kezdett szervezett és rendszeres tevékenységgé válni. A II. világháború előtti időszakban a vakok versenyszerű sporttevékenységéről nem beszélhetünk. „A vakok iskolájában a testi nevelés kérdését

Testi nevelés a vakok iskolájában

1 www.vakisk.hu/iskolank-tortenet
2 Osváth Péter (2006): A vakok testnevelésének története Magyarországon az első világháborúig. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 7. évf. 28. sz., 2006/4., 35–36. p.
3 Forrás: Vakok Óvodája, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, EGYMI, Kollégium.
4 Gordosné dr. Szabó Anna (1998): A látássérültek ügyének alakulása Magyarországon – az első figyelemfelhívástól napjainkig. Látássérültek Magyarországon 11–41. p. www.mvgyosz.hu

komolyan és hangsúlyosan kezelték, addig a klasszikus értelemben vett sportolás gyakorlatilag nem létezett, ami a felnőtt korú vakok számára jelentett volna rekreációs, esetleg versenyzési lehetőséget."[5] A tornaórákon (testnevelés) készültek fel, gyakorolták be a tanévzáró ünnepségen bemutatandó gúla-tornagyakorlatot. Ez a nagy erőt és ügyességet igénylő, piramisszerűen felépített gúlagyakorlat jelentette a tanévzáró ünnepség fénypontját, mely országos hírűvé vált mint a vak fiatalok produkciója. Az 1948–1949-es tanévben Zichó József vak zenetanár megalakította a diákok számára a sakkozók körét. Évenként megrendezték az iskolabajnokságot, és részt vettek a fővárosi iskolák közötti csapatbajnokságon. Zichó József személyéhez köthető a fiatal és felnőtt vakok versenyszerű sportolásának beindítása. A látókkal integrált versenyeken való eredményes szereplés hatására, a Vakok Szövetségének támogatásával 1950-ben sakkszakosztályt alapítottak.[6]

Nepomuk Kurz, müncheni emberbarát első kezdeményezését követően 1832-től a századfordulóig Európa számos országában menhelyek alakultak a testileg fogyatékos gyermekek és felnőttek részére. Magyarországon a Deák Ferenc Szabadkőműves Páholyban 1902-ben felolvasás hangzott el: *A szeretet jegyében*, illetve *A haladás útján* címmel, azzal a célzattal, hogy a *mindeddig árván sínylődő nyomorékok* – ebben a korban így nevesítették a testi fogyatékosságot – ügyére terelje a figyelmet. A kezdeményezés a Deák Ferenc Szabadkőműves Páholy, illetve Rothfeld Richard nevéhez köthető. A külföldi tapasztalatok és a honi buzgólkodás eredményeképpen született meg a gondolat, hogy hazánkban a nyomorékok ügyére megoldást találjanak. A páholy alapításának 18. évfordulóján, 1903. július 6-án létrehozták a Nyomorék Gyermekek Egyletét és Menhelyét. Igazi tevékenységük azonban akkor kezdődött, amikor 1903. december 24-én megnyitották településüket a Hungária út 20. (ma: Hungária körút 166.) szám alatt egy bérelt, tornácos épületben, szemben a Vakok Iskolájával.[7]

A mozgáskorlátozottak rendszeres sportolása 1929-ben indul hazánkban, és ekkor alakul meg az első sportegyesület is. A *Nyomorék Gyermekek Egylete és Menhelye (1903)* (Budapest, Mexikói út 63–64., ma: Mozgásjavító Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Kollégium, 1145 Budapest, Mexikói út 63–64./59–60.) dolgozói, orvosok és pedagógusok, felismerik a *nyomorék* tanulók sportolásának embert formáló erejét. Az intézményen belüli komplex rehabilitáció és szervezettség érdekében 1929-ben megalakították a *Nyomorékok Sport Egyesületét* (NYSE). A rendszeres intézményen belüli sportfoglalkozásokon és háziversenyeken keresztül jutottak el az egyesületi forma életre hívásához.

A testi sérültséggel nem rendelkező sportolók versenyrendszerébe a mozgássérülten sportolók hamar bekapcsolódtak. Kezdetben asztalitenisz, labdarúgás és sakk sportágakban versenyeztek. A rendszeres sportolás, mint a rehabilitáció egyik eszköze, hamar a versenyszerűen űzött sportágak felé vitte a mozgáskorlátozott sportolók legjobbjait. A „mozgásjavító" iskola archívumában megtalálhatók a sportéletet bemutató fotódokumentumok,[8] amelyek a 30-as éveket jól mutatják.

5 Osváth Péter (2006): A vakok testnevelésének története Magyarországon az első világháborúig. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 7. évf. 28. sz., 2006/4., 35–36. p.

6 Dénes József: A látássérültek sportjáról. *Fejlesztő pedagógia*, 2002/4–5. 26–27. p.

7 Nádas Pál – Zsoldos János: Az eszme és tettek születése (2003). Kilenc évtized a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában (Történeti áttekintés). Mozgásjavító Iskola, 11–12. p. (Nyomorék Gyermekek Menhelye 1903. 20. p., 3. §).

8 Forrás: Mozgásjavító Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Kollégium, Nádas Pál gyűjtése.

Sir dr. Ludwig Guttmann szerepe a paralimpiai játékok kialakulásában

Szemléletváltás a második világháborút követően (1948–1968)

Sir Ludwig Guttmann

A paralimpiai játékok története 1948-ban kezdődött azzal, hogy az Angliában, a London melletti Aylesburyben működő Stoke Mandeville-i kórházban (Gerincsérülési központ) dr. Ludwig Guttmann professzor, a kórház igazgatója megrendezte a brit hadirokkantak számára (1948. július 28-án) a londoni XIV. olimpiai játékok nyitónapjával egy időben, az első Stoke Mandeville-versenyt. Az első játékokat két csapat részvételével rendezték. Az egyik csapatot a Stoke Mandeville-i kórház, a másikat a London melletti Richmondban működő Star és Garter Rokkanthonvéd Otthon állította ki. A mandeville-i kórház előtti gyepen 16 kerekesszékes versenyző mérte ösz-sze tudását íjászatban. A következő évben Angliából öt otthon, illetve kórház csapata versenyezett. Guttmann már 1949-ben meglátta annak lehetőségét, hogy a Stoke Mandeville-i Játékokból kialakulhat a sportoló fogyatékos emberek számára az olimpiai játékokra hasonlító, azzal egyenértékű verseny. Lelkesedése hívekre talált, és fokozatosan új sportágakat vontak be a versenybe: az atlétikát, a kosárlabdát, a vívást, az asztaliteniszt és az úszást. A kezdeteket jól mutatja be a 2012-ben készült 90 perces játékfilm „Guttmann egy kivételes ember" címmel.[9]

Dr. Ludwig Guttmann kiváló idegsebész, 1939-ben a náci Németországból emigrált. A második világháború alatt, 1944-ben alakították át a Londontól 58 kilométerre található Aylesbury városka kórházát a gerincsérült hadibetegek kórházává. Guttmann zsenialitása és előrelátása abban mutatkozott meg, hogy a sportot a gerincsérült betegek kezelésének és rehabilitációjának szerves részévé tette. A kórház orvosai felismerték a játék és a sport hasznosítható szerepét a gyógyítás folyamatában. Megalapozták a rehabilitációs programok sporttal történő kiegészítését. A rendszeres sportfoglalkozások bevezetését követően versenyzési lehetőséget is biztosítottak, ami addig a kórházakban nem alkalmazott új lehetőség volt.

Így a rehabilitációs sport nagyban hozzájárult a fizikai állapot, a napi kondíció és erőnlét fejlesztéséhez. E komplex orvosi és sporttevékenység a pszichikai, lelki egyensúly megteremtését segítette elő. Guttmann elképzelése a nemzetközi játékokról 1952-ben vált valóra. Holland háborús veteránokból álló csapat érkezett, hogy versenyre keljenek brit bajtársaikkal, elindítva ezzel az első Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékokat.

1954-re már több ország vett részt a versenyeken, a versenyzők főként olyan kórházakból és központokból érkeztek, ahol követték azt az elgondolást, hogy a sport a rehabilitációs program része. Az ezt követő években Európa számos országának kórházaiban is alkalmazni kezdték a sportot mint a háborúban megsérült emberek helyreállító rehabilitációs technikáját. A holland, lengyel, belga, francia hadisérülteknél ugyanúgy, mint az angol kórházakban és otthonokban, a második világháborút követően

9 1944-ben járunk. Miközben a háború lassan a végéhez közeledik, a náci Németországból az angliai Buckinghamshire-be menekült, és a helyi kórházban munkát vállaló dr. Ludwig Guttmann (Eddie Marsan, Hajrá, boldogság!) megdöbbenve látja, hogy a gerincsérült betegek hosszú ideje ágyhoz láncolva fekszenek, leszedálva, magatehetetlenül. A doktor azonnal új rendszert vezet be, melynek értelmében kiszórja az elhasználódott berendezéseket és a régi gyógyszereket, és ezzel azonnal összetűzésbe keveredik a szigorú Edwards főnővérrel. Eleinte a betegek sem fogadják túl jól a változást, ám idővel mindenki rájön, hogy Guttmann nem egyszerű pácienskénti, hanem emberi lényekként tekint a kórház lakóira, és mozgásra, mi több, sportolásra ösztönzi őket, ezzel pedig akaratlanul is elindít egy olyan folyamatot, amely az egész világot megmozgatja, és megágyaz egy olyan eseménysorozatnak, melyet ma már paralimpia néven ismerünk. (http://port.hu/adatlap/film/tv/guttmann-egy-kiveteles-ember-the-best-of-men/movie-154645)

elkezdték a sport erejét felhasználni az orvosi rehabilitációs folyamatokban.

A játékokon való nemzetközi részvétel 1953 és 1955 között egyre nőtt. A játékok évenkénti rendszerességgel történő nemzetközi szintű – egyre magasabb színvonalon és résztvevői létszámmal történő – megrendezése több fontos szervezési probléma megoldását követelte meg a szervezőktől és a rendezőktől:

- A játékok pénzügyi alapját az 1955-ben létrehozott Brit Gerincsérült Sportolók Alapítványa, a British Paraplegic Sports Endowment Fund jelentette.
- A játékszabályokat a különböző sérültségeknek és sportági szabályoknak megfelelően összhangba kellett hozni. A sportági adaptálásokat és a sérülésspecifikus kategorizálást nemzetközi szabályozó rendszerbe kellett foglalni. Ezekről a rendezésre váró problémákról tanácskoztak 1957 májusában a Világ Veteránjainak Szövetsége párizsi konferenciáján.

Guttmann és Joan Scruton, a Stoke Mandeville-i Gerincsérültek Központjának titkárnője részt vettek a fogyatékosok sportjával foglalkozó első szakértői értekezleten. Megállapították: eljött az ideje, hogy a technikai szakemberek megvitassák és egységesítsék a nemzetközi szabályokat a gerincvelősérült sportolók számára. Ezután számos értekezletet tartottak edzők, orvosok és bírók részvételével, amelyeken technikai és szervezési szempontokat vitattak meg és fejlesztettek tovább. Megalkották a sportágak első adaptált szabályait és a mozgáskorlátozott sportolók sérültségéből adódó versenykategóriáit.

- A játékokon egyre bővülő nemzetközi részvétel tette szükségszerűvé, hogy 1958-ban megalakuljon az első nemzetközi sportszövetség mozgáskorlátozottak számára, amely természetesen a Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok Szövetsége (International Stoke Mandeville Games Federation, ISMGF) nevet kapta. Az ISMGF elnöke dr. Ludwig Guttmann[10] lett.

A szervezőknek egyre több gondot jelentett az évente megrendezett játékok növekvő számú versenyzőinek és kísérőinek szakszerű elhelyezése. Ezt a problémát kezdetben, a kórházban új pavilonok építésével oldották meg.[11]

A Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) az 1960. évi olimpiai játékok helyszínéül Rómát választotta. A Veteránok Világszövetségének 1959 májusában, Rómában megtartott ülésén Guttmann és Antonio Maglio professzor (az olasz INAIL Intézet Gerincközpontjának igazgatója) egyezségre jutott az olasz hatóságokkal, hogy a Stoke Mandeville-i Játékokat Rómában, az olimpia városában rendezhessék meg.

Stoke Mandeville – Nemzetközi verseny (Closing Ceremony)

10 Forrás:IPC

11 www.paralympics.org.uk | www.paralympic.org/the-ipc/history-of-the-movement

Ez a hír lelkes fogadtatásra talált. Nagy-Britannia, Olaszország, Hollandia, Belgium és Franciaország 1959 júliusában létrehozták a Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok Bizottságát. A szervezet öt tagból állt. Guttmannt elnöknek, Joan Scrutont főtitkárnak választották.[12] Kijelölték az 1960. évi Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok színterét, amelyet hivatalosan 9. évenkénti játékokként ismertek el. A Paralimpiai Játékok (Paralympic Games) elnevezést a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) megalakulását (1989) követően 1992-ben alkalmazták, de először 1988-ban használták. Az IPC történetírása szerint az első Paralimpiai Játékoknak az 1960. évi Róma városába kihelyezett Stoke Mandeville-i Játékokat tartják.[13] Az első játékoknak számos gyermekbetegséggel kellett megküzdeniük. A falut nem jól alakították ki a kerekesszéket használók számára. A sportolókat le-föl kellett vinni a lépcsőkön, amiben katonák segítettek. Bár a versenyek nagy részét a faluban tartották, az ügyességi számokra és a kosárlabda-mérkőzésekre a falutól távolabbi helyszíneken került sor. Újfajta szállítási megoldásokat alkalmaztak. A játékokat szeptember 18. és 25. között, a XVII. nyári olimpiai játékok után tartották az INAIL és az Olasz Olimpiai Bizottság védnökségével. A megnyitóünnepségen ötezres nézősereg köszöntötte a kerekesszékes sportolók színes felvonulását az Acqua Acetosa Stadionban. A játékokat Camillo Giardina olasz közegészségügyi miniszter nyitotta meg. Az akkori idők addigi legnagyobb, 17 ország 209 sportolójának részvételével zajlott játék volt. A pápa a mozgássérültek Coubertin bárójaként, az újkori olimpiai játékok életre hívójaként köszöntötte dr. Ludwig Guttmannt. A filmen, amelyet a tanulmánykötet digitális változatában lehet megnézni, a pápa köszönti az első paralimpia résztvevőit.[14]

A legnépesebb delegációval Olaszország képviseltette magát. A versenyprogram nyolc fősportágat (snooker, tőr- és kardvívás, atlétika: gerelyhajítás, gerelyhajítás célba, súlylökés, buzogányhajítás, férfikosárlabda, gyors-, mell- és hátúszás, egyéni és páros asztalitenisz, íjászat, darts, valamint speciális öttusa: íjászat, úszás, gerelyhajítás, súlylökés és buzogányhajítás) foglalt magában. Összesen 57 versenyszámban osztottak ki érmet. Olaszország nyerte a legtöbbet Nagy-Britannia és az Amerikai Egyesült Államok előtt. A záróünnepséget szeptember 25-én az olimpiai falu sportpalotájában (Palazetto dello Sport) tartották. Guttmann a következőképpen összegezte az eseményeket: „*A versenyzők és kísérőik túlnyomó többsége teljesen átérezte a római játékok jelentőségét, tudniillik: új minta jött létre a »rokkantak« számára a társadalomba és a sport világába való visszailleszkedéshez.*”[15]

Az 1960-as Római Játékok sikerével a háta mögött dr. Ludwig Guttmann nagyon szerette volna a játékokat ismét az 1964. évi olimpia helyszínén, Tokióban megrendezni. A terv támogatottságát erősítette azoknak a japán megfigyelőknek a pozitív reakciója, akik ellátogattak az 1960-as római játékokra. Guttmann felvette a kapcsolatot a japán hatóságokkal. További előrehaladást értek el, amikor dr. Nakamura japán szakértő Stoke Mandeville-be utazott, hogy tanulmányozza a rehabilitációs módszereket. 1962-ben két japán versenyző vett részt a 11. Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékokon Angliában. Az 1963 júliusában tartott következő játékokra dr. Nakamura egy szakértői csoporttal érkezett. Ennek a csoportnak tagja volt Y. Kasai úr, az újonnan megalakult Japán Fogyatékosok Sportszövetségének (JSAD) elnöke, a japán kormány egyik vezető tisztségviselője. Később Kasai úr lett az 1964. évi Paralimpiai Játékok Japán Szervezőbizottságának elnöke.

A játékok megrendezéséhez szükséges pénz számos szervezettől, elsősorban az állami és magánszférában működő japán vállalatoktól kapott

12 http://www.mandevillelegacy.org.uk

13 A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) a paralimpiai mozgalom globális kormányzó testülete, amelyet 1989. szeptember 22-én alapítottak meg nonprofit szervezetként. Székhelye Bonnban, Németországban van. Célja, hogy megszervezze a nyári és a téli paralimpiai játékokat. Ezenkívül kilenc sportág (alpesi sí, atlétika, biatlon, sífutás, jégkorong, erőemelés, lövészet, snowboard, úszás) nemzetközi szövetségeként működik, felügyelve és koordinálva világbajnokságokat és egyéb nemzetközi versenyeket. Az IPC víziója: támogatni a paralimpiai sportolókat kiemelkedő sporteredmények elérésében és a világ inspirálásában és lázba hozatalában. Támogatni és megteremteni a feltételeit annak, hogy a sportolók több felhatalmazással, önállósággal rendelkezzenek. Az elsősorban fókuszban lévők, a paralimpiai sportolók, akiket a kezdetektől egészen az elit szint eléréséig kell segíteni. Az IPC sportközpontú szervezetének célja az eredményesség. https://www.paralympic.org/the-ipc/about-us | Nádas Pál (2005): A paralimpiai mozgalom történetéből. Paralimpiai történetek. Budapest, 2005, MPB, 23–32. p.

14 Forrás:IPC

15 www.paralympic.org/rome-1960

adományokból gyűlt össze. A nyitóünnepség mintegy 5000 néző részvételével az olimpiai faluban lévő Oda-mezőn volt, ahol a játékok védnökei, Akihito herceg és Michiko hercegnő is jelen volt. Itt használták először – mint ahogyan az a játékok logójában is látható – a Paralympic nevet, és a Stoke Mandeville-i Játékok hármas (kerék) jelképe helyett, az öt elemből (karikából) álló jelképet. A helyi és a nemzeti sajtó, rádió és televízió nagy teret szentelt az eseményeknek, rácáfolva a szervezőbizottság korábbi félelmére, hogy az olimpiai játékok miatt majd nehéz lesz felkelteni a média érdeklődését.

Összesen 20 ország 266 sportolója 9 sportágban (307 férfi és 68 nő) versenyzett. Az 1964-es játékokon indították el a férfi és női kerekesszékes gyorsasági versenyt 60 méteres távon. Összesen 144 aranyérmet adtak át a játékok során, az éremtáblázat élére az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Olaszország került.

Megnyítóünnepély – 1964 Tokió

5000 fős tömeg üdvözölte a versenyzőket a záróünnepségen, november 12-én, a Nemzeti Tornacsarnokban. Jelen volt a koronaherceg és a koronahercegnő, dr. Guttmann, a japán miniszterelnök képviselője, az egészségügyi miniszter, valamint Tokió város kormányzója.[16]

Az 1964-es tokiói paralimpiai játékokon a mexikói megfigyelők azt javasolták, hogy a XIX. mexikói olimpiával együtt rendezzék meg a 17. Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékokat, a paralimpiát is. Némi meglepetést okozott, amikor az 1968-as esemény előtt két évvel a mexikói kormány, technikai nehézségekre hivatkozva, visszavonta a paralimpia megrendezésére vonatkozó ígéretét. A hagyományos menet megtartása érdekében dr. Ludwig Guttmann elfogadta az izraeli kormány és az Izraeli Fogyatékosok Szervezete (ILAN) meghívását, hogy az 1968. évi Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékokat Tel-Aviv közelében, Ramat Ganban tartsák meg. Az izraeli javaslatot erősen motiválta Izrael függetlenségének 20. évfordulója.

A nyitóünnepséget 1968. november 4-én a Héber Egyetem stadionjában, Jeruzsálemben tartották, tízezresnél nagyobb nézőközönség előtt. A játékokat Yigal Allon miniszterelnök-helyettes nyitotta meg. 28 országból összesen 775 sportoló vett részt a versenyeken.

A sportprogram az 1964-es tokióihoz képest jelentősen kibővült. Kilenc sportágban voltak versenyek: atlétika, beleértve a diszkoszvetést, súlylökést,

16 www.paralympic.org/tokyo-1964

gerely- és buzogányhajítást, 100 m kerekesszékes futást, kosárlabda férfiaknak és először nőknek, darts, vívás, gyepteke (billiárdszerű játék), úszás, asztalitenisz és súlyemelés.

Az Amerikai Egyesült Államok vezette az éremtáblázatot 30 arannyal, utána Nagy-Britannia következett 27 éremmel, majd Izrael 15-tel.

A záróünnepséget november 13-án a tel-avivi vásár területén tartották Allon miniszterelnök-helyettes jelenlétében. Az 1968. évi játékok nagy sikert hoztak, 181 versenyszámban összesen húsz rekordot állítottak fel.[17]

A különböző nemzetek más-más módon szervezték hadisérültjeik rehabilitációját. Az amputált és vak hadisérültek és orvosaik is értesültek a Stoke Mandeville-i sportrehabilitáció eredményeiről, sikereiről. Ebből az következett, hogy – ellentétben Angliával – sok országban nem választották külön az egymástól eltérő sérült emberek kórházi gyógyítását és gondozását. A Stoke Mandeville-i játékokon más sérültségű mozgáskorlátozott személyek is helyet követeltek maguknak. Az ISMGF először csak a kerekesszékben élő amputált sportolók számára biztosított versenyzési lehetőséget. Az egyre növekvő igények érdekében Guttmann professzor elnökletével megalakították az amputált és vak sportolókat tömörítő nemzetközi sportszövetséget, amely jóval szélesebb sérült sportolói réteget ölelt át. A nemzetközi szervezetet 1964-ben alapították meg International Sports Organisation for Disabled (ISOD) névvel. Az 1964. évi tokiói játékokat követően már bemutató jelleggel megjelentek az ISOD-hoz tartozó amputált sportolók, akiknek nem kerekesszékes versenyszámokat is rendeztek. Az amputált és vak sportolók először 1976-ban a „Torontolympiádon" kapnak hivatalosan versenyengedélyt az akkori két világszervezettől (az ISMGF-től és az ISOD-től) és a verseny rendezőitől.[18]

Kevés magyar embernek adatott meg, hogy személyesen ismerje és kapcsolatot alakítson ki Guttmann professzorral. A hivatalos kapcsolat felvétele nem volt lehetséges, hiszen ahhoz a sporthivatal engedélyére volt szükség, ugyanakkor a mozgáskorlátozottaknak nem volt sportszövetsége. A nemzetközi tagsági jog megszerzésére, az engedélyre a Mozgáskorlátozottak Halassy Olivér Sportegyesület (HOSC) 1970-ben történt megalakulásától egészen 1983-ig kellett várni.

Magyar sportolóként Fejes András volt az első, akinek sikerült kapcsolatba kerülnie Guttmann professzorral. A történelmi hitelesség rögzítése érdekében 2015 végén interjút adott dr. Fejes András. *„…Aylesbury Bucks, dr. Sir Ludwig Guttmann, Stoke Mandeville három olyan névjel, amik köré – lassan már misztikusan – kapcsolódik a paraplégek ellátásának, társadalomba történő visszahelyezésének és egyáltalán a ma már világeseménnyé nemesült paralimpia gondolatának eredése. Közel másfél évtizeden át vallhattam magaménak Sir Ludwig Guttmann – némelyeknek megengedetten Papa – ismeretségét, talán barátságát. Ifjú fejjel bámulva hallgattam osztrák barátaim római és tokiói élményeit, amelyek inspiráltak további edzésekre. Némi előtörténet után vettem nagy levegőt l965 telén, és levélben jelentkeztem a jövő évi Világjátékokra. Legnagyobb megdöbbenésemre Guttmann doktor személyesen válaszolt egy szeretetteljes baráti levélben. Az International Stoke Mandeville Games viszonylatában mindmáig a legmagasabbra rangsorolt esemény, értéke annyi, mint teniszben nyerni Wimbledonban, vagy Monte-Carlóban Forma–l futamon győzni. A levélben leírta, nagy jelentőségű a részvételem, mert első alkalommal képviselné magát egy »vasfüggöny mögötti« ország. Nekem csupán az útlevelet és a repülőjegyet kell megszereznem, ők*

17 www.paralympic.org/tel-aviv-1968 | Nádas Pál (2005): A paralimpiai játékok története. In Nádas Pál (szerk.): *Paralimpiai történetek.* Budapest, 2005, MPB, 85–92. p.

18 Paralimpics '92 (Barcelona 1992 IX. Paralymic Games Official Report). History, 32–42. p. | Paralymic Winter Games 1976–2006. RCL, Paris, IPC, Bonn. | The International Paralymic Committee 20. Years in Pictures. 2009, 9–12. p. | London 2012 Paralypic Games/the Official Book. History of the Games, 14–15. p. | Nádas Pál (2000): Guttmann professzortól a jegyszedőkig. *Népszabadság*, 2000. 10. 18., 24. p. |Nádas Pál: A nemzetközi paralimpiai játékok története. *SportHistória*, I/2 2003, 04., 58–59. p. | Nádas Pál (2005): A paralimpiai mozgalom történetéről. In Nádas Pál (szerk.): Paralimpiai történetek. Budapest, 2005, MPB, 3–32. p., 85-92.p. | www.paralympic.org/the-ipc/history-of-the-movement www.hparalimpia.hu/mpb/nemzetkozi-tortenet/Nádas Pál www.mandevillelegacy.org.uk/index.aspx

kint várnak, segítenek. Csakhogy, …ezek beszerzése 1966-ban – minden támogatás nélkül – mai ésszel felfoghatatlan és irreális vállalkozást és anyagi megterhelést jelentett. A világjátékok a lehető legpuritánabb körülmények között zajlottak – ötvenszemélyes katonai hálósátor, vaságy, alapszintű élelmezés a sátorban elfogyasztva – a legkorrektebb amatörizmus szellemében. Folyamatosan zajlott az »élet«, hiszen a 35–40 nemzet sportolói más-más napszakban aludtak, vagy éppen győzteseiket ünnepelték. Guttmann doktor nap mint nap megjelent közöttünk, olykor velünk együtt ebédelt, teázott. A helyezettek okleveleit saját kezűleg szignálta. Egy ilyen – ma már felbecsülhetetlen értékű – oklevél a Magyar Paralimpiai Bizottság tulajdonában bizonyítja hazánk első világsikerét. 1966-ban Guttmann doktor világhírű rehabilitációs munkássága elismeréseként az akkor fiatal angol királynőtől lovagi címet kapott. Rá egy évre újból találkoztunk, most kapcsolatunk magasabb szintre emelkedett, mivel Ő adta át nekem az A1 kategória aranyérmét asztalitenisz egyéniben, majd egy nap múlva párosban svájci partneremmel. A dán szakfolyóirat, a Patetra két évtizeddel később írta: »…ez a páros talán minden idők egyik legfantasztikusabb formációja volt, nem csupán azért, mert ahol felléptek, ellenük játszmát is ritkán lehetett nyerni, hanem a civil tevékenységük is egyszerűen káprázatos. Egyikük nemzetközi rehabilitációs lélektani szaktekintély lett, másikuk a világ egyik legjobb kerekesszékgyárának a tulajdonosa.« Az 1970-es években Sir Ludwig álma kezdett kiteljesedni, hiszen a Játékokon valóban az öt világrész képviselője versengett. 1971-ben itt találkoztam Abebe Bikila etióp futóval, aki a világ ámulatára mezítláb futva nyerte az aranyérmet Rómában, 1960-ban a legklasszikusabb maratoni távon. A negyedik alkalommal megrendezett heidelbergi versenyekre Gustav Heinemann államfő és Walter Scheel külügyminiszter külön személyesen kérte fel Guttmannt, hogy jelenlétével tisztelje meg a versengést. Ott és akkor mutatkozott meg Sir Ludwig kivételes emberi nagysága, hogy szem előtt tartva a paraolimpia megálmodott eszméjének fontosságát, félre tudta tenni politikai meghurcoltatását. A cél érdekében képes volt megbocsátani, hogy származása miatt Németországból, amely a hazája volt, egyszer már elüldözték! Részese lehettem néhány protokolleseménynek és fogadásnak, ahol a Tőle megszokott kedéllyel, barátsággal és temperamentummal vett részt az eseményeken. Sir dr. Ludwig Guttmann vágyait, hitét, álmait a mai gondolkodási trendben lehetne akár naivnak, álmodozónak is minősíteni, de talán nem túlzás, hogy ennek a világnak az igazán nagy dolgait ilyen kortársak vitték előbbre. Más korban, más normák és értékek elfogadásával élünk, de biztos, hogy ez értékesebb is?" – zárta gondolatait Fejes doktor, az első magyar paralimpiai érmes sportoló.[19]

A kutatás során előkerült a Guttmann professzortól érkezett válaszlevél, amit 1967-ben írt Tauber Zoltánnak. A levélből többek között az derült ki, hogy Sir Ludvig Guttmann 1967. április 17-én Budapesten az Országos Traumatológiai Intézet (Budapest, Fiumei út) igazgatójával, Szántó professzorral találkozott.[20] Ebből a dokumentumból lehetett megállapítani, hogy a NOB már 1956-ban és annak előtte is kapcsolatban állt a Stoke Mandeville Games szervezőivel. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság *„Fearnly Cup"*[21] díjat adományozott a Stoke Mandeville Games számára.[22]

19 Gyöngyös Város Barátainak Köre és a Magyar Olimpiai Akadémia (MOA) együttműködésének szervezésében 2014. június 1-jén – Gyöngyös várossá nyilvánításának 680 éves évfordulóján – Fejes András a városi könyvtárnak adományozta sportereklyéit, pszichoterapeutaként írt könyveit és publikációiból álló gyűjteményét, amelyet a város kiállítás keretében mutatott be. (www.mob.hu/dr-fejes-andras-parasportolo-pszihologus-kiallitasa-gyongyoson/portal.hivatal.gyongyos.hu) Gyöngyös Város Önkormányzatának döntése alapján 2015. szeptember 18 óta dr. Fejes András, Gyöngyös város szülötte, kétszeres világbajnok, ötszörös Európa-bajnok, a Paralimpiai Játékok (1972) bronzérmese, Gyöngyös díszpolgára. Nevét viseli a városi sport- és rendezvénycsarnok. (www.gyongyos.hu) A hazai paralimpiai mozgalom története során 2015-ben történt meg először, hogy paralimpikonról neveztek el sportlétesítményt.

20 Sir Ludvig Guttmann levele Tauber Zoltánnak (1967. 04. 13. 4-FMSZ irattár, Koller István gyűjtéséből).

21 A Fearnly Cupot a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) 1950-ben alapította. Az alapító Sir Thomas Fearnly (1880–1950) nevéről elnevezett díjat a Norvég Hajótulajdonosok Szövetségének elnöke, a Nemzeti Olimpiai Bizottság, valamint a NOB tagja, majd 1948-tól haláláig annak tiszteletbeli tagjaként tette. A díj odaítélését a NOB az amatőr sportolók és sportszervezetek számára adományozhatja. A díjat 1956-ban a Stoke Mandeville Játékok (Nagy-Britannia) szervezetének ítélték oda.

22 www.olympic-museum.de/awards/fearnley_cup.htm | www.library.la84.org/Olympic Information Center

INTERNATIONAL STOKE MANDEVILLE GAMES COMMITTEE

FEARNLEY CUP

Awarded to the Stoke Mandeville Games by The International Olympic Committee at the Olympic Games, Melbourne, 1956.

Head Office
National Spinal Injuries Centre,
Stoke Mandeville Hospital,
Aylesbury, Bucks.,
England.

13th April, 1967.

Dear Mr. Tauber,

Thank you very much for your letter, from which I was pleased to learn that you and three of your friends would like to take part in the 1967 International Stoke Mandeville Games. During the next few days I will send the official invitation to the National Council for Hungarian Physical Education and Sports.

You will be interested to know that I am coming to Budapest, having been invited by Professor Szanto, Director of the Orszagis Traumatologiai Intezet, Mezo Imre Ut (Fiumei ut) 17, Budapest VIII, and I shall be arriving in Budapest on Monday the 17th April. Perhaps you would care to contact me through Professor Szanto within the following 2 - 3 days.

With kind regards,

Yours sincerely,

Ludwig Guttmann

Sir Ludwig Guttmann, C.B.E., M.D., F.R.C.P. F.R.C.S.

Mr. Zoltan Tauber,
Mexikoi u. 64,
Budapest XIV,
Hungary.

Sir Ludwig Guttmann levele Tauber Zoltánnak 1967-ből

Nádas Pál: A „paraolimpiai-paralimpiai" mozgalom fejlődéstörténete a második világháborút követően

„A fogyatékosság mindig is potenciális veszélyt jelentett ismerősen jól elrendezett világunkban, ahol finom koreográfia szerint mozgunk társadalmi, politikai és kulturális tényezők hálózatában keringve. A kényelmes rendet és a szervezettséget hangsúlyozó gondolkodásunkban a fogyatékossággal való találkozás zavaró és veszedelmes, felismerhetetlen és kiszámíthatatlan, mert destabilizálja a létező hierarchiákat, lerombolja a normatív szabályokat, s így megbontja a tökéletesen szabályozott világ intimitását."
(Hernádi Ilona – Könczei György)[1]

Az európai ismertséggel működő *Nyomorék Gyermekek Országos Egylete és Menhelye* intézményt a második világháborút követően szétrombolták. A mai tudásunkkal értékelve, az intézményben komplex rehabilitációs tevékenységet végeztek a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában. A Nyomorék Gyermekek Otthonában folyó (1929–1940) komplex rehabilitációs munka a „tanítás-gyógyítás-képzés" egységes rendszere, amelynek szerves részét képezte a sportfoglalkozás, a jelenlegi kutatások alapján megállapítható, hogy elsők között lehetett a világban. Az intézmény széthullása, szellemiségének elnyomása, a sorozatos politikai döntések következménye volt.

A második világháborút követően, egészen 1960–1970-es évekig mozgássérültnek lenni egyet jelentett Magyarországon a persona non grata (nemkívánatos személy) státusszal. A Nyomorék Gyermekek Egyletét és Menhelyét alapító szabadkőműves mozgalmat (a Deák Ferenc Páholyt) az egész ország területén betiltották. A világháborút követően 1948-tól kezdődő államosítást nem kerülhette el a Deák Ferenc Páholy által fenntartott intézmény sem. Az intézmény komplexitását jelentő elemi iskolát, a kórházat, szakképzést és az internátus szervezeti egységeit egymástól szétválasztották, és az otthon vezetésének egységét is megbontották.[2]

A hallássérültek érdekvédelmi szervezeti rendszere, benne a sporttevékenységgel, *„[1902, 1907, 1950, 1952.] (…) 1950-ben alakult újjá Siketnémák Szövetsége néven. Néhány évvel később, 1952-ben alapszabályban rögzítették a nagyothallók érdekvédelmének ellátását is, amelyet a szövetség új elnevezése is tükrözött:* Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége" Az 1950-ben újraszerveződött érdekvédelem mellett ismét működött a sporttevékenység. Az 1912-ben megalakult *Siketnémák Sport Clubja* már 1957-ben Siketek Sport Clubja néven tudott tovább működni.[3]

1 Előhang (2015): A felelet kérdései között – Fogyatékosságtudomány Magyarországon. Szerkesztette: Hernádi Ilona Drs. és Könczei György D.Sc. ELTE-BGGYK, ISBN 978-963-7155-64-2.

2 Nádas Pál–Zsoldos János (1993): A múlt szétrombolása – Kilenc évtized a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában. Mozgásjavító Általános Iskola és a DFC kiadó, 28. p. | Nádas Pál (2005): A magyarországi parasporttörténete. I. In Nádas Pál (szerk.): Paraliimpiai történetek. Budapest, 2005, MPB, 33–34. p.

3 www.sscbudapest.hu/ www.magyarfutball.hu

A második világháborút követő nemzetközi szereplés lehetősége

Az állam (sporthivatal) által befizetett nemzetközi tagsági díj rendezésével a hallássérült sportolók nemzetközi versenyeztetése lehetővé vált. A nemzetközi szereplés jogáért a Siketek Budapesti Sport Clubja (SBSC) és a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (SINOSZ) 1968-ban vitában állt egymással. A SINOSZ és az SBSC közötti hatalmi harc – a levéltárban megtalált levelezés szerint – a nemzetközi kapcsolatok és az országból történő kiutaztatás körül zajlott.[4] A hallássérült-szervezetek közötti vitában a hazai sportirányítás kimondja, hogy csak azt a szervezetet ismeri el a sporthivatal partnernek, amelyet kizárólag sporttevékenység céljából alapítanak és működtetnek. Az MTS 1968. március 18-án kelt és Szatmári István által jegyzett levele többek között az alábbiakat fogalmazza meg a vita lezárása érdekében: *„Az MTS II. Kongresszusa által elfogadott MTS alapszabály szerint a sportegyesület önálló társadalmi szervezet, amely alapszabály és az MTS engedélye, valamint irányítása alapján működik. (…) irányítja és ellenőrzi a sportegyesületeket, engedélyezi azok létrehozását, szabályozza működésüket. A fentiek figyelembevételével, a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége hatáskörébe nem tartozik a siket sportkörök irányítása, azok tevékenységének ellenőrzése."*[5] A levélváltásból egyértelműen megállapítható, hogy a siketek sportjával ekkor már rendszeresen foglalkozó állami szerv (az MTS, majd az OTSH) siketsport-szövetség hiányában is tudott közvetlenül támogatást nyújtani a speciális céllal létrejött sportszervezet (a Siketek Budapesti Sport Clubja) számára. További levéltári irat is azt erősíti, hogy az állami hivatal már rendszeres támogatást nyújtott a hallássérült sportolók nemzetközi szerepléséhez: *„Az eddigi évi 50 ezer Ft támogatást emeljék fel, mert az nem elegendő az 1973. évi Siketek és Nagyothallók malmői Világjátékának költségeire."* Ebben a levélben kérvényezik, hogy „az országos szövetség mellett alakulhasson meg a Siketek és Nagyothallók Sportbizottsága és a pénzgyűjtés (pártoló tagság) céljából újabb OTP számlát nyithassanak."[6]

Szénási Imre 1965-ben

A levéltári kutatás a nemzetközi versenyre történő kiutazással kapcsolatos egyéni kérelmet is talált az

4 A tanulmány olvasójának azt mindenképpen érdemes tudni, hogy a pártállami rendszerben a nemzetközi tagsági díjakat, a konvertibilis valutát, kizárólag csak a sporttal foglalkozó hivatal, a *Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanács* (MTS-OT), később, 1973-tól az Országos Testnevelési és Sporthivatal (OTSH) a Magyar Nemzeti Bankon keresztül, szigorú szabályok betartásával biztosíthatta.

5 MNL/XIX-J-14-a 1968 154 cs. (Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanácsa (MTS) [MTS-40.066/1968.] 1968. márc. 18.

6 MNL /XIX-J-14-a 1972 164 cs. 210/1972 [38008/5-40008] Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanácsa (38.478) (878/1972) [1972. VI. 23.].

Fejes András Stoke Mandeville-ben

iratok között. Szénási Imre dr. Beckl Sándor[7] elnöknek (MTS-OT) 1970. április 20-án írt levélben kéri a hivatal elnökét, hogy támogassa a La Manche csatorna átúszását. A levél hivatkozik arra, hogy Szénási már 1945 óta tagja a Magyar Úszószövetségnek, több távon világcsúcstartó és a *Magyar Népköztársaság Érdemes Sportolója* kitüntetés (1955) tulajdonosa. *„1957 – állóvizi világrekord – Balaton/51 km (21. óra 25 perc), 1961 – állóvizi világrekord – Balaton hosszában 76 km (36 óra 29 perc), 1967 – Folyami világrekord – Duna – Bratislava – Budapest (41 óra 40 perc)"*.[8] A sporthivatal elnöke nevében Páder János válaszolt Szénási levelére 1970. IV. 29-én, amelyben elutasítja az egyéni támogatást. Az indoklásból egy részlet: *„Vannak a versenysporton kívül is fantasztikus sportteljesítmények, mint amit Ön is szándékozik végrehajtani, de ezek külön kategóriába tartozó egyéni kezdeményezések és erőfeszítések eredményei, amelyek elérését jellegükből eredően, központilag nem tudjuk támogatni és kérését nem tartjuk teljesíthetőnek"*.[9]

Hernádi Ilona és Könczei György szerint: Az 1970-es években és ekkortól számítható eredetileg a mozgássérült emberek önálló életvitel-mozgalmának és az intellektuális fogyatékossággal élő gyermekeket nevelő szülők mozgalmának térnyerése. Ezzel működni kezdett a fogyatékosságtörténet egyik motorja, a fogyatékos - mozgalom.[10] Amíg a hallássérültek sportszervezeteit államilag támogatták, addig a mozgássérült személyek sportolását és nemzetközi versenyen való részvételét, vélhetően a szervezett sportélet hiánya miatt, nem.

A hatvanas években, a sportoló mozgássérült személyek – szervezet hiányában – csak egyéni teljesítményeikkel hívhatták fel magukra a hazai sportvilág figyelmét. Ilyen volt Tauber Zoltán asztaliteniszező, a Nyomorék Gyermekek iskolájának volt hadirokkant tanulója, Fejes András, balesetét követően kerekesszékbe került atléta és asztaliteniszező, Szénási Imre, a gyermekbénulás (Heine–Medin-kór) érintettségével rendelkező hosszútávúszó, illetve Szalay Margit combamputált kajakozó. Meglévő sérültségükkel próbálták felvenni a versenyt testileg hibátlan sporttársaikkal. A Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon tanárai és diákjai 1970. február 22.-én[11] az intézményen belül, 1929-et követően, újra megalakították a mozgáskorlátozottak sportegyesületét. Zsótér Pál, az intézmény igazgatója, Vámos Károlyné,

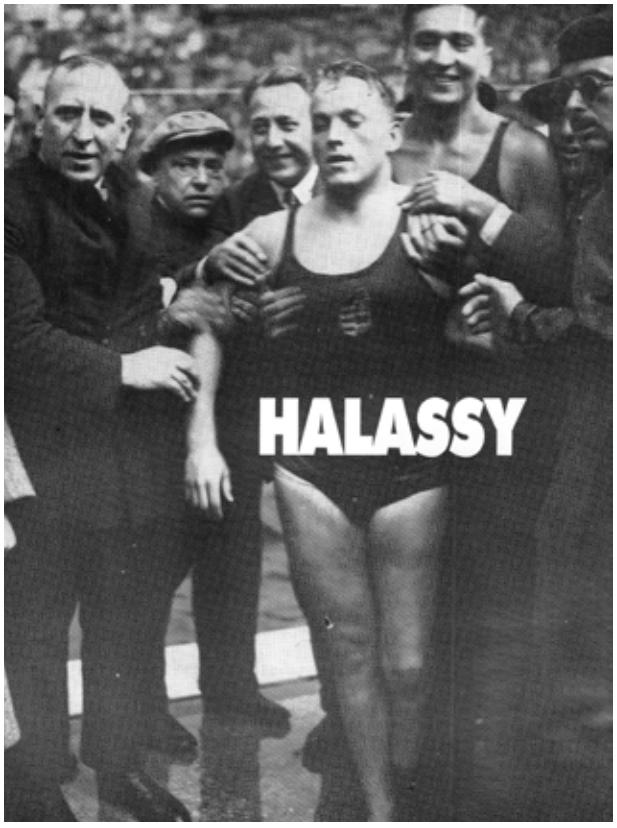
7 ***Beckl Sándor*** (1924–2006) géplakatos családból származott. Vasesztergályos szakmát tanult, majd 1942-től felső ipariskolát végzett. 1945-ben belépett a Magyar Kommunista Pártba. 1949-ben az MDP Budapest X. kerületi pártbizottságán termelési megbízott volt, majd a Gazdasági és Műszaki Akadémián tanult, mérnök-közgazdász oklevelet szerzett. 1951. júliustól a SZOT bérosztályának megbízott vezetője, osztályvezető, majd 1959-től a SZOT titkára. Elvégezte az MSZMP pártfőiskoláját. 1970-ben a Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanácsa, majd 1973 áprilisától államtitkári rangban az Országos Testnevelési és Sporthivatal elnöke 1978. szeptember 30-i felmentéséig. 1970 és 1978 között a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke és az MSZMP KB Ifjúsági Bizottság, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának tagja volt. 1966. december 3. és 1970. november 28. között az MSZMP Központi Bizottság tagja volt. Több alkalommal volt országgyűlési képviselő: az 1963. február 24-i választásokon a Hazafias Népfront budapesti listáján pótképviselő volt, behívására 1964. október 10-én került sor. 1971. április 25. és 1980. április 19. között Borsod-Abaúj-Zemplén megye 20. és 19. számú egyéni választókerületében országgyűlési képviselőnek választották. (www.tortenelmitar.hu)

8 MTS-OT/40.064/70

9 MNL/XIX-J-14-a 1970.154 cs. /31/ Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanácsa (MTS-OT) 1970. IV. 29. [31-40.064/70.].

10 Hernádi Ilona – Könczei György (2015): Történeti metszet – a társadalomtörténeti és eszmetörténeti tér egyes elemei. A felelet kérdései között In *Fogyatékosságtudomány Magyarországon*. ELTE BGGYK, 12–13. p.

11 Forrás: HOSC irattár Jóváhagyva 1970.II.-hó 24. 1/1970-Magyar Testnevelési és Sportszövetség XIV. kerület

Halassy Olivér

Bartos Judit (dr. Benczur Miklósné) és Hajdú Levente[12] tanárok, valamint az iskola diáksága az intézményen kívül már sportolókat (Fejes Andrást és Tauber Zoltánt) bevonva, sportegyesület alapítottak.

Az egyesületet Halassy Olivér (HOSC) úszó- és vízilabdajátékosról, lábszáramputált kétszeres olimpiai bajnokról nevezték el. A mozgássérültek rendszeres és versenyszerű sportolása a HOSC keretében asztalitenisz, íjászat, sakk, ülőröplabda, úszás, teke és kispályás labdarúgás szakosztályokban szerveződött újjá. A HOSC megalakulását, valamint hazai és nemzetközi kapcsolatait csak a sporthivatal engedélyeinek birtokában szervezhette. A Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanács (MTS-OT) II. kongresszusa által elfogadott alapszabály szerint „a sportegyesület önálló társadalmi szervezet, amely alapszabály és az MTS engedélye, valamint irányítása alapján működik. (…) irányítja és ellenőrzi a sportegyesületeket, engedélyezi azok létrehozását, szabályozza működésüket.”[13]

A HOSC megalakulását követő évben (1971) megrendeztek Gödöllőn egy több sportágat magában foglaló nemzetközi versenyt, amelyen lengyel, jugoszláv, svéd és NSZK-beli sportolók versenyeztek.

A gödöllői versenyt követően sportági szakágvezetői értékeléseket és az 1972. évhez terveket készítettek. Fontos kiemelni azokat, akik a hazai paralimpiai mozgalom alapjainak lerakását segítették. Az úszókat (27 fő + 42 mozgásjavítós diák) Szakonyi Júlia és Koller István, az íjászokat (11 fő + 19 mozgásjavítós diák) Hajdú Levente, az asztaliteniszezőket (13 fő + 20 mozgásjavítós diák) Brunner Pál, az atlétákat (15 fő) Vámos Károly, a labdajátékosokat (26 fő) Nyíri Lajos, a sakkozókat (24 fő + 32 mozgásjavítós diák) Légrádi Antal fogta össze a 70-es évek elején. Fejes András a nemzetközi ügyekkel és kerekesszékesek ügyeivel foglalkozott. A gödöllői verseny pénzügyi biztosítása érdekében támogatói programot („tarháló” akciót) indítottak, amelyet aztán minden évben megismételtek. A HOSC támogatói körének bővítése érdekében propagandabizottságot alapítottak, amelynek vezetésével Mátrai Sándort bízták meg. A fellelt iratok alapján megállapítható, hogy a támogatók 1000–5000 Ft közötti összeget ajánlottak fel, de már akkor sem ingyen történt az adományozás. A legtöbb esetben valamilyen hirdetési megjelenést kértek ellenszolgáltatásként. A versenyhez nyomdai kiadványt készítettek, amelyben az EÜ-miniszter, az MTS-OT alelnöke és más vezetői köszöntők mellett, a támogatók hirdetéseit is megjelentették. Érdemes

12 ***Hajdú Levente*** (1942–) gyermekkorában gyermekparalízis miatt vált mozgáskorlátozottá. Egyetemi végzettséget szerzett, és magyar–történelem szakos tanárként dolgozott. A sérült emberek sportjával a Heine-Medin-es kórházakban találkozott először. Ott jött rá néhány barátjával együtt, hogy mozgáskorlátozottsága ellenére a mozgásos aktivitás az egyik legjobb eszköz az esélyegyenlőség és az integráció elérése érdekében. Tanárként dolgozott a Mozgásjavító Általános Iskolában. A tanórán kívüli szabadidejének nagy részét a tornateremben töltötte a gyerekekkel, kitalálták a kézifoci- és az ülőlabdajátékokat. Elsősorban a csapatsport összetartó és közösségformáló erejében hitt. A Halassy Olivér Sport Club megalakulásának egyik ifjú alapító személyisége, aki ötleteivel mozgatórugója lett a klub kezdeti fejlődésének. 1972-től 1978-ig a Halassy Olivér Sport Club elnökeként tevékenykedett. Úttörő tevékenységet folytatott a nemzetközi kapcsolatok kiépítésében, elsősorban német, francia és svéd partnerek segítségével. Egyike volt azoknak akinek osztályrészéül jutott az a szégyen, hogy a magyar delegációt 1976-ban a Torontolympiad (V. Paralimpia) játékokról idő előtt, politikai okokra hivatkozva, haza kellett irányítani. A politikai kényszerhelyzetet a mai napig nem tudta feldolgozni. Tudni kell, hogy az akkori szóhasználattal élve, a disszidálás vagy a hazajövetel között lehetett választani, köztes utak nem voltak. A Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottságának (MTSB) első elnöke. 1979 óta Svédországban élt, majd 2017-ben hazatelepült.

13 MNL/XIX-J-14-a 1968 154 cs. Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanácsa (MTS), (MTS-40.066/1968.) 1968. márc. 18.

A magyar csapat 1971-ben Gödöllőn

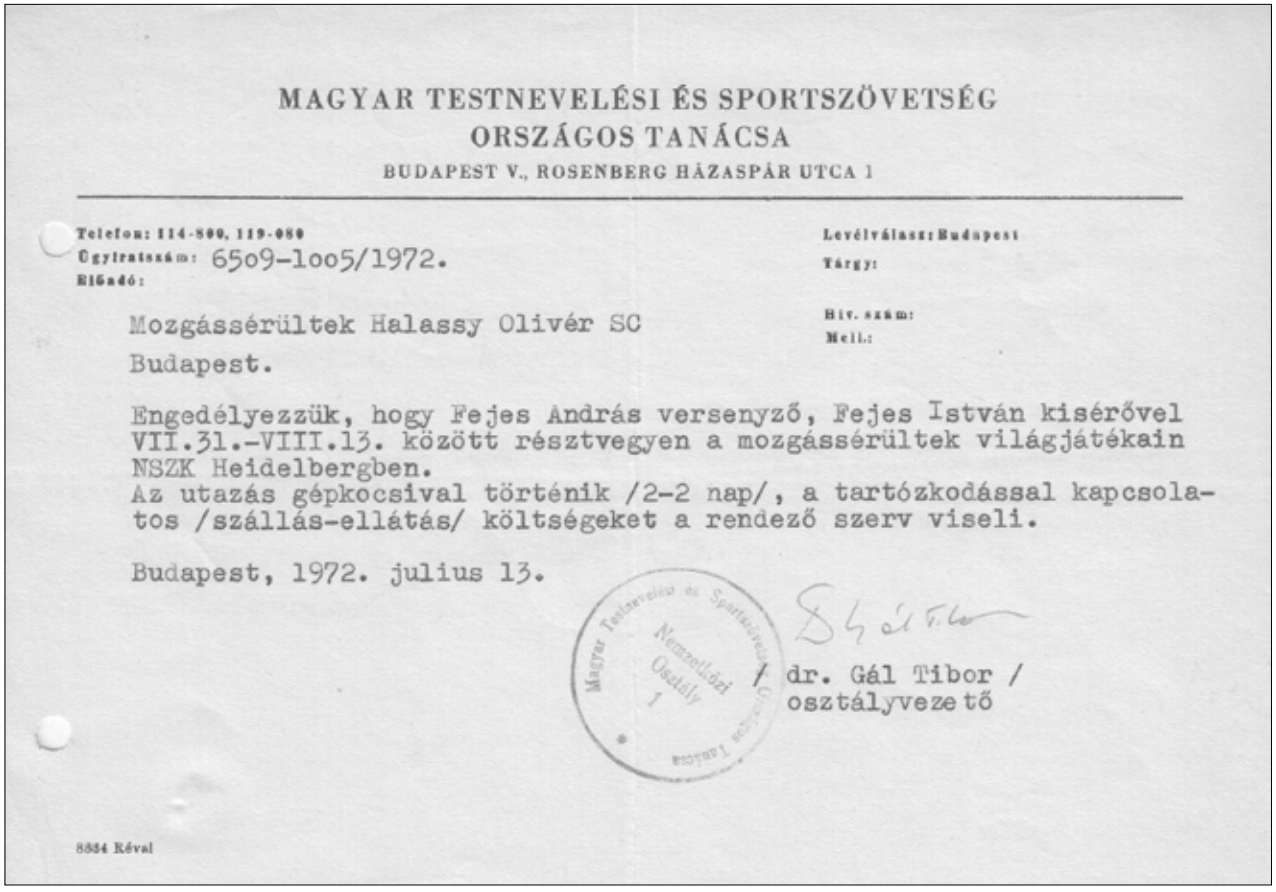
néhány akkori támogatót is felsorolni: BÉTEX, Tejipari Vállalatok Trösztje, Magyar Édesipar, Magyar Kábel Művek, Magyar Alumíniumipari Tröszt, MALÉV, MÉH, Budapesti Idegenforgalmi Igazgatóság, OFOTÉRT, OTP, MEDIKOR MŰVEK, Állami Biztosító Főigazgatósága, HUNGEXPO.

Az irigység már akkor is rossz motiválója volt a mozgáskorlátozottak sportja körüli civakodásnak. A Magyar Nemzetben 1972. november 12-én megjelent Keserű Ernő írása az Elfajzott „Gyöngyvirág" címmel, amiben arról írt, hogy *„a francia és magyar mozgássérült sportolók találkozójának megrendezésére 41 ezer forintot kaptak 27 budapesti vállalattól. A sport helyett jobbára inkább eszem-iszom volt, olyan vendéglátóhelyeken, mint az Interkontinental, a Kárpátia, a Halászbástya étterem – természetesen elsősorban a társulat nem rokkant vezetőinek részvételével."*[14] Azzal vádolták a HOSC legfőbb támogatóját, a Gyöngyvirág Mezőgazdasági Társulást (Humanitás Szövetkezet), hogy a támogatási pénzeket nem jó célra használta.

A HOSC kezdeti működéséről és az első két külföldre történő kiutazásról szóló iratok a kutatás során kerültek elő. A dokumentum az 1971-es év II. félévének munka- és költségtervét tartalmazza, amelyből látni lehet a két nemzetközi versenyre történő kiutazás tervezett költsége mellett a Mozgásjavító Iskolában lévő iroda működésének költségét is. A dokumentumból az is megállapítható, hogy a sportágak közül az épekkel közös hazai versenyrendszerekben szerepeltek az íjászok, a sakkozók és az asztaliteniszezők. Úszásban és atlétikában a miskolci Akarat SC rendezett versenyt. Beszámoltak arról is, hogy a svéd szövetség asztaliteniszhez versenyütőket és labdákat, két íjat és hozzá vesszőket, valamint három bocciakészletet adományozott az egyesületnek.[15] A HOSC vezetése jelentős nemzetközi kapcsolatokat épített ki a francia és svéd sportegyesületekkel. Az első jelentős külföldi verseny a francia sporttársak meghívására már 1971. október 8. és 18. között a St. Étienne klub vendéglátásával történt. A kutatás során előkerült az a levél, amelyben külön kérelmezik az MTS Budapesti Tanácsának elnökségét, hogy engedélyezzék a kiutazást és a versenyen való részvételt. A kérelemhez csatolták a költségbecslést, amelyet 45 év távlatából érdemes feleleveníteni. A franciaországi versenyen 17 versenyző (atlétika, asztalitenisz, íjászat, úszás) és 3 kísérő (edző, gondozó, csapatvezető) részvételét tervezték. Egy főre az alábbi kalkulációt készítették: útlevélkészítés 545 Ft, beutazó vízum 143 Ft, átutazó vízum 27 Ft (NSZK), 150 Ft (Ausztria). Költőpénzt is igényeltek, hiszen akkoriban másképpen nem lehetett konvertibilis valutához jutni. 20 USD-t kértek fejenként, amely akkor 600 Ft-ba került.

(Érdekes összehasonlítás lehet, hogy a riói sportolói napidij 2016-ban reálértéken talán még kevesebb is lehetett.) Az engedélyt kérő levélben, a szakmai indoklás mellett arra is kitértek, hogy minden más költséget magukra vállaltak. Az előkerült pénztári igazolás azt mutatja, hogy a sportolóknak maguknak is jelentős összeget kellett befizetniük annak érdekében, hogy az engedélyt és az állami támogatást megkapják. Egy hasonló, 1972 februárjában készült, úgynevezett pénztári ellennyugta azt bizonyítja, hogy 2000 Ft-ot kellett minden résztvevőnek útiköltségre befizetnie. Ilyen és ehhez hasonló nyugtákat csatoltak az engedélyezési kérelmekhez. A francia kapcsolatok révén jutottak ki magyar sportolók először 1972-ben téli versenyek

14 Keserű Ernő (1972): Elfajzott Gyöngyvirág. *Magyar Nemzet* XXIII., 267. sz., 1972. 11. 12., 7. p.
15 HOSC-FMSZ irattár/iktatószám nélkül dokumentumok/Koller István gyűjtése.|

MAGYAR TESTNEVELÉSI ÉS SPORTSZÖVETSÉG
ORSZÁGOS TANÁCSA
BUDAPEST V., ROSENBERG HÁZASPÁR UTCA 1

Telefon: 114-800, 119-050
Ügyiratszám: 6509-1005/1972.
Előadó:

Levélválasz: Budapest
Tárgy:

Hiv. szám:
Mell.:

Mozgássérültek Halassy Olivér SC
Budapest.

Engedélyezzük, hogy Fejes András versenyző, Fejes István kisérővel VII.31.-VIII.13. között résztvegyen a mozgássérültek világjátékain NSZK Heidelbergben.
Az utazás gépkocsival történik /2-2 nap/, a tartózkodással kapcsolatos /szállás-ellátás/ költségeket a rendező szerv viseli.

Budapest, 1972. julius 13.

Magyar Testnevelési és Sportszövetség Nemzetközi Osztály 1

/ dr. Gál Tibor /
osztályvezető

8884 Kéval

Az első engedély

helyszínére (Courschevel, Franciaország), ahol többen ki is próbálták a téli sportágakat.[16]

Szilvási Lajos irányításával 1970-ben megalakult az Akarat Sportegyesület Miskolcon, majd *Solymos Endre* vezetésével 1973-ban Szombathelyen a Vasakarat SC. A sporthivatal 1973-ban történt átszervezését követően az MTS-OT Országos Testnevelési Sporthivatal (OTSH) néven működött tovább. A hazai mozgáskorlátozottak sportéletének egyik első és nagyon jelentős állomása a HOSC megalakulása volt, hiszen egyéni kérelmekre a hivatali renden belül nem vagy csak ritán adódott lehetőség. A HOSC sportolójának, *Fejes Andrásnak* a kezdeményezésére az MTS-OT 1972. július 13-án – dr. Gál Tibor osztályvezető aláírásával – engedélyezte a Heidelbergi Világjátékokon való részvételt. Az engedélyt úgy adták be, hogy a közlekedés és az ellátás költségeit a rendező szerv viseli. Az első engedély *Fejes András* versenyző és *Fejes István* kísérő részére szólt.

Vámos Károlynénak [17], a HOSC ügyvezető elnökének sportszakmai beadványa alapján növelni tudták az első kiutazó magyar csapat létszámát.[18] A HOSC szervezeti

16 HOSC-FMSZ irattár/iktatószám nélkül dokumentumok/Koller István gyűjtése.

17 ***Vámos Károlyné*** (1940 10. 21–) a Testnevelési Főiskolán a testnevelőtanári diploma megszerzése után a Mexikói úti Mozgásjavító Általános Iskolában helyezkedett el. Azonnal azon kezdett el dolgozni, hogy az ott tanuló gyermekeknek minél élvezetesebb sportjátékokat találjon ki. A labdát szerette a legjobban, így az ülőröplabdával kezdte, majd ezt követte a többi sportág is. Miután látta, mekkora örömet lelnek benne a gyermekek, a szülők és a tanárok is, elhatározta, hogy hivatalos, szervezett formába tereli a sportágat. Ennek hatására szakosztályok alakultak. Ebben az időszakban az egészséges társadalom számára ismeretlenek voltak a parasportok, így nem kevés akadályba ütközött munkája során. Elhivatottságának, hitének és véleményének többször hangot adott. 1970-ben tevékenyen részt vett az ország első mozgáskorlátozottak sportegyesületének, a Halassy Olivér Sport Clubnak a megalapításában, majd az első ügyvezető igazgatója lett. Elnöksége alatt 1972-ben vettek részt először magyar sportolók a paralimpiai játékokon. Az európai szövetség elnökségi tisztségét is felajánlották neki, de az akkori viszonyok között nem tölthette be ezt a posztot. Vámos Károlyné olyan szerencsés pillanatban, szerencsés helyen találta meg feladatát, ahol sok kitűnő ember egységet és erőt akart képviselni. Sikerült olyan alapokat megteremtenie, amelyeken az utódok eredményesen tudtak tovább dolgozni. A Paralimpiai Érdemérem (2005) tulajdonosa. Sportérdemérem ezüst fokozat, Pedagógia szolgálatért érdemérem tulajdonosa.

18 MTS-OT/ 6509-1005/1972. (HOSC-FMSZ irattár), Koller István gyűjtése.

kereteinek megléte tette lehetővé, hogy a megalakulását követő második évben hazánkból négy sportoló, *Fejes András, Szabó Sándor, Szoboszlai József, Vígh Klára* és két kísérő, *Vámos Károly, Fejes István* az MTS-OT engedélyével a heidelbergi játékokon részt vegyen. A sporthivatal önálló útlevélosztályának engedélyét követően kaphattak útlevelet, NSZK-tartózkodási és osztrák átutazó vízumot. Az 1972-ben megrendezett heidelbergi (Stoke Mandeville Games, IV. Paralimpia) játékok a magyar paralimpiai mozgalom történelmi jelentőséggel bíró eseménye lett, hiszen először vettek részt magyar sportolók a játékokon, illetve ekkor született meg *Fejes András* jóvoltából az első magyar paralimpiai érem.

A nemzetközi paralimpiai mozgalom történetírása, a négyévente, az olimpiai játékok megrendezésének évében rendezett Stoke Mandeville Games 1960–1980 között kihelyezett versenyeit paralimpiai játékokként tartja nyilván.

Az 1972-es évet, a müncheni olimpia és a heidelbergi Stoke Mandeville Games időszakát a politikai enyhülés és közeledés évének tekintették. Az NSZK és Magyarország közötti kereskedelmi kapcsolatokon túl a politikai kapcsolat felvétele is egyértelműsíthető. Tímár elvtárs elfogadta Helmuth Schmidt meghívását. Megkezdődtek az európai biztonsággal kapcsolatos tárgyalások. Ebben az évben történt meg, hogy a Köln városában működő Magyar Népköztársaság Kereskedelmi Képviselete, a kölcsönös megegyezés alapján, személyzeti létszámát emelhette. Jelentős esemény volt, hogy Heinz Kühn, az NSZK Szövetségi Tanácsának elnöke (1972 06. 28–07. 05.) Magyarországra látogatott.[19] A keleti és nyugati politikai blokkok közeledésének, politikai nyitásának korszakában kapott engedélyt a kiutazásra az első magyar csapat. A külpolitikai nyitás ellenére a pártállam sporthivatali bürokráciája az 1970-es években az egyéni és csapatversenyekre történő kiutazás elbírálásában, engedélyezési ügyintézésében, valamint hazai rendezésű nemzetközi versenyek ügyeiben nem mutatott változást. A sporthivatal, az MTS-OT, változatlanul központosított döntési jogkörrel rendelkezett.

A hivatal döntéseikor használt leggyakoribb kifejezések: az MTS vezetése engedélyezte, az MTS vezetése úgy foglalt állást, az MTS vezetése elfogadja, az MTS vezetése mérsékli, az MTS vezetése nem járul hozzá, az MTS vezetése állást foglalt, az MTS vezetése gépkocsi- és lakáskontingenst biztosít, az MTS vezetése a hivatalvezetői döntést módosítja, az MTS vezetése a segélyt engedélyezi, vagy a megbízásától megfosztja stb.[20] Az Országos Tanács mellett az MTS hivatalvezetői szintjén is hoztak döntéseket. Az MTS 1972. június 26-án megtartott olimpiai csapatvezetői és hivatalvezetői értekezletén harminc témában született döntés. Példaként: Tar László, a Jégkorong Szövetség főtitkárának lemondásáról (aki aztán jóval később, mint a MOB utazásai előkészítésének szervezője, mint MALÉV dolgozó, a paralimpikonok utazását – 1988, 1992, 1996, 2000, 2004 – is segítette) tárgyaltak. Tárgyalták a sportolói minősítések ügyét, de Trabant és Wartburg gépkocsik elosztásával, az olimpiát követő előterjesztéssel vagy dr. Terpitkó András, a Magyar Labdarúgó Szövetség (MLSZ) elnökének fegyelmi ügyével is részletesen foglalkoztak. A hivatalvezetői értekezlet döntött arról is, hogy egy nemzetközi versenyekre utazó delegáció milyen közlekedési eszközt vehet igénybe; külön eljárás keretében már engedélyezték, hogy magángépjárművel utazhassanak a sportolók.[21]

A pártállami korszakban csak a központosított döntéshozatal volt a jellemző. Ilyen szigorú rendszer mellett nehezen érthető, hogy a központosított bürokratikus hatalom a sportoló (hallás-, látás-, mozgás-) fogyatékosok ügyét – a levéltárban fellelhető iratok alapján – miért nem tárgyalta, és akkor a legfelső vezetési és hivatalvezetői döntéshozatal hiányában miképpen jutottak nemzetközi szerepléshez. A hivatalvezetői és az elnöki értekezletek dokumentumai között sem volt fellelhető, hogy mikor, hogyan történt a sportoló fogyatékosok külföldi szereplésének engedélyezése.

19 MNL/ XIX-J-1-j KÜM iratok 1972/77. doboz.

20 XIX-J-14-b/1972/27-46/159/ -MTS.

21 MNL/XIX-J-14-b/1972/158-153/[15-26][101-140]/22. sz. Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanács (MTS-OT). Hivatalvezetői emlékeztetők, hivatalvezetői döntések, intézkedések.

Gerelyhajítás a Fodor Szanatóriumban

Az első magyar paralimpiai érem a XXI. Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékokon

Magyar résztvevők a negyedik játékokon

Heidelberg, 1972. 08. 2–11.
Résztvevő: 43 ország, 922 sportoló
Sportágak: 10 sportág
Magyarok sportágai: atlétika, íjászat
Sportolóink: 4 fő
Kísérőink: 2 fő
Magyar eredmények: 1 bronzérem
Nemzetek rangsora: 30. hely

A magyar csapat: *Fejes András* atlétika (diszkoszvetés, súlylökés, 60 m-es kerekesszékes futás, szlalom), *Szabó Sándor* atlétika (diszkoszvetés, gerelyhajítás), *Szoboszlai Sándor* íjászat, *Víg Klára* atlétika (diszkoszvetés, gerelyhajítás és 60 m-es kerekesszékes futás). Csapatkísérők: *Fejes István, Vámos Károly* edző.

A sikeresen záródott római (1960) és tokiói (1964), valamint izraeli játékokat (1968) követően – Mexikóváros helyett, a Stoke Mandeville-i Játékokat (Paralimpia) Tel-Avivban rendezték –, a Játékok Bizottsága úgy tervezte, hogy a Német Fogyatékosok Sportszövetsége (DVS) Münchenben szervezi meg a következő paralimpiai játékokat. A nyári olimpiai játékok befejezése után az olimpiai falut bezárták, hogy az épületeket privát lakásokká alakítsák át. A DVS sikertelenül próbált megfelelő szállást szerezni Münchenben a várható mintegy ezer résztvevő számára. Heidelberg városa segített, és felajánlotta a szervezőknek, hogy a játékokat az egyetem testnevelési intézetében rendezzék meg. A lebonyolításhoz szükséges összeget a szervezőbizottság a DVS-től a Német Munkaügyi és Belügyminisztériumtól, a Nemzeti Olimpiai Bizottságtól, valamint Baden-Württemberg tartomány képviselő-testületétől kapta. Dr. Gustav Heineman,

a Német Szövetségi Köztársaság elnöke volt a játékok védnöke, a hivatalos megnyitó 1972. augusztus 2-án volt. A játékokra 984 sportoló érkezett 43 országból, 11 sportágban versenyeztek: atlétika, íjászat, asztalitenisz, kerekesszékes kosárlabda és vívás, úszás, snooker, bowling, gyepteke, súlyemelés-erőemelés, szlalom-kerekesszékes ügyességi. A német küldöttség volt a legnépesebb, 80 sportolóval vettek részt, utánuk Nagy-Britannia és Franciaország delegációi következtek. (www.paralympic.org/heidelberg-1972) Magyarország a személyes beszámolók alapján először vett részt az olimpiai játékok évében megrendezett Stoke Mandeville-i Játékokon négy sportolóval, amelyet a paralimpiai mozgalom történetírása szerint IV. paralimpiai játékokként tartanak nyilván. A magyar csapat részvételével kapcsolatban a hivatalos adatok, a személyes visszaemlékezések és a feltárt dokumentumok között ellentmondás fedezhető fel. Az IPC hivatalos listája és a versenyről kiadott könyv is ellentmond egymásnak, mert a nemzetek részvételi statisztikájában négy férfit, egy nőt és két kísérőt, összesen hét magyar résztvevőt jelez, ugyanakkor a név szerinti lista megegyezik a személyes visszaemlékezésekkel. Hazánkat összesen négy sportoló és két kísérő, hat fő képviselte. Az 1972-es heidelbergi játékokon még nem versenyezhettek a látássérült és az amputált sportolók. A játékok történetében először használtak az uszodában elektronikus érintőlapot.

A játékok után tartott értekezleten az edzők és oktatók szükségesnek tartották továbbfejleszteni és finomítani az egyes versenyszámok szabályait, és úgy döntöttek, hogy a Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok Bizottságán belül az egyes sportágakra albizottságokat hoznak létre. A sportági albizottságok létrehozásával a mozgalmon belül az egyes sportágak nagyobb sportszakmai és később már pénzügyi döntések meghozatalában kaptak önállóságot. Ezzel a döntéssel vette kezdetét a sportágak későbbi leszakadása az ISMGF szervezeti rendszeréről.

Heidelberg emlékezetes marad a gazdag társasági és kulturális programokról is. A rehabilitációs központnál felvert hatalmas sátor a kötetlen esti szórakozás központja lett, és ezt a hagyományt folytatták az évenként megrendezett Stoke Mandeville-i Játékokon, valamint az 1976-os, 1980-as és 1984-es paralimpiákon is.[22]

A négy sportoló közül *Fejes András* (A1) érte el a legjobb eredményeket, aki a 60 méteres kerekesszékes futásban a tizenkét fős mezőnyben 27,5 mp-es idővel bronzérmet szerzett. Indult még súlylökésben, ahol a tizennégy fős mezőnyben (2,91 m) a 4. helyen, szlalomban a 7. és diszkoszvetésben tizenhat induló közül a 12. helyen (5,72 m) végzett. *Szabó Sándor* diszkoszvetésben a harmincnyolc főt felsorakoztató mezőnyben a 20. helyen végzett (19,89 m), míg gerelyhajításban a kilencedik legjobb eredményt (18,53 m) érte el. *Virág Klára* mint az első magyar női paralimpikon a 60 m-es kerekesszékes verseny huszonnégy indulója közül a 12. helyen végzett (20,5 mp). A diszkoszvetés húszfős mezőnyében szintén a 12. helyen (11,82 m), gerelyhajításban pedig a 12. helyen (8,35 m) fejezte be a versenyzést. A negyedik magyar sportoló, *Szoboszlai Sándor* íjászatban állt rajthoz, ahol a harminchat fős mezőnyben a 33. helyen végzett (1485 kör).[23]

„Más idők jártak még akkor, igencsak építettük a szocializmust. Külföldre utazni külön tortúra volt: útlevél, vízum, meghívó és megbízólevél, valutaigénylés még mindig kevés volt ahhoz, hogy az ember – természetesen saját költségén – részt vehessen egy külföldi versenyen, ehhez kellett még a magyar hatóság kegye is! Természetesen minden sportoló önállóan, a saját terve és lelkiismerete szerint készült fel a versenyre minden anyagi, szakmai támogatás és kedvezmény nélkül. Teljesen amatőrök voltunk a szó legnemesebb és legpuritánabb értelmében, hiszen leginkább saját munkánkkal összegyűjtött pénzecskéinkkel vettünk, vehettünk részt egy-egy világversenyen. De gyermeki örömmel szerettük a sportot, a mozgás és önkifejezés lehetőségét. (…) Akkortájt a sport nemességét, magasztosságát gyakorta erőszakolta meg a korlátolt szemléletű, buta csökönyös politika. Ma már nevetséges és talán méltatlan is beszélni fegyverrel őrzött országhatárokról, ideológiai jelentőségű olimpiai részvételről vagy éppen részt nem vételről (…) Végtelenül boldogok voltunk és megszállottan lelkesedtünk. Kaptunk az akkori

22 Nádas Pál (2005): *Paralimpiai történetek.* Budapest, 2005, MPB, [1000. Competitors. XXI. Stoke Mandeville Games Heidelberg 1972 Documentation] [Paralimpics 92 Barcelona 1992 IX. Paralympic Games Official Report, 35–43. p.].

23 www.paralympic.org/results/historical

sporthivataltól valamicske valutát, soron kívül útlevelet, valamint hét használt nemzeti színű trikót, ugyanannyi meggyszínű – kissé büdös – melegítőfelsőt mintegy egyenruhaként. Ez volt az első kézzel fogható állami támogatás. (…) két autóval elindultunk a versenyre. No, bizony, Trabanttal nagyon messze tudott lenni Heidelberg, főleg, hogy akkor még órákat kellett várni a határátkelőhelyeken. Megaludtunk Salzburgban egy uszoda napozóágyain, és hosszú-hosszú utazás után másnap megérkeztünk. (…) Itt tapasztaltuk először, mit is jelent az akadálymentesítés. Amit az ember el tud képzelni – magyarán: minden épületet, templomot, éttermet, kirándulóhelyet, hajókikötőt úgy építettek, hogy kerekesszékkel bejárható legyen. (…) A tíz napot átlengte valamiféle szent megszállottság élménye, egyfajta heurisztikus közös akarat: tekintsen ránk a világ, ismerjék el végre, hogy az emberi élet értelmes és szép lehet rokkantan is. Napokon keresztül semmi sem sikerült, vállsérülés, kocsitengelytörés, sorsolások – mind ellenünk dolgoztak. Végre sikerül nagy nehezen összekovácsolnunk egy negyedik és egy hatodik helyet, de éreztük, ez kevés. Azután az utolsó előtti napon a nem igazán várt sportágban – trópusi, szakadó esőben – harmadik hely kerekesszékhajtásban! Csodálatos műsoros búcsúesten egyik honfitársunk (Szoboszlai Sándor) úgy dönt, hogy nem jön velünk haza. Mi boldogan érkezünk meg, itthon a teljes közöny fogad bennünket. A mezeket, melegítőket leadjuk, elbúcsúzunk egymástól, az első magyar paralimpiai érem bekerül a vitrinembe, hogy azután húsz éven keresztül soha, senki, sehol meg ne kérdezze, hogy mi is ez tulajdonképpen." [24]

„*Több mint harmincéves emlékeket kavart fel bennem, amikor megtudtam, hogy könyv készül a paralimpiákról. Negyedmagammal ugyanis mi voltunk az első mozgáskorlátozott sportolók, akik hivatalosan részt vehettünk hazánk színeiben az 1972. VIII. 2. és 10. között megrendezett világjátékokon, amelyet ma már paralimpiának neveznek. (…) Megélt élményeim kapcsán először is az idéződött fel bennem, hogy a mi nagy »szocialista« társadalmunkban abban az időben még jócskán gyermekcipőben járt a mozgáskorlátozottak sportja. Az államapparátus sem nézte jó szemmel ez irányú törekvéseinket. Sok vitával, szívós kitartással mégis sikerült elérnünk, hogy részt vehettünk a heidelbergi versenyen. (…) A megérkezésünk utáni fogadáson felemelő érzés volt látnunk, hogyan kúszik fel a magyar lobogó a zászlótartó rúdon. (…) Másnap benépesültek a sportlétesítmények, elkezdődtek a versenyek. Itt aztán keserű érzésekkel szembesülhettünk azzal a többszörös hátránnyal, ami a mi felkészülési körülményeink, technikai eszközeink és versenytársaink lehetőségei között megmutatkozott. (…) Tudom, hogy ma már egészen más körülmények között készülhetnek, versenyezhetnek paralimpiai sportolóink, s jócskán megváltozott elismertségük is, de nekünk ezek voltak az első lépések, maga a hőskor."* [25]

A heidelbergi játékokról – amelyet XXI. Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékként, valamint IV. Paralimpiai Játékként tartják nyilván – a szervezők fotóalbumot jelentettek meg,[26] amelyből néhány másolat a tanulmánykötet digitális változatában kerül a nyilvánosság számára hozzáférhetővé.

A Vasakarat SC 1975-től kétéves rendszerességgel életre hívta a Savaria Kupa (Vép) versenyt, amely – többnapos, több sportágat felölelő, külföldi sportolói részvétel mellett – a magyar mozgáskorlátozott sportolók első hazai nagy seregszemléje lett. A mozgáskorlátozottak sportmozgalmának közösségformáló ereje, a sportolás és a rendszeres versenyek jelentősen hozzájárultak a hazai érdekvédelmi mozgalom (Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége, 1981) megszületéséhez. A mozgáskorlátozottak számára megalakult három sportegyesületet az OTSH helyi szervezetei vették nyilvántartásba. A külföldi kapcsolatok kiépítéséhez, a nemzetközi versenyeiken való részvételhez, a helyi vagy a központi OTSH engedélyére volt szükség. A nemzeti válogatottak kiállítására (1970–1977) a HOSC elnöksége, 1997 után az MTSB kapott az OTSH-tól engedélyt.

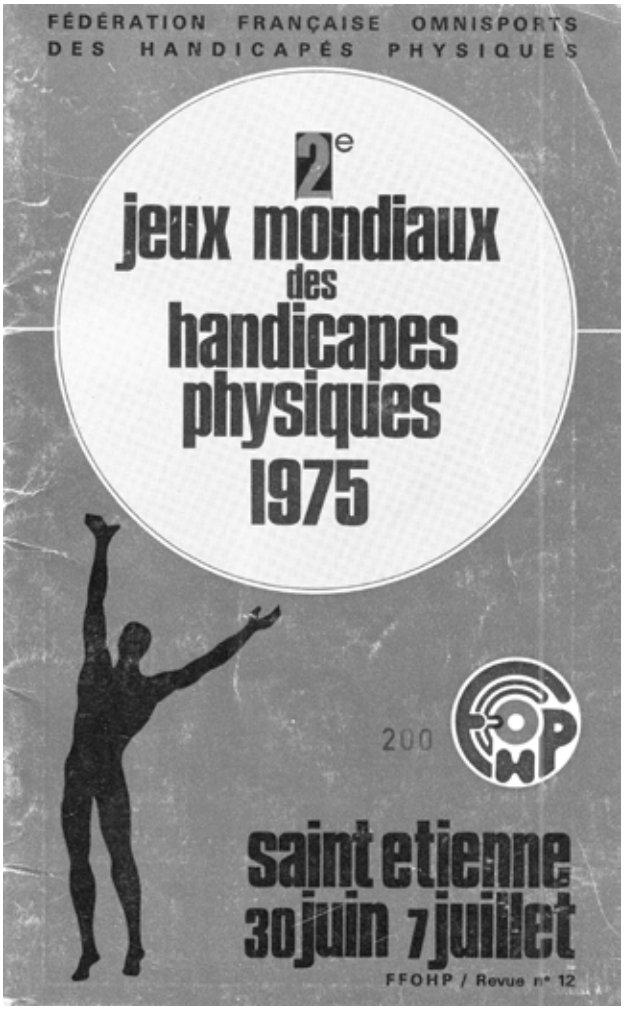
Fejes András, az első magyar paralimpiai érmes (bronzérmes) sportoló

24 Dr. Fejes András (2005): Felejthetetlen bajnokok. In Nádas Pál (szerk.): *Paralimpiai történetek.* Budapest, 2005, MPB, 94–99. p.
25 Balázsné Víg Klára (2005): A régmúlt szép emlékek. In Nádas Pál (szerk.): *Paralimpiai történetek.* MPB, 99–100. p.
26 1000 COMPETITORS 1972 Heidelberg. Forrás: Nádas Pál

A Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanács a (MTS-OT),[27] 1973-tól Országos Testnevelési Sporthivatal (OTSH) engedélyével indulhattak magyar mozgáskorlátozott sportolók 1971-ben Franciaországba, 1972-ben a heidelbergi paralimpiára, 1974-ben a svédországi Solna-játékokra, 1975-ben pedig a huszonhárom ország részvételével megrendezett Saint-Étienne-i Világjátékokra.

A világjátékok magyar sikerének (8 arany-, 7 ezüst-, 12 bronzéremnek) köszönhetően a nemzetközi tagsági jogviszony hiánya ellenére, a HOSC elnökségéhez meghívás érkezett az 1976. évi Torontolympiádra. A paralimpiai történetírás szerint a Torontolympiádot az V. Paralimpiai Játékként tartják számon.

A játékokon való magyar részvétel szomorú történetéről, a 2003–2005. évi visszaemlékezések alapján, 2015-ben levéltári kutatás kezdődött. A kutatási eredmények alapján a *Fogyatékosság és Társadalom* szakmai folyóirat 2016/7. számában. Az első magyar paralimpiai aranyérem története címmel jelent meg egy tanulmány, és egyben kezdetét vette *Tauber Zoltán* és *Oláh József*, valamint az egész magyar csapat rehabilitálási folyamata.

Saint-Étienne-i buletin

27 MNL /XIX-J-14-a 1972 164 cs. 210/1972 [38008/5-40008] (38.478) 1972. VI. 23.

A magyar sportolók az elnyomó politikai hatalom kiszolgáltatott eszközévé váltak

Tauber Zoltán az első magyar paralimpiai aranyérem tulajdonosa[28]

„Politikusaink tudatlansága miatt vált számunkra ez az olimpia egy rövid epizóddá." (Hajdú Levente)[29]

Magyar résztvevők az ötödik játékokon

Toronto 1976. 08. 04–12.
Résztvevők: 41 ország, 1271 sportoló
Sportágak: 13 sportág
Magyarok sportágai: atlétika, asztalitenisz, íjászat, úszás
Sportolóink: 12 fő
Kísérők: 3 fő
Két versenynapot követően:
1 arany- és 1 bronzérem. 2 érem és 30. hely, 11 paralimpiai pont

A magyar csapat:
†Balázs Iván íjász, Bicskey Gyula úszó, Czuth Gábor látássérült atléta, Dinesz Attila úszó, Hajdú Levente asztaliteniszező és a HOSC elnöke, †Lorencz Péter atléta, †Oláh József látássérült atléta, Szelényi Imre atléta, Tauber Zoltán asztaliteniszező, Tóth András úszó, †Varga Mihály asztaliteniszező, Zselinszky András atléta, Csík János csapattitkár, †Szilvásy Lajos csapatkísérő, az Akarat SC elnöke, †dr. Plesa István orvos, csapatvezető

A paralimpiai játékok története során először az 1976. évi játékok lebonyolításába szólt bele, zavarta meg a fejlődés folyamatát a politika. Dél-Afrika részvétele miatt több ország távol maradt a játékokról, és voltak nemzetek, köztük hazánk is, amelyek a játékok közben léptették vissza nemzeti csapataikat. A különböző politikai nézeteket valló országok politikai döntéseikkel beavatkoztak az éppen formálódó paralimpiai mozgalomba. A politikai beavatkozás éppen akkor történt, amikor a mozgalom már nemcsak a gerincsérült hadisérülteknek, hanem kerekesszéket használó amputált, kerekesszéket nem használó más mozgássérült és látássérült sportolók számára is biztosított versenyzési lehetőséget. A látássérültek két sportágban (atlétika, csörgőlabda) és két kategóriában, míg az amputált sportolók kilenc sérültségi kategóriában (atlétika, úszás, asztalitenisz, lövészet és röplabda) versenyezhettek. Egyre szélesedett, egyre nyitottabbá vált a rendszer arra, hogy más eredetű sérültség sportolói, csoportjai számára is versenyzési lehetőséget adjanak. Az 1976. évi torontói játékok időszakára tehető a kerekesszék mint sporteszköz látványos és ugrásszerű fejlődése. A kerekesszéket a gyártó cégek egyre könnyebbé, gyorsabbá és sportágspecifikusabbá alakították termékeiket. Felismerték, hogy a gyógyászati segédeszközök gyártásának és a sportnak az összekapcsolásával jelentős piaci versenyelőnyt lehet szerezni.

28 Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. Egy negyven évvel ezelőtti hazai politikai döntés háttere. *Fogyatékosság és Társadalom,* 2016/7. sz., 23–45. p.
29 Hajdú Levente (2005): Sötétben Ferihegy. In Nádas Pál (szerk.): *Paralimpiai történetek.* Budapest, 2005,. MPB, 105–109. p.

Megnyitóünnepély 1976

A gyógyászati segédeszközöket gyártók számára a sportversenyek lettek az új konstrukciók kipróbálásának a legjobb színterei. Ekkor kezdődött el a speciális sporteszközök gyártása, amely a mindennapi használók számára is fejlődést hozott. A versenyhelyszín közelében nem lehetett megfelelő szállást találni, így iskolabuszokat béreltek és berakodó dokkokat építettek ki. Kezdetét vette a tömegközlekedési eszközök akadálymentesítésének új korszaka. Az egyes fogyatékoscsoportokat külön szállásolták el: a kerekesszékes sportolók a York Egyetemen, a többiek a Torontói Egyetemen és a vakok intézetében laktak. Először történt meg, hogy a játékokról mindennap televíziós közvetítést adtak Dél-Ontarióban. A megnyitóünnepségen (augusztus 3.) mintegy 24 000 néző tapsolt a sportolóknak a woodbine-i autóversenypályán. A játékok során világossá vált, hogy létre kell hozni egy nemzetközi testületet, amely felügyeli és szervezi a sokféle fogyatékosságból álló versenyrendszert, koordinálja a vendéglátó ország szervezőbizottságának és az irányító nemzetközi szövetségeknek az együttműködését.[30]

Negyven év távlatából, levéltári kutatáson alapuló tanulmány készült, amely azt kívánta a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (International Paralympic Committee, IPC) és a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) számára bizonyítani, hogy a magyar csapat az 1976. évi Torontolympiádról szóló hivatalos és archív dokumentumai és nyilvántartásai nem felelnek meg a valóságnak. A magyar csapatnak a pártállami rendszer politikai utasítására nem a játékok megkezdése előtt – ahogyan azt a korabeli nemzetközi jegyzőkönyvek dokumentálták –, hanem a versenyek harmadik napján, a versenyeket megszakítva kellett hazautaznia. A hivatalos jegyzőkönyvben a tiltakozó nemzetek között különbséget tettek abban, hogy a verseny ideje alatt vagy azt megelőzően jelentették be politikai tiltakozásukat. Magyarországot 2016. február 17-ig azon nemzetek között szerepeltették, amelyek a versenyek megkezdése előtt vonultak ki a játékokról. A csapatot a nemzetközi nyilvántartásokban azon nemzetek között kellett volna szerepeltetni, amelyek a versenyek alatt jelentették be politikai tiltakozásukat, és hagyták el a játékokat. Bizonyítani kellett, hogy az 1976. augusztus 3–11. Torontolympiad (V. Paralimpiai Játékok) hivatalos jegyzőkönyvében pontatlanul, a történeti valóságtól eltérően szerepeltették Magyarországot.[31] Korabeli és hiteles (titkosított, ma már kutatható) dokumentumokkal lehet bizonyítani, hogy a sportolók kiszolgáltatott elszenvedői és nem cselekvő részesei voltak az elnyomó politikai hatalomnak. A kényszerű hazautazásról szóló politikai döntést a Magyar Népköztársaság Külügyminisztériuma (KÜM), a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága (MSZMP KB), az ottawai magyar nagykövetség, és az Országos Testnevelési és Sporthivatal (OTSH) hoztak meg. A játékok (1976. augusztus 3–11. Torontolympiad, V. Paralimpiai Játékok) megkezdését követő harmadik versenynapon, a magyar delegációt a „központ" – ahogyan azt a hivatalos, titkosított iratokban megfogalmazták – hazarendelte.

30 Nádas Pál (szerk: 2005): *Paralimpiai történetek,* Budapest, 2005, MPT 93–101. p. | [1000. Competitors. XXI. Stoke Mandeville Games Heidelberg 1972 Documentation] | [Paralimpics 92 Barcelona 1992 IX. Paralympic Games Official Report, 35–43.] | [www.paralympic.org/toronto-1976]

31 Torontolympiad 1976. Copyrigth 1977 and published 1976 Olympiad for the Physically Disabled. Printed in Canada.

A Torontolympiád hazai előzményei

A HOSC megalakulását megelőzően a nemzetközi információk nagyon korlátozottan és nem mindig pontosan jutottak el az érintettekhez.[32] A fogyatékosok sportja nemzetközi híreinek hazánkba történő áramlása, az 1956-ban emigrált (disszidált) mozgássérült személyek magánlevelezései útján felgyorsult. Az 1960-as évek vége és a 1970-es évek eleje politikai nyitásának egyik, a sérült emberek sportjára is kiható és kézzel fogható eredménye lett, hogy 1969-ben a mozgássérültek számára nemzetközi asztalitenisz-versenyt rendezhettek Budapesten. A versenyt a Kefe-Seprű Kézműves SE (ahol a mozgássérültek edzettek és versenyeztek) és a Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon közösen, az intézmény falai között rendezte meg. A HOSC 1971-ben megrendezte – több sportágból és több nemzet (NSZK, Svédország, Jugoszlávia, Lengyelország, Csehszlovákia és Franciaország több sportegyesületének) részvételével az első nemzetközi versenyét Gödöllőn.

A gödöllői verseny nemzetközi visszhangja jelentős volt, hiszen a Behindertensportin-Verein e. V. (BSV) Stuttgart sportklubb magazinjában hét évvel később is beszámoltak az eseményről

Ezt követően négy magyar mozgássérült sportoló már részt vett 1972-ben a heidelbergi játékokon. A nemzetközi kapcsolatok felerősödtek, és a magyar mozgássérült sportolók részt vehettek a svédországi Solna-játékokon (1974), majd 1975-ben a 23 ország részvételével megrendezett Saint-Étienne-i Világjátékokon is. A nemzetközi versenyekre történő kiutazási engedélyeket akkoriban a Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanácsánál (MTS-OT),[33] később, 1973-tól az Országos Testnevelési Sporthivatalnál (OTSH) lehetett intézni.

A hivatalnak mint állami szervezetnek kellett kiadni minden külföldre történő kiutazás és a hazai nemzetközi versenyek engedélyét. Az Országos Sporttanács, később az OTSH, mint állami hivatal, saját útlevélosztállyal rendelkezett. A külföldre történő kiutazáshoz szükséges szocialista, *„piros útlevél"* vagy kapitalista, *„kék útlevél"* megszerzését a hivatal engedélyezhette és biztosíthatta. A sportolók és sportvezetők, akik rendelkeztek sportútlevéllel, az átlagemberekhez képest kiváltságos utazási lehetőségekkel bírtak. A sportolók, köztük a sportoló fogyatékosok is, a pénzügyi háttér önerőből történő előteremtését követően, évente akár többször is kaphattak kiutazási engedélyt a külföldi versenyekre. A leírtak alapján a 1970-es években a sportoló fogyatékosok számára az útlevél és vízumköltség jelentette az állami támogatás maximális lehetőségét. A kutatás során előkerült iratokból ugyanakkor azt is meg lehetett állapítani, hogy már a 60-as években is voltak olyan sportolók, akik a nemzetközi versenyeken való részvételükhöz meg tudták szerezni a sporthivatal egyedi engedélyét.

A kutatás során többek között megállapítást nyert az is, hogy a sportoló fogyatékosok esetében a kiutazással kapcsolatos döntéseket a hivatali bürokrácia rendszerében nem a legmagasabb szinten hozták meg, mint ahogyan ezt az *„épek"* sportja esetében tették. Jelentős szerep jutott az ügyek intézésében a személyes kapcsolatoknak. *„A hivatalos sportszervek nem ismerték el egyenrangúaknak a »rendes« sportágakkal az általuk (ti. a mozgássérültek) művelteket."*[34] A korszakra mindenképpen jellemző volt, hogy a pártállami egypártrendszerben a nemzetközi tagsági díjakat, a konvertibilis valutát[35] egyedül a hivatal (MTS, majd az OTSH) a Magyar Nemzeti Bankon keresztül, szigorú szabályok mellett biztosíthatta.

Az MTS 1968. március 18-án kelt és Szatmári István által jegyzett levele többek között az alábbiakat fogalmazza meg egy belső vita lezárása érdekében: *„Az MTS II. Kongresszusa által elfogadott MTS alapszabály szerint a sportegyesület önálló társadalmi szervezet, amely alapszabály és az MTS engedélye, valamint irányítása alapján működik. (…) irányítja és ellenőrzi a sportegyesületeket, engedélyezi azok létrehozását, szabályozza működésüket."*[36]

32 Nádas Pál (1985): Ülőröplabda *(Röplabda Mindentudó, 1985)*. Magyar Röplabda Szövetség, szerkesztő Juni György, 54. p.
33 MNL/XIX-J-14-a 1972 164 cs. 210/1972 [38008/5-40008] (38.478) 1972 VI. 23.
34 Kozmanovics Endre (2005): A hivatalnok emlékei. In Nádas Pál (szerk.): *Paralimpiai történetek.* Budapest, 2005, MPB, 110–111. p.
35 www.kislexikon.hu/konvertibilis [„a nemzetközi pénzpiacon bárhol bármely valutára átváltható valuta"].
36 MNL/XIX-J-14-a 1968 154 cs./Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanácsa (MTS) [MTS-40.066/1968.] 1968. márc.18.)

Ungarn

Kedves sporttársnők, kedves sporttársak!

Az elmult 20 esztendőben alkalmunk volt az Önök szép országában illetve az Önök szép városában vendégként tartózkodni vagy pedig Önöket Stuttgartban sportmérkőzések alkalmából üdvözölhetni.

Magyarország

Ezért igen szivélyesen köszöntjük Önöket és reméljük hogy sportbarátságunkat a jövőben is ápolhatjuk.

Még egyszer szivből köszönet vagy pedig szivből üdvözlet!

Die Stuttgarter Mannschaft bei der Eröffnungsfeier 20. Juni 1971 in Budapest

Ungarischer Präsident bei der Ansprache

Ein herzlicher Brief aus Budapest

Zuschauer bei den Schwimmwettkämpfen

64

Suttgarti magazinban a gödőlői versenyről

A nemzetközi kapcsolatok kezdeti kiépítésekor értesültek a sporthivatal munkatársai arról, hogy az 1972-ben megrendezett heidelbergi játékokat követően, 1976-ban Torontó ad majd otthont a mozgás- és látássérült sportolók négyévente (mindig az olimpiai évében) megrendezendő olimpiájának. Hajdú Levente, a HOSC akkori elnöke így emlékezett erre: *„A kezdet gyönyörű volt. Ha jól emlékszem, Balázs Iván mondta, hogy jó lenne részt venni a Torontóban esedékes paralimpián. Természetesen bolondnak tartottuk, de aztán mindenki fertőzött lett, és elkezdtük szervezni, ami csodálatos volt egy olyan társasággal, mint ami 1976-ban jött össze. Az idő nem volt bőséges, de a lelkesedés, az akkor még divatos társadalmi*

munka hatásos volt. (…) Az előző évek hazai mozgáskorlátozottak sportjáért végzett munka koronájaként látom, hogy a Magyarországon működő egyesületek valódi bázist nyújtottak egy paralimpiai csapat létrehozásához. Levélben fordultunk az OTSH-hoz indulási engedély megadásáért, ezt megkaptuk, és elküldtük nevezésünket az illetékesekhez. Az OTSH hivatalosan nem tudott létezésünkről, de volt egy-két igen tisztességes referens, aki megértette az idők szavát, és ahogy mondani szokás, »suba alatt« támogatott bennünket. Máig is szeretettel gondolok Kozmanovics Endrére, Várfi Ferencre."[37] *Kozmanovics Endre »elvtárs« – hivatalosan akkoriban mindenkit így szólítottak – így vallott erről az időről és a saját szerepéről a HOSC megalakulásában, illetve a Torontói Játékokra történő kiutazással kapcsolatban: »Ez idő tájt főosztályvezető voltam az Országos Testnevelési és Sporthivatalban. Nem tartozott feladatkörömbe a mozgáskorlátozottak sportja, mégis a téma mindig megtalált. Nem véletlenül, mert jó néhány évvel előtte – nem hivatalból, hanem magánérdeklődésből – foglalkoztam mint gyógytestnevelés végzettségű szakember azzal, hogy a sportolás mennyire képes segíteni a mozgáskorlátozottak életvitelén, a társadalomba megkülönböztetés nélküli beilleszkedésükben. Ezért is segítettem a Halassy Olivér sportegyesület megalakításában fáradozó szervezőket munkájukban, részt vettem alakuló közgyűlésükön, tanácsokkal és egyéb módon segítettem munkájukat. Ez volt számomra a kezdet és a torontói olimpia jelentette a befejezést (…) Mint régi ismerőshöz olimpiai előkészületeik segítése érdekében fordultak hozzám (…) vállaltam, hogy segítek. Hivatali felettesem tudott róla, sőt bátorított és támogatott sok mindenben, de ez sem jelentette e sporttevékenység hivatalos elismertségét.«"*[38]

Önfeledt előkészületek!

A jelen kutatás álltal feltárt dokumentumok alapján a sportirányítás (OTSH) elnöki értekezlete először tárgyalja a sportoló fogyatékosok nemzetközi versenyeztetésének ügyét. Hajdú Leventének a Torontolympián való magyar részvételről íródott hivatalos levele, a mozgáskorlátozottak sportjának és a sportoló fogyatékosok szervezeti életének szempontjából, jelentős állomásnak tekinthető. Az egyéni és panaszos levelektől eltekintve először kerül az állami sportirányítás (OTSH) legmagasabb szintű testületének, az elnöki értekezletnek a napirendjére a hazai mozgássérültek sportjának és nemzetközi kapcsolatának ügye. Sajnos nem került elő olyan dokumentum, amely a napirend körül zajló esetleges vitáról szólt. Az elnöki értekezletek addigi gyakorlatától eltérően a mozgássérültek ügyében hozott határozatot nem előzte meg a kötelező írásos előterjesztés. A fellelt dokumentumon ugyanakkor látható Kozmanovics Endre osztályvezető és Várfi Ferenc, a hivatal gazdasági ügyeiért felelős személyek neve, ami azt jelentette, hogy az előterjesztés a nevük alatt történt. Az OTSH elnöki értekezleteiről, az iktatókönyvhöz hasonlóan vezetett regiszteres füzetben a *„Rokkantak olimpiai részvétele támogatása"* bejegyzés található az R betűnél (6/13 1976. március 25.). Az OTSH 1976. március 25-én megtartott elnöki értekezletén a *Rokkantak olimpiájának* tárgyalásakor az alábbi vezető személyiségek voltak jelen: dr. Beckl Sándor elnök, dr. Szatmári István, dr. Csanádi Árpád, Páder János, Méreg Tivadar, Székely Miklós, Várfi Ferenc, Elbert György, Szabó Béla. Az elnöki értekezleten 13 napirendi pontot tárgyaltak, többek között a női és férfitornász olimpiai keret felkészülésének helyzetét, az 1976. évi UEFA Ifjúsági Labdarúgó Torna megrendezését, az OTSH-dolgozók 1976. április 4-i jutalmazását. Megtárgyalták a versenybírók olimpiára küldését, és a nap utolsó, 13. pontjaként az 1976. évi *„Rokkantak Olimpiáján"* való részvételt. Az alábbi határozat született: *„Az OTSH elnöke elvben hozzájárul az 1976. évi rokkantak olimpiáján való részvételhez és ehhez 100 ezer Ft támogatást biztosít. Engedélyezi, hogy*

37 Hajdú Levente (2005): Sötétben Ferihegy. In Nádas Pál (szerk.): *Paralimpiai történetek.* Budapest, 2005, MPB, 105–109. p.
38 Kozmanovics Endre (2005): A hivatalnok emlékei. In Nádas Pál (szerk.): *Paralimpiai történetek.* Budapest, 2005, MPB, 110–111. p.

útleveleket és a vízumokat az OTSH illetékes főosztálya intézze. (dr. Csanádi Árpád 76.3.27)" [39] Az elnöki ülésen hozott határozatot még az év március 27-én ismét napirendre tűzik a vízilabdával foglalkozó beszámolót követően.[40] A Kozmanovics által jegyzett irat tudatja az elnöki értekezlettel, hogy minden rendben van, és az értesítés kimehet. A tájékoztató anyag végén még azt is megjegyzik, hogy Elbert elvtárs ezt az elnöki emlékeztetőbe írja be.[41]

Az elnöki értekezlet határozatát követően elkezdődhetett a csapat összeállítása, a kiutazással kapcsolatos hivatalos ügyek intézése. A delegáció hivatalos vezetője *dr. Plesa István*[42] ortopéd orvos lett. *Csík János* visszaemlékezéséből tudható, aki a csapat titkára volt, hogy a hivatalos ügyek elindításában, annak első intézésében elvitathatatlan szerepe volt *Fejes Andrásnak*. Fejes András kapta a Torontolympiád szervezőbizottságától az első meghívólevelet, ő továbbította azt a HOSC vezetőihez, és ezzel indította el a részvétel iránti lehetőség keresését. Az OTSH-engedélyt követően fontos szerepe volt az előkészületekben *dr. Riskó Tibor*,[43] az akkori MÁV-kórház ortopéd sebészének és traumatológus orvosának, aki az akkori sérültségi kategóriákba történő besorolásban együtt dolgozott dr. Plesa Istvánnal, és az angol levelezésben is nagy segítséget nyújtott.

Az egyéni visszaemlékezésekből és a csapat fogadalomtételi dokumentumából tudjuk, hogy végül 12 sportoló és 3 kísérő kiutazását engedélyezték. A kiutazó csapat névsoráról szóló hivatalos OTSH-irat a kutatás során nem került elő. Az OTSH utasítására a csapat összeállításakor figyelembe kellett venni a Miskolcon (1970) és a Szombathelyen (1973) működő sportegyesületek sportolóit is. Nem lehetett egyszerű a döntéshozók helyzete, hiszen a hazai versenyrendszer, az országos bajnokságok rendszere ekkor még nem működött. A ranglisták és a nemzetközi eredmények nyilvántartása sem volt számukra elérhető. Az a néhány hazai és nemzetközi verseny adott némi támpontot a csapat összeállításához, amelyen a magyar sportolók részt vehettek, és az elért eredményeiket a külföldi versenyzők eredményeivel össze tudták hasonlítani.

A sportolók által elért eredményeket a hivatalos sport- és pártvezetés egyáltalán nem tartotta fontosnak.

Az előterjesztést nem volt könnyű a sportolói eredményesség alapján elkészíteni, mivel *„Akkor még a mozgáskorlátozottak sportja nem élvezett teljes elismertséget, sőt nem is tartották sokan igazán sportnak. A hivatalos sportszervek nem ismerték el egyenrangúaknak az általuk művelteket a* »rendes« *sportágakkal. Ebből következett, hogy nem is volt hivatalos képviseletük, például a sporthivatalban, a szövetségekben".* [44] *„A kiutazók létszámát az OTSH mellett a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) Központi Bizottsága (KB) épületében, a »Fehér házban« – ma Országgyűlési Irodaház – kellett egyeztetni. Dr. Plesa István és Csík János mentek az egyeztetésekre. Az engedélyezés ügyével Obranovics József elvtárs az MSZMP KB munkatársa*

39 MNL/XIX-J-14-b/(173d)/178/976-IV. [100/49/76].

40 MNL/XIX-J-14-b/100/40-49/67-178/976-IV.

41 MNL/XIX-J-14-b/(173d)/178/976-IV. [100/49/76]. Tárgy: Rokkantak Olimpiája 1976 [OTSH elnökének dr. Beckl Sándor elnöki ülések napirendjét tartalmazó napló és irat].

42 ***Dr. Plesa István*** (1925–2009) ortopéd orvos. 1953–62-ig az ORFI-ban szervezett ortopédiai osztályon dolgozott, majd 1962–70-ig a Fővárosi Tanács Dél-pesti Rendelőintézetének Ortopédiai Osztályát vezette. 1970-től 4 éven át a SZOT Főigazgatóságán dolgozott. Vitathatatlan érdemeket szerzett a magyarországi csecsemő-csípőficamszűrés bevezetésében. 1974–1983-ig a Gyógyászati Segédeszközök Gyára igazgatója volt. 1970 és 1995 között a magyar rokkantsport orvos vezetője és szervezőjeként az első magyar sportdiplomata. 1983-ban nevezték ki az Országos Ortopédiai Intézet igazgató főorvosának, amely feladat mellett ellátta az Ortopédiai Klinika Gyermekhabilitációs Csoportjának hatáskörében a végtaghiánnyal született gyermekek gondozását is. A gödöllői első nemzetközi játékoknak 1971-ben aktív szervezője. Ettől kezdve orvosi hivatásával és idegennyelv-tudásával nagy segítségére volt a magyar mozgáskorlátozottak sportügyeinek. Aktívan szervezte, tartotta a kapcsolatot az Intersport Invalid (szocialista országok közötti) tagországaival. Ő volt az első magyar sportdiplomata, akit 1985-ben az ISOD európai végrehajtó bizottságának tagjává választottak. Az IPC megalakulása előtt az ISOD-on belül röplabdában és úszósportban, de más sportágakban is elismert kategorizáló orvosnak számított. Sportdiplomáciai tevékenységét 1995-ben hagyta abba. Ötletgazdája volt annak a konferenciának, amit 1987-ben Budapesten szervezett Híd Kelet és Nyugat között címmel. Aktív részt vállalt az 1991-ben Magyarországon megrendezett IPC-közgyűlésen. Tagja volt a Halassy Olivér Sport Clubnak, a Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottságának, nagy munkát fordított a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének (MMS) 1989. évi megalakítására. Tevékenységéhez a Végtagredukciós Alapítvány megalapítása is hozzátartozott. Kitüntetései: 1977: Kiváló Orvos, 1993: Sport érdemérem; 1995: Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt, 1996: Magyar Ortopéd Társaság Dollinger Gyula emlékérme, 2002: Magyar Paralimpiai Érdemérem. 2007-ben az IPC életművéért elismerésben részesítette (www.ortopedtarsasag.hu / www.hparalimpia.hu)

43 https://riskotibor.wordpress|com/eletrajz/

44 Kozmanovics Endre (2005): A hivatalnok emlékei. In *Paralimpiai történetek.* MPB, 110–111. p.

foglalkozott" – emlékezik a történtekre Csík János. Az engedélyeket jelentő útleveleket vízumokkal ellátva kiadták, és a csapat végül edzők nélkül, négy sportágban (asztalitenisz, atlétika, íjászat, úszás) indulhatott el az 1976. évi Torontolympiad (1976. augusztus 3–11.) versenyeire.

A kiutazásra készülő magyar csapat hivatalos ügyeinek intézése közben a hivatal munkatársai vélhetőleg érzékelték, hogy az állami szervezet belső ügyrendjébe nehezen illeszkedett a sportoló fogyatékosok ügyeinek intézése. *Kozmanovics Endre* és *Várfi Ferenc* közbenjárásával 1976-ban került az OTSH elnöki értekezletének munkatervébe a sportoló fogyatékosok hazai és nemzetközi kapcsolatai ügyintézésének szervezeti kérdése. Az elnöki értekezletre (1976. 06. 03.) készült előterjesztés tervezete hét fő területen, 39 témában foglalta össze az OTSH 1976. év II. félévének munkatervét. A tervezett témák között szerepelt a tömegsport, az olimpia, az élsport, a személyzeti és kádermunka, a tervezési és pénzügyek, a nemzetközi kapcsolatok és – az egyebek napirend – további 16 felvetése. A felvetések fejezet alatt az 5. számú napirendi pontban rögzítették: *„A rokkantak* (kézzel javítva az iratban) *testi fogyatékosok sportbizottságának létrehozása, működésének szabályozása."* – amelyet az Igazgatási és Tájékoztatási Főosztálynak kellett a szeptemberi elnöki értekezlet számára részletesen kidolgoznia.[45]

A csapat nagyon lelkesen készült a nagy megmérettetésre és a nagy utazásra. A *„Fodor Szanatóriumban"*[46] – ma az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet (OORI)[47] – volt az utolsó edzőtábor. *„A felkészülés alapos volt, és minden jelölt a maximum maximumát nyújtotta. Magunk között, államtitkárok jelenléte nélkül, tettük meg olimpiai eskünket. Mi nem voltunk profik, hanem a legnagyobb hivatásérzéssel, tudással, lelkesedéssel megvert AMATŐRÖK."*[48] Amíg a sportolók készültek, addig a háttérben a HOSC vezetése – úgynevezett *„tarha"* – ajándékgyűjtési akcióba kezdett. Az OTSH elnöke által 1976. március 25-én született[49] határozat alapján rendelkezésre álló 100 ezer Ft nem volt elegendő a csapat kiutazásának költségeire, egységes felruházására, ajándéktárgyak beszerzésére. A kutatás nem tudta kideríteni a fellelhető iratokból, hogy valójában mennyi állami pénzt fordítottak a csapatra, ugyanakkor az megállapítható, hogy az állami támogatás nem volt elegendő. Pista bácsi (dr. Plesa István, a Gyógyászati Segédeszközök Gyára igazgatója) kapcsolatai, *„szocialista összeköttetései"* révén a Swissair svájci légitársaság öt sportoló számára térítésmentesen adott jegyet a Budapest–Zürich–Montreal–Torontó oda- és a visszaútra. Pista bácsi 2005-ben így emlékezett a *„tarha"* akciós ügyekre: *„Többnyire Obranovics (MSZMP KB) és Kozmanovics (MTS-OT) főosztályvezető elvtársaknál jártam, akiktől végül is hét repülőjegy árát, mind a tizenötünk részére komplett melegítőt és 5-5 kanadai dollár zsebpénzt kaptunk. A Corvin Áruház Nagymező utcai szabósága jelképes hozzájárulás ellenében egyéni méretre megvarrta világos borsózöld egyenruhánkat. A Gizella úti Kalapgyártól mindenki egy szép szalmakalapot, a Hódmezővásárhelyi Ruhagyártól egy váltás, a mellkason beleszőtt nemzetiszín trikóinget kapott. Egy dél-magyarországi kerámiagyár néhány tucat olyan*

45 MNL/XIX-J-14-b/(174d)/1976.VI.3. OTSH 1976. II. félévi munkaterve iktatószám nélküli dokumentum /TERVEZET/ Előterjesztő: Elbert György, Meghívott: Soós Mihály.

46 www.rehabint.hu

47 ***OORI:*** Az intézet ősének tekinthető a *József főhercegről* elnevezett tüdőbeteg katonák otthona, a „K.u.K. Erzhr. Josef Heilstaette für Lungenkranken Soldaten, Budakeszi" 1918. május 1-jén nyitotta meg kapuit. A korszak politikai viharait tükrözve, a két világháború között több változáson esett át a tüdőszanatórium, és Fodor József Szanatóriumnak, Budakeszi Tüdőszanatóriumnak is hívták. Jó 50 éven keresztül az intézet katonai fennhatóság alatt állt. A második világháborút követően két évig még *szovjet hadikórházként* működő intézmény 1950-ben igen siralmas állapotban volt. Az 1952-től *dr. Riskó Tibor* nevével jelzett időszak jelentős változásokat hozott. Megindult – foglalkozási rehabilitációként – a *műszerészképzés*. 1952 és 1987 között 800 tbc-s és mozgássérült beteg kapott általános műszerészi oklevelet. 1966-tól már *dr. Borsay János* igazgatása alatt folytatódott az igényekhez alkalmazkodó átalakulás. 1975-re jelentős mértékben fejlesztették az ortopéd műhelyt. A teljes profilváltás, a mozgásszervi rehabilitáció felvállalása 1975 decemberére gyakorlatilag már megtörtént. *Dr. Kullmann Lajos* igazgatása alatt (1991–2006) az intézet a rehabilitációs szakorvosképzés, továbbképzés elismert központja lett, mindezek mellett folyamatosan segítették a társszakmák (fizioterapeuták, gyógypedagógusok, orvosbiológiai szakmérnökök, szociális munkások stb.) képzését az oktató intézetekkel együttműködve. A korábbi pavilonrendszerben működő részlegek már nem szolgálták a korszerű követelményeket, a gazdaságos betegellátáshoz új épületet húztak fel. A különálló osztályoknak szükségük volt a központi betegellátó egységek (műtők, tornaterem, aquaterápia, fizikoterápia, ambulancia, szolgáltató részlegek) könnyű elérésére. Nemcsak országosan, de nemzetközi viszonylatban is ismert szakmai intézménnyé vált. Az intézet nemzetközi (WHO, UEMS) és hazai szervezetek rehabilitációra irányuló munkálataiban, különböző osztályozási módszerek (FIM, ICF, FNO, QOL stb.) hazai alkalmazásában, a különböző mérési módszerek oktatásában is részt vett. http://www.rehabint.hu/oldal/tortenet

48 Hajdú Levente (2005): Sötétben Ferihegy. In *Paralimpiai történetek.* MPB, 105–109. p.

49 MNL/XIX-J-14-b/(173d)/178/976-IV.[100/49/76] 6/13. sz.

porcelán poháralátéttel ajándékozott meg minket, melyen a »Barátság-játékok« hivatalos háromkarikás emblémája (saját tervezésű) magyaros motívumokkal volt körbekerítve. Mondhatom, szépen ki voltunk stafírozva." [50]
„Megtörténtek az előkészületek Torontóra, összeállt a csapat. Felkérték a hivatalt, hogy vegyen részt a csapat olimpiai eskütételén. Mivel minden »rokkantsporttal« kapcsolatos téma tudatosan csak a főosztályvezetői szintig juthatott és nyert elintézést, tehát a főosztályvezetőnek kellett fogadnia a csapat esküjét. Torokszorongató érzés nekem még ma is, ha erről beszélek, és most is, hogy erről írok. Nem lehetett meghatódottság nélkül szembenézni azokkal az emberekkel, látni azokat az elszánt, csillogó szemű magyar címeres mezű sportolókat, akik arra készülnek, hogy az ország-világ előtt bebizonyítsák, ők is valakik, ők is képesek a magyar himnuszért, a magyar dicsőségért ugyanúgy küzdeni, mint ahogy az olimpiákon a magyar olimpikonok eddig tették." [51]

Az első nemzeti színű egyenpóló

Irány Toronto, miközben a szocialista tábor politikai apparátusai munkához láttak

Rövid híréből értesülhetett a Népsport olvasóközönsége arról, hogy a magyar csapat 1976. július 30-án indult el a nagy útra.[52] Nem sejtették a csapat tagjai, hogy a háttérben már politikai táviratváltások történtek az ottawai magyar nagykövetség, a Magyar Külügyminisztérium (KÜM), valamint a szocialista tábor politikai hivatalai és az MSZMP KB munkatársai között.

„Rettentő büszke voltam a piros-fehér-zöld csíkos melegítőmre. Aztán egy nappal előbb Szombathelyről felutaztam Budapestre, hogy hajnali 6 órakor felkelve kiérjek időben a reptérre. Repülés, micsoda csoda, életemben először jártam reptéren és először utaztam repülőgépen. (…) Aztán jött a beszállás. Mi mint a mozgássérült válogatott tagjai a többi utas előtt szállhatunk fel a gépre. (…) A repülés tényleg csodálatos dolog. Igaz, egy falat sem ment le a torkomon. A zürichi repülőtér is nagy élmény volt. Külön mentő várt minket az átszállás megkönnyítése érdekében. Mi még akkor nem tudtuk, csak később derült ki, hogy a külügyminisztérium már ekkor táviratot küldött a Swissairnek, hogy szállítson le bennünket, ne engedjen tovább repülni minket, de azt nem tették meg." [53] *„Az első furcsa jelzés már Zürichben megtörtént, amikor a magyar külképviselet Svájcban szolgálatot teljesítő egyik munkatársa arra kérte a reptéren a Swissair munkatársait, hogy a magyar csapatot ne engedje a montreali gépre átszállni. A Swissair képviselője ezt megtagadta, mivel az utasaik Torontóig és vissza szóló érvényes jeggyel rendelkeztek, valamint szintén érvényes kanadai vízumuk is volt"* – idézi fel emlékeit Csík János, aki minderről már csak a Montrealba tartó gép fedélzetén, a személyzettől értesült. *Csík János* és *Lorencz Péter* egybehangzó visszaemlékezése pontosan megegyezik a KÜM titkosított

50 Dr. Plesa István (2005): Elrendelt tiltakozás. In *Paralimpiai történetek.* MPB, 112–118. p.
51 Kozmanovics Endre (2005): A hivatalnok emlékei. In *Paralimpiai történetek.* MPB, 110–111. p.
52 Irány Torontó: *Népsport*, 1976. július 30., 8. p.
53 Lorencz Péter (2003): Részlet a visszaemlékezéséből. Lorencz Péter (2016) hagyatékából.

jelentésében foglaltakkal.[54] A sikertelen hazarendelést követően az MSZMP KB külügyi osztályának helyettes vezetője olyan elvi döntést hozott, hogy *„…figyelembe véve a versenyzők egészségügyi állapotát, nem tesznek kísérletet az akkor már Zürichben tartózkodó magyar csapat továbbutazásának megakadályozására."* A külügyminisztérium haladéktalanul értesítette az ottawai nagykövetséget: *„utasította a nagykövetünket, hogy közölje a csapat vezetőjével, kizárólag a nagykövetség utasítása szerint kötelesek a részvételt illetően eljárni. Augusztus 2-án (hétfőn) a külügyminisztérium javaslatot dolgozott ki Aczél György és Győri elvtársaknak"*, amiben azt írták, hogy várhatóan a fejlődő országok többsége nem jelenik meg, a szocialista országok közül már Csehszlovákia el sem utazott, és a lengyelek és Kuba is tiltakozni fognak. A KÜM javasolja, hogy *„…a magyar csapat ne vegyen részt az olimpián"*. Bonyolította a helyzetet, hogy az ottawai nagykövetség azt jelentette, hogy *„Etiópia, Egyiptom mellett a lengyel és kubai küldöttség is egyértelműen részt vesz a játékokon."*[55] A jelzéssel, amelyet nem értettek, másodszor Montrealban szembesült a csapatvezetés, amikor a menetrendszerű járat leszállt, és a csapat a Torontóba tartó gépre történő átszállásra készülődött. Nagyon rácsodálkoztunk – írja visszaemlékezésében *Hajdú Levente* –, hogy egy magyarul beszélő személy jött fel a gépre, és meglepetéssel konstatálta: *„Maguk itt vannak? Nem értettük e rövid mondat baljós kicsengését. Az illetékes ezek után távozott, a csapat meg két óra után landolt Torontóban."*[56]

Az ottawai nagykövetség ideiglenes ügyvivőjének, *Juszel Bélának* az 1976. augusztus 10-én kelt jelentéséből is tudható, hogy a hivatalos szervek a politikai konfliktusról már a magyar csapat kiutazása előtt is tájékozottak voltak. A testi fogyatékosok (mozgássérültek) torontói olimpiáján részt vevő magyar csapat érkezésével, tartózkodásával összefüggő kérdésekkel a *„központ"* (külügyminisztérium és/vagy az MSZMP PB)[57] már foglalkozott. A *„központ"* távirati utasítására, valamint Juszel Béla elvtárs személyes eligazítása alapján 1976. július. 20-án kezdtek el foglalkozni.

„Korábban csak a Szervező Bizottságtól érkezett levélből értesültünk arról, hogy egyáltalán lesz ilyen olimpia és azon magyar csapat is részt vesz. (…) A központ utasítása alapján a torontói kereskedelmi kirendeltségünk bevonásával érintkezésbe léptünk a Szervező Bizottsággal, ahonnan tájékoztatást kaptunk az olimpia eredetéről, múltjára, célkitűzéseire, szervezeti kereteire. Tájékoztatást kaptak a Testi Fogyatékosok Olimpiájának megrendezéséről. 1976. július 23-án felkértük Tömössy Lászlót, a torontói Kossuth Betegsegélyző vezetőségi tagját, az egyesület Úttörő lapjának szerkesztőjét, hogy az olimpia ideje alatt tolmácsolási munkával legyen segítségére a magyar csapatnak."[58] A levél, amely Puja Frigyes külügyminiszter számára íródott, a továbbiakban részletezi és az ottawai külképviselet nézőpontjából összegezi a történteket. A *„TITKOSÍTOTT"* jelentés értékel, és javaslatokat is megfogalmaz. A külügyminisztérium tájékoztatást kér a kubai magyar nagykövetségtől, amely a sportküldöttségünket a játékok megkezdése előtt visszafordítja, szólt a tájékoztatás. Az ottawai magyar nagykövetséget csak 1976. 08. 05-én tájékoztatták: *„(…) utasítottuk a nagykövetünket arra, hogy a legnagyobb tapintattal értessék meg a magyar küldöttséggel döntésünk szükségességét, helyességét, és segítsék elő a küldöttség első alkalommal történő hazautazását."*[59] A jelentésben szerepel *Szelényi Imre* eltűnése, majd egy másik iratban már disszidálásként írnak az eseményről.

A szocialista országok kanadai nagykövetségei közül először a lengyel nagykövetség jelezte tiltakozását a *„fajüldöző politikát folytató Dél-afrikai Köztársaság"* csapatának részvétele miatt. A baráti országok nagykövetségeivel megtörtént az egyeztetés. A *„szovjet elvtársak egyértelműen azt tanácsolták, hogy Magyarország csapata ne induljon az olimpián"*.[60] Az információkat még a magyar csapat elindulása előtt továbbították a *„központba"*, ami vélhetően a külügyminisztériumot jelentette.

54 MNL/XIX-J-1.j 77. doboz 37/171 sz.
55 (MNL -XIX-J-1-j/1182/2015/KÜM 004487/2/1976. augusztus 27.
56 Hajdú Levente (2005): Sötétben Ferihegy. *Paralimpiai történetek.* MPB, 105–109. p.
57 MNL/XIX-J-1.j 77. doboz 37/171 sz.]
58 MNL/XIX-J-1.j 77. doboz. 1976. 08. 10. Magyar Népköztársaság Nagykövetsége Ottawa. Tárgy: Testi Fogyatékosok Torontói Olympiája (169/1976). Hiv. szám: 37/171, 45/876, 45/890. Készítette: Kocziha Miklós, címzett: Puja Frigyes külügyminiszter elvtársnak.
59 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/KÜM 004487/2-1976. augusztus 27. [004487/1. szt. 1976].
60 MNL/XIX-J-1.j 77. doboz/1976. 08. 10.

1976. július 31-én politikai információk és háttérismeretek nélkül érkezett meg a magyar csapat Torontóba. *„A csapat vezetői elmondták, hogy otthon semmit nem hallottak Dél-Afrika részvételéről, és az igazság kedvéért azt is meg kell jegyeznünk, hogy az első órákban nem is értették a tiltakozásunk okát és jelentőségét."*[61]

Egymásnak ellentmondó politikai döntések után kikényszerített hazautazás

Az első politikai tiltakozást a helyszínre utazó *Kocziha Miklós*, a magyar külképviselet munkatársának határozott fellépésére és jelenlétében, közvetlenül a megnyitóünnepség előtt, szóban jelenti be a magyar csapat vezetője Dick Loiselle-nek, a játékok technikai igazgatójának. A hivatalos magyar külügyi jelentés valóságtartalmát erősíti, hogy a torontói sajtóban már 1976. augusztus 4-én megjelent tudósítás, amely arról szól, hogy Magyarország és Lengyelország jelezte, tiltakoznak, és lehet, hogy visszalépnek a versenyektől.[62]

Az ottawai magyar nagykövetség munkatársa és a magyar csapat vezetése számára a tiltakozás bejelentésekor derült ki, hogy Dél-Afrika kormánya a mozgás- és látássérült sportolói esetében nem alkalmazta a faji megkülönböztetés addigi politikáját. Sir Ludwig Guttmann professzor Dél-Afrikában tett látogatása alkalmával maga is személyesen győződött meg arról, hogy a fekete és a fehér bőrszínű mozgássérült és látássérült sportolók, a faji megkülönböztetés kizárásával, együtt készültek a versenyekre. A legjobb bizonyíték erre Dél-Afrika csapatának összetétele. *„22 fehér sportoló mellett 9 fekete sportoló jelezte részvételét."* – írják a *„TITKOSÍTOTT"* KÜM-jelentésben.[63]

A magyar vezetőkkel a játékok technikai igazgatója közölte, hogy a dél-afrikai csapatot nem léptetik vissza a játékokon való részvételtől. Dél-Afrika

Ontario may pick up tab

The Ontario Government has under review the possibility of underwriting the remainder of the 1976 Olympiad deficit, Margaret Scrivener, the Minister of Government Services, said on Monday.

Her hint of government action to free the Games of financial worry came after Ontario's salute to the Olympiad and the flag-raising ceremony at the provincial Legislature.

Mrs. Scrivener said in her speech at the ceremony that Ontario had demonstrated its support for the Olympiad by its $500,000 grant and payment of transportation costs for Ontario athletes on the Canadian team. It had urged other provinces to follow suit. If they did not,she added, Ontario would underwrite all of the team transportation costs – about $54,000.

Mayor Dennis Flynn, in whose borough the Games are being played, said he hoped Ontario would pick up the entire deficit for the Games – about $300,000.

Some 400 people were at the Legislature to see Boy Scout volunteers march in with the flag of each participating nation, followed by the procession of athletes. By tradition, Great Britain headed the procession, represented by pentathlon competitor Colin Ireland. Canada, the host nation, was in the rear.

The Olympiad flag was presented to Ontario Lieutenant-Governor Pauline McGibbon by Barney Fegyverneki, Canada's star swimmer. Then the flag of the 21st Olympiad was raised to the strains of Auld Lan Syne, to be replaced by the three-ringed flag of the 1976 Olympiad for the Physically Disabled.

...ions make a brilliant splash of color as they paraded past the Royal box.

With her in the official party were Sir Ludwig Guttman, the man who started it all with the Stoke Mandeville Games back in 1948, and Dr. Robert Jackson, chairman of the, Olympiad organizing committee.

As Mrs. McGibbon declared the Games open, the Olympiad flag was brought in to the skirls of the Metro Toronto Police Pipe Band.

Then Tommy Ambrose, one of Canada's top singing stars, sang the song he composed especially for the Olympiad – – A Time to be Together.

The climax of the ceremony came with the lighting of the Olympiad dish torch beside the dais, followed by the swearing of the Games oath by a Canadian athlete.

Fireworks lit up the night sky and music played as the ceremonies came to an end.

Today the Olympiad begins in earnest and the athletes get down to their primary task – gold hunting.

Giovanni Pische, captain of the Italian team, greets Pauline McGibbon, Lieutenant Governor of Ontario, with typical Latin gallantry.

Tauber Zoltán a megnyító előtti utcai forgatagban

61 MNL/XIX-J-1.j 77. doboz/1976. 08. 10. Magyar Népköztársaság Nagykövetsége Ottawa. Tárgy: Testi Fogyatékosok Torontói Olimpiája (169/1976). Hiv. szám: 37/171, 45/876, 45/890. Készítette: Kocziha Miklós. Címzett: Puja Frigyes külügyminiszter elvtársnak.

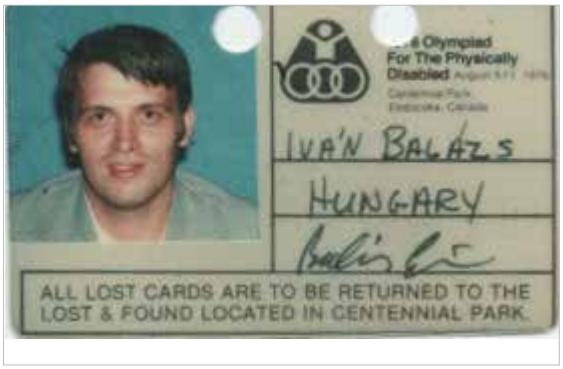
62 The Globe and Mail [1936-Current] Aug. 4, 1976; ProQuest Historical Newspapers: The Globe and Mail pg. 35. p.

63 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/77 doboz.

a nemzetközi szervezet (ISMGF) tagsági jogviszonynyal rendelkező tagja, ellentétben az extra meghívással rendelkező magyarokkal. Magyarország tiltakozó bejelentését csak írásban fogadhatja el. A magyar csapat vezetője, dr. Plesa István a történetre így emlékezett: *„Mi lesz velünk, ha kizárjuk magunkat, hol várjuk ki azt a bő hetet, míg érvényes lesz a felerészben fizetett, felerészben a Swissairtől térítésmentesen, ajándékba kapott repülőjegyünk? Gutmann professzor hol németül, hol lengyelül vigasztalt (az utóbbit is megértettem, hiszen jól beszéltem szlovákul). – Nem eszik oly forrón a kását – mondta, de rögtön hozzá is tette: – Egy olyan diktatúrában, mint az önöké, szót kell fogadni. Majd nem indulnak a versenyszámokban, de ettől függetlenül itt maradhatnak a visszaindulásig, ugyanúgy, mint az enyémek (mármint a lengyelek). Őket is eltiltották olyan versenyektől, ahol Dél-Afrika indul. Majd elvisszük őket kirándulni a Niagarához, s velük együtt magukat is. Ami pedig a tiltakozást illeti, azt majd csak holnap teheti meg hivatalosan a vezetőség képviselői előtt, mégpedig csak angolul, és nem így négyszemközt, németül csevegve – mondta mosolyogva, és vállamat bátorítóan átölelve kísért ki az irodájából."* [64]

Az írásban történő tiltakozásra Kocziha Miklósnak nem volt a *„központtól"* felhatalmazása. Aznap este már *„a magyar és lengyel csapat tiltakozásától volt hangos a rádió és a sajtó."* [65] *„Egyértelmű hazai utasítás hiányában a tiltakozás bejelentése után engedélyeztem a csapat részvételét a megnyitó ünnepségen, a másnap reggeli technikai megbeszélésen, valamint az első napi versenyeken"* [66] – olvasható a magyar nagykövetség augusztus 10-ével keltezett jelentéséből. A megnyitóünnepség 1976. augusztus 3-án impozáns körülmények között zajlott.

A magyar nagykövetség 1976. augusztus 5-én, kora délután tudatja a magyar csapat vezetőivel, hogy az *„a haza döntése, hogy a lengyel csapattal rendszeres kapcsolatot tartva, minden kérdésben egységes álláspontot elfoglalva folytathatják a versenyt."* [67] Az 1976. augusztus 10-ére dátumozott irat ugyanakkor arról is

Balázs Iván akreditációja.

beszámol, hogy a versenyeken rajthoz álló magyar sportolók vajmi keveset tudtak a háttérben zajló eseményekről, és közben atlétikában, a 100 m-es síkfutásban bronzérmet nyert a látássérült *Oláh József*, és az asztaliteniszező *Tauber Zoltán* a felkarsérültek kategóriájában aranyérmes lett. Így a magyar csapat tagjai az első két versenynap alatt egy arany- és egy bronzérmet nyertek.[68]

Dr. Plesa István, a csapat vezetője 2005-ös visszaemlékezésében az alábbiakban fogalmaz Kocziha Miklósról, a Magyar Népköztársaság ottawai nagykövetségének munkatársával történő találkozásáról: *„Egyszer csak egy joviális kinézetű civil úr lép hozzám és szólít meg kifogástalan magyarsággal: – Ön dr. Plesa István? Megkapta az OTSH távmondatát? – kérdezte, majd látva identity cardomat, kezet nyújtott: – K. M. vagyok az ottawai magyar nagykövetségről, és érdeklődöm, mi lett a tiltakozásának az eredménye? Egy árnyas helyre invitálva leültettem és elmondtam, hogy még tegnap bejelentkeztem Gutmann professzornál, de csak ma délután fogad hivatalosan a vezetőség. Ismét nagy lélegzetet vettem és bevallottam: – Eddig senkinek sem szóltam a táviratról, és nagyon szépen kérem, Tauber Zoli esti döntőjéig Ön se szóljon, még ha el is utasítják a tiltakozásunkat."* [69]

A politikai zűrzavart mi sem jellemezte jobban, mint hogy az augusztus végén készült összegző jelentésben is még mindig egymásnak ellentmondó

64 Dr. Plesa István (2005): Elrendelt tiltakozás. In *Paralimpiai történetek*. MPB, 112–118. p.
65 The Globe and Mail (1936-Current) GM04 Aug 76- 35. pdf
66 MNL/XIX-J-1.j 77. doboz/1976. 08. 10. Magyar Népköztársaság Nagykövetsége, Ottawa. Tárgy: Testi Fogyatékosok Torontói Olimpiája (169/1976). Hiv. szám: 37/171, 45/876, 45/890. Készítette: Kocziha Miklós. Címzett: Puja Frigyes külügyminiszter elvtárs.
67 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015-1976. 08. 10./ 169/1976 [37/171, 45/876, 45/890].
68 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015-1976. 08. 10. Magyar Népköztársaság Nagykövetsége, Ottawa. Tárgy: Testi Fogyatékosok Torontói Olimpiája – Külügyminisztérium Külügyi Osztály Emigrációval Foglalkozó Politikai Csoport jelentése a 169/1976 [37/171, 45/876, 45/890]. Készítette: Kocziha Miklós.
69 Dr. Plesa István (2005): Elrendelt tiltakozás. In *Paralimpiai történetek.* MPB, 112–118. p.

állításokat fogalmaztak meg. A jelentésében a nagykövet javaslata is olvasható: „*…szóbeli tiltakozásunk fenntartásával mi is vegyünk részt a játékokon.*" A külügyminisztérium elvi állásfoglalása ugyanazon a napon, augusztus 5-én lépett életbe: „*…magyar versenyző semmiképpen sem indulhat olyan versenyszámokban, ahol dél-afrikai sportoló is rajthoz áll*".[70] A helyszínen a magyar külképviselet munkatársai teljes politikai és cselekvési zűrzavarban lehettek, a „*központ*" újabb és újabb, sokszor ellentmondó utasításai miatt. A bizonytalanságot és a kapkodás tényét erősítette a Torontóban 1976. augusztus 6-án megjelent újságcikk is, amely arról szólt, hogy a lengyel és a magyar tisztségviselők tiltakoznak, de úgy döntöttek, hogy ott maradnak a versenyen.[71] A napilap újságcikke feltételezhetően augusztus 5-i információk alapján íródott akkor, amikor a magyar külképviselet munkatársai már előkészítették a csapat kényszerű hazautaztatását.

A csapat vezetői bíztak a megváltoztathatatlan megváltoztatásában, és nem közölték a sportolókkal a sokszor ellentmondásos, zűrzavaros helyzetet, a visszalépéssel kapcsolatos bejelentéseket. Kocziha és Sipos elvtársak számára fel sem merült, hogy a csapat tagjai nem ismerik a „*központ*" döntését. Akkor jöttek erre rá, amikor 5-én este 21 órakor *Zselinszky András* sportolóval a szálláshelyen találkoztak, és megkérdezték tőle, hogy megértették-e a döntést, és hogy csomagolnak-e már a holnapi hazautazáshoz. A csapat tagjai és a vezetők Tauber Zoltán eredményhirdetésére utaztak, ami a KÜM-jelentés szerint másfél órányira volt a csapat szálláshelyétől.[72]

Tóth András úszó a mai napig szomorúan gondol vissza a Torontolympiádra: „*Nem foglalkoztam és nem is tudtam a csapatvezetés dolgairól, mert a versenyeimre koncentráltam. Amit tudok a hazautazásunkkal kapcsolatban, azt csak utólag fogtam fel. Úgy emlékszem, hogy volt egy dél-afrikai úszóellenfelem is, az 50 m-es hátúszás elődöntő mezőnyében. Negyven évvel a történtek után is nagyon fáj, hogy nem versenyezhettem a másnapi döntőben. A kényszerű hazautazásról csak közvetlenül a hivatalos bejelentést követően értesültem, annak miértjéről és a politikai szándékról is. Azért is volt érdekes ez a helyzet, mert éppen – mint ahogyan azt megtudtam – az Ő jogaik miatt nem folytathattam a versenyzést. Ők részt vehettek a további versenyen, mi meg másnap utazhattunk haza. Hol volt itt az igazság? Ferihegyen egy ember várt, aki csak azért jött ki, hogy közölje velünk, kussoljunk az egész útról. A következő olimpián nem vettünk részt, és összesen nyolc évet kellett várom, hogy a 1984. évi New York-i játékokon a dobogó legmagasabb fokára állhassak fel az 50 méteres hátúszást követően.*"

Szintén nyolc évvel később sikerült csak *Lorencz Péternek* is a dobogóra állnia. Visszaemlékezését még 2003-ban írta, de a család hagyatékából csak 2016-ban került elő. „*Elkezdődtek a versenyek. Az úszók a selejtezőket úsztak, az asztaliteniszezők pedig már nagyban versenyeztek. Az atlétáknál a vakok kezdtek először versenyezni. Mi, amputáltak csak az edzők által előírt kötelező edzésmunkát végeztük. Nem emlékszem már pontosan, hogyan történt, de az egyik edzésnapon 180 cm-re tetettem a lécet. Többen azt hitték, hogy hülyéskedek, de azért valamelyik tv-stáb odaállt felvenni. Amikor aztán még át is ugrottam, közelről felvették még a mérőlécet is, mivel nem akarták elhinni, hogy ez a kis nyeszlett magyar ekkorát bír ugrani.*" Akkor azzal az eredménnyel 1976-ban paralimpiai bajnok lehetett volna. „*Aztán jött a hír, Tauber Zoli döntős asztaliteniszben. No, gyerünk az asztalitenisz-csarnokba. Még be sem számolhattam az edzésen elért teljesítményemről Pista bácsinak, mindjárt megkaptuk a nagy pofont! Holnap este indulunk haza, mert tiltakozni kell a dél-afrikai csapat részvétele miatt. Én tiltakozzam a néger féllábú és állati jó haver ellen, akivel a Coca-Cola-bárban ismerkedtünk meg? – nem értettem és nem értettük. Zoli nyert és olimpiai bajnok lett. Mi meg úgy örültünk neki, mintha mi nyertük volna. Plesa dr. kiadta az utasítást, hogy Zoli az eredményhirdetésig nem tudhatja meg, hogy holnap hazarepülünk. Nesze nektek*

70 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/KÜM./004487/2/1976. augusztus 27.

71 The Globe and Mail [1936-Current]; Aug. 6, 1976; ProQuest Historical Newspapers: The Globe and Mail pg.39.

72 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/1976. 08. 10. |Magyar Népköztársaság Nagykövetsége, Ottawa. Tárgy: Testi Fogyatékosok Torontói Olimpiája. Hiv. szám: Külügyminisztérium Külügyi Osztály Emigrációval Foglalkozó Politikai Csoport jelentése a 169/1976 [37/171, 45/876, 45/890. Készítette: Kocziha Miklós. Címzett: Puja Frigyes külügyminiszter. Kapják még: MSZMP KB Papp Anna alosztályvezető, Virág Ferenc Belügyminisztérium, dr. Gál Tibor, az OTSH Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya „SZIGORÚAN TITKOS".

16-17 évesek! (…) Amíg az eredményhirdetésre vártunk, előkerül a mi féllábú, rettenetesen nagy orrú – és mint már írtam, ráadásként néger – dél-afrikai haverunk. Kézzel-lábbal elmagyarázzuk neki, hogy mi holnap hazarepülünk. Azt már nem tudtuk jól megmagyarázni, hogy mi érte tiltakozunk. Szerintem Ő már hallott valamit, de nem hitte el. Egész egyszerűen csak magához ölelt, ha jól emlékszem, mindkettőnket, Dinesz Attillát és engemet. Ezt szerintem úgy hívják, igaz barátság. A szívünkbe zártuk, és ha most találkoznánk vele, megpróbálnánk őt magasba emelni. Aztán jött az eredményhirdetés. Mi már a himnusz alatt sírunk. Felemelő érzés! Aztán lejött a dobogóról Zoli, és megtudta a valóságot. Sírt, mint egy gyerek, mi is! Pakolás! Második éjszaka nem alszunk. Először az eredményhirdetés és pakolás miatt, utána a repülőút miatt. Megérkezünk Madridba. Hulla fáradt a társaság, de mindig volt valaki, aki lelket önt belénk. (…) Aztán TU–154 géppel haza, Pick szalámi az ellátás. Megérkezés Ferihegyre. Nincs fogadóbizottság, de a busz bejöhetett egészen a gépig, ahol rögtön elmagyarázzák nekünk, hogy erről senkinek nem szabad beszélni." [73]

A tiltakozás és a versenyektől való visszalépés, valamint a csapat hazautazását bejelentő hivatalos találkozó, a petíció hivatalos átadása a KÜM-jelentés alapján, igen kemény hangvételben és nézetkülönbségektől hangos viták keretében zajlott. A jelentés szerint: *„A magyar csapat visszalépését és azonnali hazautazását 1976. augusztus 6-án reggel 9.00 órakor jelentette be dr. Plesa István orvos, a csapat vezetője Kocziha elvtárs jelenlétében és tolmácsolásával Sir Ludwig Gutmannak, a Szervező Bizottság elnökének és R. W. Jacksonnak, az olimpiai játékok kanadai igazgatójának."* [74] A titkosított jelentés negatív minősítéseket fogalmaz meg Sir Ludwig Guttmann professzorról. A jelentés írója színészkedő és cinikusan viselkedő embernek állítja be a játékok elnökét. A KÜM-jelentés ugyanakkor jelentős mértékben összhangban van a visszaemlékezésekkel is. Hitelesen mutatja be a magyar csapat vezetőjét, dr. Plesa István (Pista bácsi) elkeseredett viselkedését. A jelentésben így fogalmaznak: *„…dr. Plesa az izgalmak hatására valóban teljesen összetörve ült Kocziha elvtárs mellett, hogy nem ért egyet a döntéssel, csak mi kényszerítjük őket az olimpia elhagyására."* [75] A megbeszélés vitájában mindkét fél vélhetően jól kikérte magának, amit a másik mondott. Kocziha elvtárs a játékokon jelen lévő dél-afrikai sportolók összetételének (feketék és fehérek) ismeretében is védte a *„központ"* utasítását. Guttmann professzor érvelt, hogy nem kell ezt a versenyt összekeverni az olimpiai játékokkal. Ismét tudatta, hogy ő személyesen járt Dél-Afrikában, és személyesen azt tapasztalta, hogy a különböző bőrszínű, mozgás- és látássérült sportolók közösen készültek a játékra. A versenyzők között nincsen különbség a bőrszín miatt. A politikamentes játékok érdekében az ISMGF és az ISOD elnökeként Ludwig Guttmann *„…nem engedi meg a politika bevitelét a szervezetükbe. Magyarország felvételére éppen most került volna sor, de csak abban az esetben, ha teljesítjük a feltételeket, a politikamentességet. Ezek után erre nem kerülhetett sor, majd sírva fordult dr. Plesa felé, hogy mennyire sajnálja őt és a magyar sportolókat"* – írják a jelentésben.[76]

A Torontóból történő hazautazással kapcsolatban a *„központra"* való hivatkozáson kívül mindössze az ottawai magyar nagykövetség Juszel Béla ideiglenes ügyvivőnek a külügyminisztériumhoz íródott leveléből tudható, hogy *„Sipos István elvtársnak csak nagy szerencsével sikerül az IBÉRIA légitársaságnál 1976. augusztus 6-ára helyet foglalni a csapat részére."* [77] A fenti állítás valóságtartalma a személyes visszaemlékezések alapján megkérdőjelezhető, mivel a Madridba tartó Ibéria légitársaság gépén a magyar csapaton kívül alig voltak utasok. Az Ibéria légitársaság valószínűleg nagyon jó üzletnek tartotta a csak egy irányban megvásárolt,

73 Lorencz Péter (2003): Részletek Lorencz Péter visszaemlékezéséből. Lorencz Péter hagyatékából (2016)

74 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/1976. 08. 10. Magyar Népköztársaság Nagykövetsége, Ottawa. Tárgy: Testi Fogyatékosok Torontói Olimpiája. Hiv. szám: Külügyminisztérium Külügyi Osztály Emigrációval Foglalkozó Politikai Csoport jelentése a 169/1976 [37/171, 45/876, 45/890. Készítette: Kocziha Miklós.

75 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/1976. 08. 10./ 169/1976 [37/171, 45/876, 45/890]

76 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/1976. 08. 10./ 169/1976 [37/171, 45/876, 45/890].

77 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/1976. 08. 10. Magyar Népköztársaság Nagykövetsége, Ottawa. Tárgy: Testi Fogyatékosok Torontói Olimpiája. Külügyminisztérium Külügyi Osztály Emigrációval Foglalkozó Politikai Csoport jelentése a 169/1976 [37/171, 45/876, 45/890].

vélhetően nem olcsó repülőjegyeket. *„Az előre nem látott anyagi ráfordítással a magyar csapat 1976. augusztus 6-án este 17.00 órakor elutazott Torontóból, majd Montrealon és Madridon keresztül augusztus 7-én hazaérkezett."* [78]

Kozmanovics Endre, az OTSH munkatársa, a sporthivatalon belül a mozgás- és látássérült sportolók egyik fontos patrónusa és támogatója így fogalmaz 2005-ben készült visszaemlékezésében: *„Jó hír volt Tauber Zoli aranya. Rossz a »külügyből« jött, hogy a magyar csapatot azonnal rendeljük vissza, mert a nagykövetünk jelezte, hogy Dél-Afrika is részt vesz a játékokon. A velük való versenyzést az apartheidre vonatkozó szabályok nem engedik meg. Tiltakoztunk a hazarendelés ellen, magyaráztuk, hogy ez egészem más eset, erre nem vonatkoznak a NOB szabályai, és különben sem szabad az egyébként is »sérült« embereket megbántani, hátrányos helyzetüket ezzel is súlyosbítani. A »külügy« mégis utasította nagykövetét, hogy gondoskodjon a csapat hazatéréséről az első adódó alkalommal. A csapatvezető viszont kijelentette, hogy csak abban az esetben térnek haza, ha erre az OTSH főosztályvezetőjétől kapnak utasítást. A »külügy« közvetlen vonalán közölte a nagykövettel, hogy a főosztályvezető is kéri hazatérésüket, és útnak indította a csapatot.(…) Nagy kerülővel, spanyolországi megszakítással, külön magas költséggel tértek haza. (…) az is felvetődött, hogy Tauber Zolinak vissza kellene adnia az érmet. Az agyonhallgatáson kívül azonban nem történt semmi."* [79]

Hajdú Levente, a HOSC elnöke asztaliteniszezőként versenyezni ment Torontóba. Közel harminc évvel később készült visszaemlékezésében egy életre szóló elkeseredettség és a megbocsáthatatlan bűn hangján fogalmazott: *„A madridi repülő este érkezett Ferihegyre. Csendben és egészen Vecsésig gurultunk. Tauber Zoli utolsó valutáján fodrászhoz ment, hogy a várakozó riporterek előtt jó benyomást keltsen, még az aranyérmét is kiakasztotta. Az elsőt, amiért ma semmit sem kap. Szóval sötét este volt. Körülbelül négy nappal ezelőtt jártunk már itt. De most sötét volt, és a Szabad Európa Rádión kívül csak az illetékesek tudták, hogy a magyar mozgássérültek paralimpiai csapata – nem teljes létszámmal – visszaérkezett a politikai bornírtság, cinizmus által megalázva, hitét vesztve. (…) Fogadásunkra, egy szürke kis elvtárs vonult ki, aki ennyit mondott: »Elvtársak, csend«. (…) még a mai napig is éget az a kiszolgáltatottság, az a háromnapos elvtársi ügyintézés, az, hogy az államnak halvány fogalma sem volt arról, hogy létezik mozgássérültek olimpiája, hiszen ilyen információ nem érkezett a Szovjetunióból. Ki ne lenne szomorú, amikor élete főműve így végződik. (…) A magyar csapat tagjai mélységesen csalódottak voltak, és bizony volt, aki letépte a címert, és volt, aki még tovább is ment. Szörnyű volt játékszernek lenni, és látni, milyen kis ponttá válhat az ember. (…) csak politikusaink tudatlansága miatt vált számunkra ez az olimpia egy rövid epizóddá. (…) Így aztán egy letört, hitét vesztett társaság a nemzetek sportolóinak sorfala között szállt fel a reptéri buszra, és hagyta el a torontói olimpiát, azt az olimpiát, amiért dolgoztunk, égtünk, veszekedtünk, könyörögtünk és teljesen kizártuk a politikát. Csak a politika nem zárt ki minket. (Egy késő utódom enyhe gúnnyal közölte, talált leveleket, ahol Beckl elvtársat elvtársi üdvözlettel köszönti Hajdú Levente, hát igen, ha mi nem elvtársazunk, akkor talán ma nem lenne olyan könnyű urazni.) Az élet azonban ismétli önmagát. Tudom, hogy Tauber Zoli semmi juttatást nem kap aranyérméért, mondván, Magyarország önkényesen lépett vissza, így kizártnak tekintendő, így Zoli érme semmis. Az, hogy hallottuk a magyar himnuszt, láttuk a ZÁSZLÓT, csak délibáb volt. Megint a lélektelen bürokratikus gondolkozás. Semmi megértés. Csalódottságunkat a jelenkor sem enyhíti."* [80]

78 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/1976. 08. 10. Magyar Népköztársaság Nagykövetsége, Ottawa. Tárgy: Testi Fogyatékosok Torontói Olimpiája. Külügyminisztérium Külügyi Osztály Emigrációval Foglalkozó Politikai Csoport jelentése a 169/1976 [37/171, 45/876, 45/890]. Készítette: Kocziha Miklós. Címzett: Puja Frigyes külügyminiszter. Kapják még: MSZMP KB Papp Anna alosztályvezető, Virág Ferenc Belügyminisztérium, dr. Gál Tibor, az OTSH Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya „SZIGORUAN TITKOS" iratként kezelt.

79 Kozmanovics Endre (2005): A hivatalnok emlékei. In *Paralimpiai történetek.* MPB, 110–111. p.

80 Hajdú Levente (2005): Sötétben Ferihegy. In *Paralimpiai történetek.* MPB, 105–109. p.

Szelényi Imre (disszidálása) emigrálása

Zselinszky András nem értette az ottawai magyar nagykövetség munkatársainak hozzá intézet kérdését a másnapi hazautazásról, és azt azonnal elmesélte Szelényinek, aki vélhetően ekkor döntött a csapat szálláshelyének végleges elhagyásáról. A KÜM-jelentések nagyon részletesen foglalkoztak Szelényi Imre disszidálásával. A sajtó világgá röppentette a hírt, hogy egy magyar sportoló a Torontolympiád első (disszidálását) emigrálását követte, de ugyanakkor arról is írtak, hogy ez volt a kommunista országból a hatodik sportoló, aki menedékjogot kért. A kutatás számára nem kellően pontosan fogalmazott az újságcikk, mivel azt nem írták meg – így csak feltételezhető –, hogy az emigrációt kérő személyek száma az olimpiai játékok alatt történtekkel együttesen értendő-e? Szelényi Imre szökését követően lépett vissza a magyar csapat, írja augusztus 7-én megjelent *Paraplegic becomes 6th athlete to defect* újságcikk.[81] A sajtó a magyar csapat távozásának és Szelényi Imre emigrálásának összefüggéseit kereste. A fellelt dokumentumok említést tesznek arról is, hogy amikor a magyar csapat elindult a kényszerű hazautazás miatt a repülőtérre, akkor a televízió is kivonult a mieink szálláshelyére, és interjút kért a visszalépés és Szelényi távozásának okairól.

> *„Szelényi Imre, magyar gerincsérült sportoló politikai menedékjogot kért Kanadában. A pénteki nap azt bizonyítja, hogy ha van elhatározás, van is rá lehetőség. Szelényi, II. kategóriájú sportoló, aki nem rendelkezik működő izomzattal mellkasalatt. »Elgurult« az egyetemen lévő tartózkodási helyéről valamikor csütörtök este 23.00 és péntek hajnal 2.00 között. Egy taxiba ült, és akadozó angolsággal megpróbálta elmagyarázni, hogy Kanadában akar maradni. A szerencse mellé állt.*
>
> *A taxis egy magyar ember volt, aki Szelényivel azonnal a legközelebbi rendőrségre hajtott, ahol felvették a kapcsolatot a torontói bevándorlási hivatallal. Szelényi az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) határozata értelmében, amennyiben valóban menekült, akkor azonnal megkapja a bevándorlói státuszt Kanadában.(…)*
>
> *A kanadai bevándorlási tisztviselők Ottawában megvizsgálták a kérelmét. A bevándorlási tisztviselők nem voltak hajlandók részleteket közölni arra vonatkozóan, hogy hol tartózkodik Szelényi, de azt megerősítették, hogy menekültstátuszt kért."*
>
> (Hungariain defects with a little help Mc.CABE, NORA The Globe and Mail (1936-Current); Aug. 9, 1976;)

Az ottawai magyar nagykövetség munkatársai a magyar csapat elutazását követően a kanadai hatóságoktól kapott engedély birtokában felkeresték Szelényi Imrét, aki ekkor még a menekültek számára fenntartott táborban tartózkodott, írja a jelentés. Arra voltak kíváncsiak, hogy milyen politikai indok alapján döntött a maradásról. A KÜM-jelentés a kalandvágyból elkövetett emigrációval bagatellizálta az ügyet akkor, amikor a menekültstátuszt nem osztogatták könnyen. Azt tudatta a jelentés a *központtal,* hogy Szelényi Imre csak kalandvágyból hagyta el Magyarországot.[82]

81 The Toronto Star/ augusztus 7. 1976 – 226. pages [TS 07Aug76-A1. pdf.]

82 MNL/XIX-J-1j/77.doboz/75-7 004487/2 Szelényi Imre disszidálása. Testi Fogyatékosok Torontói Olimpiája.

Kapkodó és összefüggéstelen politikai döntések

A torontói játékokkal kapcsolatos iratok hiányossága miatt a kutatás a montreali olimpiával összefüggő jelentéseket is átvizsgálta. 1976. május 3. és 9. közötti montreali tárgyalásairól készült OTSH-jelentésben egyetlen szó sem esik a *rokkantak olimpiájáról*.[83] Az összefüggések feltárása érdekében a nemzetközi sportélet területén is történt kutatás. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság (IOC) 70. ülésszakán meghozott döntés és a torontói játékok között található-e összefüggés? Az IOC (Nemzetközi Olimpiai Bizottság, NOB) 1970 májusában, és nem 1976-ban hozott döntést arról, hogy visszavonja a korábbi elismerést a Dél-afrikai Nemzeti Olimpiai Bizottságtól az apartheid és faji diszkrimináció okán.[84] A montreali olimpia (1976) évében további szankciókat nem léptettek életbe, mégis foglalkozni kellett, sőt állást is kellett foglalni a dél-afrikai üggyel kapcsolatban. Az afrikai országok azt kérték a NOB-tól, hogy Új-Zéland Nemzeti Olimpiai Bizottságát zárják ki az olimpiai részvevők sorából. Az indoklás oka, hogy az új-zélandi rögbiszövetség kapcsolatot tartott fenn a dél-afrikai rögbiszövetséggel. Ennek következtében 21 afrikai ország, Egyiptom és a brit érdekeltségű Guyana maradt távol az olimpiai játékoktól. A *rokkantak olimpiájával* kapcsolatos KÜM-jelentés is foglalkozik a montreali olimpián történt tiltakozásokkal.

Az olimpiai (Montreal, 1976. július 17. – augusztus 1.) megnyitóünnepély előtt a magyar olimpiai küldöttség (OTSH és MOB) vezetői – köztük dr. Csanádi Árpád, aki 1975-től már a NOB (IOC) végrehajtó bizottságának tagja – ismerhette az afrikai országok olimpiai játékokkal kapcsolatos tiltakozását, bejelentését. Ismerniük kellett az apartheid és faji diszkrimináció okán 1970-ben született NOB-(IOC-) döntést, és ismerniük kellett az új-zélandi rögbiszövetséggel kapcsolatos 1976. évi tiltakozásokat. A Montrealban lévő magyar sportvezetők, az ottawai külképviselet és Polgár Viktor olimpiai attasé, a kutatás által feltételezett politikai ismereteik birtokában, akár időben töröltethették volna a magyar mozgás- és látássérültcsapat kiutazását, hiszen tudniuk kellett a torontói *rokkantak olimpiai* játékán Dél-Afrika jelenlétéről is.[85] A kutatás kereste azokat a dokumentumokat is, amelyek az OTSH és a MOB tájékoztató jelentéseiben a Montreali Olimpiai Játékokkal összefüggő sportdiplomáciai tevékenységről adtak számot. A jelentések és a helyszíni szemléket követő beszámolók egyike sem tesz említést a *rokkantak olimpiájáról* és dél-afrikaiak részvételéről. Az ottawai magyar nagykövetség és a nagyköveti rangú olimpiai attasé jelentései sem térnek ki a Torontolympiád versenyeinek politikai jellegű problémájára még akkor sem, amikor a két esemény zárása és a másik kezdete között mindössze három nap különbség van. A kutatás által feltárt iratok ismeretének birtokában kijelenthető, hogy a magyar sportdiplomatáknak, de legalább az ottawai külképviseletnek tudnia kellett, hogy a Torontolympiádon jelen lesz a sérülésspecifikus nemzetközi tagsági joggal rendelkező Dél-Afrika. Két torontói újságcikk is foglalkozik Ludvig Guttmann, az ISMGF és az ISOD elnöke és Lord Killanin,[86] az IOC (NOB) elnökének a játékok előtt történt egyeztetéséről. Az újságcikkben a játékok végén arról is írtak (1976. augusztus 10.), hogy az IOC (NOB) a jövőben támogathatja a mozgás- és látássérült sportolók mozgalmát. Arról is nyilatkoztak, hogy a politika hátrányosan érintette a párhuzamosan futó olimpiai és a *rokkantak olimpiai* játékát. A jövőben mindent el kell követni, nyilatkozik a két elnök, hogy hasonló helyzetek elkerülhetők legyenek.[87]

83 MNL/XIX-J-14-b/(174 d).

84 IOC Archívum/70. IOC ülésszak, Amszterdam, Jegyzőkönyv, 1970. [International Olympic Committee one- hundred years, 1894–1994].

85 MNL/XIX-J-14-b/174 [100/102/ 76] 502/197|6.-III.

86 ***Lord Killanin*** (Michael Morris, Killanin, 1914. július 30. - 1999. április 25.) ír nemzetiségű újságíró, szerző, sporttisztviselő volt, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság hatodik elnöke (1972–1980). Az Egyesült Királyság főnemesi tagja lett 1927-ben nagybátyja örököseként, így 21 évesen bekerült a Lordok Házába mint Lord Killanin. 1950-ben Killanin az Ír Olimpiai Tanács elnöke lett, 1952-től ő képviselte hazáját a -ban. 1968-ban alelnök lett, majd 1972-ben Avery Brundage örökébe lépett, közvetlenül a müncheni olimpia előtt. Elnöksége alatt az olimpiai mozgalom nehéz időszakon ment át, megbirkózott az 1976-os montreali olimpia szervezésével kapcsolatos pénzügyi botránnyal és az 1980-as olimpia bojkottjával. Lord Killanin közvetlenül a moszkvai olimpiai játékok előtt lemondott. (www.olympic.org/search?q=Lord+Killanin)

87 *The Globe and Mail (1936-Current);* Augusztus 10, 1976; ProQuest Historical Newspapers: The Globe and Mail pg.33/*"No action planned in boykott."*[GM10Aug76-33.pdf] * The Toronto Star/ augusztus 12.1976- C3./*"Goodys and Thank you at short, sweet ceremony"* [TS12Aug76-C3.pdf].

Lord Killanin és Ludvig Guttmann kapcsolatfelvételéről sem vettek tudomást az OTSH és a MOB vezetői. A két esemény közötti összefüggést keresve megállapítható, hogy míg az olimpián Dél-Afrika szankció alatt állt a NOB által, addig a mozgássérültek olimpiáján nem. Amíg az olimpiát Egyiptom bojkottálta, addig a mozgássérültek olimpiáját nem. A feltárt levéltári dokumentumok alapján kijelenthető, hogy az OTSH vezetői a mozgás- és látássérültek hazai és nemzetközi sportmozgalmát egyáltalán nem ismerték, így nem volt fontos tényező számukra a Stoke Mandeville Games versenyrendszer. Kozmanovics Endre gondolatai lehettek igazak, aki úgy fogalmazott erről az időszakról, hogy: *„A hivatalos sportszervek nem ismerték el egyenrangúaknak a* „rendes" *sportágakkal az általuk (ti. a mozgássérültek) művelteket."* Hajdú Levente pedig visszaemlékezésében úgy fogalmazott, hogy *„politikusaink tudatlansága miatt vált számunkra ez az olimpia egy rövid epizóddá".*

Az MSZMP KB titkársága mellett működött a testnevelési és sportbizottság. Az értekezleteiről készült (1976.06.19-09.30) iratok és az ülések emlékeztetői is áttekintésre kerültek. Az MSZMP sporttal foglalkozó bizottsága rendszeresen tárgyalta az OTSH-jelentéseket. A montreali olimpiával kapcsolatban a *„magyar olimpiai küldöttség vezetésének rendjéről és létszámtervéről"* és a megvalósítás teljes folyamatáról is beszámoltatta az OTSH vezetését. Az aktuális időszak előterjesztéseiben nem esik szó a *rokkantak olimpiájáról* annak ellenére sem, hogy azt 1976. március 25-én az OTSH elnöki értekezlete már tárgyalta. Az MSZMP Testnevelési és Sportbizottság levéltári iratai alapján megállapítható, hogy egyáltalán nem foglalkoztak a *Torontói Rokkantak Olimpiájával,* pedig ismert, hogy Obranovics elvtárs, az MSZMP KB munkatársa is foglalkozott az üggyel.[88] A kutatás mindössze egyetlen dokumentumot talált az MSZMP Politikai Bizottság üléseinek jegyzőkönyvei között, amely a *Torontói Rokkantak Olimpiáján* való magyar részvétellel foglalkozott az 1976. 08. 10-én megtartott MSZMP PB-ülésen, amikor a magyar csapat már itthon volt. Az MSZMP PB-ülésen a következő személyek voltak jelen: Aczél György, Benke Valéria, Biszku Béla, Fock Jenő, Gáspár Sándor, Huszár István, Maróthy László, Nemes Dezső, Sarlós István, Brutyó János, Győri Imre, Katona István. Az ülésen az alábbi témák szerepeltek:

- *„Jelentés a Hazafias Népfront VI. kongresszusával összefüggő kérdések*
- *Javaslat a pártrendezvényekkel összefüggő kérdések rendezésére*
- *Személyi javaslatok*
- *Különfélék"*

Az MSZMP PB-ülésen résztvevők számára az ügy jelentőségét mutatja, hogy nagyon röviden, mindössze egy bejelentés erejéig foglalkoztak a mozgás- és látássérült sportolók ügyével.[89] A különfélék között húsz előterjesztést rögzít a jegyzőkönyv. Az utolsó, 20. sorszámmal ellátott előterjesztéseket Biszku Béla szóban, írásos háttér-információk mellőzésével tette meg. Biszku elsőként tájékoztatást adott arról, hogy Kádár elvtárs fogadta Ivanov elvtársat, Berzsnyev elvtárs küldöttét, aki tájékoztatást adott Brezsnyev és Ceauceşcu elvtársak megbeszéléséről. Ezt követte a szóbeli tájékoztató, amelyet a *„Politikai Bizottság"* tudomásul vett: *„…intézkedés történt, hogy a mozgássérültek olimpiájára elutazott magyar csoport ne vegyen részt a játékokon, mivel a versenyeken indulnak a dél-afrikaiak is."*[90] Az MSZMP levéltárban felelhető jegyzékének III. kötetében, a szóbeli bejelentések között az alábbi szöveg található még: *„A mozgássérültek olimpiájára elutazott magyar csapat távolmaradása a játékokról a dél-afrikai részvétele miatt."*[91] A kutatás egyetlen sor írásos háttéranyagot sem talált az MSZMP levéltári iratai között arra vonatkozóan, hogy kik, mikor, milyen indokkal és hogyan intézkedtek, *„hogy a mozgássérültek olimpiájára elutazott magyar csoport ne vegyen részt a játékokon".*[92]

A külügyminisztériumban (KÜM) készítettek egy összegző feljegyzést. A feljegyzést megküldték 1976. 08. 31-én (kézzel írva az iratra:) *„Gyenes, Berecz, Beck elvtársaknak".* A jelentés részletezi, összefoglalja, sőt

88 MNL/M-KS-39-cs 287f (10 a)[1976-1977] MSZMP KB titkársága mellett működő Testnevelési és Sportbizottság irattári emlékeztetői.

89 MNL/Az MSZMP központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei, III. kötet, 1971–1980 120. p./1976. 08. 10. Jegyzőkönyv az MSZMP Politikai Bizottság üléséről (288. f. 5/698. ö. e.).

90 MNL/MSZMP Politikai Bizottság üléséről/1976. 08. 10./MOL, Digitális Archívum/288. f. 5/698. ö. e./17-18. p.).

91 MNL/MSZMP Központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei, III. kötet [1971–1980]/119. p. /1976.

92 MNL/MSZMP Politikai Bizottság üléséről/1976. 08. 10./MOL, Digitális Archívum/288. f. 5/698. ö. e./17–18. p.

helyenként minősíti a történteket. *„Július utolsó napjaiban kapott információk alapján illetékes területi osztályunk megkísérelte kideríteni, hogy hazai szerv előkészítésében, ki utaztatja a magyar sportolókat. Az OTSH és az Egészségügyi Minisztérium egymást jelölik meg utaztató szervként és csak a csapat összetételéről és menetrendjéről tudtak felvilágosítást adni."* A KÜM kérte a nagykövetséget, hogy tájékozódjon, és adjon jelentést Dél-Afrika részvételéről. A jelentés még további összegzéseket is megállapít: *„(…) a magyar csapat kiutazása nem volt megfelelően előkészítve. A csapatot sem politikai, sem szervezeti, anyagi vonatkozásban nem készítették fel megfelelően. (…) Összefoglalóan megállapítható, hogy egy nem kellően előkészített részvétel következtében számos olyan probléma keletkezett, amelyek levezetése sem lehetett maradéktalanul hibátlan. A tanulságokat az érintett szervezeteknek le kell vonni."* [93]

Összegzés

Tauber Zoltán asztaliteniszező és *†Oláh József* atléta versenyen elért eredményeinek tárgyi ereklyéi az első számú bizonyítékok. Az asztaliteniszező Tauber és az időközben elhunyt Oláh József sportoló családja rendelkezik az elnyert éremmel és az arról névre szóló oklevéllel. Az MNL-nél felelhető, 1976-ban tikosított iratként kezelt jelentések azt is bizonyítják, hogy a tiltakozó és bojkottot szorgalmazó országok közül a jugoszlávok és a csehszlovákok nem utaztak el a játékokra. A kubai sportolókat még a verseny és a megnyitóünnepség előtt, míg a magyarokat csak a harmadik versenynapon, a lengyel sportolók tiltakozását csak a verseny vége előtti napokban véglegesíti.

A magyar sportolók első két napon elért eredményeit („*Torontolympiad 1976/* © Copyright *1977 and published 1976 Olympiad for the Physically Disabled. Printed in Canada")* a feltárt dokumentumok alapján 1976-ban Lengyelországgal azonos kategóriába kellett volna jegyzőkönyvezni. A Magyarország sportolói által elért eredményeket, a történeti valóságot megváltoztatva, nem vették nyilvántartásba. A 2016 előtti IPC-nyilvántartások így nem a valóságot mutatták. A magyar sportolók – több KÜM-dokumentum is azt bizonyítja – az első szóbeli tiltakozás bejelentését követően engedélyt kaptak a játékok megnyitóünnepélyén részvételre és a versenyeken történő indulásra. A következő utasítás, hogy csak azoktól a versenyektől kell visszalépniük a magyar sportolóknak, amelyekben dél-afrikai sportoló is rajthoz áll. A *„központ"* végső (1976. augusztus 6-i) utasítása az azonnali, lehető legkorábbi hazatérést szorgalmazta. Az OTSH-elnöki és -hivatalvezetői jegyzőkönyvek egyértelműen azt bizonyítják, hogy minden külföldre történő kiutazás engedélyezését (műkorcsolya, női kosárlabda, teke, jégkorong, labdarúgás stb.), a szakmai indoklással történő előterjesztést követően, a kiutazó sportolók, edzők stb. névsorát és az esemény költségvetését az OTSH elnöki vagy a hivatalvezetői értekezlete által hozott döntések előzték meg. A pártállami politikai irányítás alatt működő hivatali szervezet (az OTSH) döntési mechanizmusa akár egyénekre lebontva is történhetett. Ezzel szemben a *rokkantak olimpiájára* kiutazó magyar sportolók és kísérők név szerinti előterjesztése, az arról szóló döntés iratai nem voltak az elnöki iratok között. Nem lehetett feltárni, hogy az utazással kapcsolatban ki vagy kik hozták meg a végső döntést. A magyar csapat 1976. augusztus 7-én történt kényszerű és jelentős többletköltséggel járó hazaérkezésével kapcsolatban sem került elő levéltári dokumentum. A hazai napilapok sem foglalkoztak ezzel a politikai döntéssel. A torontói verseny névhasználatával kapcsolatban az is megállapítható, hogy a magyar hivatalos szervek az olimpia nevet használták. *Rokkantak, testi fogyatékosok,* illetve *mozgássérültek olimpiájának* nevezték a játékokat. Hazánkban ez volt az első olyan hivatalos döntés,

93 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/KÜM 004487/2-1976. augusztus 27.

amikor – vélhetően az olimpia szó használatának következményeként, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB, IOC) 1970-ben a Dél-Afrikával szemben hozott szankció miatt, a helyi és speciális viszonyokat figyelmen kívül hagyva, a szovjet elvtársak erőteljes nyomására – akik nem voltak jelen – hoztak a sportoló fogyatékosokra nézve nagyon hátrányos politikai döntést. A tudatos, sportszakmailag tájékozott magyar sportirányításnak és a politikai vezetésnek, a NOB 1970-ben Amszterdamban Dél-Afrikával szemben hozott szankciója szerint, már 1972-ben, a heidelbergi (IV. paralimpia) játékokon való részvételt sem lett volna szabad engedélyeznie. A szabályok szigorú betartása mellett meg kellett volna akadályoznia a magyar csapat részvételét Dél-Afrika sportolóinak jelenléte miatt.[94] Az ismeretek hiányából fakadóan felkészületlenül érte a magyar sportdiplomáciát és a magyar külpolitikát a Torontolympiad helyzete. Egyáltalán nem ismerték az ISMGF és az ISOD nemzetközi jelenlétét. Nem ismerték a sérülésspecifikus két nemzetközi sportszervezet Dél-Afrikával kapcsolatos szabályait. A magyar hivatalok nem kezelték kellő szakszerűséggel és komolysággal, nem tartották sporttevékenységnek a sportoló fogyatékosok ügyét és nemzetközi szerepléseit. A sporthivatal nem kezelte azonos értéken az „épek" sportági szakszövetségeivel a sérülten sportoló személyeket és az 1970-es években alakult szervezeteit sem. A torontói játék kapcsán a mozgás- és látássérült sportügyek ismeretének hiánya miatt egymásnak sokszor ellentmondó döntések születtek. A döntéshozók egy sor alapvető tényt nem ismertek, így azokat nem vehették figyelembe:

- Nem ismerték a játékok fejlődéstörténetét, így nem tudták, hogy a Stoke Mandeville Games-versenyeket 1948-tól évente rendezték meg.
- Nem tudták, hogy 1960-tól az olimpia évében a Stoke Mandeville Games-versenyeket az olimpiai játékokat rendező városban vagy országban igyekeztek megszervezni és megrendezni.
- Nem tudták, hogy hivatalosan nem olimpiának és akkor még nem paralimpiának nevezték a játékokat. Azt sem tudhatták, hogy az 1976. évi Stoke Mandeville Games torontói játékait miért Olympiad For The Physically Disabled – Torontolympiádnak nevezik.
- Nem mérlegelték a magyar döntéshozók, hogy az 1970-es években működött két nemzetközi, sérülésspecifikus sportszervezet (International Stoke Mandeville Games Federation, ISMGF: gerincsérültek – kerekesszéket használó sportolók szervezete és az International Sports Organisation for the Disabled (ISOD): vak és látássérült, amputált és egyéb bénult sportolókat tömörítő szervezet) a nemzetközi olimpiai mozgalomtól független, ahhoz akkor még nem tartozó szervezetként tevékenykedett.
- Nem vették figyelembe, hogy az IOC által hozott szabályok az ISMGF és az ISOD számára nem voltak kötelezően betartandók, így a magyar sportolókat, ahogyan azt 1972-ben, úgy 1976-ban is versenyben kellett volna tartani.
- A magyar döntéshozók azt sem vették figyelembe, hogy a dél-afrikai csapatban egyaránt voltak fekete és fehér bőrszínű sportolók.
- Az sem volt érvként elfogadható a döntéshozók számára, hogy Ludvig Guttmann professzor, a két, sérülésspecifikus nemzetközi sportszervezet elnökeként, a politikamentes játékok megrendezése érdekében személyesen vizsgálta meg a sérült sportolók felkészülését Dél-Afrikában.
- Említést sem tettek az ENSZ 1960-ban és a NOB 1970-ben hozott szankcióira a kikényszerített hazautazás indoklásai között.
- Az sem volt kellő érv a maradásra, hogy amennyiben Magyarország hozzájárul a politikamentes játékok biztosításához, tehát visszavonja szóbeli tiltakozását, akkor tagsági jogú felvételt nyer a két szervezet (ISMGF, ISOD) valamelyikébe.

A magyar külpolitika furcsa politikai helyzetet teremtett azzal, hogy olyan nemzetként nyújtotta be politikai tiltakozását, amely *nem rendelkezett* a versenyt rendező szervezeteknél (ISMGF, ISOD) tagsági joggal. Magyarország csak meghívott nemzetként volt jelen a játékokon, és a tagsági jog megszerzésének lehetőségétől fosztották meg. Magyarország – tagsági jog nélkül – a politikai tiltakozását olyan nemzet részvétele ellen nyújtotta be, amely az ISMGF

94 1973 Published by the Committee of the XXI. International Stoke Mandeville Games Heildelberg 1972 Documentation.

rendes és fizető, valamint szankciómentes tagja volt. Dél-Afrika sportolói 1960 óta rendszeres résztvevői voltak a négyévente megrendezett Stoke Mandeville Games kihelyezett játékainak.

A magyar politika és legfőképpen a külképviselet munkatársai gyorsan akartak cselekedni. Gyorsan túl akartak lenni a számukra kellemetlen eseményen. Ismerték Ludvig Guttmann elnök úr nagyvonalú és körültekintő, politikamentességre törekedő javaslatát. Ismerték a Torontóban élő magyarok felajánlását is, hogy a versenyek végéig vendégül látják sportolóinkat, és mindezek ellenére az extra költséget sem sajnálták, csak már lezárhassák a számukra kellemetlen ügyet. Az ISMGF-tagsági joggal rendelkező Lengyelország külpolitikusai sokkal jobban ismerték és figyelembe is vették döntésükkor a valós helyzetet. Az ügyet lezáró KÜM-dokumentum, amelynek egyik utolsó, ugyanakkor jellemzően nagyon cinikus mondatának idézésével érzékeltethető a hivatal hozzáállása. *„(…) a helyszínen történt visszalépésünk demonstratívabb erejű volt, mintha itthonról mondtunk volna le részvételünket."*[95] A jelentés és benne ez a mondat némi támpontot adhat a magyar politika és annak hivatalaiban zajló gondolkodásról, a sérült emberek egyéni sorsa iránti érzéketlenségéről, a politika akkori viszonyáról. Igaza van dr. Tóth Andrásnak, amikor visszaemlékezésében így fogalmaz: *„…az Ő jogaik miatt nem folytathattam a versenyzést. Ők részt vehettek a további versenyen, mi meg másnap utazhattunk haza. Hol volt itt az igazság?"* A demonstratív visszalépést követő személyes veszteséget a mai napig nem követte politikai kárpótlás. A Torontolympiad 1976 szervezőbizottsága naponta jelentette meg a DAILY NEWS c újságot,[96] amelyben többször is megtalálható a nemzetek rangsorában: Magyarország 1 aranyérmmel és 1 bronzéremmel rendelkezett. Hogy végül miért nem jelenítették meg a két magyar sportoló és hazánk helyezéseit a játékokat követő dokumentumokba, majd az IPC adatbázisában, az a kutatómunka során nem derült ki, így egyelőre rejtély maradt.

Az elnémított jövő

Az OTSH 1977. évi költségvetésében (100/136/76; 1976. évi bázis 435 756 Ft) a torontói csapat kiutaztatásához és a rendkívüli visszautaztatáshoz szükséges költségre vonatkozó dokumentumok nem kerültek elő. Az OTSH elnöke mellett működő (a Minisztertanács 2010/1973/IV.1. rendelete alapján) Koordinációs Bizottság értekezleteinek emlékeztető (1976, 1977) iratai sem foglalkoznak a torontói történettel, és a testi fogyatékosok hazai és nemzetközi sporttevékenységével. A bizottság 1977. március 24-i ülésének (2632/1977) az volt a feladata, hogy jelentést készítsen a minisztertanácsnak az *„ifjúság testnevelésével és tömegsportjával, valamint az 1980. évi olimpiai játékokkal kapcsolatos (…)"* tervekről. A megtárgyalandó kérdések közé nem vették napirendre a sportoló fogyatékosok ügyét.[97] A Minisztertanács Koordinációs Bizottsága tárgyalta a munkaprogram végrehajtását [2031/1979. (IX. 1.)], amely a testnevelés és sport továbbfejlesztését és a VI. ötéves terv előkészítését is szolgálta. A 15 oldalas jelentés és a 32 oldalas OTSH-intézkedési terv egyáltalán nem foglalkozik a sportoló fogyatékosok ügyével annak ellenére, hogy 1977-ben már az OTSH döntése és irányítása alatt működtetik a mozgás-, látás- és hallássérültek sportbizottságait.[98]

A feltárt iratok, a személyes beszámolók és visszaemlékezések alapján a kutató arra a megállapításra jutott, hogy a hivatalos sportirányítás számára a mozgáskorlátozottak sportja, vagy ahogyan akkoriban nevezték, a „rokkantak" sportja, képletesen szólva *púp volt a hátukon*. A hivatalos sportirányítás nem tartotta sporttevékenységnek a sportoló mozgáskorlátozott

95 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/KÜM 004487/2-1976. augusztus 27.

96 Brittain, I, 2011, South Africa, Apartheid and the Paralympic Games, in Sport in Society, Vol. 14(9); p. 1167-1183 Brittain, I., 2011, The Toronto Paralympic Games, 1976 in Gilbert, K. & Legg, D. (Eds), The Paralympic Games: Legacy and Regeneration, Common Ground Publishing; Champaign, Il, p. 35-46. p.

97 MNL/XIX-J-14-b/175.[7369/79] 1979. október 31.

98 MNL/XIX-J-14-b/174 /15-17 [531/976-III.] 100/148/76

személyek sport terén nyújtott eredményeit. Inkább egészségügyi és rehabilitációs tevékenységként minősítették. A versenysport kifejezést ebben az összefüggésben a hivatali körökben nem használták, így az nem volt értelmezhető.

A politikai rendszerváltásig, 1976-tól 1989-ig az iratok titkosítása mellett az elhallgatás volt a hivatalos álláspont és az íratlan szabály.[99] A tanulmány formájában közölt kutatási eredmények, megállapítások és bizonyítékok csak akkor válhatnak eredményessé, ha negyven év távlatából a nemzetközi és hazai szervezetek egyaránt figyelembe veszik a feltárt bizonyítékokat, és megkezdik a rehabilitációs folyamatokat. A kutatás eredményeit megküldték az IPC központjába, ahol 2016. február 17-én azt elfogadták. Elfogadták az érveléseket és bizonyítékokat, és a két sportoló 1976-ban a Torontolypiádon elért eredményeit a nyilvántartásukban helyreállították. Az IPC döntéséről tájékoztatást kapott a Magyar Paralimpiai Bizottság, amiről még saját honlapján sem emlékezett meg. Az ügyben döntést nem hoztak, és Tauber Zoltán sem kapott az MPB-től értesítést arról, hogy a magyarországi rehabilitációt miképpen kívánják elismertetni. A Nemzeti Színház színpadán 2016. augusztus 28-án a nagy nyilvánosság (élő televíziós közvetítés) előtt ugyan történt egy valódinak látszó rehabilitáció, de mint később kiderült, a valódi rehabilitáció és kárpótlás a tanulmánykötet kéziratának zárásáig nem történt meg.

2016. évi fogadalomtétel a Nemzeti Szinház színpadán, az 1976. évi csapat köszöntése

Year	Sport	Event	Medal	Country	Name
1976 PG	Athletics	Men's 100 m B	Bronze	HUN	Olah, Jozsef
1976 PG	Table Tennis	Men's Singles E	Gold	HUN	Tauber, Zoltan

Athlete Search Results[100]

A brit olimpia bizottság ajánlására a NOB már 1956-ban kapcsolatot teremtett és felfigyelt a Stoke Mandeville Játékok fontosságára. Fearnly Cup-díjat adományozott 1956-ban a NOB a Stoke Mandeville Játékok (Nagy-Britannia) szervezetének. Már akkor, 1957 elején, a díj átvételekor Sir Ludvig Guttmann eképpen fogalmazott: *„Remélem, hogy ez még csak a kezdete egy szorosabb kapcsolatnak,*

99 Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. Egy negyven évvel ezelőtti hazai politikai döntés háttere. *Fogyatékosság és Társadalom,* 2016/7. sz., 23–45. p.

100 www.paralympic.org/results/historical

a Stoke Mandeville Játékok és az Olimpiai Játékok között. Az elmúlt évek során mindig hangsúlyoztam, hogy a Stoke Mandeville Játékok a megfelelője az Olimpiai Játékoknak. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság elismerése reményt jelent arra, hogy az Olimpiai Játékok hamarosan nyitott lesz a Stoke Mandeville Játékok mozgássérült sportolói számára is".[101] A politika által átszőtt torontói, magyar szempontból tragikus események, a nemzetközi paralimpiai mozgalom szempontjából azért jelentős változásokat is eredményeztek. Kiindulópontja lett a nemzetközi olimpiai mozgalomhoz való közeledésnek. Ekkor születik meg az első, sajtóban megjelenő közös nyilatkozat a NOB, az ISMGF és az ISOD elnökétől, miszerint a NOB *„…a jövőben támogathatja a mozgás- és látássérült sportolók mozgalmát. Arról is nyilatkoztak, hogy a politika hátrányosan érintette a párhuzamosan futó olimpiai és a rokkantak olimpiai játékait. A jövőben mindent el kell követni, nyilatkozik a két elnök, hogy hasonló helyzetek elkerülhetők legyenek."*[102] Dr. Guttmann professzor, az ISMGF és az ISOD elnöke egy nyilatkozatában úgy fogalmazott: *„Testi fogyatékosaink sportmozgalma annyi mindent tett a testi fogyatékosokért, amire társadalmak és kormányok évszázadok alatt sem voltak képesek. Sportolóink erős ellenzéssel viseltetnek olyan próbálkozásokkal szemben, amelyek játékainkat politikai célokra igyekeznek felhasználni."*[103] A politikamentes játékok érdekében született meg az Olimpiai Játékok és a Stoke Mandeville Játékok vezetői 1976. évi közös nyilatkozata.

A Torontolypiádot (V. Paralimpiai Játék) követően a szervezők dokumentumokat tartalmazó könyvet és fotóalbumot jelentettek[104] meg, amelyből néhány, a játékokokat bemutató eredeti fényképmásolatot, a tanulmánykötet e-book-változatában mutatunk be.

A magyar szempontból tragikus 1976. évi torontói események ellenére vagy azok hatására, vagy csak úgy egyszerűen, a társadalmi fejlődés hozta magával, hogy Magyarországon is történtek a mozgás- és látássérült sportolók érdekében előremutató, a fejlődést elősegítő események, amelyeket akár *„politika vigasztapaszakéntí"* is lehet értékelni.[105] A kényszerű hazaérkezést és a torontói események elhallgatását követő elkeseredett időszakban a mozgássérültek sportvezetői a kiutat keresték. *Hajdú Levente*, a HOSC elnöke már 1976. szeptember 15-én levelet intéz dr. Beck Sándor államtitkárnak, az OTSH elnökének és Papp Dezső elvtársnak, az MSZMP KB osztályvezető-helyettesének, hogy a szocialista országok

Medal Results for All Events

	Amp.	Blind	Para.	Total
Argentina	–	–	13	13
Australia	4	8	30	42
Austria	27	2	22	51
Bahamas	–	–	–	0
Belgium	7	2	13	22
Brazil	–	–	1	1
Burma	3	–	–	3
Canada	16	30	31	77
Colombia	–	–	–	0
Cuba*	–	–	–	0
Denmark	3	2	1	6
Ecuador	–	–	–	0
Egypt	6	–	2	8
Ethiopia	–	–	–	0
Fiji	–	–	–	0
Finland	25	12	13	50
France	22	1	36	59
Germany	28	6	62	96
Great Britain	14	15	65	94
Greece	–	–	–	0
Guatemala	–	–	1	1
Hong Kong	3	–	–	3
Hungary*	–	–	–	0
India*	–	–	–	0
Indonesia	7	–	–	7
Ireland	–	–	20	20
Israel	21	1	46	68
Italy	2	–	16	18
Jamaica*	–	–	–	0
Japan	5	3	11	19
Korea	–	–	4	4
Luxembourg	–	–	–	0
Mexico	–	–	39	39
Netherlands	31	3	50	84
New Zealand	–	–	13	13
Norway	4	9	6	19
Peru	2	–	1	3
Poland**	17	12	24	53
South Africa	6	–	22	28
Spain	4	1	7	12
Sweden	21	19	34	74
Switzerland	8	2	21	31
U.S.A.	22	9	124	155

A magyar eredmények nélküli dokumentum

101 www. paralympicanorak.wordpress.com/2012/11/05/olympic | Richmard Cashman, (2008): Paralympic Games. The members voted to award the *Fearnly Cup* to the Stoke Mandeville Games.

102 No action planned in boycott/McCABE, NORA. *The Globe and Mail (1936-Current* Aug 10, 1976/ ProQuest Historical Newspapers/ The Globe and Mail pg 33

103 Nádas Pál (2006): Nemzetközi paralimpiai játékok története/http://www.hparalimpia.hu/mpb/nemzetkozi-tortenet

104 Torontolypiad 1976 Kiadó: 1976 Olympiad For The Physically Disabled (Canada)

105 Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. Egy negyven évvel ezelőtti hazai politikai döntés háttere. *Fogyatékosság és Társadalom*, 2016/7. sz., 23–45. p.

Throws javelin, discus and runs

First triple-medal winner is blind Alberta girl, 15

Jean Pacquette of Barrhead, Alta., became Canada's first triple medal winner at the Olympiad for the Physically Disabled yesterday when she won the blind javelin at Etobicoke's Centennial Park Stadium.

Pacquette, 15 and totally blind since birth, won with a toss of 9.92 metres — 1.41 metres better than 13-year-old Bev Stanger of Schumacher, Ont., who got the silver despite being the event's only other competitor. While it's not her idea of competition, Stanger had won a gold Sunday as the only entry in the high jump.

Pacquette also won a gold Saturday for a world record effort in the discus and launched Canada's medal fortunes last Wednesday

tooner, to the wire in an amputee 100 metres.

Besides Holcomb and the young Stanger, other silvers went to Reg Muise of Yarmouth, N.S., in the wheelchair club throw; Magella Belanger of Duberville, Ont., in the C class amputee 100 metres; Tom Parker of Vancouver in the wheelchair 25-metre backstroke; and Victoria's John Little, in the one-legged 100-metre race.

Little covered the distance in 1:09.2 — 26.4 seconds behind D. Fink of Austria.

Picking up bronze for Canada were Toronto's Tina Stevenson in the totally blind long jump; Chris Stoddard of Toronto in the class 4 wheelchair 800 metres; Winnipeg's Diane Pidskalny in the amputee precision javelin; Joyce Murland of Vancouver in the class 1A wheelchair club throw; and 18-year-old Gladys Bloomfield of Thompson, Man., third in the partially-blind javelin.

Today is the last full-day of competition while, following table tennis, volleyball, basketball and heavyweight weightlifting finals tomorrow afternoon at the Olympium complex, closing ceremonies will be held at the stadium about 7 p.m.

— Al Ryan

MEDAL STANDINGS

	Gold	Silver	Bronze
U.S.	40	27	28
Britain	35	19	24
Netherlands	33	14	9
Israel	22	8	7
West Germany	21	23	17
Poland	19	17	12
Canada	15	20	20
Australia	12	15	4
Austria	12	8	8
Sweden	10	15	14
France	10	13	14
Mexico	10	11	7
Finland	8	9	8
Switzerland	7	10	5
Belgium	5	5	5
South Africa	4	7	5
New Zealand	4	0	4
Ireland	3	8	4
Japan	3	3	1
Norway	3	2	3
Spain	2	4	2
Italy	2	3	6
Argentina	2	3	4
Egypt	2	1	2
Indonesia	2	1	2
South Korea	1	2	1
Denmark	1	1	3
Hungary	1	0	1
Peru	1	0	0
Hong Kong	0	1	1
Brazil	0	1	0
Guatemala	0	0	1
Burma	0	0	1

A magyar eredményekkel megjelent dokumentum

közötti együttműködést segítsék elő. A levél költségvetés-mellékletet is tartalmazott. Udvariasan és finoman érzékelteti, hogy a torontói verseny ellensúlyozása érdekében az OTSH vállaljon anyagi és erkölcsi védnökséget az 1976. november 4. és 9. között Budapesten megrendezendő konferencián és a vele párhuzamosan futó, a szocialista orzságok közötti asztalitenisz-verseny felett. A szocialista országok Intersport (ISI) rendezvényére lengyel, NDK, csehszlovák, bolgár és természetesen magyar sportolók és sportvezetők részvételével számoltak, és 79 ezer Ft állami támogatást igényeltek.[106]

A sportoló fogyatékosok magyarországi szervezetei közül a mozgássérültek egészen 1983-ig nem rendelkeztek az akkor már működő nemzetközi, sérülésspecifikus sportszövetségek *(International Stoke Mandeville Games Federation és az International Sports Organisation for the Disabled)* tagsági jogával. A hallássérültek és a látássérültek rendelkeztek nemzetközi tagsági jogokkal, amelyeket a politika engedélyezett számukra, és amelyről a Magyar Népköztársaság hivatali rendszere gondoskodott. A látássérültek a Vakok Nemzetközi Sakkszövetségének voltak tagjai. A politika által történő, 1976. évi kényszerű visszalépést követő hét évben (1976–1983) a mozgáskorlátozottak számára nem volt politikai szándék a nemzetközi tagsági jog biztosítására. A nemzetközi kapcsolatok kiépítése érdekében az OTSH mégis engedélyezi az 1978. augusztus 19. és 25., illetve 1980. augusztus 16. és 21. között Budapesten megrendezett szpartakiád jellegű versenyeket. Az MTSB meghívására több sportágban (asztalitenisz, íjászat,

106 Hajdú Levente (1976): Levél a HOSC elnöktől dr. Beck Sándor államtitkár OTSH elnök és Papp Dezső elvtársak részére. 1976. szeptember 15. |HOSC irattár, Nádas Pál gyűjtése.

Érmesek 1976.-évi tablója

sakk, úszás, atlétika, ülőröplabda) és több nemzet (lengyel, csehszlovák, NSZK, svéd, osztrák, svájci, francia és magyar) részvételével megrendezett versenyen több mint 200-200 mozgássérült sportoló vett részt. Mindkét szpartakiádot a BVSC sportegyesület bázisán rendezték meg. A kutatómunka során néhány amatőr felvétel is előkerült.[107]

A szállást és az étkezést a Műszaki Egyetem Petőfi hídnál lévő kollégiumában (Münnich Ferenc Kollégium) és a Stoczek utcai menzán biztosították, míg a szállítást a BKV különjárataival bonyolították. Az 1978 és 80 között megrendezett versenyek feljegyzéseiből tudható, hogy akkoriban, pl. a BKV csuklósautóbusz-bérlése 27 Ft/km és 90 Ft/óra, a normál buszok 18 Ft/km és 60 Ft/óra díjba kerültek. Az étkezésről is maradtak fenn feljegyzések, amelyekből megállapítható, hogy a verseny résztvevőinek milyen napi menüje volt, és az menynyibe került: reggeli 20 Ft, ebéd és vacsora 50-50 Ft. Amennyiben az akkori árakat ma reálisan akarjuk értékelni, akkor feltétlen fontos valamilyen korabeli jövedelmi mutatót is mellé tenni. A tanulmány szerzője 30 évesen gyógypedagógiai tanári munkakörben 3550 Ft/hó fizetéssel rendelkezett.[108]

A Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottsága (MTSB, 1977), amelyet az OTSH hozott létre, csak 1983-ban lett a nemzetközi szövetség (ISOD) tagja.

A sérült személyek jogainak törvényi szabályozása jelentős változásokat eredményezett. *„A fogyatékossággal élő amerikaiak törvényének (Americans with Disabilities Act) világszerte ható előkészítő munkálatai (az azonos céllal készült kanadai jogszabály előmunkálatai már korábban megkezdődtek); s emellett az ENSZ meghirdette a fogyatékos emberek évét és évtizedét. Ezek alapozták meg a később kibontakozó, ún. emberi jogi modellt."* [109]

A 80-as évek hazai fejlődésére is jelentős hatással volt az amerikai és kanadai törvényalkotás, valamint az ENSZ 1981-ben meghirdetett *Rokkantak Nemzetközi Éve* programja, amelyhez hazánk kormánya is csatlakozott.

Az ENSZ-év hatása, valamint a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) 1981. évi megalakulása jelentős mértékben javított a sportoló fogyatékosok ügyén. *„Igen, ez az év a rokkantaké volt. De ők jövőre is és azután is mozgássérültek lesznek. S erre nekünk is gondolnunk kell. Nem csak ebben az évben – mintegy kampányfeladatként – kell versenyeket szerveznünk, kedvezményeket adnunk nekik, hanem jövőre is és azután is. Mindig!"* [110] A MEOSZ elnöksége és közgyűlése megalakulását követően felismerte és fontosnak tartotta a sport szerepét és minél szélesebb körben történő elterjesztését a mozgáskorlátozott emberek életében. A MEOSZ-elnökség 1983-tól helyet adott a hazai sportvezetés (MTSB) számára a vezetők tanácsában. Felismerték, hogy az OTSH közvetlen állami támogatása nem elegendő a hazai versenyek és egyesületek fejlesztésére, ezért 1983-tól pénzügyi támogatással segítette a hazai sportági bajnokságok kiszélesítését. A MEOSZ pénzügyi támogatása a sportbizottság Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetséggé (MMS) alakulását követően is

107 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
108 Feljegyzések. A szerző gyűjtése.
109 Hernádi Ilona – Könczei György (szerk., 2015): A fogyatékosságtudomány „térképei" . In A felelet kérdései között. Fogyatékosságtudomány Magyarországon. ELTE BGGYK, Budapest, 2015, 10–31. p.
110 Cser Kovács (1981): Kitüntetések a rokkantak nemzetközi éve alkalmából. *Népsport,* XXXVIII. 221., 1981 szeptember 18., 5. p.

megmaradt. A MEOSZ elnöke, dr. Chikán Csaba 1991. december 15-én arra hívta fel az MMS-közgyűlés tagjainak figyelmét, hogy az MMS tagszervezeteinek a jelenleginél is sokkal jobban kell a sport területére bevonniuk a lakóhelyen működő érdekvédelmi szervezetek tagságát, az egészség és a mozgássérültségekből adódó állapot megőrzése érdekében. A MEOSZ helyi szervezeteinek vezetői, a hazai sportversenyekre fordított támogatást túlzónak tartották, mivel a helyi problémák sokaságával kellett megbirkózniuk. A MEOSZ állami támogatását 1992-ben csökkentették, és ebben a helyzetben a sportra fordítandó támogatás mértéke ismét napirendre került.

Dr. Chikán Csaba, a MEOSZ elnöke, ebben a helyzetben így vélekedett: „*…a sport a mozgalmon belül el fog szigetelődni az egyre növekedő és gyarapodó hazai érdekvédelmi szervezetek mellett. Akár el is veszítheti az érdekérvényesítés területén kivívott eddigi nagyon jó pozícióját. (…) Nádas Pál nagyon jól képviseli az MMS érdekeit a MEOSZ elnökségénél, (…) a MEOSZ méltó módon foglalkozik a sporttal, de nem biztos, hogy mindenki úgy olvassa el a beszámolókat, ahogyan azt el kellett volna. Tehát az a javaslatom, hogy helyi szinten is kapcsolatokat kell teremteni, és akkor könnyebb lesz meggyőzni a vezetőségi tanács ülésén a többieket is, hogy igenis a sportra annyi kell, amennyi kell.*"[111]

111 Jegyzőkönyv (1991): MMS-közgyűlés, 1991. december 15., 7–8. A szerző gyűjtése.

Nádas Pál: Új lehetőségek az MTSB és a MEOSZ-TSB megalakulásával

Azt a korábbi állítást, amelyet 2005-ben fogalmaztak meg, miszerint a Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottsága (MTSB) OTSH által történő megalapítása a *„rokkant sportolók 1976. évi olimpiájának (Torontolympiád) politikai visszarendelése okán, vigasztapaszként hozták létre"*, csak részben lehet érvényesnek tekinteni.[1] A 2015–2016-ban lefolytatott levéltári kutatás által feltárt sporthivatali dokumentumok alapján megállapítható, hogy a sporthivatal a fogyatékosok sportjával nem azonos módon és nem azonos eljárásrendben foglalkozott, mint az épek sportági szervezeteivel. A hallássérült sportolók mellett megjelentek a látás- és a mozgássérült sportolók igényei is, és egyre több ügy került a hivatalnokok asztalára. Nem volt erre a feladatra konkrét direktíva és gyakorlat sem. Hiányoztak a központi engedélyek, utasítások. A hivatal munkatársai rájöttek arra, hogy a sportoló fogyatékosok egyre gyarapodó nemzetközi kapcsolatai és versenyei mögül hiányoznak a mindenkori sportvezetés legmagasabb szintű – elnök vagy a sporthivatal-vezető – döntéshozatalai. Elhatározták, hogy szabályok közé terelik a fogyatékosok sportjának nemzetközi és hazai ügyeit. Jelentős fordulat történt 1976. március 25-én, amikor az OTSH elnöki értekezlete – a sporthivatal legmagasabb szintű döntéshozó testülete – először tárgyalja a mozgás- és látássérült sportolók nemzetközi versenyre történő kiutazásainak ügyét.[2] Jelentős hivatali eseménynek tekinthető, hogy az OTSH elnöki értekezlete az 1976. év II. félévi munkatervben foglalkozni kívánt a sportoló fogyatékosok szervezeti rendszerének kialakításával.[3] A mozgás- és látássérült sportolók válogatott szintű ügyeinek hivatali és szervezeti kereteinek megteremtéséről az OTSH elnöki értekezlete, a Torontolympiádról történő kényszerű hazautazást követően, 1976. október 4-én folytatott tárgyalást.

Az értekezlet kilenc napirendi témában folytatott tárgyalást, köztük a MOB soron következő közgyűlésével és újjáalakulásával, az OTSH elnökének és elnökhelyetteseinek negyedéves látogatási tervével, a labdarúgó-válogatott vb-mérkőzéseinek anyagi ösztönzésével, az MSZMP KB titkársága mellett működő Testnevelési és Sportbizottság részére történő jelentés készítésével, valamint a XI. pártkongresszus határozatai végrehajtásának ügyeivel foglalkozott. Az elnöki értekezleten *„Konzultáció a testi fogyatékosok sporttevékenységét irányító társadalmi bizottság létrehozásáról"* címmel született előterjesztés. Az elnöki értekezleten jelen voltak: dr. Beckl Sándor OTSH-elnök, államtitkár, dr. Szatmáry István, dr. Csanádi Árpád, Méreg Tivadar, Székely Miklós, Várfi Ferenc, Elbert György és Szabó Béla. Meghívottként jelen volt Kozmanovics Endre, Végh Ferenc és Zala Jenő. Az ötoldalas vitairat az alábbi gondolatokat vetette fel: *„…a testi fogyatékosoknak a társadalomban való beilleszkedését, hasznos állampolgárrá válásukat államunk minden területén támogatja és elősegíti. A sportolási lehetőséget elsősorban a testi fogyatékosok sportegyesületei biztosítanak. E sportegyesületek tevékenységét és működését – hasonlóan a többi sportegyesülethez – egyértelműen meghatározza az egyesületi törvény és az OTSH elnökének vonatkozó utasítása. Jelenleg a testi fogyatékosok közül elenyészően kevesen, mintegy 1200-an sportolnak."* A két fejezetet és egy táblázatos mellékletet tartalmazó irat első fejezete a sportoló fogyatékosok meglévő három nagy (*„mozgásgátoltak, siketek és nagyothallók, valamint vakok"*) szervezeti rendszerét mutatja be. Közös gyűjtő értelmezésként a *„testi fogyatékos"* szerkezetet használja. A kutatás során fellelt iratokban először tesznek különbséget a három

1 Nádas Pál: Magyarországi parasport története I. In *Paralimpiai történetek*. MPB, 2005, 35. p.

2 MNL/XIX-J-14-b/(173d)/178/976-IV.[100/49/76]. Tárgy: Rokkantak Olimpiája 1976. OTSH elnökének, dr. Beckl Sándor az elnöki ülések napirendjét tartalmazó napló és iratok.

3 MNL/XIX-J-14-b/(174d) 1976. VI. 3. OTSH 1976. II. félévi munkaterve, iktatószám nélküli dokumentum /TERVEZET/. Előterjesztő: Elbert György, meghívott: Soós Mihály.

sérülésspecifikus terület között. *„A mozgásgátoltaknak – akiknek országos érdekvédelmi szervezetük még nincs – négy sportegyesülete működik. Kettő vidéken (Szombathelyen a Vasakarat SE, Miskolcon az Akarat SE), kettő a fővárosban (Fodor József SE és a Halassy Olivér SE), és összesen mintegy 400 tagot mozgósítanak. Közülük a Halassy Olivér SE a legnagyobb, hét szakosztályt működtet, mint atlétika, asztalitenisz, íjász, úszó, sakk, kispályás labdarúgás, ülőröplabda. Sportolóik közül sokan – 60 fő – részt vesznek a rokkantak nemzetközi sporttalálkozóin is. Fő patrónusuk a Gyógyászati Segédeszközök Gyára igazgatója, dr. Plesa István, valamint a Mozgásjavító Általános Iskola. (…) A vakok testnevelésének sportjával Budapesten a Wesselényi Miklós SE foglalkozik, tagjainak száma 140 fő. Három vidéki sportegyesület is működik (Miskolc, Nyíregyháza, Békéscsaba) kb. 80–100 fővel. A Wesselényi Miklós SE tagja a Vakok Nemzetközi Sakkszövetségének. Rendszeresen részt vesznek a sakk olimpián és az egyéni világbajnokságon is. A Vakok és Csökkentlátók Országos Szövetsége tagja a vakok Jóléti Világszervezetének, amelynek sportbizottsága is működik. E szervezettel atlétikában nemzetközi sportkapcsolatokat is fenntartanak.*"[4] Az OTSH 1976. október 4-i elnöki értekezletére készült irat második fejezete megállapítja, hogy az OTSH összesen közel félmillió forint támogatást nyújt hazai és nemzetközi sporttevékenységekre. *„A támogatás legtöbb esetben nem elvi alapon és tervszerűen történik, hanem szubjektív, érzelmi megítélés alapján a tartalékalapból.*"[5] Megállapítják, hogy a testi fogyatékosok sportszervezeteinek nincs koordináló szerve a hazai és nemzetközi sportfeladatok ellátására, és *„anyagi támogatásuk sincs tervszerűen biztosítva."* Javaslatot fogalmaztak meg, amely arról szólt, hogy *„az OTSH hozzon létre egy társadalmi alapon működő, elvi irányító szervet."* Az irányító szervezet sportbizottság legyen, és tagjait az OTSH elnöke nevezze ki. A létrehozandó testi fogyatékosok sportbizottságának tagjai az OTSH, az Egészségügyi Minisztérium, a SZOT, a KISZ-bizottságok képviselőiből és a három, a fogyatékosok sportját képviselő tagból álljon. A sporttevékenységek elvi irányítását, a versenynaptár és az anyagi támogatás megtervezését jelölte meg célként. A tervezet 1. sz. melléklete három albizottságot javasol létrehozni, a siketek, a vakok és a rokkantak (mozgáskorlátozottak) számára. A sportalbizottságok feladataként jelöli meg a hazai versenynaptár, eseménynaptár elkészítését, a versenyek lebonyolítását és a nemzetközi találkozókra és világversenyekre készülő keretek, csapatok, vezetők, edzők előterjesztését. Az elnöki értekezletre előterjesztett irat zárszavában jelzik, hogy az előzetes konzultációk során az érdekelt egyesületek vezetői (*„…szövetségek képviselői, az egyes sportegyesületek vezetői, a SZOT és a KISZ sportosztálya")*[6] az előterjesztett elgondolásokkal egyetértenek.

A testi fogyatékosok sporttevékenységét irányító társadalmi bizottság létrehozásáról az alábbi elnöki döntést fogalmazták meg: *„A testi fogyatékosok testnevelési és sporttevékenységének irányítása* – az iratban kézzel történő kiegészítés – *és koordinálása, ahol erre mód van, (…) saját szövetségeiken belül kerüljön megoldásra. Az OTSH biztosítson bizonyos számú nemzetközi kontingenst a testi fogyatékosok szövetségei részére, valamint ezekre bizonyos pénzügyi fedezetet is. Egyes esetekben céltámogatás jelleggel adható további anyagi támogatás.*" Az elnöki értekezlet határozata (MNL/XIX-I-14-b (174 d) [100/109/76] 1976. október 4. OTSH) a feladatot dr. Szatmári István, dr. Csanádi Árpád, az Igazgatási és Tájékoztatási Főosztály, a Testnevelési és Sportfőosztály, valamint a Nemzetközi Kapcsolatok Önálló Osztályai számára jelölte ki. A következő elnöki értekezleten (1976. október 22., OTSH) az alábbiak szerint módosították az 1976. október 4-i elnöki értekezlet döntését: *„A mozgássérültek sportolásának elősegítésére – amíg érdekképviseleti szervük és azon belül a sportbizottság nem jöhet létre – átmenetileg testnevelési és sportbizottság hozható létre segítő és koordinatív feladat és jogkörrel. A hivatkozott elnöki döntés többi része változatlanul érvényes.*"[7]

A Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottsága (MTSB) így hivatalos szervezeti keretek között, most már – nem egyesületi szinten – hivatalosan és országosan szervezhette a nemzetközi kapcsolatait. Az OTSH elnöki értekezletén megfogalmazottakkal ellentétben, a hivatalos állásfoglalással szemben az MTSB, majd 1983-tól a MEOSZ-TSB a hazai versenyrendszer kiépítését is megszervezte. Az OTSH álltal eredetileg

4 MNL/XIX-I-14-b (174 d) [100/109/76] 1976. október 4. OTSH elnöki értekezlet.
5 MNL/XIX-I-14-b (174 d) [100/109/76] 1976. október 4. OTSH elnöki értekezlet.
6 MNL/XIX-I-14-b (174 d) [100/109/76] 1976. október 4. OTSH elnöki értekezlet.
7 MNL/XIX-I-14-b (13./5) (174 d).

tervezett kétszintű szervezet, amely a hallás-, látás- és mozgássérült-szervezetek három TSB-vezetőjéből és az EÜ, az OTSH, a KISZ és a SZOT képviselőivel kiegészülve, mint ernyőszervezet működött volna, a gyakorlatban nem jött létre. Nem működött, mert ezt a feladatot az OTSH szervezeti rendszerén belül Soós Mihály egymaga végezte. Nem alakította ki az ernyőszervezetet, ő maga volt az ernyő.

A Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottsága (MTSB) első elnöke Hajdú Levente (1977–1979) volt, aki egyben a HOSC elnöki feladatait is ellátta. Hajdú Levente emigrációját *(disszidálását)* követően Kelemenné Szakonyi Júliát nevezte ki az OTSH az MTSB elnökének, aki az 1981-ben megalakult Mozgássérültek Egyesületeinek Országos Szövetség (1981, MEOSZ) első főtitkára (1979–1983) volt. Kelemenné Szakonyi Júliát az MTSB irányításának élén Nádas Pál (1983–1989) követte, aki első elnöke lett a rendszerváltást (1989) követően demokratikus úton megalapított Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének (MMS). Az MTSB hivatalos működése érdekében – Végh Ferenc (a|z OTSH gazdasági területén dolgozó munkatársa) közbenjárásával – egy főállású dolgozó munkabérét biztosították. Az MTSB első titkárának, Csík Jánosnak[8] a havi fizetését 1978-tól közvetlenül az OTSH folyósította. Csík János lett a mozgáskorlátozottak sportmozgalmának az állam által közvetlenül finanszírozott első főállású, fizetésért dolgozó munkatársa. Csík egyszerre intézte a HOSC ügyeit, az MTSB nemzetközi kapcsolatait és a különböző sportágak hazai versenyeit. A HOSC irodája (Budapest XIV., Hungária körút 110.) egyben az MTSB irodájaként is funkcionált.

A három sérülésspecifikus szervezet koordinálását Soós Mihály (1977-1994) a sporthivatal munkatársa egy személyben látta el. A hivatalon belüli személy kijelölésével nem sokat változott a helyzet, mindössze a fogyatékos sportolók vezetőinek attól kezdve tudniuk kellett, hogy a sporthivatali bürokrácia rendszerében kihez kell először fordulni. A három sérülésspecifikus szervezet közül változatlanul azok tudtak előnyösebb helyzetet kiharcolni a maguk számára, akiknek a vezetői jó érdekérvényesítő – alázatos és behízelgő, de legfőképpen nem vitatkozó, szófogadó kategóriába tartozó – képességgel bírtak. Azok jutottak előnyhöz, akik a maguk szántából magasztalták áldozatos munkáját, és ezért többször invitálták *„Misi bácsit"* külföldi versenyeken való részvételre. A szolgalelkű versenyfutásban az MTSB, majd a MEOSZ–TSB három elnökének egyike sem volt jó partner, így a többi sérülésspecifikus sportszervezethez képest a nemzetközi ügyek intézésében nehezebben tudták elképzeléseiket érvényre juttatni. Soós elvtárs a három szervezetet egymás ellenében, az *Oszd meg és uralkodj!* elv alapján irányította. A hivatalon belül olyan szerepben tetszelgett, amelyben ő volt a sérült emberek jótevője és megmentője, ugyanakkor a fogyatékosok sportját nem sportnak, legfőképpen nem versenysportnak tartó sportvezetők és a mindenkori főnökei számára, a hivatali pajzs szerepét is szívesen vállalta.

Kozmanovics Endre a mozgás- és látássérültek sportjának a sporthivatalon belüli legfőbb támogatója így írt: *„…a mozgáskorlátozottak sportja nem élvezett teljes elismertséget, sőt nem is tartották sokan igazán sportnak. A hivatalos sportszervek nem ismerték el egyenrangúaknak a* »rendes« *sportágakkal az általuk művelteket. Ebből következett, hogy nem is volt hivatalos képviseletük, például a sporthivatalban, a szövetségekben".*[9]

A mozgássérültek sportbizottságának 1977. évi megalakulását követően sem változott a helyzet, mert a sportoló fogyatékosok és azok szervezeteinek a sportról alkotott alapvető értékeit a sportvezetés és a sportszakma nem akarta versenysportként elismerni és kezelni. *„Amikor a két fiatalember lecsatolta a műlábát, egy lábon odaugráltak az »Edzett Ifjúságért« Balaton-átúszó verseny ezerháromszázhetven indulója közé, a rendezők tiltakoztak: nem vehetnek részt. Hiába mondták a fiúk, a kiírásban nem szerepel, hogy egy lábbal nem lehet indulni, hiába mutatták egyesületi versenyigazolványukat, Kiscsatári János és Paczulák András mégis odaálltak*

8 ***Csík János*** (1946–). A Halassy Olivér Sport Club úszóedzéseire 1971 januárjától kezdett járni, majd a válogatottkeret tagja lett. Úszásban a mozgáskorlátozottak országos bajnokságain örök második volt. Az 1975-ös világbajnokságon Saint-Étienne-ben a váltó tagjaként több aranyérmet is nyert. 1973-tól részt vett a Halassy Olivér Sport Club működtetésében a HOSC elnökhelyetteseként (1973–1995). Kísérőként (csapattitkár) vett részt a torontói V. Paralimpiai Játékokon. Jelenleg a HOSC ülőröplabda-játékosa. Az MTSB-nek megalakulásától titkára volt (1978–1989). Az MMS megalakulását követően az elnökség és az intézőbizottság tagja, szervezte és irányította a mozgáskorlátozottak sportjának hazai és nemzetközi tevékenységét. Az MPB Számvizsgáló Bizottság elnöke volt (2001–2007).

9 Kozmanovics Endre (2005): A hivatalnok emlékei. In *Paralimpiai történetek.* MPB, 110–111. p.

a rajtnál sorban állók közé. Közölték velük, hogy hiába úsznak át, se oklevelet, sem az átúszásért járó trikót nem kapják meg. Mégis ott maradtak. Egy lábon nehéz órákig ácsorogni. Amikor még kétszázadiknak sem indították őket, beúsztak a vízbe a stég mellé, és ott várakoztak tovább. Kitartásukat látva végre a kettőszázötvenedik után a már kissé elázott két fiatalembert is elindították. Amikor a túloldalon, az első autóbuszon, a verseny első negyvenöt helyezettje között beérkeztek a gyülekezőhelyre, megkapták az oklevelet és a trikót is. (…) Székesfehérváron volt az első vidéki mérkőzésem. Körülállták az asztalitenisz-asztalt, nem tudták elképzelni, hogy két kéz nélkül megverhetem ép partneremet. Győztem és csapatban is nyertünk. Ez volt a tűzkeresztségem."[10]

Az OTSH sportvezetői egészségügyi mozgásnak, rehabilitációs, gyógytorna-tevékenységnek minősítették a mozgáskorlátozottak sportját. A sporthivatal munkatársai számtalanszor érveltek azzal, hogy a mozgáskorlátozottak sporttevékenységügyeinek az Egészségügyi Minisztériumhoz és nem az OTSH-hoz kell tartoznia. Az ilyen érveléseket leginkább a túlzónak tartott igények bejelentésekor vették elő, hogy fenntartsák a bizonytalanság és a fenyegetettség érzését. Az 1976. októberi OTSH-elnöki értekezlet határozata – demokratikusnak tűnő közös egyeztetésen alapuló – ernyőszervezeti rendszer kiépítését irányozta elő, de az nem működött. Sok évvel később, a 2000. évi CXLV. törvény alapján a sporthivatal ismét kísérletet tett az összes sportoló fogyatékosat tömörítő szervezetet egyetlen (Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége [FONESZ]) sérülésspecifikus ernyőszervezetbe vonni.[11] Ugyanezen felfogás alapján születik meg a 2012-ben és a 2017-ben életbe lépő törvényi szabályozás is. A sporttörvényi szabályozásokban a törvényalkotók a tisztázatlan fogalmaikkal folyamatosan tévúton járnak, és újabb meg újabb akadályokat idéznek elő. Nem tisztázott a fizikai cselekvési kedv, a testnevelés, a sport és a fogyatékosság viszonyrendszere (esetleg célja, ténykedése). Nincs tisztázva a primer, szekunder, tercier orvosi rehabilitáció, a szociokulturális, értelmi (mentálhigiénés fejlesztés), sérülésspecifikus és integrációs sport, versenysport – „a *paralimpiai látványsport*" – és a benne rejlő, lehetséges üzlet viszonya sem.

A sportoló fogyatékosok ügyeinek intézését, a sporthivatal szervezeti rendszeren belül, egyetlen személyhez rendelték. Ennek következtében mindig azon az osztályon intézték a sportoló fogyatékosok sportügyeit, ahol Soós Mihály elvtárs éppen dolgozott. Így történhetett meg, hogy a hivatalvezetés titkárságán, az igazgatási és jogi főosztályon vagy éppen a szabadidősport-alosztályon is intézték az ügyeket. Az MTSB vezetése, a hivatali rendszerrel ellentétben, sportszakmai alapon arra törekedett, hogy a tevékenységüket a versenysportot felügyelő főosztályon intézzék. A sportoló fogyatékosok ügyében nem sportszakmai alapon hoztak döntéseket. A HOSC megalakulását követően is azt gondolták az érintettek, hogy a mozgáskorlátozottak sporttevékenysége, azok versenyeztetése az OTSH-n belül nem tartozhat máshova, csakis a versenysporttal foglalkozó osztály vagy főosztály szakembereihez. A szakemberek és a sportpolitikusok nem így gondolták. A HOSC-t az OTSH hivatali rendszere besorolásában nem versenysport-egyesületként, hanem III. egyesületi kategóriába tartozó, elsősorban tömegsportfeladatokat ellátó sportegyesületként Budapest XIV. kerületében tartották nyilván.[12] Ugyanakkor a hazai versenyrendszer kialakulása és a nemzetközi versenyrendszerhez való igazodás, valamint a sportteljesítmények elérése és annak értékelése sokkal közelebb volt az épek versenysport-irányítási rendszeréhez, mint bármelyik másik főosztály cél- és feladatrendszeréhez. A sporthivatal vezetése az MTSB sportszakmai szándékát, a versenysporthoz való tartozást nem pártolta.

Nem tartották sporttevékenységnek – legfőképpen versenysportnak nem, mint az *„épek"* sportágait – még akkor sem, amikor azok, pl. íjászat, asztalitenisz, a sportági szövetségek és azok országos vagy helyi szervezeteinek versenyrendszereiben integrálódtak.

A nemzetközi versenyeztetéshez szükséges engedélyeket, a sportági szövetségek esetében, az OTSH elnöki értekezletének döntését követően lehetett csak intézni. A sportoló fogyatékosok ügyében a hivatali eljárások és a döntéshozatalok változatlanul a háttérben történtek. Az irattári kutatás az elnöki és hivatalvezetői jegyzőkönyvekben nem talált az *„ép"* sportszervezetek

10 Somlyó Zsuzsa (1980): Mélyről Magasba. *Új Tükör*, XVII. évfolyam, 40. szám, 1980. október 5., 18–19. p.
11 Nagy József (2002): A FONESZ szerepe a magyar a sportéletben. *Fejlesztő Pedagógia,* 2002, 4–5. szám, 98. p.
12 A HOSC tevékenységéről szóló beszámoló dokumentum vélhetően 1991-ből. Nádas Pál gyűjtése.

ügyeinek intézéséhez hasonló döntéseket. Az MTSB és a többi sérülésspecifikus bizottsággal kapcsolatos hivatalon belüli ügyek intézését és az azokról született döntéseket vélhetően a hivatali bürokrácia alsóbb szintjére delegálták. Feltehetően nem volt fontos a sportirányítás vezetői számára ez a terület. A kutatás nem talált levéltári adatokat arra nézve sem, hogy a sportbizottságok nemzetközi versenyeztetésének ügyeivel kapcsolatos döntéseket milyen szinten és kik hozták meg. Azt sem lehetett az OTSH 1977 és 1980 közötti költségvetéséből megtudni, hogy a fogyatékosok sportjára mekkora pénzügyi keretet biztosítottak. Valószínű, hogy változatlanul az OTSH költségvetésének pénzügyi tartalékkerete terhére, egyéni és nem sportszakmai döntések alapján, inkább szociális támogatásként igyekeztek nevesítés nélkül a jeletkező igényeket megoldani. *„A támogatás legtöbb esetben nem elvi alapon és tervszerűen történik, hanem szubjektív, érzelmi megítélés alapján a tartalékalapból."*[13]

Az 1977-ben az OTSH által létrehozott MTSB 1980-ban nem tudja nevezni a mozgás- és látássérült magyar sportolókat a következő paralimpiai játékokra. Hazánk akkor még az OTSH „jóvoltából" nem lehetett az ISMGF és ISOD nemzetközi szervezeteinek tagja, ellentétben a szintén a szocialista országok táborába tartozó Lengyelországgal vagy Csehszlovákiával. A paraolimpia szervezői az 1980. évi játékokra nem küldtek meghívást, szemben 1976-tal.[14]

Érdemes e fejezet lezárásaként említést tenni arról, hogy a HOSC a megalakuláskor – a „mozgásjavítós" diákok egy részét is beleértve – 180 fős tagsággal indult. 1972-ben, amikor az iskolából eltanácsolják az egyesületet és új működési (irodai helyiséget) területet (tornatermeket) keresnek, 1985-ből származó adatok alapján az asztalitenisz-, atlétika-, sakk-, úszás-, ülőröplabda-, íjászat-, teke-, kispályás labdarúgás, kerekesszékes kosárlabda és autós turisztikai szakosztályokban, az iskolai tanulók nélkül, több mint 350 fő sportolót tartottak nyilván.[15]

A HOSC közgyűlésen 1982-ben a Molnár Béla által készített fényképek mutatják, hogy az érintett sportolók milyen jelentős létszámmal voltak jelen a közösség döntéshozatalában.

HOSC–közgyűlés a GYSGY gyár ügyfélvárójában 1982-ben

13 MNL/XIX-I-14-b (174 d) [100/109/76] 1976. október 4., OTSH elnöki értekezlet.|
14 Olympics For The Disabled Holland '1980 Commemorative Book [VI. Paralimpiai Játékok].
15 A HOSC tevékenységéről szóló beszámoló dokumentum vélhetően 1991-ből. Nádas Pál gyűjtése.

Professor Sir Ludwig „Poppa" Guttmann és a magyar sportolók nélkül

Arnhem, 1980. június 22-től július 1-jéig (VI. Paralimpia),
42 ország, 1654 sportoló, 13 sportág

A Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok Szövetsége (ISMGF-ISOD) úgy gondolta, hogy az 1980. évi játékokat szintén sikerül a nyári olimpiai játékok helyszínén, Moszkvában megtartani. Igen korán, még 1976-ban felvették a kapcsolatot a szovjet sportminisztériummal, hogy kiderítsék, vállalják-e a paralimpiai játékok megszervezését. Mivel nem volt pozitív a válasz, ezért – megtartva az olimpiai játékokkal párhuzamosan vagy annak közelségében megrendezendő játékok eszméjét – új helyszínt kellett keresni. Dánia, Hollandia és Dél-Afrika nemzeti szövetsége ajánlotta fel, hogy befogadja a játékokat, amelyek megrendezésével végül is Hollandiát bízták meg a Holland Fogyatékosok Sportszövetségén keresztül. Professor Sir Ludwig „Poppa" Guttmann a játékokon már nem tudott részt venni, mert 1980. március 18-án elhunyt.

Az egyre növekvő sérülésspecifikus versenyzői létszám és a versenyszámok gyarapodása megkövetelte, hogy 1977-ben szervezőbizottságot hozzanak létre Fogyatékosok Olimpiája Alapítvány néven. Az arnhemi játékokon fordult elő először, hogy az akkor már működő négy nagy sérülésspecifikus fogyatékossági csoport nemzetközi sportszövetségei (ISMGF, ISOD, CP-ISRA, IBSA) által képviselt sportprogramokat egy helyszínen, egyszerre tudták megrendezni. Az ISMGF és az ISOD mellett 1978-ban megalakult mozgássérültek harmadik sérülésspecifikus nemzetközi sportszövetsége, a CP-ISRA (Cerebral Palsy – International Sports and Recreation Assotiation – Központi Idegrendszeri Sérültek Nemzetközi Sport- és Rekreációs Szövetsége). Az ISOD kötelékeiből ugyanakkor a látássérült sportolók 1980-ban kiváltak, és megalakították a negyedik sérülésspecifikus nemzetközi sportszövetséget (International Blind Sports Assotiation, IBSA – Látássérültek Nemzetközi Sportszövetsége).

Az arnhemi játékok lebonyolítása alatt felvetődött, és a szervezetek vezetői kezdeményezték is, hogy jöjjön létre egy olyan nemzetközi koordináló bizottság, amely az olimpia évében, csak négyévente megrendezendő játékok lebonyolítása és az összes sérültségi sportolói kör részvétele érdekében működjön. Alapelvként fogalmazták meg, hogy ebben a koordináló szervezetben minden sérülésspecifikus nemzetközi szövetség képviseltesse magát. Az olimpiai játékokkal párhuzamosan a mozgáskorlátozottak és látássérültek négyévente megrendezendő játékának továbbfejlődése érdekében 1983-ban alapították meg az International Coordination Committee Sports for Disabled in the World (ICC), a Nemzetközi Szövetségek Koordinációs Bizottságát. Az ICC készítette elő a nemzetek képviseletének bevonásával az IPC (International Paralympic Committee – Nemzetközi Paralimpiai Bizottság) 1989-ben történt megalakítását. Az IPC mint a Nemzetközi Paralimpiai Játékok vezető testülete 1992-ben megszervezte az első paralimpia név alatt megrendezett játékokat, amely a Stoke Mandeville-i (1948) játékokból az egész világon elterjedt sportmozgalommá vált.

A játékokat Arnhemben, a Papendal Nemzeti Sportközpontban tartották. A játékok védnöke a holland Margit hercegnő volt. A holland kormány főleg katonai segítséggel, például a hadsereg által használt barakkok szállásként való felhasználásával járult hozzá

a játékokhoz. A nyitóünnepségen, június 21-én tizenkét ezres nézősereg vett részt, ahol Margit hercegnő tartotta a hivatalos megnyitót. A játékokon 43 ország összesen 1973 sportolóval volt jelen. Közülük 1055-en voltak kerekesszékes versenyzők, 452-en amputáltak, 341-en pedig látássérültek. A központiidegrendszer-sérült (CP) sportolók, a játékok történetében először, 125-en versenyeztek. Minden sérülésspecifikus szervezet egy helyszínen, de még egymás mellett külön-külön kategóriákban rendezte a versenyeket. Először indították az állóröplabda mellett az ülőröplabda-versenyeket is. A csörgőlabdázást is elfogadták a látássérültek hivatalos sportágaként. Dél-Afrika részvétele ismét problémát jelentett. Az ISMGF-tagsági joggal rendelkező Dél-Afrika végül minden szankció nélkül visszamondta részvételét. Azért lépett vissza a részvételtől, mert a torontói játékokat követően sokan ellenezték politikájukat, de legfőképpen azért, mert Sir Ludwig Guttmann halálát követően minden nemzetközi szervezet és a rendező hollandok is politikamentes játékokat szeretett volna rendezni. Nem szerettek volna a torontói játékokhoz hasonló politikai tiltakozást előidézni olyan szituációban, amikor az olimpiai játékok moszkvai rendezése körül nagyon feszült, hidegháborús politikai helyzet alakult ki.

„Alig fél évvel a játékok előtt (…) a szovjet csapatok 1979. december 26-án bevonultak Afganisztánba. (…) Az USA elnöke, Jimmy Carter bojkottra szólított fel. (…) Az olimpiát végül 42 ország bojkottálta. Az ünnepélyes megnyitón sem vonult fel minden részt vevő küldöttség, s 16 ország csak az olimpiai ötkarikás zászlóval és az olimpiai himnusszal köszöntötte győztes versenyzőit. Lord Killanin helyét Juan Antonio Samaranch foglalta el a NOB elnöki székében."[16] Juan Antonio Samaranch[17] 21 évig volt a NOM elnöke (1980–2001).

A VI. Paralimpiai Játékok 1980. évi fotóalbum borítója

Elnökségének időszaka alatt jelentős fejlődésen ment keresztül a nemzetközi paralimpiai sportmozgalom. Erre az időszakra tehető, hogy körvonalazódott és jogi formát is öltött a NOB és az IPC együttműködése. Ezen időszak alatt teljesült be professor Sir Ludwig „Poppa" Guttmann álma, amit 1956-ban ekképpen fogalmazott meg: *„A Nemzetközi Olimpiai Bizottság elismerése reményt jelent arra, hogy az Olimpiai Játékok hamarosan nyitott lesz a Stoke Mandeville Játékok mozgássérült sportolói számára is."*[18]

Az arnhemi „Olympics for the Disabled 80" (VI. Paralimpia) játékokon a Torontóban tiltakozó országok közül a szocialista országok táborába tartozó Lengyelország és Csehszlovákia, valamint az 1976.

16 www.mob.hu/nyari-olimpiai-jatekok/1980-moszkva

17 ***Juan Antonio Samaranch*** (Barcelona 1920–2010) A közgazdász végzettségű sportdiplomata civil életében több bankban végrehajtó bizott|sági tag, majd Spanyolország moszkvai és ulánbátori nagykövete volt. A NOB tagjává 1966-ban vált, 1968 és 1975, valamint 1979 és 1980 között a testület protokollfőnökeként, 1970-től 1978-ig, illetve 1979 után végrehajtó bizottsági tagként, 1974-től 78-ig alelnökeként, 1980 és 2001 között pedig elnökeként tevékenykedett. Örökös tiszteletbeli elnök volt. Befolyását visszavonulását követően is, 2010. április 21-én bekövetkezett haláláig megőrizte. www.origo.hu/sport/20100421-elhunyt-juan-antonio-samaranch.html

18 www. paralympicanorak.wordpress.com/2012/11/05/olympic

évi politikai tiltakozást kirobbantó, a Független Nemzetek Közösségéhez tartozó Jugoszlávia is részt vett. Magyarország mozgás- és látássérült sportolói nem lehettek jelen.[19]

Az OTSH által életre hívott MTSB megalakulását (1977) követően még hét évet kellett arra várni, hogy 1983-tól a látás- és mozgássérült sportolók számára az International Sports Organization for the Disabled (ISOD – vak, gyengénlátó, amputált és egyéb bénult sportolókat tömörítő szervezet) tagsági jogát az OTSH engedélyezze és az éves tagdíjat befizesse. Ezzel, a tagsági jog biztosításával vált ismét lehetővé, hogy részt vegyenek 1984-ben a New York-i Fáklya (VII. Paralimpia Játékok) játékokon.[20] Majd még négy évet kellett csatázni és várni, hogy további sérülésspecifikus nemzetközi sportszövetségeknek is tagja lehessen Magyarország. Az ISMGF és a CP-ISRA, IBSA nemzetközi tagságokat csak közvetlenül a politikai rendszerváltást megelőzően engedélyezte (1987) az Állami Ifjúsági és Sporthivatal (ÁISH, 1986–89).

A központi idegrendszer magyar sérültjeinek csak ezt követően teremtődött meg a feltétele, hogy részt vegyenek a nemzetközi versenyeken, és indulhassanak az 1988. évi játékokon.[21]

A szakértő olvasó nyugodtan feltehetné azt a kérdést, hogy miért éppen az ISOD és miért nem az ISMGF tagsági jogát kérték az MTSB akkori vezetői a sportirányítás döntéshozóitól, amikor az ISMGF volt a szervezettebb és nemzetközi szinten nagyobb múlttal rendelkező szervezet. A kérdést csak társadalmi összefüggéseiben és tudományos alapon szabadna megválaszolni, de erre vonatkozó dokumentumok nem kerültek elő, így maradt a visszaemlékezés, a személyes szakmai gyakorlatból származó tapasztalat. Magyarországon az 1970-es és 1980-as években még alig voltak láthatóak a kerekesszéket használó személyek. Kerekesszéket vagy inkább tolószéket használókat – a kerekesszék és az aktív kocsi kifejezések akkor még ismeretlenek voltak – Budapest utcáin nem lehetett látni, kivéve a Mexikói út és a Május 1. út (ma Hermina út), valamint a Marczibányi tér és a Fodor Szanatórium (ma Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, OORI) közvetlen környezetében.

Állami Szociális Intézetek sportnapja 1981-ben

19 Olympics For The Disabled Holland 1980 Commemorative Book, 1–120. p. | Paralimpics 92 Barcelona 1992, IX. Paralympic Games Official Report, 40–41. p. | www.paralympic.org/arnhem-1980 /www.cpisra.org /www. ibsasport.org | Nádas Pál (2005): *Paralimpiai történetek,* MPB, 119–122. p.

20 Lukács György (1983): Már nyitva az ablak. *Népsport,* XXXIX. 41., 1983. február 19. 7. p.

21 Csík János (1987): Felvételt nyertünk. *Humanitás*, 7. évf. 2. sz. 8. p.

Azért is volt kevés kerekesszéket használó személy az utcákon, mert a speciális intézmények a maihoz képest kevés szabad mozgást engedtek az érintettek számára. A centralizált szocialista ipar (gyógyászati segédeszközök gyártása) és a kor szociálpolitikája gyenge minőségű és nem az egyén állapotához, alkatához igazított egyentermékeket gyártott. Olyan eszközök voltak ezek, amelyeket még jóindulattal sem lehet a ma használatosakhoz hasonlítani. Tolókocsik voltak, amelyeket valóban tolni kellett. A mai értelemben sportolni nem vagy csak nagyon nehézkesen lehetett velük.

Az akkori közgondolkodásra jellemző volt, hogy nem is várták el az érintettől az aktivitást, hiszen betegnek, a társadalmi életből kirekesztettnek kezelték, amelyet a tolókocsi használhatósága példázott a legjobban. A sportolásra nem igazán alkalmas *rokkantszékek* leginkább szobai és utcai használatra készültek. Az akadálymentesített épített környezet, a tömegközlekedés akadálymentesítése még egyáltalán nem volt fontos elvárás. Egy-két Nyugat-Európában rehabilitálódott személyt kivéve, csak kevesek jutottak olyan kiváltságos helyzetbe, hogy Nyugat-Európában gyártott segédeszközökkel rendelkezzenek. Európa nyugati részéről származó kerekesszékek ugyanolyan csodaszámba mentek, mint a Trabant mellett parkoló, Nyugat-Európában gyártott márkás személygépjárművek. Az integráció és inkluzió fogalma csak szűk szakmai körökben volt ismert.

A látássérültek, valamint az amputált és egyéb bénult személyek, akiknek a mindennapi életvezetéshez nem kellett kerekesszéket használniuk, segédeszközeikkel jobban tudtak önállóan közlekedni, könnyebben találhattak munkát és lakhatást, és a sportoláshoz is könnyebben fértek hozzá. Az integrációs fejlődési folyamatokban jobban megtalálták a helyüket, mint a napi életvitelhez kerekesszéket használók. Az első, sportcélú, kimondottan kosárlabdázásra alkalmas versenyszékek (10 db svájci gyártmányú) az 1980-as évek elején kerültek Magyarországra *dr. Vilmos Endre* (a MALÉV gazdasági vezérigazgató-helyettese, a Magyar Kosárlabda Szövetség elnöke) jóvoltából. Sokan ekkor szembesültek azzal, hogy Nyugat-Európában külön, sportolásra szánt és azon belül sportágspecifikus eszközöket is gyártanak.[22]

Ez mind a mai napig fennálló helyzet! A hazai paralalimpiai sportágak fellendülésének egyik kulcskérdése a sport és/vagy alkalmazkodó, sérülésspecifikus sporteszközökhöz való hozzáférhetőség mennyiségi és minőségi megoldása. Az eszközök hiánya mellett nem beszélhetünk hatékony mentor- és/vagy halászprogramról, mert amíg a kezdő sportoló nem tud hozzáférni a tevékenységhez szükséges alapvető eszközhöz sem, addig az esetleg magas szintű teljesítményre is képes elhivatottak megtalálása, kiválasztása sem fog megtörténni.

A HOSC (1970), az MTSB (1977), majd a MEOSZ-TSB (1983) vezetőinek mindegyike nagyon sokat *kuncsorgott* a hivatalos sportirányítás vezetőinél, hogy biztosítsák a nemzetközi tagságot. Az OTSH a nemzetközi tagsági jog megszerzését nagyon nehezen, csak 1983-ban, a MEOSZ érdekérvényesítő szerepének és az ENSZ 1981. évi Rokkantak Nemzetközi Évének hatására adta meg. Választani nem lehetett, hogy melyik szervezethez nyújtható be a tagsági kérelem. A sporthivatal, az akkor működő nemzetközi szövetségek közül, csak egy tagságot engedélyezett. A hazai viszonyok és szakmai érvek az ISOD-tagság mellett szóltak. Az OTSH takarékossági szempontjait is figyelembe kellett venni, amely az alacsonyabb összegű és a dolláralapú tagsági díjat, nem pedig az ISMGF angol fontot jelentő tagsága mellett szólt.

A korszak sportpolitikájához talán még azt is érdemes hozzátenni, hogy a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) vezetőségét akkoriban nem demokratikus úton választották, hanem mint minden más civilnek álcázott szervezetet – ide tartozó volt az MTSB is – a központi politikai hatalom irányította. A sport területén ez úgy működött, hogy az OTSH elnöke egyben a MOB elnöke is volt. A MOB ügyeit az OTSH hivatali apparátusa intézte, és civil szervezetként volt dokumentálva, de valójában azt is a politika és az OTSH hivatali apparátusának irányításával működtették.

A mozgáskorlátozottak hazai és nemzetközi versenyrendszerének sportként történő elfogadása

22 Udvardi Gyöngyi (1984): Összefogásból új sportág? *Népsport,* XL. 19., 1984. január 23., 4. p., [www.kerekeskosar.hu]

érdekében az MTSB sportági szakszövetségként igyekezett működni. Megalakulásától fogva szervezte a sportágankénti hazai és nemzetközi paraolimpiai versenyeket. A mozgáskorlátozott személyek sportjának hazai fejlődéstörténete során az MTSB működésének arról a korszakáról sem szabad megfeledkezni, amikor a sportági integrációban sportoló mozgássérültek számára is speciális versenyeket kezdtek rendezni. Az addig egymástól elszigetelten élő és sportoló személyeket és szervezeteiket közös versenyrendszer kiépítésével hozták össze. Megteremtették a feltételeket az integráció és a speciális céllal létrejött sportegyesületek sportszakmai továbbfejlődéséhez. Ezzel párhuzamosan kezdték megszervezni a sérülésspecifikus (asztalitenisz-, teke- stb.) hazai versenyeket és a versenyrendszerek kiépítését. Azokban a sportágakban (atlétika, úszás, ülőröplabda stb.) is kezdték megszervezni a hazai versenyeket, amelyek integrációja akkor még csak egy-két esetben volt elképzelhető. A sportági versenyek megszervezésével biztosították a hazai és egyben a speciális világversenyekre, a paralimpiára történő válogató (kvalifikáló) versenyek lehetőségét. Az MTSB és a mozgáskorlátozottak hazai sportéletében jelentős időszaknak számított a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) 1981. évi megalakulása. Az MTSB és a MEOSZ 1983-ban megszületett együttműködése teremtette meg a hazai versenyrendszer fejlesztésének pénzügyi feltételeit. Új szabályzatot dolgoztak ki, amelyben rögzítették további működésének céljait és feladatait.[23] A MEOSZ-TSB a MEOSZ titkárságának elköltözését követően a Budapest XIII., Kárpát u. 60. alatti irodában maradt, majd az irodahelyiség bérleti jogának lejártával elköltözött a MEOSZ Budapest III., San Marco u. 76. szám alatti irodahelyiségének egyik szobájába.

A paralimpiai mozgalom hazai története szempontjából a szocialista országok között lebonyolított sportversenyek, sportdiplomáciai rendezvények (ISI), a nemzetközi megméretés és a hazai versenyrendszer kiépítése jelentős, a fejlődést elősegítő eseményeknek számítottak. Megteremtette az úgynevezett Interkupa (ISI-CUP) versenyrendszert az asztalitenisz, úszás, atlétika, sakk és íjászat sportágakban. Az ISI-versenyek jelentős mértékben hiánypótlók voltak, mivel nyugat-európai, kapitalista, piacgazdasági berendezkedésű országokba, az ISMGF és ISOD nemzetközi sportszövetségek versenyeire magyar mozgássérült sportoló csak nagyon ritkán jutott el. Az ország konvertibilis valutájának szűkössége miatt az OTSH jobban támogatta a szocialista országok között zajló programokat, mint a jelentős valutát igénylő nyugat-európai versenyeket.[24] A szocialista országok közötti Intersportinvalid- (ISI-) tanácskozást és az ahhoz tarozó versenyrendszert 1970-ben a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, mint házigazda, a Lengyel Népköztársaság és a Német Demokratikus Köztársaság mozgáskorlátozottak sportszervezetei közösen hívták életre. Magyarország 1972-ben, az akkori sportirányítás engedélyével csatlakozott a szocialista országok „rokkant sportolóinak" mozgalmához.

Az ISI-program létrehozója és működésének fő irányítója *dr. Vojmir Srdecny*, a Hradec-Kralove-i pedagógiai fakultás professzora volt, akinek legfontosabb magyar partnere kezdetben a HOSC, majd később az MTSB vezetőségének tagja, *dr. Plesa István*, a Gyógyászati Segédeszközök Gyára akkori igazgatója volt. A HOSC és az ISI megalakulásának 10. évfordulója alkalmából Budapesten rendezetek tanácskozást. A dr. Plesa István szerkesztésében, az MTSB kiadásában megjelentetett a rokkantsport rövid története és az Intersportinvalid 10 éve című[25] kiadvány paralimpiatörténeti szempontból jelentős kordokumentum, mert ez a kor első összegző tanulmánya.

A magyarországi fejlődésre jelentős hatással volt az ENSZ 1981. évi világméretű programja – *1981, Rokkantak Nemzetközi Éve* –, amelyhez a Magyar Népköztársaság kormánya az elsők között csatlakozott.

23 MEOSZ-TSB Működési szabályzata. 1983. 11. 24./MEOSZ irattár-1790/83/FMSZ irattár.

24 Srdecny V. – Plesa I. (1980): *A rokkantsport rövid története és az Intersportinvalid 10 éve.* (Plesa István szerk.) X. Intersportinvalid 1970–1980. Mozgásgátoltak Testnevelési és Sportbizottsága, Budapest, 1980, 4–12. p. Nádas Pál gyűjtése. | Dr. Benczúr Miklósné (2005): Az Intersportinvalid kialakulása. *Paralimpiai történetek.* MPB, 37–43. p.

25 Srdecny V. – Plesa I. (1980): *A rokkantsport rövid története és az Intersportinvalid 10 éve.* Plesa István (szerk.). X. Intersportinvalid 1970–1980. Mozgásgátoltak Testnevelési és Sportbizottság, Budapest, 1980, 4–12. p. Nádas Pál gyűjtése.

Sorra alakultak a hazai sportegyesületek Egerben, Pécsett, Nagykanizsán, Kaposváron, Nyíregyházán és Debrecenben. A MEOSZ megalakulását követően, 1983-tól már együttműködve az országos érdekvédelmi szervezettel mint MEOSZ-TSB végezte munkáját. Ez a mozgássérültek sportját irányító országos, de változatlanul az állam (OTSH) által közvetlenül irányított csúcsszervezet volt. Jelentős előrelépésnek számított, hogy a Magyar UNESCO Bizottság, az MTA Sport- és Mozgásbiológiai Bizottsága, valamint a Testnevelési és Sporttudományos Tanács konferenciát szervezett a Magyar Tudományos Akadémián 1981. november 20-án. A konferenciát *dr. Csanádi Árpád*, az OTSH elnökhelyettesének köszöntője indította, amelyet a sport és a rehabilitáció kapcsolatával foglalkozó előadások követtek. *„Egyet kell értenünk azokkal, akik szerint ezen a téren a testnevelés és a sportban hasznosítható tudományoknak kemény kihívásokkal kell szembenéznie, eddig kellően fel nem tárt és meg nem értett elvárásoknak kell eleget tenni. Széles ugyanis az a terület, amelyet a rehabilitáció átfog. A testi fogyatékosok, az érzékszervi károsultak és az értelmi fogyatékosok nagy feladatok elé állítják a gyógyításban érdekelt orvosokat, testnevelő tanárokat, pszichológusokat."*[26] A tudományos ülésen többek között felszólalt *prof. dr. Herrmann Reider a Heidelbergi Egyetemtől, aki A sport szükségessége és funkciója a mozgássérülteknél* című előadásában az NSZK és az 1972. évi heilderbergi játékok tapasztalatán keresztül a mozgáskorlátozottak számára nagyon fontos sporttevékenységről számolt be. A professzor előadásában XIII. János pápa 1960-ban a mozgássérült sportolók számára elmondott üzenetét tolmácsolta: *„Élő példa vagytok arra, az egyén erénye és energiája milyen csodálatos eredményeket tud felmutatni. Példakép vagytok, akikre mindannyian szeretnénk hivatkozni. Megmutattátok, hogy egy aktív szellem, látszólag leküzdhetetlen testi fogyatékosság mellett is milyen teljesítményekre képes."* Akkoriban magyarországi nyilvánosság előtt pápai üzenet nem sűrűn hangozhatott el. A tudományos konferencián előadást tartott még *dr. Vizkelety Tibor*, aki a torna és a sport szerepéről a helyes tartás és mozgás kialakulásában és a mozgásszervi betegségek megelőzéséről beszélt. A fizioterápia szerepe a sportolók rehabilitációjában címmel *dr. Csermely Miklós*, míg *dr. Laczkó Magyar György A testnevelés és sport a mozgásszervi orvosi rehabilitációban* címmel tartott előadását.[27]

Első alkalommal kapott meghívást egy tudományos tanácskozásra az MTSB elnökeként *Kelemenné Szakonyi Júlia* (MEOSZ-főtitkár),[28] aki a rokkantsport orvosi, pszichológiai vonatkozásairól, akkori helyzetéről tartott előadást. Kelemenné erőteljesen hangsúlyozta, hogy a mozgássérültek és más sportoló fogyatékosok sporttevékenysége az egészségmegőrző, szabadidőben végzett és rehabilitációs tevékenysége mellett *„a rokkantak versenysportjáról és azon belül az élsportjáról"* is szól. Kiemelte a társadalom és a sportirányítás elutasító, negatív hatását, és beszélt az MTSB belső fejlesztési feladatairól is. Arra kérte a jelenlévőket és a sportvezetés minden szintjét, hogy az állami szervek elfogadó és a sportoló rokkant személyek számára igenlő hozzáállást mutassanak.[29] Az ENSZ 1981. Rokkantak Nemzetközi Éve keretében hazánkban megtartott tudományos konferencia jelentős sikere ellenére az OTSH elnöki értekezlete csak két évvel később, 1983. június 10-én megtartott ülésén foglalkozik ismét, de akkor már egészen részletesen kidolgozott

26 Dr. Csanádi Árpád (1981): Előszó. *Sport és Rehabilitáció Tudományos Ülés. Tanácskozás a Magyar Tudományos Akadémián,* 1981. november 20. OTSH-kiadvány, 3–4. p.

27 *Sport és Rehabilitáció tudományos ülés. Tanácskozás a Magyar Tudományos Akadémián,* 1981. november 20. OTSH-kiadvány, 33–37. p.

28 ***Kelemenné Szakonyi Julianna*** (1938–) 1956-os balesetét követően műlábbal járt úszni és ülőröplabdázni. Pszichológusi végzettségét is elsősorban az amputált emberek segítésére használta fel, de az alsó- és felsővégtag-bénultakkal is foglalkozott az Országos Traumatológiai Intézet rehabilitációs osztályán. Ahol tehette, hirdette a frissen alakult sportegyesületet, a HOSC-t és a sport jótékony hatását. Nagyon hamar társadalmi aktivistája lett az úszó- és az ülőröplabda-szakosztálynak. A Mozgásgátoltak Testnevelési és Sportbizottságának 1978 és 1983 között elnöke. A bizottság országos összefogása tette lehetővé a nemzetközi kapcsolatok szélesítését, a hazai és nemzetközi versenyeken való részvételt. Munkássága eredményeképpen, a poltikai helyzet változását követően, 1983-tól az OTSH engedélyezte hazánk felvételét a nemzetközi szövetségbe, az ISOD-ba. Töretlen kitartásának és akaraterejének köszönhetően az OTSH engedélyezte, hogy Toronto után ismét részt vehessenek magyar parasportolók a New York-i Fáklya Játékokon, a VII. Paralimpián. 1981-től az országban megalakult érdekvédelmi egyesületek szövetségének, a MEOSZ-nak lett a főtitkára. Kelemenné Szakonyi Júlia küzdelmes és úttörő munkája nélkül a honi paralimpiai mozgalom és az érdekvédelem is sokkal szegényebb lenne.|

29 Kelemenné Szakonyi Júlia (1981): A rokkantsport orvosi, pszichológiai vonatkozásai, jelenlegi helyzete Magyarországon. *Sport és Rehabilitáció Tudományos Ülés. Tanácskozás a Magyar Tudományos Akadémián*, 1981. november. 20. OTSH-kiadvány, 33–37. p.

előterjesztésében, a mozgás-, látás- és hallássérültek sportjának nemzetközi kapcsolataival és versenyeztetésével.

A Rokkantak Nemzetközi Évének hazai hatása, a MEOSZ megalakulása, az OTSH engedélyével és támogatásával megrendezett nemzetközi sportversenyek (úszás, asztalitenisz, ülőröplabda) – amelyeken többször találkozhattak az NDK és az NSZK sportolói egymással – jelentős sportdiplomáciai áttörésnek számítottak.

A Nemzetközi Rehabilitációs Társaság Budapesten megrendezett közgyűlése és konferenciája[30] és az OTSH hivatalában kiosztott kitüntetések[31] kapcsán, addig soha nem látott sajtónyilvánosságot is kapott a mozgalom.

A sportágankénti országos bajnokságok rendszerének beindításával, a Szombathelyi Savaria, a Miskolci Avas Kupa, a Sopianae Kupa Pécsett és az MTSB nemzetközi spartakiádok megrendezésével a 80-as évek nagyon mozgalmas korszak volt a sportoló mozgáskorlátozottak életében. A sportágankénti országos bajnokságok versenyrendszereinek bevezetése megsokszorozta a hazai versenyzési lehetőségeket, és egyben a résztvevők száma is növekedett, ugyanakkor a sportágak minőségi fejlődését is előmozdította. A mozgáskorlátozottak sportjának fejlődésében az MTSB, MEOSZ-TSB (1977–1989) jelentős és korszakalakító szervezet volt. Megszervezte és éves rendszerben működtette a különböző sportágak hazai bajnoki versenyrendszerét, valamint gyermekprogramokat indított. A nemzetközi versenyek kiszélesítésében megtalálták azt a belpolitikai elvárást, amely a szocialista országok közötti ISI-versenyek megszervezését jelentette. Elérték, hogy 1983-ban hazánk végre tagja lehessen legalább az egyik nemzetközi szervezetnek (ISOD), és ezzel csatlakozhatott a világ összes országának mozgás- és látássérült sportolói számára rendezett nemzetközi versenyrendszeréhez. A magyar mozgás- és látássérült sportolók egyre többen és egyre gyakrabban, elsősorban az ISOD, majd később az IBSA által rendezett sportági Európa- és világbajnokságokon, világjátékokon (atlétika, asztalitenisz, csörgőlabda, íjászat, úszás, ülőröplabda stb.) vehettek részt, a kimondottan csak a szocialista országok közötti versenyek mellett. Az ISOD-tagság egyik legjelentősebb pozitív hozadéka, hogy a magyar mozgás- és látássérült sportolók részt vehettek az 1984-ben megrendezett VII. Paralimpiai Játékokon, azaz a Fáklya Világjátékokon, és az azt megelőző kvalifikációs ülőröplabda-versenyen (1983).

A feszült nemzetközi politikai légkörben veszélybe került a magyar részvételel a Los Angelesben és New Yorkban megrendezendő játékokon. A politikai feszültség a Szovjetunió és az USA között egyre élesedett. A Szovjetunió az olimpiai játékok bojkottjával fenyegetett. Ezt az 1980. évi amerikai bojkott visszavágásának szánták, de a hivatalos indoklás nem ez volt. Amíg a politikában az olimpia körül egyre nőtt a feszültség, addig a New Yorkba készülődő mozgás- és látássérült magyar csapat háza táján a torontói játékokkal (1976) kapcsolatos politikai döntés rossz emlékei ismét felszínre törtek. Féltek a számukra nem kedvező politikai döntés meghozatalától. *„Az év elején, még Szarajevó előtt, Marat Gramov, a szovjet sport vezetője népes küldöttség élén Los Angelesben járt. Hazatérve, nyilatkozata szerint »megtalálta a közös nyelvet az olimpia szervezőivel«. (…) Több, addig még vitás kérdésben, mint a szovjet versenyzők utaztatása, elszállásolása, edzéslehetősége, a szovjet különgépek leszállási engedélye, szovjet hajók kikötése ügyében megállapodást írtak alá. Ezt a Fehér Ház először érvénytelenítette, végül mégis elfogadta.*" Aztán minden megváltozott. Különböző indokokat találtak a bojkott fenntartására. *„Amit ráadásul azzal a téves ideológiával támasztottak alá, hogy az olimpia által biztosnak vélt kudarc Reagan számára kedvezőtlenül befolyásolja majd az őszi elnökválasztás eredményét."* Moszkva ezért különféle mondvacsinált tiltakozásokba kezdett.[32] Moszkva sorra szólította fel a szocialista országok nemzeti olimpiai bizottságait figyelmeztető ülések megtartására. Így azután április 16-án a Magyar Olimpiai Bizottság is *„elítélt minden olyan törekvést, amelyek a Szovjetunió és más szocialista országok sportolói ellen irányulnak". „Az ülést követő bizalmas jellegű sajtóbeszélgetésen azt is közölték, hogy Moszkva a végső döntés előtt még konzultál a szocialista*

30 Magyar Nemzet, 1981. november. 17., 10. Nádas Pál gyűjtése.
31 Cser Kovács (1981): Kitüntetések a rokkantak nemzetközi éve alkalmából. *Népsport*, XXXVIII. 221., 1981. szeptember 18. 5. p.
32 Így történt magyar szemmel./www.mob.hu/nyari-olimpiai-jatekok/1984-los-angeles

országok sportvezetőivel. Több más esethez hasonlóan, ezt a szavukat is megszegték. (…) Megállapították, hogy »a szovjet sportolók részvétele az olimpián nem lehetséges«. (…) A szovjet döntés után egyébként várható volt, hogy ha a szocialista országok közül csaknem utolsóként, de a Magyar Olimpiai Bizottság – egyetlen tartózkodó szavazattal, ami egyébként a kézilabda-szövetség fegyelmi bizottságának egyik akkori tagja nevéhez fűződik – is kimondja az akkori legjobbak »halálos ítéletét«. (…) A távolmaradást azzal a minden tényt nélkülöző állítással kényszerítették a testületre, hogy a jelenlegi körülmények nem teszik lehetővé a magyar részvételt. A MOB osztja a Szovjetunió és más szocialista országok aggodalmát, és szolidaritást vállal döntésükkel."[33] Az ülést követően az MTV HÉT című műsorában nyilatkozatott adott Buda István.[34] A riporter azt a kérdést tette fel, hogy mi a MOB állásfoglalása. Buda elvtárs ekkor még bizakodó volt, de valójában nem tudott a kérdésre egyértelmű választ adni, így az olimpiai charta betartásáról, sportolóink felkészüléséről és a magyar nép megértéséről beszélt egyszerre.[35] Az MSZMP PB 1984. május 14-i ülésén döntés született. Az ülésről készült jegyzőkönyvet a *„szigorúan bizalmas"* feljegyzéssel látták el. A *„Politikai Bizottság ajánlja a Magyar Olimpiai Bizottságnak, foglaljon úgy állást és nyilatkozataiban tegye közzé, hogy a kialakult körülményeket figyelembe véve a magyar sportolók nem vesznek részt a XXIII. nyári olimpiai játékokon."*[36] Két nappal az MSZMP-ülést követően, május 16-án a MOB a Népstadion Pátria termében teljes ülést tartott, ahol egy tartozkodó szavazat mellett döntöttek úgy, hogy Magyarország sportolói, politikai okok miatt, nem vehetnek részt a XXIII. Los Angeles-i nyári olimpiai játékokon.[37] Magyarország az újkori olimpiák történetében második alkalommal nem vett részt a játékokon.[38] Buda István, az OTSH és a MOB elnöke a rádióban is beolvasta a magyar álláspontot.[39] A szocialista országok sportvezetőinek prágai tanácskozásán is egyeztettek és megállapodtak – Románia kivételével –, hogy sportolóik nem vesznek részt a XXIII. nyári olimpiai játékokon.[40] Buda István sajtóértekezleten jelentette be, hogy a magyar sportolók továbbra is az olimpiai eszme szolgálatában állnak, és újabb nagy feladatok várnak rájuk. A prágai tanácskozás egyik eredménye, hogy a szocialista országok nyílt nemzetközi versenyeket rendeznek az olimpiára jól felkészült, de azon részt venni nem tudó sportolók számára. Magyarországon kötöttfogású birkózásban, vívásban, műugrásban és a vitorlázás 470-es hajóosztályában rendeztek versenyeket.[41]

Azt csak feltételezni lehet, hogy a párthatározat és a MOB döntése miért nem volt érvényes a mozgás- és látássérült sportolók Fáklya Világjátékára (VII. Paralimpia), a mozgássérültek olimpiájára. A kutatás ebben a témában nem talált összefüggésekre utaló dokumentumot, így megmaradt az akkori események ismeretére alapozott véleményalkotás, valamint Radványi Benedek 2004-ben megjelent *„A kettétört olimpia"* című könyve adhat eligazodást.[42]

33 Így történt magyar szemmel./www.mob.hu/nyari-olimpiai-jatekok/1984-los-angeles

34 ***Buda István*** (1926–2013) 1948-ban belépett a Magyar Kommunista Pártba, átigazolták az MDP-be, tagja volt a Magyar Szocialista Munkáspártnak. 1949-ben a Pénzügyminisztériumban előadó lett. Gazdasági Műszaki Akadémiát végzett, majd 1950-től az Országos Tervhivatalban főelőadó, osztályvezető, 1951. májustól a munkaügyi főosztály vezetője. 1957. május 1-jétől a Munkaügyi Minisztérium Bér- és Munkaerő-gazdálkodási Főosztályosztály főosztályvezetője, 1964-től miniszterhelyettes, majd 1973-tól a miniszter első helyettese és minisztériumi államtitkár. 1975. áprilistól az MSZMP KB mellett működő Közgazdasági Munkaközösség tagja. 1971-ben elvégezte a Politikai Főiskola 4 éves levelező tagozatát. 1978. október 1-jén az Országos Testnevelési és Sporthivatal államtitkárává nevezik ki, egyben a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke is lett. 1986. júniusban mindkét megbízatása alól felmentették, nyugdíjba vonult. (www.tortenelmitar.hu)

35 Népsport, XL90., 1984. 04. 16., 2. p.

36 www.adatbazisokonline.hu/adatbazis/mszmp-jegyzokonyvek 1984 május 14. (288. f. 5/910. ő. e.).

37 Népsport XL116., 1984. 05. 17., 1. p. | Forrás: MTVA-archívum

38 www.wikipedia.org, 16. 01. 19.

39 „A szocialista országok olimpiai bizottságai síkra szálltak azért, hogy az olimpián maradéktalanul érvényesüljön a népek közötti béke és barátság eszméje, és szűnjön meg a szocialista államok elleni uszító propaganda-hadjárat… Sajnálattal kellett megállapítani, hogy a szocialista országok jó szándékú felhívásai nem találtak kellő megértésre. Az Egyesült Államokban tevékenykedő bizonyos szélsőséges politikai körök a versenyek előkészületeit továbbra is a Szovjetunió és a szocialista országok elleni propaganda céljaira használják fel. A Magyar Olimpiai Bizottság osztja a Szovjetunió és más szocialista országok olimpiai bizottságainak aggodalmait, és szolidaritást vállal a döntésükkel. Megállapítja, hogy változatlanul nem szavatolják megfelelően valamennyi ország sportolóinak biztonságát és a versenyek zavartalan megtartását." (www.wikipedia.org 16.01.19.)

40 Szűcs Gábor (1984): MTI-tudósítás. *Népsport,* XL123, 1984. 05. 25. 1., 12. p.

41 Népsport, XL130, 1984. 06. 02., 2–3. p.

42 Radványi Benedek (2014): *A kettétört olimpia.* Kék Európa Stúdió Kiadó

A HOSC úszócsapata 1981-ben az egeri OB-után

Hiába tartották az érintettek és az akkori nemzetközi sportszövetségek (ISMGF, ISOD, CP-ISRA, IBSA, ICC), hogy már 1960-tól (1964, 1968, 1972, 1976, 1980) a mozgáskorlátozottak és látássérültek számára négyévente megrendezett versenyét olimpiának nevezzék, a hivatalos hazai sportirányítás ezekről az eseményekről nagyon keveset tudott, és mivel sporttevékenységnek sem értékelte, ezért annak minimális támogatását sem versenysportként kezelte. Megállapítható, hogy amikor az OTSH végre nemzetközi tagságot biztosít (1983), akkor még mindig csak egészségügyi-rehabilitációs és nem versenysportként értékeli a mozgáskorlátozottak és látássérültek sportját, ugyanakkor a sporthivatal hivatalos irataiban olimpiának nevezi az 1976. évi és az 1984. évi New York-i játékokat. Az MSZMP politikai döntését és a MOB közgyűlési határozatát nem kapcsolták össze és nem terjesztették tovább, nem állították le a Fáklya Világjátékokon (VII. Paralimpián) való magyar részvételt.

Miközben Buda István, az OTSH és a MOB elnöke a Stadion Hotelben fogadja a Fáklya Világjátékokról hazaérkezett mozgás- és látássérült csapatot, javában zajlott az olimpiáról lemaradt szocialista országok számára rendezett budapesti nemzetközi vívótalálkozó. Mind a két tudósítás a Népsport első oldalán jelent meg. Az egyik, fotóval erősített hír volt, hogy Buda István beszélget a játékokról hazaérkezett sportolókkal, majd kitüntetéseket és jutalmakat ad át, míg a másik tudósításban arról írnak, *„hogy a válogatottunk az NDK-val találkozott, és biztosan győzött 9:4 arányban. Különösen Gátai és Szekeres vívott nagyon jól."*[43]

43 Népsport, XL, 169, 1984. 07. 18., 1., 5. p.

Minden idők legeredményesebb magyar részvétele

Fáklya Világjátékok 1984 (VII. Paralimpiai Játékok)
Először és utoljára két helyszíen
New York, június 16–június 30.: 45 ország, 1800 sportoló, 13 sportág
Stoke Mandeville, július 22–augusztus 1.: 41 ország, 1100 sportoló, 14 sportág
Magyar sportolók: 31 fő (csak a New York-i játékokon voltak jelen)
Kísérők: 10 fő
Sportágaink: asztalitenisz, atlétika, csörgőlabda, íjászat, úszás
Magyar eredmények: 12 aranyérem, 13 ezüstérem, 3 bronzérem, összesen: 28 érem, továbbá 12 negyedik, 1 ötödik, 1 hatodik helyezés; összesen 200 paralimpiai pont.
A nemzetek ranglistája: 18. hely[44]

Magyar résztvevők a hetedik játékokon

- *Asztalitenisz:* Kovács Győző, Majsai Károly, Szepesi Attila, Tauber Zoltán
- *Atlétika:* Czuth Gábor, Csák József, Hegedűs Béla, Király Józsefné, Lorencz Péter, Nagypál István, Németh László, Nyíri Lajos, Oláh József, Szabó Tibor
- *Csörgőlabda:* Dinya Imre, Kelemen József, Molnár Ferenc, Németh Miklós, Szabó András
- *Íjászat:* Klein Gyula, Klein Gyuláné (Wéber Gitta), Trizsi Éva
- *Úszás:* Dukai Géza, Hoffman Judit, Jeszenszky Attila, Kiscsatári János, Pálinkás László, Stettner Ferenc, Szűcs István, Tory György, dr. Tóth András
- *Edzők:* Apor György asztalitenisz, Dosek Lajosné atlétika, Koller István úszás, Tálas Ferenc csörgőlabda, Vinkó György atlétika
- *Csapatvezetés:* Soós Mihály (OTSH) delegációvezető, Keserű Franciska tolmács, Dénes József a látássérültcsapat vezetője, dr. Plesa István a mozgássérültcsapat vezetője, Lukács (Lukáts) György újságíró

A paralimpiák történetének eddigi egyetlen olyan versenyrendezése volt az 1984. évi játékok, amelyet – a sérülésspecifikus sportszervezetek közötti belső egyet nem értés miatt – végül két helyszínen tartottak. Eredetileg úgy tervezték, hogy a négy nemzetközi szervezet (ISMGF, ISOD, IBSA, CP-ISRA) sportolói együtt versenyeznek, ahogyan azt 1980-ban is tették. Nagyon szerették volna a játékokat az olimpia városában megrendezni. A nemzetközi sérülésspecifikus szervezeteknek akkor még nem voltak hivatalos kapcsolatai a Los Angeles-i Olimpiai Szervezőbizottsággal (LAOOC). Hiába alakult meg 1983-ban a szervezetek

44 www.paralympic.org/results/historical (2016)

közötti koordinációs bizottság, az ICC, még nem volt kellő jogosítvánnyal felruházva. Minden sérülésspecifikus sportszervezet igyekezett szervezni a saját programját, míg az Amerikai Nemzeti Kerekesszékes Atlétikai Szövetség (NWAA), a Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok Szövetsége (ISMGF) társult tagszervezete be nem jelentette, hogy a saját sportágaiban a játékokat más helyszínen fogja megtartani. A többi szervezettel egyetértésben New Yorkot választották helyszínül. A New York-i játékok előkészületei során kiderült, hogy nem tudtak a szervezetek megegyezni a sérülésspecifikus különbség miatt, és a versenyszámokat sem tudták mindenki számára elfogadható módon összehangolni. Az előkészületeknek ezért aztán volt egy olyan szakasza, amikor az ISMGF-hez tartozó Amerikai Nemzeti Kerekesszékes Atlétikai Szövetség (NWAA) a saját kerekesszékesek versenyeit Illinois államában (USA), míg az ISOD, CP-ISRA, IBSA nemzetközi szervezetek sportolóinak versenyeit New Yorkban kívánták megrendezni. Egy esemény két versenyhelyszínen történő rendezésében gondolkodtak. Az egy versenyrendszerben, egy helyszínen, a hagyományos lebonyolítási formában egyszerre túl sok sérülésspecifikus kategória és ezekből következően sok versenyszám volt a szervezetek közötti konfliktus legfőbb oka. A konflitusból született meg, hogy az olimpiai játékok közelségét célzó és kitelepülő, egyre bővülő Stoke Mandeville-i Játékok sorában először fordul elő, hogy az olimpia évében megrendezendő versenyrendszer kettészakadt, és annak egyik eleme visszakerült Stoke Mandeville-be.

1960 – Róma
1964 – Tokió
1968 – Mexikó helyett Tel-Aviv
1972 – München helyett Heidelberg
1976 – Montreal helyett Toronto
1980 – Moszkva helyett Assen
1984 – Los Angeles helyett New York és Stoke Mandeville

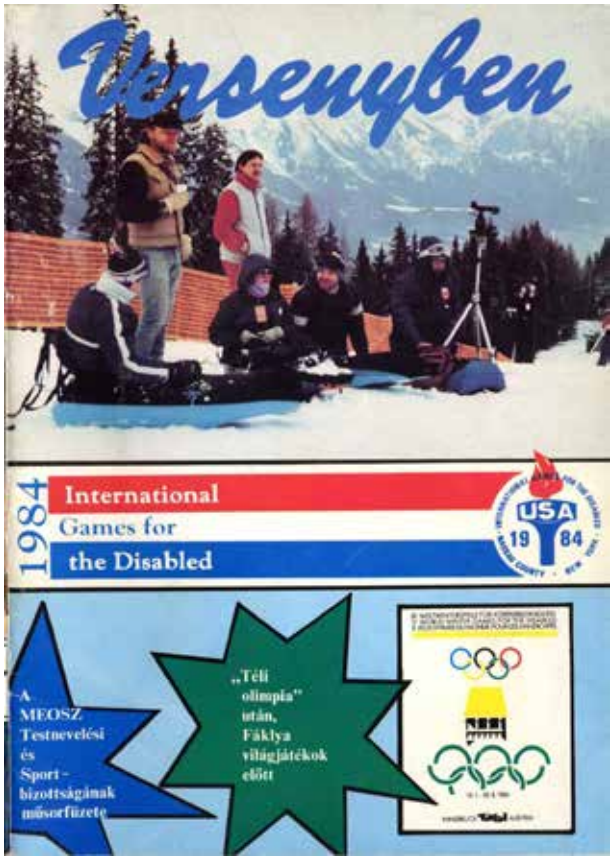
Hiába alakították meg a sérülésspecifikus szervezetek koordinációját (ICC), a NOB-bal kezdődött tárgyalások során egyértelművé vált, hogy nem volt a NOB-hoz hasonló, egyetlen, demokratikus úton választott ernyőszervezeti képviselet. A sérülésspecifikus (ISMGF, ISOD, IBSA, CP-ISRA) sport- és nemzeti szervezetek egységes fellépésre még nem voltak alkalmasak. A közös cél hangozatos szólamain túl, a mindennapok gyakorlatában, az egységes versenyrendszer kialakításának gyakorlati szándéka ekkora még a szervezetekben nem érett meg. Az amputált és nem gerincsérült, de kerekesszékes sportolók, a központi idegrendszeri sérült és a látássérült sportolók végül New Yorkban versenyeztek. A kerekesszékes gerincsérült sportolók versenyét az ISMGF hathatós közbelépésével az Illinois állambeli helyszínről ismét Stoke Mandeville-be vitték.[45]

A magyar mozgás- és látássérült sportolók, sok nemzettel ellentétben, a fenti két világverseny közül csak az 1984. évi New York-i játékokon indulhattak, a Stoke Mandeville-i Játékokon nem. Az ISOD-tagsági díj és a Fáklya Játékokon való részvétel engedélyezése jelentős fordulópontnak nevezhető. Az OTSH 1983. évi 7. elnöki értekezlete három napirendet tárgyalt. Az értekezletről készült emlékeztető 2. napirendi pontja az alábbiakat rögzítette: *„Előterjesztés a hallássérültek, látásfogyatékosok és a mozgáskorlátozottak 1984., illetve 1985. évi olimpiai játékain való részvétel engedélyezésének elvi állásfoglalására."* A részletesen megírt előterjesztés javaslatait elfogadták. Fontos erről a dokumentumról megállapítani, hogy először mutatható ki a hasonlóság a sportági szövetségek előterjesztéseivel. A sportoló fogyatékosokkal foglalkozó előterjesztés formája, tartalma, sportszakmai indoklása és költségtervezése hasonlóságokat mutatott. Talán erről a dokumentumról mondható ki először, hogy a sporthivatal bürokratikus rendszerében kezdetét vette az adminisztrációs integráció. *„Az OTSH a költségekhez 2,5 millió Ft támogatást biztosít a sportfejlesztési alapból, egyben PM-től 15 ezer dollár külön devizakeret engedélyezését kéri."*[46] A téma felelőseként *dr. Maróti János* igazgatási főosztályát, a Terv- és Pénzügyi Főosztályt, valamint a Sportágak Főosztályát jelölték ki. Határidőt is szabtak: 1984. június 15., illetve annak a folyamatosságát is biztosította a határozat. A döntéshozatalban részt vettek: Buda István, dr. Maróti János, Müllner Jenő, Elbert György, Schneider Jenő, Szalmay György. Az 1983.

45 Nádas Pál (szerk.) (2005): *Paralimpiai történetek*, 123–125. p. | www.paralympic.org/results/historical
46 A XIX-J-14-b/188/1983. június 10-én megtartott 7. sz. elnöki értekezlet emlékeztetője.

május 23-án készült előterjesztést Elbert György, Lochmayer György, Szücs-Gáspár György készítették, meghívott vendég volt Soós Mihály. Az előterjesztés nyitóoldalán kézzel írott feljegyzések találhatók Pl.: *„Pádár e! Kérem a véleményedet, Elbert e! Beszéljük meg"*[47] A fellelt iratok alapján az is megállapítható, hogy az OTSH Sportfejlesztési Alapjának 1984. évi előirányzata 20 millió forint volt. *„Az alap bevételei az OTP borítékos sorsjegyéből, a sportlapok utáni befizetett összegekből és az érdekeltségi rendszerből származó befizetésből, valamint egyéb bevételekből származnak. (…) Az alapból támogatjuk a testi fogyatékosok sportját, továbbá a testnevelés- és sportcélú kutatásokat."*[48] Az OTSH Sportágak Főosztályának előterjesztése a kutató számára akár úgy is tűnhet, mintha a sporthivatal feladatainak szerves részeként kezelnék a mozgás-, látás- és hallássérült sportolók nemzetközi versenyeztetését. *„A sportegyesületek, társszervezetek, területi szervezetek, valamint a vakok – siketek - mozgássérültek a jóváhagyott kontingens számától minimális mértékben tértek el."*[49] A hazai paralimpiai sportmozgalom gyors és intenzív fejődésének, a nyolcvanas évek egyik legkiemelkedőbb eseménye lett az 1984. évi New York-i Fáklya Játékokon (VII. Paralimpiai Játékok) elért fantasztikus magyar éremhullás.

A magyar sportolói részvétellel lebonyolított paralimpiai játékokról először volt sajtótudósítás, ami azt jelentette, hogy Lukács György, a Népsport újságírójának tollából végre az egész ország sportszerető közönsége részletes tájékoztatást kapott.[50] 1984-től minden paralimpiai játékon – egyre növekvő megjelenési formában – jelen voltak a magyar sajtó és média képviselői. 1984-től a magyar sportolók részvételével megrendezett sportági európai és világversenyekről is egyre gyakrabban voltak helyszíni tudósítások. A játékra történő felkészülés és részvétel érdekében az OTSH-elnöki döntés értelmében az MTSB által előteremtett egyéb pénzügyi forrásokat a szervezet számára szabadon felhasználhatóvá tették. *„…ha az érintettek szövetségei egyéb forrásból növelik az eseményekhez szükséges költségvetési és deviza előirányzatot, a részvétel a többlet bevételével tervezhető (…) az elfogadott előirányzatot és a résztvevő létszám szövetségek közötti felosztását az igazgatási főosztály hatáskörébe utalja, (…) a szövetségek figyelmét fel kell hívni a takarékosságra, a létszám és költségcsökkentés szükségességére. A költségvetést és a gazdálkodást újólag felül kell vizsgálni illetve ellenőrizni."*[51] Az OTSH állami támogatása mellett szükség volt még egyéb pénzügyi forrásokat találni, hogy a felkészüléshez (edzőtáborokhoz, szintfelmérő versenyekhez, formaruhához és sportfelszereléshez, a repülőjegy létszámarányos kiegészítéséhez) elegendő legyen a pénz. A HOSC-nek, majd a későbbiekben az MTSB-nek és ekkor a MEOSZ-TSB-nek is napi gyakorlata volt az adományok gyűjtése a működéshez és a nemzetközi versenyeken való részvételhez. Az úgynevezett tarhaakció egyik pozitív eredménye

A Versenyben magazin borítója

47 A XIX-J-14-b/188 /1983. június 10-én megtartott 7. sz. elnöki értekezlet emlékeztetője.
48 XIX-J-14-b 188 sz. XII.16/ Javaslat az OTSH 1984. évi költségvetésére, áruforgalmon kívüli devizatervezésre és Sportfejlesztési Alapjára/10. p.
49 XIX-J-14-b 188 sz. 1983.XII.14. 1984. évi versenynaptár
50 Dr. Benczúr Miklósné (1992): A mozgáskorlátozottak versenysportjának szervezeti felépítése nemzetközi és hazai sporttörténeti áttekintése. *Mozgásterápia*, 1992/2. 22–23. p.
51 A XIX-J-14-b/188 /1983. június 10-én megtartott 7. sz. elnöki értekezlet emlékeztetője.

lett, hogy mivel több támogató igényelt valamilyen ellenszolgáltatást, ezért a hazai paralimpiai mozgalom története során először készítettek a New York-i játékok népszerűsítésére és az adományozó (szponzor) cégek hirdetéseinek elhelyezére színes és fekete-fehér sajtóterméket. Hazánkban ez volt az első, a paralimpiai játékok alkalmából készült kiadvány.

Lukács György a Népsport munkatársa volt a 30 oldalas magazin szerkesztője, amelynek a Versenyben címet adták. Úgy tervezte a MEOSZ-TSB vezetősége, hogy a kiadványt évente négy alkalommal jelenteti majd meg. Egyaránt szánták a nyilvánosság és az érintettek belső tájékoztatására. Az MEOSZ-TSB elnöke a lap köszöntőjében a következőket írta: *„Az elmúlt évtizedek során kiemelkedő egyéniségek éltek közöttünk, szereztek érmeket világversenyeken, okoztak örömet, de minderről csak egy meglehetősen szűk kör tudott. Többet érdemeltek volna, és többet érdemelnek (…). Így aztán ezzel a lappal – remélem – nagy hiányosságot pótolunk. (…) sikerekben talán minden eddigi időszakot felülmúló korszak kezdetét jelentheti."*[52] Naiv ábrándokat dédelgettek, amikor azt gondolták, hogy versenybe hozzák a Versenyben címet viselő lapot, és az újságárusokon keresztül 15 Ft-os áron sikeres értékesítésben is reménykedtek. A kísérlet nem sikerült, sőt a kiadvány további megjelenést sem ért meg. A *Versenyben* megjelentetése, értékesítési kudarca ellenére jelentős hagyomány kezdetét jelentette. A MEOSZ főtitkára, az MTSB korábbi elnöke interjút adott *A sport csodálatos…* címmel. A vízben, vízparton rovat szólt az úszókról, volt tudósítás az atlétákról és az ülőröplabdásokról. Interjút adott a lapban dr. Fejes András, a paralimpiai játékok első magyar érmese. Szabó Tibor, Eger város sportéletéről adott telefonon interjút a lap szerkesztőjének. A "Versenyben" című magazin[53] ma már jelentős kortörténeti lenyomatnak számít. Ez volt az első eset, hogy a paralimpiai játékokra utazó magyar sportolókról tablót is készítettek. A tablón csak a mozgáskorlátozott sportolók láthatók. Hagyomány teremtődött a magazin megjelentetésével, mert a mai napig a paralimpiai játékok alkalmából – a digitális médiavilág ellenére – a honi sportéletet megjelenítő tartalommal, nyomtatott kiadványokat is készítettek.

Érdekességképpen érdemes felsorolni néhány céget, amelyek 1984-ben segítették a Fáklya Világjátékokra történő magyar felkészülést. A nyilvánosságot is megcélzó első kiadvány megjelenéséhez – többek között – a következők járultak hozzá: Coca-Cola, Kontakt, Skála-Coop Szövetkezet, KON-PA-CK, GRANDAKSZIN, Tejipari Tröszt, Győr Megyei Állami Építőipari Vállalat, Tisza-menti Vegyiművek, Interflóra üzletlánc, ÉPTEK, Fehérvár Áruház, Volán-Pack, Budapesti Konzervgyár, GLOBUSZ, Zala Bútorgyár, Coopturist, Taurus Gumiipari Vállalat, Videoton, Adidas. A sportszergyártó cégnek akkor még hazánkban nem volt külön üzlethálózata, mégis fontosnak tartották, hogy támogassák a magyar csapatot. Minden sportoló és csapattag Adidas sportcipőt kapott közvetlenül a versenyekre történő kiutazás előtt. A formaruha elkészítésében a Nagymező utcai szabóság adott kedvezményt, de a sportolóknak és kísérőknek még így is 50%-ot maguknak kellett kifizetniük. Az akkori gazdasági viszonyok között is sikerült sokakat megmozdítani és az ügy szolgálatába állítani.

Mindenki a legjobb tudása és lehetősége szerint felkészülten érkezett a Ferihegyi repülőtérre 1984. június 16-án, szombaton. Csinos formaruhában gyülekezett a csapat. Az 1984. évi csapatban már csak néhányan voltak azok közül, akik nyolc évvel azelőtt részesei voltak az 1976. évi Torontói Játékokon elszenvedett és kikényszerített hazautazásnak.

Mindenkit lázban tartott a felkészülés és a nagy eredmények elérésének vágya. *Szabó Tibor* atléta, *Vinkó György* tanítványa, aki egyben az egri sportélet vezetője is a Népsportnak még a kiutazás előtt adott interjújában így fogalmazott: *„…a Világjátékokra való utazás önmagában is csodálatos élmény lehet, de a magyar mozgás- és látássérültek sportjának jövője szempontjából ennél jóval nagyobb jelentőségű, a megszerzett pontok, érmek cáfolhatatlan érveket is jelenthetnek majd, hogy – érdemes."*[54]

Kelemenné Szakonyi Júlia, a MEOSZ főtitkára búcsúztatta a csapatot. A magyar küldöttség a helyi

52 Lukács György (szerk.) (1984): *Versenyben.* MEOSZ Testnevelési és Sportbizottsága.

53 Kiadó: MEOSZ-TSB 1984. Nádas Pál gyűjtése.

54 Lukács György (1984): Amit az „Angyalok városában" is érdeklődéssel figyelnek: Fáklya Világjátékok. *Népsport,* XL. évf. 58. szám, 1984. március 9., 5. p.

Derby winner Swale drops de

Back page

SPORTS FINAL

DAILY NEWS

NEW YORK'S PICTURE NEWSPAPER

★★★★ Nassau/Suffolk 30¢ Monday, June 18, 1984 Hazy. High

East Side mystery

Representatives of Hungary carrying their nation's flag (photo l.) as British athletes arrive at International Games for the Disabled yesterday.

Szabó Tibor a magyar csapat zászlóvivője

idő szerint kora délután a Swissair járatával indult és a New York-i JFKennedy repülőtérre érkezett. Vasárnap volt a megnyitóünnepség, hétfőn kezdődtek a versenyek, így minimális akklimatizálódásra volt csak lehetőség. A megérkezést követően éjszakába nyúló orvosi vizsgálaton és kategorizálásokon kellett túljutniuk a sportolóknak. *Stettner Ferenc* csak hosszas vizsgálódást követően kapott versenyengedélyt. *Hoffman Juditot* és *Jeszenszky Attilát* először kizárták, majd a magyar csapat óvását elfogadva, másnap reggelre megkapták a versenyengedélyt.[55] A vasárnap egyetlen programja a megnyitóünnepély volt. Reagan elnök érkezése miatt hosszú várakozással és késéssel indult a program. *„Az elnöki helikopter néhány órás késéssel landolt a Mitchel Park központi stadionja mellett, ahol a megnyitóünnepséget tartották. (…) miután a csapatoknál nem találtak fegyvert, megkezdődhetett a csapatok felvonulása."*[56] Az Egyesült Államok elnöke, *Ronald Reagan* az alábbi gondolatok jegyében nyitotta meg a Fáklya Világjátékokat 1984. június 17-én az új Mitchell Park Athletic Komplexumban: *„A mozgássérültek 1984. évi játékain minden résztvevő üzenetet és reményt küld az egész világ számára. A fogyatékosság nem állhatja az útját az aktív életnek, hiszen Ti megmutatjátok mindannyiunknak, hogy milyen messzire lehet eljutni, ha megvan az elkötelezettség és az akarat."*[57] A játékok során több mint 80 ezer néző tapsolt a 15 sportágban (atlétika, gyepteke, lövészet, úszás, asztalitenisz, csörgőlabda, álló- és ülőröplabda, erőemelés, íjászat, boccia, díjlovaglás, kerékpár, labdarúgás, birkózás-cselgáncs, kosárlabda) versenyző sportolóknak. A Fáklya Világjátékok versenyeiről a médiában történő megjelenés az addigi játékokhoz képest a legszélesebb körű volt. Az USA legnagyobb tv-csatornái és napilapjai, a magyarországi Népsport, valamint a BBC, a holland, a nyugatnémet, valamint a svéd rádió és televízió naponta tudósítottak a versenyekről. A kutatás a YouTube csatornán talált egy, az 1984. évi játékokról készült (1,58 perces) filmet,[58] amelyen *Trizsi Éva* íjász verseny közben egy pillanatra látható.[59]

A játékokról szóló napi összefoglaló a Népsport tudósításainak felhasználásával készült. A látványos, de nagyon fárasztó és hosszan tartó megnyitóünnepélyt követően hétfőn az úszók és az atléták egy része túljutott az előfutamokon, így további lehetőségük volt az akklimatizálódásra. A szálláshely

55 Lukács György (1984): Vasárnap megnyitó, hétfőn súlyemelés és úszás. Megérkezett a magyar csapat. *Népsport,* XL143/1984. 06. 17., 11. p. | Lukács György (1984): Rajt előtti izgalmak. *Népsport,* XL 144/1984. 06. 18., 4. p.

56 Lukács György (1984): Fárasztó megnyító. *Népsport,* 1984. 06. 20. 3. p.

57 www.reagan.utexas.edu/archives/speeches/1984

58 www.youtube.com/watch?v=B4e1a8fZPqc)

59 IPC-archívum

aulájában hétfő este még irigykedve nézték a sportolóink a kuvaiti dicsőségtáblát. Aztán csak el kellett kezdeni a versenyt és máris népszerűek lettek a magyarok. Kedd este a szálláshely 10. emeletén – ahol a magyar csapat volt elszállásolva – szinte egy nap alatt betelt a dr. Plesa István által otthon előkészített tabló.

A magyar sportolók kedden egyszerre három helyszínen voltak érdekeltek. A látássérült atléták a Michel Parkban, az asztaliteniszezők a Hofstra Egyetem tornacsarnokában, az úszók az egyetem uszodájában készültek a megmérettetésre. Az uszodában aztán olyan fantasztikus magyar siker született, amelyről *Koller István*, az úszók edzője a nap végén azt nyilatkozta a Népsport tudósítójának, hogy *„Egy nap alatt nyolc arany az uszodában, ilyen még nem volt."* A harminckét ország úszói között a hat magyar volt a főszereplő. A magyar éremgyűjtést dr. *Tóth András* (L3) indította az 50 méteres hátúszásban, ahol 40,69-es idővel elsőként ért a célba. (Tóth András nyolc évvel korábban Torontóban már túljutott az előfutamon, de azért nem úszhatta le az 50 méteres hátúszás döntőjét, mert vele együtt az egész magyar csapatot politikai okokra hivatkozva hazarendelték és hazautaztatták.) *„Miután Tóth András csodálatos versenyzéssel megnyerte a magyar csapat első aranyérmét, tettével nagy gondot okozott a rendezőknek. Nem tudták eldönteni, melyik a magyar zászló. Amikor Stettner Ferenc állt fel a dobogó legmagasabb fokára, már megtalálták a piros-fehér-zöld lobogót, csak éppen azt fordítva tették a helyére. Jeszenszky Attila ünneplésénél már minden rendben volt, mégis ekkor lett igazán ideges a zászlófelelős"* – úgy gondolta, hogy fennhagyja a magyar lobogót, és akkor nem kell azt le-fel húzogatnia, humorizált a nap végén. Aztán jöttek a többiek, először *Stettner Ferenc* (L6) a 100 méteres hátúszásban remekelt és 1:13,81-es idővel szintén aranyérmes lett. A női mezőnyt is rajthoz rendelték, közte Hoffmann Judit, aki szintén a 100 m-es hátúszásban volt érdekelt. Spanyol ellenfelét biztosan győzte le, és így ezüstérmes lett. A vegyes úszással folytatódott a magyar éremhullás. Egyszerre két magyar is állhatott a dobogón a 200 méteres vegyes úszás eredményhirdetésén. *Jeszenszky Attila* 2:34,25-ös idővel utasította maga mögé *Stettner Ferencet* (2.50), aki Jeszenszky mögött ezüstérmet nyert. Kis szünet után a 100 méteres pillangóúszás következett, ahol Jeszenszky Attila (L6) 1:06,89-es idővel maga mögé utasította az egész mezőnyt és benne a versenyszám másik magyar versenyzőjét, *Pálinkás Lászlót* is, aki az 5. helyen végzett.

A gyorsúszó számokban is érdekeltek voltak a magyar versenyzők. A Népsport tudósítása szerint a 100 m-es gyorsúszás (L6) két előfutamában szereplő három magyar versenyző közül Jeszenszky a másodikként, míg Stettner az ötödik helyen jutott a döntőbe. A döntőben elért eredményt, ahol Jeszenszky győzött, érvénytelenítették. Arról értesítették a magyar csapat vezetését a rendezők, hogy szervezési hiba miatt a versenyszám döntőjét újraindítják. Az új időpontról azonban nem kapott a magyar csapat értesítést. A csapat vezetése óvást nyújtott be, amit elutasítottak, így a legklasszikusabb versenyszámot ausztrál versenyző nyerte. Az IPC jelenlegi nyilvántartása alapján mindössze azt a következtetést lehet levonni, hogy a döntőben nem szerepelt magyar versenyző, holott az előfutamokból a döntő mezőnyébe is bekerültek, de ott nem voltak jelen. Az is megállapítható az IPC adatbázisában, hogy nem történt kizárás, diszkvalifikálás vagy visszalépés. *Koller István* visszaemlékezése szerint a 100 méteres gyorsúszás döntőjét és az eredményhirdetést követően összehívták a versenyszámban érdekelt nemzetek vezetőit. Elmondták, hogy egy német versenyző önhibáján kívül lemaradt a versenyről, és újra szeretnék indítani a 100 méteres gyorsúszás döntőjét. Koller István azt javasolta, hogy a döntőt ne úszassák le újra, hanem egy másik 100-as versenyen külön úszassák le a német sportolót, azt az eredményt számítsák be, és sorolják be a kategória eredményei közé. Az is megállapítható az IPC nyilvántartásából,[60] hogy a döntő mezőnyében csak öt versenyző eredménye található. Nem voltak nyolcan, mert a három magyar sportoló, akinek az előfutamon elért időeredményei alapján a döntőben kellett volna lennie, nem volt ott az újra lebonyolított döntőben. Koller István szerint Jeszenszky Attilának a 100 m-es gyorsúszás eredményhirdetését követően nem vették vissza az érmét, így az a mai napig Jeszenszky Attila tulajdona. Szintén

60 www.paralympic.org/results/historical

a 100 méteres gyorsúszásban állt rajthoz *Tory György* (L5), aki a harmadik előfutam győzteseként a második legjobb idővel jutott a döntőbe, ahol a spanyol versenyző mögött, 1:07,70-es idővel, a második helyen ért a célba és ezüstérmes lett. A mellúszás versenyeit *Hoffman Judit* (L6) indította a 100 méteres távon, ahol 1:41,56-os idővel lett aranyérmes. Az első helyek gyűjtését ismét *Jeszenszky Attila* vette át, a 100 m-es férfi mellúszásban, 1:26,28 idővel ismét maga mögé utasította a teljes mezőnyt, közte *Stettner Ferencet*, aki 7., és *Pálinkás Lászlót*, aki a 8. helyen végzett. A nap zárásaként rajtolt a 4x50 méteres vegyes váltó. A magyarok a *Stettner Ferenc* (hátúszás), *Pálinkás László* (mellúszás), *Jeszenszky Attila* (pillangóúszás), *Tory György* (gyorsúszás) összetételben rajtolt a döntőben, ahol 2:19,86-os idővel győzték le a spanyolokat és angolokat, és lettek a Fáklya-világjátékok (VII. Paralimpiai Játékok) aranyérmesei. Az atlétikapályán *Oláh József* (B3) magasugrásban volt érdekelt. Élete legjobb eredményével és egyben paralimpiai csúccsal, 180 centiméterrel nyerte meg a versenyt, és a Torontóban (1976) szerzett bronzérmét követően – nem ugyanabban a versenyszámban – lett paralimpiai bajnok. Az asztaliteniszben a csapatversenyekkel kezdődtek a versenyek. A *Kovács Győző, Majsai Károly* és a *Szepesi Attila* (L4) összetételű csapat a kínaiakat 3-0-ra, a belga csapatot 3-1 arányban, míg a spanyolokat 3-2 arányban verte meg, és ezzel – Népsport tudósítása alapján – a négy közé jutásért szerda délután fognak mérkőzni. Azért fontos, hogy az asztalitenisz-csapat csoportmérkőzései esetén a Népsport 1984. 6. 21-én megjelent tudósítására hivatkozik a tanulmány, mivel azt mindenképpen érdemes tudni, hogy az IPC honlapján[61] az 1984. évi játékokról megtalálható dokumentumokban több helyen van pontatlanság és hiányosság. Az asztaliteniszezők esetében csak a végső bajnoki sorrend (1:3) van dokumentálva, de az oda vezető út és a döntő mérkőzések egyáltalán nem szerepelnek.

Kedd estére a magyar csapat összesen 8 aranyéremmel és 3 ezüstéremmel rendelkezett, ezzel majdnem megtelt a 10. emeleten lévő dicsőségtabló.[62]

A szerdai versenynapon atlétikában, asztaliteniszben, íjászatban és úszásban voltak érdekeltek a mieink. Egész nap nagyüzemben zajlottak a versenyek.

Asztalitenisz-csapatunk csak délután állt először asztalhoz, viszont onnan a döntő mérkőzés befejezéséig, éjjel 11-ig el sem jöttek. Először a hongkongi, majd a francia csapatot verték 3-1 arányban, és kiharcolták a döntőbe jutást. Az NSZK elleni döntő mérkőzés is – mint ahogyan a nap minden mérkőzése – elviselhetetlen hőségben bonyolódott. A döntő mérkőzés drámai küzdelemben zajlott, ahol a nyugatnémetek 1-3 arányban verték a Kovács, Majsai, Szepesi összetételű asztalitenisz-csapatunkat, akik így ezüstérmesek lettek.

Az atlétikapályán a szerdai napon kezdett először diszkoszvetésben versenyezni *Szabó Tibor* (L2). A diszkoszt kerekesszékből dobó versenyző az utolsó sorozatig vezetett, de utolsó dobásával az angol Robert Tee túldobta Tibort. Szabó Tibor 22,64 méterrel lett ezüstérmes. Miután az angol versenyző *kiénekelte a sajtot Szabó szájából,* Tibor összeszedte minden erejét és a súlylökésben azonnal visszavágott. A versenybírók és a vetélytársai is hitetlenkedve nézték, amikor Szabó Tibor – Vinkó György tanítványa – 8,85 méterre lökte a súlyt, és ezzel fölényesen nyerte a versenyt, így ezüst mellé paralimpiai aranyérmet is nyert. A gerelyhajításban kezdett *Király Józsefné, Edit* (L5). A finn és két angol versenyzőt is maga mögé utasítva a trinidadi Marshall Rachael mögött 15,49 méterrel lett ezüstérmes. Súlylökésben utánozni szerette volna egri sporttársát, de ebben a versenyszámban is jobb volt a trinidadi hölgy. Király Józsefné (Edit) 7,62 méterrel ismét ezüstérmet nyert. A diszkoszvetésben versenyzett *Nyíri Lajos* (L5), és a mezőnyben biztosan, 30,83 méterrel a bronzérem megszerzése volt számára a reális.

Az íjászok is megkezdték a több napon át tartó, dupla FITA-rendszerben lebonyolított versenyt, amelyben nem rendeztek kategóriánként külön-külön versenyszámokat, hanem a különböző sérültséggel rendelkező versenyzőkett, a férfiakat és a nőket, egyetlen összevont, integrált formában versenyeztették. A mieinket *Trizsi Éva és a Klein* házaspár, Gitta és Gyula képviselte. Mindhármuknak az első versenynapjuk a közepesnél is gyengébbre sikeredett, de még volt esélyük a javításra, a jobb helyezés elérésére.

61 www.paralympic.org/results/historical

62 Lukács György (1984): Magyar sikernap. Csodálatos magyar sikernap. *Népsport,* 1984. 06. 21., 1., 7. p. | www.paralympic.org/results/historical

Az uszodában *Dukai Géza* (A1) mutatta be, hogy az előző napi magyar éremhullás nem volt véletlen. A 100 m mellúszásában még senki nem úszott 1:50-en belül, kivéve a szerdai napon Dukai Gézát, aki ezzel új világcsúcsot (1:44,36) úszva szerezte meg az aranyérmet. Az éremgyűjtést nem hagyta abba, és a 100 méteres pillangóúszást is magabiztosan, 1:51,26-os idővel nyerte meg. A harmadik versenyszámában, a 100 méteres gyorsúszásban is rajthoz állt Dukai Géza, aki a rajtnál beragadt, és csak a harmadik helyet tudta megszerezni. A szerdai versenynapon a magyarok mérlege újabb kilenc érem volt.[63]

Csütörtökön mindhárom íjászunk javítani tudott az első napi helyezésén. Minimális hátránnyal *Trizsi Éva* feljött a hatodik helyre, míg *Klein Gyula* a 20. helyről a 13. helyre tornászta fel magát.

Az asztalitenisz-csarnokban – amelyre inkább a katlan kifejezés jobban illett volna – *Tauber Zoltán* és *Szepesi Attila* a csoportkörből nem jutottak tovább, míg *Kovács Győző* és *Majsai Károly* a legjobb 16 közé jutott.

Az atlétikai versenyek sorában a távolugrásban éremesélyes *Oláh József* (B3) sajnos combizomhúzódása miatt kénytelen volt feladni a versenyt. *Czut Gábor* (B3) a diszkoszvetésben – amelyben már Oláh elindulni sem tudott – az utolsó sorozatban szorult csak le a dobogóról, és az 5. helyen végzett. Itt fontos megjegyezni, hogy az IPC dokumentumai között csak a rajtlista található, a versenyeredmények és a helyezések nincsenek jelölve. Úgy tűnik az IPC-dokumentum alapján, mintha ezt a versenyszámot meg sem rendezték volna.[64]

Pénteken reggel, négy nappal a bronzérem átvétele után derült ki, hogy *Tory György* nem a harmadik, hanem a második helyen végzett a 200 méteres vegyes úszásban. A versenyirodára kellett mennie az éremcserét elintézni. A napot így a magyar csapat 11 arany, 9 ezüst, és 2 bronzérem birtokában indította.

Az íjászpályán a mieink közül *Trizsi Éva* szerepelt a legjobban, aki ha *„ebben az ütemben javul, akkor érmet szerezhet a rendkívül erős mezőnyben. Szerdán 13., csütörtökön a 6., pénteken a 4. helyen fejezte be a versenyzést. Klein Gyula hiába javította meg élete legjobbját, az éremszerzésre már nincsen esélye"* – tudósított Lukács György a Népsportban.

A szaunázásra is alkalmas sportcsarnokban, amely az asztaliteniszezők versenyhelyszíne volt, a mieink közül már csak Kovács és Majsai voltak versenyben. *Kovács Győzőt* a legjobb tizenhat között a svéd Eb-ezüstérmes asztaliteniszező búcsúztatta. A legjobb nyolc között *Majsai Károly* is a svéd Nilsont kapta, akivel drámai mérkőzést vívott, de a mérkőzést a svéd fiú nyerte meg (1:3). *„Apor György, az asztaliteniszezők edzője kissé keserű mosollyal jegyezte meg: Úgy látszik, a mieink nem szeretik a svéd asztalt…"* Itt is fontos megemlíteni, hogy az IPC hivatalos és jelenleg érvényes eredménylistája hibás és hiányos. Az asztalitenisz egyéni versenyek az IPC-dokumentumokban egyáltalán nem szerepelnek, így azok Lukács György tudósításaiból származnak.

Az atlétikapályán változatlan intenzitással folytatódtak a versenyek. *„Két ezüst után illene már egy aranyat is szereznem. Ezzel a mondattal kezdte meg a versenyzését Királyné."* Edit mindent elkövetett, hogy elérje célját, csaknem egy méterrel javította meg egyéni csúcsát, de azon a napon finn vetélytársának messzebbre szállt a diszkosza. Királyné (L5) 18,81 méterre juttatta el a diszkoszt, és ezzel megszerezte harmadik ezüstérmét. *Nyíri Lajos* (L5) gerelyhajításban is megjavította eddigi legjobbját és 31,34 méteres teljesítménye a harmadik helyre volt elegendő.[65]

A szombati nap legizgalmasabb pillanata az volt, hogy végre, hosszas várakozást követően 13 ország részvételével megkezdődtek a csörgőlabda-mérkőzések. A sorsolás szeszélye következtében az első mérkőzést az Európa-bajnok mieink a világbajnok ellen játszották. A kontinensgyőztes magyar csapat a második félidőben tudott egy gólt gurítani, amelyet aztán meg is tudott őrizni a világbajnok amerikai csapattal szemben (Magyarország–USA 1:0). A folytatásban Olaszországgal döntetlen eredmény született (Magyarország–Olaszország 1:1). A szombati nap harmadik mérkőzésén a Tálas Ferenc edző

63 Lukács György (1984): Újabb kilenc érem. Dukai Géza világcsúcsot úszott. *Népsport,* 1984. 06. *22.* | www.paralympic.org/results/historical
64 Lukács György (1984): Czuth Gábor országos csúcsa diszkoszvetésben. *Népsport,* 1984. 06. *23.* | www.paralympic.org/results/historical
65 Lukács György (1984): Újabb érmek. *Népsport* [XL 149], 1984. 0*6. 24.* | www.paralympic.org/results/historical

irányításával játszó csörgőlabda-válogatott a finneket nagyon gólgazdag mérkőzésen biztosan verte (Magyarország–Finnország 6:4), és a nap végére csak az osztrák és a magyar csapat maradt veretlen.

Az íjászok záró versenynapján változatlanul nagy volt a hőség. *Trizsi Éva* a zárónapon már nem tudott tovább javítani a helyezésén, és végül 1978 körrel a 4. helyen végzett. Ugyanitt *Klein Gitta* 1907 körös teljesítménye a 8. helyre volt elegendő. *Klein Gyula* 2093 körös egyéni csúccsal a középmezőnyben, a 16. helyen tudott zárni. Az atléták közül egyedül a szegedi *Nagypál István* (C8) versenyzett, aki a 800 méteres síkfutás második előfutamából a második helyen jutott a döntőbe.

Miközben mindenhol a hőség nehezítette a versenyeket, az uszoda vizében ismét magyar versenyzők sikeréért lehetett drukkolni. *Kiscsatári János* (A2) a 100 méteres hátúszásban a három előfutamot követően jutott az esti fináléba, ahol 1:16,90-es idővel éppenhogy lemaradt a dobogóról, és a 4. helyen végzett. Ugyanebben a kategóriában és versenyszámban *Szűcs István* a népes mezőnyből nem jutott a döntőbe. A 200 méteres vegyes úszás tizennyolc fős mezőnyében az első előfutam győzteseként *Kiscsatári János* biztosan jutott a döntőbe, ahol jelentősen javítani tudta az előfutamban elért eredményét (2:51,59), de sajnos a holland versenyző mögött, rosszabb benyúlással lemaradt a dobogóról, és ismét a versenyszám 4. helyezettje lett. A szombati versenynap magyar érmét *Dukai Géza* produkálta, aki nem akart lemaradni a legeredményesebb magyar versenyző, Jeszenszky Attila mögött. A 200 méteres vegyes úszásban Dukai Géza (A1) 3:28,89-cel ismét bajnoki címet szerzett. A Népsportban és más hazai sajtóorgánumokban helytelenül ekkor még 13 aranyérem jelent meg, így Lukács György is *„A tizenharmadik arany"* címet adta a július 25-én megjelent tudósításában. Ennek a hibának valószínűleg sok összetevője lehetett, mint a 100 méteres gyorsúszásban Jeszenszky Attila által elért elsőség elvétele, az óvást követő bizonytalanság, aminek a végeredménye csak napokkal később született meg. Lukács a Népsport július 1-jén megjelent számában ezt a történetet egy keretes írásában magyarázza, és egyben korrigálja is. A magyar csapat szálláshelyén, a 10. emeleti dicsőségtablón már 12 aranyérem, 10 ezüstérem és 3 bronzérem szerepelt.[66] Érdemes tudatni, hogy a határás időeltolódás és a Népsport megjelenésének keddi szünnapja miatt az eseményekről közreadott információk jelentős késéssel jelenhettek csak meg, így úgy tűnik, hogy a kutatás forrásai közül hiányzik egy versenynap.

A következő két napon – vasárnap és hétfőn – az atlétikapályán voltak érdekeltek a magyar versenyzők. A szombati előfutamból a döntőbe jutott *Nagypál István* (C8) a 800 méteres síkfutás döntőjében harmadikként fordult a célegyenesbe, ahol portugál ellenfele lehajrázta, és így 2:30,00-as időeredménnyel a 4. helyen végzett. *Czuth Gábor* (B3) gerelyhajításban versenyzett, és 42,38 méteres eredményével ezüstérmet nyert, míg a diszkoszvetésben ötödik, a súlylökésben 4. helyen végzett. *Hegedűs Béla* (B1) diszkoszvetésben állhatott a dobókörbe és 30,17 méteres eredménye a 4. helyre volt elegendő. *Lorencz Pétert* (A6) magasugró versenyén az időjárásban jelentős változás történt, vihar nehezítette a versenyzők dolgát. A nagy eső és szél ellenére Péter beállította a kategória régi világcsúcsát, de sajnos ez is kevés volt a győzelemhez. A versenyt az ausztrál Morley Micael 1,77 méteres világcsúccsal nyerte, míg Lorencz Péter a két ausztrál mögött a bronzérmet szerezte meg[67] – írta helytelenül a Népsport kiküldött tudósítója. A kutatómunka során, harminckét évvel később derült fény arra, hogy a másik ausztrál versenyző Holcombe Brett és Lorencz Péter azonos magasságot 1,74 métert teljesítettek, és két ezüstérmet osztottak ki. Az IPC 2016. évi kimutatása szerint mindketten ezüstérmet vehettek át. Az IPC-dokumentum hitelességét erősíti, hogy – a paralimpiatörténeti kutatás során a Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége (FMSZ) irodájában, ahol a mozgáskorlátozottak MEOSZ-TSB, MMS archívumának egy része megtalálható – előkerült egy 1984-ből származó, írógéppel elkészült jegyzőkönyvmásolat, amely egyezőséget mutat az IPC jelenlegi nyilvántartásával. A másolat, valamint Vinkó György, az atléták edzőjének visszaemlékezése szerint Lorencz Péter ezüstérmes volt. Valószínűsíthető, hogy ez a magyar adminisztrációs

66 Lukács György (1984): A tizenharmadik arany. *Népsport*, [XL 150], 1984. 06. 25. | www.paralympic.org/results/historical
67 Lukács György (1984): Szaporodnak az érmek – ritkulnak az események. *Népsport*, [XL 151], 1984. 06. 27.

tévedés azért történhetett, mert a két versenyzőt az eredményhirdetéskor betűrend szerinti sorrendben szólították a dobogóra, így Pétert harmadikként hívták ki. Lorencz Péter és a csapat vezetése, de még a sajtó is bronzérmesnek tekintette. A tévedés abból is adódhatott, hogy akkoriban még csak egyfajta érmet készítettek, amely inkább bronzéremnek nézett ki, mint arany- vagy ezüstéremnek.

Medal	*Athlete (s)*	*Nation*
Gold	Morley, Michael	Australia
Silver	Holcombe, Brett	Australia
Silver	Lorencz, Peter	Hungary

IPC Medallists[68]

Az MPB eddigi kimutatásai alapján 12 aranyérmet, 12 ezüstérmet és 4 bronzérmet nyertek a magyar sportolók az 1984. évi New York-i Fáklya Világjátékokon, a VII. Paralimpiai Játékokon. A legújabb 2015–2016. évi kutatások alapján megállapítható, hogy Magyarországnak 12* aranyérem, 13* ezüstérem és 3* bronzérem a valós éremszáma.

A csörgőlabdaversenyek az addig két veretlen csapat mérkőzésével folytatódtak vasárnap. Az összecsapáson gól nélküli döntetlen született (Magyarország–Ausztria 0:0), ahogyan az már korábban is többször előfordult a *„sógorokkal"* folytatott összecsapások során. Ausztrália csapata következett, amelyet nagyon biztosan vert a *Dinya Imre, Németh Miklós, Szabó András, Molnár Ferenc, Kelemen József* összetételű magyar csapat. A hétfői mérkőzéseken megtorpantak a mieink, és ismét két döntetlennel indították a napot (Magyarország–Hollandia 1:1, Magyarország–Izrael 0:0). Majd következett az első vereség (Magyarország–Jugoszlávia 0:3). A körmérkőzéses rendszerben lebonyolított versenyben hétfő estére az 5. helyre csúszott vissza csapat a sok döntetlen miatt.[69]

Az utolsó napokban a csapat többsége – azok, amelyek már nem versenyeztek – turistáskodott, ismerkedett a várossal, vagy drukkolni ment a csörgőlabdacsapat mérkőzéseire. A sikeres rajtot követően megtorpant a csapat. Kedden és szerdán egyetlen győzelmet sem tudtak aratni Kanada, Egyiptom, Dánia és az NSZK ellen. A két nap mérlege 2 döntetlen, 2 vereség, így csütörtökön csak az 5–8. helyért mérkőzhettek. Ismételten meg kell említeni, hogy a csörgőlabdáról szóló információk csak a Népsport tudósításai alapján íródtak le, mert az IPC eredménytárában mindössze az első három helyezett nemzetet jelölik. Sajnos a kutatás során nem került elő az 1984. évi Fáklya Világjátékok Magyarországra került jegyzőkönyve, amely pontosan tartalmazhatja a magyar csörgőlabdacsapat tagjainak névsorát és eredményeit, így ez további kutatómunkára adhat késztetést. A csörgőlabdacsapat nyilvántartásának hiányossága mellett az asztaliteniszezők egyéni és csapatversenyeinek részletes eredménylistája is hiányzik. Az atléták közül *Szűcs István* (A2) gerelyhajításban a döntőbe jutott, ahol a 7. helyen végzett. *Lorencz Péter* (A6) távolugrásban nem került a döntőbe, viszont a 100 méteres síkfutás első előfutamának második helyezettjeként jutott a középdöntőbe, majd onnan a döntőbe. *Nagypál István* (C8) a diszkoszvetésben a 4. helyen végzett.

A vak sportolók pentatlonversenyszámában *Német László* (B1) a záró 1500 méteres síkfutás előtt már a dobogó második vagy harmadik helyére volt esélyes. Jól teljesítette a távolugrást (510 cm), a gerelyhajítást (27,50 m), a 100 méteres síkfutást (13,42 mp) és a diszkoszvetést (23,60 m). Az 1500 méteres távot

68 www.paralympic.org/results/historical

69 Lukács György (1984): Szaporodnak, az érmek – ritkulnak az események. *Népsport,* [XL 151], 1984. 06. 27. | www.paralympic.org/results/historical

5:10,34-es idővel teljesítette, és ezzel összességében 1677 ponttal az eredményhirdetéskor az ezüstérmet akasztották a nyakába.[70]

Az utolsó versenynapon, még a záróceremónia előtt, a mieink közül már csak *Lorencz Péternek* volt dolga az atlétikai stadionban. Mivel beverekedte magát az elődöntőből a középdöntőbe, majd a döntőbe, így ő volt a magyar csapat utolsó versenyzője. A 100 méteres síkfutás nagyon kiegyenlített mezőnyében Vinkó György edző a 2–5. hely valamelyikének megszerzését célozta meg. Lorencz Péter (A6) a döntőben nagyszerű rajtot vett, és megjavította az előfutamban és a középfutamban elért eredményét. A második, harmadik és a negyedik helyezéseket csak a célfotó segítségével tudták eldönteni. Lorencz Péter 12,14 mp-es idővel a 4. helyen ért célba.

A Hofstra Egyetem területe estére, a nyüzsgő élet helyett, ismét rendezett formáját mutatta. Mindenki a záróakkordra készült. A stadion bejáratánál mindenki egy foszforeszkáló rudat kapott a kezébe. A sötétedéskor sok ezer világító gyertya adott fényt a tűzijáték kezdetéig. A hivatalos ceremóniát és a játékokat New York város polgármestere zárta be.

A magyar csapatot 1984. július 1-jén, vasárnap, kora délután helyett késő éjszaka, a Ferihegyi repülőtéren a rokonokon és hozzátartozókon kívül nagyon sok szimpatizáns is várta[71] Az országok nem hivatalos rangsorában a magyarok 12* arany, 13* ezüst, és 3* bronzéremmel a 15., a mai IPC kimutatás szerint a 18.*[72] helyen végeztek. A kutatás feltárta, hogy a magyar és a nemzetközi nyilvántartások között ellentmondások, pontatlan információk is találhatók. További kutatásokkal és sportdiplomáciai ügyintézéssel célszerű lenne rendezni az asztaliteniszezők és néhány atlétikai szám versenyjegyzőkönyvét, valamint a csörgőlabda-mérkőzések jegyzőkönyveinek pótlását is el kellene érni. Az IPC jelenlegi nyilvántartásából hiányzik a teljes magyar csörgőlabda-válogatott név szerinti megjelenítése, valamint vannak olyan magyar nevek, amelyek pontosításra szorulnak.

A játékok alatt a versenyekről és eseményekről napi sajtót bocsátottak ki a résztvevők és az érdeklődők számára. A kutatómunka során sajnos csak hiányosan kerültek elő a Daily Torch napi számai.[73] Szükséges még kutatni, és a fellelt dokumentumokkal az IPC-nél adminisztratív úton eljárni. A helyi szervezők és versenyzőink hibájából további két aranyérmet veszítettünk el. A szervezők által elvett aranyéremről már számot adtunk, nem számoltunk be viszont a második aranyérem elvesztéséről, amelyben sajnos a sportolóink hibáztak. A 4×50 méteres gyorsúszóváltónk az első helyen ért célba, ekkor a parton lévő versenyzők örömükben a vízbe ugrottak, mielőtt mindegyik csapat a célba ért volna, ezért diszkvalifikálták a váltónkat.[74]

A sérülésspecifikus sportszervezetek vezetői mindkét játék megrendezését sikeresnek értékelték, de a szervezőknek az volt a véleményük, hogy a játékokat a jövőben mindig egy helyszínen és egy időben kell tartani. A paralimpiai játékok egységes képviseletére és részvételre van szükség. A négy nemzetközi szövetség: CP-ISRA, IBSA, az ISOD és az ISMGF ismét közös megállapodásra jutott. Hatékonyan kell működtetni a Fogyatékosok Világszervezeteinek Nemzetközi Koordináló Bizottságát (ICC), és a játékok vezető testületévé kell azt tenni.[75]

A magyar csapatról készült amatőr fényképek, Klein Gyula fotógyűjteményéből bocsájtotta rendelkezésre.

70 Lukács György (1984): Németh László ezüstérmes. *Népsport,* 1984. 06. 29. | www.paralympic.org/results/historical

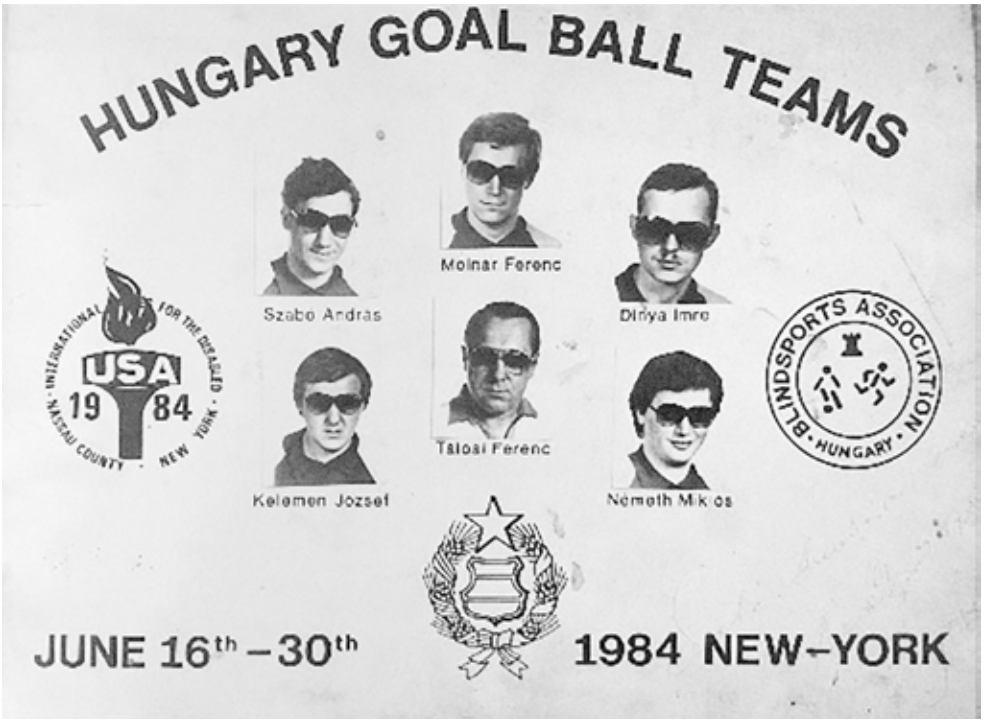
71 Lukács György (1984): Elcsendesedett a sportfalu. *Népsport,* 1984. 07. 01., 7. | www.paralympic.org/results/historical

72 *Szintén van némi eltérés az IPC-nyilvántartás és az eddigi magyar nyilvántartás között. A játékokat követő hazai dokumentumokban és a Népsportban is 12 arany, 12 ezüst és 4 bronzérem jelent meg, valamint a nemzetek közötti rangsorban a 15. helyen volt hazánk. A mai IPC-nyilvántartás szerint Magyarországot 12 arany, 13 ezüst, 3 bronzéremmel a 18. helyen tartják nyilván. A 15. helyről a 18. helyre történt változás oka az lehet, hogy az 1984. évi jegyzőkönyvek nemcsak hazánk esetében lehetnek pontatlanok és hiányosak, hanem más nemzetek esetében is. Amennyiben más nemzetek kutatói már bizonyítani tudták az IPC hiányosságait, úgy az változtatta meg az érmek és a nemzetek helyezési számát. Majsai Károly az asztalitenisz-csapat (Kovács, Majsai, Szepesi) ezüstérmét huszonhat évvel később ismertette el az IPC-nyilvántartás.

73 Forrás: Nádas Pál

74 Lukács György (1984): Elcsendesedett a sportfalu. *Népsport,* 1984. 07. 01., 7. | Csík János (1984): Magyar siker a tengeren túl. *Humanitás,* IV. évf. 4–5. sz., 1984. október, 16. | Nádas Pál (szerk.) (2005): *Paralimpiai történetek.* Budapest, MPB, 123–129. p.

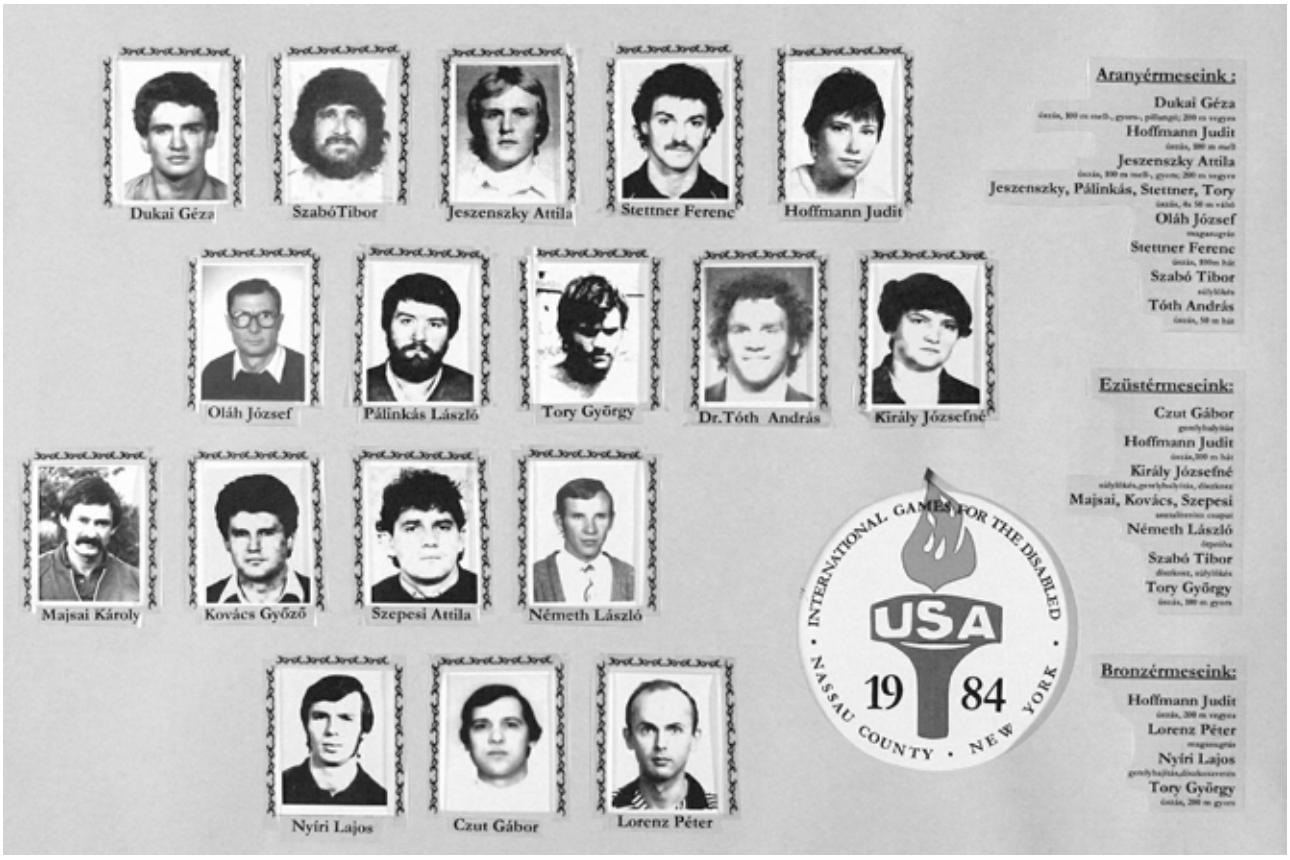
75 Nádas Pál (szerk.) (2005): Stoke Mandevill, New York. *Paralimpiai történetek.* Budapest, MPB, 123–125. p. [www.paralympic.org/stoke-mandeville-New York-1984/mascot]

A csörgőlabda-válogatott 1984-ben

Fogadás a Ferihegyi repülőtéren. Balról jobbra: dr. Tóth András, Pálinkás László, Nagypál István, Kelemenné Szakonyi Julia, dr. Chikán Csaba, dr. Derera Mihály

Paralimpiai érmesek 1984. évi tablója

Lukáts György: Sporttörténeti két hét az Újvilágban

Az a tinédzser, aki most, az ezredfordulót követően olvassa ezeket a sorokat, már nem érezheti át, hogy valójában mit jelenthetett a magyar képviselők, versenyzők, sportvezetők, kísérők számára, és ne vegyék szerénytelenségnek, nekem, a tudósítással megbízott újságírónak a lehetőség: ott lenni a nagy világtalálkozón. Hiszen – ne feledjük – 1984-et írtunk. (…) Emlékezetes, hogy 1980-ban Moszkvában nem vett részt az Amerikai Egyesült Államok (valamint jó néhány szövetségese) az ötkarikás játékokon. Ebből következik, hogy a Fáklya Világjátékok júniusi rajtját a Los Angeles-i olimpia előestéjeként egyfajta politikai tesztként fogta fel a világ. Ekkor még senki sem tudta, hogy az épek viadalának mezőnye teljes lesz-e. Az amerikaiak reménykedtek és egyben féltek is. A nyitónapon még keleti csodabogárként tekintettek a magyarokra, két nappal később azonban már irigykedve. Első aranyunkat (…) Tóth András szerezte 50 méter háton (…) A rendezők, nehezen találták meg a magyar zászlót, majd fordítva (zöld-fehér-piros) húzták fel a Himnusz alatt. Fél óra múlva már természetesen jól tudták a dolgukat, Jeszenszky negyedik aranyánál. Nos, a zászlós ifjú akkor még nem sejthette, hogy másnap is akad dolga velünk. Például akkor, amikor Dukai Géza 100 méteres mellúszásban világcsúcsot úszva nyert, sőt 100 pillangón is az övé lett az aranyérem. Ezen a napon további kilenc magyar dobogós helyezést könyvelhettünk el, köztük Szabó Tibor súlylökésben nyert aranyát és a férfi asztalitenisz-csapat ezüstjét.(…) Némileg csendesebb napok következtek, igaz, Dukai Géza újabb világcsúcsa (200 méteres vegyes úszás) konzerválta a kitűnő hangulatot. (…) A végső mérleg? Nos, lehet csettinteni: 12 arany-, 13 ezüst- és 3 bronzérem! Az élmény? Aligha kívánhat újságíró ideálisabb közösségben dolgozni. A magyar mini csapat iskolapéldáját mutatta be az egy mindenkiért, mindenki egyért szellemének. A nemzetek összesített ponttáblázatán

Magyarország az előkelő 18. helyen végzett. A legtöbb érmet az Amerikai Egyesült Államok szerezte Anglia, Svédország és Kanada előtt. (…) A tények tehát önmagukért beszélnek. Az érzések, az élmények pedig örökre belénk ivódtak. A magyar küldöttség közel 40 órás (!) utazás után érkezett meg Ferihegyre, ahol rokonok, barátok és sportbarátok várták a sikerembereket, hogy ott helyben, együtt énekeljék el a Himnuszt. Igen, a fogyatékosok sportéletének történelmi időszaka volt.[76] És, hogy a legjelentősebb eseményről is beszámoltunk: két hét alatt Veszprém, Pécs, Miskolc, Kaposvár és Ózd városa is bejelentette: mozgássérült-sportegyesületet alapít! Újabb rokkantak kapcsolódhatnak tehát be a mozgalomba, amelynek személyre szóló jelentőségéről nagyon sokat beszélhetnének azok, akik már nem tudnának meglenni a sportolás nyújtotta fizikai és szellemi élmények nélkül.[77]

„*Újból előkerültek a címeres öltönyök. (…) A Stadion Szálló éttermében, díszesen megterített asztalok között, Buda István államtitkár az OTSH elnöke látta vendégül a New Yorban járt és a Fáklya Világjátékokon nagy sikerrel szerepelt magyar mozgássérült és csökkentlátó sportolókat, vezetőket, edzőket. Az államtitkár köszönetet mondott a minden előzetes várakozást felülmúló helytállásért és kijelentette, (…) hogy a nagyszerű eredmények megteremtették a magyar mozgássérültek sportjának tekintélyét.*"[78]

76 Lukács György (1984): Fáklya Világjátékok, 1984 New York. [Sporttörténeti két hét az Újvilágban] *Paralimpiai történetek* (2005) Szerk., Nádas Pál, MPB, 125–128. p.

77 Lukács György (1984): Aranyak és bázisok. *Népsport,* 1984. július 4., 5. p.

78 Lukács György (1984): A Fáklya Világjátékok után. *Népsport,* XL. 169. 1-5. p.

NEW YORK 1984 (I–VIII. HELY) MAGYAR EREDMÉNYEI

Név I-VIII. helyezettek	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontok	VII. hely	VIII. hely	Megjegyzés
4x50 m vegyes váltó (úszás)	L1-L6	(Stettner, Jeszenszy, Pálinkás, Tory)									
Asztalitenisz (csapat)	L4		(Kovács, Majsai, Szepesi)								
Czuth Gábor (atlétika)	B3		gerely-hajítás		diszkosz-vetés, súlylökés			11			a diszkosz-vetés nem szerepel az IPC nyilván-tartásában
Csák József (atlétika)	B3				pentatlon (2227 pont)			3			
Dr. Tóth András (úszás)	L3	50 m-es hátúszás			50 m-es mell		50 m-es gyors	11			
Dukai Géza (úszás)	A1	100 m-es mellúszás 100 m-es pillangóúszás 200 m-es vegyes		100 m-es gyors	100 m-es hátúszás			28			
Hegedűs Béla (atlétika)	B1				diszkosz			3	súlylökés	gerely-hajítás	
Hoffmann Judit (úszás)	L6	100 m-es mell	100 m-es hátúszás, 200 m-es vegyes					17			
Jeszenszy Attila (úszás)	L6	200 m-es vegyes, 100 m-es pillangóúszás 100 m-es mellúszás, 4x50 vegyes váltó						22,75			
Király Józsefné (atlétika)	L5		gerely-hajítás, súlylökés, diszkosz					15			
Kiscsatári János (úszás)	A2				100 m-es hátúszás, 200 vegyes			6	100 m-es mellúszás, 400 m-es gyors		
Klein Gitta (íjászat)	L-integrált							0		1907 kör	
Kovács Győző (aszalitenisz)			csapat					1,6			
Lorensz Péter (atlétika)	A6		magasugrás		100 m-es síkfutás			8			

Név I-VIII. helyezettek	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontok	VII. hely	VIII. hely	Megjegyzés
Majsai Károly (asztalitenisz)			csapat					1,6			
Nagypál István (atlétika)	C8				800 m-es síkfutás, diszkosz-vetés			6			
Német Lászó (atlétika)	B1		pentatlon					5			
Nyíri Lajos (atlétika)	L5			gerely-hajítás, diszkosz-vetés				8			
Oláh József (atlétika)	B3	magasugrás						7			
Pálinkás László (úszás)	L6	4x50 m-es vegyes váltó				100 m-es pillangó		3,75		100 m-es mellúszás, 100 m-es hátúszás	
Stettner Ferenc (úszás)	L6	100 m-es hátúszás, 4x50 m-es vegyes váltó	200 m-es vegyes					13.75	100 m-es mell		
Szabó Tibor (atlétika)	L2	súlylökés	diszkosz-vetés					12			
Szepesi Attila (asztalitenisz)			csapat					1,6			
Szűcs István (atlétika)	A2							0	gerely-hajítás		
Tory György (úszás)	L5	4x50 m-es vegyes váltó	100 m-es gyors, 200 m-es vegyes					11,75	100 m-es hátúszás	100 m-es pillangó	
Trizsi Éva (íjászat)	L-integrált				1978 kör			3			
Érmek és helyezések száma		**12**	**13**	**3**	**12**	**1**	**1**		**6**	**5**	
Összes pontszám		**84**	**60**	**16**	**36**	**2**	**1**	**199.8 ≈ 200**			

Összeállította a hazai és az IPC adatai alapján Nádas Pál (2016)

Népsport

AZ ORSZÁGOS TESTNEVELÉSI ÉS SPORTHIVATAL LAPJA

SZERDA, 1984. JÚLIUS 18. Ára: 1,90 forint XL. ÉVFOLYAM, 169. SZÁM

Fáklya Világjátékok után a Stadion Hotelban

(5. oldal)

Egy kis élménybeszámoló. Buda István államtitkár (középen), Stettner Ferenc és Tóth András úszó, Trizsi Éva úszó és Tálosi Ferenc, a

Pest Megyei Hírlap

1984. JÚLIUS 18., SZERDA

Fogadás a Hotel Stadionban

Kitüntetéseket adtak át

Buda István államtitkár, az OTSH elnöke a Hotel Stadion étermében fogadást adott a Fáklya világjátékokon nagy sikerrel szerepelt magyar mozgássérült és csökkentálló sportolók tiszteletére. Az államtitkár méltatta a minden korábbi várakozást felülmúló New York-i szerepelést, a megszerzett 13 arany-, 12 ezüst- és 4 bronzérem értékét. A köszöntő után az OTSH elnöke kitüntetéseket adott át.

A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa dr. Plesa Istvánnak, a Fáklya világjátékokon eredményesen szerepelt mozgáskorlátozottak csoportvezetőjének, a mozgáskorlátozottak testnevelési és sportbizottsága elnökhelyettesének a mozgássérült sportolók orvosi minősítésében végzett nemzetközileg is elismert munkájáért a Magyar Népköztársasági Sportérdemérem arany fokozatát adományozta. A Kiváló munkáért kitüntetést négyen s az OTSH elnöki dicséretét ugyancsak négyen érdemelték ki. A világjátékokon kimagaslóan szerepelt sportolók, illetve szakvezetők pénzjutalmat kaptak.

Magyar Hírlap

12 1984. JÚLIUS 18, SZERDA

FOGADÁST ADOTT Buda István államtitkár, az OTSH elnöke kedden a

Buda István az OTSH és a MOB elnökének fogadása 1984

Buda István kitűntetéseket, dicsérő és elnöki elismerő okleveleket, az érmes sportolóknak pénzjutalmakat adott át. Hazánkban először történt meg, hogy az állam nevében, a hivatalos sportirányítás a sportolók által elért eredményeket pénzjutalommal értékelte. A jutalom átadásának ünnepélyes körülményeket szerveznek, mint ahogyan azt az *épek* esetében is tették. *Dr. Plesa Istvánt* a mozgássérültek csapatának vezetőjét a Magyar Népköztársaság Sportérdemérem arany fokozatában részesítették. Az eseményről a napilapok mindegyike beszámolt. Nem kerültek elő olyan dokumentumok, amelyekből pontosan tudható lenne, hogy az első eredményességi jutalom milyen mértékű volt. Néhány sportoló visszaemlékezése alapján valószínűsíthető, hogy 5000 és 20 000 Ft közötti, differenciált pénzjutalomban részesültek az érmes sportolók. A jutalmazás nagyságának reális értékelése érdekében leírom, hogy e tanulmánykötet szerkesztője 1984-ben, 36 évesen, általános iskolai testnevelő tanárként 5650 Ft/hó jövedelemmel rendelkezett. A Statisztikai Hivatal évkönyvében, az alkalmazásban állók havi átlagkeresete ugyanabban az évben 5452 Ft volt.[79]

79 Magyar Statisztikai Évkönyv (2013): *A háztartások jövedelme és fogyasztása, lakásépítés.* Központi Statisztikai Hivatal 2014, dr. Vukovich Gabriella, 1., 2., 5. p.

Aktivitás a nyolcvanas években

Az 1980-ban Moszkvában megválasztott új NOB-elnök, *Juan Antonio Samaranch* beiktatását követően felgyorsult a fogyatékos sportolókat tömörítő nemzetközi szervezetek, az ICC, majd az IPC és a NOB közötti nemzetközi együttműködés. A NOB elnöke már 1983. december végén bejelentette, „hogy a téli olimpián programba iktatnak egy óriáslesikló számot, Los Angelesben pedig két tolószékes versenyt a mozgássérültek számára. Az utóbbiakban a nők 800 méteren, a férfiak 1500 méteres távon versenyezhetnek. (…) Ezekkel a versenyekkel az a célunk, hogy megmutassuk: nem kizárólag a legjobb sportolókért vagyunk, s csak őket támogatjuk, hanem a csökkent mozgásképességűeket is. Remélem, ilyen és ehhez hasonló eseményekre sor kerül majd 1988-ban is – kommentálta a döntést a NOB elnöke. (…) Monique Berlioux, a NOB sportigazgatója a döntésről így nyilatkozott (…) kitárjuk előttük is az olimpia ajtaját, és megbecsülésünket, támogató szándékunkat bizonyítjuk…"[80] A NOB és a sérülésspecifikus nemzetközi szövetségek közötti közeledésről, kapcsolatfelvételről szóló információt erősítette meg a *Schmitt Pállal* készült MTI-interjú is, amelyet 1984. január első munkanapján készítettek. „*…hatalmas aktacsomag vár az asztalomon – mondta. – A levelek többsége Szarajevóból és Los Angelesből, az olimpiai városokból érkezett. A nyári városok házigazdái megerősítették, hogy az olimpia második hetében a Nemzetközi Atlétikai Szövetség és a NOB a mozgássérült sportolók számára tolószékes versenyt rendez.*"[81] „*Juan Antonio Samaranch, a NOB elnöke részt vett a mozgáskorlátozottak Innsbruckban megrendezett III. Olimpiai Játékának megnyitóünnepségén, és néhány versenyszámot is megtekintett. Az eseményt egyébként idén első ízben írták ki mint a NOB égisze alá tartozó versenysorozatot*" – írják 1984 januárjában a Népsport hasábján.[82] A nyári New York-i játékokra készülve, a NOB végrehajtó bizottsága nyílt levélben fogalmazta meg álláspontját. „*Azok, akik részt vesznek a Világjátékokon, nem mások, mint világszínvonalú versenyzők – SPORTOLÓK! (…) a világ legjobbjainak versengésén egy-egy siker nem magánügy, nem is lehet csak egy viszonylag szűk közösség öröme. Akár Los Angelesben, akár New Yorkban akasztanak érmet, arra mindannyian büszkék lehetünk.*"[83] Ekkor még a Schmitt Pál sem tudhatta, hogy csak a New York-i játékon szerepelhetnek magyar sportolók.

A mai olimpikonok és paralimpikonok teljesítményét nem érdemes összemérni az 1960–70-es évek bajnokainak teljesítményeivel. Minden csúcsteljesítményt a saját korában és társadalmi környezetében érdemes csak értékelni. Célszerű elkerülni azok összehasonlítását. A négyévente megrendezett Stoke Mandeville-i Játékok megalakulásától számítva (1948–1992) több mint 44 évet kellett várni, hogy természetes lehessen, a paralimpiai játékok és az olimpiai játékok (2012-től) egységes versenyszervezési rendszere. A részt vevő felek, saját identitásukat megőrizve, tiszteletben tartják a másikét, és az olimpiai játékokat a paralimpiai játék követi.

A paralimpiai versenyekre történő kijutás kvalifikációjának ma használatos rendszere is a sportmozgalom közel 70 éves fejlődéstörténete során, a sportági differenciálódás és szervezeti önállósodás figyelembevételével, a sportolói teljesítmények fokozatos javulásával, a technikai eszközök fejlődésének hozzájárulásával alakult ki.

Kerékpározás az olimpiai ötpróbán 1981-ben

80 Gallov Rezső (1983): Bikila szellemében. Tolószék és olimpia, *Népsport*, XXXIX.,308., 1983 december 29. 8. p.

81 Ismeretlen szerző, MTI (1984): Az első munkanap, *Népsport,* XI.évf., 1.sz. 1. pd.

82 Samaranch Ausztriában, *Népsport,* XL., 14., 1984. január 18.,12. p.

83 Lukács György (1984): Amit az „Angyalok városában" is érdeklődéssel figyelnek: Fáklya Világjátékok, *Népsport,* XL. évf. 58. szám. 1984. március.9., 5. pd.

Meghatározott nevezési szinteket már az 1984. évi Fáklya Világjátékon is alkalmaztak a mérhető sportágak – atlétika, íjászat, úszás – esetében. A versenyszámoknál és a sérültségi versenyek kategóriáinál differenciáltan határozták meg a minimális nevezési szinteket. A sportolói és kísérői részvételi létszámot korlátozó szabályokkal magyar sportvezetők ekkor találkoztak először. A sportolók számára a New York-i utazócsapatba kerüléshez – a torontói válogatással szemben – már minden sportágban voltak országos bajnoki versenyrendszerek, és a kupákon, spartakiádokon, nemzetközi versenyeken elért eredményeket vették figyelembe. A szintidők és a mérhető teljesítmények ismeretében – szintfelmérő versenyek, edzőtáborok és az országos bajnokságok időpontjának előrehozatalával – versengés indult a csapatba kerülésért. Ekkor történt meg, hogy az egyes nemzetek és a sportágak részvételi létszámát már korlátozták. Az 1984. évi versenyektől datálható a teljes résztvevői létszám szabályozása. A szabályok alól csak azok a nemzetek kaphattak minimális létszámban mentességet, amelyek első ízben vettek részt a játékokon. Ilyen vagy ehhez hasonló kivételezési bánásmódot talán még ma is alkalmaznak. A sérülésspecifikus nemzetközi szervezetek által biztosított sérültségi kategóriák és versenyszámaik fokozatos növekedése, valamint a versenyszervezés maximális létszámának meghatározása, a részvételi korlát minőségi javulást eredményezett. Az ISOD 1984-ben már a sportáganként – és az azon belüli versenyszámokban – elért eredményeket is nyilvántartotta, és világranglistát is készített. Voltak már akkor is olyan magyar sportolók, akiket a sportági világranglistán a legjobbak között jegyeztek. Csapatsportágak esetében például a magyar csörgőlabda-válogatott az 1981. évi Fulda (NSZK) városában megrendezett Európa-bajnokságon elért első helyezésével szerzett jogot az 1984. évi játékokon való részvételhez. Az ülőröplabda-válogatott első vb-részvétele előtt (1983) már pontosan lehetett tudni, hogy csak a vb 1–6. helyezettjeinek adják meg a Fáklya játékokon való részvétel lehetőségét. Mivel a mieink a 7. helyen végeztek, nem lehettek ott 1984-ben New Yorkban. Mint ahogyan már erről az előzőkben írtunk, a különböző sérülésspecifikus nemzetközi sportszervezetek (ISOD, ISMGF, CP-ISRA és az IBSA) megalakulásuk pillanatától kezdték kialakítani sportági kontinens- és világjátékaikat, bajnokságaik rendszerét. Az amputáltak, a fejlődési rendellenességgel születettek és egyéb bénultak, pl. a járványos gyermekbénulás (Heine–Mendin-kór) következtében érintettek versenyeit az ISOD, míg a látássérültek versenyeit az IBSA koordinálta. Ezek a szervezetek határozták meg a részvétel szabályait és a kvalifikációs szinteket is. A mozgáskorlátozottaknál az asztalitenisz az egyik legrégebben űzött, az integráció rendszerében is megjelenő sportág. Már nagyon korán önállósította magát az ISMGF-en belül, és megkezdte az Eb-, vb-versenyrendszerek bevezetését. Fejes András révén már 1966-ban született magyar Eb-aranyérem, amelyet már nem a Stoke Mandeville-i Játékok keretében rendeztek. Tauber Zoltán 1976-ban paralimpiai aranyérmet szerzett, és Majsai Károly, valamint Szepesi Attila az 1983-as Európa-bajnokság alkalmával harcolta ki a New York-i részvétel lehetőségét.

A hazánkban a nyolcvanas évek, a sportoló mozgássérültek életében a legjelentősebb – és a jövőt is jelentősen befolyásoló – időszak volt. A Fáklya Világjátékok (VII. Paralimpiai Játékok) sikerén túl a mindennapi gyakorlat terén hazánkban ekkorra alakulnak ki a sportágak országos versenyrendszerei. Történtek olyan hazai és nemzetközi események, amelyek felgyorsították az adott sportág hazai fejlődését. Rády Gyula vezetésével megalakult a Magyar Röplabda Szövetségen belül az ülőröplabda-albizottság. Kecskeméten egy bajnoki kosárlabda-mérkőzést követően száznál több néző előtt játszott a magyar és finn ülőröplabda-válogatott. A Fáklya Játékokra készülő finn ülőröplabda-válogatott felkészüléséhez edzőpartnernek hívták meg a magyar csapatot. Ez volt az első olyan meghívás, amelynél még a repülőjegyet is egy másik nemzeti szövetség biztosította. A Lahti városában játszott második mérkőzésen szerezte meg a magyar ülőröplabda-válogatott az első jelentős győzelmét. Az NSZK ülőröplabda-válogatottja saját költségen jött hazánkba, hogy az 1984. évi játékokra készülve, eredményes szereplésük érdekében három edzőmérkőzést játsszanak a mieink ellen. A HOSC ülőröplabda-csapata harmadszor nyerte meg az akkor már hatcsapatos bajnokságot, de a fejlődést jól mutatja, hogy az 1984–85. évi bajnokságon már kilenc csapat játszott. Keleti és nyugati

csoportban rajtolt a bajnokság, majd rájátszással és helyosztókkal záródott. Az ISOD hazánknak ítélte oda az 1986. évi ülőröplabda-világbajnokság rendezési jogát. Pécs városában megkezdődött a vb előkészítése.

Először történt meg, hogy a III. Téli Olimpiai Játékok (1984, Innsbruck) a NOB védnöksége alatt zajlott. A III. Téli Paralimpiai Játékok története során az OTSH külön engedélyével, a MEOSZ-TSB anyagi finanszírozásában, Koncz Péter síoktató személyében, először lehetett jelen magyar szakember a versenyek helyszínén.[84] 1984. február 11-én a NOB támogatásával Szarajevóban a XI. Téli Olimpiai Játékok (1984. február 8–19.) helyszínén, a női műlesiklás után, bemutatót tartottak a téli sportágak mozgássérült sportolóinak részvételével, amelyről itthon tudósítás jelent meg.[85]

A kerekesszékes kosárlabdasport hazai beindítása is 1984-hez köthető. *Dr. Vilmos Endrének,* a Magyar Kosárlabda Szövetség (MRSZ) elnökének, a MALÉV vezérigazgató-helyettesének szervezésében, a NOB és a Nemzetközi Kosárlabda Szövetség (International Basketball Federation FIBA) támogatásával, hazánkba érkeztek a kosárlabdázásra alkalmas első kerekesszékek. A holland szövetség az eszköz mellé oktatófilmet is küldött ajándékba.[86] Az NSZK-beli Ravensburg kerekesszékes kosárlabdacsapata 1984. július közepén bemutatójátékra érkezett Budapestre, ahol a 10 db új kerekesszék először került éles bevetésre. A találkozó előtt edzésbemutatót tartottak, ahol a bemelegítést, a játék technikai, majd taktikai elemeit mutatták be. A mérkőzést követően egy újabb, játékra alkalmas versenyszéket adtak át a HOSC-csapat számára.[87]

Több vidéki városban (Kaposvár, Szombathely) megkezdik a mozgássérült gyermekek úszásoktatását, ahová a HOSC New Yorkot megjárt bajnokai és edzője bemutatóra és tanácsadásra mentek. Szegeden a mozgássérültek sportolása érdekében sportegyesületet alapítottak Újszegedi Lakótelepi SE néven.

Dr. Wágner Pál, a lovasterápiával foglalkozó első hazai szakember és *Apjok Csilla* alpesi síző (súlyos síbalesetét követő rehabilitálása során) indította el hazánkban a terápiás lovas foglalkoztatást. Fonyódon az NDK, Lengyelország és Magyarország részvételével atlétikai ISI-Interkupa versenyt rendeztek. A szocialista országok közötti ISI-versenyek keretében NDK, Csehszlovákia, Lengyelország és Bulgária részvételével Balatonfűzfőn rendeztek úszóversenyt, ahol a magyar férfi-úszóválogatott először győzte le az NDK csapatát. Az NDK felett aratott győzelem szép reményeket táplált a New York-i utazás előtt.

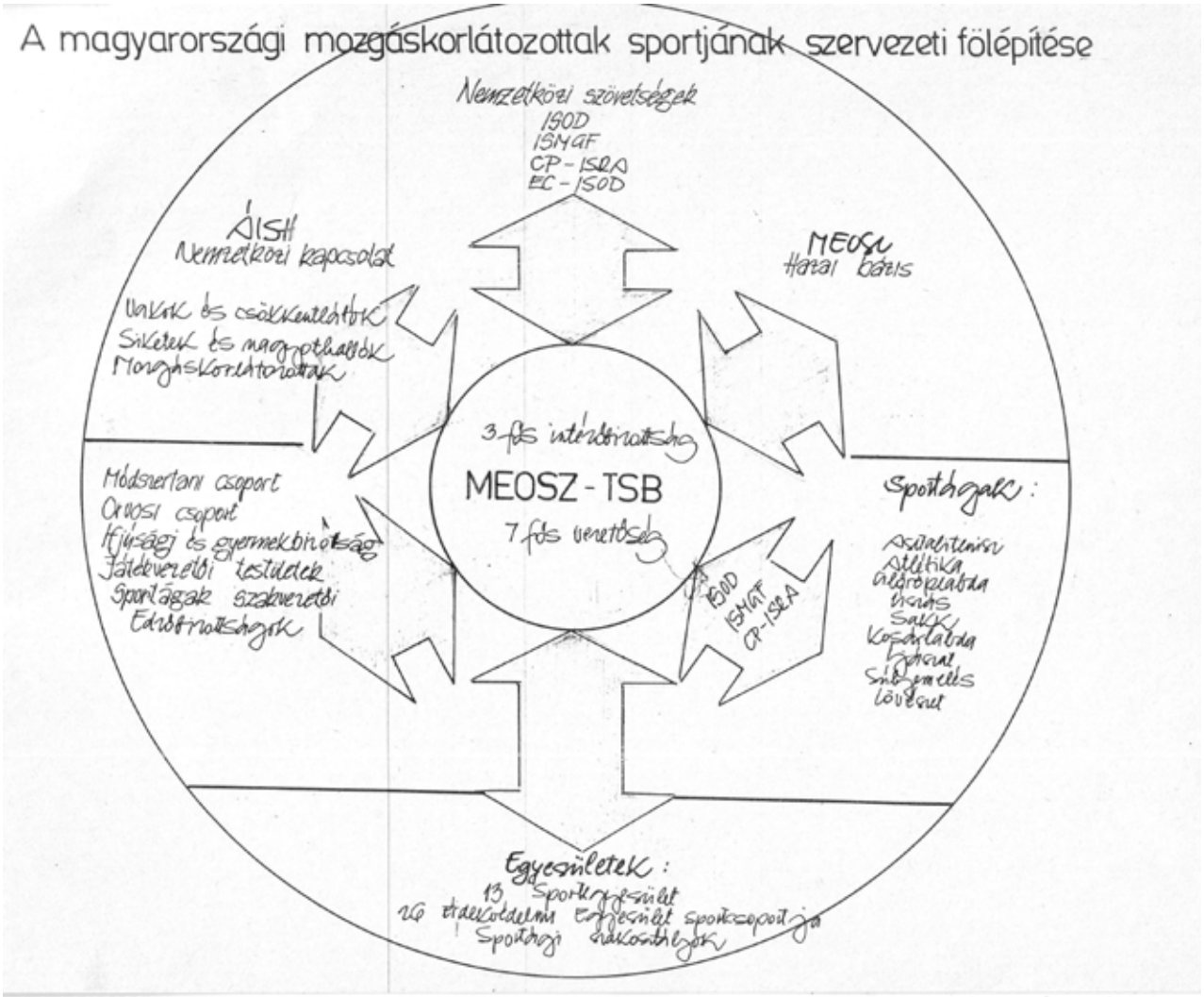
Következett a nagy megmérettetés, a New York-i játékok, amely a mai napig a legeredményesebb paralimpiai szereplésnek számít a magyar mozgás- és látássérültek sportjának történetében. Újabb mozgássérült-sportegyesület alakult Mohácson. Közel 300 magyar és külföldi résztvevővel öt sportágban (asztalitenisz, atlétika, sakk, úszás és ülőröplabda) 1984. augusztus 16–18-án második alkalommal rendezték meg a Sopianae Kupát Pécsett. Szolnokon a Tiszaligeti sportcsarnokban 1984. szeptember 7. és 9. között 100 magyar és 40 külföldi (osztrák, csehszlovák, dán, holland, jugoszlás, lengyel, NSZK- és USA-beli) asztaliteniszező részvételével a MEOSZ-TSB nyílt nemzetközi és országos versenyt rendezett. Veszprémben megalakult a Mozgássérültek Törekvés Sportegyesülete. A MEOSZ-TSB Békéscsabán, 1984. november 10. és 18. között svájci rendszerű lebonyolítással, több mint 30 résztvevővel rendezte meg a mozgáskorlátozott sakkozók első országos bajnokságát. Az év végén a BVSC asztalitenisz-termében megrendezték az első Tízek Bajnokságot, férfi és női, ülő és álló kategóriában, az országban akkor legjobbnak tartott 40 asztaliteniszező számára. Mind a négy győztes 9 győzelemmel, veretlenül lett első.[88]

Az 1980-as években valami megmozdult hazánkban a mozgássérült emberek érdekében. *Wessely Vilmos* kezdeményezésére a KISZ Budapesti Bizottsága a mozgássérültek számára Pesthidegkúton akadálymentes lakásokat, lakóparkot épített. Később, 1987-ben három szakosztállyal (atlétika, kerekesszékes kosárlabda és sakk) a lakótelepen

84 Koncz Péter (1984): Téli Olimpia Innsbuckban. *Versenyben.* MEOSZ-TSB, 10-11. p. Nádas Pál gyűjtése.
85 Lukács György (1984): Olimpia után. Olimpiai bemutató. *Népsport,* XL. 23., 1984. január 28., 4. p.
86 Udvardi Gyöngyi (1984): Összefogásból új sportág? *Népsport,* XL. 19., 1984. január 23., 4. p.
87 Lukács György (1984): Ülőkosárlabda bemutató. *Népsport,* XL. 180., 1984. július 29., 11. p.
88 Népsport (1984): HOSC fölény. *Népsport,* 1984. december 9., 7. p.

lakók érdekében megalakult a Rodata SE. A MÁV Dunakeszi Járműjavító tervezői, akkor még különlegesnek számító, kerekeszékesek számára is alkalmas vasúti kocsit fejlesztettek ki, amit a sportolók azonnal igénybe is vettek.[89]

Rendszeressé vált, hogy a Népsport pénteki számában, a hétvégi sportműsorok rovatban a mozgáskorlátozottak versenyei is megjelentek. Voltak olyan események is, amelyeket kiemelt programként jelenítettek meg, és azokról tudósítottak vagy beszámoltak a hírekben. A Népsport mellett több fővárosi és vidéki napilap (Zalai Hírlap, Kelet-Magyarország, Népújság, Dunántúli Napló stb.), valamint hetilap (Képes Sport, Képes Újság, Röplabda Magazin stb.) is rendszeresen foglalkozott a mozgássérültek sportjával. A Magyar Nemzetben egy rövid, akár ma is érvényesnek mondható, összehasonlító elemzés jelent meg a mozgáskorlátozottak sportolásával kapcsolatban.[90] A Népsportot a lap főmunkatársa képviselte a Fáklya játékokon. Visszaemlékezések alapján tudhatjuk, a napilap akkori főszerkesztője támogatta, hogy Lukács György, a lap röplabdaszakírója a csapattal utazzon a Fáklya Világjátékokra. A lap és Lukács is úgy kezelte a mozgás- és látássérültek paraolimpiai játékát, mint minden más sportesemény. Márciusban a lapban megtörtént az első nagy,

MEOSZ-TSB és a sportélet szervezeti felépítése az 1980-as években

89 Rédei Ferenc (1984): Vonat a mozgássérülteknek. *Népszava*, 1984. november 11.
90 Kertész (1984): Két ezrelék. *Magyar Nemzet,* 1984. október 10., 9. Nádas Pál gyűjtése.

előzetes beharangozó. A címoldalra került a Fáklya Világjátékok logója, közvetlenül az *„Ülésezett a MOB elnöksége"* írás alá. A MOB elnöksége akkor még nem tudta, hogy a Los Angeles-i Olimpiai Játékok magyar részvételéről másképpen kell majd dönteniük, mint ahogyan azt márciusban tervezték. *Amit az angyalok városában is érdeklődéssel figyelnek* című írás négy teljes hasábban, két fényképpel (Gyarmati Dezső olimpiai bajnok vízilabdázó érmet ad át Kiscsatári Jánosnak, az 1983. évi úszó ob győztesének) harangozta be a játékokat. Az Olimpiai Játékok (1984. július 28–augusztus 12.) rajtja előtt, 1984. június 17. és 30. között, New York ad otthont a mozgás- és látássérültek olimpiájának, amelyen hazánk sportolói is részt fognak venni. Ettől kezdve más sajtótermékek is foglalkoznak az eseménnyel. A MEOSZ-TSB Versenyben című kiadványáról a Hétfői Hírekben Hámori Tibor méltatása jelent meg.[91] Érdekességként lehet említeni, hogy olyan lap, mint a Szövetkezeti Hírek is, jelentős terjedelemben foglalkozott a játékokkal. Gyárfás Tamás újságíró – aki ebben az időben New Yorkban élt, később a Magyar Úszószövetség elnöke lett (1993–2016) – *Nem létezik csendes nap* című tudósításában külön fejezetben foglalkozott a Fáklya Játékokkal.[92]

Az ország egyre több egyesületében kezdett tért hódítani a tudatosan és rendszeresen végzett, edzők által irányított foglalkozások szervezése. A sport rehabilitációs fontosságáról és az abból kifejlődött versenysport jelentőségéről, a sajtókapcsolat fontosságáról a MEOSZ 1985. szeptember 16-án országos nyilvánosságot jelentő sajtótájékoztatót tartott. A sajtótájékoztató összehívását az kényszerítette ki, hogy hiába foglalkozott és adott hírt a magyar sajtó a mozgássérült sportolók eredményeiről, és hiába volt már ismerhető a NOB és a mozgáskorlátozottak nemzetközi sportszervezetei között kialakult együttműködés, a hazai sportirányítást az előremutató fejlemények sem mozdították ki az addig bevált napi gyakorlatukból. Az OTSH továbbra sem tartotta fontosnak, és legfőképpen az épek sporttevékenyégével összehasonlíthatónak, tehát nem tartotta sportnak és legfőképpen nem versenysportnak a mozgássérültek sporttevékenységét. A MEOSZ ugyanakkor sajátjának és nagyon fontosnak tartotta a sporttevékenységek minél szélesebb körben történő megismertetését. *„Biztosítani az egészségmegőrzést, a szabadidő sporttal történő hasznos és szakszerű eltöltését, a hazai sportági versenyrendszer növekedését és hazánk nemzetközi reprezentációjának, a nemzetközi versenyeken való részvétel állam által történő biztosítását"*.[93] A nyolcvanas évek közepére tehető a speciális iskolákban tanuló diákok bevonása és a kezdő sportolókkal való foglalkozás tudatos szervezése is.

A módszertani szakmai anyagok kidolgozása, a testnevelési és sportjátékok mozgássérültekre történő adaptálásának és játékrendszereinek kialakítása, a belső képzések és a sérülésspecifikus kategóriákkal kapcsolatos vizsgálatok módszertanának hazai adaptálása is a 80-as években vált fontossá. *Dr. Benczúr Miklósné* szerkesztésében megjelent az első hazai szakirodalom a MEOSZ anyagi támogatásával a Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottságának (MTSB) kiadásában. A *Mozgáskorlátozottak Sportja* címet viselő kézikönyvet cserélhető lapokkal, kapcsos könyv formátumban adták ki azzal a céllal, hogy a sportszakmai változásokat követni lehessen, új tartalom esetén a lapok kicserélésével, a legfrissebb hazai és nemzetközi szabályokat közzé lehessen tenni. *Kelemenné Szakonyi Júlia,* a MEOSZ főtitkára ebben a könyvben foglalta össze először a hazai és nemzetközi sporttörténetet. A könyv hazánkban először rögzítette a nemzetközi szövetségek (ISMGF, ISOD, CP-ISRA) sportolói osztályba sorolásának szabályait és a kontinensekre vonatkozó versenyrendszereit. Minden sportág (asztalitenisz, atlétika, íjászat, légpisztoly, sakk, súlyemelés-erőemelés, úszás, röplabda, testnevelési játékok és ügyességi versenyek) külön fejezetet kapott, amelyben a sportágspecifikus szabályokat rögzítették. Hazánkban ez a kézikönyv volt az első olyan kiadvány, amely a mozgáskorlátozottak sportja szabálykönyvének tekinthető.[94] Ilyen, a sportágak egészét átfogó szabálykönyv azóta sem jelent meg. A kézikönyvet tankönyvként

91 Hámori Tibor (1984): Hétfői Hírek, Hétközben, XXVIII. 19. sz. 1984. május 7.
92 Gyárfás Tamás (1984): Nem létezik csendes nap. *Népsport,* XL. 140., 1984. június 14., 8. p. Nádas Pál gyűjtése.
93 Nádas Pál (1985): Sajtótájékoztató, MEOSZ, 1985. szeptember 16. MEOSZ irattár. p. Nádas Pál gyűjtése.
94 Benczúr Miklósné (szerk., 1984): *Mozgáskorlátozottak Sportja. Kézikönyv.* MEOSZ-TSB.

is használták az első hazai kategorizálási képzésen. A képzést a gyógytornászképző Frankel Leó úti épületében tartották. Az országos képzésen ortopéd orvosok, gyógytornászok vettek részt, amelyet a MEOSZ-TSB keretében dr. Plesa István és dr. Benczúr Miklósné szerveztek. A képzés célja az volt, hogy az országban az ugrásszerűen megnövekedett számú sportolókat minél hamarabb lehessen a nemzetközi sportági és sérültségi versenykategóriákba besorolni. A cél az volt, hogy a lakóhely környezetében – ne csak a fővárosban – lehessen elvégezni az orvosi és kategorizálási vizsgálatokat. Közel 10 évvel később, 1992-ben, a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS) kiadásában jelent meg dr. Benczúr Miklósné szerkesztésében a *Mozgáskorlátozott sportolók osztályba sorolása* címet viselő munka. A kategorizáláshoz értő szakemberek országos hálózatának kiépítése nem valósult meg.

A mozgássérült gyermekek számára 1984-ben indított országos, Sportolj Velünk! gyermeknapi program több száz mozgáskorlátozott gyermeket tudott mozgósítani. Az évente megrendezett játékot 28 éven át a Testnevelési Főiskola Sportcsarnokában rendezték. A Magyar Úttörő Szövetség támogatásával jött létre a gyermeknapi Sportolj Velünk! program, amelyen a Mozgássérültek Pethő András Intézete és a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon tanulói együtt játszhattak. Ilyen azelőtt nem volt, mert a két intézmény szakmai vezetése kibékithetetlen ellentétben volt (gyógypedagógia versus konduktív pedagógia). A MEOSZ-TSB vezetése kezdeményezte, hogy a Magyar Úttörő Szövetség mint védnök hasson oda, hogy a felnőttek a szakmai ellentéteket tegyék félre, és a két intézmény diákjai játszhassanak egy jót. A TF csarnokában az ország sok városából 250–300 gyermek érkezett minden év májusában. A gyermekek és kísérőik minden alkalommal újabb és újabb adaptált játékok szabályismeretével térhettek haza. Az évente rendszeresen ismétlődő játékokat a lakóhelyi rehabilitációs programokban is felhasználhatták, és évről évre egyre felkészültebb gyermekcsapatok érkeztek, egyre több egyesület, szövetség, alapítvány, iskola, egészségügyi intézmény csatlakozott a programhoz, és hozta el gondozottjait, tanítványait.

Gyermeksportnap 88

MOLNÁR BÉLA FELVÉTELEI

Hajrá Mexikói út

14 A legkisebb is lehet a csúcson

Művészi torna

Gyermekverseny 1988-ban

A mozgáskorlátozott gyermekek számára megrendezett Sportolj Velünk! országos gyermekversenyekről készült fotográfiák[95] és televízíós mozgókép[96] is jól tanúskodnak erről. A program keretében úszóversenyeket is rendeztek. A TF 25 méteres uszodájában voltak az első, utánpótlás céljait is szolgáló versenyek. Ma már tudjuk, hogy több későbbi paralimpikonnak a TF-medence volt az első versenyhelyszíne. A Testnevelési Főiskola Sportcsarnoka sajnálatos módon 2015 októberében a tűz martaléka lett. A gyermekverseny mai változatát a „mozgásjavító" iskola 25 méteres uszodájában és új épületegyüttesében bonyolítják.

A nyolcvanas évek aktivitásának néhány kiemelt eredménye:

- A MEOSZ érdekvédelmi egyesületeiben is elkezdtek sportolni.
- Voltak olyan érdekvédelmi szervezetek is, amelyek önálló sportegyesületet alapítottak (Eger, Ajka, Veszprém, Vác, Tatabánya, Szeged, Vásárosnamény, Gyula, Nagykanizsa).
- Úszásban megrendezték az első vidékbajnokságot.
- Asztaliteniszben a top verseny mellett külön rendeztek Budapest-bajnokságot.
- Mozgássérült sportolók közül először az ülőröplabdások használhatták edzőtáborozás céljából a Népstadion és Intézményeinek edzőtáborát.
- Tízévi huzavona után elkészül a budapesti mozgásjavító iskola tanuszodája.
- Az IBUSZ budapesti maratoni futóversenyén először teljesítette a távot kerekesszékkel magyar sportoló. A 24 éves *Urbancsok György,* a HOSC versenyzője Köteles László edző irányításával és a Gyógyászati Segédeszköz Gyára (GYSGY) saját fejlesztésű és gyártású sportkocsijával indult a versenyen.
- A sakkozók a hazai versenyek mellett először vettek részt külföldi nemzetközi versenyen.
- A bonyolult versenyengedélyezési procedúra kötöttségei ellenére gyors fejlődésnek indult az autós ügyességi versenyek hazai rendszere.

Az OTSH szervezésében 1985. november 5-én megrendezett országos eseményen, a sportvezetők és társadalmi aktivisták kitüntetéseinek átadása alkalmából – nagyon sok sportvezető társaságában – két olyan sportvezető is kap elismerést, akik nem az *épek* sportjának területén, hanem a mozgássérültek sportjának fejlesztéséért dolgoztak. A Magyar Népköztársaság Sportérdemérem ezüstfokozata kitüntetést adományozták *dr. Benczúr Miklósnénak* és *Kelemenné Szakonyi Júliának*.[97] (Magyarországon a szocialista társadalmi berendezkedés ideje alatt a Nagy Októberi Szocialista Forradalomról november 7-én történő megemlékezés nemzeti ünnepnek és munkaszüneti napnak számított.) Hazánk felszabadulásának ünnepe alkalmából pedig *Csík Jánosnak* a Sport Érdemérem bronzfokozatát adományozták, amelyet az ország sportvezetővel együtt, integrált ünnepség keretében vehetett át. 1985–1986-ban az atléták, asztaliteniszezők, úszók, íjászok, ülőröplabdások számára egyre növekedett a nemzetközi versenyen való részvétel lehetősége. Rendszeres versenyzői lettek a magyar sportolók az ISOD által szervezett sportági kontinensviadaloknak.

A kerekesszékes kosárlabdacsapat 1985 decemberében részt vesz az első nemzetközi tornáján Prágában, majd egy évre rá, 1986 októberében a jugoszláv Ljubjana, az NDK-s Leipzig és a cseh Prága csapatát látták vendégül a Veres Péter Gimnázium tornacsarnokában. A hazánkban megrendezett nemzetközi versenyek száma asztalitenisz, úszás és ülőröplabda sportágakban gyarapodott. A HOSC 1985-ben, fennállásának 15. évfordulóját nemzetközi úszóverseny megrendezésével ünnepelte (csehszlovák, lengyel, jugoszláv és osztrák résztvevőkkel). A versenyt a Komjádi uszodában rendezték meg, és ekkor került először sor arra, hogy az ISOD úszószakág-felelőse, Chippington kisasszony megtekintette a Benczúr–Koller–Plesa–Csík által kidolgozott és hazánkban, valamint az ISI-versenyeken használatos szorzószámos úszóverseny lebonyolítását. A sérültségi osztályokba történő besorolás hazai és nemzetközi szintű átalakulási folyamatához kívántak a hazai szakemberek ezzel a rendszerrel hozzájárulni.[98]

95 Fotó: Molnár Béla
96 Forrás: MTVA archivum
97 Népsport (1985): XLI. 266., 1985. november 6., 4. p. Nádas Pál gyűjtése.
98 Dunai (1985): Igazságosabb összehasonlítás. *Népsport,* XLI. 252., 1985 október 20., 6. p.

Az ISOD-tagságnak és az intenzíven fejlődő hazai és nemzetközi kapcsolatoknak volt köszönhető, hogy a sérült emberek hazai sportéletében Magyarország először rendezhetett világbajnokságot mozgássérülteknek, amelyről televíziós közvetítés is történt.[99] A pécsi vb-t követően az ülőröplabdasport hazai csapatainak száma 14-re növekszik.

Kerekesszékes magyar sportoló először vett részt és teljesítette a szupermaratoni számot. *Urbancsok György,* a HOSC sportolója a háromnapos verseny 200 km-es távjának teljesítésével sajtó- és tv-nyilvánosságot szerzett a mozgássérültek ügyének.[100]

A MEOSZ a hazai versenyrendszer támogatásán túl úgy is segítette a sportbizottság működését, hogy 1984-től a sakk sportágban jelentős eredményeket felmutató *Pásztor Annamária,* a MEOSZ munkatársa félállásban dolgozhatott a sport fejlesztésének ügyéért. A hazai és nemzetközi ügyek növekedése miatt, valamint az ülőröplabda-világbajnokság előkészítése érdekében 1986 szeptemberéig, mint MEOSZ-alkalmazott, már teljes munkaidőben intézte a sport ügyeit.

Az MTSB 1986-ban áttette a székhelyét a HOSC-irodából a MEOSZ irodájába (XIII. ker., Kárpát utca). *Pásztor Annamáriát Varga Krisztina* (1986–1989) már mint főállású munkatárs a MEOSZ-TSB ügyvezetőjeként váltotta.

A sikeres 1986-os évet október 16-án az Állami Ifjúsági és Sporthivatal (ÁISH) ünnepség keretében zárta le. *Dr. Pongrácz Antal,* az ÁISH általános elnökhelyettese a sikeres év eredményeképpen elismeréseket adott át a göteborgi érmesek (úszás, atlétika, íjászat: 6 arany, 5 ezüst, 8 bronz) és a pécsi vb-ezüstérmesek és rendezők számára. *„Sok még a tennivaló, hogy szélesíthessük a kört, hogy a hátrányos helyzetet fokozatosan megszüntessük, hogy a lehető legtöbben hozzáférhessenek a sport nyújtotta örömökhöz. Göteborg és Pécs példája bizonyítja, hogy jó úton haladunk és a két városhoz fűződő nagyszerű sikerek újabb erőt, lendületet adnak a folytatáshoz"* – fejezte be ünnepi köszöntőjét dr. Pongrácz Antal. Eredményességi jutalmat 48 sportoló, sportvezető és szervező vehetett át.[101] A hazai sportmozgalom történetében először fordult elő, hogy a paralimpiai ciklusok közötti eredményeket a sporthivatal pénzjutalma követte.

Az 1980-as évek aktivitását és fejlesztési elképzeléseit jól példázza, hogy a HOSC vezetősége 1982–1983-ban a Mozgássérültek Budapesti Egyesületével (MBE) és a Humanitás Szövetkezettel közösen országos jelentőségű programba vágott bele: *„Országos sport- és rehabilitációs központot kívántak létrehozni a Széchenyi István nevét viselő kétszáz-egynéhány szocialista brigád együttműködésével. A Fővárosi Tanács 15 600 négyzetméter telket adományozott a három szervezetnek. A komplexum a XIV. kerületi Csömöri út és Cinkotai út sarkán épül majd fel, várhatóan 1987 novemberéig."*[102] A rehabilitációs komplexum a kor két jelentős személyiségének, *Mach Andrásnénak*, a Mozgássérültek Budapesti Egyesülete (MBE) elnökének és *Koller Istvánnak*, a HOSC és a Humanitás Szövetkezet elnökének megvalósulatlan álma maradt.

Dr. Derera Mihályné kitüntetést vesz át az ÁISH elnökhelyettesétől, dr. Pongrác Antaltól

99 Nádas Pál (1996): Akik ülve röplabdáznak. A Magyar Röplabdázás 50. éve. *Aréna 2000*, Magyar Röplabda Szövetség, 204–212. p.
100 Istenes Vilmos (1986): Póczos megvédte tavalyi elsőségét. *Népsport,* XLII. 271., 1986. november 10.
101 Lukács György (1986): Vb-érmek után. Kitüntetésátadás a Novotelben. *Népsport* XLII. 250., 1986. október 17., 7. p.
102 Török Péter (1983): Értelemmel és szenvedéllyel. *Népsport,* XXXIX. 105., 1983. május 5., 5. p.

A telek, ahova a sportközpontot tervezték, a Hallássérültek Tanintézete és a Gyengénlátók Általános Iskolája között található, és a mai napig üresen áll. Lehet, hogy egyszer megvalósul az álmuk?

Az 1980-as évek nemcsak a mozgáskorlátozottak sportéletében voltak sikeres évek, hanem a hazai sportéletben is fontos korszaknak számított. Először rendeztek Magyarországon (1986. augusztus 7. és 10. között) Forma-1 autóversenyt – Magyar Nagydíjat –[103] akkor, amikor Pécset ülőröplabda-világbajnokságot.

A Magyarország–Hollandia világbajnoki mérkőzésen Kekecs Mikós ütésre feladja a labdát Paczulák Andrásnak

A politikai és gazdasági rendszerváltást megelőző évek

A Buda István vezette (1978–1986) OTSH a feladatát megtartva és ifjúságpolitikai feladatokkal kibővítve, 1986-tól Állami Ifjúsági és Sporthivatal (ÁISH) néven működött tovább. A sporthivatal (ÁISH) és a MOB elnöke is Deák Gábor[104] lett.

A politikai és gazdasági rendszerváltást közvetlenül megelőzően az Állami Ifjúsági és Sporthivatal (ÁISH) Igazgatási és Jogi Főosztálya 1987. november 30-án belső sportirányításának átszervezéséhez kezdett hozzá. *A hallássérültek, a vakok és a mozgáskorlátozottak testnevelésének és sportjának helyzetéről, javaslat az irányítás rendszerére* címmel előterjesztést készített. Az előterjesztésben összefoglalják a sportbizottságok történetét, szervezeti rendszerét, verseny- és tömegsportját, nemzetközi kapcsolatait, létesítményellátottságát. Beszámolnak arról, hogy a három sportbizottság 1983 és 1987 között milyen állami támogatásban részesült.

103 Népsport (1986): Köszönet az építőknek… 1986. augusztus 7., XLII. 189., melléklet.

104 ***Deák Gábor*** 1966-ban belépett a Magyar Szocialista Munkáspártba. 1967-től a Kommunista Ifjúsági Szövetség apparátusában tevékenykedett; előbb a KISZ Salgótarjáni Városi Bizottság első titkára, majd 1973-tól az MSZMP Nógrád Megyei Bizottság első titkára volt. 1974 és 1980 között a KISZ KB titkára. 1976-ban befejezte tanulmányait a Pénzügyi és Számviteli Főiskolán, üzemgazdász oklevelet kapott. 1980-ban megválasztották az MSZMP Budapest XIII. kerületi első titkárának, 1980. március 27. és 1988. május 22. között az MSZMP Központi Bizottság tagja volt, a KNEB-be (Központi népi ellenőrzési bizottság) is beválasztották. 1982-ben befejezte az MSZMP Politikai Főiskoláját; Moszkvában Komszomol-iskolát is végzett. 1986. júniusban felmentették pártmegbízatása alól, és államtitkári rangban kinevezték az Állami Ifjúsági és Sporthivatal elnökévé; emellett 1989-ig a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke is volt. (www.tortenelmitar.hu)

Sportbizottságok	**1983**	**1984**	**1985**	**1986**	**1987**
Mozgáskorlátozottak	320	352	633	1406	1200
Hallássérültek	358	1900	1616	1161	751
Vakok	436	233	506	332	703
Ezer Ft-ban	1154	2485	2755	2899	2654

ÁISH-előterjesztés, 1987 – ÁISH-előterjesztés a hallássérültek, a vakok és a mozgáskorlátozottak testnevelésének és sportjának helyzetéről, javaslat az irányítás rendszerére. 1987. 10. 15. MEOSZ-TSB-2.216/87. FMSZ irattár.

Az előterjesztés beszámol arról is, hogy a pénzügyi támogatás folyósítása a Sportágfejlesztési Alapból, a deviza biztosítása az ÁISH áruforgalmon kívüli keretéből történt. Az előterjesztésben az is olvasható, hogy az 1986. évi ülőröplabda-világbajnokság az ÁISH devizakeretét kedvezően befolyásolta. A jelentés több javaslatot tesz, amelyekből az egyik az *„állami támogatás felhasználásában önálló, egyben maradvány-érdekeltségű jogkört kaphasson"* a MEOSZ-TSB. A maradványérdekeltség azért vetődhetett fel a mozgáskorlátozottak esetében is – ahogyan akkor már több sportági szakszövetségnél természetes volt –, mert az ülőröplabda-vb kedvezően tudta befolyásolni a sporthivatal devizabevételét. Az ülőröplabda-világbajnokságról készített – Deák Gábor ÁISH-elnöknek 1986. december 10-én írodott – hivatalos beszámolójából tudható, hogy „a *VB gazdálkodása a tételrovatos beszámoló alapján, 1 620 989, 80 Ft tiszta nyereséggel zárt. (…) Az elmúlt 16 éves mozgássérült sportmozgalom történetében, ilyen sikeres vállalkozásra még nem volt példa. Az ÁISH részére a VB szervezésből 783.078,40 deviza Ft bevétel volt. A rendezéssel kapcsolatban országos szinten a valutabevételek ezt az összeget is meghaladták, mert a résztvevők a helyszínen körülbelül 250.000 deviza Ft értékben váltottak be valutát a helyi hivatalos beváltóhelyen, valamint a MALÉV járataival utazó hét csapat, illetve három csapat az országban maradt, mint turista."*[105] A tételrovatos kimutatásból látható, hogy a vb tervezett kiadási költségéhez képest (2 345 294 Ft) 350 285 Ft (1 995 009 Ft) megtakarítás született, ugyanakkor a bevételek összessége 3 615 999,40 Ft-ot jelentett.

Magyarországon először tudósít televízió 2×20 perces adásidőben a mozgássérültek hazai sportesemányéről. A televíziós közvetítésből a Magyarország–Hollandia mérkőzés[106] végjátéka, valamint Molnár Béla fényképei[107] is bizonyítják az 1986. évi ülőröplabda-vb sikerét. A televíziós közvetítés 114 méter, pályákat körülvevő táblahirdetési felülete 627 500 Ft bevételt jelentett, a vb alkalmával készült műsorfüzetben megjelenő hirdetések további 525 000 Ft-ot, a külföldi csapatok nevezési díjai 783 078 devizaforintot hoztak. Az ÁISH elnökének íródott beszámolóban engedélyt kértek, hogy a tiszta nyereséget, az 1987. évi hazai sportrendezvényekre, további kilenc sportág felszerelésének beszerzésére, a sportegyesületek, sportcsoportok működési támogatására, sportágfejlesztésre és a MEOSZ-TSB működéséhez szükséges tartalékalap képzésre használhassák.[108]

Az IBUSZ Baranya Megyei irodája 1987 elején az év végi nyereségéből, a világbajnokság szponzorációján túl, további pénzügyi támogatásban részesítette az ülőröplabda-válogatottat (30 E Ft) és a Pécsi Lendület sportegyesületet (10 E Ft). A sport- és gazdasági sikert is elkönyvelő ülőröplabda-vb szervezőbizottságának tagjai, valamint a vb-ezüstérmes csapat tagjai, az anyagiakkal nem járó kormány- és miniszteri kitüntetésen és dicséreten túl, a tiszta nyereségből

105 MEOSZ-TSB (1986): Beszámoló az ÁISH elnöke számára az Ülőröplabda Világbajnokság Gazdálkodásáról. MEOSZ-irattár. Nádas Pál gyűjtése.
106 Forrás: MTVA archivum
107 Fotó: Molnár Béla
108 MEOSZ-TSB (1986): Beszámoló az ÁISH elnöke számára az Ülőröplabda Világbajnokság Gazdálkodásáról. MEOSZ-irattár. Nádas Pál gyűjtése.

pénzjutalomban is részesülhettek. A világbajnokság pénzügyi nyereségét nem kapkodták szét, azt nem a saját hasznukra, hanem a közösség, a hazai sportmozgalom további fejlesztésére fordították.

Az 1986. július 18. és 23. között Pécsett megrendezett ülőröplabda-világbajnokság sportdiplomáciai eredményekkel is járt. A MEOSZ-TSB és az EC-ISOD elnökeinek támogatását maga mögött tudva, *dr. Plesa Istvánt* beválasztották az ISOD európai bizottságának vezetői közé. Dr. Plesa István lett az első magyar nemzetközi tisztségviselő.[109] *„A sikeres pécsi VB rendezéséből és a hazai politikai helyzetből azt a következtetést vonta le az EC-ISOD akkori elnöke, C. E. Wang, hogy Magyarország alkalmas lenne egy képzeletbeli híd építésére a keleti és a nyugati társadalmi berendezkedésű nemzetek rokkantsportjáért felelős szervezetei és kormányzatai között."*[110]

Az ÁISH engedélyével, de anyagi támogatása nélkül 1988. március 17. és 20. között Budapest ad otthont a *Híd Kelet és Nyugat között* címet viselő, a mozgássérültek sportjával foglalkozó (EC–ISOD) nemzetközi konferenciának. Az EC-ISOD-konferencia és -szeminárium témája: Hová tart a mozgáskorlátozottak sportja a világban? A háromnapos nemzetközi találkozón először képviseltették magukat a Szovjetunió, Bulgária és NDK küldöttei, és találkozhattak a többi szocialista ország képviselőivel, valamint az EC-ISOD nyugat-európai tagországainak küldötteivel.

A pontos, reális kortörténeti helyzetet tükröző, részletesen kidolgozott ÁISH-dokumentum[111] – amely 1987. 10. 15-én a hallássérültek, a vakok és a mozgáskorlátozottak testnevelésének és sportjának helyzetéről készült – a napi sportéletre nem volt jelentős gyakorlati hatással. A sporthivatal szervezeti rendszere továbbra sem a versenysport területéhez sorolta a sportoló fogyatékosok versenysportját. Az elért eredményeiket és teljesítményüket nem értékelték versenysport-teljesítménynek. Az sem volt véletlen, hogy a sportoló fogyatékosokkal foglalkozó előterjesztést nem a versenysportot irányító főosztályon dolgozták ki.

Sóos Mihály 1986-ban

Mindig – ahogyan erre már előzőkben is utaltunk – azon az osztályon intézték a mozgás-, látás- és hallássérültek sportjának ügyeit, ahol *Soós Mihály* elvtárs a hivatalon belüli beosztása alapján munkát végzett. A sporthivatal vezető munkatársainál nem változott a sportoló mozgássérültekről kialakult sportszakmai vélemény. Az 1984. évi New York-i játékok meseszerű sporteredményei sem voltak elegendők a változáshoz. A hivatal sportszakmai véleménye akkor sem változott, amikor kiderült, hogy a New York-i játékok magyar sportolói között tizenegyen voltak olyanok, akik egyesületükben és a sportági szövetségeknél integráltan, versenysportolóként voltak nyilvántartva. A sporthivatal az egyik rendszerében versenysportolóként, a másik szervezeti keretében mozgássérült sportolóként kezelte ugyanazt a sportolót. Az első hazai rendezésű világbajnokságon elért eredménnyel (ezüstérem), a sportszakmai, sportdiplomáciai és gazdasági sikerrel sem lehetett megváltoztatni a hivatalos véleményt. Olyannyira nem változott semmi, hogy az ÁISH a négy évvel korábbi siker ellenére az 1988. évi szöuli paralimpiai játékokra kiutazó magyar csapat számára csak minimális pénzügyi támogatást adott, *„mivel az ÁISH-tól megerősítést nyert az a döntés, miszerint a Szöulba utazó magyar csapat részére csak valutális költségek fedezését vállalja, továbbá a forint kiadásokat a MEOSZ-TSB-nek kell biztosítania. Ennek értelmében a TSB újraértékelte pénzügyi maradványainak felosztását, az Ülőröplabda Világbajnokság illetve az 1987. évi költségvetését értékelte újra."*[112] Az állami támogatás előteremtése érdekében addig még nem alkalmazott megoldást választott *Deák Gábor,* az ÁISH államtitkára, a MOB elnöke. A MOB 1988. augusztusban megtartott közgyűlésén az alábbi határozat

109 Népsport, XLII. 275., 1986. november.15.
110 Nádas Pál (2005): A magyarországi parasport története II. *Paralimpiai történetek.* MPB, 44–51. p.
111 ÁISH-előterjesztés. 1987. 10. 15. MEOSZ-TSB-2.216/87. FMSZ-irattár
112 Emlékeztető. MEOSZ-TSB rendkívüli elnökségi ülése, 1987. április 21. 2141/88. MEOSZ-TSB-FMSZ irattár

született: *„Végül, de nem utoljára 700 ezer forintos támogatást szavaztak meg a Mozgássérültek Testnevelési és Sportbizottságának, a Szöulban megrendezendő mozgássérült-olimpián való részvételre. Erre az olimpiára a nyári játékok után kerül sor, és a magyar színeket 35 versenyző képviseli. A támogatás megszavazása ellenére a MOB, amint ezt Deák Gábor hangsúlyozta, továbbra is a mozgássérültek általános sportolását szeretné fejleszteni.”*[113] Az 1984. évi játékok állami támogatásához képest az ÁISH nagyon szerény pénzügyi feltételeket nyújtott a csapat felkészítéséhez. A februárban ígért 514 300 Ft (ÁISH I-73/1988.) átutalása sem történt meg. Az MTSB vezetése Soós Mihály elvtárson keresztül igyekezett az állami támogatást megszerezni. Augusztusban sürgős jelzést adott az MTSB vezetője, hogy nagy a baj a csapat a kiutaztatása körül, mert a sporthivatal a szerény ígéretét sem tartja be. Az 1988. évi támogatás, 1 millió 56 ezer Ft megérkezett, írják a levélben, de annak jelentős részét a nevezési díj befizetésére és a játékokkal kapcsolatos egyéb kötelezettségekre fordították. Sürgősen kérik a levélben az ígért paraolimpiai támogatás átutalását.[114]

Miközben az állami támogatás egyre nehézkesebben érkezett, az 1984-es New York-i és az 1986. évi sikerek után egyre több mozgássérült személy tapasztalta, hogy sportolni és versenyezni, közösséget szervezni és ahhoz tartozni a legjobb dolog a világon. Ahogyan gyarapodott a sportolók száma, úgy gyarapodott a sportági válogatott keretek létszáma is. Egyre többen tűzték ki maguk elé a célt, hogy a szöuli csapatba kerülést kiharcolják. A hazai ülőröplabda-bajnokság, az 1986. évi vb-ezüstérem megszerzése a szöuli részvételt jelentette. Új edzővel új válogatott keret formálódott, amely az 1987. évi Európa-bajnokság negyedik helyén végzett.

Két csapattal (HOSC, Piremon SE) voltak jelen a magyarok a klubcsapatok első Európa-kupáján. Egy évvel a szöuli paraolimpiai játékok előtt Párizsban, a Világjátékokon három sportágban (atlétika, asztalitenisz, úszás) indultak magyar versenyzők. A mieink akkor 4 arany, 2 ezüst és 7 bronzéremmel térhettek haza. *Nánási Istvánnál* súlylökésben és a *Szűcs István, Pálinkás László, Stettner Ferenc, Jeszenszky Attila* összetételű 4×50 méteres gyorsváltónál világcsúcsot regisztráltak. Atlétikában és úszásban a nemzetközi mezőny sportolói versenyteljesítménye jelentősen erősödött. Mindkét sportágban jelentős kategória-összevonásokat hajtottak végre, és az új kvalifikációs nevezési szinteket jelentősen szigorították. A II. Párizsi Világjátékokról akkor még úgy lehetett gondolni, hogy jó főpróbája volt az 1984. évihez képest összevont, új kategorizálási rendszernek.

A KISZ-KB székházában 1987 tavaszán utólag, még az 1986. évi dijoni asztalitenisz-világbajnoki érmes magyar sikereket (2 ezüst, 2 bronz) elért sportolókat is jutalmazták. Az asztaliteniszezők – Apor György edző irányításával – az V. Európa-bajnokságra, a Stoke Mandeville-i helyszínre nyolcfős csapattal utaztak, és az addigi legsikeresebb (2 első, 1 második, 2 harmadik és 2 negyedik hely) végeredménnyel tértek haza. A *Paulik Ilona* és *Pusztafiné* összetételű (ülő, 3-as kattegóriás) női csapat, valamint *Erdős Lajos* (álló, nyílt kategória) aranyérmet nyertek.

A politikai és gazdasági rendszerváltást megelőző években további fejlődés volt tapasztalható:

- Tovább növelték az asztalitenisz-versenyek számát.
- Az újonnan alapított Győri Egyetértés SE szervezte meg az atlétikai országos bajnokság versenyeit.
- Egyre gyakrabban lehet utcai futóversenyeken kerekesszékes versenyzőket látni.
- Köteles László edző és Wessely Vilmos, a Rodata SE elnökének jóvoltából az 1987. évi IBUSZ-maratont már nemzetközi és magyar női versenyzők részvételével rendezték. Urbancsok György a bécsi maratoni versenyen is indult.
- Az erőemelők – akkor még súlyemelésként kezelték a fekve nyomást – 1986-ban részt vehettek az 57. súlyemelő-világbajnokság szófiai versenyén, ahol bemutatóversenyt rendeztek a mozgássérültek nemzetközi mezőnye számára.
- 1987 tavaszán három magyar sportolót neveztek a lengyelországi Wroclav városában rendezett, 150 sportoló részvételével lebonyolított

113 Ismeretlen szerző (1988): Irány Szöul! *Népsport,* XLIV. 139., 1988. augusztus 14., 6. p.
114 Levél Soós Mihály elvtársnak. 11-273-1988 MTSB irattár. Nádas Pál gyűjtése.

versenyre. Nánási István jóvoltából a sportág első bronzérme született meg.[115]

- A MEOSZ-TSB a sakkozók számára az országos bajnokság mellett hazai rendezésű nemzetközi versenyt szervezett.
- Beindították a levelező sakkozók versenyét is.
- Folytatódott az autós ügyességi versenyek rendezése.
- Az első lövészversenyt 1987-ben a bajai Sugovica Kupa keretében szervezték meg.
- Az ÁISH jóvoltából 1987-ben a MEOSZ-TSB tagsági jogot kapott az ISMGF és a CP-ISRA nemzetközi szervezeteibe, amely újabb sportolói részvételi lehetőségeket adott a szöuli paraolimpiai játékok nevezéséhez.[116]

A játékokat a paralimpia évében, 1988. október 9. és 26. között rendezték, így nemcsak a játékok rendezésének időpontjára, hanem a sportágak nevezési határidejére is hatással volt. Több idő maradt a nemzetközileg megállapított minősítési szintidők hazai felmérésére.

Atlétikában a júniusi ob előtt öt felmérő versenyt rendeztek. A válogatott keret számára két központi edzőtábort tartottak, valamint több helyszínen rendeztek több sportági – köztük atlétikai – versenyeket, kupákat. Magyarországon először rendeztek olyan amatőr futóversenyt, amelyen csak nők állhattak rajthoz. A Népligetben megtartott versenyen *Hegedűs Andrea* indult kerekesszékesként.[117] Az úszók számára az augusztusi ob és a szeptemberi edzőtábor előtt öt, felmérése alkalmas hazai versenyt rendeztek. Az asztaliteniszezők először kaptak személyre szóló kvalifikációt és nemzeti létszámkeretet.

A MEOSZ-TSB már ekkor szakszövetségként igyekezett a sportágak hazai és nemzetközi programjait összefogni, és a szöuli paralimpia évében is megrendezett minden, addig már bevezetett országos sportági versenyt. Az ülőröplabdások hazai csapatok közötti bajnoki rendszere, a havonta megtartott hétvégi összetartások és az edzőtáborok a felkészülésben előrelépést jelentettek. Az utazó keretet a válogatott és a Piremon edzője, Szekér László jelölte ki.

A paraolimpia évében sem csökkentek az egyesületek – Piremon Kupa Nyíregyházán (ülőröplabda), Bakony Kupa Zánkán (autós ügyességi, lövészet), Agria Kupa Egerben (úszás, asztalitenisz, lövészet), Sopianae Kupa Pécsett (atlétika, asztalitenisz, lövészet, úszás), Vác Kupa (atlétika), Arrabona Kupa Győrött (atlétika, lövészet) – által megrendezett versenyek. Nem maradt el a Sportolj Velünk! gyermeknapi játékos gyermekvetélkedő, de még az úszóverseny sem. Lövészetben megrendezték az első országos bajnokságot a paraolimpiai játékok ideje alatt. Kimondottan a mozgáskorlátozott sakkozók számára is növekedett a MEOSZ-TSB által szervezett versenylehetőség.[118]

A nemzetközi kapcsolatok legjelentősebb hazai eseménye volt a *Híd Kelet és Nyugat között* elnevezéssel megrendezett budapesti tanácskozás. A háttértárgyalások eredménye volt, hogy októberben a Szovjetunió versenyzői már ott voltak az 1988. évi szöuli játékokon. A tárgyalások eredményeképpen jelentették be, hogy a Szovjetunió és az NDK 1989-től tagja lesz az ISOD szervezetének.[119] Akkor még kevesen gondolhattak arra, hogy 20 hónappal később (1989. november 9.) megkezdődik a berlini fal lebontása,[120] és ezzel Európa országainak átrendeződése. Az NSZK és az NDK egyesülése, a nagy Szovjetunió felbomlása vette kezdetét. *„A konferencia betöltötte a híd szerepét, hiszen ettől számítva e három ország sportoló fogyatékosai is megkezdték a nemzetközi viadalokon való szereplésüket."*[121] A budapesti konferencia végén *dr. Aján Tamás,* a MOB és az ÁISH elnökhelyettese fogadást adott a résztvevők tiszteletére.[122]

115 Népsport, XLIII. 78., 1987. április 3.
116 Sajtóarchívum, 1987. Nádas Pál gyűjtése.
117 Népszabadság, 1988. október 10.
118 A Humanitás 1988. évi számai. MEOSZ-sajtóarchívum [1988. évi sajtóarchívum]. Nádas Pál gyűjtése.
119 Nádas Pál (2005): A magyarországi parasport története. *Paralimpiai történetek.* MPB, 44–51. p.
120 A berlini fal a Nyugat-Berlint körülvevő határépítmény volt Kelet-Berlin és az NDK területén. 1961-től 1989-ig állt a fal. A hidegháború alatt a kettéosztott Berlin Európa megosztottságának és az elnyomásnak egyik fő szimbólumává vált. A fal 1989-es leomlása a hidegháború befejeződésének emblematikus dátumává változott. A létesítmény legnagyobb részét a két német állam egyesülése után lebontották, napjainkban már csak egyes szakaszai láthatók. (www.futas.net/germany/berlin/berlini-fal)
121 Nádas Pál (2005): A magyarországi parasport története II. *Paralimpiai történetek*. MPB, 44-51. p.
122 Népsport, XLIV. 64–69.

Autós ügyességi verseny rajtja a Felvonulási téren (ma Ötvenhatosok tere)

Atlétika ISI-versenyen, Balatonfűzfő

Gyermekversenyen a TF (Testnevelési Egyetem) 2005-ben leégett atlétikai csarnokában

Magyar aranyérem nélkül, de sok tekintetben az első

VIII. Paralimpiai Játékok, 1988, Szöul, október 16–25.
Résztvevők: 60 ország, 3042 sportoló 18 sportágban
Magyarország: 38 sportoló, 13 fő személyzet és 2 fő játékvezető
Magyar sportági részvétel: asztalitenisz, atlétika, csörgőlabda, erőemelés, úszás, ülőröplabda
Magyar eredmények: 5 ezüstérem, 7 bronzérem, összesen 11 érem; 29 pont
Nemzetek ranglistája: 40. hely

Magyar résztvevők a nyolcadik játékokon

- *Asztalitenisz:* Erdei Ilona, Erdős Lajos, Kovács Győző, Majsai Károly, Pusztafiné Kovács Judit, Sasváriné Paulik Ilona, Szepesi Attila
- *Atlétika:* Czapák György, Nagy Dénes, Nagypál István, Nánási István, Pazinczár Attila
- *Csörgőlabda:* Farkas Ferenc, Nagy Dénes, Nagy István, Németh László, Pazinczár Attila, Szabó András
- *Erőemelés:* Nánási István
- *Úszás:* Becsey János, Dukai Géza, Jeszenszky Attila*, Pálinkás László, Takács Sándor, Tory György, dr. Tóth András, Serényi Tibor, Szűcs István
- *Ülőröplabda:* Balogh Imre, Budai Sándor, Czimmermann József, Czink Imre, Domokos András, Kekecs Miklós, Lőcsei Sándor, Paczulák András, Pölcz Csaba, Szécsényi Lajos
- *Edzők:* Apor György asztalitenisz, Koller István úszás, Lehel László atlétika, Szekér László ülőröplabda, Tálasi Ferenc csörgőlabda, Tóth István atlétika
- *Játékvezetők:* Bukodi Zsolt és Rádi Gyula ülőröplabda
- *Csapatvezetés:* Nádas Pál csapatvezető, dr. Plesa István orvos, Bán Éva és Gábris László tolmácsok, Lukács György újságíró, Dénes József a látássérültek vezetője, Soós Mihály az ÁISH delegált

* Nem kapott rajtengedélyt

A négyévente, az olimpiai játékok évében (1960–1988) kihelyezett és megrendezett Stoke Mandeville-i játékokat 1988-ban nevezték először paralimpiai (PARALYMPIC) játékoknak. Hazánkban 1988 és 1996 között a paraolimpia nevet használták. Szöul volt az első olyan versenyhelyszín, ahol az olimpiai helyszíneken bonyolították le a versenyeket. A NOB elnöke, Juan Antonio Samaranch 1988. május végén az olimpiai játékok előkészületei miatt Szöulban tartózkodott, és megbeszélést folytatott a Szöuli Paralimpiai Szervezőbizottság (SPOC) és a Szöuli Olimpiai Szervezőbizottság (SLOOC) vezetőivel. A találkozás jelentősen hozzájárulhatott ahhoz, hogy a két szervezőbizottság érintőleges kapcsolatba került egymással. Nagyszámú sport- és technikai személyzetet verbuváltak az olimpián dolgozókból, és kiképeztek

a paralimpiai játékokra. Az 1984. évi kettős játékok tanulságai alapján a szervezőbizottsággal közvetlenül csak az ICC – és már nem a nemzetközi sérülésspecifikus szövetségek – tartotta a kapcsolatot, koordinálta a játékok előkészítését és lebonyolítását. Samaranch, a NOB elnöke október 19. és 21. között látogatást tett a paralimpiai játékokon. Tapasztalatot gyűjtött, hogy a szülővárosában tartandó, az 1992. évi barcelonai játékokra tájékozott legyen. Elutazása előtt sajtótájékoztatót tartott, ahol a versenyszámok és a kiadható érmek számának esetleges csökkentéséről beszélt, ugyanakkor felvetette azt is, hogy az olimpián a paraolimpiai számok esetleges növelésén is gondolkodik. A NOB elnöke kijelentette, hogy *„a szöuli paraolimpia megmutatja, hogy az olimpiai eszme miképpen segíti a sport és a béke ügyét, az egész emberiség érdekeit."*[123] Az 1992. évi játékok rendezőinek csapata már Szöulban tanulmányozta ezt a nem egyszerű munkát. Először volt látható egymás mellett – minden sportlétesítményen és a városban – az olimpiai öt karika és a parolimpiai öt csepp. Először érkezett hazánkba név szerinti meghívás Bukodi Zsolt és Rádi Gyula ülőröplabda-játékvezetők számára. A sportolók, szakvezetők, edzők és csapattámogatók az adott speciális célra épült faluban laktak, amely mindössze négy kilométerre volt az olimpiai stadiontól. A játékok történetében először írtak külön indulót *Sosmos in Szöul* címmel. Megfigyelőként az INAS-FID elnöke is jelen volt a játékokon, aki az értelmi sérültek parolimpiai versenyeztetését készítette elő.

A NOB elnöke középen

A játékok programján asztalitenisz, atlétika, biliárd (snooker), boccia, csörgőlabda, gyepteke, erőemelés, íjászat, dzsúdó (ekkor debütált), kerekesszékes kosárlabda, kerekesszékes vívás, kerékpár, labdarúgás, lövészet, álló- és ülőröplabda, valamint úszás szerepelt. A kerekesszékes tenisz először, mint bemutató sportág, vett részt a Paraolimpiai Játékokon.

A megnyitóünnepséget október 15-én tartották az olimpiai stadionban, ahol 75 000 néző volt jelen, és nem az olimpiai megnyitó ünnepély megismételt programját adták elő, hanem egy különálló műsort mutattak be. Bemutatták az új és első paralimpiai lobogót a Nemzetközi Koordináló Bizottság (ICC) elnökének, *dr. Jens Bromannak,* ezután *Ro Te Vu,* a Koreai Köztársaság elnöke megnyitotta a játékokat.

A záróünnepségre (október 24.) az olimpiai stadion nézőtere ismét megtelt, és a ceremónia végén egy extravagáns tűzijáték zárta a programot. A szöuli játékoktól, 1988-tól hívták a mozgássérültek olimpiáját *paralimpiai játékának.* Ettől az időponttól számítható, hogy az olimpiai játékokat követően, az olimpiai sporthelyszíneken rendezik meg négyévente a mozgás- és látássérültek több sportágat magában foglaló sportversenyét.[124]

A Szöuli Paralimpiai Játékok a nemzetközi paralimpiai mozgalom fejlődéstörténetében korszakváltónak tekinthető. Az eddigi versenyekhez képest jelentős változtatások történtek. Radikálisan csökkentették a kiadható érmek számát. Ez főként a sportolók kategorizálásából adódott. Az addigi, külön-külön megrendezett, nemzetközi szövetségek (ISMGF, ISOD, CP-ISRA) által elfogadott, ún. CL, LA, A, CP elnevezésű sérültségi kategóriákat átalakították, esetenként összevonták. Egyes sportágakban bevezették az ún. kombinált, funkcionális képességek szerinti osztályozást, pl. asztalitenisz (TT kategóriáit), és a szöuli játékokra szervezték át az úszóversenyek kategorizálását is. Úszásban Szöul előtt a bénultak (CL), a végtaghiányosok (A), az egyéb diagnózisú sérültek (LSW) elnevezésű kategóriákban és a központi idegrendszeri sérültek (CP) kategóriáiban és ezeken belüli osztályokban versenyeztek.[125]

123 Lukács György (1988): Barcelonában csökken a sportágak száma? Juan Antonio Samaranch sajtótájékoztatója. *Népsport*, XLIV. 252., 1988 október 22., 4. p.

124 Nádas Pál (2005): Szöul, 1988. *Paralimpiai történetek*. MPB, 131. p. | Seoul Paralimpic News 1988. június. No 6. Paralympic News 1988. október 21. No. 1–12. sz. | www.paralympic.org/seoul-1988

125 Dr. Benczúr Miklósné (1992): *Mozgáskorlátozott sportolók osztályba sorolása. Mozgáskorlátozottak Sportja. Kézikönyv.*

Az új rendszer bevezetése előtt sajnos nagyon kevés, vélhetően nem kellően kompetens vizsgálatokat és tesztversenyeket bonyolítottak. Az új szabályok bevezetését, a versenyekre történő sérültségi kategóriába sorolást közvetlenül a szöuli játékok megkezdése előtti napokban, a helyszínen végezték. A napokig tartó vizsgálatokkal kapcsolatos döntések a nemzetek felháborodását váltották ki. A versenyek megkezdése előtti be-, ki- és átsorolások nagy zavart okoztak a versenyek szervezésében. Bőven akadtak olyan sportolók, akik hiába utaztak a világ másik felére, nem engedték őket versenyezni, miközben az előző évek nemzetközi versenyein még rajthoz állhattak. Nem fogadták el az 1984 és 1988 közötti nemzetközi versenyeken részt vevő sportolók kategóriáit, holott előtte több világversenyen, világjátékon elismerték sérültségük súlyosságát és kiadták számukra rajtengedélyt.

A régebben kiadott besorolásokat visszavonták, a helyszínen minden sportolót újra vizsgáltak. A kategóriaátsorolások negatív következménye az lett, hogy összesen 156, főleg súlyosan fogyatékos sportolót azért nem engedtek indulni, mert az új kategóriaátsorolások miatt az egyes versenyszámokban minimálisan szükséges 4 fő alá csökkent a versenyzői létszám. Az előnevezésekkor és a név szerinti nevezésekkor még megfeleltek a kiírásnak, de a helyszínen a rendszert újra kellett építeni. Sok volt a csalódás a versenyző nemzetek és nemzetközi szövetségek körében egyaránt. Az új kategorizálási rendszer rossz előkészítése és bevezetése miatt nagyon sok sportoló vált annak áldozatává.

Ma már nem képzelhető el a paralimpiai játékok alatt a magas szintű sportszabványok ilyen megváltoztatása. Mindezeket az eljárásokat a paralimpiák közötti négy év kvalifikációs versenyrendszere alatt kell tisztázni. Az 1984-ig kialakult sérülésspecifikus klasszifikáló versenyrendszerek radikális megváltoztatása, a paralimpiai játékok későbbi hitelességét alapozta meg, még akkor is, ha annak az 1988. évi döntésnek nagyon sokan lettek kárvallottjai.

A magyar csapatot huszonnégy órás – levegőben töltött – utazást követően három napon át tartó, enyhén szólva kegyetlen orvosi, kategorizálási vizsgálat alá vetették. A csapat vezetése úgy érezte, hogy bizony alaposan rászálltak a New Yorkban oly sikeres magyarokra. Egy évvel azelőtt a II. Párizsi Világjátékok alkalmával minden sportolónk – akivel szemben most új besorolást vagy kizárást kezdeményeztek – a sérültségi és sportági kategóriába soroló bizottság versenyengedélyével állt rajthoz. Az 1984. évi játékokat követő négy év folyamán lebonyolított kísérleti versenyek mindegyikén, Fuldában, Göteborgban és Párizsban versenyengedélyt kaptak, sőt több érmet nyertek.[126] Mindezek ellenére három sportolónkat át akartak sorolni, de dr. Plesa István, a csapat orvosa, kihasználva szakmai hozzáértését és nemzetközi tekintélyét, ki tudta azokat védeni. A hivatalos óvás sem segített, Jeszenszky Attilát (L/6) – akit négy egyéni számban és a két váltóban neveztünk – egyszerűen kizárták. New York után olyan szabályt hoztak, amelyről vélhetően nagyon szűk körben dönthettek az orvosok, és hazánkat, de más nemzeteket is elfelejtettek értesíteni. Attila, aki akkor egyetemistaként gyógyszerészetet tanult, érthetően, vigasztalhatatlannak bizonyult, és így fogalmazott: *„Négyéves korom óta úszom. Ha nem edzek egy megszállott fanatizmusával, akkor most nincs ez a gond. Hiszen éppen a sikeres rehabilitáció bosszulta meg magát. A betegségem neve egyébként a veleszületett csípőficam. Most, éppen az úszásnak köszönhetem, hogy nem ülök tolókocsiban. Az egész életemet az egészségemnek szenteltem, és most emiatt szórtak ki."*[127] Keseregtek az ülőröplabdázók is, mivel váratlanul és magyarázat nélkül, a rajt előtt, új csoportbeosztást készítettek, és az a mieinknek kimondottan hátrányos volt. Jelentős problémának számított, hogy a paralimpiai faluban elhelyezett számítógépeken betáplált program az új nevezési adatokkal valahogy nem került el a versenyhelyszínekre. Nagyon sok volt a félreértés, és további versenyzők maradtak le versenyszámaikról. Rengeteg volt az óvás, a reklamálás, az időpont-módosítás. Az ötkarikás olimpián jól vizsgázott rendezői gárda úgy gondolta, hogy a paraolimpiát már rutinból megoldja. Nem így történt.[128] A külsőségekkel ugyanakkor nem volt semmi baj, sőt. A köztársasági elnök fogadásán hazánkat Nádas Pál elnök képviselte. A VIII., akkor a legnagyobbnak számító játékokat Ro Te Vu köztársasági elnök nyitotta meg, aki az emberi bátorság és az akaraterő diadaláról beszélt.

126 Csík János–Nádas Pál (1988): Olimpiára készülve. *Humanitás,* VIII. évf. 1–3. sz.
127 Lukács György (1988): Azért Jeszenszky az igazi győztes. *Népsport*, XLIV. 246. 1988. október 15., 4. p.
128 Lukáts György (2005): Csillapíthatatlan maradt az aranyláz. *Paralimpiai történetek.* Budapest, 2005, MPB, 132–140. p.

A magyar csapat a paraolimpiai faluban

A játékokról szóló napi összefoglaló a Népsport tudósításainak felhasználásával készült. A kis magyar küldöttség így csak 34 mozgás- és látássérült sportolóval – Jeszenszky Attila kizárása miatt – nem valami jó hangulatban kezdte a versenyeket. „*Már a nyitónap reggelén folytatódott a rémálom. Nánási István a negyedik sorozatig az első helyen állt a súlylökők mezőnyében, ám nyugatnémet vetélytársa néhány centivel túldobta. Az ötödik sorozatban azonban Nánási kezéből olyan messzire szállt a golyó, hogy ő már képzeletben a dobogó tetején hallgatta a magyar Himnuszt. Gratuláltak is neki a vetélytársak, majd mire eredménye a villanyújságra került, mintegy 40 centimétert levontak belőle. A nyugatnémet fiú pedig odalépett Istvánhoz és csak ennyit mondott: 'Ez az arany téged illet.' (…) Az eredményhirdetést az óvások és a vita miatt csak a negyedik versenynapon tartották meg. Roberto Simonessi betartotta ígéretét. (…) A dobogóról lelépve megállította Nánásit, leakasztotta nyakáról az aranyérmet és átnyújtotta. Az újságíróknak pedig csak ennyit mondott: 'Tévedésből nem szeretek nyerni'…*"[129] Az olimpiai stadion atlétikai versenyein a másik két magyar, *Pazinczár Attila* 800 m síkfutásban *Czapák György* súlylökésben nem jutott a döntőbe.

Az uszodában az első dobogós helyet a korábban a Vasasban vízilabdázó *Tory György* (L-6) szerezte meg. A 400 m-es vegyes úszásban állhatott a dobogó második fokára, míg ugyanezen a távon *Becsey János* az ötödik helyen végzett. Az asztalitenisz-csarnokban a csapatküzdelmekkel indultak a versenyek. Mindkét férficsapatunk, a *Kovács–Szepesi* és az *Erdős–Majsai* duó is továbbjutott. Az előbbiek a svédeket, a hollandokat és az USA csapatát verve jutottak a legjobb négy közé. Az Erdős–Majsai csapat a nyolc között folytathatta a versenyt. Kanadát legyőzve, de Kínától elszenvedett vereség ellenére továbbjutottak. Az ülőröplabdások ötjátszmás mérkőzésen maradtak alul Jugoszlávia ellenében.[130] A második és harmadik versenynapon a még csak 20 éves *Becsey János* (C-8) paralimpiai újoncként a 200 m-es vegyes úszásban bronzérmes lett, a 200 m-es gyorsúszásban pedig ötödikként ért a célba. *Dukai Géza* (A-1) a 100 m-es mellúszás paralimpiai bajnoka, két olyan kínai versenyzőt kapott ellenfelül, akik jobb teljesítményt nyújtottak, így a New York-i aranyak után meg kellett elégednie a bronzéremmel; az addig tartott világrekordját is felülírták. A magyar csapat legfiatalabb versenyzője, a mindössze 18 esztendős *Takács Sándor* (A-6) a 100 m-es mellúszás bronzérmese lett.

129 Lukács György (1988): Nem minden arany, ami aranyat ér. *Népsport,* XLIV. 248., 1988. október 17., 7. p.
130 Lukács György (1988): Tory György ezüstérmes. Nem minden arany, ami aranyat ér. *Népsport,* XLIV. 248., 1988. október 17., 1., 7. p.

Dr. Tóth András és *Serényi Tibor* is sikeresen vette az előfutamokat az 50 m-es mellúszásban, a másnapi döntőben Tóth az ötödik, Serényi pedig a hatodik helyen végzett. Ugyancsak a hatodik helyen végzett a 100 méteres hátúszásban *Takács Sándor.* A csörgőlabdások egy döntetlennel (Izrael) és egy vereséggel (Finnország) indítottak, majd a második versenynapjukon sikerült legyőzniük az NSZK- és a holland válogatottat is. Az ülőröplabdások az USA legjobbjait biztosan verték. Az asztalitenisz-csarnokban befejeződtek a csapatmérkőzések. A *Kovács–Szepesi páros* a bronzmérkőzésen biztosan verte a japánokat. Az *Erdős–Majsai duónak* a bronzmérkőzésen visszavágási esélyei voltak a csoportmérkőzésen kínaiaktól elszenvedett vereségért. A visszavágás sikerült, és így az asztalitenisz-csapatviadalon két magyar bronzérem született.[131]

A negyedik versenynapon az olimpiai stadionban a rossz emlékű súlylökődobókörbe léphetett ismét magyar sportoló. A látássérült *Nagy Dénes* sokáig vezetett, de a verseny végére sajnos 28 cm-rel megelőzték, és így meg kellett elégednie az ezüstéremmel. Az uszodában ismét született magyar érem *dr. Tóth András* jóvoltából, aki az 50 m-es hátúszásban lett harmadik. A csörgőlabdacsapatnak szünnapja volt a pályán, de közben az Irán–Izrael mérkőzésen politikai provokáció történt, aminek a következménye az lett, hogy az iráni csapatot azonnal kizárták a játékok további küzdelméből. Az ülőröplabdások ismét ötszettes, maratoni mérkőzésre kényszerültek, és ismét vesztesként hagyták el a pályát, most az NSZK csapata volt jobb a mieinknél. A vereséggel tulajdonképpen elszállt a csapat esélye a négy közé jutásra.[132]

Az ötödik versenynapon az *ülőröplabdások* a világbajnok Irán ellen ülhettek a pályára és 3:1 arányban kikaptak, így a csoportmérkőzéseket követően már csak az 5–8. helyért mérkőzhettek. A *csörgőlabdások* 0:0-s döntetlent játszottak Egyiptommal, ezt követően már a legjobb hat között folytathatták a játékot. Az uszodában a 100 méteres gyorsúszásban rendezték a kategóriás versenyeket. *Szűcs* és *Tóth* nem jutottak a döntőbe, míg *Takács* 8., *Pálinkás* 7., *Tory* 5., *Becsey* 4. helyen végzett. *Dukai Géza* most sem tudta a kínaiakat legyőzni, és ismét bronzérmes lett. Az egyetlen magyar erőemelő versenyző, *Nánási István* a +100 kg-os kategóriában 170 kg-os eredményt ért el, ami csak a holtversenyre volt elegendő, de sajnos nehezebb testsúlya miatt leszorult a dobogó legfelső fokáról. Nánási szöuli szerepléseit a balszerencse kísérte, két megérdemelt aranyérem helyett két ezüstérmet kapott. Az egyéni kategóriás versenyekkel folytatódott az asztalitenisz, ahol csak *Pusztafiné Kovács Judit* és *Szepesi Attila* jutott tovább a másnapi versenyekbe.[133]

A hatodik versenynapra *Tálasi Ferenc* edző a paraolimpia legjobb hat csapata közé vezette csörgőlabdás tanítványait. A nap első mérkőzésén Kanadát verték 4:0-ra, majd este ismét az NSZK csapata következett, amelyet hasonló fölénnyel utasítottak maguk mögé. Az ülőröplabda-csapat *Szekér László* edző irányításával 3:1-re biztosan verte a svédeket, és ezzel a győzelemmel az 5. helyért játszhattak. Az asztalitenisz-csarnokban már csak két magyar sportoló volt érdekelt a versenyeken. *Pusztafiné Kovács Judit* nem bírt a bronzmérkőzésen svájci ellenfelével, és a paraolimpiai játékok negyedik helyezettje lett. *Szepesi Attila* a legjobb négy között először verte meg azt a német ellenfelét, akit odáig még sosem tudott legyőzni. A döntőben dél-koreai ellenféllel játszott, számára zavaró, óriási hangorkán közepette. Attilának a játék az ellenfelet segítő buzdítás ellenére is nagyon jól ment, és miután kiegyenlített, úgy tűnt, hogy az 1:1-es állást követően van esélye az aranyérem megszerzésére. A hajrára sajnos elfáradt, így az ezüstérmet akaszthatták a nyakába.[134]

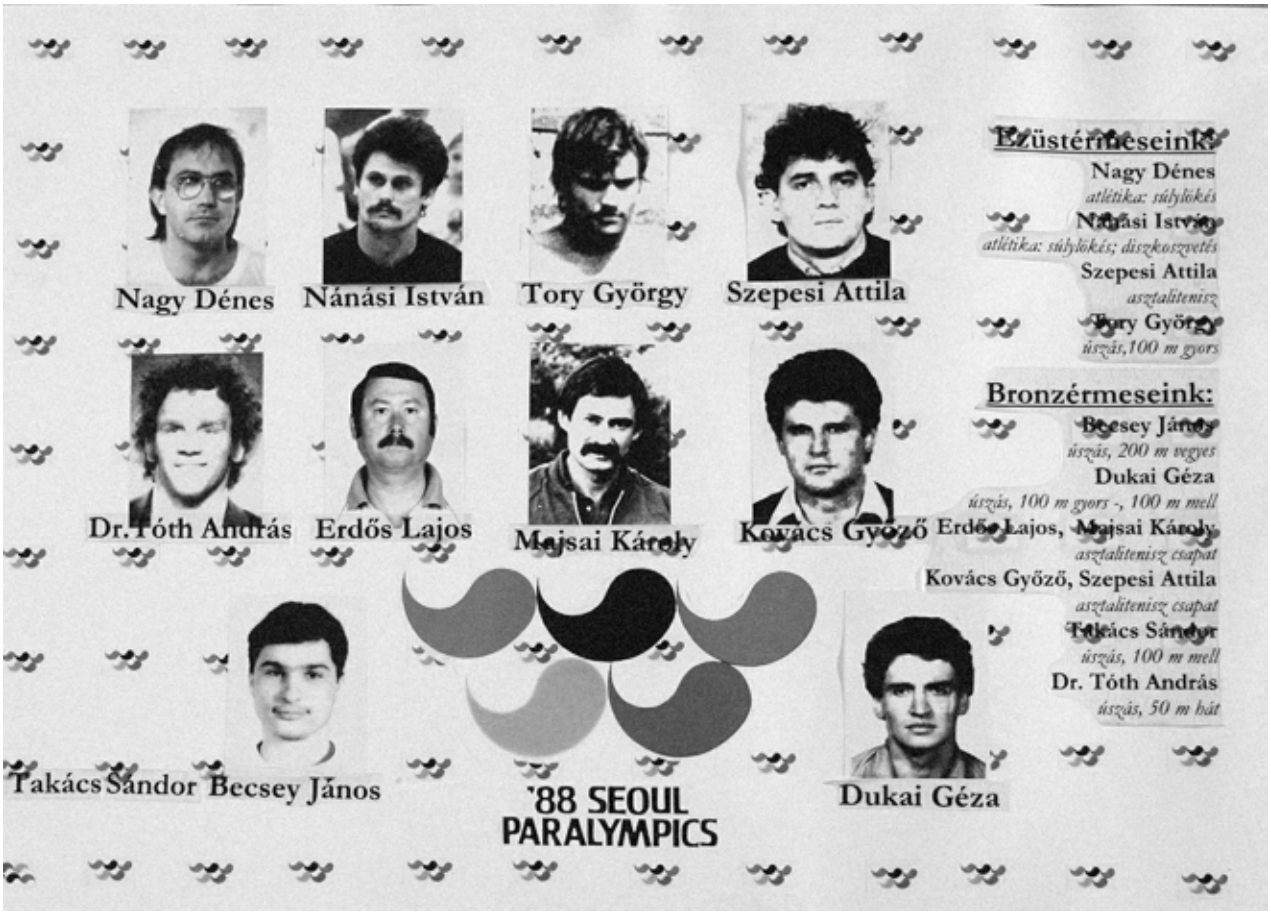
A hetedik, a paraolimpiai játékok utolsó előtti versenynapján az *ülőröplabda–válogatott* az 5. helyért ismét ötszettes mérkőzést játszott, és újra az NSZK csapata volt az ellenfél, amelytől a csoportmérkőzések során öt játszmában szenvedtek vereséget. A csapat élt a visszavágás lehetőségével, és első paraolimpiai részvételén az ötödik helyen végzett. A legjobb hat között még veretlen *csörgőlabdacsapat* először egy góllal kapott ki Jugoszláviától, aztán az USA és Egyiptom ellen döntetlent ért el, így a legjobb hatból a legjobb négy közé jutottak. Az asztaliteniszezők a nyílt kategóriában kezdték a versenyeket, de csak *Erdős Lajos*

131 Lukács György (1988): Két nap alatt öt magyar érem. *Népsport,* XLIV. 249., 1988. október 19., 1., 8. p.
132 Lukács György (1988): Aranyérem – „pult alatt". *Népsport,* XLIV. 250., 1988. október 20., 1., 4. p.
133 Lukács György (1988): Csillapíthatatlan az „aranyláz". *Népsport,* XLIV. 251., 1988. október 21., 1., 5. p.
134 Lukács György (1988): Magyar gólzápor a Csamsilban. *Népsport,* XLIV. 252., 1988. október 22., 1,4. p.

jutott a legjobb 16 közé. Az olimpiai stadion futókörén *Nagypál István* az 1500 méteres síkfutásban versenyzett, és csak a célfotó döntése alapján szorult le a dobogóról, negyedik lett. Az uszodában sem született ezen a napon érem, pedig saját versenyszámában mindenki a döntőbe jutott, de a dobogóról lemaradtak.[135]

A mieink számára az utolsó, a játékok nyolcadik versenynapján a csörgőlabdacsapatnak volt a legnagyobb esélye az éremszerzésre. Az elődöntőben ismét 1:0-ra kikaptak a jugoszlávoktól, így a harmadik hely megszerzése volt az új cél. A dobogós helyért azzal az Egyiptommal kellett mérkőzni, amely az egész torna alatt csak egyetlen gólt kapott. A mérkőzés, mint ahogyan az már az elődöntőben is megtörtént, 0:0-ra végződött. Következett a hosszabbítás, ahol ismét nem született gól. A büntetődobások döntötték el a dobogóra kerülést, amelyben sajnos 0:2-re veszítettek a mieink, így negyedikek lettek. Az atléták közül *Pazinczár Attila* pentatlonban versenyzett, az 1500 m-es síkfutásban és diszkoszvetésben sok pontot gyűjtött, mégis épphogy lemaradt a dobogóról, negyedik lett. *Nagypál István* az 5000 m-es síkfutásban az ötödik helyet szerezte meg. *Erdős Lajos* a legjobb 16-os tábláról már nem jutott tovább.[136]

A játékok történéseiről, a versenyek eredményeiről naponta újságot bocsátottak ki. A kutatómunka során hiánytalanául került elő a Paralymic News mind a 12 száma.[137]

Paralimpiai érmesek 1988. évi tablója

135 Lukács György (1988): Álom marad a becsületarany? *Népsport,* XLIV. 253., 1988. október 23., 1., 6. p.
136 Lukács György (1988): Karnevállal búcsúzik a négyezer résztvevő. *Népsport,* XLIV. 254., 1988. október 24., 8. p.
137 Forrás: Nádas Pál gyűjtése

Pechszéria vagy csak magyarázkodás?

*„Mi tagadás, nem volt boldog a magyar küldöttség a fantasztikus karneváli hangulatban és a záróünnepséget követően sem. Nem számított arra, hogy a négy évvel korábbi tizenkét aranyat hozó New York-i viadal után Szöulban egyetlenegy sem jut a mieinknek a legfényesebb éremből. Ugyanakkor – figyelembe véve az időeredményeket, a centimétereket, a súlyokat – be kellett látni, hogy nem a mieink estek vissza, hanem az ellenfelek fejlődtek sokat. Meg aztán a lebonyolítás furcsaságai sem igen kedveztek neku*nk.”[138]

A látványos külsőségek mögött nagyon nagy volt a zűrzavar, és jelentős volt a nemzetközi felháborodás, mert sok versenyző rajtengedély hiánya miatt szomorú nyaralásra kényszerült. A négy évvel azelőtti, kettéosztott játékok (New York és Stoke Mandeville) helyett addig sosem látott létszámú sportoló gyűlt össze Szöulban. A nevezéseket számítógépre vitték, és minden készen állt arra, hogy megkezdődjenek a játékok, amikor a sérültségi kategóriákba besoroló bizottság új vizsgálatai miatt minden, addig biztosnak látszó rendszer felborult. Összevissza keveredtek az amúgy is sokszor átláthatatlan erdőnek tűnő sérültségi kategóriás rendszerek. Ezeket újraprogramozták, és akkor derült ki, hogy a klasszifikációs átsorolások miatt nagyon sok versenyszámban az eredeti kiírás és nevezés ellenére, csökkent a versenyzői létszám. Sok versenyszámot az alacsony létszám miatt töröltek, sok versenyzőt pedig a rendszer zűrzavara miatt nem értesítettek a verseny kezdésének időpontváltozásairól. *„A sport az olimpiai eszme legszebb, legnemesebb gondolatait árnyékolta be”* a szervezetlenség, ami a vágyott profizmus, az élsport és az olimpizmushoz való közeledés elengedhetetlen része.

Ugyanakkor talán először vetődött fel a kérdés, *„hogy szükséges-e az élsport professzionális szintje a fogyatékos emberek sportéletében? Mert az elmúlt négy évben már néhány országban hivatásos sportolóként élnek és készülnek, és aszerint kapják a juttatásokat is. Dél-Korea paraolimpiai bajnokai például pontosan azt a csillagászati összeget és életjáradékot kapták, mint az ötkarikás játékok győztesei.”*[139]

A felkészülés profizmusához hozzá tartozott a gyógyászati segédeszközök sportcélú használatának ugrásszerű, minőségi fejlődése, amely hazánkban akkor még egyáltalán nem volt elérhető. Jelentősen érzékelhetők voltak az egyes országok közötti, szociális ellátó rendszerekben mutatkozó különbségek és a csapat körüli szakszemélyzet eltérő volta. Látható volt, hogy hazánkban az volt a fontos, hogy jelen legyenek olyan személyek a csapat körül, pl. az ÁISH delegáltja, akik nem voltak a csapat hasznára, mert nem lehetett hasznos feladatokkal megbízni. Ha már nem hátráltatták a csapatvezetést, az már segítségnek számított. Más nemzeteknél ilyen személyek nem vették el a sportáganként egynél több edző vagy a csapatok mellett dolgozó gyógytornászok és masszőrök helyét, mint ahogyan ez a mieink esetében történt. Nagyon nagy különbség mutatkozott a csapat felszerelésének minőségében is. A minimális kijutáshoz szükséges állami forrást – az utolsó pillanatban és nem kis csatározásokat követően – biztosították ugyan, de a Szöulba utazó magyar olimpiai csapat és a paraolimpiai csapat felszerelése között olyan nagy különbség volt, hogy a paraolimpiai csapat felszerelése miatt bizony szégyenkezni is lehetett. A formaruha gyenge minőségű, itthon gyártott farmerruházat – ez volt a lehető legolcsóbb és nagyon rossz minőségű – melegben meleg, hidegben jégveremérzetet adó sportruházat volt. A felszerelések költségeinek 50%-át így is maguk a sportolók és kísérőik finanszírozták. A csapatvezetésnek nem volt annyi pénze, hogy egy csapatirodát, a helyszínen irodai felszereléseket tudjon bérelni. A hazai felkészülés sem volt elfogadható, például az úszóknak alig találtak a mindennapi felkészülésükhöz szabad pályákat. Dukai Géza számára nem tudták elintézni, hogy a válogatott úszók mellett kapjon időt, és legalább egy szélső pályára a Komjádi uszodába beengedjék. Az elutasítás indoka ma sem nyomdaképes. Akkora volt a magyar mozgás- és látássérült sportolók hátránya más nemzetekkel szemben, mintha Trabanttal mentek volna a Forma–1-es autóversenyre. A feladathoz képest nagyon szerény állami feladatvállalás (nevezés, repülőjegy, útlevél és vízum, zsebpénzhez szükséges valuta) mellett – amely az ÁISH-n és a MOB-on keresztül érkezett – fontosak voltak azok a támogatók,

138 Lukáts György (2005): Csillapíthatatlan maradt az aranyláz. *Paralimpiai történetek*. MPB, 132–140. p.
139 Lukács György (1988): Trabanttal a Forma–1-en? *Népsport,* XLIV. 258., 1988. október 29., 5. p.

amelyeknek a segítségére volt szükség ahhoz, hogy a nemzeti csapatot egységesen ki lehessen állítani. A MEOSZ mint háttérszervezet mellett a Debreceni Konzervgyár, a Rolitron, a VILLÉRT, a Skála Áruház, az OTP, a Váci Kötöttárugyár és a Május 1. Ruhagyár nyújtottak segítséget vagy konkrét anyagi támogatást. Az idegennyelv-tudás hiánya miatt az ügyintézésben is több lehetőség volt a hibázásra.

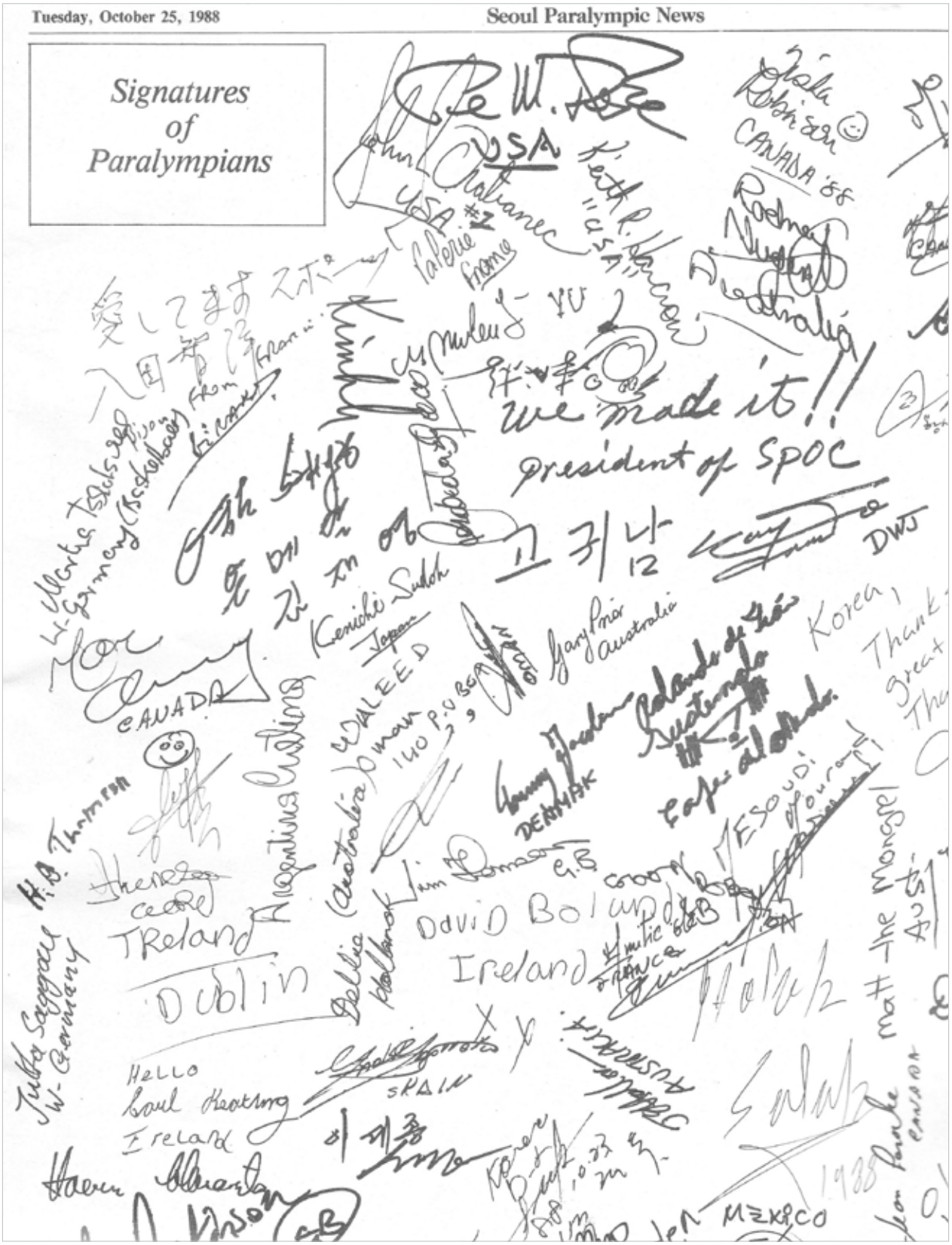
Ilyen körülmények között először Jeszenszky Attila versenyengedélyének visszavonása, majd Nánási István aranyérmet jelentő eredményének téves jegyzőkönyvezése okozott zavaros helyzetet. Tory György versenyszámának időpontváltozásáról elmaradt az értesítés. Nem sok hiányzott ahhoz, hogy lemaradjon későbbi, ezüstérmet nyert versenyének előfutamáról. Erdei Ilona úgy esett ki a versenyekből, hogy egyetlen mérkőzést sem játszhatott, mert eredeti versenye időpontjának áthelyezéséről elfelejtették a csapatot értesíteni. Ülőröplabdásaink csoportbeosztásának megváltoztatása is – vélhetően Dél-Korea kedvezőbb csoportbeosztása miatt – nehezítette a helyzetet. A magyar óvások legtöbbjét elutasították. A bonyodalmakat még tetézte, hogy Budapestről telefonos utasítás érkezett, hogy a csapatvezetés ne engedje Nánásit az erőemelő- (súlyemelő-) versenyen indulni, vonja vissza a rajtengedélyét, mert a nemzetközi sajtóban és odahaza napvilágra került a magyar súlyemelők olimpián történt doppingügye. A sportirányítás a doppingügy kapcsán ráeszmélt arra, hogy a paraolimpikonok felkészüléséről semmit sem tudnak, és féltek az esetleg újabb nemzetközi doppingbotránytól. Azt feltételezték, hogy ha valaki az erős emberek közé tartozik, akkor doppingol is. Úgy vélték, hogy Soós elvtárs, az ÁISH kiküldött munkatársa azonnal tud intézkedni. Szöulban Soós elvtársnak nem voltak jogosítványai, mert azokat a főnökei tudta nélkül adta át a MEOSZ-TSB elnökének, hogy dolgoznia se kelljen. A hivatali íróasztala mögül azonnal teljesítette volna a felsőbb utasítást, de ott a feladatot a csapat hivatalos vezetőjére bízta. Nánási elindult az erőemelő-versenyen és a doppingvizsgálaton is részt vett. Ismét megtörtént, ahogyan 1976-ban, hogy utasítás érkezett Budapestről, csak most azt nem hajtották végre.

A játékok alatti zűrzavaros helyzetet még tetézte egy olyan pechsorozat, amelyből a fele is elég lett volna. Nánási István aranyérmes súlylökése csak ezüstöt ért, ahogyan az erőemelésben is a második helyre szorult. Nánási István nemcsak paraolimpiai újonc volt, hanem az erőemelő sportág első paraolimpiai versenyzője is, aki mellé nem lehetett edzőt küldeni. Első nyomását technikai hiba miatt elvették, majd a végső eredménynél a holtversenyből a nehezebb testsúlya miatt lett csak ezüstérmes. Kovács Győzőnek nyerésre álló mérkőzése közben összetört az ütője, így aztán nem jutott tovább. Nagypál István esetében a célfotó az ellenfelének kedvezett. Pusztafiné Kovács Judit, Pazinczár Attila és a csörgőlabda-válogatott csak nagyon kevés különbséggel maradtak le a dobogóról.

A pazar záróünnepségre és a tűzijátékkal záródott ceremóniára az olimpiai stadion ismét megtelt nézőkkel. A csapatok elbúcsúztak egymástól és koreai önkéntes segítőiktől. A paraolimpiai faluban felállított aláírófal pillanatok alatt megtelt a résztvevők kézjegyeivel.

A magyar csapat csomagolt és nekivágott a kerekesszékesek számára kimondottan kényelmetlen utazásnak. Míg odafelé Budapest–Frankfurt átszállással, Amszterdam és Anchorage (Alaszka) érintésével végig világosban utazott a csapat, addig hazafelé éjszakai sötétségben, India fölött repülve, Bahrein és Dzsidda (Szaúd-Arábia) érintésével és zürichi átszállással, több mint 24 órás repülőút után 1988. október 26-án, szerdán érkeztek meg Ferihegyre. A repülőtéren sporthivatali tájékozatlanság fogadta és forrázta le az aranyérem nélkül hazatérő magyar csapatot. A csapat fogadására kiérkezett magas rangú állami sportvezető a repülőtéri tranzitban *„Gratulálok az aranyérmeknek!"* kezdte köszöntőjét. Hiába tudósított naponta a helyszínről a Népsport újságírója, hiába volt naponta a Magyar Rádió számára helyszíni tudósítás, a sportvezetés figyelmét a paralimpiai hírek elkerülték. A pechszériának nevezett érdektelenséget, az állam (ÁISH) által szervezett fogadáson folytatták. Az ünnepségen, a Belügyminisztérium Központi Klubjában Tibor Tamás, az ÁISH elnökhelyettese tartott beszédet, és miközben arra tett ígéretet, *„hogy a központi sportvezetés a jövőben nagyobb figyelmet fordít a magyarországi mozgás- és látássérültek sportolási feltételeinek javítására"*,[140] az eredményességi jutalomra szánt OTP-betétkönyveket a sporthivatalból felejtették elhozni. Az ünnepségről üres kézzel mentek haza a sportolók.

140 *Népsport,* XLIV. 292., 4. p.

Aláírófal a paralimpiai faluban

SZÖUL – 1988 (I–VIII. HELY) MAGYAR EREDMÉNYEI

Név I-VIII. helyezettek	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontérték	VII. hely	VIII. hely
Asztalitenisz-csapat (Erdős-Majsai)	TT6			csapat						
Asztalitenisz-csapat (Kovács–Szepesi)	TT5			csapat						
Becsey János (úszás)	C8			200 m-es vegyes úszás	100 m-es gyorsúszás	200 m-es gyorsúszás		9		
Csörgőlabdacsapat					csapat			3		
Dr. Tóth András (úszás)	L3			50 m-es hát		50 m-es mell		6		
Dukai Géza (úszás)	A1			100 m-es mellúszás, 100 m-es gyorsúszás		200 m-es vegyes úszás		10		
Erdős Lajos (asztalitenisz)	TT6			csapat				2		
Kovács Győző (asztalitenisz)	TT5			csapat				2		
Majsai Károly (asztalitenisz)	TT6			csapat				2		
Nagy Dénes (atlétika)	B3		súlylökés					5		
Nagypál István (atlétika)	C8				1500 m-es síkfutás	5000 m-es futás		5		
Nánási István (atlétika és erőemelés)	A2		súlylökés, +100 kg					10		
Pálinkás László (úszás)	L6						200 m-es vegyes úszás	1	100 m-es pillangóúszás 100 m-es gyorsúszás	
Pazinczár Attila (atlétika)	B2				pentatlon			3		
Pusztafiné Kovács Judit (asztalitenisz)	TT3				egyéni			3		
Serényi Tibor (úszás)	ISMGF3						50 m-es hát	1	50 m-es mellúszás	25 m-es pillangóúszás 100 m-es vegyes úszás
Szepesi Attila (asztalitenisz)	TT5		egyéni	csapat				7		
Takács Sándor (úszás)	A6			100 m-es mellúszás			100 m-es hátúszás	5		100 m-es gyorsúszás
Tory György (úszás)	L6		400 m-es gyors-úszás		100 m-es pillangó-úszás	100 m-es gyors, 200 m-es vegyes úszás		12		
Ülőröplabda-csapat						csapat		2		
Érmek és helyezések		**0**	**5**	**7**	**6**	**7**	**3**		**3**	**3**
Pontok száma		**0**	**25**	**28**	**18**	**14**	**3**	**88**		

Összeállította a hazai és az IPC adatai alapján Nádas Pál (2015)

A helyzet változatlan

A paraolimpiát-paralimpiát követően – egészen a politikai és gazdasági rendszerváltásig – a sporthivatal és az MEOSZ-MTSB ügyeinek intézésében nem sok minden történt. Dr. Chikán Csaba, a MEOSZ elnöke is igyekezett meggyőzni az ÁISH vezetőit és Deák Gábor államtitkárt, hogy a mozgáskorlátozottak és más sérültek sportjának szervezeti és anyagi támogatása fontos feladata az államnak. Az eddigiektől eltérő, humánusabb és legfőképpen az esélyegyenlőség megteremtése érdekében új és korszerű hozzáállásra van szükség. *„Arra kérem, hogy azok a szakemberek, akik az átszervezés kérdésével foglalkoznak, ne feledkezzenek meg a mozgáskorlátozottak tömeg- és versenysportjának helyzetéről, sajátosságairól. E sajátosságok figyelembevételével lenne szükséges meghatározni a fogyatékosok sportszervezetének helyét a magyar sport szervezeti rendszerében."*[141] A felvetések között szerepelt az is, hogy a MOB fogadja be a mozgáskorlátozottak sportmozgalmát. A kezdeményezést a sportirányítás nem tartotta megvalósíthatónak, és az Olimpiai Chartára való hivatkozással azt elutasította.[142]

Az olimpiát és a paraolimpiát követően az év novemberében az UNESCO a szovjet fővárosban tartotta a sportminiszterek konferenciáját. A magyar delegációt Deák Gábor államtitkár vezette. A konferencián a dopping, a tömegsport és az olimpia jövője témák mellett napirenden volt a mozgássérültek sportja, és a társadalmak ezen a téren történő kötelességvállalásának kérdése is.[143] A Nemzetközi Olimpiai Bizottság az ÁISH véleményével ellentétes állásfoglalást adott közre. A NOB támogatni kívánja a mozgássérültek versenysportját, és garantálja, hogy a paraolimpiát a jövőben is négyévenként, az ötkarikás játékok színhelyén rendezik meg. Sőt az olimpiai játékok versenyprogramjában is növelni szándékozik a mozgássérültek jelenlétét.[144] A NOB a mozgássérültek sportjával kapcsolatos kedvező és örömteli állásfoglalását követően a MEOSZ-TSB tovább igyekezett erősíteni a MOB-hoz való tartozás szándékát: *„a mozgássérültek sportja képviseltesse magát a Magyar Olimpiai Bizottságban."*[145]

A magyar sportvezetők vélhetően nem értesültek arról – vagy nem tartották fontosnak, vagy nem akartak mindarról tudomást venni –, ami Moszkvát követően, Juan Antonio Samaranch NOB elnökké választása, 1980 óta, a sportoló fogyatékosok ügyében történt. A NOB Lausanne-ban, 1983. decemberben megrendezett végrehajtó bizottsági ülésén a mozgássérültek felkarolásáról szóló napirendről sem értesültek a magyar sportvezetők?

Nem követték nyomon, hogy a NOB, az ISMGF és ISOD, majd az ICC szervezetei között már korábban is volt kapcsolat, amely később 2001-ben együttműködéssé alakult. A NOB már a mozgássérültek sportmozgalmának kezdetén, a brit olimpiai bizottság ajánlására figyelt fel a Stoke Mandeville Játékok rendszerére, és 1956-ban Fearnly Cup-díjat adományozott a Stoke Mandeville Játékok brit szervezetének. A hivatalos elismerési folyamat ekkor kezdődött, 2012-re pedig szoros együttműködéssé vált. Vélhetően arról is kevesen tudhattak, hogy a montreali olimpia és Torontolympiai Játékok politikai tiltakozási hullámai kapcsán, 1976-ban már történt a szervezetek vezetői között egyeztetés. Két torontói újságcikk is foglalkozik Ludvig Guttmann, az ISMGF és az ISOD elnökének, és Lord Killanin, a NOB elnökének a játékok előtt történt egyeztetéséről. Az újságcikkben (1976. augusztus 10-én) a játékok végén arról is írnak, hogy a NOB a jövőben támogathatja a mozgás- és látássérült sportolók mozgalmát. Arról is nyilatkoztak, hogy a politika milyen hátrányosan érintette a rokkantak olimpiával párhuzamos olimpia játékait. A jövőben mindent el kell követni, nyilatkozta a két elnök, hogy a hasonló helyzetek elkerülhetők legyenek.[146]

141 EL.1-102/1988-1988.október 21. MEOSZ-irattár. Nádas Pál gyűjtése.
142 1741/89 MEOSZ-irattár. Nádas Pál gyűjtése.
143 *Népsport,* XILV. 278., 1988. november 21.
144 Lukács György (1988): Barcelonában csökken a sportágak száma? Juan Antonio Samaranch sajtótájékoztatója. *Népsport,* XLIV. 252., 1988. október 22., 4. p. | (1989): NOB-döntés. *Magyar Nemzet,* 1989. február 16., 7. p.
145 Napirenden a mozgássérültek sportja. *Népsport*, XLV. 39., 1989. február 16., 7. p.
146 Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. Egy negyven évvel ezelőtti hazai politikai döntés hátteréről. *Fogyatékosság és Társadalom,* 2016/7. sz., 23–45. p. | The Globe and Mail (1936-Current); Augusztus 10, 1976; ProQuest Historical Newspapers: The Globe and

Mára már egyértelműen látható, hogy a hazai fejlődés szempontjából történelmi jelentőségű volt a HOSC, az MTSB, a MEOSZ-TSB és az MMS megalakulása. Ezen szervezetek fejlődése vezetett el a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) megalakításának előkészítéséhez (1997), közvetett és közvetlen fejlődési folyamatokat generáltak. A HOSC két (1972, 1976), az MTSB és a MEOSZ-TSB két (1984, 1988), az MMS szintén két (1992, 1996) paralimpiai játék magyar vonatkozásainak szervezője, koordinálója volt. A Magyar Paralimpiai Bizottság 1997. évi megalakulásától e tanulmánykötet megírásáig már öt nyári és három téli paralimpiai játékokon (2000, 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2016) való magyar részvétel felelős civil szervezete volt.

A paralimpiai játékok első hivatalos logója 1988-ban

Mail pg. 33. p. „No action planned in boykott." (GM10Aug76-33.pdf) * | *The Toronto Star,* augusztus 12. 1976- C3. „Goodys and Thank you at short, sweet ceremony" (TS12Aug76-C3.pdf).

Nádas Pál: Megalakult a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS)

„A '90-es évek során a tudományterület robbanásszerű fejlődése mutatkozott meg: lábra állt a szociális modell, de szárnyat bontott az emberi jogi modell is, miközben mellettük, és erős hatást gyakorolva rájuk, föltűntek a kritikai társadalomelméletek, de már előtűntek a posztmodern, a posztstrukturalista és a szubjektív irányzatok szignifikáns hatásai is."
(Hernádi Ilona – Könczei György)

A logót 1989 és 2009 között használták

Az egyre növekvő hazai és nemzetközi versenylehetőségek ellenére a rendelkezésre álló pénzügyi források egyre szűkültek, az állami sportirányítás hozzáállása egyáltalán nem volt kedvező, ami akár a sportmozgalom megszűnését is felvetette. Az országos sportvezetői értekezlet 1988 decemberében, amelyet a MEOSZ-TSB kezdeményezett, a szöuli eredmények várakozástól elmaradó értékelésekor, a csapat menedzselésének kritikáján túl a jövő lehetőségeivel is foglalkozott. Az értekezleten három felvetést vitattak meg a részvevők. Az első lényege az volt, hogy sajnos csökkenteni kell a hazai és a nemzetközi szerepléseket, hogy a mozgalom megszűnését megakadályozzák. A többség a második felvetést támogatta, miszerint a MEOSZ szerepét kellene növelni a sportszervezet működésében. Azt remélték ettől a megoldástól, hogy az akkor már országos szinten is nagyon erős érdekérvényesítő képességgel rendelkező MEOSZ képes jelentős javulást elérni a mozgássérültek hazai sportmozgalmának helyzetén. A MEOSZ-hoz való szoros tartozás reményt adott arra, hogy az MTSB országos feladatainak munkáját újabb főállású személyekkel el lehetne végezni. A harmadik felvetés egy önálló, a MEOSZ-tól független, de azzal együttműködő szervezet életre hívását javasolta, amit

Az MMS szervezeti felépítése 1989 és 1992 között

a MEOSZ-szal szoros partnerségben, de önálló szövetségként terveztek létrehozni. Az új szervezet anyagi bázisát az állami támogatás mellett a különböző cégek támogatására és a hazai rendezésű nemzetközi versenyek tiszta nyereségére alapozták. A szűkös és bizonytalan pénzügyi helyzettel rendelkező MEOSZ-TSB az 1989. évre elfogadott versenynaptárt csak fél évre látta lebonyolíthatónak.[1]

A mozgássérültek sportmozgalmának fejlődését a politikai rendszerváltás pozitív hatása mellett az ország gazdasági összeomlásának veszélye nehezítette. *Nagy Tamás* a Politikatudományi Szemlében erről a korszakról így ír: *„A rendszerváltozás folyamata alapjaiban rázta meg a sport egész rendszerét. Főleg financiális problémák jelentkeztek, elapadtak az addigi bőséges pénzforrások. Az új politikai berendezkedés megteremtésével, az államigazgatás újjáalakulásával az egyes neves fővárosi egyesületek minisztériumi támogatása is jelentősen lecsökkent (…) A vállalati szférából áramló pénzek csökkenése még drasztikusabb volt. Az állami vállalatokat privatizálták, az új tulajdonosok pedig az első években cégük helyzetének stabilizálására, és nem a sport támogatására fordították anyagi erőforrásaikat. A rendszerváltást követően, mintegy 4–5 évvel később lett újra fontos téma a sport. Ebben szerepet játszott a sport nemzetközi térhódítása, valamint a magyar sport jó eredményei is. (…) az eredményeket már egyre nehezebb körülmények között érték el sportolóink, rengeteg egyesület és szakosztály anyagi gondokkal küszködött. (…) A parlamenti pártok választási programjaiban külön fejezetet szentelnek sportpolitikai elképzelések bemutatásaira, bár igazán komolyan csak az 1994-es választási programokban merült fel a sport mint szakpolitika kérdése. A legtöbb párt sportpolitikai céljai hasonlók voltak: új sporttörvény megalkotását, a sportegyesületek köztartozásának rendezését, valamint a sport finanszírozási rendszerének áttekintését tűzték ki célul.”*[2] A fogyatékosok sportja nem kerül a pártok programjába.

Az új korszak a sportolók kategorizálási vizsgálataival, annak a nemzetközi szabályaihoz történő igazításával kezdődött. A szöuli paraolimpia kapcsán történt szabályváltozások és versenyrendezések változásai miatt a sportvezetők és edzők fontos új információkhoz jutottak.

Az atléták a TF-csarnokban központi felmérővel, az asztaliteniszezők a Vidék Bajnokság megszervezésével indították az évet. Az ülőröplabdások folytatták az 1988–1989-es bajnoki évad második részét. A gyermeknapi Sportolj Velünk! játékos versengés sem maradt el. Minden sportágban megrendezték az országos bajnokságot. Jelentős szerepet vállaltak magukra az egyesületek azzal, hogy a helyi viszonyokat jól kihasználva, versenyeket tudtak rendezni. Megrendezték a Rodata Kupát kosárlabdában Budapesten, a Piremon Kupát és a Szabolcs Kupát (öt sportágban) Nyíregyházán, a sakkversenyeket Pécsett és Baján, a Platán Kupát Pápán, az IBUSZ Kupát Pécsett, valamint úszóversenyt rendeztek Dunaújvárosban. Minden pénzügyi nehézség ellenére a sportágak versenyzői mégis eljutottak az adott év nemzetközi versenyeire, így pl. az ülőröplabdások a Las Vegas-i vb-re, az asztaliteniszezők és az atléták az Eb-re, az úszók az ISI- és a holland nemzetközi versenyekre. Ebben az esztendőben Nánási István súlyemelő-erőemelő világcsúccsal nyert az Európa-bajnokságon.

A sport szempontjából akár érthetetlennek is tűnhet, hogy miért említjük itt a MEOSZ által, dr. Derera Mihály irányításával megrendezett ART 89 kulturális fesztivált. A MEOSZ érdekérvényesítése szempontjából az ART 89 kulturális fesztivál jelentős hatással volt a sportéletre is. A *Mozgássérültek és Művészbarátainak Nemzetközi Kulturális Fesztiválja* záróprogramját 1989. május 27-én a Kongresszusi Központban szervezték, amely Érdi Sándor és Szegvári Katalin tv-személyiségek jóvoltából olyan televíziós nyilvánosságot kapott, amely jelentős hatással volt a magyar társadalomra, így a sport területére is. A kutatómunka során sajnos nem került elő az MTVA archívumából a záróprogramról készült televíziós felvétel.

A pártállam által központosított mechanizmus fokozatos megszűnése, a hivatali és szervezeti élet átszervezése, az ország demokratizálódásának folyamata, valamint új törvények (1989. évi II. törvény az egyesülési jogról) megszületése jelentős változásokat generált a sportéletben is. A rendszerváltás évének egyik érdekes epizódjaként lehet megemlékezni

1 Csík János (1989): Sportvezetői értekezlet Budapesten. *Humanitás,* IX. évf. 1. sz., 1989. február 8.

2 Nagy Tamás (2000): A sport mint közpolitika, avagy miből űznek sportot a politikusok. *Politikatudományi Szemle,* 2000, 3–4 sz., 227–229. p., 251–252. p.

a debreceni székhellyel működő Piremon Vállalat döntéséről. Az országban ekkoriban a sport területén jelentős leépítések történtek. Debrecenben a vívók szakosztályát be akarták zárni. Az akkor már kilenc éve működő Piremon (többségében sérült embereket foglalkoztató) célvállalat segít megmenteni a DVSC vívó szakosztályát úgy, hogy a vívókat az 1987-ben alapított Piremon SC csapatához átigazolták. A sérült embereket foglalkoztató célvállalat és annak sportegyesülete működtette tovább a szakosztályt.[3]

A MEOSZ-TSB átalakulásának három elképzelése közül, a MEOSZ-szal való szoros együttműködés és a sporegyesületek szövetségbe tömörülésével és az önnálosodás feltételei erősödtek. A demokratikus átalakulásban, az új szervezet megalakításában az akkor működő sportegyesületek és speciális intézmények képviselői, valamint az integrációs keretek között sportoló mozgássérült személyek vettek részt. Az MTSB, majd MEOSZ-TSB utódszervezeteként demokratikusan lebonyolított választásokkal 1989. december 9–10-én megrendezett közgyűlés megalapította a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetséget (MMS). Az MMS alakuló közgyűlés helyszínéül a *bölcsőt* (1929, 1970) a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthont választották.[4] *„A Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége alakuló közgyűlését a MEOSZ-TSB készítette elő. Az ország minden tájáról érkezett alapító tagok küldöttei mondták ki az MMS megalakulását a Lendület SE Baranyából, az Akarat SE Borsodból, a Piremon SE és a Start sportcsoport Szabolcsból, a Vasakarat SC Szombathelyről, a Törekvés SE Veszprémből, a Hamburger SE Nagykanizsáról, a Zala megyeiek sportcsoportja, a Halassy SC, a Rodáta SE, valamint a mozgássérült gyerekek képviseletében a Pető Intézet, a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon, a Sályi Mozgásjavító Iskola, a Mozgássérültek Állami Intézete.”*. Fő feladata: a rekreáció, tömegsport, diáksport, utánpótlás-nevelés, valamint a verseny- és élsport fejlesztése. További cél az új sportágak bevezetése, új sportolók bevonása, új egyesületek létrehozása.[5] Az MMS első elnöksége: *Nádas Pál* elnök, *Csík János* és *Pancsa József* alelnökök, *Lévai Péter* és *Wessely Vilmos*. Az MMS első főtitkára, nyílt pályázatot követően, *Sasvári Éva* lett. A sportágak vezetői a következők voltak: *Apor György* (asztalitenisz), *Kaposvári Sándor* (atlétika), *dr. Benczúr Miklósné*[6] (Gyermek– Ifjúsági Bizottság), *Köteles László* (kosárlabda), *Kenderes Gábor* (súlyemelés-erőemelés), *Varga Krisztina* (úszás), *Máthé Csaba* (ülőröplabda), *dr. Plesa István* (Osztályba Sorolási Bizottság), *dr. Benczúr Miklósné* (Módszertan). Az MMS 1989-ben történt megalakulásakor már működő sportágak közül a lövészet és a sakk sportágaknak akkor még nem találtak vezetőt.[7]

Alighogy megalakult az MMS, elhatározták, hogy megalapítják a Magyar Paraolimpiai Bizottságot, ezt

3 Vincze András (1989): Megszűnés helyett újjáéledés? A Piremon segít a vívóson. *Népsport,* XLV. 269., 1989. november 12., 7. p.

4 Megalakult a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége. Összhangban a verseny- és a tömegsport. *Népsport,* XLV. 295., 1989. december 13., 7. p. I Sasvári Éva (1989): Megalakult a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége. *Humanitás,* X. évf. 1. sz., 1990. február 8.

5 Sasvári Éva (1989): Megalakult a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége. *Humanitás,* X. évf. 1. sz., 1990. február, 8.

6 ***Dr. Benczúr Miklósné*** (Bartos Judit, 1941–) gyógytornász és gyógypedagógiai tanár, 1971 és 1981 között a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon mozgásnevelő tanára. Részt vett a Gyógypedagógia Tanárképző Főiskolán 1975-ben a szomatopedagógia szakos gyógypedagógus-képzés megszervezésében. 1981–2008-ig az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar oktatója, a Szomatopedagógiai Tanszék vezetője 1992 és 2006 között. Vezetésével készült el a rehabilitációs foglalkoztató terapeuta (ergoterapeuta) és az adaptált testnevelés és sport szakirányú továbbképzési szak akkreditációja. 1978-tól 2008-ig vezetője volt a Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete Mozgásfogyatékosság-ügyi Szakosztályának, a Gyógypedagógiai Szemle szerkesztőbizottságának jelenleg is aktív tagja. 1971 óta vesz részt a mozgáskorlátozott személyek sportjának hazai szervezésében. Kezdetektől vezetőségi tagja volt a Mozgásgátoltak Halassy Olivér Sport Clubjának (HOSC), a Mozgásgátoltak Testnevelési és Sportbizottságának (MTSB), a Magyar Mozgásgátoltak Sportszövetségének (MMS). Alelnöke volt a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetségének (FONESZ), vezetője a továbbképzési bizottságnak. Aktív résztvevője volt a Magyar Lovasterápia Szövetségnek. Többedmagával alapította meg azt a munkabizottságot, amelyik adaptálta a mozgáskorlátozott sportolók nemzetközi kategorizálási szabályait, és bevezette azok hazai alkalmazását a mindennapi versenyeztetési gyakorlatba. 1992-ben egyetemi doktori fokozatot szerzett a Magyar Testnevelés Egyetemen a mozgáskorlátozott személyek hazai sportjáról, valamint a sportolók kategorizálásáról írott dolgozatával. Számos szakcikket, tanulmányt közölt ebben a témában. Nevéhez is fűzhető a mozgáskorlátozott gyermekek sportjának, országos szintű játékainak az elindítása. E játékos versenyrendszer több volt mint egy sportesemény, mert minden egyes alkalommal új és újabb játékelemekkel bővült a repertoár, és ez egyben az országban az e területtel foglalkozó szakemberek számára módszertani útmutatást is adott. Irányításával történt a fogyatékos személyek sportjának témájában a rendszeres sportszakember-továbbképzés tematikájának és a képzés tartalmának megszervezése, majd vezetésével indult el 2002 őszén – a FONESZ keretében – az első akkreditált továbbképzés diplomás testnevelők, valamint sportági szakedzők, edzők részére.

7 Sasvári Éva (1989): Megalakult a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége. *Humanitás,* X. évf. 1. sz., 1990. február 8.

Robert Steadward, az IPC első elnöke

az 1990. évi tavaszi közgyűlés meg is erősítette, hiszen közben a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (International Paralympic Committee, IPC) is megalakult.

Az IPC első elnöke, *dr. Robert D. Steadward*[8] megválasztását követően mondta: *„Most a mi kezünkben a lehetőség. A NOB elnöke velünk fog tárgyalni, és megkezdődhetnek az 1992-es barcelonai paraolimpia előkészületei. Végre megalakulhatnak a nemzeti paraolimpiai bizottságok, és elkezdhetik a közös munkájukat az egyes tagországok olimpiai szervezeteivel."*[9]

Az IPC megalakulását követően az MMS elnökség előterjesztése alapján a közgyűlés úgy döntött, hogy a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) megalakításakor, a paraolimpiai feladatokkal járó, az MMS által addig végzett sportszakmai, versenyeztetési, pénzügyi paraolimpiai munkákról az MMS közgyűlése lemond. A feladatokat át kell adnia a létrehozandó új szervezet, a Magyar Paraolimpiai Bizottság számára. Az új szervezet megalakulása, annak előkészületei nagyon lassan, közel hét évig tartott. Ekkor még csak a mozgáskorlátozottak sportegyesületei szerveződtek szövetségi keretekbe (MMS, 1989).

Az MMS megalakulását követően a mozgáskorlátozott sportolók sikereinek, a demokratizálódó politikai folyamatoknak, a MEOSZ-TSB korábbi sportdiplomáciájának lett az eredménye, hogy a MOB közgyűlése 1990. január 13-án az MMS egy képviselője számára teljes jogú tagságot szavazott meg. Még ugyanebben az évben a Magyar Röplabda Szövetség (MRSZ) az ülőröplabda sportágat is szavazati joggal ruházta fel az MRSZ közgyűlésében.[10] Mindkét közgyűlés demokratikusan meghozott döntésével kezdetét vette a mozgáskorlátozott és más sportoló fogyatékosokat tömörítő szervezeteknek és sportolóinak tudatos integrációja. *„Kedves Sporttársaim! A 45 év után első alkalommal demokratikus módon létrejött Magyar Olimpiai Bizottság minden tagját kérem, hogy a társadalmi munkáját változatlan ügyszeretettel, és ha néha nehéz is, derűlátással végezze. (…) A Magyar Mozgássérültek Szövetsége* – nem pontosan tudták és írták, de az MMS – re gondoltak – *egy képviselőt küldhet a testületbe, ugyancsak egy delegáltat jelenthet be a műugrók szövetsége"*[11] – olvashatjuk.

Az MMS tagfelvétele a Magyar Olimpiai Bizottságba azt is jelentette, hogy a sportágakat képviselő sportszövetséghez hasonlóan szavazati joggal rendelkezhetett és anyagi támogatásban is részesülhetett. Schmitt Pál, a MOB új elnöke, a rendszerváltáshoz és a sporthivatal sportági szakszövetségekhez való viszonyának átalakulásához, az országban zajló demokratizálódási folyamathoz köthetően a következőket mondta: *„A sportszövetségeket és a sporthivatalt és más szervezeteket teljesen egyenrangú partnernek*

8 ***Dr. Robert Steadward*** (1946–) kanadai állampolgár, a fogyatékos emberek sportolásával foglalkozó tanár, író, kutató és akadémikus. A fogyatékos személyek számára létrehozott, Rick Hansenről elnevezett életmód- és sportközpont társalapítója és vezetője. Az Alberta kerekesszékesek sportegyesület alapítója és elnöke (1971–1975). A kanadai Mozgáskorlátozottak Sportalapjának (1979–1989) életre hívója. Nemzeti kormányzója (1970–1986) a kanadai Paralimpiai Bizottságnak (1970–2001), majd elnöke (1986–1991). Alapító és egyben első elnöke a Nemzetközi Paralimpiai Bizottságnak (1989–2001). A Nemzetközi Olimpiai Bizottság (2000) tagja. Tiszteletbeli tagja a Kanadai Olimpiai Bizottságnak (www.paralympic.ca/canadian-paralympic-hall-fame/inductees/robert-steadward-builder)

9 A rokkant sportolók történelmi konferenciája. Düsseldorfban megalakult az egységes világszövetség. *Népsport,* 1989, XLV. 228., szeptember 25., 11. p.

10 MEOSZ-elnökség beszámolója a küldöttközgyűlésnek (1991. október 26.) Nádas Pál MMS-elnök beszámolója, 26–29. p. MEOSZ-irattár. Nádas Pál gyűjtése.

11 Ötvenmillióval támogatja a MOB a versenysportot. Változások. *Népsport,* XLVI. 11., 1990. január 14., 7. | *Hungarian Olympic Bulletin* (1990), XXIV. évf. 37. sz., 3–4. p.

tekintjük. Az olyan szavakat mint ellenőrzés, beszámoltatás, utasítás örökre törölni kell a szótárunkból, s helyette az együttműködés, konzultáció, segítségnyújtás kerül előtérbe. Tevékenységünk előterében a sportoló, az olimpiai versenyző áll."[12]

A MOB-tagság egyaránt nagy elismerést jelentett a sportoló mozgássérültek és egyesületeik számára. *„Főként hihetetlenül nagy erkölcsi elismerést és további munkánkat is megkönnyíti* – mondja boldogan Nádas Pál. – *Persze ennek anyagi vonzatairól sem szabad megfeledkezni. Bár inkább úgy kell fogalmaznom, hogy minden eddigi segítség, amit a MOB-tól kaptunk, most legálissá vált."*[13] A mozgáskorlátozottak sportszervezetének MOB-tagságáról és a pénzügyi támogatás lehetőségéről dr. Aján Tamás, a MOB főtitkára az alábbi nyilatkozatot adta: *„Úgy gondoltuk, hogy az olimpiai családba ők is beletartoznak, ezért a szavazati, részvételi és beleszólási jogot nekik is meg kell kapniuk. Amennyiben pénzügyi lehetőségeink azt megengedik, megpróbáljuk anyagilag is támogatni őket. (…) a vakok, a siketek és az értelmi fogyatékosok gondjaival csak úgy tudunk foglalkozni, ha összefognak a mozgáskorlátozottakkal, s rajtuk keresztül kapcsolódnak be a Magyar Olimpiai Bizottság munkájába.*[14]

A MOB anyagi támogatásának megszerzéséhez teljesíteni kellett azt, hogy további, fogyatékosokat tömörítő sportszervezet már ne kérje tagfelvételét. A MOB-vezetők nyilatkozatai és szóbeli utasításai szerint a MOB csak akkor tudja a sportoló fogyatékosok szervezeteit anyagilag támogatni, ha a különböző sportoló fogyatékosokat foglalkoztató sportszervezetek egy közös ernyőszervezetbe tömörülnek. A hazai sporttársadalomban nagy meglepetést okozott az MMS a felvétele a MOB közgyűlésébe.

Egy rövid időre, a tagfelvétel okán az MMS a figyelem gyújtópontjába került. A sajtó, de még a televízió is foglalkozott az akkor még különlegesnek számító hírrel. A sportoló fogyatékosok sportszervezeteinek, a MOB tagsághoz való újabb kérelmének megelőzése érdekében, a MOB főtitkárának erőteljes unszolására 1991. júliusában megbeszélést hívtak össze. A tanácskozáson jelen voltak a hallássérültek, a látássérültek, az értelmi fogyatékosok és a mozgáskorlátozottak képviselői. A MOB által beígért 900 ezer forint felosztásán vitatkoztak a résztvevők, de a közös szervezetet, a sérülésspecifikus versenyrendszerek jelentős különbözőségei miatt, nem tudták megalapítani. Pancsa József az MMS új elnöke, 1992-ben kapott meghatalmazást a többi sérülésspecifikus sportszervezettől arra, hogy 1993-ban szervezze meg a Magyar Paraolimpiai Bizottság alakuló ülését. Ezt a megbízást Dénes József (látássérültek), Vasák Iván (hallássérültek), Sinka István (értelmi fogyatékosok) és Molnár Károly (Speciális Olimpia Egyesület) írta alá.[15]

Pancsa József[16] rövid életrajzából is egyértelműen kiderül, a hazai paralimpiai mozgalom jelentős személyisége volt. 2011. évi halálát követően legjobb barátai készítettek egy filmet Pancsa József „Szíú" emlékére (1958–2011) címmel.[17]

A Magyar Paraolimpiai Bizottság első alakuló közgyűlését 1993. február 15-ére szervezték meg, ahol a különböző, egymással nem összemérhető nemzetközi

12 Ötvenmillióval támogatja a MOB a versenysportot. Változások. *Népsport,* XLVI. 11., 1990. január 14., 7. p.

13 Szabó Csilla (1990): Akiknek a játék életet jelent. Ne csak szánalomból. *Népsport,* XLVI. 46., 1990. február 24., 6. p.

14 Szabó Csilla (1990): Akiknek a játék életet jelent. Ne csak szánalomból. *Népsport,* XLVI. 46., 1990. február 24., 6. p.

15 Feljegyzés (1993): MMS-FMSZ irattár.

16 ***Pancsa József*** (Sajószentpéter, 1958–2011) autóbalesete után kerekesszékbe kényszerült. A sport az életet jelentette számára. Kezdetben mint aktív sportoló, később mint a mozgássérültek hazai sportmozgalmának szervezője, majd vezetője vált ismertté. Megtanulta használni a kerekesszéket, és elkezdett pingpongozni. Minden lehetséges versenyen elindult. Egyszer tagja volt az Európa-bajnokságon induló csapatnak. Szervezőkészsége hamar megmutatkozott, felkérték, hogy a HOSC asztalitenisz-csapatai mellett lássa el az intézői feladatokat. Biztosította a felszerelést, leadta a nevezéseket, kézben tartotta a különböző adminisztratív ügyeket. A klub tízéves fennállására szervezett szolnoki nemzetközi verseny után beválasztották az elnökségbe. A Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetség (MMS) 1989. évi megalakulásakor az elnökség tagja lett. A közgyűlés 1992 és 2004 között az MMS elnökének választotta. Alapítója a Paraolimpiai Alapítványnak, társalapítója a Magyar Paralimpiai Bizottságnak, amelynek 1997-tól 2000-ig alelnöke. Az MPB elnökségének tagja (2000–2008). Több hazai nemzetközi verseny – ülőröplabda- (Sárospatak), erőemelő–Eb (Budapest), vívók nemzetközi vk-versenyeinek – rendezője, szervezője. Az Iharos Sándor Sport Közalapítvány kuratóriumi tagja (2002–2008). MMS-elnökként az 1996. évi atlantai Paralimpiai Játékok magyar csapatának vezetője. Akadálymentesítési szaktanácsadóként, szakértőként is dolgozott a Motiváció Mozgássérülteket Segítő Alapítványnál (1998–2001), 2001 és 2003 között a Lifttechnika Kft-nél. 2003 és 2007 között mint akadálymentesítési szakértő a Nemzeti Sportközpontok által végzett országos felmérésben vett részt. Tanulmányokat folytatott a Magyar Rádió Média- és PR-képzésén (1997), a Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar Sportszervező- és Menedzserképzésén (2003), a Közép-európai Egyetem Üzleti Kar Médiakurzusán (2006). A Hello Rádió (FM 101.4) műsorvezető szerkesztője 2003-tól 2007-ig, ahol elsősorban gazdasági és közérdekű híreket tartalmazó műsorok szerkesztését vezette.

17 https://www.youtube.com/watch?v=OS-8bS9g-i8

versenyrendszerekkel rendelkező sportszervezetek nem voltak hajlandók a paraolimpiai vagy paralimpiai név alatt szerveződni. A hallássérültek közben távoztak a közgyűlésről, és végül az ott maradt képviselők a – Magyar Fogyatékosok Sportbizottsága (MFS) nevet választva – alakítottak új ernyőszervezetet.[18] A MOB által beígért pénzügyi forrás ígéretének hatására a szervezet megalakult, és a bíróság be is jegyezte.[19] Az új szervezetbe a siketek nem léptek be annak ellenére, hogy az előkészületi munkában ők is részt vettek. Az MFS elnökének *Pancsa Józsefet*, az MMS elnökét választották. Az alapítók szándéka mindössze a MOB-tól várható pénzügyi forrás elosztása volt. *„…a befolyó pénzből 30%-ot a vakok, 30%-ot az értelmi fogyatékosok és 40%-ot az MMS kap"* – tájékoztatja a közgyűlést Simon Beáta, az MMS főtitkára. Az új szervezet működési feltételei nem teremtődtek meg, nem vált aktív ernyőszervezetté.[20]

Miközben a Magyar Fogyatékosok Sportbizottsága megalakításának előkészületein dolgoztak, Pancsa József, az MMS elnökének vezetésével, közgyűlési felhatalmazással 1993. március 5-én, százezer forint alapítói vagyonnal, megalapította a Paraolimpiai Alapítványt. Az alapítvány kuratóriumának elnöke Gallov Andrea, tagjai Szekeres Pál és Vajda László lettek.[21] A kutatás során került elő az alapítvány iratainak egy – vélhetően csekély – része, amiből nem lehetett pontosan megállapítani, hogyan és pontosan meddig működött. Csak részben tudható, hogy honnan érkeztek a támogatások, és azt mire használták. A legutolsó értékelhető irat az 1999. évi köztestületi beszámoló, amely 2000. január 7-én készült. Ezt követően még 2003-ból találhatók banki kivonatok. A 2004. január 4-én érkezett APEH-levélből pedig az derült ki, hogy „bejelentési kötelesség elmulasztása miatt" – az alapítványra 40 ezer Ft mulasztási bírságot szabott ki.[22] A bírság befizetésének teljesítéséről nem került elő okmány. Vélhetően az alapítványt a bíróság megszüntette, mivel a nyilvántartásban már nem található. Az alapítvány működésével kapcsolatban az MMS elnöksége és a kuratórium sem adott az alapító közgyűlés számára tájékoztatást. Egy ilyen kérdésfeltevésre Vajda László kurátor a közgyűlés tagságának a következőket mondta: *„…az alapítvány létrehozatala pénzügytechnikai megfontolásból történt, ilyen a magyar közélet számos területén megfigyelhető (…) hogy a szponzori támogatás számára újabb kapukat lehessen megnyitni."* [23]

Az állami sportirányítás a politikai rendszerváltást követően jelentősen elveszíti a politikai súlyát, és egészen 1998-ig minisztériumi rangú hivatalként működik. A korszak jobb megértését hozza közelebb *Gallov Rezső A sport hivatal kálváriája* – 1989-2004 című publikációja. Részlet az írásból: *„A rendszerváltozást követő első nyolc évben a hivatalnak nem sikerült meggyőznie a politikai döntéshozókat arról, hogy a testkultúra és a sport ügyét feladatlistájukon érzékelhetően előbbre helyezzék. A terület mindvégig perifériás maradt. Hiába alkotott szépen fogalmazott, látványos országgyűlési határozatot az Antall-kormány 1993-ban, s hiába terjesztett elő a Horn-kormány 1996-ban – bizony, nem kellően előkészített, s a sporthivatal véleményét, különösen a források tekintetében figyelmen kívül hagyó – sporttörvényt, a sporttal kapcsolatos állami feladatok finanszírozását megközelítőleg sem sikerült a megérdemelt és szükséges mértékben biztosítani az egymást követő költségvetésekben. A sport támogatását szolgáló egyéb kedvezményeket biztosító törvénymódosítások, rendeletek sem születtek meg. 1998-ban nagy várakozással tekintett a sporttársadalom a Fidesz vezette koalíciós kormány működése elé. Érthető volt a bizakodás, hiszen a sportot kedvelő, értő és igazolt labdarúgóként művelő kormányfő, Orbán Viktor ígéretének megfelelően minisztériumi rangra emelte a sporthivatalt. A kezdet azonban mindjárt kétségeket ébresztett, mert a minisztériumot egy ideig Wotsch Péter államtitkár vezette, míg a kijelölt miniszter, a Fidesz egyik vezető politikusa, Deutsch Tamás nem szerezte meg diplomáját az egyetemen. Nem tett jót a szakmai munka minőségének, hogy a sporthivatal megöröklött apparátusának nyolcvan százalékát (!) szélnek eresztették. Az ebből fakadó szakmai tévedések – pl.*

18 Jegyzőkönyv (1993): MMS-FMSZ irattár.
19 Fővárosi Bíróság 9. Pk.60.3861I99313. sz. 5196. sorszám. Forrás: Wisinger János gyüjtése.
20 MMS-közgyűlés jegyzőkönyve, 1994. január 22. MMS-FMSZ irattár.
21 Paraolimpiai Alapítvány. Alapító Okirat. Fővárosi Bíróság 60495/93 [MMS-FMSZ irattár].
22 APEH Észak-budapesti Igazgatósága. Ügyiratszám: 2689697960/FMSZ irattár.
23 Jegyzőkönyv (1996): MMS-közgyűlés, 1996. február 24./[MMS-FMSZ irattár].

az MLSZ kezelésében, a nemzetközi kapcsolatok ápolásában, a kiemelt sportágak meghatározásában – a javító szándék ellenére is végigkísérték a ciklust. Pedig ez a négy esztendő igazán alkalmasnak ígérkezett arra, hogy a sport szénáját végérvényesen rendbe rakjuk, hiszen számottevően javult az ország gazdasági helyzete. Az igaz is, hogy a Deutsch-féle tárca által biztosított költségvetési támogatás magasabb volt, mint bármikor azelőtt vagy azóta." [24]

Hernádi Ilona és Könczei György szerint: *„A 2000-es évek áramában a legnagyobb, a gyakorlatra és az elméletfejlődésre egyaránt megtermékenyítő hatást kétségkívül az ENSZ-egyezmény elkészültének közel négyesztendős folyamata és a 2006 decemberére kész dokumentum rendkívül progresszív tartalmai gyakorolták. Hatásai azóta évről évre egyre inkább érzékelhetőek az afrikai és az ázsiai kontinensen, meg Dél-Amerikában is. Az angolszász világban és Európában a megugrandó léc ezzel oly magasra került, hogy a korábban közel egy évtizeden át vezérszerepet vivő emberi jogi modell napja is leáldozóba fordult. Szerepe nemzetközi szinten, de számos ún. fejlett ENSZ-tagállamban is utólagos sepregetésre szűkül össze (azaz: a tartalmaikban előreszaladt kirakat-jogszabályoknak a jogalkalmazással való összehangolásának monitorozására és kikényszerítésére)."* [25]

A nemzetközi, sérülésspecifikus sportszervezetek területén is jelentős változás következett be, amely a hazai demokratizálódási folyamat mellett a fejlődésre is nagy hatással volt. A sérülésspecifikus nemzetközi szervezetek (ISMGF, ISOD, IBSA, CP-ISRA, CISS, INAS-FMH és az ICC) a nemzetek képviselőivel közösen, 1989. szeptember 23–24-én Düsseldorfban megalakították a Nemzetközi Paralimpiai Bizottságot (International Paralympic Committee, IPC).

A nemzetközi sérülésspecifikus sportszervezetek

- ISMGF (International Stoke Mandeville Games Federation (ma- IWAS- a gerincsérültek és kerekesszéket használó sportolók szervezete)
- ISOD (International Sports Organisation for the Disabled; vak és látássérült, amputált és egyéb bénult sportolókat tömörítő szervezet)
- IBSA (International Blind Sports Assotiation; Látássérültek Nemzetközi Sportszövetsége)
- CP-ISRA (International Sports and Recreation Assotiation; Központi Idegrendszeri Sérültek Nemzetközi Sport és Rekreációs Szövetsége)
- CISS (International des Sports des Sourds; Siketek Nemzetközi Sportszövetsége)
- INAS-FMH (International Assotiation Sport Federation for Persons with Mental Handicap; Mentálisan Sérültek Nemzetközi Sportszövetsége)
- ICC (International Coordination Committee Sports for disabled in the World; a paralimpiai mozgalmat előkészítő nemzetközi koordináló szervezet)
- IPC (International Paralympic Committee; Nemzetközi Paralimpiai Bizottság)[26]

Magyarország a Nemzetközi Paralimpiai Bizottságnak (International Paralympic Committee – IPC) alapító tagja. Az IPC megalapításában hazánkat a látás-, mozgás- és hallássérültek sportbizottságainak küldöttei képviselték. A közgyűlésen Nádas Pál, a MEOSZ-TSB elnöke (ISMGF, CP-ISRA), dr. Plesa István, az EC-ISOD nemzetközi tisztségviselője, (ISOD), Dénes József[27] (IBSA) és Vasák Iván (CISS) szavazati

24 Gallov Rezső (2004): A sporthivatal kálváriája – 1989–2004, http://nol.hu/archivum/archiv-340365-157727/2015. 09. 23.

25 Hernádi Ilona–Könczei György (2015): Történeti metszet – a társadalomtörténeti és eszmetörténeti tér egyes elemei. *A felelet kérdései között. Fogyatékosságtudomány Magyarországon.* ELTE BGGYK, 10–13. p.

26 Nádas Pál (2003): A sportoló fogyatékosok és edzőik helyzete. Azonosságok és különbözőségek. *Magyar Edzők,* 2003, 1., 29–31. p. I. Országos Edzői Kongresszus

27 ***Dénes József*** 1931. július 9-én született egészségesen, ép szemekkel. Jobb szemét hároméves korában ütés érte játék közben, míg bal szemét nyolcéves korában érte újabb sérülés. Az elemi iskola első három osztályát még Zalaendrődön végezte, utána került a vakok iskolájába, ahol nyolc évet töltött el. Itt ismerte meg a sakkozást 1948-ban, amit szinte egész életében nagy lelkesedéssel folytatott. Már 1948-ban részt vett a kerületi úttörőbajnokságon, 1950 óta pedig versenyszerűen sakkozott. Zihó Józseffel közösen 1954-ben megalapították az első sakkszakosztályt. Később ezt további szakágak követték, amit az 1963-ban megalakult Wesselényi Miklós sportkör fogott össze. Ennek a szervezetnek az első elnöke Horváth József volt, akit a második ciklustól hosszú éveken át Dénes József követett. Bár akkor már egy teljes szövetséget vezetett, szíve közepén mindig a sakk állt. Első jelentősebb eredményüket az 1964-es, akkori NDK-ban rendezett sakkolimpián érték el, ahol a sakkcsapat a második helyen végzett. 1968-ban már Zalaegerszegen rendeztek sakkolimpiát. A látássérültsportban végzett munkájáért 2002-ben Paralimpiai Érdemérem kitüntetésben részesítette az MPB. 2004-ben felhagyott az aktív versenyzéssel, ma már a szövetséggel is megszakadt a kapcsolata, és hobbiszinten sem játszik már. (Forrás: Kovács Brigitta)

joggal voltak jelen. Az IPC – közgyűlés rendezőinek jóvoltából az alakuló közgyűlésen részt vevő küldöttek módot kaptak a Rehabilitációs Világkiállítás (REHA) megtekintésére. *„Az IPC alakuló közgyűlését a Német Szövetségi Köztársaságban (NSZK), Düsseldorf városában rendezte. A konferenciát és az alakuló közgyűlést a vásárváros kiállító csarnokában tartották, ahol egyben a Nemzetközi Rehabilitációs Világkiállítás programja is zajlott. A REHA–1989 világkiállítás a rehabilitációs segédeszközök, a kommunikációs eszközök, a sport-, a prevenciós és az ápolási eszközök szakkiállításának és vásárának világméretű seregszemléje. A kiállításon és vásáron tapasztalt fantasztikus – Magyarországon akkor még elérhetetlen – segédeszköz-arzenál jelentősen befolyásolta és egyben ki is jelölte (…) a fejlesztés új irányát."* [28]

Az új lendületbe került MMS a hazai sérülésspecifikus versenyek korábban kiépített rendszerét továbbvitte, és további fejlesztéseket indított el. Az országos bajnokságok mellett a sportágak igényeit igyekezett kielégíteni vidékbajnokságokon, az asztalitenisz 10-eken, a Magyar Kupákon, a gyerekek számára pedig a Sportolj Velünk! stb. versenyeken.

A Rodata SC kerekesszékes nemzetközi kosárlabdaversenyeket rendezett, a HOSC pedig fennállásának 20. évfordulójára – Szolnokon nemzetközi asztalitenisz-versenyt szervezett. Győr városa adott otthont az atlétikai ob megrendezéséhez. Tatabányán az autósok ügyességi versenyt rendeztek. A nyíregyházi Piremon harmadszor nyerte meg ülőröplabdában a Magyar Kupát. Az atléták és a súlyemelők-erőemelők budapesti versenyeken mérték össze tudásukat. Az úszók országos bajnokságát Balatonfűzfőn rendezték, és először fordult elő, hogy a felnőtt versenyzői kategória mellett az amatőröknek is versenyt hirdettek.

Az úszók 1990. évi kétnapos országos bajnokságán az utánpótláskorú versenyzők száma az ötvenet is meghaladta. A fiatalok és az utánpótláskorúak számára rendezett versenyeken Kovács Ervin, Poprocsi Timea (Pécs), Gergencsik János, Ráczkó Gitta, Simon Csaba, Vereczkei Zsolt (Mex-Budapest), Laki Anikó (HOSC), Besenyei Rita (Eger) sikeresen szerepeltek, közülük többen 1992-ben komoly paralimpiai eredményeket értek el. A sportolók 1990-ben már az új kategorizálási szabályok alapján készültek a nemzetközi viadalokra.[29] Az 1990-es esztendő azért mondható különlegesnek, mert mindössze csak két nagy nemzetközi versenyen való szereplésre volt lehetőség.

Az újonnan megalakult IPC vezetése és a sérülésspecifikus nemzetközi szövetségek (ISMGF, ISOD, CP-ISRA, IBSA) vezetői elhatározták, hogy még egyszer nem ismétlődhet meg az 1988. évi szöuli játékok során előfordult kategóriabesorolási zűrzavar és a sportolókat ért hátrányos versenyrendezés. Ezért az 1992. évi játékok előtt úgy döntöttek, hogy több sportágat megmozgató versenyt szerveznek, ahol ki lehet próbálni, és ki kell szűrni ezeket a hibákat, hogy Barcelonára az összevont versenykategóriák már működőképesek legyenek. A tesztversenyeknek számító játékok megrendezését két nemzeti szövetség vállalta magára. A francia szövetség kimondottan fiatalok, 12–18 évesek számára szervezett Saint-Étienne-ben Ifjúsági Világbajnokságokat (1990. július 3–12.), míg a holland szövetség Assen városában rendezett világjátékokat (1990. július 14–26.), amely felért egy paraolimpiai-paralimpiai játékkal. Mindkét világjátékon az egyes sportágakban a világbajnoki címek megszerzése volt a tét. Hazánk sportolói először képviseltethették magukat az ifjúsági világjátékokon. A népes, 18 tagú úszócsapat bérelt busszal utazott Franciaországba. A helyszíni tudósítás arról számolt be, hogy a magyar fiatalok eredményei az 1984. évi játékok úszósikereit idézték. A Paczulák András edző által vezetett magyar csapat 5 arany-, 5 ezüst- és 11 bronzérmet nyert. Az egyéni és váltóversenyeken megszerzett érem 13 sportoló sikerét mutatta. Név szerint érdemes néhányukat megemlíteni, akik sportpályafutásuk során paralimpikonok és paralimpiai bajnokok vagy paralimpiai érmesek lettek: *Kovács Ervin, Ráczkó Gitta, Simon Csaba, Vereczkei Zsolt,* akik 1990-ben még csak általános iskolások voltak.[30]

28 Nádas Pál (2014): KorKép. Tanulmány a Mozgásjavító rekonstrukciójának és fejlesztésének történetéről (1989–2012). *Syllabux* 428. p.
29 *Humanitás,* 1991. X. évf. 3. sz., 8. p.
30 Éremeső Saint-Étienne-ben. *Nemzeti Sport,* I. 120., 1990. július 13. 9., p.

Magyar siker a hollandiai „próba-paraolimpián”

(*World Championships and Games for the Disabled 1990)*

Assen, 1990. július 14–25., 48 ország, 2100 sportoló, 17 sportág
Magyarországot 31 sportoló képviselte 5 sportágban
(asztalitenisz, atlétika, csörgőlabda, erőemelés, úszás, ülőröplabda)
Magyar siker: 5 aranyérem, 12 ezüstérem, 2 bronzérem,
összesen 19 érem, 155 pont
A nemzetek ranglistáján 26. hely

A paraolimpia-paralimpiai játékok történeti fejlődésének az egyik utolsó, több sportágat is összefogó nagy világjátéka a World Championships and Games for the Disabled 1990 volt. A hollandiai Assen városának katonai tábora és annak létesítményei adtak otthont a versenyeknek 1990. július 14. és 25. között. Tizenhét sportágban (asztalitenisz, atlétika, birkózás, boccia, dzsúdó, erőemelés, íjászat, kerekesszékes kosárlabda, kerekesszékes tenisz, kerékpár, nagypályás labdarúgás, lovassportok: díjlovaglás, fogathajtás, lövészet, úszás, ülőröplabda, vívás, vitorlázás) hirdettek bajnoki címeket. A sportágak közül voltak olyanok, amelyek a paralimpiai játékokon is szerepeltek, de olyanok is, amelyek még nem kerültek a programjába. Bemutató jelleggel hét olyan sportág volt a programban – junior dzsúdó, kerekesszékes tánc, kerekeszékes teremhoki (kizárólag elektromos kocsisoknak), lovastorna, önvédelmi gyakorlatok, vízi kosárlabda, vizes sportok (szörf, evezés, kajakozás), –, amelyeket a sportrehabilitáció keretében alkalmaztak, és a hollandok mutattak be.

A versenyen először vettek részt a Szovjetunió mozgássérült, valamint az NDK mozgás- és látássérült sportolói. A Szovjetunió sportolói 24 arany-, 24 ezüst- és 16 bronzérmet szereztek, a nemzetek rangsorában és a 9. helyen végeztek. Az NDK versenyzői – a berlini fal lebontását (1989. november 9.) követően, de a két Németország újraegyesítése (1990. október 3.) előtt, ebben a minőségükben először és egyben utoljára vettek részt a paraolimpiai-paralimpiai sportmozgalom versenyén, ahol 8 első, 12 második és 12 harmadik hely megszerzésével a 22. helyen zártak.[31]

A politikai és gazdasági rendszerváltást követően, az MMS megalakulása és a MOB-ba történt felvétel ellenére, az Országos Sporthivatal (OSH) pénzügyi támogatása egyre szerényebb lett. A hazai versenyek finanszírozását, valamint az MMS-iroda működését a MEOSZ pénzügyi támogatásával biztosította. A nemzetközi versenyekre alig volt pénzügyi fedezet. Még repülőjegyre sem volt elegendő pénz. Ahhoz, hogy a magyar mozgás- és látássérült sportolók jelen tudjanak lenni az asseni versenyen, a sporthivatalon kívüli támogatások megszerzésére lett szükség. A rendszerváltás az addig elképzelhetetlen ötletek megvalósításának is teret adott. A honvédelmi minisztert, Kárpáti Ferencet kereste meg az MMS egy segítségkérő levéllel. Arra kérték a minisztert, hogy adjon lehetőséget a magyar csapat Hollandiába történő ingyenes utaztatásához a honvédség repülőgépén. A miniszter válasza igen volt! A feladatot Korencz József alezredesre, a Magyar Honvédség főpilótájára bízták, aki minden költségcsökkentő lehetőséget megvizsgált, de így is 800 ezer forintra jött ki a két AN–24-es gép kétszeri oda-vissza útja. A legnagyobb problémát az jelentette, hogy a „Cinege”[32] -flottának titulált gépek még sohasem repültek a NATO légterében, és sohasem szálltak le a hollandiai repülőtéren. A NATO-légtérben való közlekedéshez és a hollandiai repülőtéren történő le- és felszállásokhoz engedélyekre

31 This publication was issued ont he occasion of the World Championships and Games for the Disabled 1990. Stichting Wereldspelen voor Gehandicapten, 1990.

32 ***Czinege Lajos*** (1924-1998) hadseregtábornok, a Magyar Népköztársaság honvédelmi minisztere (1960–1984), a minisztertanács elnökhelyettese (1984–87). Wikipédia 2016.02.05. hu wikipedia.org

A magyar csapat a nyítóünnepségen

volt szükség. A MALÉV sietett az MMS és a minisztérium segítségére. A légi folyosóért és a leszállási engedélyekért dollárban kellett fizetni, amellyel az MMS nem és a Honvédelmi Minisztérium is csak nagyon szűkösen rendelkezett. A MALÉV jótékony alapon intézkedett az útvonalengedélyek megszerzésében, a légi folyosó és a reptéri illetékek dollárban történő rendezése ügyében. A repülők a tököli katonai repülőtérről szálltak fel, ahol egy rögtönzött sajtótájékoztatót tartott Korencz József alezredes és Nádas Pál, az MMS elnöke. Az egyik gépre oldalt, a másikra pedig a farán kellett beszállni. Aki nem tudott felmászni, azokat a csapatot kísérő személyzet kapta – a szó szoros értelemben – ölbe, és vitte

a gép belsejébe. A költségek csökkentése érdekében a gépek Prágában vételeztek üzemanyagot.[33]

A hollandiai Groningenben, katonai laktanyában, nagyon egyszerű körülmények között szállásolták el a csapatot. Az elszállásolásról Erdei Ilona, ezüstérmet nyert asztaliteniszező a hazaérkezéskor a tököli katonai reptér betonján az újságíróknak ekképpen nyilatkozott: *„A katonai laktanya, amelyben aludtunk, nálunk akár szállodának is minősülhetne."*[34] Nagyon sok kiszolgáló helyiség, étterem, a kategorizálás helyszíne, a sajtóközpont, az orvosi ügyelet és a kerekesszékek szervizelési műhelye óriássátrakban volt.

A kisváros stadionjában, a királyi család jelenlétében Margit hercegnő, a királynő húga nyitotta meg a versenyeket. Az asseni központi helyszín mellett Drachten, Paterswolde és Westerbork városokban is rendeztek versenyeket.

Két évvel a paraolimpiai-paralimpiai játékok rajtja előtt a reméltnél sokkal jobban szerepelt a magyar csapat. A harmincegy versenyzőből álló magyar válogatott az érmek (öt arany, tizenkét ezüst, két bronz) mellett tizenkét negyedik, három ötödik és két hatodik helyezéssel büszkélkedhetett, ami összességében 155 paraolimpiai pontot jelentett. Az éremgyűjtők közül kimagaslott *Becsey János,* aki a C7-es kategóriában versenyzett, és három arany-, két ezüstérem mellett még két negyedik helyezést is szerzett. Akkor még csak az ISMGF és az ISOD sérültségi kategóriáinak sportolóit vonták össze az úszás versenyein, így a CP-ISRA-versenyzőknek külön rendeztek versenyeket.

A magyar csapat legnagyobb meglepetését *Urbancsok György* kerekesszékes atléta okozta a pálya- és maratonhajtásban elért eredményével. Urbancsok mindhárom éremfajtából egyet-egyet nyert. Hasonló meglepetést okozott *Tebeli Ferenc*, aki a súlylökésben győzött. Az ezüstérmesek listáján *Nánási István* súlylökésben és erőemelésben, *Pazinczár Attila* gerelyhajításban és ötpróbában, *Nagy Dénes* súlylökésben, *Serényi Tibor* és *Dukai Géza* a 100 m-es mellúszásban, az asztaliteniszben a női csapat *(Pusztafiné Kovács Judit, Sasváriné Paulik Ilona)*, valamint *Erdei Ilona* egyéniben nyert második helyezést. *Nagypál István* az 5000 m-es síkfutásban lett bronzérmes.[35]

A magyar részvétellel zajló nemzetközi versenyek sorában először fordult elő, hogy videókamerával felszerelve utazott a csapat. A különleges repülőutat és a versenyeket VHS kazettára készült amatőr film[36] is rögzítette. Itt készült először a bocciaversenyről, a hazai oktatáshoz szükséges demonstrációs film.

Közvetlenül az asseni játékok alatt, az IPC 1989. évi alakuló közgyűlését követően, Groningen városának kongresszusi központjába hívták össze az IPC 2. közgyűlését. Folytatták az alapszabály és a paralimpiai játékok szabályzatának kidolgozását. A közgyűlésen határozták el, hogy a paraolimpiák közötti négy évben ilyen és ehhez hasonló, több sportágat összefogó gigaversenyeket már nem célszerű rendezni, hanem a sportágak kontinens- és világversenyeinek megrendezését kell előtérbe helyezni. Ettől az időponttól számítható a sportági különbségekkel szigorodó paralimpiai kvalifikációs versenyek rendszere (vb, Eb, vk).

Magyarország nevében az MMS megpályázta az 1991. évi asztalitenisz-Európa-bajnokság megrendezését, amelyet végül az 1992. évi paraolimpiai játékok előtt a spanyol szövetségnek ítéltek oda.[37] Az MMS másik pályázata viszont sikerrel járt, és az IPC-től megbízást kapott az 1991-re tervezett IPC harmadik közgyűlésének megrendezésére.

Az asseni, összevont sportágak világbajnokságán, a világjátékokon érmet, érmeket szerző sportolók és edzőik számára az OTSH, ünnepélyes keretek között, a Hotel Stadion különtermében adott fogadást. A bajnokokat és edzőiket *Gallov Rezső*[38]

33 Várkonyi Ferenc (1990): Katonai repülőgéppel Hollandiába. *Nemzeti Sport,* 1990. július 11.
34 Várkonyi Ferenc (1990): Megható fogadtatás a tököli reptéren. *Nemzeti Sport,* I. 135., 1990. július 28., 5. p.
35 Nádas Pál (1990): Magyar mérleg: öt arany, tizenkét ezüst, két bronzérem. *Nemzeti Sport,* I. 134., 1990. július 27., 6. p.
36 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
37 Várkonyi Ferenc (1990): Paraolimpia és sportági világbajnokságok. *Nemzeti Sport,* I. 152., 1990. augusztus 14., 5. p.
38 ***Gallov Rezső*** (Arad, 1936. július 13–) vízilabda-játékos Szegeden és a Honvédban. A KSI alapító vízipólóedzője, 1960-tól a Nemzeti Sport munkatársa, 1970 és 1973 között az úszószövetség főtitkára. 1990-től 1996-ig az újjáalakult OTSH elnöke helyettes államtitkári rangban. 1992-ben az OTSH elnöke államtitkári rangot kapott. Ekkor került át a hivatal a Művelődési és Közoktatási Minisztériumtól a Belügyminisztériumhoz, majd a Miniszterelnöki Hivatalhoz, majd ismét a Belügyminisztériumhoz. Az 1994-es kormányváltás után továbbra is a belügyminiszter feladata volt a sportirányítás ellenőrzése (www.wikipedia.org /www.digisport.hu [2016. 03. 14.]).

helyettes államtitkár, az OTSH elnöke köszöntötte, és a hivatal nevében pénzjutalmakat adott át. A korabeli sajtóban megjelent tudósítás szerint a 12 érmes sportoló és 5 edző összesen 250 000 Ft jutalomban részesült. A személyes visszaemlékezések alapján tudható, hogy a sporthivatal eredményességi alapon differenciált, és 5000–30 000 Ft közötti jutalmakat osztott ki.[39] Először részesítették jutalomban az ifjúsági versenyzőket is, akik a Saint-Étienne-i Világjátékokon érmes helyezéseket értek el. Kutatásaink során csak az került elő, hogy erre a célra az OTSH külön 100 000 forintot biztosított.[40] A jutalom reális értékelése érdekében tudatjuk, hogy e tanulmánykötet szerkesztőjének 1990-ben havi jövedelme a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon igazgatójaként – vezetői pótlékkal együtt – 29 600 Ft/hó volt. A statisztikai évkönyv szerint ugyanabban az évben az alkalmazásban állók havi átlagkeresete pedig 13 446 Ft.[41]

Az 1990. év legjelentősebb, hazánkban megrendezett nemzetközi eseményére Nyíregyházán, augusztus végén került sor. Az európai ülőröplabda-klubcsapatok nemzeti bajnokságainak győztesei számára rendezték meg a 2. Európa-kupát. A magyar bajnokcsapat és házigazda Nyíregyházi Piremon SC mellett a rendező ország egy második klubcsapattal is részt vehetett. A lehetőséggel a nagykanizsaiak éltek. A Piremon SC a holland bajnokcsapat mögött az ezüstérmet szerezte meg.

Az erőemelőknek még az Asseni Világjátékok mellett külön világbajnokságot is rendeztek Németországban. A mieink egy háromtagú csapattal vettek részt, ahol *Virág Mihály* és *Nánási István* aranyérmes, míg *Bolgárfalvi Béla* ezüstérmes lett.

A politikai rendszerváltást követő demokratizálódási folyamat során az új önálló szervezet, a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS) első éves működését lezáró közgyűlése, ezt az új korszakot foglalta össze. Az eredményekre és a teljesítményre alapozva tovább dolgoztak annak érdekében, hogy az MMS-t elismerjék, és a sportági szakszövetségek közé sorolják. A sporthivatalon belül, a sportoló mozgás-, látás- és hallássérült emberek megítélése nem változott, sportjukat szabadidős tevékenységként és nem versenysportként értékelték.

Írásba foglalt megállapodások születtek az OTSH vezetőivel az éves támogatási rendszerről. Az OTSH az 1990. évben 1 500 000 Ft-ot, plusz a nemzetközi versenyeztetéshez 620 000 devizaforint-keretet biztosított az MMS számára.

Kezdeményezték, ahogyan a többi sportági szakszövetséget, így az MMS-t is kapcsolják be az OTSH devizaérdekeltségi rendszerébe. Ennek alapján az MMS által rendezett nemzetközi versenyek – mint pl. az 1986. évi ülőröplabda-világbajnokság, az EC-ISOD-szeminárium – által termelt, bevételként jelentkező valuta 75%-át valutában vehesse igénybe.

A MOB-tagsággal kezdődött meg és erősödött fel az az integrációs folyamat, amely a sportszövetségekkel való kapcsolat kezdetét is jelentette. A MOB-tagsággal együtt járt – és a felek szükségesnek is tartották – az együttműködés írásban történő rögzítését. Az MMS elnöksége olimpiai felkészülési program alapján igyekezett a paralimpiai felkészülési programokat is kialakítani. A MOB elnökségével és azok szakmai bizottságaival ekkor kezdődött a szorosabb együttműködés. Folytatódott a sportági szakszövetségekkel is az együttműködés megteremtésének kialakítása. A Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) és a Magyar Röplada Szövetség (MRSZ) tagsága mellett, sportszakmai és szervezti együttműködés kezdődött több sportági szakszövetséggel: asztalitenisz, íjászat, sportlövészet, kosárlabda, súlyemelés stb.

A hazai programok költségháttérét változatlanul a MEOSZ biztosította a 14 sportegyesület, 5 diáksportkör és a MEOSZ érdekvédelmi egyesületei és csoportjai számára.[42]

Megkezdődött az MMS által első alkalommal koordinált 1992. évi barcelonai paraolimpia felkészítési programja. Az újonnan alakult MMS számára az asseni és a Saint-Étienne-i sikerek kevésnek bizonyultak ahhoz, hogy az eredményes felkészüléshez

39 *Magyar Nemzet,* 1990. október 20., 9. *Nemzeti Sport,* I. 219., 1990. október 21., 6. p.

40 *Humanitás,* XII. évf. 1. sz., 1991. február 8.

41 *Magyar Statisztikai Évkönyv* (2013): A háztartások jövedelme és fogyasztása, lakásépítés. Központi Statisztikai Hivatal, 2014. Dr. Vukovich Gabriella, 1., 2., 5. p.

42 Az MMS elnökének első közgyűlési beszámolójából. *Humanitás,* 1991, XII. évf. 1. sz., 8. p.

minden állami támogatást is megkapjon. Az állam, az elvárható igényekhez képest, változatlanul nagyon alacsony szinten tartotta a mozgás- és látássérültek sportját, és más támogatók sem sorakoztak. A rendszerváltás pénzügyi hatásai ezen a területen, a döntéshozók miatt, különösen negatívan hatottak. A mindenáron győzni akaró sportoló már csak olyan, ha a szövetségétől nem kapja meg mindazt a támogatást, amelyre szüksége van, akkor elindul saját utakat kijárni. A barcelonai felkészülés kapcsán a sportolók közül többen már egyéni támogatókkal rendelkeztek.

Az MMS közgyűlése, felmérve a helyzetet, az egyéni szponzoráció számára teret biztosított.[43] *„A Monimpex kifizette a második félévi edzések díját. A Schell-Interag pedig 1991-ben nyújt támogatást. (…) az atyai barát Amerikából is utalt pénzösszeget. (…) Saját felkészülésében Lénárt Ágota és Evetovics Iván is segíti."*[44] *„… tavaly decemberben a sportági szakszövetségekkel párhuzamosan mi is önállóak lehettünk. Ám igazán ezt még nem érezzük, (…) hiszen mi nem adományokból szeretnénk elérni a sikereinket. Bizony, jelenleg komoly és egyelőre megoldhatatlan nehézséget okoz a részvételünk az idei öt Európa-bajnokságon. Az OTSH a nevezési díjakat és a zsebpénzt biztosítani tudja, ám még fogalmunk sincsen arról, hogy miből utazunk"* – nyilatkozta az ügyben az MMS elnöke.[45]

Az MMS létrejöttével, a MOB-ba történt felvétel, valamint a Népsport és a Nemzeti Sport hasábjain 1982 óta rendszeresen megjelenő sportolói eredmények ismertté tétele kellett ahhoz, hogy 1991-ben a Magyar Újságíró Szövetség (MÚOSZ) sportújságíró-szakosztályának egyetértésével, ünnepélyes keretek között kiadták az év legjobbjainak járó díjakat. Először történik meg, hogy nyilvánosság előtt Schmitt Pál, a MOB elnöke és Jakabházy László, az OTSH elnökhelyettese részvételével, Novotny Zoltán újságíró, a szakosztály elnökének konferálásával, 1991. február 21-én a Hélia Termál Hotel Panoráma termében megrendezték az Év Invalid Sportolója Díj átadó ünnepségét. Schmidt Pál, a MOB elnöke, a NOB tagjának köszöntőjében a jövő elképzeléseiről beszélt: *„Én arról álmodom, hogy a jövőre együtt, egy helyiségben adjuk át az év legjobb sportolóinak szánt díjakat; ép mozgásúakét és mozgássérültekét, ugyanakkor ugyanott. Hiszen a kitűzött cél is azonos: gyorsabban, magasabbra, erősebben. Más szóval minden sportoló küzdelmének legfőbb hajtóereje a régebbi önmaga túlszárnyalása. Bízom abban, hogy az emberek a sportteljesítményükkel hozzájárulnak egy jobb világ megteremtéséhez. Talán ezzel is magyarázható, hogy a nemzetközi porondon a sportújságírók, szakemberek és a közvélemény egyre szélesebb körben felismerik a mozgássérültsport fontosságát."*[46] A kutatómunka során került elő az ünnepi eseményről készült amatőr film.[47] A MOB akkori elnökének huszonöt évvel ezelőtt elmondott álmának megvalósulásáig sokat kellett várni.

Az OTSH és a MOB minden ígérete ellenére az 1992. évi barcelonai paraolimpiára történő kvalifikációs versenyekre való felkészülés nem került az érdeklődés középpontjába.

Az ülőröplabdások számára kétéves felkészülésre volt lehetőség azáltal, hogy már az 1990. évi vb negyedik helyével kiharcolták a paralimpiai részvételi jogot. A nehézségek ellenére Nottinghamben a hollandok mögött Eb-ezüstérmesek lettek.

Az úszóknál 1988-hoz képest fiatalítás történt. A szöuli csapatból csak Becsey János, Dukai Géza, és Takács Sándor maradtak. Besenyei Rita, Gergencsik János, Laky Anikó, Ráczkó Gitta, Simon Csaba, Vereczkei Zsolt és Zámbó Diána kerültek újoncként a keretbe. Közben újabb kategória-összevonások történtek az úszásban. Az ISMGF-ISOD-versenyzők korábbi összevonásaihoz csatlakoztatták a CP-ISRA-versenyzők kategorizálását is. Mindezek ellenére *Becsey János* új világcsúccsal nyert az 50 méteres gyorsúszásban, míg *Laki Anikó* 100 méteres mellúszásban lett aranyérmes. A csapat két aranyéremmel, három ezüstéremmel és két bronzéremmel tért haza az Eb-ről. Az eredmények biztató jelnek számítottak a paraolimpiát megelőző évben.

Az asztaliteniszezők szeptemberben a spanyolországi Saulu városában álltak és ültek az asztalokhoz a 7. Európa-bajnokság keretében. A cél az volt,

43 Jegyzőkönyv. MMS-közgyűlés, 1991. december 15., 26. p. Nádas Pál gyűjtése.
44 Krémer József (1991): Amerikából is jött segítség. A cél egy másik olimpia. *Magyar Hírlap,* 1991. 01. 31., 8. p.
45 Lukács György (1991): Gyorsabban, Magasabbra, Erősebben. *Nemzeti Sport,* II. 52., 1991. február 22., 5. p.
46 Lukács György (1991): Először kaptak díjat hazánkban az év legjobb invalid sportolói. *Nemzeti Sport,* II. 52., 1991. február 22., 5. p. | Amiről (nem csak) Schmitt Pál álmodik. *Humanitás,* XI. évf. 2. sz., 8. p.
47 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

hogy minél több helyet szerezzenek az 1992. évi paralimpiára. Kilenc sportoló – Pusztafiné Kovács Judit, Sasváriné Paulik Ilona, Erdei Ilona a hölgyeket, míg Erdős Lajos, Kovács Győző, Majsai Károly és Szepesi Attila összetétel mellett Kaiser János és Venesz András a férfiakat képviselte. A 23 nemzet részvételével zajlott Eb-n a nemzetek rangsorában hazánk három aranyérem, egy ezüstérem és egy bronzérem megszerzésével a negyedik helyen végzett. Az erőemelők az angliai Wolverhamptonban igyekeztek a paralimpiai részvétel jogát kivívni.

Egy súlyos balesetet – egy élsportolói karrier kettétörését, személyes tragédiáját – követően új paralimpiai sportág kerül a mozgáskorlátozottak hazai sportágai közé. A magyar vívóválogatott (épek) a bonni Világkupa-versenyről tart Budapestre. *„A kisbusz lesodródik az útról, (…) a borzalmas baleset után, (…) Szekeres Pál olimpiai bronzérmes, világranglista-vezető tőrvívóra, a balesetet követően gerincstabilizáló műtét vár, kiderül, soha többé nem állhat a lábára."*[48] A baleset utáni első kerekesszékes vívóversenyen való részvételt követően, Szekeres így nyilatkozott az általa addig egyáltalán nem ismert közösségben, a kerekesszékes vívó Eb-győzelem után „*…pokolian elfáradtam az edzéseken, a többiek négy órákat vívtak, én már a felénél letettem a tőrt. De nagyon jólesett. Mindenképpen nyerni akartam és sikerült. Pedig a vigaszágról jutottam a döntőbe. – És ha már odaért, nem hibázott."*[49] Az Európa-bajnoki győzelem egyben lehetőséget teremtett az 1992. évi paraolimpián való részvételre.

A MEOSZ és az egyesületek jóvoltából minden hazai sporteseményt megrendeztek. Az akkor szerveződő székesfehérvári Bolya-csoport rendezte meg az Ifjúsági és Felnőtt Nyílt Magyar Úszóbajnokságot. Nem maradt el a TF-en a gyerekek versenye, és már az ország több helyszínén rendeztek külön gyermekversenyeket. Tatabányán Turul Kupát (autós ügyességi), Nyíregyházán 170 résztvevővel III. Szabolcs Kupát (autósügyesség, lövészet, asztalitenisz, úszás) rendeztek. A IV. Nemzetközi Rodata Kupa (kerekesszékes asztalitenisz és kosárlabda) 70 sportoló részvételével zajlott. Befejeződött a 10. alkalommal kiírt országos ülőröplabda-bajnokság, ahol a csapatok száma 10-re csökkent. Az asztaliteniszezők Vidék-bajnokságát Szegeden, míg az atléták ob-versenyét ismét Győrött rendezték.

Az IPC harmadik közgyűlése Budapesten

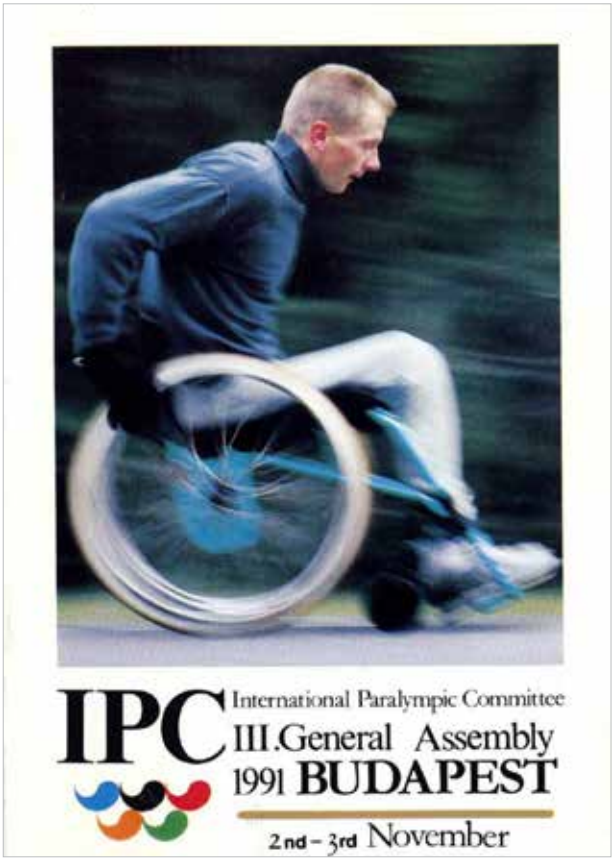
Az 1991. év legjelentősebb hazai eseménye az IPC harmadik közgyűlése volt, amely hazánk szempontjából, a nemzetközi sportdiplomácia területén, jelentős eredménynek számított. A közgyűlést 1991. november 2-án és 3-án Budapesten (Hélia Hotel, Stadion Hotel) tartották. A közgyűlés házigazdája és a konferencia szervezője az MMS volt. A politikai és gazdasági rendszerváltást (1989–1990) követően először jöttek hazánkba a paralimpiai mozgalom nemzeti és nemzetközi szervezeteinek képviselői a világ minden részéből. Az IPC akkor már 108 nemzeti és nemzetközi szövetségi tagságot tartott nyilván.

A budapesti közgyűlés védnökségét Göncz Árpád,[50] a Magyar Köztársaság elnöke vállalta. A köztársasági elnök által elvállalt védnökség a fogyatékos és sérült embertársainkról alkotott vélemény első politikai üzenete volt. Göncz Árpád többször tett tanúbizonyságot annak a fogadalmának, amit beiktatásakor

48 S. V. A. (2014): „Ha nincs a balesetem, sosem lettem volna államtitkár". *Mindennapi Közéleti Portál,* www.mindennapi.hu

49 A csoda vagy te, sport! Szekeres ismét bajnok. *Nemzeti Sport,* II. 317., 1991. november 19., 10. p.

50 ***Göncz Árpád*** (1922–2015) a XX. századi magyar demokratikus mozgalmak kiemelkedő szereplője. Fiatalemberként, frissen végzett jogászként részese a nyilasok elleni fegyveres ellenállásnak, 1945-től a kisgazdapártban kezdi politikai tevékenységét. A párt betiltása után fizikai munkásként dolgozik. Az 1956-os forradalom után a Bibó-per másodrendű vádlottjaként életfogytiglani börtönre ítélik. 1963-ban amnesztiával szabadul. Fordítóként kezd új pályát, az angol–amerikai irodalom egyik legnevesebb fordítójaként válik ismertté. Ezt követően indul saját írói munkássága. A Magyar Írók Szövetségében 1981-től a műfordítói szakosztály elnöke, majd 1989-től 90-ig a szövetség elnöke. Az ellenzék tevékenységében kezdetektől részt vesz, 1990-ben, a szabad választások után a Magyar Köztársaság első elnöke (1990–1995, 1995–2000). Közvetlen személyisége, rendkívüli nyitottsága, megalkuvás nélküli, kikezdhetetlen erkölcsi tartása, feleségével, Göntér Zsuzsannával közös mély szociális érzékenysége állnak máig töretlen népszerűsége mögött. (Göncz Árpád Alapítvány, www.gonczarpad.hu)

A budapesti IPC III. közgyűlés bulletinjének nyítóoldala

mondott. *„Ha szolgálni kívánok valakit, azokat kívánom szolgálni, kiknek szolgájuk nincsen: a védteleneket. Akiknek sem a darutollas úri világban, sem az egyenlők közt egyenlőbbek világában nem jutott jó szó."*[51] A politikai és gazdasági rendszerváltást követő időszak állásfoglalásaival, fontosabb megjelenéseivel hozzájárult a hazai paralimpiai mozgalom (mozgás-, látás- és értelmi fogyatékosok) elfogadtatásához. Tudatformáló és kapcsolatépítő szerepe fontos volt az állami bürokráciában és a döntéshozatalban résztvevők számára. A fogyatékos személyek és szervezeteik hazai ügyeire nézve jelentős és előremutató volt Göncz Árpád védnöki szerepvállalása. Példát adott a későbbi köztársasági elnökök számára a fogyatékos emberek iránt mutatott elnöki teendőkről. Védnökségei a jövőt is befolyásoló szimbolikus üzenetek voltak a társadalom minden tagja, de legfőképpen a hazai sportirányítás, a választott parlamenti és önkormányzati képviselők, valamint a média szereplői számára.

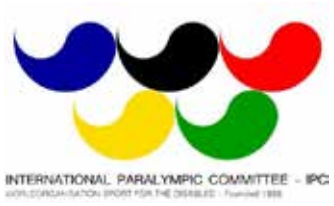
Az olimpiai és paralimpiai közös eskütétel kísérletének kudarcát követően, a Barcelonába készülő csapat paralimpiai ünnepélyes fogadalomtételén 1992. augusztus 22-én Göncz Árpád köztársasági elnök ünnepi köszöntőjében a következőket mondta: *„Ti már azelőtt győztetek, mielőtt elutaztatok volna, hiszen Egerszegi Krisztinának és a többieknek a világ legjobbjait kellett legyőzniük, nektek viszont a sorson kellett úrrá lennetek. S nincsen ennél nehezebb, szebb! (…) Örömmel tölt el, hogy most itt lehetek közöttetek, és érezzétek egy egész ország szeretetét. Isten tartson meg titeket, és vezéreljen haza nagy sikerrel"*[52]

Göncz Árpád köztársasági elnök köszöntőjével kezdődött az IPC III. budapesti közgyűlésére készült angol nyelvű bulletin. Az IPC III. budapesti közgyűlését a hallássérült, a látássérült, a mozgássérült és az értelmi fogyatékos sportolók – hat nemzetközi és negyvenhét nemzeti szövetség, több mint 200 fő – részvételével bonyolították le. Jelen voltak a hallássérültek képviselői is (CISS), hiszen ekkor még az IPC tagjai voltak. A budapesti közgyűlés nyitó előadását dr. Ján Tamás, a MOB és a Nemzetközi Súlyemelő Szövetség főtitkára, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság tagja tartotta. Az előadás üzenete az volt a hazai és a nemzetközi világnak, hogy a sport mindenki számára fontos, beleértve a sérült embereket is.

Az IPC III. közgyűlését megelőző napokban szintén jelentős sportdiplomáciai esemény helyszíne volt Budapest. Az EC-ISOD szervezet feloszlatta magát és 25 nemzeti képviselettel megalapította az IPC Európai Bizottságát (EPC). A bizottság elnökének a norvég Karl Wangot választották. Az EPC végrehajtó bizottságába az akkori MMS-főtitkárt, Simon Beát is beválasztották.[53] A magyar sportdiplomáciai siker azt eredményezte, hogy dr. Plesa István, az EC-ISOD tagja, a röplabdázás nemzetközi kategorizáló orvosa és Rádi Gyula, az ISOD röplabdaszakág, majd az önálló világszövetség, a WOVD végrehajtó bizottságának tagja után, Simon Beáta lett a harmadik sportszakember, aki az 1990-es években dolgozhatott a nemzetközi sportdiplomácia területén. Tárgyalások indultak arról,

51 Göncz Árpád, 1990. augusztus.
52 Tarpai László (1992): *„Isten ajándéka a sport, az élet éltető vize…„ Nemzeti Sport,* III. 232., 1992. augusztus 23., 14. p.
53 Szalóky Eszter (1991): Paraolimpia. A sport ereje. *Képes Sport,* 21–23. p.

hogy az EPC titkársága is hazánkban kezdje meg működését. A közgyűlés napirendjén több, akkor nagyon fontos témát tárgyaltak. Megerősítették azt a düsseldorfi határozatot, miszerint az ICC beteljesítette küldetését, és az alapító szervezetek 1992-ig felszámolják azt. Az alapszabály módosításával kapcsolatban szóba került az integráció kérdése is. A közgyűlés e napirendjére szánt időkeret nem volt elegendő arra, hogy megállapodás szülessen a különböző fogyatékossággal sportolók egy sport- és egy versenyrendszer keretében történő belső integrációjáról. Az integráció másik felvetése az volt, hogy miképpen sportolhatnak együtt, egy versenyrendszerben az egészségesek és a sérültek. Nagy vita kerekedett a NOB követelése körül is, hogy az IPC logója, az öt csepp helyett más jelképet használjon. A NOB azt állította, hogy azért kell megváltoztatni az IPC logóját, mert az nagyon hasonlít az olimpiai mozgalom ötkarikás jelképére. A budapesti konferencia ekkor még visszautasította a NOB érvelését, de egy évvel később ezt mégis megváltoztatták. Az öt cseppből három csepp lett.

Az IPC első logója

Az IPC második logója

A közgyűlés új nemzetek tagsági kérelméről is döntött, így Budapesten lett az IPC tagja Litvánia, Lettország és Észtország, valamint a Dél-afrikai Köztársaság is. Döntöttek a következő, 1993. évi IPC-közgyűlés helyszínéről is, amelyre Irán, Marokkó, Egyiptom, Franciaország és Ausztrália pályázott. A közgyűlési szavazást követően Sydney városa lett a győztes.

A közgyűlés zárásakor a rendező MMS és önkénteseinek munkáját vastapssal jutalmazták.[54] Az EC-ISOD és az IPC 3. közgyűléseinek budapesti megrendezése pénzügyi szempontból sikeres volt, számolt be erről az MMS decemberi közgyűlése.

A Barcelonai Paralimpiai Játékokat megelőző év kiemelhető eseményei közé tartozott még, hogy az MMS szerződést kötött a New York-i Achilles Track Clubbal, amelynek célja, hogy, *„fuss együtt az épekkel"* és teljesítsd a 42 km-t. A megállapodásból akkor még nem következett gyakorlat, pedig az útiköltségen kívül minden költséget magukra vállaltak a szervezők azért, hogy magyar mozgáskorlátozott sportoló részt vehessen a New York-i maratoni futáson. Nem volt két repülőjegyre elegendő pénze a szövetségnek.

Az MMS 1991. december 15-én tartott közgyűlése határozatba foglalta, hogy az IPC alapszabálya szerint a látás- és hallássérült szervezetetekkel közösen meg kell alapítani a Magyar Paraolimpiai Bizottságot. Alapszabály-szerkesztő, -előkészítő bizottságot hoztak létre *dr. Chikán Csaba*, a MEOSZ elnöke, jogász, dr. Kaiser János jogász és az MMS elnökének részvételével.[55] Az MMS közgyűlésének jegyzőkönyvéből az is kiolvasható, hogy nagyon nehéz volt a MOB-bal elfogadtatni azt, hogy a paraolimpikonok felkészítése a MOB olimpikonjainak napi gyakorlatához közelítsen.

A MOB elnöksége ugyanakkor lehetőséget teremtett arra, hogy – a mozgás- és látássérültek hazai sportmozgalmának története során először – az MMS elnöke beszámolót tarthasson az 1992. évi Barcelonai

54 Szalóky Eszter (1991): Paraolimpia. A sport ereje. *Képes Sport,* 21–23. p. | Tóth (1991): Mozgáskorlátozottak közgyűlése. Ausztrália kapott bizalmat. *Nemzeti Sport,* II. 302., 1991. november 4., 8. p.

55 Jegyzőkönyv (1991): MMS-Közgyűlés, 1991. december 15. Nádas Pál gyűjtése.

Paralimpiai Játékokra történő előkészületekről. Szó esett a barcelonai olimpia szervezőbizottságának (Comitè Organizador Olimpíades Barcelona 92, COOB 92) készséges együttműködéséről. Az olimpiai-paraolimpiai szervezőbizottságok már nem csak érintőlegesen, hanem a napi munka érdemben is kapcsolódtak egymáshoz. Először hangzott el a MOB elnöksége előtt, hogy a paraolimpia lebonyolítási ügyeiért is az olimpiai szervezőbizottság, a COOB 92 a felelős. A MOB elnöksége is megtárgyalta a paralimpiai kvalifikációs szabályokat. Téma volt a különböző sportágak edzőtáborozási lehetőségének megteremtése, a csapat azonos olimpiai formaruhával és sportfelszereléssel történő ellátása és a közös ünnepélyes eskütétel ügye is. Téma volt, hogy gondoskodni kellett a nevezési díj befizetéséről (350 USD/fő), a részvevők napi zsebpénzéről (10 USD/fő/nap), az utazási költségekről, az esetleges óvások költségeiről (50 USD), a csapatiroda berendezési tárgyai bérlésének költségeiről is.

Az OTSH számára készített előterjesztés felvetette a sportolói és edzői eredményességi jutalmazás ügyét. Az MMS elnöksége akkor az olimpikonok jutalmazásához viszonyítottan 20–30%-ot terjesztett a sportvezetés elé. Az eredményességi jutalmazással kapcsolatban az OTSH 1992. augusztus 18-án íródott levelében adott csak végleges választ. *„Az eredményességi jutalmazás kérdésében a MOB-bal egyeztetett álláspontunk változatlan, és sajnálatosnak tartom az elektronikus és írott sajtón keresztül közölt ellenvélemények gyakori hangoztatását. Ez nem segíti elő az együttműködést."*[56]

Külön foglalkoztak a paralimpiai doppingellenőrzés ügyével. Az MMS előterjesztésben kérte a MOB elnökségét, hogy segítse a paraolimpikonok médiában történő megjelenését is. A legfőbb kérés azonban az volt, hogy *„a MOB és az OTSH közösen biztosítsa a paraolimpiai felkészülést és részvételt."*[57] A vitában voltak, akik az MMS kéréseit nem tartották a MOB feladatai közé tartozónak, de voltak olyanok, mint pl. Vaskúti István, aki a sportolói bizottság elnökeként minden kérést támogatott, és nem is értette a vitát. A közös eskütétel és az eredményességi jutalmazás felvetése vitát generált. *„Azt hiszem, hogy még eltelik egy pár év, amikorra valamiféle integráció fog megtörténni, (…) és egyáltalán nem látható, hogy miképpen tudjuk a magyar paralimpiai csapat kiutaztatását tisztességesen és becsületesen megszervezni."*[58]

56 OTSH-levél (S 5243/5/1992.), az MMS-elnök (2418/14/32) számára. Nádas Pál gyűjtése.
57 *Jegyzőkönyv.* MMS-közgyűlés, 1991. december 15. Nádas Pál gyűjtése.
58 Nádas Pál elnöki beszámolója. *Jegyzőkönyv.* MMS-Közgyűlés, 1991. december 15. Nádas Pál gyűjtése.

Barcelona. A megnyitóünnepség közönsége 1992-ben

Utoljára az ICC szervezésében, de már Paralimpiai Játékok név alatt

IX. Paralimpiai Játékok, Barcelona,
1992. szeptember 5–16.
Részt vevő nemzetek: 83 ország,
Részt vevő sportolók: 2999 sportoló
Sportágak: 16 sportág
Magyarország: 42 sportoló, 15 tagú személyzet, benne a sajtó képviselői,
3 játékvezető, 2 nemzetközi tisztviselő

Magyar részvétel 9 sportágban: asztalitenisz, atlétika, csörgőlabda, erőemelés, íjászat, kerekesszékes vívás, lövészet, úszás, ülőröplabda
Magyar eredmények: 4 aranyérem, 3 ezüstérem, 4 bronzérem, összesen 11 érem, 88 pont
Nemzetek ranglistáján: 25. hely

Magyar résztvevők a kilencedik játékokon

- *Asztalitenisz:* Erdős Lajos, Erdei Ilona, Kovács Győző, Majsai Károly, Pusztafiné Kovács Judit, Sasváriné Paulik Ilona, Szepesi Attila
- *Atlétika:* Hegedűs Béla, Nagy Dénes, Nánási István, Pazinczár Attila, Urbancsok György
- *Csörgőlabda:* Nagy István, Németh László, Németh Miklós, Pajer József, Szabó András, Szurcsik Mihály
- *Erőemelés:* Bolgárfalvi Béla, Nánási István, Szávai Csaba, Virágh Mihály
- *Íjászat:* Czapné Trizsi Éva
- *Lövészet:* Pais Kázmér
- *Úszás:* Becsey János, Engelhardt Katalin, Járomi Mónika, Laki Anikó, Ráczkó Gitta, Simon Csaba, Vereczkei Zsolt, Zámbó Diána
- *Ülőröplabda:* Balogh Imre, Becsey János, Budai Sándor, Czimmermann József, Domonkos András, Kekecs Miklós, Makarovszky Sándor, Peres János, Pölcz Csaba, Stirczer József, Szabó László, Urbancsok György
- *Vívás:* Szekeres Pál
- *Edzők:* Apor György aszatalitenisz, Dosek Lajosné atlétika, Janicz Attila csörgőlabda, Kenderes Gábor erőemelés, Koller István úszás, Szekér László ülőröplabda
- *A csapatszemélyzet:* Nádas Pál csapatvezető, Dénes József részlegvezető, Simon Beáta csapattitkár, dr. Szerb Imre csapatorvos, Gábris László tolmács, Nemlaha Katalin gyógytornász
- *Médiatudósítók:* Tarpai László Nemzeti Sport, Erdélyi Mariann és Marlen Urutján MTV Sportosztály – visszarendelve
- *Nemzetközi tisztségviselők:* dr. Plesa István és Rádi Gyula WOVD, röplabdavezetők
- *Játékvezetők:* Bukodi Zsolt és Szekér László ülőröplabda, Gulyás Vince asztalitenisz[59]

A Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) 1980-ban Moszkvában megválasztott spanyol elnöke, Juan Antonio Samaranch és munkatársai mindent megtettek azért, hogy az elnök szülővárosa, az Ibériai-félsziget északkeleti részén fekvő világváros semmivel se maradjon el a legnagyobb olimpiáktól. A tengerparti város a XXV. nyári olimpiára újjávarázsolta sportlétesítményeit.

Barcelonában a paralimpiai sporteseményeknek az olimpia helyszínei adtak otthont.[60] A Barcelonai Olimpiai Játékok Szervezőbizottsága (COOB) az első nevezéseket követően aggasztónak találta, hogy

59 Humanitás (1992): Küszöbön a Paraolimpia. Irány Barcelona. A Magyar Paraolimpiai Csapat. *Humanitás,* XII. évf. 4. sz., 1992. augusztus 1., 16. p.
60 Lukács György (2005): Tarpai László tudósításai nyomán. *Paralimpiai történetek.* MPB, 145–146. p.

a paralimpiai versenyzők száma nagyon magas. Az egyre növekvő sportteljesítmények elérése érdekében a szervezőbizottság szigorú szabályok és előírások életbe léptetésével csökkentette a résztvevők létszámát. A második jelentkezést követően töröltek olyan versenyszámokat, amelyekben nem volt elegendő induló. Ugyanilyen ok miatt nem indították el, pl. az S1 sérültségi kategória versenyeit. A kategóriák összevonásával 1991-re az úszásban 13 sérültségi kategória (1–10. mozgássérültek, ISMGF, ISOD, CP-ISRA; 11–13. látássérültek, IBSA) alakul ki.

A szervezők úgy döntöttek, hogy az olimpiai falu egy részét használják a paraolimpiai játékok sportolóinak és kísérő személyzetének elszállásolására. A 3000 versenyzőt és 1000 szakvezetőt, edzőt, hivatalos személyzetet a tengerparthoz közelebb eső épületekben helyezték el.

Barcelona lett a paraolimpiák történetében az az első játék, ahol az olimpiai sportlétesítmények mellett már a falut is a paraolimpia rendelkezésére bocsátották. Ez természetesen azt jelenttette, hogy – a szöulival ellentétben, ahol külön paralimpiai falut építettek – itt már az olimpiai falut és annak minden kiszolgáló helyiségét úgy építették meg, hogy azt a paraolimpikonok is akadályok nélkül tudják használni. Az 1992. évi paraolimpia pénzalapja először szűkös volt, de az összeg később megnőtt a Vakok Spanyol Nemzeti Szövetségétől (ONCE) kapott hozzájárulással.

A játékok 12 napja alatt mintegy 1,5 milliós közönség és a televíziónézők milliói követték figyelemmel a 16 sportág (asztalitenisz, atlétika, boccia, csörgőlabda, dzsúdó, erőemelés, foci-7, íjászat, kerekesszékes kosárlabda, tenisz és vívás, kerékpározás, lövészet, ülő- és álló röplabda, súlyemelés, úszás) küzdelmeit. Érdemes a nagyon sok kiváló eredmény közül kiemelni egy világklasszis teljesítményt, amelyet a 100 m-es síkfutásban a nigériai Ajibola Adeoye félkarú versenyző 10,72 mp-el ért el. A kerekesszékes tenisz, amely Szöulban bemutató sportág volt, itt már hivatalos paralimpiai sportágként szerepelt. Az úszóversenyek, a kosárlabda és röplabdaversenyek helyszíneinek nézőtere teltházas volt. Az olimpiai úszóversenyek helyszínén a nézőtér felső karzatát is – amelyet az előzetes tervek alapján lezártak – meg kellett nyitni a fizető nézők előtt. A 196 versenyzővel rajtoló kerekesszékes maratoni verseny döntője elképesztő számú, mintegy 65 000 nézőt vonzott az Olimpiai Stadionba.

A szeptember 3-i megnyitót a Montjuic Olimpiai Stadionban tartották 65 000-es közönség és több millió tv-néző előtt. Az esemény fényét emelte Juan Antonio Samaranchnak, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság elnökének, János Károly spanyol királynak és Sofia királynénak, valamint a játékok lelkes támogatójának, Pasquel Maragall polgármesternek a jelenléte. Az Olimpiai Stadionban szeptember 14-én megtartott záróünnepség is látványos befejezése volt a paralimpiák történeténete egyik legkiválóbb versenyének.[61]

Az OTSH elnöke és munkatársai a paraolimpiai év februárjának elején a Hotel Stadion Szálló különtermébe invitálták azokat a mozgás-, látás- és hallássérült sportolókat és edzőiket, akik 1991-ben az Eb-n és a vb-n érmet nyertek. A legjobbakat az ünnepség keretében megjutalmazták, majd a MÚOSZ sportújságírói szakosztályának szavazása alapján második alkalommal ítélték oda az Év Invalid Sportolója díjakat. Ekkor még úgy tűnt, hogy a MOB-tagság és a pozitív nyilatkozatok együttállása kedvező feltételeket fog teremteni a paraolimpiai csapat felkészítéséhez és utaztatásához.

Az 1992. évi játékok harmadik és végleges nevezését már májusban el kellett készíteni, így a hazai versenyeket, a felmérőket és az edzőtáborokat a felkészülés jegyében szervezték. Az úszók felmérő versenyét áprilisban, az ob-t pedig május közepén Székesfehérvárott rendezték. Az atléták az év első felmérő versenyét és az ob-t is a TF-pályán tartották. Az erőemelők májusra, míg az asztaliteniszezők júniusra tették az ob-versenyüket. A szokásos, immár VIII. alkalommal megrendezett gyermeknapi verseny, a játékos hétvége sem maradt el.[62] Az év elején a tervezett 52 fős csapat kiállításának pénzügyi fedezete még nem volt látható, ugyanakkor az MMS elnöksége a szöuli negatív tapasztalatok

61 Paralimpics 92. Barcelona. *Enciklopédia Catalana SA,* 1993. | Lukács György (2005): Tarpai László tudósításai nyomán. MPB, 145–146. p.| IPC www.paralympic.org/barcelona-1992

62 *Humanitás,* 1992, XII. évf., január, április, június.

alapján döntött úgy, hogy – a magyar paraolimpiai részvételek sorában először – a játékok helyszínére megfigyelőt küld a csapat zökkenőmentes érkeztetése céljából. Simon Beáta, az MMS akkori főtitkára április végén járt a helyszínen, és közvetlenül a csapat érkezése előtt is odautazott. Így a helyszínen tudta fogadni a magyar csapatot. Ami az olimpiai csapat előkészítése számára természetesen és rutinszerűen történt, az a paralimpiai csapat esetében nem lehetett rutinmunka, hiszen nem volt az MMS-en belül a szervezésben jártas MOB-os személy. Nem voltak meg az MMS számára mindazok a pénzügyi és infrastrukturális feltételek sem, amelyekkel a MOB rendelkezett. A doppingügyekben ugyanakkor az MMS elnökségének egyetértésével a sportolók a MOB doppingellenes nyilatkozatát írták alá. A mozgás- és látássérültek sportmozgalmában itthon először volt doppingvizsgálat. A szúrópróbaszerű vizsgálat a MOB költségén történt, amely hét versenyzőt (úszókat és erőemelőket) érintett.[63] (Minden előzetes óvintézkedés ellenére a játékokon Nagy Dénesnél a vizsgálat pozitív eredményt mutatott. Először történt meg, hogy magyar paralimpiai sportolót a doppingszabály megsértésén értek.[64] A nyilvánosságra került doppingügy kapcsán több OTSH- és MOB-vezető a csapatvezetésnek telefonos üzenetekben igyekezett jótanácsot adni.)

Az olimpikonok eskütételét a MOB április végén az Operaházba szervezte, ahova nagy vitákat követően csak néhány helyet biztosítottak a paraolimpikonok számára. A MOB döntése a mozgás- és látássérült sportolók körében jelentős felháborodást keltett. Azt tervezték, hogy az Operaház előtt tüntetnek, ahelyett hogy bemennek. Alig lehetett néhány sportolót rávenni arra, hogy a MOB által kijelölt helyeket betöltsék. Szekeres Pált, a sportoló mozgássérültek közösségének legfrissebb tagját, olimpiai bronzérmes (1988) sportolót kérték fel, hogy a paraolimpikonok nevében Egerszegi Krisztina, Gyulai Zsolt és Fábián László társaságában az Operaház színpadán mondja el az eskü szövegét. Szekeres Pál jelenlétével úgy tűnt, mintha a paraolimpikonok is jelen lettek volna az ünnepségen. Az olimpikonokkal történő első közös eskütétel – megkülönböztetően – a paraolimpiára készülő sportolók többségének kizárásával történt. E tanulmánykötet szerkesztője és a történet személyes résztvevője 24 év távlatából is kijelentheti, hogy Szekeres Pál balesete, olimpikonból paraolimpikonná válása új helyzetet teremtett, ugyanakkor az állami sportirányítás és a MOB vezetőinek a gondolkodása nem nagyon változott. A magyar sporttársadalmat sokkolta a bekövetkezett baleset és Szekeres fizikai állapotváltozása. A tragikus baleset sokkoló hatása ellenére, a sportirányítás szemlélete, a bürokratikus akadályoktól terhelt helyzet semmit nem változott. *„Azt hiszem, hogy sokat számít, hogy a nevemet jól ismerik. És azt hiszem, hogy hasznosítani is akarom magamat. Most mondjam, hogy nehéz? Annyian csak ígérgetnek. (…) Én nyerni akarok. Kellenek az aranyak a mozgássérült sportolóknak. Kell a reklám a mozgássérültsportnak"* – nyilatkozott még a paraolimpia előtt Szekeres Pál.[65]

Szekeres Pál az olimpikonok fogadalomtételén

Az olimpikonokéval azonos formaruha és sportruházat biztosításához sem járultak hozzá. Az előzetes megállapodások alapján úgy tűnt, hogy a formaruhát és a sportolói felszerelést is a MOB adja. A formaruhapályázat divatbemutatóján még részt vehettek az MMS küldöttei, de aztán a nyertes cég már a paraolimpikonok számára nem készíthette el az azonos formaruhát, sőt az azonosságra tett kísérleteket is letiltották. Az ADIDAS és Császár Attila azzal tudta segíteni a sportfelszerelés azonosságát,

63 *Mai Nap,* 1992. 08. 13.
64 Tarpai László (1992): Itt az ezüst, hol az ezüst. *Nemzeti Sport,* III. 249., 1992.szeptember 9., 15. p.
65 Szurmai János (1992): Ne a naplementét nézd! *Képes Nemzeti Sport,* 1992. szeptenber 1., 3. p.

hogy a Váci utcai üzletből választhattak melegítőt, és azt nagyon kedvező áron biztosították. A formaruha elkészítéséhez az olimpiai pályázat veszteseit keresték fel, és a Technopress Kft. vállalkozott a legkedvezőbb feltétellel.

Az MMS sajtótájékoztató keretében július elején mutatta be az utazó csapatot és a támogatókat. A meglévőnek számító támogatók, a MEOSZ, az ADIDAS, a Technopress Kft., Kökény Ferenc mesterfodrász mellett (aki hétvégi hajnyírási akciót szervezett) jelen volt a Repülőtéri Magazin adománygyűjtő akciója, a Magyar Hitelbank, a Pharmavit, a Mozgás-tér Alapítvány, az Állami Biztosító, a Magyar Távközlési Vállalat, a MALÉV és a Thermál Hotel Aquincum képviselője. A sajtótájékoztatón jelentették be, hogy 1992. augusztus 22-én tartják az ünnepélyes fogadalomtételt, amelyre azért volt szükség, mert a MOB fogadalomtételén csak néhány paraolimpikon vehetett részt.

Tímár Mátyás, a Repülőtéri Magazin főszerkesztője az 1992. évi Paraolimpiai Magazint[66] szintén a sajtótájékoztató keretében mutatta be, amit a Repülőtéri Magazin különszámaként jelentettek meg.[67]

A csapat és a csapatkísérők kijelölése egyáltalán nem volt egyszerű feladat. Nagyon komoly belső vitákat jelentett az MMS elnöksége számára. Voltak olyan sportolók, akik elérték a paralimpiai szintet, de az MMS-nek nem volt elegendő pénze.

Arról kellett dönteni, hogy kiknek van nagyobb esélyük az érem-, illetve a pontszerzésre. Így maradt ki az utazó csapatból, például Bozsó István atléta. Volt olyan sportoló is, aki megsértődött, mert a csapatba kerüléskor nem az elsők között jelölték. A játékok alatt aztán a paralimpiai aranyérem megszerzésével bizonyította tehetségét. A döntéshozatalban az is problémát jelentett, hogy 1992 tavaszán nem voltak jelentős nemzetközi versenyek, így az 1990-es és az 1991-es évek eredményei jelentettek csak támpontot. Végül a csörgőlabda- és az ülőröplabda-csapat játékosaival összesen 42 sportoló nevezését hagyta jóvá az MMS elnöksége. Az edzők és kísérők nevezése még nehezebb volt, aminek az lett az eredménye, hogy a vívó Szekeresnek, az íjász Trizsinek, a lövész Paisnak, valamint az atléta Urbancsoknak nem volt edzője.

A csapatba kerülés belső vitáinak az lett az eredménye, hogy *Pancsa József* lemondott elnökségi tagságáról, és nyílt támadást indított az elnök ellen. A belső villongások a titkárság megosztottságát eredményezték. *„… azt a pár órát senki ne élje át, amit a szövetség elnöksége a döntés meghozatalakor együtt töltött. Még jó, hogy nem kerültek elő a kések, és nem folyt vér. Több mint nyolc órán keresztül hangoztak el érvek és ellenérvek, ki miért utazzon, ki miért maradjon."*[68]

A sportolók felkészültek a nagy megmérettetésre. Az OTSH és a MOB támogatása mellett összegyűlt annyi pénz, hogy talán először sikerült a csapatot a nemzet képviseletéhez méltóan kiállítani. Elkészült a formaruha, megvásárolták az ADIDAS sportfelszereléseket, a nevezési díjakat befizették, és a repülőjegyeket is megvásárolták. Tar László, aki a MOB szállításait is bonyolította, a szöuli utazáshoz hasonlóan most is segítségére volt a csapatnak. Az összes paraolimpikon jelenlétével, a sajtó nyilvánossága előtt a Thermál Hotel Aquincumban volt a barcelonai 9. paraolimpiai játékokra készülő magyar versenyzők ünnepélyes fogadalomtétele. A rendezvényen megjelent *Göncz Árpád,* a Magyar Köztársaság elnöke, *dr. Schmitt Pál,* a MOB elnöke, *dr. Jakabházi László,* az OTSH alelnöke, *Egerszegi Krisztina, Farkas Péter* és *Szabó Bence* olimpiai bajnokok.[69] Az ünnepség Lukács György konferálásával vette kezdetét, majd Bánfy György színművész elszavalta Coubertin báró Óda a sporthoz című versét. Az MMS elnöke megköszönte a segítséget. *„…A mai nappal jutottunk oda, hogy a mások-olimpiáján, a paraolimpián résztvevő magyar küldöttség, hazánk első személyisége előtt – nem zárt körben, nem titokban –, hanem a sajtó, rádió és a televízió, tehát a teljes nyilvánosság előtt tehet fogadalmat arról, hogy látás- és mozgássérültként is lehet méltón képviselni e nemzetet!*

66 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
67 Volly György (1992): Olimpia Barcelona után. *Új Magyarország,* II. 154. sz., 1992. július 1., 15. p.
68 Volly György (1992): Most már (szinte) minden a pályán dől el. *Új Magyarország,* 1992. július 2. | or: (1992): Fél lábbal, két keréken az olimpiára. A mozgáskorlátozottak sportjában sincs béke. *Blikk,* 1992. július 7., 21. p.
69 *Sport Revü,* 1992. augusztus 24.

(…) Egy társadalom erejét az is jelzi, hogy mennyit tud tenni a fogyatékos emberekért, (…) az olimpiai bajnokok jelenléte is bizonyítja az integrálódási törekvéseink helyességét. (…) Köszönöm a szülőknek, házastársaknak, barátoknak, barátnőknek, akik igencsak sok áldozatot vállaltak azért, hogy a szeptember 3–14. között Barcelonában megrendezésre kerülő IX. paraolimpián méltó képviselői lehessünk hazánknak." [70]

Göncz Árpád a köszöntőjében a következőket mondta: *„Szeretném meghajtani előttetek a képzeletbeli zászlót, és szívem minden melegével ott leszek Veletek. (…) Isten tartson meg titeket, és vezéreljen haza nagy sikerrel."* [71] Schmitt Pál, a MOB elnöke az olimpiai eszméről, az enyhüléspolitikáról és még arról is beszélt, hogy a második világháború óta az olimpikonjainkat követően a paraolimpikonok is első alkalommal viselhetik a koronás címert. A köszöntőket követően az eskü szövegét Pazinczár Attila atléta, Pusztafiné Kovács Judit asztaliteniszező és Czimmermann József ülőröplabda-játékos mondták.[72]

Az OTSH alelnöke köszöntőjében bizakodásának adott hangot, hogy az októberi fogadáson sok győztest is köszönthetnek a hazatérő versenyzők között.[73] A kijelentést követően a Pesti Hírlap újságírója az OTSH alelnökét arról faggatta, hogy a paraolimpiai érmesek eredményességi jutalmazása miképpen fog történni? *„Erről nagy vita volt a sporthivatalban is. Arra kell gondolnunk, hogy ez a negyvenkét olimpikon a 700 ezer magyar mozgássérültet képviseli. Egyszerűen nincsen lehetősége a sporthivatalnak a jutalmazásra. (…) ez nem csak a mi ügyünk kell, hogy legyen, hanem a Művelődési és a Népjóléti Minisztériumé is. Azt a kevés pénzt, ami rendelkezésre áll, inkább sportpályák, uszodák építésére fordítjuk, ahol az elesettek is tudnak sportolni"* – nyilatkozta dr. Jakabházi László.[74]

A magasztos ünnepi hangulat ellenére az újságírói kérdésre adott válaszból azonnal kiderült, hogy dr. Jakabházi László OTSH-alelnök és a sporthivatal miképpen vélekedik a mozgás- és látássérültek sporttevékenységéről. Ismét – mint ahogyan elődei is tették – más minisztériumokhoz igyekeznek a problémát terelni. A sporthivatal e réteg sporttevékenységét változatlanul nem tartja versenysportnak, hanem csak szociális és egészségügyi tevékenységnek, ahogyan Jakabházi minősíti *„az elesettek"* sportját.

Fogadalomat tesz Pusztafiné Kovács Judit, Czimmermann József és Pazinczár Attila

Simon Beáta, az MMS főtitkára az augusztus 29-én, szombaton érkezett csapatot már a helyszínen várta. Az olimpiai falu kényelmes apartmanjait gyorsan el tudták foglalni a sportolók és vezetőik, mivel a főtitkár asszony mindent előkészített. A csapatiroda már berendezve várta, hogy használatba vegyék. A szervezők és a nemzetek, így Magyarország is felkészültebben, az új kategorizálási szabályok ismeretével érkeztek a játékokra. Az orvosi, sérültséget megállapító kategorizálási vizsgálatok sem idézték a szöuli áldatlan helyzetet, mindössze kontrolvizsgálatok

70 Nádas Pál köszöntője, 1992. augusztus 22. Nádas Pál gyűjtése.
71 Tarpai László (1992): *Nemzeti Sport* III. 232., 1992. augusztus 23., 14. p.
72 Tarpai László (1992): „Isten ajándéka a sport, az élet éltető vize…" *Nemzeti Sport,* III. 232., 1992. augusztus 23., 14. p.
73 *Kurir*, 1992. augusztus 23., 23. p.
74 Saját sorsukat is le kell győzniük. *Pesti Hírlap,* 1. (151) évf. 163. sz., 1992. augusztus 24., 15. p.

voltak. Szekeres és az ülőröplabda-válogatott is készült a rajtra. Szekeres Pál edzőnélküliségét és a rajt előtti edzéseket úgy oldották meg, hogy a német kerekesszékes vívócsapat edzője, a magyar Batizi Sándor mesteredző titokban, a német csapat engedélye nélkül járt át iskolát adni Szekeres Pali szálláshelyére. Az edző nélküli edzői segítség sem zajlott mindennapi körülmények között. Szekeres barátja és volt csapattársa Érsek Zsolt, valamint edzője Beliczay Sándor – akik rendelkeztek olimpiai akkreditációval – sikerrel átjutottak minden ellenőrzésen, és megérkeztek a helyszínre, így segíteni tudtak Szekeresnek.

A megnyitóünnepség előtt az IPC konferenciát rendezett, ahol az előadók – köztük Rády Gyula is – azt feszegették, hogy milyen lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy közelebb kerüljenek a paraolimpiai sportágak az olimpiai mozgalom sportágaihoz. A konferencia záróelőadója Juan Antonio Samaranch, a NOB elnöke volt, aki elmondta, hogy a NOB támogatni fogja a mozgássérültek sportját.

A versenyekről szóló krónika a Nemzeti Sport tudósításai alapján készült. Senki ennél jobb rajtot nem kívánhatott, mert *Szekeres Pál* és a magyar csapat aranyérmével zárták az első versenynapot. Szekeres könnyedén vette az első akadályt, mind az öt ellenfelét legyőzte, köztük riválisát, az olasz Ceccantit is simán verte. Sokat jelentett Szekeres számára, hogy a rajt előtt megérkezett Érsek Zsolt és az edzője, Beliczay Sándor. A tizenhat között a német Millner elleni győzelem után a nyolcaddöntőben óriási csatában jutott tovább, majd az elődöntőben a francia Durand-t búcsúztatta.[75]

Szekeres Pál így emlékezett vissza a tőrversenyre: *„Volt bennem egy nagyon nagy drukk, hiszen ekkora eseményen a paraolimpikonok között még nem vettem részt. Nem ismertem a mezőnyt, legfeljebb az európai versenyzőket. Barcelonában láttam először hongkongiakat, koreaiakat, japánokat, akik jól szerepeltek a selejtezőcsoportban, és tartottam tőlük. (…) Az olasz Ceccanti a vigaszágról jutott a fináléba, akit a selejtezőben simán legyőztem, de a döntőben egy kicsit rám ijesztett. A finálében már tudtam, éreztem, hogy nem veszíthetek. Az első asszót kicsit nehezebben hoztam, a második azonban már könnyebben ment. Aranyérmes lettem. Én egészen egyszerűen nem foglalkoztam azzal, hogy ez egy másfajta olimpia, mint amilyenen Szöulban vettem részt. Ez a siker számomra ugyanannyit ér, mint a négy évvel ezelőtti.*"

A nap másik érmét a súlylökő *Nagy Dénes* szerezte. Ezüstérmes lett, de sajnos a nemzetközi bizottság két nap múlva elvette tőle a dicsőséget, mert a doppingvizsgálaton kiderült, hogy a verseny előtt anabolikus szteroidot, tiltott doppingszert fogyasztott. A csapatvezetés az alábbi rövid közleményt adta ki az MTI számára*: „Nagy Dénes látássérült atléta, aki az első paraolimpiai versenynapon súlylökésben ezüstérmet szerzett, doppingvizsgálata eredménye pozitív lett. A versenyszabályok értelmében az ICC-IPC-VB döntése alapján nagy Dénest megfosztották az ezüstérmétől és 4 éves eltiltást kapott." „ Elismerem, amit tettem. Mások tudta nélkül szedtem a szereket. Nagyon sajnálom a történteket, s azt különösen, hogy ez rossz fényt vet az egész magyar csapatra"*[76] – nyilatkozta Nagy Dénes. A magyar mozgás- és látássérült sportélet 22 éve alatt még sohasem fordult elő ilyen eset.

A két férfiasztalitenisz-csapat két győzelemmel rajtolt a csapatküzdelmek első fordulójában. Az első versenynap másik rossz híre volt, hogy a rendezők, az ott jelen lévő, belső kettéosztottsággal dolgozó (mozgáskorlátozottak, látássérültek) csapatvezetés és Dosek Lajosné atlétaedző hibájából Urbancsok György lekéste az 5000 m-es kerekesszékes verseny előfutamának rajtját.

A második napon az asztaliteniszező férficsapatok közül az *Erdős–Majsai* kettős veretlenül lett csoportjában az első, míg a *Kovács–Szepesi* páros egy vereség mellett a csoportjában a második helyen végzett. A női csapatban is megkezdődtek a küzdelmek, amelyben a németektől elszenvedett egyetlen verességgel jutottak tovább.

A harmadik versenynapon, vasárnap magyar ezüstérem született a *Sasváriné Paulik Ilona, Pusztafiné Kovács Judit* asztalitenisz-páros jóvoltából. Az angol és az ír csapat legyőzését követően azoktól a németektől kaptak ki a döntőben, akiktől a csoportmérkőzések során is vereséget szenvedtek.

Az uszodában *Engelhardt Katalin* a százméteres gyorsúszásban a tizedik, *Vereczkei Zsolt* ugyanezen a távon, élete addigi legjobb idejével, az előkelő hatodik

75 Tarpai László (1992): Szekeres Pál vívásban aranyérmes. *Nemzeti Sport,* 1992. szeptember 5.
76 Nádas Pál feljegyzése alapján.

helyen végzett, míg a 200 m-es vegyes úszásban az ötödik helyet szerezte meg. Ugyanezen a napon *Szekeres Pál* a párbajtőrvívásban hatodik lett. *Nánási István* a súlylökés döntőjében nagyon gyengén szerepelt, és mindössze a hetedik helyet sikerült megszereznie.

A negyedik versenynapon a fiatal úszók, paraolimpiai újoncok szállították a jó helyezéseket. *Ráczkó Gitta* a 100 méteres hátúszásban ötödik, *Vereczkei Zsolt* az 50 méteres gyorsúszásban hetedik, *Zámbó Diána* a 100 méteres hátúszásban ugyancsak hetedik helyen ért célba. *Czapné Trizsi Éva* íjásznő amiatt szomorkodott, hogy csak hatodik helyezést sikerült elérnie. Az erőemelők között *Virág Mihály* 133,5 kg-os teljesítménnyel a nyolcadik, míg a gerelyhajításban *Pazinczár Attila* 45,52 m-es dobással a hatodik helyet szerezte meg. Az ülőröplabda-csapatnak a négy közé a norvégok legyőzésén keresztül lehet már csak eljutni. A csörgőlabda-csapatnak nem ment a játék, mivel a negyedik versenynapon már két vereséggel rendelkeztek.

Az ötödik, szerdai versenynapon megszületett a magyar csapat második aranyérme. A huszonnégy esztendős *Becsey János* a 100 méteres gyorsúszásban világcsúccsal győzött. Ő így emlékezett: *„Nagyon kedves város Barcelona, mert oda többször térhettem vissza, és mindig sikerrel távoztam. Az Európa-bajnokságon is jól szerepeltem. Ott szerepeltem a legsikeresebben a két olimpiai aranyérmemmel és a bronzérmemmel."*

Az éremesélyes erőemelők lemaradtak a dobogóról. *Szávai Csaba* a 100 kg-osok között 187,5 kg-mal a harmadik legjobb eredményt érte el, de a mérlegelésnél kiderült, néhány dekával nehezebb volt svéd ellenfelénél, így a negyedik helyen végzett. *Nánási István* a +100 kg-osok küzdelmében 10 kg-mal kevesebbet ért el egyéni csúcsánál, és így ugyancsak lemaradt a bronzéremről, 190 kg-os teljesítménye a negyedik helyhez volt elegendő. A csörgőlabda- és az ülőröplabda-válogatott sem tudott a legjobb négy közé kerülni. A két férfiasztalitenisz-csapat sem tudta a legjobb négy közé játszani magát, így a szabályok értelmében az 5–8. helyezettek csoportjában végeztek. Akkor is és a mai napig is vita tárgya, hogy a legjobb nyolcból továbbjutni nem tudó asztalitenisz– csapat végül hányadik helyen végzett, mert a nemzetközi szövetség nem állította fel az 5–8. helyek rangsorát.

A hetedik, pénteki versenynapon az uszodában meglett a magyar csapat harmadik aranyérme. Ezen a napon összesen öt érem született. *Vereczkei Zsolt,* a „mozgásjavító" iskola nyolcadik osztályos tanulója az 50 méteres hátúszásban 40.24-es új világcsúccsal lett aranyérmes. A magyar sikerek aznap még folytatódtak a Bernard Picornell olimpiai uszodában. *Laki Anikó* a 100 méteres mellúszásban lett ezüstérmes, míg *Becsey János* ugyanebben a számban bronzéremig jutott. A nap végén két magyar sportoló egyszerre állhatott a dobogón. *Engelhardt Katalin* ezüstérmet, míg *Zámbó Diána* bronzérmet nyert az 50 méteres pillangóúszásban. Az asztalitenisz-csarnokban *Sasváriné Paulik Ilona* hőemelkedéssel játszotta végig a napot, és így is simán menetelt a legjobb négy közé, ahol német ellenfelétől kikapott, így bronzérmet nyert. Az ülőröplabda-válogatott Egyiptomot 3:1 arányban legyőzte, és ismét a norvégokkal játszhatott a paraolimpia 5–6. helyéért.

A nyolcadik, szombati napon fejeződtek be a paraolimpiai úszóversenyek. *Becsey János* már másodszor állhatott fel a dobogó legfelső fokára, az úszók legrövidebb számát, az 50 méteres gyorsúszást világcsúccsal, 30,75 mp-es idővel nyerte meg. A magyar fiú már a selejtezőben is világcsúccsal érkezett célba, de egy svájci versenyző a következő futamban megjavította a magyar fiú rekordját. Becsey a délutáni döntőben remekül rajtolt, végig vezetve győzött. Az atlétikai versenyszámok közül a diszkoszvetésben *Pazinczár Attila* saját országos csúcsát 33 centiméterrel megjavítva, 36,68 méteres dobással bronzérmes lett. Az ülőröplabdázók a hatodik helyen végeztek, miután a helyosztón, ismét 3:1 arányban, alulmaradtak a norvégokkal szemben.

A Barcelonában 84 nemzet részvételével megrendezett 1992. évi, IX. Paraolimpiai Játékokon a magyar sportolók 4 arany, 3 ezüst és 4 bronzérmet, 4 negyedik, 3 ötödik és 9 hatodik hely megszerzésével a nemzetek ranglistáján a 25. helyen végeztek.[77]

A játékok történetében először fordult elő, hogy a Magyar Televízió sportfőosztálya, az MMS költségén kétfős stábot küldött Barcelonába, de az MTV nem fizette be a helyszíni forgatáshoz szükséges díjat. A játékok első versenynapján még sikerült Szekeres Pál paralimpiai bajnoki címét megörökíteni, majd azt követően hazautaztatták a stábot. Ennek ellenére

77 Lukács György (2005): Tarpai László tudósításai nyomán. In *Paralimpiai történetek.* MPB, 145–146. p. | *Nemzeti Sport,* III. évf. 246., 247., 249., 250., 251., 252., 253., 254., 256. sz.

a TeleSport munkatársai, a hírműsoruk keretében, az MTI-től átvett hírek és a Nádas Pál által készített amatőr felvételeket igyekeztek bemutatni. Igy történt meg, hogy többek között Vereczkei Zsolt első paralimpiai győzelmét is megörökítették és bemutatták. A kutatás során az MTVA archívumából előkerült profi és amatőr filmrészletekből a könyv szerkesztője készített összeállítást.[78]

A budapesti repülőtéri fogadtatás mindenkit meglepett. Rokonok, barátok, szurkolók, valamint a sajtó, a rádió és a televízió riporterei fogadták a csapatot. Az érkezést követően a Ferihegyi reptér várója sokáig csak a paraolimpikonokkal volt tele. A sajtó képviselői sokáig faggatták a sikerekről és a sikertelenségekről a csapat tagjait.

Az OTSH által megrendezett ünnepélyes fogadásig, október 10-ig látszatra nem sok minden történt a paraolimpikonok körül. Az ünnepség előkészületei, de leginkább az eredményességi jutalmazás kérdése nagy feszültséget eredményezett az OTSH, a MOB, valamint az MMS vezetői között. Változatlanul tartotta magát dr. Jakabházi László OTSH-alelnök az augusztus végi nyilatkozatához, ami úgy szólt, hogy a paraolimpikonoknak nem kívánnak jutalmat adni.[79] Az MMS elnöksége az olimpikonokéhoz viszonyítottan annak 20-30%-át igényelte a MOB-tól és az OTSH-tól. Az MMS, MOB-tagsága okán a vita nem csak az OTSH, hanem a Magyar Olimpiai Bizottság keretei között is zajlott. Az eredményességi jutalmat az MMS hasonlóan, mint az 1984-es és 1988-as játékoknál, pénzjutalom formájában kezdeményezte, és a differenciált elosztás odaítélésére tettek javaslatot.[80] Az OTSH és a MOB vezetése hallani sem akart a jutalmazás ilyen módjáról. Máig sem érthető, hogy miért nem akarták folytatni elődeik gyakorlatát, hiszen azok – 1984-ben Buda István, 1988-ban Tibor Tamás, 1990-ben és 1991-ben Gallov Rezső – már adtak át eredményességi pénzjutalmakat a mozgás- és látássérült sportolóknak. Amikor kiderült, hogy a jutalmazásra egymillió forontot végül engedélyeztek, az OTSH-ban valakik úgy döntöttek, hogy nem pénzben, hanem ajándéktárgyak, műszaki eszközök megvásárlásával jutalmazzák a paraolimpikonokat. Az MMS elnöke nem értett egyet az OTSH-döntéssel. Egyedül próbált csatázni a sportvezetőkkel. A sporthivatal vezetői nem engedték a pénzbeli eredményességi jutalom kifizetését, helyette műszaki ajándéktárgyak vásárlásába kezdtek. Soós Mihály, az OTSH főtanácsosa nagy körültekintéssel és gondossággal igyekezett minden érmestől, de leginkább a családtagjaiktól megtudni, hogy mire lehet szükségük, minek örülnének legjobban a sportolók.

Az ajándékvásárlás előkészítésében az MMS elnöke megtagadta a részvétel, visszautasította az együttműködést, így Soós Mihály tanácsos elvtárs/úr, nagy ügybuzgalommal látott hozzá a feladathoz. Nádas Pál elnök arról értesült, hogy az OTSH, a munkája jutalmaképpen egy mikrohullámú sütővel kívánja megajándékozni. Felháborodott bejelentést tett, miszerint nem veszi át az ajándékot, mert nem értett egyet a műszaki tárgyak ajándékozásának ötletével. *Azt hangoztatta, hogy a rendelkezésre álló összeget a sportolóknak pénzben kell odaadni, és majd ők szabad akaratukból eldönthetik, hogy azzal mit kezdenek. Lesznek, akik élelmiszert vásárolnak, lesznek, akik taxira költik, hogy tovább tudjanak edzésre járni, és lesznek, akik a gyermekeiknek vagy a szüleiknek vesznek ajándékot a jutalomból.* Azzal az érvvel is próbálkozott, hogy összehasonlítást tett Szekeres Pál sportoló, olimpiai bronzérmes és Szekeres Pál sportoló,

Göncz Árpád és Sasváriné Paulik Ilona

78 Forrás: MTVA-archívum 2017

79 *Pesti Hírlap,* 1992, 1. (151.) évf. 163. sz., 1992. augusztus 24., 15. p.

80 OTSH- (S 5243/5/1992.) levél, az MMS-elnök (2418/14/32) számára. Nádas Pál gyűjtése.

paraolimpiai aranyérmes eredményességének helytelen értékelése között. *„Most így kerekesszékben kevesebbet ér?"* – kérdezte az OTSH és a MOB vezetőitől.

A szembesítés sem hatotta meg a sporthivatal és a MOB elnökét. Az érvelés ismét nem talált értő fülekre. Nádas szóban tudatta hazánk akkori egyik legmagasabb beosztásban lévő sportvezetőjével, hogy neki ne adjanak semmiféle ajándékot, mert ellenkező esetben a nagy nyilvánosság előtt fogja visszautasítani és elmondani az OTSH és a MOB jutalmazással kapcsolatban elhangzott véleményeit. Azt is el kívánta mondani, hogy a színfalak mögött hogyan vélekednek és viselkednek, milyen jelzőkkel illetik a mozgás- és látássérült paraolimpikonokat. El kívánta mondani, hogy a látszat és a valóság közötti mi a különbség. A heves szóváltással zajló vita odáig jutott, hogy a hazai sportirányítás egyik magas rangú vezetője, az MMS elnökének *cirkuszolása* miatt úgy döntött, hogy nem jön el az ünnepségre. *„… akkor nem jössz el. Göncz Árpád velünk lesz, és előtte fogom visszautasítani az ajándékotokat és elmondani a jutalmazással kapcsolatos véleményemet"* – hangzott a telefonon történt vitában az MMS elnökének válasza. A sportvezető – ígérete ellenére – eljött. Az MMS-elnök végül nem kapott ajándékot. Az ünnepség Göncz Árpád jelenlétében, *cirkuszolás* és rendbontás nélküli zajlott. Füredi Marianne, aki akkor az MTI munkatársa volt, felfigyelt arra, hogy a sportolók mellett – Nádast kivéve – a csapatvezetés tagjait is megajándékozták. Azonnal interjút szeretett volna vele készíteni, de ezt Nádas elhárította azzal, hogy *„… nem akarom a sportolók és az MMS hátrányára a sporthivatali vezetés még nagyobb ellenállását kiváltani. A nyilvánosság erejét, a sikerekről szóló ünnepet sem kívántam elrontani."*

A sportolók paraolimpiai eredményeinek sportkormányzati értékelése érdekében, az állami és sportvezetőkkel szemben érdemes volt csatázni. Az 1992. évi, akkor értelmetlennek tűnő csata is része lehetett a 12 évvel későbbi, 2004. évi kormányzati döntésnek. Athén (2004) és Peking (2008) után a paralimpiai bajnokok és helyezettek, valamint azok edzői, az olimpikonokéval azonos eredményességi jutalmazásban részesülhettek. A hazai paralimpiai mozgalomban bekövetkezett

Paralimpiai érmesek 1992. évi tablója

számtalan fejlődési mutató ellenére megállapítható, hogy az olimpikonok-paralimpikonok eredményességi jutalmazásával kapcsolatos sportpolitikai gondolkodás nem sokat változott. A vita csökkentett hatásfokkal, de 2012-ben és 2016-ban is folytatódott.

Jakabházi László, az OTSH alelnökének köszöntőjével indult az ünnepség 1992. október 10-én, szombaton délelőtt. Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke ismét megjelent az ünnepségen, és köszöntőjében arról beszélt, hogy *„Nem én tisztellek meg benneteket jelenlétemmel, hanem nekem megtiszteltetés, hogy köztetek lehetek. (…) Az érmek, amelyeket szereztetek nem csak a tiétek, hanem az országé is. Bevallom, hogy számomra a ti teljesítményetek kétszer annyit ér, mint az egészséges társaitoké (…) Az egész ország nevében köszönöm a boldog perceket, köszönetet mondok edzőiteknek, akik hozzásegítettek az eredményhez, és a szponzoroknak is, akik támogattak céljaitok elérésében."*[81] Gallov Rezső, az OTSH elnöke az 1992. év sportsikereiről beszélt, míg Schmitt Pál a játékok alatt megtörtént sajnálatos magyar doppingesetről, az előretekintő tanulságok végiggondolásáról szólt. A jutalmak és az emléklapok átadását követően fogadáson vettek részt az ötödik alkalommal és a második legeredményesebb paraolimpián résztvevők. Az OTSH jutalmazásában akkor még nem részesültek a 4–6. helyezéseket elért sportolók, de őket az MMS elnöksége saját költségkeretéből külön jutalmazta.

Szekeres Pált a lakásán kereste fel Zugló polgármester asszonya, majd fogadásra hívta a zuglói illetőségű paraolimpikonokat és a kerületben tanuló sportolókat. A sportolók először kaptak több meghívást. Az egyik ilyen fogadás alkalmával, amelyre paraolimpikonok is hívtatalosak voltak, Nádas a most már békés és kötetlen környezetben ismét szóba hozta az eredményességi jutalmazás ügyét. Arra kereste a választ, hogy mi lehetett a döntéshozatal valós indoka. A magas beosztásban lévő sportvezető szerint, akinek akkor is és e tanulmánykötet írásakor is, jelentős befolyása volt és van a hazai sportéletre, a feltett kérdésre szóban következőket válaszolta: „… *hogyha már a mozgássérültek sportjában is a pénz fog dominálni, akkor megtörténhet, hogy valaki vagy valakik tudatosan teszik magukat rokkanttá azért, hogy aztán a paraolimián történő jó szereplést követően pénzhez jussanak…"*

A jutalmazást követő hónapok során lehetett tudni arról, hogy a jutalmazottak közül többen pénzre váltották, tehát eladták vagy továbbajándékozták az OTSH eredményességi jutalmát (televízió, hajszárító, filmfelvevő kamera, mikrohullámú sütő stb.), műszaki ajándékát. Természetesen volt olyan sportoló is, akinek az akkori tárgyi jutalmazás mást jelentett, mint pusztán a tárgyjutalom pénzbeli értéke: *„Barcelona után én egy Philips hifitornyot kaptam, aminek az akkori (pénz) értékét nem tudom, mert nekem másfajta értéket képviselt… Ezüstérmet nyertem, ami számomra hatalmas öröm volt, nem gondolkodtam azon, hogy mi fog járni érte, egyszerűen csak boldog és elégedett voltam, örültem. (…) A szüleim végtelenül büszkék voltak rám."*

A műszaki cikkek egyénre lebontott, forintban megbecsült összege néhány sportoló visszaemlékezése alapján 20 és100 ezer Ft között mozoghatott. (A jutalom reálisabb értékelése szempontjából, az összehasonlíthatóság kedvéért, e tanulmánykötet szerkesztőjének 1992. évi havi jövedelme – mint a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon igazgatója, a vezetői pótlékkal együtt – 47 500 Ft/hó volt, míg a Statisztikai Hivatal évkönyvében az alkalmazásban állók havi átlagkeresete 1992-ben 22 300 Ft/hó volt.)[82]

81 Elnöki gratuláció. Olimpiai hangulat. *Vasárnapi Hírek,* 1992. október 11., 16. p. | (1992): Dicsőségük az egész nemzeté. Paraolimpikonok köszöntése. *Nemzeti Sport*, III. 281., 1992. 10.11., 10. p.

82 *Magyar Statisztikai Évkönyv (2013):* A háztartások jövedelme és fogyasztása, lakásépítés. Központi Statisztikai Hivatal, 2014, dr. Vukovich Gabriella, 1.2., 5. p.

BARCELONA – 1992 (I–VI. HELY) MAGYAR EREDMÉNYEI

NÉV I-VI. helyezettek	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontérték
Becsey János (úszás)	S7, SB7	50 m, 100 m-es gyorsúszás		100 mellúszás		200 m-es vegyes úszás	400 m-es gyorsúszás	21
Bolgárfalvi Béla (erőemelés)							90 kg	1
Engelhardt Katalin–Járomi Mónika–Ráczkó Gitta–Zámbó Diána (úszás) csapat						4x50 m-es gyorsváltó		
Engelhardt Katalin (úszás)	S6, S1-6		50 m-es pillangó- úszás			gyorsváltó		5,5
Hegedűs Béla (atlétika)	B1						súlylökés	1
Járomi Mónika (úszás)	SB5, S1-6					gyorsváltó	100 m-es mellúszás	1,5
Laki Anikó (úszás)	SB8		100 m-es mellúszás					5
Nánási István (erőemelés)					100 kg +			3
Pazinczár Attila (atlétika)	B3			diszkosz- vetés	súlylökés		gerelyha- jítás	8
Pusztafiné Kovács Judit (asztalitenisz)	TT3		csapat					2,5
Ráczkó Gitta (úszás)	S7, SB7, S1-6				100 m-es mellúszás	(gyors- váltó) 100 m-es hátúszás		5,5
Sasváriné Paulik Ilona (asztalitenisz)	TT3		csapat	egyéni				6,5
Sasváriné Pulik Ilona - Pusztafiné Kovács Judit (asztalitenisz)			csapat					
Szávai Csaba (erőemelés)					100 kg -			3
Szekeres Pál (vívás)	A	tőrvívás					párbajtőr- vívás	8
Tizsi Éva (íjászat)							íjászat	1
Űlőröplabda-csapat							csapat	1
Vereckei Zsolt (úszás)	S5, SM5	50 m-es hátúszás				200 m-es vegyesúszás	100 m-es gyorsúszás	10
Zámbó Diána (úszás)	S6, S1-6			50 m-es pillangó- úszás		gyorsváltó		4,5
Összesen		**4**	**3**	**4**	**4**	**4**	**9**	
Pontérték		**28**	**15**	**16**	**12**	**8**	**9**	**88**

Összeállította hazai és IPC-adatok alapján Nádas Pál (2016)

A madridi paraolimpiára utazó magyar csapat

1992. év kapcsán említést kell tenni arról, hogy abban az évben volt még egy paraolimpiai játék, amelyet a spanyol fővárosban 1992. szeptember 13. és 23. között az értelmi fogyatékos sportolók számára rendeztek. A Madrid '92 az értelmi fogyatékos sportolók első paraolimpiája volt, amelyen 74 ország – köztük hazánk – közel kétezer versenyzője vett részt. Atlétikában, úszásban, asztaliteniszben, valamint kosárlabdában és teremlabdarúgásban folytak versenyek. A játékokat az INAS-FMH szervezte, amely az IPC 1989. évi alapításában is közreműködött. A paralimpiai mozgalom szempontjából nagy jelenőséggel bírt az értelmi fogyatékos sportolók paraolimpiai részvétele.

A Madridi Paraolimpiai Játékokra készülve kovácsolódtak össze azok a rendszerváltást követően megalakult civil szervezetek, amelyek a normalizáció és az integráció jegyében, az értelmi fogyatékosok érdekében alakultak meg. Nagy-nagy hatással volt az első nemzetközi szereplés (Madrid '92) a Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége (MÉS) megalakulására és további intenzív fejlődésére. „*Ez a találkozás az INAS-FMH szervezetével (ma INAS-FID) és a szervezetben tevékenykedőkkel olyan volt, mint a megvilágosodás. (…) Nyitott gondolkodásra leltek, látták a normalizáció gyakorlati megvalósulását, mindazt, amit akkor (1992 szeptemberében) ők csak áhítottak sérült gyermekük, tanítványaik és védenceik számára: az elfogadást, a (segített) önálló életet, a döntés szabadságát, egy emberhez méltó életet.*" [83]

Hazánkat a Madrid '92 játékokon, öt sportoló (*Angyal Sándor* és *Liska Attila* atlétika, *Angyal Sándor* és *Aranyosi Zsolt* asztalitenisz, *Ifi Attila* és *Sinka Gábor* úszó) képviselte. A verseny jelentette az értelmi sérült sportolók számára a paraolimpiai-paralimpiai versenyrendszerhez való közeledés első jelentős állomását. Érdekességként érdemes említést tenni arról is, hogy az akkor már kétszeres barcelonai paraolimpiai bajnok Becsey János is jelen volt a játékokon mint az úszócsapat edzője.[84]

A paraolimpiai játékokat követően az MMS elnöksége gyors értékelést tartott annak érdekében, hogy a MOB elnökségi ülésén megfelelő szakmaisággal értékelni lehessen a játékokat. Ezt követően az MMS kibővített elnökségi ülés keretében részletesen értékelte az 1992. évi szereplést. A sportági szakágvezetők az elnök, a főtitkár és a gazdaságvezető jelentései alapján előkészítették a novemberi közgyűlés beszámolóit.

83 Gruiz Katalin (2005): *Volt egyszer egy MÉS… Egy sportszövetség története 1992–2005.* Szerkesztette: Gruiz Katalin. Down Alapítvány, MÉS, 13–20. p., 125. p.

84 Gruiz Katalin (2005): *Volt egyszer egy MÉS… Egy sportszövetség története 1992–2005.* Szerkesztette: Gruiz Katalin. Down Alapítvány, MÉS, 13–15. p., 125. p.

Az asztaliteniszező fiúk eredménye csalódást jelentett, mivel érem közelébe sem kerültek, míg Sasváriné Paulik Ilona (Poli) betegen, szigorú orvosi felügyelet mellett, legyengült állapotban versenyzett, és egyéniben bronz-, míg csapatban Pusztafiné Kovács Judittal ezüstéremig jutott. Az MMS-elnökség a Magyar Gerinc Alapítvány 50 000 Ft-os jutalmát Sasváriné Paulik Ilonának ítélte oda. Apor György, a szövetségi kapitány bejelentette, hogy a továbbiakban csak Sasváriné Paulik Ilona (Polika) edzője kíván maradni és lemondott posztjáról.

Az atléták is elmaradtak a paraolimpia előtti ígéreteiktől. Urbancsok György a 10 000 méteres versenyben élete eddigi legjobbjával is csak a 30. helyet tudta megszerezni, míg a maratoni versenyen az 58. helyen végzett. Nánási István súlylökésben élete legjobbjának teljesítésével ezüstérmes lehetett volna, így csak a 7. helyen végzett. Mindkét sportoló esetében az 1990. és az 1991. évi versenyekhez képest a további kategória-összevonások a mezőny erősödését is jelentették. A látássérült atléták közül csak Pazinczár Attila versenyzése volt elfogadható, míg Hegedűs Béla, akitől súlylökésben érmet vártak, csak a 6. helyen végzett, a diszkoszvetésben a 8. helyet szerezte meg. Nagy Dénes súlylökésben megszerzett ezüstérmét doppingvétség miatt érvénytelenítették.

A látássérültek csörgőlabda-csapata mélyen a képességei alatt szerepelt. A játékok alatt lejátszott hat mérkőzésből mindössze egyet tudtak nyerni. Kikaptak Hollandiától (1:3), az USA-tól (0:3), Izraeltől (1:4), Egyiptomtól és Spanyolországtól (1:2), és a 10. helyen végeztek. Az erőemelők is – a verseny előtti teljesítményeik alapján – elmaradtak az éremszerzési elvárásoktól, gyengén szerepeltek.

Trizsi Éva íjásznak edző és kísérő nélkül kellett versenyeznie. A legjobb hatban végzett, de így is jócskán elmaradt saját legjobbjától. Első alkalommal vett részt magyar sportlövész versenyző a paraolimpiai játékokon. Pais Kázmérnak a mozgássérültek között nemzetközi előversenyzésre nem volt módja. A verseny megkezdése előtt komoly lelki válságba került. A csapatorvossal és sporttársaival való beszélgetések sem nyugtatták meg, és a negyedik sorozat után abbahagyta a versenyzést, majd hazautazott. A versenyt követően táviratban kért elnézést a sportszerűtlen viselkedése miatt. Kerekesszékes vívásban szintén először szerepelt magyar sportoló. Batizi Sándor, Beliczay Sándor és Szekeres Pál családjának helyszíni jelenléte, az aranyérem megszerzésében volt pozitív erő. Az ülőröplabda-csapattól az edzői elvárás a négy közé jutás volt, amit nem tudtak teljesíteni, mert az otthoni belső vitákat nem tudták a pályán kívül hagyni. A lejátszott hét mérkőzésből négyet – Norvégia (3:1), Irak (3:0), FÁK (a Szovjetunió átalakulás utáni neve; 3:2), Egyiptom (3:1) – megnyertek, de ez nem volt elég a négy közé jutáshoz. A csoportmérkőzések során a négy közé jutott Hollandiától (1:3) és Finnországtól (2:3) kikaptak. A csapat a 6. helyen zárta a versenyt úgy, hogy a csoportkör során legyőzött norvégoktól (1:3) kikaptak. A nagyon fiatal úszócsapat eredményeit csak dicsérni lehet, fogalmazta meg az elnökség. Mind a nyolc sportoló döntőbe jutott. Egyedül Simon Csaba (S6) nem tudott paraolimpiai pontszerző helyet szerezni, de az 50 m-es pillangóúszásban az akkor még csak 14 éves versenyző döntőbe jutása, és az elért 8. hely megszerzése is kiváló eredmény volt. Az MMS elnöksége külön dicséretben részesítette Becsey Jánost, aki a két nagyszerű aranyérem megszerzése mellett összefogta a fiatal úszócsapatot.

Az elnökségi jegyzőkönyv három nagyon súlyos és a jövőben megoldandó feladatot elemzett. Bármennyire is szegény az eklézsia, az egyéni sportágakban nem szabad edző nélkül sportolókat kiküldeni, és tőlük még jó eredményt is elvárni.

A másik változtatást igénylő terület a tömegkommunikációval való kapcsolat új alapokra helyezése volt. A hazai paraolimpia története során első alkalommal megjelenő kétfős magyar tv-stáb, felkészületlensége miatt, azonnal kudarcot vallott. Valószínű, hogy a tv-ben végzett munkájuk jutalmaként küldték ki őket, miközben állandóan veszekedtek egymással. A vitát betetőzte, hogy az MTV az 500 dolláros forgatási díja befizetésének elmulasztása miatt letiltották a magyar forgatócsoportot. A Nemzeti Sport újságírója nagyon pontatlanul, hiányosan tudósított a játékok magyar eredményeiről, ugyanakkor a spanyol labdarúgásról és teniszről sokkal több információval látta el a napilap olvasóit. (A hollandiai Deldenből 1983-ban, New-Yorkból 1984-ben, 1988-ban Szöulból, 1990-ben Assenből a sportnapilap tudósításai már kiváló színvonalon

voltak jelen. Lukács György távozása a Nemzeti Sporttól jelentősen megváltoztatta ezt a nagyon jónak minősíthető együttműködést. Lukács tudósításai jelentős mértékben hozzájárultak a hazai mozgássérültek sportjának elfogadtatásához.)

A harmadik legfontosabb és megoldandó feladatot az jelentette, hogy mit tegyenek a doppingügyek területén. A MOB-bal közösen sokkal komolyabban kell venni a paraolimpikonok ellenőrzését. Nem csak hét mintalevétellel, nem csak szúrópróbaszerűen kell ellenőrizni a paraolimpikonokat. Mindössze két sportolónak volt teljesen rendben a gyógyszerszedéssel kapcsolatos orvosi igazolása. Nagy Dénesen kívül, a használatos gyógyszernyilvántartás hiánya vagy annak pontatlansága miatt, mások is fennakadhattak volna az ellenőrzésen. A magyar doppingbotrány napvilágra kerülésekor a csapatorvos és a csapatvezetés több szabálytalanságot, sportolói és edzői fegyelmezetlenséget talált, amelynek például az lett a következménye, hogy két sportolót nem neveztek további versenyekre. Olyan gyógyszereket szedtek, amelyek a listán szerepeltek, és nem voltak azok előre bejelentve – fogalmaztak a jegyzőkönyvben.[85] Több szabálytalanságra is fény derült, ugyanakkor azt is tudták, hogy Nagy Dénes doppingolása egyáltalán nem minősíthető tudatos cselekedetnek. Dénes önszorgalomból, edzőjének felügyelete nélkül kondicionáló edzőterembe járt. Erősítőgépeken igyekezett erejét növelni, és ott sajnos megkínálták olyan szerekkel, amelyek a tilott szerek között voltak. Akkor még a sérülésspecifikus szervezeteknek nem volt doppingszabályzatuk. Dénes nem tudta, hogy mit szedetnek vele, viszont erről senkinek sem szólt. Elhitte azt, amit az edzőteremben mondtak neki. Az edzőtermi munka és a tiltott szerek hatására láthatóvá vált a kidolgozottabb izmzata, de arra senki sem gondolt, hogy ez tiltott szerek használatával történt. Mindenki úgy gondolta, még edzője, Dosek Lajosné is, hogy szabadidejének minden percét arra áldozza – és ez így is volt –, hogy nagyon keményen dolgozik, és készül arra, hogy a paraolimpián a lehető legjobb eredményt érje el. Az ügy komikusságára jellemző, hogy Nagy Dénes a paraolimpiai játékokon így sem tudta az addigi legjobb eredményét teljesíteni.

A magyar doppingügy szükségessé tette az MMS doppingellenes szabályzatának megalkotását. Akkor még nem volt a hazai paraolimpiai mozgalomnak egységes irányító szervezete. Jelentősen nehezítette az együttműködést, hogy az OTSH szervezeti rendszerén belül az *„oszd meg és uralkodj"* elvének gyakorlatát alkalmazták. Az MMS intézett minden paraolimpiával kapcsolatos ügyet, ugyanakkor már láthatók voltak a szervezetek közötti ellentétek. A paraolimpiára történő egységes felkészítés és előkészítés csak a Magyar Paraolimpiai Bizottság megalakításától volt elvárható. A Látássérültek Testnevelési Sportbizottságának (LTS) akkori szervezeti háttere inkább egy amatőr szabadidős sportolók szervezeti formáját, mint egy jól működő sportszervezetét mutatta.

A mozgássérültek között ugyanakkor már jelentős számban voltak olyan (asztaliteniszező, úszó, vívó és íjász) versenyzők, akik versenysportolóként készültek az egyesületeikben és az MMS keretei között. A hazai paralimpiai történet fejlődési folyamatában megállapítható, hogy a kezdő és amatőr sportolók mellett, már 1984-ben, 1988-ban és 1992-ben is voltak kimondottan versenysportolók.

Az MMS 1989. évi megalakulását követően, a demokratikus változások, az egyesülésről szóló törvény, valamint az alapszabály értelmében a tisztújítást készítették elő. A tisztújító közgyűlésén (1992. november 14–15.) a közgyűlés meghallgatta és elfogadta az 1989 és 1992 közötti időszakról szóló paraolimpiai elnöki és főtitkári beszámolót. A közgyűlés elfogadta az MMS számszakilag részletesen bemutatott gazdasági beszámolóját és alapszabály-módosításokat is végrehajtott.[86]

Az is kiderült a fennmaradt iratokból és dokumentumokból, hogy az MMS-elnök a szervezet gazdasági ügyeit közel 600 ezer Ft pénzügyi maradvánnyal adta át úgy, hogy az 1992. évi paraolimpia ügyeinek költségeit 8 579 000 Ft-tal zárta le. Az MMS-nek ekkor összesen 27 tagszervezete volt (17 sportegyesület, 4 diáksportkör, 1 alapítvány és

85 A Magyar Paraolimpiai Csapat MMS – jegyzőkönyve, 1992. szeptember 25. Nádas Pál gyűjtése. | Józsa Teréz (1992): Közgyűlést tartott az MMS. Részletek az elnöki beszámolóból. *Humanitás,* XII. 6. sz., 1992. december.16.

86 Józsa Teréz (1992): Közgyűlést tartott az MMS. Részletek az elnöki beszámolóból. *Humanitás,* XII. 6. sz., 1992. december. 16.

5 érdekvédelmi egyesület sportcsoportja). Az MMS közreműködésével abban az évben alakult meg az Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége (MÉS), valamint a Vak Diákok Sportegyesülete (VDSE) is. 1992-ben jött létre a Ballesztra SE a kerekesszékes vívás hazai meghonosítása érdekében.

A közgyűlési beszámoló és az azt követő vita részletesen foglalkozott a belső viszályokkal. Az önálló sportszövetséggé alakulást követő eredmények mellett a hiányosságokat is felsorolták. A legtöbb bírálatot a hazai versenyprogramok megszervezése kapta. A helyenként személyeskedő kritikákra az elnöki válaszokról a Humantitás korabeli számának egyik írása adhat némi tájékoztatást. *„A bírálat módja nem használ az MMS-nek. A személyeskedés gátolja a bizottság munkáját és akadályozza a fejlődését és aláássa az elmúlt 20 év munkáját. A viszályosodásnak haladéktalanul véget kell vetni. Az új elnökség legsürgősebb teendője pedig az MMS minősítési és átigazolási szabályzatának megalkotása legyen."* [87]

Az eredményesség szempontjából sikeres paraolimpiai szereplésről, a tisztújításról, valamint a jövő feladatairól, a belső ellentmondásokról, az eredményességi jutalmazás körül kialakult, sportirányítással szembeni feszültségekről, a paralimpiai mozgalom fejlődésének lehetőségeiről kérdezte az MMS leköszönő elnökét Füredi Marianne,[88] az MTI újságírója. „– *Sikeres verseny után valószínű, Önnek mint elnöknek is könnyebb lesz a munkája, hiszen bizonyított: fáradozásának megvan az eredménye.*

– Már az olimpia előtt jeleztem, hogy az új választásokon nem jelöltetem magam, lemondok az elnöki posztról. Ennek semmi köze a barcelonai magyar doppingesethez. Egyszerűen úgy érzem, hogy megérett az idő a változtatásra. Tíz éve állok a szervezet élén (MTSB, MEOSZ-TSB, MMS), és azt hiszem, az előrelépéshez vérfrissítésre van szükség.

– Ön nélkül szinte elképzelhetetlen az MMS. Nem fáj a szíve leköszönni?

– Igaz, hogy az olimpia sikeres volt, és az utóbbi időben nagyobb figyelem kísérte a mozgássérültek sportját. Ennek ellenére nem rózsás a helyzet. Hiába vagyunk tagjai a MOB-nak, a kosár- és röplabdaszövetségnek, sehol sem kaptuk meg azt a szerepet, amire vágytunk. Belső gondjaink is vannak. Nagy bánatom például, hogy nem sikerült (…) megalapítani a Magyar Paraolimpiai Bizottságot." [89]

Az új elnökség megválasztására a küldöttközgyűlés második napján került sor. Az elnöki posztra Pancsa József volt az egyetlen jelölt, akit a közgyűlés megválasztott. Az elnökség tagja lett: Szabó János és Szekeres Pál elnökhelyettesekként, továbbá dr. Benczúr Miklósné, dr. Szerb Imre, Koller István és Gál János.[90] A Pancsa József elnökletével 1993-tól indult új elnökség az MTSB (1997–1982), MEOSZ-TSB (1983–1989) és az 1989-ben alapított MMS hagyományain igyekezett szervezni a sportoló mozgássérültek hazai sportéletét.

Az MMS a Mozgássérültek Budapesti Sportszövetsége együttműködésével elsősorban a hazai sportéletet szerveztete.[91] Az év során 14 hazai versenyt rendeztek, és 5 nemzetközi versenyre tudtak sportolókat kiküldeni. A legjelentősebb hazai eseménynek számított, hogy az MMS megkapta az erőemelő Európa-bajnokság rendezésének jogát. A budapesti Eb-n 14 ország 74 sportolója vett részt, és jelen volt még 8 női versenyző is. A magyarokat hat versenyző képviselte, akik közül Szavai Csaba 4., Goda Imre 5., Tóth István 6. helyen végzett súlycsoportjában. A doppingvizsgálat egyetlenegy pozitív mintát sem talált, így minden csúcsot hitelesíteni lehetett. Az új elnökség kidolgozta és a közgyűléssel is elfogadtatta a sportolói versenyengedélyek kiadásának és az egyesületek közötti átigazolásnak a szabályzatát.

Többszöri nekifutás ellenére sem sikerült megalapítani a Magyar Paraolimpiai Bizottságot az akkor működő sérülésspecifikus szervezetek ellenállása

87 Józsa Teréz (1992): Közgyűlést tartott az MMS. Részletek az elnöki beszámolóból. *Humanitás,* XII. 6. sz., 1992. december. 16.

88 ***Füredi Marianne*** (1961–) az ELTE BTK magyar-orosz szakán végzett. A Magyar Távirati Irodánál (MTI) 1984-ben kezdte újságírói pályáját mint külpolitikai dokumentátor. 1987-től az MTI sportszerkesztőségének újságírója lett. Ekkor kezdett a paralimpiai sportágakkal foglalkozni, ami akkoriban még nem volt ennyire „divatos". A Nemzeti Sport újságírójaként (1996–2006) az öttusa, vívás mellett a sportoló fogyatékosok és a paralimpiai versenyek figyelemmel kísérése továbbra is kiemelt feladata volt. Két paralimpiai játékról (2000 Sydney, 2004 Athén) tudósított. Jelenleg szabadúszó újságíró, az MTI külsős munkatársaként foglalkozik a paralimpiai sportokkal.

89 MTI, 1992. november 16. Nádas Pál gyűjtése.

90 Népszava, 1992. november 16., 11. p.

91 Emlékeztető, 14/96/1994/MMS, 1994. 01. 11. MMS-FMSZ irattár.

miatt. A paraolimpia névhasználatot, a nem paraolimpiai versenyrendszerhez tartozó szervezetek nem fogadták el.[92] A Magyar Fogyatékosok Sportbizottsága megalakításának előkészületei során érzékelni lehetett, hogy a hazai paralimpiai mozgalom ernyőszervezeti rendszerének létrehozása még várat magára. Ugyanakkor Pancsa Józsefnek, az MMS elnökének kezdeményezésére, közgyűlési felhatalmazással, 1993. március 5-én megalapították a Paraolimpiai Alapítványt.[93]

Az MMS működésében ekkor több személyi változás is történt. Simon Bea az 1994. januári közgyűlésen bejelentette, hogy lemond MMS-főtitkári posztjáról, és arról is tájékoztatott mindenkit, hogy EPC-funkciójáról is lemondott. A személyi változás – Simon Bea távozása – jelentős nehézséget okozott hazai és nemzetközi területen egyaránt.[94] Több főtitkár váltotta egymást a San Marco utcai MEOSZ-irodában.

Az MMS szervezeti életének működési problémái, a jelentős pénzhiány, a titkárságon dolgozók személyi változásai és a működés zavarai mellett, több sportszakmai területen is személyi változások történtek. Dr. Plesa István 1994-ben bejelentette, hogy életkora és egészségi állapota miatt véglegesen visszavonul. Kökény Krisztina főtitkárnak felmondtak, míg dr. Szerb Imre külföldre ment dolgozni, így lemondott elnökségi tagságáról és kategorizálási munkájáról is. Az úszószakág vezetését Kállay Katalinra, az ülőröplabdások ügyeinek intézését Gaál Jánosra bízzák. Az asztalitenisz-szakág vezetését Apor György után Sarnyai Ilona vitte tovább. Az erőemelő szakág vezetését változatlanul Kenderes Gábor, míg a kerekesszékes tenisz ügyeit Farkas László fogta össze. A kerekeszékes kosárlabdázás megmaradt egyesületi szinten, és továbbra is a Magyar Kosárlabda Szövetség támogatásával juthatott edzéslehetőséghez. Az atlétikában nem volt szakágat irányító személy, és a hazai versenyeken egyre kevesebben vettek részt. A sakkozók körében is jelentősen csökkent a részvétel. Az MMS történetében először fordult elő, hogy szavazóképtelenség miatt új időpontban újra össze kellett hívni a küldöttközgyűlést. A fellelt iratok és konkrét számok ismeretének hiánya ellenére az MMS-ről 1994-ben megállapítható, hogy a működéshez, a hazai és nemzetközi versenyeken való részvétel biztosítására nagyon alacsony költségkeretekkel rendelkezett. A hazai versenyek megrendezésének fedezetét változatlanul a MEOSZ adta. A közgyűlési jegyzőkönyv leginkább a panaszok és az elkeseredés gyűjteményének tárát mutatja,[95] ugyanakkor Pancsa József elnök az MTV-Telesport műsorában 1994 decemberében[96] minden nehézségük ellenére, még nagyon bizakodó és reménykedő hangnemben adott nyilatkozatot.

Akkor még senki sem gondolta, hogy az 1996. évi paraolimpiára történő kiutazás kőrül milyen – a sajtónyilvánosság előtti zajló, az OTSH-val folytatott – vitára kerül sor. 1995 év második felére stabilizálódott a titkárság, és ismét felfelé ívelő pályára tudott állni az MMS. A hazai versenyekre és bajnokságokra, valamint a sportágak paralimpiai kvalifikációs versenyeire ismét jelentős számban tudtak versenyzőket nevezni. Az 1991-ben hazánkban megalakult EPC ismét Budapestet választotta, hogy 1995. június 2. és 4. között, az MMS rendezésében, megszervezze konferenciáját. A tanácskozást a budapesti Rege Hotelben rendezték 20 ország részvételével. A konferenciát 200 ezer Ft nyereséggel zárták.

Bak István, az atlétikai szakág új vezetője négy sportolóval tudott részt venni a Nizzában megrendezett atlétikaversenyen. A Ballesztra SE megerősödése a kerekesszékes vívásban azt eredményezte, hogy a németekkel közös edzőtábort szerveztek. Az Európa-bajnokságra már nyolc sportolóval szándékoztak kiutazni úgy, hogy a költségek jelentős részét a sportolók maguk finanszírozták. Az OSC vívó szakosztályában is biztosították a kerekesszékesek víváslehetőségét.

Az MMS javuló pénzügyi helyzete ellenére a nemzetközi versenyen való részvétel költségéhez sokszor a sportolóknak és egyesületeiknek is hozzá kellett járulni. A boccia hazai elterjesztése

92 Jegyzőkönyv (1993): MMS-FMSZ irattár. | Fővárosi Bíróság 9. Pk.60.3861I99313. sz. 5196. sorszám. Wisinger János gyűjteményéből.
93 Paraolimpiai Alapítvány. Alapító Okirat. Fővárosi Bíróság 60495/93. MMS-FMSZ irattár.
94 Jegyzőkönyv (1994): MMS-közgyűlés, 1994. január. 22. MMS-FMSZ irattár.
95 Jegyzőkönyv (1994): MMS-közgyűlés, 1994. december. 3. MMS-FMSZ irattár.
96 Forrás: Nádas Pál gyűjtése, MTVA-archívum (2017)

és fejlesztése érdekében tanfolyamot szerveztek. A Mozgássérültek Állami Intézetének (MÁI) sportegyesületében is elindították a bocciajátékot az ott lakó érintettek számára. A triatlon fejlődése odáig jutott, hogy 1995-ben a Magyar Triatlon Szövetségen belül megalakult a mozgássérült sportolók szakága. A hazai sportág megalapítása Paczulák András nevéhez köthető, aki ekkor már az *„épek"* triatlon- és quadriatlonversenyein rendszeresen szerepelt. Dukát Zsoltot, az ülőröplabda-válogatott edzőjét Balog István, a Piremon edzője váltotta.

Miközben itthon a pénzügyi szűkösség okozott további gondot, a nemzetközi ügyek területén problémamentesen záródott az ICC tevékenysége azzal, hogy a szakmai irányítást és a vagyonát (40 ezer USD) is átadta az IPC-nek. Az 1989-ben alapított Nemzetközi Paralimpiai Bizottság most már önállóan kezdhette meg az 1996. évi Paralimpiai Játékok előkészületeit. Simon Bea EPC-tagságának lemondását követően a Budapest Banknál vezetett bankszámlát bezárták, a maradványt az IPC központi számlájára utaltatták.[97]

Az Atlantai Paralimpiai Játékokkal kapcsolatos ünnepélyes sajtótájékoztató keretében az 1995. év legjobb mozgássérült sportolóinak díjátadása is megtörtént. Megkezdődött a paralimpiai játékokra való intenzív felkészülés és szervezőmunka.[98]

Az 1996. évi paraolimpiai játékokokon való részvétel érdekében, az állami sportvezetés és az MMS vezetése közötti feloldhatatlannak tűnő vita miatt, Pancsa József és Szekeres Pál a sajtó nyilvánosságán keresztűl kért segítségét. Az OTSH elnöke 1995 decemberében az állami költségvetés megtakarítási programjára hivatkozva adott nyilatkozatot az MTV Objektív című műsorának a magyar csapat paraolimpiára történő kiutazásával kapcsolatban. A kijelentette: *„…amikor a mozgássérültek olimpiai aranyérmekről és dobogóról beszélnek, azért az nem ugyanaz, mintha a magyar élsportolók olimpiai bajnokokról, olimpiai aranyérmekről beszélnek. És ezt a filozófiát, ezt a szemléletet érdemes lenne egy kicsit megváltoztatni. Az olimpiai mozgalom abszolút értelemben a minőségi sportot célozza meg, és az abszolút eredményeket honorálja. Minden, ami a mozgáskorlátozottak sportjában létezik, az relatív"* – nyilatkozta Gallov Rezső. Az elnöki kijelentés sokakat felháborított, és a vélemények jelentős sajtóvisszhangot kaptak. A kijelentés nemcsak a sportoló mozgássérülteket diszkriminálta – amennyiben az állítást következetesen alkalmazzák – hanem például a női sportolókat is, mivel a férfisportolók abszolút eredményei jobbak a női eredményeknél.[99]

A nyilvános vita politikai és érdekérvényesítési szintig juttatott amelyet dr. Gönczöl Katalin az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosa az alábbi állásfoglalásával zárta le: *„Az olimpiai eszme teljes mértékben összhangban van az emberi jogokkal. Ezt bizonyítja, hogy mozgássérültek paraolimpiája – más típusú adottságokkal rendelkező sportolók világversenye – az idén is az olimpiai játékok helyszínén kerül megrendezésre, ezzel is kifejezve, hogy az ép és mozgássérült sportolókat egyenlő méltóságú személyekként kell kezelni, mert ez áll összhangban az olimpiai versenyek szellemével. A fentiek alapján felhívtam Gallov Rezsőt, hogy tartózkodjon az alkotmány 70/A paragrafus (1) bekezdésének megsértésétől, a diszkriminatív megkülönböztetéstől."*[100] A nyilvánosság előtt zajló vita eredményének tulajdonítható, hogy a magyar csapat részvételének pénzügyi feltétele az utolsó előtti pillanatban rendeződött. A Népjóléti Minisztérium hétmillió, az OTSH tizenötmillió forint támogatást nyújtott.

A kutatómunka során az MTVA archívumából előkerült az 1995. decemberi Objektív című műsor kazettája. Az emlékezet alapján ezt a történetet ma már csak Gallov-ügynek nevezik, pedig a műsorban Gallov Rezső OTSH-elnökön kívül dr. Ján Tamás, Világosi Gábor, Pancsa József, Szekeres Pál, Beliczay Sándor és Nádas Pál is véleményt nyilvánított. A hivatalos sportirányítás, a hazai olimpiai mozgalom, valamint a belügyminisztérium hivatalos álláspontja egyáltalán nem volt elfogadható.

A nyilvánosan zajló vita hatására a kormány úgy döntött, hogy nem osztja az OTSH véleményét. Megoldást talált a teljes magyar csapat utazási költségeinek fedezetére.

97 Jegyzőkönyv (1994): MMS-közgyűlés, 1994. január. 22. MMS-FMSZ irattár.
98 Emlékeztető (1995): MMS-elnökségi, 1995. június 22. MMS-FMSZ irattár. | *Humanitás,* XVI. évf. 2. sz.
99 Eörsi István: Az államtitkár elmélkedik. *Cigányfúró,* 1996, III. évfolyam 1. szám 17. p.
100 Nádas Pál: Utazás tolókocsival Couberten báró körül, edzőkesergő by Nádas Pál. *Cigányfúró,* 1996, III. éfolyam 1. szám, 16. p.

Ezt követően, 1996 februárjában, Friderikusz Sándor ismét műsorára tűzte a témát. Meghívta műsorába Engelhardt Katalin úszót, Legeza György atlétát, Tauber Zoltán asztaliteniszezőt és Szekeres Pál vívót, valamint Pancsa Józsefet és Gallov Rezsőt is. A műsor célja az volt, hogy a nyilvánosság előtt, de nyugodt körülmények között tisztázódjon az ellentét, és ha lehetséges, akkor a sportirányítás és a mozgáskorlátozott sportolók közötti – hibás nyilatkozat miatti – feszültség oldódjék. Több mint húsz évvel az eseményt követően érdemes megnézni a fenti két műsor alapján készített összeállítást.[101]

Az MMS olimpiai (MOB) közgyűlési tagságát, amely 1990-től fennált, természetesen nem a fenti nyilvánosság előtt lezajlott nézeteltérésre hivatkozva, hanem más, adminisztratív indokokkal, 1997-ben megszüntették.

Érdemes visszatekinteni erre a korszakra, és akár összehasonlítást is lehet tenni a mai viszonyokkal. E tanulmány készítője a dokumentumok feltárásával és az emlékek felszínre hívásával állapítja meg, hogy a nyilvánosság előtt lezajlott vita, a sportoló mozgáskorlátozottak ügyének kezelésében, fordulatot jelentő gyújtópont lehetett. A nyilvánosság hatására a csapat végül teljes létszámában utazhatott, ugyanakkor a vitának az egyik, akkor még egyáltalán nem észlelhető, de hosszú távú következménye is lett, ami terészetesen csak kutatói következtetés. Az első Orbán-kormány először hív életre egy olyan államigazgatási szervezeti egységet, amely a fogyatékos állampogárok ügyével foglalkozik. A sporthivatalon belül a fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkárságot hozott létre, amelynek vezetését helyettes államtitkári szinten Szekeres Pálra bízták.

A MEOSZ–TSB, MMS fejlődéstörténetében először fordult elő, hogy a MEOSZ a hazai versenyek támogatására szánt összegéről az MMS elnöksége lemondott a mozgássérültek érdekvédelmi szervezeteinek javára. Az úszók ob-versenyét őszre halasztották, helyette intenzív edzőtáborokat és felmérő versenyeket szerveztek a játékokra való felkészülés érdekében. A lehető legtöbb nemzetközi versenyen indították a sportolókat, és még hazai nemzetközi versenyeket is szerveztek. A sportegyesületekkel közösen szerveztek kerekesszékes tenisz-, ülőröplabda- és nemzetközi asztalitenisz-versenyeket.

A nem paralimpiai sportágak (teke és sakk) országos versenyei sem maradtak el. Az ülőröplabda-bajnokcsapatok Európa-kupájának nyíregyházi megrendezése érdekében az MMS elnöke szerződést kötött a Piremon SE elnökével.[102]

Hajrájához érkezett az 1996. évi paralimpiára készülő magyar csapat felkészítése. Előkészítették, hogy – 1984-től kezdődően, immár negyedik alkalommal – a Nemzeti Sport újságírója jelen lehessen a játékokon, és tudósításaival naponta adjon tájékoztatást a sportolók szerepléséről. A Barcelonából történő televíziós tudósítás kudarcának ismeretében az MTV különböző szerkesztőségei között új lehetőségeket kerestek. Már nem ragaszkodtak mindenáron a TeleSportban való megjelenéshez. Az elnökség Pancsa József vezetésével arra törekedett, hogy a televízióban történő megjelenést elérjék. Azt nem tudták elérni, hogy az olimpikonokéval azonos felszerelése legyen a csapatnak. A formaruhát az Aramis for Men cég térítésmentesen, a sportruházatot a Hummel cég kedvezményes áron szolgáltatta. A „zöld angyalok" labdarúgó-teremtornát rendeztek a paralimpikonok számára Nyilasi Tibor és Ebedli Zoltán részvételével. A tornából származó százötvenezer forint bevételt az MMS kapta.[103]

Megkezdték az olimpikonok és a paralimpikonok közös, ünnepélyes eskütételének előkészületeit. A MOB által megrendezett vígszínházi ünnepségre a paraolimpikonok közül ismét csak néhány sportoló kapott meghívást.

A kutatómunka során előkerült felvételen jól látható, hogy az olimpikonok fogadalomtételén a színpadon Szekeres Pál olimpikonból lett paraolimpikon képviselte[104] a paraolimpiára készülő sportolókat. A paralimpiai játékokkal kapcsolatban a Nemzeti Sport erről az eseményről csak így számolt be: *„A játékokon hazánkat képviselő valamennyi sportág, valamint*

101 Forrás: MTVA-archívum (2017)

102 Emlékeztető (1996): MMS – elnökségi ülés, 1996. február 1. MMS-FMSZ irattár.| Jegyzőkönyv (1996): MMS-közgyűlés, 1996. február 24. MMS-FMSZ irattár.

103 Háttér. *Nemzeti Sport,* 1996., VII. évf. 75. sz., 3.

104 Forrás: Nádas Pál gyűjtése. MTVA-archivum.

a paraolimpiára készülő küldöttség képviselői…"[105] A TeleSport Lap II. évf. 20. sz., amely a Nemzeti Sport szombati mellékleteként jelent meg, említést sem tesz Szekeres Pál és a paraolimpikonok jelenlétéről. Miután a közös eskütételt ismét nem lehetett kivitelezni, így nekiláttak megszervezni a paraolimpiai csapat külön ünnepségét.[106]

Ahogyan négy évvel korábban tették, az MMS ismét megjelentette az 1996. évi játékokra a Paraolimpiai Magazin című[107] alkalmi kiadványát, a Repülőtéri Magyazin különszámát.

A paraolimpiára készülő sportolók, edzők és vezetők eskütételét végül június 30-án a Thermál Hotel Hélia báltermében Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke, Kuncze Gábor belügyminiszter, Gallov Rezső OTSH-elnök és dr. Ján Tamás MOB – alelnök, valamint és a sajtó nyilvánosságának jelenlétében az MMS rendezte meg.

Az ünnepségről a Nemzetei Sport mellett az MTV is beszámolt.[108] Az ünnepélyes eskütétel szövegét Pazinczár Attila atléta, Mentes Éva edző és Pálfi Judit vívó, paraolimpiai újonc mondta el. Göncz Árpád a következő gondolattal indította útjára a csapatot: *„Nagy szeretettel várjuk vissza azokat, akik érmet nyernek majd, s ugyanilyen szeretettel azokat is, akiknek ez nem sikerül, hiszen itt mindannyian győztesek lesztek."*[109]

Tárgyaltak a MALÉV vezetőivel a kényelmetlen átszállást is mellőző utazási lehetőségeiről. A Sportkórházzal megállapodást kötöttek, hogy ne csak szúrópróbaszerű doppingellenőrzések történjenek, mint Barcelona előtt. A doppingellenőrzésekről és az azzal kapcsolatos szabályokról a sportolókat tájékoztatták.[110]

Fogadalmat tesz Pálfi Judit és Pazinczár Attila

105 L. Pap István: Megfogadták. *Nemzeti Sport,* VII. évf. 129. sz., 1996. május 12., 1., 13. p.
106 Negyvennégy magyar sportoló a paralimpián. *Nemzeti Sport,* VII. évf. 188. sz., 1996. július 1., 7. p.
107 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
108 Forrás: Nádas Pál gyűjtése. MTVA-archivum
109 Szücs Miklós: Mindannyian győztesek. Esküt tettek a paralimpiások. *Nemzeti Sport,* 1996, VII. évf. 178. sz.
110 Jegyzőkönyv (1996): MMS-közgyűlés, 1996. február 24. MMS-FMSZ irattár.

Paulik először, Szekeres és Vereczkei duplázott

X. Paralimpiai Játékok, Atlanta,
1996. augusztus 16–25.
Résztvevők: 104 ország, 3255 sportoló
Sportágak: 19 sportág, köztük 3 új, bemutató sportág, a rakettlabda,[111] vitorlázás és kerekesszékes rögbi
Magyarország: 43 sportoló, 9 edző, 10 fő csapatszemélyzet, 6 fő tv-stáb képviselte nyolc sportágba: asztalitenisz, atlétika, csörgőlabda, erőemelés, kerekesszékes tenisz, kerekesszékes vívás, úszás és ülőröplabda

Magyar siker: 5 aranyérem, 2 ezüstérem, 3 bronzérem, összesen 10 érem, 92 pont
Nemzetek ranglistája:
29. hely[112]

Magyar résztvevők a tizedik játékokon

- *Asztalitenisz:* Erdei Ilona (TT10), Erdős Lajos (TT9), Kovács Győző (TT8), Majsai Károly (TT9), Sasváriné Paulik Ilona (TT3), Szepesi Attila (TT8)
- *Atlétika:* Hegedűs Béla (F10), Horváth Sándor (MH), Legeza György (T52-53), Papp Anita (MH), Pazinczár Attila (F12), Ponyori Sándor (MH)
- *Csörgőlabda:* Bálint András, Dinya Imre, Németh László, Nagy István, Pajer József, Szabó András
- *Erőemelés:* Szávai Csaba (100 kg)
- *Kerekszékes tenisz:* Farkas László, Narvratyil Sándor
- *Kerekeszékes vívás:* Pálfi Judit (B), Szekeres Pál (B)
- *Úszás:* Becsey János (S7-SB7-SM7), Engelhardt Katalin (S5-SB4-SM5), Járomi Mónika (S5-SB5-SM5), Kaszala Ferenc (MH), Kovács Ervin (S6-SM6-SB5), Marton Andrea (MH), Ráczkó Gitta (S7-SM7-SB5), Tatai Zsófia (MH), Vereczkei Zsolt (S5-SM5), Zámbó Diána (S6-SM6)
- *Ülőröplabda:* Domonkos András, Kovács László, Laluja Tibor, Makarovszky Sándor, Mányák Attila, Marosi József, Peres János, Stirczer József, Szabó László, Szécsényi Lajos
- *Csapatvezető:* Pancsa József
- *Részlegvezetők:* Dénes József (látássérültek), dr. Gruiz Katalin (MÉS)
- *Csapatorvos:* dr. Pantó Tamás
- *Csapatiroda:* Gábris László, Gál Hedvig, Tóth Ildikó
- *Gyógytornász:* Hütter Márta
- *Edzők:* Balla Endre (csörgőlabda), Balogh István (ülőröplabda), Beliczay Sándor (vívás), Dosek Lajosné (atlétika), Kállay Katalin (úszás), Kenderes Gábor (erőemelés), Köteles László (atlétika), Mentes Éva (úszás), Rákhely Béla (atlétika), Sarnyai Ilona (asztalitenisz)
- *Sajtó:* Szűcs Miklós (Nemzeti Sport)
- *Csapatkísérő:* Gál János
- *Versenybírók:* Bukodi Zsolt (ülőröplabda), Horváth Csaba (erőemelés), Szekér László (ülőröplabda)
- *MTV-segítőtárs:* Erdélyi Mariann, Juhász Lajos, Ponyiczky László, Rapai Nándor, Rapai Levente, Tóth Eszter, Várnai Mária

111 A rakettball (angolul *racquetball*) a teniszben használatoshoz hasonló ütőkkel és üreges belsejű gumilabdával erre a célra kialakított teremben játszott sportág. Más hasonló sportokkal ellentétben a labda érintheti a padlót, a falakat vagy akár a mennyezetet is. Általában kettő, ritkábban 3 vagy 4 játékos játszik egyszerre. Gyakran összekeverik az első ránézésre hasonló, ám másfajta teremben, másfajta ütőkkel, labdákkal és szabályok szerint játszott squashsal. (https://hu.wikipedia.org/wiki/Raketball)

112 www.paralympic.org/results/ historical

Jelentősen nőtt a résztvevők létszáma, és jobbak lettek a teljesítmények. Ez volt a helyzet az 1996. évi atlantai paralimpiai játékokkal is. A gerincvelősérültek, CP-sek, amputáltak és más sérültek, valamint a gyengénlátók mellett először vettek részt a játékokon értelmi fogyatékos sportolók. Az első olyan paralimpiai játék az atlantai, amelyet az 1989-ben megalakult Nemzetközi Paralimpiai Bizottság már önállóan szervezett. A játékok ideológiáját és a gyakorlatot a minőség és mennyiség, a versenyszámok sérülésspecifikus egységesítése köré csoportosították. Kialakítottak egy külön rendszert, amely lehetővé tette olyan nemzetek részvételét is, amelyek az egyre szigorodó kvalifikációs szabályoknak nem tudtak megfelelni. A nemzetek számának növekedése, a paralimpiai mozgalom még szélesebb körben történő elterjesztését teremtette meg a pozitív diszkrimináció elvének alkalmazásával.

A paralimpiai fáklya 100 mérföldet utazott, amíg Atlantába érkezett, és ott lobogott dr. Martin Luther King, legendás polgárjogi vezető emlékművénél. Atlantában a paralimpiai sportversenyek mellett más eseményeket is szerveztek. Itt tartották meg a III. Paralimpiai Kongresszust, amely a fogyatékos személyek politikai és gazdasági jogaival, valamint az élsport általános kérdéseivel foglalkozott. A kongresszus összehozta a fogyatékosok polgárjogaival foglalkozó közösségeket, a fogyatékosok sportmozgalmait és az „épek" megfelelő partnerszervezeteinek vezetőit. Multinacionális cégek mint szponzorok első alkalommal jelentek meg a játékok története során. A versenyek helyi nézettsége nagy volt. A látogatók száma megközelítette a négyszázezret. A megnyitón 66 257, a záróünnepségen 57 640 néző vett részt. Az öt földrészről érkezett 2088 akkreditált média-képviselőből 721-en az írott sajtónál, 806-an az elektronikus sajtónál dolgoztak. A fotósok száma 114 fő volt. Már működött a paralimpia (IPC) honlapja, ahol átlagosan naponta már 120 ezren keresték az információkat.[113]

Két útvonalon indult el a magyar csapat az atlantai játékokra. A csapat egyik része átszállás nélkül, míg a másik csoport New York-i átszállással érkezett. A nagyon fárasztó út és viharba került repülőgép sok izgalmat okozott az utasoknak. Mindenki abban reménykedett, hogy az olimpiai szervezési nehézségek nem fognak megismétlődni. Azt remélték, hogy a megérkezést követően mindenki gyorsan ágyba kerülhet, és megkezdődhet az akklimatizálódás. De nem úgy történt. A repülőtér mellett felállított akkreditációs sátorban még több mint négy órát kellett várni, mert az IBM számítógéprendszere csődöt mondott. Mire mindenki ágyba került, hajnali 5 óra volt, és a 24 órás utazás és várakozás mindenkit kifárasztott.[114] A versenyek megkezdése előtt sérülésspecifikus, orvosi kategorizálási vizsgálat következett, ami mindig izgalmas pillanatokat eredményezett. A besorolási kategóriák további összevonásai és szigorításai – minden leírt szabályozás ellenére – a szubjektív megítélést sem nélkülözték. Engelhardt Katalint az első orvosi vizsgálat után átsorolták, ám a benyújtott óvás megtette hatását, és minden maradt az eredeti besorolás szerint. Az ülőröplabdázók viszont olyan sportolót vittek ki, akit az orvosokból és gyógytornászokból álló bizottság túlságosan egészségesnek talált, így Kovács Zsoltnak nem adtak versenyzési engedélyt. Mányák Attila viszont megkapta a játékengedélyt.

Még a versenyek megkezdése előtt, a sajtónak adott nyilatkozatában Pancsa József, az MMS elnöke, a magyar paralimpiai csapat vezetője úgy fogalmazott a küldetés céljáról, „… *hogy becsületes, tiszta küzdelmet várok minden magyar sportolótól a paraolimpián, (…) Barcelonában négy aranyérmet nyertek a magyarok. Akkor lennék igazán elégedett, ha ezt Atlantában sikerülne túlteljesíteni.*"[115]

A játékokról szóló alábbi összefoglaló a Nemzeti Sport tudósításainak felhasználásával készült: A közel negyvenfokos melegben, a többórás fárasztó, nagyon kellemetlen várakozást követően Szűcs Mikós, a Nemzeti Sport újságírója – minden kellemetlenség ellenére – így írt a megnyitó ünnepségről:

„Csodálatos?
Ez így túlságosan is egyszerűnek hangzik.
Káprázatos?

113 Nádas Pál (szerk., 2005): *Paralimpiai történetek.* MPB. | [www.paralympic.org/atlanta 1996/2016], [www.paralympic.org/results/historical/2016]
114 Szűcs Miklós (1996): Tovább tart a „Kaotimpia". *Nemzeti Sport,* VII. 222., 1996. augusztus 14., 5. p.
115 Szűcs Miklós: Ahol nem a győzelem a legfontosabb. *Nemzeti Sport,* VII.223. 1996.augusztus 15., 9. p.

A körülményekhez képest ez is visszafogott.

Fantasztikus?

Önmagában még így is kevés. Talán úgy lesz a legjobb, ha a hármat egymás mellé teszem: csodálatos, káprázatos és fantasztikus."

A szervezők mindent megtettek, hogy a sportolók jól érezzék magukat. Zsúfolásig megtelt az olimpiai stadion egyetlen üres hely sem marad, pedig a jegyárak a 100 dollárt is elérték, ami akkoriban cirka tizenötezer forintot ért.[116] A látássérült atléta, Paziczár Attila vitte a magyar zászlót. A lovasbaleset után tolószékbe kényszerült egykori „Superman", azaz Christopher Reeve is köszöntötte a részvevőket. Olyan világsztárok tették tiszteletüket egy-egy szám erejéig, mint Aretha Franklin vagy Liza Minnelli.

Az 1996. évi Paralimpiai Játékokat az IPC elnöke, dr. Robert Steadward és Juan Antonio Samaranch, a NOB elnöke is köszöntötte. A megnyitóünnepség előtt megrendezett konferencián elhangzott Samaranch-beszéd szerint a NOB és az IPC a kapcsolatát még szorosabbra kívánja fűzni. A két szervezet (NOB, IPC) 2001-ben jutott el a hivatalos és jogi együttműködési megállapodásig. A X. Paralimpiai Játékokat az Amerikai Egyesült Államok alelnöke, Al Gore nyitotta meg.[117]

A megnyitót követően megkezdődtek a versenyek. Az uszodában 200 méteres női vegyes úszásban *Engelhardt Katalin* jóvoltából megszületett a magyar csapat első érme. Az ülőröplabdások legyőzték a kazakokat, míg a kerekesszékes teniszező *Farkas László* biztosan verte mexikói ellenfelét és továbbjutott. *Navratyil Sándor* svéd ellenfelétől vereséget szenvedett és kiesett a további küzdelmekből. A csörgőlabdacsapat az USA elleni vereséggel kezdte, Kanadát viszont biztosan verte.

A harmadik versenynapon – a magyar nemzeti ünnepen, augusztus 20-án – egy aranyéremmel, két ezüstéremmel és egy bronzéremmel ünnepeltek a magyarok.

Szekeres Pál megvédte 1992-ben megszerzett paralimpiai aranyérmét, és ezzel a magyar csapat számára is megszületett a legfényesebb érem. *„Tőrvívásban címvédőként indult, s az elmúlt években mindent megnyert, amit ebben a fegyvernemben egyáltalán meg lehetett nyerni. Nagy volt rajta a nyomás, elvégre mindenki aranyat várt tőle, s neki mégsem remeg a keze."*[118] *Pálfi Judit* a csapat és a nap meglepetését szolgáltatta azzal, hogy a döntőig menetelt, és ezüstérmes lett élete első paralimpiai versenyén.

Az uszodában az 50 méteres női pillangóúszásban a dobogó második és harmadik fokát is magyar versenyzők bérelték ki. *Járomi Mónika* ezüstérmet, míg *Engelhardt Katalin* bronzérmet nyert.

Az olimpiai stadionban az atlétikai versenyeken a magyarok közül először *Legeza György* a 10 000 méteres kerekesszékes verseny előfutamában indult, ahol kilencedikként ért célba, ezzel az eredménnyel nem jutott a középdöntőbe. *Hegedűs Béla* súlylökésben viszont döntőbe került, ott végül a hatodik, pontszerző helyen végzett.

Az asztalitenisz-csarnokban a csapatküzdelmekkel kezdődtek a versenyek. Az *Erdős–Majsai* csapat hiába verte meg a svédeket, egy győzelemmel és két verességgel nem jutottak tovább. Nem jutott tovább a csoportból a másik *(Kovács–Szepesi)* csapat sem.

Ülőröplabda-válogatottunk csúfos vereséget (-5, -2, -3) szenvedett az iráni csapattól a második mérkőzésén. A csörgőlabda-válogatott a finnektől kikapott, de az angolokat legyőzték. *Farkas László* a legjobb 16 közé jutásért a 11. helyen kiemelt francia versenyzőtől kapott ki, és fejezte be az egyéni versenyeket.[119]

Volt olyan versenynap – mint az ötödik –, amikor nem volt magyar pontszerzés, de ezt a napot sem lehetett eredménytelennek minősíteni, hiszen az asztaliteniszezők egyéni versenyein *Sasváriné Paulik Ilona* csoportjában veretlenül első lett, így a középdöntő egyenes kiesési szakaszába került. Sajnos a többi asztalitenisz-versenyző nem jutott a csoportküzdelmekből tovább. Nagyon pechesen esett ki *Erdei Ilona* azzal, hogy a csoportjában történt hármas körbeverés

116 Magyarországon 1996-ban, az alkalmazásban állók havi átlagkeresete 46 837 Ft. Magyar Statisztikai Évkönyv 2013)

117 Szűcs Miklós: Fellobban a paralimpiai láng. *Nemzeti Sport,* VII.225. 1996 augusztus 17. 8. p. , | F. O.: Újra lobog a láng. *Népszabadság,* 1996. augusztus 17., | Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. – Ahogyan én láttam. *Paralimpiai történetek.* MPB 155–162. p.

118 Szűcs Miklós: Szekeres Pál megvédte bajnoki címét. *Nemzeti Sport,* VII.227. 1996. augusztus 21., 9. p.

119 Szűcs Miklós: Szekeres Pál megvédte bajnoki címét. *Nemzeti Sport,* VII. 227., 1996. augusztus 21., 9. | Szűcs Miklós: Naplótöredékek 1996-ból. Ahogyan én láttam. *Paralimpiai történetek.* MPB, 155–162. p.

után, mivel a szettarányok is azonosak voltak, a belső pontarányok döntöttek a továbbjutásról.

Az ülőröplabda-válogatott a csoportjában harmadik helyen végzett (3 győzelem, 2 vereség), a negyeddöntőben folytathatta a versenyt. A csörgőlabdacsapat a csoportmérkőzéseket követően már csak a csalódást jelentő hetedik helyért mérkőzhetett. Több úszó *(Kaszala, Tatai, Márton)* az előfutamok során elért legjobb eredménye ellenére sem jutott a délutáni finálékba. Az atlétikai pályán *Hegedűs Béla* diszkoszvetésben a fináléba jutott, ahol a nyolcadik helyet szerezte meg, *Horváth Sándor* pedig a 200 m-es síkfutásban jutott az esti döntőbe, ahol a hetedik lett.

Szekeres Pál a vívóversenyek utolsó versenynapján kardvívásban is ott folytatta, ahol a tőrvívásban abbahagyta. *„Erre szokták mondani, hogy ha valaki elkap egy fonalat, akkor nincs megállás. Hihetetlen volt, hogy a számára gyengébb fegyvernemben is milyen magabiztos. A csoport öt csörtéjében mindössze nyolc tust kap, miként elképesztő az a magabiztosság is, ahogyan a főtáblán menetelt. A folytatásban ugyan néhány tus erejéig összekapta magát az olasz ellenfele, de ez még arra sem volt elegendő, hogy igazán szorossá tudja tenni a csörtét. A vége 15-10, ami Szekeres és egyben az egész magyar küldöttség második bajnoki címét jelentette."*[120] Miközben megszületett a második magyar aranyérem Szekeres jóvoltából, aközben *Sasváriné Paulik Ilona* a középdöntőből a belga Pollet legyőzésével a döntőig jutott. Az atléták közül *Pazinczár Attila* diszkoszvetésben a döntőbe jutott, és a nyolcadik helyen végzett, míg a 200 m-es síkfutásban *Papp Anita* élete addigi legjobb eredményével az ötödik helyet szerezte meg. Szintén a 200 méteren *Horvát Sándor* hetedikként ért a célba. Az uszoda aznapi versenyein csak *Ráczkó Gitta* volt érdekelt a 100 méteres hátúszásban. Döntőbe jutott, és nyolcadikként ért a célba. A csörgőlabda-válogatott a tornazáró mérkőzésén a németektől is 3:4 arányban kikapott, és így az 1996. évi paraolimpia 8. helyezett csapata lett.[121]

Az 1996. évi Paralimpiai Játékok legsikeresebb magyar napja a csütörtöki volt. Először az asztalitenisz-csarnokban *Sasváriné Paulik Ilona*, majd az uszodában *Vereczkei Zsolt* lett paralimpiai bajnok. *„… sikerült, amit csak titkon reméltek a mieink, a paraolimpiák történetében 1976 után (Tauber Zoltán győzött!) másodszor akaszthatnak magyar asztaliteniszező nyakába aranyérmet."* - nyilatkozta Pancsa József, a csapat vezetője, aki maga is asztaliteniszezőként kezdte a kerekesszékes sportolói pályafutását. Sasváriné láthatóan csak akkor nyugodott meg, amikor 21:17-re megnyerte az első szettet. Felszabadult, trükközött, villogott, pingpongsulit tartott, és amúgy magyar módra, 21:9-re megnyerte a paralimpiai döntő második szettjét. Közben az uszodában, a délelőtti előfutamok sorában az 50 méteres hátúszás legjobb idejével *Vereczkei Zsolt* a döntőbe jutott. A délutáni döntőben a négyes pályán rajtol, és a negyven másodperces álomhatárt megdöntve 39.95-ös elképesztő világcsúccsal megvédte barcelonai paralimpiai bajnoki címét. *Becsey János* is döntőbe jutott a 100 m-es gyorsúszásban, akol hatodikként ért a célba. *Zámbó Diána* a hátúszás előfutamából nem jutott tovább. A csütörtöki sikernapon *Pazinczár Attilától* gerelyhajításban mindenki érmet várt, de csak a hatodik helyet tudta megszerezni. *Legeza György* az 5000 méteres kerekesszékes verseny előfutamában a 10. helyen végzett, és ezzel az eredményével nem jutott a középdöntőbe. Az ülőröplabda-csapat, a középdöntőben a németektől elszenvedett vereséget követően, már csak az 5–8. helyért maradt versenyben.[122]

A hetedik versenynapon távolugrásban indult *Papp Anita*, aki három, míg *Ponyori Sándor* hét centivel maradt le a dobogóról. *Horvát Sándor* ugyanebben a versenyszámban hatodik lett. Az asztalitenisz-csarnokban a nyílt versenyeket rendezték, és azon *„Poli"* kivételével – aki az aranyérem megszerzését követően másnap reggelre belázasodott – mindenki rajthoz állt. *Szepesi, Kovács* és *Majsai* nem jutott tovább, viszont *Erdei Ilona* az első fordulóban előnyerőként, majd a cseh Mojova legyőzésével a legjobb nyolc közé jutott. *Erdős Lajos* a cseh Karabecz, majd az amerikai Leibovich legyőzésével jutott a legjobb nyolc közé. Az ülőröplabdások az ukrán válogatott ellen játszottak, és 0:2-ről fordítani tudtak 3:2-re, így az 5. helyért még versenyben

120 Szűcs Miklós: Naplótöredékek 1996-ból. Ahogyan én láttam. *Paralimpiai történetek.* MPB, 155–162. p.

121 Szűcs Miklós: Szekeres Pál újabb aranyérme. *Nemzeti Sport,* VII. 228., 1996. augusztus 22., 6. p. | Szűcs Miklós: Sasváriné Paulik Ilona döntős. *Nemzeti Sport,* VII. 229., 1996. augusztus 23., 7. p. | Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. Ahogyan én láttam. *Paralimpiai történetek.* MPB, 155–162. p.

122 Szűcs Miklós: Pinpongsuli és úszásoktatás – magyar módra. *Nemzeti Sport,* VII. 230., 1996. augusztus 24., 9. p. | Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. Ahogyan én láttam. *Paralimpiai történetek,* MPB, 155–162. p.

maradtak. Az uszodában *Tatai, Márton, Kaszala* és *Kovács* sem jutott a délutáni fináléba.

A Nemzetközi Kerekesszékes Vívók Szövetsége tisztújító közgyűlést tartott a vívóversenyek zárónapját követően. A jelöltek között volt Szekeres Pál olimpiai bronzérmes, az akkorra már háromszoros paralimpiai bajnok vívó is. *„Atlantában bárhol, bármilyen megmérettetésen indult, csak nyert. (…) Szekerest beválasztották az öttagú elnökségbe."*[123] A sérülésspecifikus nemzetközi sportszervezetekben dr. Plesa Istvánt, Rádi Gyulát és Simon Beát követően ő lett a magyar paralimpiai történetírás negyedik sportdiplomatája.

Az utolsó előtti versenynapon a jó események ismét az uszodában születtek. *Ráczkó Gitta* és *Járomi Mónika* a 100 méteres mellúszás délutáni döntőjébe jutott, ahol Járomi harmadikként, míg Ráczkó negyedikként ért célba. A versenybírók Járomit szabálytalan úszás miatt kizárták, így a bronzérmet Ráczkó Gitta nyakába akasztották. *Engelhardt Katalin* aznap két negyedik helyet szerzett az 50 m-es gyorsúszásban és a 100 m-es mellúszásban. *Becsey János* a 100 mellúszás döntőjében az ötödik, pontszerző helyen ért célba Az egyetlen magyar erős ember, az erőemelő *Szávai Csaba* az első hatos csoportban kezdett. A második kísérletre 197,5 kg-ra tette a tárcsákat, és azt sikeresen kinyomta. A harmadik kísérlet, a 200 kg feletti sikertelen volt, ezzel az ötödik helyen végzett. A két versenyben maradt asztaliteniszező, *Erdei Ilona* és *Erdős Lajos* a legjobb nyolcból már nem jutott a legjobb négy közé. *Pazinczár Attila* a súlylökés tízfős mezőnyében a nyolcadik helyen végzett. Az ülőröplabda-válogatott a németekkel vívta a paralimpiai játékok utolsó mérkőzését az 5. helyért. A csapat sajnos csak egyetlen szett erejéig tudta szorosabbá tenni a mérkőzést, és az 1:3-as vereséget követően a játékok 6. helyén végezett.[124]

Az utolsó versenynapon már csak az uszodában volt remény az éremszerzésre. *Becsey János* az 50 méteres gyorsúszás fináléján lassúbb rajtot produkált, mint ellenfelei, s mire észbe kapott, késő volt, így az újabb érem elúszott, és negyediknek ért a célba. Nyilvánvaló volt, hogy a 4×50 méteres női vegyes váltóban a franciák legyőzhetetlenek, de a második hely még megszerezhető, nyilatkozták a lányok Szűcs Miklós újságírónak. *Zámbó Diána* háton kezdett, mégpedig nagyon jól, a második helyen adta át a stafétát *Ráczkó Gittának*, majd következett *Járomi Mónika* pillangón, és közvetlenül a franciák után váltott *Engelhardt Katalinnal*, aki másodikként ért a célba. *„A versenybíróság szabálytalan úszás miatt kizárta a francia váltót!"* Így lett az ezüstből az ötödik magyar aranyérem. A paralimpiai játékok utolsó versenyszámában, a maratoni kerekesszékes versenyben *Legeza György* képviselte hazánkat. A hatvanfős mezőnyben indult és 2:11:29-es idővel az 53. helyen végzett. Már csak a záróünnepség volt hátra az Olimpiai Stadionban. Az ünnepi beszédeket követően kialudt a paralimpiai láng, majd kezdetét vette a hajnalig tartó megaházibuli.

Egy hatalmas, egész Atlantát fényárba borító tűzijáték, majd az óriáskivetítőn megjelenő *Viszontlátásra 2000-ben Sydneyben* felirattal búcsúztak a sportolóktól.[125]

A barcelonai sikertelen televíziós tudósítást követően, az MTV Segítőtárs című műsorának stábja forgatott. A helyszínen készített felvételeket és riportokat ugyanebben a műsorban mutatták be. Az atlantai játékokról, az MTVA archívumában megőrzött nyersanyagból magyar érdekeltségű összeállítás[126] készült.

A játékok versenyeiről, érdekes eseményeiről a helyi szervezők napi sajtókiadványt jelentettek meg a résztvevők és az érdeklődők számára. A kutatómunka során előkerült a The 1996 Paralymic Post 12 megjelent száma,[127] amelyeket szintén a digitális változatban lehet megtekinteni.

A magyar paralimpiai csapat augusztus 27-én 11 óra 35 perckor érkezett meg a Ferihegy 2 repülőtérre. Világosi Gábor, a Belügyminisztérium politikai államtitkára és Gallov Rezső államtitkár, az OTSH elnöke köszöntötték a sportolókat és

123 Szűcs Miklós: Tíz centiért két éremmel fizettek a magyarok. *Nemzeti Sport,* VII. 231., 1996. augusztus 25., 11. p. | Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. Ahogyan én láttam. *Paralimpiai történetek.* MPB, 155–162. p.

124 Szűcs Miklós: A harmadik hely Ráczkó Gittáé. *Nemzeti Sport,* VII. 232., 1996. augusztus 26., 9. p.

125 Szűcs Miklós: A női vegyes váltóé az ötödik arany. *Nemzeti Sport,* VII. 233., 1996. augusztus 27., 12. | Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. Ahogyan én láttam. *Paralimpiai történetek.* MPB, 155–162. p.

126 Forrás: MTVA-archívum (2017)

127 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

a csapat kísérőit. Jelentős számú újságíró és tv-stáb, valamint családtagok és szurkolók jöttek ki a csapat fogadására. A megérkezést követő órában paraolimpiai tumultus volt az érkezési oldal várótermében.[128] A nagyon kedves hangvételű repülőtéri fogadáson az elismerés hangján szóló vezetői beszédek alkalmával a sajtó azonnal kérdést szegezett a sportvezetőhöz. *„Mennyit ér a para-arany? (…) Hiszen ezek a sportolók is kiérdemlik az anyagi elismerést"* – hangzott a kérdés a Mai Nap újságírójától Gallov Rezső OTSH-elnökhöz, aki érdemben akkor még nem adott konkrét választ, de kijelentette, hogy *„az érmeket nem csak pénzben kell mérni."*[129] Megkezdődtek a tárgyalások az OTSH és az MMS vezetői között. Az MMS vezetői határozottan tudták, hogy az eredményességi jutalmazás kapcsán a műszaki cikkek helyett pénzjutalmat kérnek a sporthivatal vezetőitől. Közben a sajtó számtalan képviselőjét is megérintette az ügy, és voltak, akik részletesen utánajártak annak, hogy – a négyévente a közfigyelem homlokterébe kerülő mozgalom hátterében – a csendes hétköznapok során milyen munka folyik. Az eredményességi jutalmazás kérdése mellett felszínre került, hogy a kiváló eredményekhez vezető út mennyire nehezen járható. A nemzetközi mezőnnyel való összehasonlításban már arról beszéltek a paraolimpia hazai sportvezetői, hogy amíg itthon amatőr sportolóként kezelik és támogatják a mozgás- és látássérültek, valamint az értelmi fogyatékosok paraolimpiára történő felkészülését, addig Nyugat-Európában, Amerikában, Ausztráliában a sportolók már profi versenyzőként készülhetnek. Megállapították, hogy ha nem történik az épek sportfinanszírozásához és profizmusához közelítő szakmapolitika és az ahhoz szorosan kapcsolódó napi gyakorlat, akkor pár éven belül a világ gyorsvonatként húz majd el hazánk mellett. Egyre kevesebb magyar érem fog születni a játékok alkalmával, és csak azok fognak tudni jó eredményeket elérni, akik mögött a négyéves felkészülési ciklus alatt sportszakmai, pénzügyi, orvosi és a családi háttér garantálja a mindennapok munkáját. *„A nagy kérdés, hogy szükség van-e a fogyatékos profi élsportra. (…) a szakemberek szerint mindenképpen, hiszen sportteljesítményről van szó. (…) nálunk a fogyatékosok eredményei mögött még mindig kevesen veszik észre a sportteljesítményt"* – nyilatkozta Szekeres Pál. Tíz évvel később, 2006-ban Nádas Pál a Pax TV-nek ugyanebben a témában adott nyilatkozatát[130] is érdemes megtekinteni mert az interjúban Nádas igyekszik felvázolni a paralimpiai játékokra történő felkészülést, a nemzetek közötti eltérő különbségeket. Jól látható volt a piaci alapon működő profizmus vagy az állami alkalmazottként foglalkoztatott államprofizmus és az állami támogatott amatőrök, illetve a támogatással sem rendelkező amatőr versenyzők közötti különbség. A folyamatok a profizmus irányába haladnak. Elemezni kezdték, hogy miképpen lehet az orvosi rehabilitáción keresztül a paralimpiai versenysportig eljutni és egyben a kezdő sportolókról is szakszerűen gondoskodni. Az MMS sportvezetői dicsérték az írott sajtót, ezen belül nagyon kiemelték a Nemzeti Sport közvéleményt alakító tudósításait, ugyanakkor elfogadhatatlannak tartották a TeleSport hozzáállását, mert méltatlanul keveset foglalkozott a játékokkal. Körvonalazódott, hogy műszaki eszközök helyett pénzjutalmat fognak kapni a paraolimpikonok. Horn Gyula miniszterelnök kijelentése, mely szerint a paraolimpikonok teljesítménye egyenértékű az olimpikonokéval,[131] igen magasra tette a mércét az OTSH számára.

Az eredményességi jutalmazás pénzben történő biztosítása ellen voksoló közhivatalnokok merev elutasításának megváltoztatásához feltétlenül kellett a miniszterelnök nyilvánosság előtti állásfoglalása. Képletesen szólva, megtört a jég, de ez nem jelentette és ma sem jelenti még a hazai sportirányításban, a paralimpikonok teljesítményével kapcsolatos gondolkodás jelentős változását. A Belügyminisztériumban – amelynek szervezeti kereteiben helyezkedett el akkoriban az OTSH – döntés született arról, hogy állami fogadás keretében kitüntetéseket és

128 Szűcs Miklós: Atlantai sikernapok után. *Nemzeti Sport,* VII. 234., 1996. augusztus 28., 7. | Csanálosi Beáta: Újabb aranygép Ferihegyen. *Nemzeti Sport,* VII. 234., 1996. augusztus. 28. p.

129 Gergely Gábor (1996): Mennyit ér a „paraarany". Ünnepeltek veszélyben voltak. *Mai Nap,* 1996. augusztus 28., 23. p.

130 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

131 Baka Zoltán: Professzionális parasport? *Színes Vasárnap,* 1996. szeptember 15.

pénzjutalmakat fognak átadni a paraolimpiai sportolóknak és edzőiknek. Az MMS elnöksége javaslatot tehetett 4,5 millió forint differenciáltan történő szétosztásáról, ami akkor még jócskán elmaradt az olimpikonok eredményességi jutalmazásától.[132]

Az előkerült iratokból megállapítható, hogy a differenciálás a paralimpiai pontok 1–6. helyei alapján történt (35 ezer és 630 ezer Ft között), az egyéni és csapateredmények alapján is differenciáltak. A sportolók összesen 3 680 000 Ft jutalomban részesültek, míg az edzők 870 ezer Ft-ot kaptak. A húsz évvel ezelőtti eredményességi jutalmat 2016-ban úgy célszerű értékelni, ha azt összevetjük az akkori átlagkeresettel és a *„XXVL nyári olimpiai játékokon eredményesen szereplő versenyzők állami olimpiai jutalmazásával"*. A statisztikai évkönyv alapján az alkalmazásban állók havi átlagkeresete 48 930 Ft volt,[133] míg e tanulmány szerzője 107 000 Ft bruttó havi keresettel rendelkezett 1996-ban. Az olimpikonok eredményességi jutalmához viszonyítva, a paraolimpikonok az olimpikonok jutalmának 9%-ban részesültek.[134]

Az ünnepi fogadás alkalmával, 1996. október 10-én a Belügyminisztérium központi épületében

Horn Gyula miniszterelnök és Szekeres Pál paralimpiai bajnok

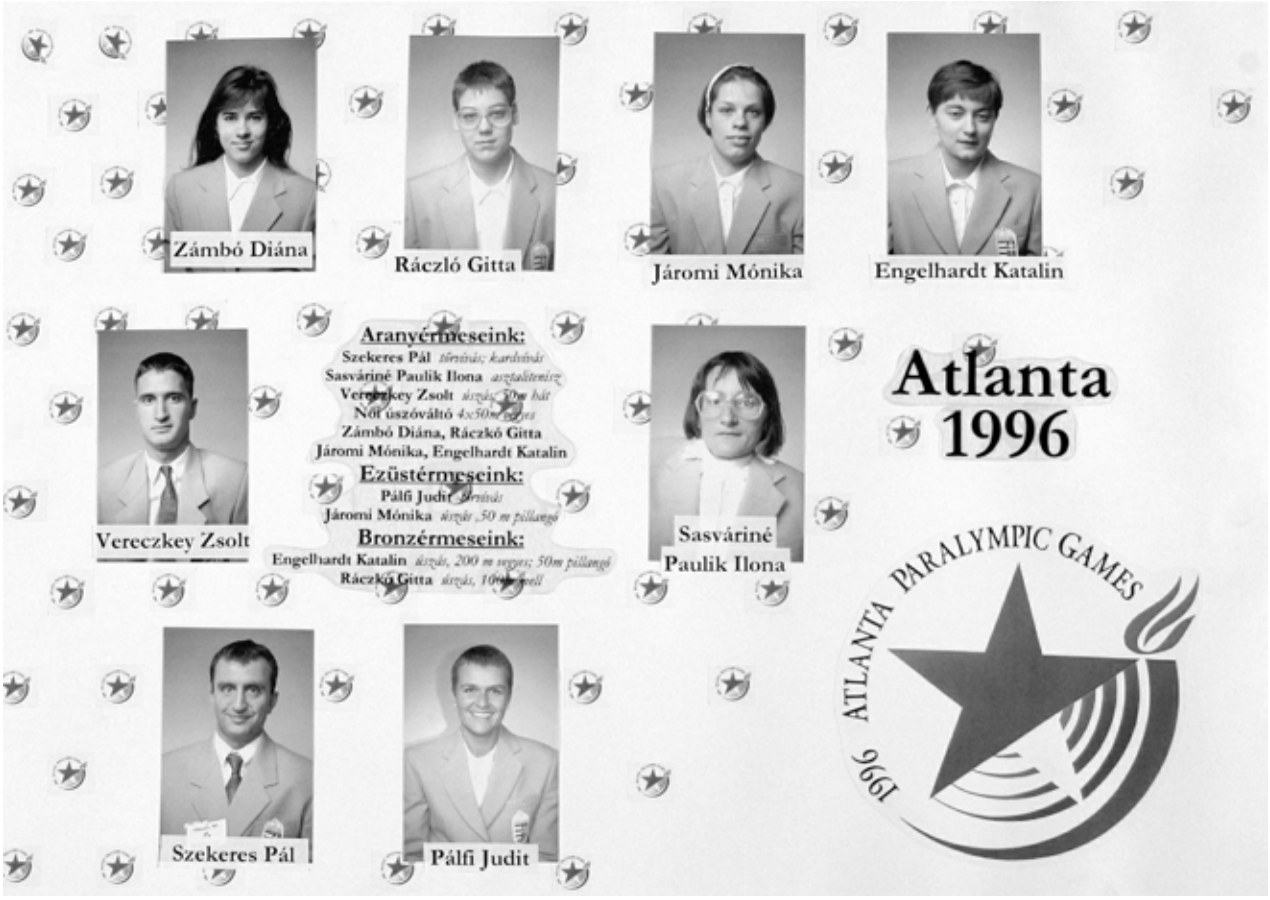
kitüntetéseket és eredményességi jutalmakat adtak át. Első alkalommal történt meg, hogy hazánk miniszterelnökének jelenlétében kapták meg sportolók az elismeréseket. Ötvenkét embernek köszönte meg Horn Gyula miniszterelnök, Kuncze Gábor belügyminiszter és Gallov Rezső OTSH-elnök a sikeres paralimpiai szereplést. Először adományozott a kormány a paraolimpiai érmesek pénzjutalma mellé magas állami kitüntetéseket. *„Nagy örömömre szolgál, hogy itt lehetek Önök között és átadhatom a szerény, de megérdemelt jutalmakat. Tudom és átérzem, hogy sokukat élteti a sport (…) Igaz, nem mindenkinek adatott meg, hogy aranyérmet szerezzen, de az én és az emberek többségének szemében mindannyian aranyérmesek"* – mondta Horn Gyula pohárköszöntőjében. Kitüntetésben részesült a sportolók mellett öt olyan sportvezető is (dr. Benczur Miklósné, Koller István, Pancsa József, Gruiz Katalin, Dénes József), akik jelentős mértékben és hosszú évek óta segítették a sportolók felkészülését. Az ünnepi hangulatban Pancsa József, az MMS elnöke már előretekintett akkor, amikor arról beszélt, hogy *„Ha négy év múlva, Sydneyben is hasonló eredményeket akarunk elérni, már most kell kezdeni a felkészülést. Bízom abban, hogy akik most segítettek, (…) azok ezután sem feledkeznek meg rólunk."*[135] Az ünnepi eseményről az MTV-TeleSport is beszámolt.[136]

Pancsa József bízott az együttműködés konstruktív megteremtésében, de ismét csatába kellett szállnia a paraolimpikonok elismertetése érdekében. Éles ellentét alakult ki az MMS és a sportolói társadalmat jelentősen befolyásoló Magyar Sportújságíró Szövetség között az Év Sportolói Díj átadása körül. Kerülték nyíltan kimondani, hogy a Sportcsillagok gálaestjére nem tartják helyénvalónak meghívni a fogyatékos sportolókat. Akkor sem támogatták a közös ünnep megvalósulását, amikor az MMS felajánlotta a költségek rájuk eső részének finanszírozását.[137]

A paralimpiai játékokat követően a hazai sportirányítás visszatért az 1984-es gyakorlathoz, az

132 Baka Zoltán: Professzionális parasport? *Vasárnap,* 1996. szeptember 15.
133 Magyar Statisztikai Évkönyv 2013.
134 Nádas Pál gyűjtése.
135 Kitüntetések és jutalmak a paralimpia hőseinek. *Nemzeti Sport,* VII. 278., 1996. október 11., 1–5. p.
136 Forrás: Nádas Pál gyűjtése, MTVA-archivum (2017)
137 Szűcs Miklós: A pénz nem lehet akadály. Az invalid sportolók válasza. *Nemzeti Képes Sport,* VII. évf. 316. sz., 1996. november 19., 11. p.

eredményességi jutalmazás pénzben történő megoldásához, de 1996-ban még nem értették az integráció jelentőségét. A paralimpiai sportokra fordított állami támogatás sem növekedett annyival, hogy a világtendenciákat követni lehessen. Az OTSH közben megszüntette a szabadidősport-szervezetek normatív állami támogatását, és mivel az MMS-t nem a versenysporthoz, hanem a szabadidősporthoz sorolták, így elveszítette az addig biztos normatív támogatását. A szabadidősport állami támogatását, benne a mozgás- és látássérültek sportját is a *Wesselényi Miklós Sport Közalapítvány/Nemzeti Ifjúsági és Szabadidősport Közalapítvány* (NISZKA) létrehozásával kívánták megoldani, így ott új szereplőkkel, új meggyőző munkát kellett indítani.

Paralimpiai érmesek 1996. évi tablója

ATLANTA – 1996 (I–VIII. hely) MAGYAR EREDMÉNYEI

Név I-VIII. helyezettek	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely. 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Összes pont	VII. hely	VIII. thely	Megjegyzések
Becsey János (úszás)	S7				50 m-es gyorsúszás	100 mellúszás	200 m-es vegyes úszás, 100 m-es gyorsúszás	7			
Csörgőlabda (5 fő)	B1-3									2 győzelem, 4 vereség	
Engelhardt Katalin (úszás)	SM5-S5	vegyes úszás váltó		200 m-es vegyes úszás, 50 m-es pillangóúszás	100 m-es mellúszás, 50 m-es gyorsúszás			15,75			
Engelhardt Katalin Járomi Mónika Ráczkó Gitta Zámbó Diána (úszás)	S1-6	4x50 m-es vegyes váltó									
Erdei Ilona (asztalitenisz)	S10										A legjobb 8 közé jutott a nyílt versenyen.
Erdős Lajos (asztalitenisz)	6-10, 9									8 közé jutott egyéniben.	A legjobb 16 közé jutott a nyílt versenyen. Csapatban nem jutott tovább.
Farkas László (tenisz)											A legjobb 16 közé jutott. Csapatban nem jutott tovább Navratyillal.
Hegedűs Béla (atlététika)	F10-B1						súlylökés	1		diszkoszvetés	
Horváth Sándor (atlététika)	MH						távolugrás	1	200 m-es síkfutás	diszkoszvetés	
Járomi Mónika (úszás)	SM5	vegyes váltó	50 m-es pillangóúszás		200 m-es vegyes úszás			9,75			
Kaszala Ferenc (úszás)	MH										50 és 100 m-es gyorsúszáson nem jutott tovább az előfutamokból.
Kovács Ervin (úszás)	SB5-S6						200 m-es vegyes úszás	1		100 m-es mellúszás	50 m, 100 m, 200 m-es gyorsúszáson nem jutott tovább az előfutamokból.
Kovács Győző (asztalitenisz)	TT8										A csoportkörből nem jutott tovább csapatban.
Legeza György (atlétika)	T52-53										Maraton 53., az 5 és 10 ezer m-es előfutamból nem jutott tovább.
Majsai Károly (asztalitenisz)	TT 9									8 közé jutott egyéniben.	Csapatban nem jutott a csoportkörből tovább Erdőssel.

Név I-VIII. helyezettek	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely. 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Összes pont	VII. hely	VIII. thely	Megjegyzések
Marton Andrea (úszás)	MH										50 és 100 m-es gyorsúszáson nem jutott tovább az előfutamokból.
Navratyil Sándor (tenisz)											Nem jutott tovább az első körből.
Pálfi Judit (vívás)	B		tőrvívás			párbaj-tőrvívás		7			
Papp Anita (atlétika)	MH				távolugrás	200 m-es síkfutás		5			
Pazinczár Attila (atlétika)	F12 - B2						gerelyhajítás	1		diszkosz-vetés, súlylökés	
Ponyori Sándor (atlétika)	MH				távolugrás			3			
Ráczkó Gitta (úszás)	SB5	vegyes váltó		100 m-es mellúszás				5,75		100 m-es hátúszás	50 m-es gyorsúszás és 200 m-es vegyes úszásban nem jutott a döntőbe.
Sasváriné Paulik Ilona (asztalitenisz)	TT3	egyéni						7			
Szávai Csaba (erőemelés)	100 Kg					100 kg		2			
Szekeres Pál (vívás)	B	tőr-vívás, kard-vívás						14			
Szepesi Attila (asztalitenisz)	TT8										A csoportkörből nem jutott tovább csapatban Kovácsal.
Tatai Zsófia (úszás)	MH										50 és 100 m-es gyorsúszáson nem jutott tovább az előfutamokból.
Ülőröplab-da-válogatott (10 fővel)							4 győzelem, 4 vereség	1			
Vereczkei Zsolt (úszás)	S5	50 m-es hátúszás					200 m-es vegyes úszás, 50 m-es gyorsúszás	9			
Zámbó Diána (úszás)	S6	vegyes váltó						1,75	50 m-es pillangó-úszás		
Érmek és helyezések száma		**5**	**2**	**3**	**6**	**4**	**9**		**2**	**7**	
Összes pontszám		**35**	**10**	**12**	**18**	**8**	**9**	**92**			

Összeállította hazai és az IPC adatai alapján Nádas Pál (2016)

Az MMS 1996 decemberében megtartotta közgyűlését. Az elnöki és a gazdálkodásról szóló beszámolókat követően a szakágvezetők sportági beszámolói hangzottak el. A tisztújító közgyűlés változatlanul Pancsa Józsefet bízta meg a mozgássérültek sportjának irányításával. A két alelnöki poszton sem történt változás.[138]

A közgyűlést követő elnökségi ülésen Pancsa József bejelentette, hogy Nádas Pál, Pancsa József és Szekeres Pál elkészítették a Magyar Paralimpiai Bizottság alapszabály-tervezetét, amelyet az MMS elnöksége megtárgyalt, majd egyeztetéseket kezdeményezett dr. Gruiz Katalinnal,[139] a MÉS elnökével és Dénes József elnökkel, a Magyar Vakok és Gyengénlátók Sportszövetsége (MVGYSSZ) vezetőjével.[140]

A paralimpiai játékokat (1996) követően több sportág szakvezetésében is változások történtek. A bocciaszakág vezetését Péter Erikára bízták, az erőemelés vezetője továbbra is Kenderes Gábor maradt, az úszás irányítója ismét Koller István lett, míg a vívást változatlanul Beliczay Sándor irányította. A kerekesszékes kosárlabdázás élére Bohn Mihály került. Az ülőröplabda-sportágban a kudarcot jelentő paralimpiai 6. hely megszerzését követően vezetői válság keletkezett. Gál Jánost Szakály József váltotta, aki viszont nagyon hamar lemondott tisztségéről.

A hazai sportélet szervezeti és működési, valamint financiális átalakulása a politikai-gazdasági rendszerváltozást nagyon lassan követte. A civil szféra társadalmi beágyazottságának kialakulatlansága további nehézségeket okozott a sportélet szervezetében. Sokan abban reménykedtek, hogy szeretett sportágaik szervezeteit átmentik az új szervezeti formába. Ekkor alakult meg a Magyar Sportszövetség, a sportági szakszövetségek új ernyőszervezete. A Sportegyesületek Országos Szövetsége (SOSZ) megalakulása is a demokratizálódás folyamatának sporton belüli útkeresését jelentette. A Sportlétesítmények Magyarországi Szövetsége és a Magyar Egyetemi és Főiskolai Sportszövetség (MEFS) is ekkor szerveződik újra. A szabadidősport érdekvédelmére szerveződött a Magyar Diáksport Szövetség és a Magyar Szabadidősport Szövetség, a Magyar Természetjárók Szövetsége, valamint az MHSZ helyett a Magyar Technikai és Tömegsportklubok Országos Szövetsége. A Magyar Olimpiai Bizottság is – a politikai és gazdasági rendszerváltást követően – újjáalakult, és ismét demokratikus úton választottak vezetőséget.

A szervezettség különböző fokán lévő, a sportoló fogyatékosokat tömörítő szervezetek is új megoldásokat kerestek az átalakulási folyamatokban. *„Hét darab speciális szervezet alakult a fogyatékosok sportjának érdekében, ezek közül a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége a legjelentősebb."* [141] A Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége, MMS a fogyatékosok sportolását tömörítő szervezetek közül elsőként már 1989-ben, míg a Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége, MÉS 1992-ben, a Magyar Vakok és Gyengénlátók Sportszövetsége, MVGYSSZ pedig 1994-ben alakul szövetséggé.

A sporttal kapcsolatos, korábban csak rendeletek útján irányított és szabályozott szervezeti sportélet helyett a sportról szóló törvény (1996. évi LXIV. törvény) jelenthette a változás esélyét. A sport magyarországi törvényi szabályozásáról Nagy Tamás a Politikatudományi Szemlében ekképpen összegez: *„…a testnevelésről szóló 1921. évi LIII. törvénycikk foglalkozott átfogóan a testnevelés és a sport kérdéseivel. Klebelsberg Kunó törvénye óta 75 évnek kellett eltelnie, hogy megszülessen a sport lehetőleg minden területét szabályozó jogszabály. A Horn-kormány által beterjesztett és elfogadott sporttörvény emiatt is jelentős volt, viszont nem volt megfelelően előkészített ahhoz, hogy a sportot az átmeneti állapotában megfelelően kezelni tudja. Ezért még ugyanabban a ciklusban kétszer módosították a törvényt (1998. évi II., illetve XXXI.*

138 MMS-Közgyűlés, 1996. 12. 7–8. p.

139 ***Dr. Gruiz Katalin*** (1948. 05. 28. –) okleveles vegyészmérnök, környezetmérnök. Doktori diplomáját és a PhD-fokozatát is a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen szerezte, amelynek 1975-től a mai napig oktatója. A Down Alapítvány alapítója (1989–) és mai napig is elnöke. A MÉS alapítója, és 1992 és 2005 között első elnöke. Az MPB elnökségi tagja (1997–2005). Az INAS Európa Bizottságának tagja (1998–2006). Az INAF-FID kincstárnoka, a végrehajtó bizottság tagja volt 2001-től 2010-ig. A magyarországi értelmi fogyatékosok sportjának megteremtője. Több környezettudományi és értelmi fogyatékossággal kapcsolatos, szociális és sport témájú publikációja jelent meg.

140 MMS-elnökségi ülés, 1996. 12. 19. MMS-elnökségi ülés, 1997. 01. 23.

141 Nagy Tamás (2000): A sport mint közpolitika, avagy miből űznek sportot a politikusok. *Politikatudományi Szemle,* 2000. 3–4. sz., 227–264. p. 236. p.

törvény), a következőkben pedig alapvetően megváltoztatta az 1998. évi LXXXVI. törvény, amely az ISM felállásával kapcsolatos változtatásokat, valamint az új kormány elképzeléseit kodifikálta." [142]

Az 1996. évi LXIV. törvény a sport új finanszírozási rendszerét indította el azzal, hogy 1997. január 1-jei hatállyal két közalapítványt (a Gerevich Aladár Nemzeti Sport Közalapítványt, NSKA-t és a Wesselényi Miklós Nemzeti Ifjúsági és Szabadidősport az Egészséges Életmódért Közalapítványt, NISZKA-t) hozott létre, amelyek az állam pénzügyi forrásainak elosztásában kaptak szerepet. Az NSKA az olimpiai mozgalom, a versenysport és az utánpótlás-nevelés állami feladatainak ellátására, a NISZKA a gyermek-, ifjúsági és szabadidősport, valamint a fogyatékosok sportjának támogatására jött létre. A közalapítványok 1998-tól a szerencsejátékok játékadójának törvényben meghatározott százalékával gazdálkodhattak. Érdemes figyelmesen átolvasni a törvény egyes passzusait, mert azokból kiolvasható a sportirányítás bizonytalansága, és látható, hogy a paralimpiai mozgalom sportszakmai területeit változatlanul rosszul ítélik meg. Feladatként fogalmazzák meg (1996. évi LXIV. tv.), hogy *„támogatja a gyermek- és ifjúsági sportot, a fogyatékosok sportját, az olimpiai mozgalmat és a versenysportot"*, ugyanakkor a létrehozandó „Sporttanács" működésének az *„összehangolás, a végrehajtás ellenőrzése céljából, a sportigazgatás társadalmi jellegének erősítése"* célja és feladata. A tizenhárom fős testületbe a törvény által nem delegáltak egyetlen, a fogyatékosok sportjában járatos szakembert sem. A közalapítvány működésének rendjében a törvény a fogyatékosok sportját a Wesselényi Miklós Nemzeti Ifjúsági és Szabadidősport az Egészséges Életmódért Közalapítvány kuratóriumába helyezi, amely a Nemzeti Ifjúsági és Szabadidősport az Egészséges Életmódért Alapítvány (NISZKA) helyébe lép. A paralimpiai mozgalom ugyanakkor nem kap képviseleti helyet a Gerevich Aladár Nemzeti Sport Közalapítványban. Innen kapnak állami támogatást a működésre, fejlesztésre és nemzetközi szerepléshez a sportági szervezetek.[143] A törvény megfogalmazása is azt bizonyítja, hogy az állami sportvezetés, de a sportszakma jeles szakemberei – akik a törvényalkotásban részt vettek – sem tartották a paralimpiai sportágakat versenysportnak. Nem értették és ma sem értik a törvényalkotásban résztvevők, hogy a törvényalkotási folyamatban nem az ember fizikai vagy szellemi állapota, hanem tevékenysége alapján kell szabályokat alkotni. A sportágankénti differenciáltság alapján szabályozott kvalifikációs versenyrendszeren keresztül lehet csak a paralimpiai részvételt is kivívni, ahogyan az az olimpiai kvalifikáció esetében is történik. A sportoló fogyatékosok sportja sérülésspecifikus különbözőségei erősítésével és nem a különbözőségek összemosásával kellene a fejlesztés irányát elősegíteni.

Az MMS pénzügyi helyzete egyre elkeserítőbb, miközben az OTSH-nak új elnöke lesz Harcsár István[144] (1997. január 1.) személyében. Bemutatkozás céljából Pancsa József és Nádas Pál közösen felkeresik az új elnököt.

A működés és a hazai versenyrendszer biztosítása a MEOSZ csökkenő támogatása mellett nehezen oldható meg. A nemzetközi versenyekre alig vagy egyáltalán nem jut pénz. Az állami forrásokból (OTSH, MOB, Gerevics Közalapítvány, Wesselényi Közalapítvány) nemzetközi versenyeztetésre 1997-ben már nem akartak támogatást adni. Nehezen értették meg, hogy a nemzetközi kvalifikációs versenyektől való távolmaradás a 2000. évi Sydney-i Paralimpiai Játékokra történő kijutás lehetőségét veszélyezteti. Ismét nem volt elegendő érv az atlantai paralimpia sikere. Elmúlt a Szekeres Pál olimpikonból paralimpikonná vált sportoló körüli, a balesetet követő érzelmi hatás is. A hazai sportvezetés szemében nem változott, sőt még rosszabb helyzetbe került a mozgássérültek sportmozgalmának megítélése azáltal, hogy a nemzetközi szerepeltetést változatlanul – ahogyan azt 1970-től a rendszerváltásig, majd azt követően is tették –, csak szabadidősport-tevékenységnek értékelték.

142 Nagy Tamás (2000): A sport mint közpolitika, avagy miből űznek sportot a politikusok. *Politikatudományi Szemle,* 2000, 3–4. sz., 236. p.

143 1996. évi LXIV. törvény a sportról.

144 ***Harcsár István György*** (Budapest, 1943. április 20.–) magyar sportpolitikus, sportvezető, közgazdász. A Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje és a Magyar Sportért Életműdíj tulajdonosa. Horn Gyula miniszterelnök 1997. január 1-jétől kinevezte az Országos Testnevelési és Sporthivatal (OTSH) államtitkári rangú elnökének. Az 1998. évi országgyűlési választások után, a hivatal átszervezésekor lemondott elnöki tisztségéről, és MOB-alelnöki megbízatását is visszaadta (www.wikipedia.org)

A nagyon sok negatívum mellett előrelépésnek számított, hogy a fogyatékosok sportjának még az MPB megalapítása előtt, 1995-től, képviselete lehetett a Nemzeti Ifjúsági és Szabadidősport az Egészséges Életmódért Alapítvány kuratóriumában. A fogyatékosok sportjával foglalkozó szervezetek Nádas Pált kérték fel erre a munkára. Az alapítvány kurátorai nagyon könnyen és gyorsan megértették, hogy nem célszerű külön pályázatot kiírni a speciális sportszervezetek számára, hanem a pályázatok mindegyikét célszerű akadálymentesíteni. Így lehetett egyenlő feltételeket és hozzáférhetőséget biztosítani minden pályázó számára. A pályáztatásnak ez a formája jelentően előmozdította és felgyorsította az egyesületi szintű integrációt.

Az MMS, majd később az MPB elnöksége – külön-külön és néha még közösen is – többször tett eredménytelen kísérletet arra, hogy a *Gerevich Aladár Nemzeti Sport Közalapítványnál* az olimpiai és nem olimpiai sportágak versenysportja mellett, a paralimpia sportágainak versenysportját is finanszírozza, valamint az olimpikonokéhoz hasonló paralimpiai ösztöndíjat is bevezesse. A Hét című (1997) televíziós politikai műsor[145] az érintett szervezetek pénztelenségéről és ellehetetlenítéséről szóló tényfeltáró riportot közölt. Ebben a műsorban Tibor Tamás – az OTSH volt elnöke (1988), a Gerevich Közalapítvány elnöke – kijelentése ismét kiváltotta az érintett személyek haragját. Kijelentésével újra bizonyította, hogy a sportszakemberek vagy inkább a sport hivatali irányítói – hét évvel a politikai rendszerváltás után – a paralimpiai versenysportot még mindig nem tekintették az olimpiához hasonló versenyrendszernek.

A paralimpiai sportolók versenyeken elért sikerei sem voltak elegendők. „*…a kuratórium nem kívánja a fogyatékos sportolók nemzetközi versenyeztetését finanszírozni. (…) Mi úgy véljük, hogy itt elsősorban az itthon élők sportját kell szélesíteni és színvonalasabbá tenni. Talán nem az elsődleges feladatok közé tartozik a nemzetközi fogyatékos élsport támogatása a magyar gazdaság és a magyar sport jelenlegi gazdasági helyzetében.*"

A sportvezető kijelentése „kiverte biztosítékot". A nyilatkozat elhangzását követően Pancsa József az MMS elnökeként és az MPB alelnökeként a nyilvánossághoz fordult.[146] Az MMS és az MPB közös sajtótájékoztatót tartott, ahol ismertette az utóbbi évek sport terén elért eredményeit, majd felsorolta mindazokat a sportági kvalifikációt jelentő versenyeket, amelyek között több Eb- és vb-érem volt. A sajtótájékoztatón elmondták, hogy ilyen szemlélettel és ilyen alacsony anyagi támogatás mellett sok érintett sportoló nem fog tudni paralimpiai kvótát sem szerezni. Nem lesz módjuk a kvalifikációs versenyekre sem kijutni. A hátrányos megkülönböztetés miatt az MMS elnöke az állampolgári jogok országgyűlési biztosításához fog fordulni – hangzott el a bejelentés.

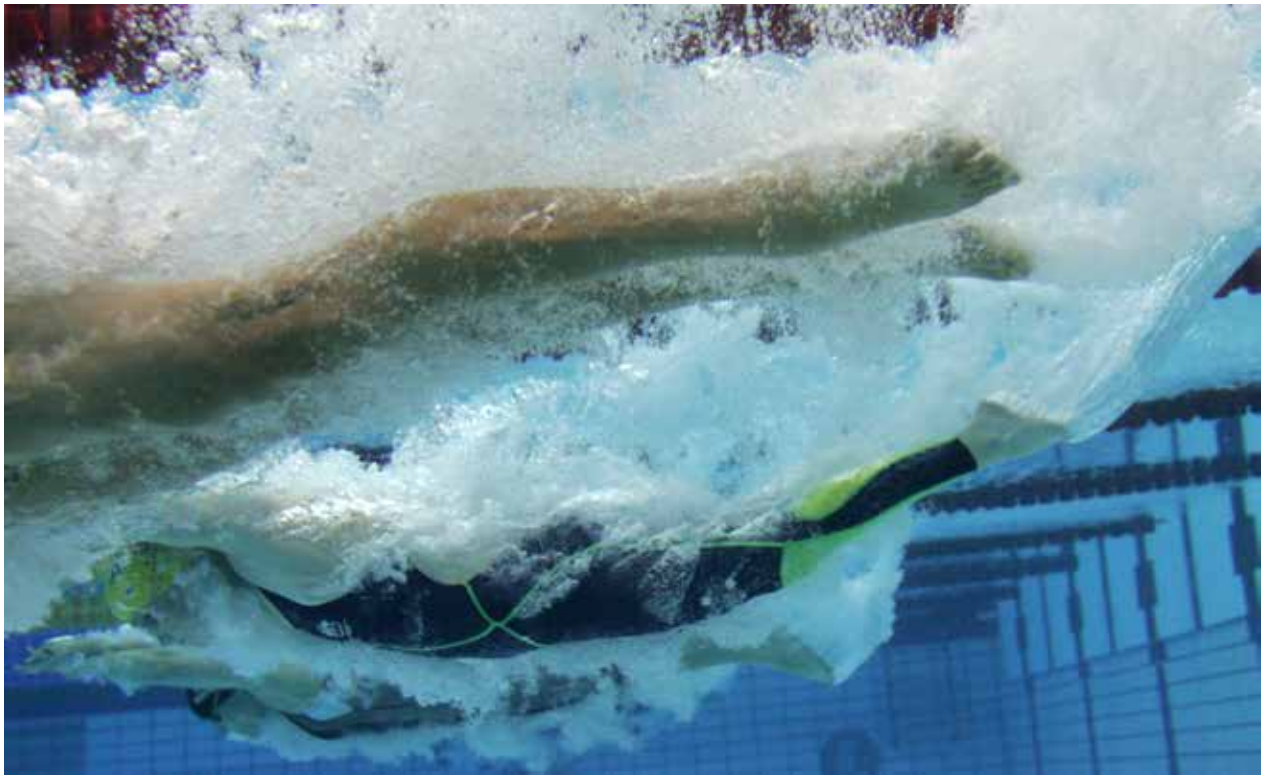
Tibor Tamás továbbra is tartotta álláspontját, és a Magyar Nemzet újságírójának az ügy és a hozzáállás szempontjából fontos, a sportvezetés belső berkeiben meglévő gondolkozásról mondta el a véleményét: *„Négyszemközt mindenki egyetért velem, csak a nyilvánosság előtt nem meri ezt senki felvállalni. Rendkívül fontos a kuratórium számára a fogyatékosok testedzése, de…"*[147]

A nyilvánosság előtt zajló vitában ugyanakkor nagyon sok, az MMS számára kedvező ígéret hangzott el. Megegyezés született arról, hogy egyeztetések fognak történni az OTSH és a két közalapítvány, valamint az MMS – MPB vezetése között. A közel 10 millióra tervezett hiányt az OTSH 1 300 000 Ft-tal csökkentette.[148] A tanulmány készítésével kapcsolatos kutatatómunka során, olyan dokumentumok nem kerültek elő, amelyek az 1997–1998-as évek hazai és nemzetközi versenyeztetésnek a problémájával foglalkoznak. Az viszont más dokumentumok alapján megállapítható, hogy ezekben az években a hazai bajnokságok, versenyek száma és a versenyzői létszám is jelentősen csökkent.

A tekesportágat szakággá minősítették, míg a kajak-kenu és a szkander megjelenésének igénye új feladatot jelentett az MMS számára. Nemcsak a pénzügyi helyzet volt ebben a korszakban a feladathoz és a fejlődéshez képest nagyon rossz, hanem az MMS belső szervezeti ügyei sem működtek zökkenőmentesen. Az igazolt sportolói létszám csökkent, az MPB működése a megalakulást követően akadozott. A Paraolimpiai

145 Forrás: Nádas Pál gyűjtése. MTVA-archivum (2017)
146 Szűcs Mikós: Lecke a kommunikáció fontosságáról. *Nemzeti Sport,* 1998. április 3.
147 A törvény csak lehetőséget ad. Nincs pénz a mozgáskorlátozottak élsportjára. *Magyar Nemzet,* 1998.
148 OTSH 174/10/98. Nádas Pál gyűjtése.

Alapítvány működése nem volt átlátható. A külföldi versenyekkel való foglalkozás teljesen elvonta a figyelmet a háttér fejlesztésétől. Az MMS felügyelőbizottságának működésképtelensége már a törvénytelen működést feltételezte. Az 1996-os Év Sportolója díjátadás elmaradt. A díjazását 1977-ben *Soproni Tamás*, a Rehab Rt. vezérigazgatójának támogatása mentette meg. A vidéki sportegyesületek elszegényedési folyamata egye jobban látható volt, de a NISZKA által meghirdetett pályázatokon sokkal kevesebb egyesület igyekezett a program finanszírozását és működését megpályázni, mint ahányan az ellehetetlenülésről panaszkodtak. Az egyesületek külső támogatói is elmaradoztak. A Nemzeti Sport hasábjain a nyilvánosság előtti szereplés is visszaesett. A MEOSZ érdekvédelmi havilapjából, a Humanitásból is eltűntek a sporteseményekről és az eredményekről a korábban rendszeresen megjelent tudósítások.[149] A kilátástalan helyzeten jelentős mértékben változtatott az első Orbán-kormány (1998–2002) által megszervezett új sportirányítás (Gyermek- és Ifjúsági és Sportminisztérium), amely fogyatékosok sportjával foglalkozó helyettes államtitkárságot hívott életre.[150] A Magyar Paralimpiai Bizottság (1997) is egyre fontosabb szerepet kezdett betölteni.

Közvetlenül a rajt után

A hazai paralimpiai mozgalom fejlődéstörténete a sportoló mozgáskorlátozottak szervezeteinek fejlődésével (HOSC, MTSB, MEOSZ-TSB, MMS, MLMS, MPB) szorosan összefüggő folyamatként kell értelmezni. A mozgáskorlátozottak sportszervezetei a kezdetektől az MPB megalakulásáig vezető szerepet töltöttek be a szervezeti élet alakulásának folyamatában, ugyanakkor a paralimpiai mozgalom másik két sérülésspecifikus szervezete is a paralimpiai versenyrendszer részét alkotta. Fontosnak és szükségesnek tartjuk, hogy külön tanulmányokban mutassuk be az értelmi fogyatékosok és a látássérültek sportéletének alakulását.

149 MMS-elnökségi ülés, 1997.01.23,03.27, 04.15. Közgyűlés, 1999. március 3–április 11.
150 Jocha Károly (2003): Ötkarikás beszélgetések. A paralimpiai érmesek is kapnak életjáradékot. Interju – Szekeres Pál, 233.p.

Dr. Gruiz Katalin: A MÉS (Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége) rövid története

A MÉS története első pillanattól összefonódott a nemzetközi sportszerveződésekkel és a Magyarországon kialakuló civil mozgalmakkal, az esélyegyenlőséget, az akadálymentesítést, a mindenki mással azonos jogokat és a pozitív diszkriminációt követelő elvek és gyakorlat kialakulásával. Évekig képes volt összehangolni a civil dinamizmust, a folyamatos fejlesztéseket, a nemzetközi beágyazódást a hazai sportaktivitásokkal, a klub- és iskolaszintű sportolással és a menet közben alakuló nemzeti sportszerveződésekben való részvétellel. A sportok, a sportolók, a szakemberek nagy számát tekintve jelentős helyet foglaltak el a fogyatékosok sportjában.

A sportszövetséget 1992 őszén alapította meg tizenhárom olyan szervezet (hét egyesület, két egyetem, két iskola és két szociális szolgáltató szövetkezet), amely az értelmi fogyatékosok sportjának fontosságát, a normalizáció és az integráció elvein alapuló fejlesztését, működtetését és összefogását egyre sürgetőbb feladatnak ítélte meg, mivel Magyarországon nem létezett az értelmi sérültek sportját összefogó és irányító szervezet. Valódi, alulról építkező szövetség jött létre, mely képesnek érezte magát – mind hazai, mind nemzetközi szinten – fellépni az értelmi fogyatékosok sportja érdekében és képviselni a normalizáció és az integráció alapelveit a sportban.

A frissen alakult szervezet tagjait az első, hirtelen jött nagy feladat rázta végleg össze: részvétel az Értelmi Fogyatékosok Madridi Paralimpiáján. Ez a lehetőség megmozgatta az értelmi fogyatékosok sportjával foglalkozók világát, egyre többen csatlakoztak a MÉS-hez, elfogadva annak elveit, céljait és vállalva az ezzel járó feladatokat.

A MÉS elvei

- A sportszövetség minden értelmi fogyatékossággal élő ember sportolással kapcsolatos tevékenységét és érdekét képviseli nemzeti és nemzetközi szinten.
- Tagszervezetei sporthoz kapcsolódó tevékenységet folytató egyesületek, alapítványok, intézmények, melyek együttműködése demokratikus alapokon nyugszik.
- A MÉS az INAS tagja, és ezen keresztül a paralimpiai mozgalomhoz kötődik.
- A MÉS alapelve a normalizáció. Ez azt jelenti, hogy az értelmi fogyatékosoknak a társadalmon belül mindenki mással azonos jogokat és lehetőségeket kell biztosítani, és azonos kötelességekkel kell bírniuk. A sportra vetítve pedig azt, hogy az értelmi fogyatékos embereknek joguk legyen bármilyen általuk választott sportban a képességeiknek megfelelő szinten részt venni. Ez kiterjed helyi, területi, nemzeti vagy nemzetközi szintű részvételre.
- A MÉS egyik legfontosabb alapelve a teljesítményre ösztönzés, a teljesítmény követelése. A teljesítmény értékelésénél figyelembe kell venni a sportoló állapotát és fejlődését.

A MÉS céljai, feladatai

- Az értelmi fogyatékosok sportjának fejlesztése, népszerűsítése, eredményességének növelése.
- Az értelmi fogyatékosok sportjának szervezése, irányítása és segítése.
- Az értelmi fogyatékos személyek és szervezeteik érdekeinek képviselete.

- Részvétel a nemzetközi sporttevékenységben.
- Az értelmi fogyatékosok sportjának integrálása a főáram, illetve a többi fogyatékosságot képviselő szervezet sporttevékenységébe hazai és nemzetközi szinten.
- A sporttevékenység teljes vertikumának – a tömegsporttól az élsportig – összefogása, elismertetése és anyagi támogatásának előremozdítása.
- Részvétel az értelmi fogyatékosok sportjának oktatásában és tudományos kutatásában. A sporton keresztül elősegíteni az értelmi fogyatékos ember integrációját a társadalomba.

1992 és 1996 között szinte minden célterületen komoly előrelépés történt. Felépült egy hazai és nemzetközi szinten ütőképes szervezet. A szakágak vezetői és az edzők egyre több hazai és nemzetközi tapasztalatot szereztek, egyre több professzionális edző és sportszakember vett részt a MÉS munkájában. Kialakult a hazai versenyrendszer, kezdetben három, 96-ra már hét sportágban: a Népstadionban, a BVSC-uszodában, nívós pályákon rendeztük a versenyeket, profi bírókkal és felszereléssel. 1994-ben az atlétika ob-n 360 fő, az úszás ob-n 180 fő, asztalitenisz ob-n 104 fő vett részt, és 96-ra tovább nőttek a létszámok. A MÉS munkájának elismerését jelentette, hogy a sportszövetségek önzetlenül segítettek pályával, bírói közreműködéssel. Szinte pénz nélkül működtünk. A MÉS nemzetközi mintára kialakított igazolási rendszerét 1993-tól működtette, ekkortól a MÉS-versenyeken induló minden értelmi fogyatékos versenyző MÉS-igazolással rendelkezett. Három képesség szerinti kategóriát definiáltak az egyéni sportokban, kettőt a csapatsportokban.

Céljuk az lett, hogy a szakágvezetőknek és vezetőedzőknek mindkét képzettsége meglegyen, vagy a szakágat olyan team irányítsa, melyben professzionális edzőé a főszerep, a gyógypedagógus pedig támogatja a munkáját. A továbbképzés egyre nagyobb szerepet kapott. A MÉS elismertsége egyre növekedett, az akkori kormányzati csúcsszerv, az OTSH a MÉS-t 1993-tól hivatalosan is az értelmi fogyatékosok sportját képviselő szervezetként ismerte el. A MÉS megalakulása lehetővé tette, hogy a mozgássérültekkel és a látássérültekkel együtt létrejöjjön a Magyar Fogyatékosok Sportbizottsága, mely az IPC tagja lett, és a Magyar Paralimpiai Bizottság elődjének tekinthető.

MÉS és a paralimpiai mozgalom

A Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége Madridban öt sportolóval vett részt: *Angyal Sándor, Liska Attila* atlétika, *Ifi Attila, Sinka Gábor* úszás és az *Aranyosi Zsolt, Angyal Sándor* asztalitenisz-páros. Az asztalitenisz-páros 12. helyezésénél jobb eredmény akkor még nem született, de arra nagyon jó volt ez a verseny, hogy a MÉS színvonalát és az akkori világszínvonalat összevetve, szembesüljünk a különbséggel.

A MÉS megalakulását követően 1993-ban vált az INAS teljes jogú tagjává. Felismerve, hogy új nemzetközi kapcsolataink rendkívül hatékonyan szolgálhatják a tanulást és a fejlődést, már ebben az időszakban sor került az első nemzetközi szereplésekre. Nemzetközi szinten új lendületet adott az INAS-FMH és az IPC együttműködése, melynek eredményeképpen az IPC atlétikában és úszásban megnyitotta versenyrendszerét az értelmi sérült sportolók előtt. A MÉS vezetősége úgy döntött, hogy – limitált anyagi erőit figyelembe véve – az IPC által rendezett versenyeket helyezi előtérbe az INAS-versenyekkel szemben, ezzel lehetőséget teremtve az 1996-os atlantai paralimpiára való kvalifikálódásnak és kijutásnak.

Az IPC 1994-es berlini atlétikai világbajnokságról két 5. helyezéssel, az IPC máltai úszó-világbajnokságáról egy 6. helyezéssel tértünk haza. Ezek a helyezések kvalifikáción alapuló helyeket biztosítottak az atlantai paralimpiára, mely újabb lendületet adott a felkészüléshez.

Atlantában, atlétikában két 4., egy-egy 5., 6. és 7. helyezést sikerült elérnünk. Az úszók ekkor még nem értek el számottevő eredményt, pedig a hazai versenyeken már taroltak. A „Fogócskás" fiúk és az

aktív úszóélet eredményeképpen egyre újabb tehetségek kerültek elő a klubokból.

Atlanta után lázas munka következett, minden vezetőedző tudta már a dolgát, amit igyekezett továbbadni klubszintre. Úszásban az 1996-os INAS-versenyeken 4 arany és 4 ezüst, 97-ben már 7 arany, 7 ezüst és számtalan helyezés született. 1999-ben megszülettek az első magyar világrekordok, és csak az utazási keret limitálta az érmek mennyiségét a különböző világ-, európai és nyílt nemzeti úszóversenyeken, ahova az olimpikonjelölteket vittük, hogy Sydneyre formában legyenek. A *Mentes Éva* vezetőedző által végzett munka volt a mozgatórugó, ő edzette a legütőképesebb „Fogócskás" úszókat, és a többi edző is az ő keze alá dolgozott, hogy aztán a válogatottat az ő elvei alapján lehessen felkészíteni. Megszülettek az első világrekordok.

1996 után az atlétika is felzárkózott eredményességében az úszáshoz, ebben az időben értük el az első érmes helyezéseket, és állítottunk fel világrekordokat. Az asztalitenisz az 1998-as, MÉS által Budapesten rendezett INAS-Eb után kezdett igazi versenysporttá fejlődni, a tehetségekből lassan világklasszisokat faragott *Temesvári József* edző. 1993-tól Sydney-ig az INAS-versenyeken kívül szinte minden olyan IPC-versenyen részt vettünk, ahol meghirdettek T20 (atlétika), S14 (úszás) vagy T11 (asztalitenisz) osztályok számára versenyt. A MÉS benne volt a nemzetközi vérkeringésben, versenyeket rendezett, versenyeken vett részt, gyakran meghívással vagy más szervezetek támogatásával, ha nem volt az MPB/FONESZ-pénzek felett diszponáló ernyőszervezeteken keresztül elegendő keret.

Sydney-ig tehát meredeken emelkedett a nemzeti és a nemzetközi sport szervezettsége, színvonala, a szervezetek és a versenyzők száma, így nálunk, Magyarországon is, ahol a semmiből teremtődtek a lehetőségek. Szinte mindenhol a világon óriási kielégítetlen igény volt az értelmi fogyatékosok versenysportjára, melyben több tényező is szerepet kapott. Egyrészt az értelmi fogyatékos emberek nagy száma (a lakosság 2–3%-áról van szó), akik korábban indokolatlanul kiszorultak a versenysportból, holott az iskolai nevelésben, főként a speciális iskolák nevelésében a sport fontos szerepet kapott. De nem lehet hatékony, ha nincs húzóerő, ha az iskola felől nincs kimente a versenysport felé. Másrészt a normalizáció és integráció elvei a civil és a szociális szféra erőfeszítéseinek köszönhetően terjedésnek indultak, így egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy az értelmi fogyatékos embernek is helyet kell szorítani a világban, többek között a versenysport világában is. Gyorsította a fejlődést az is, hogy az IPC hajlandóságot mutatott az értelmi fogyatékosok integrálására, bár – és ez volt a későbbi problémák egyik oka – az integrációt úgy fogta fel, hogy elég kinyitni a kaput.

Az IPC-rendszer INAS által is használhatóvá tétele, a valódi inklúzióhoz szükséges feltételek megteremtése nem történt meg. Az ajtó kinyitása nem jelentette az INAS teljes jogú tagkénti el- és befogadását az IPC-be. A sporttechnikai, szabályozási és igazolási rendszer nem adaptálódott az értelmi fogyatékosok kategóriáinak igazolási és ellenőrzési rendszerébe. Az INAS leigazolási és ellenőrzési rendszerét lényegében meg sem ismerték, nem volt kommunikáció, szakmai együttműködés a két szerevezet között. Először a sysdney-i botrány után kezdtek az IPC sportági vezetői az INAS igazolási rendszere iránt érdeklődni. Ekkor fejezték ki elégedetlenségüket amiatt, hogy az más, mint az IPC által a mozgássérültekre és látássérültekre alkalmazott rendszer. Követelték a sportspecifikus felmérést, aminek semmiféle előzménye nem volt, nem létezett tapasztalat, nem volt kidolgozott és validált mérési metodika, tehát lehetetlen lett volna „előjönni" vele. Az IPC úszószövetsége IPC-versenyeken és a Global Games-en olyan felméréssel, ellenőrzéssel próbálkozott, ahol lepontozták az értelmi fogyatékos úszókat a mozgássérültekre kidolgozott tesztekkel, például, hogy mekkora erő van a sportoló karjában, lábában, ataxiás-e, van-e eltérés a két oldala között, vagy rövidebb-e valamelyik végtagja. Szerencsére azóta már van előrelépés, a két koncepció közeledett, és az INAS létrehozta, az IPC szakemberei pedig elfogadták azt az igazolási és klasszifikációs rendszert, mely részben korábbi szakértői vizsgálati dokumentumok, részben sportspecifikus felmérés és a versenyeken elvégezhető tesztek alapján bizonyítják az INAS-hoz tartozó sportolók jogosultságát és sportonkénti besorolását, vagyis klasszifikációját az egyetlen paralimpiai osztályba. A MÉS villámgyors fejlődése sorra hozta a sporteredményeket, a sikereket

hazai és nemzetközi szinten. Egyre népszerűbb lett a sport az értelmi fogyatékosok körében. 1999-ben a MÉS eseménynaptárában 14 országos verseny szerepelt, mely 2003-ra fokozatosan 40-re emelkedett további 30–40 egyéb nyílt sportesemény mellett. A nemzetközi részvételi lehetőségek száma is megnőtt, egyrészt az olcsóbb európai regionális versenylehetőségek számának növekedésével, másrészt a MÉS sportolóinak és versenyeinek elismertsége miatt, ami nagyobb támogatást eredményezett. A MÉS aktív sportágainak száma 15-re, az aktív tagszervezetek száma 120 emelkedett, az INAS követelményei szerint leigazolt versenyzők száma pedig 1600 fő volt.

A sydney-i paralimpia a MÉS-sportolók sikersorozatát jelentette. A MÉS sportolói 72 pontot hoztak a magyar csapat 160 paralimpiai pontjából. A MÉS sportolóival a magyar csapat addigi második legsikeresebb paralimpiáját zárta összesen 23 éremmel. Tehát az értelmi fogyatékos résztvevők egyenrangú félként vettek részt, és nagyban hozzájárultak a magyar csapat sikeréhez. A paralimpiai eredményeket a sportpolitika is elismerte, *Sánta Krisztiánt* és a fiúk úszóváltóját az év sportolójává választották, a paralimpián eredményt elérők közül pedig Magyar Köztársasági Érdemrendet kapott *Mentes Éva, Sánta Krisztián, Szedő Tibor, Majer Gábor, Rácz János, Hoffer József* és *Rákhely Béla, Ponyori Sándor* és *Orsós Mária,* valamint *Gruiz Katalin*.

Sajnos a sydney-i botrány komoly akadályt gördített mind az INAS, mind a MÉS töretlen fejlődése útjába, és bár egy ideig még vitte a lendület az egyes sportágakat, a MÉS legjobb időszakában megtalált és kinevelt tehetségek alig-alig pótlódtak.

Az értelmi fogyatékosok versenysportjának nemzetközi képviselő szervezete, az INAS-FID

Az Értelmi Fogyatékos Személyek Nemzetközi Sportszövetsége (INAS-FID: International Sports Federation for Persons with Intellectual Disability) – újabban leegyszerűsítve csak INAS – 1986-ban alakult azzal a céllal, hogy az értelmi fogyatékos sportolók teljesítménycentrikus, normalizált és integrált sportját, a nemzetközi versenysportrendszert fejleszszék és csatlakozzanak a paralimpiai mozgalomhoz.[1] Az akkori INAS azonnal csatlakozott a Nemzetközi Koordináló Bizottsághoz (ICC = International Coordinating Committee), mely a megalakuló (1989) IPC (International Paralympic Committee, Nemzetközi Paralimpiai Bizottság) közvetlen elődje.

Az INAS-tagországok száma induláskor 14 volt, ma 80 ország vesz részt a mozgalomban.

Az INAS 1988-ban tartotta első közgyűlését Madridban, és 1989-ben már megtartotta az első Világjátékokat (1st World Games for Athletes with an Intellectual Disability) Svédországban, Harnösandban.[2]

A Barcelonai Olimpiai Játékokra az INAS még nem volt hivatalos, így a mielőbbi csatlakozás reményében a paralimpiával párhuzamosan Madridban rendezte meg a világjátékokat Értelmi Fogyatékos Személyek Első Paralimpiai Játékai címmel (akkori néven: Paralympic Games for Persons with Mental Handicap), 70 nemzet részvételével. A madridi paralimpia hatalmas lökést adott a részt vevő országoknak, elsősorban az olyan kezdőknek, mint Magyarország. Itt találkozhattunk először a sportban alkalmazható jó gyakorlatokkal, a letisztult elvekkel, valamint a versenysport, az élsport elvárásaival, ami – akkor még nem volt evidens – nem különbözött a fősodor elvárásaitól. Személyes kapcsolatokat alakíthattunk ki a tudatosan építkező, magas szinten működő országok sportvezetőivel, edzőivel és az elméleti alapokat kidolgozó szakemberekkel.

A széles körű madridi program (becslés szerint 1200 sportoló) jó alkalom volt a sporteredmények széles nemzetközi körben történő felmérésére és a meglévő potenciál felmutatására. Ennek alapján

1 INAS (2016): INAS website. http://www.inas.org Letöltve: 2016. augusztus 14.
2 Az INAS története (2016): History of INAS. http://www.inas.org/about-us/who-we-are-2/history-of-inas Letöltve: 2016. augusztus 14.

az IPC az 1996-os Atlantai Paralimpiai Játékokon egy kisebb programot indított értelmi fogyatékos sportolók számára azzal a céllal, hogy megalapozza Sydneyben a teljes körű részvételt atlétika, úszás, kosárlabda sportokban.

Az INAS a küldetését így fogalmazza meg. *„Az a meggyőződésünk, hogy az értelmi fogyatékosság nem lehet akadálya a sport élvezetének és annak, hogy egy sportoló a legjobb lehessen. Az NAS jövőképe az, hogy az értelmi fogyatékos sportolók az egész világon lehetőséget kapjanak a sportban a kiválóság eléréséhez és a magas szintű versenyekhez."*[3] Az INAS ma évi 15 regionális és világversenyt szervez 13 sportágban, szoros együttműködésben a nemzetközi és nemzeti sportszövetségekkel. Ezeken a versenyeken 2015-ben 4500 sportoló vett részt 5 kontinens és 80 ország 130 000 nemzeti versenyrendszerbe bevont értelmi fogyatékos sportolójának képviseletében. A lehető legszélesebb körű együttműködéssel az INAS fő céljai az értelmi fogyatékosokkal szembeni attitűd pozitív irányú megváltoztatása, a fősodor sportjában meglévő lehetőségek kihasználása, és az értelmi fogyatékosok szükségleteit kielégítő új utak fejlesztése, hogy a sportolókat az értelmi fogyatékosság ne akadályozza akár a legmagasabb szintű versenyeken való részvételben.

A versenyrendszer működtetéséhez kötődően ranglistákat és adatbázist tart fenn a regionális és világrekordokról (INAS-rekordok és -ranglisták, 2016), és működteti a Igazolási Bizottságot (Eligibility Committee, 2016), melynek feladata a igazolásokra vonatkozó szabályok megalkotása, a működés megszervezése és ellenőrzése, szakértői útmutatás, tanácsadás az igazolást végző tagszervezeteknek.

3 Az INAS jövőképe (2016) INAS vision. http://www.inas.org/about-us/who-we-are-2/who-we-are Letöltve: 2016. augusztus 14.

Kovács Brigitta: A vakok és gyengénlátók (látássérültek) sportéletének hazai fejlődéstörténete

József Nádor és családjának erkölcsi és anyagi támogatásával vakok számára 1825-ben intézetet alapítanak. Fontos dátum a sok költözés és az árvízi katasztrófa után, hogy az addig adományokból működő iskolát 1873-ban államosítják. *„A Hungária út és az István út sarkán lévő teleket (ma: Ajtósi Dürer sor 39.) 1892-ben megvásárolják, és a szecessziós stílusban épült palotába 1901-ben költöznek."*[1] *„A testi nevelés, a szecessziós palota, Vakok Budapesti Királyi Országos Intézet falai között, már 1903–1905. tanév értesítőjéből tudható, hogy minden évfolyamban 3–6 órában volt jelen.*[2]

A vakok érdekvédelme, amit a korabeli emberi felelősségérzet hívott életre, csak ezt követően, 1901-ben alakult meg a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület néven. A Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége elnevezést 1976-tól használják.[3] *„A szövetség kereteiben kezdődhetett el először a sporttevékenység, ahol sakkozni kezdtek. A vakok iskolájában a második világháború előtt a klasszikus értelemben vett sportolás gyakorlatilag nem létezett, ami a felnőtt korú vakok számára jelentett volna rekreációs, esetleg versenyzési lehetőséget."*[4] Az 1948–1949-es tanévben Zichó József vak zenetanár megalakította a diákok számára a sakkozók körét. Zichó József személyéhez köthető a fiatal és felnőtt vakok versenyszerű sportolásának beindítása. A látókkal integrált versenyeken való eredményes szereplés hatására, a vakok szövetségének támogatásával, 1950-ben sakkszakosztályt alapítottak.[5]

Az alapítók közül Zichó József mellett még Dénes József, valamint az edzők közül Osváth András és dr. Vécsei Zoltán és kisebb kihagyással a mai nap is aktív Molnár István nevét érdemes kiemelni.

A sakkozók folyamatosan bekapcsolódtak Budapesten a harmadosztályú bajnokságok sorozatába, s beindult a vakok nemzetközi sakkversenysorozata is. Az eredményeket jelzi, hogy 1964-től sakkozóink a vakok sakkolimpiáján jó eredményeket értek el. Második, majd ötödik hely megszerzése mutatta magas színvonalú képességeiket az évről évre növekvő létszámú csapatok között. 1996-ban a már 36 országot felsorakoztató versenyen 8. helyezést ért el Erős Pál, Voján István, Rév Miklós, Nemes György, Dénes József részvételével a magyar csapat. A kezdeti időszakban női sakkcsapat is létezett Németh Anna, Lévai Margit, Dénesné Rak Irma és Kolle Mária részvételével.

A sakkszakágat 1957-ben az atlétikai szakág követte, amelynek létrehozásában Rapcsó Ferenc, Huczka Erzsébet, Borbély Pál, Kucsik Erzsébet vállalt kimagasló szerepet.

A másodpercben és centiméterben mért eredmények serkentőleg hatottak a vak ifjúságra is, ezt aknázta ki testnevelőként dr. Ilosvay Sándor és Dosekné (Ervin néni). A felmérőversenyeket kezdetben levelezős rendszerben bonyolították, ami azt jelentette, hogy mindenki a saját országában versenyzett, és az eredményeket mérték egymáshoz. A tényleges nemzetközi találkozókat először 1956-ban Prágában, majd 1985-ben Leningrádban rendezték, ahol csapatban és egyénileg is nyertek a magyar atléták.

1 www.vakisk.hu/iskolank-tortenet

2 Osváth Péter (2006): A vakok testnevelésének története Magyarországon az első világháborúig. *Magyar Sporttudományi Szemle,* 7. évf. 28. sz. 2006, 4. 35–36. p.

3 Gordosné dr. Szabó Anna (1998): A látássérültek ügyének alakulása Magyarországon – az első figyelemfelhívástól napjainkig. In *Látássérültek Magyarországon.* 11–41. p. | www.mvgyosz.hu

4 Osváth Péter (2006): A vakok testnevelésének története Magyarországon az első világháborúig. *Magyar Sporttudományi Szemle,* 7. évf. 28. sz. 2006, 4. 35–36. p.

5 Dénes József: A látássérültek sportjáról. *Fejlesztő pedagógia,* 2002. 4–5 sz., 26–27. p.

A vakok általános iskolájából kikerülő fiatalok maguk kezdtek a Május 1. u. 21- ben lévő intézet udvarán pályát építeni, ástak, betonoztak, salakpályát hengereltek. A hetvenes évek elejéig többször rendeztek több ország részvételével spartakiádot: 1965-ben Prágában, 1968-ban Moszkvában, 1974-ben Várnában, de több szomszédos országgal is összemérték a tudásukat atlétáink. A turisztikai szakág 1966-tól kezdte meg működését, amit a természetet szerető és azt felfedezni vágyó sporttársak hozták létre olyan alapítókkal, mint Mészáros Károly, Monostori József, Szanyi Imréné és olyan túravezetőkkel, mint Kübler Jenő vagy Valentin Zoltán.

1963-ban a szakágak Wesselényi Miklós néven kezdetben sportkörként, majd később önálló sportegyesületként működtek. Az első elnök Horváth József volt. A második ciklustól Dénes József volt az elnök egészen 2002 decemberéig, majd utána Orsós Zsolt vette át az elnöki tisztséget.

A vakok Wesselényi Miklós Sportegyesülete először 1976–1977-ben a lőcsei csapat bemutatója után szervezett csörgőlabdacsapatot, amely bekapcsolódott a környező országok vak sportolói részére rendezett versenyekbe. 1977–78 óta indul magyar csörgőlabdacsapat különböző nemzetközi és hazai tornákon. 1980-ban létrehozták az önálló szakosztályt. Első edzőjük Dosek Lajosné (becenevén: Ervin néni) volt, majd utána hosszú időn át Tálasi Ferenc készítette fel a csapatot a különböző versenyekre. 1981-ben az első Eb-n csapatunk az első helyet szerezte meg, olyan csapattagokkal, mint Dinya Imre, Gubucznai Imre, Kelemen József, Szabó András, Szilasi Ferenc. Az 1984-ben a New-Yorkban megrendezett paralimpiai játékokon válogatott csapatunk már képviselte országunkat. Az utánpótlás-fejlesztésbe 1991-től bekapcsolódott a Vak Diákok Sportegyesülete, és 1993-ban megalakult Gyengénlátók Diáksportköre. A diáksport-egyesület 1991-től sorra nyerte az ifjúsági versenyeket, s később ez a csapat alkotta a 2000-es, Sydneyben megrendezett paralimpia csörgőlabda-válogatottját.

Új fordulat következett 1981-től, amikor megalakult az IBSA (International Blind Sports Assotiation, Látássérültek Nemzetközi Sportszövetsége) a már akkor jól működő Vakok Nemzetközi Sakkszövetsége (IBCA) mellett.

A két- és háromoldalú nemzetközi tornák és spartakiádok mellett részt vettünk a nagyobb versenyeken is: Európa-bajnokság, világbajnokság, paralimpia. A versenyeknek ezután már az IBSA biztosította a hivatalos sportszakmai hátteret. A látássérült sportolók igyekeztek az élvonalba bekerülni, és ez sikerült is, elsősorban atlétáinknak: Oláh Józsefnek, Tóthné Kurilla Zsuzsannának, Csák Józsefnek, Czuth Gábornak, Pazinczár Attilának, Németh Lászlónak, Nagy Dénesnek, Mészáros Istvánnak, Hegedűs Bélának.

A nyolcvanas évek végén, a kilencvenes évek elején, tandemkerékpáros-egyesület is működött. Szabadidősportként teret hódított a showdon (vakok asztalitenisze), ami soha nem emelkedett magasabb, versenyszintre, megmaradt szabadidős játéknak. A sportolási lehetőségek közül 1994-ben egy újabb területet sikerült a miskolci látássérült sportolóknak meghódítani, a kilencfás tekét. Antal István vezetésével négy év kemény munkája meghozta eredményét. 1998-ban a kassai Európa-bajnokságon a csapat – Sisenszki Péter, Nagy László, Csengeri István, Nagy István, Sisenszki Tünde, Muzsla Tünde – harmadik helyezést ért el.

1993-ban újabb jelentős változás következett be a látássérültek hazai sportéletében. Ebben az átalakulást jellemző korszakban, az 1977-ben az OTSH által létrehozott Vakok Testnevelési és Sportbizottsága (VTSB) jogutódjaként megalakult a Magyar Vakok és Gyengénlátók Sportszövetsége (MVGYSSZ). A sportszövetség ettől kezdve önálló jogi személyként biztosította az alapszabályban, illetve a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott célok és feladatok ellátását. Kezdetben a szervezet tagegyesületeinek száma nem érte el a tízet, de később ez a szám húszra nőtt. A Magyar Vakok és Gyengénlátók Sportszövetsége egyik alapító tagja volt az 1997-ben megalakult Magyar Paralimpiai Bizottságnak.

Az MVGYSSZ elnöki feladatait 1997 és 2005 között Tóthné Kurilla Zsuzsanna[6] látta el.

Az atlétika, sakk és csörgőlabda mellett az 1982-ben az újonnan átadott Gyengénlátók Általános Iskolájában és 1998-ban a vakok iskolájában megépített uszodában indulhatott el, kezdetben a gyengénlátók, majd a vak gyerekek hazai úszósportja. 1999-ben újabb sportággal, a dzsúdóval bővült a látássérültek sportolási lehetősége.

A látássérült fiatalok sportba történő bevonását jelentősen felgyorsította az 1992-ben megalakult Vak Diákok Sportegyesülete (VDSE) és a 2003-ban létrejött Gyengénlátó Diákok Sportegyesülete (GYDSE). Az Ifjúsági és Sportminisztérium támogatásával megindították a Látássérültek Országos Ifjúsági Bajnokságát. Őszi és tavaszi fordulóban, három sportágban – atlétika, úszás, csörgőlabda – mérték össze felkészültségüket a látássérült tanulók. A bajnoki rendszerben négy társintézmény diákjai – a Vakok Batthyányi László Gyermekotthona, Római Katolikus Óvodája, Iskolája, a pécsi Látássérült Fiatalok Speciális Szakiskolája, a debreceni Dr. Kettesy Aladár Általános Iskola és Kollégium, Pedagógiai Szakszolgálat, a Vak Diákok Sportegyesülete, valamint a Gyengénlátó Diákok Sportegyesülete – vettek részt.[7]

A Magyar Vakok és Gyengénlátók Sportszövetsége ebben a formában működött Tóthné Kurilla Zsuzsanna elnökletével egészen 2005. április 8-ig. Elnöksége alatt Zsuzsanna több nyilatkozatot is adott, de a kutatómunka során csak néhány került elő. Az MTVA archívumában megtalált, Tóthné Kurilla Zsuzsannával készült interjú[8] részleteit az e-könyvben adjunk közre.

Az athéni paralimpiát követő tisztújító közgyűlésen Tóthné már nem kívánt indulni, így a közgyűlés döntése értelmében Tardos János lett az elnök. A közgyűlést után az MVGYSSZ megújította a szabályzatait, és a könnyebb használat érdekében új nevet is választott: Magyar Látássérültek Sportszövetsége (MLS) néven működött egészen 2009. május 23-ig.

Ekkorra a Magyar Látássérültek Sportszövetsége és a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége – minden törekvésük ellenére – működésképtelenné vált.[9]

2009-ben a FONESZ elnöksége összesen 16 millió forintot irányzott elő a teljes paralimpiai mozgalom számára akkor, amikor ez az összeg a látássérültek költségvetésére sem lett volna elegendő. Költségcsökkentés végett ekkor merült fel a két szervezet egyesítése. Abban reménykedtek, hogy az infrastruktúra csökkentésével talán több pénz marad a sportra. Még ebben az évben egyesült a két szervezet Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MLMS) néven. Tardos János lemondott elnöki tisztségéről, az új szervezet élére pedig Növényi Norbert olimpiai bajnokot választották.

Az MLMS sem volt hosszú életű szervezet, mert 2012. március 9-én további fúzió következett, speciális céllal működő új szövetséget hoztak létre. Az új szervezetet a Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége (FMSZ) néven jegyezték be, és Godór Lászlót választották elnöknek. Közben az IPC és/vagy a sportágak kvalifikációs rendszere, valamint a sportági szakszövetségekbe történő integráció a látássérültek sportját is jelentősen – nem biztos, hogy

6 ***Tóthné Kurilla Zsuzsanna*** (1953–2010) Budapesten született. Veleszületett szürkehályog miatt a szemét először háromévesen majd, tizenhárom évesen ismét megoperálták, sajnos látása sosem javult. A csökkentlátók csepeli bentlakásos iskolájába járt. A felső tagozatot már a vakok iskolájában fejezte be. A sporttal, azon belül az atlétikával a vakok Wesselényi sportkörében ismerkedett meg. Nővére és osztálytársai visszaemlékezése szerint mindig szerette a testnevelésórákat, főként a kislabdadobást. Az elsők között volt futásban. Akkori testnevelő tanára, Dosek Lajosné – ahogy mindenki ismerte, Ervin néni – biztatására rendszeresen kezdett járni a sportkör atlétikai edzéseire. Még nem volt 15 éves, amikor tagja lett a Vakok és Csökkentlátók Szövetsége Wesselényi Sportkörének, és igazolással rendelkező atléta lett. Az élete része lett a sport, a sportkör volt a tágabb családja. Ott ismerkedett meg Tóth István edzővel, akihez 1973-ban férjhez ment, és akitől fia, Balázs és lánya, Éva született. Sportolói pályafutását számos szép eredmény jelzi. Többek közt az 1983-as várnai Európa-bajnokságon aranyérmes lett magasugrásban, 1985-ben a római Európa-bajnokságon ismét aranyérmet nyert magasugrásban, míg 1987-ben a moszkvai Európa-bajnokságon diszkoszvetésben a dobogó harmadik helyét foglalhatta el. A 90-es évek vége felé tisztséget vállalt a vakok sportéletében, felhagyott az aktív sportolással. Versenyeket szervezett és bonyolított, adminisztratív ügyeket intézett. 1997-ben a Magyar Vakok és Gyengénlátók Sportszövetségének közgyűlése elnöknek választotta, ezt a tisztséget hét éven keresztül töltötte be. Elnökké kinevezésekor még csak úszásban, atlétikában, csörgőlabdában és sakkban képviseltette magát a hazai látássérültek sportja, de áldozatos munkájának köszönhetően a szervezet további sportágakkal bővült: természetjárás, dzsúdó, teke. A szabadidőspor mellett a versenysportrendszerek fejlődése is nevéhez köthető. Elnöksége alatt megduplázódott az igazolt sportolók létszáma, s az addig főleg Budapestre korlátozódott látássérültsportot további hét megyére terjesztette ki. A Magyar Vakok és Gyengénlátók Sportszövetségén keresztül alapító tagja és hét éven keresztül elnökségi tagja volt a Magyar Paralimpiai Bizottságnak. A Louis Braille-emlékérem bronz fokozata (1996) és a Paralimpiai Érdemérem (2006) tulajdonosa. Tóthné Kurilla Zsuzzsanna hosszan tartó súlyos betegség után életének 57. évében, 2010-ben hunyt el. (Forrás: Kovács Brigitta 2016)

7 www.gyengenlatok.hu/magyar/gydse.htm

8 Forrás: MTVA arcívum (2017)

9 Levél (2009): Szekeres Pál (MMS) és Tardos János (MLS) elnökök közös levele a szövetségeik tagsága számára. (2009.04.15.)/ MLS-FMSZ irattár

szerencsésen – átalakította. Szűkebb lett azok száma, akik a paralimpiai sportágakban versenysportolóként lehettek jelen. A riói játékokon atlétikában senki nem indulhatott, dzsúdóban két sportoló, kerékpárban egy sportoló egy segítővel vehetett már csak rész.

ATLÉTIKA

Esemény, év, város	Helyezés	Versenyszám	Versenyző	Kategóra
PARALIMPIA				
1976 Toronto	3.	100 m-es síkfutás	Oláh József	B3
1984 New York	1.	magasugrás	Oláh József	B3
1984 New York	2.	gerelyhajítás	Czuth Gábor	B3
1984 New York	2.	pentatlon	Németh László	B2
1988 Szöul	2.	súlylökés	Nagy Dénes	B3
1992 Barcelona	3.	diszkoszvetés	Pazinczár Attila	B3
1996 Atlanta	6.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
1996 Atlanta	6.	súlylökés	Hegedűs Béla	B1
2000 Sydney	7.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
VILÁGBAJNOKSÁG				
1986 Göteborg	2.	súlylökés	Paziczár Attila	B3
1986 Göteborg	2.	hármasugrás	Oláh József	B3
1986 Göteborg	2.	pentatlon	Csák József	B3
1986 Göteborg	3.	súlylökés	Nagy Dénes	B3
1990 Assen	2.	súlylökés	Nagy Dénes	B3
1990 Assen	2.	pentatlon	Pazinczár Attila	B3
1990 Assen	2.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
1994 Berlin	3.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
1995 Valencia	két 2.	diszkoszvetés, súlylökés	Pazinczár Attila	B3
1995 Valencia	3.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
1998 Madrid	4.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
EURÓPA-BAJNOKSÁG				
1981 Fulda	két 3.	távol- és magasugrás	Oláh József	B3
1983 Várna	két 1.	magas- és hármasugrás	Oláh József	B3
1983 Várna	1.	magasugrás	Tóthné Kurilla Zsuzsanna	B3
1983 Várna	2.	pentatlon	Csák József	B3
1983 Várna	3.	távolugrás	Oláh József	B3
1985 Róma	1.	magasugrás	Tóthné Kurilla Zsuzsanna	B3
1985 Róma	2.	pentatlon	Németh László	B2

1985 Róma	2.	távolugrás	Oláh József	B3
1985 Róma	3.	hármasugrás	Oláh József	B3
1985 Róma	3.	súlylökés	Czuth Gábor	B3
1985 Róma	3.	gerelyhajítás	Czuth Gábor	B3
1987 Moszkva	3.	diszkosvetés	Tóthné Kurilla Zsuzsanna	B3
1987 Moszkva	3.	súlylökés	Nagy Dénes	B3
1987 Moszkva	3.	5000 m-es síkfutás	Mészáros István	B2
1989 Zürich	2.	magasugrás	Oláh József	B3
1989 Zürich	2.	pentatlon	Pazinczár Attila	B3
1991 Caln	két 1.	gerelyhajítás, diszkoszvetés	Pazinczár Attila	B3
1991 Caln	két 2.	súlylökés, diszkoszvetés	Nagy Dénes	B3
1991 Caln	3.	súlylökés	Pazinczár Attila	B3
1991 Caln	3.	távolugrás	Oláh József	B3
1993 Dublin	1.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
1993 Dublin	3.	távolugrás	Pazinczár Attila	B3
1997 Riccione	2.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
1997 Riccione	3	diszkoszvetés	Pazinczár Attila	B3
1999 Portugália	4	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3

SAKK

Esemény	Év, hely	Helyezés
Sakkolimpia	1964 NDK	2.
Sakkolimpia	1968 Anglia	7., 8.
Sakkolimpia	1972 Jugoszlávia	8.
Sakkolimpia	1980 Hollandia	6.
Sakkolimpia	1996 Brazília	9.
Világkupa	1998 Spanyolország	8.

TEKE

Év, hely	Helyezés	Megjegyzés
1998 Szlovákia	3.	
1999 Románia	5.	
2000 Magyarország	4.	
2001 Csehország	4.	egyéniben Sisenszki Péter B2 1. hely
2002 Szlovákia	5.	egyéniben Keresztesi Lajosné B2 1. hely

GOALBALL

Események	Helyszín	Helyezés
Paralimpia	1984 New York	8.
	1988 Szöul	4.
	1992 Barcelona	10.
	1996 Atlanta	8.
	2000 Sydney	8.
Világbajnokság	1986 Bremond	6.
	1990 Calgary	11.
	2002 Brazília	6.
Európa-bajnokság	1981 Fulda	1.
	1983 Greve	7.
	1985 Ostyn	3.
	1987 Anglia	7.
	1989 Veike	6.
	1991 Lahti	3.
	1993 Laughboro	3.
	1995 Velence	1.
	1997 Stockholm	5.
	1999 Birmingham	2.
	2001 Budapest	1.

Összeállította Kovács Brigitta (2016)

Nádas Pál: A Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) megalapításával új időszámítás kezdődött

„Tanuljanak meg akarni, mert akarni annyit jelent, mint célt érni."
(Takács Károly)

A Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS) 1989-ben, a Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége (MÉS) 1992-ben, a Magyar Vakok és Gyengénlátók Sportszövetsége (MVGYSSZ) 1994-ben alakult meg. A mozgáskorlátozott, a látássérült és az értelmi fogyatékos paralimpiai sportolók érdekében, mint legfőbb közös országos sportszervezetet Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) néven 1997. szeptember 13-án alapította meg a három sérülésspecifikus sportszövetség, az MMS, a MÉS és az MVGYSSZ. A Fővárosi Bíróság 7761-es sorszámon vette nyilvántartásba a Magyar Paralimpiai Bizottságot.[1]

Az MPB közvetlen megalakításának előkészítése, az akkori törvényeknek megfelelő alapszabály kimunkálása Nádas Pál, Pancsa József és Szekeres Pál nevéhez köthető. Az alakuló közgyűlésen jelen volt dr. Aján Tamás, a MOB főtitkára, Molnár Zoltán, az NSI főigazgatója, Tóth József, az OTSH munkatársa.

Pancsa József MMS-elnök nyitógondolatait követően elkezdődött az alakuló és alapító közgyűlés. Az alapszabályt – a jól előkészített egyeztetést követően – a közgyűlés különösebb vita nélkül elfogadta. A MEOSZ-székházban lezajlott alakuló közgyűlés dr. Galántai Ambrust[2] választotta elnöknek. Alelnök Pancsa József, lett, míg az elnökség tagjai Beliczay Sándor, dr. Gruiz Katalin, Nádas Pál, Páni Róbert, Szabó Ferenc, Tóthné Kurilla Zsuzsanna lettek. *„Bejelentem, hogy ezerkilencszázkilencvenhét szeptember tizenharmadikán délelőtt tíz órakor megszületett a gyermek, megalakult a Magyar Paralimpiai Bizottság (…) utána már csak rajtunk múlik, tőlünk függ, hogy milyen hosszú lesz az élete* – mondta ünnepélyesen Nádas Pál, akinek ezzel nagy álma vált valóra."[3]

Az alakulóülés záróeseményeként dr. Facskó István, a *Samsung Magyarország* igazgatója tett közérdekű bejelentést: *„… a szeptember 20-i Samsung Futófesztivál minden nevezője után 0,5 USD dollárnak megfelelő forintösszeget utalnak át a Magyar Paralimpiai Bizottság számlájára"*. Dr. Galántai elnök úr közgyűlési zárszavában köszönetet mondott a felajánlásának, majd megköszönte a közgyűlés bizalmát: *„… az elnöknek legyenek diplomáciai kapcsolatai, legyen tárgyalási rutinja, s hogy egy jó, szakmailag megfelelő csapatot maga köré vonva irányítsa a munkát. Az előző feltételeknek talán megfelelek, az utóbbira pedig a küldöttek által megválasztott elnökség jelenti a garanciát"*[4] – mondta dr. Galántai.

A politikai, társadalmi és gazdasági rendszerváltást követően, pártállástól függetlenül, az ország gazdasági nehézségei ellenére egyre-másra újabb és újabb esélyt kapott a mozgás- és látássérültek sportmozgalma és a kialakulóban lévő paralimpiai mozgalom. A Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) közvetlenül

1 Fővárosi Bíróság 7. Pk.61.075/1997/1./7761.

2 ***Dr. Galántai Ambrus*** (1945–2010) a Veszprém megyei Nagydémen született. Középiskolai tanulmányait Pápán végezte. Első – magyar-olasz szakos tanári – diplomáját Budapesten szerezte. Egyetemistaként az Eötvös Kollégium tagja volt. 1970 és 1972 között olasz tolmácsként dolgozott Dunakeszin. 1979-ben a Louisiana állambeli magyar faluban, Árpádhon Magyar Iskolában elemistákat tanított magyar nyelvre, miközben a New Orleans-i International House tanára is lett. Amerikai tartózkodása idején súlyos közúti balesetet szenvedett. Általános iskolai tanár, majd a művelődési ház igazgatója volt Dunakeszin. 1976 és 1988 között a Fóti Gyermekváros tanára. Kiváló pedagógus kitüntetés birtokosa. 1979-től 1983-ig az amerikai Lousiana állam egyetemeinek vendégtanára. 1988–1989-ben a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen tanított, közben óraadó a SOTE idegen nyelvi lektorátusán. Népművelés-felnőttoktatás szakon diplomázott a debreceni KLTE-n. Jogi végzettséggel az Országos Társadalombiztosítási Főigazgatóságon vállalt munkát. Innen került áthelyezéssel a Külügyminisztérium állományába. 1993–1997: római, majd 2000-től 2003-ig Los Angeles-i konzul. A Magyar Paralimpiai Bizottság elnöke. 2007 után nyugdíjas. (Életrajzi kislexikon. ELTE Eötvös József Collegium 105. |Kollár Albin: Galántai Ambrus. *Nyugati Hírlevél*, 2012,156. sz.

3 Szűcs Miklós: Az álom valóra vált. *Nemzeti Sport,* VIII. 251., 1997. 09. 14., 17. p.

4 Szűcs Miklós: Az álom valóra vált. *Nemzeti Sport,* VIII. 251., 1997. 09. 14., 17. p.

a megalakulását követő esztendőben (1998) a Magyar Köztársaság költségvetési tényezőjévé lépett elő. A Magyar Köztársaság költségvetésében a parlamenti képviselők szavazata alapján a Magyar Paralimpiai Bizottságot, külön költségvetési címsoron, 16 millió Ft állami támogatásban részesítették. Ettől az időponttól mondható, hogy az országos politika a legmagasabb szinten ismerte el a hazai paralimpiai mozgalmat. *„1998-ban az állami költségvetésben külön címsorban két országos fogyatékos-sportszövetség is részesült, a Magyar Paralimpiai Bizottság (16 millió Ft) és a Magyar Speciális Olimpia Szövetség (8 millió Ft)"*[5] Az MPB, a Magyar Köztársaság éves költségvetésében, külön során először jelent meg. Az országgyűlés döntéséhez, természetesen előbb (1997 szeptember 13.) az MPB-nek meg kellett alakulnia. A politikai siker elérésében jelentős szerepe volt az 1989–1990. évi rendszerváltásnak, a már hazánkban huszonnyolc éve működő, a mozgáskorlátozottak sportmozgalma érdekérvényesítő szerepének, a paralimpiai sportolók sikereinek, amelyet a tömegkommunikáció (sajtó, rádió, tv stb.) már nem a sajnálat, hanem a tevékenység (sportteljesítmény) oldaláról közvetített. Mindezen előzmények után az országos politikai sikerhez kellett két, az ügyet önzetlenül támogató személy is: dr. Bakonyi Tibor országgyűlési képviselő és Molnár Zoltán, a MOB akkori főtitkára, valamint a parlament tagjainak többségi akarata.

Dr. Galántai Ambrus felkérése az MPB elnöki feladatára

Az elnöki posztra történő felkérésre dr. Galántai Ambrus így emlékezett: *„Amikor Vitray Tamás hírét vette, hogy korábbi mozgáskorlátozott riportalanyából diplomata, római konzul lett, tizenkét év után ismét kamera elé ültetett. Ezt a beszélgetést látta 1997 tavaszán a tévében Nádas Pál igazgató. Felhívott Rómában telefonon, s kifejtette, hogy egy diplomata, akiben a fogyatékos sportolók a hasonszőrű sorstársat is tisztelhetik, ideális kikristályosodási pontja lehetne a megalakuló Magyar Paralimpiai Bizottságnak. Felkért, vállaljam el az elnökjelöltséget. Hetekig viaskodtam, de végül ráálltam."*[6]

Az idő távlatából megállapítható, hogy nem kellett volna ilyen sokat, több mint hat évet késlekedni az MPB megalakításával. Rögtön 1989-ben, amikor az MMS és az IPC megalakult, akár sportegyesületi alapon kellett volna a paralimpiai játékok nemzetközi sportszervezetének legfőbb hazai ernyőszervezetét létrehozni. Az MPB megalapításával azonnal személyi konfliktusok is kezdődtek. Többször nyílt támadások vagy galád, a háttérben zajló titkos cselszövések, összeesküvések eredményezték az MPB vezetése körüli gyors változásokat. Az MPB megalakulásával a szervezetekben meglévő vezetői válságok nem szűntek meg. A személyes konfliktusok végig jellemezték a szervezetet, és többször vezetői válságot is eredményeztek az MPB működésében 1998-ban, majd 2001-ben, aztán 2007-ben és legutoljára 2015-ben is.

Az első MPB–elnökség: Pancsa József, Nádas Pál,Tóthné Kurilla Zsuzsanna, dr. Gruiz Katalin, Páni Róbert, Szabó Ferenc, dr. Galántai Ambrus elnök, Beliczay Sándor

5 Nagy Tamás: A sport mint közpolitika, avagy miből űznek sportot a politikusok. *Politikatudományi Szemle,* 2000 3-4 sz. p. 243–247. p. | Jády György (2006): Változások a fogyatékosok sportjában Magyarországon 2000–2005. *Magyar Sporttudományi Szemle,* 7. évf. 28. sz. 2006. 4. 29–34. p.
6 Arcképcsarnok. Mire a gyerek járni tanul. *Paralimpiai történetek,* MPB 396–397. p.

Dr. Galántai Ambrus a Magyar Köztársaság Külügyminisztériumának munkatársa nagyon rövid ideig, mindössze 1997. szeptember és 1998. december között volt az MPB elnöke. Nagyon rövid elnöksége alatt jutott el az MPB a Magyar Köztársaság költségvetésében a nevesítéséhez. A belső harcok és jogtalan politikai vádaskodások lemondásra kényszerítették. A konfliktus kiváltó oka már akkor elkezdődött, amikor Galántait még meg sem választották. Pancsa József szeretett volna elnök lenni, de Nádas megjelent dr. Galántai Ambrus ötletével, aki személyes érintettsége mellett négy nyelven beszélt. Az MPB első főtitkári kinevezésének körülményei és a háttérismeret hiánya is okozta idő előtti lemondását. Az MPB pályázatot írt ki a főtitkári állás betöltése érdekében, amelyre négy pályázat érkezett (Tóth Ildikó, Kovács Brigitta, Farkas Kata, Urvári Sándor). A döntést jelentősen befolyásolta az a tény, hogy az OTSH-ban dolgozó főmunkatárs az egyik pályázót nyomatékosan támogatta. A döntéshozatalkor az MPB számára előnyösnek tűnő személy feltételezett kapcsolati rendszere jelentős hatással volt a döntéshozókra. Akkor még senki sem gondolta, hogy ez a feltételezés majd a visszájára fordul. Nagyon hamar kiderült, hogy konfliktus keletkezett a főtitkár és az elnök között a munkavégzésben és az információátadásban. Dr. Galántai Ambrus lemondását követően az új elnök megválasztásig Pancsa József MPB-alelnökként irányította a szervezetet.

Gyurcsány Ferenc sportminiszter és Alföldy László a Törekvés SE Paralimpiai Sportcentrum átadásakor

Alföldy Lászlót[7] az MPB második elnökének választották az 1999. február 13-án megrendezett közgyűlésen.

A kilenc főre bővített elnökségben négy személycsere is történt. Szekeres Pál helyettes államtitkár lett a szervezet alelnöke és a három sérülésspecifikus sportszövetség elnökei mellett Engelhardt Katalin úszót, Szűcs Miklós újságírót és dr. Bakanek György orvost választották az elnökség tagjai sorába. Az elsődleges feladatunk – nyilatkozta Alföldy megválasztását követően –, „*…hogy a jelentős állami támogatás mellé felépítsünk egy olyan szponzori háttércsoportot, amelynek segítségével még jobb körülményeket tudunk*

7 ***Alföldy László*** (1948–2006) általános iskolába Budapesten a Hernád u. 46.-ba járt. Középiskolai érettségijét a Kölcsey Ferenc Gimnázium tanulójaként szerezte meg. A MÁV Vasúti Tisztképzőn és a Magyar Testnevelési Főiskola Sportszervezői Szakán szerzett diplomát. Első és utolsó munkahelye a Magyar Államvasutak volt. Pályafutását a Keleti pályaudvaron kezdte. Végigjárta a vasutas életút minden szakaszát. Ferencvárosban érett meg arra, hogy önálló vezetői feladatokat kapjon. Állomásfőnöke lett az Angyalföldi pályaudvarnak, majd a Józsefvárosi pályaudvar élére került, és közben rábízták a Keleti pályaudvar állomásfőnöki feladatának ellátását is. Édesapja hatására sakkversenyző volt. Vasutasszakosztályokban, országos csapatbajnokságok versenyein indult. A BVSC vívószakosztály elnökeként annak vezetését kiválóan látta el. A Józsefvárosi pályaudvar vezetőjeként sok kiemelkedő eredményességű versenyzőt (Szekeres Pál, Érsek Zsolt) tudott „sportállásban" foglalkoztatni, amellyel biztosította számukra a nyugodt felkészülés lehetőségét. 1999-ben vezetésével megalakult a Törekvés Sportegyesület vívószakosztálya a X. kerületben, melynek elnöke lett. Szekeres Pál, 1991. évi balesetét követően, általa ismerkedett meg a paralimpiai sportolók világával. Több alkalommal a magyar kerekesszékes vívócsapat nemzetközi versenyeinek magyar csapatvezetője volt. A Magyar Paralimpiai Bizottság (1999-től 2001-ig) második elnöke. Elnöksége és munkássága eredménye, hogy törvénybe iktatták az olimpiai érmesek életjáradékát követően a paralimpiai érmesek életjáradékát is. A magyar szempontból nagyon sikeres XI. Paralimpiai Játékokon a magyar paralimpiai csapat vezetője volt Sydneyben. A sydney-i paralimpia vezetői munkájának elismeréseként a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetést vehette át, amire nagyon büszke volt. Elévülhetetlen érdeme, hogy a kerekesszékes vívásnak hazai bázist teremtett. Elsőként hozta létre és alapította meg a Törekvés SE Bihari úti sporttelepén a paralimpiai sportcentrumot, amelyben nem tett különbséget sérült és ép sportolók között. Az esélyegyenlőség érdekében az épített környezetet akadálymentesítette, és ezzel a sportlétesítmény használatát minden sportoló számára megteremtette. A paralimpikonok sportban történő integrációja érdekében a Magyar Vívó Szövetségben kezdeményezte a kerekesszékes vívók szakágának létrehozását, és annak első vezetője lett. A paralimpiai sportok iránti elkötelezettségében nem a funkció birtoklása, hanem a feladatok megoldása, a segítőkészség legmagasabb szintjének szolgálata motiválta. Halála után az MPB a Paralimpiai Érdemrend kitüntetést adományozta számára, melyet szeretett testvére, Alföldy Tádé vett át. A paralimpiai sportcentrum vívóterme ma a nevét viseli – Alföldy László Vívóterem –, melynek falán ott van a fényképe, hogy mindig emlékeztessen minket arra az emberre, aki a megalakulásában a legnagyobb szerepet játszotta.

teremteni a sportolóinknak. Sietnünk kell, mert közelegnek a paralimpiai kvalifikációs versenyek. Emellett a mi területünkön is a legfontosabb az utánpótlás nevelése, a szervezetten, a lehetőségekhez képest profi módon kell tevékenykednünk. (…) egy olyan saját mozgássérült-sportklubot szeretnénk létrehozni, amelyben bárki megtalálhatja a számítását. Nem lesz könnyű, de mindent megteszünk érte. (…) Szeretném, ha Sydney után mindenki azt mondaná: ez igen, ez a bizottság tényleg jól működik." [8]

Az MPB 1999. május 20-án megtartott rendkívüli közgyűlésén Szekeres Pál helyettes államtitkár és az MPB alelnöke több olyan jelentős változást jelent be, amelyért sok évtizeden keresztül sikertelen küzdelem folyt. *„Eldőlt az is, hogy a paralimpikonok az egészségesekhez hasonlóan ezentúl pénzjutalomban részesülnek, sőt elfogadták a parajáradékot is. Ez azt jelenti, hogy 1984-ig visszamenő hatállyal az olimpiai érmesek bajnoki járadékában részesülnek."* [9] A bejelentések között a továbbiakban az is elhangzott, hogy a *„… paralimpikonok – a millenniumi ünnepségek keretében – most első alkalommal az olimpiai csapat tagjaival együtt teszik le az esküt."* [10]

A paralimpikonok teljesítményét hivatalosan is versenysportként kezdik értékelni

Az Ifjúsági és Sportminisztérium (ISM)[11] megalakulását követően jelentős szervezeti és minőségi változás vette kezdetét a paralimpiai mozgalom területén. Deutsch Tamás sportminiszter 1998. ősztől Szekeres Pál olimpiai bronzérmes (1988, csapatban), háromszoros paralimpiai bajnok vívót (1992/1, 1996/2) helyettes államtitkárrá nevezte ki. Ez a politikai és sportpolitikai döntés jelentős külső és belső integrációs folyamatok elindítója lett, és az ezredforduló elejére erősödött meg. Politikai döntés született, amely helyettes államtitkárságot hozott létre a fogyatékosok sportolása érdekében. A Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztériumon (GYISM) belül (fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkárság) olyan magas szintre emelte a sportoló fogyatékosok államigazgatáson belüli ügyét, ezen belül a paralimpiai mozgalmat, amelyről az alapítók, az első paralimpikonok és azok sportvezetői, valamint edzőik álmodni sem mertek. Szekeres megkerülhetetlen személyisége lett a magyarországi sportélet irányításának és fontos szerepet töltött be a sportoló fogyatékosok ügyének képviseletében. Beiktatását nagy meglepetésként értékelte a magyar sajtó, és azonnal nagyon sok interjú készült vele, amelyek közül most csak egyből idézünk: *„… hogy megteremtsem a fogyatékosok sportolásának lehetőségeit és az ő sportolásukat beépítsem a magyar sport egészébe. El kell érni, hogy mindenki megtalálja egészségi állapotának megfelelő mozgási lehetőséget (…) szélesíteni kívánom a versenyrendszert a mozgássérültek sportjával foglalkozó egyesületek és szakosztályok számát. (…) Szakemberképzésre is figyelmet kell fordítani. (…) Ami a fogyatékosok sportjának nagy elismerés az nekem óriási felelősség"* – nyilatkozta Füredi Marianne újságírónak.[12]

8 A. Z.: Ötletbörze az első ülésen. *Nemzeti Sport,* 1999. február 20. 6. p.
9 Amler: Jutalom és járadék a sportminisztériumtól. *Nemzeti Sport,* 1999. február 21.12. p.
10 *Magyar Nemzet* (1999): Életjáradék a paralimpiai érmeseknek.
11 A Kormány 1120/1998. (IX.30.) Kor. határozat az Ifjúsági és Sportminisztérium létrehozásával kapcsolatos feladatokról.
12 Füredi Marianne: A pástról a politikusok közé. Szekeres Pál új szerepkörben. *Sportélet,* 1988. szeptember 7.

Szekeres Pál[13] sportolói és sportvezetői pályafutásának és egész eddigi munkásságának értékelése egy önálló tanulmányt igényel.[14] Az viszont már most is elmondható, hogy a kerekesszékes vívás hazai meghonosítójának és a sportoló fogyatékosok, azon belül is a paralimpiai sportmozgalom jelentős hazai személyiségének tekinthető, akinek munkássága nagy hatással volt a honi paralimpiai sportmozgalomra.

Szekeres Pál balesetének idején Nádas Pál az MMS elnöke volt. Első személyes találkozásukra így emlékezett: *„Szekeres volt az egyetlen kivétel. Amikor a balesete után hazaérkezett, fölhívtam, elmentem hozzá, és azt mondtam neki: én nem tudok neked fizetést adni, semmit nem tudok adni, csak azt tudom mondani, hogy gyere közénk, sportolj velünk, hátha rajtad, a te sportmúltadon keresztül a fogyatékosok sportja magasabb szintre emelkedhet. Megkérdeztem, hogy felhasználhatom-e a nevét. Felhasználhatom a nevét és a múltját, olimpiai kerettagságát, mert úgy érzem, hogy sportkapcsolatai révén egy kicsit előrébb lehetne lépni ebben a társulatban. Akik nagyon rendesek, de nem értik azt, hogy miről beszélünk."*[15] *„De hogy olyan magas szintre emelkedik, ahová emelkedett, arról én soha nem mertem volna álmodni. Éveken át arra vágytunk, hogy a paraolimpikonok az olimpikonokkal közös eskütételen vehessenek részt. Kértük, hogy az érmesek jutalma legalább tíz százaléka legyen az olimpikonokénak. Most mindez teljesült. Az arany-, ezüst- és bronzérmeseink is kapnak életjáradékot, és az idei paralimpia után olyan protokoll vette körül a sportolóinkat, amire eddig csak vágyakozhattunk. És ami a legszebb: Knézy Jenő azt mondta a sportolók tiszteletére rendezett miniszteri fogadáson, hogy Sydneyben a magyar sportolók összesen 12 aranyérmet nyertek, nyolcat az olimpián és négyet a paralimpián. Szóval sok ilyen kis csoda esett meg végre."*[16]

A paralimpikonok és más sportoló fogyatékosok hivatalos ügyeit, a versenyrendszereikben látható különbségek ellenére a hivatalos sportirányítás egynemű, azonos elemekből álló, homogén csoportnak, a *„fogyatékosok sportjának"* kezelte. A sportirányítás területén dolgozók, az elődeikhez hasonlóan, még mindig nem tisztán sportként, versenysportként, hanem a fogyatékos személyek egy különleges tevékenységeként értékelték. A fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkárság megalakításával ezt a homogenítást még jobban felerősítette, sőt a paralimpiai versenysportmozgalmat kimondottan hátrányos helyzetbe hozta. A paralimpiai mozgalom homogén csoportként történő besorolása ellenére, a helyettes államtitkárság aktivitása jelentős fejlődést is indukált. A törvényalkotás bizonyos szintjein a sportoló fogyatékos embereket tömörítő sportszervezeteket, benne a paralimpiai mozgalmat is, az „ép" sportolók.[17]

Minden, a rendszerváltást követő pozítív változás és az integráció térhódítása ellenére, a 2017-ben életbe lépett új sportörvény még mindig nem kezeli tisztán sportként a paralimpiai sportokat. A fogyatékosok sportjaként, egyetlen homogén csoportként kezeli, és az MPB alá vonja a többieket is. Szekeres Pál

13 ***Szekeres Pál*** (1964. szeptember 22.–) olimpiai bronzérmes, háromszoros paralimpiai bajnok. 1976-ban kezdett el vívni az Újpesti Dózsában. 1983-ban érettségizett a rákospalotai Dózsa György Gimnáziumban. A válogatottba 1984-ben hívták be, 1987-ben világbajnoki bronzérmet szerzett tőrvívásban. 1986-ban kezdte meg tanulmányait a Testnevelési Főiskolán, melyet 1992-ben fejezett be. Az 1988-as szöuli olimpián Busa István, Érsek Zsolt, Gátai Róbert és Szelei István társaságában bronzérmet szerzett a férfi tőrcsapattal. Ezután átigazolt a BVSC-hez. 1991-ben súlyos autóbalesetet szenvedett, kerekesszékbe kényszerült, de sportpályafutását nem fejezte be. Az 1992-es barcelonai paralimpián tőrvívásban aranyérmet szerzett. 1996-ban Atlantában tőr- és kardvívásban lett paralimpiai bajnok. 1992-ben a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének alelnökévé választják. 1999 és 2005 között az Ifjúsági és Sportminisztérium fogyatékosok sportjával foglalkozó helyettes államtitkára lett (később Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium, majd Nemzeti Sporthivatal). 1996-ban a Nemzetközi Kerekesszékes Vívószövetség elnökségi tagjává választották, 1996 és 1998 között egy gyógyászati segédeszközökkel foglalkozó cég marketingmenedzsere. 1997-ben szerzett szakközgazdász diplomát a Külkereskedelmi Főiskolán. Az Európai Paralimpiai Bizottság végrehajó bizottságának tagjává választották (2001–2005). 2005-ben a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének elnöke. 2006-ban az EU antidiszkriminációs nagykövete. 2008 őszén kinevezték az ép tőrözők szövetségi kapitányának. 2008-tól 2010-ig a Törekvés Sportegyesület alelnöke. 2010. június 7-én a Nemzeti Erőforrás Minisztériumának sportért felelős helyettes államtitka. Többedmagával alapítója a Magyar Paralimpiai Bizottságnak 1999–2001-ig, annak alelnöke (majd 2008-tól 2010-ig ismét alelnöke). 2013 szeptemberétől a Nemzetközi Kerekesszékes Vívószövetség (IWAS) elnökségi tagja, majd alelnöke. 2014. augusztus 1-jétől a fogyatékos emberek társadalmi integrációjával kapcsolatos feladatok ellátásával bízzák meg miniszteri biztosként. 2014: a Magyar Vívó Szövetség kerekesszékes vívó szakágának vezetője. 2015: az MPB elnökségének tagja. 2016. februártól a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság mb. igazgatója, korábban főosztályvezető. 2016. januártól az Olimpiai Pályázati Bizottság (Olimpiai Védnökök Testülete) tagja. Díjai, elismerései: Príma Primissima-díj (2013), a Köztársasági Érdemrend Sportérdemérem Arany Fokozatát kétszer kapta meg, Nemzetközi Fair Play Díj (2012).

14 Krasznai Koncz János – Zsigmond Gábor (2000): Finish Célfotó. Szekeres Pál vívó | Jocha Károly (2003): Ötkarikás beszélgetések. A paralimpiai érmesek is kapnak életjáradékot. Interjúu – Szekeres Pál, 233. p.

15 Jegyzőkönyv: MMS-közgyűlés, 1991. december 15., 7–11. p.

16 Tarnói Gizella: „A győzni akarás bennünk van". *Élet és Irodalom,* XLIV. évf., 51–52. sz., 2000. december 22. Nádas Pállal, a Mozgásjavító Általános Iskola igazgatójával beszélget Tarnói Gizella, 13–14. p.

17 Nádas Pál (szerk., 2005): A magyarországi parasport története. *Paralimpiai történetek.* MPB, 54–55. p.

2015-ban az ELTE-BGGYK-n tartott előadását követő vitában úgy fogalmazott, hogy ma már eljutottunk oda, hogy ne fogyatékosok sportjáról beszéljünk, hogy ne sportoló fogyatékosokról szóljanak a hírek és a szabályzók, hanem tisztán csak sportolóról beszéljünk. Én sportolónak tartom magamat és paralimpikon társaimat is – jelentette ki.

A 2000. évi Sydney-i XI. Paralimpiai Játékokra felkészülést addig soha nem látott mennyiségű állami forrás alapozta meg. A felkészülés és az utazás költségei mellett a hazai utánpótlás- és diáksportra, a sportágfejlesztésekre, a nemzetközi versenyeztetésre, a sportági műhelytámogatásra, sőt néhány edző anyagi ösztönzésére is jutott pénz. Megindították a sportlétesítmények akadálymentesítési programját. Elkezdődött a szakemberek állami pénzügyi támogatással történő tudatos, tervszerű képzése.

A politikai rendszerváltást követően az MMS, később az MPB a sérülésspecifikus nemzetközi szervezetek (IWAS, IBSA, CP-ISRA, INAS-FID) és legfőképpen az IPC felé irányította nemzetközi kapcsolatait. A paralimpiai versenyrendszerben érdekelt négy szervezetnek az MPB megalakulásával sokkal nagyobb együttműködésben kellett dolgoznia, mint előtte bármikor. Az együttműködést jelentősen hátráltatták az elnöki és a főtitkári posztokon bekövetkezett gyors változások. Alföldy László MPB-elnök irányítása mellett Tóth Eszter (MÉS) és Tóth Ildikó (MMS) főtitkár – aki már 1996-ban (Atlanta) is ellátta ezt a feladatot[18] – lett a paralimpiai csapat vezetője. Mind a három sérülésspecifikus sportszövetség összeállította a felkészülési programját, és javaslatokat tett a paralimpiára utazó sportolói és kísérői keretre. A szervezetek főtitkárai közösen tervezték meg a paralimpiai költségeket, és ők terjesztették az MPB elnöksége és közgyűlése elé. Magyarországot végül a paralimpiai játékok története során soha nem látott nagy létszámban képviselték a sportolók (55 fő, 42 férfi és 13 nő). Sikerült az ISM jóvoltából elegendő költségvetési forrást előteremteni. Jutott pénz a sportfelszerelésre, az olimpikonokéval megegyező formaruhákra,[19] amelyet az MPB közgyűlésén a sportolók mutattak be. Az utaztatást a Pegazus Tourson keresztül bonyolították. Az MPB a Magyar Köztársaság költségvetésében szereplő 16 millió Ft-os támogatáson túl az ISM-től a felkészüléshez további 60 millió forintot kapott. Alföldy László a paralimpiai játékokat követő nyilatkozatában az MPB pénzügyeiről úgy fogalmazott, hogy *„az összeg idén meghaladta a 100 millió forintot és növekedése várható a jövőben is."*[20] A szponzorok – Szerencsejáték Rt., GYSGY-Rehab Rt., Eximbank, Komondor Kft., Roland Divatház, Piremon Kisvállalat, Marwel, MÁV-Kombiterminál, Index, TV2, Coca-Cola – közel 15 millió Ft-tal járultak hozzá a paralimpiai szerepléshez. A paralimpiai játékok előtt, az NISZKA külön támogatásával kiadják a már hagyományosnak számító Paralimpia Sydney 2000[21] magazint.

A paralimpiai eredményesség kérdésében is döntött az új felállású sportminisztérium. Szekeres Pál, az ISM helyettes államtitkára, aki maga is versenyzőként szerepelt a játékokon, a 2000. szeptember 30-án megtartott utolsó csapatgyűlésen emlékeztetett arra, hogy a barcelonai paralimpia után még csak tárgyjutalomban, míg Atlantát követően már pénzjutalomban részesültek az érmesek és edzőik. (Szekeres ekkor sajnos nem tesz említést arról, hogy Barcelona előtt 1984-ben és 1988-ban a sportolók eredményességének állami értékelése pénzjutalmazás formájában történt.) *„…a paralimpikonok is úgy vághatnak neki a küzdelemnek, hogy tudják: az aranyérem 650 ezer forintot ér. E tényen kívül az is jelzi a paralimpiai mozgalom erősödését, hogy a paralimpiai érmesek is életjáradékban részesülnek 35. életévük betöltése után."*[22] Szekeres Páll, a sporthivatal akkor már helyettes államtitkára és paralimpiai sportoló, a sportolók javadalmazásáról, az eredményességi jutalmazásról, élő egyenes adásban válaszolt Riskó Géza tv-riporter kérdéseire.[23] A versenyek megkezdése előtt a sporthivatali döntés több sajtóorgánumban is napvilágot látott, miszerint a paralimpiai aranyérem

18 MMS- elnökségi ülés, 2000. november 8. MMS-FMSZ irattár.
19 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
20 Az MPB különkiadványa, *Sydney 2000*. Szép volt, Magyarok. Interjú az MPB elnökével!
21 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
22 Füredi Marianne: Drog nélkül a paralimpiai sikerekért. 650 ezer forintot ér egy aranyérem. *Nemzeti Sport,* 2000. szeptember 31.
23 Forrás: MTVA-archívum (2017)

az eredményességi jutalmazáskor 650 ezer Ft-ot fog érni, ami az olimpikonok jutalmának 10%-át jelentette.[24] Az olimpiai érmesekről szóló 70-71/1999. (V. 21.) kormányrendelet értelmében a 35 éves kor feletti paralimpiai érmesek is visszamenőleg életjáradékban részesültek – sajnos csak 1984-től.

Az életjáradék rendszeréből kimaradt, és még 2017 júliusában sem részesül két magyar paralimpiai érmes, dr. Fejes András atléta (1972, bronzérem) és Tauber Zoltán asztaliteniszező (1976, aranyérem). Milyen esélyegyenlőség az, hogy míg az olimpiai érmesek esetében nem alkalmaztak időkorlátot, addig a paralimpiai érmesek közül az 1984. év előtt elért eredményeket diszkriminálták és a jelenleg is diszkriminálják. A történeti és a történelmi valóságot mellőzve hozták meg, és máig sem korrigálták a paralimpiai életjáradékról szóló szabályokat. A paralimpiai érmesek járadékáról szóló döntést a paralimpiai mozgalom szempontjából helytelenül és legfőképpen igazságtalanul hozták meg akkor, amikor ugyanazokban a rendeletekben pozitív diszkriminációt is alkalmaztak: *„…az olimpiai bajnoki járadékáról szóló 1997. évi XXII. törtvény, amelyet az Orbán-kormány az 1998. évi LXXXI. törvényt alapján kiterjesztette az olimpiai, valamint – a Los Angelesi olimpia bojkottja miatt – az 1984-es nemzetközi „A" kategóriás versenyeken érmet szerzett sportolókra."*[25]

A törvényalkotási vagy törvénymódosítási folyamat döntéshozatalában vélhetően az ISM–GYISM fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkárságának az egyetértésére, de minimum véleményezésére is szükség volt ahhoz, hogy a minisztérium azt a Parlament elé terjessze.

Tauber Zoltán ebben a – számára nagyon fontos – ügyben többször fordult panasszal a különböző állami szervekhez, de sajnos mindig eredménytelenül. Az IPC 2016. februári döntése – a megküldött bizonyítékok ismeretében – elismerte Tauber Zoltán és Oláh József 1976. évi eredményeit. A nemzetközi nyilvántartásba vétellel tehát elhárult az az indok, hogy nem szerepelnek az IPC dokumentumai között, ezért nem lehetséges a járadékosok sorába emelni.

A 2016. november 8-án elfogadott, és 2017. január 1-jétől hatályba lépett sporttörvény módosításakor is kezdeményezték Tauber járadékának elfogadását, de a kezdeményezés nem járt sikerrel. Tauber Zoltán és dr. Fejes András ügyében az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalánál is történt kezdeményezés: *„hogy csak az 1984. évben és azt követően szerzett paralimpiai érmek után állapítja meg a jogalkotó az olimpiai járadékot, sérti a Magyarország Alaptörvényének XV. cikkében meghatározott hátrányos megkülönböztetés tilalmához fűződő emberi jogot, valamint az emberi méltósághoz fűződő emberi jogot."* Hiszen a XV. cikk kimondja: *„Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékosság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja."*[26]

24 650 ezer forint jár a magyar aranyérmeseknek. *Világgazdaság, Üzleti Napilap,* 2000. október 17., www.vilaggazdasag.hu

25 Nagy Tamás (2000): A sport mint közpolitika, avagy miből űznek sportot a politikusok. *Politikatudományi Szemle* 2000, 3-4. sz., 237.

26 Az Alaptörvény II. cikke a következőket mondja ki az emberi méltóságról: *„Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg."* Az Alkotmánybíróság több döntésében is rámutatott arra, hogy a természetes személyeket megillető alapvető jogokat korlátozni csak nagyon ritka esetben lehet, és csak a szükséges és arányos mértékben, és csak akkor, ha arra egy másik alapvető jog érvényesülése érdekében szükség van. Azonban van olyan emberi jog, amely semmilyen okból nem korlátozható, nevesül az emberi méltósághoz való jog, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalma. Az 1972-es és az 1976-os játékokon érmes sportolók esetében a megkülönböztetés egyrészt a fogyatékosságon, másrészt az életkoron alapszik – túl azon, hogy az emberi méltóságuk is sérül, hiszen ők is ugyanolyan sportolók, ugyanolyan büszke érmesei Magyarországnak, mint azok a sportolók, akik 1984 után versenyeztek. Nyolc évvel később, a jogalkotó által is elismert játékokon, Fejes András életkora miatt már nem indult, míg Tauber Zoltán ott nem tudott újabb dobogós érmet nyerni. Mindennek okán őket hátrányos megkülönböztetés éri, amikor nem részesülhetnek az olimpiai, paralimpiai járadékban, holott valamennyi jogszabályi feltételének megfelelnek. Ugyancsak hátrányos megkülönböztetést szenved el, és emberi méltóságában sérül dr. Fejes András is, aki Magyarország első paralimpiai érmét szerezte 1972-ben, de a jogalkotó önkényes – hiszen semmilyen alkotmányos érvvel meg nem magyarázható – döntésének köszönhetően ő sem részesül járadékban. A sporttörvény. 61. § (12/a) szakasza ugyanakkor az 1984. évi Los Angeles-i Olimpiai Játékokon való magyar részvétel elmaradása miatt az annak helyébe szervezett nem olimpiai versenyek érmeseire, az olimpiai életjáradékra vonatkozó szabály alkalmazásakor *(„olimpiai játékoknak minősülnek a szocialista országok versenyzői számára 1984-ben megrendezett »A« kategóriás nemzetközi versenyek is")* kivételt tesz. Sokak számára már korábban is tudott volt, hogy voltak érmeseink Torontóban, azonban 2016 februártól már a nemzetközi szövetség is elismerte és rehabilitálta Tauber Zoltánt és Oláh Józsefet. Dr. Fejes András esetében még csak vita tárgyát sem képezte, hogy a paralimpián dobogós helyezést ért el. Ezért érthetetlen, hogy miért az 1984-es év szerepel a jogszabályban, hiszen így ezen sportolók alapvető emberi jogai sérülnek. (Részlet az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalához írott levélből, 2016. 10. 13. – Nádas Pál gyűjtése.)

Az aranyérem-halmozók ismét az uszodában születtek

XI. Paralimpiai Játékok
Sydney, 2000. október 23–31.
A Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) megalakulását követő első paralimpiai szereplés
Részt vevő nemzetek: 123 ország
Részt vevő sportolók: 3879 fő
Sportágak: 19 sportág (asztalitenisz, atlétika, boccia, csörgőlabda, dzsúdó, erőemelés, futball-7, íjászat, kerekesszékes kosárlabda, kerekesszékes tenisz, kerekesszékes vívás, kerékpározás, lovaglás, lövészet, úszás, ülőröplabda, vitorlázás és új sportágként: kerekesszékes rögbi)
Magyar résztvevők: 54 sportoló, 18 edző, 12 fő személyzet, köztük 2 újságíró, 2 bíró és 6 fő tv-személyzet
Magyarok részvétele 9 sportágban: asztalitenisz, atlétika, csörgőlabda, cselgáncs, erőemelés, kerekesszékes tenisz, kerekesszékes vívás, úszás, ülőröplabda
Magyar eredmények: 4 aranyérem, 5 ezüstérem, 14 bronzérem, összesen 23 érem, 158 pont
Nemzetek ranglistája: 32. hely[27]

Magyar résztvevők a tizenegyedik játékokon

- *Asztalitenisz:* Bereczki Dezső, Bereczki Zsolt, László János
- *Atlétika:* Dorogi Tamás, Frigur Mónika, Németh Sarolta, Orsós Mária, Orsós Zsolt, Pazinczár Attila, Ponyori Sándor, Varga Margit
- *Csörgőlabda:* Bálint András, Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsós Sándor, Szabó Endre András
- *Erőemelés:* Pruxler Józsefné, Szávai Csaba
- *Dzsúdó:* Bíró Norbert, Vincze Gábor
- *Tenisz:* Farkas László, Prohászka Csaba
- *Úszás:* Becsey János, Bérczi Zsófia, Engelhardt Katalin, Kovács Ervin, Majer Gábor, Pásztory Dóra, Rácz János, Ráczkó Gitta, Sánta Krisztián, Szedő Tibor, Vereczkei Zsolt, Zámbó Diána
- *Ülőröplabda:* Domokos András, Gál János, Kekecs Miklós, Kovács László, Lőcsei Sándor, Makarovszki Sándor, Mányák Attila, Peres János, Stirczer József, Szabó László, Szécsényi Lajos, Szigedi László
- *Vívás:* Bolyos István, Döme István, Harmath János, Hevesi Mónika, Krajnyák Zsuzsanna, Lukács András, Pálfi Judit, Szekeres Pál

- *Edzők:* Ábel András (csörgőlabda), Balogh István (ülőröplabda), Batizi Sándor (vívás), Beliczay Sándor (vívás), Felletár György (vívás), István László (tenisz), Kenderes Gábor (erőemelés), Keserű József (dzsúdó), Koller István (úszás), Paksi László (úszás), Páni Róbert (csörgőlabda), Papp Dezső (asztalitenisz), Petrov Anatolij (úszás), Rákhely Béla (atlétika), Schiller-Kertész Judit (atlétika), Temesvári József (asztalitenisz), Tomhauser István (atlétika), Wernerné Szabó Andrea (úszás)
- *Csapatvezetés:* Alföldy László (delegációvezető), Tóth Ildikó (csapatvezető), dr. Gruiz Katalin (csapatvezető-helyettes), Kovács Brigitta és Tóth Eszter (csapatiroda), dr. Bakanek György (orvos), dr. Bejek Zoltán (orvos), Hütter Márta (gyógytornász), Lángfy Csaba (gyúró), Szepesi Attila (asztaliteniszszakág-vezető)
- *Játékvezető-zsűri:* Karádi Gábor (ülőröplabda), Nagy József (vívás)
- *Sajtómunkatársak:* Füredi Marianne (Nemzeti Sport), Sipos János (Magyar Rádió)
- *Tv-stáb:* Juhász Lajos, Ponyiczky László, Rapai Levente, Rapai Nándor, Tóth Eszter, Várnai Mária

27 www.paralympic.org/sydney-2000

A Sydney-i Paralimpiai Szervezőbizottság (SPOC) és a Sydney-i Olimpiai Szervezőbizottság (SOCOG) ki tudta használni az együttműködés előnyeit, és a paralimpiai sportolók számára a lehető legjobb körülményeket teremtették meg. A paralimpikonok is ugyanabban a faluban laktak, mint az olimpikonok, ugyanolyan ellátási színvonalban, orvosi szolgáltatásban részesültek. A sport- és egyéb létesítmények használata is megegyezett. Az olimpián használt jegyellenőrző, technológiai és szállítási rendszert üzemben tartották a paralimpián is. Rekordmennyiségű (1,2 millió) jegyet adtak el, és közel 2300 médiaképviselő volt jelen a helyszínen. A paralimpiák történetében az első internetes közvetítés is megtörtént. A közönség mintegy 100 órányi adást láthatott az interneten a WeMedia videószolgáltatásán keresztül. A játékok hivatalos weboldalát a paralimpiai játékok alatt 103 országból körülbelül 300 millióan látogatták meg.

A színpompás, közel négyórás megnyitóünnepségen 122 nemzet bevonulását közel 100 ezer néző tekintette meg. Robert Steadward, az IPC elnöke mellett jelen volt Juan Antonio Samaranch, a NOB akkor már 80 éves elnöke is. Sir William Deane ausztrál főkormányzó hivatalos köszöntőt mondott, és bejelentette a versenyek megkezdését.

A paralimpián a női versenyzők létszáma nőtt. Növelték az atlétika versenyszámai között a női versenyszámokat, és erőemelésben is versenyzési lehetőséget kaptak a hölgyek. A kerekesszékes rögbi mint új sportág szerepelt a játékok programjában. A megnyitóünnepséget október 18-án, a záróünnepséget október 29-én tartották.[28] Az ausztrálok nagy fontosságot tulajdonítottak a paralimpia megrendezésének, ezzel is kifejezve az esélyek egyenlőségét. A paralimpiai játékok közeledtével kiadott nyilatkozatban *„Hosszú hallgatás után elismerték az őslakosokkal szemben a történelem során elkövetett vétkeket."*[29]

A magyar részvétellel zajló paralimpiák történetében a legnagyobb létszámú, 92 fős küldöttség utazhatott Sydneybe. A rendszerváltást követően először történt meg, hogy nem a budapesti ferihegyi repülőtérről, hanem a bécs-schwechati nemzetközi repülőtérről a Lauda Air légitársaság gépeivel két külön csoportban indult a csapat. A kerekesszékes sportolók csak 13-án, míg a többiek már 11-én elrepültek. A nyolc kerekesszékes sportolót és kísérőiket a „mozgásjavító" iskola két speciális mikrobuszával vitték Schwechatra, de – hogy ne legyen minden sima – útközben még az egyik busz defektet kapott.

A Sydneybe érkezéskor érte a csapatot az első kellemes meglepetés, amikor a reptéri kijáratban nemzeti színű zászlóval *Hajrá, Magyarok!* biztatással köszöntötték őket. A cselgáncsozók és az asztaliteniszezők megtartották első edzésüket. Alföldy László, az MPB elnöke, a magyar delegáció vezetője az edzőknek megtartotta az első eligazítást.[30] Szombaton késő éjszaka megérkeztek a kerekesszékes sportolók és kísérőik is. Vasárnap, miután már mindenki a helyszínen volt, ünnepélyes keretek között felhúzták az olimpiai-paralimpiai faluban a magyar zászlót. Az ünnepséget megtisztelte Sági László főkonzul és Abelovszky György konzul is.[31]

A kritikusnak számító sérültségi kategóriákat megállapító orvosi vizsgálaton egyetlen magyar sportolót sem minősítettek át vagy zártak ki a versenyekből. A magyar szempontból sikeres kategorizálási vizsgálatok annak voltak köszönhetők, hogy a paralimpiai sportágak esetében az IPC kategorizálásait már a kvalifikációs versenyek alatt lebonyolították, illetve a hazai szakemberekből álló munkacsoport, dr. Benczúr Miklósné, Kiss Erika és dr. Bejek Zoltán jól készítették elő a versenyzőket. Miközben már mindenki a megnyitóünnepségre és az első versenyek rajtjára koncentrált, az új-dél-wales-i magyarok közössége fogadást adott a magyar paralimpikonok számára.

28 Nádas Pál (szerk., 2005): *Paralimpia történetek,*:, MPB, 167–168. p. | www.paralympic.org/sydney-2000 | Százezer néző a megnyitón. *Magyar Nemzet–MTI*, 2000. október 19., 19. p.

29 Vásárhelyi Júlia: Felveszik a versenyt. *HVG,* XXII. 42., 2000. október 2., 56–58. p.

30 Füredi Marianne: Túl az első edzéseken. *Nemzeti Sport,* 2000. október 14., 16. p.

31 Füredi Marianne: Felvonták a magyar zászlót. *Nemzeti Sport,* 2000. október 16., 17. p.

A játékokról szóló összefoglaló a Nemzeti Sport tudósításainak felhasználásával készült. Alig több mint egy hónappal később, a XXVII. nyári olimpiai játékokat követően ismét fellobbant a láng Sydneyben. A színpompás megnyitón a magyar csapat zászlóját az olimpiai bronzérmes és háromszoros paralimpiai bajnok, *Szekeres Pál* vitte. Az első versenynapon az asztaliteniszezők – csapatküzdelmekkel – és a paralimpia történetében először szereplő magyar látássérült cselgáncsozók kezdték a versenyt. A *Bereczki testvérek* által alkotott magyar csapat (TT10) a francia válogatottal kezdte az asztalitenisz-csoportmérkőzéseket. Dezső az első mérkőzést megnyerte, ezzel jól ráijesztett a franciákra, akik aztán a továbbiakban a papírformát érvényesítették, és 3:1 arányban verték a mieinket. A csoportmérőzések második körében a kiváló játékot produkáló magyarok 3:1-re győzték le Svédország csapatát. A csoportkörből történő továbbjutást a Franciaország–Svédország mérkőzés döntötte el a következő napon. A két magyar cselgáncsozó közül először *Bíró Norbert* lépett a tatamira. Az első mérkőzést ipponnal nyerte, majd jött a kubai világbajnok, akitől ipponnal kikapott. A vigaszágon legyőzte a korábbi paralimpiai bajnokot és olasz ellenfelét, de már nem tudott a dobogóra kerülni, és ötödik helyezésével a magyar csapat első pontszerző versenyzője lett. Az első versenynapon a sportdiplomácia területén is született magyar siker: Magyarországnak ítélték a kerekesszékes vívók 2002-es világbajnokságának rendezési jogát.[32]

A második versenynapon a magyar versenyzők számára már beindult a nagyüzem. A cselgáncsozók és az asztaliteniszezők mellett a vívók, az ülőröplabdások, a teniszezők és az úszók is megkezdték a versenyzést. A cselgáncsozók közül *Vincze Gábor* rögtön az első mérkőzésén verességgel hagyta el a tatamit, majd a vigaszágon egészen a dobogó harmadik helyéig küzdötte fel magát, paralimpiai újoncként bronzérmes lett. A magyar asztalitenisz-csapat a franciák jóvoltából – akik legyőzték a svédeket – már a négy közé jutott, és a dobogós helyekért játszhatott. Az ülőröplabda-válogatott a torna első mérkőzésén biztosan nyert az USA ellen (3:0). A teniszező *Farkas László* 6:3-ra megnyerte az első szettet olasz ellenfele ellen, majd a harmadik, döntő szettben, nagyon nagy csatában 5:7 arányban veszített, és így végül 1:2 arányban kiesett az egyéni küzdelmekből. *Prohászka Csaba* 0:2-re kikapott mexikói ellenfelétől. A vívócsarnokban a tőrözők versenyét bonyolították, ahol *Szekeres Pál* (B-kat) nem tudta megvédeni bajnoki címét, bronzérmes lett. *Bolyos István* (A-kategória) bejutott a legjobb négy közé, ahol a negyedik helyet szerezte meg. A hölgyek (B-kategória) versenyében *Pálfi Judit* mellett a paralimpiai újonc *Hevesi Mónika* is versenybe szállt, és ahogyan Pálfitól, úgy tőle is jobb eredményt reméltek. Pálfi ötödik, Hevesi nyolcadik helyen végzett. A szintén paralimpiai újonc *Krajnyák Zsuzsanna* (A-kategória) bejutott a legjobb négy közé, ahol a későbbi bajnoktól kikapott, így a harmadik helyért mérkőzhetett. Olasz ellenfelét 15:10-re biztosan verte, és paralimpiai bronzérmet vehetett át. Az uszodában is beindult a nagyüzem. Több magyar versenyző is vízbe szállt. A 200 m-es vegyes úszásban *Kovács Ervin* (SM5) a negyedik helyen végzett, míg *Becsey János* (SM7) ugyancsak 200 m vegyesen paralimpiai ezüstérmes lett. A 200 m-es vegyes úszás magyar szenzációját *Pásztory Dóra* (SM8) paralimpiai újonc okozta azzal, hogy az előfutamban a legjobb idővel biztosította magának a kabalát is jelentő 4. pályát. Az esti döntőben új paralimpiai csúccsal nyert, és 16 évesen lett paralimpiai bajnok. Az úszók éremgyűjteményét *Rácz János* (SB14) a 100 méteres mellúszásban szerzett bronzérme gyarapította. A második versenynapon a már rutinosnak számító *Becsey* és *Szekeres* mellett a magyar csapat paralimpiai újoncai, *Pásztory Dóra, Vincze Gábor, Szegő János* és *Krajnyák Zsuzsanna* szolgáltatták a meglepetéseket.[33] *„Pásztory Dóra első pillanattól kezdve mindenki kedvence. Az úszócsapat legfiatalabb tagja, az akkor mindössze 16 éves Dóri az előző évi Európa-bajnokságon szerzett három érmével (mindegyikből szerzett egyet-egyet) robbant be a világ élmezőnyébe. A mindig mosolygós pécsi kislány nagyon készült első olimpiájára – és ez látszott is rajta. A hajába például öt karikát festetett, no és csomagját telerakta különböző kabalákkal, sőt még kabala-fürdőruhája is volt. Azt meg külön jó jelnek vette, hogy az első edzésen ugyanúgy az ötös pályán úszhatott, mint a »nagy«*

32 Füredi Marianne: Bíró Norbert az első pontszerző. *Nemzeti Sport,* 2000. október 20., 16. p. | www.paralympic.org/results/historical
33 Füredi Marianne: Pásztory Dóra a dobogó tetején. *Nemzeti Sport,* 2000. október 21., 16. p. | www.paralympic.org/results/historical

A csapat 2000-ben

olimpián a kedvence, az orosz Alekszandr Popov. (…) *Apropó, Dóri edzőjével, Anatolij Petrovval, igazán furcsa párt alkottak. Érdekes volt hallani a mestert, amint orosz szavakkal fűszerezte mondandóját tanítványának. Visszatérve a kabalákhoz: szerencsét hoztak gazdájuknak. Dóri a második versenynapon 200 vegyesen megszerezte a magyar csapat első aranyérmét. (…) Ezt a medáliát aztán a száz pillangón egy bronzzal megtoldotta. »A száz pillangón csak hatodik voltam a világranglistán, ezért itt nem számítottam dobogós helyezésre. El sem hiszem, hogy két érmet is szereztem első paraolimpiámon« – szakadt ki Dóriból."* [34]

A harmadik versenynapon a négy közé jutott *asztalitenisz-csapat* először a cseh válogatottal játszott, és 1:3 arányban kikapott, így az esti mérkőzésen a harmadik hely megszerzése volt a cél, ahol sajnos a spanyol válogatottól is 1:3 arányban kikaptak, ezzel elúszott a dobogós remény. A teniszversenyeken is a csapatküzdelmek zajlottak és a *Farkas–Prohászka* páros vesztett állásból tudott (4:6, 7:5, 6:1) győzni, és az első körből továbbjutni. Az ülőröplabda-válogatott a csoportmérkőzésen megszerezte második, Japán felett aratott 3:0-s győzelmét. Az atlétikai stadionban a korábbi Eb-győztes *Pazinczár Attila* (F13) gerelyhajításban mindössze csak a hetedik helyet tudta megszerezni, míg a 22 éves *Ponyori Sándor* távolugrásban az Atlantában megszerzett negyedik helyét bronzéremre váltotta. A vívóteremben a tőrcsapatversenyeket bonyolították, ahol a *Bolyos–Harmat–Szekeres* összetételű csapat a hetedik helyen végzett. A hölgyeknél a *Pálfi–Hevesi–Krajnyák* összetételű csapat meglepetésre az első körben megverte az olaszokat, de után kikapott a franciáktól. A dobogó harmadik helyéért zajló mérkőzésen a németektől is vereséget szenvedtek, így a negyedik helyen végeztek. Az uszodában ismét több magyar versenyző jutott az esti döntőkbe. Az aznapi bronzos dömpinget a szintén paralimpiai újonc *Sánta Krisztián* (SM14) a 200 méteres vegyes úszásban nyitotta azzal, hogy élete legjobb eredményét megjavítva harmadik lett. Aztán következett *Kovács Ervin* (S5), aki az 50 méteres pillangóúszásban harmadikként ért a célba. Ezzel még a magyar éremgyűjtés nem fejeződött be, mert előbb *Engelhardt Katalin* (S5) szintén 50 méteres pillangóúszásban, majd *Pásztory Dóra* (S8) 100 méteres pillangóúszásban lett bronzérmes. A versenyek harmadik napján az atlétikai stadionban egy, míg az uszodában négy, összesen öt magyar bronzérem született.[35]

A versenyek negyedik és ötödik napján már a *csörgőlabda-csapat* is megkezdte csoportmérkőzéseit, és rögtön a korábbi ezüstérmes, Kanada ellen játszott egy nagyon biztató 1:1-es döntetlent. Az ülőröplabdások két nagyon szoros mérkőzésen kaptak ki – először a holland, majd a német válogatottól –, így már kevés esély maradt a négy közé kerülésre.

34 Füredi Marianne: Minden idők legjobb paralimpiája. *Paralimpiai történetek,* MPB. 168–179. p.
35 Füredi Marianne: Magyar bronzos szombat. *Nemzeti Sport,* 2000. október 22. | www.paralympic.org/results/historical

Tolja papa tanitványával, a paralimpiai bajnok Dórival

Orsós Zsolt (T20) 400 méteres síkfutás döntőjébe való bekerülését nagyszerű eredménynek értékelték az edzők, ahol aztán a hetedik helyen végzett. *Varga Margit* (T20) magasugrásban új országos csúccsal a negyedik helyet tudta megszerezni. Az első magyar női erőemelő, *Pruxler Józsefné* (82,5 kg) csak a hatodik helyet szerezte meg. A magyar csapat érmeit az uszodában *Sánta Krisztián* tovább gyarapította. A 100 méteres gyorsúszás (S14) délelőtti első előfutamában *Májer Gábor* viszont hiába lett harmadik, éppen lemaradt a döntőbe jutásról. *Sánta Krisztián* a harmadik előfutamban második, összesítésben a negyedik legjobb idővel került az esti fináléba, ahol fantasztikus küzdelemben ezüstérmes lett. A 4×100 méteres férfi-gyorsváltóban a *Majer–Sánta–Rácz–Szedő* összetételű magyar csapat az olaszok mögött a negyedik helyen végzett. A vívócsarnokban is gyarapodtak a magyar érmek. Miután *Pálfi Judit* tőrvívásban két nappal korábban nem tudta megismételni az Atlantában újoncként megszerzett ezüstérmét, most párbajtőrben versenyzett. *„A tőrverseny olyan volt, mint egy rossz álom. Még most is várom, hogy felébredjek (…) Könny szökik a szemembe, ha az elhalasztott lehetőségre gondolok, (…) talán elbíztam magam. A verseny után padlóra kerültem, szörnyű volt."* A párbajtőrvívás B-kategóriás csoportmérkőzésein Pálfi nem vívott jól, de aztán egészen a döntőig nem talált legyőzőre. *„A végső győzelem nem sikerült, de az ezüstéremnek is nagyon örülök"* [36] – nyilatkozta a verseny végén Judit. A vívók közül az újonc *Krajnyák Zsuzsanna* (A-kategória) megszerezte második bronzérmét, tőrvívás után most párbajtőrvívásban. A férfiak kardvívásban mérték össze tudásukat (A-kategória), ahol *Döme* nem jutott tovább a csoportból, *Bolyos* pedig a hetedik helyen végzett. *Lukács* (B-kategória) sem jutott túl a csoportmérkőzéseken, míg Atlanta bajnoka, *Szekeres Pál* (B-kat.) a negyeddöntőben kikapott lengyel ellenfelétől (9:15), végül a hetedik helyen végzett. A férfiak kardcsapatküzdelmeivel folyatódott a vívók versengése. A *Bolyos–Döme–Szekeres* összetételű csapat a negyeddöntőben vereséget szenvedett Németországtól, majd az 5–8. helyért az USA csapatát biztosan verték. Az ötödik helyért zajló mérkőzést az olasz csapat ellen vívták, de két tussal (43:45) kikaptak, és a verseny hatodik helyén végeztek.

A paralimpiai mozgalom magyarországi története során először fordult elő – ami az olimpiai mozgalomban természetes –, hogy az állami sportvezetés magas rangú politikai vezetője látogatást tegyen a paralimpiai játékokon. *Szakács Imre*, az ISM politikai államtitkára volt jelen a játékokon, és október 23-a alkalmával találkozott a sydney-i magyarokkal, és egy rövid ünnepi beszédet is mondott.[37]

A hatodik versenynap a csapatsportágak szempontjából kimondottan szomorú nap volt, mivel az ülőröplabdások az utolsó csoportmérkőzésüket Irán válogatottjával játszották, és a papírforma alapján az irániak biztosan (0:3) verték a mieinket. A *csörgőlabdások* sem voltak sikeresek, amikor a spanyolok súlyos (1:5) vereséget mértek a mienkre. A vívók csarnokában a párbajtőrcsapatok versenyeit bonyolították. A *Döme–Harmath–Lukács* összetételű csapat a lengyelektől, az USA-tól, majd az olaszoktól is kikapott, és

36 Füredi Marianne: A „megtalált" érem. *Nemzeti Sport,* 2000. október 24.

37 Füredi Marianne: Dicsőségtábla kerestetik. *Nemzeti Sport,* 2000. október 24., 18. p. | Sipos János: Találkozás az őserővel. *Színes a sport,* www.asport.hu 2000. októcer 24. | www.paralympic.org/results/historical

a hetedik helyen végeztek. A *Pálfi–Krajnyák–Hevesi* összetételű női csapat viszont az USA-t biztosan verte, de a németekkel és a franciákkal nem bírtak, és így negyedikek lettek. Az asztaliteniszezők számára a csoportmérkőzésekkel megkezdődtek az egyéni versenyek. A *Bereczki* (TT10) testvérek közül *Dezső* mind a két mérkőzését megnyerte, míg *Zsolt* mindkét mérkőzését elveszítette. A nyolcas középdöntőbe jutáshoz, a még hátralévő csoportmérkőzések döntöttek, amelyben Dezsőnek volt nagyobb esélye. Az úszók gondoskodtak arról, hogy a hatodik versenynap se teljen magyar érem nélkül. Az 50 méteres pillangóúszásban *Sánta Krisztián* és *Szedő Tibor* (S14) is rajthoz állt, és a döntőben mindketten életük legjobb eredményével végeztek dobogós helyeken. Sánta ezüstérmes, míg Szedő bronzérmes lett. Ezután következett *Kovács Ervin* (SB4), aki négy évvel korábban, mint újonc, a 100 méteres mellúszásban még csak a nyolcadik helyezett volt. Az első ötvenen még második volt, de a fordulója nem sikerült, harmadikként ért célba. Ezen a napon a 100 méteres mellúszásban *Becsey János* (SB7) és *Ráczkó Gitta* (SB5) is versenyzett, és mindketten ötödik helyen végeztek.

A hetedik versenynapon az asztaliteniszező *Bereczki testvérek* (TT10) közül a csoportkörben Zsolt nyert cseh ellenfele ellen, de sajnos így sem jutott tovább, míg Dezső svéd ellenfelétől ugyan kikapott, de összesen két győzelemmel és egy vereséggel a legjobb nyolcas egyenes kieséses középdöntőbe jutott. *László János* (TT11) két csoportmérkőzését megnyerte és csoportelsőként jutott a legjobb nyolc közé. A *csörgőlabdacsapat* az első győzelmét még aznap meg is duplázta. Először a finneket (3:1), majd késő este Nagy-Brittaniát (4:1) verték meg. Az olimpiai stadionban *Frigur Mónikának* (T20) a 800 méteres síkfutásban nem kellett előfutamot teljesítenie, a döntőben pedig a negyedik helyen végzett. Az uszodában a délelőtti előfutamokat követően *Sánta Krisztián* és *Májer Gábor* (S14) az első és harmadik legjobb idővel, a 100 méteres hátúszás esti döntőjébe jutott. *Sánta Krisztián* a második előfutamban indult, és azt világcsúccsal nyerte meg. *Vereczkei Zsolt* (S5) a három előfutamból a másodikban rajtolt, és az esti döntőbe szintén a legjobb idővel került a négyes pályára. *Engelhardt Katalin* (S5) szintén 50 méteres hátúszásban vívta ki az esti finálében való részvétel lehetőségét. Az este folyamán két újabb magyar aranyérem született, így kétszer játszották a magyar himnuszt. *„Csodát vitt végbe Vereczkei Zsolt, aki három egymást követő paralimpián (1992, 1996, 2000) megnyerte az 50 méteres hátúszást, ráadásul mindhárom alkalommal világcsúccsal! Ez a sportban – az épek versenyeit is beleszámítva – egyedülálló teljesítmény. »A három győzelem közül a mostani volt a legnehezebb, mert már mindenki várta, elvárta tőlem az aranyérmet. Bár az arany a legfontosabb, annak ugyanúgy örülök, hogy ismét világcsúccsal lettem első, azaz ez a sorozat sem szakadt meg. Az meg ráadás számomra, hogy minden idők legjobb olimpiáján értem el a mesterhármast. Már az igazi olimpia alatt láttam, hogy Sydney fantasztikus házigazda, és tudtam, hogy a mi versenyünkön is az lesz. Nem csalódtam« – vélekedett Vereczkei Zsolt."*[38] Az este utolsó magyar érdekeltségű versenyén *Sánta Krisztián* és *Majer Gábor* álltak a rajtnál a 100 méteres hátúszás S14-es sérültségi kategória döntőjében. Krisztián a délelőtti előfutamban elért világcsúcsot is felülmúlva aratott győzelmet, míg Gábor az előfutamnál is jobb időt úszott, de nem tudott a dobogóra jutni, ötödikként ért a célba.[39]

Ilyen is ritkán történt, hogy a nyolcadik versenynapon egyetlen magyar úszónak sem sikerült a délelőtti előfutamokból az esti fináléba úsznia magát. A *csörgőlabda-válogatott* a litván válogatott ellen élet-halál mérkőzést játszott. Már a döntetlen is elég lett volna a legjobb hat csapat közé kerüléshez, de a mieink hiába hárítottak két büntetőt is, egyetlen gólt sem tudtak gurítani, így a litvánok (0:3) nyertek. A csapat ezzel az alsóházi csoportban (7–12. hely) folytathatta a további helyosztó mérkőzéseket. Az ülőröplabda-válogatott az 5–8. hely megszerzéséért folytatott első mérkőzésén a németektől vereséget szenvedett (0:3), és a továbbiakban a hetedik helyért mérkőzhettek. Az asztaliteniszezők közül *Bereczki Dezső* (TT10) a legjobb négy közé

38 Füredi Marianne: Magyar aranyak világcsúcsokkal. *Nemzeti Sport,* 2000. október 26., 16. p.

39 Sipos János: Aranynap Sydney-ben. *Színes a sport,* www.asport.hu 2000. október 26., 15. p. | www.paralympic.org/results/historical | Füredi Marianne: Minden idők legjobb paralimpiája. *Paralimpiai történetek.* MPB, 168–179. p.

jutásért vívott mérkőzésen kikapott (0:2) kínai ellenfelétől. *László János* (TT11) brazil ellenfelének legyőzésével (2:0) a legjobb négy közé jutott. Ezután vereséget szenvedett lengyel (1:2) és spanyol (0:2) ellenfelétől, és így a negyedik helyen végzett. Úgy tűnt, hogy ezen a versenynapon érem nélkül marad a magyar csapat. Hogy ez ne így legyen, az olimpiai stadionban az atléták közül *Orsós Mária* gondoskodott az aznapi magyar éremről. A női távolugrásban *Orsós Mária* és *Varga Margit* (F20) állt rajthoz. Margittól várta a szakvezetés a dobogós helyezést, ehelyett a 15 éves Orsós Mária egyéni legjobbjával, országos csúccsal lett bronzérmes. Varga Margit, elmaradva egyéni legjobb eredményétől, az ötödik helyen végzett. A 100 méteres síkfutás (F20) versenyére nevezőket három előfutamba sorolták. *Ponyori Sándor* a második előfutamba került, ahol a harmadik helyen végzett, és mint a végén kiderült, ez volt a legerősebb előfutam. A döntőben Sándor csak az utolsó métereken szorult le a dobogóról. *Rákhely Béla,* az atléták edzője az atlétikaversenyek végén *Füredi Marianne*-nak adott nyilatkozatában a jövőről beszélt: *„Biztató a jövőre nézve, hogy versenyzőink nagyon fiatalok, húsz év körüliek. (…) A nemzetközi mezőny harminc év körül jár. Két éremért jöttünk Sydneybe, azt teljesítettük, és még értékes helyezéseket is szereztünk. Maximálisan elégedett vagyok a versenyzőkkel. (…) Athén lehet az ő olimpiájuk."* [40] Az interjú pillanatában még a jövő, a fejlődés volt a téma, és az értelmi fogyatékosok minél szélesebb rétegeinek bevonása. Ekkor még senki sem tudta, hogy az értelmi fogyatékos spanyol kosárlabdacsapat csalt a játékokon (nem értelmi fogyatékos sportolókat is szerepeltetett a csapatban), emiatt az IPC felfüggesztette az INAS értelmi fogyatékos sportolóit a paralimpiai játékokon való további részvételtől.

A kilencedik versenynapon ismét az uszoda volt a magyar éremszerzésre esélyes versenyhelyszín. A délelőtti előfutamokból az 50 méteres gyorsúszásban *Kovács Ervin* (S5) olimpiai csúccsal, a 23 fős mezőny legjobb időeredményével került a döntőbe. Ugyancsak fináléba jutott *Engelhardt Katalin* az 50 méteres gyorsúszásban és *Zámbó Diána* a hátúszásban. A 4×50 méteres férfi vegyes váltó előfutam nélkül várta az esti döntőt. Napközben a csörgőlabda-válogatott utolsó mérkőzésén a németektől elszenvedett vereséget (1:2) követően a nyolcadik helyen fejezte be a versenyt. Az ülőröplabda-csapat is a németekkel mérkőzött, és nekik is vereséggel (0:3) kellett megelégedniük. A paralimpiai játékok előtt az addigi eredményeik alapján mindkét csapattól sokkal jobb szereplésre lehetett számítani. Az uszoda esti döntőit *Kovács Ervin* nyitotta, és élete legjobb idejével, a délelőtti időeredményt is túlszárnyalva, a harmadik helyen ért a célba, és megszerezte harmadik bronzérmét. *Engelhardt Katalin* (S5) az 50 méteres gyorsúszásban döntőzött, hatodik lett, míg *Zámbó Diána* (S6) 100 méteres hátúszásban paralimpiai hatodikként pontszerző lett. A nap utolsó döntője magyar aranyéremmel kecsegtetett, mivel a *Majer–Rácz–Szedő–Sánta* összetételű világcsúcstartó váltó állt rajthoz. *„Majer Gábor hátúszásban elsőként (világcsúccsal) érte a falat, majd Rácz János mellen növelte az előnyt. Szegő Tibor pillangón tartotta a pozíciót, majd a befejező ember, Sánta Krisztián utcahossznyi előnnyel, új világcsúccsal csapott célba. Szenzációs teljesítmény, szép volt, fiúk!"* [41]

A tizedik, záró versenynapon az ülőröplabda-válogatott a 7. helyért mérkőzött Líbia válogatottja ellen. A csapat győzelemmel (3:0) zárta a játékokat, így a csalódást jelentő hetedik helyen végeztek. Az erőemelő-versenyek is a végéhez értek. Az utolsó napon versenyzett a másik magyar erőemelő, *Szávai Csaba* (100 kg), aki 200 kg-os teljesítménnyel a 17 fős mezőnyben a nyolcadik helyen végzett. Az uszodában az esti döntőben már csak két magyar érdekeltség volt. A férfiak mezőnyében először a 38 éves *Becsey János* (S7) a negyedik paralimpiáján rajtolt az utolsó versenyszámában, az 50 méteres gyorsúszásban, ahol a nyolcadik helyen végzett. Aztán jött *Sánta Krisztián* (S14), aki itt készült visszavágni holland ellenfelének, de a rajtnál beragadt, és a visszavágás nem sikerült. Krisztián így is hatodszor állhatott a dobogóra, mert ezüstérmes lett.[42]

40 Füredi Marianne: Születésnapi bronz a stadionban. *Nemzeti Sport,* 2000. október 27., 15. p.

41 Füredi Marianne: Vegyes váltónk világcsúccsal nyert. *Nemzeti Sport,* 2000. október 28., 16. p. | Sipos János: Újabb magyar aranyérem. *Színes a sport,* www.asport.hu, 2000. október 28., 15. p. | www.paralympic.org/results/historical

42 Füredi Marianne: Sánta Krisztián hatodszor is dobogóra állhatott Sydney-ben. *Nemzeti Sport,* 2000. október 29., 16. p.

„A »vizes különítmény« legeredményesebb versenyzője Sánta Krisztián volt 2 arany-, 3 ezüst- és egy bronzéremmel. Négy egyéni érme mellett tagja volt a 4×50 vegyesen világcsúccsal aranyérmet nyert váltónak. A fiúk, Sánta Krisztián, Majer Gábor, Rácz János és Szedő Tibor ezzel a fantasztikus eredménnyel »üzentek« edzőjüknek, Mentes Évának, aki gyermekáldás miatt nem kísérhette el őket Sydneybe. Krisztián egyébként nemcsak a vízben aratott, hanem a medence partján is: sudár termetével, szőke hajával megdobogtatta a hölgynézők szívét. Az meg külön dicséretes, hogy a siker nem tette elbizakodottá, szimpatikusan nyilatkozott. »A száz hát a főszámom, annak az aranynak azért örülök. De bevallom, a váltóarany kicsit kedvesebb, mert azt a fiúkkal közösen szereztük. Nagyon jó érzés volt befejező emberként úgy vízbe ugranom, hogy vezetünk. Nekem csak növelnem kellett az előnyt« – mondta Sánta Krisztián, akit mintegy ráadás aranyéremként az a megtiszteltetés ért, hogy a küldöttség legsikeresebb tagjaként a magyar csapat zászlaját vihette a záróünnepségen."[43]

A paralimpiai bajnok úszóváltó (Majer-Rácz-Szedő-Sánta és edzőjük Wernerné)

Vasárnap, az utolsó és egyben a záróceremónia napján is volt még versenyben magyar atléta. *Németh Sarolta* (F20) komoly vállfájdalmakkal állt a súlylökés dobókörébe, ahol elmaradva egyéni legjobbjától az ötödik helyen végzett. Este óriási tűzijátékkal vette kezdetét a XI. Paralimpiai Játékok záróünnepsége. A magyar zászlót a legeredményesebb magyar sportoló, *Sánta Krisztián* vihette. A szervezőbizottság elnöke, *John Grant* köszönetet mondott minden részvevőnek és a tizenötezer önkéntesnek. Az IPC elnöke, *Robert J. Stedwart* zárszavában kijelentette, hogy a sydney-i paralimpia volt minden idők legjobb paralimpiája. A játékok rendezői a versenyekről a Paralympic Village New Paper alkalmi (19 szám) napilapot bocsátottak ki, amelybe érdemes belenézni.

A magyar kerekesszékes sportolók és kísérőik nem vettek részt a záróceremónián, mert miután vasárnap reggel *Alföldy László*, a delegáció vezetője megtartotta az utolsó eligazítást, egyenesen a reptérre mentek. A kerekesszékes különítmény a bécs-schwechati nemzetközi repülőtérről, ahová megérkeztek, ismét a mozgásjavító iskola két, kerekesszékesek szállítására alkalmas autóbuszával utazott Budapestre. Az úton az élménybeszámolók leginkább arról szóltak, hogy Sydney a kerekesszékesek számára mennyire élhető város. Nem a versenyekről és a sikeres eredményekről beszéltek a gépkocsivezetővé avanzsált volt MMS-elnöknek, hanem az akadálymentes épített környezet, az akadálymentes épített város csodáiról meséltek. Szerdán érkezett meg a csapat többi része, szintén a bécs-schwechati nemzetközi repülőterére, ahonnan buszok szállították őket Budapestre. A küldöttséget az Olimpiai Csarnokban fogadta Deutsch Tamás[44] ifjúsági

43 Füredi Marianne: Minden idők legjobb paraolimpiája. *Paralimpiai történetek.* MPB, 168–179. p.

44 ***Deutsch Tamás*** (1966. július 27.–) magyar politikus, a Fidesz alapító tagja. 1999 és 2002 között ifjúsági és sportminiszter. 1990 és 2009 között országgyűlési képviselő, 2004 és 2006 között a magyar Országgyűlés egyik alelnöke. 2009-től az Európai Parlament képviselője. 1986-ban kezdte meg egyetemi tanulmányait az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán. Prágában, 1968-ban Virággal jöttünk, nem tankkal feliratú transzparenssel vettek részt tüntetésen. Az 1990., 1994., 1988., 2002. és 2006. évi országgyűlési választást követően országgyűlési képviselő. 1999-től 2002-ig a kormány tagja mint ifjúsági és sportminiszter, ez idő alatt MOB egyik alelnöke. Az Országgyűlés alelnöki feladatait 2004–2009 között látta el. 2009-től a mai napig az EP egyik magyar képviselője. 2010-ben az MTK elnökének választják. 2012-től a mai napig a Magyar Paralimpiai Bizottság elnökségi tagja, alelnöke. A sportoló fogyatékosok képviseletében a MOB alelnöke 2012 és 2016 között. (www.wikipedia.org/wiki/Deutsch_Tamás (politikus) 2016.11.24.)

és sportminiszter. A csarnok megtelt emberekkel – családtagokkal, barátokkal, érdeklődőkkel –, ahol az érmeseket egyenként szólították. Sydney után itthon is zúgott a „Hajrá, magyarok!".[45]

A Telesport és a Segítőtárs című műsorok (MTV) közösen mutatták be a Paralympia Sydneyben című filmet.[46] A játékokat követően először szerkesztettek olyan kiadványt az ISM támogatásával – SZÉP VOLT MAGYAROK –,[47] amely összefoglalta a játékok magyar vonatkozású eseményeit és eredményeit.

A játékok történéseit jól örökítette meg az a fotógyűjtemény, amelyet *dr. Gruiz Katalin* bocsátott rendelkezésre.

A Sydney 2000 XI. Paralimpiai Játékok fantasztikus sikereit beárnyékolták azok a *„parajelenségek"*, mint a doppingbotrány vagy a csalás, amelyek az egész világ sportszerető közönségét megdöbbentették. Szomorú esemény volt, hogy ismét volt doppingügy. Még a versenyek megkezdése előtt, az erőemelők nemzetközi mezőnyében, a doppingvizsgálat során találtak pozitív mintát. *„A paralimpián történt hat doppingesetet követően az IPC figyelemfelkeltő kampányt indított a tiltott szerek használata ellen. Az Európai Unió költségvetése 300 000 euróval (76 millió Ft) segíti a sportolók, edzők és szakvezetők részére tartott ismeretterjesztő tevékenység hatékonyságát a dopping mellékhatásairól. A cél a sportolók ismereteinek bővítése"* – nyilatkozta *Hans Lindström*, az EPC elnöke.[48] Barcelonában hat – köztük egy magyar sportoló –, Atlantában nem, viszont Sydneyben a játékok végére már tizenegy sportoló (magyarok nélkül) doppingvizsgálata hozott pozitív eredményt. Nagyon sok sajtóorgánum szenzációként foglalkozott a témával. A testi vagy szellemi sérültségből adódó helyzet, a sportteljesítmény és az elkövetett doppingvétség együttese jelentette a szenzációt. A sporttevékenység helyett a sajtó a doppingügyekkel foglalkozott. *„Egyesek szerint a paralimpikonokat föld felett lebegő, szeplőktől, hívságoktól mentes, nem is e tébolyult világra való héroszoknak szeretnék látni vagy láttatni. Pedig mitől lennének azok? Attól, hogy mozgás- vagy értelmi fogyatékosok, ugyanolyan hús-vér emberek, mint az egészségesnek tűnő társaik. (…) A paralimpia bejárja ugyanazt az utat, amelyet a többi, sikeressé vált és eredeti céljait túlnőtt sportviadal. (…) a mű olyan vonzó lett, hogy végül felfedezte saját, sokszínű képére alakította-torzította világot."*[49] A sportminisztérium illetékese, *dr. Bakanek György*, aki mint a csapat orvosa jelen volt a játékokon, sajnos *„természetesnek tartja, hogy a fogyatékosok sportjában is jelen vannak a tiltott szerek, mint az épeknél."* Már egy ideje tudható, hogy a paralimpiai játékokra sem igaz, hogy csak a részvétel a fontos. Teljesítményfokozó szerek nélkül is történnek csalások. Itt van például az értelmi fogyatékos sportolók esete. A bajnoki cím megnyerése érdekében az értelmi fogyatékos sportolókat ép sportolókra cserélték ki. *„Megjelentek a profi paralimpiai sportolók, akik mögött egyre jelentősebb és nagyobb pénzzel vannak jelen a szponzorok, a gyógyszergyártó cégek vagy a gyógyászati segédeszközöket gyártó és forgalmazó vállalatok. A tétek folyamatosan nőnek és a fentiekből következik, hogy a…"*[50]

A XI. Paralimpiai Játékok nagyon fontos eseménye volt, amikor megnyitották az IPC által támogatott művészeti kiállítást. A kiállított alkotások mindegyikét sérülten alkotó művészemberek készítették. Sajnos ezen a kiállításon magyar alkotás nem szerepelt.

A hatodik versenynap másik jelentős sportdiplomáciai eseménye volt, hogy a NOB elnöke, *Juan Antonio Samaranch* az ausztrál televízióban a paralimpiai mozgalom jövője szempontjából nyilatkozott. Nagyon jelentős és fontos kijelentést tett: *„A megnyitóünnepség és az első hét eseményei eloszlatták a kételyeimet. Az biztos, hogy 2004-ben és 2008-ban is az olimpiát követően megrendezhetik a paralimpiát, ugyanazon a helyszínen."*[51] A sikeres paralimpiai rendezés, valamint az évek óta tartó együttműködés mondatta ki a NOB elnökével a biztatást jelentő jövő ígéretét. Ismét javult az olimpiai és a paralimpiai szervezetek együttműködése. A hivatalos együttműködési megállapodás a 2001.

45 Füredi Marianne: Sydney ismét kitett magáért. *Nemzeti Sport,* 2000. október 30., 16. p. | Füredi Marianne: Megérkezett az aranycsapat. *Nemzeti Sport,* 2000. november 2.
46 Forrás: MTVA-archívum (2017)
47 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
48 Sipos János: A rossz példa ragadós. *Színes a sport,* www.asport.hu, 2000. október 25.
49 Ballai Attila: Parajelenségek. *Népszava,* 2000. október 27., 16. p.
50 LZ: A paralimpikon sem kivétel. *Magyar Hírlap,* 2000. október 31., 15. p. | www.paralympic.org/results/historical
51 Sipos János: Sánta Krisztián ezüstérmes. *Színes a sport,* www.asport.hu | www.paralympic.org/results/historical

évi közös nyilatkozatban öltött testet, amelyet *Juan Antonio Samaranch*, a NOB és *dr. Robert D. Steadward*, az IPC elnöke írt alá.[52] *Dr. Robert D. Steadwarddal* az IPC első elnökével 2010-ben készült interjú[53] a kötet e-könyvében nézhető meg.

A fantasztikus magyar siker körüli sajtónyilvánosság elcsendesedett. A sportolók pihenőt kaptak. Az MPB elnöksége a minisztériumnál javaslatot tett – már a paralimpia előtt a sajtóban közzétett – az eredményességi jutalmazás differenciáltan történő elosztására. Az Ifjúsági és Sportminisztérium (ISM) eközben törvényi úton megkezdte az előkészítését egy új ernyőszervezet létrehozására, amelyben a sportoló fogyatékosok (hallás-, látás-, mozgás-, értelmi fogyatékos, szervátültetettek, a speciális olimpia és a paralimpia) sportszervezeteit kívánta tömöríteni. Megkezdődött a szervezetek tisztújító közgyűléseinek előkészítése, és közben jelentősen felerősödtek a szervezeteken belüli belső személyi ellentétek. Minden szervezet és azok vezetői – az új törvényi szabályozás keretei között – elkezdték a lehető legjobb pozíciót megszerezni saját szervezeteik számára. Az új szervezeti átalakulásban az ISM fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkársága az akkor létező szervezeteket bevonva igyekezett egységesnek tűnő rendszert létrehozni.

Juan Antonio Samaranch, a NOB elnöke és dr. Robert D. Steadward, az IPC elnöke

52 The International Paralympic Committee 20 Years in Pictures 2009, 44. p.
53 https://www.lieutenantgovernor.ab.ca/Aoe/athletics/robert-d-steadward/index.html

SYDNEY – 2000 (I–VIII. HELY) MAGYAR EREDMÉNYEI

NÉV I – VIII. helyezések	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pont	VII. hely	VIII. hely
Bereczky Dezső, Bereczky Zsolt (asztalitenisz-csapat)	TT10				csapat					
Becsey János (úszás)	SM7, SB7, S7		200 m-es vegyes úszás			100 m-es mellúszás		7		50 m-es pillangóúszás gyorsúszás
Bérczi Zsófia (úszás)	S14								50 m-es mellúszás	50 m-es pillangóúszás
Bereczky Dezső (asztalitenisz)	TT10				csapat/2			1,5		
Bereczky Zsolt (asztalitenisz)	TT10				csapat/2			1,5		
Bíró Norbert (cselgáncs)	60 kg					egyéni		2		
Bolyos István (vívás)	A				tőrvívás		csapat/3	3,3	kardvívás	
Csörgőlabdacsapat										csörgőlabda-csapat
Döme István (vívás)	A						csapat/3	0,3		
Engelhardt Katalin (úszás)	S5			50 m-es pillangóúszás			50 m-es gyors-úszás	5	50 m-es hátúszás	
Frigúr Mónika (atlétika)	T20				800 m-es futás			3		
Hevesi Mónika (vívás)	B				csapat/3		párbajtőr, tőrvívás	3		
Kovács Ervin (úszás)	SB4, S5, SM5			100 m-es mellúszás, 50 m-es gyorsúszás, 50 m-es pillangóúszás	200 m-es vegyes úszás			15		
Krajnák Zsuzsanna (vívás)	A			tőrvívás, párbajtőrvívás	csapat/3			9		
László János (asztalitenisz)	TT11				egyéni			3		
Majer Gábor (úszás)	S14	csapat/4			csapat/4	100 m-es hátúszás		4,5		
Németh Sarolta (atlétika)	F20					gerely-hajítás, súlylökés		4		
Orsós Mária (atlétika)	F20			távolugrás				4		
Orsós Zsolt (atlétika)	T20								400 m-es síkfutás	
Pálfi Judit (vívás)	B		párbajtőr-vívás		csapat/3	tőrvívás		8		
Pásztory Dóra (úszás)	SM8-S8	200 m-es vegyes úszás		100 m-es pil-langóúszás				11		

NÉV I – VIII. helyezések	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pont	VII. hely	VIII. hely
Pazinczár Attila (atlétika)	F13									
Ponyori Sándor (atlétika)	F20			távolugrás	100 m-es síkfutás			7		
Pruxler Józsefné (erőemelés)	82,5 kg						fekvenyo-más	1		
Rácz János (úszás)	S14	csapat/4		100 m-es mellúszás	csapat/4			6,5		
Ráczkó Gitta (úszás)	SB5, S7					100 m-es mellúszás		2		50 m-es pillangóúszás
Sánta Kriszián (úszás)	S14	100 m-es mell-úszás+ csapat/4	100 m-es gyorsúszás, 50 m-es pillangó-úszás 50 m-es gyorsúszás	200 m-es vegyes úszás	csapat/4			28,5		
Szávai Csaba (erőemelés)	100 kg								fekve-nyomás	
Szedő Tibor (úszás)	S14	csapat/4		50 m-es pillangóúszás	csapat/4			6,5		
Szekeres Pál (vívás)	B			tőrvívás			csapat/3	4,3	kardvívás	
Majer, Szedő, Rácz, Sánta (úszás)	S14	4x50 m-es vegyes váltó			4x100 m-es gyorsváltó					
Ülőröplabda-csapat									ülőröp-labda-csapat	
Varga Margit (atlétika)	F20				magasugrás	távolugrás		5		
Vereczkei Zsolt (úszás)	S5	50 m-es hátúszás						7		
Vincze Gábor (cselgáncs)	81 kg			dzsúdó				4		
Lukács, Harmat, Döme (vívás)									párbaj-tőr-vívás	
Bolyos, Harmath, Szekeres (vívás)									párbaj-tőrcsapatt	
Döme, Bolyos, Szekeres (vívás)	A						kard-csapat			
Krajnyák, Pálfi, Hevesi (vívás)					női párbajtőr-csapat					
Zámbó Diána (úszás)	S6						100 m-es hátúszás	1		50 m-es pillangóúszás
Érmek és helyezések		**4**	**5**	**14**	**9**	**8**	**6**		**9**	**6**
Paralimpiai pontok		**28**	**25**	**56**	**27**	**16**	**6**	**158**		

Összeállította a hazai és az IPC adatai alapján Nádas Pál (2016)

Kitüntetések a parlamentben

A paralimpia hazai története során először köszöntötték a paralimpiai érmes sportolókat[54] és edzőiket az Ország Házának kupolája alatt. Dr. Mádl Ferenc köztársasági elnök – Orbán Viktor miniszterelnök és Áder János, az Országgyűlés elnöke közreműködésével – közel harminc személynek adott át kitüntetéseket. A köztársaság elnöke köszöntőjében hangsúlyozta: *„Büszkék vagyunk a magyar paralimpikonokra, akik az egész nemzetnek példát mutattak küzdeni akarásból. E tulajdonsággal minden sorscsapás leküzdhető."* Orbán Viktor miniszterelnök a paralimpia magyar hőseinek tiszteletére adott parlamenti fogadáson pohárköszöntőjében kiemelte: *„Minden magyar sportolót – legyen az ép avagy fogyatékos – egyenlőnek tekintünk. A magyarok 12 aranyat hoztak haza Sydneyből".*[55] Először vonták közös értékrendszerbe az olimpiai és paralimpiai eredményeket. A parlamenti fogadást követően, még aznap este az ISM adott fogadást a paralimpikonok tiszteletére a Thermál Hotel Hélia báltermében ott, ahol 1991-ben az IPC III. közgyűlését tartották. A hangulatos és kellemes ünnepség keretében adták át az eredményességi és egyéb jutalmakat. Ismét minden tömegtájékoztatási eszköz foglalkozott a paralimpikonok ünneplésével.

Orbán Viktor miniszterelnök és Vereczkei Zsolt paralimpiai bajnok

Paralimpiai érmesek 2000. évi tablója

54 Forrás: Nádas Pál gyűjtése. TV2 Pásztory Dóráról készült filmrészlete
55 *Színes a sport,* I. 177., 2000. november 17., 14. p.

Földrengésszerű megrázkódtatás

A nemzetközi sajtóból, majd az IPC-től érkezett hírek földrengésszerűen rázták meg az egész nemzetközi és nemzeti paralimpiai mozgalmat. Az IPC, az értelmi fogyatékos spanyol kosárlabdacsapat csalása miatt (nem értelmi fogyatékos sportolókat is szerepeltettek a csapatban) felfüggesztette az INAS-FMH értelmi fogyatékos sportolóit a paralimpiai játékokon való részvételtől mindaddig, amíg meg nem születik a kellően precíz szabályozás az értelmi fogyatékosság bizonyítására és a sportági klasszifikációra.[56]

Sokan gondolták úgy, hogy minden értelmi fogyatékos sportoló és azok szervezetei csaltak, de ez nem volt helytálló. Az IPC döntése több becsületes értelmileg fogyatékos magyar sportolót, a MÉS éppen termőre forduló munkáját és több sportoló karrierjét szakította ketté. Erről a korszakról kérdeztük dr. Gruiz Katalint, a MÉS alapító elnökét, aki 2006-ban adta át a MÉS vezetését és 2010-ben a nemzetközi szervezetben betöltött funkcióját is. Azóta nincs napi kapcsolatban az általa indított mozgalommal, de azért nem veszítette őket szem elől, és távolról követte a változásokat, elsősorban az igazolási rendszerrel kapcsolatos fejleményeket. (A közelmúlt versenyeinek, az eredményeknek, az igazolással és az IPC-vel való kapcsolatok legújabb története az INAS honlapján részletesen megismerhető.)

Nádas Pál: **Hogyan látja ma, tizenhat év távlatából a Sydneyben történteket?**

Gruiz Katalin: Fontosnak érzem tizenhat év után, immáron hosszú távú hatásait is látva, magyarázni és értékelni a történteket, hogy abból mindenki tanuljon. Mivel közelről láttam és napról napra megéltem az INAS paralimpiai mozgalomhoz való csatlakozási kísérletét, annak minden szintű buktatójával. Mint a MÉS elnöke, a paralimpiai csapat egyik vezetője, az INAS Végrehajtó Bizottságának tagja, valamint a Sportolói Bizottság szervezője a sportolók szemszögéből is szemléltem az eseményeket. Tehát mondhatni, minden szinten láttam, hogy mi történik, és hogy a jó és rossz döntések hogyan csapódnak le a sport, és a sportolók szintjén.

Sydneyben egyértelmű csalás történt, egy nagyon durva csalás, egy ország, azon belül is egy olyan mértékben felbátorodott csaló sportvezető részéről, aki többéves korrupt menetelése során azt tapasztalta, hogy bármit megtehet, magas rangú olimpiai tisztségviselők védelmét élvezte, így semmilyen eszköztől nem riadt vissza, ha saját érdekei azt megkívánták. De nem ez az ember lett megbüntetve, nem ő került börtönbe, hanem helyette kollektív büntetést kaptak az értelmi fogyatékos sportolók, edzőik, sportvezetőik. Ez nem csak méltánytalan, de etikailag is aggályos, talán még jogilag is, hiszen kollektív büntetést jogállamok és jogszerűen működő szervezetek mai felfogásunk szerint nem engedhetnek meg maguknak.

A kizárás indoka a konkrét csaláson kívül az igazolási rendszer megbízhatatlansága volt. A klasszifikációnak minden paralimpiai kategóriában nagy a bizonytalansága, nincs teljesen megbízható rendszer. Ezt az IPC 2009-ben el is ismerte, és sürgette az új, tudományosan megalapozott, tényeken és bizonyítékokon alapuló klasszifikációs rendszer bevezetését az IPC összes kategóriájában (Tweedy & Vanlandewijck, 2011). Azt is le kell szögezni, hogy a kosárlabdások csalásának nem az igazolás és a klasszifikáció megbízhatatlansága volt az oka, hanem a tudatos csalás és az ellenőrzés hiánya. Ezek a kosarasok nem a besorolások helytelen megítélése miatt lettek leigazolva, nem véletlenül csúsztak a fogyatékosság szintje alá, hanem tudatos csalással.

A megítélés bizonytalansága az értelmi fogyatékosság összetettsége, az egyes kultúrákban eltérő megítélése miatt valóban nagy, és ez azt jelenti, hogy a felmérési és tesztelési eredmények statisztikája nagy szórást mutat.

Ezt a bizonytalanságot nagyrészt kompenzálja az, hogy az INAS-sportolókat minden országban egy szerteágazó egészségügyi, oktatási és szociális rendszer „termeli ki", orvosok, pedagógusok, szakértői bizottságok felméréseinek sokasága produkálja az igazoló dokumentumokat. Ezeken alapul a jogosultság a speciális oktatásra, az állami szociális ellátó rendszer igénybevételére, a járadékokra és egyéb pénzbeli ellátásokra.

56 A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) felfüggesztette az értelmi fogyatékos sportolók 2004-es athéni játékjogát.

Ezt sehol nem adják könnyen, sokfelől alá kell támasztani a „megfelelőséget". A szubjektív oldalát is érdemes említeni. Ki akarná a gyerekét fogyatékossá minősíttetni, ha az nem indokolt?! Inkább a fordítottja szokott előfordulni. Kimondhatjuk, hogy az állami többletfinanszírozást igénylő oktatási és szociális rendszerbe nem kerül be gyerek (18 éves kor előtti helyzetről van szó) „érdemtelenül". Persze becsúszhat hiba, lehet eltérés az alkalmazott kritériumok és skálák között, de ezt ma már biztosan kezeli – ha kell, felülbírálja – az INAS többlépcsős igazolási rendszere. Minden sportoló felnőttként újra felmérésre kerül saját hazájában akkreditált szakértők által, és megtörténik a tesztelésen alapuló klasszifikáció az INAS nemzetközi versenyrendszerében, még mielőtt IPC-versenyre kerülne. Ez a többlépcsős rendszer, a dokumentumok és a személyes felmérések/tesztek magasabb szintű biztosítékot jelentenek, mint a hagyományos IPC-osztályokba sorolás, ahol szintén láthatóan sok a tévedés, a szándékos vagy nem szándékos hibás klasszifikáció. Csalás a sportban két eszközzel akadályozható meg: a lehető legobjektívebb, egységes felmérő és tesztelő rendszer alkalmazásával és szigorú ellenőrzéssel. Ezek egyike sem volt az IPC-nél a sydney-i paralimpia idején, de még ma sincs meg; egyszerűen azért, mert kevés a tudományos ismeret és a gyakorlati tapasztalat. Az összes fogyatékosság esetében igaz ez. A többkategóriás fogyatékosságtípusoknál ez még nagyobb problémát okozhat, mint az INAS egyetlen kategóriájában, hiszen a helyes klasszifikációhoz képest a le- vagy felminősítés arányat vagy utolsó helyet jelenthet.

Tehát az INAS-sportolók integrálása az IPC versenyrendszerébe nem volt kellőképpen előkészítve egyik oldalról sem. Kommunikáció sem indult a felek között, nemhogy egyeztetés. Az első úszóversenyünkön és később Sydneyben is felmerült kérdésként (az úszás technikai értekezletén), hogy az úszás kézikönyvét hol kéne megváltoztatni, hogy az S14 kategóriát is figyelembe vegye. Lettek volna javaslataink, de akkor még az volt a vélemény, hogy a meglévő kézikönyvet kell alakalmazni, abba kell beleférni az INAS-sportolóknak.

A versenyeken és a paralimpiákon (Atlanta, Sydney) az ellenőrzés nem terjedt ki az INAS-sportolók megfelelőségi dokumentációjára. A MÉS csapata dokumentumokkal felszerelkezve ment a paralimpiákra, orvosi és bizottsági szakvéleményekkel, hiteles fordítással, de ezeket senki nem kérte. Valószínű, hogy ott már késő is lett volna, de a baj az, hogy előzetesen sem történt egy alapos ellenőrzés. Az IPC az INAS-ra mutogatott, az INAS meg az IPC-re: kialakulatlan, tisztázatlan volt a szerepek és felelősségek megosztása. Mindez alapvetően a kommunikáció, az együttműködés hiányából adódott. Ezt használta ki a gengszter stílusú, leválthatatlanul bebetonozott spanyol elnök, akit az INAS európai régiója hiába próbált leváltani, fizetett általgszervezetek sportolók nélküli képviselői ismét és ismét megszavazták őt egy repülőjegyért és a jól tartásért cserébe.

Nádas Pál: **A csalás elkövetőjének személye jelentett csak problémát?**

Gruiz Katalin: A konkrét csaláson kívül más problémák is voltak, nemcsak az igazolási rendszer volt előkészítetlen. Minden szempontból túl hirtelen robbantak be az INAS-sportolók az IPC életébe. Többeket megijesztettek nagy létszámukkal, túlságosan is elhivatott edzőikkel, önérvényesítő sportvezetőikkel, akik azonos jogokról, normalizációról, totális részvételről beszéltek. A hagyományos paralimpiai sportágak és kategóriák sportolói közül sokan szintén nem voltak felkészülve az értelmi fogyatékos sportolók befogadására, nem értették, senki nem mondta el nekik, hogy az értelmi fogyatékosság nem okvetlenül látszik, ugyanakkor mélyreható következményei vannak. Az sem volt világos, hogy csak egyetlen kategória, vagyis kizárólag a legjobbak integrálásáról van szó, és a középsúlyos, súlyos és halmozottan sérült értelmi fogyatékos sportolók csatlakozása nem volt napirenden. Arról sem biztosította őket senki, hogy nekik attól nem jut kevesebb érem, kevesebb sportesemény, kevesebb siker, ha az INAS-versenyzők is ott vannak a versenyeken. Egyes sportolói körökben nem fogadták kitörő örömmel az értelmi fogyatékosok csatlakozását.

Nádas Pál: **Mi történt Sydney óta az INAS életében?**

Gruiz Katalin: A spanyol elnök csalása volt a gyújtószikra, hogy a tornyosuló gyakorlati-technikai és mentális-lelki problémákat ne aprómunkával, ne kis lépésekben oldják meg, hanem a felfüggesztéssel lesöpörjék az értelmi fogyatékos sportolókkal együtt a problémákat is a színről, elnapolva a valódi megoldást. Ahogy

a csatlakozás átgondolatlan volt, ugyanúgy ez a lépés is, hiszen ez lelassította, sok helyen meg is állította az értelmi fogyatékosok sportjának fejlődését, csökkentette a forrásokat (holott a fejlesztésekhez többletforrás kellett volna), elbizonytalanította a versenysportokban tevékenykedőket. Sokan feladták, abbahagyták, átirányították sportolóikat a szabadidősportok irányába. Az INAS-FID sokat tett azért, hogy áthidalja a remélhetőleg csak átmeneti kiesést, ezért beindította a Global Games nevű világjátékokat az összes INAS-sportág számára. A Global Games beindítása mellett komoly sporttudományos fejlesztési munkába kezdett, meghatározta a stratégiai prioritásokat, és azóta is folyamatosan gondoskodik azok megvalósításáról. De ez nem helyettesítheti a paralimpiát, azt a támogatottságot, azt a sportolókat illető egyéni és a sportokat, a sportszervezeteket illető anyagi támogatást, ami nélkül nincs élsport, nincs nemzetközi részvétel, és siker sincs.

Az INAS és az IPC között Sydney után fokozatosan tovább romlott a viszony: hiába fejlesztett az INAS új klasszifikációs rendszert, vett részt IPC-versenyeken ennek bizonyítására, az IPC egyre csökkentette az értelmi fogyatékosok athéni programjának létszámát. A helyzet odáig fajult, hogy a 2004-es kairói közgyűlésen az IPC menedzsmentbizottsága az INAS kizárása mellett kardoskodott, és az IPC Végrehajtó Bizottsága is negatívan értékelte az INAS erőfeszítéseit. Hozzátenném, hogy igaztalanul, hiszen az IPC nem egy néhány hónap alatt elvégezhető munkát követelt az INAS-tól, hanem a bizonyítékkal klasszifikációs rendszer és a versenyek alkalmával végezhető tesztelés kialakítását, egy teljesen új tudományterület létrehozását és annak azonnali gyakorlati és eredményes alkalmazását. Tehát olyasmit, ami többéves munka eredménye lehet csak, és amilyen rendszerrel az IPC többi fogyatékosságcsoportja sem rendelkezik. Az IPC-közgyűlés 80%-a szerint semmi nem indokolta, hogy az értelmi fogyatékosok sportja ne legyen része a paralimpiai mozgalomnak. A szavazás eredménye az lett, hogy az INAS-FID maradjon tagja az IPC-nek. A közgyűlés óhajára az IPC tekintse saját ügyének, és az INAS-sal együtt oldja meg a még felmerülő problémákat. A sportolóknak pedig fokozatosan vissza kell térniük az IPC-versenyrendszerbe.

Sajnos a Magyar Paralimpiai Bizottság nem tartozott az értelmi fogyatékosokat támogató nemzeti szervezetek közé, nem segített áthidalni ezt a nehéz átmeneti időszakot. Az áthidaló segítség helyett inkább a „kegyelemdöfést" választotta: megvonta a juttatásokat, a támogatásokat, az ösztöndíjakat és minden elismerést az élsportolóktól. Etikailag elítélendő módon az ilyenformán visszavont juttatásokat a többi parasportoló között osztották fel, akik szolidaritás helyett örültek ennek a változásnak. Az értelmi fogyatékos élsportolók egy része abbahagyta a sportolást. *Ponyori Sándor, Németh Saci, Tóth István, Orsós Marika, Frigur Mónika* estek ki először, aztán a Global Games után *Varga Margit,* kicsit később *Majer Gábor, Szedő Tibor, Sánta Krisztián* is. Az MPB és sajnos az aprópénzzel megalkuvásra kényszerített sportolók nem álltak azok mellé, akik dicsőséget hoztak Sydneyben a magyar válogatottnak. A legjobbak kiesése nemcsak a MÉS és néhány sportoló vesztesége, hanem az egész mozgalomé. Így nehéz lesz visszajutni oda, ahol Sydney idején voltunk. Athénben az előre beígért 200 fő INAS-résztvevővel szemben, mindössze két kosárlabdacsapat és 12 asztaliteniszező vehetett rész. Köztük volt *Pálos Péter* is, az INAS világbajnoka. Pekingre már annyira elromlott a viszony az IPC és az INAS között, hogy szóba sem jött az értelmi fogyatékosok – akár csak bemutató jelleggel történő – bevonása a játékokba. Ugyanakkor az INAS nem adta fel, és végül a tudomány segített megoldani a helyzetet. A sporttudomány rohamléptekkel próbált megfelelni az elvárásoknak és gyakorlatra fordítani az értelmi fogyatékosság sportban megjelenő következményeit. Lassan fény derült arra, hogy ezen a területen az IPC sem áll sokkal jobban, mint az INAS, az általuk alkalmazott gyakorlat sem tesz eleget a tudományos alapokon nyugvó, tudatos és standardizált klasszifikációs módszereknek. Ezt a 2009-es közgyűlésen ki is mondták, így tulajdonképpen evidenciaszintre került, hogy minden fogyatékosságtípusra és minden sportágra ki kell dolgozni a tényeken és bizonyítékokon alapuló klasszifikációs eljárást, és azt érthető és használható útmutató formájában közzétenni.

Nádas Pál: **Van már új INAS-stratégia?**

Gruiz Katalin: Időközben az INAS olyanformán is közelíteni igyekezett az IPC-hez, hogy elnökségébe IPC-barát személyeket és olyan országok képviselőit

választották, akiknél hagyományosan integráltan működik a sportmozgalom, az összes fogyatékosságtípus egy ernyő alá szerveződik. Ez a politikai lépés, az INAS deklarált új stratégiája, a közös kutatások és a megszületett kétlépcsős INAS-igazolási rendszer végül megnyugtató módon igazolták, hogy az INAS–sportolók minden más sérültséggel azonos módon, azonos biztosítékokkal kerülnek a paralimpia sérülésspecifikus kategóriájának versenyrendszerébe.

Sydney után még vitte a MÉS csapatát a lendület, Bollnäsra (Global Games, 2004) a sportolók csúcsformába kerültek mind a három fő sportban. A későbbi Global Gameseken már nem vett részt magyar úszó. A magyar értelmi fogyatékos úszók nemzetközi sportsikerének leáldozása ellenére büszkék lehetünk arra, hogy az „aranycsapat" 1998 és 2004 között évenként megjavított saját világcsúcsait a mai napig nem sikerült senkinek megdöntenie.

Magyar értelmi fogyatékos paralimpiai úszók által elért világrekordok

Versenyszám	*Idő*	*Név*	*Dátum*	*Helyszín*
50 méteres gyorsúszás	00:24,59	Sánta Krisztian	2004. 07. 30.	Bollnäs, SWE
4×50 méteres gyorsváltó	01:47,40	Sánta, Podani, Szedő, Fülöp	2004. 07. 31.	Bollnäs, SWE
4×100 méteres gyorsváltó	03:57,31	Szedö, Fülöp, Majer, Sánta	2004. 07. 28.	Bollnäs, SWE
4×50 méteres vegyes váltó	01:59,93	Majer, Fülöp, Szedő, Sánta	2004. 07. 29.	Bollnäs, SWE
4×100 méteres vegyes váltó	04:30,89	Sánta, Fülöp, Szedő, Podani	2004. 07. 30.	Bollnäs, SWE

Az atlétika nem jutott az úszás sorsára, tudta tartani a színvonalat, új tehetségek is bekerültek a válogatottba, és kijutottak a nemzetközi versenyekre. Ez elsősorban a vezetőedzői munkának *(Schiller-Kertész Judit)* és a stabil háttérnek, vagyis az aktív iskolai sportnak és a fősodor klubjaival kialakult kapcsolatnak, elsősorban *Antal Andor* és *Szikora Gyula* edzőknek köszönhető. A nagy tömegeket mozgató Speciális Olimpiai mozgalommal kialakult jó viszony is egy komoly lehetőséget jelenthet a tehetségek kiválogatásában. Asztaliteniszben a Global Gamesen *Pálos Péteren* kívül *László János,* vele párosban ezüstérmesek lettek, míg a *Kollár Lászlóval* és *Szabó Attilával* kiegészülő csapat bronzérmet szerzett. Az IPC 2009-es közgyűlésén megszavazták egy szűk paralimpiai program beállítását a londoni paralimpiára. Összesen 120, INAS által igazolt versenyzőt terveztek három sportban, atlétikában, úszásban és asztaliteniszben. A londoni paralimpia még mindig korlátozott számú INAS-sportolót fogadott be, a versenyszámokat pedig szűken határozták meg.

Nádas Pál: **A helyzet normalizálódni látszik?**
Gruiz Katalin: A London utáni négy év azt mutatja, hogy az INAS és az IPC viszonya normalizálódott, együtt keresik a klasszifikációs módszerek fejlesztésének lehetőségét. Az INAS-nak a Világjátékok bevezetésével – az öt kontinens és egyre több ország bevonásával – kell elérnie, hogy a paralimpiai részvételt erős és IPC-vel összehangolt versenyrendszerre alapozza, ahol igazolási rendszerét mind az INAS, mind az IPC validálhatja. Sydney óta egyetlen kérdéses eset vagy óvás sem történt az igazolás kétségbe vonása miatt, tehát a fejlesztés sikeresnek mondható, az igazolási és klasszifikációs rendszer kiállta az első próbát. Persze ez nem jelenti azt, hogy nincs szükség további fejlesztésre, de azt ezentúl az összes fogyatékossági csoport tudományos alapon, összehangoltan végzi. Az értelmi fogyatékosok magyarországi sportja az első Global Gamesszel túlkerült a hőskoron, jelenleg gyermekkorát éli, az összes gyermekbetegséget begyűjtve, gyengélkedve, miközben a sport nem éppen védett környezetében próbál felnőni. A hazai átalakulások követhetetlen útvesztőjében a hőskor

sportolói nagyrészt kiöregedtek vagy más módon hullottak ki, de akik fennmaradtak, azok stabilan beépültek a paralimpiai rendszerbe, és atlétikában folyamatos utánpótlásra is lehet számítani – fejezte be gondolatait dr. Gruiz Katalin a MÉS alapító elnöke, az MPB első elnökségének tagja.

Közvetlenül a 2000. évi paralimpiai játékokat követően az MPB elnökségének több nagyon fontos feladatot kellett megoldania. Biztosítani kellett az MPB titkárságának zavartalan működését, mivel közvetlenül a játékokat megelőzően *Alföldy László* felmondta a főtitkár munkaviszonyát, amelyből aztán több évig tartó munkaügyi per keletkezett. A második nagyon kényes ügy az értelmi fogyatékos sportolók részvételének paralimpiai játékok alóli felfüggesztése volt. Hiába nem voltak érintettek a magyar sportolók, az INAS-FMH által képviselt teljes sérülésspecifikus csoportot ideiglenesen mégis kizárták. *„A tagság felfüggesztésének hivatalos indoklása: kiderült, hogy a sydney-i paralimpián részt vett spanyol kosárlabdacsapatból mindössze két fő minősült értelmi fogyatékosnak. A döntés minden értelmi fogyatékosra vonatkozik. Valószínű, hogy Alföldy László a MÉS MPB-tagságának felfüggesztését kezdeményezi"* – jelentette be Pancsa József az MMS elnökségi ülésén.[57] Az értelmi fogyatékosok – sérültségi besorolásának szabályozását követően – csak 2012-ben kaptak ismét versenyzési engedélyt az IPC-től. A harmadik nagy szakmai kihívást jelentő feladat az egyre erősödő, a sportági szakszövetségekkel közösen kialakítandó, az esélyegyenlőségen alapuló, az egyesületi szintekre is lebontható integrációs folyamatok megszervezése. A negyedik, nagyon komoly és hosszú távú feladat az új kormány új sporttörvényének (2000. évi CXLV. törvény) értelmezése, és abban az MPB helyének megtalálása. A 2000. évi törvény életre hívta a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetségét (FONESZ). A FONESZ – törvény álltal, látszatra önkéntességi alapon történt megalakítása – a mozgás- és látássérültek sportmozgalma, illetve a magyar paralimpiai mozgalom önrendelkezési, szakmai önállóságának és szervezeti kereteinek csorbításával jött létre. Az MPB-re és tagszervezeteire nézve hátrányosan, de feltehetően más fogyatékossággal élő sportolók és szervezeteik számára előnyt eredményezett a FONESZ léte.

A FONESZ megalapításával pénzügyi és szervezeti központosítást teremtettek meg. A paralimpikonok és más sportoló fogyatékosok hivatalos ügyeit a versenyrendszereikben látható különbségek ellenére egynemű, homogén csoportnak, az állapot és nem a cselekvés értékei alapján, változatlanul *„fogyatékosok sportjaként"* szervezték. Az újonnan létrehívott szervezetet (FONESZ), a MOB-hoz hasonlóan, köztestületi rangot kapott. Megfigyelhető, hogy a hazai sportirányítás régen is, és ma is nagyon hasonló szervezeti keretek között kívánta és kívánja a sportoló fogyatékosok ügyét szabályozni. Nem az *„épek"* sportjában alkalmazott sportágspecifikus alapon, hanem sérülésspecifikus alapon szabályoz. A FONESZ létrejöttével megakasztották azt a régi fejlődési folyamatot, amelyre a mozgássérültek sportmozgalmának alapításától kezdődően törekvés volt, hogy a sportirányítás büroktatikus szintjein és a törvényalkotáskor ne fogyatékosként, hanem sportként és versenysportként értékeljék és kezeljék a paralimpiai játékok hazai mozgalmát. Az új törvényben megfogalmazott szervezet elnevezésében sem a sport, hanem a fogyatékosság, nem a cselekvés, hanem az állapot kapott hangsúlyt.

Az MPB az alapszabályában megfogalmazottak alapján, a sikeres 2000. évi paralimpia ünneplésének időszakát követően tisztújítást tartott. A 2001. évi tisztújítás az első nem rendkívüli, hanem soros tisztújítás az MPB életében. A közgyűlésre való felkészülés ismét belső hatalmi villongásokat indított el. *Pancsa József* az MMS elnökségi ülésén elmondta, hogy tudomása szerint rajta kívül csak *Alföldy László* indul az MPB-elnöki poszt betöltéséért. Pancsa kijelentette, hogy szeretné megváltoztatni az MPB vezetésének egész stílusát. *Kiss Erika,* az MMS elnökségi tagja rákérdezett a változtatás okára. Az elnökségi ülésről készített emlékeztetőben konkrét válaszokat sajnos nem rögzítettek.[58] Közben a minisztérium legfelsőbb szintű vezetése szóban egyértelműsítette Alföldyvel, hogy nem kellően szalonképes az MPB elnöki posztjának betöltésére. A paralimpiai mozgalomhoz méltatlan

57 MMS-emlékeztető, 2001. február 7. MMS-FMSZ irattár.
58 Emlékeztető, MMS – elnökségi, 2000. december 6. MMS-FMSZ irattár.

helyzetre való hivatkozással Alföldynek azt javasolták, hogy mandátumának lejártával lépjen vissza az elnöki poszt megpályázásától. A valós okot nem lehetett megtudni, de a kiszivárgott információk alapján feltételezni lehetett, hogy a hazai sportirányítás egyik magas rangú vezetőjének személyes retorziója vagy Alföldy nyíltan vállalt politikai beágyazódása lehetett a valódi ok. *Alföldy Lászlót* a minisztérium nem tartotta kívánatosnak az elnöki feladatok ellátására, és akkor már azt is tudni lehetett, hogy az MMS elnöksége elfogadta és támogatta Pancsa József MPB-elnöki posztra történő pályázatát.

Szekeres Pál, az ISM helyettes államtitkára ekkor kéri fel *Nádas Pált*,[59] hogy nyújtsa be pályázatát az MPB elnöki posztjára. Nádas, aki 1983 és 1992 között az MTSB, MEOSZ-TSB és az MMS elnökeként már volt irányítója a mozgássérültek hazai sportjának és a hazai paralimpiai mozgalomnak, az MMS alapítója és az MPB társalapítója, az MPB harmadik elnöke lett (2001–2007).

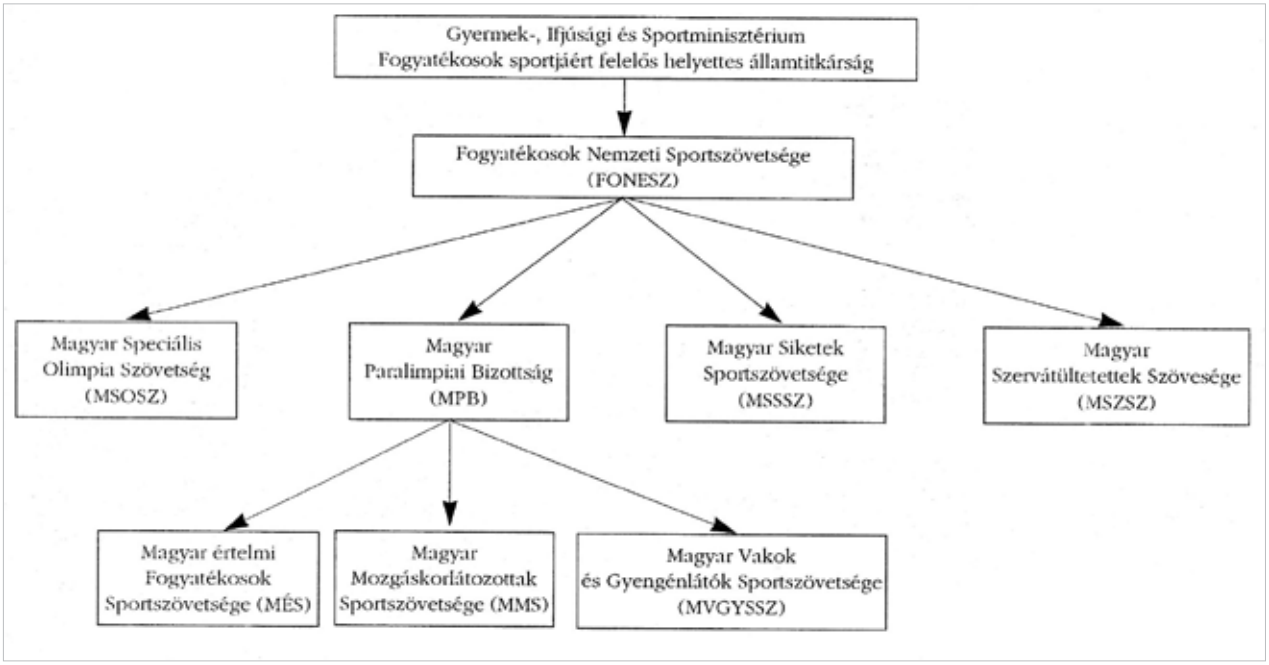

Alföldy László és Szekeres Pál Sydneyben

59 ***Nádas Pál*** (1948–) Gyógypedagógus, testnevelő tanár. A Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola (Budapest) logopédia–értelmi fogyatékosok pedagógiája szakon 1976-ban, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola (Szeged) testnevelés szakán 1981-ben szerez tanári diplomát. Közoktatás-vezetői végzettséget 1999-ben szerez a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen. Szakmai munkássága a mozgáskorlátozott fiatalok pedagógiai és sportéletbeli tevékenységéhez, fejlesztéséhez kötődik. A Mozgásjavító Általános Iskola, Szakközépiskola, EGYMI és Diákotthon igazgatója 25 éven keresztül (1997–2012). Igazgatása alatt, 1998-ban épült meg hazánk első, a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek számára alkalmas, akadálymentes épített környezetű új iskolaépület („Csillagház"). Nevéhez köthető a „Mozgásjavító" Általános Iskola 2007 és 2012 között lezajlott nagy rekonstrukciója, amelynek keretében az épített akadálymentes környezet létrehozása mellett szakközépiskolát alapított, az apartmanrendszerű családias környezettel az önállóságra nevelés színterévé tette az új kollégiumot. A sportoló mozgáskorlátozottak és a paralimpiai mozgalom hazai történetének szabad és önkéntes kutatója. A mozgássérült személyek sportolásával először a Rudas uszodában találkozott, 1972 és 1978 között szombatonként Koller István mellett kezd úszást tanítani. Az MTSB harmadik elnöke és I. Nemzetközi Spartakiádjának (1978) szervezője. A Halassy Olivér SC-nek (HOSC) elnökségi tagja (1977–1983). 1980-tól 1983-ig a HOSC ülőröplabda-csapatának edzője, a sportág hazai alapítója és a magyar ülőröplabda-válogatott 1980–1986 közötti szövetségi kapitánya. Munkásságához köthető, hogy a kerekesszékes kosárlabda, a tenisz, a boccia, az evezés és a kajak-kenu sportágak hazai elindításában, annak kezdeti szervezésében aktivan volt jelen. Az első magyar részvétellel (2002) megrendezett téli játékokon való szereplés kivitelezésében is jelentős szerepe volt. Az MTSB harmadik elnöke (1983–1989). A Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének (MMS) alapítója, 1989-től 1992-ig az első elnöke. Főszervezője az első hazai világbajnokság rendezésnek (I. Ülőröplabda-vb, Pécs, 1986), amelyet mozgáskorlátozott személyek számára szerveztek. Magyarország képviseletében 1989-ben jelen volt az IPC megalapításánál. A New York-i Paralimpiai Játékokon (1984) a csapat kiutaztatásának még csak az előkészítésében vett részt, majd ellátta a magyar paralimpiai csapat vezetését 1988-ban Szöulban, 1992-ben Barcelonában és 2004-ben Athénben. A 2008. évi játékokon a magyar részvétel előkészítésében három évet dolgozott. Munkásságához köthető az MMS, majd az MPB megalapítása, az EPC (1991) hazánkban történő életre hívása, a MOB és az MRSZ (1990) közgyűlésének tagsági jogviszonya. A Wesselényi Miklós Sport Közalapítvány kurátoraként (1995–2007), a Nemzeti Civil Alap Országos Kollégiumának (2009–2011), majd a Nemzeti Együttműködési Alap (NEA) Mobilitás kollégiumának (2012–2013) tagjaként dolgozott. Az MPB harmadik (2001–2007) elnöke, aki a FONESZ kötelékéből kiszakítva az MPB-t ismét önálló szervezetté tette. A Nemzeti Sporttanács (2004–2007), majd a MOB (2012–2015) közgyűlésének tagja. Pályafutása végén a női ülőröplabda-válogatott helyettesítő edzője (2012. 01–2012. 07.). Kutatásokat folytatott (2015–2016), és tanulmányt jelentetett meg az 1976. évi torontói játékok magyar rehabilitációjának érdekében (Tanulmány egy magyar politikai döntés hátteréről címmel). Tauber Zoltán és Oláh József nemzetközi szintű (IPC) rehabilitációja a kutatási eredményei alapján megtörténik.

A FONESZ szerepe a hazai sportéletben

„A FONESZ hazai sportéletben betöltött szerepének vizsgálatát a szervezet létrejöttének szükségességével kell kezdeni. Magyarországon is, mint a legtöbb demokratikus államban, az volt a legfelsőbb sportvezetés álláspontja, hogy a sportban is a társadalmi, civil szervezetek maguk dönthessék el az állami támogatások egymás közötti felosztását. E feladat végrehajtásához szükség volt létrehozni egy olyan szervezetet, köztestületet, mely állami megbízás alapján vezető szerepet tölt be a fogyatékos emberek sportjában, a minisztérium irányelvei és a saját maga által létrehozott alapszabálya szerint cselekszik. A minisztérium, mint a legfelsőbb szakmai intézmény, megtartotta magának a jogot ahhoz, hogy a sportkoncepciót kidolgozza, a sport finanszírozási rendszerét kialakítsa, irányítsa. Az Ifjúsági és Sportminisztérium a »2000. évi CXLV. törvényt a sportról« meghozta, három új köztestületet is létrehozott. A Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége, azaz a FONESZ, a fogyatékos emberek sportjával foglalkozó sportszövetségeket fogja össze egy ernyőszervezetben. Ezenfelül a másik két újonnan létrehozott köztestületnek (Nemzeti Sportszövetség, Nemzeti Szabadidősport Szövetség) is alanyi jogon tagja, szervezeti szinten velük egyenrangú. A fogyatékos emberek sportjának szervezeti felépítését jól mutatja a lenti táblázat. A szervezetek alá- és mellérendeltségeit tekintve fontos megjegyezni, hogy a Magyar Paralimpiai Bizottság három tagszervezete közvetlenül nem volt tagja a FONESZ-nek, ám a FONESZ Alapszabálya szerint velük azonos jogok illették, és azonos kötelezettségek terhelték." [60]

A FONESZ szervezeti tagozódása

60 Nagy József: A FONESZ szerepe a magyar sportéletben. *Fejlesztő Pedagógia,* 2002. 4–5., 98–99. p.

Dr. Nébald Rudolf lett a FONESZ elnöke, aki megválasztását követően az MTV Segítőtárs című műsorának[61] adott nyilatkozatot. A FONESZ megalakulásakor, céljait tekintve a következő legfontosabb feladatokat igyekezett ellátni.

Gondoskodott az MPB és tagszervezetei részére nyújtott állami támogatások elosztásáról.

- Egységes versenynaptárt hozott létre, és a pénzügyi források elosztását biztosította.
- A műhely-, a működési, a nemzetközi versenyrendszer-támogatások pénzügyi elosztását végezte.
- A MOB, a Nemzeti Szabadidősport Szövetség (NSZSZ) és a Nemzeti Sportszövetség (NSSZ), a Nemzeti Sporttanács (NS) kereteiben már korábban megindult sportági integrációs (asztalitenisz, íjászat, vívás, kerekesszékes tenisz stb.) folyamatokat felgyorsította, és kiterjesztette a sportélet szervezeti rendszereire is.
- A sportoló fogyatékosokra is érvényes sportinformatikai rendszert és a versenyengedélyek rendszerének kiépítését elindította.
- A regionális és megyei szervezetek kialakulását ösztönözte.
- A fogyatékosokat tömörítő különböző szervezeteknek a Sportok Házába történő beköltözését kezdeményezte, ezzel a sportszervezetek mindennapi életéhez történő egyenrangú közeledést segítette.
- A különböző szakirányú végzettségű sportszakemberek és edzők számára fogyatékosságspecifikus ismeretekből elméleti és gyakorlati képzést, a *Fogyatékos személyek test-kulturális képzésének, egészségnevelésének, testnevelésének és sportjának kiegészítő szakirányú ismeretei* című továbbképzést indított.[62]

A FONESZ tizenkét éves működéséről és az azt követő szervezeti átalakulásról kérdeztük *Nagy Józsefet,*[63] aki a FONESZ főtitkára (2002. január–2010. július), 2016-ig a MOB fogyatékosok sportjáért felelős szakmai tagozatának főállású munkatársa, koordinátora volt.

Nádas Pál: **A FONESZ 11 éves működéséből melyek azok az elemek, amelyeket sikerként és amelyeket kudarcként lehet az idő távlatából értékelni?**

Nagy József: Nem tehetem, hogy a FONESZ működésének tizenkét évéről megemlékezve, a sikerek és kudarcok felsorolása előtt, ne ejtsek szót egy olyan személyről, akinek a személyisége képes volt ezt a nagyon különböző belső érdekek és a törvény által egybekényszerített szervezetet összetartani. A FONESZ első tisztújító közgyűlésén (2001. április 28.), majd pontosan 5 évvel a megalakulását követően, azután 10 évvel később ismét megválasztották az első elnököt *dr. Nébald Rudolf* személyében. A vívás, a kerekesszékes vívás sportágon keresztül kapcsolódott a szervezethez, a megalakulás előkészítésében is tevékeny jogi munkát végzett, és mint „kívülálló" egyetlen fogyatékosspecifikus országos sportszövetséghez sem kötődött. Kézenfekvő volt a megválasztása, mint ahogy a tisztújítások során 2006-os és 2011-es elnöki megerősítései is. A FONESZ közgyűlése 2012. április 6-án kimondta tevékenységének megszüntetését. 2012. július 16-án – a MOB részére történő – átadás-átvételt is ő vezényelte le. A jogvégzett volt kardvívó-világbajnoknak jelentős szerepe volt abban, hogy a különböző fogyatékosspecifikus országos sportszövetségek részére juttatott állami támogatások elosztásakor felmerülő nézetkülönbségek megoldásra kerültek. A Magyar Paralimpiai Bizottság

61 Forrás: MTVA-archívum (2017)

62 Nagy József: A FONESZ szerepe a magyar sportéletben. *Fejlesztő Pedagógia,* 2002. 4–5., 98–99. p.

63 ***Nagy József*** (1965. 08. 18–) Budapesten született. Egész életét végigkísérte a sport. Általános iskolai és középiskolai tanulmányait testnevelés-tagozatos iskolákban végezte. 1985 és 1988 között a Testnevelési Főiskola nappali tagozatán szerzett vívó szakedzői diplomát. 1973-ban kezdett el vívni az Újpesti Dózsában Beliczay Sándor csoportjában Szekeres Pál és Érsek Zsolt kiváló tőrvívókkal együtt. Többször nyert magyar bajnokságot a férfitőr utánpótlás-korosztályokban és felnőttbajnokságokon. Junior-világbanjokságon is részt vett, és tagja volt a BVSC BEK-ezüstérmes tőrcsapatának. Versenyzői pályafutása végén edzősködni kezdett, először a BVSC-ben, majd külföldön. 1999-ben hazatért, és az Ifjúsági és Sportminisztériumban a fogyatékosok sportjáért dolgozott. 2001-ben a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetségének (FONESZ) főtitkára lett, majd 2010-től visszatért az állami sportigazgatásba. 2012 óta a Magyar Olimpiai Bizottság fogyatékosok sportjáért felelős szakmai tagozatának koordinátoraként dolgozik. A vívástól és – barátja, Szekeres Pál balesete után – a kerekesszékes vívástól sosem vált meg. Sydneyben és Athénben a paralimpián a kerekesszékes vívás versenybírójaként, Pekingben pedig a bírói testület vezetőjeként vett részt. A hazai rendezésű kerekesszékes vívó-világkupaversenyek állandó szervezője és versenyigazgatója, 2005 és 2009 között a kerekesszékes vívást irányító testület, az IWAS FEC végrehajtó bizottságának tagjaként nemzetközi tisztségviselője. Az első integrált vívó-világbajnokságon 2016-ban, Torinóban a versenyigazgatóság elnöke, a bírák bizottságának vezetője volt. A FIE és az IWAS FEC nemzetközi versenybírája, edzőként Horváth Gábor kerekesszékes vívóval Eb-bronzérmet szerzett párbajtőrvívásban. Napjainkban a Törekvés SE vívó- és kerekesszékes vívószakosztályában edzősködik, és irányítja az edzői testületet.

(MPB) kiválása ellenére az ő személye tette képessé a szervezetet, hogy a különböző sérülésspecifikus rendszereket összetartsa. A belső szakmai és esetleges személyi vitákat képes volt a rendszeren belül tartani, és ez a fogyatékos emberek sportjának társadalmi megítélését jelentősen javította. Tizenkét év önkéntes jogi segítségnyújtással támogatta az állami támogatások FONESZ általi szerződéses kezelését, a támogatási szerződések elkészítését és felügyeletét. Az induláskor a köztestületnek saját ügyvédi irodájában adott otthont, majd a szervezet többszöri költözés után egészen a megszűnéséig a Magyar Sportok Házában működött tovább.

A FONESZ fő sikerei között első helyen említem a *Fogyatékos személyek testkulturális képzésének és egészségnevelésének, testnevelésének és sportjának kiegészítő ismeretei* című tanfolyam indítását, melynek során évenként 15–20 fő kapott tanúsítványt tanulmányai elvégzéséről. A FONESZ akkreditált továbbképzésének újbóli 5 évre szóló alapítási és indítási kérelmét 2006. október 18-án hagyta jóvá, az Oktatási és Kulturális Minisztérium. A továbbképzés elindításában jelentős szerepet vállalt *dr. Benczúr Miklósné,* az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar tanszékvezetője, aki óriási tapasztalattal és szakértelemmel vezette a FONESZ továbbképzési bizottságát. Az ügyvitelt először *Kiss Erika* gyógypedagógus, később *Dorogi László* látta el.

A FONESZ 2004-ben befejezte saját sportinformációs rendszerének előkészítését, 2005. május végén pedig elindult az új versenyengedélyek kiadása. Az információk az interneten keresztül is elérhetővé váltak. Fontos elem, hogy a FONESZ elnöksége 2005. szeptember 14-i ülésén úgy döntött, hogy átveszi a Nemzeti Sporthivataltól a tanulásban akadályozott tanulók diákolimpiai versenyrendszerét, amennyiben az ehhez szükséges pénzügyi eszközöket és dokumentációt a hivatal a rendelkezésére bocsátja. Ez azt jelentette, hogy korábban az állami sportirányítás által kialakított diákolimpiai versenyrendszert vett át és működtetett a köztestület. A 2000-es évek elején megkezdődött a fogyatékosok sportja megyei ernyőszervezeteinek megalakulása, amelyek a korai időszakban elsősorban a tanulásban akadályozott, enyhe fokban értelmi fogyatékos tanulók diáksportjának működtetésével foglalkoztak. Elsősorban vidéken volt egyre nagyobb a FONESZ-hez kapcsolódás igénye. Kecskeméten 2007. február 16-án megalakult a Fogyatékosok Országos Diák- és Szabadidősport Szövetsége (FODISZ). A szövetség a közgyűlésen döntött arról, hogy a bírósági bejegyzés után felvételét kéri a FONESZ-be, a Nemzeti Szabadidősport Szövetségbe (NSZSZ) és a Magyar Diáksport Szövetségbe (MDSZ) is. A Fővárosi Bíróság hiánypótlási felszólítása után, 2008. március 8-án megismételt alakulóülést tartottak, ahol az elnök személye is megváltozott. Székhellyel kapcsolatos kérelmükre a FONESZ befogadta a FODISZ-t saját székhelyére, emellett informatikai eszközöket is biztosított számára, majd 2009. május 28-i közgyűlésén felvette tagjai sorába.

Szerintem a FONESZ a szervezetei életében zajló belső konfliktusokat is jól kezelte akkor, amikor az MPB a FONESZ hatásköre alól igyekezett kibújni, és saját önállóságát kívánta ismét visszaállítani. A 2004-től életbe lépett sporttörvény módosítását követően az MPB mint önálló köztestület működhetett tovább. 2009. május 23-án a Magyar Látássérültek Sportszövetsége (MLS) és a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS) egyesült, és Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MLMS) néven működött tovább. Még az egyesülés előtt a két szövetség írásban tájékoztatta a FONESZ-t arról, hogy közgyűléseik határozatainak értelmében 2009. június 2-i hatállyal mindketten megszüntetik tagságukat a FONESZ-ben. Így az MLMS csak a Magyar Paralimpiai Bizottságban maradt tag. Nem tartozott a hallássérültek sportjának megmentése a FONESZ feladatai közé, mégis mint a fogyatékosok sportjának ernyőszervezete igyekezett ezt az egyáltalán nem egyszerű problémát kezelni. A FONESZ elnökségi ülésén (2007. február 6.) az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium (ÖTM) főosztályvezetője, *Lányi András* tájékoztatást adott arról, hogy a Magyar Siketek Sportszövetsége (MSSSZ) a 2005. évi siketlimpián való részvétel támogatásával nem tudott elszámolni. Mivel az MSSSZ a szerződésében foglaltaknak nem tudott eleget tenni, a minisztérium teljes körű ellenőrzést végzett, amelynek során számos szabálytalanságra derült fény. Ennek következtében a támogatási összeg visszavonásra került, és az

ÖTM jogi útra terelte az ügyet, és a törvényes működés helyreállításáig minden közvetlen és közvetett állami támogatást megszüntetett. Az MPB-nek is hasonlóan kellett eljárni a továbbadott támogatások tekintetében. A többi tagszervezet részére feloszthatókká váltak 2006-os és 2007-es utalású, valamint az egyéb 2006. évről áthozott maradványösszegek. Szintén felfüggesztették a hallássérültek számára a 2007. évi szerződéssel lekötött támogatási összegeket. A FONESZ 2007. május 18-i közgyűlésének döntése alapján az MSSSZ-nek a siketek sportjára megítélt működési, hazai verseny- és műhelytámogatásai rendszerek a FONESZ költségvetésében és könyvelésében külön mellékszámlán vezetve és kezelve jelentek meg, és kerültek felhasználásra egy külön, erre a feladatra kijelölt siketsportbiztos alkalmazásával. Így az MSSSZ „tetszhalott" állapotba került, hiszen állami forráshoz nem jutott, működése szinte teljesen ellehetetlenült, végül a Fővárosi Bíróság 2008. február 7-én törölte nyilvántartásából. 2008. április 5-én 22 tagszervezettel megalakult a Magyar Hallássérültek Sportszövetsége (MHSSZ), elnöke Horváth Balázs lett. A szövetség a bejegyzését követően felvételét kérte a FONESZ tagságába. Ezt követően a FONESZ, a korábban már bírósági nyilvántartásból is törölt Magyar Siketek Sportszövetségét törölte tagságából. Ez azt jelentette, hogy a siketek sportját ismét sérülésspecifikus hazai sportszervezet irányíthatta, a támogatásokat az új szövetség használhatta fel.

Az új szervezet, az MHSSZ már 2009-ben elszámolási vitába keveredett a FONESZ-szel. A több lépésben történt elszámolási folyamat végén, a vitába bekapcsolódó Önkormányzati Minisztériummal (ÖM) történt egyeztetés alapján, a FONESZ elállt a szerződéstől, és a rendőrségen ismeretlen tettes ellen feljelentést tett. Az ügyben a mai napig nem záródott le a vizsgálat. Ez a lépés azt jelentette, hogy a siketek és hallássérültek sportja ismét nem kaphatott állami támogatást a FONESZ-en keresztül. Az MHSSZ tagsági jogviszonyát a FONESZ-ben 2010. május 31-i hatállyal megszüntette. Az MHSSZ az elszámolási vitából eredően elmaradó állami támogatások következményeként, a siketek sporttársadalma két részre szakadt. Az MHSSZ-t nem támogatók megalakították a Magyar Siketek és Nagyothallók Sportszövetségét (MSNS), elnöke Nyírő Zsolt lett. Ők 2011. május 27-én FONESZ-taggá váltak. Az MSNS megalakulása mellett létrejött egy újabb sérülésspecifikus sportági szövetség is, a Magyar Hallássérültek Labdarúgó Sportszövetsége (MHLSSZ).

A szervezeti átalakulások sorában fontos megemlíteni, hogy a 2010. november 17-én megtartott MPB-közgyűlésen döntöttek arról is, hogy felveszik tagszervezetként a Magyar Parasport Szövetséget (MPSZ). Ez a gesztus azt jelentette, hogy a névváltoztatás utáni szervezet továbbra is felelősen képviselhette az értelmi fogyatékos sportolók paralimpiai mozgalmon belüli érdekeit. A 2011. március 24-i MPB-elnökségi ülésen az MPB felvette tagjai közé a Magyar Hallássérültek Sportszövetségét is.

A mozgás- és látássérültek sportszövetsége (MLMS), valamint a Magyar Parasport Szövetség (MPSZ) fúzióját követően 2012. március 9-én egy új, speciális céllal működő szövetséget hoztak létre. Az új szervezetet a Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége (FMSZ) néven alakították meg. Az érintett sportszervezetek az új szervezetet azzal a hittel hívták életre, hogy a közös működésből adódó költségtakarékosabb gazdálkodás, az események összehangolása kiváló lehetőséget ad az eredményesebb versenysport-működtetésre és érdekérvényesítésre, aminek előnye rövid időn belül mutatkozni fog a versenysport minden területén. A Fővárosi Törvényszék 2013. január 4-én a szervezetet jogerősen nyilvántartásba vette. A 2013. évi állami támogatásokkal kapcsolatban az MPB és az új – a paralimpiai mozgalom sérülésspecifikumait egyesítő – szervezet, az FMSZ között támogatáselszámolási vita alakult ki. Ennek alapján az MPB befagyasztotta további – az FMSZ részére nyújtandó – támogatásait, továbbá kezdeményezte a Magyar Olimpiai Bizottság Fogyatékosok Sportjáért Felelős Szakmai Tagozat (MOB-FST) részére, hogy a 2014. évi állami támogatásokból az FMSZ részére nyújtandó támogatások jelentősen csökkenjenek. A két szervezet közötti együttműködés megromlott. A támogatások radikális csökkentését – a most már egyedüli sportköztestületként működő sportszervezet – a MOB közgyűlése is elfogadta, az FMSZ működése így másfél év alatt teljesen ellehetetlenült. Meg kell jegyezni, hogy az MPB–FMSZ elszámolási vitával párhuzamosan jelentős szakmai nézeteltérés is kialakult a szervezeti integráció kérdésében.

A történetírás szempontjából ismét nagyon jelentős változást hozott a fogyatékosok sportmozgalmában a 2011. évi CLXXII. törvény, a sportról szóló 2004. évi I. törvény módosítása. Az új jogszabály 58. § (6) pontja értelmében a FONESZ és az MPB is a többi köztestülettel azonos módon, a MOB kivételével, elveszítette köztestületi rangját. [2011. évi CLXXII. törvény, a sportról szóló 2004. évi I. törvény módosítása, 58. § (6–7)][64]

A sporttörvény rendelkezéseinek megfelelően az MPB közgyűlése 2012. január 27-én egyhangúlag megszavazta a köztestületből fogyatékos országos sportszövetséggé történő átalakulását. A Fővárosi Törvényszék 2012. augusztus 24-én a Magyar Paralimpiai Bizottságot mint sportszövetséget közhasznú szervezetként nyilvántartásba vette. A sporttörvény továbbá előírta, hogy milyen formában kell a MOB-nak a fogyatékosok sportjáért a közfeladatait ellátnia. Ezért 2012. február 26-án a MOB közgyűlése alapszabály-módosítás során létrehozza a Fogyatékosok Sportjáért Felelős Szakmai Tagozatot (MOB-FST).[65] A MOB-FST első ülésén (2012. március 9.) *Berente Judit, Deutsch Tamás, Gódor László, Gömöri Zsolt, Lelik Ferenc, Lengyel Lajos, Prohászka Csaba, Tapolczai Gergely, Tardos János* és *Toponári Gábor* tagok részvételével elfogadták a tagozat ügyrendjét.

Úgy gondolom – fejezi be visszaemlékezését *Nagy József (Tojás)* –, hogy a sportoló fogyatékos emberek sportjának elismertetésében, a politikai hatalom törvényben megfogalmazott elképzeléseinek eleget téve, annak leírt és ki nem mondott gondolatait a FONESZ megvalósította. A különböző versenyrendszereket működtető és a különböző sérült sportolókat tömörítő szervezeteket, az addigi éles ellentéteik ellenére, sikerült egymáshoz közelebb hozni. Talán minden sérülésspecifikus szervezeti képviselő mára már jobban érti, hogy a fogyatékos emberek iránti társadalmi tolerancia nagyon nehezen várható el, ha a fogyatékosságból adódó belső különbségeket a szervezetek és azok vezetői nem tudják egymás között megfelelően elrendezni. Ha másra nem, legalább erre mindenképpen jó volt a FONESZ léte. A szervezetek érdekellentéteinek kibékítésére a tizenkét év nem lehetett elegendő, mint ahogyan az integráció ügyére sem. Visszatekintve az MPB 2007. május 18-i megállapítására, egyértelműen látható, hogy a szervezeti integrációs törekvés folyamatát sem lehet gyorsan megoldani. A szervezeti integráció mellett szükség van az inklúziós gondolkodásra is.

Nem ejtettem szót, de nem hagyható ki a szervezeti felépítés elemzése során két sérülésspecifikus sportszövetség. A Magyar Speciális Olimpiai Szövetség (MSOSZ) és a Magyar Szervátültetettek Szövetsége (MSZSZ), ellentétben a mozgás-, látás-, hallás- és az értelmi fogyatékosok szervezeteivel, megőrizte önállóságát, szakmai és személyi stabilitást biztosított. Hatalmi konfliktusok sem zilálták őket szét. Jelen vannak képviselőik útján a Magyar Olimpiai Bizottság Fogyatékosok Sportjáért Felelős Szakmai Tagozatában. Szervezeteiket elnevezéseikben, feladatrendszereikben a stabilitás jellemezte.

Szerintem a sportoló fogyatékos személyek magyarországi fejlődéstörténetében, a FONESZ működésének tizenkét éve, a HOSC, az MTSB, a MEOSZ-TSB, az MMS és az MPB paralimpiával kapcsolatos, egymásra épülő ernyőszervezeti szerepét követően, a FONESZ szintén jelentős történelmi feladatot látott el – zárta gondolatait a sportszakember Nagy József.

A politikai és gazdasági rendszerváltást követően Jády György 2006-ban, Gombás Judit 2011-ben részletesen elemzi a három (1996, 2000 és 2004)

64 *„A MOB a sportköztestületekként működő Nemzeti Sportszövetség, Nemzeti Szabadidősport Szövetség, Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége általános jogutódja. A MOB (1) bekezdés szerinti közgyűlésén hozott döntések alapján módosított alapszabálya Fővárosi Törvényszék által történő nyilvántartásba vételével sportköztestületként megszűnik a Magyar Paralimpiai Bizottság, a Nemzeti Sportszövetség, a Nemzeti Szabadidősport Szövetség és a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége, amely sportköztestületeket a sportpolitikáért felelős minisztérium a nyilvántartásából töröl. (…) A köztestületként működő Magyar Paralimpiai Bizottság paralimpiai mozgalommal és paralimpiai felkészüléssel kapcsolatos kizárólagos jogait és kötelezettségeit a paralimpiai mozgalmat képviselő, a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság magyarországi tagszervezeteként működő, fogyatékosok országos sportszövetsége látja el."*

65 2011. évi CLXXII. törvény, a sportról szóló 2004. évi I. törvény módosítása, 45. § „(1) A MOB e törvényben meghatározott közfeladatainak ellátását a versenysport, az utánpótlás-nevelés és a diák- és főiskolai-egyetemi sport, a fogyatékosok sportja, valamint a szabadidősport területén működő szervezeti egységek (a továbbiakban: szakmai tagozat) segítik. A szakmai tagozatok létrehozásáról, feladat- és hatáskörükről, működésükről és gazdálkodásukról – e törvény rendelkezéseinek megfelelően – a MOB alapszabálya rendelkezik. (2) A MOB-ban a) olimpiai sportágak versenysportjáért, b) nem olimpiai sportágak versenysportjáért, c) utánpótlás-nevelésért és diák- és főiskolai-egyetemi sportért, d) fogyatékosok sportjáért, valamint e) szabadidősportért felelős szakmai tagozatok működnek." *45. § „(8) A fogyatékosok sportjáért felelős szervezeti egységben a MOB alapszabályban rögzített számú helyet kell biztosítani a Magyar Paralimpiai Bizottság tagszervezetei által jelölt személyeknek azzal, hogy számuknak meg kell haladnia a szervezeti egység MOB-tagjai létszámának felét."*

Munka közben a bocciabíró

sporttörvényt. A sportoló fogyatékosokat tömörítő szervezetek és a paralimpiai sportélet szempontjából e három törvény az elemzések szerint jelentős változásokat generált.

Az 1996. évi LXIV. törvény a sportról „…*szabályozta alapvetően a sport működését, mely törvény fontos tényező volt a fogyatékos személyek sportja szempontjából is. Állami feladatként jelölte meg a fogyatékosok sportjának támogatását és az általános indokolás értelmében az állam a központi költségvetési támogatáson túl külön forrásokat biztosít ezen sportágazat számára. (…) A fogyatékosok sportjának anyagi támogatására a Nemzeti Ifjúsági és Szabadidősport az Egészséges Életmódért Alapítványt (NISZKA) jelölte meg a törvény. A NISZKA kuratóriumában a fogyatékossportot Nádas Pál képviselte. 1998-ban az állami költségvetésben külön címsorban két országos fogyatékos-sportszövetség is részesült, a Magyar Paralimpiai Bizottság (16 millió Ft) és a Magyar Speciális Olimpia Szövetség (8 millió Ft)”* [66]

„A 2000. évi CXLV. törvény a sportról kimondta, hogy létre kell hozni a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetségét (FONESZ), részletezte annak szervezeti, működési szabályait és feladatköreit. A sérült személyek sportban történő részvételének alapvető feltétele, az akadálymentes hozzáférés biztosítása is bekerült a sporttörvénybe. A 64. § 1. cikke értelmében új sportlétesítmény csak úgy építhető, hogy az a fogyatékos sportolók és nézők számára mind építészeti, mind pedig kommunikációs szempontból akadálymentes legyen. Érdemes kiemelni, hogy az »Értelmező és záró rendelkezések« között a törvényhozó definiálta, mit is jelent az épített környezet akadálymentessége, és ki a fogyatékos személy.” [67]

Jády szerint ez a törvény „*mérföldkőnek számít a fogyatékosok sportja ügyében, mely előírásai a sportélet egyenlő jogú részeseként kezelik a fogyatékosok sportját. Rendelkezik a fogyatékosok sportszövetségeinek, illetve a kiemelkedő fogyatékos sportolók állami finanszírozásáról. (…) A törvény több pénzügyi forrást is meghatároz a fogyatékosok sportjának támogatására. A fogyatékosok élsportjának*

66 Jády György: Változások a fogyatékosok sportjában Magyarországon 2000–2005. *Magyar Sporttudományi Szemle,* 7. évf. 28. sz., 2006, 4., 29–34. p.
67 Gombás Judit: Fogyatékosok sportja helyett adaptált sport – avagy a paradigmaváltás jótékony hatása. *Magyar Spottudományi Szemle,* 48. sz., 2011, 4., 27–31. p.

támogatását a kormányzat a Nemzeti Sportszövetségen keresztül, a fogyatékosok szabadidősportjának finanszírozását a Nemzeti Szabadidősport Szövetség, illetve a Wesselényi Közalapítvány közreműködésével biztosítja."[68]

A törvény ugyanakkor olyan egyenlőtlenségeket és mesterségesen előidézett feszültséget hozott létre a paralimpiai mozgalmon belül, amelyek további megosztottsághoz és a későbbi időszakban szakadásához vezettek. Egyenlő feltételeket akart teremteni minden szervezet számára, de nem vette figyelembe a szervezetek múltját, fejlődési és fejlettségi szintjét. Kizárt néhány szervezetet a közvetlen szabad választás és véleménynyilvánítás lehetőségéből. Ekkor csorbult először a demokratikusnak nevezett rendszer a sportoló fogyatékosok szervezeti életében.

A megalakult ISM–GYISM keretein belül létrejött a fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkárság (1999–2003). Ettől kezdve a sportoló fogyatékosok és szervezeteik ügye, az államtitkárság által elkövetett hibák ellenére, jelentős előrelépést, állami támogatást élvezett. *„Míg 1998-ban összesen 36 millió forintot fordított az állam a fogyatékosok sportjának támogatására, fejlesztésére, addig 1999-ben több mint 140 milliót, 2000-ben 220 millió forintot, a 2001–2002-es kétéves költségvetésben pedig az összeg meghaladta az egymilliárd forintot. 2003-ban a közvetlen állami támogatás összege 500 millió forint volt. A forrásokat a fogyatékosok sportjában az alábbi tételekre fordították: működési támogatásra, hazai versenyrendszerekre, nemzetközi versenyeken való részvételre, sportági műhelytámogatásokra, edzői és versenyzői ösztöndíjra, diáksportra, sportágfejlesztésre, szakkiadványokra, sportszakemberek speciális képzéseire."*[69]

Az állami támogatások jelentős növekedése ellenére a sérülésspecifikus szervezeten belüli munka minősége nem javult. A 2000. évi CXLV. törvény kapcsán váratlanul túl sok pénz került a sportoló fogyatékosok szervezeti rendszereibe, amely morális válságot okozott. Az előző harminc évvel ellentétben, amikor a pénzbeli juttatásokról csak nagyon ritkán, egy-egy eseményt követően lehetett csak szó, a 2000-es évektől folyamatosan növekvő pénz új szervezeti és egyéni, a mindennapi megélhetéssel összefüggő élethelyzeteket generált. A rendszerben kiharcolt pozíciójukat egyre többen és egyre nehezebben adták fel. Egyre többen kívántak az állam által hirtelen megnövekedett *pénzügyi tortából* (járadék, ösztöndíj, jutalmazás, díjak, szponzori támogatások, hirdetések stb.) a maguk számára, hosszú távon szeletekhez jutni. *„Azok a vágyak, amelyek a paralimpiai sportolókban és vezetőikben megfogalmazódtak, mostanra többségében teljesültek. (…) Vágy volt, hogy a paralimpikonokat is dotálják. Teljesült. Emiatt belépett az eddig lelkesedésből működő rendszerbe a pénz. (…) Nagyon sok jó és izgalmas dolgot csinált a mindenkori sportirányítás, és nagyon sok hibát is elkövetett. Szerintem az egyik legnagyobb hiba az, hogy túl sok pénzt engedett hirtelen a rendszerbe, ami megmételyezte az egészet. (…) Túlkapásokra adott alkalmat. (…)*[70] – nyilatkozta az MPB elnöke 2002-ben.

A 2004. évi I. törvény a sportról kimondta, hogy fogyatékosságspecifikus sportszövetségeket kell létrehozni, emellett részletezte a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) jogi státusát és feladatait (40. §). A törvény szólt a világjátékokon kiemelkedő eredményt nyújtó sérült sportolók támogatásáról. *„A fogyatékos sportolók részvételével tartandó sportrendezvények szervezésénél figyelembe kell venni a fogyatékos személyek különleges szükségleteit, amelyeket a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége állapít meg."* (2004, I. 67. §)[71]

Az MMS, majd az MPB teljes jogú tagsággal vett részt a MOB, majd később a Nemzeti Sporttanács, a Wesselényi Közalapítvány (1995–2012) munkájában.

Az *„ép"* sportolók sportági szervezeteihez hasonlóan a nemzetközi kapcsolatok is rendeződtek azzal, hogy minden, a paralimpiai sportmozgalmat érintő sérülésspecifikus nemzetközi szövetséggel (ISMGF, ISOD, IBSA, CP-ISRA, INAS-FID) tagsági jogviszonyt létesített. A magyarországi politikai rendszerváltás pillanatában hazánk alapító tagja lett a Nemzetközi Paralimpiai Bizottságnak (IPC) és annak III. közgyűlését 1991-ben már Budapesten rendezték. Ekkor és itt,

68 Jády György: Változások a fogyatékosok sportjában Magyarországon 2000–2005. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 7. évf. 28. sz., 2006, 4., 29–34. p.
69 Jády György: Változások a fogyatékosok sportjában Magyarországon 2000–2005. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 7. évf. 28. sz., 2006, 4., 29–34. p.
70 KÁ: A pénz megváltoztatott mindent. *ÉTA – Hírlevél,* 2002. március, különszám. Interjú: Nádas Pállal, az MPB elnökével. Nádas Pál gyűjtése.
71 Gombás Judit: Fogyatékosok sportja helyett adaptált sport – avagy a paradigmaváltás jótékony hatása. *Magyar Sporttudományi Szemle,* 48. sz., 2011, 4., 27–31. p.

Budapesten alakult meg az IPC Európai Paralimpiai Bizottsága (EPC), amelynek 2001-ben Dublinban megtartott közgyűlésén *Szekeres Pált* a végrehajtó bizottság (EPC-VB) tagjává választották. Az EPC-VB 2002. február 7-től 10-ig Budapesten ülésezett, amelynek akkor az angol *Bob Pirc* volt az elnöke. A nemzetközi konferencia külföldi résztvevői közül többen is jelen voltak a 2001-es, az *Év Paralimpiai Sportolója-díj* átadásán, amelyet az MPB a Vodafone jóvoltából a Marriott Hotelben rendezett meg.[72]

Még a rendszerváltás előtt megkezdődött nemzetközi versenyek (Eb, vb, vk, Ek stb.) hazai rendezése jelentősen hozzájárult az adott sportág fejlődéséhez, elsősorban asztalitenisz, erőemelés, kerekesszékes vívás, tenisz, valamint cselgáncs, csörgőlabda és ülőröplabda sportágakban. A paralimpiai sportágak versenyrendszereiben való magyar sportolói részvételéhez, a rendszerváltást követően, már csak elegendő pénzre volt szükség. Közvetlenül a rendszerváltást követően a sportszervezetek elkezdték a saját ügyeiket intézni. A sportra fordított pénzügyi források mértékét azért továbbra is a hivatalban kellett kijárni. A külföldre történő kiutazásokat még sokáig a sporthivatal útlevélosztályán kellett intézni mindaddig, ameddig (1998. évi XII. törvény)[73] meg nem jelent az *„új útlevéltörvény, amelynek értelmében magánszemélyek a világ összes országára érvényes »világútlevelet« válthatnak ki. Ekkor lépett hatályba a személyi jövedelemadóról, az általános forgalmi adóról és a vállalkozási adóról szóló törvény. A jogi személyekkel közösen magánszemélyek is létrehozhatnak kft.-ket. Az állam a költségvetés hiányának finanszírozására kötvényeket bocsáthat ki."*[74]

A sporthivatalon belül egészen 1996-ig Soós Mihály intézte a sportoló fogyatékosok ügyeit. Őt Tóth József, az OTSH osztályvezetője követte egészen 1999-ig. A Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium (GYISM) fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkárságának létrehozását követően, Szekeres Pál – olimpiai bronzérmes és háromszoros paralimpiai bajnok vívó – helyettes államtitkári rangban munkatársaival látta el a sportoló fogyatékosok ügyeinek intézését.

A győztesek öröme

A törvény a központi döntési folyamatokat kihelyezte köztestületi szintre, 2000-től a FONESZ, 2004-től az MPB, 2012-től a MOB, majd 2017-től az MPB hatáskörébe.

A FONESZ törvény által történő megalapítása az MPB elnökségében és szervezeteiben a magyar paralimpiai mozgalom szervezeti önállóságának törvény által történő elvétele, majd annak visszaállítása körül jelentős belső viták zajlottak. Az MPB önállóságát visszaszerezni kívánó Nádas Pál (2001-ben megválasztott új MPB-elnök), az ISM fogyatékossportért felelős helyettes államtitkársága, valamint a beolvasztással egyetértő MMS-elnök között zajlott a vita. A FONESZ-től való elszakadás vagy ahhoz

72 ISM-ismertető (2002/2-1), 11–12. p.

73 Az Országgyűlés az Alaptörvényben foglalt rendelkezésekre figyelemmel – az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatával, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányával, valamint az Emberi Jogok Európai Egyezményével összhangban – a külföldre utazásról és az úti okmányokról a következő törvényt alkotja.

74 www.magyarkronologia.terrorhaza.hu/1988.html

való tartozás diskurzusa egyre erősödött. A növekvő állami pénzügyi források fölötti rendelkezési jog belső hatalmi harcot és megosztottságot eredményezett. Az MPB alapító szervezetei (MMS, MLSZ, MÉS) a paralimpiai sportágak és a sérülésspecifikus versenyeken való részvételhez szükséges döntési jogkör birtoklására változatlanul jogot formáltak.

Az alapító tagszervezetek, köztük az MMS-elnökség, nem tartotta be és nem is vonta vissza a közgyűlésük 1990-ben és 1991-ben hozott határozatait, miszerint az MPB megalakulását (1997) követően lemond a paralimpiai és az ahhoz tartozó sportágakkal kapcsolatos minden ügyintézésről és jogkörökről, beleértve a pénzügyek feletti döntésről is.

A kedvező pénzügyi helyzet kiaknázása, a paralimpiai mozgalom szakmai színvonalának és szervezetének megerősítése, a szakmai feladatok célszerű és észszerű megosztása helyett ezt a korszakot a szervezetek és azok vezetői közötti viták és veszekedések jellemezték.

A 2004. évi athéni paralimpiai játékok közelsége, az állami támogatások elosztásának (2001–2004) átláthatóvá tétele, a belső szabályok kidolgozása sem eredményezte az MPB elnökségén belüli egységet. *Dr. Gruiz Katalin* (MÉS-elnök), *Pancsa József* (MMS-elnök) és *Gömöri Zsolt* (MPB-elnökségi tag, majd 2004-től alelnök) saját és vélt szövetségi és sportági érdekekre hivatkozva, jelentős ellenállást fejtettek ki az MPB elnökségének munkájában, ami akadályozta a hazai paralimpiai mozgalom fejlődését. A kedvező politikai és pénzügyi helyzetet az MPB elnöksége, éppen a belső viták miatt, nem tudta kellőképpen kiaknázni. Ugyanakkor a terület fejlesztése helyett a civil szervezetek közötti hatalmi torzsalkodások teret adtak az ISM számára, hogy – miként az korábban is volt – hivatalból irányítsák az egész mozgalmat. A helyettes államtitkárság olyan feladatokat is magához vont, melyeket a civileknek kellett volna elvégezniük.

Az MPB önállóságának csorbítása körül kialakult vita végeredménye az lett, hogy az MPB közgyűlése 2002-ben elfogadta a törvényi változtatás szándékáról szóló nyilatkozatát. Az MPB közgyűlése önállósága visszaszerzésének szándékát és – a FONESZ-hez hasonló – önálló köztestületi rangra történő emelésének szándékát közgyűlési határozatban rögzítette: *„Az MPB Ad Hoc Bizottsága által kidolgozott sporttörvény-módosító javaslatokat, valamint a törvényi módosításhoz szükséges szakmai magyarázatot 2002. szeptember 11-én nyújtotta be dr. Jánosi György miniszter úrnak a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztériumba, melyet a közgyűlés egyszerű szótöbbséggel (1 tartózkodás) elfogadta."*[75] A közgyűlés határozatot alkotott arról is, hogy a törvényi elvárásoknak megfelelően az MPB alapszabályát nem átdolgozni kell, hanem új stratégia mentén új alapszabályt kell alkotnia. Nyílt vitát szerveztek az MPB új stratégiájáról.[76] Célként fogalmazták meg, hogy az MPB-nek köztestületi rangban kell a továbbiakban működni. Helyzetelemzést készítettek, és megfogalmazták, hogy a sporttörvény adta lehetőségeket az IPC verseny- és szabályrendszeréhez való tartozás hazai helyzetét jobban kell egymáshoz közelíteni. Számba kellett venni az alapítói hagyományok alapján működő sérülésspecifikus nemzetközi és a hazai sportszövetségek, a sportági szabályozó rendszer alapján működő versenyrendszerek ellentmondásait. Figyelembe kellett venni az IPC központi szerepvállalását, több sérültségi terület és sportág egy versenyrendszerben történő működésének (atlétika, úszás) hazai szervezeti lehetőségeit. Egyetlen honi sportszervezet sem rendelkezett olyan jogosítvánnyal, mint az IPC, amely több fogyatékossági területet egységbe rendező, sportági szabályzók alapján működtetett. A már önálló nemzetközi sportszövetséggel rendelkező paralimpiai sportágak (asztalitenisz, kosárlabda, ülőröplabda stb.) versenyrendszereihez való igazodást is jobban figyelembe kellett venni.

A hazai konfliktusok a személyi ellentéteken túl az IPC szervezeti szabályzóinak és versenyrendszereinek, valamint a hazai szervezeti rendszerek és azok versenyrendszereinek eltéréseiből adódtak. Az MPB új stratégiájáról szóló tervezetében megfogalmazták[77] mindazokat a feladatokat, amelyben az MPB fejlődését a 2000-es évek elején úgy határozták meg, hogy egyszerre legyen képes figyelembe venni az IPC sportági versenyrendszereit és a hazai szabályozókat. Az MPB új stratégiájában sportági

75 MPB-közgyűlés, 28/2002.11.23. sz. határozata. Nádas Pál gyűjtése.
76 Az MPB új stratégiája, 2003–2004. Nádas Pál gyűjtése.
77 Az MPB új stratégiája, 2003, PP-előadás. Nádas Pál gyűjtése.

alapon, sportági szervezeti önállóságra épülő vagy autonómián alapuló, származtatott jogi személyiségű rendszert kell létrehozni és működtetni, és ezt az új stratégiát a mindennapok gyakorlatában egyszerre lehessen alkalmazni a MOB és a sportági szakszövetségi feladatainak ellátására, továbbá segítse elő a sportági és sportszakmai integrációt.[78]

A pénzügyi racionalitást célzó szándékkal alakították meg a fogyatékos sportolók számára az FONESZ-t mint ernyőszervezetet. A sportirányítás és a politika, valamint több érintett szervezet vezetője – minden jó szándék ellenére – sem értette, és talán még ma sem érti, hogy a különböző sportágakkal és adaptációkkal működő sérülésspecifikus csoportokat nem célszerű összemosni, homogenizálni, és az évtizedek alatt kivívott szervezeti önállóságukat és identitásukat csorbítani vagy ellehetetleníteni. Nem helyes a fogyatékosok sportját egy szervezetbe tömöríteni pusztán csak azért, mert a mindenkori hatalom gyakorlóinak így egyszerűbb és kényelmesebb. A mindenkori hatalom azért igyekezett és igyekszik centrális rendszereket működtetni, hogy a különbözőségekből adódó problémák megoldásaiból származó vitákat elkerülje, vagy azokat más döntési színterekre telepítsék.

A FONESZ-től való elszakadás kérelmét az MPB 2004 tavaszán ismét benyújtotta az új sportminiszternek, Gyurcsány Ferencnek. A sportról szóló új törvény (a 2004. évi I. tv. 40. §) a Magyar Paralimpiai Bizottságot mint köztestületet – a Magyar Olimpiai Bizottsághoz és a FONESZ-hez hasonlóan – mellérendeltségi viszonyba emelte.[79] *„Az MPB és tagszervezetei külön-külön is visszakapták önállóságukat azzal, hogy az MPB kiléphetett a FONESZ ernyője alól, míg a MÉS, az MMS és az MVGYSSZ saját jogán a FONESZ tagjává lett. E törvényi kitétel újabb nagy lehetőséget ad a paralimpiai sportágakat tömörítő szervezetek és egyesületek, de leginkább az érintett sportolók számára. A paralimpiai mozgalom egységbe tömörítéséhez ezzel az újabb lehetőséggel remélhetőleg élni tudnak az MPB minden szintjén közreműködő választott és kinevezett vezetők, valamint a fizetett alkalmazottak egyaránt. Külön öröm és rendkívüli jelentőségű az a sportpolitikai döntés is, amelynek révén a paralimpiai sportolók és edzőik a négyéves felkészülésükhöz személyre szabott ösztöndíjban részesültek."*[80]

Az MPB, önállóságának visszaállítása mellett, Nádas Pál elnökségének első időszaka alatt, olyan, az MPB által kidolgozott szabályzókat alkotott, amelyek a hazai paralimpiai mozgalom belső szervezeti tagoltságát voltak hivatottak átláthatóvá és előre kiszámíthatóvá tenni. A differenciált elosztási rendszert kizárólag az eredményességre helyezték. Az akkor kidolgozott és a gyakorlatban alkalmazott ösztöndíj- és műhelytámogatási rendszerek megalapozták, és sportszakmai szempontból hitelessé tették a paralimpiai játékok hazai rendszerének elfogadását. Az olimpiára készülő sportolókhoz hasonlóan – de nem azonos mértékben – 2002-től a mozgás- és látássérült sportolók a paralimpiára történő felkészülés elősegítése céljából, a Wesselényi Miklós Sportközalapítványon (WM-SKA) keresztül, Gerevich Aladár-ösztöndíjban (sportolói és edzői ösztöndíjban) részesülhettek.[81]

A WM-SKA kuratóriuma szervezetén belül meghonosított integrációs és inklúziós szemléletnek volt köszönhető, hogy amikor a sportolói és edzői Gerevich-ösztöndíj kezelése is a WM-SKA kuratóriumának döntési hatáskörébe került, azok azonnal megvalósíthatók lettek. *„Az integráció nem lehet más, mint a be- és elfogadás partneri kapcsolata a felek között. A kuratórium írott és íratlan szabályaiban nyomon követhető, hogy gondol azokra is, akik a rendszeres testmozgást, sportolást önhibájukon kívül, illetve hátrányos helyzetben és körülmények között végzik. (…) Szaporodnak az olyan többségi sportszervezetek, amelyek a fogyatékos emberek sporttevékenységét, a diák-, szabadidős, de még a versenysport területén is magukénak érzik, és integrálják céljuk és feladataik közé"*[82]

78 Az MPB új stratégiája, 2004, PP-előadás. Nádas Pál gyűjtése.

79 2004. évi I. tv. 40. § (1) *„A Magyar Paralimpiai Bizottság (a továbbiakban: MPB) köztestület, amely a Készt. szerinti közhasznú társasági nyilvántartásba vétel nélkül kiemelkedően közhasznú szervezetnek minősül. Az MPB-t a minisztérium tartja nyilván. Az MPB jogosult a Magyar Köztársaság címerének és zászlajának használatára. (2) Az MPB feletti törvényességi felügyeletet az ügyészség gyakorolja. (3) Az MPB feladatai elsősorban: a) a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság alapszabályában és egyéb szabályzataiban a nemzeti paralimpiai bizottságok részére megállapított célkitűzések és feladatok végrehajtása."*

80 Nádas Pál (2005): A magyarországi parasport története. *Paralimpiai történetek*, MPB, 57. p.

81 A Gyermek – Ifjúsági Alapról, valamint a Nemzeti Gyermek – Ifjúsági Közalapítványról szóló 1995. évi LXIV. törvény módosítása.

82 Nádas Pál (2003): Minden szinten integráció. WM-SKA, 2002. évről összefoglaló. WM-SKA irattára. Nádas Pál gyűjtése.

Az első eredményességalapú differenciált paralimpiai ösztöndíjrendszer tervezete

A WM-SKA alelnöke, *Rátonyi Gábor* fontos kezdeményezésnek tartotta a versenyszerűen sportoló, de fogyatékossággal élő emberek paralimpiára történő felkészítését elősegítő támogatási rendszer bevezetését. Javaslatát a két közalapítvány 2000-ben történt egyesítését követően tette meg, az összevonást megelőző elutasító magatartással szemben. A felvetés egyértelmű támogatást kapott. A WM-SKA kuratóriuma az ösztöndíj bevezetésének érdekében kezdeményezte, hogy az MPB dolgozza ki a sportban már évtizedek óta használatos, az eredményességhez igazított differenciált értékelési rendszert. Az MPB akkori elnöksége erre a célra munkabizottságot hozott létre Nádas Pál elnök és két elnökségi tag, Schiller-Kertész Judit atlétikaedző és Farkas László teniszező részvételével. A munkabizottság a döntéshozatal szubjektívumait a versenysportban elért eredményesség objektivitásával igyekezett minimálisra szűkíteni. Átlátható, előre kiszámítható differenciált rendszert alkottak meg, és azt a WM-SKA kuratóriuma elé terjesztették.

Nádas Pál – ebben az időben (1995–2007) a Wesselényi Miklós Sport Közalapítvány kurátora – a Gerevich sportolói és edzői ösztöndíj albizottságában *Molnár Zoltánnal,* a MOB főtitkárával és *Rátonyi Gáborral* dolgozott együtt azért, hogy az „ép" sportolókhoz hasonló értékelési rendszer szülessen. A WM-SKA és az MPB közvetlenül a sydney-i paralimpiát követően, 2001-ben 93 sportolót és edzőjét tudta támogatni.

Három nagyobb kategóriába sorolták a versenyzőket. Az első a sportolói ösztöndíj volt, amelyben 25 ezer Ft/fő/hó, a reménységek csoportjában 15 ezer Ft/fő/hó, míg a tanulmányi kategóriában 15 ezer Ft/fő/hó ösztöndíjat ítéltek oda.[83] A 2002-ben már átdolgozott ösztöndíjszabályzatot az MPB, a FONESZ és a WM-SKA elnökségei is elfogadták.[84] Megállapodás született, amelyben szabályozták a FONESZ és az MPB számára felhasználható, ösztöndíjra fordítható keretösszeget is. A megállapodás azt tartalmazta, hogy a mindenkori rendelkezésre álló keret 80%-ával az MPB, míg 20%-ával a FONESZ rendelkezhett. Az MPB a keretet négyéves paralimpiai periódusban kívánta felhasználni. Hasonlóan az *„ép"* sportolók ösztöndíj-támogatási rendszeréhez, a paralimpiai pontértéktáblázat kialakítását követően, a szubjektív értékítéletet háttérbe szorítva – a sportolói eredmények értékelése került a központba. Meghatározták, hogy a teljes felhasználható összeg 30%-át nem haladhatja meg az edzői ösztöndíj, és csak maximum 15%-ot lehet, egyedi elbírálás alapján, a paralimpiai reménységek díjazására fordítani. Önálló szabályzat született arról, hogy kit tekintenek reménységnek. A paralimpiai reménységet nem csak az életkor, hanem az érintettség kezdetétől számították, így a felnőttkorban sérültté váló tehetséges kezdő sportoló is bekerülhetett ebbe az ösztöndíjrendszerbe. Az ösztöndíjrendszerbe kerülő eredményes (PO-, vb-, Eb-, vk-) sportoló és edzője automatikusan alapösszeget kaptak, és az azon felüli pénzösszegből az eredményességen alapuló differenciálást vezettek be, amelyet

83 Emlékeztető, MMS-elnökségi, 2001. 09. 14. Nádas Pál gyűjtése.
84 Határozat (2002): 211/02.02.26. MPB-elnökség. Nádas Pál gyűjtése.

szorzószám garantált. Így volt lehetséges, hogy az ösztöndíj évente több alkalommal, az eredményesség vagy eredménytelenség függvényében változott. A szabályzatot 2002 és 2007 között (179/06.11.14 sz. határozat) folyamatosan finomították. A szabályzat az MPB SZMSZ-ének részét képezte.[85]

A sportolói és edzői ösztöndíj, a működés, a műhelyek és a nemzetközi versenyek pénzügyi támogatásának felosztási, szabályozási kísérlete

A négyéves periódusban évenkénti differenciálással működtették, a sportoló az adott évben paralimpiai sportágában és annak kategorizált (sérültségi) versenyszámában elért (paralimpia, Eb-, vb- vagy az aktuális sportági világranglista) 1–6. helyezését vették figyelembe, de mindig csak egyetlen, a legjobb eredmény számított. Amennyiben a sportág a versenyjegyzőkönyvében csak az 1–4. helyezéseket rögzítette, mert a további helyeket (5–8.) nem döntötték el (pl. asztalitenisz), a sportoló és a sportág további fejlődése és ösztönzése érdekében a legjobb 8 közé került versenyzőket, a kerekesszékes teniszben a világranglistán a legjobb 32 közé jutottakat az ösztöndíj- és műhelytámogatási rendszer 6. helyére sorolja, és ezt a csapateredményekre is érvényessé tette. Csapatsportágaknál (csörgőlabda) a „B" csoportos Eb, vb 1–3. helyezés elérése esetén a sportág ösztönzése és fejlődése érdekében az ösztöndíj-támogatási rendszer minimum összege 10 000 Ft/fő/hó. A szorzószámokat az olimpiai pontérték alapján (1.=7, 2.=5, 3.=4, 4.=3, 5.=2, 6.=1) számították ki. Az egy főnek adható ösztöndíj mértéke mindig függött a rendszerbe kerülők számától és a rendelkezésre álló pénzügyi kerettől. Az edzői ösztöndíjak felhasználható kerete nem haladhatta meg a teljes összeg 30%-át. A rendszertől eltérő egyedi döntések száma maximum az összlétszám 15%-a lehetett. Azok számára, akik eredményükkel még nem érték el a táblázatban és a szabályzatban meghatározott követelményeket, de mindezek ellenére a paralimpiai keret tagjai lettek, az MPB-elnökség 10 000 Ft/fő/hó összegig dönthetett. Az ösztöndíj ebben az időszakban 10 000 Ft/fő/hó összegnél soha nem lehetett alacsonyabb. Az MPB a WM-SKA-nál 2006-ban nettó 20 millió Ft/év keretösszegre tehetett javaslatot. Szabályozták azt is, hogy az ösztöndíjjal rendelkező edzőknek kötelessége részt venni a MOB által szervezett/támogatott edzői továbbképzéseken, konferenciákon. Az MPB érdekeit a WM-SKA kuratóriumában képviselője útján látta el. Az MPB főtitkára készíti el az MPB-elnökség ösztöndíj-határozatáról a WM-SKA-kuratóriumnak szóló javaslatát.[86] A kiszámítás módját táblázatos formában szerkesztették és tették nyilvánosan megtekinthetővé az MPB akkori honlapján.[87]

85 Magyar Paralimpiai Bizottság ösztöndíj-felhasználása 2005. MPB–SZMSZ 3. számú melléklete. Érvényes: 2006. 11. 15. A Magyar Paralimpiai Bizottság ösztöndíjfelosztásának szabályzata. Ösztöndíjra jogosultság szabályai: A Gerevich Aladár sportolói és edzői ösztöndíjra a Wesselényi Miklós Sport Közalapítványhoz (WM-SKA) azok a sportolók és edzőik (edzői diplomával rendelkezők) nyújthatnak be pályázatot, akik a sportág válogatott keretének tagjai és a soron következő paralimpiai játékra készülnek, és/vagy azon részt vesznek. Továbbá pályázatot ösztöndíjra csak azok nyújthatnak be, akik rendelkeznek sportolói versenyengedéllyel, az MPB-vel kötött sportolói szerződéssel, és aláírták a doppingellenes küzdelemről szóló nyilatkozatot, valamint az MPB-SZMSZ és az ösztöndíjszabályzatban foglaltaknak megfelelnek. Az ösztöndíjra történő név szerinti pályázati lehetőségre az MPB főtitkárának előterjesztését követően az elnökség egyetértő határozatára van szükség. Azoknak az edzőknek, akik pályázhatnak edzői ösztöndíjra, rendelkezniük kell a FONESZ sérülésspecifikus ismereteket adó tanfolyamának végzettségével, vagy az ösztöndíj elnyerését követő egy éven belül, saját költségükön el kell azt végezniük. Azok a sportolók és edzőik, akik ellen fegyelmi eljárás vagy a meglévő doppingszabályok megsértése miatt, vagy a szerződésben foglaltak megszegése miatt felfüggesztés vagy eltiltás van érvényben, nem részesülhetnek ösztöndíjban. Minden ilyen és hasonló ügyben az erre illetékes bizottság javaslatára az MPB elnöksége külön hoz határozatot. Az ösztöndíjat csak az MPB elnökségének egyetértő döntését követően lehet egyénileg az MPB titkárságán keresztül a WM-SKA-nál megpályázni. Évente minimum két alkalommal van kötelező személyenkénti felülbírálat. A rendszerbe a négyéves periódus alatt be- és kikerülni egyaránt lehet. Az MPB elnöksége kellő indokkal bármikor új személyeket javasolhat és ugyanakkor az ösztöndíjak folyósítását felfüggesztheti és/vagy megszüntetheti. Az ösztöndíj megszűnik, ha a sportoló és edzője bármilyen okból kikerül a soron következő paralimpiára készülő sportági válogatott keretéből. Nádas Pál gyűjtése.

86 Magyar Paralimpiai Bizottság ösztöndíj-felhasználása 2005. Nádas Pál gyűjtése.

87 Magyar Paralimpiai Bizottság ösztöndíj-felhasználása 2005. Nádas Pál gyűjtése.

A PARALIMPIAI ÖSZTÖNDÍJ ELOSZTÁSÁNAK NÉGYÉVES SZORZÓSZÁMOS RENDSZERE

Helyezés	1. év		2. év		3. év		4.év	
	100%	50%	50%	25%	25%	50%	50%	50%
	paralimpia	paralimpia	1. év	paralimpia	1. év	2. év	2. év	3. év
1.	7	3,5	3,5	1,75	1,75	3,5	3,5	3,5
2.	5	2,5	2,5	1,25	1,25	2,5	2,5	2,5
3.	4	2	2	1	1	2	2	2
4.	3	1,5	1,5	0,75	0,75	1,5	1,5	1,5
5.	2	1	1	0,5	0,5	1	1	1
6.	1	0,5	0,5	0,25	0,25	0,5	0,5	0,5

Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

Az athéni játékokat követő évben, 2005-ben 36 sportoló és edző kapott minimum 19 557, maximum 101 600 Ft/hó ösztöndíjat, amely a táblázatból kiolvasható differenciálás alapján történt. További differenciálások történhettek még, esetleges érdemtelenségi szempontok következtében is. A 2011. évi MPB-SZMSZ már eltért a kidolgozott rendszertől, és edzőkre, válogatott kerettagságra, szubjektív eredményvárásra, nem pedig az átlátható és előre kiszámítható rendszerre alapozott. Kikerült a szabályzatból az átláthatóságot garantáló táblázat, ugyanakkor az eredeti szabályzat bizonyos elemei azért még maradványaiban megtalálhatók voltak.[88] A 2015-ben felszínre került sportolói elégedetlenség – többek között – az előre nem tervezhető, átláthatatlan ösztöndíjrendszerre vezethető vissza. Az eredményességen alapuló, átlátható és előre kiszámítható rendszer helyett ismét visszatért az osztogató, egyszemélyi és szubjektív döntéseket feltételező, az MPB mindenkori elnökségével törvényesített rendezetlenség.

Az állami finanszírozás műhelytámogatási rendszerének bevezetését a politikai és gazdasági rendszerváltást követően 1992-től indították el. Az új állami támogatási rendszer azt a célt szolgálta, hogy a sportolói műhelyekbe, egyesületekbe, ahol az olimpikonok készülnek, közvetlenül kerüljön állami támogatás. A FONESZ 2001-ben az MPB és tagszervezetei számára 14 millió Ft-ot biztosított,[89] ugyanakkor a sportági szakszövetségeknek és az MPB-nek is új műhelytámogatási rendszereket kellett kidolgozniuk.

Az átlátható és az eredmények alapján jól kiszámítható rendszer kidolgozását megelőzően a sérülésspecifikus sportszövetségek és az MPB elnöksége a műhelyek támogatásának odaítélése ügyében sokszor, akár egymással ellentétes döntéseket hozott. Ekkor a döntéseket még elsősorban nem a sporteredmények, hanem inkább a szervezetek közötti pillanatnyi erőviszonyok határozták meg.

A kutatás során több olyan határozat is előkerült, amelyből inkább az erőteljes lobbiérdekek érvényesülése, mint a rendszerszerű sportszakmai döntés volt kiolvasható.[90] A műhelytámogatások elosztásával kapcsolatos döntéseket és az éves versenynaptárak tanulmányozását követően az is megállapítható, hogy – az MPB megalakulását követően – a 2000-es évek elején a pénzügyek és a versenyek feletti döntéseket az MPB három alapító szervezete nem engedte ki saját hatásköréből. A paralimpiai sportágaknál sem adták át a nemzetközi szintű feladatokat az MPB-nek. A paralimpiai bizottságot szükséges rossznak, de leginkább csak pénzelosztó helynek tekintették.

Az MPB a paralimpiai felkészülés érdekében már 2003 tavaszán, az „ép" sportolók ösztöndíjrendszeréhez hasonlóan, négyéves ciklus alapján dolgozta ki saját, műhelytámogatási szabályzatát. A szabályzat célja akkor

88 MPB-SZMSZ, 2011. október 20. www.hparalimpiai.hu, (16. 04. 11.)

89 Emlékeztető, MPB-elnökség 43/c/01.05.15. sz. határzata (www.hparalimpia.hu)

90 Emlékeztető, MPB-elnökség (2001. 06. 26.) *„a műhelytámogatásból 4 millió Ft – az alábbi sportágankénti és sportszövetségek közötti elosztásban – kizárólag edzőtábor, felmérő és válogató versenyek szervezésére fordítható, és minimum 30%-át az egyesületeknek kell juttatni: úszás 1 200 000 Ft MÉS, 1 200 000 Ft MMS, vívás 800 000 Ft MMS, judo 200 000 Ft MVGYSSZ, atlétika 400 000 Ft MÉS, asztalitenisz 100 000 Ft MÉS, 100 000 Ft MMS. (…) Az elnökség javaslata, hogy a műhelytámogatásból 6 millió Ft-ot a 12 sportág között (asztalitenisz, úszás, vívás, judo, atlétika, erőemelés, kosárlabda, ülőröplabda, csörgőlabda, boccia, sí, tenisz) egyenlő arányban kell felosztani. 500 000 Ft-ot juttatni, ezen belül az úszásnak, atlétikának 3 felé (MÉS 175 000 Ft, MMS 175 000 Ft, MVGYSSZ 175 000), asztaliteniszt 2 felé (MÉS 250 000 Ft+MMS 250 000 Ft), kosárlabdából 400 000 Ft MÉS-nek, 100 000 Ft MMS-nek 6 igen és 1 nem szavazattal elfogadva. (84.a/01.06.26. 84.b/01.06.2.)"* Nádas Pál gyűjtése.

az volt, hogy a paralimpiát követően *„az első két évben teret és lehetőséget adjunk minden paralimpiai sportág és sportolói számára, hogy megerősödjenek, és esélyt kapjanak a paralimpiai kvalifikálásra. A paralimpiát követő harmadik évében már csak a paralimpiai kvóta megszerzésére esélyes sportolók, sportágaik, egyesületeik és szövetségük differenciáltan részesülnek a támogatásból. A paralimpia évében már kizárólag a paralimpiai részvételt megszerzett sportolók egyesülete, sportágaik és szövetségeik differenciáltan részesülnek. (…) Az eredményességen alapuló műhelytámogatás felosztási rendje a megelőző évben-években elért Eb – vb (1–6. helyezés) eredmények alapján történik."*[91]

A műhelytámogatás elosztásának rendszere szintén az eredményesség alapján történt. Az eredményesség alapján, az olimpiai 1–6. hely pontszámítását alkalmazva, a sportolói, sportági, egyesületi és szövetségi rangsorban történt. A csapatsportoknál az elért eredményt annyival kell megszorozni, ahányan az adott sportágban, egy időben a játéktéren (pályán) tartózkodnak a mérkőzés közben (pl. csörgőlabda 3, ülőröplabda 6).[92]

Az MPB közgyűlésén először 2002-ben tartanak PowerPoint-os vetítéssel elnöki beszámolót. A 2002. évről szóló elnöki beszámoló így szemléletessé tette a hazai paralimpiai mozgalmat alapító szervezetek, valamint a paralimpiai sportágak (működési, műhelyek, hazai és nemzetközi versenyek) támogatási rendszerét.

	MÉS	MMS	MVGYSSZ
Szervezeti működésre	2 549 600 +???	2 641 700 +???	1 442 700 +???
Hazai	6 989 095	4 924 255	1 422 980
Műhely	2 670 000	5 970 000	1 360 000
Nemzetközi	10 818 000	21 170 000	3 700 000
Összes	23 026 695 +???	34 705 955 +???	7 925 680 +???

A szervezetek közötti támogatás megoszlása 2002-ben. Részlet az elnöki beszámolóból, Nádas Pál gyűjtése.

91 MPB – szabályzat a műhelytámogatás elosztására, 2003. MPB-irattár. Nádas Pál gyűjtése.

92 MPB – szabályzat a műhelytámogatás elosztására, 2003. Nádas Pál gyűjtése. **Paralimpiát követő 1. év**. Az első évben a támogatás 100%-ának 40%-a sportágakat, az előző év paralimpiai eredményesség (1–6. hely) alapján kerül felosztásra.. A támogatás 100%-ának 60%-ára, a paralimpiai sportágak mindegyikére az MPB edzői bizottsága javaslata alapján az elnökség hoz döntést úgy, hogy minden paralimpiai sportágnak a fejlődését segítse elő. Az összes sportági támogatás 100%-ának 50%-a egyesületi műhelyre (felszerelésre, működésre), 40%-a szövetségi válogatott edzőtáborozására, keretedzésekre, 10%-a szabadon használható fel. A felosztás sportágra jutó része 100%-ára, annak belső tartalmi felhasználására a sportszövetség által megbízott sportági szakágvezetés tesz javaslatot. **Paralimpiát követő 2. év**. A második, vb-évben a támogatás 100%-ának a 60%-át kapják a sportágak az általuk elért eredmények (1–6. hely) alapján, amelyet a paralimpia és az azt követő első év Eb- és vb-eredményei alapján szereznek meg. A támogatás 100%-ának a 40%-át az MPB edzőbizottsága javaslata alapján az elnökség differenciált felosztással dönti el úgy, hogy az eredményt még el nem érő sportágakat is ösztönözze paralimpiai kvóták megszerzésére. Az összes sportági támogatás 100%-ának 60%-a egyesületi műhelyre (felszerelésre, működésre, vk- és pontszerző kvalifikációs versenyekre), 20%-a szövetségi válogatott sportági edzőtáborozására, keretedzésekre, 20%-a szabadon használható fel. A felosztás, sportágra jutó rész 100%-ára, annak belső tartalmi felhasználására a sportszövetség által megbízott sportági szakágvezetés tesz javaslatot. **Paralimpiát követő 3. év**. A harmadik év támogatásának 100%-ából, 70%-ban részesülnek a sportágak az általuk elért eredmények alapján, amelyet a paralimpia és az azt követő első két év Eb-vb eredményei (1–6. hely) alapján szereznek meg. A támogatás 100%-ának a 30%-át az MPB edzőbizottsága javaslata alapján az elnökség a paralimpiai kvóták megszerzésére esélyes sportolók sportágai számára differenciált döntése alapján osztják szét. Az összes sportági támogatás 100%-ának 50%-a egyesületi műhelynek, amely a sportolói eredményességi táblázat rangsorában leírtak szerint osztható fel; felhasználható felszerelésre, működésre, vk- és pontszerző kvalifikációs versenyekre. 50%-a a szövetségi válogatott sportági speciális felszerelésére és edzőtáborozására, keretedzésére fordítható. A felosztás (a sportágra jutó rész 100%-ára, annak belső tartalmi) felhasználására a sportszövetség által megbízott sportági szakágvezetés, az MPB-közgyűlés által elfogadott paralimpiai felkészülési terv alapján tesz javaslatot. **Paralimpia éve**. A paralimpia évében már csak a kiküldetést, kvótát szerzett sportágak és azok sportolói részesülhetnek támogatásban. Az ez évre jutó támogatás 100%-ából, 80%-ban részesülnek a sportágak az általuk elért eredmények alapján, amelyet a paralimpiát követő második és harmadik évek Eb- és vb-eredményei (1–6. hely) alapján szereznek. A támogatás 100%-ának a 20%-áról az MPB edzőbizottságának javaslata alapján az elnökség dönt, a paralimpiai kvótát már megszerzett sportágak és azon belüli sportolói létszámok figyelembevételével. Az összes sportági támogatás 100%-ának 50%-a egyesületi műhelyre, amely a kvótát szerzett sportolók és az eredményességet mutató ranglista (melléklet) arányában kerül felosztásra, és az csak a paralimpiai kvótát megszerzett sportolóra költhető. 50%-a szövetségi műhelyre, válogatott sportági speciális felszerelésre, keretedzésre és edzőtáborra fordítható.

Először magyar sportoló a téli játékokon

Magyar résztvevők a nyolcadik téli játékokon

VIII. Téli Paralimpiai Játékok
Salt Lake City, 2002. március 9–18.
Részt vevő nemzetek: 36 ország
Résztvevők: 416 versenyző 4 sportágban

Magyarországot Navratyil Sándor sportoló, Fábián Attila edző, Roszik Linda MPB-főtitkár-csapatvezető képviselte
Magyar eredmény: Alpine Skiing Men's Slalom (LW11) 10. helyezés

2001-től egészen a 2004. évi athéni paralimpiai játékokig az MPB elnöksége minden belső vita ellenére újabb eredményeket tudott felmutatni. Több magánszemély jóvoltából (*Kurcsics Károly, Kogon Mihály* és mások) a mozgáskorlátozottak körében is elindult a téli sportok szabadidősportként történő terjedése. Egyre többen voltak, akik megengedhették maguknak, hogy a környező országokba kijutva a téli sportoknak hódoljanak.

A történeti kutatások alapján tudható, hogy Magyarországon először 1984-ben történt kísérlet a téli sportok bevezetésére azzal, hogy az innsbrucki téli játékokon már volt magyar megfigyelő.[93] A kezdeményezésnek nem lett folytatása. Az információk ismét külföldről származtak, és az egyéni kezdeményezéseket követően elindult a hazai propaganda és tájékoztatás a téli sportok lehetőségeiről.[94]

A 2000-es évek elejére már felvetődött a téli paralimpiai játékokon való sportolói részvétel lehetősége. A kutatómunka során előkerült dokumentumok alapján megállapítható, hogy a téli sportok ügyében szakmai és sportpolitikai bizonytalanság volt a jellemző. Az MPB-elnökség, az MMS kezdeményezésére, határozatban (9/01.01.23.) visszavonja a 2002-es téli paralimpiai részvételre korábban leadott jelentkezését. Ugyanabban az évben, 2001. 08. 29-én mégis úgy döntöttek, hogy neveznek a téli játékokra magyar csapatot.

Az ISM-mel és a MOB-bal történt megegyezés szerint (nevezési díj, repülőjegy, zsebpénz, ajándéktárgyak és az olimpikonokéval azonos sport- és formaruházat) a téli olimpiai játékokra készülőkkel azonos módon történt. Azt is eldöntötték, hogy *Navratyil Sándor* és edzője, *Fábián Attil*a mellett az MPB főtitkára, *Roszik Linda* csapatvezetőként vesz részt a játékokon. Az első téli paralimpiájára utazó magyar csapat így három főből állt, ezzel az MPB-döntéssel megteremtették a hazai, de nem Magyarországon gyakorolható (Ausztria, Olaszország, Franciaország) sportág paralimpiai részvételét.[95]

A téli paralimpiai játékokról sokkal kevesebb szakirodalmi dokumentum lelhető föl hazánkban, mint a nyári játékokról. Két nemzetközi és egy magyar vonatkozású szakirodalmi forrás került elő,

93 Koncz Péter (1984): Téli Olimpia Innsbruckban. *Versenyben.* MEOSZ-TSB, 10–11. p.
94 Navratyil Sándor (2005): Téli sportok és a paralimpiai játékok. *Paralimpiai történetek.* MPB, 201–207. p.
95 Emlékeztető, MPB 51/01.05.15. 2001. 08. 29. Nádas Pál gyűjtése.

amelyet érdemes itt kiemelni. Az IPC 2006-ban adta ki a Paralimpic Winter Games 1976–2006 (IPC, 2006) nagyon reprezentatív, 140 oldalas kiadványát (a napi aktualitások pedig megtalálhatók a www.paralympic.org/paralympic-games/winter honlapon).[96] A téli játékok első magyar vonatkozású dokumentuma a MEOSZ-TSB *Versenyben* című, 1984-ben megjelent kiadványában található, majd Navratyil Sándor 2005-ben a *Téli sportok és a paralimpiai játékok* című írása, amelyben saját élményeit, tapasztalatait írja le[97] az első alkalommal magyar sportoló részvételével megrendezett VIII. Téli Paralimpiai Játékokról. Az értelmi fogyatékos sportolók korábban már versenyeztek a téli játékokon, de a Sydneyben történt események miatt az IPC eseményein nem vehettek részt.

Hiába volt a sportirányítás szervezeti kereteiben külön a fogyatékosok sportjának fejlesztését segítő államigazgatási szervezet, helyettes államtitkárság, a téli játékok megkezdése előtt még olyan levelekkel bombázták a hivatalt, hogy az erkölcsi támogatás mellé pénzügyi segítségre is szükség lenne. *„…már csak 20 nap van hátra a Téli Paralimpiai Játékokra történő utazáshoz. Január elején telefonon adott tájékoztatáskor Ön azt mondta, hogy az általunk beküldött tervek és a költségvetés elegendőek arra, hogy az e célra adható 3 millió forintos támogatás még hátralévő 2 milliójára is szerződést köt az MPB-vel az ISM. Nem kell külön taglalnom, hogy e pénzügyi keret hiánya az MPB költségvetésében milyen problémákat okoz, ha nem orvosolják gyorsan e kérdést. Elnökségünk az előzetes szerződés, illetve a szóban történt további ígéretekre alapozva hozta meg döntését. Kérem SOS segítségét."*[98]

Az első magyar téli paralimpiai csapat (Roszik Linda, Navratyil Sándor, Fábián Attila) felvonuló ruhában.

Ahhoz, hogy a téli paralimpián magyar sportoló részt vehessen, szükség volt egy elkötelezett, vállalkozó szellemű, bátor emberre, *Navratyil Sándorra*, aki elhatározta, hogy az addig kedvtelésből űzött sportágában versenyeken is megméreti magát. A siker érdekében mindent megmozgatott, s végül eredményei alapján jogot is szerzett a játékokon való indulásra. A levelezésekből lehet tudni, hogy a kiutazás és a részvétel költségeit a sportoló, az egyesülete, az MMS és az MPB közösen fedezte. Navratyil Sándor monosíző az LW11-es kategóriában indult és a 10. helyen végzett. Az első

96 *1976: Örnsköldsvik (Svédország).* A téli paralimpiai játékok történetében az első. Ekkor még nem egy helyszínen rendezik a téli olimpiával. Vakok és amputáltak vettek részt a versenyen. 16 ország 53 sportolója mérte össze erejét. A jégszánkózást bemutató eseményként rendezték. *1980: Geilo (Norvégia).* Minden mozgássérült részt vehetett a téli paralimpián. 18 ország 229 sportolója indult. Demonstrációs számok: szánkó down-hill. *1984: Innsbruck (Ausztria).* Geilo óta minden téli paralimpián minden mozgássérült indulhatott. „Juan Antonio Samaranch, a NOB elnöke részt vett a mozgáskorlátozottak Innsbruckban megrendezett III. Olimpiai Játékának megnyitó ünnepségén és néhány versenyszámot is megtekintett. Az eseményt egyébként idén első ízben írták ki mint a NOB égisze alá tartozó versenysorozatot" – írják 1984 januárjában a Népsport hasábján. (Samaranch Ausztriában. Népsport, XL. 14. 1984. január 18., 12.) Ez évben a téli olimpia helyszínén, *Szarajevóban* mutatták be az óriásszlalom hárompályás versenyszámot. 22 országból 419-en indultak, és ezt szervezte először az ICC. *1988: Innsbruck (Ausztria).* Bemutatták az ülősít alpesi és északi síben. 22 ország 377 atlétája volt jelen. *1992: Tignes-Albertville (Franciaország).* Először mutatták be az alpesi sít és és terepsít az értelmi fogyatékos sportolók számára. Először egyezik meg a helyszín a téli olimpiáéval. 24 ország indult 365 sportolóval. Tignes-ben csak sízámokban versenyezhettek, a jégsportok, a hoki még nem szerepelt az események között, mert nem voltak meg hozzá a létesítmények. *1994: Lillehammer (Norvégia).* A lillehammeri téli paralimpiát is a téli olimpia helyszínén rendezték. Nagy lépés volt a téli játékok történetében, hogy végre megfelelő média és közönség figyelte a játékokat. Itt játszottak először ülőjégkorong-mérkőzéseket. Azok számára is érdekes ez a sportág, akik amúgy nem érdekeltek a parasportban, de a sportot magát élvezik és szeretik nézni. Az előző paralimpiához képest a versenyzők létszáma jelentősen növekedett: 31 ország 471 sportolója képviseltette magát. *1998: Nagano (Japán).* 31 országból 561-en versenyeztek. Tovább növekedett a versenyek nézettsége és a média jelenléte. (www.paralympic.org/paralympic-games/winter 2016.04.12.) | Paralimpic Winter Games 1976–2006, IPC, 2006. Navratyil Sándor: Téli sportok és a paralimpiai játékok. *Paralimpiai történetek.* MPB, 201–207. p.

97 Navratyil Sándor: Téli sportok és a paralimpiai játékok. *Paralimpiai történetek.* MPB, 201–207. p.

98 Elektronikus levél Szekeres Pál helyettes államtitkár részére, 2002. 02. 10. Nádas Pál gyűjtése.

magyar sportoló téli paralimpiai részvételének hazaérkezéséről a MTV-TeleSport is beszámolt.[99] Ugyancsak itt látható a Serena Ovens által készített, és a szervőbizottságától ajándékba kapott fotógyűjteményt,[100] amelyen Navratyil Sándor monosíző két diaképen látható. Magyarországon kívül még négy nemzet, Andorra, Chile, Görögország és Horvátország vett részt újoncként a 2002. évi téli játékokon.[101]

Navratyil Sándor autogramosztás közben

Száguldás a legjobb időeredményért.

99 Forrás: MTVA- archívum (2017)
100 Serena Corporate Photography8 Gordon St Mosman NSW 2088 Australia. Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
101 Nádas Pál (2005, szerk.): *Paralimpiai történetek*. MPB, 201–207. p.

Törekvés a szabályozott és átlátható működésre, a pénz hatalma mételyként hat

Alföldy László Nádas Pál javára történt visszalépését követően, az MPB közgyűlése 2001. március 24-én, szombaton Nádas Pálnak (Pancsa Józseffel, az MMS elnökével szemben 24:14 arányban) adott a következő négy évre bizalmat az elnöki poszt betöltéséhez.

A mozgáskorlátozottak sportjának régi-új vezetője nem ismeretlenként kezdett a munkához.[102] Megválasztását követően a főtitkári állás betöltésére írt ki nyílt pályázatot, hiszen ekkorra az MPB-nek csak munkaügyi peres vitája és nem munkát végző főtitkára volt. A pályázatot Roszik Linda nyerte el.

Az új elnök a három sérülésspecifikus alapító sportszervezet szorításában kezdte meg működését. A banki sokféleséget egységesítette, és az átvett pénzügyi tartalékalapot megtartotta, sőt annak gyarapítása érdekében külön szabályzatot alkotott.

Az előbbiekben említett ösztöndíj- és műhelytámogatási rendszerek kiépítésével, az ép sportolók akkori sportfinanszírozási rendszeréhez hasonlóan, eredményességi alapú elosztási rendszerben igyekezett rendezni a paralimpiai sportolók ügyeit.

A belső hatalmi csatározások odáig jutottak, hogy Pancsa József, mint az MMS elnöke, már 2001 novemberében az egyéni és hatalmi érdekeit előtérbe helyezve tárgyalt dr. Deutsch Tamás sportminiszterrel, és az ott elhangzottakból tudni lehetett, hogy a 2001. november 17-i MMS-közgyűlésen indítványozni fogják a Magyar Paralimpiai Bizottság megszüntetését, illetve beolvasztását a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetségébe (FONESZ). Nádas Pál az MPB megszüntetésének vitájában több fórumon is elmondta, hogy „*… én azért vállaltam egy évvel ezelőtt az elnökséget, mert rendet, következetességet és szakmát akartam csinálni, mert ezek hiányoznak, helyette improvizálunk. De úgy tűnik, hogy beletörik a bicskám. (…) mert belépett az eddig lelkesedésből működő rendszerbe a pénz. (…) Az üzlet még nem, de a pénz az igen, és megváltozott minden, mégpedig nem jó irányban. (…) Szerintem az egyik legnagyobb hiba az, hogy az ISM túl sok pénzt engedett hirtelen a rendszerbe, ami megmételyezte az egészet. (…) úgy gondolom, hogy a Magyar Paralimpiai Bizottságot alapító három szövetség vezetőinek súlyos felelőssége van abban, hogy itt tartunk, és ebből nem tudunk kimászni. (…) Ahelyett hogy összefogtunk volna, és szabályokat dolgoztunk volna ki, amelyeket be is tartunk… Nem ez történt.* FÁ: Mi lehet ennek az oka? *Elsősorban a szolgálat helyett a pénz és a hatalom.*”[103] FÁ: Tisztában van azzal, hogy az MMS döntése az ön személye ellen irányul, önt szeretnék eltávolítani a bizottság éléről? „ *Nagy hibának tartom, hogy az MPB-t mint a paralimpiai mozgalom legmagasabb szintű szervezetét személyi okok miatt feloszlassák.*”[104]

Ebben a belső, feszült hangulatban kap megerősítést Szekeres Pál az MPB-alelnöki posztján, aki ekkor már mint helyettes államtitkár dolgozik. Később az alelnöki feladatról történő lemondást maga Szekeres kezdeményezte az MPB elnökségében.[105] „*… egyfelől aktív paralimpiai bajnok vívó, másfelől az ISM helyettes államtitkára. Mivel a két szerep összeférhetetlen, ezért mond le”* – nyilatkozta Szekeres döntéséről Nádas. Az MPB megszüntetése végül csak kísérlet maradt. A megüresedett alelnöki poszt betöltésére Nádas Schiller-Kertész Juditot, míg az MMS elnöke Gömöri Zsoltot jelölte. A két jelölt közül az MPB elnöksége titkos szavazással, öt elnökségi tag támogatásával Schiller-Kertész Juditot választotta.[106]

Az MPB 2001-ben megválasztott új elnöksége megkezdte az ISM-mel és a sérülésspecifikus szövetségekkel az együttműködését a FONESZ

102 Nemzeti Sport, 2001. március 25., 13. p.

103 FÁ (2002): A pénz megváltoztatott mindent. *ÉTA-Hírlevél,* 2002. 03. 25.

104 Emlékeztető: MPB-elnökségi, 2001. november.13. Nádas Pál gyűjtése. | Füredi Marianne: Szekeres Pál lemond az alelnöki posztról. *Nemzeti Sport,* 2001. november. 16., 15. p.

105 Határozat 76/01.06.26. MPB-elnökségi határozat. Nádas pál gyűjtése.

106 Határozat, 183/02.01.29. MPB-elnökségi. Nádas Pál gyűjtése.

megalapítása érdekében. Az MPB dr. Nébald Rudolfot javasolta a FONESZ elnökének.[107] A cél egyértelműen az volt, hogy a hazai paralimpiai mozgalom minden szervezeti, szerkezeti, valamint működési rendszerében, még a FONESZ alá rendelve is, az épek sportági szakszövetségeinek és a MOB-nak a mintáját átvéve igyekezzen magát jól megszervezni. Bizottságokat hívott életre, amelyeket kezdetben a három alapító szervezet közötti paritásos alapon hoztak létre. Az MMS, MÉS, MVGYSZ és az MPB a főtitkárai között rendszeresített egyeztető fórum működött. Elsősorban a nemzetközi eseményeket igyekeztek a szövetségek között összhangba hozni. Dr. Lelik Ferenc vezetésével etikai bizottságot hoztak létre. Keserű József (MVGYSSZ) elnök vezetésével, Gyenge Zsigmond (MMS), Hoffer József (MÉS), Anatolij Petrov, (MMS), Beliczay Sándor (MMS), Szomor Sándor (MMS), Faragó Péter (MMS) edzőkkel megalakították az edzőbizottságot. Döntés született a téli paralimpián való első magyar részvételről.

Hosszú évekre kellő szakmai vitát vagy inkább veszekedéseket eredményezett a MÉS és az MPB vezetésében az, hogy az IPC, az EPC és az INAF-FID vitatkozott az értelmi fogyatékosok versenyeztetéséről. Nádas ebben a vitában, elsősorban szakemberként, másodsorban mint az MPB elnöke vett részt. Aktívan közreműködött a MÉS által szervezett bizottságban. Szakmai érveit nehezen vagy egyáltalán nem fogadták meg. A két elnök közötti vita jó alkalmat teremtett arra, hogy az amúgy is széthúzó MPB-elnökséget tovább gyengítsék. Az MPB pénzügyi megerősödésével az alapító szervezetek minden pénzügyi problémájukat az MPB-n keresztül igyekeztek megszervezni. Ilyen esemény volt, amikor dr. Gruiz Katalin, a MÉS elnöke a 2002 januárján zajló elnökségi ülésen a következő tiltakozásának adott hangot: „*… az MPB-elnökségben lévő MMS-tagok maguk között osztják fel a pénzt a sportolóik versenyre való kiutazására, a MÉS kárára úgy, hogy más szövetség nemzetközi versenyeit nem támogatják szavazataikkal. Ugyanez a helyzet történt a 2001. évi műhelytámogatás elosztásánál is.*”[108]

Kísérlet született arra, hogy a nemzetközi versenyekre történő utazással kapcsolatban szabályozzák

- a kísérői létszámot,
- az ajándékvásárlásokat,
- a sportolók átigazolását,
- a csapatvezetők és edzők kötelességeit.

A nemzetközi kapcsolatokat igyekeztek tovább erősíteni azzal, hogy az IPC Európai Bizottságának (EPC) végrehajtó bizottságába 2001-ben Szekeres Pált jelölték. Szekerest Dublinban beválasztották a végrehajtó bizottságba. A sportdiplomácia területén is megkezdődött a fiatalítás. Bíró Norbert dzsúdóválogatott sportolót az MPB elnöksége döntése alapján a Svédországban megrendezett VISTA 2003 konferenciára delegálták. A konferencia témái: nemek egyenlősége, fiatalok a paralimpiai sportban, tudományos teljesítménynövelés, klasszifikáció, oktatás. Zámbó Diána, az úszóválogatott tagja részt vett, és egy rövid előadást is tartott az Európai Unió által szervezett Sport Fórumon. A különböző paralimpiai sportágak versenybírói keretébe magyar bírákat és zsűritagokat kezdtek jelölni. Kezdetben az MPB költségén, majd a jobbakat, mint például Nagy Józsefet, a nemzetközi szervezet saját költségén hívta versenyekre. Az MPB-elnökség deklarálta a magyar bírák szerepének fontosságát a paralimpiai sportágakban. Ebben a korszakban indult és vált Tóth Ildikó és Gajdócsi Nóra a boccia nemzetközi színen elismert versenybírójává. Az ülőröplabda európai szervezete, az Európai Ülőröplabda-szövetség (ECVD) Szigedi Lászlót választotta a vezetőségébe. A nemzetközi sportdiplomácia területén, dr. Plesa István visszavonulását követően, nem volt a paralimpiai sportágak sérültségi kategorizálásával foglalkozó nemzetközi szakember. A felismerést tettek követték. Az MPB elnöksége egyik jelentős kezdeti lépése volt, hogy dr. Bejek Zoltán fiatal ortopéd szakorvost – akit maga Plesa doktor hozott a mozgalomba – kérték fel, hogy az MPB költségén végezze el az IPC által szervezett úszóminősítő tanfolyamot. Az IPC-tanfolyam az úszósportág nemzetközi klasszifikáló cím megszerzését biztosította. László Anita Mária korábbi öttusázót, gyógytornász szakembert a kerekesszékes vívás, Szatmári Dórát, az ülőröplabda hasonló képzésének elvégzésére kérték fel. Mindhárom

107 Határozat, 35/01.04.14. MPB-elnökség. Nádas Pál gyűjtése.
108 Emlékeztető, MPB-elnökségi, 2002. 01. 29. Nádas Pál gyűjtése.

szakember a mai napig sportága elismert nemzetközi klasszifikáló szakembereként tartják nyilván, és külföldi versenyekre hívják.

A magyar kormány jelentős politikai és sportpolitikai döntéseket hozott 2001-ben, a 2012. évi Olimpiai Játékok budapesti megrendezése érdekében: pályázatot előkészítő szervezőbizottságot hozott létre. *„Az olimpiát Orbán Viktor előtt már hatszor próbálták Budapestre hozni; esélyeinket főként a világháborúk és Berlin zúzták porrá. Legutóbb a helsinki sikereken és a Népstadion felépítésén felbuzdulva a Rákosi-rezsim próbálkozott az 1960-as olimpiával, de vérszegény pályázatunk a három között csak egyetlen szavazatot kapott, azt is Mező Ferenctől, a nemzeti olimpiai bizottság (MOB) elnökétől.* (Lásd: Ötkarikás terv, Magyar Narancs, 2002. április 19.) *Ahhoz, hogy Magyarországon ismét téma legyen a hazai olimpia, a Fidesz vezérének kellett elutaznia a sydney-i játékokra. A miniszterelnök 2001 májusában közölte a NOB elnökével, Juan Antonio Samaranchcsal, hogy megpályázzuk a 2012-es nyári olimpiát. A bejelentést követően az Orbán-kormány 620 milliós büdzsével létrehozta az Olimpiai Pályázat Előkészítő Bizottságot (OPEB), hogy a végére járjon, alkalmas-e az ország a játékok megrendezésére, és ha igen, megéri-e a befektetés. A megvalósíthatósági tanulmány elkészítésére nyílt közbeszerzéssel kiválasztotta az – egyébként legmagasabb, bruttó félmilliárdos árajánlatot tevő – PricewaterhouseCoopers (PwC) Kft.-t. A kormány másfél milliárdos plusztámogatást adott továbbá az olimpiai műhelyeknek, utánpótlás-nevelés címén."*[109]

Nádas Pál az MPB elnöksége számára tájékoztatást adott, hogy – mint az MPB elnökét – meghívták és részt is vett a 2012-es Budapesti Olimpia Pályázat Szervezőbizottságának alakuló ülésén. Ettől kezdve a szervezőbizottság megszűnéséig folyamatosan képviselte a paralimpia érdekeit. A bizottsági munka során ismét megmutatkozott, hogy a magyar sportvezetők többsége a paralimpiai mozgalom és a paralimpiai játékok ügyeiről csak felületes ismeretekkel rendelkezett. Nem vették számításba, nem vették komolyan, vagy nem is tudtak arról, hogy a NOB és az IPC között 2001 tavaszán megkötött megállapodás eredményeképpen átalakult a 2012. évi játékok megrendezésével kapcsolatos pályázati kiírás. Ettől az időponttól számítják, hogy az olimpiai játékokat követően a paralimpiai játékokat is meg kell rendeznie annak a városnak, annak a nemzeti olimpiai bizottságnak, amelyik az olimpia megrendezése céljából pályázatot nyújt be.[110] Az MPB-elnökség 146/01.10.16. sz. határozata alapján felhatalmazta Nádas Pál elnököt, hogy az Olimpiai Pályázatot Előkészítő Bizottság (OPEB) ülésén lépjen fel annak érdekében, hogy a 2012. évi olimpiai és paralimpiai pályázatban a Magyar Paralimpiai Bizottság is legyen nevesítve. Tudni kell, hogy ekkor már a legmagasabb szinten, a sporttörvény jóvoltából a FONESZ képviselte az összes sportoló fogyatékosok ügyét, köztük a paralimpiai mozgalmat is úgy, hogy IPC-tagsággal és -kapcsolatokkal az MPB és nem a FONESZ rendelkezett. Az MPB-nek külön harcot kellett folytatnia azért, hogy az OPEB-pályázat sikeressége érdekében az érvényes sporttörvénytől eltérő megoldást alkalmazzon. A XXX. Olimpiai Játékok 2012. évi budapesti megrendezésének alkalmából létrejött OPEB 2001. október 19-i ülésén az alábbi változtatások történtek: dr. Deutsch Tamás, az OPEB elnöke bejelentette, hogy a kormányhatározat nevesíteni fogja az MPB-t az OPEB-tagságában. Az Országgyűlés elé terjesztendő szövegtervezetben az OPEB egyhangú szavazata mellett az írásos anyagban az alábbi változtatások történtek: *„XXX. Olimpiai Játékok és a XIV. Paralimpiai Játékok megrendezésének jogát (…) a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége (Magyar Paralimpiai Bizottság) közgyűlése képviseli".*[111]

A Magyar Paralimpiai Bizottság Közgyűlése a 2012-es Olimpiai és Paralimpiai Játékok budapesti rendezésével kapcsolatban egyszerű szótöbbséggel (3 tartózkodással) úgy dönt, hogy amennyiben a Budapest Főváros Képviselő testülete és a Magyar Köztársaság Kormánya pályázatot nyújt be a 2012. évi vagy egy későbbi Olimpia és Paralimpia rendezési jogának megszerzésére, úgy azt örömmel üdvözli és támogatja. (Amikor 2015-ben a MOB ismét felvetette a budapesti olimpia megrendezésének esélyét, és ismét létrehozta a pályázatot előkészítő munkacsoportját, akkor Nádas azonnal jelezte Gömöri Zsoltnak, az MPB akkori elnökének, hogy az MPB irattárában

109 Bogár Zsolt–Simon Andrea: Álom és számok Budapesti olimpia. *Magyar Narancs,* 2006/32
110 The International Paralymic Committee 20. Years in Pictures. IPC, 44. p.
111 146/01.10.16. sz. MPB-határozat.

megtalálhatók a 2001 és 2003 között e tárgyban kidolgozásra került hatástanulmány és az azzal kapcsolatos iratok.)

A hazai paralimpiai mozgalomért dolgozó kiváló sportolók és edzők vagy önkéntes munkatársak megbecsülése érdekében 2001-ben az MPB megalapította a Magyar Paralimpiai Érdemérem kitüntetést. A Magyar Paralimpiai Érdemérem adományozására elsősorban azok válnak érdemessé – szólt az alapító határozat –, akik kimagasló szakmai munkájukkal, életművekkel a paralimpiai mozgalom hazai kialakulását, fejlődését, feladatainak megvalósítását huzamosabb ideig eredményesen segítették. Adományozható sportoló, sportvezető, edző, belső és külső segítők számára egyaránt.[112] Az elnökség úgy döntött 140-141/01.10.16. sz. határozatával, hogy az MPB kitüntetését – oklevelet, érmet, valamint 100 ezer Ft pénzjutalmat – először a 2002. évi tavaszi közgyűlés keretében, ünnepélyes körülményeket megteremtve adják át.[113] Első alkalommal négy Paralimpiai Érdemérem kitüntetést adtak át. A kitüntetettek: dr. Plesa István, dr. Fejes András, Dénes József és Tauber Zoltán.[114] A Magyar Paralimpiai Érdemérem kitüntetést 2013-ig minden évben odaítélték (ezt követően a kutatás nem talált információt).

Az MPB-elnökség különböző kitüntetések odaítélését is kezdeményezte: Jeszenszky Attila (2002) Csík Ferenc-díjban, Krajnyák Zsuzsanna (2003) AVON Talentum-díjban részesült.

Megegyezés született az MPB és a három alapító szervezet között arról – amit az MPB alapszabályában, valamint szervezeti és működési szabályzatában is rögzítettek (3. oldal, II. fejezet 2. §, 2.), hogy a Magyarországon megrendezendő paralimpiai sportágak Európa- és világbajnokságainak továbbá egyéb nemzetközi versenyeinek rendezés jogát átengedik az alapító sportszövetségek számára, még akkor is, ha annak megrendezéséhez MPB-engedélyekre van szükség. A megállapodás annak érdekében született, hogy biztosítva legyen az alapító szervezetek (MMS, MÉS, MVGYSSZ) önállósága, a sportágak fejlődése és a szervezetek pénzügyi bevételeinek egyik forrása.[115] A szabályzatokban rögzített megállapodástól elsősorban azt várták, hogy jelentősen csökkenni fog az alapító három szervezet és az MPB közötti folyamatos pénzügyi és szakmai torzsalkodás.

MPB-érdemérem

Az MPB titkársága nem tudta megszerezni a sydney-i játékokra készült ingyenes honlap működtetésének jogát, ezért új honlap elkészítéséhez kezdtek hozzá. Az MPB új honlapját az a Vincze Zoltán fiatal programozó matematikus hozta létre, aki a FONESZ első sportolói nyilvántartásának programját, egyetemi diplomamunkájaként készítette el. A honlap, www.hparalimpia.hu, végül 2003 tavaszán indult, és az MPB 2003. évi májusi közgyűlésén mutatták be. A 2003 és 2007 között felhalmozott információkat a 2007-ben bekövetkezett elnökváltozás után mint archivált tartalmat sem lehetett megtalálni. E tanulmány megírását megelőző kutatás számára a honlap dokumentumai nagyon hiányoztak.

Az MPB-titkárság nagy levelezésbe kezdett annak érdekében, hogy a 2000-es sydney-i paralimpia után visszajáró óvadékot visszakapják. Az MPB 2002. évi nemzetközi versenynaptárban eleve mínuszra tervezett hiányát az óvadék – 1 928 663 Ft – visszaszerzése jelentősen enyhítette.[116] Ismét felfrissítették az 1989-ben már kialakult jó együttműködést dr. Ajáin Tamás MOB-főtitkárral és Schmitt Pállal, a MOB elnökével, elsősorban a MOB-tagsági jog visszaállítása

112 A kitüntetéssel annak tulajdonosa egyben az MPB tiszteletbeli tagja lehet [ASZ III. 3. § (6) és a 4. § (1)]. Az MPB közgyűlésenként 3–5 fő részére ad tiszteletbeli tagságot, ha az elnökség 2/3-os többséggel úgy dönt. Az érdemérem tulajdonosa és egyben tiszteletbeli tag az lehet, akit a három tagszervezet vagy az ahhoz tartozó sportegyesületek vagy magánszemélyek írásos formában, részletes indoklással arra előterjesztenek. Az előterjesztést az MPB elnökségéhez kell benyújtani 60 nappal a közgyűlést megelőzően. Az elismerést érem és oklevél formájában az MPB-közgyűlésen ünnepélyes keretek között adják át. A döntésben résztvevők nem tehetnek javaslatot, csak az érdemérem kiadásának első alkalmával. Nem kaphatják meg az érdemérmet a döntésben résztvevő személyek.

113 Határozat, 140-141/01.10.16. MPB-elnökség. Nádas Pál gyűjtése.

114 Határozat, (2002): 216/02.02.26. MPB-elnökség. Nádas Pál gyűjtése.

115 Határozat, 133/01.09.25. MPB-elnökség. Nádas Pálgyűjtése.

116 Hajdu Brigitta (2002): Főtitkári beszámoló, MPB-közgyűlés, 2002. november 23. Nádas Pál gyűjtése.

ÉV	PARALIMPIAI ÉRDEMÉREM KITÜNTETETTJEI 2002-2013
2002	Dénes József a látássérült sportolók vezetője
2002	Dr. Fejes András atléta és asztaliteniszező, az első paralimpiai érmes (bronzérmes) sportoló
2002	Dr. Plesa István orvos, az első magyar sportdiplomata
2002	Tauber Zoltán asztaliteniszező, az első paralimpiai aranyérmes sportoló
2003	Hajdú Levente a HOSC társalapítója és az MTSB alapító elnöke
2003	Koller István edző, HOSC úszószakosztály alapítója és szövetségi kapitány
2003	Dosek Lajosné edző, a vakok atlétikájának alapítója
2004	Dr. Benczúr Miklósné a HOSC társalapítója, módszertani és elméleti szakember
2004	Dr. Tóth András úszó, paralimpiai bajnok
2004	Dr. Jeszenszky Attila úszó, négyszeres paralimpiai bajnok
2005	Tory György úszó, paralimpiai bajnok
2005	Csík János a HOSC és az MTSB titkára, az MPB FB elnöke
2005	Köteles László edző, a kerekesszékes atlétikaszakág (futás) alapítója
2006	Tóthné Kurilla Zsuzsanna a látássérültek sportszövetségének (MVGYSZ) elnöke
2006	Vámos Károlyné a HOSC alapítója és első elnöke
2006	Kelemenné Szakonyi Júlia pszichológus, az MTSB második elnöke, a MEOSZ első főtitkára
2007	Vodafone Rt., az MPB tíz éven keresztül történő támogatásáéért
2007	Alföldy László az MPB második elnöke, a vívósport fejlesztéssért (posztumusz)
2007	Dukai Géza úszó paralimpiai bajnok (posztumusz)
2007	Helesfai Katalin igazgató, a vak diákok sportjáért (Vakok Általános Iskolája)
2008	Szabó Endre András csörgőlabda-játékos
2008	Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS)
2009	Magyar Látássérültek Sportszövetsége (MLS)
2010	Szekeres Pál olimpiai bronzérmes, kerekesszékes vívó, háromszoros paralimpiai bajnok
2011	Kovács Győző asztaliteniszező, paralimpiai ezüstérmes
2012	Málnai István edző, a hazai úszósport utánpótlás-fejlesztésének kiváló szakembere
2013	Nádas Pál igazgató (Mozgásjavító) az MMS alapítója, az MPB társalapítója, az MPB harmadik elnöke

Összeállította Nádas Pál gyűjtése és a www.hparalimpia.hu alapján Nádas Pál (2015)

érdekében. Az MPB elnöksége számára a sportirányítás nevében Szekeres Pál arról a kedvező hírről adott tájékoztatást, hogy a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium (GYISM) az Athén 2004. évi program keretében együttműködési szerződést kötött az M1 közszolgálati televízióval az olimpia és paralimpia tudósításáról. Szorgalmazták, hogy a paralimpiai játékokról napi 20 perces tájékoztatás történjen.[117] A paralimpiai mozgalom addigi eredményeinek és fejlődéstörténetének bemutatása érdekében az elnökség 2002 nyarán pályázatot nyújtott be a Wesselényi Miklós Sport Közalapítványhoz egy paralimpiai kiadvány – a paralimpia nemzetközi és hazai történetét bemutató – könyv megjelentetése érdekében. A pályázaton az MPB erre a célra 3 000 000 Ft-ot nyert, kizárólag a nyomdaköltségek fedezésére. A könyv 2005-ben, az athéni paralimpiát követően, *Paralimpiai történetek. Hetvenöt esztendő (1929–2004) hazai és nemzetközi történései* cím alatt jelent meg.

Nagyon fontos kezdeményezés volt a paralimpiai sportolók felkészítése érdekében 2003 májusában indított *Fogyatékos személyek egészségnevelésének, testnevelésének és sportjának* – a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium, a FONESZ és a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola által akkreditált – 120 órás továbbképző tanfolyam. A tanfolyam elvégzését testnevelők, gyógypedagógusok, a fogyatékosok sportjával foglalkozó szakedzők, edzők részére ajánlották. A tananyag összeállítását, az akkreditáció előkészítését és a tanfolyam szervezését dr. Benczúr Miklósné mellett a paralimpiai mozgalom szakemberei segítették.[118]

Jelentős mérföldkő volt a Vodafone-nal megkötött, három évre szóló szerződés. A reklámszerződés újabb feszültséget teremtett az alapító szerveztek és az MPB között azzal, hogy más mobiltelefon-társasággal a továbbiakban ők már nem állapodhatnak meg. A három évre szóló, 10 millió Ft értékű támogatás jelentőségéről azt érdemes tudni, hogy a mozgáskorlátozottak sportmozgalmára akkor egyáltalán nem volt jellemző, hogy nem egyszeri adományozás, hanem – mint az a későbbiekben beigazolódott – hosszú távú szerződéskötés történt. Az ünnepi pillanaton (2001. október 17.) jelen volt és beszédet is mondott Deutsch Tamás sportminiszter, aki – az akkori, nem hivatalos információs csatornák hírei szerint – sokat tett e megállapodás létrejöttéért. *„Az utóbbi években nagy előrelépés történt a fogyatékosok sportjában, a média is fokozottabb figyelemmel kíséri a versenyzők szereplését, és azt sem szabad elfelejteni, hogy ma már a paralimpikonok ugyanolyan formaruhát kapnak, mint ép társaik, és köszöntésük, fogadtatásuk is hasonló."* [119]

A mobilkommunikációs céggel 2001-ben kötött szerződést 2005-ben megújították, és egészen 2008-ig volt érvényben. Az éves pénzügyi támogatáson túl az együttműködés talán egyik legsikeresebb momentuma volt, hogy a Vodafone támogatásával megvalósult az Év Paralimpiai Sportolója-díj ünnepségének megszervezése. A Vodafone jelentős, szervezeten belüli kommunikációs és digitális eszközfejlesztést indított el a paralimpiai mozgalom életében. A megkötött szerződés azonnal kikényszerítette, hogy az MPB kidolgozzon egy belső szabályzatot, amely a szponzorációból vagy más külső, nem állami támogatóktól befolyt összegek felosztását írja elő. A fellehető iratokból megállapítható, hogy a támogatások felosztásával kapcsolatban időközben történtek módosítások a szabályzatban, de a 2002-ben kialakított rendszer alapvető elemei egészen 2008-ig nem változtak. *„A nemzetközi (EPC-IPC, Eb, vb) versenyek költségének kiegészítésére, a paralimpiai kvalifikálás érdekében a teljes támogatás 60%-a, az utánpótlás- és a paralimpiai reménységek paralimpiai kvalifikációját szolgáló nemzetközi versenyeztetésre a teljes támogatás 30%-a, a paralimpia részvétel költségeinek kiegészítésére szolgáló tartalékalapba a teljes támogatási összeg 10%-a került elkülönítésre."* [120] Az elnökség által kidolgozott nem alkalmi, hanem hosszú távú elosztási rendszer teremtette meg a szakmai alapot a tanulmányban részletesen leírt ösztöndíj- és a műhelytámogatási rendszerek kidolgozásához.

117 Emlékeztető (2002): MPB-elnökség, 2002. szeptember 24. Nádas Pál gyűjtése.
118 Jegyzőkönyv (2003): MPB-közgyűlés, 2003. május 17. Nádas Pál gyűjtése.
119 Füredi Marianne: Fő támogató lett a Vodafone. *Nemzeti Sport,* 2001. október 18., 14. p.
120 Határozat, 190/02.01.29. MPB-elnökség. Nádas Pál gyűjtése.

A műhelytámogatás felosztásának szempontjai súlyozott eredmények alapján*

Sportágak és szervezetek		1. év			2. év					3. év						4. év						
		40%		60%	60%				40%	70%					30%	80%						20%
		PO		elnökségi döntés	PO	Eb, vb (1)	összesen		elnökségi döntés	PO	Eb, vb (1)	Eb, vb (2)	összesen		elnökségi döntés	PO	Eb, vb (1)	Eb, vb (2)	Eb, vb (3)	összesen		elnökségi döntés
		100%			50%	50%				20%	30%	50%				20%	20%	20%	40%			
Számítási pontok		7	%		3,5	3,5		%		1,4	2,1	3,5		%		1,4	1,4	1,4	2,8		%	
		5			2,5	2,5				1	1,5	2,5				1	1	1	2			
		4			2	2				0,8	1,2	2				0,8	0,8	0,8	1,6			
		3			1,5	1,5				0,6	0,9	1,5				0,6	0,6	0,6	1,2			
		2			1	1				0,4	0,6	1				0,4	0,4	0,4	0,8			
Sportág		1			0,5	0,5				0,2	0,3	0,5				0,2	0,2	0,2	0,4			
úszás	MMS	39,5	53%		19,75	38	57,75	53%		7,9	22,8	25,5	56,2	52%		7,9	15,2	10,2				
vívás	MMS	21,75	29%		10,8	12,5	23,3	21%		4,35	7,5	16	27,85	26%		4,35	5	6,4				
csörgőlabda	MVGYSSZ	0	0%		0	10,5	10,5	10%		0	6,3	2,5	8,8	8%		0	4,2	1				
ülőröplabda	MMS	0	0%		0	9	9	8%		0	5,4	0	5,4	5%		0	3,6	0				
dzsúdó	MVGYSSZ	6	8%		3	4,5	7,5	7%		1,2	2,7	0	3,9	4%		1,2	1,8	0				
asztalitenisz	MMS	6	8%		3	1,25	4,25	4%		1,2	0,75	0	1,95	2%		1,2	0,5	0				
erőemelés	MMS	1	1%		0,5	4	4,5	4%		0,2	2,4	0	2,6	2%		0,2	1,6	0				
atlétika	MMS	0	0%		0	0	0	0%		0	0	0	0	0%		0	0	0				
	MVGYSSZ	0	0%		0	0	0	0%		0	0		0	0%		0	0	0				
boccia	MMS	0	0%		0	0	0	0%		0	0	1,5	1,5	1%		0	0	1,5				
Összesen:	**Összesen:**	**74,25**	**100%**		**37,05**	**79,75**	**109,5**	**100%**		**14,85**	**47,85**	**45,5**	**108,2**	**100%**		**14,85**	**31,9**	**19,1**			**100**	
íjászat	MMS																					
lovaglás	MMS																					
tenisz	MMS																					
kerékpár	MMS																					

* A súlyozottság azt jelenti, hogy amennyiben egy sportoló több helyezést szerzett (1–6.), akkor az első legjobb eredménye olimpiai pontértéktáblázat szerint 100%-ban, a 2. legjobb eredménye 75%-ban, a 3. legjobb eredménye 50%-ban, a 4. legjobb eredménye pedig 25%-ban kerül beszámításra. 4-nél több eredmény esetén azokat már nem vesszük figyelembe.

Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

Jelentős előrelépés volt a paralimpiai reménységek, a kezdő sportolók és az utánpótlás támogatási rendszerének bevezetése. *„A három sportszövetség beterjeszti azon sportolóinak nevét, akiket versenyeztetni kíván a Vodafone paralimpiai reménységek versenyeztetésére fordítandó támogatási keretéből (…) A paralimpiai reménységek »2008« támogatásának az a célja, hogy a paralimpiai sportágak utánpótlását jelentő sportolókat nemzetközi versenyhelyzetbe hozzák. E döntésünkkel hozzásegíthetjük őket a nemzetközi versenyeken a rutin és a tapasztalat megszerzéséhez."* [121]

A nincsből nem lehetett jó és átlátható szabályozó rendszereket kialakítani és működtetni, de a Vodafone-tól kapott támogatás megteremtette a lehetőséget az elosztási rendszer kiépítésére.[122] Az itt felsorolt tények tették a Vodafone-nal kötött megállapodást fontossá az MPB életében. A fejlesztés és a stabilitás, a hosszabb távú tervezhetőség és az átláthatóság alapjait ekkor teremtették meg. Közben a Magyar Szabadalmi Hivatalnál megtörtént az MPB védjegyének lajstromba vétele is, ami szintén a szervezet védelmét jelentette és rangját is emelte.

Felszínre tört ismét egy ősrégi vita, amelyet az 1980-es évek elején egyszer már tisztáztak. Az a sportoló indítható magyar válogatottként nemzetközi versenyeken (Eb, vb stb.), aki rendszeresen jár edzésre, egyesülete benevezi, és el is indul a saját sportága hazai versenyein, a sérülésspecifikus sportszövetség vagy a sportági szakszövetségek által megrendezett magyar bajnokságban. Az addig íratlan szabályt az MMS vezetői felrúgták, elfogadtatták az MPB elnökségével is, hogy nevezzenek olyan személyt is az Eb-versenyekre, aki a fenti feltételeknek nem felelt meg. Az MPB elnöke megtagadta az elnökség által megszavazott határozat végrehajtását. Az íratlan szabályt nagyon gyorsan írott szabállyá alakították, és rögzítették, hogy csak azok a sportolók nevezhetők a paralimpiai játékokra kvalifikáló Eb-, vb-, vk- és más nemzetközi ranglistaversenyekre, akik sportegyesületi tagok, és részt vesznek a magyar bajnokság versenyein.

A politikai és gazdasági rendszerváltást követően 1991-ben létrejött egy új politikai csoportosulás, a Visegrádi Együttműködés, a V4-ek (Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia)[123] regionális szervezete. A cseh bizottság (Czech Paralympic Committee) kezdeményezésére a kapcsolatépítés újraindult a volt ISI- (a szocialista országok versenyrendszere az 1970–1980 években) országok között a 2001. július 6-án Prágában megtartott konferenciával.

A nemzetközi kapcsolatok újraélesztése egy új társadalmi környezetben az MPB számára új feladatot jelentett. A V4-ek Visegrádi Játékok versenyrendszerének kialakítása érdekében levél íródott a sportvezetésnek, a fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkárság pedig támogatását adta. Mivel az együttműködés célja gazdasági, diplomáciai és politikai érdekek közös képviselete, ezért az MPB kezdeményezését magasabb politikai döntésnek kellett megelőznie. A kezdeményezés továbbvitelét Szekeres Pál helyettes államtitkár vállalta magára:

„A Magyar Paralimpiai Bizottság elnöke tájékoztatott, hogy a V4 országainak Paralimpiai Bizottságai között 2001-ben együttműködési megállapodás jött létre. Az EU-n belüli kistérségi kapcsolatok keretében a legkülönbözőbb sportszakmai és szervezési kérdésekben találtak már olyan kapcsolódási pontokat, amelyek a kölcsönösség alapján, mindegyik ország számára hasznos lenne. A Visegrádi négyek nemzeti paralimpiai bizottságai, a paralimpikonok, paralimpiai reménységek

121 Határozat (2002): 234/02.04.02. MPB-elnökség. Nádas Pál gyűjtése.

122 *„Olyan sportoló kerülhet a paralimpiai reménységek nemzetközi versenytámogatási rendszerébe, akit az egyesülete, ill. a sportági szakvezetője és a szövetsége közösen, szakmai indoklás kíséretében írásban javasolt. A jelölt (paralimpiai reménység) még soha nem indult felnőtt Európa-, világbajnokságon és paralimpián. Életkorát tekintve az adott évben tölti be a 20. életévét, vagy annál fiatalabb. Az életkori szabályozás a frissen sérült sportolókra nem vonatkozik. A frissen sérült „reménységek" a sérülésük megszerzését követő első 5 évben számíthatnak a fenti feltételek mellett a támogatás odaítélésére. A fenti támogatásban a sportoló évente csak egy alkalommal részesülhet. A támogatás elbírálását az MPB elnöksége hozza meg az Edzői Bizottság véleményének ismeretében. Az e célra fordított éves pénzügyi keret felhasználása átvihető és átcsoportosítható a következő évben is, az újabb szponzori támogatások realizálásával. A támogatás megvalósulása az MPB mindenkori szponzori, támogatói pénzügyi keretétől is függ."* (MPB-határozat, 263/02.05.21.)

123 Az együttműködés felújítására 1991. február 15-én került sor. Ekkor írta alá a Visegrádi Nyilatkozatot Václav Havel, a Csehszlovák Köztársaság köztársaság elnöke, Lech Wałęsa, a Lengyel Köztársaság elnöke és Antall József, a Magyar Köztársaság miniszterelnöke. 1993-ban Csehszlovákia kettéválásával (Csehország, Szlovákia) lett négytagú a Visegrádi Együttműködés.

és az utánpótlás fejlesztése érdekében, együttműködnek a kölcsönösség elve alapján. (…) Ahhoz, hogy a négy NPC megvalósíthassa közös elképzeléseit, az államok közötti szerződésbe ezt az együttműködést célszerű lenne rögzíteni. Ha ez az államközi deklaráció megtörténik, akkor a társadalmi szervezeti szándék mellé kormányzati akarat is társul, és így a közös programhoz mind a négy oldaltól pénzügyi háttér is feltételezhető. Ezen túlmenően, közösen könnyebben érhetik el a Visegrádi pénzügyi alapot is. Kérem a Nemzetközi Főosztályt, jelezze a Külügyminisztérium felé, hogy a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium támogatja a kezdeményezést." [124] A kutatómunka során nem kerültek elő olyan dokumentumok, amelyekből kiderülhetett volna, hogy az MPB és az ISM kezdeményezése a hivatali bürokrácia útvesztőiben hol akadt el, miért nem történt ebben az ügyben előrelépés. A V4-ek nemzetközi versenyrendszere keretében voltak ugyan versenyek itthon és külföldön egyaránt, de a feladatnak végül nem lett az ISM–GYISM által célzott, külön alapja. A szomszédos és a volt szocialista, ISI-országokkal való kapcsolattartás minimálisra szűkült. A visegrádi versenyrendszer kiépítése a kezdeti lelkesedést követően a politikai és a pénzügyi akarat hiányában elhalt.

A Sydneyt követő első két évben a FONESZ a hazai versenyrendszer támogatását az MPB-hez utalta, amit az MPB elnöksége által kidolgozott elosztási és ellenőrzési rendszer alapján a három alapító sportszövetség használt fel.[125] A kutatás során előkerült MMS-dokumentumokból egyértelmű, hogy a hazai versenyrendszerben való részvétel igénye tovább növekedett.

Újabb sérülésspecifikus sportegyesületek alakultak Kecskeméten, Pápán, Szegeden, Tiszaföldváron, Salgótarjánban, Kaposvárott és Budapesten. *Taczman Elek* fogathajtó és *Andics Bernadett* díjlovagló jóvoltából a lovassport, míg *Katona Ottó, Bélai Gábor, Császár Attila* tevékenysége nyomán a kerékpársport mint új szakágak jelennek meg az MMS és azt követően az MPB rendszerében. Az íjászat, mint egykor sikeres sportág, ismét előtérbe került *Peres János,* Athénra esélyes sportolónak köszönhetően. *Pegán Zoltán* révén a hazai vitorlássport elkezdte működését. A nem paralimpiai sportágak között – a Gördülő Tánccsoport és a Poll 'n' Roll SE 1990-es évek végi megalakulásával – az MMS új szakága, a kerekesszékes tánc is megjelent. Megrendezték az első horgász-ob versenyt is, kimondottan mozgássérültek számára.

Az MMS 2003. évi utolsó elnökségi ülésének egyik emlékeztetőjében volt olvasható, hogy a paralimpiai és nem paralimpiai sportágak hazai versenyrendszerei biztos pénzügyi támogatásokkal működnek. A 2004. évre a FONESZ-től 7 millió Ft, a WM-SKA-tól 6,5 millió Ft, a Nemzeti Szabadidősport Szövetségtől 1 millió Ft támogatással megoldották az egyre növekvő hazai versenyek lebonyolítását.[126] A nemzetközi versenyekkel kapcsolatos ügyek és természetesen az azzal együtt járó pénzügyek – ideértve az éves MPB-versenynaptár, valamint a három sportszövetség versenynaptáraival kiegészített működést – változatlanul nagyon sok konfliktusnak voltak a forrásai. A szervezetek közötti együttműködés érdekében kezdeményezett feladategyeztetések nem vezettek eredményre. A több szinten történő egyeztetést, a pénzügyi finanszírozást és az operatív kivitelezést még bonyolultabbá tette az állami finanszírozás (GYISM>FONESZ>MPB>Sportszövetségek>Egyesületek) rendszere. A finanszírozási rendszerben, ahol – a FONESZ–MPB vagy a FONESZ–MMS–MÉS–MVGYSSZ-rendszer bonyolultsága mellett – a minisztérium, kompetenciahatárait túllépve, civil szervezeti feladatokat vállalt magára. Az addig soha nem látott állami pénzügyi források mellett még mindig szükség volt a sportolói vagy egyesületi finanszírozásra is. A fellelt dokumentumokból egyértelműsíthető, hogy a szervezetek közötti egyeztetések nem vezettek eredményre az éves nemzetközi versenynaptárak és a versenyeredmények ügyében. Egy-egy feladat estében duplikáció, sőt több esetben triplázódás is történt. A szervezetek közötti feszültségek ellenére

124 Szekeres Pál (2002): A V4 országok parasport területen való együttműködése. GYISM, 2002. 08. 30. Feljegyzés dr. Földvári Gábor főosztályvezető részére.

125 Határozat (2002): 228/02.04.02. MPB-elnökség. Nádas Pál gyűjtése.

126 Jegyzőkönyv (2003): MMS-elnökségi ülés, 2003. december 16. Nádas Pál gyűjtése.

a paralimpiai sportágak hazai képviselői (az asztaliteniszezők Tajpejben, az atléták Franciaországban, a bocciások Portugáliában, a cselgáncsozók Rómában, a csörgőlabdások Brazíliában, az erőemelők Kuala Lumpurban, az ülőröplabdások Egyiptomban, az úszók Argentínában, a kerekesszékes vívók Budapesten a kerékpárosok és a kerekesszékes teniszezőkkel) részt tudtak venni sportágaik Eb-, vb-, vk-versenyein. A 2004. évi sportági kvalifikáció szempontjából fontosnak tartott versenyeken is jelen voltak a magyar sportolók. Az IPC erősödésével a világ legkülönbözőbb helyszínein egyre több kvalifikációra jogosító versenyt kezdtek rendezni. A növekvő lehetőségek növekvő hazai igényeket is eredményeztek, amelyekre akkor még nem tudott az MPB megfelelő pénzügyi fedezetet teremteni.

Szekeres Pál, a GYISM helyettes államtitkára arról tájékoztatja az MPB elnökségét egy rendkívüli ülés keretében, hogy a sportminiszter aláírta a 2003. évre szóló támogatási rendeletet, és „*… a sportágfejlesztési programot összevonta a műhelytámogatással, mely 24 millió Ft összeget tesz ki. (…) Szekeres Pál egyúttal indítványozta, hogy az MPB dolgozzon ki a 2004-es évre, a szakmai beszámolók alapján egy sportágfejlesztési koncepciót, külön az egyéni és a csapatsportágakra, és azt nyújtsa be a GYISM számára.*” [127] A vita az MPB és szervezetei között ismét abban jelentkezett, hogy a támogatás közvetlenül melyik szervezetnél landoljon. Az MPB három alapító szervezete természetesen azt szerette volna, ha a sportágfejlesztés támogatása ne a FONESZ vagy MPB ernyőszervezetein keresztül, hanem közvetlenül hozzájuk kerüljön.[128] A vita lezárására a támogatási rendelet figyelembevételével hoztak határozatot, miszerint a „*… 2003. évben működjön együtt az MPB a GYISM-mel egy 2004. januártól működőképes rendszer kidolgozásában, addig pedig maradjon a 2002. évi műhelytámogatási rendszer érvényben, máskülönben az idei támogatáshoz nem lehet hozzájutni.*” [129]

Az elnökségi és közgyűlési dokumentumok áttanulmányozása, valamint a személyes emlékek alapján megállapítható, hogy a szabályozott és átlátható működést újabb belső konfliktusok akadályozták.

A konfliktus egyik oka az volt, hogy az MPB a saját belső rendszerében nem érvényesítette az IPC döntését, nem függesztette fel a MÉS tagsági jogát és pénzügyi támogatását. Tisztázatlan és bizonytalan lett az értelmi sérült sportolók paralimpiai versenyrendszerben történő részvételének ügye. Az MPB-elnökség döntései e témában nagyon sokszor a pillanatnyi érdekeket tükröző ellentmondásokat mutattak. Az MPB főtitkára, Hajdu Brigitta a 2002. október 11–12-i bonni IPC-elnökségi ülés határozatát a közgyűlés számára így tolmácsolta: „*Talán már többek is hallhatták a hírt, hogy az INAS-FID nem tudta teljesíteni az IPC által elvárt követelményeket, ezért az IPC nem rendez versenyt INAS-FID -bevonással. Ez közvetlenül atlétáinkat, asztaliteniszezőinket, úszóinkat érinti. Az argentínai úszó-VB a MÉS-sportolók számára nem lesz VB, de az IPC engedélyével indulhatnak a versenyen, mint tesztversenyen. Az IPC és INAS-FID 2003. jan. 31-re ígér megoldást. (…) IPC atlétika-VB-t Franciaországban rendezték, ahol MÉS-es sportolóink 2 kvótát szereztek a paralimpiai játékokra (Ponyori, Varga). Sajnos ez a verseny csak tesztverseny volt a MÉS-sportolók számára.*” [130] Az IPC álltal hozott nemzetközi szabályokat az MPB a hazai körülmények között jogilag és anyagilag sem alkalmazta, pedig akkor a MÉS-nek már nem lehettek paralimpiára készülő sportolói.

Az MPB kiválása a FONESZ szervezetéből azt eredményezte, hogy az MPB elnöksége Nádas Pál helyett Gömöri Zsoltot delegálta a FONESZ-elnökségbe azzal a megbízatással és feladattal, hogy a FONESZ legközelebbi közgyűléséig a három sportszövetségnek (MMS, MÉS, MVGYSSZ) a FONESZ-hez való csatlakozását készítse elő.

Az MPB a paralimpiát megelőző két év során több képzést tartott a sportolóknak és edzőiknek a doppingszabályokról, és több teljes körű doppingellenőrzést is lebonyolítottak dr. Tiszeker Ágnes és

127 Emlékeztető (2003): MPB-elnökségi ülés, 2003. március 18. Nádas Pál gyűjtése.
128 Emlékeztető (2003). MMS-elnökségi ülés, 2003. január 13. Nádas Pál gyűjtése.
129 Határozat (2003): 377/03.03.18 sz. MPB-elnökségi ülés. Nádas Pál gyűjtése.
130 Hajdu Brigitta (2002): Főtitkári beszámoló. MPB-közgyűlés, 2002. november 23. Nádas Pál gyűjtése.

a Magyar Antidopping Csoport Kft.[131] jogelődjének irányításával. Szükség volt ezekre a tájékoztatásokra, mert bizony voltak, akik ezeket a kényelmetlenséggel járó vizsgálatokat, a szigorú rendszabályokat nem fogadták örömmel. Akadtak olyanok is, akik nem akarták magukat alávetni a vizsgálatoknak.

A paralimpiai csapatba kerüléskor a sportolók és edzőik először kötöttek írásos formában szerződéseket az MPB-vel, amely a doppinggal kapcsolatos szankciókat is tartalmazta. A paralimpiai felkészülés során ekkor kezdték először alkalmazni a holléti szabályozó és ellenőrző rendszert, amelyben a sportolóknak mindig jelenteniük kellett, hogy hol tartózkodnak.[132] Tájékoztató jellegű és szabályzatértelmező csapatgyűlések keretében rendszeresen kaptak tájékoztatást és konzultációs lehetőséget. Mindezek ellenére jelentős számú sportoló vétett a számukra új és kellemetlen szabályok ellen. 2006-ban több, doppingszabályok megsértésével kapcsolatos vizsgálat történt, amelyekkel az MPB titkárságának és az elnökségnek is foglalkoznia kellett. A vizsgálatok eredményeképpen sajnos a válogatott kerettagságból való felfüggesztésekkel kapcsolatos döntések is születtek.[133]

Sportolói ankét keretében a paralimpiai csapat tagjai megvitatták és véleményt mondtak az eredményességet elismerő és értékelő kormányzati szerepvállalásról. Fontos volt, hogy a paralimpiai sportolók közössége mondjon véleményt és hozzon határozatot arról, hogy milyen szintű jutalmazást képzelnek el a paralimpiát követően. Először szerveztek ilyen céllal sportolói megbeszélést, ahol akkor még a Semmit rólunk nélkülünk elv érvényesítése nem volt közismert – de saját magukról, elsősorban a sportolói teljesítményeikről mondhattak véleményt. A vita kimenetele egyértelmű volt. Két kivételtől eltekintve a sportolók azt hangsúlyozták, hogy nem szabad különbséget tenni olimpikonok és paralimpikonok között, ahogyan az olimpiai eredményességnél sem tesznek különbséget, például a nők és férfiak között. Azt a célt fogalmazták meg a paralimpikonok, hogy jó volna egyszer odáig eljutni, hogy ez egyáltalán ne képezzen vitát. Mindkét játékon (olimpia, paralimpia) sporttevékenység történik, és mindkettőn a lehető legjobb egyéni és csapateredmény elérése a cél. Az egymást követő két játékon elért eredményeket nem célszerű összehasonlítani, mint ahogyan pl. azt nagyon helyesen nem teszik akkor, amikor nem értékelik másképpen a nők és férfiak vagy az úszásban és a sportlövészetben elért olimpiai eredményeket sem. Vita folyt arról a mindenki által tudott tényről is, hogy a paralimpiai versenyrendszerben több érmet osztanak ki, mint az olimpián. Az érmek számában történt különbségtétel természetesen nem volt vitatott tény, de az ezen a téren történő összehasonlítás szintén helytelen felfogás. Akik ilyen érveket hoznak fel, azok tudatosan keresik a különbözőséget az azonos értékelés megakadályozására. Az ellenzők nem akarják figyelembe venni az esélyegyenlőség többszintűségét, amelyek szintén nem mérhetők azonos mércével. Az egymástól való fizikai eltérések, az összemérhetetlenség okán, az esélyegyenlőséget igyekszik megteremteni a paralimpiai mozgalom a belső szervezeti és sérülésspecifikusan tagolt versenyrendszerében. A társadalmaknak talán úgy kellene értéket alkotniuk, hogy a fizikailag ép és fizikailag hátrányos helyzetben lévő emberek teljesítménye közötti összehasonlítások helyett, egyenlő értékmegítélés mentén, nagyobb esélyt adjanak azoknak, akik társadalmilag esélytelenebbek. A vita tehát arról szólt, és mai

131 A Magyar Antidopping Csoport Kft. 2007. március 20-án jött létre, hogy munkájával bekapcsolódjon a magyar doppingellenes tevékenységbe. A cég munkatársai, mint doppingellenőrök, már korábban is részt vettek a hazai doppingellenes küzdelemben, de most lehetőséget kaptak egy önálló, független és a munkájában hatékony doppingellenes szervezet létrehozására. A szervezet 2007 augusztusában megnyerte az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium által a közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény alapján a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló, a 88/2007. (IV. 26.) kormányrendelettel módosított 55/2004. (III. 31.) kormányrendeletben meghatározott dopping-mintavételi és -kezelési eljárások végrehajtása, és a Nemzeti Doppingellenes Szervezet (NADO) feladatai teljes körű ellátása tárgyában kiírt közbeszerzési pályázatát. Ily módon a Magyar Antidopping Csoport Kft. töltötte be 2011. december 31-ig a Magyar Doppingellenes Szervezet (HUNADO) teljes jogkörét, és látta el valamennyi feladatát. Bár a közbeszerzési szerződés korábban erre vonatkozóan a Magyar Antidopping Csoport Kft.-t nem kötelezte, a cég ennek ellenére fennállása során végig nonprofit jellegű gazdálkodást folytatott, és teljes bevételét a doppingellenes tevékenységre fordította. (http://www.antidopping.hu/A_HUNADO_bemutatasa)

132 5.10.: aki a holléti programot és a doppingszabályokat megszegi, vagyis a megadott időben nem tartózkodik a megadott helyen, és azt időben írásban nem jelentette be az MPB titkárságán, a következő szankciókra számíthat: az első vétség esetén: 3–12 hó közötti felfüggesztés, a második vétség esetén: 2 éves eltiltás (MPB–Sportoló közötti szerződés).

133 Emlékeztető (2006): MPB-elnökség, 2006. 05. 23. MPB-FMS irattár.

is arról szól, hogy a társadalom által megválasztott döntéshozók számára mennyire fontos a paralimpikonok teljesítménye. Ma még a paralimpiai játékok versenyrendszere – az egyéni teljesítmények mellett – egyben kísérlet a társadalmi esélyegyenlőség feltételeinek megteremtésére is.

A sportolók e vitában és érveléseikben elmondták, hogy a sportért felelős állami és civil vezetőknek érdemes úgy gondolkodniuk, mint ahogyan azt az autó- és motorsportban teszik. Nem az autók színe, hanem a teljesítőképesség alapján rendeznek versenyeket. A sportolók jelentős többségének 2003-ban az volt a véleménye, hogy nem szabad, nem célszerű összehasonlítani, és nem szabad különbséget sem tenni az olimpikon és a paralimpikon eredményeinek állami értékelése között. A paralimpikonok teljesítményét az olimpikonokéhoz viszonyítva, ugyanakkor összehasonlítás nélkül, 100%-os teljesítményként, emberi alkotásként célszerű kezelni és értékelni.

A sportolói közösség által 2003-ban megfogalmazott vélemény ma is helytálló. A sportolók – véleményük megtartása mellett – ugyanakkor valójában látták, hogy a közgondolkodás, a sportirányítás addigi hozzáállása a mozgás- és látássérült sportolók eredményességi jutalmazásához miképpen alakult. A sportolók az MPB elnökétől, aki a megbeszélés kezdeményezője volt, azt kérték, hogy a sydney-i 10%-hoz képest, kíséreljen meg 20–40% közötti eredményességi jutalmat kiharcolni a paralimpián 1–6. helyezettek számára. Sportminiszterként Gyurcsány Ferenc az Athéni Paralimpiai Játékok előtt egy évvel, 2003. szeptember 18-án[134] tartott sajtótájékoztatón a következőt mondta: „*…jó lenne, ha egyszer eltűnne az ép és fogyatékos sportolók közötti különbségtétel, hiszen a sport mindenkié. A minisztérium meg is teszi az első lépést, amellyel csökkentheti a távolságot: míg a Sydneyben érmet szerző parasportolók jutalma tíz százaléka volt az olimpikonok jutalmának, jövőre megháromszorozódik, vagyis harminc százaléka lesz.*”[135] Az eredményességi jutalom kérdését a paralimpiát megelőzően a sajtó ismét fontos hírként kezelte, amelyről az elnököt az ünnepélyes, olimpikonokkal közös fogadalomtétel alkalmából, az MTV riportere Komlósi Gábor kérdezte.[136]

Az olimpikonok eredményességi jutalmazásához és kitüntetési rendszeréhez igazítva, a paralimpikonok és edzőik eredményességi jutalma 2004-ben (1–6. helyezettek) és 2008-ban (1–8. helyezettek) az olimpikonokéval azonos mértékű lett.

Az athéni játékok magyar részvételének hivatalos előkészítését az MPB elnöksége 2002. november 23-án megtartott közgyűlési határozatával kezdeményezte. Döntöttek arról, hogy Magyarország részt kíván venni a XII. Nyári Paralimpiai Játékokon 2004-ben Athénban. Az MPB Edzői Bizottságának javaslata alapján kidolgozták a paralimpiai felkészülés irányelveit, célkitűzését, kijelölték a feladatokat. Minden sportágban kialakították a paralimpiára készülő bő válogatott versenyzői keretet.[137] A paralimpiai felkészülés érdekében megalakult a három főtitkár, Hajdu Brigitta (MPB), Tóth Ildikó (MMS), Pátrovics (Kovács) Brigitta (MVGYSSZ) által működtetett koordinációs munkacsoport, amelynek feladata a 2004. évi játékokkal kapcsolatos operatív egyeztetés és ügyintézés volt. Később aztán megtörtént a paralimpiára készülő sportolói bő keret kijelölése, majd annak szűkítése. Elkészítették a visszaszámlálást tartalmazó feladat- és ütemtervet. Az MPB-elnökség közben a sportolói bizottság javaslatára a sportolói ösztöndíjrendszert úgy módosította, hogy a paralimpiai keret azon tagjai is részesüljenek 15 ezer Ft/hó támogatásban, akik akkor még paralimpiai reménységeknek számítottak.

A kvalifikáció megszerzése érdekében, 2004 első felében, az MPB nemzetközi versenynaptár-tervezetében az úszók Berlinben, Minneapolisban, Sheffieldben és Csehországban rendezett versenyeken, míg a vívók három nemzetközi versenyen vehettek részt. A dzsúdósoknak kettő, a csörgőlabda-válogatottnak négy, az erőemelőknek kettő, míg a bocciásoknak egy felkészítő versenyen való részvételére volt lehetőségük. Az asztaliteniszezők

134 Forrás: Nádas Pál gyűjtése. MTVA-archívum.
135 Füredi Marianne: Az athéni érmesek jutalma a háromszorosára nő. *Nemzeti Sport,* 2003.09.19., 19. p.
136 Forrás: MTVA-archívum.
137 Határozat (2002): 305-3009/02.09.24. MPB-elnökség/26/2002.11.23. sz. határozat, MPB-közgyűlés, Nádas Pál gyűjtése.

hat élőpont és kvalifikáció megszerzésére alkalmas nemzetközi versenyre utazhattak. A kerekesszékes teniszszakág a játékok évében egymillió forintos keretösszeggel gazdálkodhatott.[138] Lefoglaltak 70 fő részére repülőjegyeket a Kuoni Hungary Bt. Utazási Irodánál.

Az olimpikonok eskütételét ismét úgy kezdte szervezni a MOB a Nemzeti Színházban, hogy azon a paralimpikonok csak néhány képviselővel legyenek jelen, de azután mégis – a MOB kezdeti bizonytalanságát követően – az olimpikonok és a paralimpikonok (teljes létszámban) közösösen tehettek fogadalmat 2004. május 29-én szombaton. Az eskü szövegét a színpadon[139] a paralimpikonok nevében Krajnyák Zsuzsanna kerekesszékes vívó mondhatta, az olimpikon Nagy Tímea vívó és Benedek Tibor vízilabdázó társaságában.[140] A közös fogadalomtételi ünnepségen jelen volt és beszédet mondott Mádl Ferenc köztársasági elnök, Gyurcsány Ferenc sportminiszter és Schmitt Pál, a MOB elnöke.[141] A szimbolikus esélyegyenlőséget demonstráló első közös fogadalomtétel mellett először valósult meg, hogy az olimpikonokéval azonos formaruhát és sportfelszerelést (Adidas) ölthettek magukra a paralimpikonok is.[142] Az első méretvételre 2004. február 21-én került sor, közvetlenül az MPB-közgyűlés előtt, ahol Hajdu Brigitta, az MPB főtitkára[143] arról adott tájékoztatást, hogy hamarosan elkészül a GYISM és az MPB közötti paralimpiai támogatási szerződés.

A MOB és az MPB közötti együttműködésben mindenképpen fontos Molnár Zoltán MOB-főtitkár nevét kiemelni. A paralimpiai játékok közeledtével, annak népszerűsítése érdekében az MTV az MR és néhány ismert személyiség (Hajdú Péter, Verebes István, Várkonyi Attila, Rudolf Péter, Kovács Ákos és mások) jóvoltából SMS-kampány indult a magyar paralimpiai csapat támogatása érdekében.[144]

Az elutazás előtt az előkészületek során – beleértve a díjlovagláshoz nélkülözhetetlenül szükséges ló szállítását, annak addig nem ismert nehézségeivel és külön költségeivel – mindent megszerveztek. Az ekkora már hagyományosnak mondható, 1984 óta minden játékok alkalmával kiadott színes, alkalmi paralimpiai magazin is elkészült. Az Athén 2004– Paralimpia című kiadványt[145] Lukáts György szerkesztésében a MEOSZ mozgássérülteket foglalkoztató Alfa Vállalat nyomdájában készítették.

A támogatók, szponzorok nem özönlöttek, így elindítottak egy telefonos adománygyűjtő akciót, amelynek a Szurkolj és támogasd a magyar paralimpiai csapatot[146] szlogent választották. A GYISM, a MOB, a Wesselényi Közalapítvány, a FONESZ, a Magyar Rádió és az MTV államinak számító támogatása mellett a Vodafone, az Otto Bock, a Pólus Center, a West End City Center, az ADIDAS, a Coloplast, a Metropolis Kft., a Malawi Bt. és Kökény Ferenc fodrász és barátainak adománya jelentettek még segítséget a költségek előteremtésében. Mindenki számára elkészült az ünnepi formaruha, amelynek hazai első bemutatójára a Sándor-palotában került sor. 2004. szeptember 3-án, pénteken 12 órakor – a hazai paralimpiatörténet során először – Mádl Ferenc,[147] a Magyar Köztársaság elnöke ünnepélyes keretek között, az elnöki rezidencián, a Sándor Palotában fogadta a XII. Paralimpiai Játékokra utazó csapatot. A fogadáson jelen volt Gyurcsány Ferenc sportminiszter és Göncz Kinga esélyegyenlőségi miniszter. Az MPB elnökének jelentését követően Pásztory Dóra paralimpiai úszóbajnok mondott köszönetet mindazoknak, akik segítették a felkészülést.

138 Határozat (2004) 455/04.01.13. sz. MPB-elnökség. Nádas Pál gyűjtése.
139 Forrás: MTVA-archívum.
140 Forrás: MTVA-archívum.
141 Nemzeti Sport (2004): Esküt tett az athéni csapat. 2004. május 30. 16. p.
142 Nádas Pál (szerk, 2005): A magyarországi parasport története. *Paralimpiai történetek.* MPB 54-55. p.
143 Emlékeztető (2004): MPB-elnökségi, 2004. január 13., Nádas Pál gyűjtése.
144 SMS-kampány, Nádas Pál gyűjtése.
145 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
146 Forrás: MTVA-archívum.
147 ***Mádl Ferenc*** (Bánd, 1931. január 29.–Budapest, 2011. május 29.) Széchenyi-díjas magyar jogtudós, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. A nemzetközi gazdasági és összehasonlító magánjog neves kutatója. Tárca nélküli miniszter (1990–1993), művelődési és közoktatási miniszter (1993–1994). 2000 és 2005 között a Magyar Köztársaság elnöke (https://hu.wikipedia.org/Mádl_Ferenc, 2016. 11. 23.)

Mádl Ferenc beszédében utalt rá, hogy a búcsúztató helyszíne, a Sándor-palota azt jelenti, hogy az ország figyel a paralimpikonokra. *„Athénben nem csak az lesz a győztes, aki aranyérmet nyer, hanem az is, aki túlszárnyalja eddigi legjobbját. Önök teljesítményükkel erőt adhatnak fogyatékkal élő társaiknak"* – fejezte be beszédét az államfő.[148]

A csapat a vasárnapi indulását (2004. szeptember 12.) követően hétfőn már edzésekre mehettek a sportolók. A faluval ismerkedve még látni lehetett, hogy az olimpiát követően miképpen folynak az akadálymentesítési átalakítások. A falu főterén hétfő este felvonták a magyar zászlót.

A játékok hivatalos lapja, a *The Paralympic* második száma kiemelt helyen foglalkozott az úszóválogatott kitűnőségével, Vereczkei Zsolttal. A 27 éves versenyzőt legendaként említették, és röviden ismertették pályafutását. A cikk kiemelte, hogy 1992-ben 15 évesen nyerte első aranyérmét az 50 méteres hátúszásban, majd címét Atlantában és Sydneyben is megvédte.[149]

Mádl Ferenc köztársasági elnök és a paralimpiai csapat a Sándor-palotában

148 Füredi Marianne: Nem csak az aranyérem jelenthet győzelmet. *Nemzeti Sport,* 102. évf, 242. sz., 2004. szeptember 4.

149 Füredi Marianne: Felvonták a magyar zászlót. *Nemzeti Sport,* 102. évf., 252. sz., 2004. szeptember 14. | Füredi Marianne (2005): Sikeres szereplés százszázalékos elismeréssel. *Paralimpiai történetek.* Szerkesztő: Nádas Pál. MPB, 184–200. p.

A paralimpikonok elismerésének mértékét az olimpikonokéhoz emelték

XII. Paralimpiai Játékok
Athén, 2004. szeptember 17–28.
Részt vevő nemzetek: 135 ország
Részt vevő sportolók: 3808 sportoló
Sportágak: 19 sportág (a női dzsúdó és a női ülőröplabda új versenyszámok)
Magyarországot 37+1 sportoló, 15 edző, 13 fős csapatszemélyzet, köztük egy újságíró, két MR-tudósító, hét fotóriporter, hat versenybíró és zsűritag, hat tv-munkatárs képviselte, összesen: 88 fő

Magyar sportolók 10 sportágban szerepeltek: asztalitenisz, atlétika, boccia, erőemelés, díjlovaglás, csörgőlabda, dzsúdó, tenisz, úszás, vívás
Magyar eredmény: 1 aranyérem, 8 ezüstérem, 10 bronzérem, összesen 19 érem, 109 paralimpiai pont, a nemzetek ranglistáján 46. hely[150]

Magyar résztvevők a tizenkettedik játékokon

- *Asztalitenisz:* Bereczki Dezső, Bereczki Zsolt, Csonka András, Kaiser János, Zborai Gyula és Pálos Péter, az értelmi fogyatékosok bemutató versenyzője
- *Atlétika:* Dóra Krisztina, Horvárh Ferenc
- *Boccia:* Béres Dezső, Gyurkota József
- *Csörgőlabda:* Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsós Sándor, Orsós Zsolt, Szabó Endre András, Széll Sándor
- *Díjlovaglás:* Andics Bernadett
- *Erőemelés:* Sas Sándor, Szávai Csaba
- *Dzsúdó:* Bíró Norbert, Nagy Sándorné, Vincze Gábor
- *Tenisz:* Farkas László, Prohászka Csaba
- *Úszás:* Becsey János, Engelhardt Katalin, Kovács Ervin, Pásztory Dóra, Poprocsi Tímea, Ráczkó Gitta, Vereczkei Zsolt, Zámbó Diána
- *Vívás:* Dani Gyöngyi, Döme István, Jurák Andrea, Krajnyák Zsuzsanna, Pálfi Judit, Szekeres Pál
- *Edzők:* Ábel András (csörgőlabda), Batizi Sándor (vívás), Becsey Péter (úszás), Beliczay Sándor (vívás), Horváth Ferencné (atlétika), István László (tenisz), Kenderes Gábor (erőemelés), Keserű József (dzsúdó), Milos Imre (asztalitenisz), Páni Róbert (csörgőlabda), Anatolij Petrov, (úszás), Rétfalvi Róbert (boccia), Sándor Béla (díjlovaglás), Tari Imre (úszás), Tóth András (vívás)
- *Csapatvezetés:* Nádas Pál (delegációvezető), Hajdu Brigitta (csapatvezető), Pátrovics (Kovács) Brigitta, Tóth Ildikó (csapatiroda), dr. Bejek Zoltán (orvos), dr. Szántó Anita (orvos), Takács László (gyúró), Hütter Márta (gyógytornász), Szauer Csilla (tolmács), Gyurkota Józsefné (segítő)
- *Játékvezető-zsűri:* Árvai Sándor (tenisz), Feletár György (vívás), Horváth Csaba (erőemelés), Karádi Gábor (ülőröplabda), Nagy József (vívás), Tardos János (dzsúdó)
- *Sajtómunkatársak:* Fejér Balázs (MR), Füredi Marianne (Nemzeti Sport), Virányi Zsolt (MR)
- *Fotóriporterek:* Czagány Balázs (Nemzeti Sport), Horváth Gábor, Illyés Tibor (MTI), Kalmár Lajos, Kodrucz Sándor, Neubauer Rudolf, Szalmás Péter (Népszava)
- *Tv-segítőtárs:* Juhász Lajos, L. Dézsi Zoltán, Ponyiczky László, Rapai Levente, Rapai Nándor, Tóth Eszter, Várnai Mária

150 www.paralympic.org/athens-(2004) In Paral*impiai történetek* (2005)

Magyar szurkolók az athéni olimpiai uszodában

Ahogyan az olimpiai játékokon, a paralimpián is már a megnyitóünnepély előtt doppingbotránytól volt hangos a média. A fogyatékosok Carl Lewisának tartott Coonor (Kanada) akadt fenn az ellenőrzésen.

A játékok 2004. szeptember 17-én a megnyitóünnepséggel vette kezdetét. A paralimpiai lángot az Akropoliszon szeptember 10-én gyújtották meg, és azt követően Görögország területén 705 fáklyavivő közreműködésével 410 km-t tett meg. A láng fantasztikus pirotechnikai újítással körbefutott az atlétikai stadion karéján, meggyújtotta a paralimpiai lángot, s kezdetét vette a 11 napos küzdelemsorozat. A ceremóniát tűzijáték zárta.

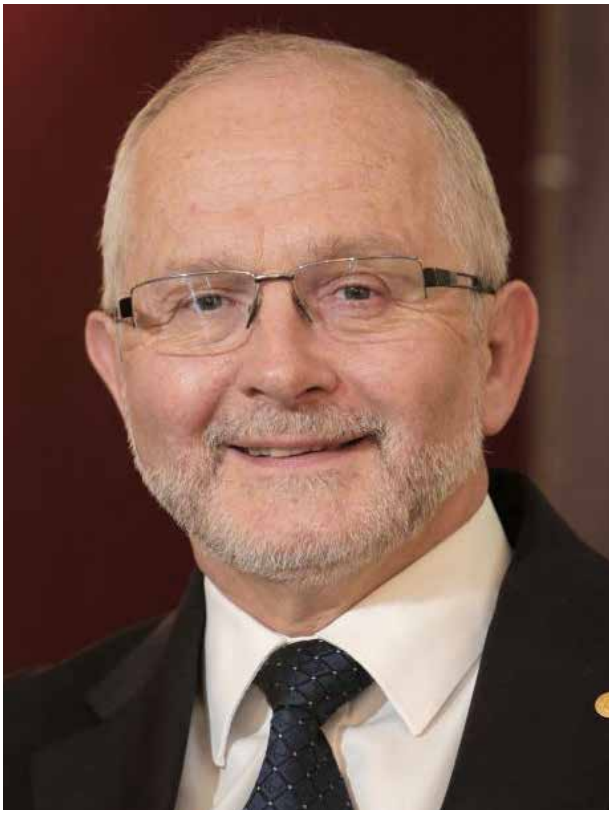
Szeptember 8-ától 3808 sportoló kezdte meg a versenyeket. A női versenyzők száma meghaladta az 1100 főt. A paralimpia programján 19 sportág szerepelt. A futball (5 játékos) itt debütált. Először indítottak női cselgáncsban és ülőröplabdában versenyeket. Az értelmi fogyatékos versenyzők csak bemutatószámokban (kosárlabdában és asztaliteniszben) indulhattak.

A megnyitóünnepségen a magyar zászlót Szabó András csörgőlabda-válogatott játékos vitte, akinek Athén a hatodik paralimpiája volt. (Először 1984-ben volt a New York-i játékokon a magyar csapat tagja.) Az olimpiai stadionban minden jegy elkelt. A telt házas megnyitón jelen volt *Jacques Rogge*, a Nemzetközi Olimpiai Bizottság elnöke. Az IPC új elnöke, Philip Craven[151] beszédét követően a Görög Köztársaság elnöke, Konsztantinosz Sztefanopulosz nyitotta meg a játékokat.[152]

A média képviseletében 3103 tudósító adott a világ minden pontjára információt a játékokról. Huszonöt

151 ***Sir Philip Craven*** (1950. július 4. –) Boltonban (Nagy-Britannia) született, itt járt fiúiskolába, többféle sportot űzött aktívan, mígnem 16 évesen sziklamászás közben baleset érte (háttal sziklákra zuhant 10 méter magasból), és deréktól lefelé megbénult. Rehabilitációja során látott kerekesszékes kosárlabdát, ami nagy hatást gyakorolt rá. Balesete óta küzd a fogyatékosok esélyegyenlőségéért és az előítéletek csökkentéséért. 1972-ben diplomázott geográfusként a manchesteri egyetemen. Tanulmányai alatt aktívan edzett „ép" kosárlabdázó diáktársaival, majd csatlakozott a Stoke Mandeville-i kerekesszékes kosárcsapathoz, ahol gyorsan kitűnt tehetségével. 1972-től öt egymás utáni paralimpián szerepelt kosarasként. Az első, heidelbergi játékokon úszott és atletizált is. Sportpályafutása végéhez közeledve egyre aktívabban vett részt adminisztratív és szervezési munkákban, 1980-ban két társával alapjaiban dolgozták át a kerekesszékes kosárlabda kategorizációs rendszerét. 1988-ban az ISMGF kosárlabda-szekciójának elnökévé választották, mely 1993-ban önállósodott International Wheelchair Basketball Federation (IWBF) néven, melynek szintén elnöke maradt 1998-ig. Vezetése idején szorgalmazta a Nemzetközi Kosárlabda Szövetséggel, az International Basketball Federationnel, a szoros együttműködést, hogy még professzionálisabbá tegye a kosárlabdasport kerekesszékes változatát. Karrierje során a legelismertebb nemzetközi sportdiplomaták közé emelkedett. A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) második elnökének választották 2001-ben, megbízása 2017-ben járt le. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) tagja. A 2012-es londoni olimpia rendezőszervezetének elnökségi tagja volt. 2005-ben a királynő születésnapján lovaggá ütötték. 2016 augusztusában ő jelentette be az orosz paralimpikonok kollektív kizárását a riói játékokról a WADA jelentése miatt, mely államilag irányított doppingolás gyanúját vetette fel. Cheshire-ben (Észak-Anglia) él feleségével, két felnőtt gyermekük és két unokájuk van, karbantartja testét, komoly hobbija a bor (2007-ben borlovaggá avatták). Forrás: www.paralympic.org/athletes/career-programme/programme-management/sir-philip-craven/ https://en.wikipedia.org/wiki/Philip_Craven | www.paralympic.org/sites/default/files/document/151204090304914_2015_06+IPC+Governing+Board+biography+sheet_Sir+Philip_0.pdf | https://www.olympic.org/sir-philip-craven-mbe

152 Füredi Marianne: Ismét fellobbant a láng. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 256. sz., 2004. szeptembert 18., címoldal és 19. p.

Sir Philip Craven, az IPC második elnöke (2001–2017)

televíziós társaság kommentálta, közvetítette a versenyeket. A paralimpiát rekordszámú érdeklődő kísérte figyelemmel. A késői megnyitót például tízmillió kínai és nyolcmillió japán tévénéző látta. A játékokat számos prominens személy tisztelte meg jelenlétével, köztük *Gerhardt Schröder* német kancellár, *Albert* monacói herceg, *Sophia* spanyol királyné, *Marie Therese* luxemburgi nagyhercegnő, *Szilvia* svéd királynő és *Kosztasz Karamanlisz* görög miniszterelnök.[153] Először tette tiszteletét és tekintette meg a játékokat a Magyar Köztársaság sportminisztere, *Gyurcsány Ferenc*, aki akkor már miniszterelnök-jelölt is volt.

A játékokról szóló napi összefoglaló a Nemzeti Sport tudósításainak felhasználásával készült: Azok a sportolók, akiknek nem kellett az első napon versenyezni, álmosan ébredtek, hiszen az ünnepélyes megnyitó után hajnalra kerültek csak ágyba. Nem lehettek viszont álmosak az asztaliteniszezők, a cselgáncsos Bíró Norbert és a kerekesszékes vívók sem, hiszen már reggel kezdődtek a versenyeik.

Az asztalitenisz-csarnokban Zborainak, Csonkának és Kaisernek is jól kezdődött a verseny. *Zborai Gyula* (TT9) 3:0-ra verte svéd ellenfelét, *Csonka András* (TT8), a magyar csapat legfiatalabb és újonc tagja 3:2-re nyert belga ellenfelével szemben, *Kaiser János* (TT1) pedig 3:2 arányban verte kubai ellenfelét. Sajnos *Bereczki Zsolt* (TT10) kikapott svéd ellenfelétől. A férfiak tőr egyéni versenyén *Szekeres Pál* (B) a csoportkörből 3 győzelemmel és 1 vereséggel jutott tovább, ahol aztán 11:15-ös vereséget szenvedett ukrán ellenfelétől, és végül csak a 9. helyen végzett. A hölgyek számára az első versenynapon a párbajtőrversenyeket rendezték. *Dani Gyöngyi* (B) 4:0-s győzelemmel jutott tovább, és a legjobb nyolc között spanyol, majd a négy között hongkongi ellenfelét is legyőzte. A paralimpiai újonc kerekesszékes vívónő végül a negyedik helyen végzett. *Pálfi Judit* (B) a csoportkörből 2:2-es aránnyal jutott tovább, és a legjobb nyolc közé jutásért ukrán ellenfelét verte, majd kikapott attól a lengyel versenyzőtől, aki *Dani Gyöngyitől* később a dobogós helyezést vette el, és így a 7. helyen fejezte be az első nap versenyét.[154] *Jurák Andrea* (A) 2:3-as aránnyal jutott a legjobb 16 közé, ahol francia ellenfelétől kikapott, így nem jutott tovább. A csoportkörből *Krajnyák Zsuzsannát* (A) 5:0-s győzelemmel egyenesen a legjobb 8 közé sorolták, ahol német ellenfelét 15:11-re verte. A legjobb négy között a későbbi paralimpiai bajnoktól kapott ki. A bronzmérkőzésen viszont 15:8 arányban legyőzte olasz ellenfelét, és mint legjobb európai versenyző lett paralimpiai bronzérmes. *Bíró Norbertnek* (60 kg) nem indult jól a nap, mert az első mérkőzésen a tajvani világbajnokkal sorsolták össze, aki ipponnal verte. A tajvani versenyző megszerezte a következő győzelmét is, így lehetett a vigaszágon Bíró számára még a bronzérem megszerzésére esély. A folytatásban először francia, majd tajvani és a végén ír ellenfeleit legyőzve szerezte meg a paralimpiai bronzérmet.[155]

A második versenynapon az úszók és a kerekesszékes teniszezők is megkezdték a versenyzést.

153 www.paralympic.org/athens-(2004) Paralimpiai történetek (2005).
154 Füredi Marianne: Két bronzérem a nyitó napon. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 256. sz., 2004. szeptember 19., | www.paralympic.org/results/historical
155 Füredi Marianne: Dupla bronz a nyitányon. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 257. sz., 2004. szeptember 19., 18. p., | www.paralympic.org/results/historical

A teniszversenyek 64 fős mezőnyében az egyéni versenyek során *Prohászka Csaba* az első körben attól a lengyel versenyzőtől kapott ki, aki aztán a legjobb nyolcig jutott. *Farkas László* viszont angol ellenfelét biztosan (6:3, 6:3) verte, és a második fordulóba jutott. *Vincze Gábor* (81 kg) a tatamin először olasz, majd ukrán ellenfelét győzte le. Következett a japán versenyző – akivel közös edzőtáborozásról már ismerték egymást –, aki meglepte, és megverte Gábort. Az utolsó mérkőzésen nagy volt a tét, mert győzelem esetén bronzérmes lehet, vereség esetén, az ötödik helyen végez. *Vincze Gábor* már vesztett állásból volt képes ipponnal győzni, és Sydney után ismét paralimpiai bronzérmet nyerni. A vívóversenyek csarnokában a női párbajtőr-csapatversenyeket bonyolították, ahol a mieinket a *Dani Gyöngyi, Jurák Andrea, Krajnyák Zsuzsanna* és *Pálfi Judit* összeállítású csapat képviselte. Az első körben az amerikaiakat biztosan, majd a lengyeleket nagyon szoros mérkőzésen (45:42) győzték le. Az aranyéremért zajló mérkőzésen a hongkongi lányok ellen 25:22-re még a magyar hölgyek vezettek, de a végjátékban a papírforma alapján jobbnak ítélt csapat (33:45) diadalmaskodott. A sydney-i negyedik hely után az athéni ezüstérem megszerzését fantasztikus csapatsikerként lehetett elkönyvelni. Az uszoda esti döntőin több magyar versenyző volt érdekelt. *Becsey János* (SM7) a 200 m-es vegyes úszásban a 6. helyen, míg *Kovács Ervin* (S5) a 100 m-es gyorsúszásban az 5. helyen végzett. A hölgyek közül *Ráczkó Gitta* (SM7) a 200 m-es vegyes úszásban a 7. helyen ért a célba. *Pásztory Dóra* (S8) a 100 m-es pillangóúszásban a délelőtti előfutamból a második legjobb idővel jutott az esti fináléba, ahol második helyen végzett, és ezüstérmet vehetett át. A második versenynapon két ezüstérem és egy bronzérem született.[156]

A paralimpiai játékok harmadik versenynapján újabb négy érem született. Az asztaliteniszező *Zborai Gyula* (TT9) a legjobb négy közé jutott az egyéni küzdelmek során, de az elődöntőben a kínai versenyzőtől 1:3 arányban kikapott, így a következő versenynapon bronzmérkőzésen játszhatott. A kerekesszékes teniszezők páros mérkőzései a 32-es táblán indultak, ahol a mieinket a *Farkas László–Prohászka Csaba* kettős képviselte. A francia párossal kezdtek, akiktől 4:6, 3:6 arányban kikaptak, így nem jutottak tovább. A *csörgőlabda-válogatott* a spanyolok elleni vereséggel (2:3) kezdte a csoportmérkőzéseket.

A tatamira az első magyar női dzsúdós, *Nagy Sándorné* (70 kg) léphetett. Az első mérkőzésen vereséget szenvedett spanyol ellenfelétől, így csak a vigaszágon folytathatta a versenyt, ahol aztán a bronzmérkőzésen a malajziai versenyzőt biztosan verte és paralimpiai újoncként bronzérmes lett. A férfi párbajtőrvívásban *Döme István* 3 győzelemmel és 2 vereséggel a legjobb 16 közé jutott, ahol a francia ellenfelétől kikapott. A hölgyek ezen a napon tőrvívásban versenyezhettek. *Jurák Andrea* a csoportküzdelmekből (1 győzelem, 4 vereség) nem jutott tovább. *Krajnyák Zsuzsanna* (A) a csoportkörön megszerzett négy győzelmével egyenesen a legjobb nyolc közé került, ahol francia ellenfelét is megverve jutott a négy közé. A dobogós helyekért zajló mérkőzéseken először a hongkongi lánytól, majd a bronzmérkőzésen a francia Picot-tól is kikapott (11:15), és a negyedik helyet szerezte meg. A két magyar hölgy, a paralimián újonc *Dani Gyöngyi* (4:0) és a harmadik paralimpián szereplő *Pálfi Judit* (3:1) a csoportküzdelmeket fantasztikusan kezdték. *Pálfi Judit* (B) két hongkongival versenyzett, akik közül az elsőt megverte, de a másodiktól a négy közé jutásért kikapott, végül a 6. helyen zárta az aznapi programot. *Dani Gyöngyi* (B) a csoportjában aratott veretlensége okán egyenesen a legjobb nyolc közé jutott, ahol biztosan verte francia ellenfelét és bejutott a legjobbak közé. Az elődöntő-mérkőzést az amerikai Hickey Carollal játszotta, 15:10-re megverte, így jöhetett az esti döntő, ahol a hongkongi Chan Yui Chong ellen már nem tudott ellenállást kifejteni, és élete első paralimpiáján ezüstérmet nyert. Az uszodában az esti finálékba ismét bejutott több magyar versenyző. A női mezőnyben az 50 m-es hátúszásban *Zámbó Diána* (S5) az 5. helyen, míg *Engelhardt Katalin* (S5) a 8. helyen végzett. A férfiak közül *Kovács Ervin* és *Vereczkei Zsolt* voltak érdekeltek az 50 m-es hátúszás (S5) döntőjében. Ebben a versenyszámban Zsolt ekkor már háromszoros paralimpiai bajnokként (1992, 1996, 2000), címvédőként rajtolt. A nagyon rövid és

156 Füredi Marianne: Ezüstök és bronz Athénből. Ezüstlányok, bronzos fiú. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 256. sz., 2004. szeptember 20., 19. p., | www.paralympic.org/results/historical

gyors versenyszám előfutamában a későbbi győztes kínai fiú világcsúccsal került a döntőbe, ahol biztosan nyert. *Kovács Ervin* másodikként, *Vereczkei Zsolt* pedig harmadiknak ért a célba. *„Tudtuk, hogy a kínai legyőzhetetlen (…) mi csak arra figyeltünk, hogy felférjünk a dobogóra"* – nyilatkozta a versenyt követően *Kovács Ervin* a Nemzeti Sport munkatársának.[157]

Zborai Gyula (TT9) éremért mérkőzhetett a negyedik versenynapon az amerikai Leiboviccal. Gyula nem tudta megismételni a csoportküzdelmek során nyújtott nagyszerű teljesítményét, a siker kapujában leblokkolt, és 0:3 arányban kikapott. Az érmes helyezésre érdemes versenyzőnek a 4. hellyel kellett beérnie. A *csörgőlabda-válogatott*, a rutinosnak számító Szabó és Orsós jóvoltából, a szlovénok ellen megszerezte (4:1) első győzelmét. A magyar szempontból új paralimpiai sportágnak számító díjlovaglásban *Andics Bernadett* (3) saját lován a tizenhat induló közül, 56 880 ponttal a 16. helyen végzett. Az uszoda esti fináléjába csak két magyar versenyző jutott. *Poprocsi Tímea* (SB7) a 100 m-es mellúszásban paralimpiai újoncként rajtolt, és a pontszerző 5. helyen végzett, míg *Kovács Ervin* (S5) a 200 m-es gyorsúszásban a 4. helyet harcolta ki. A női magyar tőrcsapat ismét a *Dani Gyöngyi, Jurák Andrea, Krajnyák Zsuzsanna* és *Pálfi Judit* összeállítású csapattal indult a dobogó megszerzéséért. Az első mérkőzésen biztosan verték az amerikai hölgyeket, majd az elődöntőben a franciákkal mérkőztek. Végig fej-fej melletti küzdelem volt, olyannyira, hogy a végjátékban 44:44-es állásnál Krajnyák hozni tudta az utolsó tust (45:44), és ezzel a döntőbe jutottak. A döntőben a hongkongi csapat mögött a második helyen végeztek. A női tőrcsapat ezzel megszerezte a nap egyetlen érmét. Késő este volt már, amikor minden pályán befejeződtek a mérkőzések, csak *Farkas László* és a német Kai Schrameyer játszottak öldöklő, az éjszakába nyúló nagyon szoros csatát. A mérkőzés második szettjére mindenhonnan odasereglettek a nézők, és a lelátón minden helyet elfoglaltak. A teltházas éjszakai mérkőzésen *Farkas László* (5:7, 7:6, 6:3) arányban nyert, és a paralimpiai játékok legjobb 16 teniszezője közé jutott.[158]

Az ötödik, szerdai versenynapon az előző napi maratoni teniszmérkőzést követően, *Farkas Lászlónak* a számára nem igazán kedvező beosztás miatt már kora reggel, az első körben ismét pályán kellett lennie. Az ellenfél osztrák Legner Martintól (0:6, 1:6) kikapott. A *csörgőlabdacsapat* először a dél-koreaiaktól (5:7), majd Finnországtól (1:2) kapott ki. A továbbjutáshoz a hátralévő mérkőzéseken győzni kellett. A vívócsarnokban a férfikardívás napja volt, ahol *Döme István* (Á) 1:4-es mérkőzéseredménnyel jutott a 16 közé, ahonnan már nem tudta kivívni a továbbjutást. *Szekeres Pál*, aki éppen a 40. születésnapját ünnepelte, a csoportkör mérkőzéseit 4:2-re nehezen teljesítette. A legjobb 16 között aztán megtáltosodott, és fantasztikus mérkőzést vívott olasz ellenfelével. Az olasz már 10:14-re vezetett,

Pancsa József feleségével, az ezüstérmes Dani Gyöngyivel és az edzője Feczer Viktor

157 Füredi Marianne: Újabb négy érem Athénból. Dupla ezüst- és bronzérem. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 259. sz., 2004. szeptember 21., 19., | www.paralympic.org/results/historical

158 Füredi Marianne: Második a női tőrcsapat. Újabb csapatezüst vívásban. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 260. sz., 2004. szeptember 22., 21., | www.paralympic.org/results/historical

Szekeres innen tudott fordítani (15:14) és nyerni. A négy között kikapott hongkongi ellenfelétől, majd a bronzmérkőzésen a francia Legner Martint 15:11-re verte, és a születésnapján paralimpia bronzérmes lett. *„… tudom, hogy a mezőnyben többen erősebbek nálam, ma mégis csak ketten előztek meg, mert fejben és szívben sokaknál jobb voltam"* – nyilatkozta Szekeres Pál a bronzérem átvételét követően a Nemzeti Sport újságírójának. Az uszoda esti fináléjából ismét nem hiányoztak a magyar versenyzők. *Engelhardt Katalin* és *Zámbó Diána* (S5) az 50 m-es pillangóúszásban dobogós reményekkel rajtolt, de csak Katinak sikerült a bronzérem megszerzése, míg Diána a 4. helyen végzett. *Pásztory Dóra* (S8) a harmadik idővel jutott a 100 m-es hátúszás döntőjébe, ahol élete legjobb idejét túlszárnyalva ezüstérmes lett. *Kovács Ervin* (S5) az 50 m-es pillangóúszásban a második idővel jutott az esti fináléba, ahol a második helyen végzett. Az ötödik versenynapon újabb két ezüst- és két bronzéremmel gyarapodott a magyar csapat éremgyűjteménye.[159]

A csörgőlabdacsapatnak sikerült Litvánia legjobbjait 6:1 arányban legyőzni a hatodik versenynapon, így a további mérkőzéseket az 1–8. helyek megszerzéséért folytathatták. A férfi asztalitenisz-csapat (TT10) a *Bereczki Dezső, Bereczki Zsolt, Csonka András, Zborai Gyula* összeállításban kezdte meg az első csoportmérkőzését, ahol 0:3-ra kikapott Csehország csapatától. A díjlovaglás zenés programjában is induló *Andics Bernadett* a tizenhat fős mezőnyben 58.278 ponttal a 15. helyen végzett. A bocciasport első magyar paralimpiai szereplése *Béres Dezső* és *Gyurkota József* (BC4) nevéhez köthető. Az egyéni versenyek 15 fős mezőnyét három ötfős csoportba osztották, ahol a két magyar fiú azonos csoportba került. Az első mérkőzésén Béres kikapott portugál ellenfelétől, viszont a Gyurkotával vívott mérkőzést simán vette. Az uszodában a 200 m-es vegyes úszás számait rendezték. Elsőként *Kovács Ervin* (S5) rajtolt a magyarok közül, aki a délelőtti előfutam során új világcsúcsot úszott. A döntőben kissé elmaradt saját délelőtti legjobbjától, és a kínai He Jun Quan, Ervin világcsúcsát megdöntve, megnyerte a számot. *Pásztory Dóra* (SM8) a két megszerzett ezüstérem után a 200 m vegyesen mint legerősebb számában és a sydney-i paralimpia bajnokaként címvédésre készült. A délelőtti előfutamon világcsúcsot úszott, és a 4-es, kedvenc pályájára került. A pillangót követően még csak a harmadik helyen fordult, de aztán átvette a vezetést, és biztosan, újabb világcsúccsal elsőnek ért a célba. A hatodik versenynapon Pásztory Dóra jóvoltából megszületett a magyar csapat első aranyérme. *„Úgy álltam oda a rajthoz, hogy ha belepusztulok, akkor is megcsinálom, hiszen ezért jöttem ide. (…) Sikerült! Most már csak azt várom, hogy Tolja papával (Anatolij Petrov edző) este befagyizzunk, mert most már lehet. Hogy mi lesz a jövőben, nem tudom. Egyelőre főállású boldog ember akarok lenni"* – nyilatkozta Pásztory Dóra Füredi Mariannenak, a Nemzeti Sport tudósítójának.[160]

A hetedik versenynapon az asztalitenisz-férficsapat 3:0-ra verte az olaszokat. A csörgőlabda-válogatott a legjobb nyolc között kikapott a dánoktól, és így a továbbiakban már csak az 5–8. helyek valamelyikének megszerzéséért mérkőzhettek. A bocciások egyéni versenyében *Béres Dezső* (BS4) görög ellenfelét 7:1-re, majd spanyol ellenfelét 6:2-re győzte le. *Gyurkota József* (BC4) szintén 7:1-re verte a görög játékost, majd a paralimpia későbbi ezüstérmesétől, a portugál versenyzőtől, nagy küzdelemben és izgalmas játékban, csak 3:4-re maradt alul. Az úszás döntőjében *Engelhardt Katalin* (SB4) volt érdekelt a 100 m-es mellúszásban, ahol a 7. helyen végzett. Szintén a 100 m-es mellúszásban *Ráczkó Gitta* (SB5) élete legjobb idejével felállhatott a dobogó harmadik fokára, így a hetedik versenynapon is született egy bronzérem.[161]

Magyar érem nélkül záródott a nyolcadik versenynap. A csörgőlabda-válogatott 4:1 arányban ismét kikapott a spanyoloktól, és ezzel már csak a 7. hely megszerzése lett a cél. Az uszodában először történt meg a játékok során, hogy az esti döntőkön nem szerepelt magyar versenyző. Az asztalitenisz-csarnokban folyatódtak a csapatküzdelmek,

159 Füredi Marianne: Négy magyar érem a szerdai termés. Ismét két ezüst és bronz. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 261. sz., 2004. szeptember 23., 21. p. | www.paralympic.org/results/historical

160 Füredi Marianne: Pásztory világcsúccsal nyert. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 262. sz., 2004. szeptember 24., 19. p., | www.paralympic.org/results/historical

161 Füredi Marianne: Ráckó-bronz az uszodában. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 263. sz., 2004. szeptember 25., 16. p., | www.paralympic.org/results/historical

Pásztory Dóra verseny közben

Pásztory Dóra a dobogón

ahol a magyarok ellenfele a svéd válogatott volt, de mindössze egyetlen mérkőzés megnyerése (1:3) kevés volt a csoportkörből való továbbjutáshoz. Gyurkota spanyol ellenfelétől elszenvedett vereségével (4:9) a magyarok számára befejeződtek a boccia egyéni küzdelmei. A paralimpiai játékok bocciaversenyeinek furcsa és egyben szakmailag sem érthető lebonyolítási rendszere miatt *Béres Dezsőnek* hiába volt a csoportmérkőzések során 3 győzelme és mindössze 1 veresége, és hiába végzett a csoportjában a második helyen, a lebonyolítási szabályok miatt nem juthatott tovább a legjobbak közé.

A nap fontos eseménye volt, hogy *Gyurcsány Ferenc sportminiszter* délelőtt látogatást tett a paralimpiai faluban. A látogatásnak hazai és a nemzetközi sportdiplomáciai szempontból is nagy jelentősége volt, mert a paralimpia magyarországi története során először látogatott el a csapathoz, és tekintette meg a játékokat magyar sportminiszter (akiről akkor már lehetett tudni, hogy miniszterelnök-jelölt).

Gyurcsány Ferenc[162] volt az első magyar sportminiszter, későbbi miniszterelnök, aki személyesen és a helyszínen gyűjtött élményeket és információkat a Paralimpiai Játékokról. Megállapíthatta, hogy ez nem *„lepényevés és zsákban futás"*, hanem valódi és profi, az olimpiai játékokhoz hasonlítható versenyrendszer. A játékok és az athéni tartózkodása alatt személyesen találkozott *Philip Cravennel*, az IPC elnökével, akivel eszmecserét folytattak a paralimpiai mozgalom jelentőségéről. *Kőrösi Csaba*, a Magyar Köztársaság nagykövete fogadást adott *Gyurcsány Ferenc* Athénből történő elutazása előtt a magyar paralimpiai csapat számára. A követségi rezidencián történt fogadás a hazai paralimpiai mozgalom története során az első olyan program, amelyet a paralimpiai játékokon szereplő magyar csapat tiszteletére rendeztek.[163]

A nagyköveti fogadásról készült filmet, és a Gyurcsány Ferenccel készült interjút az MTV adásba tette.[164] Már ebből és az egy évvel korábbi interjúkból is lehetett érzékelni azt a szándékot, hogy az olimpikonok és a paralimpikonok közötti

162 ***Gyurcsány Ferenc*** (Pápa, 1961. június 4–) magyar üzletember és politikus. 2004. szeptember 29-től 2009. április 14-ig Magyarország miniszterelnöke. 2006-tól országgyűlési képviselő, 2007-től 2009-ig a Magyar Szocialista Párt, 2010-től pedig pártja, a Demokratikus Koalíció Platformjának, majd az abból vezetésével 2011-ben alakult Demokratikus Koalíció pártnak az elnöke. Politikai pályafutását az 1980-as években a KISZ-ben kezdte, ahol a Központi Bizottság titkári posztjáig emelkedett, majd a 90-es években üzleti tevékenységet folytatott. 2000-ben belépett az MSZP-be, 2003 májusa és 2004 szeptembere között a Medgyessy-kormány gyermek-, ifjúsági és sportminisztere volt. (wikipedia.org/wiki/Gyurcsány_Ferenc, 2016. 05. 16.)

163 Füredi Marianne (2004): Egy csendes nap Athénban. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 264. sz., 2004. szeptember 26., | www.paralympic.org/results/historical

164 Forrás: MTVA-archívum

különbségtételről, Gyurcsány az érintett sportolókkal azonosan gondolkodik.

A kilencedik versenynapon a *Béres Dezső* és *Gyurkota József* (BC4) összeállítású magyar bocciapáros első mérkőzése nem jól kezdődött, mert a szlovák párostól 3:4 arányban kikaptak. Paralimpia újoncként az erőemelő *Sas Sándornak* (90 kg) sajnos a vártnál gyengébbre sikerült a bemutatkozása. Három gyakorlatából kettőt elvettek a szigorú bírák, és így 182,5 kg-os érvényes teljesítményével a 9. helyen fejezte be a versenyt. *Dóra Krisztina* (T54) is paralimpiai újoncként ült rajthoz a kerekesszékes atlétikai versenyek 42 km-es maratoni számában. *„Amikor kvalifikáltam magam az olimpiára és elkezdtem a felkészülést, még nem tudtam, milyen pálya vár rám, pontszerző helyezésben bíztam. Ma azt mondom, hogy az is nagy szó, ha végigérünk sérülés nélkül. Az biztos, hogy végigmegyek, és nem adom fel"* – nyilatkozta még a verseny előtt az újonc (Nemzeti Sport, 102. évf. 264. sz). Ígéretét Dóra Krisztina betartotta, és végigment az újkori olimpiák és a paralimpiák történetének egyik legnehezebb maratoni pályáján, a Marathon és Athén közötti távon, amelynek a célját a Márvány-stadionban[165] jelölték ki. Krisztina 2:25:50-es idővel érkezett a célba, és ezzel a teljesítménnyel a 14. helyen végzett. A csörgőlabda-válogatott a paralimpiai játékok utolsó mérkőzését Dél-Korea ellen játszotta, biztos győzelemmel (8:3) zárta a játékokat, és ezzel a 7. helyet szerezte meg. A nap történéseihez tartozik még, hogy *Becsey János* sportoló kandidálása az MPB elnökségének támogatásával történt. Először lett jelölt magyar sportoló az IPC sportolói bizottsági tagságára. A jelölését az IPC elfogadta, és a sportolók szavazása ezen a napon vette kezdetét.[166]

A tizedik versenynapon az újonc bocciapáros (*Béres–Gyurkota*, BC4) a nap első mérkőzésén biztosan, 4:2-re verte a kanadai párt, majd súlyosan, 1:6 arányban kikapott a hongkongi párostól. Az atlétikaversenyek helyszínén *Horváth Ferenc* (F11) a korábbi (1974) országos ifjúsági gerelyhajító-bajnok, a paralimpián látássérültként rajtolt. A látássérültek atlétika-Eb harmadik, vb ötödik helyezettje a versenybírák szerint az egyik legszebb gerelyhajító technikával rendelkezett a mezőnyben. Sajnos mindhárom gerelyhajítási kísérlete szektoron kívül ért talajt, és így nem jutott a fináléba. A Sydneyben hetedik helyen végzett *Szávai Csaba* a +100 kg kategóriában az erőemelők versenyén 210 kg-os teljesítményével a negyedik helyen végzett.[167] A játékokat követően, már odahaza derült fény arra, hogy a Mousavi Seyed Habibollah (Irán) 250 kg-os teljesítményét és paralimpiai bajnoki címét doppingvétség miatt elvették. Szávai Csabát a negyedik helyről a bronzérmes helyre léptették előre. A rendezőktől megkapott bronzérmet az MPB elnöksége Szávai Csabának ünnepélyes keretek között adta át. *„Az athéni seregszemlén a kilencedik versenynapjáig elvégzett 529 vizsgálatból már hétre emelkedett a pozitív tesztek száma. (…) Sydneyben összesen 11 paralimpikon akadt fenn a szűrésen."*[168]

A záróünnepséget megelőző utolsó, tizenegyedik versenynapon a *Béres Dezső* és *Gyurkota József* bocciapáros sporttörténelmi győzelmeket aratott. Először 5:2-re legyőzték a világbajnok portugálokat, majd a vb-ezüstérmes spanyolokat 5:3-ra verték. Ezzel a két fantasztikus győzelemmel a BC4 kategória páros versengésének bronzérmesei lettek.[169]

A XII. Athéni Paralimpiai Játékokkal kapcsolatban nem szabad elfelejteni és feltétlenül fontos megemlíteni, hogy az értelmi fogyatékos sportolók számára csak az asztalitenisz eseményei között rendeztek bemutató versenyt. Hazánkat *Pálos Péter,* a későbbi (2012) paralimpiai bajnok képviselte, és magabiztos versenyzéssel, veretlenül nyert. A bemutató versenyszám sikerét követően a sportolói teljesítmények értékelésekor ismét jelentős belső vita keletkezett az MPB és a MÉS szervezetei között.

„Mint általában a nagyobb sportteseményeknek, a XII. nyári paralimpiának is megvolt a maga kabalafigurája, mégpedig a Proteusz névre hallgató csikóhal, amelyet

165 A Márvány-stadion (Athén) az első újkori olimpia helyszíne.

166 Füredi Marianne (2004): Dóra Krisztina túl a maratonin. *Nemzeti Sport*, 102. évf. 265. sz., 2004. szeptember 27., | www.paralympic.org/results/historical

167 Füredi Marianne (2004): Szávai erőemelésben negyedik. *Nemzeti Sport*, 102. évf. 266. sz., 2004. szeptember 28., | www.paralympic.org/results/historical

168 Füredi Marianne (2004): Már hétre nőtt a pozitív doppingesetek száma. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 265. sz., 2004. szeptember 27.

169 Füredi Marianne (2004): Bravúros bocsabronzzal búcsúzott a magyar együttes. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 266. sz., 2004. szeptember 28.

Paralimpiai érmesek tablója

Poszeidónnak, a tengerek istenének fiáról nevezték el. Egyébként Proteuszt ugyanaz az alkotói csapat találta ki, amely az »épek« athéni ötkarikás játékának két figuráját is. A paralimpia kezdetén szinte mindenhonnan a kedves, színes állatka mosolygott le ránk: az utcai plakátokról és a különböző ajándéktárgyakról, pólókról, bögrékről, tollakról, táskákról, törülközőkről, jelvényekről, és sorolhatnánk. Természetesen csak úgy magában, plüssfiguraként is létezett a csikóhal, méghozzá három méretben, kicsi, közepes és nagy formátumban. Úgy tűnik, Proteusz túl bájosra sikeredett, mert ő volt a nagy kedvenc, ő volt az első, aki eltűnt az olimpiai falu ajándékboltjának polcairól, sőt a versenyhelyszínek boltjaiból is. Először csak a kisméretűnek veszett nyoma, aztán a többinek is – miközben az előző olimpia két babáját lépten-nyomon megtalálhattuk" – írta Füredi Marianne egyik tudósításában.

A paralimpiai játékok záróünnepségét a rendezők csak a kötelező protokoll és minden vidámság nélkülözése mellett bonyolították le. Az történt ugyanis, hogy az utolsó előtti versenynapon, ahogyan addig mindennap, nagyon sok iskolás diákot szállítottak szurkolni a játékokra. Az egyik, gyermekeket szállító busz kamionnal ütközött, és a balesetben hét gyermek életét vesztette, többeket kórházban ápolták. A szörnyű autóbusz-baleset miatt szomorú vége lett a záróünnepségnek és a XII. Paralimpiai Játékoknak.

Szimbolikus programok és a kormányzati értékelés

A Magyar Köztársaság kormánya úgy döntött, hogy az olimpikonok és a paralimpikonok eredményességi jutalmazását együtt a Parlament kupolacsarnokában, közös ünnepség keretében rendezik meg. Ilyen közös ünnepséget, az olimpiai és paralimpiai játékokat követően, még nem rendeztek. Nem hivatalosan, de voltak nemtetsző vélemények. Külső és belső konfliktusok is keletkeztek a kormányzati döntést követően. Amikor kiderült, hogy a 2004. évi paralimpia után az eredményességi jutalmazás mértéke az olimpikonokéhoz viszonyítottan nem 30%, hanem 100% lett, azonnal megindultak a parciális érdekek alapján osztogató jutalmazási javaslatok. Azonnal megjelentek az MPB által még a játékok előtt kidolgozott értékelési és jutalmazási rendszer ellenzői, amelyet a célzott állami támogatást mennyiségétől függetlenül, kizárólag az eredményesség, az elért paralimpiai pontok alapján osztották fel. *„Pénz állt a házhoz",* erre a szervezetek újabb és újabb, az érdekeiknek megfelelő ötletekkel igyekeztek lazítani a szabályon. Az állami jutalmazással az olimpikonoknak meg kellett várniuk a paralimpiai játékok végét.

Az új keretek között megrendezett ünnep sokak számára elfogadhatatlan megoldás volt. Gyurcsány Ferenc az athéni paralimpiáról történő hazautazását követően a Magyar Köztársaság miniszterelnöke lett, és ebben a minőségében döntöttek úgy, hogy a paralimpiai érmesek eredményességi jutalma nem a beígért 30%, hanem az olimpikonokéval azonos mértékű lesz.[170] A miniszterelnök döntését a következőképpen fogalmazta meg: *„Az olimpiai, paralimpiai játékok többet jelentenek a világ számára egyszerű nemzetközi sporteseménynél. Mindkettőt az a szellemiség élteti, amely az emberek és nemzetek közötti együttműködésről, a tiszta versenyről és a teljesítmény tiszteletéről szól. (…) Magam a paralimpiai mozgalmat egyben emberi jogi mozgalomnak is tartom, amelyben a segítséggel élő embertársaink a kirekesztés és megkülönböztetés ellen tiltakoznak, megmutatják, hogy ők is képesek a teljes életre, kiemelkedő teljesítményekre, amelyek aztán egész közösségünknek okot adnak a büszkeségre."*[171] Mindenki meglepetésére úgy döntött a Gyurcsány-kormány, hogy nem tesznek különbséget olimpikonok és paralimpikonok ereedményességi jutalmazása között, ahogyan azt az olimpiai és paralimpiai érmesek életjáradékának[172] esetében az Orbán-kormány is tette.[173] Az olimpiai és a paralimpiai játékok pontszerzőinek jutalmazása között mindössze csak annyi volt a különbség, hogy míg az olimpikonok esetében az 1–8. helyezettek, addig a paralimpikonok esetében az 1–6. helyezettek kaptak jutalmat. A paralimpikonokat felkészítő szakembereket is az olimpikonokat felkészítő szakemberekkel azonos jutalmazásban részesítették.

A hosszú évtizedeken át tartó, „sportszakmai" és a hivatalos sportpolitikai hozzáállás elleni küzdelem eredménye okozta, és okozza a jövőben is a hivatal és a sportolói gondolkodás közötti feszültséget. Voltak, akik *„túlnyerésről",* igazságtalanságról, politikai hatásvadászatról, látszatpolitizálásról beszéltek. Voltak a szervezeten belül és azon kívül is irigykedők és érdeksértő negatív véleményeket hangoztatók. Előkerületek a váratlan, javuló pénzügyi helyzetet maguk számára kihasználni igyekvők. Ugyanakkor fontos tudni, hogy a hazai paralimpiai mozgalomban az újrakezdésétől (1970) számított harmincnégy év érdekérvényesítő munkája, a politikai és gazdasági rendszerváltás, valamint az Európai Unióhoz való csatlakozás együttes folyamatának hatásai, a 2004. május 1-jén történő csatlakozás, a kormányokon átívelő, egymásra épülő fejlődési folyamatok eredménye lett a paralimpikonok eredményességi jutalmazásával kapcsolatos 2004. évi döntés. A sérülésspecifikus sporttevékenységben meglévő jelentős külső és belső különbségek ellenére, az egyik legjelentősebb társadalmi értékítélet, sportpolitikai állásfoglalás lett a paralimpiai eredmények alapján megítélt, az olimpikonokéval azonos járadék és az eredményességi jutalmazás ügye.

A kormányzatok egymásra épülő döntéseikkel jelentős mértékben fejlesztették a paralimpiai versenysportmozgalmat. A sport területén az esélyegyenlőségre és az integrációra irányuló kormányzati döntések ellenére

170 Cs. A.–F. M: Pásztory mindenkit lekörözött. A kajakos Janics már csak negyedik a legjobban kereső az olimpikonok listáján. *Nemzeti Sport,* 2004. 10. 08., 20. p.

171 Gyurcsány Ferenc (2005): Köszöntő. Paralimpiai történetek. 15. p.

172 Jocha Károly (2003): Ötkarikás beszélgetések. A paralimpiai érmesek is kapnak életjáradékot. Interjú – Szekeres Pál. 233. p.

173 71/1999.(V.21.) Korm. rendelete a fogyatékos sportolók világversenyein eredményesen szeplők járadékáról

a szemléletváltás azért lassaban haladt. Sőt amikor az olimpikonok és a paralimpikonok eredményességi jutalma nyilvános lett, felszínre törtek a sportoló fogyatékosokról alkotott maradi, addig ki nem mondott gondolatok. Az olimpikonokéval azonos eredményesség értékelése, a jutalmazás azonos mértéke a hazai sportéletben és a sportsajtóban is vitát váltott ki. Ebben a sportoló fogyatékosok számára történelmi pillanatban az irigység, a tudatlanság és az érzéketlenség, a begyepesedett gondolkodás kapott hangot.

Összehasonlították az egymással összehasonlíthatatlant csak azért, mert azonos mértékben jutalmazták az olimpikonokat és a paralimpikonokat. Így születhettek olyan írások, amelyek Janics Natasa és Pásztory Dóra jutalmát –– *„Janics már csak negyedik a legjobban kereső…"* – vetették össze. Athént követően az egyéni olimpiai és paralimpiai bajnok tíz , az ezüstérmes nyolc a bronzérmes hatmillió forintot kapott érmenként. (Sydneyben a paralimpikonok *„ép"* társaik díjazásának mindössze tíz százalékát vehették át.) A 2004. október 8-án a parlament kupolacsarnokában tartott olimpikonok és paralimpikonok számára rendezet ünnepségen[174] Mádl Ferenc köztársasági elnök, Szili Katalin,[175] az Országgyűlés elnöke és Gyurcsány Ferenc miniszterelnök voltak jelen. Az eredményességi jutalmakon túl állami kitüntetéseket is adományoztak az olimpián és paralimpián sikeresen szerepelt versenyzőknek és edzőiknek.[176]

Kitüntetetést kaptak 2004-ben

Pásztory Dóra, Anatolij Petrov: a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztje (polgári tagozat), *Dani Gyöngyi, Kovács Ervin, Krajnyák Zsuzsanna, Beliczay Sándor, Tari Imre:* a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje (polgári tagozat), *Jurák Andrea, Vincze Gábor, Fóris Erika, Keserű József:* a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztje (polgári tagozat), *Béres Dezső, Gyurkota József, Bíró Norbert, Nagy Sándorné, Ráczkó Gitta, Batizi Sándor, Szappanos Zoltán* és *Várkonyi Attila,* a Magyar Rádió munkatársa, műsorigazgató: a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztje (polgári tagozat), *Engelhardt Katalin, Vereczkei Zsolt, Pálfi Judit, Szekeres Pál* a Köztársasági Elnöki Elismerést vehette át.

Sajnos 2012-ben, majd 2013-ban a kormányzat törvényesítette változtatási szándékát. Az olimpiai eredmények értékeléséhez mérten megváltoztatta a paralimpiai eredmények addigi (2004, 2008) értékét. Alacsonyabb mértékűnek és értékűnek ítélte és ítéli még ma is a paralimpikonokat. Így válik egyértelművé az értékről alkotott, korábban már idézett definíció, miszerint: *„Valaminek a tulajdonsága, amely a társadalom és az egyén számára való fontosságát fejezi ki."*[177] Ekkor találkozik az egyéni érték, a magyar társadalmat irányítók értékelésével. Az eredményességi jutalmazás 2012. évi kormányzati értékelése, annak társadalmi fontosságát is kifejezte. Nádas a 2004. évi jutalmazással kapcsolatban, 2006-ban a Pax TV-nek adott nyilatkozatában előrevetíti, hogy a 2004. évi olimpikonokéval azonos mértékű jutalmazással kapcsolatban lesznek még konfliktusok,[178] amely aztán 2012-ben, 2013-ban és 2016-ban, csökkenő intenzitással de ismét felszínre is került.

Amikor az eredményességi jutalmazással kapcsolatban az úgynevezett „túlnyerésről" volt hangos a sajtó, akkor a meglepett paralimpikonok közül Pásztory Dóra, Dani Gyöngyi és Keserű József a jutalmuk egy részét felajánlották a paralimpiai sportágak utánpótlás-fejlesztése számára. Pásztory Dóra és Keserű József még

174 Forrás: MTVA-archívum

175 ***Szili Katalin*** (Barcs, 1956. május 13–) jogász, humánökológus, politikus, országgyűlési képviselő. 1994 és 1998 között a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium politikai államtitkára. 1998 és 2002 között az Országgyűlés alelnöke, 2002 és 2009 között annak elnöke, 1994-től az MSZP parlamenti képviselője. 2010 októberében távozott a pártból, és saját pártot alapított. Tizenkét éves korában egy gránát felrobbant a kezében, elvesztette bal kézfejét, emiatt keze eltakarásához kendőket visel vagy zsebre teszi azt a nyilvánosság előtt. 2004-ben az olimpikonok és a paralimpikonok parlamenti ünnepén nem takarta el a kezét. (www.wikipedia.hu, 2016. 05. 11.)

176 Füredi Marianne (2005): Sikeres szereplés százszázalékos elismeréssel. *Paralimpiai történetek.* Szerkesztő: Nádas Pál. MPB, 184–200. p.

177 Magyar Larousse

178 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

2004 decemberében, a sportolók által kezdeményezett összejövetelen kért szót. *„Nehéz bármit is mondani, amikor pénzről van szó. (…) a paralimpikonok is megkapták ugyanazt az összeget, mint az olimpikon társaik, holott korábban csak az összeg 30%-áról volt szó. (…) az összeg megszavazása hatalmas örömet jelentett körünkben. (…) úgy gondoljuk, hogy amikor van pénz, akkor gondolni kell azokra a napokra is, amikor nem lesz, márpedig a magyar sport szegényebb időszak elé néz"* – mondta a cselgáncsozók mestere, Pásztory Dórával közös bejelentésekor. Alapítványt kívántak életre hívni az MPB keretei között, és adományozásra hívtak minden jutalmazott sportolót és edzőt. Az elképzelés jónak tűnt, és jelentős elvi támogatottságot kapott a jutalmazottak körétől. A támogatás csak elvi maradt, mert kevesen voltak adakozók. Az alapítvány nem jött létre. Különféle magyarázatok születtek az adományozás helyett.[179] Akik az adományaikat befizették az MPB elkülönített számlájára, azoknak megköszönték és egyben visszautalták a befizetéseiket. Az egyéni érdek és a pénz hatalma erősebb volt a közösségi érdekeknél.

Jurák Andrea, Dani Gyöngyi, Krajnyák Zsuzsanna, Pálfi Judit és az edző Feczer Viktor

179 Füredi Marianne: Alapítvány a szebb jövőért. *Nemzet Sport,* 2004. december 5.

ATHÉN – 2004 (I–VIII. HELY) MAGYAR EREDMÉNYEI

NÉV I – VIII. helyezések	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontszám	VII. hely	VIII. hely
Becsey János (úszás)	SM7						200 m-es vegyes úszás	1		
Béres Dezső (boccia)	BC4			csapat				2		
Bíró Norbert (dzsúdó)	60 kg			60 kg				4		
Béres Dezső – Gyurkota József (boccia)	BC4			csapat						
Csörgőlabda									csapat	
Dani Gyöngyi (vívás)	B		tőrvívás (egyéni), tőr- és párbajtőrvívás (csapat)		párbajtőrvívás (egyéni)				10,5	
Engelhardt Katalin (úszás)	SB4, S5			50 m-es pillangóúszás				4	100 m-es mellúszás	50 m-es hátúszás
Gyurkota József (boccia)	BC4			csapat				2		
Jurák Andrea (vívás)	A		tőr- és párbajtőrvívás (csapat)					2,5		
Kovács Ervin (úszás)	S5, SM5		200 m-es vegyes úszás, 50 m-es hátúszás, 50 m-es pillangóúszás		200 m-es gyorsúszás	100 m-es gyorsúszás		20		
Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	A		tőr- és párbajtőrvívás (csapat)	párbajtőrvívás (egyéni)	tőrvívás (egyéni)			9,5		
Nagy Sándorné (dzsúdó)	70 kg			70 kg				4		
Női párbajtőr-csapat	AB		Dani Györgyi – Krajnyák Zsuzsanna – Jurák Andrea – Pálfi Judit							
Női tőrcsapat			Dani Györgyi – Krajnyák Zsuzsanna – Jurák Andrea – Pálfi Judit							
Pálfi Judit (vívás)	B		tőr- és párbajtőrvívás (csapat)					2,5		
Pásztory Dóra (úszás)	SM8, S8	200 m-es vegyes úszás	100 m-es hátúszás, 100 m-es pillangóúszás					17		
Poprocsi Timea (úszás)	S8, SB7					100 m-es mellúszás		2		
Ráczkó Gitta (úszás)	SM7, SB5			100 m-es mellúszás				4	200 m-es vegyes úszás	
Szávai Csaba (erőemelés)	100 kg			100 kg				4		
Szekeres Pál (vívás)	B			kardvívás (egyéni)				4		
Vereczkei Zsolt (úszás)	S5			50 m-es hátúszás				4		
Vincze Gábor (dzsúdó)	70 kg			70 kg				4		
Zámbó Diána (úszás)	S5				50 m-es pillangóúszás	50 m-es hátúszás		5		
Zborai Gyula (asztalitenisz)	TT9				egyéni			3		
Összes érem és helyezések		**1**	**8**	**10**	**5**	**3**	**1**		**3**	**1**
Összes pont		**7**	**40**	**40**	**15**	**6**	**1**	**109**		

Összeállította hazai és IPC-adatok alapján Nádas Pál (2016)

Az Országgyűlés Ifjúsági és Sportbizottsága 2004. október 26-án számoltatta be az athéni paralimpai játékokról az MPB elnökségét. A beszámolót az elnökség írásban készítette el, míg a szóbeli kiegészítést diavetítéses prezentációval egészítették ki. Értelmezték a paralimpia szó jelentését, tájékoztatták a honatyákat a játékok, benne a hazai fejlődés történetről, a magyar sportolók szerepléséről, a kvalifikációs és klasszifikációs szabályokról, az olimpiai és paralimpiai mozgalmak kapcsolatáról, a sportágak szakmai értékeléséről. A beszámolóban külön kitértek a magyar játékvezetők, újságírók, sportdiplomaták munkájára, valamint az első jelentősnek mondható magyar szurkolói jelenlétre. A beszámoló részét képezte az éves zárszámadást megelőző költségvetési beszámoló is, amelyben a GYISM által elfogadott költségvetése, a játékokra kiutazás minden fő és járulékos költsége, valamint a központi edzőtáborok és a 2004. évi nemzetközi versenyek egyaránt szerepeltek. A minisztérium takarékossági intézkedésének részeként, az MPB paralimpiai költségvetéséből 4 700 000 Ft-os elvonás a felkészülés utolsó fázisban igen nagy takarékosságot követelt. Az elvonásból keletkezett hiányt az MPB a saját tartalékalapjának felhasználásával igyekezett pótolni.

A JÁTÉKOK PÉNZÜGYI KIMUTATÁSA

KIADÁSOK			
Tárgy	*Tervezett*	*Tényleges*	*Eltérés (%)*
Irodaszerek	4 600 000	3 708 000	81%
Fordítás	500 000	840 000	168%
Sajtótájékoztató	1 500 000	96 000	6%
Személyi kiadások	5 380 000	2 267 500	42%
Utazási költségek	6 000 000	6 338 800	106%
Szállítás	1 700 000	1 668 000	98%
Formaruha	12 000 000	6 912 000	58%
Sportruházat	13 300 000	7 570 000	57%
Napidíj	1 840 000	3 919 800	213%
Bérlemények	400 000	875 000	219%
Helyi kifizetések	13 360 000	10 197 000	76%
Táplálékkiegészítő	750 000	750 000	100%
Felkészülési versenyek	17 000 000	23 037 000	136%
Központi edzőtáborok	6 000 000	6 000 000	100%
Athéni látogatás, előkészületek	1 320 000	350 000	27%
Összesen	85 650 000	74 529 100	87%
BEVÉTELEK			
GYISM	63 009 988		
Egyéb bevétel	4 000 000		
Saját forrás	4 000 000		
WM-SKA	1 000 000		
Összesen	72 009 988		

Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

A 2004. október 6-i kormánydöntés értelmében az állam nem tett különbséget az olimpiai és paralimpiai sportolók jutalmazása között, így az MPB 295 800 000 Ft jutalom felosztására, az alábbiak szerint tett javaslatot.

Athéni paralimpiai játékok	Egyéni versenyszámok	Páros versenyszámok (összeg/fő)	Egyéni sportágak 3–6 fős versenyszámai és 3–6 fős csapatsportágak (összeg/fő)
Aranyérem	10 000 000	8 500 000	7 500 000
Ezüstérem	8 000 000	6 800 000	6 000 000
Bronzérem	6 000 000	5 100 000	4 500 000
IV. helyezés	5 000 000	4 250 000	3 750 000
V. helyezés	4 000 000	3 400 000	3 000 000
VI. helyezés	3 000 000	2 550 000	2 225 000

Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

A paralimpiai játékok hazai sajtókommunikációs hatása jelentősnek mondható. Pásztory Dóráról és az athéni játékokról útinaplószerű könyvet jelentetett meg a (Kódex Kiadó Pécs),[180] amelyet az MPB is támogatott. Sikeres fotókiállítást szerveztek Jászberényben a játékokon részt vevő fotóriporterek képeiből, amelyet aztán vándorkiállításként több helyen is bemutattak. 2005-ben *Paralimpiai történetek* címmel, *Hetvenöt esztendő (1929–2004) hazai és nemzetközi történései* alcímmel 500 oldalas könyvet adott ki az MPB,[181] amely a Vodafone Rt., a Nemzeti Sporthivatal, a Wesselényi Miklós Sport Közalapítvány, az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium támogatásával készült. Egy évvel később, szintén az MPB kiadásában DVD mellékletekkel jelent meg az *Ismerkedő könyv,* amely az iskolák számára készült, és a sérült emberek társadalmi befogadása és elfogadása szemléletbeli változtatását célozta meg. A könyv DVD-melléklete elsősorban magyar szempontból követi végig[182] a játékokat, míg e tanulmánykötet Szalmás Péter fényképeivel összegzi[183] az athéni részvételt.

Három könyv, amely 2005-ben és 2006-ban jelent meg.

180 Horváth Gábor–Kalmár Lajos–Sz. Koncz István (2004): *Athén, második felvonás. Paralimpiai útinapló*. Kódex Kiadó, Pécs
181 Nádas Pál (szerk., 2005): *Paralimpiai történetek.* MPB
182 Kőpatakiné Mészáros Mária-Nádas Pál (2006): *Ismerkedő könyv,* DVD-melléklet, MPB, Forrás: MTVA-archívum
183 Forrás: Szalmás Péter

Az első magyar női sportoló a téli játékokon

IX. Téli Paralimpiai Játékok
Torinó, 2006. március 12–21.
38 ország, 474 sportoló, 5 téli sportág
Magyarországot 2 sportoló, 2 edző és
1 orvos-csapatvezető képviselte

Magyar résztvevők a kilencedik téli játékokon

Sportolóink: Vass Ágnes, Navratyil Sándor
Csapatvezetés: dr. Bejek Zoltán orvos,
Fábián Attila edző, Selmeczi Géza kísérő
Sajtó: Szalmás Péter (Népszava)
Vendégként négy napon volt jelen Nádas Pál elnök és Szilák Ágnes főtitkár, valamit dr. Kamuti Jenő NOB-tag

Öt különböző téli sportág mutatkozott be Torinóban. A hagyományosnak számító alpesi sí, biatlon, sífutás és jégkorong mellett a játékok programján itt mutatkozott be először a kerekesszékes curling. A március 10-én megrendezett megnyitóünnepséget mintegy 25 ezer ember nézhette élőben. Összesen 169 974 nézői jegyet értékesítettek a játékok alatt. A jégkorong- és curlingversenyek döntőjére minden jegy elkelt. A média képviselői rekordszámban (1037 fő) érkeztek Torinóba. Több mint 130 órás élő közvetítést bonyolítottak le. Az IPC elindította online tv-csatornájának élő egyenes közvetítését (Paralympic Sport TV). Közel 40 000 néző 105 országból figyelhette így a versenyeket. A záróünnepségre március 19-én került sor.[184]

Hazánkat másodízben képviselték sportolók a Téli Paralimpiai Játékokon. A magyar delegáció öt fővel utazott a helyszínre. Két sportoló *(Vass Ágnes, Navratyil Sándor),* két edző *(Fábián Attila, Selmeczi Géza)* és a csapatvezető *(dr. Bejek Zoltán)* alkotta a csapatot. A kiutazás előtt az olimpikonokkal közös ünnepség keretében tettek fogadalmat. A paralimpiai csapatot az olimpikonokéval azonos formaruhával és sportfelszereléssel látták el. A résztvevőket, az olimpiai játékokhoz hasonlóan, két faluban helyezték el. A jégkorong és a curling versenyszámait Torinóban, a síversenyeket Torinótól mintegy 120 kilométerre, Sestrierében rendezték. A csapat két részletben utazott ki a verseny helyszínére. (Sajnálatos módon a repülőgép műszaki okokból határás késéssel indult, így a délután négy órára tervezett megérkezés helyett éjfélre sikerült a paralimpiai faluba jutni.)

A következő nap reggelén megtörtént a magyar csapat regisztrációja. Delegációnk számára – a könnyebb elérhetőség és a közlekedés céljából – a rendezők két mobiltelefont és egy személygépkocsit bocsátottak rendelkezésre. Ezt követően a csapat Sestrierében találkozott a szponzori Volkswagen busszal érkező két sportolóval és Selmeczi Géza edzővel. Szálláshelyül három lakóegységet kaptak, melyek mindegyike két szobából állt. Az egyikben a csapat egyetlen hölgy tagja, a másikban férfiversenyzőnk és a két edző, a harmadikban pedig a csapatvezető lakott. Ez utóbbi szoba egyben csapatirodául is szolgált.

184 www.paralympic.org/torino-2006

A falu szerkezete megegyezett a korábbi paralimpiai falvakéval (központi épület irodákkal, nemzetközi zóna, poliklinika, Otto Bock-szerviz stb.). Étkeztetés is a megszokott módon, 0–24 órás nyitvatartással rendelkező étteremben történt, ahol megfelelő kínálatú ételek álltak rendelkezésre. A magyar csapat zászlófelvonása az olimpiai faluban március 6-án volt Andorráéval együtt.

A megnyitóünnepségen az első női magyar téli paralimpikon, Vass Ágnes vitte a magyar zászlót. A játékok ideje alatt nagyszámú önkéntes segítő dolgozott a faluban és a versenyek helyszínein. Nagyon kedélyesek és segítőkészek voltak, bár nem mindenki beszélt az anyanyelvén kívül más nyelven. Delegációnkhoz rendeltek két segítőt is, akik közül az egyik kiemelkedő segítséget nyújtott. A csapat mindkét versenyzőjénél végeztek a helyszínen doppingvizsgálatot. Navratyil Sándortól vizeletmintát, míg Vass Ágnestől vért vettek. A sportolók napi két edzéssel – amennyiben az időjárás nem zárta ki – készültek a magyar részvétellel zajló versenyek megkezdéséig. A versenyeket az olimpia versenyhelyszínein, ahol magyar szurkolók is voltak, nagy nézőközönség előtt bonyolították le. Az edzőpályák és a versenypályák minősége jó volt, a havat profi módon tartották rendben.

A mieink versenyei március 17-én és 19-én zajlottak. *Vass Ágnes* (monosí) óriás-műlesiklásban a 10. helyen, szlalomban pedig a 9. helyen végzett. *Navratyil Sándor* (monosí) óriás-műlesiklásban az ötvennyolc induló közül a 39. helyen, szlalomban pedig a negyvennyolc induló közül a 29. helyen fejezte be a versenyzést. A versenyekre kilátogatott az MBP elnöke és főtitkára is, akik a helyszín közelségéből adódóan

Az utazó (dr. Bejek Zoltán, Fábián Attila, Selmeczi Géza, Vass Ágnes, Navratyil Sándor) téli paralimpiai csapat

nagyon sok magyar szurkolóval közösen drukkolták végig Ágnes és Sándor lesiklásait. A játékok versenyeit a helyszínen megtekintette még dr. Kamuti Jenő, a MOB főtitkára, a NOB és a MOB Fair Play-bizottságának elnöke, aki személyes tárgyalást is folytatott az IPC elnökével.

A magyar csapat vezetetője, dr. Bejek Zoltán összefoglaló jelentésében eredményesnek ítélte a sportolók teljesítményét és az edzők fegyelmezett együttműködését.[185]

185 Dr. Bejek Zoltán (2006): Csapatvezetői beszámoló a IX. téli Paralimpiai Játékok, Torino. 2006. 04. 08. MPB-irattár. Nádas Pál gyűjtése.

Elsők között a Magyar Sport Házában

Az MPB titkársága, a sportszövetségek közül elsők között, már 2004. december végén, de még a karácsonyi ünnepek előtt költözött az akkor újonnan felépült Magyar Sport Házba[186] (Budapest XIV., Istvánmezei út 1–3. I. em. 113–114.), ahol 2005. január 11-én, kedden 14 órakor megtartotta első elnökségi ülését. Ez idő tájt kezdődtek a megbeszélések dr. Kokas Péterrel az evezés és Pegán Zoltánnal a vitorlázás hazai bevezetésének lehetőségéről, amelyről először az MPB-elnökség 2005 októberében tárgyalt. Az MPB elnöksége először iktatta nemzetközi versenynaptárába a kerékpárosok Európa-bajnokságon való magyar részvételét. Hosszú évek után ismét magyar versenyző indulhatott az íjászok Európa-bajnokságán. Pásztory Dóra kétszeres paralimpiai bajnokot, a versenysporttól visszavonulását követően felkérték, hogy legyen az MPB szóvivője és reklámarca. Dóri visszavonulását nyilvánosan 2005. október 18-án, az I. Nemzetközi Paralimpiai Sportfilmfesztivál sajtótájékoztatójának keretében jelentették be.

Az MPB paralimpiai reménységek támogatási rendszere a 2005–2006-os évre közismert pályázati rendszerré fejlődött.[187] A reménységek támogatása a sportolók számára úgy érvényesült, hogy az adott sportág vezetőedzője – a sportszövetség és a sportegyesület vezetőjének közös egyetértésével a – nemzetközi versenyeztetés költségeire teljes körű támogatást kérhetett. Természetesen mindig több volt a pályázó, mint az alapban lévő és feloszthatható pénzügyi keret. Az MPB-elnökség folyamatosan igazította a paralimpiai reménységek támogatási rendszerének szabályzatát.[188] Így kerülhettek a támogatottak közé Sors Tamás, Baka Dorottya, Tarjányi Judit, Bari József Attila, Tóth Attila, Adámi Zsanett és Szántó Anikó úszók, akik közül többen később paralimpikonok lettek.

Az MPB elnöksége 2006. év elején megalapította a posztumus Paralimpiai Érdemérem-díjat azzal a szándékkal, hogy olyan kiváló paralimpikonok és a paralimpiai mozgalomban részt vevő személyek, akik már nem élhették meg a díj számukra történő odaítélését, családtagjaik révén részesülhessenek a kitüntetésben. Senki sem gondolt a döntéshozatalkor arra, hogy Alföldy László, az MPB második elnöke, az elnökség tagja, aki szorgalmazója és támogatója volt a posztumusz díj alapításának, első lesz azok sorában, akik már csak utólag, a halálukat követően kaphatták meg a díjat. (Alföldy László, mindenki Laci bácsija, akit nagyon tiszteltek és szerettek, 58 éves korában, 2006. június 19-én hagyta itt a földi létet.)

Nagyon sok problémát jelentett a nemzetközi versenyeken részt vevő csapatvezetők feladatának szabályozatlansága. A csapatvezetői feladatok egységes rendszere, amelyet a mindenkori sportirányítás instruált, a rendszerváltást követő időszakban szétesett. A főtitkárokból álló bizottság kidolgozott egy olyan szabályozást, amelyben a csapatvezetők feladatait és kötelezettségeit rögzítette. A munkaköri leírásszintű szabályozást a 2005–2006-os évek során vezették ismét be. Megfogalmazták a verseny-előkészítő, a helyszíni és a verseny befejezését követő

186 A Magyar Kormány 2002-ben döntött arról, hogy a sportigazgatás szerveinek működéséhez, a magyar sportnak a nemzeti sportdiplomáciában történő eredményes részvételéhez méltó helyszínt kíván biztosítani. Ennek megvalósítása érdekében a Kormány a Magyar Sport Háza beruházás finanszírozásához állami kifizető kezességet vállalt. A beruházás 2004. végén befejeződött, az irodaház 2004 december 15-én átadásra került, a szövetségek és a köztestületek megkezdték a beköltözést. (www.sporthaz.net)

187 A Magyar Paralimpiai Bizottság Pályázati felhívást tesz közé a *„Paralimpiai Reménységek"* nemzetközi verseny támogatására elnevezéssel. A pályázat mindenki számára nyitott, aki megfelel a *„Paralimpiai Reménység"* kritériumának, illetve akinek sportága, sérültségi kategóriája és a versenyszáma/számai szerepel a 2008. évi Paralimpiai Játékok programján. A pályázatot írásban kell benyújtani az MPB titkárságára a 2005. október–2006. június közötti időszakban sorra kerülő nemzetközi versenyen való részvétel támogatására. Pályázatot a sportoló egyesülete és a sportág szövetségi kapitánya közösen írásban nyújt be. A *„Paralimpiai reménységek"* kritériuma: a „paralimpiai reménység" kritériumának az felel meg, aki még soha nem indult felnőtt Eb-, vb-versenyeken, és nem vett részt sportolóként a paralimpiai játékokon. Életkorát tekintve a megpályázott nemzetközi verseny évében tölti be a 25. életévét, vagy annál fiatalabb. Az életkori szabályozás a frissen sérült sportolókra nem kell, hogy vonatkozzon. A frissen sérült sportoló a sérülés megszerzését követő első 5 évben a sérülés jogán számíthat „paralimpiai reménységnek" (Pályázati felhívás, 2005. MPB, 2005. augusztus 15. MPB-irattár; Nádas Pál gyűjtése.)

188 *„A paralimpiai reménységek pályázatára benyújtott pályázatokról a szakágvezető Tari Imre tegyen javaslatot. A nemzetközi versenyekre való javaslattételét csak a pályázatokban megjelölt versenyekre és versenyzőkre teheti. Minden versenyzőnek a pályázatát elfogadtuk, így abból kizárni senkit sem lehet. Egy versenyző egy adott évben csak egy versenyre mehet a reménységekre felhasználható max. 1 150 000 Ft-os keretből. A javaslat megtételének határideje: 2 hét. Az MPB titkárságára kell írásban benyújtani. Az elnökség a javaslatot egyhangúan elfogadta."* (Határozat, 2005, MPB-elnökség, 202/2005.09.15. sz.)

feladatokat és kötelezettségeket, különösen kitérve a versenyt követő csapatvezetői írásos beszámolókra. Sajnos a kutatómunka során feltárt paralimpiai sportágak vezetőedzői, szakágvezetői jelentései hiányosan voltak fellelhetők. Ugyanilyen hiányosan kerültek elő az MMS-iratok is.

Miután Gyurcsány Ferenc sportminiszterből miniszterelnök lett, a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium 2004 októberében Nemzeti Sporthivatalként (NSH) mint önállóan gazdálkodó központi költségvetési szerv irányította tovább a hazai sportéletet. A sportirányítás átalakítása egyben azt is jelentette, hogy a korábbi sportirányítás (GYISM) által létrehozott, Szekeres Pál által vezetett, a fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkárság megszűnt, de Szekeres Pált szakértőként tovább foglalkoztatták.

Az NSH élére Ábrahám Attilát[189] (2004–2006), az 1988-as olimpiai bajnok kajaknégyes tagját nevezték ki. A hivatal új működési rendje alatt, a sportoló fogyatékosok támogatása egyszerre jelent meg a szabadidősport és a versenysport fejezetek alatt. Működési, versenyrendezési és ösztöndíj-támogatásokat a Wesselényi Közalapítvány pályázatain keresztül biztosította. A 2002-es évhez viszonyítva, a 2006. évben az egész magyar sportra fordítható állami támogatás, benne a fogyatékosok sportja is, a felére csökkent. Az NSH intézményét, mint a hazai sportirányítás hivatalát, 2006. július 30-ával megszüntették. A sport szervezeti rendszere attól fogva Lampert Mónika belügyminiszter felügyelete alatt működött tovább mint az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium (ÖTM) sport-szakállamtitkársága, amelynek irányításával Elbert Gábort[190] bízták meg. Teljesen megszüntették a fogyatékosok sportjáért felelős szervezeti egységet. Dorogi László addigi munkáját, amelyet a szakterületen még önállóan látott el, tovább csökkentették. Egyéb feladatainak elvégzése mellett Balsai Józsefre bízták a fogyatékosok sportjával kapcsolatos ügyek intézését. A politikai döntést követően kialakult helyzet – amely a hetvenes és nyolcvanas évek közigazgatási struktúráját jellemezte – a fogyatékosok sportszervezeteinek azt jelentette, hogy a sportirányítás szervezeti rendszere évtizedeket lépett vissza. Az ügyintézésnek ismét nem volt döntés-előkészítő és döntéshozatalban részt

Készülődés a rajtra.

189 ***Ábrahám Attila*** (Kapuvár, 1967. április 29.–) olimpiai bajnok kajakozó, sportvezető. 1977-től a Rába ETO, 1985-től a Budapesti Honvéd, 1995-től 1996-ig az MTV SE kajakozója. 1985 és 1996 között a magyar válogatott tagja. Legnagyobb sikerét az 1988-as Szöuli Olimpián érte el a kajaknégyes tagjaként, 1000 méteren bajnoki címet szerzett. 1991-ben a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán tanári, 1999-ben a szegedi József Attila Tudományegyetemen jogász oklevelet szerzett. 1997-től 2004-ig a *Sportolók a Drog Ellen Egyesület* elnöke, 2003-tól 2004-ig a *Fitness és Wellness Klubok Országos Szövetsége Egyesület* elnöke, 2001-től 2004-ig a *Magyar Életmódkultúra Fejlesztéséért Alapítvány* elnöke. 1998-ban tagja lett a kajak-kenu szövetség elnökségének, melyben a nemzetközi ügyekért lett felelős, később az igazolási és átigazolási bizottság tagja volt. Visszavonulása után televíziós riporterként is tevékenykedett. 2004. október 7-től 2006 júliusáig a Nemzeti Sporthivatal elnöke. 2012 februárjában a Magyar Kajak-Kenu Szövetség főtitkára lett. Ezt a posztját 2014 augusztusáig töltötte be. (https://hu.wikipedia.org, 2016. 11. 23.)

190 ***Elbert Gábor*** (1971–) kézilabdázó, labdarúgó, válogatott fallabdázó. Testnevelő tanári diplomát 1995-ben, labdarúgó-szakedzői végzettséget 1997-ben a Testnevelési Főiskolán szerzett. 2005-ben szerzett diplomát a BKÁE Közgazdasági Továbbképző Intézetben. A Nemzeti Sportszövetség főtitkára. 2006-tól az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium sportszakállamtitkára. (forrás: Sz. Nagy Tamás: Új vezető a sport élén. Magyar Edző, 2006/3.)

vevő érdekérvényesítő hivatali szervezeti egysége.[191] Ismét – mint régen Soós Mihály elvtárs rendszerváltás előtti korszakában – egyetlen hivatali személyhez kötötték, és a paralimpai mozgalmat ismét nem kezelték versenysportként.

Az MPB a Nemzeti Sporttanácsban elfoglalt rangja, önállósága, érdekérvényesítő képessége nem engedhette meg, hogy a 80-as évek színvonalára csússzon vissza a paralimpiai mozgalom megítélése. Az állam által biztosított sportágfejlesztési programból nem maradtak ki, és a 2006-ban indított *három lépés program* keretében az MPB 10 M Ft támogatásban részesült. A támogatásból az MPB a FONESZ-szel közösen továbbképzést szervezett sportági vezetőedzők és az egyesületi edzők számára. A sportfelszerelések terén történt fejlesztést az ÖTM szakállamtitkársága az MPB-vel és MMS-sel közösen oldotta meg, amelyből a boccia, a tenisz és a vívás sportágak részesültek. Sportágfejlesztés történt továbbá a lövészet, az íjászat és evezés területén is. A fejlesztéseket – ahol lehetett – az integráció jegyében, a sportági szakszövetségekkel közösen oldották meg. A *három lépés programnak* volt olyan eleme, amely a kommunikáció segítségével a paralimpiai mozgalom népszerűsítését tette lehetővé. A fejlesztés kommunikációs programjaként készült el *Kőpatakiné Mészáros Mária és Nádas Pál* közös munkája az *Ismerkedő könyv,*[192] amely DVD-mellékletet is tartalmazott. A nők a sportban nemzetközi konferencián *Zámbó Diána* részvételét szintén e program keretéből tudták biztosítani.[193]

A pályázat elnyerése mellett viszont – sajnos – tovább csökkent a nemzetközi versenyeztetésre fordítható állami támogatások összege. A világbajnokságok és a paralimpiai kvalifikáció évének számító 2006-os évben csak létszámcsökkentések mellett lehetett minden fontosabb versenyre magyar paralimpiai sportolókat eljuttatni. Az erőemelőknek Koreában, a teniszezőknek Brazíliában, az ülőröplabdásoknak Egyiptomban, a lovasoknak és íjászoknak Csehországban, a csörgőlabdásoknak az USA-ban, a cselgáncsozóknak Franciaországban, a lövészeknek és az asztaliteniszezőknek Svájcban, az atlétáknak Hollandiában, a vívóknak Olaszországban, a bocciásoknak Brazíliában, míg az úszóknak Dél-Afrikában rendeztek világbajnokságokat. Az év elején összeállított költségterv cirka 3 milliós mínusszal számolt, amelyet a tartalékalapból, a I. Paralimpiai Filmfesztivál várható tiszta nyereségéből vagy más külső bevételből terveztek finanszírozni.[194] A felhasználható pénzügyi források jelentős csökkenése ismét felszínre hozta a szervezetek közötti érdekellentéteket. A paralimpiai felkészülés, a tervezhetőség és az átláthatóság érdekében kialakított szabályzó rendszerek felrúgására, felpuhítására tettek kísérletet.

Csökkentek a műhely-, működési és nemzetközi versenytámogatások és az egyesületek működésére fordítható összegek is. A belső feszültségek ismét felerősödtek, hiszen az állami támogatások csökkentése nemcsak az MPB működését veszélyeztette, hanem a sportszövetségek és az egyesületek mindennapi működése is akadozott. A pénztelenség miatt az MMS részére hazai és nemzetközi tagdíjfizetési kötelezettségek teljesítése érdekében 500 ezer Ft kamatmentes kölcsönt biztosított az MPB 2006. október végéig.[195] Az állami sportirányítás szervezeti változásának és átszervezésének következtében tovább szűkültek a paralimpiai mozgalom lehetőségei. Elbert Gábor, az ÖTM szakállamtitkára az MPB elnökségi ülésén tájékoztatta a jelenlévőket a sportirányítás megváltozott rendszeréről. *A sportszakmai elképzelések szerint csökkenteni kívánják a köztestületek számát, ugyanakkor erősíteni akarják a civil szférát. Egyezséget kívánnak létrehozni a különböző szakmai területeken. Az elnökség tagjai és egyes résztvevők véleményükben kifejtették, hogy az MPB-nek meg kell őriznie önállóságát, de hosszú távon a szemléletmód megváltozásával meg kell találnia helyét a kiemelt sportrendszerben. (…) A közeledés igényének kifejeződését az is alátámasztja, hogy az IPC*

191 Jegyzőkönyv (2006): MMS-elnökség 2006. július 19. MMS-MFSZ irattár.

192 A hazai közoktatás érzékenyítését, a sportoló fogyatékosok társadalmi be- és elfogadását célozta meg az *Ismerkedő könyv*. Az általános iskola felső tagozatos és a középiskolai tanulók osztályfőnökei számára készült osztályfőnöki segédletként, amelyet az MPB 2006-ban jelentetett meg (ISBN 978 963 06 1681 2).

193 Emlékeztető (2006): MPB-elnökség, 2006. március 14. Nádas Pál gyűjtése.

194 Költségtervezet (2006): MPB Nemzetközi versenyek. Nádas Pál gyűjtése.

195 Emlékeztető (2006): MPB-elnökség 2006. május 23. Nádas Pál gyűjtése.

és a NOB megerősítette együttműködési szerződését. A külföldi nemzeti paralimpiai bizottságoknál történt tájékozódás szerint már több nemzetnél megvalósult a nemzeti olimpiai bizottságok felé történő közeledés, bár ez egy hosszú folyamat – egészítette ki a szakállamtitkári beszámolót Nádas Pál. A szűkülő pénzügyi helyzet, az MPB önállóságának megtartásáért folytatott harc, az egyre szigorodó pénzügyi szabályzók, fokozták a konfliktusokat, amelyek személyi változtatásokat is eredményeztek. Tari Imre, az úszók vezetőedzője lemondott, amelyet az elnökség elfogadott, és helyette Petrov Iványt kérte fel a feladat ellátására. A Magyar Íjász Szövetség javaslata alapján Hegedűs András lett a paralimpiai íjászok sportági vezetőedzője.

A feszültségekkel terhes 2005–2006-os év ugyanakkor fantasztikus és különleges sikereket is eredményezett. Az MPB paralimpiai sportolói, az állam anyagi támogatásán felül, ingyenes edzőtábori lehetőségekhez jutottak. A bocciaválogatott kipróbálhatta, tesztelhette a tatai edzőtábor akadálymentesített két szobáját és az edzőtábor további lehetőségeit. Az MPB elnökségén bejelentették, hogy a Kereskedelmi és Hitelbank hosszú távú szponzori szerződést kötött a paralimpiai mozgalommal, amely a mai napig tart. Fantasztikus eseményként lehet elkönyvelni, hogy a Nemzetközi Vívó Szövetség először rendezett Olaszországban olyan világbajnokságot, ahol egy időben, azonos helyszínen párhuzamosan versenyeztek a vívók és a kerekeszékes vívók. A kutatás nem járt utána annak, hogy volt-e a világban ehhez hasonló integrált versenyrendezés, de nagy valószínűséggel állítható, hogy ez volt az első integrált sportági világbajnokság. A fantasztikus esemény hatására 2013-ban a Magyar Vívó Szövetség szintén integrált keretek között rendezett világbajnokságot Budapesten.[196] A korszak harmadik kiemelést érdemlő eseménye volt, hogy 2006-ban a hazai sporttörténet szempontjából először fordul elő, hogy magyar sportoló hivatalos jelöltként (nominálként) vehetett részt a világ legjobb sportolóinak (Laureus World Sports Awards) díjátadó ünnepségén. 2005. évi sportteljesítménye alapján az MPB Krajnyák Zsuzsannát jelölte a Laureus-díjra, a jelölést elfogadták és az ünnepségen Zsuzsa nominálként személyesen lehetett jelen[197]

A programfüzet borítója

196 Forrás: MTVA-archívum

197 A díjat 2000 óta ítélik oda az Oscar-díjazáshoz hasonló színvonalú külsőségek között. Az alapítók a paralimpiai sportolók számára is alapítottak kategóriát. Az MPB jelölését elfogadták, és ez azt jelentette, hogy első magyar jelöltként Szilák Ágnes MPB-főtitkár kíséretében vehetett részt a Barcelonában megrendezett díjátadó ünnepségen és fogadáson Krajnyák Zsuzsanna kerekeszékes vívó. A Laureus-díj átadóján nagyon sok világhírnév között volt jelen Krajnyák Zsuzsanna, többek között Rafael Nadal vagy Fernando Alonso társaságában. A díjat végül nem Krajnyák Zsuzsannának, a négyszeres Eb-győztesnek, hanem az ötszörös bajnok kerekesszékes maratonfutónak, a dél-afrikai Ernst Van Dyknek ítélték oda. Az a tény, hogy 2005. évi eredményeinek elismeréseként, a világ legjobb hat paralimpiai sportolójaként és első magyar sportolóként kapott meghívást, mindenképpen jelentős sikernek számított. | Füredi Marianne (2006): Megismerheti a sportos Oscart. A világbajnok vívónő, Krajnyák Zsuzsanna a Laureus-díj első magyar jelöltje. *Nemzeti Sport,* 2006. április 22., 16. p.

I. Nemzetközi Paralimpiai Sportfilmfesztivál – Budapest Bridge

Ponyiczky László ötlete alapján, az IPC jóváhagyásával, Böjte József fesztiváligazgató irányításával, az MPB bonyolította le a Budapest Bridge nevet viselő programot, amely az I. Nemzetközi Paralimpiai Sportfilmfesztivál (2006. március 30–április 1.) és az ahhoz tartozó társrendezvények összességéből állt. Az MPB 2005-ben megválasztott új elnöksége eldöntötte, hogy a világon elsőként belevág egy ilyen nagyszabású és ugyanakkor újszerű program megrendezésébe. A Budapest Bridge Fesztivál megrendezésével emelni kívánta a fogyatékkal élők társadalmi elfogadottságát. A fesztivál alatt vetített filmek bemutatták a világ közeli és távoli pontján élő paralimpikonok küzdelmeit és sikereit. Képet kaphattak arról, hogy más országokban (például: Brazíliában, ahol 180 órányi élő közvetítést láthattak az athéni paralimpiáról) hol tart a paralimpiai mozgalom és a sérült emberek társadalmi megítélése.[198] Az MPB elnökségétől Ponyiczky László és Szilák Ágnes főtitkár kaptak megbízást a program megtervezésére és irányítására. Augusztusra a szervezőbizottság elkészítette a fesztivál programját és médiatervét. Megnyitották a fesztivál honlapját, valamint a MOKÉP-pal való megállapodást is előkészítették. Novemberre derült ki, hogy – négy állami intézmény hozzájárulásának és a szponzorok támogatásának köszönhetően – rendelkezésre áll a fesztivál megrendezéséhez szükséges pénzügyi fedezet.

Pénzügyileg nyereséges fesztivált terveztek. Elindították az *Add az arcod a toleranciához!* címet viselő kampányt, amelyhez tizenhét neves művész, ismert és ismeretlen emberek adták az arcukat. *Jancsó Miklós* filmrendező vállalta az I. Nemzetközi Paralimpiai Filmfesztivál zsűrielnökségét. 2006 márciusára összeállt a program,[199] amelyet a nyilvánosság számára március 21-én, sajtótájékoztató keretében adtak közre.[200] Elkészítették és kiadták a fesztivál részletes programfüzetét.[201]

A Millenáris létesítményeiben megrendezett programok háziasszonya *Pásztory Dóra* és *Szili Nóra,* a Magyar Sport Házában megrendezett szakmai konferencia háziasszonya pedig *Hajdu Brigitta* volt. Az IPC elnöke, *Sir Philip Craven* a fesztivál teljes időtartama alatt aktívan volt jelen. A fesztivál jelentőségéről Sir Philip Craven a Duna TV-nek is nyilatkozott. A megnyitóünnepség alkalmával *dr. Fejes András, Tauber Zoltán, dr. Plesa István* és *dr. Benczúr Miklósné* az IPC elnökétől elismerő oklevelet vehettek át, amellyel a magyarországi paralimpiai mozgalomért végzett munkásságukat ismerték el.

198 www.budapestbridge.hu

199 A ***Budapest Bridge I. Nemzetközi Paralimpiai Sportfilmfesztivál*** programja: Millenáris Park. 2006. 03. 30., csütörtök, Millenáris Fogadó 19:00 – Ünnepélyes zártkörű megnyitó. Dr. Ábrahám Attila, az NSH elnöke megnyitja a fesztivált. A fesztivál közönségét köszönti Sir Phil Craven, a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság elnöke, és oklevelet ad át a magyar paralimpiai mozgalom kimagasló személyiségeinek. Dr. Kamuti Jenő, a MOB főtitkára különdíjat ad át a Gyilkos Labda rendezőinek. 19:30 – A Sundance Filmfesztivál közönségdíjas filmje, a Gyilkos labda vetítése az alkotók részvételével. 2006. 03. 31., péntek, 10:00–22:00 – Verseny- és információs filmek vetítése, Millenáris Fogadó és Galéria, Médiakamion és NAVA számítógépes terem. 10:00–18:00 – Az Ability Park és parasportok kipróbálása, Millenáris Fogadó és Parkszínpad. 11:00 – Rajzpályázat kiállításának megnyitója és díjátadás, Millenáris Fogadó. 10:00–22:00 – Paralimpiai fotókiállítás, Millenáris Vetítő előtere. 09:00–15:00 – Rendhagyó osztályfőnöki órák általános és középiskolás osztályoknak paralimpikonok részvételével (előre egyeztetett időpont alapján), Millenáris „D" épület, moziterem. 16:00–18:00 – Pódiumbeszélgetés média-, gyógytestnevelő, gyógytornász és gyógypedagógus egyetemi és főiskolai hallgatókkal, paralimpikonok és médiaszakemberek részvételével, Millenáris „D" épület, moziterem. 19:00–22:00 – Video Jockey Party, Millenáris Fogadó. 2006. 04. 01., szombat, 10:00–21:00 – Verseny- és információs filmek vetítése a Médiakamionban, a NAVA számítógépes termében és a Millenáris Fogadóban. 10:00–16:00 – Versenyfilmek vetítése a Fogadó vetítőjében. 10:00–16:00 – Az Ability Park és parasportok kipróbálása közéleti személyiségekkel és híres emberekkel, Millenáris Fogadó és Parkszínpad. 10:00–22:00 – Paralimpiai fotókiállítás, Millenáris Vetítő előtere. 19:00–22:00 – A filmfesztivál hivatalos zárása, díjátadás, Millenáris Fogadó. „Add az arcodat a toleranciához!"-kampány csúcspontja: Virtuális hídavatás. Tolerancia Jazzkoncert – A Magyar Jazzművészek Társaságának ajándékkoncertje a paralimpiai sportolók tiszteletére: Babos Projekt Special, a Modern Be Bob, valamint a Contemporary Gregorian Koncertje.

200 Nádas Pál, a Magyar Paralimpiai Bizottság elnöke ismerteti a fesztivál célját. Pásztory Dóra kétszeres paralimpiai bajnok, a Magyar Paralimpiai Bizottság szóvivője bemutatja a fesztivál zsűrijét. Jelen lesz a zsűri elnöke, Jancsó Miklós. Böjte József, a fesztivál igazgatója betekintést nyújt a fesztivál részletes programjába, és mint az előzsűri tagja beszél a filmekről. Pásztory Dóra elindítja az „Add az arcodat a toleranciához!"-mozgalmat.

201 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

Sir Philip Craven részt vett a filmek zsűrizésében, nyitóelőadást tartott a *Média és a paralimpiai mozgalom*[202] című nemzetközi konferencián. Részese volt majd minden sportbemutatónak, és személyesen, a kerekesszékes kosárlabda-bemutató keretében játékosként is megmutatta, hogy nem véletlenül lett az IPC elnöke. A társadalom tagjainak érzékenyítése céljából a fesztivál kiegészítő programjain, amelyet elsősorban a hazai közönség számára rendeztek, szintén jelen volt. Megtekintette az akkor még Ability Park működésben lévő eszközparkját, a gyermekrajzpályázat alkotásait, a magyar fotográfusok által készített paralimpiai fotókiállítást, valamint az iskolások érzékenyítő osztályfőnöki óráját, amit tolmács segítségével hallgatott meg.[203] A filmfesztivál díjátadó eredményhirdetését Jancsó Miklós filmrendezővel közösen bonyolították le. A fesztivál alkalmával a Parlamentben – athéni találkozásukat követően – ismét találkozott Gyurcsány Ferenc miniszterelnökkel, aki dolgozószobájában fogadta Sir Philip Cravent. A találkozó alkalmával, az IPC elnöke – elsősorban az olimpikonokéval azonos eredményességi jutalmazás értékeléséért, valamint a MOB-bal azonos szervezeti szinten, a törvényben megfogalmazott elismertetéséért – az IPC kitüntető jelvényét adományozta Gyurcsány Ferenc miniszterelnöknek. A fesztiválról Bézsenyi Zsolt által készített fényképek[204] is jól mutatják a fesztivál sokszínűségét.

A *Budapest Bridge I. Nemzetközi Paralimpiai Sportfilmfesztivál* sikeres rendezvény volt, amelyhez örömmel adták nevüket a Kreatív Média Műhely munkatársai, köztük Böjte József, aki a fesztivál igazgatójaként a következőket nyilatkozta: *„Büszkék vagyunk arra, hogy egy ilyen fontos esemény részesei lehettünk. Gratulálunk az ötletgazdának, Ponyicky Lászlónak és az egész szervező csapatnak. Jó volt veletek együtt dolgozni"* – írta az MPB elnökének és elnökségének, majd folytatta: *(…) „én nem figyeltem oda különösebben a meglehetősen ritka televíziós közvetítésekre sem. Most mintegy ötven film megnézése után, azt kell, hogy mondjam, fantasztikus. Bizony sokszor elszorult a torkom, és döbbenten néztem azokat az elképesztő képsorokat, amelyek Kínától Amerikáig, Iránttól Svédországig mutatják be a nagybetűs embert. Azokat, akik nem adták fel…"*

Dr. Benczúr Miklósné és Sir Philip Craven

A kutatómunka során előkerültek az MPB elnökségének pénzügyi kimutatásai. A dokumentumok alapján kijelenthető, hogy a *Budapest Bridge I. Nemzetközi Paralimpiai Sporfilmfesztivál* pénzügyileg is nyereséges vállalkozás volt. A több mint huszonöt támogató, valamint a külföldi résztvevőktől származó bevételek jóvoltából a fesztivál tiszta bevétele 33 871 800 Ft, tiszta kiadása 23 721 284 Ft volt. A további, nem pénzbeli támogatások összértéke 8 571 800 Ft-ot tett ki. A tiszta pénzügyi nyereség – amelyre akkor nagy szükség volt –, az MPB tartalékalapjába került, de az adományba kapott eszközök is az MPB vagyonát gyarapították.[205]

Néhány fontos további adat a fesztiválról:

- A fesztivált 3500–4000 ember látogatta.
- A filmvetítéseken 500–800 néző fordult meg.
- A Moszkva téri (ma: Szél Kálmán tér) kivetítőt 2 nap alatt 35–40 ezer ember láthatta.
- A fesztivál honlapján 6 hónap alatt 13 ezer látogatást regisztráltak.

202 A Média és a paralimpiai mozgalom előadásai: Az IPC médiatervei – Sir Philip Craven, a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság elnöke. | A magyarországi paralimpiai mozgalom és a média kapcsolatának fejlődése 1929-től napjainkig – Nádas Pál, MPB-elnök. | A BBC tapasztalatai a sérült sportok tudósításával kapcsolatban, különös tekintettel a paralimpiai sportokra – Tony Garrett, BBC Sport. | A következő olimpia és paralimpiai játékok médiaszervezése – Sun Weijia, a 2008. Pekingi Olimpiai és Paralimpiai Játékok Szervezőbizottsága (BOCOG) Médiarészlegének elnöke. | Praktikus tapasztalatok a film készítése alatt – Dana Adam Shapiro, Jeffrey Mandel és Henry-Alex Rubin, a Murderball című film alkotói. | A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság új internetes tv-csatornája – Andreas Schneider.

203 Novák Gábor: Az együttélés tanulása a Millenárison. *Köznevelés,* 62. évf.16. sz., 2006. 04. 21., 15–17. p.

204 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

205 Budapest Bridge (2007): *I. Nemzetközi Paralimpiai Sport Film Fesztivál* iratai, Nádas Pál gyűjtése.

- A gyermekrajzpályázatra 172 iskola közel 1700 rajza érkezett.
- A közoktatási intézményekből csaknem 700-an regisztráltak a rendhagyó osztályfőnöki órákra.
- A beküldött 53 film 4 kontinens 18 országából érkezett.

A fesztivál végén 10 díj került kiosztásra. A *Média és a paralimpia* című konferencián, amelyen nemzetközi előadók domináltak, 14 ország képviselője volt jelen. A rövidfilm-készítési pályázatra kilenc szinopszis érkezett.

Telt házas volt a Millenáris Fogadó épületében a megnyitó- és a záróünnepség is. Olimpikonok és olimpiai bajnokok is részt vettek a programokon. A Magyar Posta – hazánkban első alkalommal – Paralimpiai Bajnokok postabélyeget (Sasváriné Paulik Ilona képével) és borítékot bocsátott ki. Meghívás érkezett Brüsszelből, a paralimpiai fotók és a gyermekrajzok nyilvános bemutatására. A sportot irányító állami rendszeren kívül más minisztériumok támogatását is el lehetett érni. Sikerült új szponzorokat és médiatámogatókat találni. A támogatók és a média tevékenysége erkölcsi nyereséget eredményezett. Pozitív visszajelzések érkeztek mind hazai, mind nemzetközi színtérről. Az MTVA archívumában megtalált tudósításokból és interjúkból készült egy rövid összeállítás a fesztivál történéseiről[206]

A 2006. évi első közgyűlésen Pásztory Dóra, az MPB szóvivője először a Paralimpiai Érdemérem új kitüntetettjeit (Tóthné Kurilla Zsuzsanna, Vámos Károlyné és Kelemenné Szakonyi Júlia) méltatta. Ezután külön köszöntötte a közgyűlés újoncait, azt a hét legeredményesebb sportegyesületi képviselőt, akik a módosított alapszabály értelmében a 2004. évi paralimpiai sikereiket követően kerültek az MPB legfőbb testületébe. A 2006. évi elnöki beszámolóban szó volt a doppingellenes küzdelemről, a nemzetközi kapcsolatokról, a bizottságok megalakulásáról és működésükről, szervezeti változásokról, fejlesztésekről, pályázatokról, a marketing- és médiakapcsolatok fejlődéséről, a 2005. év gazdálkodásáról és a Budapest Bridge I. Nemzetközi Paralimpiai

Sir Philip Craven IPC-elnök és Gyurcsány Ferenc miniszterelnök a parlamentben

Sportfilmfesztiválról.[207] Beszámoló hangzott el a IX. Torinói Téli Paralimpia magyar részvételéről, a 2005. évi gazdálkodásról, a közhasznúsági és könyvvizsgálói eredményekről, a felügyelőbizottság munkájáról. A 2006. évi költségvetés véglegesítésének vitáját is lebonyolították.

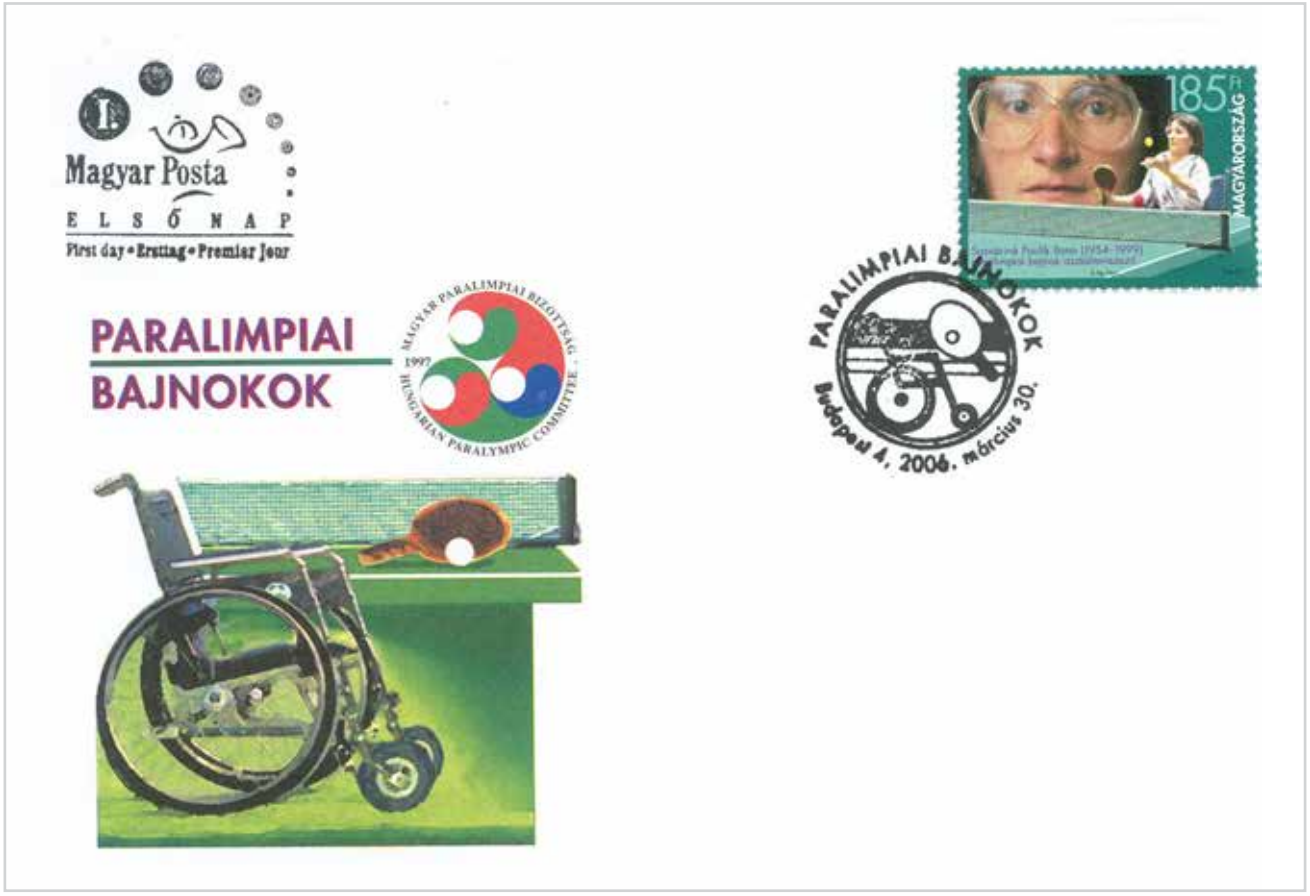

Díjátadáson Sir Philip Craven, Jancsó Miklós és a győztes kínai film rendezője

206 Forrás: MTVA-archívum | Nádas Pál (2006): Elnöki beszámoló. MPB-közgyűlés, 2006. 05. 131. Nádas Pál gyűjtése.
207 Beszámoló (2006): MPB-közgyűlés, 2006. 05. 13. Nádas Pál gyűjtése.

Rendhagyó osztályfőnöki órát tart Pásztory Dóra és Farkas László

A Magyar Posta paralimpiai bajnokok bélyegsorozatának első (2006) és máig egyetlen kiadványa

Egy évvel a játékok előtt újabb elnökváltás

A kívülálló kutató számára a közgyűlés jegyzőkönyvének áttanulmányozása rendezett, békés szervezeti működést mutat. Egyetlen kérdőjel merülhetett fel a dokumentumot figyelmesen olvasók számára, Tardos János – a Magyar Látássérült Sportszövetség (MLS) elnökének – finom, de ugyanakkor a bennfentesek számára mindenképpen figyelmeztető mondata, amely a felszín alatt megbúvó feszültségekre utalt: *„Felelősek vagyunk, hogy a magyar paralimpiai mozgalom ne kerüljön válságba. Ezt úgy lehet elérni, ha mindenki önmérsékletet tanúsít saját sportágában."* [208] (Az MPB történetének ismerete és a kutatás által megtalált dokumentumok alapján megállapítható, hogy a felszín alatt megbúvó feszültségek 2007-ben nagyon erőteljesen törtek elő.)

Minden pénzügyi és belső konfliktus ellenére a 2006-os év nem mondható eredménytelennek. Hat sportági vezetőedző először részesült havi tiszteletdíjban, további nyolc edző költségtérítésben. A válogatott sportolók és edzőik eredményességi alapon, a szabályzatnak megfelelően részesültek a Gerevich Aladár sportolói és edzői ösztöndíjban. Az egyesületek közül 26 szervezet a sportolói eredményessége alapján műhelytámogatásban részesült. További négy paralimpiai sportág támogatását oldották meg a műhelytámogatás központi keretéből. Nemzetközi szintű képzéseken – a látássérültek, a lovasok, a kerekesszékes vívás és az ülőröplabda kategorizálása területén – vettek részt magyar szakemberek. A VISTA, a WADA, az IPC és az EPC konferenciáin és közgyűlésein is jelen voltak a magyar szakemberek. A játékvezetők nemzetközi továbbképzésén (vívás, tenisz, ülőröplabda, boccia, asztalitenisz) is megjelentek szakembereink. A téli sportok kedvelőinek tábort szerveztek. A sportági világbajnokságokon való szereplés mellett lehetőséget teremtettek arra is, hogy részt vegyenek a paralimpiai kvalifikációs versenyeken, például a Hongkongban, Lonatóban, Varsóban megrendezett vívóvilágkupán. A lovasok Prágában, a cselgáncsozók Dransfeldben, a bocciások Québecben versenyezhettek. Az edzőtáborok sem maradtak el, így az úszók Balatonfűzfőn, a csörgőlabdások Tatán, a vívók Budapesten, a dzsúdósok Strasswalchenben készültek. Az MPB kialakította a partnerek-támogatók-szponzorok elismertetésének rendjét, a magyar paralimpiai csapat támogatóinak a MOB-hoz hasonló szabályozott rendszerét. A kiemelt, gyémánt-, arany-, bronzfokozatú támogatói kategóriák mellett a magyar paralimpiai csapat kizárólagos utaztatója és együttműködő partnere címeket adományozta a támogatóknak. A Vodafone mellett csatlakozott a támogatók sorába a K&H Bank, az Adidas, a Coca-Cola, a Brokernet Kft., a Technotrade Kft., a VIP utazási iroda, a Vitál Rádió, a Magyar Dietetikusok Szövetsége, a Duna TV, a Porsche Hungaria-VW. A K&H Bank autólízing-extraprogramot és az Affinity-programot, kizárólag a sportolók számára biztosították évente két alkalommal.

2007. évi támogatók és az új MPB-logó közgyűlési megjelenítése

208 Jegyzőkönyv (2006): MPB-közgyűlés, 2006. 05. 13. Nádas Pál gyűjtése.

Az Év Paralimpiai Sportolója díjátadó ünnepség extraköltségeinek fedezetét a Vodafone Rt. éves pénzügyi támogatásán felül biztosította. A cégekkel rövid és hosszú távra kialakított partneri kapcsolatok segítették az MPB megerősödését. A támogatások összességének (szponzoráció, állami forrás, saját bevétel) átlátható, nyilvános, de legfőképpen szabályozott rendszere stabilizálódott. Az egyáltalán nem könnyű pénzügyi és szervezeti belső feszültségekkel terhelt, de mégis sikeres 2005–2006. év eredményei még jobban ösztönözték azokat, akik az elnöki poszton és az elnökségben 2001-től folyamatosan személyi változást szerettek volna elérni.

Megkezdődött a 2008. szeptember 6–17. között megrendezendő XIII. Pekingi Paralimpiai Játékokon való magyar részvétel előkészítése. Kétéves bontásban, két változatban (csapatjátékok nélkül, csapatjátékokkal együtt) elkészítették a költségvetés tervezetét. Az MPB 2006. évi második, decemberi közgyűlése a XIII. Pekingi Paralimpiai Játékok költségvetését (19/06.12.16 sz. határozat) elfogadta. Magyarul jelent meg az IPC és a paralimpiai sportok kvalifikációs szabályzatának, valaminta WADA–IPC doppingszabályzatának útmutatója. Az MPB titkársága felvette a kapcsolatot a 2008. évi játékok szervezőbizottságával, és megkezdték az előkészítést a tesztversenyek és a csapatvezetők 2007. évi pekingi programjára. Megkezdődtek az első tárgyalások az MTV-vel, a Nemzeti Sporttal, a Magyar Rádióval a játékokról történő közvetítés és tudósítás lehetőségeiről.

A jövő tervei is megfogalmazódtak a főtitkári beszámolóban. A Debrecenben megépülő új uszoda – amelynek az építésekor már érvényesült az épített környezet akadálymentesítéséről szóló jogszabály – alkalmas lehet az IPC 2008-as Eb vagy a 2010-es vb megrendezésére. A rendezés érdekében megkezdték a város feltérképezését, az IPC számára benyújtandó pályázat elkészítését. Cselgáncsozók, nemzetközi bírók továbbképzését is tervbe vették. A sportági klasszifikáló és kategorizáló, valamint nemzetközi bírói szakemberek továbbképzésének folytatása is látható volt a tervekben. Az *Ismerkedő könyv* megjelenését (2006) követően a paralimpikonok módszertani felkészítését is elkezdték. Megkezdték a brüsszeli kiállítás előkészítését, amelyet a magyar EU-képviselők kezdeményeztek.[209]

Az alapszabály áthangolásán (2004. május 12., 2005. december 17., 2006. december 16., 2007. május 19.) keresztül igyekezett az MPB előmozdítani a hazai átalakulást és egyben megfelelni az IPC stratégiai változásainak, sportágspecifikus és integrációs törekvéseinek egyaránt. A 2007. évben elfogadott alapszabály biztosította az alapítói jogokat, ugyanakkor erősítette a sportágspecifikus érdekérvényesítés és a sportági szakszövetségekkel történő integrációs folyamatok fejlődését. Lehetőséget igyekezett biztosítani minden olyan, fogyatékosokat tömörítő szervezet számára, amelyben a paralimpiai sportágak művelésével is foglalkoztak.[210]

209 Szilák Ágnes (2006): MPB-főtitkári beszámoló. Nádas Pál gyűjtése. | Emlékeztető (2006): MPB-közgyűlés, 2006. december 16. Nádas Pál gyűjtése.

210 MPB - Alapszabály (2007): III. fejezet Az MPB tagjai 5. § 1. Az MPB alapító tagjai az Stv. 78. § (8) bekezdése alapján a) a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége, b) a Magyar Látássérültek Sportszövetsége, c) a Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége. 2. Az MPB tagjai lehetnek továbbá az Stv. 41. § (1) bekezdése szerint azok a szakszövetségek, országos sportági szövetségek és a fogyatékosok azon országos sportszövetségei, amelyek sportága szerepel a paralimpia programjában, és hazai versenyrendszerrel is rendelkezik, 2.1. Tagok: Magyar Íjász Szövetség (MÍSZ), Magyar Sportlövő Szövetség (MSLSZ), Magyar Vívó Szövetség (MVSZ), Magyar Tenisz Szövetség (MTSZ), Magyar Sí Szövetség (MSISZ), Magyar Evezős Szövetség (MESZ), Magyar Vitorlás Szövetség (MVISZ). 3. A fogyatékosok sportszövetségei az Stv. 29. § (2) bekezdése szerint alapvetően a fogyatékossági ágak szerint sérülésspecifikusan szerveződő, a fogyatékosok versenysportját szolgáló sporttevékenységre létrehozott országos sportszövetségek. 3.1. Tagok: Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS), Magyar Látássérültek Sportszövetsége (MLS), Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége (MÉS), Magyar Fogyatékosok Lovas Sportszövetsége (MFLE). 4. Fogyatékossági ágak szerint sérülésspecifikusan szerveződő szakszövetségek, országos sportági szövetségek és a fogyatékosok országos sportszövetségei közül sportáganként csak egy szervezet lehet az MPB tagja. 5. A tagszervezetnek rendelkeznie kell (országos sportági szakszövetségek és/vagy sérülésspecifikus sportszövetségek) a Fővárosi Bíróság (FB), a Nemzeti Sportszövetség (NSSZ) és/vagy a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége (FONESZ) által nyilvántartásba vétellel. 6. Az MPB tagjairól nyilvántartást vezet. 6. § 1. Az „MPB tiszteletbeli tagja" cím azoknak a természetes személyeknek vagy szervezeteknek adományozható, akik kimagasló tevékenységükkel az MPB célkitűzéseinek, feladatainak megvalósítását huzamosabb ideig eredményesen segítették elő, illetőleg erkölcsi vagy anyagi támogatásukkal, szakmai hozzáértésükkel kiemelkedően támogatják a MPB tevékenységét. 2. A „tiszteletbeli tag" cím adományozásáról az elnökség javaslatára a közgyűlés ünnepélyes keretek között határozattal dönt. 3. Az „MPB tiszteletbeli tagjai" azok a személyek vagy szervezetek, akik az MPB paralimpiai érdemérmét kapják.

Alföldy Tádé átveszi testvére, Alföldy László kitüntetését

Az IPC logójának megváltoztatását követően a májusi MPB-közgyűlés az elnöksége által előterjesztett új logót elfogadta (169/06.10.16. sz.). Elfogadták a 2007. évi költségvetést, amelyben 95 M Ft-tal számoltak. Ebből a keretből 13,5 M Ft-ot műhelytámogatásra, 16 M Ft-ot működésre, 38,5 M Ft-ot nemzetközi versenyeztetésre, 3 M Ft-ot a paralimpiai előkészületekre, 3,4 M Ft-ot belső pályázati támogatásra, 2,9 M Ft-ot vezetőedzőkre, ösztöndíj-kiegészítésekre, jutalmakra és más bérjellegű kifizetésekre kívántak fordítani. A közgyűlés hivatalos megkezdése előtt, 2007. május 19-én került sor a Paralimpiai Érdemérmek átadására. A díjat *Helesfai Katalin,* a Vakok Általános Iskolájának igazgatója kapta meg. Ezen a közgyűlésen adták át először a posztumusz Paralimpiai Érdemérmet, amelyet *Dukai Géza* háromszoros paralimpiai úszónak ítéltek oda. Ugyancsak posztumusz Paralimpiai Érdeméremmel tüntették ki a 2006-ban, 58. életévében elhunyt *Alföldy Lászlót,* az MPB második (1999–2001) elnökét.[211]

A pénzügyi nehézségek ellenére sikeres 2005–2006-os évek eredményei mögött változatlanául ott lappangott, a különböző erősséggel felszínre került, vezetők közötti feszültség. Fő cél lett az MPB elnöki posztjának megszerzése. Az elnök munkájának támogatása helyett, annak folyamatos kritizálása – mondvacsinált, személyeskedő hadjárat – zajlott. A két bevagy följelentést követően az elnök belső vizsgálatot kezdeményezett. Az állítólagos válságos helyzet miatt több alkalommal összehívott rendkívüli elnökségi ülésen is az elnök leváltását akarták elérni. A *„mondjon le!"*- projekt, Nádas Pál MPB-elnök 2007. augusztusi kikényszerített lemondásához vezetett.

Az elnök a feladatokat az MPB alelnökének, Gömöri Zsoltnak[212] 2007. augusztus 23-án az Asz 17.§ (10.b) és a Asz 22.§ (2. a) szakasza alapján szabályszerűen adta át. Az elnök kényszerű lemondása a 2008. évi pekingi paralimpiai játékok előtt egy évvel történt. Az MPB folyamatos működése, a paralimpiai játékokra történő felkészülés, a magyar csapat részvételét szolgáló háromévi előkészítő munkák folyamatossága érdekében a leköszönő elnök az ügyek állásáról listát készített, amelyet Gömöri Zsolt alelnök számára átadott.

211 Jegyzőkönyv (2007): MPB-közgyűlés, 2007. május 19. Nádas Pál gyűjtése.

212 ***Gömöri Zsolt*** (Eger, 1965. március 9.) Középiskolai tanulmányait a Gép- és Műszeripari Szakközépiskola diákjaként (1979–1983) végezte. Felsőfokú iskoláit a Bánki Donát Műszaki Főiskola gyártástechnológia szakán 1984-ben kezdte el, de miután 1985-ben sikeres felvételit nyert a Testnevelési Főiskola (TF) nappali tagozatára, a felsőfokú tanulmányait a TF vívószakedzői tagozatán folytatta. Vívószakedzői diplomát (1985–1988) a TF-en szerzett, majd 1995 és 2000 között a sportmenedzser szakra járt, de államvizsgát nem tett. Sportjogi szakokleveles tanácsadó végzettségét (2008–2010) a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán szerzi. Az első alkalommal lebonyolított fogyatékosok sportja szakirányú továbbképzést elvégezte. Az Orvosegyetem Sport Club vívószakosztály vezetője (1997–2012), majd annak ügyvezető elnöke (2012–2013). Alapítója és ügyvezetője a Magyar Üdítő Kft. (1997–1999), valamint a Gömöri Zsolt és Tsa. Bt. (1995–2010) vállalkozásoknak. Alapítója és társtulajdonosa 2011-től a Balaton Reál Ingatlanfejlesztési Kft.-nek és a Sport-Ing Kft.-nek. Egerben 1975-ben kezdett vívni. Korosztályos eredményeket követően 1984-ben az Újpesti Dózsába, 1990-ben az OSC-be igazolt, majd itt lett szakosztályvezető és 1998-ban egyéni magyar bajnok párbajtőrben. A BVSC-be hívták, ahol a párbajtőrcsapattal több magyar bajnoki címet nyert (2005, 2007), valamint a Kovács Iván, Fekete Attila, Gömöri Zsolt, Andrássfy Tibor, Komlosi Tibor összetételben a Bajnokcsapatok Európa-kupáján 3. helyezést is nyertek. Szekeres Pál barátjaként az 1990-ben bekövetkezett autóbalesetet követő németországi rehabilitációs folyamata során ismerkedett meg a kerekesszékes vívással és a hazai mozgáskorlátozottak sportmozgalmával. A kerekesszékes vívás első hazai integrációs kezdeményezése az általa irányított OSC-hez köthető. A Törekvés és az UTE kerekesszékes vívószakosztályának megalakulásában is részt vállalt. A Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségében először a kerekesszékes vívás szakágának vezetője (1991–1993), majd az elnökség tagja (1993–2001), később (2001–2004) alelnöke. A Magyar Paralimpiai Bizottság elnökségének tagja (2001–2004), közben a paralimpiai mozgalom képviseletében a FONESZ elnökségének 2004-től tagja, majd az MPB alelnöke lett (2005–2007). A Magyar Paralimpiai Bizottság negyedik elnöke (2007. november–2015. június), 2012-től ügyvezető és szakmai igazgató. A paralimpiai mozgalom képviselőjeként kuratóriumi tag a Wesselényi Miklós Sport Közalapítványban (2008–2013) és a Nemzeti Sporttanácsban (2007–2012), valamint a Fogyatékosok Sportjáért Felelős Szakmai Tagozat (MOB-FST), a MOB közgyűlésének tagja (2012–2015).

Az átadási-átvételi jegyzőkönyvben a következőket lehet olvasni:

- *„A Wesselényi Miklós Sport Közalapítvány az MPB által delegált kuratóriumi tagságról 2007. 12. 31-ével mondok le. Ezzel a paralimpiai mozgalom képviselete átmenetileg folyamatos marad. Javaslom, hogy helyettesítésemről SOS szükséges megkezdeni az intézkedést, mert a személycsere adminisztrációjának lebonyolódása hosszú ideig fog tartani. Amennyiben az elnökség nem kívánja, hogy decemberig ellássam ezt a feladatot, akkor azt azonnal megszüntethetem.*
- *Megkezdődött és zajlik az elnökség által kezdeményezett ÖTM pénzügyi vizsgálat.*
- *Megkezdődött és zajlik az ügyészségi vizsgálat.*
- *Az ideiglenes, majd az új elnöknek az ÖTM-ben történő hivatalos bejelentés alkalmával, mint köztestületi elnöknek, kérnie kell a vagyonnyilatkozatának megtételét is. Ennek elmaradása a köztestület működését veszélyeztetheti.*
- *A Magyar Evezős Szövetség főtitkárával szóban abban egyeztünk meg, hogy Serényi Tibor az evezős-vb első magyar résztvevőjének részvételi költségét (utazás, szállás, étkezés, nevezési díj, szállítás stb.) a többi magyar sportoló költségeivel együtt Ők intézik. Ezt követően számlát nyújtanak be, amit a nemzetközi költségvetésünk terhére kell majd kifizetni.*
- *Otto Bock támogatási szerződése előkészület alatt van, őket célszerű ismét megkeresni.*
- *Az új MPB-logó térplasztikai (háromdimenziós) megjelenítésének előzetes tájékozódó tárgyalása folyamatban van. Az ügyet Berki Erzsébet intézi.*
- *A MÉS Parasport névvel kapcsolatos ügyvédi beadványa a cégbíróságnál van. Az ügyet dr. Baltay Levente ügyvéd intézi. A honoráriumával kapcsolatosan még nem született megállapodás.*
- *Folytatni – és befejezni – kell a szponzor és az állami támogatások első részletének elszámolását.*
- *A 2007. évi paralimpiai költségvetés keretéből (3 millió) még alig költöttünk, és a szerződés szerint kell elszámolni. Javaslom a fennmaradt összegből azoknak a sportági felszereléseit megvásárolni, akiknél már biztos vagy majdnem biztos a kvalifikáció. Ildikó és Brigitta pekingi hazajövetele után akár VIP vagy egyéb szállásokat lehetne lefoglalni és előleget fizetni (pl. sajtó részére).*
- *Figyelni kell a sportági felszerelésvásárlásnál az ADIDAS-szerződésben és a személyesen szóban vállalt kötelezettségeinkre.*
- *A 2007. évi költségvetésnél vigyázni és takarékoskodni kell, mert 10%-ot csak 2008-ban utalnak. Érdemes jól megnézni a szerződéseket.*
- *Nagyon fontos a meglévő tartalékalapot tovább hizlalni vagy újat képezni, amivel minden év elején akár 4-5 hónapot is képes az MPB átvészelni.*
- *Érdemes lenne a tartalékalap elkülönített számláján lévő pénz havi és emelt kamaton történő lekötése.*
- *Célszerű jó alaposan áttanulmányozni a szponzori szerződéseket, feléjük évente minimum 2-3 alkalommal be-, és ha kell, elszámolni vagyunk kötelesek. A szponzori támogatásokat év elején meg lehet kapni. A Vodafone csak májusban, számla ellenében fizet.*
- *Az Év Paralimpiai Sportolója-díj intézését a Vodafone-nál legalább január elején kell elindítani.*
- *A közelmúltban megtörtént az MPB irodájának teljes leltározása, de még nem végezte el a munkáját az elnökség által felkért selejtezési bizottság. Ezt célszerű elvégeztetni és a selejtezést lebonyolítani.*
- *A 2008. évi költségvetés be van adva a hivatalba, és már dolgoztak is vele. Ebben benne van a paralimpiai részvétel minden költsége – a felkészülés, a nemzetközi versenyek, a műhely – és van benne működés is. Célszerű azt aktualizálni és újra értékelni.*
- *A MÉS leigazolási bizottságába az MPB-nek képviselőt kell küldeni. Javaslom, hogy hozzáértő szakembert kérjetek fel.*
- *A pénztárhiánytA (1. számú melléklet) rendezni kell.*
- *A 2006. év közhasznúsági jelentésben megjelenő pénzügyi hiányt, kintlévőséget 2007. év végéig rendezni kell.*
- *A Röplabda-Eb nyíregyházi rendezéséhez kötöttünk egy megállapodást, azt meg kell nézni, és a legfontosabb, hogy a szponzori kötelezettségekről gondoskodni kell. Figyelni kell, hogy minden sportolóval van-e szerződés és doppingnyilatkozat.*
- *Meg kell rendelni az Eb alatt a minimális, de kötelező doppingvizsgálatot. Ezt lehet, hogy nekünk kell fizetni, de ez is benne van a szerződésben. Nem szabad semmilyen okból elsummantani, még akkor sem, ha az ECVD nem kéri. A hazai és az IPC-szabályok miatt kötelező, mert ez paralimpiai kvótaszerző Eb-verseny.*

- *Még nem kaptuk meg az ADIDAS-kártyát, amit a sportolók és egyesületek akár magánvásárlásra is tudnak használni.*
- *Meg kell próbálni megszerezni az INDEX-től a paralimpia doménnevet.*
- *Lenovo cég támogatásügyben szeretne egy találkozót az MPB elnökével. Várják a megfelelő időpont-egyeztetést.*
- *Nem kötöttük meg az evezős sportág vezetőedzőjével még a szerződést. A szerződéstervezet már nála van.*
- *A bank és pénztár átadásakor a főszámlán: 17 479 148 Ft, az alszámlán: 10 098 482 Ft, az éves tartalékalap volt található. A paralimpiai önrész 4 604 114 Ft is lekötött számlán volt, valamint a régi Unicredit Bank-bankszámlán is volt még 60 065,93 Ft, amelyről a hivatkozott dokumentum azt javasolta, hogy még abban az évben érdemes megszüntetni.*
- *Pénztári készpénzkészlet: 111 690 Ft + 580,79 Eur + 998,16 USA-dollár + 116,13 kanadai dollár és 217,53 angol font. A pénztári kintlévőséget is pontosan jelezte a dokumentum, ami szerint Dóra Krisztinánál 700 euró, Farkas Lászlónál 810 euró Hajdu Brigittánál pedig 20 000 Ft volt."* A kutatómunka során előkerült dokumentumban az is olvasható, hogy az ÖTM-ellenőrök pénztári zárlatáról jegyzőkönyvet készítettek.[213]

A paralimpiai felkészülés harmadik évében tartottak. A leköszönő elnök írásban tett javaslatokat Gömöri Zsolton keresztül az elnökség tagjai számára.

- *„A részletes versenyprogramot novemberben kell elfogadtatni és egyeztetni a beadott költségvetéssel, amely 2007-ben a létszámtól függően 22–28 millió Ft, míg 2008-ban 133 millió Ft tervezetet jelentett.*
- *Figyelni kell a 2005-ben elfogadott paralimpiai irányelvekben leírtakra, miszerint az, aki kvalifikálja magát, nem biztos, hogy utazik. Akkor még nem lehetett garantálni az athénihoz hasonló jó pénzügyi helyzetet. Nincsen pénzügyi akadálya annak, hogy mindenki, aki kvalifikálja magát és/vagy szabadkártyát kap, pénzügyi okok miatt ne utazzon.*
- *A csapat vezetését Hajdú Brigittával és Tóth Ildikóval javasolom megoldani. Hozzájuk egy Magyarországon élő kínai, de pekingi nyelvjárású férfit kellene delegálni, aki angolul és magyarul is jól beszél.*
- *A csapatnak minimum 2 fő orvosra és 1 gyúróra is szüksége lehet.*
- *A sportolók és edzők kiutazását a versenyek időpontjához kellene kötni, és szakaszosan kéne utaztatni. Megérkezés, alvás, edzés és akklimatizálódás, majd rögtön verseny. Nem kell mindenkinek végig ott lenni, ha pl. (boccia, erőemelés, maraton stb.) az utolsó napokban van a versenye.*
- *Célszerű kihasználni a VIP-szálloda nemzetnek járó lehetőségét (minimum 2 fő), ez akkor nem jelent többletterhet a faluban lakók számára.*
- *Amennyiben az evezős és vitorlás sportágak először tudják képviselni hazánkat, úgy az ő elhelyezésük és személyzetük extraköltségeket, létszámot, szállítást és a csapattól teljesen máshol történő elhelyezést és versenyzést jelenti. Ez új helyzet az előkészületek és majd a kapcsolattartás során.*
- *Célszerű felülvizsgálni a paralimpiai csapat tagjainak napi zsebpénzmértékét. Ehhez szabályzatot is kell módosítani.*
- *Protokoll VIP-vendégek Kormány, minisztériumok: ÖTM, külügy felé megtörténtek az első bejelentkezések. Válaszok vannak írásban és szóban egyaránt. A második lépést az akkreditációk előtt célszerű intézni.*
- *A paralimpiai sajtó előkészületeire a kommunikáció érdekében sok pénzt érdemes tartalékolni, amelyet repülőjegyre, szállásra/fő/nap célszerű fordítani.*
- *Az MTV TeleSport főszerkesztőjével nagyon jó – soha ilyen készségesen nem álltak az ügyhöz – előzetes tárgyalások történtek. Ígéret született arra, hogy a pekingi csomagot egyként kezelik és terveik szerint lesz napi tudósítás. Hogy milyen feltételekkel, az még nem tisztázódott. Az EBU-jogot a paralimpiára is megvették, tehát a közvetítés joga nem lehet másé. Még vita van, hogy a Duna TV milyen szinten részesülhet mint köztelevízió a paralimpiai anyagból, de ez az ő belső ügyük.*

213 Átadás-átvétel (2007): Az MPB elnökének lemondásakor készített átadás-átvételi dokumentuma. 2007. 08. 22. Nádas Pál gyűjtése.

- *A Duna TV-ben szeptemberben várhatóan indul egy magazinműsor, amelyet Ponyiczky László szervez. 3–4 adás már elkészült. A szerződés még nincsen megkötve sem a Duna TV-vel, sem a gyártó Metropolisz Stúdióval. Előzetes szerződéstervezetek vannak. Ők is terveznek egy 2 fős stábot küldeni.*
- *Az MTI-vel nagyon jó előtárgyalás történt. Egy fotóst és egy tudósítót küldenének ki. Ingyenesen hozzáférhetővé tették a paralimpiával kapcsolatos híreket mindenki számára. A szerződést szeptember–októberben kellene rendezni. Az MPB-honlaphoz a híreket lehessen használni. A fotókat pedig szabad felhasználásra adják az MPB számára.*
- *A Nemzeti Sport főszerkesztőjével megtörténtek az első megbeszélések. Nagy valószínűséggel nem fognak tudósítót küldeni, mert van helyi kirendeltség, és elsősorban az ONLINE-megoldást forszírozzák. A papíralapú megjelenés várhatóan kicsi terjedelmű lesz. Szerződésről nem esett szó. A tárgyalást folytatni kell.*
- *Az első sajtótájékoztatót 2007. szeptember 5-én, EGY ÉVVEL A PARALIMPIA MEGNYITÓJA előtt célszerű megtartani.*
- *A sajtómegjelenésre az elnökségi határozat alapján 1 millió Ft utaztatási pénz van, amiből még alig költöttek. Pancsa József (rádiós), Ponyiczky Lászó (tv-s) elképzeléseihez az elnökség 500-500 ezer Ft forgótőkét biztosított."* [214]

Átadásra került a dokumentum mellékleteként készített szöveges beszámoló, amely az MPB 2006. évi állami támogatási elszámolásának és a teljes 2006-os év pénzforgalom rendkívüli ellenőrzésének tárgyában született. A leköszönő elnök átadta még azokat az iratokat is, amelyek munkahelyén a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon titkárságán mint munkamásolatok voltak. Az elnök lemondását követően Ponyiczky László elnökségi tag és Csík János, a felügyelőbizottság elnöke és a bizottság másik két tagja is bejelentette lemondását. A lemondás napján, 2007. augusztus 23-án megtartott elnökségi ülést már Gömöri Zsolt, az MPB alelnöke vezette.

Az MPB működésével kapcsolatban a korábban történt be- vagy feljelentés miatt, a vizsgálatok lezárultáig, az ÖTM az állami támogatások utalását felfüggesztette. A nemzetközi versenynaptár teljes átalakítását már a 2007-es év elején kezdeményezték. Az elnökség és a közgyűlés által már elfogadott nemzetközi versenynaptárt és annak keretszámait Szekeres Pál mint az MMS elnöke levélben is kezdeményezte. Nádas a kezdeményezésre válaszolt: *„…az MMS kezdeményezését, a 2007. év nemzetközi versenynaptár költségvetésének újratárgyalásával nem értett egyet. A sportági vezetőedzők határidőre elkészítették a programjaikat és annak megfelelően elkezdődött a versenyekre történő kiszervezés. (…) Minden sportági nevezés és pénzügyi utalás előtt a válogatott csapatok létszámáról és név szerinti nevezéséről – ahogyan eddig is – a mostani ülés keretében is elnökségi döntés született. Amennyiben az állami pénzeszközök tervezett keretszámán bármilyen csökkentés történik – amire jelen pillanatban sajnos van esély –, akkor kell majd SOS napirendre tűzni a nemzetközi versenyekre fordítható pénzügyi keretek újbóli felosztását."* [215]

A Nádas Pál elnök lemondásának napján megtartott elnökségi ülésen azonnal megkezdték az MPB tartalékalapjának a nemzetközi versenyekre történő felhasználását.[216] Volcné Hajdu Brigittát, kinevezett új-régi főtitkárt, munkakörében megerősítették. Tamás Hernriette visszatért kényszerű betegállományából. Zólyomi Andrea távozott a titkárságról. Az MLS főtitkársága mellett, mellékfoglalkozásban Pátrovics (Kovács) Brigittát kérték fel az MPB pénztárnoki feladatainak ellátására. Megkezdődött a könyvvizsgáló cég lecserélése és a meglévő belső szabályzatok és szerződések felülvizsgálata. Egyeztetést kezdeményeztek az ÖTM vezetőivel, a MOB és a FONESZ tisztségviselőivel. Részt vettek az EPC közgyűlésén és a pekingi paralimpia csapatvezetői értekezletén. Az MPB alapító, sérülésspecifikus sportszervezeteivel (MMS, MLS, MPSZ-MÉS) közös megbeszélést szerveztek.

Nádas Pál lemondását követően az MPB elnökségétől Gömöri Zsolt kap megbízást a WM-SKA kuratóriumában való képviseletre. A már korábban

214 Átadás-átvétel (2007): Az MPB elnökének lemondásakor készített átadás-átvételi dokumentum. 2007. 08. 22. Nádas pál gyűjtése.
215 Levél (2007): MPB elnöke az MMS elnökének. 2007. 02. 09. Nádas Pál gyűjtése.
216 Emlékeztető (2007): MPB-elnökség, 2007. 08. 22. MPB, www.hparalimpia.hu

az ÖTM-hez benyújtott 2008. évi költségvetés tervezetét átdolgozták. A sporttörvénnyel és a köztestületi tagsággal kapcsolatos egyeztetéseken igyekeztek megőrizni az MPB törvényben megfogalmazott státuszát, amiről később kiderült, hogy nem volt lehetséges. Kapcsolatot kezdeményeztek a Budapesti Olimpia Mozgalom (BOM) nonprofit szervezettel. A már meglévő sajtókapcsolatok mellé új kapcsolatok képítésére kezdtek tárgyalásokat. A pekingi paralimpiára történő utaztatással kapcsolatban az utazási irodák számára zárt pályázatot írtak ki. Megtárgyalták és jóváhagyták a paralimpiai keretlétszám szűkítését a (209/2007. 11. 06. sz.), és a 2008. évi versenynaptár (210/2007. 11. 06. sz.) tervezetét is elkészítették. Az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetben (OORI) végbement nagy rekonstrukciót követően, kapcsolatot és együttműködés kiépítését kezdeményezték.[217]

A 2007. évi novemberi közgyűléssel az átmeneti időszakot lezárták, a lemondott elnökségi tagok helyére Tardos Jánost és Gódor Lászlót (30/2007. 11. 16. sz.) választották. Dr. Égeni Attilát (29/2007. 11. 16 sz.) az MPB alelnökévé, Gömöri Zsoltot (25/2007. 11. 16. sz.) az MPB elnökévé választotta a közgyűlés. Számvizsgáló bizottságot (dr. Szabó Tünde, Csikós Mihályné, dr. Kaiser János) választottak (33/2007. 11. 16. sz.).[218] Az MPB pénzügyi nehézségei ellenére a legfontosabb és a paralimpiai kvalifikáció szempontjából fontos nemzetközi versenyeken való részvételt továbbra is biztosították. A Nemzeti Sport Tanács (NST) ülésén beszámolót tartottak az MPB költségvetési helyzetéről. Megállapították, hogy a költségvetési hiány pótlása szakmailag indokolt, és javasolni fogják a szaktárcának. Ugyanakkor Elbert Gábor sportszakállamtitkár válaszlevele elutasítja az MPB igényeit. A MOB-bal történt megbeszélést követően az elnökséget tájékoztatták arról, hogy az olimpikonok és paralimpikonok közös eskütétele 2008. április 26-án lesz a Vígszínházban. A paralimpiai csapatból 70–80 fő kap meghívást. A színpadi jelenlétre 4 fő kap lehetőséget.[219] Az MPB pénzügyi helyzete rendeződött. Az állami finanszírozások megérkeztek, a tartalékforrásokat elkülönítették, sőt tettek még hozzá. *„A Brókernet befektetési ajánlatát elfogadták, amelynek értelmében az MPB 1 M forintos befektetéssel, hosszú távú, 15 éves futamidővel 30 millió forint hozamot tud termelni"* – jelentette be Gömöri Zsolt a Magyar Tudományos Akadémián tartott, határozatképtelen elnökségi ülésen.[220]

Az MPB-nek új arculatot találtak, amely tartalmában nem, mindössze a logójában jelentett változtatást. A pénzügyekhez értő elnökségi tag meg is kérdezte, hogy pénszűke mellett milyen költségekkel jár az új arculat bevezetése, de erre akkor nem született válasz. Sajtótájékoztatók voltak az MPB költségvetésének tarthatatlan helyzetéről, így több tv-, sajtómegjelenés volt a témával kapcsolatban, aminek eredményeképpen javultak a paralimpiai részvétel és a 2008. év pénzügyi pozíciói.[221] Az állami támogatás addigi összegeit sikerült feljebb tornázni. A paralimpiai részvételre tervezett 60 M Ft-tal szemben 70 M Ft állt májusban rendelkezésre, valamint további extra, 9 M Ft-os céltámogatást is sikerült kiharcolniuk.[222] Sportolói gyűlést is tartottak a pekingi utazócsapat számára. Megkezdték a pekingi játékokra a magyar média szervezését. Az MPB és az MTI közös költségviseléssel biztosította Bernau Péter és Kovács Tamás utazását. Akkreditálták Mihályi András a Nemzeti Sporttól, Fejér Balázs rádiótudósítót és Szalmás Péter fotóriportert is. Az MPB viselte Leindler Zoltán és Czine Zoltán költségeit. A Vodafone és az MPB közös költségén Zana Anita akkreditálását valósították meg. Az MTV Telesport két főt jelölt a paralimpiára, akik napi 25 percben közvetítenek, valamint összefoglaló film készítését vállalták. A teljes médiamunka helyszíni koordinálását Tamás Henriette-re (70/2008. 04. 29. sz.) bízta az áprilisi elnökségi ülés. Ekkor vetődött fel először egy MPB médiaügyeiért felelős operatív személy főmunkatársként történő alkalmazása, *„mert a titkárság nem bírja ezt a feladatkört is ellátni"*, ezért erre megfelelő személyt kezdtek keresni. A 2008. évi játékokat követően egészen 2015 nyaráig ezt a feladatkört Bernau Péter látta el. Még áprilisban

217 Emlékeztető (2007): MPB-elnökség, 2007. 10. 02., 11.06., www.hparalimpia.hu
218 Határozatok (2007): MPB-közgyűlés, 2007. november 16., www.hparalimpiai.hu
219 Jegyzőkönyv (2008): MPB-elnökség, 2008. március 25., www.hparalimpia.hu
220 Jegyzőkönyv (2008): MPB-elnökség, 2008. április 11., www.hparalimpia.hu
221 Jegyzőkönyv (2008): MPB-elnökség, 2008. április 29., www.hparalimpia.hu
222 Jegyzőkönyv (2008): MPB-közgyűlés, 2008. május 16., www.hparalimpia.hu

2006 november – 2008 május

2008 májusától van érvényben

döntöttek arról, hogy kerekesszékeket vásárolnak a felkészülés és a jó paralimpiai szereplés érdekében. A vásárlásnak a teniszezők és a vívók voltak az első számú kedvezményezettjei. A vívók számára az MPB elnöksége (75-76-77-78/2008. 04. 29. sz.) úgy döntött,[223] hogy attól a Rehab Zrt.-től vásárolnak eszközöket, amely cégben Szekeres Pálnak, mint aktívan sportoló kerekesszékes vívónak, az MMS elnökének és az MPB elnökségi tagjának üzleti érdekeltsége is volt.[224] Az elnökváltást követően az üzleti érdekek jelentősen előtérbe kerültek, olyannyira, hogy például, Dani Gyöngyinek figyelmeztetést kíván adatni Szekeres Pál, mert *„a konkurens cég egy új termékével jelent meg MPB-rendezvényen."*[225] Májusban megtartották az éves rendes közgyűlést, ahol a Paralimpiai Érdemérem átadását követően az elnök és az állandó bizottságok beszámolói hangzottak el. Elfogadták a 2006. évi közhasznúsági jelentést, a könyvvizsgálói, számvizsgálói bizottságok beszámolóit, a 2008. évi költségvetést, valamint az utazó paralimpiai csapat névsorát. Az MPB közgyűlése, az IPC logójának jelentős változása miatt, 2006 novemberében új logót fogadott el, amelyet 2008 tavaszán minden külső kényszer nélkül ismét megváltoztattak. Vélhetően az új elnök és elnökség új, számukra jobban tetsző arculatot kívánt alkotni.[226]

Az MPB *„MI IS PEKINGRE KÉSZÜLÜNK"* paralimpiai kampányt készített elő. A vívófelszereléseket kiosztották, és megérkeztek az úszófelszerelések átadását is. Megvásárolták Serényi Tibor evezős hajóját, ami olcsóbb volt, mint ahogyan azt előre kalkulálták. Változatlanul kiírták a (93/2008. 06. 17. sz.) Paralimpiai reménység pályázatot. Elkészült az MPB 2009–2012-es programtervezete, amelyben megjelentek a sérülésspecifikus szervezeti rendszerek (MPB, MMS, MLSZ) – kihagyva az értelmi fogyatékosok sportját – centralizációs elképzelései. Több elnökségi ülés dokumentumaiban megtalálhatók a jutalmazással kapcsolatos napirendek. Ismerve az athéni paralimpia utáni 100%-os jutalmazási keret *„túlnyertük"* mértékét, foglalkoztak a jutalmazás felosztásának új elképzeléseivel, elfelejtve a 2004-re kialakított átlátható szabályozó rendszert. Biztosították az olimpikonokkal azonos formaruhát, és megszervezték az olimpikonokkal közös és ünnepélyes fogadalomtételt.[227]

Több forrásból érkeztek adományok, többek között egy huszonnégy művész által készített egyedi festményárverésre is sor került. Gömöri Zsolt elmondta, hogy *„… lezajlott a Mission Art Galéria által szervezett árverés. Ez a bevétel Szekeres Pál közreműködésével keletkezett az MPB-nél, ezért az MPB elnökségének határozata értelmében közel 300 ezer Ft Szekeres Pált illeti."*[228] A két hónappal későbbi elnökségi ülés jegyzőkönyve ismét foglalkozott az árveréssel, *„a képárverés Szekeres Pálnak köszönhetően valósult meg, így ennek bevételéből szabályzatunknak*

223 75/2008.04.29. sz. határozat. Az elnökség egyhangúlag egyetért abban, hogy szükséges, hogy a kerekesszékek mielőbb a sportolóink rendelkezésére álljanak. (Tóth Ildikó, Gömöri Zsolt, Szekeres Pál, Gódor László, Pancsa József) 76/2008.04.29. sz. határozat: Az elnökség azt a javaslatot, hogy a vívók kerekesszékei a Rehab Zrt.-től kerüljenek beszerzésre, 4 igen szavazattal (Gömöri Zsolt, Tóth Ildikó, Szekeres Pál és Gódor László) és 1 tartózkodással (Pancsa József) elfogadta. Gódor László azzal a feltétellel szavazott, hogy Szekeres Pál véleménye szerint a vívók részére a Rehab-székek a legjobbak. 77/2008.04.29. sz. határozat: Az elnökség az aktív székek tekintetében, mivel azok nem közvetlenül sportoláshoz kellenek, 3 igen szavazattal (Gömöri Zsolt, Tóth Ildikó, Szekeres Pál), 2 tartózkodás mellett (Pancsa József, Gódor László) egyetértettek abban, hogy a Rehab ajánlatát fogadja el. 78/2008.04.29. sz. határozat: Az elnökség 4 igen szavazattal (Szekeres Pál, Gódor László, Tóth Ildikó, Gömöri Zsolt) 1 tartózkodás mellett (Pancsa József) felhatalmazza az elnököt arra, hogy a teniszezőknek a sportolókkal történt egyeztetést követően rendelje meg az MPB a sport kerekesszékeket. A teniszezők írásos véleményt adjanak.

224 Jegyzőkönyv (2008): MPB-elnökség, 2008. április 29., www.hparalimpia.hu

225 Jegyzőkönyv (2008): MPB-elnökség, 2008. április 11., www.hparalimpia.hu

226 Jegyzőkönyv (2008): MPB-közgyűlés, 2008. május 16., www.hparalimpia.hu

227 Forrás: MTVA-archívum.

228 Jegyzőkönyv (2008): MPB-elnökség, 2008. április 11. www.hparalimpia.hu

megfelelően (83/2008. 06. 17. sz.) Szekeres Pál felveszi jutalékát."[229] Ebben az időszakban Szekeres Pál az MMS elnöke, még aktív sportoló, aki készült a 2008. évi játékokra, így vélhetően sportolói ösztöndíjban is részesült, valamint a paralimpiai érmesek járadékát is vélelmezhetően folyósították számára.

Sors Tamás újoncként, Ráczkó, Szekeres és Vereczkei rutinosként hozták az érmes helyezéseket

XIII. Paralimpiai Játékok
Peking, 2008. szeptember 6–17.
Részt vevő nemzetek: 146 ország
Részt vevő sportolók: 4011 fő sportoló
Sportágak: 20 sportág (asztalitenisz, atlétika, boccia, csörgőlabda, díjlovaglás, dzsúdó, erőemelés, evezés először szerepelt, továbbá futball [5 és 7], íjászat, kerékpározás, lövészet, úszás, ülőröplabda, kerekesszékes tenisz, kosárlabda, rögbi, vívás, vitorlázás)

Magyarország: 33 sportoló,
15 edző, 11 fős csapatszemélyzet,
6 versenybíró-zsűri,
16 sajtómunkatárs
Magyar sportolók 10 sportág:
asztalitenisz, atlétika, boccia, dzsúdó, erőemelés, evezés, tenisz, úszás, vitorlázás, vívás
Magyar eredmények:
1 aranyérem, 4 bronzérem,
59 pont
Nemzetek ranglistája: 49. hely[230]

Magyar résztvevők a tizenharmadik játékokon

Zászlófelvonás a megnyitóünnepélyen

229 Jegyzőkönyv (2008): MPB-elnökség, 2008. június 17. www.hparalimpia.hu
230 www.paralympic.org/athens-(2004), Paralimpiai történetek (2005)

Sportolók
- *Asztalitenisz:* Berecki Dezső, Csonka András, Zborai Gyula
- *Boccia:* Béres Dezső, Gyurkota József
- *Cselgáncs:* Szabó Nikolett, Papp Gábor, Vincze Gábor
- *Erőemelés:* Sas Sándor, Szávai Csaba
- *Evezés:* Serényi Tibor
- *Lövészet:* Gurisatti Gyula
- *Tenisz:* Farkas László, Prohászka Csaba
- *Úszás:* Baka Dorottya, Becsey János, Bencsura Zoltán, Csuri Ferenc, Engelhardt Katalin, Illés Fanni, Kovács Ervin, Ráczkó Gitta, Sors Tamás, Vereczkei Zsolt, Zámbó Diána
- *Vitorlázás:* Pegán Zoltán
- *Vívás:* Dani Gyöngyi, Horváth Gábor, Juhász Veronika, Krajnyák Zsuzsanna, Mató Gyula, Pálfi Judit, Szekeres Pál
- *Edzők:* Aranyosi Péter (asztalitenisz), Batizi Sándor (vívás), Beliczay Sándor (vívás), Faragó Péter (erőemelés), Feczer Viktor (vívás), Fekete István (evezés), István László (tenisz), Kenderes Gábor (erőemelés), Keserű József (cselgáncs), Lénárt György (boccia), Magyarovits Zoltán (úszás), Milos Imre (asztalitenisz), Petrov Iván (úszás) Tari Imre (úszás), Zakor Andrea (lövészet)
- *Csapatvezetés:* Gömöri Zsolt delegációvezető, Hajdu Brigitta csapatvezető, Tóth Ildikó, Pátrovicsné (Kovács) Brigitta és Tamás Henriette csapatiroda, Tóth Veronika tolmács, dr. Bejek Zoltán és dr. Szabó Anita orvos, Bélafi Szilárd és Ramocsa Gábor masszőr
- *Személyi segítők:* Béresné és Gyurkotáné (boccia)
- *Versenybírók-technikai delegáltak:* Benkő Bálint (csörgőlabda), Gajdócsi Nóra (boccia), Kaposvári Zsolt (vívás), Karádi Gábor (ülőröplabda), Nagy József (IWFC), Tardos János (dzsúdó)
- *Sajtómunkatársak:* Bernau Péter (MTI), Fejér Balázs (Lánchíd Rádió), Giczi József (Origo), Leindler Zoltán (Triunfó), Mihályi András (Nemzeti Sport), Sipos János (MRádió), Szajlai Csaba (Magyar Hirlap), Zana Anita (MPB)
- *Fotóriporterek:* Kovács Tamás, Szalmás Péter, Rizmayer Mihály
- *Televíziósok:* L. Dézsi Zoltán, Czák Norbert, Hajnes István (MTV), Szőke Viktória, Jónyár Miklós (Duna TV)

Forrás:[231]

A kínai miniszterelnök jelenlétében gyújtották meg a Peking déli részén található Ég Templomában a paralimpiai lángot, s ezzel elindult a váltófutás, amely a XIII. Paralimpiai Játékok szeptember 6-i megnyitójáig tartott. A ceremónián a lángot ugyanúgy homorú tükrök segítségével lobbantották fel, ahogyan márciusban, a görögországi Olümpiában az ötkarikás játékokhoz. A paralimpiai fáklyát összesen 850-en vitték Kína 11 tartományán keresztül a pekingi Madárfészek-stadionba[232] A Madárfészek-stadionban 90 ezer néző előtt látványos megnyitóünnepséget rendeztek, amelyen részt vett a kínai miniszterelnök. A játékokat hivatalosan, Hu Jintao elnök nyitotta meg. A Kínai Népköztársaság fővárosában, Pekingben megrendezett XIII. játékokon több sportoló és több ország vett részt, mint annak előtte bármikor. Kiemelkedő volt a játékok során a helyszíni nézők száma (1 820 000 eladott jegy és további 1 620 000 jegy a diákoknak), valamint a televízióban és az interneten is rekordnézőszámot regisztráltak. Az IPC korábban bevezetett[233] csatornája mellett beindították a You Tube-programot is. A játékok nézőit 3 milliárd 800 millióra becsülték.[234]

231 www.paralympic.org/results/historical | Volczné Hajdu Brigitta gyűjtéséből, 2016.
232 Paralimpia 2008: Meggyújtották a paralimpiai lángot. Forrás: MTI, www.nemzetisport.hu, 2008. 08. 29.
233 www.youtube.com/ParalympicSportTV
234 www.paralympic.org/beijing-2008

Először készült a teljes csapatról tabló

A több mint kilencórás utazást megelőzően Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke Világosi Gábor alelnökkel együtt ünnepélyes keretek között a Parlament delegácitermében fogadást adott a pekingi paralimpiára utazó sportolók számára. *„A jók között a legjobbak győznek, több mint 4000 résztevő között óriási megtiszteltetés az Önök számára, hogy Magyarországot képviselik"* – mondta köszöntőjében a házelnök. *„Kívánom, hogy valósuljanak meg az álmaik. Az ország ugyanolyan figyelemmel kíséri majd a paralimpiát, mint az olimpiát figyelte."*[235] Az MPB tizenegy érmet vár a magyar csapattól, mondta Gömöri Zsolt elnök. *„Mindenki nagyon keményen készült, az MPB mindenki számára megfelelő körülményeket tudott biztosítani, ezért nyugodt lelkiismerettel és bizakodva várjuk a paralimpiát."*[236]

A magyar csapat Pekingbe érkezett tagjainak jelenlétében, ünnepélyes külsőségek között vonták fel a magyar zászlót a sportolóknak és kísérőiknek otthont adó paralimpiai faluban. A himnuszt követően a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) nevében Hajdu Brigitta csapatvezető, az MPB főtitkára vette át a paralimpiai falu polgármesterének megbízottjától, Cseng Kajtól a falu ajándékát.[237]

Miközben a magyar sportolók megkezdték az akklimatizálódást, feltérképezték az edzési és a versenyhelyszíneket, Vang Vej, a pekingi szervezőbizottság főtitkára bejelentette, hogy 1100 doppingvizsgálatot fognak végezni. Ez mennyiségi csúcsot jelentett a játékok történetében, mivel az athéni játékokhoz képest 420-szal több vizsgálatra készültek. A vér-, illetve vizeletvizsgálatokat 480 doppingellenőr

235 Elbúcsúzott a magyar paralimpiai csapat. *MTI,* 2008. 08. 28., | www.olimpia.origo.hu/peking-2008
236 www.olimpia.origo.hu/peking-2008, *MTI,* 2008. 09. 02.
237 www.hir3.hu, Forrás: MTI, 2008. 09. 04.

végzi el a Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA) előírásai szerint. *„Soha nem látott szigorral azt szeretnék elérni, hogy a paralimpiai játékokon érvényesüljön a fair play szelleme"* – ígérte a főtitkár.[238]

A színpompás megnyitóünnepség, amely talán még látványosabb volt, mint az olimpikonoké, helyi idő szerint a késő éjszakába nyúlt. A magyar olimpiai csapat felvonuló ruhája is nagyon felkeltette a nézők figyelmét, hiszen a paralimpiai magyar csapat megismételte az olimpiai divatbemutatót Pekingben. Az olimpián is és a paralimpián is a magyarok felvonuló ruhája, amely azonos volt, nagy tapsot kapott. A magyar csapat zászlóját Pálfi Judit kerekesszékes vívó, akkor már háromszoros paralimpiai ezüstérmes (1996, 2000, 2004) sportoló vitte.[239]

A játékokról szóló napi összefoglaló a Nemzeti Sport tudósításai alapján készült. Az úszok a délelőtti előfutamokkal kezdték meg a versenyzést. Rajthoz állt a paralimpiai újonc *Csuri Ferenc* (S8), aki a 100 méteres pillangóúszásban a 8. idővel került be az esti finálába. Az esti döntőben végül a 7. helyen ért célba. *Ráczkó Gitta* (SM7) csoportjában harmadik, összességében az 5. helyen jutott az esti döntő 200 méteres vegyes úszásába, ahol 8. helyezett lett. Szintén 200 m-es vegyes úszásban kezdett *Becsey János* (SM7), aki a hetedik idővel jutott a döntőbe, ahol szabálytalan forduló miatt a versenybírák kizárták. *Illés Fanni* 200 m vegyesen, míg *Engelhardt Katalin* (S5) 100 m-es gyorsúszásban nem jutott a döntőbe. *Sors Tamás* (S9), *Petrov Iván* tanítványa, semmit sem bízott a véletlenre, mert már az előfutamban visszavette a világcsúcsot ausztrál ellenfelétől a 100 méteres pillangóúszásban. Az esti finálában aztán ott folytatta, ahol délelőtt abbahagyta, tovább javított a világcsúcsán és végig vezetve lett paralimpiai bajnok. A paralimpián debütált magyar úszó 100 m pillangón megverte a világot. *„Lassan vettem le a szemüvegemet és vártam, hogy megjelenjen a végeredmény az eredményjelzőn. Hihetetlenül boldog vagyok, és gyönyörű ez az érem, és elég jó súlya van, de ez nagyon kellemes teher. Még négy számban indulok, ezért biztosan nem lesz nagy ünneplés"* – nyilatkozta a Nemzeti Sport újságírójának a paralimpiai újonc Sors Tamás. Az asztaliteniszezők közül *Csonka András* (TT8) kínai ellenfelétől kikapott a csoportkör első mérkőzésén. Lövészetben, a 10 méteres sportpisztolyban *Gurisatti Gyula* (SH1) a 34 fős mezőnyben 551 körrel a 25. helyen végzett.[240]

Sors Tamás verseny közben

A második versenynapon ismét az uszodában születtek a magyar érmek. A délelőtti 50 méteres hátúszás előfutamából *Vereczkei Zsolt* (S5) élete legjobb idejével jutott tovább. A paralimpiai bajnok *Sors Tamás* a 100 méteres gyorsúszásban a 4. helyen, *Zámbó Diána* (S5) 50 méteres hátúszásban az 5. helyen, *Becsey János* (S7) 100 méteres gyorsúszásban a 8. helyen jutott az esti finálába. Zámbó és Becsey az előfutamban elért helyezésüket a döntőben is megtartották. *Vereczkei Zsolt* a helyezésén is javított, és a dobogó harmadik fokára állhatott fel az eredményhirdetésen. *Kovács Ervin* ugyanebben a számban Vereczkei mögött a negyedik lett. *„Nagyon boldog vagyok, számomra ez a bronz felér egy arannyal"* – nyilatkozta a versenyt követően az MTI munkatársának Vereczkei Zsolt. Az este második magyar bronzérmét *Sors Tamás* úgy szerezte, hogy a döntőben 79 századot javított délelőtti idején. *„Nagyon boldog vagyok, ez a bronz minden várakozásomat felülmúlja"* – mondta az MTI munkatársának.

A magyar szempontból új paralimpiai sportágnak számító és magyar állampolgárként debütáló *Pegán Zoltán* (2,4 MR) vitorlázó a 16 fős mezőnyben a 15. helyről várhatta a folytatást. A cselgáncsozó *Vincze Gábor* (81 kg) erőnyerőként jutott a legjobb nyolc

238 www.olimpia.origo.hu/peking-2008, | *MTI,* 2008. 09. 05.
239 Mihályi András: Hivatalosan elkezdődött. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 7. | *MTI,* 2008. szeptember 06.
240 Mihályi András: Aranyos rajt a paralimpián. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 8. | *MTI,* 2008. szeptember 7. | www.paralympic.org/results/historical

A győzelem első pillanata

közé, ahol először a világbajnoktól, majd a vigaszágon is vereséggel búcsúzott. A bocciapályákon is megkezdődtek az egyéni küzdelmek. *Gyurkota József* a csoportkörben nem tudott egyetlen mérkőzést sem megnyerni, míg *Béres Dezső* két győzelemmel és egy vereséggel, de rosszabb belső pontaránnyal maradt le a továbbjutásról. *Farkas László* és *Prohászka Csaba* már a teniszversenyek első körében kiesett. Farkas attól a holland versenyzőtől kapott ki (3:6, 4:6) a 64 fős egyéni mezőnyben, aki a végjátékban egészen az ezüstéremig jutott. Az asztalitenisz-csarnokban *Zborai Gyula* (TT9-10) francia ellenfelétől (2:3), míg *Bereczki Dezső* nigériai ellenfelétől (1:3) kapott ki a csoportkör első mérkőzésén.[241] A játékok harmadik versenynapján nélkülözni kellett a magyar érmeket.

A negyedik versenynapon az asztaliteniszezők közül *Csonka András* (TT-8) utolsó csoportmérkőzésén ugyan legyőzte (3:1) lengyel ellenfelét, de nem volt elegendő a csoportkörből való továbbjutáshoz. *Bereczki Dezső* 3:1 arányban verte az ellenfelét, és a csoportban történt körbeverés eredményeképpen Bereczki (TT9-10) a 16-os táblán folytathatta a versenyt, ahol erőnyerőként került a legjobb nyolc közé. Sajnos ott nem tudta legyőzni holland (0:3) ellenfelét, és így nem jutott tovább. *Zborai Gyula* (TT9–10) a második mérkőzését is elvesztette, és így nem jutott tovább a csoportkörből. Fontos megjegyezni, hogy Pekingben a 9–10-es sérültségi kategóriák versenyzőit összevonták, így a 30 fős mezőnyt 10 csoportba osztották, és azok, akik eredendően a 9. sérültségi versenykategóriába voltak sorolva, bizony hátrányból rajtoltak. Az uszoda délelőtti előfutamaiban a 200 gyorson *Engelhardt Katalin* és *Zábó Diána* (S5), a 100 méteres mellúszásban *Becsey János* (SB7) és a 100 méteres hátúszásban *Illés Fanni* (SB5) nem jutott az esti fináléba. A magyar teniszpáros aznapi mérkőzését esőszünet miatt elhalasztották. *Pegán Zoltán* vitorlás második és harmadik futamában egyaránt a 14. helyen végzett. *Serényi Tibor,* aki 1988-ban már úszóként volt paralimpikon, ezúttal hajóba ült az evezőspályán. A paralimpia és a magyar paralimpiai sportokban is új sportágban debütált *Serényi Tibor* (AM1x), aki az előfutamában az 5. helyet szerezte meg, és így a reményfutamban folytathatta a versenyzést.[242]

Az ötödik versenynapon az Athénban még újonc, meglepetés-bocciabronzpáros először a brazil (2:6), majd a szlovák párostól (4:5) kapott ki, ami azt jelentette, hogy a hátralévő, spanyolok elleni mérkőzéstől függetlenül nem juthattak már tovább a csoportküzdelmekből. A sportlövészet 25 méteres pisztolyszámában *Gurisatti Gyula* (SH1) a selejtezőben elért 551 körrel nem jutott a döntőbe, így az összetett, 27 fős mezőnyben a 19. helyen végzett. A kerekesszékes teniszezők páros versenyeinek magyar résztvevői, a *Farkas–Prohászka* kettős az első fordulóban a 16 közé jutásért vívott mérkőzésen (2:6, 2:6) kikapott spanyol ellenfelétől, és ezzel számukra befejeződött a játékokon való részvétel. Az evezőpályán *Serényi Tibor* (AMx1) a reményfutamban a 4. helyet szerezte meg, amely a B-fináléba kerüléshez volt elegendő. Az uszoda délelőtti előfutamaiban az újonc, 17 éves *Baka Dorottyának* (S7) az 50 méteres hátúszásban a kilencedik helyet sikerült megszereznie, ami nem volt elegendő a döntőbe kerüléshez. A másik magyar induló, *Kovács Ervin* a negyedik legjobb idővel jutott be az esti fináléba, ahol egyéni legjobbját túlszárnyalva 4. helyen végzett.[243] *Serényi Tibor* (AMx1) a B-döntőben evezett a játékok ötödik versenynapján, ahol a 4. lett, így az összesített ranglista 10. helyén végzett. *Pegán Zoltán* a hajóosztályban a nap egyetlen futamán a 15. helyet szerezte meg. A *Béres–Gyurkota* magyar bocciapáros a harmadik csoportmérkőzésén a spanyoloktól is (4:6) kikapott, és nem jutottak a legjobbak közé.

241 Mihályi András: Újabb magyar érmek. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 9. | *MTI,* 2008. szeptember 8. | www.paralympic.org/results/historical
242 Mihályi András: Ötödik helyezések keddje Pekingben. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 10. | *MTI,* 2008. szeptember 9. | www.paralympic.org/results/historical
243 Mihályi András: Érem helyett álom. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 11. | *MTI,* 2008. szeptember 10. | www.paralympic.org/results/historical

A hatodik napon az uszoda délelőtti előfutamából *Sors Tamás* (SM9) és *Kovács Ervin* (SM5) továbbjutott az esti fináléba, ahol mindketten sérültségi kategóriájuk versenyén a negyedik helyen végeztek, míg *Csuri Ferenc* (SM8) a 200 méteres vegyes úszásban nem jutott a döntő nyolcas mezőnyébe.[244] A vitorlás *Pegán Zoltán* a 2,4 MR hajóosztályban versenyzett. Az első futamban az addigi legjobb helyezésével a 8. helyen ért célba. A második futamban a 10. helyen végzett, amivel az utolsó versenynap előtt feljött a 10. helyre. A sportlövők versenyében az 50 méteres pisztolyszámot rendezték, amelyben *Gurisatti Gyula* volt érdekelt, aki 510 körös teljesítménnyel a 21. helyen végzett.

A hetedik versenynapon a „*Vizeskockában*" újabb két magyar érem született. *Sors Tamás* (S9) a 400 méteres gyorsúszásban a harmadik helyen (4.26.21) jutott a döntőbe, ahol javított a délelőtti időeredményén (4.20.26), és a dobogó harmadik fokára állhatott fel, ezzel megszerezte a harmadik paralimpiai érmét. A 100 méteres női mellúszásban két magyar érdekeltséggel rendezték a döntőt. *Ráczkó Gitta* ötödikként, míg *Illés Fanni* a magyar csapat legfiatalabb versenyzője, paralimpiai újonc, nyolcadikként jutott az esti finálába. *Ráczkó Gitta* (SB5) délelőtti időeredményét megjavítva szerezte meg a versenyszám 3 dobogós helyezését. *Illés Fanni* (SB5) számára már a döntőbe kerülés és a 8. hely megszerzése is sikernek és biztató jövőnek számított. *Kovács Ervin* is döntőbe jutott a 100 méteres mellúszásban, ahol megjavítva délelőtti időeredményét ismét a 4. helyen végzett. *Kovács Ervinnek,* a korábbi paralimpiai játékok ezüst- (2004) és bronzérmes (2000) versenyzőjének Pekingben négy 4. hely jutott.[245]

A nyolcadik versenynapon befejeződött a vitorlások versenye, ahol a nap első futamában a 11., a második futamban a 14. helyen végzett *Pegán Zoltán* a 2,4 MR hajóosztályban. A tíz futamból a legjobb nyolc eredményt értékelték, Pegán az összesítésben a 14. helyen végzett. Az uszodában nem születtek olyan eredmények, amelyek az esti finálába vezettek volna. *Bencsúra Zoltán* (S6) paralimpiai újoncként, szabadkártyával jutott ki Pekingbe, és csak az 50 méteres pillangóúszásba nevezték. Élete legjobb idejével a második előfutamban az 5. helyet szerezte meg, ami összetettben a 9. helyet jelentette számára. Az 50 méteres pillangóúszásban rajtoló *Ráczkó Gitta* (S7) szintén nem jutott a legjobbak esti versengésébe.[246]

A kerekesszékes vívók a játékok nyolcadik versenynapján a bocciások versenyhelyszínén kezdték meg az éremgyűjtést. *Szekeres Pál* szeretett fegyvernemével, a tőrvívással kezdett. A harmadik selejtezőcsoportba osztották, ahol 3 győzelemmel és 2 vereséggel a 3. helyen végzett. A csoporthelyezésnek megfelelően sorolták a tizenhatos táblára, ahol először a legjobb nyolc közé kerülésért japán ellenfelét 15:6-ra verte. A legjobb négy közé kerülésért sikerült visszavágnia hongkongi ellenfelének (15:11) a csoportmérkőzésen elszenvedett vereségért. A döntőbe kerülésért a későbbi paralimpiai bajnok kínai versenyzővel került össze, akitől kikapott (4:15), és ismét a bronzéremért mehetett csatába. A harmadik helyért rendezett mérkőzést megnyerte (15:10) az ukrán Andrij Komar ellen. „*Nagyon örülök a bronzéremnek*" – nyilatkozta Szekeres az MTI munkatársának. „*Vártam a kínai elleni mecscset, de ma jobb volt nálam, ezért csak gratulálni tudok neki, teljesen megérdemelten győzött le. A harmadik helyért küzdenem, kaparnom kellett minden találatért, nem ez a stílusom, de erre kényszerültem. Jobban szeretem a látványos, szép asszókat, a bronzmeccs nem ilyen volt. Ellenfelem sokáig vezetett, a végére azonban megroppant, a hajrát egyértelműen én uraltam.*"

A tőrözők női mezőnyében *Dani Gyöngyi* és *Pálfi Judit* is megkezdte a versenyzést. *Dani Gyöngyi* (B) a csoportkörben 4 győzelmet és mindössze 1 vereséget gyűjtött össze, és azt is a későbbi ezüstérmestől. Dani így kedvező feltételekkel jutott a tizenhatos táblára, ahonnan előnyerőként egyenesen a nyolc közé került. A legjobbak közé kerülésért vívott mérkőzésen thaiföldi ellenfelétől kikapott (8:15). *Pálfi Judit* (B), az egyenes kieséses szakaszban, a középdöntőben búcsúzott úgy, hogy a csoportkört 2 győzelemmel és

244 Mihályi András: Két negyedik hely az ötödik napon. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 12. | *MTI,* 2008. szeptember 11. www.edzesonline.hu/hir/// | www.paralympic.org/results/historical

245 Mihályi András: Az uszoda most is a mi otthonunk. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 13. | *MTI,* 2008. szeptember 12. | www.edzesonline.hu/hir// | www.paralympic.org/results/historical

246 Mihályi András: Tényleg fontos a részvétel. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 14. | *MTI,* 2008. szeptember 13. | www.paralympic.org/results/historical

3 vereséggel zárta, ahol a hongkongi ellenfele (4:15) búcsúztatta.

A férfi és női (A-kategóriás) versenyzők a párbajtőr csoportmérkőzéseivel kezdték a hetedik versenynapot. *Horváth Gábor* öt vereséget követően nem juthatott tovább. *Juhász Verát* 4 győzelemmel és 1 vereséggel erőnyerőként egyenesen a nyolc közé sorolták. *Krajnyák Zsuzsanna* (A) csoportjában 3 győzelmet és 2 vereséget gyűjtött össze, és ezzel a másnapi középdöntőbe került. (Meg kell említeni, hogy a fellelt dokumentumok alapján úgy történtek az események, hogy a csoportküzdelmeket követően a középdöntőt, az elődöntőt, valamint a helyosztót és a döntőt csak a következő napon bonyolították le, ami a kerekesszékes vívásban nem volt megszokott.) Az uszodában még magyar érdekeltséggel zajlottak a versenyek. A 17 éves *Sors Tamás* (S9) az 50 méteres gyorsúszás 24 fős mezőnyének a harmadik előfutamából jutott a döntőbe, ahol megjavítva délelőtti idejét, az 5. helyen végzett. *Becsey János* (S7) az 50 méter gyorsúszásban a 7. helyet tudta megszerezni. *Engelhardt Katalin* (S5) szintén az 50 méteres gyorsúszásban jutott döntőbe, ahol a 8. helyen végzett. A nap folyamán *Vereczkei Zsolt* szintén az 50 méteres gyorsúszásban állt rajthoz a délelőtti selejtezőn, de nem jutott az esti finálába.

A nyolcadik versenynapon az asztalitenisz-csapatmérkőzésekhez a magyarokat erőnyerőként csatlakoztatták. A *Zborai Gyula, Bereczki Dezső* és *Csonka András* összetételű csapat a legjobb nyolc között a franciáktól (1:3) elszenvedett vereséget követően nem jutott tovább, és ezzel számukra is befejeződtek a játékok.[247]

Kranyák Zsuzsanna és *Juhász Veronika* a kilencedik versenynapon a középdöntőben folytatták a párbajtőrvívást. Krajnyák a legjobb európaiként a negyedik helyen végzett kerekesszékes párbajtőrvívásban. A magyar vívó a főtáblán a négy közé jutásért 15:5-re verte ukrán riválisát, az elődöntőben azonban 10:15-re kikapott kínai ellenfelétől. A bronzmeccsen a hongkongi Fan következett, aki drámai csatában múlta felül Krajnyákot. Fan 0:5-re, 1:8-ra is vezetett, innen 8:9-re zárkózott fel Krajnyák, aki később 9:12-ről alakította az asszót 12:12-re. A találkozó végül 14:13-as hongkongi vezetésnél egy együttes találattal, 14:15-tel ért véget. „*Nem tudom, mit mondjak* – mondta a mérkőzés után Krajnyák. – *Belülről nem éreztem tragikusnak a helyzetem, végig hittem a győzelemben. Mindig is utáltam az együttes találatokat, az a véleményem, hogy a tiszta, egylámpás találat az igazi. Sajnálom, hogy nem lett meg a bronz, de összességében elégedett vagyok a teljesítményemmel.*" A másik magyar induló, az újonc *Juhász Veronika* a negyeddöntőben a későbbi bronzérmes Fantól kapott ki 12:15-re.[248]

A kilencedik versenynapon magyar érdekeltségű sportág, a vívás mellett már csak az erőemelés volt. *Sas Sándor* (100 kg) Eb-helyezései (2005, 2007) alapján jobb eredményre számítottak. 195 kg-os teljesítménye csak a 7. helyre volt elegendő. A női tőrvívásban *Krajnyák Zsuzsanna* és *Juhász Veronika* voltak érdekeltek. Juhász Veronika (A) csoportkörében egyetlenegy mérkőzést sem nyert, így nem juthatott a főtáblára, míg *Krajnyák Zsuzsanna* (A) 2 győzelem mellett 3 vereséget gyűjtött össze, de még így is táblára került, ahol hongkongi ellenfelétől az egyenes kieséses szakaszban vereséget szenvedett (1:15), és kiesett a versenyből. A párbajtőrviadalon *Dani Gyöngyi* (B) 2 győzelemmel és 3 vereséggel jutott a legjobb nyolc közé, ahol viszont nagy csatában (12:15) kínai versenyző búcsúztatta. *Pálfi Judit* (B) 1 győzelemmel és 4 vereséggel a tizenhatos, egyenes kieséses táblára került, ahol olasz ellenfelét legyőzte (15:9). A négy közé kerüléshez thaiföldi ellenfelét kellett volna legyőznie, ami nem sikerült (4:15).[249]

Az utolsó versenynapon már csak három magyar sportoló volt érdekelt a versenyeken. *Szávai Csaba* (+100) erőemelő mind a három kísérletét 207,5 kg-ra tetette, de a versenybírók nem fogadták el a gyakorlatát – mindhárom alkalommal 1:2 arányban –, pedig az a hír járta, hogy otthon már 230 kg-ot is kinyomott. A férfiak a kardvívással zárták a paralimpiai játékokat. *Mató Gyul*a (A) a csoportmérkőzéseken 2 győzelemmel és 3 vereséggel került az egyenes kieséses főtáblára,

247 Mihályi András: Vasárnapi vívóbronz. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 15. | *MTI,* 2008. szeptember 14. | www.paralympic.org/results/historical

248 Mihályi András: Magyarverő honkongi. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 16. | *MTI,* 2008. szeptember 15. | www.edzesonline.hu/hir// | www.paralympic.org/results/historical

249 Mihályi András: Oscar-díjas futás. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 17. | *MTI,* 2008. szeptember 16. | www.edzesonline.hu/hir, | www.paralympic.org/results/historical

ahol a nyolc közé jutásért lengyel ellenfelétől (12:15) kikapott. A másik magyar induló, *Szekeres Pál,* Atlanta (1996) bajnoka volt, aki a csoportkörben 2 győzelemmel és 3 vereséggel a főtábla számára kedvezőtlen és nehezebb pozíciójába került. A legjobb nyolc közé kerülésért alulmaradt hongkongi vetélytársával szemben (12:15), és kiesett a további küzdelmekből. A magyar csapat számára befejeződött a szereplés.

A játékok záróünnepségével a XIII. Paralimpiai Játékok is befejeződtek. A Madárfészek-stadion telt házas (90 ezres) nézőközönség előtt, a háromórás ünnepély elején a csapatok nem országonként, hanem egyszerre vonultak be. Ezt követően az országok zászlói érkeztek meg. A magyar zászlót *Sors Tamás,* az egyetlen magyar aranyérem és két bronzérem tulajdonosa hozta. A záróünnepségen Sir Philip Craven, az IPC elnöke beszédében minden idők legjobb paralimpiájának nevezte a pekingi játékokat. A magyarok összesen egy arany- és öt bronzérmet nyertek, ezzel a 49. helyen végeztek az éremtáblázaton. Az élen Kína zárt (88 arany, 68 ezüst, 52 bronz), megelőzve Nagy-Britanniát (42, 29, 31) és az Egyesült Államokat (36, 35, 28).[250]

Gömöri Zsolt, a Magyar Paralimpiai Bizottság elnöke szerint a magyar csapatban benne volt a tizenegy érem megszerzésének lehetősége a pekingi játékokon. „*Tizenegy érmet vártam és ez benne is volt a csapatban* – mondta a sportvezető az MTI-nek. – *Voltak balszerencsés versenyzőink, akadt, aki viszont a szerencsének is köszönhette jobb eredményét, nincs értelme erről az oldalról értékelni a történteket. A szakmai szempontokat kell nagyon alaposan elemezni, ezt minden sportági szakszövetség, illetve az MPB is megteszi, és ez alapján lehet reális véleményt megfogalmazni a csapat szerepléséről. Azt látni kell, hogy a riválisaink négy éve folyamatosan készültek Pekingre, nálunk ehhez idén júniustól voltak adottak a feltételek. Kampányszerűen készültünk, komoly*

Paralimpiai érmesek 2008.-évi tablója

250 Mihályi András: Zéró a zárónapon. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 18. | *MTI,* 2008. szeptember 17. | www.edzesonline.hu/hir | www.paralympic.org/results/historical

eredményekhez, ahhoz, hogy ne csak 33-an, hanem esetleg 50-en szerezzenek kvótát, folyamatosan szükség van azokra a körülményekre, amelyek nekünk két hónapig álltak rendelkezésünkre."[251]

Szalmás Péter fotói, valamint a Magyar Televízió által készített film is jól szemlélteti a pekingi játékokat, jól mutatja a magyar sportolók szereplését.

PEKING – 2008 (I–VIII. HELY) MAGYAR EREDMÉNYEI

NÉV I-VIII. helyezések	KATEGÓRIA	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Összes	VII. hely	VIII. hely
Becsey János (úszás)	S7								50 m-es gyors-úszás	100 m-es gyorsúszás
Csuri Ferenc (úszás)	S8								100 m-es pillangó-úszás	
Dani Gyöngyi (vívás)	B					tőrvívás (egyéni)	párbajtőrvívás (egyéni)	3		
Engelhardt Katalin (úszás)	S5/SB4								100 m-es mell-úszás	50 m-es gyorsúszás
Illés Fanni (úszás)	SB5/ SM7									100 m-es mellúszás
Juhász Veronika (vívás)	A					tőrvívás (egyéni)		2		
Kovács Ervin (úszás)	S5/ SM5				50 m-es pillangóúszás, 50 m-es hátúszás, 100 m-es mellúszás, 200 m-es vegyes úszás			12		
Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	A				pátbajtőr (egyéni)		tőrvívás (egyéni)	4		
Pálfi Judit (vívás)	B								tőrvivás-(egyéni)	párbajtőrví-vás (egyéni)
Papp Gábor (dzsúdó)	100 kg					dzsúdó (egyéni)		2		
Ráczkó Gitta (úszás)	SB5/ SM7			100 m-es mellúszás				4		200 m-es vegyes úszás
Sas Sándor (erőemelés)	100 kg								erőeme-lés	
Sors Tamás (úszás)	S9/ SM9	100 m-es pillangó-úszás		100 m-es gyorsúszás, 400 m-es gyorsúszás	200 m-es vegyes úszás	50 m-es gyors-úszás		20		
Szabó Nikolett (dzsúdó)	70 kg					dzsúdó		2		
Szekeres Pál (vívás)	B			törvívás (egyéni)				4		
Vereczkei Zsolt (úszás)	S5			50 m-es hátúszás				4		
Zámbó Diána (úszás)	S5						50 m-es hátúszás	1		
Érmek száma és helyezések		**1**	**0**	**5**	**6**	**5**	**3**		**5**	**5**
Paralimpiai pontok		**7**	**0**	**20**	**18**	**10**	**3**	**59**		

Összeállította IPC-adatok alapján Nádas Pál (2017)

251 *MTI,* 2008. szeptember 17. | www.telesport.hu, | www.edzesonline.hu/hir

Bernau Péter: Peking emléktöredékek

Tökéletes szervezés, hihetetlen magyar balszerencse-sorozat, röviden így lehet összefoglalni a 2008-as pekingi nyári paralimpia eseményeit. A játékok igazi áttörést hozott a paralimpiák történetében, hiszen első alkalommal fordult elő, hogy összesen több mint egymillióan látták a helyszínen a versenyeket. Kicsit árnyalja a képet, hogy a lelátó üres helyeit civilbe öltözött katonákkal töltötték meg, akik a nap végén szabályosan, kettes sorokba rendeződve hagyták el a sportlétesítményeket, hogy másnap ismét „végigszurkolják" a napot. A rendezés hibátlan volt, a szervezők tökéletes munkát végeztek, igaz, mindez kicsit gépiesen is hatott. A sajtóközpontban, ha egy újságíró leejtett valamit a földre, mire lehajolt, hogy fölvegye, egy figyelmes rendező már megelőzte. A média munkatársait a helyszínek között szállító buszok percre pontosan indultak és érkeztek az első és az utolsó napon is, ahogy a versenyek programjában is elképzelhetetlen volt a csúszás.

Magyar szempontból tökéletesen kezdődött a paralimpia, hiszen első este a 17 éves Sors Tamás világcsúccsal megnyerte a 100 m pillangó döntőjét (sőt már a délelőtti előfutamból is világrekorddal jutott be a fináléba). A fiatal úszóról a játékok előtt annyit lehetett tudni, hogy fantasztikus tehetség, hiszen világcsúcstartóként érkezett a kínai fővárosba, abban azonban a szakemberek sem voltak biztosak, mennyire bírja majd feldolgozni a paralimpia hangulatát és a rá nehezedő nyomást. Mert az igaz, senki sem mondta ki, hogy ilyen fiatalon, élete első paralimpiáján kötelező aranyat nyernie, mégis tőle remélte a magyar sportvezetés a jó kezdést, ami megadja az alaphangot a folytatáshoz. Az ifjú tehetség nem csupán bejutott a finálékba, hanem további két bronzzal (100 és 400 m gyors) a magyar küldöttség legeredményesebb tagja volt. Pekingben ugyanabban a hotelben lakott a paralimpiai bizottság vezetése és a játékokról tudósító magyar újságírócsapat, ezért az első aranyérem örömére Gömöri Zsolt, a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) elnöke meghívta egy koccintásra a médiamunkásokat, és kifejezte reményét, hogy még több aranyérem után lesz lehetőség együtt ünnepelni. Ez a remény sajnos nem vált valóra, mert a jó kezdést hihetetlen balszerencse-sorozat követte a folytatásban. A dzsúdósok mintha el lettek volna átkozva ezen a paralimpián, mindhárom sportolónk rendkívül balszerencsés volt: Szabó Nikolett (70 kg) a 2004-es athéni játékok bronzérmeseként, világ- és Európa-bajnokként egyértelműen esélyes volt a dobogós hely megszerzésére. A játékokon azonban Achilles-ínsérüléssel szerepelt. Bár a magyar csapat próbálta titkolni ezt a sérülést, a riválisok tudtak róla, és minden ellenfél igyekezett Szabó Nikolett sérült lábát támadni. Sportolónknak a végén már olyan pokoli fájdalmai voltak, hogy alig tudott lépni, így is megszerezte az ötödik helyet.

Vincze Gábor (81 kg) első mérkőzésén olyan ellenféllel találkozott, aki nemcsak látás-, hanem hallássérült is volt, ezért a mérkőzésvezetőnek nem volt elég hangos szóval megállítani a küzdelmet, hanem a vezényszó kimondásával egy időben rá is kellett tennie a kezét a rivális vállára. Az egyik akciónál a tatami szélén a mérkőzésvezető megállította a küzdelmet, Vincze Gábor megállt, az ellenfél azonban nem, mert nem értek hozzá, a vezényszót pedig nem hallotta, és óriási lendülettel rálökte versenyzőnket az eredményjelző tábla sarkára. A magyar dzsúdóst először ápolni kellett, majd leküzdve a fájdalmat, folytatta a mérkőzést, de vereséget szenvedett, és csípősérüléssel folytatva a versenyt, a vigaszágon is kikapott, így helyezetlenül zárt. Papp Gábor (plusz 100 kg) fantasztikusan kezdett, két magabiztos győzelemmel jutott be az elődöntőbe, ahol egy kínai dzsúdóssal találkozott, akit ötezer hazai néző buzdított. Ennek ellenére Papp Gábor végig vezetett, már csak hét másodperc volt hátra, amikor az ázsiai sportoló eldobta versenyzőnket és ipponnal nyert. A rendkívül fájó vereség annyira megviselte a magyar sportolót – akinek az utolsó dobásnál meghúzódott a térdszalagja –, hogy a bronzmérkőzésen is iponnal szenvedett vereséget, így ötödik lett. A vívók is nagy reményekkel érkeztek a paralimpiára, végül egyedül a csapat legrutinosabb tagjának, Szekeres Pálnak sikerült 43 évesen tőrben megszerezni a bronzérmet, ami óriási bravúr volt, hiszen 10-15 évvel fiatalabb ellenfeleket győzött le.

Szekeres Pál bronzérmével kiemelten foglalkozott a China Daily című napilap is. Sportolónk a vele készített interjúban elmondta, hogy mivel ellenfelei sokkal fiatalabbak nála, ezért sem gyorsaságban, sem erőben nem tudja fölvenni velük a versenyt, sikereit kitartásának, elszántságának és rutinjának köszönheti. A háromszoros paralimpiai arany- és bronzérmes (illetve olimpián – 1998 – is van egy bronzérme) a cikk végén elmondta, hogy 1991-es közlekedési balesete után a németországi kórházban, ahol ápolták, ismerkedett meg a kerekesszékes vívással a német válogatottat irányító magyar vívóedző segítségével. Többi világklasszis vívónk Pekingben érem nélkül maradt, Krajnyák Zsuzsanna párbajtőrben a harmadik helyért óriási csatában szenvedett 15:14-es vereséget, a végén egy együttes találattal. Az úszás mellett a másik magyar sikersportág a vívás, a vártnál gyengébb eredmények nem maradtak következmények nélkül, a válogatott szakvezetője, Beliczay Sándor a játékok ideje alatt bejelentette lemondását. *„A nők szereplése egyértelmű csalódás és a hozzáállásuk sem volt megfelelő* – indokolta döntését a szakember. – *Nem látom a kiutat, nincs utánpótlás, az élversenyzőinknek Magyarországon nincsenek vetélytársai."* A magyar csapat egy arany- és öt bronzéremmel az éremtáblázaton, a 49. helyen végzett.

A pekingi szereplésről 56 oldalas szakmai elemzést készített az MPB – ebben szerepelnek többek között a sportágak szakágvezetői által készített írásos anyagok is. *„A magyar csapat részére öt önkéntes segítőt biztosítottak a házigazdák, egyikük tökéletesen beszélt magyarul, a többiek kiváló műszaki ismereteikkel rengeteget segítettek a kisebb-nagyobb problémák megoldásában."* Egyedül az úszók eredményei nem okoztak csalódást, az ő beszámolójuk az alábbi összegzéssel zárult: *„Az egyetlen sportág, amely a felkészülés nehézségei ellenére teljesítette a célkitűzéseket. A sportolók és egyesületeik a versenyeztetésben és a nemzetközi edzőtáborozásokban jelentős költséget vállaltak fel. A paralimpiai kvóták száma meghatározóan a négyévenként megrendezésre kerülő vb részvételétől függ. Más sportágakhoz hasonlóan a műhelytámogatás megszűnése az egyesületi munkát nehezíti. A hazai versenyrendszert fejleszteni kell az utánpótlás érdekében."* A másik hagyományosan sikersportág, a kerekesszékes vívás esetében az alábbi következtetéseket vonták le: *„A szakmai beszámoló alapján a felkészüléshez minden tárgyi feltétel biztosítva volt. A sportág az elvárásokat nem tudta teljesíteni. Ez elsősorban a női tőrözőkre vonatkozik. A kudarc oka között szerepel, hogy kevés a nemzetközi (ázsiai vívókkal) szintű megmérettetés. A hazai versenyrendszer hiányzik, ami a válogatási lehetőséget is korlátozza. A sportolók – néhány kivétellel – nem rendelkeznek megfelelő mentális felkészültséggel. A szakemberek között feszültség volt jellemző a felkészülés során. Az egyesületek a műhelytámogatás megvonásával nehéz helyzetbe kerültek."* A dzsúdósoknál a balszerencsés sérülések és a megfelelő orvosi háttér hiánya volt a magyarázat a vártnál gyengébb szereplésre, illetve burkoltan utalás található arra is, ami egyértelmű volt a helyszínen, hogy a hazai sportolók nagyon komoly támogatást kaptak a nézők mellett a mérkőzésvezetőktől is: *„Várakozásainkhoz képest a cselgáncsozók gyengén szerepeltek. Az év közbeni sportsérülések is rányomták bélyegüket a felkészülésre. A versenyt megelőzően, szeptember 2-án Papp Gábort klasszifikációra hívták, ahol új besorolást kapott, B3 kategóriából B2-be került. Utolsó meccsén heroikus küzdelmet folytatott azok után, hogy korábban lesérült. Ezen a versenyen is felmerült a kérdés, hogy a helyi versenyzők érdekei fontosabbak voltak-e mint a fair play."* Nagyon fontosak a diplomáciai kapcsolatok, természetesen ez sem maradt ki a pekingi játékok elemzéséből: *„Az MPB több alkalommal jelezte az állami vezetésnek, hogy meghívja képviselőit a pekingi paralimpiára. Számos megkeresés után, végül az utolsó pillanatokban döntöttek arról, hogy az Önkormányzati Minisztérium két államtitkára, Jauernik István és dr. Virág Rudolf képviseli az állami vezetést a játékokon. Az MPB fontosnak tartotta, hogy a politikai vezetés tisztában legyen a paralimpia sajátosságaival, és a későbbiekben értékén kezeljék a mozgalmat. Az állami vezetés jelenléte igen hasznosnak bizonyult, remélhetőleg a kapcsolatok a jövőben szorosabbá válnak. Az MPB meghívására, a Magyar Olimpiai Bizottság főtitkára, dr. Kamuti Jenő kiutazott Pekingbe, és mint a Nemzetközi Fair Play Bizottság elnöke érmet adott át a vívóversenyeken. A pekingi magyar nagykövetség részéről Kusai Sándor nagykövet úr és munkatársai folyamatos közreműködésükről és segítségükről biztosították a magyar csapatot, tiszteletükre fogadást szerveztek. A londoni olimpiát és paralimpiát szervező bizottság ünnepélyes keretek között ismertette*

Sors Tamás a dobogó legfelső fokán

programját, valamint Gömöri Zsolt elnök úr meghívót vett át a felkészítő edzőtáborokban való részvételre. A Kínai Nemzeti Rádió szintén fogadást rendezett a kínai sportolók tiszteletére, amire meghívták Magyarország, Ausztrália és Írország képviselőit is. Hazánkat a csapatvezető, Vincze Gábor és Zámbó Diána képviselte." Végül néhány gondolat Gömöri Zsolt, az MPB elnökének elemzéséből a pekingi szereplésről: *„Tizenegy érem volt elvárható a delegációtól, ezzel szemben egy arany- és öt bronzérmet sikerült szerezni. Az úszókon kívül semelyik sportág nem tudta teljesíteni az elvárásokat. Az éremtáblázaton elért negyvenkilencedik hely szerint az első harmad végén vagyunk a nemzetek versenyében, amit nem értékelhetünk sikernek. Észre kell venni, hogy a nemzetközi mezőny professzionalizálódott, a mi felkészülési lehetőségeink pedig egyre inkább elmaradnak attól a szinttől, ami az igazán nagy sikerekhez szükséges. Ez nem csak pénz kérdése. Most már tizenegy éves a Magyar Paralimpiai Bizottság. Köztestület lett, és a hazai sportéletben sajátos helyet foglal el. Azt, hogy itt versenysportról van szó, még hangsúlyoznunk kell. A hazai versenyrendszertől kezdve a felkészülési metóduson át sorolhatnám az olyan feltételeket, amelyeket meg kell teremteni. A rendszert kell építenünk úgy, hogy a rendkívül szűkös anyagi lehetőségeinket a leghatékonyabban, célirányosan tudjuk felhasználni. A paralimpiát követően folyamatosan kell a szakmai munkát végezni. Paralimpiai műhelyek, egyesületek nehéz helyzetben vannak. Egyelőre kevés az integrált sportági szakszövetségek száma (7). A teljes integrációhoz a feltételek még nem adottak. Paralimpiai centrumokat, műhelyeket kell kialakítani, mint amilyen Pécsen az ANK vagy Budapesten az UTE, illetve a Törekvés. A nehéz körülmények között működő egyesületek nehezen vállalják fel plusz teherként a fogyatékkal élők sportügyét, ezt központilag kell segíteni. A szakmai háttér a sportegyesületeknél adva van, de a feltételek nem biztosítottak a fogyatékkal élők minőségi versenysportjához. Ebben az évben harminckilencmillió forint állami támogatást mint szakmai támogatást kaptunk. Ami a négyéves felkészülési ciklus tekintetében a legkevesebb volt, ami egyben azt is jelenti, hogy a hazai paralimpiai sportrendszer teljes vertikumára nem jutott 40 millió forint.*

A harminchárom, Pekingben szereplő versenyző felkészítésére egyenként nem jutott 1 millió forint. A felkészülés során felvállalt feladatok: a nemzetközi versenyeztetés, az edzőtáboroztatás, a sportfelszerelések beszerzése, a gyógyászati segédeszközök, az egészségügyi háttér biztosítása (masszőrök, sportpszichológus), a táplálék-kiegészítők, vitaminok, edzők, edzőpartnerek, technikai és adminisztratív segítség. A rendszer életben tartását és működtetését lelkes társadalmi munkásokkal tudjuk megoldani. Sok esetben az edzők is szociális szerepvállalásként végzik a tevékenységüket. A jutalmazási rendszer a gyenge teljesítmény ellenére is több mint a sportterület négyéves teljes költségvetése. A jutalmazás csak egyfajta kompenzáció a „szerencsések" részére. Az elismerés mindenképpen nagyvonalú, ugyanakkor az odavezető út rendkívül rögös."

A gazdasági és pénzügyi válság hatása Pekingtől Londonig

Még mielőtt belekezdenénk a 2007 és 2010 közötti időszak tárgyalásába, fontos megjegyezni, hogy gazdasági világválsággal és az azzal együtt járó politikai válsággal küszködő korszakhoz érkeztünk. Összeomlott a világpiac és gazdasági válságot idézett elő, amely jelentős negatív hatással volt hazánk működőképességére. A korszakot a pénzügyi megszorítások korszakának is nevezték.

Az eredményességi jutalmazás ügye a 2008. évi játékokat követően ismét előtérbe került. Felerősödött az olimpikonokéval azonos paralimpiai jutalmazás ellenzőinek és az irigykedőknek a hangja. A sajtóban több írás jelent meg ebben a témában, ahogyan azt 2004-ben Pásztory Dórával tették, 2008-ban Sors Tamás került a figyelem középpontjába. *„Jelenleg az itthoni népszerűségben fürdik Sors Tamás, aki világcsúccsal győzött a 100 méteres pillangóúszásban a pekingi paralimpián, sőt még további négy számban is maradandót alkotott, azaz sok dicsőséget szerzett Magyarországnak, amiért sok pénzt kap. Egyesek ezt mégis rossz szemmel nézik: többet keres a legjobb paralimpikon, mint a legjobb olimpikon. Sors Tamás hazatérése óta sokan firtatják, miért kap a pekingi paralimpia toronymagasan legjobb magyarja 68 millió forintot, többet, mint Cseh László, az olimpián legtöbbet kereső sportolónk, aki ráadásul szintén úszó, és aki három, Michael Phelps mögötti második helyével kasszírozott 54 milliót az államtól. Vele a szponzorok bőkezűen bántak, speciel sokkal bőkezűbben, mint Sorssal, akinek nincs is egyéni támogatója, sőt a Magyar Paralimpiai Bizottságon kívül semmilyen szponzora sincs. Mint azt edzője, Petrov Iván elmondta, egyik napról a másikra élnek. Ennek fényében még érdekesebb, mit gondol hősünk a nyereményére irigykedő megnyilvánulásokról: »Nem tudok rájuk mit mondani. Mi is ugyanazzal a céllal utazunk a játékokra, mint az épek, vagyis a legfontosabb versenyen szeretnénk a hazánkat képviselni és a legjobban szerepelni. Ugyanabban az uszodában. Nem véletlenül találták ki, hogy egyforma legyen a díjazás« – mondta immár élete legnagyobb élményére visszaemlékezve a még mindig csak 17. életévében járó pécsi ifjú, aki öt számban indult, mind az ötben döntős lett, és egyikben sem végzett az ötödik helynél hátrébb. A konkrét mérleg egy első, két harmadik, egy negyedik és egy ötödik helyezés. Ami így együtt érte azt a bizonyos 68 milliót a jó előre lefektetett tarifarendszerben, amely az integráció jegyében egységes jutalmazást jelentett épek és sérültek számára egyaránt, azaz nem tett különbséget aközött, hogy valaki az olimpián vagy a paralimpián szerez dicsőséget országának."*[252]

Az MPB elnöksége az elnök irányításával a 2004-ben kialakított szabályzó rendszert a saját és az elnökség értékítéletének megfelelően alakította át. A sportolók és edzőik jutalmazásánál a MOB-alapelveket követték, de a jutalmazható összeg felosztását jelentősen szélesítették. A 2004. évi, úgynevezett *túlnyeréses* szabályrendszerben csak az 1–6. helyezést elért sportolókat és edzőiket értékelték. A pekingi játékokat követően már az 1–8. helyezettek részesültek eredményességi jutalomban. Szabályzatba foglalták, *„… hogy az adminisztratív munkatárs (főtitkárok, szervezőbizottság) nem részesülhet magasabb jutalomban, mint a legeredményesebben szereplő versenyző jutalmazásának tíz százaléka. A sportág működésében közreműködő sportági szakágvezető nem részesülhet magasabb jutalomban, mint a sportágában legeredményesebben szereplő versenyző jutalmazásának tíz százaléka."* A szabályzatban konkretizálták a jutalmazottak körét is.[253] A jutalmazás kapcsán ismét kiéleződött a 2004. évi vita az asztaliteniszező 5–8. helyének kérdésében és az elnökség *„határozatának döntése értelmében az asztaliteniszezők igazolt pekingi eredménye V. helyen kerüljön elismerésre. Ettől eltérő minisztériumi döntéssel nem értettek egyet."*[254] A jutalmazással kapcsolatban felvetődött, ami annak előtte soha. *„Gömöri Zsolt saját jutalma kapcsán kérte az elnökségi tagok hozzászólását. Szekeres Pál véleménye, hogy a helyzet sokkal egyszerűbb volna, ha az elnök fizetéses pozícióban végezné tevékenységét. Addig viszont örök vita témája lesz ez a helyzet. Gömöri Zsolt elmondta, hogy ha az elnök is fizetésért*

252 *Nemzeti Sport* (2008): Sors Tamás itthon pihen, és már irigyei is hallattak magukról. | www.m.nemzetisport.hu/migralt_cikkek/2008.09.23
253 Határozat (2008): MPB-elnökség, 105/2008.09.23. sz., www.hparalimpia.hu-2016
254 Határozat (2008): MPB-elnökség, [115/2008.10.21. sz], www.hparalimpia.hu 2016.

dolgozna, az a működési költséget terhelné. Ez nagyon fontos szempont, mikor a jutalmazásról beszélünk, hogy ez nem csökkenti semmilyen módon az MPB lehetőségeit, forrásait."[255] Szekeres akkor felvetett javaslatát a 2012-es évet követően bevezették, és az elnök nem önkéntesként, hanem javadalmazásért dolgozhatott.

Az elnökség által elfogadott jutalmazási irányelvekről szóló határozatot a közgyűlés csak utólagosan (31/2008. 11. 29. sz.), egyetlen tartózkodás mellett fogadta el. A novemberi közgyűlésen a játékokat értékelő elnöki beszámolóban elhangzott, hogy milyen aránytalanságok vannak az állami támogatás felkészülésre és jutalmazásra fordított költségei között. *„A 4 éves sportszakmai célú támogatás 252 millió Ft volt, a pekingi jutalom 486 millió Ft volt. (…) Az elnökség tárgyalta, hogy ezen változtatni kell. Jelenlegi elnökként az a feladatom, hogy érvényesítsem, hogy a felkészülés legyen zökkenőmentes, az legyen nagyobb, mint a jutalom. Ha ez azzal jár, hogy a jutalom változik …"* – hangoztatta Gömöri Zsolt.[256] Egy másik dokumentumban sikertelennek nevezte a játékokat, miközben a sajtó nyilvánossága előtt harcolt a saját jutalmáért.

Megváltoztatták a paralimpiai érdemérem odaítélésének módját azzal, hogy az érdeméremmel már rendelkező közösség helyett az elnökség hozta meg a döntést azért, mert voltak olyan személyek az előterjesztettek között, akiket vélhetően nemkívánatosnak tartottak.

Új szabályzatot alkottak a külföldi és hazai kiküldetések finanszírozásáról, amelyet devizában, illetve forintban is rögztettek.[257] A paralimpiai reménység támogatásáról kialakított szabályzatot is megváltoztatták. Eltörölték belőle az életkori és a balesetet követő időkorlátot, helyette a korhatár-szabályozás nélküli részvételt jelölték meg. Ezzel a döntéssel nem az ifjú reménységeknek és a baleset utáni közvetlen rehabilitációt követő időszak sportágban történő részvételét ösztönözték, hanem új elemként a régi paralimpikonok, más vagy új sportágválasztásának kedveztek.[258] A változtatás egyetlen sportoló, paralimpikon érdekében történt, aki új sportágban próbálta ki magát.

A Magyar Lovas Szövetség tagfelvételi kérelmét befogadták, az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézettel (OORI) együttműködési szerződést kötöttek. A 2009. évi állami támogatás igénybejelentésének mértékét 140 millió Ft-ban jelölték meg, valamint a tisztújító közgyűlést is részletesen előkészítették. Hozzáláttak a 2008–2012. évi paralimpiai ciklus sportolói szerződéseinek előkészítéséhez.

Hajdu Brigitta[259] főtitkár munkaviszonyát 2008. decemberben közös megegyezéssel megszüntetik, és az MPB főtitkári állására új pályázatot írtak ki. A főtitkári álláshely betöltésére tizenöt pályamű érkezett, de egyiket sem találták megfelelőnek: *„…az elnökség a főtitkári pályázatot érvényesnek, de eredménytelennek találta (175/2008. 12. 10. sz.), a tisztség betöltésére meghívásos rendszerben került sor."* A titkárság feladatainak átszervezése kapcsán *Tóth Ildikó*, az MMS főtitkára 2009. januártól az MPB versenygazgatója lett. A főtitkári munkakört 2009. április végén még nem töltötték be, viszont részmunkaidővel Almási Krisztinát alkalmazták, aki előtte részt vett a magyarországi labdarúgó-Eb pályázatának előkészítő munkálataiban.[260] A kutatás során nem került elő olyan dokumentum, aminek alapján a pályáztatás mellett vagy azt nélkülözve történt-e kinevezés az MPB főtitkári munkakörére. Murár Veronikát, Tardos János javaslatára, 2009 szeptemberében három hónapos próbaidőben alkalmazzák – de nem főtitkári, hanem – adminisztrációs feladatok

255 Jegyzőkönyv (2008): MPB-elnökség, 2008. november 21., www.hparalimpia.hu

256 Beszámoló (2008): MPB-közgyűlés [29/2008.11.29. sz.], www.hparalimpia.hu

257 Határozat (2008): MPB-elnökség [99/2008.08.15. sz.], www.hparalimpia.hu

258 Jegyzőkönyv (2009): MPB-elnökség 2009.09.23., New York-palota, www.hparalimpia.hu

259 ***Hajdu Brigitta*** (Budapest 1976–) A gimnázium elvégzése után a Vendéglátó-ipari Főiskolán (1995–2001) a vendéglátó és szálloda szakon diplomázott. A főiskola utolsó évében másfél évet dolgozott az Amerikai Egyesült Államokban. A diploma megszerzését követően a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) főtitkári posztját (2002–2005) pályázat útján nyerte el. Munka mellett a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaság-tudományi Kar levelező tagozatát végezte el (2006). Diplomadolgozatában a Magyar Paralimpiai Bizottság szervezeti átalakulását dolgozta fel. Jelentős munkát végzett a paralimpiai sportolók és edzőik ösztöndíj- és műhelytámogatási rendszerének kidolgozásában. Gyermekének megszületése miatt kilépett a bizottságtól, majd ismét az MPB főtitkára lett (2006–2008). Jelenleg az MTA Energiatudományi Kutatóközpontban dolgozik. Főtitkárságának öt éve alatt két alkalommal kísért csapatot Európa-bjanokságra (2003 Párizs vívó-Eb, 2003 Assen atlétika-Eb), egy alkalommal világbajnokságra (2002 Argentina úszó-vb), kétszer volt a paralimpiai játékokon a magyar paralimpiai csapat vezetője (2004, 2008).

260 Jegyzőkönyv (2008): MPB-elnökségi, 2008. 11. 12.-12.10, www.hparalimpia.hu

ellátására. Dr. Kaiser János, az elnökség tagja a New York-palotában megtartott elnökségi ülésen (2009. 09. 23.) kért tájékoztatást a főtitkári szerepkörről. Gömöri Zsolt MPB-elnök, a jegyzőkönyv szerint, a következő magyarázatot adta a feltett kérdésre „… *az alapszabály valóban meghatározza a főtitkári státuszt, ezért az alapszabályt módosítani kell."* Az elnök, az elnöki munkarendjével kapcsolatos javaslatát a közgyűlés 2008. novemberben elfogadta. *„Az új munkarend szerint egy szakember a versenyszervezéssel foglalkozik, egy pénzügyi szakember a gazdasági kérdésekkel foglalkozik, a sportmunkatárs pedig adminisztrációs feladatokat lát el. Tamás Henriette részmunkaidőben a jogi feladatokat látja el, Elek János pedig szerteágazó, fontos feladatokat végez.*" Elnökként Gömöri Zsolt fogja össze a működést. *„A főtitkári tisztség ebben az esetben tehát nem indokolt, törvény pedig nem kötelezi az MPB-t a főtitkári feladatkör fenntartására. Összefoglalva tehát a főtitkári feladatokat specializáltuk, szétbontottuk, mert egy ember nem tudja ellátni ezt a bonyolult feladatkört."* [261] A fellelt dokumentumokból az is megállapítható, hogy az MPB éppen akkor érvényes alapszabályának a főtitkárra vonatkozó passzusát közel egy évig mellőzték. Főtitkárt nem alkalmaztak (2009), amelyet aztán a közgyűléssel novemberben utólagosan legalizáltak (21/2009. 11. 27. KGY. sz.). *„A közgyűlés egyhangúan úgy határozott, hogy a IV. fejezet 18. § 3.), 4.) és 6.) bekezdéseiben a »főtitkár« törlésre kerül, valamint a 18. § 4) pontnál bekerül, hogy az elnökség üléseire tanácskozási joggal meg kell hívni a gazdasági vezetőt, a versenyigazgatót, a könyvvizsgálót, valamint a Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetségnek képviselőjét. (…)* A közgyűlés szintén úgy határozott (24/2009. 11. 27. KGY. sz.), „…*hogy a 26. § 1.) bekezdése úgy változik meg, hogy az MPB-iroda munkáját az elnök irányítja és nem a főtitkár."* [262]

A fellelt elnökségi és közgyűlési dokumentumok áttanulmányozásából az is kiolvasható, hogy az elnökváltást követően a 2007 előtti belső civakodások, a döntéshozatal (hatalom) megszerzéséért folytatott szervezeten belüli csatározások nyugvópontra jutottak. Az MPB, az MMS és a MLS elnökei feltételezhetően sokkal jobb együttműködésben dolgoztak, mint annak előtte. Ugyanakkor Pancsa József, aki a 2007 előtti paktumban igen jelentős szerepet vállalt, mellőzöttként élte meg az új elnökváltást követő időszakot. Vélhetően sokkal többet remélt a változásoktól. Pancsa József lemondott az MPB-elnökségi tagságáról. A feszültség okáról Gömöri Zsolt az elnökséget így tájékoztatta. „… *hogy több olyan megnyilvánulása volt a Jóskának, aminek hatására ügyvédi levelet küldetett Pancsa Józsefnek, amelyben visszautasítja a vádaskodásait. Az elnökség elutasítja Pancsa József áskálódó viselkedését."* Az értelmi fogyatékosok sportszervezetével változatlanul konfliktussal terhes volt a kapcsolat, mivel az IPC akkor még mindig nem állította helyre a paralimpiai szereplés lehetőségét. Az MPB a sportszakmai kapcsolatokban nem lát együttműködési lehetőséget az értelmi fogyatékosok szövetségével, és minimálisra csökkenti a kapcsolódást az események területén. Az MPB egyik alapító szervezete (MÉS-MPSZ) nem kap helyet az MPB elnökségében. A két szervezet közötti kapcsolatok ellehetetlenülnek, és ezt követően hangzik el, hogy a *„A Parasport Szövetség semmilyen közösséget nem kíván vállalni az MPB-vel"*, és a FONESZ-en belül kívánta a helyzetét orvosolni.[263] Az MPB (2008. novemberi 29.) tisztújító közgyűlésén *Gömöri Zsoltot* elnöknek (34/2008. 11. 29. sz.), Szekeres Pált alelnöknek választották (36/2008. 11. 29. sz.). Megválasztották az új elnökségi tagokat *(dr. Égeni Attila, dr. Litavecz Anna, Kaposvári Zsolt, Keserű József, Tardos János, dr. Kokas Péter és dr. Kaiser János)* és a háromtagú felügyelőbizottságot is. Az új elnökségi tagok vezetésével bizottságokat hoztak létre. Szekeres Pál alelnököt operatív, dr. Égeni Attilát jogi és etikai, Tardos Jánost társadalmi kapcsolatok, Kaposvári Zsoltot marketing- és média-, dr. Litavecz Annát diák- és szabadidősport-, valamint reintegációs feladatok ellátásával bízták meg. Dr. Kokas Pétert az orvosi és doppingellenes, dr. Kaiser Jánost a sportolói, Keserű Józsefet az edzőbizottságok vezetésére kérték fel. Felvetődött az MPB-titkárság helyiségeinek bővítése is, „… *mert a jelenlegi munkateret teljesen belaktuk, mindenképpen szükséges*

261 Jegyzőkönyv (2009): MPB-elnökség, 2009. 09. 23., New York-palota, www.hparalimpia.hu
262 Jegyzőkönyv (2009): MPB-közgyűlés, 2006. november 27., www.hparalimpia.hu
263 Jegyzőkönyv (2008): MPB-elnökség, 2008. 11. 12., 12. 10., www.hparalimpia.hu

megoldást találni a nagyobb irodára vagy a plusz egy irodával való bővülésre …" – jelentette be már 2008 decemberében Gömöri Zsolt.[264]

Az elnökség asztaliteniszben *Aranyosi Pétert*, bocciában *Lénárt Györgyöt*, erőemelésben *Kenderes Gábort*, úszásban *dr. Sós Csabát*, ülőröplabdában *Göczi Istvánt*, dzsúdóban *Keserű Józsefet*, teniszben *István Lászlót*, lövészetben *Zakor Andreát*, evezésben *Fekete Istvánt*, vívásban *Kovács Ivánt*, a téli sportokban *Fábián Attilát*, a lovassportban *dr. Wagner Kingát* kérte fel és bízta meg az adott sportág szakmai vezetésére. Az atlétika, csörgőlabda, íjászat és vitorlázás sportágak esetében akkor nem neveztek ki szakmai vezetőket. A kommunikációs, médiamunkatársi feladatok ellátására pályázatot hirdettek, majd *Bernau Péterre* bízták. Jelentősen átdolgozták az addig működő Gerevich Aladár sportolói és edzői ösztöndíj szabályzatát. Az utánpótlás fejlesztése érdekében *Becsey János* megbízást kapott koordinátori feladatok ellátására. *Dr. Szabó Anitát* a sportorvosi feladatok ellátásával bízták meg.

Előtérbe kerültek azok a tervek, hogy – az addigi, hazánkban megrendezett nemzetközi versenyek megtartása mellett – új versenyeket, Európa-bajnokságot, világbajnokságot, konferenciákat, közgyűléseket hozzanak Magyarországra. Megkezdték a londoni paralimpiai játékokra történő felkészülés irányelveinek kidolgozását.

Jelentős változás kezdetét jelentette, hogy a minisztérium az MMS-MLS költségvetési összegeit a FONESZ helyett ismét az MPB-n keresztül biztosította. Gömöri Zsolt a rendkívüli elnökségi ülés keretében elmondta, „… *hogy a két szövetség (…) a költségvetésük teljes vertikumát az MPB-n keresztül kívánják megkapni. A döntésről a FONESZ is rendelkezik tudomással."* Jelentős stratégiai álláspontot alakítottak ki az állami pénzügyi források (működési, műhely-, nemzetközi versenyeztetés, ösztöndíjak stb.) növelése érdekében. A korábbról meglévő szponzori kapcsolatokat is megerősítették a K&H-val, a Brokernettel, a Coca-Colával, ugyanakkor a Vodafone Peking után kivonult az MPB támogatói köréből. Új támogatókat is hoztak, mint például a Skála Group céget.

A sportági válogatottak számára a nemzetközi és kvalifikációs versenyeztetést továbbra is biztosították, sőt az azokon való részvételi létszámot, valamint az eseményszámot igyekeztek növelni. Megkezdték a 2010. évi Vancouveri Téli Paralimpiai Játékokon való magyar részvétel szakmai, pénzügyi és logisztikai előkészítését.[265]

A magyar olimpiai mozgalomhoz való tartozás szándéka a rendszerváltás pillanatában és az MMS (1989) megalakulásával valósulhatott meg. Először Nádas Pál, majd Pancsa József MMS-elnökökként, Gömöri Zsolt pedig MPB-elnökként képviselhették a paralimpiai sportmozgalmat és a sportoló fogyatékosokat a MOB közgyűlésében. A 2012. évi sporttörvény a MOB-hoz való tartozást a többi sportoló fogyatékosokat tömörítő sérülésspecifikus szervezetével közösen, tagozati formában alakította ki.[266]

264 Jegyzőkönyv (2008): MPB-elnökség, 2008. 12. 10., www.hparalimpia.hu

265 Jegyzőkönyv (2009): MPB-elnökségi ülések (2009. 01. 14., 03. 04–05., 04. 22., 05. 15., 06. 29.) www.hparalimpia.hu

266 Alapvető változás állt be 2012. január 1-jétől a hazai sportéletben: az eddigi öt helyett egyetlen köztestület, a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) veszi át az irányító szerepet állami feladatokat ellátó civil szervezetként. A sporttörvény erről is rendelkező módosítását december 5-én fogadta el a parlament. Megszűnik az eddigiekben köztestületként működő Magyar Paralimpiai Bizottság, a Nemzeti Sportszövetség, a Nemzeti Szabadidősport Szövetség és a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége. Jelenlegi feladataikat a MOB veszi át úgy, hogy e területek a MOB szakmai tagozataiként tovább működnek, vezetőik pedig az olimpiai bizottság alelnökei lesznek. (www.mob.hu)

Az MPB alapító szervezeteinél kikényszerített fúziók a megszüntetésükhöz vezetett

„Ha nem változik a fogyatékossport támogatásának rendszere, akkor előfordulhat, hogy egyetlen magyar sportoló sem jut el a 2012-es londoni nyári paralimpiára – jelentette ki Gömöri Zsolt, a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) elnöke." (www.meosz.hu) Gömöri a MEOSZ honlapján elmondta, „… *hogy az MPB alapító tagszervezetei – a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS) és a Magyar Látássérültek Sportszövetsége (MLS) – elérték a működésképtelenség határát. A vezető úgy véli: ezért nagyon fontos lenne olyan szerkezeti és strukturális átalakításokat végrehajtani, melyek segítségével ez a terület hatékonyabban tudna működni, sikeresebben tudná érdekeit érvényesíteni. Ha nem kerül sor módosításokra, akkor az MMS és az MLS ellehetetlenülése megrendítheti az MPB-t is."*[267] Az MMS elnökségi ülésén Szekeres Pál elnök és Gömöri Zsolt, az MPB új elnöke már 2007 decemberében közösen hangoztatták „*hogy egyre inkább kiürülnek tartalommal a szövetségek. Egyesülni kellene, végigvinni az egészet a diáksporttól a paralimpiáig."* A szándékuknak akkor úgy adtak nyomatékot, hogy az állami sportcélú támogatás minden szintű elemét az MPB-n keresztül kívánták igénybe venni. A sporttörvény módosításával kapcsolatos vitákban az MPB megerősítésére, az önállóság megtartására és a kettős tagság (FONESZ) megszüntetésére törekedtek. Nem kívántak a többi, fogyatékosokat tömörítő sportszervezettel közös szervezethez tartozni. *„Az a szövetség, amelynek IPC-sportága van, legyen az MPB-nél, beleértve a teljes tevékenységét. Persze nem csak a feladat, hanem a forrás is legyen idetelepítve."* Gömöri, akkor már az MPB finanszírozását a MOB-on keresztül képzelte el.[268] Szekeres Pál az MMS elnökségi értekezletén a költségvetés tárgyalásakor megerősítette az MPB elnökével korábban hangoztatott véleményét. *„Látni kell, hogy a jelenlegi működés nem tartható. A bevételek esetlegesek, alacsonyak, így nagyon-nagyon nehéz megtervezni és tartani egy pénzügyi évet. Mindenképpen ésszerűsíteni kell, el kell mozdulni az egyesülés irányába."*[269] Ugyanakkor azt is látni kell, hogy a két sérülésspecifikus szervezet megszüntetését inkább a centralizációs szakmapolitikai elképzelés megvalósítása, mint a kiüresedés vagy a pénzhiány miatti ellehetetlenülés okozta. Gömöri Zsolt, Szekeres Pál és Tardos János elnökök (az MMS 3/2009. sz. határozatában olvasható) közösen kidolgoztak egy stratégiai tervet a FONESZ-től való függetlenedés érdekében.[270] A Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS) a megalapítás 20. évfordulójának évében Szekeres Pál elnök és az MMS-elnökség olyan határozatot terjeszt a közgyűlés elé, amely annak megszüntetéséhez vezetett (4/2009. 05. 05. sz.). Elhatározták, hogy a fúzió keretében az MMS- és az MLS-szervezeteket megszüntetik, és egy új sportszervezetet hoznak létre, amelynek a Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MLMS) nevet adták. Ugyanezeket a határozatokat terjesztette elő Tardos János elnök és elnöksége a Magyar Látássérültek Sportszövetsége (MLS) közgyűlése számára. Mindkét szervezetben kimondták, hogy szervezeteiket megszüntetik, és egyesüléssel új szervezetet hoznak létre. A paralimpiai sportszervezetek centralizációs folyamatában Gömöri Zsolt jelentős szerepet töltött be. Elnökké (MPB) választását követően – a kutatás rendelkezésére álló dokumentumból megállapíthatóan – az MMS, az MLS, az MLMS majd az FMSZ elnökségi ülésein és közgyűlésein is aktív véleményformáló szerepet vállalt. A fúziós közgyűléseket egyazon helyen, azonos napon egymást követően megrendezett közgyűléseken szervezték meg. Megállapodtak abban is, hogy az új szervezet a hazai versenyrendszerrel, az utánpótlás biztosításával, valamint a nem paralimpiai sportágakkal is foglalkozik. A feltárt dokumentumokból az is megállapítható, hogy a feladatmegosztásról szóló megállapodás tízéves késéssel

267 2009. 04. 11., XLsport, www.meosz.hu/2016
268 Jegyzőkönyv (2007): MMS-elnökség, 2007. december. 18. MMS-MFSZ irattár
269 Jegyzőkönyv (2008): MMS-elnökség, 2008. július 30. MMS-FMSZ irattár
270 Jegyzőkönyv (2009): MMS-elnökség, 2009. március 5. MMS-MFSZ irattár

született meg. Az MPB megalakulásakor azonnal létre kellett volna hozni az alapító szervezetek közötti feladatmegosztást, de akkor még ennek pontosan az ellenkezőjéért harcoltak.

Az új MLMS-közgyűlés 2009. május 23-án megválasztotta elnökségét, amelynek elnökévé Növényi Norbertet, alelnökévé Szabó Jánost, elnökségi tagjaivá Dérczyné Somogyi Veronikát, Sáringerné dr. Szilárd Zsuzsannát, Berendi Andrást és Orsós Zsoltot választották. Az iroda alkalmazottai dr. Tamás Henriette főtitkár és Tóth Veronika sportmunkatárs lettek. Egy későbbi időpontból származó jegyzőkönyvben látható, hogy a volt MLS-főtitkár Kovács Brigitta az MPB gazdasági vezetőjeként látta el az MLMS gazdasági ügyeit is.[271]

Az MLMS elnöksége megalkotta saját szabályzatait. Átvette a két szervezettől a folyamatban lévő feladatokat, de már az augusztusi rendkívüli elnökségi ülés jegyzőkönyvében az olvasható, „*… hogy komoly veszély fenyegeti a szövetség létét. Jelenlegi egyenlegünk mínusz 12 millió Ft. A Szövetség azért tudott eddig működni, mert az MMS által megrendezett nemzetközi verseny 2009-ben bevételt hozott. Az MLS oldaláról viszont adósságot vett át az MLMS, és sajnos a Judo EB is (…) pénzügyileg 2 milliós hiánnyal zárult.*"[272] A kutatás során nem kerültek elő azok a dokumentumok, amelyek a pénzügyi (banki és pénztári) helyzetet és az ügymenet folyamatosságát igazolnák. Nem volt fellelhető a három szervezet közötti átadás-átvételi jegyzőkönyv és az irattári dokumentumok átvétele sem. A különböző sportágak országos bajnokságainak megrendezését a pénzhiány miatt kénytelenek voltak későbbi időpontokra halasztani.

A fúzió eredményeként jelentősen megerősödött az MPB mint a hazai paralimpiai sportágak egyedüli szakmai és pénzügyi irányítója. Nyílt levél formájában fordultak az új szakállamtitkárhoz, aki válaszában azt üzente, hogy nem tud közvetlen támogatást nyújtani mindaddig, ameddig a cégbírósági bejegyzés meg nem születik. Az MPB csak kölcsönnel és nem pénzügyi támogatással segítette az új szervezet kezdeti működését. A FONESZ sem nyújtott támogatást, így az addig a mozgás- és látássérültekre szánt állami támogatáshoz sem férhettek hozzá. Az év végére aztán jelentősen javult – az ÖTM és az Nemzeti Civil Alapprogram (NCA) jóvoltából – az MLMS anyagi helyzete. A titkárságon dolgozók és a nemzetközi verseny szervezői számára már jutalmakat is tudtak osztani. A bíróságtól megkapták a végzést, így minden akadály elhárult a működéssel kapcsolatban. Növényi Norbert tárgyalásokat folytat a jövő lehetőségeiről és az állami támogatás mértékéről dr. Simóka Beáta szakállamtitkárral. A hazai versenyek és a szabadidősport támogatása érdekében szponzorok után néztek, pályázati lehetőségeket kerestek. Ahogyan korábban az MTSB, MEOSZ-TSB majd az MMS korszakában, az egyesületekhez igyekeztek kiszervezni a hazai versenyeket. Úgy tűnt, hogy az MLMS és az MPB között 2009-ben minden rendben van, ugyanakkor az MLMS-nél jelentős tartozást halmoztak fel. „*…karöltve küzdöttek az állami támogatásért. Ígéretet is kaptunk arra, hogy a szerződéstervezetet megkapják.(…)* Az *MPB-nek ekkor nem volt kifizetetlen számlája, és kölcsönt tudott adni a szövetségnek az elkövetkezendő nemzetközi versenyeken való részvételre*, *amelyet saját forrásból biztosított. Az MLMS működését az MPB támogatja (a szövetségnek többfelé 13 millió forintos adóssága van), az MPB 5 milliót adott kölcsön, visszafizetés még nem történt meg.*"[273]

2010-ben is pénzhiányról lehet panaszos részleteket olvasni az elnökségi jegyzőkönyvekben. Az MLMS megalapításának célja, a hazai versenyrendszer, az utánpótlás, valamint a szabadidősport fejlesztése, ismét háttérbe szorult. A kutatás által fellelt 2010. évi dokumentumokban ismét a sportolói és edzői ösztöndíjakról, az MPB által nem támogatott paralimpiai sportágak (lovassport, sí, tenisz, vitorlázás) támogatásáról, a nemzetközi versenyekre utazó csapat (ülőröplabda-, úszó-, erőemelő) kijelöléséről és a sportági szakvezetők ügyeiről lehet olvasni. A szerveztek közötti helytelen feladatmegosztásból adódó évtizedes problémák ismét felszínre kerültek. Gömöri, aki részt vett az MLMS áprilisi elnökségi ülésén is, bejelenti, hogy „*Szabadidősportra 500 ezer forintot tudunk adni. Nem tartom helyesnek,*

271 Határozatok (2009): MMS-6/2009. 04. 02. MMS-MLS Elnökség, (2009. 04. 20.–05.05.) MMS-MLMS, FMSZ irattár.
272 Jegyzőkönyv (2009): MLMS-elnökség, 2009. 08. 26. MLMS-MFSZ irattár.
273 Jegyzőkönyv (2009): MPB-elnökség, 2009. 09. 23. New York-palota, www.hparalimpia.hu

ha több millió forintot költünk el szabadidősportra. A versenysport felé szeretnénk, ha eltolódna a hangsúly az MLMS-nél. Pályázatok útján természetesen fel lehet vállalni a szabadidősport-rendezvényeket is, valamint a MEOSZ-szal együttműködve." Az MLMS kezdeti működését nehezítették olyan áthúzódó ügyek mit az ALUKOR nemzetközi asztalitenisz-verseny pénzügye vagy a Mozgásjavító Iskola 1,5 millió forintos, korábban megnyert pályázati támogatásának ügye.

Dr. Simóka Beátát az állami sportirányítás élén 2010 júniusától *Czene Attila*[274] váltja. Gömöri és Növényi már augusztusban közösen tárgyalnak Czene Attilával, akitől ígéretet kapnak az MPB és az MLMS állami támogatásának emelésére. Közben felvetődik egy új szervezet létrehozása is, amelyet a Fogyatékossággal Élők Sportszakmai Tanácsának (FÉST) kívántak elnevezni. Az új szervezet célja az érdekvédelem, az esélyegyenlőség, a társadalmi integráció, a szakmai és tudományos háttér biztosítása volt. A tanács tagságát a Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MLMS), a Magyar Hallássérültek Sportszövetsége (MHSSZ) és a Magyar Parasport Szövetség (MPSZ) tagsága alkotta volna a tervek alapján.[275] Az MLMS-elnökség úgy határozott, hogy a Zánkán megrendezendő sporttalálkozóra minden elnökségi tag elkészíti írásban véleményét (24/2010. sz.). Az I. Parasport Kongresszuson a meghívott sportszövetségi vezetők és az állami sportirányítás képviselői is jelen voltak. A véleményalkotó elképzelések sorában az MPSZ elnöke, a későbbi FMSZ-elnök, Gódor László ismertette a jövőről alkotott elképzeléseit. A sportszakmai feladatok teljes vertikumát lefedve és kezelve biztosíthatta volna a legmagasabb szintű sportesemény, a Paralimpia, a Global Games és a Siketlimpia háttérbázisát. A kutatás nem talált olyan dokumentumot, amely a FÉST megalakulását és működését igazolta volna.

A 25 éven keresztül minden évben megrendezett *Sportolj Velünk!* gyermekversenyt a nagy pénzhiányra hivatkozva, egyetlen szervezet sem vállalta. A 2008. március 8-án megalakult új közhasznú társadalmi szervezet, a Fogyatékosok Országos Diák- és Szabadidősport Szövetsége (FODISZ)[276] sem állt ki a mozgáskorlátozott gyermekek és fiatalok játékának megrendezése mellett. A régi, meglévő és az új szervezetek (FONESZ, MPB, FODISZ, MLMS) csak egymásra mutogattak a mozgáskorlátozottak diáksportjának ügyében. A FONESZ-től származtatott pénzügyi támogatás elmaradása miatt a „mozgásjavító" iskola a diáksportot célzó országos programra elnyert pályázati támogatást nem kapta meg. A FONESZ pályázatán nyertes program állami forrását vélhetően nem az eredeti célra használták fel, mivel az nem érkezett meg az iskola diák-sportegyesületéhez, és egyetlen szervezet sem rendezett abban az évben ilyen eseményt. Ugyanakkor *diáklimpia* elnevezéssel az integráltan és a speciális iskolába járó diákok számára a jól működő gyakorlat helyett új terveket készített Kiss Erika és dr. Tamás Henriette.[277] Konkrét megoldási javaslatokkal az év decemberére elkészítették a programot. Az NCA, valamint a főváros 1,3 milliós támogatásával kívánták ismét megszervezni a mozgáskorlátozott diákok *Sportolj Velünk!* versenyét. A megvalósítást 2011 tavaszára tervezték látássérült, hallássérült, értelmi fogyatékos gyermekek és

274 ***Czene Attila*** (Szeged, 1974–) olimpiai bajnok úszó, aki Atlantában (1996) kellemes meglepetésre a szélső, „surranó" pályán elsőnek ütött a célba a 200 méteres vegyes úszásban. 2005-től 2009-ig a FINA (Nemzetközi Úszószövetség) Sportolói Bizottságának volt tagja. 2005-től a MOB tagja. 2008-tól a Magyar Úszószövetség elnökségi tagja. 2010. június 2-ától 2012 októberéig a Nemzeti Erőforrás Minisztériumának sportügyeket felügyelő államtitkára. Ezt követően a Nemzeti Sport Intézet (NSI) főigazgatója, majd a Nemzeti Sportközpontokban a Nemzeti Sportinformációs Rendszer fejlesztési igazgatója. 2013 decemberében a Magyar Szabadidősport Szövetség elnökének választották. 2014 januárjában a Magyar Olimpiai Bizottság szabadidősportért felelős tagozatának lett a vezetője és egyben a MOB egyik alelnöke. 2015 októberében beválasztották a nemzetközi szabadidősport világszervezetének (TAFISA) elnökségébe. (/www.mob.hu/czene_attila// hu.wikipedia.org/wiki/Czene Attila// 2016.06.12).

275 Alapszabály-tervezet (2010), FESZT/FMSZ.

276 A ***Fogyatékosok Országos Diák- és Szabadidősport Szövetsége (FODISZ)*** közhasznú társadalmi szervezetként 2008. március 8-án alakult meg azzal a céllal, hogy minden fogyatékossági ágban kialakítsa azt a struktúrát, amely lehetővé teszi a fogyatékos emberek diák- és szabadidősport-tevékenységeinek minőségi és hatékony szervezését. A FODISZ megalakulása óta eltelt öt évben több mint 8500 fogyatékkal élő diák és felnőtt sportolót integrált a rendszerébe, szervezett számukra folyamatos sporttevékenységet 20 megyei tagszervezetével együttműködve. A FODISZ látja el a fogyatékos-sportszféra szabadidősportjának szervezését közel 12 000 ember számára. Az elmúlt öt év tapasztalatai egyértelművé tették, hogy a FODISZ-nak óriási szerepe és felelőssége van abban, hogy a közel 300 000 fogyatékkal élő embert, hátrányos helyzetű társadalmi csoportot képes legyen megszólítani, akik számára szinte a FODISZ és tagszervezetei által szervezett, megvalósított sportélet, versenyzési lehetőség jelenti az egyetlen kitörési pontot és a társadalmi felzárkózás lehetőségét. (www.fodisz.hu)

277 Jegyzőkönyvek (2009-2010): MLMS-elnökség, 2009. 08. 26.–11. 17.,2010. 02. 16., 04. 08., 05. 04., 08. 25. MLMS-MFSZ irattár.

diákok bevonásával. Az MPB elnöksége is foglalkozott a *Sportolj Velünk!* gyermekprogram megvalósításának lehetőségével. Dr. Litavecz Anna, akinek a feladatai közé tartozott a diáksport fejlesztése, az ügy kapcsán a következő véleményt fogalmazta meg. *„Ez hosszú ideje húzódik. Problémája eddig is az volt, hogy nincsenek meg a lehetőségek és a feltételek. Szakállamtitkár asszony látogatása után kaptuk a felkérést. Álláspontja, hogy valódi diáksportrendszert csak akkor lehet felépíteni, ha a feltételek adottak hozzá, úgymint stratégia, adatbázis, kapcsolatrendszer, melyből sajnos sok minden nem áll rendelkezésünkre. Forrás esetén el lehetne indítani egy projektet, de jelentős médiaháttér is szükséges lenne, azonban a feltételek most nem adottak."* Különböző ötletek kerültek elő a *diáklimpia* megvalósítása érdekében, mint például az, hogy ez a FODISZ feladata lenne, vagy hogy toborzót kellene tartani, de hogyan és milyen pénzből, arra nem tettek javaslatot. Végül úgy döntöttek, hogy egy újabb tervezetet készítenek. Az nem merült fel a fellelt dokumentumokban, hogy a 25 év alatt kidolgozott szakmai és gyakorlati tapasztalatok alapján a már meglévő és jól bevált játék- és versenyrendszerre támaszkodva keressék a megvalósítás lehetőségeit. A kutatás során nem került elő olyan dokumentum, amely a program megvalósításáról szólt.[278] Az elhúzódó vitából nem lett *Sportolj Velünk!* gyermekverseny, így a *„mozgásjavító"* iskola intézményi forrásait felhasználva, de országos részvétellel meghirdetett versenyt rendezett, amelyet „Mozgásjavító" Kupának kereszteltek át.

Az MLMS több olyan versenysporteseményt rendezett 2010-ben, amelyen több (mozgás-, látás-, hallássérült és értelmi fogyatékos) sérültségi kategória egyszerre vett részt. A versenyeket az elnökségi jegyzőkönyvek eredményesnek ítélték, ugyanakkor az nem derült ki, hogy szakmai szempontok szerint miképpen oldották meg a sportágakon belül a sérülésspecifikus játékrendszerek integrációját. Az MLMS-titkárságról Tóth Veronikát átvitték az MPB-be munkatársnak. A jegyzőkönyvekből az is kiolvasható, hogy az MPB-vel kialakított feladatmegosztásban az eredményességi támogatásra 32,7 M, nemzetközi versenyekre 4 M, felkészülésre 6 M, a paralimpiai sportágak hazai programjaira 6,6 M, a nem paralimpiai sportágak versenyeinek támogatására 2,3 M Ft állt rendelkezésre. Közben új MLMS-logót terveztettek és fogadtattak el. Először jelenik meg a kerekesszékes rögbi mint új sportág és annak egyesülete a jegyzőkönyvekben.[279]

A hosszú évek során megalakult szervezetek egymásmellettisége vagy egymásra épülése, megszűnése és újjáalakítása, irodai helyiségeik folyamatos változásai az iratok jelentős részének elvesztéséhez vezetett. A kutatás a legfrissebb iratok között kevés dokumentumot talált erről a korszakról, így a fellelt dokumentumok, valamint a visszaemlékezések nyújtottak tájékoztatást arról, hogy mi okozta a gyors egymásután bekövetkezett szervezeti változást. Kérdések fogalmazódtak meg, hogy mi okozhatta (tudatosság? kényszerűség? személyi ellentétek? állami források csökkenése?) az MMS, az MLS, az MLMS és a MÉS-MPSZ gyorsan bekövetkezett megszűnését. Milyen körülmények hozták létre az FMSZ-t, és milyen okok eredményezték gyors működésképtelenségét? Sokféle, sokszor egymásnak ellentmondó információk keringtek a működési és a pénzügyi ellehetetlenülésekről, de ezek konkrét bizonyítékai csak csekély számban voltak felelhetők. Az FMSZ egyik elnökségi ülésének jegyzőkönyvéből például az olvasható ki, hogy *„…közel kétmillió forintos negatívuma nem az összevont szövetséget fogja terhelni, hiszen adóságot nem lehet az állami támogatásból kiegyenlíteni."*[280] Azt is megerősítették egy másik dokumentumban, hogy az első fúziókor az MLS jelentős negatívummal ment a mozgáskorlátozottakkal közösséget jelentő új szervezetbe, amelyet aztán nem rendeztek. Az MLMS tovább növelte a veszteséget, és az FMSZ-be történő szervezeti átalakulást követően derült csak arra fény, hogy a hiány már nyolcmillió forintra növekedett. Az MLMS a hiányt vitte magával a következő fúzióba. A hiány összetevőit több jegyzőkönyvben részletesen elemezték, és megállapították, hogy az MLMS tervezett bevételei nem teljesültek. A pályázatokra előre költöttek, mert biztosak voltak annak megtérülésében, de tévedtek. Az ülőröplabda-Euroliga kapcsán 1800

278 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. 03. 24., www.hparalimpia.hu
279 Jegyzőkönyv 2009): MLMS-elnökség, 2010.12.14.-2011.02.11. MLMS-MFSZ irattár.
280 Jegyzőkönyv (2012): FMSZ-elnökség, 2012. 03. 23. FMSZ irattár, 156/2012.

euró visszatérítése elmaradt, az erőemelők táplálékkiegészítését nem fizették ki, a járulékbefizetési hátralék egymillió forintra rúgott. A pénzügyi hiányt a Roland Divatháztól felvett kétmillió forintos *„tagi kölcsön"* 2012-ben történő visszafizetése is nehezítette. Az újonnan megalakult FMSZ vezetése hitt a fúzióban. Az irodai költségek (posta, telefon stb.) elmaradó tételeit is jelentősnek ítélték a jegyzőkönyvben.[281] Az FMSZ-fúzióba a hallássérültek is negatív költségvetést vittek magukkal.

Gömöri Zsolt az FMSZ 2012. 08. 09-én megtartott elnökségi ülésén külön javaslattal élt. *„Az MPB a Tesco-kampánynak hála, 4 millió forinttal tudja támogatni az FMSZ-t, amennyiben a szövetség elfogadja, hogy saját költségvetéséből 4 millió forintot átcsoportosít a kialakult hiány fedezésére. (…) az MPB már át is utalta az összeget, de nem azért, hogy nyomást gyakoroljon a szövetségre, hanem a gyors intézkedés érdekében."*[282] A kutatás keresett, de nem talált olyan dokumentumot, amely a fenti ígéret megvalósulását igazolta volna.

A fellelt dokumentumok alapján csak feltételezni lehet, hogy a sérülésspecifikus sportszövetségek (MLS, MMS, MLMS) megszűnésének vagy átalakulásának egyik mozgatórugója a pénzügyi hiányok eltusolása vagy eltüntetése lehetett. Az üzleti világban a bajba került vállalkozók szoktak ilyen megoldásokat alkalmazni. Az MPB 2007. évi elnökváltásától a 2015. évi újabb elnökváltásáig terjedő időszakban a sérülésspecifikus szervezetek (MMS, MLS, MLMS, MPSZ) megszűntek. A sportoló fogyatékosok szervezeti struktúrájának teljes átszervezését a nemzeti sportirányítás, a sportról szóló törvénykezés és a MOB is elősegítette. A FONESZ létének megkérdőjelezése több évre visszanyúló folyamata, majd 2012-ben történt megszűnése, valamint a 2011. évi CLXXII. törvény, a sportról szóló 2004. évi I. törvény módosítása is jelentősen hozzájárult a sportoló fogyatékosok ügyében tevékenykedő szervezetek átstrukturálódásához.[283] Az új törvény is a centralizáció felé mutatott azáltal, hogy a MOB vette át az állami pénzek feletti központi irányítást.[284] A FONESZ megszűnésekor az átadás-átvétellel kapcsolatos ügymenetet már a MOB-bal intézték. Az átvételi folyamatban a FONESZ az MPB-től több millió forintot kért számon, amelynek felhasználása nem az eredeti célra fordítódott. Bizonyítani, érvényesíteni, számon kérni a helytelennek ítélt felhasználást már nem tudták. A központi pénzelosztó ernyőszervezet (FONESZ) megszűnése körüli személyes ambícióktól generált pozícióharc (2009–2012) is hozzájárulhatott a fúziók sorozatához. A centralizációs folyamatban, az MPB alapító szervezeteinek feladatait, a célszerű feladatmegosztás helyett, az MPB magához vonta. Jó példa, hogy amikor már az MLMS-nek nincsen vagy csak alig van pénze, akkor az MPB-közgyűlés olyan határozatot hoz,

281 Jegyzőkönyv (2012): FMSZ-elnökség, 2012. 08. 09. FMSZ-irattár.

282 Jegyzőkönyv (2012): FMSZ-elnökség, 2012. 08. 09. FMSZ-irattár.

283 2011. évi CLXXII. törvény 45. § (1) A MOB e törvényben meghatározott közfeladatainak ellátását a versenysport, az utánpótlás-nevelés és a diák- és főiskolai-egyetemi sport, a fogyatékosok sportja, valamint a szabadidősport területén működő szervezeti egységek (a továbbiakban: szakmai tagozat) segítik. A szakmai tagozatok létrehozásáról, feladat- és hatáskörükről, működésükről és gazdálkodásukról – e törvény rendelkezéseinek megfelelően – a MOB alapszabálya rendelkezik. (2) A MOB-ban *a)* olimpiai sportágak versenysportjáért, *b)* nem olimpiai sportágak versenysportjáért, *c)* utánpótlás-nevelésért és diák- és főiskolai-egyetemi sportért, *d)* fogyatékosok sportjáért, valamint *e)* szabadidősportért felelős szakmai tagozatok működnek.

284 Alapvető változás állt be 2012. január 1-jétől a hazai sportéletben: az eddigi öt helyett egyetlen köztestület, a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) veszi át az irányító szerepet állami feladatokat ellátó civil szervezetként. A sporttörvény erről is rendelkező módosítását december 5-én fogadta el a parlament. Megszűnik az eddigiekben köztestületként működő Magyar Paralimpiai Bizottság, a Nemzeti Sportszövetség, a Nemzeti Szabadidősport Szövetség és a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége. Jelenlegi feladataikat a MOB veszi át úgy, hogy e területek a MOB szakmai tagozataiként tovább működnek, vezetőik pedig az olimpiai bizottság alelnökei lesznek. A MOB kompetenciája lesz az is, hogy a szakmai tagozatok működésére és feladataira tekintettel döntsön az állami támogatás elosztásáról. Állami támogatást csak olyan sportszervezetek kaphatnak, amelyek rendelkeznek fejlesztési stratégiával és teljesítik doppingellenes feladataikat. A támogatás felhasználásáról továbbra is rendszeresen be kell számolniuk. Újdonság, hogy kiemelt sportegyesületekkel a négyéves olimpiai ciklusra szóló támogatási megállapodás köthető, e státus feltételeit rendeletben szabályozzák (www.mob.hu, 2016).

amellyel a nemzetközi kapcsolatok mindegyikét az MPB-hez rendeli. *„A közgyűlés egyhangúlag úgy határozott, hogy az MPB a fogyatékos-sportszervezetek képviseletét, valamint az azzal járó nemzetközi feladatokat és a nemzetközi tagsági jogviszonnyal járó kötelezettségeket nemzetközi területen vállalja."* [285]

A Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MLMS), a Magyar Parasport Szövetség (MPSZ) 2012. március 9-én fúzióra lépett, és megalapították a Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetségét (FMSZ). Ismét létrehoztak egy olyan csúcsszervezetet, az MPB tagszervezeteként, amely sportegyesületi tagsággal még rendelkezett, és a mozgás-, látás-, hallás- és értelmi fogyatékosok versenysportját (Paralimpiai Játékok, Globál Games, Siketlimpiai Játékok) igyekezett közös irányítás alá vonni. A közgyűlés *Gódor Lászlót* választotta elnöknek, míg a szervezet alelnöke *dr. Szilárd Zsuzsanna* lett. Az elnökség tagja lett *Bérczi Eszter, Lacza Albert, Nagy Tibor, Horváth István, Bartos Adél és Orsós Zsolt*.[286] Az FMSZ-iroda működését, az MLMS- és a MPSZ-irodák összevonásával, négy munkatárssal oldották meg. A nemzetközi ügyek intézését *Tóth Ildikó*, az MMS volt főtitkára, míg a hazai ügyek intézését *Hodunov Edvárd,* a MPSZ korábbi főtitkára látta el. A hallássérültek ügyeit *Kovács Zoltán,* az MHSSZ főtitkára vitte. Az iroda munkáját még *Németh Nóra* segítette.

A fellelt elnökségi dokumentumokból egyértelműsíthető, hogy a nemzetközi és hazai versenyeztetés szakmai és pénzügyeit szétválasztották, hogy egyik terület se okozzon a másiknak hátrányokat. Az FMSZ-hez nem csatlakozott a Magyar Speciális Olimpia Szövetség és a Magyar Szervátültetettek Sportszövetsége, amelyek ezzel a döntésükkel megőrizték saját önállóságukat. Az FMSZ számára az állami támogatás az MPB-n keresztül érkezett, amely egyben a szakmai, működési, pénzügyi források feletti döntés birtoklását is jelentette. Az önállóság ilyen formája újabb vitákat, a szerveztek vezetői közötti konfliktusokat eredményezett.[287] Az MPB és az FMSZ közötti feladatmegosztás nem történt meg, az FMSZ kötelességébe tartozó MLMS pénzügyi tartozásainak rendezése csak a szakmai munka rovására és nem állami támogatások terhére történhetett. A tartozások rendezése az FMSZ (korábbi MPSZ) megtakarításának teljes összegét felemésztette, és inkasszókkal terhelődött az MLMS-tartozások miatt.

Közben arra is fény derült, hogy a 2012. évi Londoni Paralimpiai Játékokon az IPC és az INAS közötti megállapodás értelmében az értelmi fogyatékos sportolók asztaliteniszben, atlétikában és úszásban ismét részt vehetnek. A hazai szervezeti változások miatt a paralimpiai felkészülés és annak finanszírozása kapcsán az FMSZ rendelkezett az INAS-tagsággal, ami a hazai rendszerben további konfliktusokat eredményezett. Az MPB – mint ahogyan azt a többi sérülésspecifikus és sportági nemzetközi szövetségek esetében már korábban elérte – az INAS-nál is kezdeményezte a tagsági jog FMSZ-től az MPB-hez történő áthelyezését.

A paralimpiai játékokat követően az FMSZ a 2013. évi pénzügyi és szakmai helyzete miatt egyre kevésbé tudta érvényesíteni elképzeléseit az MPB, a MOB és a MOB-FST tagozatán keresztül. Közben a hallássérültek (MHSSZ) sportszervezete elégedetlen volt Gódor László ügyvezetői munkájával, és bekövetkezett az FMSZ-ből történő kivonulás. A hallássérültek az MPB-hez tagozódtak. Egyre több, volt MMS- és MLS-, valamint integráltan működő sportegyesület csatlakozott az FMSZ-hez. Szakmai együttműködést kezdeményeztek az akkor szintén nehéz anyagi helyzetben lévő FODISZ-szal, elsősorban a (megyei, országos, tanak-) versenyrendszerek újbóli kiépítésére.

Áprilisban az FMSZ életében egy olyan elnökségi ülésre került sor, amelyet követően eldőlt a szervezet további sorsa. Deutsch Tamás, a MOB alelnöke, dr. Tapolczai Gergely országgyűlési képviselő, az MPB elnöke, Gömöri Zsolt is részt vett az elnökségi ülésen. A jegyzőkönyvből kiderült, hogy Deutsch Tamás, a MOB-FST elnöke megkérdőjelezte az FMSZ élén Gódor László személyét és magát az FMSZ létét is. Deutsch nagyon kemény és cizellált vádakkal mondta el véleményét a kialakult

285 Jegyzőkönyv (2009): MPB-közgyűlés (19/2009. 11. 27. KGY. sz.), 2009. november 27., www.hparalimpia.hu
286 Jegyzőkönyv (2012): FMSZ Alakuló Közgyűlés.
287 Jegyzőkönyv (2012): FMSZ-elnökség, 2012. 03. 23. FMSZ-irattár, 156/2012.

helyzetről, ugyanakkor már nem volt kíváncsi a válaszra, magyarázatra, véleményekre. A vitát nem tette lehetővé azzal, hogy *angolosan* távozott az elnökségi ülésről. A vita központi témája az FMSZ pénzügyi és szakmai kompetenciájának kérdése volt akkor, amikor már az MPB teljes túlsúlyával nehezedett az egyre csökkenő számú sérülésspecifikus sportszervezetekre. Az FMSZ vissza szerette volna szerezni a MÉS-ben és az MPSZ-ben korábban megszokott szakmai és pénzügyi önállóságát. Az FMSZ elnöksége, a nem paralimpiai érdekeltséggel rendelkező sérülésspecifikus szervezetekhez hasonlóan, csak azt szerette volna tudni, hogy milyen és mekkora állami forrásból származó költségvetési kerettel rendelkezhet, fogalmazott az elnökségi emlékeztető. A saját dolgairól maga szeretett volna dönteni. Az MPB-től való függőségi viszonyból adódóan az FMSZ elnöke csak érteni szerette volta, hogy a költségvetéssel kapcsolatos döntéseket miért kezeli az MPB titkosan. A vitában Bartos Adéltól elhangzik egy kritikai észrevétel, amely egyben felfogható korai figyelmeztetésnek is. Felidézi, hogy voltak már ilyen méltatlan helyzetek a mozgalom életében. *„Ami az előbb történt, az megalázó, a világ szégyene, neki ez nem hiányzik. Őt az érdekli, hogy működjön egy rendszer, de azt egyedül az MPB nem fogja tudni működtetni. Szerinte az lenne a fontos, hogy még nyolc év múlva is legyenek paralimpikonok, mert kihal a válogatottunk."*[288]
A jegyzőkönyvek tanulmányozásából az is kiderült szeptemberre, hogy az MPB egyoldalúan csökkentette az FMSZ költségeit. Gömöri Zsolt MPB-elnök és Gódor László FMSZ-elnök között elmérgesedett és eldurvult a kapcsolat, és ezt követően elkezdődött az FMSZ működésének ellehetetlenítése. Az FMSZ elnöksége és közgyűlése már 2013-ban megkérdőjelezi a 2009-ben elkezdődött fúziós folyamatok helyességét, a sérülésspecifikus szervezetek (MMS, MLS, MLMS, MÉS-MPSZ) felszámolását és az integrációs törekvések irányának túlsúlyát, valamint az MPB centralizációjának szükségszerűségét.[289]

Az új szervezet logója

Talán itt érdemes idézni az FMSZ 2012. évi megalakulásakor dr. Deutsch Tamás köszöntő gondolatait. *„Az Európa Bizottság 2012-ben olyan programot indít, amely azt a célt szolgálja, hogy a legkülönbözőbb fogyatékossággal élők minél könnyebben, minél akadálymentesebben kapcsolódhassanak be a közösség életébe és minél teljesebb életet élhessenek."* Kiemeli annak fontosságát, *„… hogy az akadálymentesítés nem csupán technikai feladat, hanem a fogyatékkal élő emberek szabadságának akadályát lebontó törekvés, amelyhez hozzájárul a sport szabad megélésének lehetősége is."* Azt ígérte, hogy *„a MOB Fogyatékosok Sportjáért Felelős Szakmai Tagozat elnökeként tenni fog azért, hogy a sportolás és a mindennapi élet területén is megélhető szabadság legyen mindenki számára."* Eredményes, hatékony munkát kíván a létrejövő egységes szervezetnek, amely véleménye szerint *„komoly segítségére tud lenni a fogyatékkal élő emberek mindennapjainak."*[290]

Az FMSZ létrejöttéről és ellehetetlenedéséről kérdeztük 2016 tavaszán Gódor Lászlót, az FMSZ elnökét, aki dr. Gruiz Katalint követtte a MÉS, majd az MPSZ elnökeként.

Nádas Pál: **Mikor, mitől és hogyan változott a viszony az MPB és az MPSZ között?**

Gódor László: Az első hazai parasport-kongresszuson felvázolt jövőkép és a MÉS-MPSZ dokumentálható töretlen fejlődése tetszhetett az akkori Nemzeti Erőforrás Minisztérium (NEFMI) szakmai vezetőinek, mert biztatást és támogatást kaptam annak megvalósítására. Ennek első lépéseként 2011 májusában a Magyar Hallássérültek Sportszövetsége (MHSSZ) közgyűlésén a tagság ügyvezető elnöknek (első számú vezetői poszt) választott. Közel 5 milliós tartozással vettem át az MHSSZ-t, versenyeket nem rendezett, működése, irodai tevékenysége állandósult vitákat gerjesztett a sportszakmai vezetők és elnökségi tagok között. Az MPSZ szakmai és pénzügyi segítségével, a sportszakmai vezetőkkel kötött szerződésekkel, a sportolók „visszacsábításával" sikerült 1–1,5 év alatt a rendrakás és az MHSSZ újraaktiválása.

288 Jegyzőkönyv (2013): FMSZ-elnökség, 2013. 04. 12. FMSZ-irattár.
289 Jegyzőkönyv (2013): FMSZ-elnökség és közgyűlés, 2013.02.26./04.12./05.30./09.12./09.21. FMSZ-irattár.
290 Jegyzőkönyv (2012): FMSZ-alakuló közgyűlés, 2012. 03. 19. FMSZ-irattár, 154/2012.

2011. év végén az új sporttörvény teljesen új struktúrát teremtett a sportban, amelyben megnövekedett a MOB szerepe, és létrejöttek a MOB-tagozatok, köztük a Fogyatékossport-tagozat (MOB-FST). 2012. február 26-án a megújult MOB közgyűlése megválasztotta azt a 10 főt, amely az MOB-FST szakmai grémiuma lett, köztük annak vezetőjét, Deutsch Tamást, akit egyben MOB-alelnöknek nevezett ki. Mivel Deutsch Tamásnak nem volt naprakész ismerete a parasportban tevékenykedő minden sportszervezet napi szakmai munkájáról, és napi munkáját nem idehaza végezte, ezért túlságosan hagyatkozott az MPB elnökére. Az MPB vezető szerepe leképeződött a MOB-FST-ben is, mert a 10 tagból hat főt az MPB delegálhatott. Ez akkor azért lehetett volna biztosíték az FST „normál" működésére, mert elvileg 4 főt az együttműködő szövetségi rendszerünk adott.

2012. március 9-én a Magyar Parasport Szövetség (MPSZ) és a Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MLMS) fúzióra lépett, és Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége (FMSZ) néven képviselte tovább a két szervezetet. Ennél a beolvadásnál is volt egy olyan feltétel, amelynek teljesülésétől tettük függővé, hogy beengedjük az MLMS-t, és vállaljuk a jogutódlást. A feltétel – mivel az MLMS gazdálkodását az MPB felügyelte – az MLMS tartozásának rendezése volt, amelyre Gömöri Zsolt az MPB elnökeként a közgyűlés előtt vállalt kötelezettséget. Megvalósulni látszott a vázolt jövőkép, hogy mind a négy – mozgás-, látás-, hallás- és értelmi fogyatékos – versenysportot képviselő szervezet közös irányítás alá kerüljön. Ez egy hároméves, tudatosan tervezett folyamat végeredménye volt, amely kiváló lehetőséget adott az események összehangolásából és a közös működésből adódó költségtakarékosabb (és átláthatóbb) gazdálkodásra, a hatékonyabb megjelenésre és eredményesebb érdekérvényesítésre. Csak hogy a legfontosabb területeket említsem, megvalósult a közös országos bajnokságok rendezése, a közös felkészülés, edzőtáborok, a közös utánpótlásprogram tehetségkutatással és a közös szabadidősport- és kulturális rendezvények szervezése. Nem beszélve arról az előnyről, amivel rendelkeztünk, hogy a legnagyobb létszámú és mind a négy sérülésspecifikumot képviselő szerveződéssé váltunk. A 2011-ben az MPB-vel kötött megállapodásunk még teljesült a támogatásunk átfuttatása és az önálló döntéshozatalunk megvalósulása tekintetében, de a 2012. év folyamán egyre inkább érződött, hogy az MPB (elnöke) nem tartja szükségesnek ezek betartását. Tehette, mert az ellenpólus (FONESZ) megszűnésével az MPB megerősödése és tulajdonképpen kontroll nélküli döntéshozatali mechanizmusa biztosította számára a korlátlan mozgásszabadságot. Összegezve, két, egyértelműnek tűnő ok miatt romlott meg visszafordíthatatlanul a viszony az MPB és az MPSZ között.

Az egyik a *félelem,* hogy létrejött egy olyan, jól működő, mind a négy sérülésspecifikumot átfogó szervezet (FMSZ–MHSSZ közös vezetéssel), amely összemérhetően megmutathatja, melyik szervezet milyen mértékben kezeli a sportszakmai feladatokat, milyen számban tartoznak hozzá sportolók, ezáltal átalakulhat ennek arányában az állami támogatás mértéke. A másik ok az *elhivatott (feladatát társadalmi munkában ellátó)* és a *megélhetési sportszakmai vezető* között feszülő felfogásbeli különbség. Az előbbi a sportolókhoz, a szakmaisághoz ragaszkodik, az utóbbi a székéhez és a fizetéséhez. Emiatt változtak (akár heti szinten is) az ígéretek, megállapodások egyoldalúan úgy, hogy az utóbbiak ne sérülhessenek.

Nádas Pál: **Hogyan történt a szövetség ellehetetlenítése?**

Gódor László: Amikor az MPB (elnöke) érzékelte a *„veszélyt",* ahhoz az eszközhöz nyúlt, amely egyértelmű eredményt hozhatott, a „pénzcsap" elzárása. Mivel az FMSZ az MPB-n keresztül kapta állami támogatását, ez lett a presszió eszköze. Az FMSZ a 2013. év elején nehéz helyzetbe került, mert a 2012. évi elszámolásból az MPB – előzetes egyeztetés és elfogadható indok nélkül – önkényesen kiemelt hatmillió forintot meghaladó összegű számlát, és sajátjával helyettesítette a MOB felé benyújtott elszámolásában. Ez kiegészült az MLMS kb. 8 millió forintos, jogutódlásából származó tartozásállományával, amelynek kiegyenlítésére ugyan az MPB elnöke korábban többször is határozott ígéretet tett, de később visszavont és nem teljesített. Ennek a két tételnek együttesen közel 15 milliós összege szinte ellehetetlenítette az FMSZ működését. Többször próbáltunk egyeztetni az MPB-vel, sajnos sikertelenül, kérdéseink

megválaszolatlanok maradtak. 2013 áprilisában sikerült az MPB elnökével, a MOB-FST vezetőjével és az FMSZ sportszakmai vezetőivel kibővített elnökségi ülést megszervezni, ahol próbáltam tiszta vizet önteni a pohárba, és felvázoltam a kialakult helyzet tarthatatlanságát. Röviden összefoglalva, a korrekt partneri kapcsolat visszaállítását szerettem volna elérni. Az MPB oldaláról tervezhető, átlátható, külön kezelt támogatási rendszert, világos jövőképet – és nem lassú elsorvasztást –, sportszakmai feladataink elismerését és támogatását, és a közvetlen kapcsolat lehetőségét kértem. Az FMSZ oldaláról a felmenő rendszer stabil, folyamatos fenntartását (paralimpiai háttér biztosítását), a négy sérülésspecifikus szervezet hazai és részben nemzetközi sportszakmai feladatainak ellátását, a sportági szakszövetségekkel való közvetlen kapcsolattal az átláthatóság és a költséghatékony eseményszervezések megvalósulását ajánlottam cserébe. Az elnökségi ülés botrányba fulladt, mert az MPB és MOB-FST vezetője ezt személyes támadásnak ítélte, és ott helyben azonnali eltávolításomat kérte az FMSZ éléről az elnökségtől. További szigorításokat helyeztek kilátásba, ha én maradok az elnök. A fenyegetés ellenére a 2013. évi májusi közgyűlés megerősített pozíciómban. Hasonló forgatókönyv alapján lett az MHSSZ is sarokba szorítva, de ott el is érte a célját, mert a közgyűlés a „behódolást" választotta, és tisztújítással leváltott az ügyvezetői posztról. A fenyegetést beváltva, a nyári időszakban kiderült, hogy az MPB újabb 18 millió forint összeget vont el önhatalmúlag, így a szövetségnek az év végére nem maradt más választása, mint működésének a minimumra csökkentése. Ez azt jelentette, hogy a két alkalmazottját el kellett bocsátania, és az irodakapacitásából csupán egy minimumterületet tudott megtartani. Az elvonás nem részletezett *„szakmai indokok (?)"* alapján történt, amelyek következtében súlyos presztízsveszteség érte a szervezetet a tagszervezeteivel és nemzetközi szervezetével kapcsolatosan, hiszen nagyon nehezen tudta hazai eseményeit szervezni, és nem tudott egyetlen őszi-téli nemzetközi versenyen sem részt venni. Az akkorra már paralimpiai bajnok Pálos Péter az INAS asztalitenisz-vb-n, míg a vb-második helyezett futsalcsapatunk az INAS Eb-n nem tudott részt venni.

Az MPB diszkriminatív intézkedéssorozata miatt az FMSZ megszüntette MPB-tagságát, de sajnos ez nem tudta orvosolni az elvonások tényét, és az FMSZ nem kapott jogi védelmet a Magyar Olimpiai Bizottságtól, hogy az eredeti, kimondottan a látás-, mozgás- és az értelmi fogyatékosok sportjára szánt hazai és nemzetközi támogatási összeghez hozzájusson. A MOB-FST 5 millió forintot hagyott jóvá a 2014. évi támogatás összeállításánál az FMSZ számára, amit Deutsch Tamás, a tagozat elnöke azzal indokolt, hogy ennyi támogatás elegendő az FMSZ sportszakmai tevékenységéhez (145 tagszervezet, 26 sportág, 86 tervezett hazai esemény, kb. 3500 fő sportolói tagság). 2014-ben még ezt az 5 millió forintot sem kapta meg az FMSZ, az összeg átirányításra került az MPB-hez. A „furkósbot"-politika ütős érv volt az FST-szavazásnál – *„ugye nem akarsz úgy járni, mint az FMSZ"* –, mert ellenvetés nélkül elfogadásra került annak ellenére, hogy jeleztem, ez bármelyik ma még önálló szervezettel megtehető a jövőben, ha nem megfelelően viselkedik. Végül ugyancsak *„szakmai indokok (?)"* alapján a MOB-FST-ből az FMSZ-képviselő (személyem) visszahívásra került, így a szövetség a továbbiakban képviselet nélkül maradt még az egyeztető fórumon is. Ez azt jelentette, hogy még a korábbi 1/10 szavazatunkkal sem tudtunk részt venni a sportoló fogyatékosok egészét érintő döntés-előkészítő, döntéshozó és a végrehajtó mechanizmusban.

Nádas Pál: **Hogyan lehet értékelni a 2014-re kialakult helyzetet?**

Gódor László: Ha a saját helyzetünket nézzük, akkor le kell szögeznem, hogy mindenféle állítással ellentétben az FMSZ (MÉS-MPSZ) által 1992 óta ellátott, értelmi fogyatékos sportolókat érintő hazai és nemzetközi feladatokat még részeiben sem vette át senki (pl. a szakszövetségek), és nemzetközi téren nem is tudja átvenni (kizárólagos országképviselő az FMSZ), így nehezen volt értelmezhető számunkra, hogy mi alapján került a szövetség ebbe az ellehetetlenült helyzetbe.

2014. elején jeleztem a MOB és a minisztérium döntéshozóinak, hogy az MPB (elnöke) szabálytalanul használja fel az állami támogatást és önkényesen hoz diszkriminatív intézkedéseket, de nem foglalkoztak vele, mondván, ez csupán a mi (Gömöri–Gódor) személyi ellentétünkből gerjesztett vita eredménye.

Hasonlatosan a FONESZ végóráiban elkészített helyzetértékeléshez, a 2014-re kialakult

MPB-tejhatalom veszélyével kapcsolatban is megtettem összefoglaló beadványomat. Véleményem szerint a legfontosabb, azonnali beavatkozást igénylő problémák 2014-ben:

1.) A FONESZ 2012. évi, jogutód nélküli megszűnésével a fogyatékkal élők sportjában megszűnt a független szakmai kontroll, eltűnt az MPB ellenpólusa, a választási lehetőség az „ernyőszervezeti" hovatartozást illetően.

2.) A 2012. évi sporttörvényi változás és az MPB többséggel megalakított MOB-FST kedvezőtlenül hatott a korábban megegyezéskényszeren alapuló sportszakmai rendszerre.

3.) Az MPB által benyújtott elosztás a szavazati többség miatt lehetőséget adhat a „zsaroló" politikára és a szövetségek egymás ellen fordítására.

4.) Az elosztási rendszer semmiféle szövetségi konszenzuson nem alapul, előzetes egyeztetés nem történik, az MPB elnökének egyéni javaslata kerül a szavazógép által elfogadásra. Ez szélsőséges esetben azt is jelentheti, hogy az MPB akár a sportoló fogyatékosokra szánt állami támogatás teljes összegét magának „szavaztatja" meg.

5.) A MOB-FST jogi kontroll nélküli erőpolitikája bármikor lehetőséget biztosíthat az MPB jelenleg is meglévő erőfölényének növelésére és a büntetés-jutalmazás elvtelen használatára.

Jelenleg a MOB-FST két vezetője (egyben az MPB elnöke és alelnöke) többnyire egyeztetés nélkül, minden sérülésspecifikus sportszövetség nevében lép fel. Ez hosszú távon az egyéni MPB-érdekeltségek miatt óhatatlanul hangsúlyeltolódáshoz, a többi szervezet háttérbe szorulásához vezethet.

Nádas Pál: **Hogyan élte túl az FMSZ a támogatás nélküli két évet?**

Gódor László: Röviden összefoglalva úgy, hogy „hibernálta magát". A szövetség a 2013. évi elszámolási és adminisztratív kötelezettségeit teljesítette. Hiánytalanul elszámolt a Magyar Paralimpiai Bizottság által átutalt pénzekkel, megtartotta éves rendes közgyűlését, és a 2014. május 31-ei időpontig benyújtotta a civil szervezetekre vonatkozó kötelező dokumentumokat a Fővárosi Törvényszéknek, de működése tulajdonképpen itt le is zárult. Megmaradt egy minimális kapcsolattartás a tagszervezetekkel, de hazai versenyeket nem rendeztünk, nemzetközi eseményeken esélytelen volt a részvételünk, sportszakmai feladatok ellátására nem volt lehetőségünk a támogatás hiányában. Ugyanez volt a helyzet 2015 első felében is, csak reménykedni tudtunk abban, hogy „fentről" előbb-utóbb észreveszik, hogy eltűnt többezer sportoló a rendszerből. Mindkét (2014. májusi és 2015. májusi) közgyűlésen felmerült a jogutód nélküli megszűnés kérdése, de a tagság bízott abban, hogy szövetségünk újra fel tud éledni.

Nádas Pál: **Mi változott, hogy 2015-ben újraéledt az FMSZ?**

Gódor László: Sajnálatosan a fordulatot nem a pozitív szakmai megítélés, hanem az MPB kereteit túlfeszítő, ügyészségi vizsgálatot eredményező szabálytalan és hűtlen kezelési botrány 2015. évi kirobbanása jelentette. Napvilágra került, hogy az általam 2013-ban jelzett és leírt szabálytalanságok valóságosak voltak, és az MPB államitámogatás-felhasználása, finoman szólva is megkérdőjelezhető volt. Ez olyan nagymértékben ártott a fogyatékkal élők sportjának (leginkább az MPB reputációjának), hogy a MOB-ban is foglalkozni kellett az üggyel.

A MOB ebben a helyzetben bekért tőlem egy helyzetértékelést, egy rövid és hosszú távú sportszakmai programot, ami alapján dönteni kívánt további sorsunkról. Leírtam, nem várjuk el, hogy azonnal és feltételek nélkül visszaállítsák a 30–40 milliós korábbi támogatásunkat, de adják meg a lehetőséget annak igazolására, hogy az FMSZ-nek van helye a hazai sportoló fogyatékosok területén. Az FMSZ 2015 augusztusában újraindulásához a MOB-tól 3 millió forint segítséget kapott. Ebből mintegy 2 millió forint volt felhasználható sportszakmai céljaira, 1 millió forint a Sportok Háza irodabérleti díjjának kifizetésére fordítódott, amely automatikusan levonásra került az eredeti összegből. Az FMSZ parasportban betöltött helyének, szerepének jelentőségét az is bizonyítja, hogy a – két év tetszhalott állapot után, nulláról újraindulva – 53 egyesület, 218 fő versenyző jelezte csatlakozási szándékát (került regisztrációra), amely a SIR-programban is ellenőrizhető.

Nádas Pál: **Milyen eredmények születtek ebben a 10 hónapban?**

Gódor László: A viszonylag gyors újraszerveződés eredményeként 2014-ben 8 hazai eseményt tudtunk

megrendezni. Az események mindegyike létszámában örömtelien népes volt (átlagosan 80–150 fő sportoló), és lefedte mind a négy sérülésspecifikus kategóriát. Ezzel kapcsolatban kis gondot jelentett, hogy nyílt versenyeinkre neveztek a hallássérült sportolók is (összességében öt egyesület, három sportág, kb. 20 versenyző), mondván, nincs megfelelő lehetőségük a versenyzésre annak ellenére, hogy ők ekkorra már külön szövetséghez tartoztak. Természetesen nem „zavartuk el" a sportolókat, hiszen a szövetségnek változatlanul elsődleges célja a fogyatékossággal élő sportolók versenylehetőséghez juttatása. Tisztázásra szorul azonban státuszuk, versenyengedélyük, mivel jelezték csatlakozási szándékukat, amelyet még nem bíráltunk el.

2015-ben 5 millió forintos támogatást ítélt meg számunkra a MOB, amely ugyan az eredeti összeg kb. 60%-a amiatt, hogy a MOB-FST – az előzőkben vázolt (szerintem) meggyőző eredmények ellenére – megvétózta az eredeti összeg közel felét. Az év első négy hónapjában további egyesületek és sportolók csatlakoztak az FMSZ-hez, jelenlegi statisztikánk szerint 60 egyesület alkotja tagságunkat, és 316 fő sportoló adta eddig be versenyengedély-kérelmét. Három versenyt rendeztünk idén, amely létszámában népes volt (átlagosan 100 fő feletti sportoló), és lefedte mind a négy sérülésspecifikus kategóriát. Újra felvettük a kapcsolatot az INAS nemzetközi szövetséggel, bár jeleztük, hogy idén még anyagi támogatás hiányában nem tudunk részt venni nemzetközi eseményen – fejezte be a visszaemlékezését Gódor László.

Az MPB hatalmi koncentrációja

Az MPB anyagi helyzete – minden akkoriban elhangzott és önmarcangoló híreszteléssel ellentétben, amelyek az elnökségi és közgyűlési dokumentumokkal cáfolhatók – stabilnak mutatkozott, mivel kölcsönöket tudott adni, és egy új alapítvány létrehozásán is gondolkoztak, amit 1,5 millió forinttal kívántak finanszírozni. Elek Jánost szerették volna az alapítvány titkárának felkérni, így az ő státusza, fizetése is a helyére került volna. A tervet Gömöri Zsolt az elnökséggel megosztotta, mely szerint *„egy már meglévő, de (átvilágított) nullás igazolással rendelkező alapítványt, mely közhasznú szervezetre való jogállással rendelkezik, vegyünk át. Az MPB operatív része, tehát Kovács Brigitta és Tóth Ildikó lennének a kuratóriumi tagok, az MPB elnöke, Gömöri Zsolt pedig a kuratórium elnöke."*[291] A kutatásba vont dokumentumokban nem volt megtalálható, hogy két alapítvány – az MMS által létrehozott és működtetett Paraolimpiai Alapítvány, amelynek Szekeres Pál is kurátora volt, és egy másik, még akkor nem nevesített alapítvány – átvételét tervezték-e. A novemberi elnökségi ülés jegyzőkönyvében az alapítvánnyal kapcsolatban Gömöri az alapítói jog átruházásának folyamatáról beszélt, de arra nem derül fény, hogy milyen alapítványról van szó. *„Az alapítvány elkezdheti tevékenységét, pl. már pályázhat"* – jelentette be az MPB elnöke.[292] A Brokernet Investment Holding Zrt.-vel folytatott tárgyalások eredményeképpen megalapították a *Brókernet Életút-programot,* amelyben – az elnökség döntése (97/2009. 09. 23. sz.) alapján a paralimpiai érmesek és edzőik részesülhettek – két éven át, a Brokernet-kötvényben adtak át. Az első programban a 2008. évi játékok érmesei, Sors Tamás, Szekeres Pál, Ráczkó Gitta és Vereczkei Zsolt, valamint edzőik részesültek.[293]

Közvetlenül a 2009. évi IPC-közgyűlést megelőzően ismét napirendre került az értelmi fogyatékos sportolók paralimpiai szereplésének ügye. Az MPB-elnökség egyetért azzal, hogy *„a Magyar Paralimpiai Bizottság az IPC közgyűlésén az enyhén értelmi fogyatékosok paralimpiai rendszerébe való visszavételével kapcsolatban igennel, egyetértően szavazzon."* Azt is

291 Jegyzőkönyv (2009): MPB-elnökség, 2009. 09. 23. New York-palota, www.hparalimpia.hu
292 Jegyzőkönyv (2009): MPB-elnökség, 2009. november 4. www.hparalimpia.hu
293 Jegyzőkönyv (2009): MPB-elnökség, 2009. november 4. www.hparalimpia.hu

elhatározták (103/2009. 11. 04. sz.), *„hogy amennyiben az IPC közgyűlésén kedvező döntés születik, akkor a reintegrációs feladatok elvégzésére Tóth Ildikót és Szekeres Pált kérik fel."* [294]

A legnagyobb, változatlanul megoldandó problémának a mozgás- és látássérültek, valamint a paralimpiai mozgalom pénzügyi helyzetének javítását tartották. A figyelem középpontjában az ÖM-szakállamtitkársággal és a minisztériummal folytatott belső és egyben a közvélemény előtt is zajló csatározás állt. Az MPB éves közgyűlését közvetlenül megelőzve, rendkívüli elnökségi értekezletet hívtak össze, ahol határozott álláspontot alakítottak ki (114/2009. 11. 27. sz.). A tervezett 57 300 000 Ft támogatási összeget az Önkormányzati Minisztérium emelje fel minimum a tervezetben szerepeltetett (154 900 000 Ft) összeg feléig.[295] A közgyűlésen lezajlott vitát követően Beliczai Sándor javaslatát hagyták jóvá (17/2009. 11. 27. KGY. sz.): *„Az MPB kérje az Önkormányzati Minisztériumot, vegye figyelembe az MPB szakmai testülete által kidolgozott, az Elnökség véleményezésével elfogadott, 2009. július 24-i dátummal elkészült költségvetési tervét és annak megfelelően a jelenleg tervezett 57 millió 300 ezer forint támogatási összeget emelje fel minimum a tervezetben szereplő összeg 75%-áig, azaz 116 millió forintra."* A vita során megfogalmaznak az elnök számára egy felhatalmazást, amely akár fenyegetésnek is értékelhető. *„Amennyiben ezt az összeget nem biztosítja, úgy az ÖM Sport Szakállamtitkárság határozza meg és rögzítse a szerződésben, hogy az MPB tervezetben szerepeltetett feladatai közül melyik feladatot nem támogatja, és határozza meg azt is, hogy melyik feladathoz mekkora összeget biztosít.* [296]

Az MPB 2010. januári elnökségi ülésére meghívták az Önkormányzati Minisztérium sport-szakállamtitkárságát, amelyre dr. Simóka Beáta államtitkár asszony és Lukács Zsuzsanna főosztályvezető ment el. A jegyzőkönyv - huszonöt oldalából több mint tíz oldalon keresztül – a felek közötti részletes vitáról szól. *„Gömöri Zsolt köszönti az érkezett vendégeket és elmondta, hogy azért hívtuk meg az ÖM képviselőit, mert szerettünk volna egy jobb kommunikációs együttműködést, valamint a kapcsolatrendszert tovább mélyíteni, ami az elmúlt időszakban viharos volt. Szeretnénk megtudni, hogy a szakreferenssel kialakult személyi konfliktus megoldására milyen lépések várhatóak? Felmerült a kérdés, hogy ennek volt-e bármilyen befolyása és hatása a szervezet megítélésére? A költségvetési tervezés ismeretében egyértelmű, hogy az MPB nem tudja megvalósítani még a minimális programját sem, ezért kérdésünk, hogy ennek a problémának a kezelésére van-e valamilyen lehetőség?"* [297] A vita – amelyben egymás véleményének és állításainak folyamatos cáfolata és minősítése volt – az MPB által elképzelt program, a 2007. évhez képest nagyságrendekkel nagyobb, állami finanszírozásáról szólt. Az MPB által kezdeményezett, sajtónyilvánosság előtt is zajló vitát a felek szerették volna a tárgyalóasztal mellett lefolytatni, de nem tudtak megegyezni. A kutatás nem jutott hozzá ahhoz az MPB által elkészített programhoz, amely a gazdasági világválság időszakában készült, és a pénzügyi vitát eredményezte. A jegyzőkönyv áttanulmányozása alapján úgy tűnt, hogy szakmai program az ÖM által nem volt ismert. Senki ne vegye sértésnek, mondta Lukács Zsuzsanna főosztályvezető, *„… de gyakorlatilag az MPB-nek a támogatási rendelethez tett észrevételeit nagyjából azzal lehetne összefoglalni, hogy ahol szerepelt az olimpia, oda beírtátok, hogy szerepeljen az is, hogy paralimpia. Ezzel az a probléma, hogy ezek a programok, amik az épek sportjában utánpótlásszinten működnek, azok a paralimpiai mozgalomban nem működnek. Addig, amíg a paralimpiai mozgalom nem tud lerakni programokat, és nem dolgozza ki, hogy ezek hogyan működjenek, addig a költségvetésbe sem tudjuk betervezni, mert program nélkül nem megy. A Nemzeti Sporthivatal idejében miniszteri határozatba volt foglalva, hogy kerüljön kidolgozásra, akkor még FONESZ és Paralimpiai Bizottság együttműködésével. Másfél év múlva ki kellett venni, és hatályon kívül kellett helyezni a miniszteri határozatot, mert nem volt képes a Paralimpiai Bizottság, sem a FONESZ semmilyen programot benyújtani. És ez akkor nem forrás kérdése*

294 Jegyzőkönyv (2009): MPB-elnökség, 2009. november 4. www.hparalimpia.hu
295 Jegyzőkönyv (2009): MPB-elnökség, rendkívüli, 2009. november 27. www.hparalimpia.hu
296 Jegyzőkönyv (2009): MPB-közgyűlés, 2009. november 27. www.hparalimpia.hu
297 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. 01. 21., www.hparalimpia.hu

volt. (…) A MOB és az MPB működése között nem lehet egyenlőségjelet tenni. Az MPB sportági szakszövetségi feladatokat is betölt, tehát ami az épeknél nem MOB-hatáskör, hanem sportági szakszövetségi hatáskör, az a parasportok területén sok esetben az MPB-nek a hatásköre, ezért azt gondolom, hogy az MPB-nek igenis van szerepe abban, hogy ezeket a programokat kidolgozza. Én nem tudom, hogy milyen impulzusokat és anyagokat adtatok a NUPI-nak, mi egyetlen anyagot nem láttunk, és a NUPI-nak ilyen tekintetben nincsen döntési hatásköre, javaslatot tehet maximum felénk. De ha ezt a javaslatot nem teszi meg, azt gondolom, hogy az MPB nyugodtan megtehette volna. Ilyen javaslat nem érkezett hozzánk. Semmiféle anyagot nem láttunk, sőt még az a kérés se, hogy üljünk le és beszéljünk róla, kivéve, amikor a támogatási rendeletnél mindenhova beleírjátok, hogy paralimpiai versenyrendszer, a különböző versenyrendszereket, amik nem léteznek továbbra sem. De az, hogy ebben bármiféle munka folyna, hogy ezt kidolgozzátok és indítsuk el, ilyen hozzánk nem érkezett egyszer sem."[298] A jegyzőkönyvből az is kiderült, hogy Gömöri Zsolt és Szekeres Pál ezekre a hivatal által elmondott állításokra nem vagy inkább apró részletekbe menő válaszokat adtak, amelyek elvitték a megbeszélést az összejövetel céljától. Szó esett még a Heraklész-programról, a Sport 21-ről, a Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézetben[299] (NUPI) zajló programról, a Csanádi Sportiskola akadálymentesítéséről, mérőműszerek beszerzéséről, az MPB által kidolgozott diáklimpiai-programról. Szó volt az MPB és a FONESZ kapcsolatáról, a költségvetési közös vagy külön soron való megjelenésről, a műhelytámogatások rendszeréről, a sportegyesületek számának rohamos csökkenéséről. A megbeszélésen elhangzott még néhány kérdés és válasz, majd a vendégek távozását követően az MPB elnökségi ülése folytatódott, amelyen tovább vitatták és értékelték a kialakult helyzetet. Egyfajta cselekvési tervet is elfogadtak. Úgy döntöttek (12/20100121/EH. sz.), hogy a 2010. évi támogatási rendeletet véleményezésre megküldik az ombudsmannak és az Egyenlő Bánásmód Hatóságnak. Szekeres Pál számára úgy tűnt, „*… mintha háromfelé szakadt volna a mezőny. A minisztérium semmilyen észrevételünket nem vette figyelembe, annyi történt, hogy Balsai helyett Lukács Zsuzsa foglalkozik most velünk. Szakállamtitkár felé megfutottuk az utolsó köröket, elmondtuk, ő azt mondta, hogy az egyébként mínusz 40 millió forintos »növekedésbe« bele kell érteni a műhelytámogatást is, ebbe a negatív emelkedésbe még beleérthető nemcsak az általános és mozgássérültek teljes hazai versenyrendszere is, hanem a diák- és szabadidősport is. Úgy gondolja, hogy a levelet meg kell írni."* Szekeres ismertette a levél tervezett szövegét. Gömöri Zsolt Szekeres Pál javaslatához annyit tett hozzá, „*hogy ez egy nyílt levél legyen Varga Zoltán*[300] *sportot felügyelő miniszternek, amit, ha elfogad az Elnökség, a tagszervezetek elnökeinek aláírásával, és olyan formátumban kerüljön átadásra, ahogy azt a szakmai grémium javasolta. Miután nyílt levelet közzé lehet tenni, akár a Nemzeti Sport felé is, először átadjuk a miniszternek és utána közzétesszük*" – határozott az elnökség (11/20100121/EH. sz.).

A sportcélra fordított állami támogatások kérdéséről ugyanezen a januári elnökségi ülésen az egyebek napirend alatt tudatja Szekeres Pál, hogy a „*MOB kérésére ott voltunk Orbán Viktor és Schmitt Pál találkozóján. Orbán Viktor ígéretet tett arra, hogy a sportra ötször annyi pénz fog jutni az állami költségvetésből, mint a mostani."*[301]

A tervezetthez képest jelentősen kevesebb állami forrás miatt az MPB költségvetésének irányelveit átalakították. A sportágak hazai és nemzetközi

298 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. 01. 21., www.hparalimpia hu.

299 Az Ifjúsági és Sportminisztérium (ISM) 2000-ben elemzést készített az utánpótlás-nevelés helyzetéről, majd átfogó stratégiát dolgozott ki a tehetséggondozást illetően. Ebben szerepelt az akkor már működő sportági programok összehangolásának igénye, új programok indítása és a terület gondozását célzó szervezet kialakítása. Az ISM 2001 januárjától a Nemzeti Ifjúságkutató Intézettel és a Nemzeti Drogprevenciós Intézettel egyidejűleg a Mobilitás Ifjúsági Szolgálaton belül létrehozta a Nemzeti Sportmódszertani és Kutatóintézetet (NSKI). Ez a folyamat – a rendszer elemét képező – a Központi Sportiskolában együtt jelen lévő funkciók szétválasztását is jelentette. Az NSKI-ba került a kutatórészleg és a sportegyesületi feladatokat ellátó szakembergárda, a Csanádi Árpád Általános Iskola és Gimnázium pedig – a KSI-ről leválva – önálló intézményként működött tovább. Az NSKI által irányított Héraklész-program azonban olyan jelentős erőforrásokkal és nagyszámú főállású, illetve szerződéses státussal rendelkezett, amely aránytalanságot okozott a Mobilitásnál, illetve a sok vezetői szint miatt ellehetetlenült a szervezet hatékony működése. Mindezek alapján a minisztérium 2002 januárjától egy önállóan gazdálkodó, központi költségvetési intézményt, a Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézetet (NUPI) hozta létre, és főigazgatójának dr. Szabó Tamást nevezte ki. (www.nupi.hu/nupi/a_nupi_tortenete)

300 ***Varga Zoltán*** (Miskolc, 1952–) mérnök-közgazdász, politikus, országgyűlési képviselő, önkormányzati miniszter (ÖM) (2009. április 16–2010. május 29.).

301 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. 01. 21., www.hparalimpia.hu

versenyeztetésére kevesebb pénz jutott. A sportági vezetőedzőkkel, szakági vezetőkkel és az MLMS képviselőivel kibővített elnökségi ülés keretében racionalizálták az MPB tervezetét. Csökkenttették a pénzügyi keretet, megváltoztatták a műhelytámogatási és a paralimpiai reménységek szabályzó rendszerét is. A TF-en zajló és betervezett gyermekverseny költsége a *„dzsembori jellege miatt felejthető"* – jelentette be az MPB elnöke.

Az elnökségi és a közgyűlési dokumentumok ellentmondanak egymásnak, mivel az egyik négymillió, a másik már hatmillió forintos csökkentésről írt. A versenyeken való részvétel sportolói és kísérői létszámain is csökkentettek. Megszüntettek néhány külsős szerződést, többek között a csapatorvos-sportorvossal megkötött megállapodást, ugyanakkor azzal is foglalkoztak, hogy miképpen lehet a munkatársakat cafeteriajutatáshoz hozzásegíteni. Jelentősnek mondható vita olvasható ki a dokumentumokból a hazánkban megrendezendő nemzetközi események ügyében. A vita tárgya az volt, hogy az MPB a leendő magyarországi nemzetközi versenyek esetében milyen kompetenciával rendelkezhet. Felvetődött a szakmai és leginkább a pénzügyi felelősség kérdése. Az elnökség végül is úgy döntött (43/20100325/EH. sz.), *„hogy nemzetközi versenyek rendezése esetén előzetes egyeztetés nélkül nem támogatja azokat az eseményeket, amelyek nélküle indulnak el. Minden nemzetközi verseny szervezése esetén – tekintettel arra, hogy a jogok az MPB-nél vannak – a szervezőbizottságban az MPB két szakembere mindenképpen vegyen részt. Nyitott arra, hogy bármely szervezet igényt jelentsen be a rendezésre, de az csak az MPB-n keresztül történhet. Az ülőröplabda mostani megkeresése kapcsán egyeztetés szükséges a sportágon belül, valamint az MPB között."* Döntés alapján határozat (76/20100630/EH. sz.) született a nemzetközi programtervekről, *„azon belül kiemelve az IPC-Közgyűlés magyarországi rendezésére benyújtandó pályázatról."* [302] Molnár Tamás személyében az ÖM sport-szakállamtitkársága új szakreferensre bízta a paralimpiai és a fogyatékosok sportja hivatali ügyeinek intézését. Közben három újabb sportági szakszövetség jelentette be MPB-tagsági felvételi kérelmét. Az integrációs kapcsolódást az is segítette, hogy sportoló fogyatékosok sportoltatásának támogatására a sportági szakszövetségek címzett formában részesültek. Az asztalitenisz- és a kajak-kenu szövetség mellett a kézilabda-szövetség is kérte tagfelvételét a csörgőlabda sportág befogadásával. [303]

Folytatódott a felkészülés a Vancouveri (Kanada) Téli Paralimpiára. Tóth Ildikó, az MPB nemzetközi ügyeinek intézője már 2009. szeptember végén számot adott az előkészületekről. *„A téli paralimpiára utazó csapat nagyon kicsi: Koleszár Balázs az egyetlen sportoló alpesi síben, aki meghívást kapott. Őt kíséri Fábián Attila edző, dr. Bejek Zoltán csapatvezető és orvos, illetve Kurucz Zita gyógytornász. Lehetséges, hogy kapunk egy szabadkártyát is egy női versenyző részére, az MPB jelezte, hogy erre valószínű igényt tart. A női versenyző neve Lőrincz Krisztina, ő az egyetlen, aki szóba jöhet, mivel nem volt sérülése az elmúlt szezonban, és részt vett a koreai világbajnokságon. (…) minden nevezéssel, regisztrációval kapcsolatos dolog rendben van. (…) A rendelkezésre álló 12 millió forint magában foglalja a felkészülési ciklust tavaly ősztől, a világkupákon, világbajnokságon és a nyári edzőtáborokban való részvételt, tehát az összeg magában foglalja a folyamatos felkészülést és a felszerelések költségét is."* Az elnökség elfogadta a téli paralimpiára utazó keret összetételére vonatkozó előterjesztést (92/2009. 09. 23. sz.), amelyet végső döntéshozatal céljából a közgyűlés elé vitt.[304] *Dani Gyöngyi* neve csak novemberben merült fel először a jegyzőkönyvekben, mint a téli paralimpiára készülő csapat kerettagja, akit az elnökség Fábián Attila vezetőedző és szakágvezető indoklása alapján elfogadott (102/2009. 11. 04. sz.). A közgyűlés elfogadta a Vancouverbe utazó keretre történt előterjesztést (16/2009. 11. 27. KGY. sz.), így az utazók *Koleszár Balázs, Dani Gyöngyi, Lőrincz Krisztina, Fábián Attila, dr. Bejek Zoltán, Kurucz Zita* és a helyettesítők: dr. Szabó Anita és Tóth Ildikó. A vezetőedzői beszámoló alkalmával (2010. január) *„Fábián Attila elmondta, hogy valóban, ilyen felkészüléssel még soha nem utaztak*

302 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. 02. 09. (kibővített), 03. 24., 06. 30., www.hparalimpia.hu
303 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. 03. 24., 04. 28., www.hparalimpia.hu
304 Jegyzőkönyv (2009): MPB-elnökség, 2009. 09. 23., New York Palota, www.hparalimpia.hu

egyetlen téli olimpiára sem. 30–35 napot tudtak Torinó előtt edzeni, és most 60–70 nap van, amit nagyon köszönnek!" [305] A közgyűlés végül 2010. február 22-én véglegesítette a 2010. évi Téli Paralimpiai Játékokra kiutazó csapat összetételét (4/2010. 02. 22./KGY. sz.). Csapatvezetőnek dr. Bejek Zoltán orvost fogadták el. A csapat tagjai, Koleszár Balázs (alpesi sí), Dani Gyöngyi (alpesi sí), Fábián Attila (edző) és Kurucz Zita (gyógytornász) lettek.

A játék mindig bedobással, más néven bulival indul

305 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. január 21., www.hparalimpia.hu

Harmadik alkalommal a téli játékokon

X. Téli Paralimpiai Játékok
Vancouver (Kanada), 2010. március 12–21.
Részt vevő nemzetek: 44 ország
Részt vevő sportolók: 502 sportoló, 5 téli sportág

Magyar résztvevők a tizedik téli játékokon

Magyar sportolók: Dani Gyöngyi, Koleszár Balázs
Csapatkísérők: dr. Bejek Zoltán csapatvezető és orvos, Fábián Attila edző, Kurucz Zita gyógytornász

A 2010. évi vancouveri téli paralimpiai játékokról az IPC elnöke, Sir Philip Craven mint az addigi legjobb téli játékokról tett említést. A torinói játékokhoz hasonlóan öt téli sportág – alpesi sí, biatlon, sífutás, jégkorong és kerekesszékes curling – versenyeit bonyolították a vancouveri játékokon. A megnyitót március 12-én 60 000 néző előtt rendezték. A közönség viharos ovációja mellett vonult be a 44 nemzet sportolóinak küldöttsége. A jegyértékesítésben új paralimpiai rekord született. A médiának a helyszínen 1200 akkreditált képviselője volt. Japánban és Németországban volt a legnagyobb nézettsége a közvetítéseknek. Az IPC internetes élő közvetítésének (www.ParalympicSport.TV) több mint 437 000 nézője volt. A játékokat március 21-én a záróünnepséggel fejezték be.[306]

A Téli Paralipiai Játékok történetében harmadik alkalommal képviselték Magyarországot paralimpikonok. *Dani Gyöngyi* kerekesszékes vívó részvételét többen nem támogatták, mert úgy gondolták, hogy a vívás nem egyeztethető össze más sportágak paralimpiai szintű versenyzésével. Végül ezt a vitát a vívónő edzője és a kerekesszékes vívás szövetségi kapitánya oldotta fel. Dani Gyöngyi második kedvenc sportágában monosízőként utazhatott a játékokra. Amennyiben az a buta és sajnálatos baleset nem következik be, amely nem edzésen, nem versenyen, hanem a paralimpiai faluban történt,[307] akkor *Dani Gyöngyi* lett volna az első magyar női sportoló, aki a téli és a nyári paralimpiai játék részvevője is lehetett volna. A baleset miatt nem tudott indulni a versenyen. A másik magyar sportoló, *Koleszár Balázs* újonc paralimpiai résztvevőként az 50 fős mezőnyben, az állóversenyzők óriás műlesiklásán a 34. helyen (2.57,87) végzett. A műlesiklásversenyben nem ért el értékelhető eredményt.[308] A téli játékokról, az IPC által készített összefoglaló filmet érdemes megtekinteni.[309]

Egy évvel később *Dani Gyöngyi* téli sportágban való részvételi kérelmét az MPB-elnökség elutasította, és a londoni paralimpiáig csak egy sportágban, a kerekesszékes vívásban biztosította a szakmai és pénzügyi támogatást (115/20101117/EH. sz).[310]

A parlamenti választáson 2010. április 11-én és 25-én a Fidesz és a Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP) által alkotott pártszövetség döntő többséget szerzett az Országgyűlésben, amelynek eredményeként májusban Orbán Viktor kormánya letette a hivatali esküt. Réthelyi Miklós vezetésével (2010. 05. 29–2012. 05. 13.) megalakították a Nemzeti

306 www.paralympic.org/vancouver-2010
307 Csütörtökön elhagyhatta a kórházat Dani Gyöngyi kerekesszékes sportoló, aki másfél hete a vancouveri téli paralimpián a szobájában elesett és kettős lábszárcsonttörést szenvedett. Az MPB tájékoztatása szerint Danit nem kellett megműteni, a teljes felépülése várhatóan három hónapot vesz igénybe. www.nemzetisport.hu/teli_olimpia/paralimpia-a-vancouverben
308 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. január 21., www.hparalimpia.hu | www.paralympic.org/results/historical
309 www.youtube.com/watch?v=LCcwqjZ4J8A&list=PL6CBAXPeBajlfXNJCyISJXDjxub1_7qba IPC
310 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. 11. 17., www.hparalimpia.hu

Curlinges győzelmi öröm

Erőforrás Minisztériumát (NEFMI),[311] majd az Emberi Erőforrások Minisztériumát (EMMI), amelyhez a sportügyek, benne a sportoló fogyatékosok ügyei is tartoztak. 2012 májusától a minisztérium vezetését Balogh Zoltán vette át. A sportügyeket kezdetben Czene Attila (2010. június–2012. október), majd Simicskó István[312] (2012–2015), a kézirat készítése idején pedig Szabó Tünde[313] (2015–) államtitkár irányította.

Szekeres Pál bejelentette az MPB elnökségnek, hogy „… *szakértői feladatokat eddig is ellátott a Fidesz kérésére, amely most közéleti szerepvállalássá alakul át, ezért úgy érzi, hogy az MPB-ben betöltött alelnöki tisztsége okán, e felkérés miatt támadások érhetik az MPB-t is, ezért felajánlja lemondását vagy szüneteltetését a választásokig.*" Összeférhetetlenségi okokra hivatkozva, Szekeres Pál mellett a 2010. júniusi elnökségi ülésen dr. Litavecz Anna is jelezte lemondását az elnökségi tagságról.[314]

A kormányváltást követő strukturális változást nyomon lehet követni az MPB szeptemberi elnökségi ülésének dokumentumában, ahol meghívott vendégként jelen volt Hamar Gábor a Miniszterelnökség Sporttanácsadói Iroda munkatársa, Bardóczy Gábor főosztályvezető-helyettes, dr. Litavecz Anna helyettes államtitkársági titkárságvezető, valamint Molnár Tamás szakmai referens a NEFMI részéről. Ekkor tettek javaslatot dr. Lelik Ferencre és dr. Deutsch Tamásra, mint új elnökségi tagokra, a közgyűlés előkészítése során (94/20100908/EH. sz.). Deutsch Tamást alelnöknek jelölték (95/20100908/EH. sz.). Gömöri ezen az elnökségi ülésen adott tájékoztatást először arról, hogy a három sérülésspecifikus szövetség (Parasport, Hallássérültek és MLMS) létre kívánja hozni a Fogyatékkal Élők Sportszakmai Tanácsát (FESZT), valamint arról is beszámolt, hogy Szekeres Pállal közösen utaznak Moszkvába a Jelena Muhina-díj átadásra.[315] „*Már tavalyi kint létekor szó volt egy szorosabb együttműködésről, de eddig nem történt érdemi előrelépés. Új javaslat, hogy orosz érdekeltségű cég*

311 2010-ben jött létre a Nemzeti Erőforrás Minisztérium (NEFMI) néven, az Oktatási és Kulturális Minisztérium, az Egészségügyi Minisztérium és a Szociális és Munkaügyi Minisztérium, valamint az Önkormányzati Minisztérium sportpolitikáért felelős részlegének összevonásával. (www.wikipedia.org//2016.06.26)

312 ***Simicskó István*** (Tiszalök 1961–) a Kereskedelmi és Vendéglátó-ipari Főiskolán kereskedelmi üzemgazdász diplomát szerzett. Jogi szakokleveles közgazdászként végzett az ELTE Jogi Továbbképző Intézetében. Jogász diplomát szerzett az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. A Hadtudományi Doktori Iskolát a ZMNE-en végezte, hadtudományok PhD-címet szerzett summa cum laude minősítéssel. 2012-től 2015-ig az Emberi Erőforrások Minisztériumának sportért felelős államtitkára. 2015-től honvédelmi miniszter. (ww.kormany.hu/hu/honvedelmi-miniszterium-/a-miniszter/eletrajz)

313 ***Szabó Tünde*** (Nyíregyháza, 1974–) úszó. 1982-től 1992-ig a Nyíregyházi Vasutas SC-ben versenyzett, edzője Vajda Tamás. Olimpiai ezüstérmes (1992) sportoló 100 m-es hátúszásban. A Magyar Testnevelési Egyetemen szakedzői, a Szegedi Tudományegyetemen jogászi, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen sportjogi szakjogászi diplomát szerzett. PhD-tanulmányának tudományterülete a sportjog, a sportsérültek jogai. 2015-től az EMMI sportért felelős államtitkára. Az MPB felügyelőbizottságának is volt elnöke. (www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/sportert-felelos-allamtitkarsag/az-allamtitkar)

314 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. 03. 24./04.28/06.30, www.hparalimpia.hu

315 ***Jelena Vjacseszlavovna Muhina*** (szovjet-orosz tornásznő). Az 1978-as világbajnokságon győzött. Nagy karrier előtt állt, amikor az 1980. évi nyári olimpiai játékok előtt baleset érte és megbénult.

támogassa az MPB-t, és a támogatás egy része a kapcsolaterősítésre kerülne felhasználásra, mint pl.: az orosz versenyző magyarországi versenyeztetését, felkészülését segítené elő." Azt az örömhírt is elmondta, hogy 20 millió forint költségvetés-kiegészítést kaptak a minisztériumtól, *„és egyúttal megköszöni Kovács Tamásnak az ehhez nyújtott segítségét."* Megkezdődött a 2004. évi sporttörvény módosításának előkészítése, ezért az MPB új sportkoncepciót dolgozott ki, amelynek a Fogyatékos Sport Szervezeti Átalakításának Irányelvei címet adták.

Az irányelveket az elnökség, majd a közgyűlés is megtárgyalta és elfogadta (32-45 2010.10.17. KGY. sz.).[316] Az irányelvekben szabályozni kívánták az MPB és (sportág- és sérülésspecifikus) tagszervezetei közötti feladatmegosztást. Miután néhány sportágban (atlétika, asztalitenisz, úszás) visszakerültek a játékok versenyprogramjába az értelmi fogyatékos sportolók, ezért a Magyar Parasport Szövetség 2011. januártól csatlakozni kívánt az MPB-hez. Az MPSZ tagsági jogáról az MPB közgyűlése döntött (30/20101127/ KGY. sz.). A Hallássérültek Sportszövetsége is jelezte szándékát, de az ő csatlakozásuk nem olyan egyértelmű, fogalmazott Gömöri Zsolt a jegyzőkönyv szerint.[317]

A sportpolitika terén a 2010. évben bekövetkezett változás azt is jelentette, hogy szorosabb és közvetlen információt kaptak a sportirányítástól. A törvénymódosítás előkészítéseben nagy intenzitással vettek részt. Szekeres Pál és dr. Litavecz Anna többször jelen volt az MPB elnökségi ülésein és közgyűlésein, ahol információjukkal segítették a szervezet munkáját. *„A Sporttörvény módosítása, valamint a sportstratégia áttekintése is szerepel a kormány tervei között. Úgy látja, hogy a PM-nek mindig döntőbb szava volt a sporttárcáénál a Sporttörvény pénzügyi vonatkozásaiban és ez most is így lesz (…) az év második felében a Minisztérium a meglévő források egy részét a fogyatékossággal élők versenysportjára fogja fordítani, és a WESKA mintegy 30 millió forintos keretösszeget fog megállapítani a fogyatékosok diák- és szabadidősportjára, amiből 15 millió a mozgás- és látássérültek sportjára megy*" – jelentette ki Szekeres Pál az MPB elnökségi ülésén.

A tanulmánykötet fejezetet tervezett készíteni Szekeres Pálnak a hazai sportélet irányításában

316 „A Magyar Paralimpiai Bizottság hatáskörébe tartozó feladatként tudja vállalni elsősorban a fogyatékossággal élők minőségi versenysportjával foglalkozó sportszervezetek sportfeladatainak teljes vertikumát a fogyatékossági ágtól függetlenül, vagy mindazt a feladatot, amit az állami sportirányítás a magyar sport teljes rendszerének érdekében a Magyar Paralimpiai Bizottság hatáskörébe rendel a következő megkötésekkel: az MPB tagszervezetei csak országos sérülésspecifikus és sportági szakszövetségek lehetnek, az MPB tagszervezetének csak sportszervezet lehet tagszervezete, fogyatékos terület meghatározásának a fogyatékos személyek jogairól és egyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény Értelmező rendelkezések 4. § a) pontja a meghatározó. Az MPB a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) elvárásainak megfelelően önálló, legmagasabb szintű hazai testületként képviseli a paralimpiai mozgalmat vagy azzal együtt a fogyatékossággal élők sportját. A nemzetközi minták alapján ezt a feladatot az Olimpiai Bizottságon keresztül vagy azzal közösen is végezheti. A befogadókészség függvényében a sportági integráció és azon belül a sportágak autonómiája érdekében szükséges feladatok, a sportági szakszövetségeken keresztüli szakmai irányvonal erősítése és a sérülésspecifikus területek sportszakmai szempontok szerint egyesítése. Nemzetközi versenyeztetéssel kapcsolatban, a paralimpiai részvételen túl, az MPB az 1. pontban meghatározott irányvonal alapján csak a kiemelt nemzetközi versenyekkel kapcsolatos feladatokat látja el. A felkészítő versenyek és a ranglistás világkupák a sportág szakmai programja alapján a felkészülés része, melyről az országos sportszövetség dönt. Hazai versenyrendszer működtetése és fejlesztése az 1. pontban meghatározott irányvonal alapján szakmai szempontok szerinti szövetségi feladat, melyhez az MPB résztámogatást nyújt minden tagszervezete részére. Diáksport vonatkozásában az MPB feladataként vállalja a diáklimpia versenyrendszer módszertani kontrollját és szakmai érdekképviseletét. A fogyatékossággal élők szabadidősport területén az MPB szakmai és információs segítséget tud felvállalni. Az MPB tagszervezetei részére a központi felkészüléshez és a szakmai programokhoz állami költségvetés terhére támogatást biztosít az egyenlő bánásmód elvének megfelelően, az olimpiai felkészüléssel azonos elvek szerint. Ide tartozik a válogatott keret központi felkészülése, sporteszközök, sportfelszerelések beszerzése, sportegészségügyi szolgáltatás, sporttudományi háttér. Az MPB fontos célként jelöli meg, hogy a paralimpiai felkészülés az olimpiai felkészüléssel azonos mértékben kerüljön elfogadásra és támogatása azzal azonos elosztási rendszer szerint történjen. A sportszakmai állami támogatási keret a MOB elosztási elve szerint, azzal azonos mértékben történjen az MPB esetében is. A szakmai programok és felkészülések legyenek az olimpiai rendszerrel azonos mértékben elismerve és ne pedig az eredményesség. Az MPB saját belső elosztási elveként a nemzetközi eredmény és létszám szerinti irányt követi, bizonyos feladatok esetében programfinanszírozással, a csapatsportágak és a súlyos fogyatékosság specifikumának figyelembevételével. Az MPB minden tagszervezete részére adminisztrációs feladatok ellátására működési résztámogatást biztosít, de ha az állami sportirányítás rendelkezése indokolja, csak azoknak a sportszervezeteknek ad támogatást, melyek más szervezetnek nem tagjai. Ebben az esetben a sportági szakszövetségek (integrált szövetségek) a paralimpiai sportszakmai támogatásukat az olimpiai felkészülés jegyében a MOB-on keresztül közvetlenül, annak elosztási rendszere szerint kapják és önálló szakmai döntés alapján használják fel az MPB szakmai ellenőrzése mellett, elszámolási és beszámolási kötelezettség MOB-MPB felé történik. Az MPB-nek – mint több nemzetközi sportszervezet tagjának – kötelessége a nemzetközi feladatokban és képviseletben szerepet vállalni, amihez az állami támogatás elengedhetetlen. Az MPB érdekeinek képviseletében a MOB-bal való kapcsolatot erősíteni kívánja, ezért a MOB vezető tisztségviselője az MPB döntéshozásában vesz részt (elnökségi tag), és javasolja, hogy az MPB képviselete közgyűlési és elnökségi szinten szintén megjelenjen a MOB döntéshozásában." Jegyzőkönyv (2010): MPB-közgyűlés, 2010. 10. 17., www.hparalimpia.hu

317 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. 09. 08.//10.13./11.17., www.hparalimpia.hu

betöltött szerepéről, minisztériumi tevékenységéről, köztisztviselői munkásságának több és jelentős korszakáról.. Az olimpiai bronzérmes és háromszoros paralimpiai bajnok sportvezető tevékenységéről a kézirat, sajnos nem készült el. A későbbiekben érdemes lenne Szekeres Pál paralimpiai mozgalomra, és az egész hazai sportéletre kifejtett közszolgálati tevékenységéről akár önálló tanulmányt is készíteni.

Kezdték rendszerbe szedni és szabályozni a Magyarországon megrendezésre kerülő nemzetközi versenyek programjait. Az események legtöbbjének Eger városa adott otthont, ahol jelentős beruházást végzett az Eger&Park Hotel, mert sok szobát akadálymentesítettek. Az önkormányzattal is jó együttműködést alakítottak ki, melyet szerződésben rögzítettek. Pályázatot készítettek elő az IPC-közgyűlésének Magyarországra hozatalára.[318]

Az MPB elnöke 2011 tavaszán beszámolt arról, hogy az IPC központjában, Bonnban tett látogatást, melynek apropója az IPC vezető testületi ülésének budapesti előkészítése. Megrendezésre kerül *„az IPC Vezető Testületi ülése, melyet augusztusban Budapesten a margitszigeti Thermal Szállóban tart. Az esemény házigazdájának köztársasági elnök urat szeretnénk felkérni"*[319] - jelentette be Gömöri Zsolt. Az MPB 2009–2015 között egy külön program alapján jelentősen megnövelte hazai rendezésű nemzetközi eseményeinek számát, amely a szakmai presztízsen túl a sportolók számára sok versenyelőnnyel járt, és az MPB-számára külön pénzügyi bevételt is jelentett.[320]

Több paralimpiai sportág vezetőjét felmentik, és új személyekre kérnek javaslatot a sportági szakszövetségektől. A Diáklimpia beindítása még mindig csak a tervezés fázisában tartott, ugyanakkor 2010 decemberében már sokkal többet tudtak foglalkozni szakmai ügyekkel. A pénztelenséget, a szervezet pénzügyi likviditását banki hitelek felvételével oldották meg. A szakmai és a pénzügyi döntések MPB-kontroll alatt működtek.[321] A paralimpiai felkészülés és a kvalifikációk megszerzése érdekében a legfontosabbnak a 2011–2012. évek számítottak. Az elnöki beszámolóban elhangzott, hogy a MOB-tól 55 millió forintot kaptak, ami a paralimpiai felkészülést hivatott támogatni, és 15 millió forintot az IPC Világjátékok versenyeire lehet fordítani. Az *„MPB költségvetése úgy tevődik össze, hogy van a 18 milliós működési típusú, valamint a 90,3 milliós szakmai feladatokra rendelt támogatás. Ezen felül van most ez az 55 + 15 millió forint"* – jelentette be az elnök. Külön foglalkoztak az ösztöndíjrendszer támogatási lehetőségeivel, az eredményességi jutalmazás és a felkészülés támogatásának aránytalanságával. Az aránytalansággal kapcsolatban 2011-ben dr. Deutsch Tamás a következőket mondta: *„Érdemes lenne összehasonlítani a számokat, hogy egy ép sportoló felkészülésére és egy fogyatékossággal élő sportoló felkészülésére mennyit adnak. Vagy mondjuk azt, hogy egyenlőség van, és akkor arányaiban a felkészülésben is egyenlő helyzetet kell teremteni. Arányosan közelíteni kell a pénzek felkészülésre biztosított összegeit."*[322] Ezt a mondatot érthette félre Gömöri elnök úr akkor, amikor úgy gondolta, és olyan nyilatkozatokat tett a sportolókkal való egyeztetés nélkül, hogy ha az eredményességi jutalmat a 2004. és 2008. éviekhez képest csökketik, akkor a különbséget, a megtakarítást a felkészülésre lehet majd fordítani. 2011 márciusában ismét előkerül a jutalmazás kérdése, akkor az ösztöndíjjal összefüggésben jelentette be Gömöri az elnökség számára: „… *a két bizottság* (nem lehetett megtudni, hogy mely

318 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. 06. 30./12. 08., 2011. 03. 24., www.hparalimpia.hu

319 Jegyzőkönyv (2011): MPB-elnökség, 2011. 02. 25., www.hparalimpia.hu

320 2009. 11. 27–28.: A fogyatékkal élők versenysport-lehetőségei és hatása a társadalmi integrációra (nemzetközi konferencia) – 2011. 03. 10–14.: ITTF Hungarian Open Nemzetközi Asztalitenisz-verseny – 08. 26–28.: IPC Vezetőtestületi Ülés – 09. 8–12.: IWAS Kerekesszékes Vívóvilágkupa – 11. 13–19.: IPC Erőemelő Nyílt Európa Kupa – 2012. 03. 1–5.: ITTF Hungarian Open Nemzetközi Asztalitenisz-verseny – 11. 29–12. 03.: IWAS Kerekesszékes Vívóvilágkupa – 2013. 01. 19–20.: IPC Hungarian Open Sportlövőbajnokság – 03. 6–10.: ITTF Hungarian Open Nemzetközi Asztalitenisz-verseny – 06. 8–10.: IPC Hungarian Open Nemzetközi Úszóverseny – 10. 04–07.: IBSA Nemzetközi Csörgőlabdaverseny – 11. 27–12. 02.: IWAS Kerekesszékes Vívóvilágkupa – 12. 02–07.: IBSA Dzsúdó-Európa-bajnokság – 2014. 01 10–16.: IPC Hungarian Open Erőemelő Nyílt Bajnokság – 03. 12–17.: ITTF Hungarian Open Nemzetközi Asztalitenisz-verseny – 04. 25–27.: IWAS Kerekesszékes Vívóbizottság és – 06. 7–8.: IPC Hungarian Open Nemzetközi Úszóverseny – 08. 22–25.: IBSA Nemzetközi Csörgőlabdatorna – 09. 22–29.: IBSA Csörgőlabda-Eb – 11. 7–9.: PVE Ülőröplabda Sub-Zone 1 Bajnokság **és** Tesco Nemzetközi Torna – 11. 18–24.: IWAS Kerekesszékes Vívóvilágkupa – 11. 21–23.: EPC Vezetőtestületi Ülés – 2015. 02. 20–25.: IBSA Dzsúdóvilágkupa – 03. 13–15.: ITTF Hungarian Open Nemzetközi Asztalitenisz-verseny – 05. 16–17.: IPC Hungarian Open Nemzetközi Úszóverseny – 09. 17–24.: IWAS Kerekesszékes Vívó-világbajnokság – 09. 21.: EPC Nemzetközi Paralimpiai Nap – 11. 24–28.: IPC Erőemelő Nyílt Európa-bajnokság. (Tóth Veronika gyűjtése, 2015. 06. 08. MPB)

321 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség 2010. 06. 30., 12.08. www.hparalimpia.hu

322 Jegyzőkönyv (2011): MPB-elnökség, 2011. 01. 14., www.hparalimpia.hu

bizottságokról van szó – a szerző megjegyzése) *meghatalmazza az elnököt, hogy olyan irányban folytasson tárgyalásokat, hogy az ösztöndíjkeret legyen megemelve, akár a paralimpiai jutalmazás terhére. Bizakodó, mert a javaslatot támogatták és remélhetőleg döntés is születik majd.*"[323]

A paralimpiai felkészülésnek ebben az utolsó szakaszában nincsen olyan elnökségi dokumentum, amelyben ne foglalkoztak volna az ösztöndíjrendszerrel. „*Nincs jól, mert nem teszünk ember és ember között ekkora különbséget. Ez egy rossz üzenet, de van a magyar államnak egy támogatási rendelete, amelyben lehetne azt mondani, hogy egymással jól összevethető juttatásokban nem lehet ekkora, ötszörös különbség. Ez egy feltűnő értékaránytalanság. Ezt érvként használni lehetne a 18-i beszámolóban is. Nem szól bele az állam a MOB autonómiájába, de egy keretet mondhat, hogy ép és fogyatékkal élő között ilyen feltűnő különbség nem lehet az egyenlő bánásmód elve alapján*" – jelentette ki dr. Deutsch Tamás 2011 áprilisában, az ösztöndíjról szóló vitában.[324] A támogatási keret arányainak (felkészülés-eredményesség értékelése) közelítését, a 2012. évi paralimpiai játékokat követően úgy igyekeztek megoldani, hogy az eredményességi jutalmazást, az olimpikonokhoz viszonyítottan, csökkentették. A jutalmazás csökkentéséből származó, úgymond megtakarítás nem növelte sem az ösztöndíjra, sem a felkészülésre fordított állami támogatást. Nem is növelhette, mert az állami pénzügyi csatornák ilyen értelemben nem vagy csak nagyon kivételes eljárást követően lehetnek átjárhatók. Nem növelhette, mert effektív megtakarítás nem is képződött, csak az arányszámokban volt elmozdulás.

Négy évvel később (2015-ben) az MPB körül kialakult nyilvános botrány kapcsán dr. Deutsch Tamásnak, az MPB akkori ideiglenes elnökének már más volt a véleménye az olimpikonok és a paralimpikonok eredményességi jutalmazásáról kialakult vitában, mint 2011-ben, amikor a sportoló fogyatékosok szervezeteinek révén készült a MOB alelnöki pozíciójába. 2015-ben már nem hangoztatta, hogy „*nem teszünk ember és ember között ekkora különbséget (…) ép és fogyatékkal élő között ilyen feltűnő különbség nem lehet az egyenlő bánásmód elve alapján*", hanem egy újfajta és sajátos elvet fogalmazott meg az eredményességi jutalmazás csökkentésének ügyében: „*az egyenjogú az nem egyenlő. Ha valami egyenjogú, és egyenlő esélyt kell neki biztosítani, az nem azt jelenti, hogy mindenben egyenlő*" – nyilatkozta, és azt is igyekezett megmagyarázni, hogy a londoni játékokat követően miért változtatták meg a 2004-ben és 2008-ban kialakított arányokat. „*Az az arány, ami a londoni olimpia után érvényesült, tehát hogy az épek 100 százalékához képest a fogyatékosok jutalma 70 százalék volt, az egy normális megközelítés. Ebben nincs is vita. (…) Tehát 2012-ben kialakult az az egyetértés, hogy nem kell a buta egyenlősdi a négyévenkénti olimpiai jutalmazásban*"[325] – nyilatkozta Deutsch a Magyar Narancs számára.

Az MPB-t alapító szerveztek fúziójával majd megszüntetésével, a FONESZ meggyengülésével, annak előre látható megszűnésével az MPB vezető szerephez jutott. Új szervezetek, sportági szakszövetségek, mint a kajak-kenu, a triatlon, a szkander (30/20110324/EH. sz.), bejelentik csatlakozási szándékukat. A Magyar Hallássérültek Sportszövetsége (31/20110324/EH. sz.) is csatlakozni szándékozik. Már nem csak a paralimpiai sportágak és sérülésspecifikus verseny rendszereinek hazai irányítására törekszenek, hanem beszámoltatást kérnek a Globál Games-versenyekről, és a szabadidősport-támogatási ügyekkel is foglalkoznak. Ekkor kap ígéretet az MPB, hogy egymillió forint támogatást fognak adni, „*melyet felhasználhatnánk szabadidősport támogatására. A Mozgáskorlátozottak Országos Sportszövetsége 600 ezer és 400 ezer a Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének.*" A sporttörvény módosításának előkészületeiről már 2011-ben Gömöri arról tájékoztatta az elnökséget, „*… hogy a MOB lesz az egyedüli köztestület. A MOB közgyűlésében 10–11 fogyatékosképviselő fog megjelenni és a fogyatékossport egy szervezet alá fog tagozódni, és ez valószínűleg az MPB lesz.*" A törvényalkotási vitában a legfontosabb kérdés, hogy a hazai fogyatékosok sportjának legyen-e egy közös testülete. Gömöri erre a kérdésre akkor úgy reagált, „*… hogy úgy tűnik, nem elfogadható, hogy legyen egy olyan ernyőszervezet, amelybe minden fogyatékosszervezet betagozódik. Ez eddig sem tudott működni.*" – így maradt a MOB-on belüli tagozat létrehozása.

323 Jegyzőkönyv (2011): MPB-elnökség, 2011. 03. 24. (28/20110324/EH. sz.), www.hparalimpia.hu
324 Jegyzőkönyv (2011): MPB-elnökség, 2011. 04. 28., www.hparalimpia.hu
325 www.magyarnarancs.hu/belpol/nincs-semmilyen-frusztraciom

A sportoló fogyatékosok szervezeti kereteiben megszerezhető vezető szerep érdekében a közgyűléssel alapszabályt (11/20110506/KGY. sz.) módosíttattak. A paralimpiai versenyrendszer és az IPC versenyrendszerének kereteit kiszélesítették „…*a fogyatékossággal élők minőségi versenysportjára*".[326]

A közgyűlés által (2012. 01. 27-én) elfogadott új alapszabály „*lehetővé teszi, hogy a szervátültetettek is kérhetik felvételüket az MPB tagjai sorába*" – jelentette be közvetlenül a közgyűlést megelőző elnökségi ülésen Gömöri Zsolt.[327] Végül a MOB-on belüli tagozat biztosította a képviseleti többséget az MPB számára. Gömöri a sportoló fogyatékosokat tömörítő sérülésspecifikus sportszerveztek közül a FODISZ működését is az MPB hatáskörébe kívánta terelni. Javasolták a MOB Fogyatékosok Sportjáért Felelős Szakmai Tagozatának, hogy a diák- és szabadidősport érdekében a felsorolt feladatokat az MPB-n belül működő Diák- és Szabadidősport Bizottság hatáskörébe utalják (100/20120717/EH. sz.).[328]

A 2013. évi budapesti vívó-vb rendezésének előkészületei kapcsán egyeztetések történtek (2011), amelyek eredménye az lett, hogy a vívó-vb keretei között megrendezhetik a kerekesszékes vívó-világbajnokságot is. A hazai és a nemzetközi szövetségek között létrejött megállapodás eredményeképpen hazánkban először, és a világban második alkalommal, 2013-ban olyan sportági világbajnokságot rendeztek, amelynek integratív részei voltak a sportoló mozgássérültek, a kerekeszékes sportolók. Az MPB-elnökség számára tájékoztatás hangzott el arról is – az MPB elnöke a Siketlimpiai Bizottság elnökével folytatott megbeszélés kapcsán értesült róla –, hogy Athén visszalépett a Siketlimpia (2013) megrendezésétől. Felvetődött a budapesti rendezés szándéka. Pályázatot készítettek elő Bánki Erik, Tapolczay Gergely és Kósa Ádám képviselők egyetértésével a magyarországi rendezés érdekében. A Turizmus Zrt.-vel közösen készítették el a pályázatot, amelyhez hárommillió forintot nyertek. A siketlimpiai pályázat prezentációját 2011. szeptember 15-én mutatták be Rómában, ahol „… *egybehangzó döntés született, melyet minden jelen lévő szervezet elfogadott, hogy Budapest rendezheti meg az eseményt. Elismerésüket fejezték ki, hogy az idő rövidsége ellenére milyen magas színvonalú pályázatot készítettünk.*"[329] Miközben az MPB a Siketlimpia Játékok rendezésének lehetőségéért dolgozott, a hallássérült-szervezetek között jelentős vita zajlott. A kutatás, a dokumentumok tanulmányozása közben összehasonlítást tett az 1968-ban keletkezett[330] és a jelen hasonló témájú iratok között. Az akkori sportirányítás majdnem ugyanazt a választ adta a – több mint 40 évvel korábbi – panaszos levélre, mint az MPB 2011-ben a Siketek és Nagyothallók Szövetsége tagfelvételi kérelmére: „*A beadott tagfelvételi kérelemmel kapcsolatosan két aggály merült fel. Az egyik, hogy van már egy országos jellegű sérülésspecifikus szövetség, amely a szakmai feladatok ellátására jogosult. A kérelmezőnek nincs nemzetközi tagsági rendszere. Jelen esetben olyan egyesülési forma, hogy nincsenek meg azok a feltételek, melyeket az Stv. előír. Egy területen egy országos szövetség működhet, ennek pedig kizárólagosan az a szervezet felel meg, amelyik nemzetközi tagsági rendszerrel rendelkezik, ennek tagszervezete az MHSSZ.*"[331]

Személyi változások is történtek, amelyek közül érdemes kiemelni, hogy a felügyelőbizottság elnöke, dr. Szabó Tünde lemondott tisztségéről, és helyette Csikós Mihálynét – aki addig az FB tagja volt – választották elnöknek. Dr. Hegedűs Lajost, a MEOSZ elnökét az elnökség javaslatára a közgyűlés megválasztotta az FB tagjának. Az iroda működése is rendszeresen szerepelt az elnökségi jegyzőkönyvekben. A dokumentumok alapján megállapítható, hogy egészen 2011 szeptemberéig stabil, célszerűen, jól működött. Az szmsz megváltoztatását, a munkakörök átcsoportosítását és a munkatársak közötti fizetési változtatásokat hajtottak végre. A jegyzőkönyv szerint „*Gömöri Zsolt tájékoztatta az elnökséget, hogy Tóth Ildikó a munkája során olyan magatartást tanúsított, ami nem megengedhető, ezért saját hatáskörben, szóbeli figyelmeztetéssel lerendezte és ezt rögzítették.*" A feladatokat átszervezték, a versenyigazgatói munkakört nem töltötték be, „… *akár*

326 Jegyzőkönyv (2011): MPB-közgyűlés, 2011. 05. 06. www.hparalimpia.hu | Jegyzőkönyv (2011): MPB-elnökség, 2011. 09. 21. www.hparalimpia.hu
327 Jegyzőkönyv (2012): MPB-elnökség, 2012. 01. 27. www.hparalimpia.hu
328 Jegyzőkönyv (2012): MPB-elnökség, 2012. 07. 17. www.hparalimpia.hu
329 Jegyzőkönyv (2011): MPB-elnökség, 2011. 09. 21. www.hparalimpia.hu
330 MNL/XIX-J-14-a 1968 154 cs. Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanácsa (MTS) (MTS-40.066/1968.), 1968. márc. 18.
331 Jegyzőkönyv (2011): MPB-elnökség, 2011. 06. 09. www.hparalimpia.hu

meg is szüntethetik, és helyette sportszervező főmunkatárs munkakört hoztak létre…" – hangzott el az elnöki indoklásban. Az elnökség a változást határozatában rögzítette (71/20110921/EH. sz.).[332]

Akár jelentéktelennek és érdektelennek is tűnhet egy az irodán belüli munkaügyi konfliktus e tanulmányban történő megjelenítése. Mégis említésre érdemes, mert feltételezni lehet, hogy 2015 nyarán az MPB életében történt események egyik elemének összefüggéseit jobban meg lehet érteni. Tóth Ildikó, miután az MPB sportigazgatói beosztásából felmentették, közvetlenül a 2012. évi Paralimpiai Játékokat megelőzően elkerül az MPB titkárságáról. Tamás Henriette, az MLMS főtitkára munkahelyet váltott, és ezt a feladatot bízzák Ildikóra. *„Tóth Ildikó vette át a feladatkörét úgy, hogy vitte magával a paralimpiai feladatainak egy részét, másik részét pedig Tóth Veronika vette át, továbbá tervbe vettek egy új munkaerő-felvételt az irodában."*[333] Az MLMS megszűnésével viszont érthetetlen, hogy közel 25 évi szakmai ismerettel rendelkező személy, öt paralimpiai tapasztalatával a háta mögött, mit követhetett el, ami egy ilyen, szervezeten belüli drasztikus változtatást eredményezett. Miért és hogyan került Tóth Ildikó a Magyar Síszövetséghez dolgozni akkor, amikor az MPB titkárságán humánerőforrás-fejlesztéseket hajtottak végre. Felhő Alexandrát, aki a minisztériumból érkezett, 2012. március 1-jétől alkalmazták. *„… Nagy József is szintén az MPB szervezetén belül fog dolgozni, mivel MPB-feladata a teljes fogyatékos-sporttagozat adminisztratív feladatainak ellátása. Ehhez kapunk a FONESZ tavalyi működési támogatásával megegyező összeget forrásként. (…) A FONESZ 2012. április 10-ig megszünik"* – jelentették be. Az MPB elnöke azt is bejelentette, hogy Várnai Anikó külsősként dolgozik az MPB-nek, a marketing- és PR-feladatokban végez munkát.[334] Nem lehet tudni, hogy miért nem találtak megfelelő helyet az MPB keretei között Tóth Ildikónak, és miért nem fogadták el 2015-ben sem a főtitkári pályázatát. Nem lehet tudni, hogy ebben az ügyben mi miért történt, de az biztosan állítható, hogy a paralimpiai mozgalom ezt a szakmai gyakorlati tapasztalatot, amellyel Tóth Ildikó rendelkezett, hagyta elveszni.

Az irodai feladatokat újra átszervezték. Megkapták a FONESZ-irodát. A FONESZ irodai berendezéseinek egy részét térítéssel, másik részét térítés nélkül vették át. Az iroda dolgozói számára március 1-jétől bérfejlesztést hajtottak végre (63/20120329/EH. sz.). Az is megállapítható a jegyzőkönyvekből, hogy az MPB főtitkári állása, 2008. évi megszüntetését követően a sportigazgatói állás is – 2011 szeptemberétől – betöltetlen maradt, amelyet aztán Gömöri Zsolt a közgyűlés által demokratikus úton megválasztott civil szervezet elnökeként, javadalmazásért látott el.[335] A Kiskakukk étteremben, zárt körben 2012 januárjában megtartott rendkívüli elnökségi ülés keretében határoznak az elnök főállású munkaviszonyáról. Az elnöki teendőket és a sportigazgatói feladatkört beemelték az elnöki feladatok közé (8/20120105/EH. sz., /9/20120105/EH. sz.),[336] (33/20120127/EH. sz., 34/20120127/EH. sz)[337] Szintén új elemként jelent meg, hogy *„a paralimpiai sportágak szakmai vezetői munkájának véleményezése, valamint megjelennek szakmai feladatok ellátásai is, melyek elsődlegesen az SZMSZ-ben kerülnek meghatározásra"* az elnöki feladatok közé

332 Az elnökség egyhangúlag elfogadta, hogy Tóth Ildikó munkaszerződése módosításra kerül október 1-jétől, új munkaköre: sportszervező főmunkatárs és az SZMSZ ennek megfelelően változik, Tóth Ildikó munkabére az új feladatkörhöz igazodva 10%-kal csökken.

333 Jegyzőkönyv, MPB-elnökség, 2012. 01. 19. (www.hparalimpia.hu)

334 Jegyzőkönyv (2012): MPB-elnökség, 2012. 03. 29. (www.hparalimpia.hu)

335 Jegyzőkönyv (2011): MPB-elnökség, 2011. 01. 14., 02. 25., 04.28., 06.09., 09.21., 10. 20. (www.hparalimpia.hu)

336 8/20120105/EH. sz. határozat: Az elnökség egyhangúlag elfogadta irányelvként, hogy az új alapszabály a jelenlegi alapszabályra épüljön a módosított sporttörvény szerint, valamint a sportigazgatói feladatkör beemelése a rendszerbe és az elnök munkaviszonyban vagy társadalmi munkában látja el feladatát. 9/20120105/EH. sz. határozat: Az elnökség egyhangúlag úgy határozott, hogy az MPB-munkavállalók egzisztenciális helyzetén a kormányzati döntés alapján segíteni kíván, és saját bevétel terhére a devizahitel végtörlesztéséhez vissza nem térítendő támogatást nyújt, valamint megteremti a lehetőségét annak, hogy a munkavállalók kamatmentes munkáltató hitelt vehessenek igénybe a szabályzat megalkotását követően. (www.hparalimpia.hu)

337 33/20120127/EH. sz: Az elnökség egyhangú szavazással, egy fő (Gömöri Zsolt tartózkodása mellett), úgy döntött, hogy az elnök mai naptól főállású munkaviszonyban lássa el az elnöki teendőket. 34/20120127/EH. sz.: Az elnökség egyhangú igen szavazattal úgy döntött, hogy az elnök javadalmazása egyelőre a szakmai bérminimum legyen, melyet később felülvizsgálnak. (www.hparalimpia.hu)

fog tartozni.[338] Mindezeket a javaslatokat a jegyzőkönyvi dokumentumok szerint maga Gömöri Zsolt terjeszti az elnökség elé. Egyetlen vezető hatáskörébe centralizálódnak a döntések, a végrehajtási folyamatok és azok ellenőrzése is.

E döntés hatásai kerülnek elő 2015-ben a sajtónyilvánosság előtt zajló vita során. A sikeres londoni játékokat követően, a november 25-én megrendezett elnökségi elé került a főtitkári állás betöltésének kérdése. Gömöri elnök úr a jegyzőkönyv szerint így fogalmazott: *„Működés átszervezése témában tájékoztatja az Elnökséget, hogy a bővült feladatokhoz szükséges átgondolni az iroda működését. Már tavaly is próbálkoztunk külsősök bevonásával megoldani. Paku Melinda külsősként a marketingfeladatokat vinné. Eseményszervezés terén van nagy tapasztalata. Bernau Pétert szeretnénk szintén külsősként a sajtófeladatokra továbbra is alkalmazni. Az elmúlt évben nagyon jól tudtunk együtt dolgozni. Köszöni még egyszer a paralimpia során is, amit tett. Az irodánál Brigi vinné a gazdasági feladatokat, Vera a nemzetközi feladatokat látja el és mellette a sportágakért felelős. Itt erősítünk és a feladatokat Barsai Emese részmunkaidőben végzi. Ezek asztalitenisz, dopping, ösztöndíj, utánpótlás és szabadidősport területe, illetve néhány sportág is hozzá kerülne. Közvetlenül együtt dolgozna Tóth Verával, aki összefogná a versenyigazgatói feladatokat és Emesével tudnák ezt ellátni megfelelő feladatleosztással. Mindehhez szükséges egy főtitkár. Eddig pénzügyi okok miatt nem volt, de a nemzetközi rendszer és a hazai sportrendszer is stratégiai jelentőséget tulajdonít egy főtitkárnak. Ez hátrány volt a paralimpián is. Ezért szeretné, ha az iroda munkáját erősítené egy kívülről jövő személy, melyre a jelölt is megvan."*[339] Az új főtitkár személyét nem nevesítette Gömöri, pedig voltak erre irányuló kérdések. Gömöri Zsolt 2015. évi lemondásáig nem volt az MPB-nek főállású főtitkára. Szabó László MPB-elnökké választását követően az új elnökség főtitkári állás betöltésére pályázatot írt ki, amelyre több pályázat érkezett, és azok közül, az akkor már a titkárságon dolgozó Urr Anitát választották.

A 2012. januári elnökségi ülésen már az új sporttörvény által generált alapszabály és tisztújító közgyűlés előkészítéséről tárgyaltak. Itt foglalkoztak először azzal, hogy az új törvény értelmében milyen változtatásokat kell a közgyűlésnek végrehajtania. Megállapodtak abban, hogy a meglévő alapszabályon csak a törvényi változtatásokat hajtják végre. Megvitatták, hogy a MOB fogyatékosügyi tagozatába kerüléshez milyen szakmai feltételeknek kell megfelelni.

Közben folytatódtak a fúziós folyamatok, amelyek a központosítási átalakulást erősítették, *„melynek során az MLMS és a Parasport Szövetség fúziójára kerülhet sor, melynek folytán egy közös szervezetet hoznak létre. A faladatokat úgy hatékonyabban lehet majd elvégezni egy egyszerűbb szervezeti struktúrában"* – jelentette be Gömöri Zsolt.[340] Az újjabb törvényi változások miatt az MPB köztestületi státusza megszünt, amelyet a közgyűlés [5/20120127/KGY. sz.] egyhangú igen szavazattal elfogadott. Az MPB alapszabályának módosításával kapcsolatos vitát követően a [6/20120127/KGY. sz.] *„a közgyűlés egyhangú igen szavazattal elfogadta a részére kiküldött, helyszínen néhány újabb módosítással kiegészített Alapszabályt."* Az MPB újjáalakulásához új tisztújítást is meg kellett ejteni, amelyen Gömöri Zsoltot elnöknek, dr. Deutsch Tamást alelnöknek, dr. Égeni Attilát, dr. Lelik Ferencet, dr. Kaiser Jánost, dr. Kokas Pétert, Keserű Józsefet, Kovács Tamást és Tardos Jánost elnökségi tagoknak választották. A felügyelőbizottság elnökének Csikós Mihálynét, tagoknak Kiss Erikát és dr. Hegedűs Lajost választották.[341] A MOB-közgyűlés előkészítése érdekében meg kellett alakulni a sportoló fogyatékosok érdekeit képviselő tagozatnak. A MOB egyik alelnökét, a tagozat vezetőjét is meg kellett választani. Az MPB a többi társszervezetnek az alábbi javaslatot tette. Gömöri Zsolt, az MPB elnöke a MOB Fogyatékosok Sportjáért Felelős Szakmai Tagozat vezetőjének dr. Deutsch Tamást (MPB) javasolta, ugyanakkor azt is hangsúlyozta, hogy *„célszerű lenne elérni, hogy a MOB-üléseken az MPB-elnök állandó*

338 Jegyzőkönyv: MPB-elnökség, 2012.01.05./01.19./01.27. (www.hparalimpia.hu)
339 Jegyzőkönyv (2012): MPB-elnökség, 2012. 10. 25. www.hparalimpia.hu
340 Jegyzőkönyv: MPB-elnökség, 2012. 01. 19. www.hparalimpia.hu
341 Jegyzőkönyv (2011): MPB-közgyűlés, 2012. 01. 27. www.hparalimpia.hu

meghívottként részt vegyen konzultációs joggal. (…) *dr. Deutsch Tamás köszöni a támogató, ajánló szavakat. Ez egy komoly bizalom és szívesen vállalja."* A MOB fogyatékosok sportjának tagozatába történő beválasztáshoz a következő személyekre tettek javaslatot: *Prohászka Csaba* (MPB kerekesszékes sportoló-teniszező), *Tardos János* (látássérültek), *Tapolczai Gergely* (hallássérültek), *dr. Lelik Ference* (MPB, szabadidősport), *Toponáry Gábor* (FODISZ, diáksport), *Gódor László* (MPSZ, értelmi fogyatékosok), *Lengyel Lajost* (Speciális Olimpia), *Berente Judit* (szervátültetettek), *Gömöri Zsolt* (MPB).[342] Dr. Deutsch Tamás tájékoztatta az MPB-közgyűlést, hogy *„a Sporttörvény módosítása kapcsán átalakult a magyar sport szerkezeti, szervezeti rendszere. Ennek következtében a MOB-on belül 5 tagozat jött létre, melynek egyike a 10 fős, Fogyatékosok Sportjáért Felelős Szakmai Tagozat, és amelynek alakulásakor őt választották ennek elnökévé, mely egyúttal MOB-alelnöki tisztséget is jelent. Fontos és megoldandó feladatnak tartja az esélyegyenlőség kérdését, mely véleménye szerint nem egy egyszeri adakozást kell, hogy jelentsen, hanem magától értetődő dolog kell, hogy legyen. (…) például a Gerevich-ösztöndíj keretében 100 milliós támogatást kapnak a MOB-on keresztül a sportolók, melyből 21 millió jut a fogyatékosok sportjára és a módosító javaslatra, melynek során 50–60 milliót kért a tagozat, a MOB elnöksége nemet mondott. Még nagyobb az aránytalanság az olimpiára és a paralimpiára való felkészülés esetében a 4 év alatt,"*[343]

Megnyitóünnepély 2012-ben

342 Jegyzőkönyv (2011): MPB-elnökség, 2012. 02. 16.
343 Jegyzőkönyv (2011): MPB-közgyűlés, 2012. 05. 18.

A paralimpiai eredményesség ismét kevesebbet ért

„…a két játék egy egészet alkot." (Sebastian Coe)

XIV. Paralimpiai Játékok
London, 2012. augusztus 30–szeptember 10.
Részt vevő nemzetek: 164 ország
Részt vevő sportolók: 4245 sportoló 20 sportágban
Magyarország: 33 sportoló, 18 edző, 5 versenybíró-zsűri, 8 fős csapatvezetés, 13 sajtómunkatárs, 5 MPB-vendég
VIP-vendégek: Áder János köztársasági elnök, Balog Zoltán miniszter
Magyar sportolók kilenc sportágban: asztalitenisz, atlétika, dzsúdó, erőemelés, evezés, lövészet, tenisz, úszás, vívás
Magyar eredmény: 2 aranyérem, 6 ezüstérem, 6 bronzérem, összesen 14 érem, 81 paralimpiai pont
Nemzetek ranglistája: 38. hely[344]

Magyar résztvevők a tizennegyedik játékokon

- *Atlétika:* Biacsi Bernadatt (T20), Biacsi Ilona (T20), Kanyó Zsolt (F54-56), Orbán Csaba (T12)
- *Asztalitenisz:* Bereczki Dezső (TT10), Csonka András (TT8), Pálos Péter (TT11)
- *Dzsúdó:* Papp Gábor (100 kg), Szabó Nikolett (70 kg)
- *Erőemelés:* Sas Sándor (+100 kg), Szávai Csaba (100 kg)
- *Evezés:* Lengyel Mónika (AE1x)
- *Lövészet:* Dávid Krisztina (SH1), Gurisatti Gyula (SH1)
- *Úszás:* Csuri Ferenc (S8/SM8/SB8), Engelhardt Katalin (S5/SB4/SM5), Illés Fanni (S6/SB5/SM6), Kézdi Réka (S5/SM5), Meilinger Csaba (S9/SM9), Ráczkó Gitta (S7/SM7/SB5), Sors Tamás (S9/SM9), Tóth Tamás (S9/SB9/SM9), Vereczkei Zsolt (S5), Zámbó Diána (S5/SM5)
- *Vívás:* Dani Gyöngyi (B), Juhász Tamás (A), Juhász Veronika (A), Krajnyák Zsuzsanna (A), Mató Gyula (A) Osváth Richárd (A), Pálfi Judit (B), Szekeres Pál (B)
- *Tenisz:* Farkas László

344 www.paralympic.org/london-2012

- *Edzők:* Antal Andor (atlétika), Aranyosi Péter (asztalitenisz), Beliczay Sándor (vívás), Faragó Péter (erőemelés), Feczer Viktor (vívás), Hajtós Bertalan (cselgáncs), Keserű József (cselgáncs), Kovács Iván (vívás), László Dezső (vívás), Magyarovits Zoltán (úszás), Pál-Plichta Györgyi (lövészet), Pass Ferenc (úszás), dr. Petrov Anatolij, (úszás), Schiller-Kertész Judit (atlétika), dr. Sós Csaba (úszás), Székely István (evezés), Székely Márta (evezés), Tari Imre (úszás)
- *Csapatvezetés:* Gömöri Zsolt delegációvezető, Szeleiné Tóth Ildikó csapatvezető, Kovács Brigitta, Tóth Veronika csapatiroda-tolmács, dr. Bejek Zoltán orvos, Ramocsa Gábor masszőr, Bosnyák Edit Ilona eü.i-személy
- *Versenybírók-technikai delegáltak:* Horváth Andrea (erőemelés), dr. Maka Erika (IBSA), Tamás Henriette (vívás), Szatmári Dóra (WOVD-röplabda), Szily Márta (asztalitenisz)
- *Sajtómunkatársak:* Arday Attila (Nemzeti Sport), Bernau Péter (MPB), Fejér Balázs (Lánchíd Rádió), P. Fülöp Gábor (Magyar Rádió), Molnár Attila
  fotósok: Kalocsai Richárd, Kelemen Nóra, Szalmás Péter (Népszava)
  televízió: Balogh Ernő, Czák Norbert
  Szőke Viktória és Vidovics György operatőrök, Kércsi Gábor
- *MPB-vendégek:* dr. Égeni Attila, dr. Kaiser János, dr. Litavecz Anna, Nagy József, Tardos János

Az MPB elnökség (19/20110225/EH. sz.) megalakította a Londoni Paralimpia Játékokra kiutazó csapat előkészítése érdekében helyi szervezőbizottságát, melynek tagjai Tóth Ildikó, Kovács Brigitta, Tóth Veronika és Bernau Péter lettek.

Tóth Ildikó és Tóth Veronika Londonban jártak, a szokásos, Paralimpia előtt egy évvel című háromnapos szemináriumon. Felvették a személyes kapcsolatokat, és a paralimpiai helyszíneket is bejárták. Összességében úgy ítélték meg – hiszen Tóth Ildikó az ötödik paralimpiai szervezőmunkájára készült, így kellő összehasonlítási alappal rendelkezett –, hogy hasznos és informatív szemináriumon voltak. A következő szemináriumot a média részére fogják tartani, amelyre Bernau Péternek kell majd kiutazni – írták jelentésükben. Egyeztették az edzőtábori igényeket, benne az úszók meleg égövi igényeit is. Intézték a szabadkártyákat Zborai Gyula és Berecki Zsolt asztaliteniszezők számára. A formaruha, az ünnepélyes közös eskütétel ügyét a MOB-bal közösen készítették elő. A doppingszabályok betartatását és az ellenőrzéseket dr. Tiszeker Ágnessel közös, napi kapcsolat fenntartásával végezték.[345] A paralimpiai felkészülés érdekében együttműködést alakítottak ki a Testnevelési Egyetemmel, a Magyar Antidopping Csoporttal, az Országos Sportegészségügyi Intézettel (OSEI) és a Rehab Rt.-vel. Együttműködést kezdeményeztek az Allianz Biztosító társasággal. Terveikben szerepelt és lépéseket is tettek annak érdekében, hogy a Körcsarnokot paralimpiai bázisnak szerezzék meg. A Rádió Taxival együttműködési megállapodást kötöttek. Az MPB rendelkezésére állt egy kisbusz, amelyet akadálymentesítettek, és nagyon kedvező feltételek mellett bérelhettek. Szakmai konferencia szervezésébe kezdtek, amelyhez a Testnevelési Egyetem Úszástanszékének álláspontja szerint minden feltétel együtt van ahhoz, hogy tudományos igényű programot készítsenek. A Média Fórummal együttműködési szerződést kötöttek a paralimpiai plakátkampányra, és ismét kiadták a már hagyományosnak számító 2012. évi paralimpiai magazint.[346]

Jelentős sikernek számított, hogy a Szegeden megrendezett kajak-kenu vb keretében négy magyar sportoló részvételével parakajak-világbajnoki versenyeket is rendeztek. Weisz Róbert arról tájékoztatta az elnökséget, hogy a sportág várhatóan 2016-ban a paralimpiai játékok versenyszámai között fog szerepelni.

345 Jegyzőkönyv (2012): MPB-elnökség, 2012. 02. 16. www.hparalimpia.hu/2016
346 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

A hazai rendezésű nemzetközi versenyek programját is megtervezték. 2012. márciusra nyílt asztalitenisz-versenyt, májusra nyílt országos úszóbajnokságot, augusztusra egy B-csoportos csörgőlabda-Eb-t, októberre sportorvosi konferenciát, novemberre vívó-vk-t, 2015-re pedig úszó-Eb megrendezését készítettek elő.[347]

Tóth Ildikó elnökségi beszámolójából tudható, hogy a paralimpiai előkészületek jól haladtak. Megtörtént az első médiaakkreditáció. Két sportágban (erőemelés és a dzsúdó) újabb kvótákat szereztek a sportolók. A formaruháról a pályázaton nyertes Roland Divatház gondoskodik, és megkezdték a méretvételt.

A csapatbúcsúztatóra Orbán Viktor miniszterelnök urat kérték fel. A csapatiroda kialakítása és az egészségügyi felszerelések egyeztetése is megtörtént. Az MPB VIP-vendégei részére a szállásfoglalásokat is intézték. A jegyeket a sporteseményekre és a nyitó-záró eseményre rendben előkészítették. A doppingellenőrzések folyamatosan zajlottak.

„A közjogi méltóságok meghívásával kapcsolatosan, Schmitt Pál lemondta, miniszterelnök úr még nem tudja, miniszter úrtól is várják a választ. (…) A Paralimpiai Csapat utaztatása hivatalosan a British Airways-szel kellene, hogy történjék, de az nagyon drága. A csapatot a jelenleg folyó tárgyalások alapján valószínűleg a Vizzair szállítja majd, de ez helyi szállítási problémákat vet fel, melyet meg kell oldanunk. (…) Meghívtuk az új köztársasági elnököt, Áder János urat, aki reményeink szerint elfogadja a meghívást" – tájékoztatták az elnökséget.

A csapatakkreditáció megtörtént. Minden versenyzőt, edzőt, kísérőt, egészségügyi személyzetet akkreditáltak. A budapesti brit követségen július 11-én tartottak csapatbúcsúztató rendezvényt. Paralimpiai Magazin készül – tájékoztatta az elnökséget és a közgyűlést Tóth Ildikó.[348]

A Londoni Paralimpiai Játékokra történő felkészülést és az MPB anyagi helyzetének javítását célzó TESCO-támogatást is érdemes megemlíteni, amelyet a közgyűlésen tettek közzé. *„A kampány két arca: Sors Tamás és Gyulai Zsolt voltak. A TESCO ezenkívül még saját forrásból is hozzájárul a Paralimpiai Csapat sikereihez, melynek egyik oka, hogy nekik is 1200 megváltozott munkaképességű dolgozójuk van, ezért úgy döntöttek, hogy minden liter eladott magyar Friss tej után 1 Ft-tal, valamint minden kiló eladott magyar baromfi után szintén 1 Ft-tal támogatják az MPB-t. Ez kb. 5 millió forint, mellyel reményeik szerint enyhíteni tudják a problémákat"* – tudatta Pálfalvi Mária, a TESCO vállalati kapcsolatok vezetője.[349]

Hatvannégy évvel később ott, ahol a paralimpiai mozgalom elkezdődött

A paralimpiai játékok 64 éves fejlődéstörténetének folyamatában a 2012. évi az első olyan játék, amelyet az NOB és az IPC elnökeinek 2001–2003-as megállapodása alapján rendeztek. Jacques Rogge (a NOB elnöke) és Philip Cranen (az IPC elnöke) 2006-ban megkötött szerződése értelmében az olimpiai pályázati kiírás kötelezően tartalmazta a paralimpiai játékok megrendezését. Ez az első olyan játék, amelyen (a NOB, a versenyek megrendezésének elnyerésére közzétett pályázati kiírása szerint) az olimpiai játékokat paralimpiai játékoknak kell követnie. A pályázatot benyújtó és azt elnyerő város számára kötelező érvényűvé vált, hogy olimpiai és paralimpiai játékot kell rendeznie.

Ünnepséget rendeztek a paralimpia alkalmából a Stoke Mandeville Stadionban. A paralimpiai mozgalom bölcsőjének helyszínén megrendezett ünnepségen jelen volt az IPC elnöke, Sir Philip Craven. Megemlékeztek Sir dr. Ludwig Guttmannról, a paralimpiai mozgalom szülőatyjáról, akinek nevéhez fűződik az első játékok megszervezése (1948), majd az 1960-tól az olimpiai játékokkal párhuzamos mozgalom ötlete és megvalósítása.

347 Jegyzőkönyv (2011): MPB-elnökség, 2011. 01. 14., 02. 25., 04. 28., 06. 09., 09. 21., 10. 20., 2012. 07. 17. www.hparalimpia.hu
348 Jegyzőkönyv (2012): MPB-elnökség, 2012. 03. 29., 04. 26. www.hparalimpia.hu
349 Jegyzőkönyv (2012): MPB-közgyűlés, 2012. 05. 18. www.hparalimpia.hu

Guttmann-szobor a Stoke Mandeville Hospital kertjében

Az IPC elnöke, Sir Philip Craven a játékok befejezésekor úgy ítélte meg, hogy a „LONDON 2012" minden idők legjelentősebb és legnagyobb paralimpiai játéka volt. Rekord született a részt vevő nemzetek és a részt vevő sportolók létszámában, valamint a rekordok megdöntésében is. A tömegkommunikáció és a műsorszolgáltató média soha nem látott mennyiségben és minőségben adott hírt az eseményekről. 2,7 millió jegyet adtak el a játékok alatt, és a rendezvények többsége közel telt házas volt. Valamilyen formában több, mint 100 ország adott rendszeres tudósítást. A Channel 4 TV 150 óránál több élő közvetítését csaknem negyvenmillió ember érte el, ami több, mint az Egyesült Királyság lakosságának 69%-a. Az IPC honlápjának látogatottságát közel kétmillióra becsülték, és a játékok során az IPC hivatalos YouTube-csatornája, is működött.

Magyarországon az MTVA rendelkezett a közvetítési jogokkal. Az M2-es csatornán minden este 50 percben foglalták össze a magyar sportolók szereplését. Másnap délelőtt vagy kora délután az M1-es csatornán, kiegészítve némi nemzetközi kitekintéssel, megismételték az előző esti adást. A játékok jelentős hatással voltak a brit társadalomra és a világ népeire is.[350] *„Meg akarjuk változtatni a közvéleményt a fogyatékossággal kapcsolatban, ünnepelni a paralimpiai sport kiválóságát, és köztudottá tenni, hogy a két játék egy egészet alkot."*[351] A magyar csapat zászlóját a *Biacsi ikrek (Brenadett és Ilona)* vitték. A nyitóünnepség „Hazatérés" című fejezete arra utalt, hogy 1948-ban Angliából, pontosabban Stoke Mandeville-ből indult el a paralimpiai mozgalom. A játékok kabalafiguráját ezért hívták Mandevillenek. A szervezőbizottságot vezető Sebastian Coe és az IPC-elnök Sir Philip Craven beszédét követően *II. Erzsébet királynő* nyitotta meg hivatalosan a XIV. Paralimpiai Játékokat.[352]

A játékokról szóló napi összefoglaló a Nemzeti Sport tudósításai alapján készült. A magyar versenyzők közül az asztaliteniszezők, a lövészek és az úszók kezdtek az első versenynapon, és az uszodában megszületett az első magyar aranyérem. A 100 méteres pillangóúszásban (S9) három magyar versenyző állt rajthoz. *Sors Tamás* a legjobb idővel, míg *Tőth Tamás* az első előfutamból a második helyen, összességében a hatodik helyen jutott a délelőtti előfutamból az esti fináléba. *Melinger Csaba* nem jutott tovább. *Sors Tamás*, Peking paralimpiai bajnoka a négyes pályán jó rajtot vett, és a fordulónál már biztosan vezetett, míg *Tőth Tamás* az első ötvenen az élmezőnnyel versenyben volt. Sors ausztrál ellenfele a második ötven méteren fokozatosan jött föl, de nem érhette utol, így Tamás ismételni tudott. Megszerezte élete második paralimpiai aranyérmét, és egyben a magyar csapat londoni első érmét is. *„… nagyon izgultam, jobban görcsöltem, mint Pekingben, ahol még nem tudtam, mire lehetek képes. Nagyon örülök, hogy másodszor is paralimpiai bajnok lettem, hogy ennyire rossz idővel ennyire jó eredményt érhettem el"* – nyilatkozta Sors Tamás a versenyt követően

350 www.paralympic.org/london-2012
351 Menyhárt Barbara: Mi jár egy olimpikonnak, ha para? *Bárczium,* 2016, XIII. évf. 2. sz., 7–8. p.
352 www.wikipedia.org/wiki/2012._évi_nyári_paralimpiai_játékok/2016.07.11/ | www.paralympic.org/london-2012

A magyar csapat bevonulása a nyítóünnepségen

a Nemzeti Sport tudósítójának. *Tóth Tamás* végül a gyors kezdést követően a véghajrában lemaradt, a hetedik helyen végzett. Az első versenynap délelőtti előfutamaiban még rajthoz állt *Vereckei Zsolt* 50 méteres gyorsúszásban, *Csuri Ferenc* a 100 méteres pillangóúszásban, *Illés Fanni* pedig 100 méteres hátúszásban, de egyikük sem jutott az esti fináléba. Az esti döntőbe úszta magát *Engelhardt Katalin* az 50 méteres gyorsúszásban, ahol a pontszerző hatodik helyet szerezte meg. Az asztalitenisz-csarnokban nagyszerű rajtot vett *Csonka András*, aki 3:2-re legyőzte szlovák ellenfelét. Japán ellenfelét *Pálos Péter* is magabiztosan verte (3:0) a csoportkör első mérkőzésén. A lőállásban *Gurisatti Gyula* kezdett a 10 méteres légpisztolyos versenyszámban, ahol 558 körös teljesítménnyel a 31 fős mezőnyben a 15. helyen végzett.[353]

A második napon *Dávid Krisztina* paralimpiai újonc a tizennégy versenyzővel rajtoló légpisztolyos mezőnyben 267 körrel, orosz ellenfelével azonos teljesítményt nyújtott. A szétlövést követően a magyar versenyző lemaradt a legjobb nyolcak döntőjéről. Az asztalitenisz-csarnokban *Csonka András* svéd ellenfelét (3:0) legyőzve folytatta nagyszerű szereplését, és csoportelsőként jutott a legjobb nyolc közé. *Bereczki Dezső* is asztalhoz állt, és a csoportkör két mérkőzéséből egy győzelemmel (3:0, egyiptomi) és egy vereséggel (1:3, svéd) jutott a legjobb nyolcas mezőnybe. *Pálos Péter* háromszoros világbajnokként érkezett a londoni játékokra, aki már 2004-ben az athéni játékokon indulhatott az értelmi sérültek számára akkor indított bemutató sportágban, és az éremszerzés nélküli versenyen veretlenül lett első. A hatfős mezőny csoportkörének második mérkőzésén koreai ellenfelével nagyon nagy mérkőzést játszott a csoportelsőségért. Péternek az első szettben három, a harmadikban két szettlabdája is volt, amelyeket 1:3-ra elveszített. A csoportmásodik hellyel azért továbbjutott a legjobb négy közé. Az evezősök versenypályája is benépesült. *Lengyel Mónika* mint paralimpiai újonc az első selejtező futamban rajtolt, ahol 6:31.85 idővel a hatodik helyen végzett, és ezzel az eredménnyel a középfutamban folytathatta a versenyzést. Az uszodában zajló versenyeken ismét voltak magyar résztvevők. A délelőtti előfutamokból a két Tamás (Sors és Tóth) és *Engelhardt Katalin* jutottak az esti fináléba. *Csuri Ferenc* 400 méter gyorson, *Ráczkó Gitta* 50 méter pillangón, *Zámbó Diána* és *Kézdi Réka* 200 méteres vegyes úszásban nem jutott a döntőbe. Este a 200-as vegyes úszásban *Engelhardt Katalin* a 8. helyen ért a célba. A 100 méteres hátúszás döntőjében a két Tamás, az ellenfelek mellett, egymással is versenyzett. *Tóth Tamás* a 6., míg *Sors Tamás* a 7. helyen végzett.[354]

Szabó Nikolett a harmadik versenynapon lépett a tatamira. Az első mérkőzésén biztosan győzte le fehérorosz ellenfelét, de a következő körben vereséget szenvedett orosz vetélytársától, így a vigaszágon folytathatta a versenyzést, ahol a bronzéremért küzdhetett. A bronzmérkőzésen Nikolett rendkívüli motiváltsággal küzdött mexikói ellenfelével, akit sikerült legyőznie, és megszerezte a magyar csapat második érmét. *Papp Gábor* az első körben brazil ellenfelétől vereséget szenvedett, majd a vigaszágon

353 Arday Attila: A legjobb Sors a világon. *Nemzeti Sport,* 2012. 08. 31. | www.paralympic.org/results/historical
354 Arday Attila: Magyarok csatája. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 01. | www.paralympic.org/results/historical

iráni ellenfele búcsúztatta. Az asztalitenisz-csarnokban *Csonka Andrást* az egyenes kieséses szakaszban az a kínai Zhao Shuai búcsúztatta (0:3), aki végül megnyerte a versenyt. *Bereczki Dezső* is búcsúzni (2:3) kényszerült, pedig sokáig továbbjutásra állt spanyol ellenfelével szemben. *Pálos Péter* viszont sikeresen vette az előd döntőt azzal, hogy francia vetélytársát legyőzte (3:1), és a fináléba jutott. *Lengyel Mónika* az evezősversenyek középfutamából csak a B-fináléba tudott bejutni. A teniszpályákon is zajlottak a versenyek, ahol *Farkas László*, mivel nem volt párja, sőt edzőt sem vihetett magával – arra nem talált a kutatás dokumentumot, hogy mi lehetett ennek az oka –, csak az egyéni versenyeken tudott indulni. A hatvannégy fős mezőnyben induló Farkas az első körben lengyel ellenfelet kapott, akit az első szettben biztosan, 6:3-ra, a második szettben nehezebben, 7:5-re legyőzve jutott a 32-es táblára. Az uszodában zajló előfutamokból *Csuri Ferenc* 100 méteres mellúszásban nem jutott tovább. *Illés Fanni* a 400 méteres gyorsúszás előfutamában a 9. helyet szerezte meg, és így lemaradt az esti döntőről. *Kézdi Réka* paralimpiai újoncként a 200 méteres gyorsúszásban az esti fináléba jutott, és a 8. helyet szerezte meg.[355]

Magyar szempontból csendes volt a negyedik versenynap. *Lengyel Mónika* az evezős B-döntőben is az utolsó helyen végzett, és ezzel befejezte élete első paralimpiai szereplését. *Farkas László* teniszező a legjobb 16 közé jutásért játszott holland ellenfelével, aki biztosan verte Lacit (2:6, 1:6), így kénytelen volt befejezni a versenyt. *Ráczkó Gitta* sem jutott fináléba a 200 méteres vegyes úszásban. A nap eredménytelensége után a Nemzet Sport tudósítója azon kesergett – természetesen jogosan –, miért nem képviseli hazánkat a játékokon egyetlen csapatjáték sem, pedig milyen fantasztikus a csörgőlabda, az ülőröplabda vagy a kerekesszékes rögbi és a kosárlabda, amelyek mérkőzései a telt házas nézőközönséget elkápráztatták.[356]

Vasárnap este már mindenki tudta, hogy az ötödik versenynapon *Pálos Péter* nyakába paralimpiai érmet fognak akasztani, de hogy milyet, arra hétfőig kellett várni. Péter a csoportküzdelmeket követően az előd döntőben francia ellenfelét biztosan legyőzve, a döntő mérkőzésen való megmérettetést is kiharcolta. A paralimpiai bajnoki cím eldöntését azzal a dél-koreai Son Byeongjunnal vívhatta, akitől a csoportkörben 1:3-as vereséget szenvedett. A csoportkörben a dél-koreai versenyzőtől elszenvedett vereség, amely többéves veretlenségi sorozatának vetett véget, Pétert nagyon elkeserítette. A döntő előtt *Aranyosi Péterrel*, a sportág szövetségi kapitányával a vesztes mérkőzést alaposan elemezték, és megbeszélték a megfelelő taktikát. A döntő megkezdése előtt szemmel látható volt a feszültség. A magyar küldöttség minden szabadon lévő tagja a helyszínen drukkolta végig a látványos és hosszú labdamenetekkel tarkított, változatos és nagyon izgalmasan alakuló mérkőzést, amelyet *Pálos Péter* végül 3:1 arányban nyert meg, és lett a 2012. év paralimpiai bajnoka. *„Segített, hogy az előző csatájukat elvesztette?"* – tette fel a kérdést a már paralimpiai bajnoknak a Nemzeti Sport helyszíni tudósítója. – *Talán könnyebb volt így, hogy pénteken kikaptam tőle, akkor nagyon passzívan játszottam az elején, hagytam irányítani. Kicsit a reváns vágya is vezetett. Akkor a szoros játszmákat mind elveszítettem, most inkább én nyertem meg őket, lehet, hogy így kellett lennie"* – nyilatkozta *Pálos Péter*, aki ezzel a győzelmével megszerezte élete első paralimpiai bajnoki címét és a londoni játékok második magyar aranyérmét. Az aranyérem jelentőségét egyértelműen emeli, hogy az asztaliteniszben *Tauber Zoltán* (1976) és *Sasváriné Paulik* Ilona (1996) után *Pálos Péteré* a harmadik magyar paralimpiai bajnoki cím. A nap csak *Pálos Péterről* szólt, mert az uszodában sem *Csuri Ferenc* az 50 méteres gyorsúszásban, sem *Illés Fanni* a 200 méteres vegyes úszásban nem jutott be az esti fináléba. A lőtéren sem volt magyar siker a 25 méteres pisztolyszámban, amelyben a nők és a férfiak együtt versenyeztek. A huszonegy fős mezőny selejtezőjében *Gurisatti Gyula* 545 körrel a 18., míg *Dávid Krisztina* 542 körrel a 21. helyen végzett.[357]

355 Arday Attila : Szabó Nikolett a magasban. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 02. | www.paralympic.org/results/historical

356 Nemzeti Sport 2012. 09. 03. | www.paralympic.org/results/historical

357 Arday Attila: A győzelem új útja. Pálos Péter keze és szíve aranyat ért az asztalnál. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 04., | www.paralympic.org/results/historical

A kerekesszékes vívók első versenynapja, ami a játékok hatodik napján zajlott, tőrvívással kezdődött. A női mezőnyben *Dani Gyöngyi* és *Pálfi Judit* (B), *Krajnyák Zsuzsanna* és *Juhász Veronika* (A) indultak. A selejtezőcsoport mérkőzésein a két magyar ellentétes csoportba került, ahol Pálfi 1 győzelemmel és 3 verességgel végzett, és nem jutott tovább. Dani sem kezdett jól, mert a két távol-keleti ország versenyzőitől kikapott, viszont a két európai versenyzőt megverte, és csoportmásodikként kvalifikálta magát az egyenes kieséses szakaszba. Az elődöntőbe jutásért az orosz *Irina Misurova* volt az ellenfele, akit egyszerűen lelépett (15:3), aztán a döntőbe jutásért ismét kínai ellenfelet kapott, Jingjing Zhout, aki a másik csoportot veretlenül hozta. Óriási csatát vívtak. Már úgy tűnt, hogy Gyöngyi elveszíti az elődöntő mérkőzést, amikor 10:13-ról képes volt 15:13-ra fordítani, és ezzel a győzelemmel kivívta a döntő mérkőzésen való részvétel lehetőségét. *„Tudtam, hogy nincsen vége, csak így szabad hozzáállni. Ha voltak is hullámvölgyek, ezen a napon egyfolytában éreztem a pengét, végig ment a kezem"* – nyilatkozta *Dani Gyöngyi*. A döntőben következett az a kínai Yao Fang, aki a csoportkörben mindössze csak Gyöngyit tudta megverni, és mint csoportutolsó mégis az egyenes kieséses szakaszba kerülhetett. Nagy volt a tét, és a visszavágás lehetősége is fűtötte a magyar csapatot. A mérkőzés elején még nagyon jól tartotta magát Gyöngyi, de – miután a kínai lány taktikát váltott – szoros küzdelemben kikapott (10:15), és nem sikerült a visszavágás. *Dani Gyöngyi* 2012-ben ismét, most már negyedszer lett paralimpiai ezüstérmes. A másik sérültségi (A) kategóriában a két magyar hölgy a csoportkörben szintén elkerülte egymást. Krajnyák 3 győzelemmel és 2 vereséggel a csoportból a harmadik helyen, míg *Juhász Veronika* 2 győzelemmel és 3 vereséggel szintén a harmadik helyen jutott tovább a legjobb nyolcas mezőnybe. Az egyenes kiesés első körét mindketten sikeresen nyerték. Krajnyák nagyon szoros küzdelemben, akár döntő mérkőzésnek is beillő csatában győzte le a kínai Rong Jinget 15:14-re, míg *Juhász Veronika* biztosan verte a francia Bernard Delphine-t (15:9). A döntőbe jutásért mindketten vereséget szenvedtek. Krajnyák a végső győzelmet is megszerző hongkongi Yu Chui Yee-től 4:15 arányban kapott ki, míg Juhász a kínai Wu Bailitől szenvedett vereséget (5:15). A bronzmérkőzést így egymás ellen vívhatták, amelyet *Krajnyák Zsuzsanna* 15:4-re biztosan nyert, és a 2012. év paralimpia bronzérmese lett, míg *Juhász Vera* a negyedik helyen végzett. A férfiak mezőnyében *Szekeres Pál* (B), a paralimpiai újonc *Osváth Richard* és *Mató Gyula* (A) is a tőrvívásban voltak érdekeltek. Mató a csoportmérkőzéseken 1 győzelemmel és 3 vereséggel végzett, és ezzel nem juthatott tovább, míg Osváth 3 győzelemmel és 1 vereséggel csoportmásodikként jutott a tizenhatos táblára, ahol előnyerő lett, és így a legjobb nyolc között folytathatta a versenyzést. Az egyenes kieséses szakaszban biztosan verte (15:6) ellenfelét, Chan Wing Kint. A döntőbe jutást eldöntő mérkőzésen ismét kínai – addig veretlen – ellenfelet kapott Chen Yijun személyében, akivel óriási csatában, mindössze két tussal (13:15) maradt alul. Következett a bronzmérkőzés a francia Tokatlian Damien ellen, akit viszont biztosan utasított maga mögé (15:7), és paralimpiai újoncként az eredményhirdetéskor a dobogó harmadik fokára állhatott fel. *Szekeres Pál* a kedvenc fegyvernemében, a tőrvívás csoportkörében 2 győzelemmel és 2 vereséggel indított, és jutott a tizenhatos táblára, ahol a lengyel Piotr Czop ellen biztosan győzött (15:5). A középdöntőből azonban nem jutott tovább a legjobb négy közé, mivel francia ellenfelét nem tudta legyőzni (11:15). Az uszoda sem maradt ezen a napon magyar érem nélkül. *Sors Tamás* (S9) a 400 méteres gyorsúszásban állt a délelőtti előfutamok során rajthoz, és a hetedik idővel jutott az esti döntőbe. Az egyes pályáról rajtolt az esti fináléban, ahol *„az első 200-on még nem volt a legjobb négyben, az utolsó 50 méteren azonban már harmadikként fordult. A záró hosszon aztán elképesztő tempóban úszva (4:17.95) ért célba"* – és vehette át az aranyérem után az ezüstérmet. A nap másik magyar részvevője *Engelhardt Katalin* (SB4) volt, aki a 100 m-es mellúszásban nem tudta a döntőbe úszni magát. A hatodik versenynapon szerzett négy magyar

érem a londoni játékok egyik aranymentes, de a legeredményesebb napjának számított.[358]

Szeptember 3. és 5. között Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere is ellátogatott a londoni játékokra. *„Nagyon jó hullámban vagyunk, sikeresek a magyarok, és ezeknek a győzelmeknek mindenki örül – fogalmazott Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere hétfőn az MTI-nek nyilatkozva Londonban a paralimpián. A politikus elismeréssel beszélt a londoni paralimpián szerzett eddigi tapasztalatairól. A miniszter hozzátette, jó látni, ahogy a nem ép sportolók sokszor nagyobb teljesítményt képesek nyújtani, mint ép társaik, és érdekes, hogy az olimpián is indult dél-afrikai futót, Oscar Pistoriust legyőzték a paralimpián. Nagy tanulságul szolgálhatnak a fogyatékkal élő sportolók azoknak, akik egészségesen feladják a küzdelmet, mert ők megmutatják, hogy hátrányos helyzetből is lehet teljes életet élni. Ami a következő két nap programját illeti, Balog Zoltán közölte, magyar sikereknek szeretne tapsolni a vívócsarnokban és az uszodában, és bízik benne, hogy honfitársainak adhat érmet: »Holnap este a női vívók érematadásán vállalok szerepet, és óriási örömömre szolgálna, ha a négy tőröző lányunk valamelyikének gratulálhatnék a dobogónál«"* – mondta a politikus. A paralimpiai játékok érematadási ceremóniáinak sorában először fordult elő, hogy a magyar sportért felelős miniszter, a magyar kormány tagja, működhetett közre.[359]

A hetedik versenynapon újabb három magyar érem született. Az asztalitenisz-csarnokban megkezdődtek a csapatküzdelmek. A *Bereczki Dezső–Csonka András* összetételű csapat az oroszokkal mérkőzött, és nagy küzdelemben, 3:2 arányban győztek az egyenes kieséses rendszerben bonyolított versenyen. A két magyar erőemelő a (Powerlifting) versenyek záró napján mutatta be felkészültségét. Először a 100 kg-os kategóriában *Sas Sándor* igyekezett kinyomni a súlyt, de mindhárom gyakorlatát elvették a bírók, érvénytelennek minősítették. *Száva Csaba* a +100 kg-os súlycsoportban indult, és a tíz versenyzőt felsorakoztatott mezőnyben 192 kg-os teljesítménnyel a 8. helyen végzett. Az olimpiai stadionban a nyitóünnepséget követő második versenynaptól fogva nagyüzemben zajlottak az atlétikai versenyek. A Biacsi ikrek, akik paralimpiai újoncnak számítottak, az 1500 méteres középtávfutás rajtjára készültek. Az edzőpályán tartott napi két edzés mellett már türelmetlenül várták a színre lépést. Az ikrek végig egymást segítve haladtak és végül *Biacsi Ilona* 4:42.31-es idővel a 3. helyen, Bernadett 4:42.80 idővel a 4. helyen végzett. Az uszodában aznap a magyar versenyzők közül többen is érdekeltek voltak a délelőtti előfutamok során. A 100 méteres (SB5) mellúszásban *Ráczkó Gitta* a 6. helyen, míg *Illés Fanni* mint paralimpiai újonc a 8. helyen végzett az esti finálében. Szintén az esti döntőbe jutott a paralimpiai újonc *Csuri Ferenc* a 200 méteres vegyes úszásban (SM8), ahol megjavítva az előfutamban elért eredményét, a 8. helyen végzett. Az 50 méteres férfi gyorsúszás (S9) döntőjében egyszerre három magyar is rajthoz állhatott. *Tóth Tamás* paralimpiai újoncként a második, *Sors Tamás* a hetedik, míg *Meilinger Csaba* szintén paralimpiai újoncként a nyolcadik helyen jutott az esti finálába. A legrövidebb távú versenyen mindhárman megőrizték az előfutamon elért helyezésüket. *Tóth Tamás* a világcsúcsot elérő ausztrál vetélytársa mögött ért a célba 25.75-ös idővel, és lett újoncként paralimpiai ezüstérmes. A vívók ezen a napon párbajtőrvívásban mérték össze tudásukat. A férfiak (A) versenyében az újonc *Juhász Tamás*, amerikai ellenfelének legyőzésével, megszerezte az első győzelmét, de az 1 győzelem és a 3 vereség nem volt elegendő a továbbjutáshoz. *Mató Gyula* 2 győzelemmel és 2 vereséggel a tizenhatos egyenes kieséses rendszerben folytathatta a versenyzést, ahol francia ellenfelétől kikapott, és így nem jutott a legjobb nyolc versenyző közé. A hölgyek (B) versenyén *Dani Gyöngyi* indult párbajtőrvívásban, és 1 győzelem mellett 3 vereséget összegyűjtve nem jutott tovább a csoportkörből. A másik sérültségi kategóriában (A) mindkét magyar versenyző, *Juhász Veronika* és *Krajnyák Zsuszanna* is 3 győzelemmel és 2 vereséggel jutott a csoportkörből a legjobb nyolcas mezőnybe. Az egyenes kieséses versenyben *Juhász Verát* a kínai *Baili Wu* várta, aki ellen nem tudott győzni (6:15), míg Krajnyák orosz ellenfelét 15:7-re, biztosan verte. Az elődöntőben az ukrán Allanna Gorlina volt Krajnyák ellenfele, akit szintén biztosan 15:5 arányban győzött le és jutott

358 Arday Attila: Csillogó szemek. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 05., 15. | www.paralympic.org/results/historical
359 www.nemzetisport.hu/london_2012/paralimpia-jo-hullamban-vagyunk-balog-zoltan-2170459

a döntőbe, ahol a hongkongi Yu Chui Yee-t, nem tudta legyőzni (6:15), és így paralimpiai ezüstérmet nyert. *„Éreztük az edzőmmel, Feczer Viktorral, hogy ez a nap a miénk lesz – mondta. – Megígértem a kislányomnak, hogy viszek haza egy érmet, de ő kettőt kért, egyet a papának, egyet saját magának. Fantasztikus érzés paralimpiai döntőt vívni, minden parasportolónak kívánom, hogy élje át. Két hónapja a világkupán megvertem ezt a hongkongit, de ügyes, technikás lány, hol én nyerek, hol ő. Amikor lejön a pástról az ember, akkor még szomorú, de néhány perc múlva rájön, hogy ezüstérmes, és mindjárt boldog lesz"* – nyilatkozta *Krajnyák Zsuzsanna* közvetlenül a döntő mérkőzés befejezését követően.[360]

Az 50 méteres vegyes pisztolyos versenyszámot (SH1), amelyben a hölgyek és férfiak együtt versenyeznek, a nyolcadik versenynapon bonyolították le. A huszonkilenc nevező között ott volt két magyar versenyző is. *Gurisatti Gyula* 520 körrel a 13. helyen, míg *Dávid Krisztina* 517 körrel a 16. helyen végzett. Az asztalitenisz-csarnokban folytatódtak a csapatküzdelmek. Az előző napi győzelmet követően, a legjobb négy közé jutásért, spanyol csapattal mérkőzött a Bereczki–Csonka összetételű magyar csapat, veszített (0:3), és kiestett a további versenyből. A már paralimpiai bajnok *Sors Tamást* szabálytalan forduló miatt kizárták a 200 méteres vegyes úszásból. Ugyanebben a számban az esti döntőbe jutott *Tőth Tamás*, míg *Meilinger Csaba* nem került a fináléba. A 200 méteres vegyes úszás (SM9) döntőjében *Tőth Tamás* nem sokkal maradt le a dobogó harmadik fokáról, és a pontszerző 4. helyen végzett. Az 50 méteres hátúszás háromszoros paralimpiai bajnoka, *Vereczkei Zsolt* előfutam-győzelemmel és a harmadik legjobb idővel jutott a döntőbe, amit megőrzött, és a hatodik paralimpiáján részt vevő sportoló hatodszor állhatott fel az 50 méteres hátúszás eredményhirdetésekor a dobogóra.[361]

A kilencedik versenynapon már csak az uszodában és a vívók versenyén volt magyar érdekeltség. A 100 méteres gyorsúszásban és az 50 méteres pillangóúszásban a délelőtti előfutamok során hat magyar sportoló ált rajthoz. Az 50 méteres női pillangóúszás (S6) esti fináléjába mindhárom magyar versenyző bejutott, ahol *Engelhardt Katalin* a 6., *Kézdi Réka* a 7., *Zámbó Diána* a 8. helyen végzett. *Tőth Tamás* a 100 méteres férfi gyorsúszás (S9) első előfutamának győzteseként, *Sors Tamás* a harmadik előfutam harmadikjaként jutott a döntőbe. *Meilinger Csaba*, aki a második előfutamban versenyzett, futamnegyedikként már nem juthatott tovább. Az esti finálét követő eredményhirdetésen egyszerre két magyar is a dobogóra állhatott. *Tőth Tamás* a fordulónál még vezette a mezőnyt, végül ausztrál ellenfele mögött végzett, de *Sors Tamást* megelőzve ezüstérmes lett, míg *Sors Tamásnak* bronzérem jutott. *„A legjobb úszásom volt Londonban. Most már hetvenöt méterig a legjobb vagyok a világon, négy év múlva talán százig is az leszek"* – nyilatkozta közvetlenül a verseny után a paralimpiai újonc *Tőth Tamás*. A nap másik ezüstérmét a *Dani Gyöngyi* (B)–*Juhász Veronika* (A)–*Krajnyák Zsuzsanna* (A) női párbajtőrcsapat nyerte. Az ezüstéremhez vezető úton először a franciák legyőzésével (45:41) jutottak a legjobb négy közé, ahol az ukránokat legyőző lengyelek várták a magyar hölgyeket. A lengyelek elleni győztes mérkőzés (45:40) is hasonlóan szoros volt, mint amit a franciák ellen vívtak. A franciák és a lengyelek elleni mérkőzéseken Krajnyák minden asszóját megnyerte, ugyanakkor jelentős szerepe volt Daninak a döntőbe jutás elérésében azzal, hogy 5:3 arányban győzte le a lengyel (A-kategóriás) versenyzőt. A döntőben a kínaiak következtek, akiket komoly erőfeszítésre kényszerítettek. A meglepetés elmaradt (38:45), és az elveszített mérkőzést követő eredményhirdetésen a dobogó második fokára állhattak fel. A nemzetközi és a magyar paralimpiatörténet során először fordult elő, hogy a magyar köztársasági elnök személyesen tekintette meg a Paralimpiai Játékokat. Először kapott szerepet a Magyar Köztársaság elnöke, Áder János a Paralimpiai Játékok érematadási ünnepségében. *Dani Gyöngyi*, *Juhász Veronika* és *Kranyák Zsuzsanna* a női párbajtőrverseny eredményhirdetésén Áder Jánostól vehette át az ezüstérmet.[362]

360 Arday Attila: Újabb három magyar érem. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 06., 13. p. | www.paralympic.org/results/historical

361 Arday Attila: Arccal a fény fele. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 07. 14. p. | www.paralympic.org/results/historical

362 Arday Attila: Éremeső Londonban. A víz és a penge csillogása. *Nemzeti Sport*, 2012. 09. 08., 14. p. | www.keh.hu//www.paralympic.org/results/historical

Áder János, a Magyar Köztársaság elnöke érematadás közben

Kanyó Zsoltnak a játékok tizedik versenynapjáig kellett várni, hogy versenyezhessen az olimpiai stadionban. A gerelyhajítás összevont sérültségi kategóriájában (F54–56) induló *Kanyó Zsolt* a tizenöt fős mezőnyben mint paralimpiai újonc rajtolhatott. A gerelyt 26,28 méterre hajította, és ezzel a kilencedik legjobb eredményt érte el.

Amikor kategória-összevonásokat alkalmaznak az atlétikai versenyek lebonyolításakor, akkor sérültségek közötti kiegyenlítő kompenzációs szorzószámot használnak az esélyegyenlőség biztosítása és a végső sorrend megállapítására érdekében. A verseny végső sorrendjében *Kanyó Zsolt* így csak a 13. helyre sorolódott. A nap másik magyar vonatkozású érdekeltsége a *Mató Gyula* (A), *Osváth Richárd* (A), *Szekeres Pál* (B) összetételű tőrcsapat versenye volt. A kieséses rendszerben lebonyolított versenyen a későbbi paralimpiai bajnok kínai csapat lett az ellenfél, akiktől 29:45-re kikaptak. Az olasz csapat által kiejtett Ukrajna következett, és már szorosabb arányban, de ismét verességgel (34:45) távozott a pástról a magyar csapat. A nyolccsapatos döntőben a 7. hely megszerzése sikerült, a paralimpiai házigazda angolok elleni magabiztos, 45:12-es győzelemmel. Az uszodában is volt még magyar érdekeltség. *Illés Fanni* (S6) a 100 méteres gyorsúszásban, *Tóth Tamás* pedig 100 m-es mellúszásban nem jutott a döntőbe, míg *Engelhardt Katalin* előfutamából a 100 méteres gyorsúszásban a nyolcadik idővel került az esti finálába, ahol végül a 8. helyen végzett.[363]

A versenyek tizenegyedik napján már csak egyetlen magyar versenyző volt érdekelt. Ekkor bonyolították a látássérültek maratoni futóversenyét, amelyen *Orbán Csaba* (T12) állhatott a rajtál. Fontos tudni, hogy minden olyan futószámban, ahol vak sportoló indul, ott a segítő személy vele együtt fut, ezért nagyon fontos szerepe van a segítőnek. A versenyen résztvevő dobogós helyezettek mellett a segítők is kapnak érmet. A magyar versenyző esetében az történt, hogy közvetlenül a játékokat megelőzően *Orbán Csaba* segítője megsérült, és így a rendezők adtak Csabának segítő futótársat. Másfél hét állt rendelkezésükre, hogy összeszokjanak. A tizenkilenc fős mezőnyben 3.01,02-es időt teljesítve a 12. helyen fejezték be a versenyt.

A játékok, mint ahogyan az már a kezdetektől lenni szokott, a záróünnepséggel és az azt követő nagy bulival fejeződtek be. Azonnal megkezdődtek az értékelések. A Nemzeti Sport tudósítója Gömöri Zsoltot, az MPB elnökét, a magyar delegáció vezetőjét kérdezte. *„Nagyon nagy bravúr és érték, hogy kevés aktív sportolónk sokat tudott nyerni, de mennyivel szebb, egészségesebb, fontosabb lenne, ha széles rétegei alakulnának ki közben a sportágaknak és a parasportoknak. Illene felkarolni a paralimpiai látványsportágakat nálunk is, az ülőröplabdát, a kerekesszékes kosárlabdát és a rögbit"* – jelentette ki az MPB elnöke közvetlenül a játékok befejezése után. Az újságíró *Arday Attila*, akinek ez volt a nagy ismerkedése a paralimpiai játékokkal és azok sportágaival, a következőképpen fogalmazott. *„A kis magyar csapat nagyot alkotott Londonban, harminchárom emberből – tíz sportoló szerzett – tizennégy érmet, de ez senkit se vakítson el, a parasport ettől még szenved Magyarországon. (…) Néhány sportág virágzik, a többi viszont alig él."*[364]

363 Arday Attila: A talpra állás példája. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 09. p. | www.paralympic.org/results/historical

364 Arday Attila: Mindenkinek látnia kellene. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 10., 13.p. | www.paralympic.org/results/historical | Arday Attila: Kevesen sokat. Néhány sportág virágzik Magyarországon, a többi viszont alig él. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 11., 13. p.

A hazai közvéleményt a Magyar Televízió M2-es csatornáján keresztül, 50 perces esti tudósítások formájában tájékoztatott és foglalta össze a nap eseményeit, benne a magyar sportolók londoni szereplését.[365]

Az MPB jelentős sportdiplomáciai sikereket ért el a londoni játékok kapcsán. A hazai paralimpiai mozgalom története során először készítettek elő magas szintű nagykövetségi együttműködést. Együttműködési megállapodást kötöttek a budapesti brit nagykövetséggel 2011. 03. 16-án.[366] A hazai és a nemzetközi paralimpiai mozgalom története során először fordult elő, hogy a Magyar Köztársaság elnöke a helyszínre látogatott, és magyar sportolók számára az éremátadási ceremóniában is közreműködött. Áder János köztársasági elnök 2012. szeptember 6. és 8. között tekintette meg a londoni XIV. Paralimpiai Játékokat. Athén után második alkalommal tudták elérni, hogy a magyar sportot felügyelő miniszter jelen legyen a játékokon. Balog Zoltán (Emberi Erőforrások Minisztériuma) szintén a helyszínen tekintette meg a versenyeket. A MOB elnöke is szintén először tett személyesen látogatást a játékokon. A Magyar Köztársaság Athént és Pekinget követően Londonban is folytatta azt a hagyományt, hogy a magyar csapat tiszteletére fogadást rendezett. Csák János londoni magyar nagykövet, az athéni és a pekingi fogadásoktól eltérően, nem a nagykövetség épületébe invitálta a sportolókat és kísérőiket, hanem az Európa-házba, mert a magyar külképviselet egy olyan épületben van Londonban, amely a mozgássérültek számára nem hozzáférhető. A fogadáson jelen volt dr. Kósa Ádám, az Európai Parlament magyar tagja, Deutsch Tamás európai parlamenti képviselő, az MPB alelnöke, valamint Borkai Zsolt, a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke. Ekkor jelentette be Pataki Eszter, a diplomáciai külképviselet sajtótitkára, hogy szeptember 3. és 5. között Balog Zoltán, az Emberi Erőforrások minisztere is ellátogat a londoni paralimpiára, illetve szeptember 6. és 8. között Áder János köztársasági elnök is megnézi a londoni sporteseményeket.[367]

Szalmás Péter a játékokon készített többi fényképe az e-könyben tekinthető meg.

Sors Tamás paralimpiai bajnok és versenytársai

Pálos Péter aranyéremmel a dobogó legfelsőbb fokán

365 Forrás: MTVA arcívum
366 Jegyzőkönyv (2010): MPB-elnökség, 2010. 09. 08., 10.13., 11., 17. p. |, www.hparalimpia.hu
367 www.nemzetisport.hu/london_2012, MTI, 2012. 09. 01.

Bernau Péter: A sportolók imádták Londont, a brit főváros pedig szívébe zárta a paralimpikonokat

„We loved it" (Imádtuk), ezzel a címlappal és a londoni nyári paralimpia vasárnapi záróünnepségéről készült címlapfotóval jelent meg hétfőn a The Sun, a legnagyobb példányszámú brit bulvárlap. A cím telitalálat, minden benne van, amit a játékok résztvevői az első naptól az utolsóig átéltek.

London gyakorlatilag két nyári olimpiát rendezett egymás után. A körítés, a helyi média érdeklődése, a versenyek látogatottsága megegyezett az olimpiáéval, az össznézőszám csak azért volt alacsonyabb, mert a „második olimpia" rövidebb ideig tartott. A 2012-es londoni paralimpia olyan rekordokat hozott, melyeket nagyon nehéz lesz felülmúlni. A 2008-as pekingi játékok záróünnepségén Sir Phlip Craven, az IPC elnöke egy álomhatár átlépéséről beszélt, mert akkor fordult elő első alkalommal, hogy összesen több mint egymillióan (1,29 millió) látták a helyszínen a versenyeket. A kínai fővárosban mindenki úgy vélte, ezt az eredményt nehezen lehet majd felülmúlni. És akkor mit mondjunk most?! Londonban 2,7 millió belépő kelt el. Az atlétikai versenyeken az Olimpiai Stadionban a délelőtti selejtezőkön ugyanúgy 80 ezren szurkoltak minden nap a lelátón, mint este a döntők résztvevőinek. A fantasztikus számok a kiváló marketingmunkának is köszönhetők: a tömegközlekedési eszközök, óriásplakátok mellett különböző akciókkal csábították a versenyekre a nézőket: az akár már 5 fontért is megvásárolható jegyek, és a 175 ezer kisiskolás részére biztosított ingyenbelépő jelentősen hozzájárult a versenyek kiemelt látogatottságához. A közvetítési jogokat birtokló Channel 4 televíziós csatorna mindennap reggel 8-tól 23 óráig élőben számolt be a versenyekről. Egész Nagy-Britannia a paralimpia lázában égett, a szervezőbizottság statisztikája szerint 22 városban 47 óriáskivetítőn naponta átlagosan 500 ezren követték nyomon a paralimpia közvetítéseit. A játékokat kísérő koncerteken, kulturális fesztiválokon 14 millióan fordultak meg a szigetországban. Olyan helyszín nem volt a paralimpián, ahol bármelyik napszakban csupán fél ház előtt zajlottak volna az események, és olyat sem lehetett találni, amelyben az esti finálékra nem kelt el az összes jegy. Profi, napi két edzéssel készülő sportolók küzdöttek az érmes helyekért, akiket annyi különböztetett meg az olimpikonoktól, hogy testi, látás- vagy értelmi sérültek voltak. De a kimagasló eredményekért ugyanannyit dolgoztak, mint az olimpikonok. A magyar csapat minden várakozást felülmúló szereplése nem csupán azért szenzációs, mert a legjobb esetre tervezett 8–10 érem felülmúlása és a 14 dobogós hely elérése ember feletti teljesítménnyel lehetséges, hanem, mert sportolóink főállásban, napi 8 óra munka vagy tanulás mellett végezték el az olimpikonokéval megegyező edzésmunkát, és elszántságuknak, kitartásuknak köszönhetően előzték meg sokkal jobb körülmények között készülő vetélytársaikat.

Már a gigantikus megnyitó előrevetítette, mire számíthatnak a paralimpia résztvevői, és az is kiderült, a szervezők minden váratlan eseményre felkészültek. Így az sem zavarta meg őket, hogy az eredeti láng lekéste a megnyitót, rendelkeztek ugyanis vészforgatókönyvvel erre az esetre is, és a „tartalék lángot" vitték be az Olimpiai Stadionba. A csúszás oka az volt, hogy a 24 órával korábban a paralimpia őshazájának számító, Londontól 50 kilométerre fekvő Stoke Mandeville-i kórházból indult útjára az eredeti láng, amely London összes nevezetességét érintette. A váltófutás a rossz időjárás miatt két órát csúszott, mivel azonban minden helyszínen ezrek várták a lángot, az útvonalon menet közben nem lehetett módosítani. Amikor kiderült, hogy nem ér időben célba a láng, előkerült a vészforgatókönyv, és egy második lángot rövidített úton eljuttattak az Olimpiai Stadionba. Az ünnepi eseményen a Biacsi ikrek hozták a magyar zászlót, miután erre megkapta a külön engedélyt a magyar küldöttség a rendezőktől. Első alkalommal fordult elő a játékok történetében, hogy egy ikerpár tagjai együtt vitték bevonulásnál a nemzeti zászlót! A megnyitón tökéletesen kiszolgálták a nézőket, akikre később is nagyon odafigyeltek a rendezők. Ennek a figyelmességnek a része volt többek között, hogy a tömegközlekedési eszközök éjjel-nappal 2-3 perces időközönként szállították az

utasokat, aminek köszönhetően az éjszakába nyúló megnyitó után is fél órán belül mindenki utazhatott a metrón. Esténként, a tömeg gyorsabb áthaladásának érdekében, a lejáratoknál a beengedő kapukat is kinyitották, így biztosítva a tömeg gyors eljutását a szerelvényekhez. Ha pedig esetleg állni kellett néhány percet, akkor a teniszmeccseken látott mérkőzésvezetői székben ülő önkéntesek megafonon keresztül gondoskodtak a jó hangulatról: tapsoltatták, énekeltették a várakozó embereket. Ez az oldott hangulat jellemezte a versenyek helyszíneit is, ahol minden nap szabálymagyarázattal kezdődött. A kivetítőkön ábrákkal illusztrálták, melyik sportágban, hogyan kategorizálják sérültségüktől függően a sportolókat, kisfilmben mutatták be az esélyeseket, illetve az adott mérkőzés/verseny résztvevőit, majd pár perccel a kezdés előtt egy hangulatfelelős és jó zene garantálta, hogy a sportolókat mindenhol ünneplő tömeg fogadja.

Szerencsére a magyar csapatnak is bőven volt oka az ünneplésre, rögtön az első napon világklasszis úszónk, Sors Tamás 100 m pillangón megvédte a négy évvel korábban, Pekingben megszerzett paralimpiai bajnoki címét. A londoni paralimpia idején 21 éves versenyző 2007 óta veretlen volt ebben a számban, ezért nagy nyomás nehezedett a vállára. *„Ezért jöttem, az újabb győzelem volt a legfontosabb* – mondta Sors Tamás a győzelme után. – *Pekingben tizenhét évesen senki sem várt tőlem igazán semmit, nem volt rajtam nyomás. Most úgy éreztem, mázsás súlyokkal a lábaimon kell úsznom. De a lényeg, hogy megszabadultam a hatalmas tehertől, a folytatásban felszabadultan versenyezhetek, végre pöröghetnek a lábaim."* És azok a lábak pörögtek is. A 400 m gyors délelőtti előfutama után, melyet a hetedik helyen fejezett be, a versenyző azt mondta, hogy az esti döntőben nem szeretne utolsó lenni. Mindenkivel elhitette, hogy éremre nincs esély. Ehhez képest parádés teljesítménnyel a második helyen csapott célba. *„Sem az edzőm, sem én nem számítottam erre, annyi volt a taktikám, hogy az első százba mindent beleadok, aztán meglátjuk, mi lesz* – idézte fel a felejthetetlen finálét a nagyszülei pécsi lángossütőjétől az uszodába lecsábított világklasszis. – *Amikor láttam, hogy előttem nincs senki, akkor nyomtam tovább, nem törődve a fájdalommal, fáradtsággal. Engem is meglepett, hogy második lettem, ebben a számban úsztam a legjobban, nagyon büszke vagyok."* Kevésbé lehetett büszke a kizárására 200 m vegyesen, pedig a pillangó mellett ezt a számot tartotta a legfontosabbnak, azonban az előfutamban egy szabálytalan forduló miatt kizárták. Sors Tamás a rövidebb kézzel (a jobb keze születési rendellenesség következtében nem fejlődött ki teljesen) még a fal érintése előtt elkezdett hátranyúlni, ami szabálytalan. Annyira egyértelmű volt a helyzet, hogy a szakmai stáb a felvételek megtekintése után nem élt az óvás lehetőségével. Nem sokat kesergett a történteken, másnap 100 m gyorson bronzérmes lett, a magyar csapat nagy örömére, honfitársa, Tóth Tamás mögött. A két magyar úszó együtt ünnepelte a közösen szerzett érmeket. *„Szinte agyonnyomott a közönség szeretete, félelmetes volt, amikor az első előfutamomnál szólítottak, és 15 ezren őrjöngtek a lelátón* – idézte fel „sokkoló élményét" az élete első paralimpiáján szereplő Tóth Tamás. – *El is döntöttem, hogy a későbbiekben nem nézek körbe, leszegett fejjel, a földet bámulva jövök be, amikor szólítanak, mert ha felnézek a lelátókra, és magával ragad a fantasztikus látvány, a csodálatos hangulat, képtelen leszek az úszásra koncentrálni. Én 50-es úszó vagyok, ezért az első hossz erős, a folytatás kevésbé, nagyon el szoktam fáradni a táv második felére. Az elején mindig elragad a hév, a lendület, most is nagyon gyorsan kezdtem, de nem vagyok elkeseredve. Ha valaki London előtt azt mondja, hogy két ezüstöt szerzek életem első paralimpiáján* (50 m gyorson lett még második – a szerk.), *gondolkodás nélkül elfogadom. Nagyon jó volt 100-on Sors Tomival együtt versenyezni, az különösen jólesett, hogy miután célba értünk, hiába úszott messze tőlem, kimászott a partra, odafutott hozzám, és együtt ünnepeltük a két dobogós helyezést."* Az uszodában Vereczkei Zsolt parádés szereplése adott még okot az ünneplésre: 50 m háton hatodik paralimpiáján hatodik alkalommal végzett dobogós helyen! A fantasztikus sportember 1992-ben, 1996-ban és 2000-ben arany-, 2004-ben, 2008-ban és 2012-ben bronzérmes lett! *„Nagyon boldog vagyok, jól ment az úszás, a célomat elértem, elégedett vagyok a teljesítményemmel* – értékelt az úszó, aki több mint húsz éve kiemelkedő klasszisa a sportágnak. – *Döbbenetes az a fejlődés, ami az elmúlt két évtizedben történt, Pekingben is telt ház előtt zajlottak a döntők, de hogy az előfutamokra is ennyien kijönnek, ez teljesen új élmény volt, ilyen fantasztikus közönség előtt nem lehetett rosszul úszni."*

Sors Tamás mellett a magyar csapat másik aranyérmét az asztaliteniszező Pálos Péter nyerte az értelmi sérültek között, akik a 2000-es sydney-i paralimpia óta – ahol a spanyol kosarasok csaltak, és teljesen egészséges játékosokat is szerepeltettek csapatukban – Londonban kaptak ismét lehetőséget arra, hogy három sportágban (asztalitenisz, atlétika, úszás) visszatérjenek a játékokra. A magyar paralimpiai csapat egyetlen idegenlégiósa Pálos Péter volt, a játékos a BVSC-ben edzett Aranyosi Péter irányításával, hétvégenként pedig Németországba vonatozott, és az ötödik vonalban szereplő TTC Mühlhausen együttesében játszott a csapatbajnokságban. Világ- és Európa-bajnokként érkezett Londonba, a 2011-es Eb-t egyetlen elveszített játszma nélkül nyerte meg, átgázolt az egész mezőnyön. A paralimpiát megelőző öt évben egyetlen játékos volt a világon, aki le tudta őt győzni: a dél-koreai Szon Bjeong Dzsun volt a mumus, aki a paralimpián is elindult, és a selejtezőben ismét nyert Pálos ellen. Az aranymeccsen megint találkozott egymással a két nagy rivális. Végletekig kiélezett csatában Pálos Péter 3-1-re (10, -9, 9, 9) győzött, pályafutása során először, a legjobbkor múlta felül mumusát. Edzője, Aranyosi Péter egy rögtönzött break-electric boogie táncbemutatóval ünnepelte a hatalmas sikert. *„Óriási feszültség szabadult fel belőlem, nagyon kemény volt az utolsó fél év, amikor folyamatosan, a nap 24 órájában Peti rendelkezésére álltam, a lelki felkészítése fontosabb és fárasztóbb volt a fizikainál is* – mondta a szakember. – *Ebben a kategóriában a játékosok nagyon érzékenyen reagálnak minden, számukra váratlan helyzetre, eseményre. A paralimpia hangulatára, a több ezer nézőre is rá kellett hangolódni. Peti a csoportmeccsek során tudásának nagyjából 60, a döntőben 80 százalékát nyújtotta. Jót tett Petinek a selejtezőben elszenvedett vereség, mert utána győzelmi kényszer nélkül, felszabadultabban játszott a döntőben."* Nagyon boldog vagyok – értékelt Pálos Péter. *„Próbáltuk úgy nézni a paralimpiát, mint egy normális versenyt, de ez nem ment, a sportolói faluban óriási volt a felfordulás, ez zavart egy kicsit. A döntőben sokszor segített a háló is nekem, igaz, ez ellenfelemmel is előfordult."* Az értelmi sérült atléták versengésében 1500 méteren a Biacsi testvéreknek lehetett szurkolni, végül Ilona a harmadik, testvére, Bernadett a negyedik helyet szerezte meg. A mieinknek két lengyel futóval kellett csatázni az érmekért, eredetileg az volt a terv, hogy a testvérek végig maguk mögött tartják a riválisokat, majd egy hosszú hajrával lefutják őket, a két lengyel atléta azonban 1100 méternél „állva hagyta" a testvérpárt. *„A végét elrontottuk, hamarabb kellett volna elkezdenünk hajrázni* – mondta Biacsi Ilona. – *Megbeszéltük a testvéremmel, hogy a hajráig segítünk a másiknak, utána viszont egymással is versenyzünk. Örülök a harmadik helyemnek, és sajnálom Bernadettet, hogy megelőztem. Az a célunk, hogy legközelebb mindketten dobogóra álljunk."*

Kerekesszékes vívóink is kitettek magukért, Krajnyák Zsuzsanna szerezte a legtöbb érmet, két ezüsttel (párbajtőr egyéni és csapat), illetve egy bronzzal (tőr) zárt, pedig még a paralimpiai részvétele is kérdéses volt, miután két héttel a rajt előtt edzésen beszakadt egy szalag a vállában, és az orvosok négy hét pihenőt írtak elő számára. Olyan fájdalmai voltak, hogy a karját alig bírta megmozdítani – ez akkor is nagyon zavaró volt, ha nem a vívó kezéről volt szó, hanem a másikról, amelyikkel a székbe kapaszkodik –, de sérülését mindenki előtt eltitkolta. *„Nem akartam, hogy kudarc esetén azt mondják, előre keresem a kifogásokat, a visszalépés eszembe sem jutott, injekciókkal, fájdalomcsillapítókkal az orvosi csapat olyan állapotba hozott, hogy elindulhattam a paralimpián"* – mondta a vívónő, aki a párbajtőrverseny negyeddöntőjében olyan mérkőzést nyert meg 15-14-re, melyen a tartó kötél elszakadása miatt egyszer kiesett a székből, és akkora volt a feszültség, hogy a találkozó végére szinte az összes segítőt elküldte a mérkőzésvezető a pást mellől. – *„A körülmények ismeretében maximálisan elégedett vagyok a szereplésemmel. Sajnálom a csapatdöntőt, nagyon meg akartuk verni a kínaiakat, de nem sikerült. Szeretek vívni, ez az életem, és mivel nem sikerült aranyat szerezni, motivált is vagyok, folytatni akarom Rióig."* Rendkívül motivált volt Dani Gyöngyi is, aki három paralimpiai ezüst után nagyon szeretett volna aranyat nyerni, Londonban azonban újabb két ezüsttel (tőr egyéni, párbajtőrcsapat) gazdagította kivételes éremgyűjteményét. Felkészülését szörnyű tragédia árnyékolta be (2011-ben elhunyt a férje), amiről könnyek között beszélt az elveszített csapatdöntő után (a magyar együttes tagja volt Krajnyák Zsuzsanna és Dani

Gyöngyi mellett Juhász Veronika is). *„Csapatban az aranyért jöttünk, sajnos ezen a napon nem nyújtottam azt a teljesítményt, amire párbajtőrben képes vagyok. Az volt a kínaiak ellen a taktika, hogy Juhász Verával tartjuk az eredményt, Krajnyák Zsuzsi pedig, aki mindig jól vív az ázsiaiakkal szemben, hozza a plusz pontokat. Ez azonban nem jött össze, a csapatezüst egyelőre nem csillog olyan fényesen* – értékelt Dani Gyöngyi. – *A dobogón én vagyok az egyetlen vesztes, hiszen az első és a harmadik helyezett is győztes mérkőzés után kerül ide. A tőr egyéniben szerzett ezüst csillog a legszebben, ebbe tettem a legtöbbet, az elmúlt év összes fájdalma benne van ebben a második helyben. A férjem velem volt, minden asszómban nagyon éreztem az ő lelkét."*

A magyar együttes minden előzetes várakozást felülmúlóan szerepelt Londonban, hiszen a remélt 8–10 érem helyett 14-et szerzett, két arany mellett hat-hat ezüst és bronz volt a lenyűgöző mérleg! A versenyek csodálatos hangulata megtette hatását, ilyen környezetben nem lehetett rosszul teljesíteni, a sportolók önmagukat múlták felül: 122 versenyszámban 251 világcsúcs született és 451 paralimpiai rekordot döntöttek meg. A sportolók imádták Londont, a brit főváros pedig szívébe zárta a paralimpikonokat.

Közvetlenül London előtt és az alatt, valamint azt követően ismét felszínre került a paralimpikonok jutalmazása, amelyben az 2004. és a 2008. évi eredményességi jutalmazáshoz képest visszalépés történt. Az olimpikonok jutalmazásának összegét megemelték, míg a paralimpikonokét a 2008. évi szinten tartották, és ezzel az olimpikonokéval azonos értéken kezelt jutalmazást megszüntették.

Érmesek 2012. évi tablója

Rajtra is együtt készülnek

Újabb személycsere az MPB élén

A hazai paralimpiai mozgalom életében természetesen 2012-őt követően sem állt le az élet, de a történetírást itt részben abba kellett hagyni. Nem folytatódhatott a 2012 és 2015 közötti korszak feltárása, mert az MPB titkársága 2015 decemberében szóban engedélyezett, majd a kutatást írásban kérvényező levél, válasz nélkül maradt. A tanulmánykötet ötletének elkészítése 2014 nyarán indult. Akkor még nem fogalmazódott meg, hogy erről a korszakról nem lehet majd beszámolni. Nem volt akkor előre látható, hogy a 2015 nyarán kirobbant, a sajtónyilvánosság előtt zajló vitának a kutatást akadályozó következményei is lesznek. A sajtó előtt lezajlott és a tanulmánykötet írásakor még nem lezárt – ügyészségi és bírósági szakaszban lévő – ügy miatt nem volt célszerű konkrét dokumentumok hiányában bárminemű következtetést, az MPB életét jelentősen befolyásoló eseményről véleményt alkotni. Valószínű, hogy az MPB 2012–2015 közötti korszakát csak a dokumentumok hozzáférését követően, 5–10 év távlatából lesz érdemes feltárni és értékelni. [(www.444.hu/tag/gomori-zsolt)(www.24.hu/tag/gomori-zsolt/)]

A Gömöri Zsolt MPB-elnök körül 2015-ben kialakult, a sajtónyilvánosság előtt lezajlott vitát követően új elnököt és két új elnökségi tagot, új felügyelőbizottsági elnököt és tagokat választottak. Az MPB-iroda (titkárság) munkatársait jelentős létszámban lecserélték, az iroda működését átszervezték. Visszaállították a főtitkári munkakört, amelyet a korábbi irodavezetőre, Urr Anitára bíztak. Az irodavezetői, sportigazgatói, nemzetközi igazgatói munkaköröket vitték tovább.

Az MPB elnökének Szabó Lászlót[368] választották, aki Szekeres Pálhoz hasonlóan a 2000-ben felállt, az ISM-GYISM-ben – az MPB alelnöke, Deutsch Tamás sportminisztersége idején – helyettes államtitkár volt. A Gömöri Zsolt lemondása és Szabó László beiktatása közötti átmeneti időszakban a folyamatos működésről Deutsch Tamás, az MPB alelnöke gondoskodott. A Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége (FMSZ) működését a minimális állami támogatással ellehetetlenítették. A sportoló fogyatékosok sportszervezetei közül a szervátültetettek és a speciális olimpiai mozgalmak tudták csak a 2012. évet követően szervezeteik viszonylagos önállóságát megtartani. Az elnökváltást követően a paralimpiai bizottság körül soha nem látott nyilvános botrány elcsendesedett. Az új elnök új stratégiája a botránytól az MPB aktív működése felé terelte a nyilvánosságot. Szisztematikusan használta ki a tömegkommunikáció erejét, és folytatták a- Rio de Janeiróban megrendezendő XV. Paralimpiai Játékokra történő felkészülést. Biztosították a sportolók kvalifikációs versenyeken való részvételét, és az Eger városában korábban vállalt két sportági nemzetközi versenyt is sikerrel lebonyolították. A riói játékon részt vevő sportolói és kísérői létszámot úgy tudták jelentősen növelni, hogy az IPC-től nyolc sportágban összesen 20 szabadkvótát igényeltek, és abból 12 esetben kaptak verseny- és rajtengedélyt. Az átszervezések mellett nagyon látványos médiatörténéseket bonyolítottak le az új elnök irányításával.

A sportolók és a hazai paralimpiai mozgalom ismertségének növelése érdekében, Szabó László elnök irányítása mellett, olyan magas szintű és egymást követő, egymásra épülő tudatos és professzionális kommunikációs rendszert építettek fel, amelyre a hazai paralimpiatörténet során még sosem volt példa. A sportolók részvételével látványos és professzionális szinten megtervezett és lebonyolított, az új forma- és sportruházatot bemutató divatbemutatót szerveztek. A Nemzeti Színházban rendezték meg a paralimpikonok külön ünnepélyes eskütételét. A mozgalom története során soha nem látott, fantasztikus rendezésben és ünnepi külsőségek között bonyolították le az eskütételt. Az televízió 4. csatornája élő közvetítéssel vitte a programot a nyilvánosság elé, és ezzel televíziós programmá emelte az ünnepséget. A paralimpikonok ilyen látványos programban csak az olimpikonokkal közös eskütételen vagy a MOB Év Sportolója díjának átadása alkalmával részesülhettek. Olyan sem fordult elő ez ideig a hazai paralimpiai mozgalom története során, hogy a Nemzeti Színházban megjelent közönséget – telt ház – étellel és itallal vendégeljék meg. Az eskütételt követően a színházban bemutattak egy 2016-ban készített dokumentumfilmet, amely Dani Gyöngyi, Engelhardt Katalin, Ráczkó Gitta, Becsey János és Szekeres Pál életéről, sportpályafutásáról szólt.

A sajtónyilvánosság igénybevételével, *Esély és Akarat, a parasport kitörési lehetőségei*[369] címmel konferenciát rendeztek, majd másnap, szintén a nyilvánosság előtt, a magyar paralimpiai csapat támogatója lett a Telekom.[370] *„Külön újdonság, hogy a flottacsomagot a négy szervezet (Autisták Országos Szövetsége, az Értelmi*

368 ***Szabó László*** (Budapest, 1970–) tanulmányait a Veres Pálné Gimnáziumban, majd a Budapesti Műszaki Egyetem Közlekedésmérnöki Karán folytatta és az Államigazgatási Főiskolán szerzett diplomát. PhD-abszolutóriumát a Budapesti Műszaki Egyetem Közlekedésmérnöki Karának doktori iskolájában kapta. 1992 és 1994 között a Budapesti Műszaki Egyetem Hallgatói Önkormányzatának, majd a Hallgatói Önkormányzatok Országos Szövetségének (HÖKOSZ) elnöke (1994–1995). 1994-ben Pro Juventute Universitatis-díjjal tüntették ki. Egyetemi évei alatt a BME Közlekedésmérnöki Karának Közlekedésüzemi Tanszékén volt egyetemi tanársegéd. Oktatott, illetve oktat a Veres Pálné Gimnáziumban, a Budapesti Kommunikációs Főiskolán, a Budapesti Gazdasági Főiskola (majd Egyetem) Kereskedelmi, Vendéglátó-ipari és Idegenforgalmi Karán. 1998 és 1999 között az oktatási miniszter tanácsadója, 1999 és 2002 között az Ifjúsági és Sportminisztérium ifjúsági és informatikai ügyekért felelős helyettes államtitkára. 2007-ben a Szeretem Magyarországot Klub operatív testületi tagja. 2010–2015: a Magyar Labdarúgó Szövetség Marketing- és Médiabizottságának tagja. A média területén számos pozíciót töltött be. 2007 és 2009 között elnökségi tagja volt a Magyar Televízió Közalapítvány kuratóriumának, 2009 és 2010 között pedig a Hungária Televízió Közalapítvány kuratóriumának. 2011 és 2012 között az MTVA kommunikációs igazgatója. 1997-től napjainkig kommunikációs, marketing-, PR-, rendezvényszervező és menedzsmentprojektek vezetésével, felügyeletével, tanácsadással foglalkozik az Ypsylon Média vezető tanácsadójaként. 2008 óta a Magyar Teátrumi Társaság titkára, 2012-től a Nemzeti Színház kommunikációs vezetője. 2013-ban a Fogyatékosok Országos Diák- és Szabadidősport-szövetségének (FODISZ) elnökévé, majd 2015 júliusában a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) elnökének választották meg. Nős, három gyermek, Zsófi, Száva és Alex édesapja. Gyermekkora óta sportol, vívott és cselgáncsozott, majd igazolt futballista lett. Mai napig játszik a BLSZ IV. osztályú és öregfiúk bajnokságában. (Forrás: MPB-titkárság.)

369 www.m.origo.hu/itthon/20160830-paralimpia-fogyatekosok-szazadveg.html

370 Segíti a paralimpikonok felkészülését a következő olimpiára a Magyar Telekom. A vállalat emellett a piacon egyedülálló módon új, kedvezményes flottadíjcsomagot alakított ki hello holnap! néven a fogyatékossággal élők és segítőik számára.

Fogyatékossággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége, a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége, valamint a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége) tagjai mellett igénybe vehetik a velük kapcsolatban álló és együttműködő segítő szervezetek és alapítványok is. A megújult feltételek mellett egy ügyfél két előfizetésre is jogosult, ami megkönnyíti a kommunikációt a fogyatékossággal élő ügyfél és egy családtagja vagy segítője között."[371] A konferencia címe és az elhangzott üzleti tájékoztatások – a Századvég Alapítvány, a Századvég Gazdaságkutató Zrt., valamint a Magyar Telekom – jelentősen túlnőttek a hazai paralimpiai mozgalom kompetenciáján. A játékok előtt ismét elkészítették és a sajtó munkatársai számára átadták a 2016. évi Paralimpiai Magazint. A csapat búcsúztatását ismét ünnepélyes keretek között, a sajtónyilvánosság bevonásával szervezték meg a Groupama Aréna VIP-termében. Jelen volt és beszédet tartott Fábián László, a MOB sportigazgatója és Szabó Gabriella háromszoros olimpiai bajnok. A K&H-csoport tízéves együttműködés után újabb négyéves ciklusra meghosszabbította támogatási szerződését a Magyar Paralimpiai Bizottsággal – hangzott szeptember 5-én az újabb MTI-közlemény: *„Az MPB és a K&H hétfői sajtóeseményén Horváth Magyary Nóra, a pénzintézet kommunikációs igazgatója arról beszélt, hogy a bank 2006 óta támogatja az MPB-t, azonban nemcsak a kiemelt sportesemények idején, hanem a felkészülés alatt is. Hendrik Scheerlinck vezérigazgató kiemelte, a 2016-os év nemcsak a XXXI. nyári olimpia és a XV. nyári paralimpia éve, hanem azért is nevezetes, mert éppen tíz éve támogatják az MPB-t, és a szerdán kezdődő játékok már a negyedik közös eseményük."*

Az írott és elektronikus sajtó útján már 2016. május 5-én, sajtótájékoztató keretében jelentette be Szabó László elnök és az MTVA megbízott vezérigazgatója, hogy a Magyar Televízió álltal indított M5-ös csatornán napi többórás műsoridőben fogja közvetíteni a XV. Paralimpiai Játékok eseményeit.[372] A Magyar Televízió és a hazai paralimpiai mozgalom története során még sohasem közvetített ilyen műsoridőben a paralimpiáról. A fantasztikus bejelentést követően már május 23-ától, heti egy alkalommal – hétfői napokon – az M4-es csatornán *Út Rióba a Paralimpiáig* címmel 14 részből álló sorozatot indítottak, amelynek keretében bemutatták a paralimpiai sportolókon keresztül a sportágakat és a sportélet, a sportolók mindennapjainak hátterét is. A filmek elsősorban a felkészülésről, a teljesítményről, tehát a sportról és a sportolókról szóltak, és csak érintőlegesen a másságukról.

A jelentős pozitív változások sorában meg kell említeni azt a negatívnak értékelhető kommunikációs döntést, amellyel a Nemzeti Sport számára nem tették lehetővé a 2016. évi játékokon való közvetlen részvételt. Érthetetlen volt az is, hogy miért a játékok megkezdése előtt kezdtek arculatot és ezzel együtt honlapot váltani. Az MPB honlapján addig is nagyon kevés információ volt található, amely az elnökváltást követő új honlap elindításával tovább csökkent. Közvetlenül a riói játékok előtt új MPB-honlappal rukkoltak elő, amelyen a napi híreken kívül alig volt a szervezet belső működésével kapcsolatos információ. A riói híreket sem maguk készítették, hanem azok jelentős részét az MTI-től vették át.

Az MPB új elnöke a honlappal kapcsolatban, ugyanazt valósította meg, amit elődje. Gömöri közvetlenül elnöksége elején úgy határozott, hogy új MPB-arculatot és honlapot hoz létre. Az új honlappal egyben eltűntek és hozzáférhetetlenek lettek a régi, 2002 és 2007 között megjelent tartalmak. Az új honlapon, nem hoztak létre a múlt információinak megőrzése érdekében archívumot. A 2015-ben bekövetkezett személycseréket követően, 2016-ban, az MPB hivatalos honlapjáról ismét eltüntek a korábbi 2007 és 2015 közötti honlapon már megjelent tartalmak.

A 2007 és 2015 közötti elnökségi és közgyűlési határozatok kivételével ismét nem tették hozzáférhetővé az előző honlap tartalmát. Közvetlenül a 2016. évi paralimpiai játékok kezdete előtt elindított új honlap egyes linkjei szerény tartalommal rendelkeztek, és számtalan helyen volt található a *„feltöltés alatt"* kifejezés. Mind a két elnökváltást követően eltüntették a régebbi tartalmakat, mintha nem lenne múltja a paralimpiai mozgalomnak. Megfigyelhető mindkét esetben, hogy az elnökváltás egyben az MPB arculatváltásával is együtt járt.

371 http://www.origo.hu/sport/20160831-paralimpia-kommunikacio-olimpia-kommunikacio-magyar-telekom.html

372 www.nemzetisport.hu/rio-2016/paralimpia-nagysagrendekkel-tobb-adasido-elo-kozvetites-2500245 | www.m4sport.hu/2016/05/09/a-paralimpia-is-eloben-a-kozmedian

Az új felállású MPB – vélhetően a külön arculat és „brand" kialakítása miatt vagy a készülő új sporttörvény ismeretének birtokában – távolodást kezdeményezett a hazai olimpiai mozgalomtól. A közös eskütételt és az azonos formaruha és sportfelszerelés gyakorlatát elvetve, önálló megjelenést szorgalmazott. A MOB-tól való távolodásnak, sportpolitikai vagy politikai elvárásnak már volt külső és belső jele. A törvényalkotás erejével (200/2013. (VI. 13.)[373] változtatták meg az addig működő egyenlő bánásmód és partnerség elvét.

A sportolók és a mozgalom által elért vívmányt figyelmen kívül hagyták, véleményükre nem voltak kíváncsiak. A kétszeres paralimpiai bajnok Sors Tamást a harmadik nagy megmérettetése előtt kérdezték. *„Négyévente egy kicsit ránk vetül a reflektorfény, ha jó eredményt érünk el, akkor talán jobban is, de valójában a háttérben élünk, versenyzünk, készülünk. Sokat nem tudnak rólunk. Talán csak akkor kapják fel a fejüket, ha van valami botrány, mint amilyen Gömöri Zsolt tavalyi esete volt, vagy éppen most, amikor arról van szó, a jutalmazás tekintetében mit is ér a mi teljesítményünk, hogyan is tegyék mérlegre az életünket."*[374] Nem védtek és nem akadályoztak meg egy több mint 30 év alatt kiharcolt eredményt, stílszerűen fogalmazva hagyták azt *megcsonkítani.*

Szabó László még a paralimpiára történő kiutazása előtt adott interjújában az eredményességi jutalom ügyében így nyilatkozott. *„Én természetesen azon vagyok, hogy a lehető legtöbbet kapják. A jelenlegi szabályozás értelmében a paralimpikonoknak az olimpikonok pénzének a fele jut. Hosszú Katinkának 35 millió forint jár egy aranyéremért, egy paralimpiai bajnok 17,5 milliót kapna. Életjáradék illet minden harmincötödik életévét betöltött olimpiai és paralimpiai érmes sportolót, az összeg azonos a fogyatékkal élő és az ép érmesek esetében. A Gerevich-ösztöndíjat a két olimpia-paralimpia között kapják a legjobb sportolóink. A parasport keretösszege jóval nagyobb, mint korábban."*[375]

Az eredményességi jutalmazás ügyében 2012-ben, majd 2013-ban megalkotott szabályzó kialakításakor, a sportoló közösség kihagyásával, a sportolók és edzőik érdekeivel ellentétesen döntöttek. Nem a sportolók érdekeit képviselték és egyáltalán nem vették figyelembe a *Semmit rólunk, nélkülünk*-elvet sem**.** Pásztory Dóra kétszeres paralimpiai bajnok is kifejtette véleményét: *„Próbáltam megérteni, felfogni, hogy azok a döntéshozók, akik szerint az olimpiai jutalmak felét éri a paralimpiai teljesítmény, mit látnak… vagy mit nem látnak, amit én nyilvánvalónak tartok. Ők tényleg nem látják ezeket az emberfeletti, fizikai törvényszerűségeket meghazudtoló teljesítményeket? Miként lehet, hogy nincs rájuk hatással? Lehet, hogy nem is nézik, csak leülnek egy tárgyalóasztalhoz, és döntéseket hoznak különböző számok alapján?* – írta a wmn.hu-n Sydney és Athén bajnoka, majd így folytatta: – *Olvastam egy interjút dr. Szabó Tündével, aki jelenleg a sportért felelős szakállamtitkár, aki azt mondta: »szakmai hiba összehasonlítani a paralimpiát az olimpiával, hiszen míg az olimpián 205 ország, 11 544 sportolója 306 aranyéremért küzd, addig a paralimpián 178 ország 4350 sportolója 526 aranyéremért.« (…) Ezek szerint a résztvevők száma és a megnyerhető aranyérmek tekintetében kellene összemérni az eredményeket? Hosszú Katinka több jutalmat érdemelne, mint Kozák Danuta, mert úszásban sokkal több ország és versenyző érdekelt, mint a kajakban? Ám Katinka több számban is nyerhet. Akkor miként lehet őt egy lapra helyezni egy cselgáncsozóval vagy ökölvívóval, akinek egy súlycsoportja van, egyetlen megnyerhető aranyéremmel…? Nincs olyan matematikai képlet, arányszám vagy érték, ami alapján rangsorolni lehetne a sikert, a sportteljesítményt. Egyszerűen összehasonlíthatatlan. A világ tele van egyenlőtlenséggel, mi mégis az egyenlőségért küzdünk. Én például a sport területén, mert azt gondolom, az emberiség egyik mentőöve lehet. (…) A magyar államnak mit jelent ez a különbségtétel? Mi az üzenete annak, hogy a londoni jutalmakhoz képest is csökkent az arány? Hogy nem szimplán kevesebbet*

373 A kormány 200/2013. (VI. 13.) korm. rendelete egyes kimagasló sporteredmények állami jutalmáról. A kormány a sportról szóló 2004. évi I. törvény 79. § (1) bekezdés b) pont bj) alpontjában kapott felhatalmazás alapján, az Alaptörvény 15. cikk (1) bekezdésében meghatározott feladatkörében eljárva a következőket rendeli el (…) 2. § Állami jutalom: (4) a) az IOC által szervezett olimpiai játékok esetében az 1. mellékletben meghatározott összeg; b) az IPC által szervezett Paralimpia esetében az 1. mellékletben meghatározott összeg 50 százaléka

374 Lipiczky Ágnes (2016): *Nem görcsöl Rio miatt. Sors Tamás úgy érzi, mindig őt húzzák ki a zsákból, ha a jutalmakról beszélnek,* | www.mno.hu/rio2016/nem-gorcsol-rio-miatt-1359960, 2016. szeptember 3.

375 http://mno.hu/sport/tortenelmi-magyar-reszvetel-rioban-1360526

ér a szemükben a fogyatékos ember, hanem egyre kevesebbet? Vajon ez hogy fér bele a 2024-es olimpiai kampányba? Ott is csak 50 százalékos idő és anyagi ráfordítással rendeznék meg a paralimpiát? Ha ez a döntés születik a fogyatékossággal élők leglátványosabb tagjaival kapcsolatban, akkor miben reménykedhetnek azok, akik szinte láthatatlanok? Honnan tudják, milyen értéke van egy ilyen sikernek, ha sosem látták, sosem tapasztalták meg? Az olimpiát nagyon jól ismerik, ott tobzódik boldog-boldogtalan akkreditációval a nyakában. Hány állami vezető ment ki a paralimpiára, hogy megnézze: valóban ötvenszázalékos teljesítményt nyújtanak-e azok a versenyzők? Hol háborgok, hol beletörődöm abba, hogy tényleg ez az uralkodó szemlélet: nincs egyenlőség. Hol vívódik bennem a kettősség, hogy lehetetlen egyéneket, teljesítményeket, eredményeket halmazként tekinteni, egységként kezelni, viszonyítási alapnak használni, másrészt pedig ott van az igény, hogy igenis szükség volna viszonyítási alapokra, tájékozódási pontokra, az egyenlőségjelre fogalmak, jelenségek, embercsoportok között. Talán vitatkozni kellene, beszélgetni, olimpikonok, sportvezetők véleményét is meghallgatni erről a kérdésről. Az én lelkemben most csak nagy, piros fénnyel villog az »igazságtalanság« tábla. Tudom, hogy sosem lesz igazság a világban, de a létnek talán épp az az egyik értelme, hogy örök hittel küzdünk érte. Ki-ki a maga területén." [376]

A központosított sajtóorgánumok nem, de az attól eltérők, a még viszonylag önállósággal és szabad véleménynyilvánítással rendelkezők, foglalkoztak a riói játékok kapcsán a paralimpikonok és az olimpikonok eredményességi jutalmazásának ügyével. Az ATV és a HVG is teret adott ennek a témának. Különösen érdekes a HVG munkatársának a parlamenti folyosón készített videóriportja, az ott feltett kérdésekre adott válaszok.[377]

Rétvári Bence, az EMMI államtitkára egy írásbeli kérdésre válaszolva azt mondta: *„2013-ban azzal a céllal csökkentették az összeget, hogy a jutalmazás helyett a sérültek sportjának az állami támogatása emelkedjen. És azóta ugyan kétszer felülvizsgálták az erről szóló jogszabályt, de senki nem szólt, hogy kevés volna a pénz, az érintett civil érdekképviseleti és sportszakmai feladatokat egyaránt ellátó MOB a kormányrendelet tartalmával egyetértett".* A továbbiakban azt ecsetelte, hogy nem szabad egyenlőségjelet tenni a parasport és az épek sportja közé, ahogyan például az épek között is más összeget kapnak az egyéniben és csapatban érmet szerzők.[378] Az államtitkár ebben a nyilatkozatában a paralimpai mozgalommal kapcsolatos teljes tájékozatlanságáról adott bizonyságot. Ugyanakkor azt is feltételezni lehet, hogy azt sem tudta, vagy nem akarta nyilvánosan közzétenni, hogy a 2004-es és a 2008-as években az olimpikonok és a paralimpikonok eredményességi jutalmazása között nem volt különbség, és a változtatást azért hajtották végre, mert azzal nem értettek egyet. Vélhetően arról sem volt pontos információja Rétvári Bence államtitkárnak, hogy a több mint harminc év alatt kiharcolt eredmények sohasem a pénz mennyiségéről, hanem az olimpikonok és paralimpikonok közötti megbecsülés arányát tükrözték.

A kutatás nem találta meg azokat a dokumentumokat, amelyek az eredeti célokkal gyökeresen szakító változtatásokról születtek. A sportolói közösség, az elnökség vagy a közgyűlés véleményét és egyetértését nem kérték ki. Arra sem lehetett hivatalos és nyilvános dokumentumot találni, hogy miképpen nyilváníthatott véleményt a sportolók közössége, akikért és akikről a 2016. évi kampányban beszéltek. Szóbeszédből, de nem hivatalos dokumentumokból lehetett arról értesülni, hogy az ünnepélyes eskütétel, a forma- és sportruházat, valamint az eredményességi jutalom olimpikonokhoz mért arányairól ki vagy kik döntöttek akkor, amikor még az MPB ráadásul a MOB tagja is volt. Ezt a kérdést azért lehet bátran feltenni, mert a kommunikációhoz professzionális szinten értő új MPB-elnök és titkársága, a hivatalosnak számító honlapjaikon (régin és újon) ezekről a döntéseiről értékelhető információt nem tett közzé.

376 MEOSZ OTTI-sajtófigyelés, 2016. 09. 20. Forrás: 24.hu/, wmn.hu/2016/09/16/pasztory-dori-mennyit-er-egy-bajnok-ha-para
377 http://hvg.hu/itthon/20160919_az_epek_jutalmanak_felet_kapjak_a_paralimpikonok_parlamenti_video
378 http://hvg.hu/itthon/20160919_az_epek_jutalmanak_felet_kapjak_a_paralimpikonok_parlamenti_video

LONDON-2012 (I-VIII.) MAGYAR EREDMÉNYEI

Név I-VIII. helyezettek	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontszám	VII. hely	VIII. hely
Biacsi Bernadett (atlétika)	T20				1500 m-es síkfutás			3		
Biacsi Ilona (atlétika)	T20			1500 m-es síkfutás				4		
Csuri Ferenc (úszás)	SM8									200 m-es vegyes úszás
Dani Gyöngyi (vívás)	B		tőr egyéni és párbajtőrcsapat					6,6		
Engelhardt Katalin (úszás)	S5						50 m-es gyorsúszás, 50 m-es pillangó-úszás	2		200 m-es vegyes úszás, 100 m-es gyors-úszás
Illés Fanni (úszás)	SB5									100 mell-úszás
Juhász Veronika (vívás)	A		párbajtőrcsapat		tőr egyéni			4,6		
Kézdi Réka (úszás)	S5,								50 m-es pillangó-úszás	200 m-es gyorsúszás
Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	A		párbaj tőr egyéni+ csapat	tőr egyéni				10,6		
Meilinger Csaba (úszás)	S9									50 m-es gyorsúszás
Osváth Richard (vívás)	A			Tőr egyéni				4		
Pálos Péter (asztalitenisz)	TT11	egyéni						7		
Párbajtőrcsapat (Dani-Juhász-Krajnyák)	B-A-A		Párbajtőrcsapat							
Ráczkó Gitta (úszás)	SB5						100 mell-úszás	1		
Sors Tamás (úszás)	S9,SM9	100 m-es pillangó-úszás	400 m-es gyorsúszás	100 m-es gyorsúszás				16	100 m-es hátúszás, 50.m gyors-úszás	
Szabó Nikolett (dzsúdó)	70 kg			egyéni				4		
Szávai Csaba (erőemelés)	Plussz 100 kg									»100 kg
Tóth Tamás (úszás)	S9, SM9		100 m-es gyorsúszás, 50 m-es gyors-úszás		200 m-es vegyes úszás		100 m-es hátúszás	14	100 m-es piilangó	
Tőr csapat (Mató - Osváth - Szekeres)	A-A-B								Tőr csapat	
Vereczkei Zsolt (úszás)	S5			50 m-es hátúszás				4		
Zámbó Diána (úszás)	S5									50 m-es pillangó-úszás
Összesen:		**2**	**6**	**6**	**3**	**0**	**4**		**5**	**8**
Paralimpiai pontok összesen		**14**	**30**	**24**	**9**	**0**	**4**	**81**		

Tóth Tamás révén ismét az uszodában született csak aranyérem

XV. Paralimpiai Játékok
Rio de Janeiro, 2016
2016. szeptember 7–szeptember 18.
159 ország, 4328 sportoló, 22 sportág
Új sportágak: kajak és triatlon
Magyarország: 43 sportoló, 10 fős csapatvezetés, 23 fő edző, 2 fő kisérő, 11 fő versenybíró-zsűri, 12 fő sajtós, 7 fő VIP és az Observer-program munkatársai

Magyar eredmények: 1 arany, 8 ezüst, 9 bronz, 126 paralimpiai pont
Magyarország a nemzetek ranglistáján 47.
Magyar sportolók: asztalitenisz, atlétika, cselgáncs, erőemelés, evezés, kajak, kerékpár (országúti és pálya), tenisz, triatlon, úszás, vívás (12 sportág)
Magyar szempontból új sportágak: kajak, kerékpár (országúti és pálya-), triatlon

Magyar résztvevők a tizenötödik játékokon

- *Atlétika:* Biacsi Bernadett (T20), Biacsi Ilona (T20), Csontos Piroska (T20), Kálmán Krisztina (F32), Keresztesi Erika (T20)
- *Asztalitenisz:* Arlóy Zsófia (TT8), Bereczki Dezső (TT10), Csonka András (TT8), Major Endre (TT1), Pálos Péter (TT11), Zborai Gyula (TT8)
- *Dzsúdó:* Burányi Flóra (48 kg), Szabó Nikolett (70 kg)
- *Erőemelés:* Mezei Katalin (50 kg), Sas Sándor (+107 kg), Szántó György (50 kg), Tunkel Nándor (49 kg)
- *Evezés:* Lőrincz Krisztina (AEV)
- *Kajak-kenu:* Roszbora András (KL2), Suba Róbert (KL1), Varga Katalin (KL2), Váczi Anita (KL1)
- *Kerékpár:* Butu Arnold (TB2), Garamszegi Arnold (guide)
- *Lövészet:* Dávid Krisztina (P2, P4), Gurisatti Gyula (P1, P3, P4)
- *Tenisz:* Németh Roland (WT Men's Singles)
- *Triatlon:* Boronkay Péter (Men – PT4)
- *Úszás:* Adámi Zsanett (S2,SB3) Engelhardt Katalin (S5/SB4/SM5), Illés Fanni (S6/SB5/SM6), Kézdi Réka (S5/SM5), Konkoly Zsófia (S9), Papp Bianka (S10), Ráczkó Gitta (S7/SM7/SB5), Sors Tamás (S9/SM9), Tóth Tamás (S9/SB9/SM9), Vereczkei Zsolt (S5)
- *Vívás:* Dani Gyöngyi (B), Hajmási Éva (A), Krajnyák Zsuzsanna (A), Mató Gyula (A), Osváth Richárd (A), Veres Amarilla (A)

- *Edzők:* Antal Andor (atlétika), Aranyosi Péter (asztalitenisz), Balla Péter (triatlon), Csamangó Attila (kajak), Faragó Péter (erőemelés), Feczer Viktor (vívás), Frank Béla (asztalitenisz), Horváth Péter (úszás), Karácsonyi Zsolt (evezés), Keserű József (cselgáncs), Kornokovics Györgyi (atlétika), Pákey Béla (vívás), Pál-Plichta Györgyi (lövészet), dr. Petrov, Anatolij (úszás), Pruzsina István (kajak), Rádi Richárd (tenisz), Schiller-Kertész Judit (atlétika), dr. Sós Csaba (úszás), Steiner György (kerékpár), Szabó Álmos (úszás), Szabó Ozor János (erőemelés), Szirmai Benedek (vívás), Weisz Róbert (kajak)
- *Csapatvezetés:* Szabó László (küldöttségvezető), Urr Anita (küldöttségvezető-helyettes), dr. Tatár András (csapatvezető), Szabó Kristóf (csapatvezető-helyettes), dr. Horváth Patricia (csapatiroda-vezető)
- *Egészségügyi személyzet:* dr. Bejek Zoltán (orvos), dr. Shain Péter (orvos), Bosnyák Edit Ilona (eü.-i segítő), Grezner Mónika (eü.-i segítő), Papp Gábor (masszőr)
- *Kisérő személyzet:* Rózsa Sándor (Adámi Zsanett édesapja), Kálmán Edgárné (Kálmán Krisztina édesanyja)
- *Sajtómunkatársak:* Fejér Balázs (Karc FM). Lódi Renáta (MTI), Szerencsi Éva (MPB), Virányi Zsolt (Magyar Rádió); *fotóriporterek:* Hoffner Szilvia (MPB), Kosztincsák Szilárd (MTI), Szalmás Péter (Népszava); *televízió-munkatársak:* Hajnes István operatőr (MTV4), Hubai Antal (RTL Fókusz), Koncsik László (MTV4), Rizmayer Mihály szerkesztő-riporter (MTV4), Szőke Viktória szerkesztő-riporter (MTV4)
- *VIP-vendégek:* Kozmann György (EMMI, helyettes államtitkár), Fábián László (MOB, sportigazgató)
- *Magyar versenybírók, technikai delegáltak:* Barsai Emese, az asztalitenisz-versenyek főkoordinátora (ITTF), Berjonvszki Anton (vívás), Bíró Norbert (IBSA, dzsúdó, elnök), Böröcz Bence (vitorlázás), Braun Ákos (dzsúdóinformatikai igazgató), Gosztonyi Balázs (dzsúdó), Hamar Balázs (vívás), Piecs Adrienn (vívás), Szatmári Dóra (WOVD röplabda), Szekeres Pál (vívás – versenyigazgató), Tardos János (dzsúdó – versenyigazgató)
- *Budapest 2024 Program* (Budapest 2024 Observers): Becsey János (a Budapest 2024 (Sportolói Bizottságának tagja), Csuri Ferenc (az IPC Sportolói Bizottságának magyar jelöltje), Csík Zsófia (sportigazgatósági asszisztens), Urr György és dr. Tatár András (Observer-program)[379]

Oroszországot az IPC kizárta a viadalról az államilag támogatott, szisztematikus doppingolás miatt. Oroszország fellebbezett a Nemzetközi Bíróságnál, amely azt elutasította. Újraosztották az orosz kvótákat a szereplésre jogosult nemzetek között. Ennek köszönhetően a magyar csapat három versenyzővel növelhette a létszámát. Így került a csapatba Mató Gyula vívó (A), Mezei Katalin (50 kg) és Szántó György (50 kg) erőemelők.

A magyar delegáció négy részletben, három turnusban utazott. Az első sportolói csoportot megelőzően ült repülőre dr. Tatár András csapatvezető és munkatársai. A helyszínen előkészítették és várták a csapatrészek érkezését. A második csoport szeptember 3-án, míg a harmadik szeptember 6-án indult a nagy megmérettetésre.[380] Szerencsésen megérkeztek, elfoglalták a paralimpiai faluban a szállásukat, megkezdték az akklimatizálódást és az edzéseket.

379 Az MPB és a BP 2024 Zrt. között megállapodás jött létre, amelynek keretében Becsey János, Csuri Ferenc, Urr György és dr. Tatár András vettek részt az ún. Observer-programban, amelyet az IPC szervezett. Csík Zsófia – a BP 2024 Zrt. munkatársaként – koordinátori feladatokat is ellátott. Az Observer-program a magyar paralimpia csapattól teljesen függetlenül került megszervezésre, a résztvevők külön utaztak, külön szálláson laktak, külön program szerint vettek részt a projektben, amely a magyar paralimpiai csapat programjától teljes mértékben különbözött. Az egyetlen személyi átfedést dr. Tatár András jelentette, aki csapatvezetői teendői mellett az Observer-programban is részt vett, ellátta feladatait.

380 V.SZ.: Már úton a csapat. *Nemzeti Sport,* 114. évf. 240. sz., 2016. 09. 02.

Szeptember 5-én a már kint lévő magyarok jelenlétében felvonták az olimpiai-paralimpiai faluban a magyar zászlót.[381] *„»Szerintem mostanra már »kirúgta« magát a falu, mindent helyrehoztak, ami először még hiányzott. Az ételre sem lehet panaszunk, a világ összes konyhája közül válogathatunk. Hely pedig van bőven, mert a paralimpián induló bő 4000 versenyző több mint kétszeresére van méretezve a falu« – fogalmazott, hozzátéve, hogy a »szállítás is extra«, a buszok folyamatosan köröznek a paralimpiai faluban, a szállásról rövid időn belül el tudnak jutni az uszodába. Leszámítva az átállással járó tompaságot, az ezzel járó nyűgöt, a versenyzők jól vannak. Nem tudok olyan körülményt említeni, amire később hivatkozni lehetne, ha bármi nem sikerül"* [382] – nyilatkozta az MTI munkatársának Sós Csaba, az úszók szövetségi kapitánya.

A játékok előtt a sajtó sokat foglalkozott azzal, hogy az olimpiai játékokat követően, ahol jóval kevesebb néző volt jelen, mint az azt megelőző játékokon, a paralimpia versenyeire mekkora nézőközönségre lehet majd számítani. *„Arról is jelentek meg hírek, hogy a szervezők a paralimpiai játékokra szánt pénzt az olimpiára már elköltötték. A belépők hatvan százaléka kelt el vasárnapig (2016. 09. 04.) a szerdán kezdődő Rio de Janeiró-i paralimpiára, de a jelenlegi másfél milliós szám végül a kétmilliót is elérheti. A szervezőbizottság hétfőn (2016. 09. 05.) jelentette be, hogy a rendelkezésre álló 2,5 millió jegy közül másfél millió már gazdára talált. Néhány versenyszám döntőjén biztosan telt ház lesz, pedig két hete még attól lehetett tartani, hogy több helyszínen üresek maradnak a lelátók, hiszen augusztus közepéig a belépőknek csupán a 12 százalékát értékesítették. A Brazil Paralimpiai Bizottság (CPB) elnöke arra számít, hogy végül a jegyek több mint nyolcvan százaléka gazdára talál majd. Andrew Parsons elmondta: kétmillió darab értékesítése a céljuk. Az elnök hozzátette: az esemény finanszírozásával kapcsolatos korábbi aggodalmak is eloszlottak az elmúlt napokban, mert a szövetségi kormány elkezdte a szervezők által kért 250 millió real (21,2 milliárd forint) átutalását."* [383] Ugyanakkor az IPC elnöke a játékok megkezdése előtt nem volt ennyire bizakodó. *„Sir Philip Craven szerint a paralimpia komoly nehézségekkel kell, hogy szembenézzen, amelynek legfőbb oka a finanszírozás hiánya."* [384]

Tizenhét nappal az olimpia zárása után, helyi idő szerint szerdán este ismét fellobbant a láng Rio de Janeiróban, és ezzel megkezdődött a XV. Paralimpiai Játékok. A magyar küldöttség 72.-ként lépett a legendás Maracana Stadion küzdőterére. A nemzeti színű lobogót a hetedik paralimpiáján szereplő, Atlantában aranyérmes úszó, *Ráczkó Gitta* vitte. A megnyitó időpontja éppen Brazília nemzeti ünnepére esett. Az ország függetlenségét 1822-ben, ezen a napon kiáltották ki. *Carlos Arthur Nuzman,* a szervezőbizottság elnöke mondott beszédet, *„de amikor megköszönte a kormányzati, állami és a területi segítséget, a nézők fütyülni kezdtek, és rövid ideig »Brasil, Brasil« skandálással tüntettek". Sir Philip Craven,* az IPC elnöke úgy fogalmazott, *„hogy a következő 12 napban mindenki átélheti a sport igazi lényegét. Hozzátette: az elmúlt hónapokban nehéz időket élő brazilok erőt meríthetnek a paralimpikonokból és láthatják, hogy a lehetőségek határtalanok. Michel Temer, Brazília ideiglenes államfője hivatalosan is megnyitotta a paralimpiát, ezt a pillanatot újabb tűzijáték tette emlékezetessé."* A sportolókat megtapsolták, míg a politikusokat, akárcsak az olimpia megnyitóján, kifütyülték.[385] A nézőközönség részéről ilyen, politikai véleménynyilvánítás még nem volt a paralimpiák története során.

A versenyek részletesebb bemutatása előtt érdemes megemlíteni, hogy speciális érmeket kaptak a paralimpia dobogós sportolói. Az érmek hasonlíttottak az augusztusi olimpiai játékokon kiadottakhoz, viszont ezek – egy különleges fejlesztésnek köszönhetően – rázásra hangot adnak, így a látássérült sportoló hang útján is különbséget tudnak tenni az arany-, ezüst- vagy bronzérem között. Persze csak akkor, ha már mind a három érem hangját ismerik. Az arany adja a leghangosabb hangot, a bronz a leghalkabb. Az érmek egyenként fél kilogramm súlyúak, összesen 2347 darabot készítettek. Gyártásuknál újrafelhasznált anyagokat is használtak.[386]

381 www.hparalimpia.hu
382 www.nemzetisport.hu/rio-2016/paralimpia
383 www.24.hu/sport/2016/09/05/a-belepojegyek-hatvan-szazaleka-elkelt-a-paralimpiara/
384 http://hu.euronews.com/tag/paralimpiai-jatekok
385 http://ujszo.com/online/sport/2016/09/08/paralimpia-2016-ujra-fellobbant-a-lang-rioban.
386 www.nlcafe.hu/ezvan/20160909/paralimpia-2016-specialis-erem-hangot-ad-ki

A játékokról szóló napi összefoglaló az MTI hírei alapján, a Nemzeti Sportban megjelent tudósítások nyomán készült. Az asztaliteniszező *Csonka András* (TT8) győzelemmel mutatkozott be a riói játékok első – csütörtöki – versenynapján. A hazaiak versenyzőjét biztosan, 3:0 arányban verte. *„Ilyen magabiztosan talán még egyetlen versenyen sem kezdtem, jól ment a játék"* – mondta az MTI munkatársának Csonka András. *„Este a svéd Linus Karlsson ellen valószínűleg több kell majd, de legutóbb őt is legyőztem, így bizakodó vagyok."* A többi magyar versenyzőnek a kora reggeli versenyzés kevésbé sikerült jól. Zborai (TT8) 0:3-ra, Arlóy (TT8) 1:3-ra vesztett, *Bereczki Dezső* (S9) is 0:3 arányú vereséget szenvedett. Az esti második körben három győzelmet arattak a magyar asztaliteniszezők, *Csonka András* (TT8) viszont elvesztette második mérkőzését. Nagy csatát vívott a svéd Linus Karlssonnal, de végül 2:3 arányban alulmaradt. Pénteken dől majd el, hogy Csonka továbbjut-e a kieséses szakaszba. *Arlóy Zsófia* (TT8) javított, a délelőtti vereség után a második mérkőzésén remek játékkal, szetthátrányból fordítva, 3:1-re legyőzte a kínai Pan Meng-jit, így életben tartotta továbbjutási esélyeit. *Major Endre* (TT1) német riválisellen 3:1 arányban nyert első mérkőzésén. A címvédő *Pálos Péter* (TT11) is 3:0-s győzelemmel debütált a venezuelai Denisos Martínez ellen. Az uszodában az előfutamokkal kezdődtek a versenyek. Nem jutott az esti fináléba *Illés Fanni* (S6) a 100 méteres hátúszásban és *Kézdi Réka* (S5) sem a 200 méteres gyorsúszásban. A kerékpáros *Butu Arnold* Csaba (B2) a segítővel, *Garamszegi Lászlóval* a 4000 méteres üldözéses tandemkerékpáros versenyben 5:00.716-os idővel a 15. lett. Magyar sportoló még nem rajtolt kerékpársportban a paralimpiai játékok történetében, ugyanakkor Butu mégsem mondható paralimpiai újoncnak, mivel ő Székelyudvarhelyen született, és Pekingben (2008) még román színekben indult.[387] Az első versenynapon megszületett az első magyar érem. A paralimpiai újonc *Tunkel Nándor* az erőemelők 49 kilogrammos súlycsoportjában a harmadik helyen végzett, ezzel megszerezte a magyar csapat első érmét az ötkarikás játékokon. A magyar erőemelő 155 kg-os eredménnyel lett bronzérmes.[388] *„Sikerült kizárnom a külvilágot, ilyenkor verseny közben én már csak magammal és a súllyal szeretek foglalkozni* – nyilatkozott az eredményhirdetés után Tunkel az MTI munkatársának. – *Edzőmmel titkon számítottunk a bronzéremre. Nagyon boldogok vagyunk, hogy sikerült. A 160 kiló edzésen kétszer már összejött, ezért kicsit fájó, hogy most nem, de a harmadik gyakorlatra fejben kicsit szétestem, mivel már biztos volt a harmadik hely."*[389]

A pénteki, második versenynapon már nagyon sokan voltak versenyben. Asztaliteniszezők, úszók és az erőemelők mellett megkezdte a versenyzést *Lőrincz Krisztina* evezésben, *Dávid Krisztina* és *Gurisatti Gyula* lövészetben, *Burányi Flóra* cselgáncsban és a kerekesszékes teniszező *Németh Roland* is már éles mérkőzést játszhatott. Az asztalitenisz-csarnokban *Pálos Péter* (TT11) a francia Pascal Pereira Leal ellen lépett asztalhoz, 3:1 arányban nyert és csoportgyőztesként jutott az egyenes kieséses szakaszba. *Zborai Gyula* (TT8) is második csoportmérkőzését bravúros, 3:1-es győzelemmel zárta a kínai Szun Csu-zsen ellen. Ezzel ő is továbbjutott a legjobb nyolc közé. A nyolcaddöntőben *Csonka András* (TT8) ezúttal nem lépett asztalhoz, de csoportja harmadik találkozója meghozta számára a továbbjutás lehetőségét. Az egyetlen – paralimpiai újonc – női asztaliteniszezőnk, *Arlóy Zsófia* (TT8) a harmadik csoportmérkőzését 0:3 arányban elvesztette a francia Thu Kamkasomphouval szemben, és így nem jutott tovább az egyenes kieséses szakaszba. Az Oroszország kizárása miatt kvótához jutott *Szántó György* (54 kg) fekvenyomásban elsőre a 112 kilót telesítette, majd a 122 kiló kétszer is kifogott rajta, így a 8. helyen végzett. Az úszás második versenynapján két paralimpiai újonc, *Konkoly Zsófia* (S9) – a magyar csapat legfiatalabb (14 éves) versenyzője – a 400 méteres gyorsúszás délelőtti előfutamában 4:59.81 –idővel a hetedik helyen jutott az esti fináléba, ahol a 6. helyen végzett. Előfutam nélkül jutott az esti döntőbe *Adámi Zsanett* (S2), aki a 100 méteres hátúszás hatfős mezőnyében a 4. helyet szerezte meg. A tatamin is megkezdődtek

387 www.nemzetisport.hu/rio-2016/paralimpia (MTI)
388 www.m4sport.hu (MTI)
389 www.index.hu/sport/2016/rio (MTI)

a dzsúdóversenyek, ahol a paralimpiai újonc *Burányi Flóra* az 57 kilós súlycsoportban a 2014-es világbajnok ukrán Inna Cserniak ellen kezdett és kikapott. A vigaszágon a spanyol Maria Monica Merenciano Herrerótól szenvedett vereséget, ezzel kiesett a versenyből. A festőien szép Rodrigo de Freitas Lagúna evezőspályán bemutatkozott az egyetlen magyar evezős versenyző, *Lőrincz Krisztina* (AS), aki hatodik lett előfutamában az 1000 méteres távon, így szombaton a reményfutamban folytatathatta a versenyzést. Sikerrel vette az első fordulót a paralimpiai újonc teniszező *Németh Roland*, aki a dél-afrikai Leon Elst verte két szettben (6:3, 6:3), és ezzel a legjobb 32 közé jutott. Érdemes közkinccsé tenni, hogy Roland Fair Play-díjra érdemes emberi cselekedetet hajtott végre akkor, amikor az első mérkőzés előtt, majd meccs közben is segített megszerelni ellenfele kerekesszékét, a javításhoz odaadta saját szerszámait. A győztes mérkőzés után, mobiltelefonon – az RTL és az M5 csatorna nyilvánossága előtt – feleségül kérte barátnőjét. *Gurisatti Gyula* (P1) 558 kört ért el a légpisztolyos mezőnyben a 60 lövéses alapversenyen. Mindössze két körrel maradt le a nyolcas döntőről, és a 12. helyen végzett. A versenynap és a magyar sportlövészet addigi legnagyobb paralimpiai sikerét *Dávid Krisztina* szerezte azzal, hogy a 40 lövéses légpisztolyos alapversenyben 371 körrel negyedikként biztosította helyét a nyolcas finálében. A döntőben, amelyről azt mondják, hogy az nem az alapverseny folyatása, hanem az egy új verseny, Krisztina lövésről lövésre javult, s végül 128,8-es körrel ötödik helyen végzett.[390]

A harmadik versenynapon, szombaton a negyedik paralimpiáján szereplő *Szabó Nikolett* (70 kg) cselgáncsozó – aki korábban kétszer volt bronzérmes (2004, 2012) – újabb érem megszerzését tűzte ki célként. Az első meccsén ipponnal verte horvát riválisát, az elődöntőben azonban kikapott a brazil Alana Martins Maldonadótól, így a délutáni programban ismét a bronzéremért mérkőzhetett. Az üzbég Gulrug Rahimova volt az ellenfele. Mindkét sportoló igencsak passzív volt, mégis csak a Nikolettet intették meg. Az akciómentes meccsen intésekkel kapott ki, így az ötödik helyen végzett. A paralimpiai újonc és az orosz sportolók eltiltása miatt szabadkártyás *Mezei Katalin* (50 kg), az egyetlen magyar női erőemelő, 52 kilós teljesítménnyel a 9. lett. Az evezős *Lőrincz Krisztina* (AS) egyetlen magyar evezősként a reményfutamában szállt vízre, ahol az ötödik lett, így vasárnap a B-döntőben fejezi majd be a versenyzést. A triatlon mint új sportág először szerepelt a paralimpiai játékok versenyprogramjában. A szintén paralimpiai újonc *Boronkay Péter* (PT4) a verseny során 750 métert úszott, 20 kilométert kerékpározott és 5 kilométert futott. A kétszeres világ- és négyszeres Európa-bajnok Boronkay a tengerből 2:33 perces hátránnyal, a nyolcadik helyen kezdte a kerékpározást. Sajnos az első körben a kerékpárjáról leesett a lánc, így visszaesett a tizedik helyre. A verseny hátralévő részében japán riválisával – akivel gyakorlatilag együtt kezdte meg a futást – vívott nagy versenyt. Az utolsó szakasz első köre után mintegy 100 méteres előnyre tett szert a magyar triatlonos, s ezt a végéig növelni is tudta, ráadásul az utolsó métereken a brit David Hillt is utolérte, így 1:08:38 órás idővel kilencedikként haladt át a célvonalon. *„Maximálisan elégedett vagyok, bár kicsit fáj a szívem. Majdnem feladtam a versenyt, mert a kerékpározás első körében leesett a láncom, és mivel a szabályok szerint külső segítséget nem lehet igénybe venni, másfél kézzel pedig nem egyszerű felrakni egy láncot, egy-másfél percet elbuktam ezen a dolgon (…) az első tízben akartam végezni, ez sikerült, s ha nincs a technikai probléma, még a pontszerzés is összejöhetett volna"* – nyilatkozott a befutót követően az MTI munkatársának. Az asztaliteniszezők közül *Zborai Gyula* (TT8) a svéd Emil Anderssonnal szemben maradt alul 3:1-re, és kiesett a versenyből. *Bereczki Dezső* (TT9) második csoportmeccsét is 3:0-ra elvesztette, az amerikai Tahl Leibovitztól kapott ki, így búcsúzott az egyéni küzdelmektől. *Major Endre* (TT1) az első mérkőzésen produkált bravúros győzelme után dél-koreai ellenfelétől 0:3 arányban kapott ki, de a csoportkörben szerzett egy győzelemmel továbbjutott az egyenes kieséses szakaszba. A negyeddöntőben aztán ismét a koreai Lee Chang Ho ellen küzdött, és most sikerült a visszavágás. Fantasztikusan izgalmas és szoros ötszettes mérkőzésen 3:2 (–10, 11, 8,

390 www.nemzetisport.hu/rio-2016

–8, 8) arányban győzött, és bejutott az elődöntőbe, ahol Daviest Rob angol versenyző lesz az ellenfele. *Csonka András* (TT8) a lengyel Marcin Skrzynecki ellen 3:2-re nyert, majd a brit Mckibbin Aaron ellen játszott, és magabiztosan, 3:0 arányban nyert. Ezzel a győzelemmel Csonka az elődöntőbe jutott, ahol a kínai Ye Chaoqun elleni mérkőzésre készülhet. *Pálos Péter* (S11) ismét biztosan, 3:0 arányban verte ukrán ellenfelét, és szintén a vasárnapi elődöntőbe jutott, ahol a belga Van Acker Florián lesz az ellenfele. Az uszoda délelőtti előfutamai között *Kézdi Réka* (S5) a második legjobb idővel (46,13 mp) jutott az esti döntőbe az 50 méteres pillangóúszásban, míg ugyanebben a számban Engelhardt Katalin nem jutott az esti fináléba. A Londonban debütáló és ott hetedik helyen végzett Eb-bronzérmes *Kézdi Réka* az esti döntőben élete legjobbját is megjavítva, remekül teljesített, de az érem nem sikerült, arról nyolc századmásodperccel maradt le. *„Az olasz konkrétan lenyúlta előlem az érmet – mondta viccelődve a magyar úszó. – Szerintem délelőtt még sok volt az altatás, sokan nem úszták ki magukat, most sokkal jobb időt teljesítettek. Én előzetesen a második-ötödik hely bármelyikével kiegyeztem volna, és szerettem volna 46 másodperc alatt úszni, mindkettő összejött, így nem vagyok elégedetlen"* – nyilatkozta közvetlenül a versenyt követően az MTI munkatársának. *Pap Bianka* (S10) a 100 méteres hátúszás előfutamok összesítésében másodikként (1:09.15) jutott a fináléba. A rajt nem sikerült igazán jól, ezzel együtt fél távnál a harmadik helyen fordult az új-zélandi *Sophie Pascoe* és a brit Alice Tai mögött. A második 50 méteren aztán csapásról csapásra megközelítette brit riválisát, aki a végére el is fáradt, így simán Biankáé lett a paralimpiai ezüstérem. *„Az edzőmmel ezt a taktikát beszéltük meg, hogy a második ötvenen erősítek bele. Bejött. Nagyon boldog vagyok, hogy első paralimpiámról máris éremmel térhetek haza. Még van jó néhány számom, de már biztos, hogy boldogan utazok majd haza"* – nyilatkozta a sportoló. *Pap Bianka* a magyar küldöttség második érmét nyerte Rióban.[391]

A negyedik versenynapon, vasárnap *Lőrincz Krisztina* (AS) egypárevezős versenyének B-döntőjében szállt vízre az utolsó pályán, s argentin riválisát megelőzve az ötödik helyen ért célba, összesítésben a 12 fős mezőnyben 11. helyen végzett. *Gurisatti Gyula* sportlövő az alapverseny első 30 lövésében 280 kört ért el, majd a gyors szakaszban 271-ig jutott, így 551 körrel zárt. A nyolcas döntőhöz legalább 566 körre volt szükség, így összesítésben a 31 fős mezőnyben a 18. helyen végzett.[392] *Németh Roland* kerekesszékes teniszező, paralimpiai újonc befejezte szereplését Rióban, mivel a második fordulóban a 32 között két játszmában (1:6, 2:6) kikapott a jóval esélyesebb francia Michael Jeremiasztól. A kerékpáros *Butu Arnold Csaba* (B2) a tizenkét fős mezőnyben a 11. helyen végzett a pályaversenyek 1000 méteres időfutamában. Az asztalitenisz sportágban még sosem volt olyan, hogy három különböző kategóriában három magyar asztaliteniszező a döntőbe jutásért játszhatott. *Pálos Péter* (TT11) rendkívül színvonalas mérkőzést vívott a nála 13 évvel fiatalabb, 18 éves belga Van Ackerrel. Az első szett viszonylag gyorsan a riválisé lett, a második és harmadik játszma szoros küzdelmet hozott, de végül 3:0-ra nyert. *„A térdműtétem előtt szinte mindig megvertem ezt a játékost, azóta viszont többször is kikaptam tőle, ahogy most is. Jobb híján jöhet a bronzmérkőzés"* – mondta az MTI munkatársának. *Major Endre* (TT1) a világranglistát vezető brit játékos ellen 0:2 után „ébredt", sikerült szépítenie, sőt esélye volt az egyenlítésre is, de végül 1:3-ra alulmaradt. *„Én már annak nagyon örülök, hogy itt lehetek, és ilyen tehetséges játékosok ellen szerepelhetek. A nyolcas mezőnyünkből bárki nyerhetett volna, attól függ, ki milyen stílusú ellenfelet kap, mennyire fekszik neki. Nekem a bronzmeccsen majd egy koreai riválisom lesz, meglátjuk"* – nyilatkozott Major. A balkezes *Csonka András* (TT8) az első helyen kiemelt ukrán játékost elbúcsúztató kínai Je Csao-csün ellen lépett asztalhoz, akivel remek első játszmát vívott, a vége 22:20 lett a magyar játékos javára. A játszmanyerés megnyugtatta Csonkát, aki a folytatásban irányította a játékot, s két szoros szettet nyerve, 3:0-ra diadalmaskodott. *„Éreztem, hogy jól megy a játék, és fejben is rendben vagyok. Tavaly játszottam ezzel a fiúval kétszer is, és emlékeztem, hogy milyen taktika vált be ellene. A második szettől kicsit hátrébb álltam és*

391 www.nemzetisport.hu/rio-2016
392 www.paralympic.org/results/historical

droppolgattam vissza a labdákat, ez bejött. A harmadik szettben 4:0-ra vezettem, ekkor időt kértek, s utána kicsit passzív lettem, de aztán szerencsére magamra találtam" – mondta az MTI-munkatársának. *Csonka András* kedden játszhat majd az aranyéremért, a kínai Zsao Su-aj ellen. Teljesítménye már most is fantasztikus sikerként könyvelhető el, amely több mint 16 év és négy paralimpiai (2004, 2008, 2012, 2016) részvétel kemény munkájának eredménye. Az úszóknál hét magyar is érdekelt volt a délelőtti előfutamokban. Női 100 méteres mellúszásban *Illés Fanni* (S5) és *Ráczkó Gitta* (S5) próbálkozott. Fanni 1:47.02 perces idejével negyedikként jutott az esti döntőbe, míg Gitta 1:58.76 idővel nem került az esti fináléba. *Sors Tamás* (S9) 2:18.97 perccel, és *Tóth Tamás* (S9) 2:20.34 perccel a 200 méteres vegyes úszásban kvalifikálták magukat a fináléba. A nőknél *Konkoly Zsófia* (S9) 2:45.76 perc alatt teljesítette a távot, és ezzel az eredménnyel nem jutott a döntőbe. Ugyancsak a 200 méteres vegyes úszásban *Pap Bianka* (S10) 2:36.78 perces teljesítménnyel a hetedik helyen került a fináléba. *Engelhardt Katalin* (S4) a 100 méteres mellúszásban 2:22.16 perces idővel nem jutott a döntőbe. Az esti fináléban először *Illés Fanni* a 100 méteres mellúszásban rajtolt, ahol 50 méternél még csak a hatodik helyen fordult, s jó hajrával az ötödik helyre küzdötte fel magát. Ezt követte a két Tamás 200 méteres vegyes úszása. *Sors Tamás* másodikként, *Tóth Tamás* negyedikként került be az előfutamból a döntőbe. Sors nagyszerűen kezdett pillangón, ami a specialitása, 50 méternél elsőként fordult, majd háton is tartotta az előnyét. Százötven méternél aztán már Morlacchi volt az élen, s bár Sors támadta az utolsó hosszon, nem sikerült befognia és másodikként csapott a célba. *Tóth Tamás* végig a negyedik helyen haladt. „*Nagy meglepetés ez az ezüst, még fel sem fogtam. A pillangót nem tudom visszafogni, az mindig olyan, hogy megindulok és megyek, háton arra kellett figyelnem, hogy ne lassuljak le, amire hajlamos vagyok, mellen figyeltem a többiekre, gyorson pedig bekapcsoltam a lábamat, amennyire tudtam*" – mondta *Sors Tamás*. A negyedik helyen végző Tóth azt mondta: „*a reggeli előfutam után láttam, hogy számomra ez a negyedik hely lehet a realitás, s mivel a fináléban nem történt semmi váratlan, ezt sikerült is megszereznem*". Az esti döntők nagy magyar meglepetését a női 200 méteres vegyes úszásban *Pap Bianka* (S10) paralimpiai újonc szolgáltatta. A délelőtti előfutamból a hetedik idővel került a nyolcas döntőbe, ennek megfelelően az egyes pályán úszott. Jól kezdett, az 50 méter pillangó után hatodikként fordult, majd jött a hát, amelyen feljött a negyedik helyre. Mellen aztán tovább javított, már az élcsoport tagja volt, s az utolsó hosszra harmadikként fordult. Gyorson is remekül tempózott, s a jutalma egy bronzérem lett. „*Hihetetlen számomra, hogy már két érmet szereztem, próbálom felfogni, de szerintem ez nem mostanában fog sikerülni*" – nyilatkozott szerényen a szigetvári születésű *Pap Bianka*, *és hozzátette, hogy a 2:31.46 perces eredmény új egyéni csúcsom.*[393]

Az ötödik versenynapon, hétfőn az atléták és a kerekesszékes vívók is megkezdték a paralimpiai versenyeiket. *Biacsi Ilona* (T20) 1:00.49 perces egyéni legjobbjával a futamában, a 400 méteres síkfutásban harmadik lett, és a másnapi döntőbe jutott. Az erősebb futamában további két magyar volt érdekelt, és időeredményükkel ők is kvalifikálták magukat a nyolcas döntőbe. *Csontos Piroska* 1:00.03 perces egyéni csúcsot futott és a 6. helyen végzett, míg *Keresztesi Erika* 1:00.73 perc alatt teljesítette a távot, az övé volt a nyolcadik legjobb idő. Az asztalitenisz–csarnokban *Pálos Péter* a bronzmérkőzésen, egy nagyon izgalmas és szoros ötjátszmás mérkőzésen tudta legyőzni dél-koreai ellenfelét: *Pálos Péter*–Kim Gi Te (Dél-Korea) 3:2 (5, 11, –11, –9, 4). A finálé után a paralimpiai bronzérem tulajdonosa, *Pálos Péter* az M5 televíziónak nyilatkozva kijelentette: „… *talán életem legrosszabb játékát produkáltam. Kicsit jobban akartam, ez csak a szív diadala volt*". A vívóversenyek a férfi kardvívással kezdődtek, amelyben *Osváth Richárd* (A) volt érdekelt. A hatos csoportkörben az első meccsen 5:3-ra verte francia ellenfelét, majd 4:5 arányban kikapott olasz ellenfelétől. A folytatásban az ukrán és a kínai ellenfél következett, és mindkettőjüket 5:3-ra győzte le. A csoportkör utolsó asszójában, az első szakaszt veretlenül záró görög Vaszileiosz Ntunisztól kikapott 2:5-re, így 3 győzelemmel és 2 verességgel jutott a kieséses

393 www.nemzetisport.hu/nso_cimkeoldal/?cimke=paralimpia

szakasz legjobb nyolc versenyzője közé. A folytatásban a négy közé jutásért a francia Ludovic Lemoine volt az ellenfele. Osváth kezdett jobban, 2:0-ra ellépett, de ezután változatos csata zajlott, és a francia átvette a vezetést. A végső fordulat 5:8-as hátrányból következett be, amikor 9:8-ra fordított, s innen már nem engedte ki a kezéből a győzelmet. A vége 15:10 lett Osváth javára. Az elődöntőben aztán az a görög Vaszileiosz Ntunisz következett, aki veretlenül zárta a csoportkört, többek között Osváthot is 2:5-re megverte. A találkozó elején a görög akarata érvénysült, és 5:9-re is vezetett, de a Richárd nem adta fel, 9:9-nél utolérte ellenfelét. Ettől kezdve már az ő kezében volt az irányítás, sorra adta a tusokat, a görög pedig újabb piros lapot kapott, így gyorsan 14:10 lett a magyar vívó javára. Végül aztán a győztes találatot (15:12) is bevitte. A csoportkörben elszenvedett vereségért sikerült a visszavágás, így bekerült a döntőbe. A finálében az ukrán Andrij Demcsuk volt az ellenfél, aki klasszis kardvívónak számított. A hírét igazolta, ugyanis nagyon gyorsan és magabiztosan 15:8-ra nyert, így Osváth a második helyen végzett és ezüstérmes lett. *„Bár elvesztettem a döntőt, nagyon boldog vagyok, nem is gondoltam volna, hogy el tudok idáig jutni a mai nap folyamán"* – nyilatkozta *Osváth Richárd*. Az úszók hétfő délelőtti előfutamaiban hat magyar versenyző volt érdekelt. *Pap Bianka* (S10) 100 méteres pillangón 1:13.40 perccel kilencedik lett, így éppen kiszorult az esti döntőből, akárcsak *Illés Fanni* (S6) 200 méter vegyesen (3:27.02). *Kézdi Réka* (S5) 45.02-es, *Engelhardt Katalin* (S5) 50.04-es idővel nem jutott a döntőbe. A két Tamás – *Tóth Tamás* (S9) és *Sors Tamás* (S9) – a 100 méteres gyorsúszásban voltak érdekeltek, és mindketten az esti finálába jutottak. Tóth a három előfutam összesítésében holtversenyben a második legjobb idővel (57.14), míg Sors a hetedik helyen került az esti finálába (57.79). Az esti döntőben aztán *Tóth Tamás* nagyon erősen kezdett, és 50 méternél ő fordult elsőként. A táv második felében azonban két ausztrál riválisa megelőzte, és így a bronzérem (57.20) birtokosa lett. *„Abszolút az volt a taktika, hogy kezdjek, amilyen gyorsan csak tudok, aztán reménykedjek, hogy nem előznek meg kettőnél többen. (…) Örülök ennek a bronzéremnek, az első ötven méterem pedig nagyon biztató a keddi, 50 méter gyors előtt. (…) nem gondoltam volna, hogy ilyen rossz időeredménnyel is érmet lehet nyerni 100-on"* – nyilatkozott a Vasas *Totó* becenévre hallgató úszója. *Sors Tamás* a 100 méteres gyorsúszást (57.49) a pontszerző 6. helyen zárta.[394]

A hatodik keddi versenynapon párbajtőrvívásban *Dani Gyöngyinek* (B) nem sikerült jól a verseny, mind az öt mérkőzésén kikapott, így kiesett. Hasonlóan járt az utolsó pillanatban indulási joghoz jutott *Mató Gyula* (A), aki négy vereség mellett csupán egy győzelmet aratott, ami kevés volt a legjobb nyolc közé kerüléshez. A paralimpiai újonc *Veres Amarilla* (A) parádésan kezdett, mind az öt csoportmeccsét megnyerte, így magabiztosan jutott a nyolc közé, ahol az ukrán Jevgenyija Breusz ellen 13:15 arányban kikapott, és nem jutott a legjobb négy közé. A többszörös paralimpiai érmes *Krajnyák Zsuzsanna* (A) három győzelemmel és két vereséggel a negyeddöntőbe jutott. A legjobb nyolc között 15:12-re verte a fehérorosz Aljona Halkinát. Az elődöntőben a kínaiak legjobbja, Csou Hszü-feng következett, de ő – akárcsak a csoportban – magabiztosan 7:15-re legyőzte Krajnyákot. A bronzmeccsen a korábban *Veres Amarillát* búcsúztató ukrán Jevgenyija Breusz várt az UTE vívójára. Krajnyák 10:15 arányban maradt alul, negyedik helyezett lett. *„Nem jött össze az arany, de még az érem sem, sajnos. Kicsit értetlenül állok a történtek előtt, mert minden rendben volt, az iskolázás, a bemelegítés, amióta itt vagyunk, nagyon jól ment az edzés, azt gondoltam, hogy ma ki tudom adni a vívótudásomat, de nem sikerült. Valami nüánsz mindig hiányzott. Fizikailag nagyon rendben vagyok, nem fáradtam el, de úgy éreztem, hogy jobb volt most az ukrán lány. Az elődöntőben a kínai gyakorlatilag bedarált, mire csináltam volna a klasszikus akciókat, addigra megszúrt, olyan gyorsan lepörgette, hogy én is csak néztem, hogy vége van"* – nyilatkozott *Krajnyák Zsuzsanna*. Az atlétikai stadionban a T20-atlétáink közül a kiválóan hajrázó *Csontos Piroska* (59.41) a 6. helyen, *Keresztesi Erika* (1:00.47) a 7. helyen végzett úgy, hogy mindketten megjavították egyéni legjobbjaikat a 400 méteres síkfutásban. Ugyanebben a versenyszámban *Biacsi Ilona* ezúttal 1:01.13-mal a 8.

394 www.nemzetisport.hu/nso_cimkeoldal/?cimke=paralimpi

helyen végzett. Az uszodában a délelőtti előfutamok során *Illés Fanni* (S6) 400 méteres gyorson (6:01.11) és *Rácz kó Gitta* (S7) 200 méteres vegyes úszásban (3:43.63) a kilencedik legjobb idővel éppen csak lemaradt a fináléról. *Konkoly Zsófia* (S9) az 50 méteres gyorsúszásban rajtolt és 31.67-es idejével szintén nem jutott a döntőbe. *Tóth Tamás* (S9) és *Sors Tamás* (S9) szintén az 50 méteres gyorsúszásban voltak érdekeltek. Mindketten sikerrel vették a délelőtti előfutamot, Tóth 26.22 másodperccel ötödik, Sors 26.32-vel hatodik lett összesítésben. Az esti finálében mindketten lemaradtak a dobogóról. *Sors Tamás* (S9) 26.04-es idővel és mindössze négy századdal a maradt el a harmadik helyezettől, és negyedikként végzett, míg *Tóth Tamás* 26.18-as idővel a hatodik helyen ért célba. Az asztalitenisz-csarnokban az egyéni versenyek zárónapján *Csonka András* (TT8) mellett még *Major Endrének* (TT1) volt esélye éremszerzésre. A legsúlyosabban sérültek kerekesszékes férfimezőnyében *Fejes András* óta a világversenyeken nem jutott magyar versenyző a legjobb négy közé. Major a meglepetésszerű és nagyszerű csoportkörön túljutva a kieséses szakaszban is győzni tudott, majd az elődöntőben elszenvedett vereségét követően a bronzmeccsen is alulmaradt – 1:3 (9, –4, 6, 11) – koreai vetélytársával szemben. A nap másik éremszerzése már biztos volt, hiszen *Csonka András* (TT8) az ezüstérem birtokában az aranyérem megszerzéséért mérkőzhetett. Az aranymérkőzést Csonka gyorsan elvesztette 0:3 (–5, –6, –9) arányban az aznap szenzációsan játszó kínai ellenfelétől. *„Egyáltalán nem vagyok csalódott, örülök az ezüstéremnek. Alig hibáztam, szervát sem rontottam, ez nagy szó. Reggel úgy éreztem, hogy meglehet a győzelem, de a kínai srác jobb volt"* – nyilatkozta a döntő mérkőzést követően.[395]

A hetedik versenynapon debütált a paralimpiai játékok története során először a kajak sportág. A Rodrigo de Freitas Lagúnában a négy magyar paralimpiai újonc, *Váczi Anita* és *Suba Róbert* (KL1), *Varga Katalin* és *Rozbora András* (KL2) a rajthoz készültek. *Váczi Anita* és *Suba Róbert* (KL1) a 200 méteres versenyen szálltak vízre. Anita a harmadik helyen ért célba előfutamában, majd középfutamát megnyerte és készülhetett a döntőre. Az Európa-bajnokság kétszeres aranyérmese, Suba megspórolta magának a középfutamot, miután első pályáján a második lett és ezzel az eredménnyel egyből fináléba jutott.

Varga Katalin és *Rozbora András* (KL2) szintén a 200 méteres távon rajtolt, és mindketten a negyedik hellyel kezdtek, majd Varga a második, Rozbora pedig a harmadik helyen ért célba középfutamában, s így mindketten a döntő részvevői lehettek. Az uszodában egyedül *Adámi Zsanett* (S3) volt érdekelt a hetedik versenynapon, az 50 méteres mellúszásban. A délelőtti előfutamában az 1:31.45 perces idő nem volt elegendő az esti fináléhoz.

Az asztaliteniszezők csapatversenyében *Csonka András* és *Zborai Gyula* (6-8-as kategória) a franciák elleni 2:0-s sikert követően ugyanilyen arányban kapott ki a kínaiaktól, így nem jutottak tovább az elődöntőbe. *Sas Sándor* erőemelő, aki szabadkártyával kapott versenyzési lehetőséget, 207 kilóval kezdte a fekvenyomó versenyt. A súlyt könnyedén nyomta ki, de a bírók a gyakorlatot érvénytelenítették. A második kísérletét már jónak találták a bírák. Harmadik kísérletére a 228 kilós egyéni csúcsát szerette volna kinyomni, de nem jött össze, így a +107 kg-os kategóriában *Sas Sándor* az ötödik helyen végzett, amely eddigi legjobb paralimpiai helyezése lett. A vívók a tőr egyéni versennyel folytatták a küzdelmeket. *Hajmási Évának* (A) három vereség mellett két siker is elég volt a továbbjutáshoz, ott viszont kikapott (11:15) a hongkongi Yu Chui Yee-től, és ezzel kiesett a további küzdelemből. *Dani Gyöngyi* (B) kétszer nyert és háromszor kikapott, de a negatív mérleg ellenére ő is ott lehetett a legjobb nyolc között, ahol a kínai riválissal már nem bírt (3:15), és kiesett a versenyből. *Krajnyák Zsuzsanna* (A) három győzelemmel és két vereséggel jutott tovább. A negyeddöntőben 15:12-re megverte a hongkongi Ng Justine Charissát. A legjobb négy között kikapott a másik hongkongitól, Jü Csuj Jitől (2:15). A bronzmérkőzésen aztán biztos vezetést követően, igen szoros mérkőzésen 15:12-re verte a kínai Csang Csung-cujt és megszerezte a paralimpiai bronzérmet. *„Nagyon nehéz volt* – ezek voltak az első szavai Krajnyák Zsuzsannának, aki azt mondta: – a londoni negyeddöntő után ez volt élete

395 www.nemzetisport.hu/nso_cimkeoldal/?cimke=paralimpia (MTI)

második legnehezebb asszója. Négy éve, a brit fővárosban ugyancsak harmadik lett. – *Nagyon készültek rám a kínaiak, ez érezhető volt. Nem tudtam teljesen azt vívni, amit szoktam, kellett váltanom, ami nem volt könnyű, de végül megoldottam. (…) Nem tudom, hogy 9:4 után mi történt. Kicsit talán türelmetlen lettem, azt gondoltam, mindjárt itt a vége. De szerencsére az edzőm még időben figyelmeztetett, s ez használt."* *Osváth Richárd* (A) Krajnyákhoz hasonlóan 3:2-es győzelmi mérleggel zárta a csoportkört, s a negyeddöntőben a lengyel Michal Nalewajeket 15:8-ra, az elődöntőben pedig a kínai Szun Kangot 15:10-re magabiztosan verte. A finálében a kínai Je Zsu-ji volt az ellenfele, akivel nem bírt, és 8:15-re alulmaradt. *„Jobban hangzana, hogy kétszeres paralimpiai bajnok vagyok, de boldog vagyok a két ezüstéremmel* (…) *A döntőbeli riválisom nagyon tudta, hogy mit kell csinálni ellenem, korábban vívtunk már többször is, most nagyon jól vívott, nem tudtam vele mit kezdeni"* – nyilatkozott *Osváth Richárd*, aki négy éve Londonban harmadik volt ebben a fegyvernemben.[396]

A játékok nyolcadik versenynapjának reggelén *Suba Róbert* (KL1) éremért szállt vízbe. Már szerdán is remek teljesítményt nyújtott, az előfutamból második helyével egyből a fináléba került, azaz a középfutamban már nem kellett vízre szállnia. A legjobb nyolc versengésében argentin, lengyel, brazil, brit, francia, kínai és ausztrál volt a hármas pályán rajtoló magyar ellenfele. Suba nem rajtolt igazán jól, de a táv felénél már az élmezőnyben lapátolt. A legjobban a lengyel Jakub Tokarz kezdett, aki aztán végig meg is tartotta előnyét. A magyar kajakos a franciával és a brittel volt nagy versenyben, de végül sikerült őket megelőznie, és így a paralimpiai újonc másodikként (51,129 mp-cel) ért célba. *„Nagyon örülök az ezüstéremnek, bár kevésen múlt az első hely, 45 ezreden* – értékelte versenyét a magyar kajakos. – *A bemelegítés után kezdett felerősödni az oldalszél, ez instabillá tette a hajót. Ráadásul az argentin versenyző kijött a rajtgépből, én pedig túl sokat voltam a rajtban, elfújt a szél, kellett korrigálnom, hogy egyenesben tartsam a hajót, és ez meghosszabbította a reakcióidőt a rajtnál. Rosszul kezdtem, utána egy jó erős iramot mentem, ha 210 méter lett volna a pálya, akkor behoztam volna a lengyelt, de ez van, örülök az ezüstnek"* – nyilatkozta közvetlenül a döntőt követően. *Varga Katalin* (KL2) 59,226 mp-es idővel az 5. helyen, *Váczi Anita* (KL1) a 6. helyen (1:03,688 mp), *Roszbora András* (KL2) a 7. helyen (47,893 mp) ért célba a 200 méteres pályán. *„Titkon reménykedtünk Robi éremszerzésében, a felkészülése remekül sikerült* – mondta az MTI-nek Weisz Róbert, a szakág vezetője. – *Az egész csapattal nagyon elégedett vagyok. Már az nagy dolog volt, hogy négy versenyzővel tudtunk itt lenni. Közülük hárman pontszerzők lettek, és Rozbora András is alig maradt le a hatodik helyről."* Az atlétikai stadionban csütörtökön egyedül *Csontos Piroska* (T20) volt érdekelt a magyarok közül, 4,50 méteres ugrásával nyolcadik lett a távolugrás döntőjében. A női párbajtőrözők csapata – *Krajnyák Zsuzsanna* (A), *Dani Gyöngyi* (B), *Vermes Amarilla* (B) – előbb 45:35-re kikapott a kínaiaktól, majd ugyanilyen arányban legyőzte a fehéroroszokat, és így a csoportból a második helyen került a négy közé. A legjobb négy között 45:34-es vereséget szenvedtek Hongkongtól, így a bronzéremért mérkőzhettek. A harmadik helyért folytatott küzdelemben Lengyelország legjobbjai ellen kellett felmenni a pástra. Hol a mieink, hol a lengyelek vezettek. A végjátékban előbb Krajnyák egyenlített, és minimális előnnyel adta át Vermesnek az utolsó asszót. A magyar hölgyek végül 45:44 arányban verték a lengyeleket, és lettek a XV. paralimpiai játékok párbajtőrversenyének bronzérmesei. *Sors Tamás* (S9) a legjobb idővel (1:00.58) került be a 100 méteres pillangóúszás esti döntőjébe. A nőknél ugyanebben a számban és ugyanebben a kategóriában a mindössze 14 éves *Konkoly Zsófia* (S9) – a riói magyar küldöttség legfiatalabb tagja – ugyancsak megnyerte előfutamát 1:10.75 perces idővel, és összesítésben az ötödik helyen jutott az esti fináléba. *Pap Bianka* (S10) ezúttal 400 méter gyorson úszott délelőtt, és a második legjobb (4:42.81). idővel jutott az esti döntőbe. *Adámi Zsanett* (S2) viszont előfutam nélkül várta az esti finálét az 50 méteres hátúszásban. Este aztán *Adámi Zsanett* (S2) az 50 méteres hátúszás finálájában a 6. helyen (1:25.97) végzett, míg *Pap Bianka* (S10) a 400 méteres gyorsúszásban az 5. helyen (4:41.11) zárta a napot. *Konkoly Zsófia* (S9)

396 www.nemzetisport.hu/rio-2016/paralimpia-osvath-richard-ezustermes

100 méteres pillangóúszásban volt érdekelt, és végül hatalmas hajrával (1.09.21) bronzérmet nyert. *„Nagyon boldog vagyok, nem gondoltam volna, hogy sikerülni fog. Jól osztottam be az erőmet, de nem maradt bennem semmi, ha van még öt méter, biztosan megelőz a mellettem úszó"* – mondta a paralimpiai újonc. *Sors Tamás* a döntőt szokásához híven fantasztikusan kezdte, fél távnál már 0,89 másodperc volt az előnye, de a hajrára elfáradt, és ketten is meg tudták előzni (59.85), így bronzéremmel búcsúzott a 100-as pillangótól és a paralimpiától. *„Lehet, hogy rosszul építettem fel a taktikát. Menekülés a győzelembe, így hívjuk egymás között, amit csináltam, nagyon jól mentem, de a végén már éreztem, hogy nem bírom felemelni a karomat, már nagyon fájt* – mondta a versenyről a kétszeres paralimpiai bajnok versenyző. – *Ennyi volt bennem, de nem vagyok csalódott, inkább boldog. Nagyon jó időt úsztam. Ezt egy jó zárásnak fogom fel, én többet ugyanis már nem úszok 100 méter pillangón"* – nyilatkozta Sors a döntőt követően.[397]

A kilencedik napon *Biacsi Ilona* és testvére, *Bernadett* (T20) indult az 1500 méteres síkfutás döntőjében, s mindketten az első öt között haladtak egészen az utolsó körig. Ilona a harmadik helyről aztán megkezdte a hajrát, s a második helyen végzett 4:27.88-as idővel. Bernadett az ötödik helyen ért célba.*„Nagyon sajnálom, hogy így jött össze. Úgy váltunk szét a verseny előtt, hogy átadom a dobogós helyezést, csak legyen mögöttem* – mondta az MTI-nek könnyeivel küszködve a testvéréről, Bernadettről Biacsi Ilona. – *De ez az érem mindkettőnké, ha ő nem lenne, én sem lennék itt. Együtt készültünk, együtt csináltuk végig az elmúlt négy évet, volt olyan holtpontom, amin ő segített keresztül, biztatott. Nagyon hálás vagyok, hogy ilyen testvérem van, és nagyon sajnálom, hogy most sír, mert ő is érmet szeretett volna. Megszakad a szívem."* A pénteki versenynapon a vívócsarnokban és az uszodában voltak érdekeltek még magyar sportolók. A kerekesszékes vívóknál a *Krajnyák Zsuzsanna* (A), *Dani Gyöngyi* (B), *Hajmási Éva* (A) összeállítású tőrcsapat első csoportmeccsén magabiztosan, 45:23-ra verte a fehéroroszokat, majd a kínaiaktól 34:45 arányban kikaptak. Az elődöntőben Hongkong következett. A mieink nagyon magabiztosan kezdtek, és az első kör után 15:11-re vezettek, majd az utolsó kör 30:19-es magyar vezetésről kezdődött. A végjátékban felzárkóztak a hongkongiak, és *Hajmási Évára* várt a feladat, hogy 40:37-ről megpróbálja befejezni az összecsapást a legerősebb hongkongi Jü ellen. Az utolsó asszóban a vívóidő is lejárt, és végül 41:40-nel a mieink kerültek a fináléba. Az aranyéremért folytatott döntőben aztán ismét a kínaiak jöttek, akik ismét jobbnak bizonyultak a mieinknél. 28:45arányban kikaptak, és ezzel tőrvívásban ezüstérmes lett a csapat. Az uszodában *Tóth Tamás* és *Konkoly Zsófia* (mindkettő S9) ezúttal 100 méter háton szerepelt. Tóth 1:05.47-et ért el az előfutamban, és összesítésben a negyedik legjobb idővel került az esti döntőbe. Konkolynak, aki csütörtökön meglepetésre bronzérmet szerzett 100 méter pillangón, ezúttal nem sikerült a fináléba jutás. A hetedik paralimpiáján versenyző *Vereczkei Zsolt* (S5) 50 méter háton a negyedik helyen került a döntőbe (40,23 mp). Vereczkei eddig mindegyik paralimpiáján szerzett érmet. 1992-ben, 1996-ban és 2000-ben aranyérmes lett, azt követően három (2004, 2008, 2012) alkalommal és most Rióban (38.92) is a harmadik helyen végzett. *„Nehéz megszólalni* – mondta a döntő után az M5-nek nyilatkozó, a könnyeivel küzdő Vereczkei. – *Sok nehézségen mentem keresztül az elmúlt pár hónapban. El sem hiszem, hogy sikerült érmet szereznem. Többször ránéztem az eredményjelzőre, hogy jól látom-e, és a magyar szurkolókra, akik ünnepeltek. A célom az éremszerzés volt, de a délelőtt nem sikerült túl jól. Mégis erőre tudtam kapni, és negyven alá bejönni."* Tóth Tamástól (S9) a 100 méter hátúszásban ezúttal nem feltétlenül vártak érmet. A fordulónál még a negyedik helyen volt, aztán óriási hajrát indított, s jobb benyúlással, 1:04.30-as, szenzációs eredményt ért el, győzött. *Tóth Tamás* ezzel megszerezte élete első és a riói magyar csapat egyetlen aranyérmét. *„A döntő előtt, a last call roomban újragondoltam az egészet, és a medencébe már úgy mentem be: lesz, ami lesz, én bizony nem kezdek gyorsan. Az edzőm felhívta a figyelmemet, hogy az első hosszon próbáljam meg elnyújtani a tempókat, és akkor marad erőm a hajrára. A döntőben szerettem volna megtartani a negyedik pozíciómat, fantasztikus, hogy végül sikerült győznöm"* – nyilatkozta Tóth a döntőt követően.[398]

397 www.nemzetisport.hu/nso_cimkeoldal/?cimke=paralimpia (MTI)
398 www.nemzetisport.hu/nso_cimkeoldal/?cimke=paralimpia (MTI)

Tóth Tamás verseny közben

Tóth Tamás paralimpiai bajnok

A XV. Paralimpiai Játékok utolsó, tizedik versenynapján már csak néhány magyar sportoló volt versenyben. A látássérült kerékpáros, *Butu Arnold Csaba* nem állt rajthoz az országúti mezőny versenyben, mert pilótája, *Garamszegi László* megbetegedett, így a duó nem tudta vállalni a szereplést. Az uszodában *Illés Fanni* (S6) 100 méteres gyorsúszásban 1:23.88-as idejével nem tudta kiharcolni az esti döntőbe kerülést. *Kézdi Réka* (S5) szintén 100 méteres gyorsúszásban versenyzett, 1:40.45-ös idejével szintén lemaradt a döntőről. A súlylökő *Kálmán Krisztina* (F32) a hatodik helyen végzett a paralimpia szombati versenynapjának döntőjében, s ezzel a magyarok befejezték szereplésüket Rio de Janeiróban. A magyar csapat 1 arany, 8 ezüst, 9 bronzéremmel zárta a XV. Paralimpiai Játékok versenyeit.

A házigazda Brazília – akárcsak az olimpia versenye után – ezúttal is látványos show-val készült a záróünnepségre. Az eseményen a magyar zászlót az aranyérmet nyert úszó, *Tőth Tamás* vitte.[399]

Szabó László, az MPB elnöke előzetesen tíz éremmel kalkulált, s azt mondta, szeretné, ha lenne köztük legalább egy arany is. *„Majdnem kétszer annyi dobogós helyünk lett, mint amit megcéloztunk* – kezdte értékelését az MTI-nek *Szabó László*, aki 2015. július óta vezeti az MPB-t, és ez volt az első paralimpiája. – *Titkon reménykedtem abban, hogy a négy évvel ezelőtti, londoni éremszámot elérjük, az ugye 14 volt, ezt sikerült túlszárnyalni, ami óriási dolog. (…) És fontos volt az aranyérem is. Nem vagyok egy éremszín-fetisiszta, de a magyar társadalom és a magyar néplélek úgy van összerakva, hogy az aranyérem fontos. És valóban fontos, mert meghúzza az egész szereplést, és annak a megítélését. Úgyhogy Tóth Tamáson most óriási felelősség van, ő az aranyérmesünk, ő áll a mostani siker csúcsán, de nagyszerű fiatalember, nagyszerű sportoló, úgyhogy el fogja bírni ezt a felelősséget (…) Konkoly Zsófi 14 évesen állhatott fel a dobogóra, elképesztő magabiztossággal és tudatossággal csinálta végig ezt a versenyt, és a teljesítménye azt mutatja, hogy óriási tartalékok vannak a magyar parasportban. Természetesen a többi érmessel együtt nagyon büszkék vagyunk rá. Vereczkei Zsolt hetedik paralimpiáján a hetedik érmét szerezte. Az első hármon aranyat, azóta mindig bronzot. Magyar ember korábban soha nem nyert hét olimpián vagy paralimpián ennyi érmet. Vereczkei Zsolt 2016. szeptember 16-án legendává vált, a magyar sport legendájává, aki példaképe lehet minden fogyatékkal élő és minden ép magyarnak”* – fogalmazott az elnök. Szabó László arról is beszélt, hogy Rióban találkozott Sir Philip Cravennel, az IPC elnökével. Sok kérdés halmozódott fel a nemzetközi olimpiai és paralimpia mozgalomban. *„Én három ilyen kérdést legalább látok. Az egyik a doppingügy, ezt rendbe kell rakni. A másik az olimpia és paralimpia mint rendezvény szervezésének, lebonyolításának és gazdasági költségvetésének a kérdése.*

399 www.nemzetisport.hu/rio-2016/paralimpia- 2016-szinkavalkad-es-latvanyos-tuzijatek-a-zarounnepsegen-kepek-2526623

Világosan látszik, hogy a mozgalom költséghatékonyabb lebonyolítás irányába mozdult el, és szerintem ez egy helyes irány. A harmadik pedig a sportdiplomácia kérdése, amely összefüggésben van a nemzetközi diplomáciával is. Az oroszok kizárásának a kérdése, a tisztújítás a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) élén a következő évben, mind-mind sportdiplomáciai kérdések" – fogalmazott az IPC elnöke.[400]

Hazaérkezett a csapat

Többszáz fős lelkes tömeg, családtagok, barátok, sporttársak, szurkolók hatalmas ovációval és virágcsokrokkal fogadták 2016. szeptember 20-án, kedden kora este a riói játékokról hazatért magyar sportolókat.[401] A paralimpikonok hazatérkezésükkor 1984 óta részesülnek ilyen spontán szerveződött repülőtéri fogadtatásban. A repülőtéri fogadtatásokat soha nem hivatalosan szervezték, hanem azok, akiknek a sporton belül a paralimpikonok szereplése is fontos, spontán szerveződtek. Ilyen és hasonló szeretteteljes, a sportolók megbecsülését kifejező meglepetés csak akkor jöhet létre, ha a sportolói teljesítményről, legyen az a világ bármelyik távoli pontján, az írott és az elektronikus sajtó útján tájékoztatás történik. A tájékoztatás 2016-ban az azt megelőzőkhöz képest jelentősen megváltozott. Amíg a régebbi játékok alkalmával az írott sajtó és a rádió dominált az információk továbbításában, addig a 2016. évi paralimpiai eseményekről az M5 csatorna egésznapos közvetítése, az M4 csatorna napi összefoglaló adása sokkal több emberhez érthetett el. A tanulmánykötet digitális változatában a játékok magyar sikereiről egy 8.42 perces összefoglaló film tekinthető meg.[402]

A paralimpiai játékok hazai televíziós nézettségéről a kutatómunka során nem kerültek elő adatok, de a magyar sportolók szerepléséről sokkal többen értesülhettek, mint annak előtte bármikor. A magyar társadalom tagjai, az MTVA jóvoltából, a paralimpiai mozgalom rejtelmeiről, szépségéről és legfőképpen sportértékéről ilyen mélységig még sosem kaphattak tájékoztatást. A verseny elfogadottságát mutatja az is, hogy a 2015-ben kiadott új helyesírási szabályzat szójegyzékében a paraolimpia szót a paralimpia váltotta.[403]

A magyar sajtó csak érintőlegesen foglalkozott a paralimpiai játékok doppingügyeivel, így azokat nem lehetett összevetni az előző játékokon történt eseményekkel. A játékok megkezdése előtt (2016. 09. 02.) jelentette be az ausztrál doppingellenes hivatal (ASADA), hogy a 37 éves Michael Gallagher kerékpározót júliusban egy olaszországi edzőtáborban ellenőrizték, s mintájában a vizsgálatok EPO nyomaira bukkantak, így előzetesen eltiltották. A játékok alatt a 42 esztendős afgán gerelyhajító, Mohamed Najem Durani szervezetében találtak norandoszteront. Négy

400 www.nemzetisport.hu/nso_cimkeoldal/?cimke=paralimpia, (MTI)
401 www.nemzetisport.hu/rio-2016/paralimpia-ovacioval-es-viragcsokrokkal-fogadtak-a-magyarokat-ferihegyen-2526893
402 Forrás: MTVA-archívum
403 www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajtoszoba/A_magyar_helyesiras_szabalyai_Valtozások.pdf

Paralimpiai érmesek 2016.-évi tablója

évre kizárták a versenyzőt, aki hazája egyetlen indulója volt a riói paralimpián.[404] A játékok végén Philip Craven, a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) elnöke nyilatkozott, amelyben a pénzhiánnyal indokolta a doppingszűrési rendszer hiányosságait. *„A doppingtesztek sok pénzbe kerülnek – közölte a brit sportdiplomata a riói paralimpia szerdai versenynapján."* A 66 éves vezető ezt annak kapcsán mondta, hogy – noha Rióban már 140 világcsúcs született – tavaly mindössze 1200 doppingtesztre került sor a paralimpiára készülő sportolók között. Az erőemelés a leginkább érintett sportág, de az IPC elszánt szervezet – ezt mutatja az oroszok kizárása is az idei paralimpiáról – fejtette ki Craven.[405]

Az olimpiai és paralimpiai sikerek összekötik a magyarokat mondta Orbán Viktor miniszterelnök pénteken (2016. 09. 23.) az Országházban, ahol Áder János államfővel és Kövér László házelnökkel állami kitüntetésben részesítette a riói olimpiai és paralimpiai játékokon érmet szerzett sportolókat.

„Amikor Önök dobogóra lépnek, nagyszerű és határtalan érzés magyarnak lenni, amely összeköt minket Erdélytől a Felvidékig, Ausztriától Amerikáig – fogalmazott a Kupolacsarnokban összegyűlt sportolók, edzők és sportvezetők előtt a kormányfő. Az olimpiai, paralimpiai érmesek az egész nemzet példaképei lettek, a mi hőseink, akiktől megtanulhatjuk, hogyan győzhetjük le lovagias küzdelemben ellenfeleinket. Az olimpia megrendezéséért vívott küzdelemben is talán a magyar olimpikonok és paralimpikonok lehetnek a legjobb példaképek. Ha azzal a lelkesedéssel és kitartással dolgozunk a budapesti olimpiáért, amit Rióban önöktől láttunk (…), ha sikerül a fülünk mellett elengedni a cinikusok huhogását, és ha a szerencse is meglesz hozzá, akkor Dávid legyőzhet két Góliátot is – utalt a Budapest mellett a 2024-es nyári játékok megrendezésére pályázó másik két városra,

404 http://nol.hu/sport/doppingolt-az-afgan-paralimpikon-eltiltottak-1632525.
405 MTI, 2016. szeptember 15., csütörtök 18:08 (IPC), www.nemzetisport.hu/nso_cimkeoldal/?cimke=paralimpia

Párizsra és Los Angelesre. *Emelem kalapom. Most, amikor megemeljük a kalapunkat az összes kijutott versenyző előtt, függetlenül attól, hogy hányadik helyen végeztek, magunk előtt látjuk sportolóink egész pályafutását: a végeláthatatlannak tűnő edzéseket, a versenyek hosszú sorát, izzadságot, könnyeket, sérüléseket, a kudarcok utáni újabb és újabb talpra állásokat* – mondta. *Már az esélyig eljutni is rendkívüli teljesítmény* – folytatta, megjegyezve, *hogy nem mindenkinek sikerül »fülön csípni« ezt az esélyt például fáradtság vagy balszerencse miatt, egészségi vagy lelki okokból, vagy éppen egy vitatható bírói ítélet miatt. A játékokon érmet szerzők nem pusztán a legjobbak közé tartoznak saját sportágukban, hanem a legjobbak legkiválóbbjai"* – méltatta Orbán Viktor miniszterelnök a dobogósokat.[406] Az olimpiai és paralimpiai érmes sportolók, hazánk közjogi méltóságaival közös fotón, örökítették meg az ünnepi pillanatot. A Pesti Vigadóban tartott ünnepségen Balogh Zoltán, sportért is felelős miniszter Magyar Érdemrend és a Magyar Érdemkereszt elismeréseket, illetve miniszteri elismerő okleveleket adott át az olimpián és a paralimpián 4-8 helyesét elért sportolók és edzőik számára.[407]

A kitüntett paralimpikonok névsora

Magyar Érdemrend Középkeresztje a csillaggal: Sors Tamás úszó, Vereczkei Zsolt úszó, Anatolij Petrov edző
Magyar Érdemrend Középkeresztje: Dani Gyöngyi vívó, Krajnyák Zsuzsanna vívó, Pálos Péter asztaliteniszező
Magyar Érdemrend Tiszti keresztje: Tóth Tamás úszó, Beliczay Sándor és Feczer Viktor edző
Magyar Érdemrend Lovagkeresztje: Biacsi Ilona atléta, Osváth Richárd vívó, Antal Andor István, Horváth Péter, edző
Magyar Arany Érdemkereszt: Csonka András asztaliteniszező, Pap Bianka úszó
Magyar Ezüst Érdemkereszt: Hajmási Éva vívó, Suba Róbert kajakozó, Szabó Álmos edző
Magyar Bronz Érdemkereszt: Tunkel Nándor erőemelő, Veres Amarilla vívó, Csamangó Attila, Szabó Ozor János edző

A sajtónyilvánosság előtt zajló események zárásaként, a délelőtti minisztériumi és parlamenti ünnepségek után (2016. szeptember 23.) a Westend City Center tetőteraszán köszöntötték és további díjazásban részesítették a riói játékokon szerepelt paralimpikonokat. A koncerttel egybekötött ünnepség keretében, mutatták be az összegyűlt közönségnek a versenyzőket. Az EMMI nevében Kozmann György sportért felelős helyettes államtitkár gratulált a sportolóknak. Ezt követően Prosits Attila, a Westend Üzemeltető és Ingatlanhasznosító Kft. ügyvezető igazgatója és László Kata marketingigazgató vásárlási utalványokat nyújtott át a riói érmes magyar paralimpikonnak. A paralimpiai bajnok úszó, Tóth Tamás egymillió forint, a második helyezettek 500 ezer, míg a bronzérmesek 300 ezer forint értékű utalványt vehettek át.[408]

A 2016. évi paralimpiai játékokról szóló elemzések és értékelések is elkezdődtek. Ilyen első értékelésnek számított a Kossuth Rádióban (2016. 09. 25.) *A pénz felé tart a paralimpia* című riportműsor. Dénes Ferenc sportközgazdász szerint nagyon nehéz kérdés, hogy vajon üzlet vagy gesztus-e a paralimpia. A paralimpiai versenyeken sokkal közelebb áll egymáshoz a kiugró sportteljesítmény és az azt

406 Újabb medállal gazdagodtak riói érmeseink, MTI, 2016. 09. 23.
407 Rio, 2016: Kitüntették az eredményes olimpikonokat és paralimpikonokat, MTI, 2016. szeptember 23.
408 www.nemzetisport.hu/rio-2016/paralimpia-a- westendben-koszontottek-a-paralimpikonokat-2527455

ösztönző erő, ami a fogyatékkal élő embereket rábírja arra, hogy az életnek, a mozgásnak nehéz helyzetben is van értelme, és teljes értékű életet lehet élni (www.hirado.hu/2016/09/25/a-penz-fele-tart-a-paralimpia). A rendszerben ugyanakkor már jelentős pénz van, hiszen jelen vannak a gyógy- és segédeszközgyártók, és azt kommunikálják, hogy az ő termékeikkel komoly sikereket lehet elérni. A televíziós közvetítések, a szponzoráció szintén afelé hat, hogy a paralimpia egyre inkább az üzlet felé mozdul el.[409] Szabó László, az MPB elnöke egy másfajta aspektusból alkotott véleményt ugyanabban a műsorban. *„Egyszer mind a 15 millió magyarnak látnia kellene a paralimpiai versenyt, hogy mindenki megtapasztalja azt, hogy azok az emberek, akiknek ilyen nehézségeik vannak, hogyan lépnek túl a saját korlátaikon."*

A sérült emberekkel szembeni közgondolkodás, a társadalmi korlátok, a társadalmi akadályok és a diszkrimináció leküzdésétnek bizonyítékát, a paralimpikonok teljesítményét Szalmás Péter fotóriporter 2016-ban is – mint ahogyan azt 2004-ben, 2006-ban, 2008-ban és 2012-ben – fényképezőgépével dokumentálta. Szalmás Péter tizennégy éve járul hozzá a társadalmi közgondolkodás alakításához, és most az *„Árnyékban született csillagok"* tanulmánykötet önzetlen támogatásához.

409 http://www.hirado.hu/2016/09/25/a-penz-fele-tart-a-paralimpia/#

RIO DE JANEIRO – 2016 (I–VIII. HELY) MAGYAR EREDMÉNYEI

NÉV I – VIII. helyezettek	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontszám	VII. hely	VIII. hely	Megjegyzés
Adámi Zsanett (úszás)	S2				100 m-es hátúszás		50 m-es hátúszás	4			
Arlóy Zsófia (asztalitenisz)	TT8										a hétfős mezőnyből nem jutott a legjobb négy közé
Asztalitenisz–csapat (Csonka András, Zborai Gyula)	TT6-8										a legjobb 8-as mezőnyben végeztek
Biacsi Bernadett (atlétika)	T20					1500 m-es síkfutás		2			
Biacsi Ilona (atlétika)	T20		1500 m-es síkfutás					5		400 m-es síkfutás	
Burányi Flóra (dzsúdó)	57 kg								egyéni		
Csonka András (asztalitenisz)	TT8		egyéni					5			
Csontos Piroska (atlétika)	T20						400 m-es síkfutás	1		távolug-rás	
Dani Gyöngyi (vívás)	B		tőrvívás (csapat)	párbaj-tőrvívás (csapat)			tőrvívás (egyéni)	3.999			
Dávid Krisztina (sportlövészet)	P2					légpisztoly		2			
Hajmási Éva (vívás)	A		tőrvívás (csapat)					1.666		tőrvívás (egyéni)	
Illés Fanni (úszás)	SB5					100 m-es mellúszás		2			
Kálmán Krisztina (atlétika)	F32						súlylökés	1			
Keresztesi Erika (atlétika)	T20								400 m-es síkfutás		
Kézdi Réka (úszás)	S5				50 m-es pillangó-úszás			3			
Konkoly Zsófia (úszás)	S9			100 m-es pillangó-úszás			400 m-es gyorsúszás	5			
Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	A		tőrvívás (csapat)	tőrvívás (egyéni), párbaj-tőrvívás (csapat)	párbajtőr (egyéni)			9.999			
Major Endre (asztalitenisz)	TT1				egyéni			3			
Oscvát Richárd (vívás)	A		kardvívás, tőrvívás (egyéni)					10			

RIO DE JANEIRO – 2016 (I–VIII. HELY) MAGYAR EREDMÉNYEI

NÉV I – VIII. helyezettek	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontszám	VII. hely	VIII. hely	Megjegyzés
Pálos Péter (asztalitenisz)	TT11			egyéni				4			
Pap Bianka (úszás)	S10		100 m-es hátúszás	200 m-es vegyes úszás		400 m-es gyorsúszás		11			
Párbajtőrcsapat (Krajnyák Zsuzsanna, Dani Gyöngyi, Vermes Amarilla)	A, B, A			párbaj-tőrvívás (csapat)							
Rozbora András (kajak)	KL2								200 m		
Sas Sándor (erőemelés)	107 kg					107 kg		2			
Sors Tamás (úszás)	S9		200 m-es vegyes úszás	100 m-es pillangó-úszás	50 m-es gyorsúszás		100 m-es gyorsúszás	13			
Suba Róbert (kajak)	KL1		200 m					5			
Szabó Nikolett (dzsúdó)	70 kg					egyéni		2			
Szántó György (erőemelés)	54 kg									54 kg	
Tóth Tamás (úszó)	S9	100 m-es hátúszás		100 m-es gyorsúszás	200 m-es vegyes úszás		50 m-es gyorsúszás	15			
Tőrcsapat (Krajnyák Zsuzsanna, Dani Gyöngyi, Hajmási Éva)	A,B,A		tőrvívás (csapat)								
Tunkel Nándor (erőemelés)	49 kg			49 kg				4			
Váczi Anita (kajak)	KL1						200	1			
Varga Katalin (kajak)	KL2					200		2			
Vereczkei Zsolt (úszó)	S5			50 m-es hátúszás				5			
Vermes Amarilla (vívás)	A			párbaj-tőrvívás (csapat)		egyéni		3.333			
Zborai Gyula (asztalitenisz)	TT8										a legjobb 8-as mezőnyben végzett
Érmek és helyezések		**1**	**8**	**9**	**6**	**8**	**8**		**3**	**4**	
Paralimpiai pontok		**7**	**40**	**36**	**18**	**16**	**8**	**126**			

Összeállította az IPC adatbázisa alapján: Nádas Pál (2016)

Szőke Viktória: Ajándék az élettől

Különbségek, elfogadás, befogadás, összetartás, segítségnyújtás és siker. Így is jellemezhetnénk azt a világot, ahová a 2008-as pekingi paralimpia óta négyévente meghívást kapok televíziós szerkesztőként, riporterként, tudósítóként. Pekinget követte London, majd 2016 szeptemberében Rió. Előtte, augusztus végén szerepet kaphattam a magyar paralimpiai csapat hivatalos eskütételén is mint műsorvezető. Kovács Kokó István kollégámmal lehettünk a házigazdái az ünnepélyes eseménynek. Több mint megtisztelő felkérés volt ez a szervezőktől.

Azt már évek óta tudom és tapasztalom, hogy a paralimpikonok tettei a küzdelemről mesélnek, meg arról, hogy mennyire fontos értelmet adni életüknek. Bátorságuk lefegyverző. Példájuk mindig bátorítóan, sőt vigasztalóan hat rám, ha szomorú vagyok. Amikor az emberből elfogy a remény, akkor minden eltűnik. Őket nézve a sportpályákon, stadionokban, minden olyan könnyűnek tűnik. Sportban nyújtott elszántságuk magával ragadó, példamutató. Jó lenne, ha sokak számára követendők lennének tetteik. Biztos vagyok benne, hogy azt a meggyőződést szeretnék örökül hagyni ránk, hogy mindig szívvel-lélekkel vetik bele magukat abba, amit csinálnak. Remélhetik, hogy példájuk inspirálnak minket is. A riói paralimpiai játékokon 22 sportágban mérték össze tudásukat a versenyzők. A magyar csapat 18 érmet, közte 1 aranyat, 8 ezüstöt és 9 bronzérmet nyert Rio de Janeiróban, ezzel a 162 résztvevő ország 83 érmes országa közül a 47. helyen zárt az éremtáblázaton. A játékok kabalája a Tom Jobin brazil zenészről elnevezett Tom, a kék-zöld színű, falevél frizurájú figura a brazil növényvilágot jelképezi. Eddig példátlan módon, az Oroszországban tapasztalt, központilag irányított doppingolás miatt az IPC a nyári és a téli paralimpiai játékokról is kizárta az orosz sportolókat. Rióból napi 10 órás élő közvetítést és napi kétórás összefoglalót sugárzott a közmédia. Ilyen még soha nem volt a hazai televíziózás történetében. Méltó helyre került a parasport, ahová már jóval korábban kellett volna, hogy tartozzon. A paralimpikonok a továbbiakban is küzdenek azért, hogy úgy kezeljék őket, mint az ép olimpikonokat, ugyanakkor talán az elfogadás jelentős mértékben javult a riói küzdelmeket láttatva. Valószínűleg ez a legnagyobb fejlődés a korábbi paralimpiákon tapasztaltakhoz képest. A riói paralimpiai rendezéstől sokan tartottak. Nem kellett volna, hiszen a helyszíneken egy igazán szerethető, professzionális ötkarikás hangulat uralkodott, befogadók és elfogadók voltak a brazil emberek, akik vidáman szurkolva, szívvel, lékekkel követték a stadionokban és csarnokokban az eseményeket. Utólag elmondható, nem volt téves választás Dél-Amerikában rendezni a játékokat, még a jegyértékesítést is okosan megoldották a szervezők. A folytatásban, a teljesség igénye nélkül, következzenek a számomra példamutató sportemberek, akik életükkel, tetteikkel, teljesítményeikkel és emberségükkel kápráztattak el a Rióban töltött napok során. Már rögtön a megnyitóünnepségen láthattunk megható jeleneteket. Marcia Malsar, a brazilok korábbi paralimpikonja előbb elesett a lánggal, de nem adta fel, folytatta. Természetesen a nézők is rögtön biztatni kezdték. Ennél inspirálóbban nem is indulhatott volna a paralimpia. Ezt csak fokozta Amy Purdy lélekemelő táncprodukciója. A lábak nélkül élő amerikai színésznő, modell, snowboardos és paralimpiai bronzérmes előadása a megnyitó egyik legszebb jelenete volt. Amy 19 esztendősen vesztette el mindkét lábát térdtől lefelé. Utána lett profi snowboardos. Rióban elkápráztatott mindenkit művészetével. A 43 fős magyar csapat minden versenyzője a szívemhez nőtt, szinte mindegyik sportolót személyesen is megismerhettem. Persze, sokak pályafutását már hosszú évek óta kitüntetett figyelemmel kísérem. *Sors Tamást*, a pécsiek paralimpiai bajnokát 16 éves korában, Pekingben kezdtem el csodálni, majd 2012-ben Londonban folytattam mindezt. E nagyszerű sportember még épp csak húszéves múlt, de már mindent megnyert, amit medencében megnyerhetett. Európai, világ- és paralimpiai bajnoki címek büszke tulajdonosa, továbbá korábbi világcsúcstartónak is mondhatja magát százméteres pillangón. Ez az a szám, amelyben legnagyobb sikereit érte el, hiszen Pekingben ezen a távon szerezte ötkarikás aranyát, Londonban pedig nyert még egyszer. Rióban fantasztikus emberi tartással, szédületes energiával, mosolygósan, a 24 évesek könnyed lendületével szelte a hosszakat, és gyűjtött be 200 méter vegyesen ezüst, míg kedvenc számában, 100 méter

pillangón bronzérmet. Fantasztikus és példamutató, amit pályafutása során végrehajtott. Sajnálhatjuk, hogy úgy döntött, nagy versenyen már nem szeretne rajthoz állni a továbbiakban. Én személy szerint a legjobbakat kívánom neki az életben és a jogi pályán egyaránt. *Varga Katával* 2012-ben, az akkor még újdonságnak számító kerekesszékes szépségverseny fotózásán találkoztam. Azonnal megkedveltem. Szépségkirálynői koronával lett gazdagabb. Elbűvölő jelenség, szárnyaló gondolatokkal. Kata 21 éves volt, amikor barátnőkkel egy bulira sietve, megcsúszott autóval az Árpád híd jegén, villanyoszlopnak ütközött, és gerincsérülése következtében kerekesszékbe került. Nagyon becsülöm, tisztelem őt és felnézek rá emberi tartásáért, hogy egy ilyen súlyos tragédia után is ép lélekkel tudta folytatni az életét. Szórakoztató és őszinte lány, akivel napokig beszélgetne az ember. Civilben az akadálymentesítésért és az egyenjogúságért küzd, sportolóként, parakajakosként pedig túljutott az első fontos világversenyén Rióban, és tisztességgel helytállt. Sokat beszélgettem vele, minden vágya, hogy televíziós műsorvezető legyen. Az M4 Sporton egy magazinműsorban erre lehetősége is nyílik. Harmadik paralimpiájáról jött haza a korábbi sokszoros világbajnok búvárúszó *Gurisatti Gyula*, aki Rióban nagy lelki nyomással együtt versenyzett, de nem szerzett érmet sportlövőként, pedig nagyon vágyott rá. Nagyon szerette volna bebizonyítani, hogy képes a dobogós helyezésre. Édesanyja halála azonban nagyon megérintette. Villámcsapásként érte még a játékok kezdete előtt, és kint sem volt olyan napja, hogy ne gondoljon rá. Amikor a mamáját elbúcsúztatták, akkor belül megfogadta, az ő tiszteletére hoz egy érmet. Az utolsó pillanatig nem adta fel. Amikor befejezte, érezte, hogy nem lesz elég a döntőbe kerüléshez, akkor minden kirobbant a lelkéből, testéből. Sírva fakadt a lőállásban, és könnyek között adott interjút nekünk is. Próbáltuk vigasztalni, de kevésnek bizonyultak a szavak, az ölelés segített.

A 2012-es londoni paralimpiai játékokon figyeltem fel az akkor még szinte tinédzser *Tóth Tamásra*, vagy ahogy mindenki ismeri, Totóra. Akkor elmesélte, hogy 2004-ben, az athéni paralimpián 12 évesen nézőként vett részt, és ott eldöntötte, ő is nagy bajnok lesz. A mindig mosolygó fiatalember négy évvel rutinosabban, Rióban a csúcsra ért, aranyérmes lett 100 méter háton. Mindenki őt ünnepelte, a magyar csapat egyetlen aranyérmesét. Egy hosszabb interjúban elmondta nekem, hogy soha nem is gondol arra, hogy sérült. Annak idején épek között járt óvodába, iskolába, épekkel úszik folyamatosan, ezért nem is nagyon érzi, hogy végtaghiányosként más lenne. Ez csak akkor jön elő, de csak nagyon ritkán, amikor például felpróbál egy ruhát és látja magát a tükörben. De ez tudatosan nem munkál benne. Nagyon egészséges lelkületű emberként él. Elégedett az életével, szerinte a mélypont az olyan múló pillanat. Szerinte természetes, hogy az épek sportja nagyobb figyelmet kap, de az utóbbi időben azt tapasztalja, hogy Magyarországon is elindult egyfajta szemléletváltás, sokkal több figyelmet kapnak a parasportolók is, mint az elmúlt négy vagy akár nyolc évben. Vannak országok, amelyek már szinte egyenrangú eseményként kezelik a paralimpiát az olimpiával, és jó érzés azt látni, hogy itthon is közeledünk efelé. Nem túlzás, Totó az egyik legismertebb paralimpikonná vált idehaza. Engedjenek meg két, számomra fontos embert is megemlíteni, akik a szívemhez nőttek a nemzetközi világból. Mindkettejükkel Rióban találkoztam. Egyikük már kolléganő, másikuk pedig a világ talán legnagyobb küzdője. Számomra ő, *Beatrice Vio* testesíti meg a lehetetlent. Az olasz kerekesszékes vívónő súlyos végtaghiányosként, egyetlen ép végtag nélkül ünnepelhette aranyérmét tőr egyéniben. Egy különleges szerkezet segíti őt, amelyet a hiányzó kézfeje helyére csatolnak. Így veszi fel a küzdelmet az egész világgal és győzi le a legyőzhetetlen ázsiaiakat. Nyolcéves koráig ép vívóként sportolt. Aztán egy súlyos betegséggel kombinált agyhártyagyulladás miatt veszítette el karjai és lábai nagy részeit. Neki lehetne oka az elkeseredésre, de ő az első perctől kezdve vidáman, elégedetten éli megváltozott életét. Önzetlen, kedves természetű. Nem adja fel egykönnyen, mindig kitartóan küzd céljaiért. Világsztárként kezelték a paralimpián. Nagyon bízom benne, hogy példája sokakhoz eljut. Én zokogtam, amikor győzelme után az őt ünneplő szüleihez rohant az eredményhirdetés után. Futott, hiszen professzionális művégtagokkal ez nem bonyolult. A másik inspiráló példa *Stephanie Dixoné*, aki jobb lába nélkül is világklasszis úszó volt korábban. Összesen 17 paralimpiai érmet, köztük 7 aranyérmet szerzett pályafutása során. Sydneyben, Athénban és Pekingben versenyzett. Rióban pedig

már a kanadai televízió egyik attraktív riportereként kérdezte az úszókat. Hazájában nemcsak újságíróként, hanem érzékenyítő programok vezetőjeként is nagyon népszerű. Már csak azért is, mert őszintén és hitelesen beszél személyes történetéről, és segít feldolgozni sorstársai, a még friss sérültek számára a szinte elfogadhatatlant. Már azzal is feltűnő jelenség, hogy soha nem visel protézist, mankóval oldja meg a közlekedését.

Én ciklusról ciklusra lelkileg feltöltődve, élményekkel gazdagodva élem meg a paralimpiákat.

Boldoggá tesz, hogy a megszokottól eltérő értékrenddel, viselkedésmóddal, és szemlélettel ismerkedhetek meg a különleges versenyeket és sportolókat látva, akik megengedik, hogy észrevegyem egyéni értékeiket. Egy-egy ilyen személyes találkozás erősít, bátorít, nem a hiányosságot láttatja, hanem a legjobbat hozza ki belőlem.

Azt már régóta tudom, a fogyatékossággal élő emberek példát mutatnak nekünk.

Felhívják a figyelmet arra, hogy minden helyzetben lehet és érdemes küzdeni, megtanítanak arra, hogy jó érzés segítséget kapni, de adni is. Tőlük csak tanulhatunk.

Remélem, mihamarabb újra találkozhatok velük. Erre legközelebb 2020-ban lesz lehetőség a tokiói paralimpián.

Egyik kedvenc íróm, Márai Sándor mondataival búcsúzom, amelyek szinte a paralimpikonokról is szólhatnának. Íme. *„Az utakat sokáig nem érti meg az ember. Csak lépdel az utakon és másra gondol.*

Néha széles az egyik út, aszfaltos, néha rögös, barázdás, meredek.

Az utakat sokáig csak alkalomnak tekintjük, lehetőségnek, melynek segítségével elmehetünk a hivatalba vagy kedvesünkhöz, vagy a rikkantó tavaszi erdőbe.

Egy napon megtudjuk, hogy az utaknak értelmük van: elvezetnek valahová.

Nemcsak mi haladunk az utakon, az utak is haladnak velünk. Az utaknak céljuk van.

Minden út összefut végül egyetlen közös célban.

S akkor megállunk és csodálkozunk, tátott szájjal bámészkodunk, csodáljuk azt a rejtelmes rendet a sok út szövevényében, csodáljuk a sugárutak, országutak és ösvények sokaságát, melyeken áthaladva végül eljutottunk ugyanahhoz a célhoz. Igen, az utaknak értelmük van."

Biztatás a pályán kívülről

Megalakult az MPB Hagyományőrző Bizottsága (MPB-HÖB), de hivatalosan 2017-től már nem létezik

„A fiatalabb generációnak nem kell köveket dobálni a régi harcolókra. A régiek harca annak idején teljesen indokolt volt. (…) ugyanúgy munkálkodjanak a jövőn, mint az öregeink csinálták, hiszen az ő kiállásuk nélkül aligha tartanánk ott, ahol éppen tartunk." (Bárczi Gusztáv, 1944)[410]

Fontos említést tenni arról, hogy a tanulmánykötet elkészítésének kezdete még Gömöri Zsolt elnöki időszakához köthető. Nádas Pál 2014. tavaszi kezdeményezését követően alakult meg az MPB Hagyományőrző Bizottsága (MPB-HÖB), amelyet az MPB-elnökség határozatával hoztak létre. A HÖB, amelynek vezetését Nádas Pálra bízták, és tagjait Koller István, Becsey János, Tóth Ildikó[411] és Szekeres Pál alkották, 2014. december 2-án megtartotta alakuló ülését. 2015. januárban elkészítették a 2015–2017. évekre szóló munkatervet, majd az ahhoz tartozó költségvetési tervezetet. A terveket benyújtották az MPB elnökének. A HÖB három célt jelölt meg a 2015 és 2017 közötti időszakra.

Első célként az elhunyt paralimpikonok számára kialakítandó emlékhely létrehozását és kivitelezését tűzték ki. A Nemzeti Örökség Intézet (NÖI) Emlékhely és Kegyeleti Bizottsággal való kapcsolat felvétele és kiépítése, a Paralimpiai Kegyeleti Emlékhely-program megvalósításának előkészítése. A Nemzeti Örökség Intézet és az MPB-HÖB munkatársai a budapesti Farkasréti temető sírkertjében kiválasztották a lehetséges, legalkalmasabb akadálymentes helyszínt.

Második és egyben hiánypótló célként jelölték meg a – Paralimpiatörténeti II. (munkacím) – tanulmánykötet megjelentetését, ami kutatásokra alapozva, mutatja majd be a hazai és nemzetközi paralimpiai mozgalom történetét és fejlődését. A megjelenést nyomtatott és e-könyves formában az MPB megalakulásának 20. évfordulójára, 2017-re tervezték kiadni.

A hagyományőrzés harmadik céljaként egy Paralimpia Történeti Múzeum megalapításának előkészítését, a kiállítási tárgyak gyűjtésének, tárolásának és rendszerezésének megkezdését, egy magyarországi paralimpiai gyűjtemény alapjainak lerakását jelölték meg.

410 Bárczi Gusztáv (1944): *Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye,* 1944. 6. sz., 93. p.

411 ***Tóth Ildikó, Szeleiné*** (Budapest, 1972. február 28.–) Az általános iskola elvégzése után az Eötvös József Gimnáziumban (1986–1990) érettségizett. Általános szociális asszisztensi képesítést 1992-ben szerezett. A Testnevelési Főiskola (TF) sportmenedzseri szakán diplomázott (1994–1998). A Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi (POTE) Kar Szombathelyi Képzési Központban az általános szociális munkás szakon 2004-ben szerzett újabb diplomát. Gyermekkora óta része volt életének a sport. Nem olimpiai vagy világbajnoki szinten sportolt, de mindennapi edzéseken, majd versenyeken vett részt. A Budapesti Spartacus művészitorna-csoportjában kezdte, majd több sportágat kipróbált. Tornázott, kosárlabdázott, kajakozott, végül évekre kikötött a shotokan karate mellett. Ezek mellett hobbiból úszott és néhány évig lovagolt. Első munkahelye (1992–1994) a Hallássérültek Országos Szövetsége (HOSZ) volt, ahol sportosztályvezetőként dolgozott. Feladata volt a HTSB (Hallássérültek Testnevelési és Sportbizottsága) elnökével együtt a hazai versenyrendszer működtetése – beleértve a nagyon jól működő diákolimpiai rendszert –, valamint a sportági válogatottak nemzetközi versenyeken történő részvételének megszervezése. A csapat tagjaként részt vett a 1993. évi szófiai Siketlimpiai Játékokon. Pancsa Józsefnek, a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetség (MMS) elnökének hívására 1994-ben „átigazolt" az MMS-hez, ahol 14 éven át dolgozott, ebből 12 évig a szövetség főtitkáraként. Tíz éven keresztül Pancsa Józseffel, majd négy évig Szekeres Pállal dolgozott. Sokszor kapott megbízást Eb- és vb-csapatvezetői feladatra. Hazai világversenyek szervezésében is kulcsszerepet vállalt (kerekesszékes vívás, asztalitenisz, erőemelés, úszás, ülőröplabda) mint MMS főtitkár. Az MMS főtitkáraként a X. Paralimpiai Játékok (1996, Atlanta) magyar csapatvezetője volt. A 2000–2004-es, valamint a 2004–2008-as paralimpiai ciklusban a Nádas Pál által vezetett Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) elnökségi tagja volt, majd Gömöri Zsolt MPB elnök felkérésére az MPB-hez sportigazgatónak szerződött. Az MPB elnökével, Gömöri Zsolttal történt személyes kapcsolat megromlása miatt, 2012-től a Fogyatékkal Élők Magyarországi Sportszervezeteinek Szövetségénél (FMSZ) lett nemzetközi főtitkár. Megbízást kapott a 2013. évi szófiai Siketlimpián való részvétel megszervezésére és a csapat vezetésére. Az FMSZ anyagi ellehetetlenülése után a Magyar Síszövetségnél helyezkedett el mint sportmunkatárs. Az MPB 2015. évi elnökváltását követően megpályázta a főtitkári és a sportigazgatói munkakört, amelyet nem neki ítéltek oda. Elnökségi tagja a 2017-ben alapított Magyar Para Boccia Szövetségnek. Nemzetközi bocciabíróként 2003-tól hívják világ- és regionális versenyek játékvezetőjének. A Magyar Vívó Szövetség felkérésére a Veterán Vívó-világbajnokság (2013) versenyigazgatója volt. A Mozgásjavító Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium, EGYMI és Kollégiumban 2017-től a titkárság munkatársaként dolgozik, valamint az MDSE ügyvitelét is ellátja. Siketlimpiai Játékokon két alkalommal (1993, 2013), paralimpiai játékokon hat alkalommal (1996, 2000, 2004, 2008, 2010, 2012) volt a magyar csapat csapatvezetője vagy paralimpiai attaséja.

Ezen célok megvalósítását akasztotta meg az MPB működése körül kialakult válsághelyzet 2015 nyarán, majd az azt követő személyi változások. Az új szerkezeti és személyzeti formában felálló MPB-elnök és a titkárság, egyetlen kivételtől eltekintve, nem segítette az MPB-HÖB három célkitűzésének megvalósítását.

A tanulmánykötettel kapcsolatos kutatásokat mindössze egy rövid ideig tartó, szkennerbérlésre alkalmas eszközzel segítette. A mozgáskorlátozottak, látássérültek, értelmi fogyatékosok (MTSB, MEOSZ-TSB, MMS, MLS, MLMS, FMSZ) és a hallássérültek sportjával kapcsolatos régebbi iratok az FMSZ-irodában voltak megtalálhatók. Az MPB titkársága által diktált, a digitalizáláshoz biztosított rövid idő miatt a teljes dokumentum gyűjteményt, nem lehetett feldolgozni.

A HÖB munkájának folytatásáról az új elnökkel és főtitkárral 2015. december 1. után lehetett személyesen egyeztetni. Az egyeztetés során elhangzott, hogy a Paralimpiai Kegyeleti Emlékhely és a Paralimpiatörténeti tanulmányok (munkacím) tanulmánykötet megjelenésének ötletét támogatják, míg a múzeum előkészítéséhez szükséges anyaggyűjtést nem. A támogatott két témában a (kutatási, erkölcsi, anyagi stb.) segítségnyújtás csak a kinyilatkozás szintjén történt meg. Azokra az ügyekre, amelyeket a HÖB a saját kompetenciahatáráig előkészített és átadott az MPB titkárságának, megküldött az MPB elnökének, azokra érdemi válaszok nem születtek. A levelekre nem vagy csak nagyon ritkán, akkor is csak nagyon szűkszavú válaszok érkeztek. „*Személyes megbeszélésünk értelmében 2015. 12. 13-án íródott, és számodra megküldött levéltervezetek óta, nem tudom, hogy mi történt az ügyben. Nem tudom, hogy elfogadhatóak voltak-e a javaslataim, vagy azokat elvetetted. Szeretném, ha tájékoztatást kaphatnék, hogy mit szándékozol lépni a Nemzeti Örökség Intézet Radnainé dr. Fogarasi Katalin elnök asszony felé, hogy a Paralimpiai EMLÉKHELY kialakítása, még a 2016. évi Riói Játékok előtt elkészüljön. Szeretném tudni, hogy van-e dolgom ebben az ügyben, vagy intézitek Ti? Szeretném tudni, hogy az EMLÉKHELY ügyében számítasz-e továbbiakban is a munkámra, vagy nem? Nem lenne jó a most már több mint fél éves hallgatásunk miatt az addig elért eredmények, a befektetett munka kárba vesszen. (…) Azt ígérted, hogy hozzásegítesz, az MTVA-archívum vezetőjével való találkozáshoz. Az e-könyv dokumentumainak bővítése a Ti mindennapi munkátok segítségére is lehetne. (…) A személyes találkozásunkkor említettem, és tőled pozitív választ kaptam, így szeretnék engedélyt kérni, hogy az MPB titkárságán a szervezet archívumában is kutatást végezhessek, a régi és elmúlt paralimpiával kapcsolatos, a szervezet fejlődését dokumentáló iratok között. Az alábbi iratokba szeretnék betekintést nyerni*”[412] – a levél itt egy hosszú felsorolást tartalmaz.

Az MPB titkárságán lévő levéltári archívumokban történő kutatásra nem adtak ki engedélyt, és az MTVA-nál lévő archívumi kutatásokat, az ígéret ellenére, az MPB nem kezdeményezte. A 2016. január 10-én íródott levélre válasz sem érkezett. Az elhunyt paralimpiai érmesek tiszteletének nemzeti szinten történő megőrzése érdekében, a szerző ismerete alapján, a Nemzeti Örökség Intézetnél sem intézkedtek. A Paralimpiai Kegyeleti Emlékhely megvalósítása, a Nemzeti Sírkert-programban való részvétel ügyének intézése is elakadt. A hagyományőrzés fenntarthatósága érdekében a HÖB belső szabályzattervezetet is készített az MPB-elnökség számára. A HÖB az ügyintézéseket elvégezte, és – kompetenciahatárain belül – döntéshozatalra azokat előkészítette. Az MPB elnökétől, főtitkárától, elnökségétől döntésről szóló határozat nem született. Az MPB ugyanakkor nem szüntette meg és nem is vonta vissza a HÖB működését, vagy csak az érintett személyeket nem értesítették.

A tanulmánykötet kézirata, a sok önkéntes szakember munkájának köszönhetően, az MPB hivatalának passzív hozzáállása ellenére elkészült. A kötet nyomtatott és digitális formában történő megjelenése, az eredetileg tervezett MPB kiadói vállalásának megszűnése miatt, bizonytalanná vált. A Kegyeleti Emlékhely és a Nemzeti Sírkert program ügye, az elnök, a főtitkár és az elnökség aktivitásának hiánya miatt, megrekedt. A paralimpiai emlékek és dokumentumok összegyűjtése – egy távlati cél, a *Paralimpiatörténeti gyűjtemény* megvalósítása – el sem kezdődött. Az MPB főtitárával 2017 tavaszán folytatott, a tanulmánykötet megjelentetésével és

412 Nádas Pál (2016): Levél Szabó László elnök számára. MPB-HÖB, 2016. (1/16.01.10). Nádas Pál gyűjtése.

a HÖB további munkájával kapcsolatos megbeszélésen derült ki, hogy az MPB új alapszabályzata nem foglalkozik a hagyományőrzéssel. Amit a szabályzatokban nem nevesítettek, az nem létezik - tájékoztatta Nádast az MPB főtitkára.

A hagyományőrzés érdekében ugyanakkor jelentős és fontos, a sajtónyilvánosság előtt lebonyolított eseményt (2016. november 16) szerveztett meg, a Budapest Belváros Önkormányzata és a Magyar Paralimpiai Bizottság közösen. *„Az Olimpiai Parkban felavatták azt az emlékművet, amellyel a magyar paralimpiai bajnokok előtt tisztelegtek. A fal, amely az olimpiai bajnokok fala mellett áll, emléket állít az eddigi 31 magyar paralimpiai aranyéremnek és a 27 bajnoknak."*[413]

Paralimpiai bajnokok emléktáblájának avatása a budapesti Olimpiai Parkban

413 MTI-Budapest, 2016. november 16., szerda /www.hparalimpia.hu/hirek

III. FEJEZET – KONFLIKTUSOK A HATALOM ÉS A DÖNTÉSHOZATAL BIRTOKLÁSÉRT

„A hatalomhoz való viszonyunk az, amin megmérettetünk.
Azon, hogy ki mire használta. És hogyan."
(Göncz Árpád)

Nádas Pál: Vezetőváltások okai és hatásai a hazai paralimpiai mozgalomra

A hazai mozgáskorlátozottak és a paralimpiai sportmozgalom története során az 1970-es évektől a mai napig szervezeti és személyi konfliktusokkal volt terhelve. Békés vezetőváltás ritkán fordult elő. Az MMS 1989-ben történt megalakulásától a mai napig minden vezetőváltás kisebb vagy nagyobb zűrzavar kíséretében bonyolódott. Az MPB megalakulását követően az elnöki posztért folyó hatalmi harcot egyre jelentősebb politikai befolyás kerítette hatalmába. Az ISMGYISM-ben az 1998–2000. évi sportpolitikai változás, a fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkárság létrehozásnak ténye a már akkor meglévő belső konfliktusok mellé új szervezeti és személyi ellentéteket teremtett. Az egymással össze nem mérhetőket terelte egybe, így megteremtődött a civakodások harmadik szereplője. A hirtelen jött sokkal több pénz, a döntéshozatalhoz való közelség birtoklásának vágya vagy az azért folytatott csatározások, a sportszakmai és pénzügyi integráció hirtelen felgyorsulása szintén az új konfliktusok forrása lett. A belső viták személyes és személyeskedő csatározásokat eredményeztek. Ezekről a személyes konfliktusokról szól ez a fejezet.

Mielőtt a paralimpiai mozgalom hazai sportéletének szervezeti rendszerében történt hatalmi konfliktusok tárgyalásába részletesen belekezdenénk, érdemes elgondolkodni a hatalom értelmezéséről.[1]

A hazai paralimpiai mozgalom – mint ahogyan minden más élő szervezet, amelyet emberek hoznak és hoztak létre és működtetnek – személyi konfliktustól terhes. A szervezeten belüli konfliktusok hatásai lehetnek pozitívak és negatívak is. Hátráltathatják, visszavethetik, megakaszthatják, megállíthatják vagy akár meg is szüntethetik, és a felszámolásig is vihetik a szervezetet. Ugyanakkor a szervezeten belüli ellentétek, konfliktusok, hatalmi harcok akár elő is mozdítják, szebbé és jobbá, hatékonyabbá fejleszthetik a szervezetet. *„Minden jelentősebb változás nagyszabású tervekkel kezdődik."* (Horgas Péter) Senki vagy csak kevesen tudják előre megmondani, hogy mikor melyik a helyes út.

A paralimpiai mozgalom és azon belül a mozgáskorlátozottak sportmozgalmának történetéről – a hatalmi csatározások ellenére – el lehet mondani, hogy 1970-től 2016-ig jelentős fejlődést mutatott. A paralimpiai mozgalom hazai szervezetei és a mindenkori sportirányítás közötti nézetkülönbségek, a nemzetközi szereplés és a pénzügyek feletti döntéshozatal birtoklásából adódó érdekellentétek feszültek folyamatosan egymásnak. Amíg az 1990-es rendszerváltást megelőző években a konfliktusok jelentős része a sportirányítással való szembenállás miatt keletkezett, addig a demokratikus átalakulást

1 Ungvári Tamás (2012): *Könyvajánló.* Bertrand Russell: A Hatalom (www.typotex.hu) Bertrand Russell (1872–1970) főnemesi családból származó matematikus, filozófus. Fő műve az Alfred North Whiteheaddel közösen írt *Principia Mathematica.* Irodalmi Nobel-díjas és aktív pacifista. „A hatalom a társadalom alapvető energiaforrása, nélküle az emberiség mint társas lények együttese nem tudja megszervezni önmagát. A hatalom legfontosabb megnyilvánulási formái: a papi hatalom, a királyi hatalom, a nyers erőszak, a forradalmi hatalom, a gazdasági hatalom, a véleményformálók hatalma és a meggyőződéses hit hatalma. A hatalomra irányuló emberi ösztön működését, a vezérek és követőik viszonyát, a hatalom viszonyát az erkölcsi elvekhez, az erkölcsfilozófiák hatalmát, az egyén, illetve a hatalmi szervezetek viszonyát, a hatalmi szervezetek biológiáját s végül a hatalom megszelídítésének esetleges lehetőségeit."

követően a szervezeten belüli és a szervezetek közötti ellentétek erősödtek fel. Amikor a politika a központi döntéshozatal egy jelentős részét a helyi szervezetekre bízta, akkor kezdett növekedni a szervezeten belül és a szervezetek közötti vita. A konfliktusok a nemzetközi versenyeztetéssel kapcsolatos döntéshozatalok birtoklása körül alakultak ki.

Az 1989-1990. évi rendszerváltást megelőzően, a sporthivatalnak mint állami szervezetnek kellett minden külföldre történő kiutazásra és a hazai nemzetközi versenyekre az engedélyt adnia. Az Országos Sporttanács, később az OTSH – mint állami hivatal – saját útlevélosztállyal rendelkezett, így a külföldre történő kiutazáshoz szükséges szocialista (piros) vagy kapitalista (kék) útlevél megszerzését a hivatal engedélyezte és adta ki. A sportolók és sportvezetők, akik rendelkeztek sportútlevéllel, az átlagemberekhez képest kiváltságos utazási lehetőségekkel bírtak. Egy magyar állampolgár a 60-as, 70-es években háromévente kaphatott nyugat-európai országba utazásához engedélyt. A szocialista országokba is külön engedélyek beszerzésére volt szükség. A sportolók, köztük a sportoló fogyatékosok is, a pénzügyi háttér önerőből történő előteremtését követően, évente akár többszöri is kaptak kiutazási engedélyt. A korszak akár nevezhető – hivatalosan nem engedélyezett, de hallgatólagosan elfogadott – seftelős (feketén üzletelő) korszaknak is. Az ügyeskedőknek megérte külföldre utazni. A lehetőség mindenképpen kiváltságos helyzetet teremtett a sportolóknak. A sportoló fogyatékosok számára az 1970-es években az útlevél és vízum megadása jelentette az állami támogatás maximális lehetőségét. A kutatás során előkerült iratok alapján arra következtethetünk, hogy a sérült sportolók nemzetközi versenyeken részvételének állami támogatására, egyedi engedélyek alapján, már a 70-es évek előtt is volt példa.[2] A kiutazások körül belső és külső személyi konfliktusok keletkeztek, ami a politikai és gazdasági rendszerváltást követően sem változott. A mindenkori kormányok és azok sporthivatalai törvénykezés útján befolyásolták a civil szervezeteket. Voltak olyan – sajnos nagyon rövid – korszakok, amikor a civil szervezetek is tehettek javaslatokat, és törvénymódosításokat is kezdeményezhettek. A hatáskörök bizonyos mértékű átruházásával és az állami támogatás odaítélésével jelölték ki az adott szervezet lehetőségeit. Ahogyan helytelenül szokták mondani, *az diktál, aki a pénzt adja.*

A paralimpiai sportmozgalom szervezeteinek vezetésében bekövetkezett kényszerű vagy önkéntes, vagy csak önkéntesnek látszó személyi változások hátterében a döntéshozatal és a pénz hatalmának birtoklásáért vagy annak megszerzéséért folytatott csatározások idéztek elő konfliktusokat. Jelentős számban volt a paralimpiai mozgalom fejlődéstörténete során olyan vezetőváltás, amikor a leendő utód mindent elkövetett annak érdekében, hogy a vezetői pozíciót átvegye. Az is előfordult az elmúlt 46 évben, hogy a hatalom birtoklása miatt elveszített realitásérzék vezetett válsághoz. *„A hatalom birtokának az a hatása, hogy az emberek süketekké és vakokká válnak. Nem látják többé azt, ami az orruk előtt van, és nem hallják, ami a fülükbe harsog."* (Mahatma Gandhi) A hatalom[3] átvétele vagy a vezető megbuktatása, lemondatása körüli konfliktusok a szervezet életében legtöbbször megosztottságot, válsághelyzetet eredményeztek. Voltak olyan, a szervezet életére nézve katartikus események, amelyek csak belső színtereken, de voltak olyanok is, amelyek a sajtónyilvánosság előtt, nagy visszhang mellett zajlottak. Legtöbb esetben úgy tűnt, mintha az ilyen csatározások alakalmával az ügy szolgálata érdekében történne minden, és természetesen nem az egyén (vezér) akarata, önmegvalósítása a cél. Ugyanakkor ritkán történt meg, hogy a problémák megoldása és az ügy szolgálatának érdekében a felek képesek lettek volna közösen konszenzust kialakítani vagy kompromisszumot kötni egymással.

2 Nádas Pál (2015): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. *Fogyatékosság és Társadalom,* 2016/7. szám, 23–45. p.

3 A hatalom azt a képességet vagy erőt jelenti, amely alapján valaki vagy valami akaratát, szándékát másra, másokra rá tudja testálni. Ez a hatalom különösen akkor mutatkozik meg, amikor valakinek nincs szándékában a másik akaratát elfogadni, tudomásul venni vagy magáévá tenni, esetleg még ezzel az akarattal szembefordul, annak ellenáll, ennek ellenére az ő ellenében ható akarat érvényesítését nem tudja megakadályozni. „Hatalomnak azt a társadalmi kapcsolatokban rejlő lehetőséget nevezzük, amely megengedi, hogy az egyik ember akár a másik ellenállása ellenére is véghezvigye akaratát, függetlenül attól, hogy erre a lehetőségre mik vagy milyen eszközök adnak módot." (Max Weber) Ahhoz, hogy az egyik ember alávesse magát, engedelmeskedjen a másik akaratának, valójában nem kell erőszak vagy erőszakkal való fenyegetés. (…) Bizonyos értelemben, a mindennapi életben a befolyásnak vagy hatásnak nevezett jelenséggel rokon. (http://politikapedia.hu/hatalom)

Vámos Károlyné

A HOSC megalakulásának első elnöke Vámos Károlyné (1970–1973), aki a Mozgásjavító Iskola testnevelő tanára, mozgásnevelője volt, akinek az elnöksége alatt rendezték meg hazánkban a mozgáskorlátozottak első nemzetközi versenyét. Jelentős szerepe volt abban, hogy kialakítsa a HOSC és az OTSH közötti kezdeti kapcsolatot, amelynek eredményeképpen megteremtette a hazai (gödöllői) és Nyugat-Európában megrendezett nemzetközi versenyeken való részvétel első és hivatalos lehetőségét. Munkásságának elvitathatatlan érdeme hogy magyar csapat először szerepelhetett paraolimpiai játékon (1972, Heidelberg – Stoke Mandeville Games). Elnöksége alatt született meg Fejes András jóvoltából az első magyar paralimpiai érem.

Vámos Károlynét Hajdú Levente (1973–1979), a mozgásjavító iskola magyar–történelem szakos tanára, gyermekbénulás által érintett asztaliteniszező sportolója váltotta. Hajdú Levente kezdeményezésének lett az eredménye, hogy az állami sporthivatal elnöki értekezlete először foglalkozott a rokkantak vagy testi fogyatékosok olimpiai (1976. évi torontói) szereplésével. A sporthivatal elnökének döntése alapján az olimpiára utazás költségeit először segítette az OTSH pénzügyi támogatással. A HOSC elnökeként megszervezte és előkészítette a Torontolympiádra a magyar csapat utazását, és el kellett viselnie a politika által kikényszerített hazautaztatást. Elnöksége alatt született meg Tauber Zoltán jóvoltából az első magyar paralimpiai aranyérem. Elnöki működése alatt hozta létre az OTSH a Mozgásgátoltak Testnevelési és Sportbizottságát (MTSB), amelynek első elnökévé Hajdú Leventét nevezték ki. Az 1976. évi torontói játékokról történő kényszerű hazautaztatás, az azt követő politikai elhallgatás kényszerű és tehetetlenségi kényszerhelyzetet létrehozó korszak, jelentős mértékben hozzájárulhatott Hajdú Levente Svédországba történő emigrálásához *(akkori nevén: disszidálásához)*. Nehezen lehetett érintettként, sportolóként és sportvezetőként elviselni, hogy az éppen kibontakozásnak indult mozgássérültek hazai sportmozgalmát a politikai hatalom egyetlen döntésével megfojtotta. A történtek ellenére kísérletet tett az újrakezdésre a nemzetközi és a hazai versenyeztetés lehetőségének fenntartásával. Hajdú Levente 2016-tól ismét Magyarországon él.

Hajdú Levente

Balázs Iván

Balázs Iván programozó matematikus, kerekesszékes íjász vette át a HOSC elnökségét, míg az MTSB elnöki posztján Kelemenné Szakonyi Júlia (1979–1983), az Országos Baleseti Intézet pszichológusa követte, aki 1956-ban vesztette el egyik lábát. Kelemenné Szakonyi Júlia időközben az 1981-ben alakult Mozgássérültek Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) első főtitkára lett. A MEOSZ főtitkáraként – az érdekvédelmi munka mindennapi szervezése mellett – a sporttal kapcsolatos ügyek intézése kezdett háttérbe szorulni. Minden erejét a MEOSZ főtitkári feladatainak elvégzésére összpontosította, ezért az MTSB elnöki posztjáról lemondott. Elnöki tevékenységéhez köthető, hogy előkészítette Magyarország felvételét az International Sports Organization for the Disabled (ISOD) – mozgássérült amputált, fejlődési rendellenességgel születettek és egyéb bénultak, látássérültek (vakok, gyengénlátók) – nemzetközi szervezetébe. Előkészítette az OTSH-nál a tagsági díjjal járó költségek teljesülését, és az utódjáról is gondoskodott, akit azt OTSH is elfogadott.

Kelemenné Szakonyi Julianna

Nádas Pál

Az MTSB elnöki posztján Kelemenné Szakonyi Júliát Nádas Pál testnevelő tanár, gyógypedagógus, a mozgásjavító iskola munkatársa (1983–1992), majd annak igazgatója (1987–2012), a HOSC akkori elnökségének tagja követte. A feladatra Szakonyi javaslata alapján az akkori HOSC- és a MEOSZ-elnökség együttesen kérte fel. Nádas Pál vezetői időszakához köthető, hogy átveszi az 1984. évi Fáklya Világjátékokon való magyar részvétel előkészítését. Az 1988-as és a 1992. évi játékok csapatvezetője. Mint az MTSB, majd a MEOSZ-TSB vezetője, a MEOSZ elnökségének tagja lett. A mozgáskorlátozottak sportszervezeteinek (MTSB, MEOSZ-TSB, MMS) működését közel 10 éven keresztül, Csík Jánossal és dr. Plesa Istvánnal, az álltaluk megalapított Intéző Bizottság keretében vezette. Erre az időszakára tehető, hogy megkezdődött a különböző sportágak országos bajnokságainak rendszerszerű szervezése. Az ülőröplabda sportág hazai, az 1986. évi ülőröplabda-világbajnokság (ISOD) pécsi megrendezésének főszervezője, a vb-ezüstérmes magyar csapat vezetőedzője volt. A MEOSZ-TSB 1987-re tudta elérni, hogy az ÁISH anyagi és erkölcsi támogatásával Magyarország az ISOD-tagság mellett az ISMGF és a CP-ISRA nemzetközi szervezeteinek tagsági jogviszonyát is megkaphassa. „*… az eddig bizony elég mostoha versenyzési lehetőséggel bíró rollkocsisok és központi idegrendszeri sérültek nemzetközi versenyeken, Európa- és világbajnokságokon bizonyíthassák immár hivatalos keretek között tudásukat, rátermettségüket.*”[4] Új sportágak (kerekesszékes kosárlabda, tenisz, vívás, boccia, súlyemelés-erőemelés, téli sportok és a téli játékokon való első magyar sportolói részvétel) beindítása is köthető (MTSB-, MEOSZ-TSB-, MMS-) elnökségéhez.

A sportdiplomácia területén is jelentős elmozdulás történt Nádas vezetői munkássága idején. Dr. Plesa István és Rádi Gyula az ISOD szervezetének nemzetközi tisztségviselői lettek. Budapesten 1988-ban a *Híd Kelet és Nyugat között* címet viselő EC–ISOD-szeminárium és konferencia megrendezésével a különböző politikai berendezkedésű (ún. kapitalista és szocialista) országok között kívántak új kapcsolatokat, hidat építeni. A *Híd Kelet és Nyugat között* címmel Budapesten megrendezett konferenciát, a mozgáskorlátozottak nemzeti és nemzetközi szervezetei közötti kapcsolat megteremtését, jelentős sportpolitikai és sportdiplomáciai sikerként lehetett értékelni. Rádi Gyula és dr. Holvai Endre szakmai irányításával először szerveztek Magyarországon nemzetközi játékvezetői (ülőröplabda) képzést. Dr. Benczúr Miklósné és dr. Plesa István, a hazai ortopédorvosok és gyógytornászok számára először szerveztek kategorizálással kapcsolatos módszertani tanfolyamot. Nádas nevéhez köthető a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének (MMS) 1989-es megalakítása, a Magyar Olimpiai Bizottságba (MOB) és a Magyar Röplabda Szövetségbe (MRSZ) történt tagfelvétel, amellyel kezdetét vette a sportszervezetei integráció. Nádas első vezetői korszakához három paralimpiai játékokra történő kiutazás köthető: 1984 – New York, 1988 – Szöul (MEOSZ–TSB), 1992 – Barcelona (MMS). Nádas képviselte a magyar mozgáskorlátozottakat az IPC 1989. évi alakuló közgyűlésén. Az IPC III. közgyűlésének 1991. évi budapesti megrendezése és az Európai Paralimpiai Bizottság (EPC) budapesti megalakítása is köthető az elnökségéhez. Simon Beáta MMS-főtitkár révén, elnöksége idején tovább növekedett a nemzetközi tisztségviselők száma. Nádas a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) megalakítását már az 1991. évi MMS-közgyűlésen kezdeményezte,[5] de végül Pancsa Józseffel és Szekeres Pállal közösen csak 1997-ben tudták azt megalapítani.

Vámos Károlyné lemondását az első külföldi utazások és külföldi vendégek fogadása körül kialakult belső és külső ellentétek miatt indított, érdemtelen támadások eredményezték. Hajdú Leventét a politikai hatalom igaztalan döntése, a hallgatás kényszere vitte új haza keresésére és a mozgalom elhagyására. Kelemenné Szakonyi Juliannának a MEOSZ

4 Csík János (1987): Felvételt nyertünk. *Humanitás,* VII. évf. 2. sz., 8. p.
5 Jegyzőkönyv: MMS-közgyűlés, 1991. december 15., 16–18. p., MMS-FMSZ irattár.

ügyeinek egyre gyarapodó intézése miatt – társadalmi munkában végzett sportvezetői munkája mellett – egyre kevesebb ideje jutott a sportszervezet működtetésére. Ő maga gondoskodott utódjáról. Nádas MMS-elnöki posztjáról, látszatra, önként mond le azzal, hogy az 1992. évi játékokat követő tisztújító közgyűlésen már nem jelöltette magát. A kiélezett viták, az egyéni vágyak és ambíciók a Barcelonai Paralimpiai Játékokra való kiutazással kapcsolatban felerősödtek. A háttérben már erőteljesen jelentkezett a politikai rendszerváltás negatív hatása is. A belső elégedetlenkedők a szabad sajtó útján elsősorban saját sérelmeiknek adtak hangot. Azok, akik nem kerülhettek az utazó csapatba, vagy abból valamilyen ok miatt kikerültek, az elnököt hibáztatták, és ellene azonnal sajtókampányt szerveztek. Pancsa József és Paczulák András a sajtó útján fogalmazta meg kritikáját, amelynek legfőbb mozgatórugója az volt, hogy nem kerülhettek a barcelonai játékokra utazó magyar csapatba.

Az elnöki poszt megszerzése, a szervezet pénze és a nemzetközi versenyeztetés feletti döntéshozatal birtoklása lett a tét. Ebben a személyeskedő légkörben Nádas úgy döntött, hogy a közel 10 évi elnöklést (1983–1992, MTSB, MEOSZ-TSB, MMS) követően, nem pályázik újra az MMS elnöki posztra.

Pancsa József

Pancsa József kerekesszékes asztalitenisz-játékos, a HOS C asztalitenisz-szakosztályának vezetője, az MMS elnökségének tagja váltotta az MMS elnöki posztján 1992–2005 között Nádas Pált. Irányítása alatt egy Paralimpiai Játékokra (1996, Atlanta) való kiutazást szerveztek. Pancsa Szekeressel és Nádassal közösen készítette elő a Magyar Paralimpiai Bizottság 1997-es megalapítását.

Pancsa MMS-elnökségének 12 éve alatt tovább erősödött a hazai versenyrendszer. Tovább erősödött a MEOSZ és annak tagszervezeteivel az együttműködés. Az MMS-titkárság munkáját is hatékonyabbá tette. Új sportágak, elsősorban akkor még nem paralimpiai sportágak: triatlon, szkander, teke, autós ügyességi versenyek és a kerekesszékes tánc megjelenése, elnöksége alatt történt. Jelentősen növelte az MMS egyesületeinek, tagszervezeteinek létszámát. 2001-ben már 48 sportegyesület volt tagja az MMS-nek, amelyek közül akkor még csak néhányukról lehetett elmondani, hogy a mozgássérült sportolókat integrálta.[6] Több nemzetközi verseny hazai rendezése (erőemelő-Eb, vívó-vk, ülőröplabda-Eb stb.) fűződik elnökségének korszakához.

Pancsa munkásságának kritikájaként lehet említeni, hogy az MPB megalakulását követően – amelynek nem titkoltan ő szeretett volna az elnöke lenni – nem tartotta be és nem is vonta vissza az MMS közgyűlésének 1990-ben és 1991-ben született határozatát. Az MMS közgyűlési határozata szerint az MMS megalakítja a hazai paralimpiai szervezetet, a megalakulást követően pedig átadja a paralimpiával és annak sportágaival kapcsolatos nemzetközi ügyek intézését.[7] Egyáltalán nem elítélhető módon védte, sőt erősíteni igyekezett az MMS korábbi nemzetközi és paralimpiával kapcsolatos pozícióját, ugyanakkor ezzel jelentősen hátráltatta az MPB fejlődését.

Az MPB megalakulását követően a feladatmegosztás hiánya volt a konfliktusok oka, amely a szervezetek és vezetőik között feszült. A paralimpiai sportágak válogatottjainak felkészítése, a műhely- és ösztöndíjrendszerek hazai intézése az MPB feladata lett. Az MPB tartotta a kapcsolatot az IPC-vel és a mindenkori magyar sportirányítással. Az MMS ezeket veszteségként élte meg. Nem voltak elégedettek az MPB és az MMS közötti megállapodással sem, amelyben az MPB a jobb együttműködés érdekében lemondott a Magyarországon megrendezésre kerülő IPC- és más paralimpiai sportágak nemzetközi versenyrendezéséről. Az MPB ezzel lemondott az extra bevétel lehetőségéről is az MMS javára. A látássérültek és az értelmi fogyatékosok hazai szervezeteivel ilyen pozícióharcok csak elvétve voltak. Az MMS feladata lett a továbbiakban minden, nem paralimpiai sportág nemzetközi kapcsolattartása, az összes sportág hazai versenyrendszerének működtetése, az

6 Emlékeztető (2001) MMS-elnökségi ülés, 2001.02.07.215/01, MMS-FMSZ irattár.
7 Jegyzőkönyv: MMS-közgyűlés, 1991. december 15., 16–18. p., MMS-FMSZ irattár.

utánpótlás és a jól működő egyesületi műhelyek támogatása és szakmai irányítása. A feladatmegosztásról született megállapodás ellenére az MPB és az MMS között változatlanul folyamatos viták zajlottak. Pancsa működése az MMS élén és az MPB elnökségében megteremtette a belső megosztottságot, amelyhez mindig talált partnereket. Hol a látássérültekkel, hol az értelmifogyatékos-szervezetekkel közösen, az éppen aktuális érdekeik alapján jelentős ellenzéket képviselt. A megosztottságot külön erősítette a sportpolitika által létrehozott FONESZ, amely a kényszerű törvényi végrehajtás terén jelentett konfliktusokat. Az állami sportirányítás a maga teremtette helyzetben nem tudott jó megoldást találni az érdekellentétek feloldására, sőt azáltal, hogy a hatalom erejével bizonyos tevékenységeket a civil szervezetek helyett maga végzett, további konfliktusokat is előidézett.

Szekeres Pál

Pancsa Józsefet 12 évi MMS-elnökség után az olimpiai bronzérmes (1998) és háromszoros paralimpiai bajnok (1992, 1996) Szekeres Pál, kerekesszékes vívó (2005–2009) váltotta. A 2005. évi rendes tisztújító közgyűlésen Pancsa 11:23 szavazattal maradt el Szekeres mögött. Szekeres ebben az időszakban már nem volt a sporthivatal köztisztviselője, nem volt helyettes államtitkár, így civilként, de jelentős politikai és szakmai munícióval a háta mögött kritizálta Pancsa József addigi teljesítményét. Pancsát felkészületlenül érte – a korábbi helyettes államtitkárral folyatott, jónak gondolt együttműködés után – Szekeres elnöki posztra történő pályázata. Ismertségével, feltételezett kapcsolataival, valamint lobbierejének ígéreteivel a közgyűlés tagságának jelentős részét maga mellé tudta állítani. Az MMS 2001-ben még 48 tagszervezetet tudott maga mögött, amely 2006-ra 26 szervezetre csökkent.[8] Az MMS megalakulásának 20. évfordulójakor (2009), Szekeres Pál elnöksége alatt szüntették meg a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségét, vagy szebben fogalmazva, a látássérültekkel kötött fúzióba terelték.[9] *„Az MMS már 2007. 10. 05-i közgyűlése, a tagszervezetek elnökségeivel közös ülésen megfogalmazta és határozatban rögzítette, hogy a tagszervezetei feladatainak teljes körű megvalósítása érdekében az MPB-hez kíván tartozni. Feladatainak teljesítéséhez szükséges támogatási rendszer az MPB-n keresztül történjen. (…) Az MPB a sportterület teljes vertikumát tudja, és további kiadásokat tud megtakarítani, ezért az MMS és az MLS a FONESZ-től semmilyen támogatást nem igényel, és tagsági jogviszonya megszűnik."* A fenti idézet Török Ottó sport-szakállamtitkár részére íródott, amelyet Gömöri Zsolt MPB-, Tardos János MLS- és Szekeres Pál MMS-elnökök írtak alá.[10] A két szervezet (MMS, MLS) elnökségének határozatát követően[11] kimondták a szervezetek egyesülését.

Az MPB első elnöke dr. Galántai Ambrus lett, aki a szervezeten belüli konfliktusok következtében nagyon rövid ideig (1997. szeptember–1998. december) volt csak elnök. Az MPB főtitkára és az elnök között, a főtitkár munkavégzésének minősége körül kialakult vitában, Pancsa József MMS-elnök és MPB-alelnök, valamint Szekeres Pál – aki akkor már a parlamenti választásokat követően felálló új sportirányítás adminisztrációjába készült – a főtitkár pártját fogták. Jó pár évvel később, már Nádas Pál elnöksége alatt fejeződött be bíróság előtt zajló munkaügyi per, amely Galántainak és Alföldynek szolgáltatott igazságot. Mindkettőjük döntése helyes volt. A bírósági határozat ismeretében megállapítható volt, hogy Pancsa és Szekeres akkori állásfoglalása helytelennek bizonyult. Az MPB

Galántai Ambrus

8 Jegyzőkönyv, 2006. április. 02. MMS-közgyűlés. MMS-FMSZ irattár.
9 Jegyzőkönyv, 2009. 04. 02. MMS-elnökség, 6/2009. határozata. MMS-FMSZ irattár.
10 MMS, 165/2009. 2009. február 25. MMS-FMSZ irattár.
11 Határozat (2009): MMS-elnökség, 3/2009. sz., 2009. 03. 05. MMS-FMSZ irattár.

első elnökét kritizálók másik kifogása az volt, hogy az önkormányzati választások alkalmával dr. Galántai Ambrus, Dunakeszi város egyik önkormányzati képviselői helyére pályázott. Kritikusai azt állították, hogy a politika nem türemkedhet be az MPB belső életébe, és döntse el Galántai, hogy melyik területen szeretne érvényesülni. Szekeres Pál az MMS-alelnöki beosztása mellett az MDF színeiben országos listán pályázott parlamenti képviselői helyre.[12] Szekeres Pál ekkor adott egy közel 50 perces interjút a Magyarország beszélget Szenes Andreával televíziós műsor[13] számára, amelyben érintettségéről, elkötelezettségéről és tenni akarásáról vallott. A teljes interjúból a tanulmánykötet szempontjából fontos és érdekes részletet ad közre a kötet digitális változata. Pár évvel később, az MSZP sportbizottságának munkájához Pancsa József örömmel csatlakozott. Amennyiben ma (2017) megnézzük a sportélet politikához vagy a politika sportélethez történő kötődését, akkor az idő távlatából látható, hogy dr. Galántai Ambrus egyéni szándéka és megtámadásának indoka ma milyen nevetségesen jelentéktelen ügynek számítana. Mindhárman, a maguk érintettségéből adódóan, cselekedni és jobbítani akartak maguk és sorstársaik helyzetén. Összefogás helyett állásponthárcot folytattak.

Pancsa és Szekeres azt állították, hogy dr. Galántai Ambrus az MPB elnökeként nem tudja ellátni feladatát. Ilyen állítás néhány évvel később egy másik pozíciós csatában is megismétlődik. Az elnököt támadók elkövettek mindent annak érdekében, hogy Galántait lemondásra bírják. Dr. Galántai Ambrus 1998. december 3-án válaszolt a Pancsa József MMS-elnök által 1998. november 24-én íródott levélre. A levélből néhány részletet idézünk annak érdekében, hogy érzékelhető legyen a konfliktus és a vezetők közötti ellentét: *„Tisztelt Alelnök Úr! Kedves Jóska! (…) Ahogy én elfogadom az általam vitathatónak tartott lépéseid magyarázatául az ügy iránti elkötelezettségedet, kérem, Te se tekintsd kukacoskodásnak vagy személyes ellenszenv megnyilvánulásának, ha én mint a Közgyűlés által választott vezető az ügyintézések vonatkozásában a Közgyűlés által jóváhagyott Alapszabály előírásaiból és határozataiból indulok ki. A véleményformálásaim során tiszteletben tartom az Elnökség határozatait. (…) Való igaz: egész embert kívánó külügyminisztériumi munkám, (…) és a végrehajtást számon kérő, főtitkárt felügyelő, a meghívásoknak eleget tevő elnöki funkciókon túl úgy érzem, hogy a végrehajtó és a hiányosságokat felszámoló operatív munkára nem futja az időm és energiám. A főtitkári munka ellentmondásossága, majd az enyhén szólva furcsa feltételekkel bejelentett távozási szándéka és az elmaradt nyereség utáni mégsem-távozása nyomán előállott helyzet viszont folyamatos operatív készenléti állapotot követelne meg a felelős vezetőtől, ami az én esetemben a fent említett okok miatt járhatatlan út. Emiatt ezennel írásban is bejelentem általad az Elnökségnek a lemondási szándékomat. (…) Ami egyúttal azt is jelenti, hogy a főtitkár visszafogadása vagy ennek elutasítása a Te vezetésed alatti Elnökség hatáskörébe kerül. Feltehetően az Elnökség sem tagadja meg Tőled a megbízást és meghatározza további részletes feladataidat”.*[14]

Ekkor Nádas is lemond az MPB-ben vállalt elnökségi tagságáról. A továbbiakban a levél még pró és kontra érveket sorol fel a főtitkár megtartása vagy elküldése ügyében. A történeti időskálán való tájékozódáshoz jó tudni, hogy Szekeres Pál ekkorra már, mint helyettesállamtitkár – jelölt, valószínűleg pontosan végiggondolta, hogy miképpen és kivel kívánja megoldani az MPB vezetését. Szekeres nem Pancsa Józsefben, hanem a vívásben tevékenykedő, a BVSC vívó szakosztályát vezető Alföldy Lászlóban gondolkodott. A vívókat kivéve Alföldy nem volt ismert a paralimpiai mozgalomban.

Dr. Galántai Ambrus lemondását követően, az új elnök megválasztásig, Pancsa József MPB-alelnökként irányította a szervezetet. Az MPB életében az első, rendkívüli tisztújító közgyűlésre készültek, miközben az ismét belső hatalmi villongásokkal indult. Pancsa József az MMS elnökségi ülésén elmondta, hogy tudomása szerint rajta kívül csak Alföldy László indul az MPB elnöki posztjáért. Pancsa kijelentette, hogy szeretné megváltoztatni az MPB vezetésének egész stílusát. Kiss Erika, az MMS elnökség tagja

12 BI (1997): Képviselőnek készül a paralimpiai bajnok. Szekeres Pál az MDF színeiben vív a mandátumért. *Blikk,* 1997. 07. 10., 4. p.
13 Forrás: Nádas Pál gyűjtése-MTVA-archívum
14 Dr. Galántai Ambrus MPB-elnök levele Pancsa József MPB-alelnök számára, 1998. 12. 03. Nádas Pál gyűjtése.

rákérdezett a változtatás okára. Az elnökségi emlékeztető a Kiss Erika által feltett kérdésre konkrét válaszokat nem rögzített.[15]

Alföldy László

Alföldy László kétéves (1999. február–2001. március) elnökségéhez köthető, hogy az MPB először volt felelős a magyar paralimpiai csapat szerepléséért. Az eredményesen és mind a mai napig a legnagyobb létszámmal szerepelt magyar csapat vezetője volt a 2000. évben Sydneyben rendezett paralimpiai játékokon. Alföldy László, Laci bácsi nyugalmat és békét árasztó személyiségével képes volt a szervezet élén a szervezeten belüli konfliktusokat kezelni, békét is teremteni. Elnöksége alatt indult el az MPB első honlapja. Elnöklete alatt vezették be az olimpiai járadék rendszerével megegyező, paralimpiai érmesek járadékának [71/1999. (V.21.)] rendszerét. Jelentősen megnövelte a szponzori támogatásokat, és a sajtónyilvánosság területén is előrelépés történt a paralimpiai játékok tudósításában. Ilyen előzmények után még ma is érthetetlen, hogyan történhetett meg Alföldy lemondatása. A Fővárosi Munkaügyi Bíróságon az MPB-főtitkár által 2000-ben megindított per még zajlott, amikor a politikai hatalomban lévők, személyes retorziót alkalmaztak Alföldyvel szemben. Szekeres Pál egy kiváló embert hozott a paralimpiai mozgalom élére, akinek rövid munkássága alatt elért eredményeinek ismeretében az eltanácsolás nem mondható etikusnak. A minisztérium legfelsőbb szintű vezetése szóban egyértelműsítette Alföldyvel, hogy nem kellően szalonképes az MPB elnöki posztjának betöltésére. A főtitkár munkaviszonyának Alföldy László MPB-elnök által történő megszüntetése és az azt követően kialakult sajtónyilvánosság előtt is zajló vita, valamint a munkaügyi bíróságon zajló per, vélhetően nem tetszett az állami sportvezetésnek. A paralimpiai mozgalom méltatlan helyzetbe kerülésére hivatkozva javasolták Alföldynek, hogy mandátumának lejártával az elnöki poszt megpályázásától lépjen vissza. Laci bácsi tudomásul vette a számára elfogadhatatlan minisztériumi döntést, és azon úri módon lépett túl. Dr. Galántai Ambrus és Alföldy László lemondatását is a főtitkár személye körül kialakult vitás helyzet okozta. A rövid idő alatt Alföldy által megteremtett béke, Laci bácsi MPB éléről való eltávolításával azonnal felszínre törtek a szervezeten belüli személyes elentétek, amelyek kisebb-nagyobb szünetekkel, egészen 2015-ig tartottak. A Fővárosi Munkaügyi Bíróságon az MPB-főtitkár által 2000-ben megindított pert végül az MPB harmadik elnökének működése alatt, 2004. december 2-án a felperes (főtitkár) keresetének elutasításával az MPB (alperes) javára zárta le. *„A bíróság a fentiek alapján az alperes által közölt rendkívüli felmondást jogszerűnek találta és a felperes keresetét elutasította."*[16]

Az MMS elnöksége elfogadta és támogatta Pancsa József MPB-elnöki posztra benyújtott pályázatát. Szekeres Pál, az ISM helyettes államtitkára ebben a helyzetben kérte fel Nádast, hogy nyújtsa be pályázatát az MPB elnöki posztjára. Nádas Pál (2001. március–2007. augusztus 23.) az MPB harmadik elnöke lett, aki 1983–1992 között az MTSB–MEOSZ-TSB–MMS elnökeként már irányította a hazai mozgássérültek sportját, a paralimpiai mozgalomat. Az MMS alapítója és az MPB társalapítója volt. A 2005. évi elnöki beszámoló is jól érzékelteti a szervezeten belüli megosztottságot és egyben egy szakmai, feladatmegosztásra és az átláthatóságra törekvést.

Nádas Pál

Nádas MPB-elnöki tevékenységének kezdetétől, egészen a 2007. évi újabb elnökváltásig, konfliktusokkal és személyes vitákkal, a hatalom birtoklásáért folytatott csatározásokkal volt terhes a következő hat év. Az előzmények jobb ismerete érdekében érdemes az Élet és Irodalom XLIV. évf. 51–52., karácsonyi

15 Emlékeztető, MMS-elnökségi, 2000. december 6. MMS-FMSZ irattár.
16 17.M.759/2003/20. Fővárosi Munkaügyi Bíróság irattára.

számát, valamint Volczné Hajdu Brigitta 2006-ban elkészült szakdolgozatát[17] is elolvasni.

Részlet az Élet és Irodalomból: „Az *utóbbi két esztendőben sok-sok pénz állt rendelkezésre. A sportolókhoz hasonlóan az edzők is, sőt, a nevelőedzők is eredményességi jutalomban részesültek. Mindebből úgy tűnik, mintha »már majdnem ott volnánk«. Csakhogy itt jön a dolog neheze. Ugyanis egyre inkább az a kérdés, hogy az, amit az állam politikai szinten meg akar valósítani, azt azok, akikért teszi, akarják-e. Én azt látom, hogy csak nagyon kevesen, nagyon szűk körben akarják. Ugyanakkor a veszekedések, a torzsalkodások egyre látványosabbak a pénz, az utazások körül. Két sportoló itthon is maradt, nem mehetett Sydneybe. (…) az egyik legnagyobb probléma szerintem abból adódik, hogy Szekeres Pál, a maga politikai hátterével és súlyával, az ácsmunkát végzi a ház tetején, csakhogy eközben lent, az alapokon, nagyon kevesen dolgoznak. A ház tartószerkezetével senki sem foglalkozik, a dúcolás pedig teljesen elmarad. Most már látni lehet, hogy a háttér nagyon-nagyon sovány*ka.

Tarnói Gizella: **Az új sporttörvény foglalkozik a fogyatékosok sportjával?**

Nádas Pál: *Igen, méghozzá nagyon erős centralizációs tendencia bontakozik ki belőle, ami eléggé szerencsétlen dolog. Az új sporttörvény általam ismert tervezetéből az olvasható ki, mintha a Magyar Paralimpiai Bizottságot alapító három szervezetet meg akarnák szüntetni. Remélem, tévedek.(…)*

TG: Az államtitkárság **akarná átvenni a szövetségekben folyó munka irányítását is?**

NP: *Nem, hanem életre hív egy országos ernyőszervezetet Fogyatékosok Nemzeti Szövetsége elnevezéssel. De nem ez a baj, hanem hogy mindazt, amit Szekeres alulról látott, azt most felülről akarja megjavítani. És ehhez nem is tudom, hányszor kellene önmagával meghasonlania. Mert például, amikor azt mondták, hogy nincs pénz arra, hogy a meghívott Kaiser János asztaliteniszező kimenjen a paralimpiára, akkor a helyettes államtitkár úrnak azt kellett volna mondania, hogy én ezt elpanaszolom, jöjjön akár a nyilvánosság. Csakhogy a panasz után át kellett volna ülnie a másik oldalra, és megmagyaráznia, hogyan állhatott elő ez a helyzet. Teljesen skizofrén helyzetben van"*[18] Ehhez a skizofrén helyzethez még az is hozzá tartozott, hogy amikor Szekeres Pál köztisztviselőként, döntés-előkészítő és döntéssel rendelkező helyettes államtitkár, akkor továbbra is aktív versenysportolóként volt jelen a mozgáskorlátozottak kerekesszékes vívásában és a paralimpiai mozgalomban. Egyszerre, egy személyben volt döntéshozó (járadék, ösztöndíj, műhelytámogatás, eredményességi jutalom stb.) és felhasználó is.

Volczné Hajdu Brigitta MPB-főtitkár 2006-ban a Pécsi Tudományegyetemen íródott szakdolgozatának egyik megállapítása is az akkori helyzetre világít rá. „*Az MPB megalakulásának pillanatától a mai napig az elnökségen belüli ellentétek azt bizonyították, hogy a résztvevők számára nem az egységes paralimpiai mozgalom megteremtése, hanem a szövetségi vagy sportági, de nagyon sokszor az egyéni érdekérvényesítés, a pénzért és a hatalomért folytatott harc is előrébb való, mint maga az egységes hazai parasport érdeke. A paralimpiai bizottságunk a megalakulásától (1997) számítva közel három év alatt a 2000-es sydney-i játékokig, az elnökségen belüli személyes viszályok elnök és főtitkár közötti válsághoz vezettek. Ezen idő alatt, az MPB-nek két elnök és egy főtitkár vesztesége volt. (…) A legnehezebb és legtöbbet vitatott kérdések a pénzek, támogatások elosztása, valamint a különböző világversenyekre utazó csapatnévsor összeállítása. (…) Személyes eredetű konfliktusok miatt gyenge az elnökség és nem tud a lényegi kérdésekre koncentrálni. (…) Sajnos több ízben az érdektelenség, a hatalomvágy vagy a hozzá nem értés és rosszindulat gátolta a döntéshozatalokat. (…) Rossz a feladatmegosztás az MPB és a szövetségek között: nem tisztázott a feladatmegosztás az MMS és MPB között (pl. melyik szervezet milyen versenyekre nevezhet). Túl nagy az összefonódás, és az MMS továbbra is fenn szeretné tartani a korábbi feladatait."*[19]

Nádas 2002-ben már így nyilatkozott: „*Ez a néhány év minden emberi torzsalkodást, veszekedést és gyűlölködést előhozott. (…) a helyettes államtitkárság Szekeres Pál, Deutsch Tamás jóvoltából a tetőszerkezetet építik. (…) A társadalmi szervezeteknek tehát az lett volna a dolguk,*

17 Volczné Hajdu Brigitta (2006): *A Magyar Paralimpiai Bizottság szervezeti átalakulása.* Szakdolgozat. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaság-tudományi Kar Kiegészítő MSc.-képzés.

18 Tarnói Gizella (2000): „A győzni akarás bennünk van". *Élet és Irodalom,* XLIV. évf., 51–52. sz., 2000. december 22. Nádas Pállal, a Mozgásjavító Általános Iskola igazgatójával beszélget Tarnói Gizella, 13–14. p.

19 Volczné Hajdu Brigitta (2006): *A Magyar Paralimpiai Bizottság szervezeti átalakulása.* Szakdolgozat. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Kiegészítő MSc.-képzés.

hogy lerakják az alapokat, mert különben fejükre hullik a tető. (…) Én még csak alig egy éve vagyok elnök, de már meg akarják szüntetni az 1997-ben alakult Paralimpiai Bizottságot. Az MPB már idáig két elnököt zabált fel. (…) Én azért vállaltam egy évvel ezelőtt az elnökséget, mert rendet, következetességet és szakmát akartam csinálni, mert ezek is hiányoznak, helyette improvizálunk. De úgy tűnik, hogy beletörik a bicskám."[20]

A elnök kényszerű lemondatása (2007. augusztus) is belső villongások és ellentétek eredményeképpen született. Megválasztását követően (2001 tavasza), amikor Alföldy visszalépett Nádas javára, és ezzel 24:14 arányban Pancsa Józseffel szemben őt választják az MPB elnökének, azonnal megindul az érdemtelen vita, és megkezdődött az elnökségen belüli ellenzék kialakulása azáltal, hogy Pancsa József (MMS elnök) és Gömöri Zsolt, (MMS elnökségi tag) az MPB elnökségének is tagja lett.[21] Az sportról szóló új törvény (2000. évi CXLV. törvényt a sportról) értelmében és a FONESZ megalakulásával egy időben új választást és alapszabály-módosítást kellett lebonyolítani. Pancsa József és az MMS elnöksége a FONESZ-hez való tartozást fontosabbnak tartotta, mint az MPB megerősítését. *„Szó sincs arról, hogy az MPB megszüntetését akarnánk, mi csak a feladatok ésszerű felosztását szorgalmazzuk. (…) Azt szeretnénk, ha az MPB csak a téli és a nyári paralimpiákkal foglalkozna, minden egyéb versenyeztetést az adott szervezetek intéznének, és az ehhez szükséges műhelytámogatást is ők kapnák"* – magyarázta Pancsa a sajtó számára.[22] Az MMS elnöksége úgy gondolta, hogy nem kell figyelembe vennie az 1990-ben és az 1991-ben megszületett MMS-közgyűlési határozatot, miszerint az MPB megalakulását követően az MMS lemond minden paralimpiával kapcsolatos szakmai és pénzügyi ügyintézésről a paralimpiai mozgalom és az új szervezet működése érdekében. Az MPB megalakulásának pillanatában a szervezet struktúrájába be volt építve saját belső ellenzéke. Maguk az alapító szervezetek (mozgás-, látás- és értelmi fogyatékosoké) váltak a fejlődés gátjává azzal, hogy egyikük sem szerette volna elveszíteni vagy átadni az addig megszerzett, legfőképpen nemzetközi, paralimpiával kapcsolatos kompetenciájukat. A paralimpiával kapcsolatos sportszakmai és pénzügyi döntéseket sem adták könnyen át az MPB számára. A sérülésspecifikus szervezetek és az MPB közötti belső csatározásban jelent meg új szereplőként a Szekeres Pál által vezetett helyettes államtitkárság. Az államtitkárságnak határozott elképzelései voltak a paralimpiai mozgalommal és a többi fogyatékosok sportjával kapcsolatos ügyekről. A törvénykezés erejénél fogva, vélhetően jó szándékkal hívták életre a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetségét (FONESZ), az összes sportoló fogyatékost tömörítő ernyőszervezetet. A paralimpiai sportágakban és azok szervezeteiben érintett sportszervezeteken belül az új ernyőszervezet további ellentéteket és megosztottságot eredményezett. Már 2001 és 2003 között lehetett érzékelni, hogy az MPB működése kettős síkon mozgott azzal, hogy Nádas és Szekeres a funkcióikból adódó feladatokat nem kellő szakmai alázattal, sokszor egymásnak ellentmondóan, egyeztetések nélkül intézték. Míg Nádas tisztán civilként, addig Szekeres az államigazgatási hatalom erejével gondolta szakmai igazságát megvalósítani. A megosztottságot kihasználva, a paralimpián érdekelt sérülésspecifikus sportszövetségek a hatalom erőihez közeledve, külön utakon igyekeztek pozíciójukat az MPB ellenében erősíteni. Többen a minisztériumi személyes kapcsolatok igénybevételével, az MPB elnökét és elnökségét megkerülve, intézték ügyeiket. Megtehették, mert erre a minisztérium kapható volt. A felújított és a mai napig is mintaértékűnek számító integrált körülményeket biztosító Törekvés Sporttelepet Paralimpiai Sportközpont néven avatták fel. A Paralimpiai Sportközpontot aztán már Gyurcsány Ferenc miniszter (GYISM) és Bob Prince EPC-elnök jelenlétében adták át.[23] A fontos és támogatandó kezdeményezést úgy valósították meg, hogy az MPB elnökségének még a véleményét sem kérték ki. A minisztérium megengedhette magának, hogy figyelmen kívül hagyja az IPC-tagságból adódó, MPB-alapszabályban foglalt kötelességét, amely a *paralimpia* név magyarországi használatával kapcsolatos szabályozottságát jelentette.[24]

20 KÁ (2002): A pénz megváltoztatott mindent. *ÉTA – Hírlevél,* 2002. március, különszám. Interjú: Nádas Pállal, az MPB elnökével. Nádas Pál gyüjtése.
21 Füredi Marianne (2001): Nádas Pál, az MPB elnöke. *Nemzeti Sport,* 2001. 03. 25., 13. p.
22 Füredi Marianne (2001): Közgyűlés és esernyők. *Nemzeti Sport,* 2001. 11. 16., 15. p.
23 *Nemzeti Sport,* 2003. október 20.
24 *A paralimpiai mozgalom eszméinek ápolása és terjesztése hazánk, a Magyar Köztársaság területén.*

Az athéni, 2004. évi Paralimpiai Játékokat követően a szokásos, négyévenként megtartott tisztújító küldöttközgyűlésen ismét Pancsa–Nádas párharc alakult ki az elnöki posztért. A választáson 31:25 arányban ismét Nádas Pál nyert. Az alelnöki posztért folytatott versengésben, Keserű Józseffel és Schiller-Kertész Judit pályázatával szemben, nem teljesen sportszerű körülmények között lett az MPB alelnöke Gömöri Zsolt.[25]

Az újraválasztását követő három esztendőben még erőteljesebb támadások indultak el az elnök személye és döntései ellen. A közgyűlés által választott elnökségen belül kiderült, hogy az elnöknek ismét jelentős kisebbségben kellett irányítania az MPB munkáját.

Az elnök munkájában folyamatosan kifogásolták:

- integrációs törekvéseit,
- a FONESZ ernyője alóli kivonulás szándékát,
- az MPB egyre nagyobb szakmai szerepének megerősödését,
- sportszakmai elképzeléseit,
- a sportoló értelmi fogyatékosok paralimpiai rendszerben kifejtett szakmai munkáját,
- az ösztöndíj- és a műhelytámogatási rendszerek odaítélésének egyre szigorodó, az egyéni szubjektivitást háttérbe szorító, az osztogatás helyett bevezetett, kizárólag a sporteredményességen alapuló rendszerszemléletét,
- a doppingvizsgálatokkal összefüggő szabályok szigorú betartatását, az abból származó fegyelmi ügyek intézését,
- az egyre nagyobb mértékben az MPB-ben történő döntéshozatalt és ügyintézését,
- a titkárságban végzett humánerőforrásokkal kapcsolatos döntéseit stb.

Az alapító szervezetek, de elsősorban az MMS még erősebben igyekezett védeni saját meglévő pozícióit. Elkezdődött a rendkívüli elnökségi ülések mind gyakoribb összehívásának időszaka, melyek egy része kizárólag Nádas eltávolítása érdekében történt. Egy ilyen alkalommal Gömöri Zsolt kezdeményezésére, Pancsa és Szekeres támogatásával, 2007. június 6-án egy elnökségi határozattal le is váltották az elnököt.[26] Az indítvány előterjesztői – az MPB alapszabályával ellentétben – az elnököt a közgyűlés által felhatalmazott jogaitól fosztották meg.[27] Az elnök a támadások össztüzébe került akkor is, amikor az elnök belső ellenőrzésének eredményét megosztotta az elnökséggel annak érdekében, hogy közösen találjanak megoldást a probléma kezelésére. A vizsgálatot az MPB a 2006. évi állami támogatás elszámolásának és a teljes 2006-os évi pénzforgalom rendkívüli ellenőrzésének tárgyában végezte a főtitkár és könyvelőcég bevonásával. Feltárta, hogy a pénztárban pénztárhiány mutatkozott. A belső ellenőrzést az elnök egy beszámolóban foglalta össze.[28] Az elnökség többsége az elnök által felvetett problémával szemben az iroda munkatársát vette védelmébe. Ugyanazon személyek által megismétlődött a Galántai–Alföldy kontra főtitkár esete. A belső kivizsgálást pedig bagatellizálták. *„A pénztárhiányt, amelyet vélelmezhetően az MPB egyik munkatársa okozott (1. számú melléklet) rendezni kell."*[29] Az elnökséget hivatalosan megkerülve, de az is lehetséges, hogy háttéralkut kötve néhány elnökségi taggal, a titkárság körül kialakult helyzetben elnöki törvénytelenségekre hivatkozva tettek feljelentést az MPB elnöke ellen az ügyészségnél és az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztériumnál (ÖTM). A feljelentést megelőzően

25 Füredi Marianne (2005): Nádas Pál maradt az elnök. Sikeres négy év után, Torino és Peking előtt. *Nemzeti Sport,* 2005. május. 2., 25. p.

26 Az elnökség Gömöri Zsolt indítványát, miszerint Nádas Pál ne legyen az ülés levezető elnöke, 4 igen (Gömöri Zsolt, Szekeres Pál, Pancsa József, Tóth Ildikó), 3 nem (Ponyiczky László, Nádas Pál, Keserű József) és 1 tartózkodással (Schiller-Kertész Judit) elfogadta.

27 Az elnök: irányítja az MPB és annak elnöksége munkáját, valamint beszámol arról a közgyűlésnek, vezeti a közgyűlés és elnökség üléseit, képviseli az MPB-t.

28 Megállapítható, hogy a hivatal véleménye az MPB elszámolásáról jogos volt. Az ellenőrzés során arra törekedtem, hogy a felfedezett és megállapított hibákat, hiányosságokat javítani és pótolni lehessen, hogy az elszámolás második, módosított benyújtása minél előbb és lehetőleg hibátlan formában és tartalommal történjék meg. Sajnálattal, de meg kell állapítani, hogy a pénztári bizonylatolási fegyelem területén – vélelmezhetően gondatlanságból – hibákat követtek el, amit valós, tételszerű dokumentumok alapján állapítottam meg. A pénzügyi bizonylati fegyelmet és a hivatallal történő elszámolási szabályszerűséget és előírásokat több ponton megsértették. Sajnálattal kell megállapítanom, hogy találtam olyan dokumentumot is, amikor a belső ellenőrzés jól működött, de azt követően az ellenőrzés által megállapított hibát figyelmen kívül hagyva, annak ellenére történt az elszámolás, tehát az észrevételemet, utasításomat nem tartották be, annak ellenére cselekedtek. A hivatal felé az elszámolásokat legjobb tudásom szerint rendbe tettem és tetettem. A rendkívüli belső ellenőrzésem befejezésével egy időben a hivatal számára beadam a műhelytámogatási, a nemzetközi és a működési támogatások ismételt elszámolását. (A vizsgálat időtartama: 2007. 03. 24–2007. 04. 16.)

29 Átadás-átvételi emlékeztető Gömöri Zsoltnak és az MPB-elnökségének, 2007. 08. 23., személyesen átadva. Nádas Pál gyűjtése.

az elnökkel szemben megfogalmazott számonkérések több dokumentumban is fellelhetők, amelyek azt bizonyítják, hogy a feljelentést hosszú folyamat előzte meg. Néha egészen egyszerű, mondvacsinált ügyekben is kritizálták az elnököt, például: számon kérték, hogy jogosult volt-e az elnökség megkérdezése nélkül (2004. augusztus 17-én) a miniszterelnökhöz levelet intézni.[30]

A kialakult helyzetet tovább bonyolította, hogy Tamás Henriette, betegállományba került, közben Szilák Ágnes,[31] az MPB főtitkára megpályázta és elnyerte az IPC bonni központjának meghirdetett állását, ahol 2016-ig dolgozott. Szilák Ágnes külföldi munkavállalását az elnök nem kívánta meggátolni és megnehezíteni sem. Büszke volt, sőt bátorította, hiszen addig még magyar szakember sohasem dolgozott az IPC központjában. Az elnök főtitkári pályázatot tett közzé, és az ezzel kapcsolatos ügyintézést is szabálytalannak mondták. Többen azt is hangoztatták, hogy az MPB titkársága összeomlott, és veszélybe került az MPB működése, hiszen mindkét főállású munkatárs hiányzott. A be- vagy feljelentés miatt a Fővárosi Ügyészség az MPB törvényes működését kezdte vizsgálni.

Gömöri Zsolt 2007. június 6-án ismét rendkívüli elnökségi ülést kezdeményezett Pancsa József és Szekeres Pál támogatásával. A napirendi pontokat Gömöri Zsolt írásban jelölte meg. Az MPB 2007. évben eltelt időszakának gazdasági helyzetét, valamint a titkárságon kialakult személyzeti problémákat kívánta megtárgyalni. *„Nádas Pál levezető elnök megkérdezi az elnökségi tagokat, hogy amennyiben van módosító indítványuk, tegyék fel. Gömöri Zsolt első módosító indítványa: a két napirendi pont egy napirendi pontba való összevonása. Második módosító indítványa: ne Nádas Pál legyen az ülés levezető elnöke."* A módosító indítványokat (110/2007.06.06. sz. 111/2007.06.06. sz.) 4 igen (Gömöri Zsolt, Szekeres Pál, Pancsa József, Tóth Ildikó), 3 nem (Ponyiczky László, Nádas Pál, Keserű József) és 1 tartózkodással (Schiller-Kertész Judit) elfogadták. A rendkívüli elnökségi ülés kezdeményezőinek szándéka egyértelmű volt. A rendkívüli elnökségi ülés összehívása, az ülés levezetésének elnöktől való elvételének kísérlete a leváltását célozta. A rendkívüli elnökségi ülés összehívói, ezzel az indítványukkal a legalapvetőbb, alapszabályban rögzítettek nem ismerését, felkészületlenségüket bizonyították. Kezdeményezésük célját saját felkészületlenségükkel akadályozták meg. Az elnökségi ülés ettől kezdve – az MPB Alapszabály 21. §-ának 1. és 2. a pontja szerint az elnök *„irányítja az MPB és annak elnöksége munkáját, valamint beszámol arról a közgyűlésnek, vezeti a közgyűlés és elnökség üléseit"* [32] – nem volt kivitelezhető. Az elnökség többségének szavazata alapján levezető elnök nélkül maradtak. Mivel az elnök nem adott semmilyen helyettesítési megbízást az alelnök számára,

30 MPB-elnökségi emlékeztető 2004. augusztus 17.

31 ***Szilák Ágnes*** (szül.: Novi Sad [Újvidék] 1977. április 18.) Tanulmányai miatt költözött Vajdaságból Budapestre. A Semmelweis Egyetem Gyógytornász szakán (1997–2001) végzett. Diplomamunkáját a magyar fogyatékosok sportjáról írta. Gyógytornászként a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthonban (2002–2005) dolgozott mint mozgásnevelő tanár. A diákok délutáni sportfoglalkozásainak vezetését végezte, és a hétvégi hazai és nemzetközi versenyeken kísérő volt. Az iskola jóvoltából 2004-ben, tanulmányút keretében, jelen lehetett a XII. Paralalimpiai Játékokon Athénben. A Magyar Paralimpiai Bizottság főtitkári állását pályázat útján nyerte el, 2005 és 2007 között töltötte be ezt a munkakört. Főtitkári munkája során több sikeres projektben vett részt. Szervezésében indult el a hazai kategorizáló szakemberek nemzetközi képzése, és többen közülük ma is sikeres pályafutással dicsekedhetnek. Társvezetője volt az *Első Nemzetközi Paralimpai Sportfilmfesztivál* budapesti megszervezésének. Az Európa Parlament brüsszeli programjában képviselte a hazai paralimpiai mozgalmat. Az MPB kiadásában megjelent *Ismerkedő könyv* előkészítésében végzett jelentős háttérmunkát. 2005. évi sportteljesítménye alapján Krajnyák Zsuzsannát jelöltette a Laureus-díjra (*Laureus World Sports Awards).* Magyar sportoló hivatalos jelöltként (nominálként) először vehetett részt a világ legjobb sportolóinak választásán és a díjátadó ünnepsége, amelyen a sportoló kíséretében volt jelen. Az IPC-központ (Bonn) által 2007-ben meghirdetett pályázatot elnyerte, és 2007 júniusa és 2016 júliusa között az IPC paralimpiai úszósport-menedzseri munkakörét látta el. Az első magyar sportszakember, aki az IPC munkatársaként dolgozott, s kilenc év alatt az IPC jelentős változásainak lehetett aktív részese. A paralimpiai mozgalom világméretű elismertségének növekedése, a NOB-bal való kapcsolat megerősödése, az úszósport IPC-versenyeinek professzionálódása egyben a szponzori piaci alapon történő megjelenést jelentette. Az athéni Paralimpián (2004) csak szurkolóként vett részt. 2006-ban Torinóban már MPB-főtitkárként, 2008-ban Pekingben és 2012-ben Londonban már az IPC munkatársaként a helyszínen irányította a paralimpiai úszóversenyeket. A 2016-os riói játékok előkészületeiből keményen kivette a részét, hozzásegítve a helyi szervezőket egy olyan élmény létrehozásához, amely a legtöbbet tudja nyújtani a sportoló és segítői, a szponzorok, illetve a helyszínen vagy a tévé képernyője előtt ülő nézők részére. Munkássága során nemzetközi versenyek szervezésében is részt vett. Kanadában, Koreában, Angliában, Hollandiában, Portugáliában, Németországban és számos más országban zajló versenyek megszervezésben nyújtott segítséget. A világ öt földrészén több mint 90 ország képviselőjével tartott napi kapcsolatot.

32 Alapszabály 21. §-ának 1. az és a 2. a pontja

és távol sem volt az üléstől, így az elnökségi ülés levezető elnök hiányában nem folytatódhatott. A fő cél nem két, előre megjelölt napirenddel kapcsolatos ügyek közös megoldásának keresése, a pénztárban jelentkezett hiány kezelése, hanem az elnök lemondatása lehetett. A továbbiakban az elnökség tagjai és a vendégek 19.30-ig a témáról kötetlen beszélgetést folytattak. Az akkor már nem hivatalos elnökségi ülés helyett zajló beszélgetés ideje alatt megjelent dr. Égeni Attila elnökségi tag, valamint Tamás Henriette, aki ügyvédjével, dr. Kamarás Péter érkezett.[33] Tamás Henriettének és ügyvédjének megjelenése a rendkívüli elnökségi ülés előkészítői forgatókönyvének vélhetően része lehetett.[34]

Az ügyészségi felszólításra az MPB elnöke és a titkárságon dolgozók a vizsgálathoz kért minden hivatalos és személyes dokumentumot eredeti aláírásokkal ellátva határidőre megküldték. A titkársági munkát ebben a válságosnak látszó helyzetben, elnöki irányítás mellett, Zólyomi Andrea, Kálbli Katalin és Szilák Ágnes segítségével látták el. A napi működés és a kvalifikációs nemzetközi versenyekre történő kiutaztatás területén nem volt fennakadás.

A tanulmány írásakor tudatosan választottam az egyes szám harmadik személyben történő fogalmazást, mert úgy gondoltam, hogy a személyesen megélt események feldolgozásakor, jobban tudok objektív maradni. Most viszont a következő rövid szakasznál, a jelentős személyes érintettség miatt, az írásmódot egyes szám első személyre változtatom, majd visszatérek az eredeti megoldáshoz.

Egy hónappal a rendkívüli elnökségi ülés után, 2007. július 6-án szívinfarktussal kerültem kórházba. A műtétet követően a klinikai halál állapotába kerültem. Miután kiderült, hogy megmaradok, még intenzívebben folytatódtak az ellenem zajló támadások, az MPB elnöki posztjának megszerzésének kísérlete.

A kórházba kerülésem, az MPB-titkárság két főállású munkatársának helyettesítése, az új főtitkár kinevezésének folyamata, a nyári uborkaszezon kellős közepén, az elnökség néhány tagja számára rendkívüli nagy aggodalmat és problémát jelentett. Ismét jó ürügy volt arra, hogy bírálják az iroda munkáját, és egyéni vagy kis csoportos ambíciójuknak teret adjanak. A kritizálóim néha még a saját vádaskodásaikkal is ellentmondásokba kerültek, mint például Gömöri, amikor egy hivatalos emlékeztető szerint akképpen cáfolta a titkársággal kapcsolatos kritikai állítását, *„hogy a történtek ellenére az iroda működése zavartalanul folyik"*.[35] Nyílt pályázat keretében még a kórházba kerülés előtt meghirdettem a főtitkári állást, amelyre sorra érkeztek a pályázatok.[36]

Az általam 2007. július 10-én összehívott elnökségi ülés napirendjeként a főtitkári pályázatok és a pályázók meghallgatását és értékelését, illetve az MPB (114/2007.06.19. sz. és 115/2007.06.19. sz.) határozatai alapján létrejött rendkívüli bizottság munkájának beszámolóját terveztem meghallgatni. Az elnökségtől kapott megbízás alapján Gömöri Zsolt, dr. Égeni Attila, Ponyiczky László alkotta alkalmi bizottságnak az MPB pénztárhiányának kivizsgálása lett volna a feladata. A bizottság az alapos és körültekintő belső vizsgálat helyett az általam már korábban (2007. július 10-én) összehívott elnökségi ülésen – amelyen már nem tudtam jelen lenni –, a tervezett napirendtől eltérően, de szabályszerűen hozott döntéseket. A távollétemben lezajlott elnökségi ülést Gömöri Zsolt alelnök vezette, és az alkalmi bizottság belső vizsgálatának beszámoltatása helyett, kényszerű távollétemben arról döntött (130/2007.07.10. sz.), hogy független szakértőket kérjenek fel az MPB működési rendszerének átvilágítására, amely magában foglalta a törvényes működés szinkronizálását és jogharmonizálását, valamint a belső szabályzók ellenőrzését is. Szekeres Pál javaslatára született egy másik határozat

33 Emlékeztető (2007): MPB-elnökség (rendkívüli ülés), 2007. június 6., www.hparalimpia.hu Nádas Pál gyűjtése.

34 Emlékeztető (2007): MPB-elnökség (rendkívüli ülés), 2007. június 6., www.hparalimpia.hu Nádas Pál gyűjtése.

35 Emlékeztető (2007): MPB-elnökség, 2007. 07. 10., www.hparalimpia.hu

36 Pályáztatási beszámoló az MPB 2007. július 10-i elnökségi ülésre: Az MPB – főtitkári munkakörének megüresedését követően – szerződést kötött a Workplus Munkatárs-közvetítő, Személyügyi és Vezetési Tanácsadó Kft.-vel. Közösen kialakították a pályázati kiírást, és a cég honlapján, illetve a Magyar Paralimpiai Bizottság honlapján közzétették. A pályázatra a cégen keresztül 14 pályázó adta be önéletrajzát, amelyből hétre a cég – az előzetes szakmai információk alapján – nem tett javaslatot. Egy fő az interjú előtt visszalépett, egy főt pedig az elnök nem hívott be interjúra. Az MPB elnöke öt pályázóval folytatott személyenként 2,5–3 órás interjút. Az elnökségi tagok közül Tóth Ildikó tudott egy interjún részt venni. Az öt interjút követően három pályázó személyt javasolt az elnökség figyelmébe: Kálbli Katalint, Volczné Hajdu Brigittát és Zólyomi Andreát. A jelöltek 5–6 perces bemutatkozással készülnek. (Budapest, 2007. július 3., Nádas Pál, elnök)

is (131/2007.07.10. sz.), *„miszerint az elnökség keresse fel dr. Fazekas Attilát az ÖTM-től, és kérjen tőle tanácsot az ügy kivizsgálásában."* A kényszerű távollétem alatt meghozott két elnökségi határozat, az ügyészségi be- vagy feljelentést követően, az ÖTM-hez is be- vagy feljelentést készített elő. Az elnökségi határozatokkal kapcsolatos, számomra kötelező érvényű intézkedést, a kórházból való távozásom után, 2007. július 27-én én magam intéztem. Az elnökségi határozat értelmében a kötelező mellékletekkel együtt az ÖTM szakállamtitkárának címezve adtam fel a levelet, így szerezve érvényt a többségi, de ellenem irányuló döntésnek.[37]

A kórházi és az azt követő szanatóriumi tartózkodásom alatt, a telefonos beszélgetésekben és levelezésekben folyamatosan azt üzenték, hogy mondjak le. A több éve tartó zaklatásokat nem hagyták abba, sőt a helyzetet kihasználva, azt még fokozták is. Az infarktusom és a klinikai halál beállta okán, az azt követő öt héten keresztül, személyes ismeretek nélkül – egyetlen egyszer sem igyekeztek meggyőződi állapotomról a kórházban, az otthonomban vagy a szanatóriumban –, folyamatosan azt állították azt hajtogatták, hogy nem tudom ellátni feladataimat, és azért mondjak le. Nem tudták, vagy nem akarták tudni, hogy a titkárságon dolgozó munkatársak, a régi-új főtitkár napi telefonos, internetes, sőt személyes kapcsolatban volt velem – amikor meglátogatott a szanatóriumban –, személyesen is egyeztetni tudtuk az MPB ügyeinek intézését. Megértették, átlátták a helyzetet, és segítségemre, nem pedig ellenemre voltak.

Soproni szanatóriumi tartózkodásom idején az ellenem zajló zaklatásokra folyamatosan reagáltam. Részlet Pancsa Józsefnek íródott válaszlevelemből: *„Köszönöm, jól vagyok, és ismételten jelzem, hogy feladatomat ilyen körülmények között, jó szervezéssel Sopronból is el tudom látni, és az MPB továbbra is rendesen működik. (…) Jelenleg még beszámíthatónak tartom magam, és azt állítom, hogy nem vagyok akadályoztatva, így a szabályaink értelmében aktív és működő elnökként kell velem számolnotok".*

Részlet a Szekeres Pálnak 2007. 07. 31-én Sopronból írt levelemből: *„Igen, azzal egyetértek, hogy minél hamarabb szüksége van az MPB-nek arra, hogy legyen új főtitkára. Ennek érdekében kérdeztelek meg benneteket, és mindössze ketten, Gömöri Zsolt alelnök és Pancsa József elnökségi tag, levelükben az elnökségi üléshez ragaszkodtak. A többiek veled együtt tettek írásban javaslatot, vélhetően azért, hogy minél hamarabb lehessen dönteni. (…) Ugyanaz történik most, mint amikor leváltottatok a múltkori elnökségi ülésen. Nem nektek kell megállapítani, hogy nekem mit kell tennem a gyógyulásom érdekében. Mikor és melyik elnökségi tagnak kellett a nyári időszakban beszámolnia arról, hogy mikor hol tartózkodik? Én sem és ti sem számoltatok be soha, ezért ezt most sem tartottam fontosnak. Nincsen jogotok számonkérni, hogy hol és miképpen töltöm a szabadságomat. Ha nekem az a fixa ideám, hogy szanatóriumban legyek, akkor azt szabad akaratomból teszem, amihez nincsen közöd. Az MPB ügyei változatlanul rendben működnek. Ti nem az MPB ügyeiért aggódtok, hanem az elnöki poszt átvétele a fontos számodra és számotokra. Ezt a véleményemet a betegségem előtti beszélgetésünkből is levontam, aminek meg is lett számomra a következménye.*[38] *A gyógyulásomért való aggódásotok egyszerűen fantasztikus. (…) Te is tudod, hogy az emberi élet mennyire törékeny. Én most kerültem ebbe a helyzetbe, és szerencsémre károsodások nélkül kaptam egy »Második Esélyt«, amivel a továbbiakban jól szeretnék gazdálkodni, mert jó élni. Végezetül mondjad vagy mondjátok meg már végre, de valós konkrétumokkal, hogy milyen feladatokat nem végzett el a titkárság vagy én, mert érdemben csak akkor lehet rá reagálni. Nézzetek a szemembe, és mondjátok meg őszintén és nyíltan, hogy a fél éve tartó, különböző szintű és erősségű üldöztetéseteknek, támadásaitoknak mi a végső célja? Mit akartok elérni, hátha akkor előrébb jutunk a megoldásokban."*[39]

37 Emlékeztető (2007): MPB-elnökség, 2007. 07. 10., (www.hparalimpia.hu.) | Levél (2007): Az ÖTM szakállamtitkárának, 2007. július 27. Nádas Pál gyűjtése.

38 Közvetlenül az infarktust megelőzően (2007. július 2-án) a Rehab Rt. (volt GYSGY) földszinti bemutatótermében, ahol ekkor Szekeres Pál dolgozott és fogadott, egy több órán keresztül tartó beszélgetésre került sor. A beszélgetés vitává alakult az MPB akkori helyzetéről. Szekeres szeretett volna meggyőzni arról – ahogyan azt Alföldy Laci bácsi esetében sikeresen tette – hogy mondjak le, és adjam át Gömöri Zsolt alelnöknek az elnökséget. Szekeres arról igyekezett meggyőzni, hogy Gömöri Zsolt alelnök jól fogja ellátni az MPB elnöki feladatait. Szekeres és köztem folyó megbeszélésnek az én kijelentésemmel lett vége, … amennyiben úgy gondolod, vigyed az ügyet a közgyűlés elé, és ott váltassatok le. Önként és magamtól nem mondok le, tudattam akkor Szekeres Pállal. Négy napig hordtam ki ezt a beszélgetést (2007. július 6-án), majd bekövetkezett az infarktus és a klinikai halál. A beszélgetésről nem maradt fenn semmiféle közös emlékeztető, így azt a korabeli feljegyzéseim és a visszaemlékezésem alapján fogalmaztam meg. (Nádas Pál feljegyzése visszaemlékezése alapján).

39 Nádas Pál (2007): Válasz Szekeres Pál levelére. E-levelek, 2007. július 30., Nádas Pál gyűjtése.

Gömöri Zsolt alelnök 2007. augusztus 3-ra, Pancsa József és Szekeres Pál támogatásával, ismét rendkívüli elnökségi ülést kezdeményezett, tudva, hogy a kórházi kezelést követően szanatóriumi rehabilitációs kezelésen tartózkodtam. A Gömöri által kezdeményezett rendkívüli elnökségi ülésen csak Gömöri Zsolt, Szekeres Pál, Pancsa József és dr. Égeni Attila voltak jelen. Váratlanul – orvosi tiltásra, saját felelősségemre utaztam Sopronból Budapestre és vissza – én is megjelentem. A jelenlétemmel vált csak határozatképessé a rendkívüli elnökségi ülés. Jelenlétemmel cáfoltam azt az állításukat, miszerint akadályoztatva vagyok a munkavégzésben. A rendkívüli elnökséget összehívó személyek az egészségi állapotomra egyáltalán nem voltak tekintettel, de vélhetően arra számítottak, hogy a jelenlétemet mellőzve is képesek határozatokat hozni. Az MPB elnöki posztjából történő eltávolításom, a hatalom megszerzése számukra mindennél fontosabb lehetett. Az alelnök Gömöri Zsolt, Szekeres Pál, Pancsa József, valamint dr. Égeni Attila mondvacsinált bizalmatlanságot jelentettek be ellenem. A jelenlévő négy elnökségi tag nevében Pancsa József jegyzőkönyvbe mondta, „*… hogy szeretnék Nádas Pált felszólítani, hogy mondjon le elnöki tisztségéről.*"[40] A rendkívüli de nem zártkörű elnökségi ülésen az ÖTM sport-szakállamtitkárságának munkatársa vendégként volt jelen.

„*Nádas Pál tájékoztatta az elnökséget, hogy a rendkívüli elnökségi ülést Gömöri Zsolt alelnök kezdeményezte, és Szekeres Pál, valamint Pancsa József támogatták. A napirendi pontokat Gömöri Zsolt alelnök határozta meg. A napirendi pontokhoz kapcsolódó írásos előterjesztés nem készült. Nádas Pál a napirendi pontok tartalmára korábban már írásban válaszolt Szekeres Pálnak és Pancsa Józsefnek. A leveleket az elnökség a helyszínen kinyomtatva megkapta.*"[41]

A feljelentéseket követően az ÖTM revizorai megkezdték vizsgálatukat. A rendkívüli elnökségi ülés után (2007. 08. 03) a revizori vizsgálat befejezését és annak szóbeli kiértékelését megvártam, majd néhány személy bevonásával csendben az átadás-átvételt is előkészítettem. 2007. augusztus 23-án saját akaratomból, de a kikényszerített helyzetben mondtam le az MPB elnöki posztjáról.

A revizori vizsgálatot kiértékelő dokumentum tett javaslatot a precízebb működésre, de nem találta megalapozottnak a feljelentő állításait. Az ügyészségi feljelentést követően a Fővárosi Bíróság másodfokú végzésében 2007. szeptember 11-én az alábbi indoklását adta ki: „*A rágalmazás vétsége miatt Nádas Pál ellen induló büntetőügyben a Pesti Központ kerületi bíróság a 2007. évi június hó 28. napján kelt 1. B.24.534/2007/2. sz. végzést helybenhagyja. Indoklás. Az első fokú bíróság végzésével, rágalmazás vétsége miatt Nádas Pál ellen induló büntetőeljárást bűncselekmény hiányában megszüntette.*"[42] Az MPB irányításának megszerzése érdekében elég volt ennyit tenni, feljelenteni, meghurcolni, ellehetetleníteni, kikészíteni. A rágalmazók kellő kitartással és fifikával elérték céljukat. A napi feladatok további zökkenőmentes ügyintézése érdekében, az MPB alapszabálya értelmében, az elnöki teendők ellátását Gömöri Zsolt alelnöknek adtam át: „*Ezennel a Magyar Paralimpiai Bizottság elnöki tisztségéről 2007. 08. 23-tól az Asz. 17. § (10. b) szakasza alapján lemondok, és egyben átadom az MPB alelnökének az Asz. 22. § (2. a) szakasza alapján az MPB további irányítását.*"[43]

A lemondás formailag úgy történt, hogy az arra a napra általam összehívott elnökségi ülést megelőzően az elnök arra kérte Gömörit, hogy egy fontos megbeszélendő téma érdekében az elnökségi ülés előtt keresse fel a munkahelyén. A Mozgásjavító Általános Iskola igazgatói irodájában történt az átadás-átvétel. Ezt követően az elnökségi ülést már Gömöri Zsolt alelnök vezette. Az MPB-elnökségi tagok és a szervezet munkatársai valamint a sportolók számára Nádas Pál levelet írt. „*…Az sem érdekli Őket, hogy a 2007. február eleje óta tartó intenzív hadjáratukkal a mozgalmunkat erkölcsi és stratégiai kényszerpályára terelik. Az elmúlt évtizedek alatt kialakított társadalmi elfogadottságunkat, kivívott eredményeinket, az elért társadalmi pozícióinkat sodorják nagyon veszélyes irányba (…) Ők úgy gondolják – de én nem –, hogy alkalmatlan vagyok az MPB elnöki*

40 Emlékeztető (2007): MPB-elnökség, rendkívüli ülés, 2007. augusztus 3. Nádas Pál gyűjtése.
41 Emlékeztető (2007): MPB-elnökség, rendkívüli ülés, 2007. augusztus 3. Nádas Pál gyűjtése.
42 Határozat (2007): Fővárosi Bíróság, 20. Bf./8295/2006/2. szám, 2007. szeptember 11. Bírósági irattár
43 Átadás-átvételi emlékeztető Gömöri Zsoltnak és az MPB-elnökségének, 2007. 08. 23., személyesen átadva. (Nádas Pál gyűjtése.)

feladatának további ellátására. Az elnökség e tagjainak kényszerítő módszereit és eszközeit nem kívánom tovább eltűrni, pláne akkor, amikor a »gyógyításnak« és az emberbaráti megértésnek, a lelki »ölelésnek« lett volna itt az ideje. Szabadon, saját akaratomból döntöttem úgy, hogy ezekkel a nagy tiszteletnek örvendő elnökségi tagokkal, az általuk teremtett barátságtalan, de leginkább ellenséges környezetben, nem kívánok tovább dolgozni. Döntésemkor azt is figyelembe vettem, hogy az MPB elnökségében kialakult áldatlan, már-már működésképtelen állapotnak így remélhetően véget lehet vetni. Reménykedem abban, hogy lemondásomat követően az elnökség és a szervezet minden tagja csak és kizárólag a XIII. Pekingi Paralimpiai Játékokra történő felkészülésre fog összpontosítani. Döntésemet a paralimpiai mozgalom érdekében hoztam meg. Bízom abban, hogy munkám nem volt hiábavaló, és képesek lesznek az utódaim tovább építeni és fejleszteni a magyar paralimpiai mozgalmat, amely szebb jelent és még szebb jövőt érdemel. Az egyáltalán nem könnyű döntésem meghozatala után úgy gondolom, hogy nem a feljelentgetések sorozatának következményei előli megfutamodásból, nem a megfélemlítettség érzésének hatására, hanem a hazai paralimpiai mozgalom irányításában meglévő ellehetetlenített helyzetem reális értékítéletét követően hoztam meg. Most van itt a »megszabott ideje« annak, hogy befejezzem a sport területén az elmúlt 35 év alatt végzett szolgálatot, amelyet a mozgás- és látássérültsportért, a paralimpiai mozgalomért és a sportolókért végeztem. E három és fél évtized alatt kizárólag a sportoló fogyatékos személyek elismertségéért, integrációjáért, a társadalmi szemlélet változásáért – a megtűrtségtől a befogadáson át az elfogadásukért – tevékenykedtem. Köszönöm a sorsnak, hogy ennek a nagyon szép és értékes fejlődési folyamatnak a részese lehettem. Nem a ma, hanem a jövő fogja eldönteni munkám valódi értékét, szerepemet ebben a nagy jelentőségű mozgalomban. Budapest, 2007. 08. 22." [44]

44 Nádas Pál (2007): *„Mindennek megszabott ideje van."* [Prédikátor könyve, 3,1–14.] Az MPB-elnök zárszava. Nádas Pál gyűjtése.

Epilógus a harmadik felvonás végéhez és az ötödik kezdetéről

Az ÖTM pénzügyi revizorai a lemondást megelőző napon fejezték be a vizsgálatot az MPB titkárságán.

A lemondás úgy is értelmezhető, ami közelebb van az igazsághoz, hogy a revizori munka lezárásához igazította az elnök a lemondását. Egyeztetés történt a revizorokkal arról, hogy a hibákat miképpen célszerű kijavítani, valamint a különböző szabályzatokat átdolgozni. A kiértékelés végén tájékoztatta az elnök a revizorokat, hogy másnap lemond, és az alapszabály értelmében az MPB irányítását Gömöri Zsolt alelnöknek fogja átadni. A bejelentés a revizorokat egyáltalán nem lepte meg, ugyanakkor azt javasolták Nádasnak, hogy *„ne mondjon le az elnök, mert azt követően a jelenleginél sokkal több pénz fog más célokra, és nem a paralimpiai mozgalom céljaira fordítódni."* Azt tanácsolták, hogy ilyen esetben nem az a dolga egy civil szervezet vezetőjének, hogy a szervezetet házon belül igyekezzen megmenteni, hanem a rendőrségen ismeretlen tettes ellen kellett volna feljelentést tenni. Mivel a pénztárhiány tény volt, amelyet a revizorok is megerősítettek, azonnali rendőrségi feljelentés lett volna a legjobb megmentési stratégia. Nyolc évvel később – a 2015-ben a sajtónyilvánosság előtt zajlott, az MPB elnökének és elnökségének botránya kapcsán – sokszor felidéződött a revizorok szóbeli intelme. Lehet, hogy állításuk beigazolódott?

A revizorok 2007-ben szóban elmondott véleményének írásos értékelése 2007. október 2-án érkezett meg, amely ismét megerősítette, hogy a feljelentések kizárólag az elnök lemondásának kikényszerítése, valamint a pénztári hiány eltusolása érdekében történtek.[45]

Nádas lemondását követően az MPB addig nyílt honlapjának Fórum linkjét lezárták, és ezzel megszüntették annak cenzúramentes rovatát. A honlap jelentős mennyiségű és minőségű tartalma teljesen eltünt. A mai napig úgy tűnhet az MPB honlapjára látogató számára, mintha 2007 előtt a paralimpiai mozgalom életében nem történt volna semmi. Azóta, a 2015-ben bekövetkezett újabb változásokat követően, ismét eltüntették a 2007 és 2015 közötti tartalom jelentős részét. Az MPB életében az elnökváltásokat új arculatváltás követte, amely jó indok lehetett arra, hogy a honlapon lévő tartalmakat elzárják a nyilvánosság elől.

Lemondását hivatalosan, írásban maga jelentette Nádas az állami sportvezetés és az MPB vezetése számára. Reagálást a szervezeten belülről, sportolóktól sportvezetőktől, kevés kivételtől eltekintve, nem kapott. Bajnai Gordon miniszter (ÖTM) a bejelentést tartalmazó levélre válaszolt. *„Amikor Ön elkezdte munkáját* – írta a válaszlevélben – *ezen a területen még nehéz volt elképzelni, hogy legjobbjaink érmek sorát hozzák haza a paralimpiai viadalokról, hogy hazánk képes ülőröplabda-világbajnokságot rendezni, hogy egyenrangú partnerei lesznek a Magyar Olimpiai Bizottságnak, hogy a sportági szakszövetségek integrálódnak az MPB-be, és hogy a honi sportsajtó is igyekszik a helyén kezelni a fogyatékosok versenysportját. (…) az Ön munkássága felbecsülhetetlen értéket teremtett valamennyiünk számára."*[46]

Nádas Pál második vezetői korszakában, amikor az MPB elnöke volt (2001. március–2007. augusztus), az Athén – 2004. Paralimpiai Játékok magyar csapatvezetője, majd a pekingi, 2008-as paralimpián való magyar részvétel előkészítésének három évig volt a vezetője.

Elnökségének ideje alatt a következő fontosabb események zajlottak, döntések születtek:

- az első magyar sportoló részvétele a 2002-es, Salt Lake Cityben megrendezett Téli Paralimpiai Játékokon,
- az első női versenyző részvétele a 2006. évi a torontói téli játékokon,
- a Paralimpiai Érdemérem megalapítása,
- a Paralimpiai Reménységek K&H-ösztöndíjrendszerének bevezetése,
- az Év-paralimpiai sportolója Vodafone díj életre hívása,
- a sportági és szervezeti integráció tudatos kialakításának elindítása,

45 Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium (ÖTM) Ellenőrzési Titkárság, 19-6416-3., 2007. Nádas Pál gyűjtése.
46 ÖTM/11-10786/07., 2007. szeptember 21. Nádas Pál gyűjtése.

- az MPB második önálló, a FONESZ rendszeréből való kivonulás korszaka,
- az MPB köztestületi (2004. 05. 12.) rangra történő emeltetése,
- a Gerevich-ösztöndíj bevezetése a paralimpiára készülő sportolók és edzőik számára,
- a műhelytámogatás négyéves, átlátható és előre tervezhető rendszerének kidolgozása,
- az eredményesség alapján történő négyéves ösztöndíjrendszer kidolgozása, amely a korábbi szubjektív döntésekkel szemben előre látható rendszert jelentett,
- több hazai szakember nemzetközi képzésének finanszírozása történt,
- az MPB elnökeként segítette és aktívan támogatta 2002 és 2004 között a budapesti 2012-es olimpia és paralimpia megvalósíthatósági tanulmányának programkészítését,[47]
- 2015-ben a budapesti Olimpia 2024. évi pályázatot a MOB közgyűlésében egyedüliként – nem a paralimpiai mozgalom küldöttjeként már nem támogatta.[48]

A paralimpiai mozgalomban eltöltött vezetői munkásságának 16 éve alatt (MTSB–MEOSZ-TSB–MMS közel 10 év, az MPB élén 6 év) vált valóra a paralimpikonok régi álma:

- először rendeztek világbajnokságot (1986 – ülőröplabda) Magyarországon,
- az első tv-közvetítés az 1986. évi világbajnokságról,
- a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének alapítója,
- a Magyar Paralimpiai Bizottság alapításának kezdeményezője és társalapítója,
- paralimpiai játékokra készülő magyar csapat az olimpikonokéval azonos formaruhát és azonos sportfelszerelést viselhetett,
- az elkülönülő ünnepélyes eskü- vagy fogadalomtétel közös olimpiai és paralimpiai eskütétellé alakult,
- az eredményességi jutalom az olimpikonokéval azonos (2004, 2008) értékű és mértékű lett,
- az Év Sportembere-díj elindítása (1983),
- az Év Invalid Sportolója-díj megalapítása (1991),
- szakcikkek a hazai és nemzetközi paralimpiai mozgalomról,
- szerkesztésében, *Paralimpiai történetek* címmel kiadták a hazai és nemzetközi paralimpiai mozgalomról szóló első magyar nyelvű könyvet,
- *Ismerkedő könyv* címmel az integrációs folyamatokat segítő módszertani kézikönyvet jelentetett meg,
- magyar alapító tagja a Nemzetközi Paralimpiai Bizottságnak,
- az IPC III. közgyűlését Budapesten rendezték meg,
- az EPC (1991) budapesti megalakulása is vezetői korszakának egyik sikere,
- nemzetközi tisztviselő lett *dr. Plesa István* (ISOD, 1982), *Rádi Gyula* (ISOD, 1985), *Simon Beáta* (1991-EPC), *Szekeres Pál* (EPC, 2001),
- az IPC első, Nemzetközi Paralimpiai Sportfilmfesztiválját (2006) Budapesten rendezték meg.[49]

Jelentős hazai sportdiplomáciai eseményként lehet számon tartani, hogy a Magyar Köztársaság első két elnökét Göncz Árpádot és dr. Mádl Ferencet sikerült a paralimpiai mozgalom támogatására megnyerni. A sportminiszter – és miniszterelnök-jelölt Gyurcsány Ferenc – a paralimpiák története során első ízben látogatott el a játékokra. Jelentős sportdiplomáciai sikerként érdemes számon tartani, hogy Krajnyák Zsuzsanna kerekesszékes vívó, 2005. évi sporteredményei alapján, első magyar sportolóként – az „ép" sportolókat is beleértve – a Laurens-díj-választáson

47 „Az ezredfordulón ismét fellángolt az olimpiarendezés iránti vágy. 2001-ben Orbán Viktor miniszterelnök lausanne-i látogatása során bejelentette Juan Antonio Samaranch NOB-elnöknek a 2012-es játékokra vonatkozó kandidálási szándékot. 2002. február 26-án az Országgyűlés elfogadta azt a határozatot, amely a XXX. olimpiai játékok és a XIV. paralimpia 2012-es budapesti megrendezésére vonatkozó pályázati szándék támogatásáról szól, s őszre elkészült egy megvalósíthatósági tanulmány. 2003. április 30-án a Medgyessy-kormány úgy döntött, hogy nem tud pénzügyi garanciát adni a 2012-es olimpia megvalósításához Budapest számára, mert nem állnak rendelkezésre a szükséges források." (http://hvg.hu/itthon/00000000004B93F0 : A kormány nemet mondott a 2012-es olimpiára 2003. április. 30)

48 www.nepszava.hu cikk/1047692-mob-igen-a-budapesti-olimpiara

49 Novák Gábor: Együttnevelés tanulása a Millenárison. *Köznevelés,* 62. évfolyam, 16. szám, 2006. április 21., 15–17. p.

a jelöltek közé került.[50] Három alkalommal tudott személyes találkozót szervezni hazánk miniszterelnöke és az IPC elnöke között. *Sir Philip Craven,* az IPC elnöke, 2006. 03. 30. és 04. 01. között, magyarországi tartózkodása alkalmával, először részesített két magyar sportolót, *dr. Fejes Andrást* és *Tauber Zoltánt,* valamint két magyar sportvezetőt, *dr. Plesa Istvánt* és *dr. Benczúr Miklósnét* IPC-elismerésben.

Az első magyar munkatársként *Szilák Ágnes* dolgozott (2007–2016) az IPC bonni irodájában.

A „mozgásjavító" igazgatójaként (1987–2012) is jelentős alkotásának számítható a „Csillagház" Általános Iskola felépítése, és a „mozgásjavító" iskola rekonstrukciója. A rekonstrukció során megépült egy 25 méteres, 4 pályás, versenyzésre is alkalmas úszómedence, tornaterem és több tornáztató szoba, kondicionálóterem és egyéni mozgásfejlesztésre alkalmas helyiség. A rekonstrukció során, amely több mint négymilliárd forintba került, megvalósították az épített környezet akadálymentesítését.[51]

Gömöri Zsolt

Nádas Pált az MPB negyedik elnökeként Gömöri Zsolt (2007. szeptember–2015. június) váltotta. Nyolcesztendős elnöki munkásságához köthető a pekingi 2008. évi játékok utolsó felkészülési éve és a magyar paralimpiai delegáció vezetése, valamint a londoni, 2012-es Paralimpiai Játékokon részt vevő magyar csapat felkészítése és a delegáció vezetése. Folytatódott a téli játékokon a magyar részvétel 2010-ben, a kanadai Vancouverben megrendezett Téli Paralimpián. Szocsiban magyar sportolót még a szabadkártya lehetőségével sem indítottak akkor, amikor a közgyűlés által egy népes delegáció kiutazását fogadtatták el. Három évet dolgozott a riói 2016-os játékok magyar részvételelének előkészítésén. Elnöksége alatt tovább folytatódott és jelentősen megerősödött a sportági és a sportszervezeti integráció. Jelentős diplomáciai eredménynek számított, hogy szoros együttműködés alakult ki a paralimpiai játékokat rendező országok magyarországi nagykövetségeivel. Munkássága alatt fontos feladatnak tartotta az elődje által az IPC-vel és az EPC-vel kialakított sportdiplomáciai kapcsolat továbbvitelét, az együttműködés továbbfejlesztését. A nemzetközi kapcsolatok egyik sikeres eseménye volt, hogy az IPC vezető testületi ülését (2011. augusztus 26–28.) és az EPC vezető testületi ülését (2014. november 21–23.) Budapesten tartották. Gömöri elnöksége alatt jelentősen tudták növelni az államtól származó pénzügyi kereteket, és ezzel növelni tudták a nemzetközi kvalifikációs és más felkészülést szolgáló versenyek és edzőtáborok számát. Elődjeinek korszakaihoz képest sokkal több nemzetközi versenyt szervezett Magyarországra. A versenyeket üzleti vállalkozások bevonásával, de állami támogatás garantálásával szervezték. A 2011 és 2015 közötti években nyolc paralimpiai sportágban 20 + 2 nemzetközi versenyt bonyolítottak le. A nemzetközi versenyek sorában volt két Európa- és egy világbajnokság, öt asztalitenisz-, öt kerekszékes vívó-, három erőemelő-, három úszó-, két dzsúdó-, két csörgőlabda- és egy-egy lövész-, valamint ülőröplabda-verseny, amelyek jelentős sajtóvisszhangot is kaptak.[52] Külön említést érdemel, hogy Gömöri elnöksége alatt valósult meg hazánkban először a vívó sportág integráltan lebonyolított világbajnoksága.

Jelentős változások történtek az állami finanszírozás struktúrájában és a sportágak hazai versenyrendszerének finanszírozása terén. Több feladat a sportági szakszövetségek hatáskörébe került. Ennek következtében még szorosabb együttműködés alakult ki a sportági szakszövetségekkel, amelyet annak ellenére szorgalmazott, hogy alelnöksége

50 Füredi Marianne: Megismerheti a sportos Oscart. *Nemzeti Sport,* 2006. április 22., 16. p. Füredi Marianne: A világbajnok Krajnyák Zsuzsanna a LAUREUS-DÍJ első magyar jelöltje. *Sport Time Szabadidősport Információs Magazin,* 2006. május–június, 54. p. | „A Laureus Év Sportolója-díjat 1999-ben alapították. 2000 óta választják ki a világ legjobb női és férfi sportolóját, csapatát, a legjobb visszatérő sportolót, az év felfedezettjét, valamint az év legjobb parasportolóját. Az idén először magyar jelöltje is lesz a május 21. és 22-i barcelonai díjátadónak" (Füredi Marianne, 2006)

51 „Ezeket a sorokat saját magamról, minden beképzeltség nélkül, nyugodtan írtam le. Az itt felsorolt tények nem a teljesség igényével készültek, és mindegyike megtörtént. Álszerénységnek tűnne, amennyiben ezt a felsorolást nem tettem volna meg. A hazai paralimpiai mozgalom több korszakában, kizárólag önkéntes munkámmal, anyagi ellenszolgáltatások nélkül, a mozgáskorlátozottak sportját és a paralimpiai mozgalmat szolgáltam." (szerző: NP)

52 MPB-irattár, www.hparalimpia.hu

idején azt kimondottan ellenezte. Nagyon jó és eredményes együttműködést épített ki a paralimpiai sportágak hazai népszerűsítése érdekében a Magyar Televízióval, amelynek a 2012. évi Londoni Paralimpiai Játékokról történő szakmai kommentálásokkal kiegészített tv-közvetítése újabb előrelépést jelentett a paralimpiai sportok bemutatása terén. A 2013. évi budapesti integrált vívó-világbajnokság alkalmával a kerekesszékes vívásról helyszíni tudósítások, tv-közvetítések voltak. Fontos sportdiplomáciai siker köthető az elnökségéhez azzal, hogy először látogatott el a paralimpiai játékokra a Magyar Köztársaság elnöke, Áder János. A hazai paralimpiai mozgalom szponzorainak egy részével (Coca-Cola, K&H Bank, Brokernet) megkötött támogatási szerződéseket sikerrel hosszabbította meg, új támogatókat (Tesco, Allianz, Hotel EGER Park) csatlakoztatott a mozgalomhoz.

Gömöri elnöksége alatt ugyanakkor történtek olyan események, amelyeket a tanulmány szerzője nem sorolhat a sikerek közé. A titárság működését átszervezte, és magához vonta a főtitkári feladatok ellátását, amelyet a közgyűléssel is jóváhagyatott. Ekkor vette kezdetét az MPB közvetlen, egyszemélyi irányítása, a közgyűlés, az elnökség és a titkárság feletti hatalom gyakorlása. Az MPB életében, vélhetően ezzel a döntéssel vette kezdetét az a folyamat, amely a 2015. évi eseményekhez vezetett. *„A közgyűlés egyhangúlag úgy határozott, hogy a 26.§.1.) bekezdése úgy változik meg, hogy az MPB-iroda munkáját az elnök irányítja és nem a főtitkár."*[53]

Az olimpikonokkal azonos mértékű eredményességi jutalmazást 2012-ben Gömöri Zsolt MPB-elnökségének idején vonták vissza. A jutalmazás további csökkentésének törvényi szabályozása is az MPB asszisztálásával történhetett 2013-ban. A sportolói és edzői ösztöndíjak eredményen alapuló rendszerszerű szabályozása helyett a döntéshozatal szubjektivitását erősítette. Elnöksége alatt jelentős centralizációs folyamatok indultak el az MPB belső szervezeti rendszereiben. A legjelentősebb változások a 2011. évi CLXXII. törvény a sportról szóló 2004. évi I. törvény módosításából adódóan történtek.[54] Jelentősen megváltoztatta az MPB legfelsőbb demokratikus testületének összetételét. A sportági szakszövetségi integrációs folyamatban nem gondoskodott az érintettek kötelező képviseletéről. Nem tartotta fontosnak a *Semmit rólunk nélkülünk-elv* alkalmazását. Az MPB három, sérülésspecifikus alapító sportszervezetének fokozatos ellehetetlenítésével, majd azok megszüntetésével az érintetteket kiszorította a véleménynyilvánítás lehetőségéből. Gömöri Zsolt elnöki működésének nyolc éve alatt szűnt meg a mozgás- és látássérültek önálló civil szervezete (MMS, MLS), helyette a Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MLMS) fúziójában működhettek tovább, majd azt is megszüntették. A sorozatos fúziók végén fennmaradt egyetlen szervezet, a Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége (FMSZ, 2012) működését ellehetetlenítették. A sportoló fogyatékosok sportjára fordított állami és más pénzügyi források elérésével, valamint a szervezet központosításával – ide kell érteni a hallássérültek sportját is – az MPB jelentős szakmai és pénzügyi centralizációja alakult ki. A speciális olimpiai és a szervátültetettek sportmozgalmát is központosítani kívánta az MPB égisze alatt. A decentralizált szervezetek megszüntetésével központosított rendszer kialakításán dolgozott. A főtitkári feladat megszüntetésével, a sportigazgatói feladatok létrehozásával a társadalmi feladatellátást ügyvezető elnöki (fizetett alkalmazotti) posztra váltották. Gömöri centralizációs elképzelését, a 2017-ben bevezetett új sporttörvény valósította meg azzal, hogy a sportoló fogyatékosokat tömörítő összes sportszervezetet az MPB szervezeti rendszerébe rendelte.

Az újabb elnöki lemondás és az azt követő elnökváltás részleteivel a tanulmány nem foglalkozik. A Gömöri Zsolt ellen zajló rendőrségi és ügyészségi

53 24/2009.11.27.KGY. sz. határozat./ www.hparalimpia.hu

54 *„Alapvető változás állt be 2012. január 1-jétől a hazai sportéletben: az eddigi öt helyett egyetlen köztestület, a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) veszi át az irányító szerepet állami feladatokat ellátó civil szervezetként. (…) A sporttörvény erről is rendelkező módosítását 2011. december 5-én fogadta el a parlament. Megszűnik az eddigiekben köztestületként működő Magyar Paralimpiai Bizottság, a Nemzeti Sportszövetség, a Nemzeti Szabadidősport Szövetség és a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége. Jelenlegi feladataikat a MOB veszi át úgy, hogy e területek a MOB szakmai tagozataiként tovább működnek, vezetőik pedig az olimpiai bizottság alelnökei lesznek. A MOB kompetenciája lesz az is, hogy a szakmai tagozatok működésére és feladataira tekintettel döntsön az állami támogatás elosztásáról."* (www.mob.hu/alapveto-valtozasokat-hozott-a-2012-januar-1-jetol-hatalyos-sporttorveny)

vizsgálat és a bírósági ítélethozatal lezártáig, az ártatlanság vélelmének fenntartásának figyelembevételével, a vádak valóságtartalmának értékelésétől és minősítésétől a tanulmány tartózkodik. Ugyanakkor a tanulmánykötet e-boock kiadásában közreadjuk *Gömöri Zsolt* prezentációját, amely a 2007 és 2015 közötti időszak összegzéséről adott tájékoztatást. Ez a tájékoztató a 2015. június 19– én tartott közgyűlésen hangzott el, ahol bejelentette az MPB elnöki posztjáról történő lemondását.

Az egymást követő fúziók sorozatának következményei is zűrzavaros helyzetet hagytak maguk mögött. A Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MLMS) 2009. május 23-án alakult meg, elnöke *Növényi Norbert* olimpiai bajnok (1980) birkózó lett, a főtitkári tisztet a korábban az MPB-nél dolgozó *Tamás Henriette* látta el. Az elnökség tagjai: *Szabó János, Berendi András, Dérczyné Somogyi Veronika, Sáringerné dr. Szilárd Zsuzsa, Szappanos Zoltán, Orsós Zsolt*. *„Az MLMS jelentős tartozásokat vitt tovább, melyeket további hitelekkel terhelt annak érdekében, hogy talpon maradhasson az állami finanszírozás megérkezéséig."*[55] Rövid működésük alatt, jelentős adóságot felhalmozva, beleolvadtak a Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetségébe (FMSZ). A FONESZ megszűnését[56] követően újra felmerül a fogyatékosokat tömörítő új ernyőszervezet létrehozása a támogatások biztosítása és a törvényalkotási folyamatokban való véleménynyilvánítás érdekében. Az új ernyőszervezet életre hívását a Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak (MLMS), a Magyar Hallássérültek (MHS) és a Magyar Parasport Szövetség (MPSZ) kezdeményezte, kihagyva belőle az MPB szervezetét. Az új érdekérvényesítő szervezet – az 1998. évi XXVI. tv 4. §-a alapján – a Fogyatékossággal Élők Sportszakmai Tanácsa (FÉST) nevet viselte volna. A FÉST *„fogyatékosnak minősített személyek sporttevékenységét és sportszervezetek működését elősegítő szakmai egyeztetések szervezése és érdekvédelmi feladatok ellátása"* érdekében jött volna létre.[57] A FÉST a FONESZ ernyőszervezeti helyét vette volna át. Az új ernyőszervezet megalakítása az előkészítési fázisnál nem jutott tovább.[58]

Az MPB három alapító szervezete önálló civil szervezetként 2016-ban már nem működik. A három, MPB-t alapító szervezet érintettjei már csak papíron vannak jelen a Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége (FMSZ, 2012. március 9.) keretei között. Az FMSZ 2015-re, az állami támogatások minimalizálását követően működésképtelenné vált. Versenyeket és programokat már nem tudott szervezni, a sport házában bérelt irodát 2015 végére nem tudták már fenntartani. Az FMSZ minden nemzetközi kapcsolatát az MPB vette át, míg a hazai versenyeket az MPB és a sportági szakszövetségek kezdték intézni. Ehhez a szervezeti szempontból centralizált helyzethez csapódott hozzá, hogy a hallássérültek sportügyeit is az MPB-nél intézzék.

Gömöri Zsolt lemondását követően 2015. június 19-én az MPB közgyűlése új felügyelőbizottságot választott a lemondott helyett. Az új felügyelőbizottság elnöke Szepesi Attila lett, tagjai dr. Pohli Viktória, dr. Urbán-Szabó Béla. Ugyanezen a rendkívüli közgyűlésen a küldöttek 28 igen és 11 nem szavazattal, 2 tartózkodás mellett úgy döntöttek, hogy egy későbbi időpontban kerül sor a megüresedett elnöki pozíció betöltésére. Az átmeneti időszakban az MPB alelnöke, Deutsch Tamás ügyvivőként vezette a szervezetet, az aláírási jogokat pedig egy elnökségi taggal közösen gyakorolta.[59]

2015. július 6-án az MPB-közgyűlés jelentős, 33:3 arányú többséggel Koller Sándor, a rögbisport hazai legfőbb szervezője (érintett sportoló) ellenében Szabó Lászlót, a Fogyatékosok Országos Diák- és Szabadidő Sportszövetségének (FODISZ) elnökét választotta meg az MPB ötödik elnökének. Az MPB közgyűlése két új elnökségi tagot is választott: Szekeres Pál, háromszoros paralimpiai bajnok vívó és dr. Kósa Ádám EP-képviselő került a vezető testületbe.[60]

55 Jegyzőkönyv, 2010. 05. 27. MLMS-közgyűlés. Közhasznúsági beszámoló. MLMS-FMSZ irattár.| Megállapodás, 2/39/2009. MMS-MLMS-FMSZ irattár.

56 Jegyzőkönyv, 2010. 05. 27. MLMS-közgyűlés. Közhasznúsági beszámoló. MLMS-FMSZ irattár.

57 1998. évi XXVI. tv. 4. §.

58 Fogyatékossággal Élők Sportszakmai Tanácsa (FÉST), 2010. Alapszabály. MLMS-FMSZ irattár.

59 www.hparalimpia.hu

60 www.hparalimpia.hu

Szabó László

Szabó László az MPB a titkárságát átszervezte. Visszaállította a főtitkári funkciót, amelyre pályázat kiírását követően Urr Anitát, az MPB-iroda korábbi irodavezetőjét választotta. A sportigazgatói állást is megpályáztatták, amellyel dr. Tatár Andrást bízták meg, aki a riói játékokat követően távozott. A nemzetközi ügyek igazgatójának Tóth Veronika helyett Valkai Ágnest, az egykori válogatott vízilabdázó, kétszeres olimpikont, világ- és Európa-bajnokot nevezték ki. Az MPB új kommunikációs igazgatója Tomsits Tímea lett,[61] majd ezen a poszton rövid időn belül újabb személycsere történt. A munkakört ma Szerencsi Éva látja el. A Gömöri Zsolt elleni, nyilvánosság előtt zajló sajtóvitában sokszor elhangzott sportolói és edzői ösztöndíjak ügyében Szabó László emelést tudott elérni, *„hogy nyolcmillió forinttal több jusson 2015-ben a legeredményesebb parasportolók Gerevich-ösztöndíjára."*[62] A korábban az MPB által felvállalt vívó-vb-t és az erőemelő-Eb-t Egerben sikeresen lebonyolították. Az MPB új elnöke részt vett az IPC Mexikóban megrendezett közgyűlésén. Megkezdték a riói játékokra való közvetlen felkészülést, amelyben minden eddiginél több szabadkártyát tudtak a sportolók számára megszerezni. A 2015. évi sportolói elégedetlenségben résztvevők nem kerültek hátrányos helyzetbe, sőt voltak, akiknek szabadkártyával tették lehetővé a részvételt. Közgyűlési határozattal csatlakoztak a 2024. évi olimpiai és paralimpiai pályázathoz. A formaruha és a sportruházat eltért az olimpikonokétól, és az eskütétel sem közösen zajlott. A paralimpiai mozgalomban soha nem látott profi színvonalon rendezték meg a paralimpiai ruhabemutatót (2016. július 15.) és a paralimpiára utazócsapat eskütételét (2016. augusztus 28.). Az olimpikonokétól elkülönülve, a Nemzeti Színházban rendeztek saját ünnepséget. Szabó László elnöki munkájának egyik legnagyobb érdeme, amit egyik elődje sem tudott elérni, hogy a Magyar Televízió 5-ös csatornája naponta közvetített a XV. Paralimpiai Játékokról. Szabó László másfél éves tevékenységét ma még nem lehet reálisan értékelni. A 2015. évi szörnyű állapotokat követően az addig negatív médiaüzenetek helyett, ugyanazt a médiafelületet használva, kizárólag pozitív üzeneteket juttatott el a hazai paralimpiai mozgalomról.

Az 1976. évi sportolók hazai rehabilitációja érdekében – minden szóbeli ígéret ellenére – nem történt érdemleges döntés. Szabó elnök úr a rehabilitációval kapcsolatos, szóban elmondott elképzelései – mint a járadék pénzbeli megváltása vagy a törvénymódosítás – nem valósultak meg. A paralimpiai bajnokok számára az Olimpiai Parkban emléktáblát emeltetett, de a Nemzeti Sírkert-program és az elhunyt paralimpiai érmesek számára felállítandó emlékhely ügyében nem cselekedtek. A sikeres riói játékokat követő belső feszültségeket a média ügyes és szakszerű felhasználásával kezelte. 2016 végére egy problémamentes, nyugalmat és a békességet tükröző paralimpiai mozgalomról szóltak a hírek. Valóban jó lenne, ha a szervezeten belül valódi belső béke lenne, és az MPB életében a *Semmit rólunk nélkülünk*-jelmondat is megvalósulna.

Az új sporttörvény, amely 2017 januárjától lépett életbe, megvalósította Gömöri Zsolt centralizációs elképzelését. A hazai sportoló fogyatékosok minden ügyét, és természetesen a pénzét is, egyetlen szervezet – a Szabó László által vezetett MPB – alá rendelték. *„A nyilvános közgyűlésen Szabó Tünde sportért felelős államtitkár méltatta a Magyar Paralimpiai Bizottság munkáját. Az államtitkár jelezte, hogy a kormány eddig is és ezután is minden segítséget megad a fogyatékossport fejlesztéséhez. Az alapszabály módosításának megszavazása után a köztestületi küldöttek, immár kiegészülve a Magyar Speciális Olimpia Szövetség (SO), a Magyar Szervátültetettek Szövetsége (MSZSSZ), a Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége (FMSZ), a Fogyatékosok Országos Diák- és Szabadidősport Szövetsége (FODISZ) és a Sportegyesületek Országos Szövetségének küldötteivel (SOSZ) Szabó Lászlót elnökké, Deutsch Tamást pedig alelnökké választotta."* A Magyar Paralimpiai Bizottság Köztestületének elnökségi tagjai lettek

61 www.mob.hu
62 www.mob.hu

még: *Becsey János* kétszeres paralimpiai bajnok úszó, *dr. Ralovich Zsolt*, a Jahn Ferenc Dél-pesti Kórház és Rendelőintézet főigazgatója, *dr. Kósa Ádám*, európai parlamenti képviselő, *Christopher Mattheisent*, a Magyar Telekom Nyrt. vezérigazgatója, *dr. Nátrán Roland*, a Magyar Asztalitenisz Szövetség elnöke, *Nyírő Zsolt*, a Magyar Hallássérültek Sportszövetségének ügyvezető elnöke, *Toponáry Gábor*, a Fogyatékosok Országos Diák- és Szabadidősport Szövetségének ügyvezető elnöke, *Berente Judit*, a Magyar Szervátültetettek Szövetségének elnöke, *Lengyel Lajos*, a Magyar Speciális Olimpia Szövetség elnöke, *dr. Kokas Péter*, gasztroenterológus-sebész és *dr. Égeni Attila* jogász. Az MPB új felügyelőbizottságot is választott, melynek elnöke *dr. Gudra Tamás*, a Magyar Labdarúgó Szövetség gazdasági igazgatója lett.[63]

A mindenkori sportirányítás és a politika – minden jó szándéka ellenére nem értette, még ma sem érti –, hogy a különböző fogyatékossági csoportokat nem célszerű összemosni, homogenizálni és szervezeti önállóságukat és identitásukat csorbítani vagy ellehetetleníteni. Nem célszerű az egymástól jelentősen különböző sportoló fogyatékosokat tömörítő szervezeteket egyetlen közös ernyőszervezetbe gyűjteni pusztán csak azért, mert ők fogyatékossággal élő embertársaink. Ezzel a döntéssel ismét nem a sporttevékenységet, hanem az ember állapotát helyezték előtérbe. A 2017-től érvénybe lépő sporttörvény értelmében ismét államtitkárság, tehát a sporthivatal vette a kezébe a MOB helyett az irányítást.

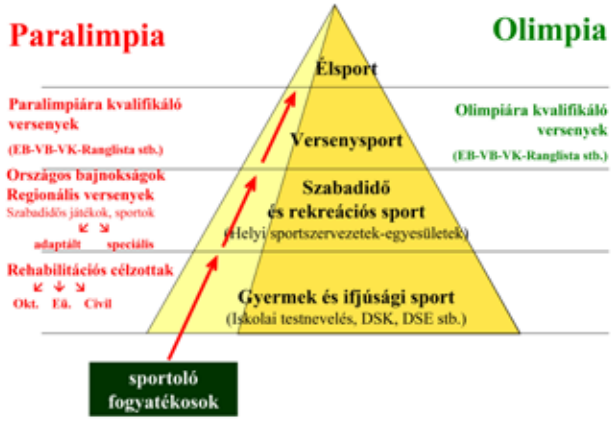
A hazai sportéletben vannak olimpiai és nem olimpiai sportágak, amelyek mindegyike önálló civil szervezetként lehet tagja egy adott ernyőszervezetnek. A sportoló fogyatékosok sportszervezeteit viszont nem a versenyrendszereik (paralimpia, siketlimpia, speciális olimpia stb.), sportágaik és versenyszámaik vagy a szabadidősportban végzett tevékenységük alapján különböztetik meg. A törvényalkotók és a sportirányítás vezetőinek gondolkodása, az elmúlt közel 50 év alatt nem sokat változott, mert a paralimpiai sportokat még most sem versenysportnak, hanem csak a fogyatékosok egyfajta, az *„épek"* sportjától jól elkülöníthető halmaznak tekinti. A sportéletben nem kezelik együtt pl. a vizes sportágakat, csak azért, mert a sportág világbajnokságát mostanában így nevezik, és mert mindegyiknek köze van a vízhez. A vízilabda, az úszás külön-külön sportágak, önálló sportszövetségbe tömörülnek, és így a hivatalos sportirányítás nem egyben, hanem sportág- és versenyspecifikus alapon, külön-külön kezeli azokat. Ami ebben az esetben a legfontosabb közös nevező, hogy mind a két sportág az olimpiai versenyprogram szereplője. Amennyiben a víz lenne a közös nevező, akkor ide lehetne még sorolni a kajak-kenut, az evezést, szörföt és akár a jet-ski[64] sportágakat is. Ma még nem gondolja senki, hogy a vizes sportágak szakszövetségeit is össze kellene vonni pusztán pénzügyi és adminisztrációs racionazilás okán. Vagy lehet, hogy vannak, akik már erről gondolkodnak? Ugyanígy van az összes labdajáték esetében is.

A sporttal összefüggő tevékenységek a társadalom nagyon sok szintjén és sokféle területén űzhetők. Gyerekek, felnőttek, nők és férfiak rendszeresen vagy rendszertelenül, versenysportként vagy szabadidősportként, profiként vagy amatőrként. A sportágak az azonosságaik mellett a versenyrendszerükben lévő különbségek alapján szerveződnek.

A paralimpiai mozgalom szervezeti kereteinek fejlődési folyamata jól mutatja, hogyan jutott el a fogyatékosságspecifikus alapon történő szerveződéstől a sportágspecifikus és a versenyrendszerek alapján történő szervezeti rendszerekhez. A paralimpiai mozgalom, de a siketlimpiai és a speciális olimpiai mozgalmak is, hasonlóan az olimpiai mozgalomhoz, ma már sportági alapon szerveződő önálló versenyrendszereket alkot. A versenysport top vagy profi sportrendszerei egyaránt megtalálhatók az olimpiai és a paralimpiai versenyrendszerhez tartozó sportolók számára működtetett szervezeti rendszerekben. A két eltérő szervezeti fejlődési utat bejáró rendszer egymáshoz való közeledése, együttműködése a sportági szervezetek, valamint versenyrendszerek integrációjának folyamatát eredményezte.

63 www.hparalimpia.hu

64 A jet-ski egy belső vízsugaras meghajtású motoros vízi jármű. 1965-ben találták fel, azóta két fajtája alakult ki: az üléssel felszerelt és az állva irányítható típus. Kialakítástól függően 1–4 személy utazhat rajta.

Sportpiramis

A különböző versenyrendszerekben elért eredmények egymással történő összehasonlítása – mint az olimpia és a paralimpia esetében is történni szokott – helytelen. A különböző egyéni olimpiai sportágakban elért eredményességet is célszerű egységes rendszerben kezelni – mint ahogyan az történik – még akkor is, ha a sportágak és az eredmények között jelentős eltérések mutathatók ki. Amennyiben nincsen kompromisszumon alapuló egységes értékelési rendszer, akkor az folyamatos értékvitát eredményezhet. A sportágakon belül, az értékelésekor ma már senki sem akar különbséget tenni nők és férfiak teljesítménye között. Nem hasonlítják össze a női és a férfi 100 m-es gyorsúszás vagy síkfutás eredményeit, pedig a számszerűsíthető eredmények között vannak és vélhetően lesznek is különbségek.

Az sem célszerű, ha a paralimpiai játékokon – amennyiben versenysportként, legfőképpen pedig sportként és nem fogyatékossportként külön kezelik –, a 100 méteres versenyeken elért eredményt másképpen értékelik. Az eltérő sportágak és azon belül a versenyszámok eredményeinek egymáshoz hasonlítását érdemes elkerülni. Az olimpiai eredmények nemzeti értékelésekor sem tesznek különbséget – pedig akár tehetnének is –, például az agyaggalamb-lövészetben, a vívásban vagy a tornasportban elért eredmények között, hiszen ha akarjuk, akkor kimutatható e sportágak és eredményeik közötti jelentős különbség.

A NOB és az IPC közötti megállapodások értelmében 2012-től az Olimpiai Játékok és a Paralimpiai Játékok egy versenyrendszernek, egy világeseménynek számít. A világ legnagyobb komplex sporteseménye, amelyről Sebastian Coe olimpiai bajnok sportdiplomata, a londoni játékok főszervezője így nyilatkozott: „*…a két játék egy egészet alkot*”. Az olimpiai és paralimpiai játékokon elért eredmények közötti különbségtétel is helytelen, és amennyiben ez a különbségtétel megtörténik, akkor az diszkriminációs jelleget ölt. Nem célszerű különbséget tenni még akkor sem, amikor vannak eltérések. A fejlődés során differenciálódtak a sportágak különböző versenyszámai, mint ahogyan a tornasportban a lólengés és nyújtó vagy a lövészet agyaggalamb trap és légfegyveres versenyszámai között is jelentős különbségek vannak, az azonos versenyeredmények között mégsem tesznek különbséget.

Az olimpiai és paralimpiai játékok egymást követő egységes szervezeti rendszer. A paralimpiai játékokon való részvétel lehetősége, ahogyan az az olimpikonok esetében is, az eltérő sportági kvalifikációs rendszereken keresztül történik. Az egységes versenyrendszerben (olimpia-paralimpia) részt vevő sportolók eredményességét is egy rendszerben célszerű értékelni, még akkor is, ha az, például a lebonyolítás időtartamában vagy a kategóriák sokféleségében, eltér egymástól.

A sportoló fogyatékosok szervezeteit a sérülésspecifikustól a sportág- és versenyspecifikusig szervezeti átalakulási folyamatok jellemzik. Egyre gyakoribbak a sportági integrációs versenyrendszerek. Amennyiben valóban sporttevékenységnek tartjuk a paralimpiai sportágakat és versenyeiket, akkor elsődlegesen a sportjelleget célszerű erősíteni a fogyatékossággal szemben. A sporttevékenység pozitív üzenete a fontos, nem pedig a negatívan ható hátrányok erősítése. Ha elfogadjuk, hogy a sporttevékenység fontosabb, mint az ki műveli, akkor helytelen a fogyatékosok sportja, fogyatékossportoló vagy sportoló fogyatékos elnevezéseket használni. A paralimpiai sportolók elsősorban versenysportolók, akik fogyatékosságukkal vagy sérültségükkel együtt sportolnak, ezért célszerű paralimpikonokról,

tehát *sportolókról* beszélni. A sporttevékenységet mint az ember által létrehozott értékteremtő, a nemzeti sikereket és büszkeséget is felmutató alkotást kell erősíteni az egyén állapota (fogyatékossága vagy annak hiánya) helyett. Erről beszélt már 1994 decemberében Novotni Zoltán újságíró a TeleSport adásában.[65] Sajnos még mindig nagyon sokan nem értik Novotni Zoltán üzenetét, és talán el sem gondolkodnak azon, hogy szakszerűbb üzenet lehet, ha például a fogyatékos sportoló vagy sportoló fogyatékos helyett csak sportolóról, paralimpikonról, atlétáról, úszóról, kerekesszékes vívóról, ülőröplabda- vagy csörgőlabda-játékosról stb. beszélünk.

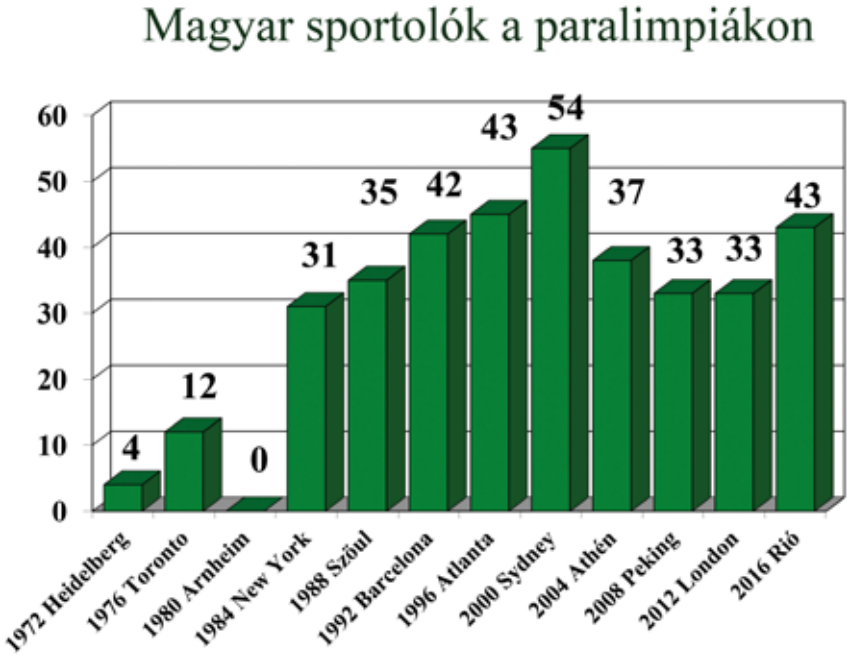
A társadalmat vezetők szintjén kiharcolt, a társadalom és az egyén számára fontos, már meglévő értékek elvesztése, a kivívott jog visszavonása elfogadhatatlan döntésnek számít: a visszaminősített értékelés, a társadalom integrációs és inklúziós szemléletének fejlődési folyamatát, az esélyegyenlőség társadalmi elfogadottságát nehezíti. Változatlanul célként kell kitűzni, ahogyan az elmúlt negyvenhat évben elődeink is tették, hogy az egyén és a társadalom számára az olimpiai és a paralimpiai teljesítmény, az eredményekhez vezető felkészülési út, az eredmények értékelése mindig azonos fontossággal bírjon a törvényalkotók és a társadalom számára egyaránt.

65 Forrás: Nádas Pál gyűjtése, MTVA-archívum

IV. FEJEZET – ADATTÁR

Paralimpiai játékok magyar vonatkozású adatai

MAGYAR SPORTOLÓK RÉSZVÉTELÉNEK ÖSSZESÍTETT ADATTÁRA, A NYÁRI PARALIMPIAI JÁTÉKOKOKON

A paralimpiai játékok időpontja	Paralimpia	Olimpia	Nemzetek – sportolók, sportágak a paralimpiai játékokon	Magyar résztvevők (sportolók + egyéb feladatot ellátók)	
1960. 09. 18–25.	I. Róma	XVII. Róma	17 nemzet – 209 fő, 8 sportág	Nincs magyar résztvevő	
1964. 11. 08–12.	II. Tokió	XVIII. Tokió	20 nemzet – 266 fő, 9 sportág	Nincs magyar résztvevő	
1968. 11. 05–14.	III. Tel-Aviv	XIX. Mexikó	28 nemzet – 775 fő, 10 sportág	Nincs magyar résztvevő	
1972. 08. 02–11.	IV. Heidelberg	XX. München	42 nemzet – 922 fő, 10 sportág	4 + 2 = 6	
1976. 08. 04–12.	V. Toronto	XXI. Montreal	41 nemzet – 1271 fő, 13 sportág	12 + 3 = 15	
1980. 06. 22–07. 01.	VI. Arnhem	XXII. Moszkva	42 nemzet – 1654 fő, 13 sportág	Nincs magyar résztvevő	
1984. 06. 16–30.	VII. New York	XXIII. Los Angeles	54 nemzet – 2150 fő, 13 sportág	31 + 10 = 41	
1988. 10. 16–25.	VIII. Szöul	XXIV. Szöul	60 nemzet – 3042 fő, 18 sportág	38 + 15 = 53	
1992. 09. 05–16.	IX. Barcelona	XXV. Barcelona	83 nemzet – 2999 fő, 16 sportág	42 + 20 = 62	
1996. 08. 16–25.	X. Atlanta	XXVI. Atlanta	104 nemzet – 3255 fő, 19 sportág	42 + 26= 68	
2000. 10. 23–31.	XI. Sydney	XXVII. Sydney	123 nemzet – 3879 fő, 19 sportág	54 + 38 = 92	
2004. 09. 23–10. 04.	XII. Athén	XXVIII. Athén	135 nemzet – 3808 fő, 19 sportág	37 + 50 = 87	
2008. 09. 06–17.	XIII. Peking	XXIX. Peking	146 nemzet – 4011 fő, 20 sportág	33 + 48 = 81	
2012. 08. 30–09. 10.	XIV. London	XXX. London	164 nemzet – 4245 fő, 20 sportág	33 + 47 = 80	
2016. 09. 07–18.	XV. Rio de Janeiro	XXXI. Rio de Janeiro	159 nemzet – 4328 fő, 22 sportág	43 + 65 = 108	
				369 sportoló + 324 személy = 693 fő	

Összeállította Nádas Pál az IPC és a hazai kimutatások alapján (2016)

	Sportágaink száma	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	Összes érem	Nemzetek rangsorában helyezésünk	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pont	VII. hely	VIII. hely	Megjegyzés
	2	0	0	1	1	30.	1			7	1		
	4	1	0	1	2	30.				11			A csapatot politikai okok miatt hazarendelik.
													1976 és a nemzetközi tagság hiánya miatt nem történhet nevezés.
	5	12	13	3	28	18.	12	1	1	200	6	5	
	6	0	5	7	12	40.	5	8	3	29			
	9	4	3	4	11	25.	12	6	9	86			
	8	5	2	3	10	29.	6	4	9	92	3	9	
	9	4	5	14	23	32.	9	8	6	158	9	6	
	10	1	8	10	19	46.	5	3	1	109	3	1	
	10	1	0	5	6	49.	6	5	3	59	5	5	
	9	2	6	6	14	38.	3	0	4	81	5	8	
	12	1	8	9	18	47.	6	8	8	126	3	4	
	18	31	50	63	144	35*	65	43	44	958	35	38	

* A tizenegy részvétel átlaghelyezése a nemzetek rangsorában

PARALIMPIAI ARANYÉRMES MAGYAR SPORTOLÓK (1972–2016)

Aranyérmesek	Év	Érmek száma	Kategória	Versenyszám
Becsey János	1992	2	S7	50 m-es gyorsúszás, 100 m-es gyorsúszás
Duka Géza	1984	3	A1	100 m-es mellúszás, 100 m-es pillangóúszás, 200 m-es vegyes úszás
Engelhardt Katalin	1996	1	S1-S6	4x50 m-es vegyes váltó
Hoffmann Judit	1984	1	L6	100 m-es mellúszás
Járomi Mónika	1996	1	S1-S6	4x50 m-es vegyes váltó
Jeszenszky Attila	1984	4	L6	200 m-es vegyes úszás, 100 m-es pillangóúszás, 100 m-es mellúszás, 4x50 vegyes váltó
Majer Gábor	2000	1	S14	4x50 m-es vegyes váltó
Oláh József	1984	1	B3	magasugrás
Pálinkás László	1984	1	L6	4x50 m-es vegyes váltó
Pálos Péter	2012	1	TT11	asztalitenisz (egyéni)
Pászory Dóra	2000, 2004	2	SM8	200 m-es vegyes úszás (2)
Rácz János	2000	1	S14	4x50 m-es vegyes váltó
Ráczkó Gitta	1996	1	S1-S6	4x50 m-es vegyes váltó
Sánta Krisztián	2000	2	S14	100 m-es hátúszás, 4x50 m-es vegyes váltó
Sasváriné Paulik Ilona	1996	1	TT3	asztalitenisz (egyéni)
Sors Tamás	2008, 2012	2	S9	100 m-es pillangóúszás (2)
Stettner Ferenc	1984	2	L6	100 m-es hátúszás, 4x50 m-es vegyes váltó
Szabó Tibor	1984	1	L2	súlylökés
Szedő Tibor	2000	1	S14	4x50 m-es vegyes váltó
Szekeres Pál	1992, 1996	3	B	tőrvívás (2), kardvívás (1)
Tauber Zoltán	1977	1	E	asztalitenisz (egyéni)
Tory György	1984	1	L6	4x50 m-es vegyes váltó
Dr. Tóth András	1984	1	L3	50 m-es hátúszás
Tóth Tamás	2016	1	S9	100 m-es hátúszás
Vereczkei Zsolt	1992, 1996, 2000	3	S5	50 m-es hátúszás (3)
Zámbó Diána	1996	1	S1-S6	4x50 m-es vegyes váltó

PARALIMPIAI EZÜSTÉRMES MAGYAR SPORTOLÓK (1972–2016)

Ezüstérmesek	Évszám	Érmek száma	Kategória	Versenyszám
Becsey János	2000	1	SB7	200 m-es vegyes úszás
Biacsi Ilona	2016	1	T20	1500 m-es síkfutás
Czuth Gábor	1984	1	B3	gerelyhajítás
Csonka András	2016	1	TT8	asztalitenisz (egyéni)
Dani Gyöngyi	2004, 2012, 2016	6	B	tőrvívás (egyéni) (2), tőrvívás (csapat) (2), párbajtőrvívás (csapat) (2)
Engelhardt Katalin	1992	1	S6	50 m-es pillangóúszás
Hajmási Éva	2016	1	A	tőrvívás (csapat)
Hoffmann Judit	1984	2	L6	100 m-es hátúszás, 200 m-es vegyes úszás
Járomi Mónika	1996	1	SM5	50 m-es pillangóúszás
Juhász Veronika	2012	1	A	párbajtőrvívás (csapat)
Jurák Andrea	2004	2	A	tőrvívás (csapat), párbajtőrvívás (csapat)
Király Józsefné	1984	3	L5	gerelyhajítás, súlylökés, diszkoszvetés
Kovács Ervin	2004	3	S5, SM5	200 m-es vegyes úszás, 50 m-es hátúszás, 50 m-es pillangóúszás
Kovács Győző	1984	1	L4	asztalitenisz (csapat)
Krajnyák Zsuzsanna	2004, 2012, 2016	5	A	tőrvívás (csapat) (2), párbajtőrvívás (csapat) (2), párbajtőrvívás (egyéni)
Laki Anikó	1992	1	SB8	100 m-es mellúszás
Lorensz Péter	1984	1	A6	magasugrás
Majsai Károly	1984	1	L4	asztalitenisz (csapat)
Nagy Dénes	1988	1	B3	súlylökés
Nánási István	1988	2	A2	súlylökés, erőemelés (+100 kg)
Németh László	1984	1	B1	pentatlon
Osváth Richárd	2016	2	A	kardvívás, tőrvívás
Pálfi Judit	1996, 2000, 2004	4	B	tőrvívás (egyéni), párbajtőrvívás (egyéni), tőrvívás (csapat), párbajtőrvívás (csapat)
Pap Bianka	2016	1	S10	100 m-es hátúszás
Pásztory Dóra	2004	2	S8	100 m-es hátúszás, 100 m-es pillangóúszás
Pusztafiné Kovács Judit	1992	1	TT3	asztalitenisz (csapat)
Sánta Krisztián	2000	3	S14	100 m-es gyorsúszás, 50 m-es pillangóúszás, 50 m-es gyorsúszás
Sasváriné Paulik Ilona	1992	1	TT3	asztalitenisz (csapat)
Sors Tamás	2012, 2016	2	S9	400 m-es gyorsúszás, 200 m-es vegyes úszás
Stettner Ferenc	1984	1	L6	200 m-es vegyes úszás
Suba Róbert	2016	1	KL1	200 m-es kajak
Szabó Tibor	1984	1	L2	diszkoszvetés
Szepesi Attila*	1884, 1988	2	TT5	asztalitenisz (egyéni)
Tory György	1984, 1988	3	L6	100 m-es gyorsúszás, 200 m-es vegyes úszás, 400 m-es gyorsúszás
Tóth Tamás	2012	2	S9	100 m-es gyorsúszás, 50 m-es gyorsúszás

** Az 1988. évi IPC-adatbázisban helytelenül szerepel.*

PARALIMPIAI BRONZÉRMES MAGYAR SPORTOLÓK (1972–2016)

Bronzérmesek	Év	Érmek száma	Kategória	Versenyszám
Becesy János	1988, 1992	2	C8, SB7	200 m-es vegyes úszás, 100 m-es mellúszás
Béres Dezső	2004	1	BC4	bocciacsapat
Biacsi Ilona	2012	1	T20	1500 m-es síkfutás
Bíró Norbert	2004	1	60 kg	dzsúdó
Dani Gyöngyi	2016	1	B	párbajtőrvívás (csapat)
Dukai Géza	1984, 1988	3	A1	100 m-es gyorsúszás (2), 100 m-es mellúszás
Engelhardt Katalin	1996, 2000, 2004	4	S5, SM5	200 m-es vegyes úszás, 50 m-es pillangóúszás (3)
Erdős Lajos	1988	1	TT6	asztalitenisz (csapat)
Fejes András	1972	1	1A	60 m-es kerekesszékes verseny
Gyurkota József	2004	1	BC4	bocciacsapat
Konkoly Zsófia	2016	1	S9	100 m-es pillangóúszás
Kovács Ervin	2000	3	S5, SM5, SB4	100 m-es mellúszás, 50 m-es gyorsúszás, 50 m-es pillangóúszás
Kovács Győző	1988	1	TT5	asztalitenisz (csapat)
Krajnyák Zsuzsanna	2000, 2004, 2012, 2016	6	A	tőrvívás (egyéni) (3), párbajtőrvívás (egyéni) (2), párbajtőrvívás (csapat)
Majsai Károly	1988	1	TT6	asztalitenisz (csapat)
Nagy Sándorné, Szabó Nikolett	2004, 2012	1	70 kg	dzsúdó (2)
Nyíri Lajos	1984	2	L5	gerelyhajítás, diszkoszvetés
Oláh József	1976	1	B	100 m-es síkfutás
Orsós Mária	2000	1	F20	távolugrás
Osváth Richárd	2012	1	A	tőrvívás (egyéni)
Pálos Péter	2016	1	TT11	asztalitenisz (egyéni)
Pap Bianka	2016	1	S10	200 m-es vegyes úszás
Pászory Dóra	2000	1	S8	100 m-es pillangóúszás
Pazinczár Attila	1992	1	B3	diszkoszvetés
Ponyori Sándor	2000	1	F20	távolugrás
Rácz János	2000	1	S14	100 m-es mellúszás
Ráczkó Gitta	1996, 2004, 2008	3	SB5	100 m-es mellúszás (3)

Bronzérmesek	Év	Érmek száma	Kategória	Versenyszám
Sánta Krisztián	2000	1	S14	200 m-es vegyes úszás
Sasváriné Paulik Ilona	1992	1	TT3	asztalitenisz (egyéni)
Sors Tamás	2008, 2012, 2016	4	S9	100 m-es gyorsúszás (2), 100 m-es pillangóúszás, 400 m-es gyorsúszás
Szávai Csaba	2004	1	100 kg	erőemelés
Szedő Tibor	2000	1	S14	50 m-es pillangóúszás
Szekeres Pál	2000, 2004, 2008	3	B	tőrvívás (egyéni) (2), kardvívás (egyéni)
Szepesi Attila*	1988	1	TT5	asztalitenisz (csapat)
Takács Sándor	1988	1	A6	100 m-es mellúszás
Dr. Tóth András	1988	1	L3	100 m-es hátúszás
Tóth Tamás	2016	1	S9	100 m-es gyorsúszás
Tunkel Nándor	2016	1	49 kg	erőemelés
Vereczkei Zsolt	2004, 2008, 2012, 2016	4		50 m-es hátúszás (4)
Veres Amarilla	2016	1	A	párbajtőrvívás (csapat)
Vincze Gábor	2000, 2004	2	81 kg	cselgáncs (egyéni) (2)
Zámbó Diána	1992	1	S6	50 m-es pillangóúszás

Összeállította Nádas Pál az IPC adatai és a hazai kutatás alapján (2017)

* Az 1988. évi IPC-adatbázisban helytelenül szerepel.

MAGYAR SPORTOLÓK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

SPORTOLÓ (SPORTÁG)	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016	Megjegyzés
Adámi Zsanett (úszás)														X	
Andics Bernadett (díjlovaglás)									X						
Arlóy Zsófia (asztalitenisz)														X	
Balázs Iván (íjászat)		X													Az IPC kimutatásából (1976) hiányzik.
Baka Dorottya (úszás)											X				
Balogh Imre (ülőröplabda)				X	X										
Bálint András (csörgőlabda)					X	X	X								
Becsey János (úszás)				X	X	X	X		X		X				
Bencsura Zoltán (úszás)											X				
Bereczki Dezső (asztalitenisz)							X		X		X		X	X	
Bereczki Zsolt (asztalitenisz)							X		X						
Bélafi Szilárd (csörgőlabda)							X		X						
Bérczi Zsófia (úszás)							X								
Béres Dezső (boccia)									X		X				
Biacsi Bernadatt (atlétika)													X	X	
Bicskey Gyula (úszás)		X													Az IPC kimutatásából (1976) hiányzik.
Bíró Norbert (dzsúdó)							X		X						
Bolgárfalvi Béla (erőemelés)					X										
Bolyos István (vívás)							X								
Boronkai Péter (triatlon)														X	
Budai Sándor (ülőröplabda)				X	X										
Burányi Flóra (dzsúdó)														X	
Butu Arnold (kerékpár)														X	
Czapák György (atlétika)				X											Az IPC kimutatásából (1988) hiányzik.
Czapné Trizsi Éva (íjászat)			X		X										
Czimmermann József (ülőröplabda)				X	X										
Czink Imre (ülőröplabda)				X											
Czuth Gábor (atlétika)		X	X												Az IPC kimutatásából (1976) hiányzik.
Csák József (atlétika)			X												
Csonka András (asztalitenisz)									X		X		X	X	
Csontos Piroska (atlétika)														X	
Csuri Ferenc (úszás)											X		X		
Dani Gyöngyi (vívás, alpesi sí)									X		X	X*	X	X	

* Baleset miatt nem tudott a versenyen indulni

MAGYAR SPORTOLÓK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

SPORTOLÓ (SPORTÁG)	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016	Megjegyzés
Dávid Krisztina (sportlövészet)													X	X	
Dinesz Attila (úszás)		X													Az IPC kimutatásából (1976) hiányzik.
Dinya Imre (csörgőlabda)			X			X									Az IPC kimutatásából (1984) hiányzik.
Domokos András (ülőröplabda)				X	X	X	X								
Dóra Krisztina (atlétika)									X						
Dorogi Tamás (atlétika)							X								
Döme István (vívás)							X		X						
Dukai Géza (úszás)			X	X											
Engelhardt Katalin (úszás)					X	X	X		X		X		X	X	
Erdei Ilona (asztalitenisz)				X	X	X									
Erdős Lajos (asztalitenisz)				X	X	X									
Farkas Ferenc (csörgőlabda)				X											
Farkas László (tenisz)						X	X		X		X		X		
Fejes András (atlétika)	X														
Frigur Mónika (atlétika)							X								
Garamszegi Arnold (kerékpár)													X		
Gál János (ülőröplabda)							X								
Gurisatti Gyula (sportlövészet)											X		X	X	
Gyurkota József (boccia)									X		X				
Hajba Szabolcs (csörgőlabda)							X		X						
Hajdú Levente (asztalitenisz)		X													Az IPC kimutatásából (1976) hiányzik.
Hajmási Éva (vívás)														X	
Harmath János (vívás)							X								
Hegedűs Béla (atlétika)			X		X	X									
Hevesi Mónika (vívás)							X								
Hoffman Judit (úszás)			X												
Horvárh Ferenc (atlétika)									X						
Horváth Gábor (vívás)											X				
Horváth Sándor (atlétika)						X									
Illés Fanni (úszás)											X		X	X	
Járomi Mónika (úszás)					X	X									
Jeszenszky Attila (úszás)			X	X*											
Juhász Tamás (vívás)													X		

* Nem kapott versenyengedélyt

MAGYAR SPORTOLÓK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

SPORTOLÓ (SPORTÁG)	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016	Megjegyzés
Juhász Veronika (vívás)											X		X		
Jurák Andrea (vívás)									X						
Kaiser János (asztalitenisz)									X						
Kálmán Krisztina (atlétika)														X	
Kanyó Zsolt (atlétika)													X		
Kaszala Ferenc (úszás)						X									
Kekecs Miklós (ülőröplabda)				X	X		X								
Kelemen József (csörgőlabda)			X												Az IPC kimutatásából (1984) hiányzik.
Keresztesi Erika (atlétika)														X	
Kézdi Réka (úszás)													X	X	
Király Józsefné (atlétika)			X												
Kiscsatári János (úszás)			X												
Klein Gyula (íjászat)			X												
Klein Gyuláné Wéber Gitta (íjászat)			X												
Koleszár Balázs (alpesi sí)												X			
Konkoly Zsófia (úszás)														X	
Kovács Ervin (úszás)						X	X		X		X				
Kovács Győző (asztalitenisz)			X	X	X	X									
Kovács László (ülőröplabda)							X								
Krajnyák Zsuzsanna (vívás)							X		X		X		X	X	
Laki Anikó (úszás)					X										
Laluja Tibor (ülőröplabda)						X									
László János (asztalitenisz)							X								
Legeza György (atlétika)						X									
Lengyel Mónika (evezés)													X		
Lorencz Péter (atlétika)		X	X												Az IPC kimutatásából (1976) hiányzik.
Lőcsei Sándor (ülőröplabda)				X			X								
Lőrincz Krisztina (atlétika)														X	
Lukács András (vívás)							X								
Majer Gábor (úszás)							X								
Major Endre (asztalitenisz)														X	
Majsai Károly (asztalitenisz)			X	X	X	X									
Makarovszky Sándor (ülőröplabda)					X	X	X								

MAGYAR SPORTOLÓK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

SPORTOLÓ (SPORTÁG)	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016	Megjegyzés
Marosi József (ülőröplabda)						X									
Marton Andrea (úszás)														X	
Mató Gyula (vívás)											X		X	X	
Mányák Attila (ülőröplabda)						X	X								
Meilinger Csaba (úszás)													X		
Mezei Katalin (erőemelés)														X	
Molnár Ferenc (csörgőlabda)			X												Az IPC kimutatásából (1984) hiányzik.
Nagy Dénes (atlétika, csörgőlabda)				X	X										
Nagy István (csörgőlabda)				X	X	X									
Nagypál István (atlétika)			X	X											
Narvratyil Sándor (tenisz, alpesi sí)					X			X		X					
Nánási István (atlétika, erőemelés)				X	X										
Németh László (atlétika, csörgőlabda)			X	X		X									Az IPC kimutatásából (1984) hiányzik.
Németh Miklós (csörgőlabda)			X		X										Az IPC kimutatásából (1984, 1996) hiányzik.
Németh Roland (tenisz)														X	
Németh Sarolta (atlétika)							X								
Nyíri Lajos (atlétika)			X												
Oláh József (atlétika)		X	X												
Orbán Csaba (atlétika)													X		
Orsós Mária (atlétika)							X								
Orsós Sándor (csörgőlabda)							X		X						
Orsós Zsolt (atlétika)							X								
Orsós Zsolt (csörgőlabda)							X		X						
Osváth Richárd (vívás)													X	X	
Paczulák András (ülőröplabda)				X											
Pais Kázmér (sportlövészet)					X										
Pajer József (csörgőlabda)					X	X									
Pap Bianka (úszás)														X	
Papp Anita (atlétika)						X									
Papp Gábor (csörgőlabda)											X		X		
Pazinczár Attila (atlétika, csörgőlabda)				X	X	X	X								
Pálfi Judit (vívás)						X	X		X		X		X		
Pálinkás László (úszás)			X	X											

MAGYAR SPORTOLÓK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

SPORTOLÓ (SPORTÁG)	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016	Megjegyzés
Pálos Péter (asztalitenisz)									X				X	X	
Pásztory Dóra (úszás)							X		X						
Pegán Zoltán (vitorlázás)											X				
Peres János (ülőröplabda)					X	X	X								
Ponyori Sándor (atlétika)						X	X								
Poprocsi Tímea (úszás)									X						
Pölcz Csaba (ülőröplabda)				X	X										
Prohászka Csaba (tenisz)							X		X		X				
Pusztafiné Kovács Judit (asztalitenisz)				X	X										
Puxler Józsefné (erőemelés)							X								
Rácz János (úszás)							X								
Ráczkó Gitta (úszás)					X	X	X		X		X		X	X	
Rozbora András (kajak)														X	
Sas Sándor (erőemelés)									X		X		X	X	
Sasváriné Paulik Ilona (asztalitenisz)				X	X	X									
Sánta Krisztián (úszás)							X								
Serényi Tibor (úszás, evezés)				X							X				
Simon Csaba (úszás)					X										
Sors Tamás (úszás)											X		X	X	
Stettner Ferenc (úszás)			X												
Stirczer József (ülőröplabda)					X	X	X								
Suba Róbert (kajak)														X	
Szabó András (csörgőlabda)			X	X	X	X	X		X						Az IPC kimutatásából (1984) hiányzik.
Szabó László (ülőröplabda)					X	X	X								
Szabó Nikolett, Nagy Sándorné (dzsúdó)									X		X		X	X	
Szabó Sándor (atlétika)	X														
Szabó Tibor (atlétika)			X												
Szávai Csaba (erőemelés)					X		X		X		X		X		
Szedő Tibor (úszás)							X								
Szelényi Imre (atlétika)		X													Az IPC kimutatásából (1976) hiányzik.
Szekeres Pál (vívás)					X	X	X		X		X		X		
Szepesi Attila (asztalitenisz)			X	X	X	X									
Szécsényi Lajos (ülőröplabda)				X		X	X								

MAGYAR SPORTOLÓK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

SPORTOLÓ (SPORTÁG)	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016	Megjegyzés
Széll Sándor (csörgőlabda)									X						
Szigedi László (ülőröplabda)							X								
Szoboszlai Sándor (íjászat)	X														
Sztanó György (erőemelés)														X	
Szurcsik Mihály (csörgőlabda)					X										
Szűcs István (úszás, atlétika)			X	X											
Takács Sándor (úszás)				X											
Tatai Zsófia (úszás)						X									
Tauber Zoltán (asztalitenisz)		X	X												
Tory György (úszás)			X	X											
Dr. Tóth András (úszás)		X	X	X											
Tóth Tamás (úszás)													X	X	
Tunkel Nándor (erőemelés)														X	
Urbancsok György (atlétika)					X										
Varga Katalin (kajak)														X	
Varga Margit (atlétika)							X								
Varga Mihály (asztalitenisz)		X													Az IPC kimutatásából (1976) hiányzik.
Vass Ágnes (alpesi sí)										X					
Váczi Anita (kajak)														X	
Vereczkei Zsolt (úszás)					X	X	X		X		X		X	X	
Veres Amarilla (vívás)														X	
Vincze Gábor (csörgőlabda)							X		X		X				
Virág Mihály (erőemelés)					X										
Vígh Klára (atlétika)	X														
Zámbó Diána (úszás)					X	X	X		X		X		X		
Zborai Gyula (asztalitenisz)									X		X			X	
Zseliszky András (atlétika)		X													

A hazai és nemzetközi IPC-kutatás alapján összeállította Nádas Pál (2017)

MAGYAR EDZŐK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

EDZŐ (SPORTÁG)	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016	Megjegyzés
Dr. Anatolij Petrov (úszás)							X		X				X	X	
Antal Andor (atlétika)													X	X	
Apor György (asztalitenisz)			X	X	X										
Aranyosi Péter (asztalitenisz)											X		X	X	
Ábel András (csörgőlabda)							X		X						
Balla Endre (csörgőlabda)						X									
Balla Péter (triatlon)														X	
Balogh István (ülőröplabda)						X	X								
Batizi Sándor (vívás)					X		X		X		X				1992-ben a német csapat edzőjeként készítette fel Szekeres Pált.
Becsey Péter (úszás)									X						
Beliczay Sándor (vívás)					X	X	X		X		X		X		1992-ben Szekeres Pál ezdőjeként az olimpiai akreditációval volt segítő.
Csamangó Attila (kajak)														X	
Dosek Lajosné (atlétika)			X		X	X									
Faragó Péter (erőemelés)											X		X	X	
Feczer Viktor (vívás)											X		X	X	
Felletár György (vívás)							X								
Fekete István (evezés)											X				
Frank Béla (asztalitenisz)														X	
Fábián Attila (alpesi sí)								X		X		X			
Hajtós Bertalan (dzsúdó)													X		
Horváth Ferencné (atlétika)									X						
Horváth Péter (úszás)														X	
István László (tenisz)							X		X		X				
Karácsonyi Zsolt (evezés)														X	
Kállay Katalin (úszás)						X									
Kenderes Gábor (erőemelés)					X	X	X		X		X				
Keserű József (dzsúdó)							X		X		X		X	X	
Koller István (úszás)			X	X	X		X								
Kornokovics Györgyi (atlétika)														X	
Kovács Iván (vívás)													X		
László Dezső (vívás)													X		
Lehel László (atlétika)				X											
Lénárt György (boccia)											X				
Magyarovits Zoltán (úszás)											X		X		

MAGYAR EDZŐK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

EDZŐ (SPORTÁG)	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016	Megjegyzés
Mentes Éva (úszás)						X									
Milos Imre (asztalitenisz)									X		X				
Paksi László (úszás)							X								
Papp Dezső (asztalitenisz)							X								
Pass Ferenc (úszás)													X		
Pákey Béla (vívás)														X	
Pál-Plichta Györgyi (sportlövészet)													X	X	
Páni Róbert (csörgőlabda)							X		X						
Petrov Iván (úszás)											X				
Pruzsina István (kajak)														X	
Rádi Richárd (tenisz)														X	
Rákhely Béla (atlétika)						X	X								
Rétfalvi Róbert (boccia)									X						
Sarnyai Ilona (asztalitenisz)						X									
Sándor Béla (díjlovaglás)									X						
Schiller-Kertész Judit (atlétika)							X						X	X	
Dr. Sós Csaba (úszás)													X	X	
Steiner György (kerékpár)														X	
Szabó Álmos (úszás)														X	
Szabó Ozor János (erőemelés)														X	
Szekér László (ülőröplabda)				X	X										
Székely István (evezés)													X		
Székely Márta (evezés)													X		
Szirmai Benedek (vívás)														X	
Tari Imre (úszás)									X		X		X		
Tálasi Ferenc (csörgőlabda)			X	X											
Temesvári József (asztalitenisz)							X								
Tomhauser István (atlétika)							X								
Tóth András (vívás)									X						
Tóth István (atlétika)				X											
Vámos Károly (atlétika)	X														
Vinkó György (atlétika)			X												
Weisz Róbert (kajak)														X	
Wernerné Szabó Andrea (úszás)							X								
Zakor Andrea (sportlövészet)											X				

Összeállította a hazai kutatás során feltárt dokumentumok alapján Nádas Pál (2017)

MAGYAR KÖZREMŰKÖDŐK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

NÉV	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016	
Abelovszky György (konzul)							X								
Áder János (a Magyar Köztársaság elnöke)													X		
Alföldy László (delegációvezető, 2004-ben vendég)							X		X						
Arday Attila (Nemzeti Sport, újságíró)													X		
Árvai Sándor (játékvezető, tenisz)									X						
Dr. Bakanek György (orvos)							X								
Balogh Ernő (televíziós munkatárs)													X		
Balogh Gábor (öttusázó, a Magyar Diáksport Szövetség elnöke)													X		
Balogh Zoltán (EMMI, miniszter)													X		
Barsai Emese (játékvezető, asztalitenisz, ITTF)														X	
Bán Éva (tolmács)				X											
Becsey János (2024, a Sportolói Bizottság tagja)														X	
Dr. Bejek Zoltán (orvos, csapatvezető)							X		X	X	X	X	X	X	
Benkő Bálint (játékvezető, csörgőlabda)											X				
Dr. Benczúr Miklósné (vendég)									X						
Berjonvszki Anton (játékvezető, vívás)														X	
Bernau Péter (újságíró)											X		X		
Bélafi Szilárd (masszőr)											X				
Béresné (Béres Dezső édesanyja, személyi segítő)											X				
Bíró Norbert (versenybíró, IBSA-tisztségviselő)														X	
Borkai Zsolt (a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke)													X		
Bosnyák Edit Ilona (egészségügyi munkatárs)											X			X	
Böröcz Bence (versenybíró, vitorlázás)														X	
Braun Ákos (informatikai igazgató, dzsúdó)														X	
Bukodi Zsolt (játékvezető, ülőröplabda)				X	X	X									
Czagány Baláz (Nemzeti Sport, fotóriporter)									X						
Czák Norbert (televíziós munkatárs)											X		X		
Csák János (nagykövet, London)															
Csík János (csapattitkár)		X											X		
Csík Zsófia (sportigazgatósági asszisztens)														X	
Csuri Ferenc (Sportolói Bizottság, az IPC magyar jelöltje)														X	
Deutsch Tamás (az MPB alelnöke, európai parlamenti képviselő)													X		
Dénes József (a látássérültek részlegének vezetője)			X	X	X	X									

MAGYAR KÖZREMŰKÖDŐK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

NÉV	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016
Erdélyi Mariann (MTV Telsport)					X	X								
Dr. Égeni Attila (vendég)											X			
Fábián László (MOB, sportigazgató)														X
Fejes István (kísérő)	X													
Fejér Balázs (úságíró)									X		X		X	X
Feletár György (versenybíró, vívás)									X					
Füredi Marianne (Nemzeti Sport, újságíró)							X		X					
Gajdócsi Nóra (versenybíró, boccia)											X			
Gasparicsné Csillag Ágnes (vendég)													X	
Gábris László (tolmács)				X	X	X								
Gál Hedvig (a csapatiroda munkatársa)						X								
Gál János (csapatkísérő, ülőröplabda)						X								
Giczi József (újságíró)											X			
Gosztonyi Balázs (játékvezető, dzsúdó)														X
Gömöri Zsolt (vendég, 2004-ben delegációvezető)									X		X		X	
Grezner Mónika (egészségügyi munkatárs)														X
Dr. Gruiz Katalin (részlegvezető, MÉS)						X	X							
Gulyás Vince (játékvezető, asztalitenisz)					X									
Gyurcsán Ferenc (sportminiszter, minisztrelnök-jelölt)									X					
Gyurkota Józsefné (személyi segítő)									X		X			
Hajdu Brigitta (csapatvezető)									X		X			
Hajnes István (MTV, újágíró)											X			X
Hamar Balázs (versenybíró, vívás)														X
Hoffner Szilvia (újságíró)														X
Horváth András (OTSH, osztályvezető)									X					
Horváth Andrea (versenybíró, erőemelés)													X	
Horváth Csaba (versenybíró, erőemelés)						X	X							
Horváth Gábor (fotóriporter)									X					
Dr. Horváth Patricia (a csapatiroda vezetője)														X
Hubai Antal (RTL Fókusz, újságíró)														X
Hütter Márta (gyógytornász)						X	X		X					
Illyés Tibor (MTI, fotóriporter)									X					
Jónyár Miklós (Duna TV, úságíró)											X			
Juhász Lajos (MTV Segítőtárs, televíziós munkatárs)						X	X		X					

MAGYAR KÖZREMŰKÖDŐK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

NÉV	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016	
Juszel Béla (a Magyar Népköztársaság ideiglenes ügyvivője, Ottawa)		X													
Dr. Kaiser János (vendég)													X		
Kalmár Lajos (fotórioprter)									X						
Kalocsai Richárd (fotóriporter)													X		
Dr. Kamuti Jenő (NOB- és MOB-tag)										X			X		
Kaposvári Zsolt (versenybíró, vívás)											X				
Karádi Gábor (játékvezető, ülőröplabda)							X		X		X				
Kálmán Edgárné (személyi segítő)														X	
Kelemen Nóra (fotóriporter)													X		
Keserű Franciska (tolmács)			X												
Kércsi Gábor (televíziós munkatárs)													X		
Kiss Erika (vendég)									X						
Kodrucz Sándor (fotóriporter)									X						
Koncz Péter (a téli paralimpia magyar megfigyelője)			X												
Kocziha Miklós (nagykövettségi munkatárs, Ottawa)		X													
Dr. Kokas Péter (nemzetközi tisztségviselő, evezés)											X		X		
Koncsik László (MTV4, munkatárs)														X	
Kosztincsák Szilárd (MTI, fotóriporter)														X	
Kovács Brigitta (a csapatiroda munkatársa)							X		X		X		X		
Kovács Tamás (fotóriporter)											X				
Kozmann György (EMMI, helyettes államtitkár, VIP-vendég)														X	
Dr. Kósa Ádám (az Európai Parlament képviselője)													X		
Kurucz Zita (gyógytornász)												X			
Lángfy Csaba (gyúró)							X								
László Anita Mária (vendég)													X		
L. Dézsi Zoltán (MTV, újságíró)									X		X				
Leindler Zoltán (úságíró)											X				
Dr. Litavecz Anna (vendég)											X		X	X	
Lódi Renáta (MTI, újságíró)														X	
Lukács György (Népsport, Nemzeti Sport, újságíró)			X	X											
Dr. Maka Erika (versenybíró)													X		
Mesterházi Attila (GYISM, államtitkár)									X						
Mihályi András (Nemzeti Sport, újságíró)											X				

MAGYAR KÖZREMŰKÖDŐK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

NÉV	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016
Molnár Attila (újságíró)													X	
Nagy József (versenybíró, vívás, IWFC-vendég)							X		X		X			
Nádas Pál (csapatvezető, VIP-vendég, akkreditált vendég)				X	X				X	X	X			
Nemlaha Katalin (gyógytornász)					X									
Neubauer Rudolf (fotóriporter)									X					
Németh Zsolt (Fidesz-alelnök, országgyűlési képviselő)							X							
Pancsa József (csapatvezető, vendég)						X			X					
Dr. Pantó Tamás (orvos)						X								
Papp Gábor (masszőr)														X
Pataki Eszter (sajtótitkár, külképviselet, London)													X	
Piecs Adrienn (versenybíró, vívás)														X
Dr. Plesa István (csapatvezető, orvos)		X	X	X	X									
Ponyiczky László (MTV Segítőtárs, operatőr)						X	X		X					
P. Fülöp Gábor (Magyar Rádió, újságíró)													X	
Ramocsa Gábor (masszőr)											X		X	
Rappai Levente (MTV Segítőtárs)						X	X		X					
Rapai Nándor (MTV Segítőtárs, úságíró)						X	X		X					
Rádi Gyula (játékvezető, ülőröplabda, WOVD-tisztségviselő)				X	X									
Rizmayer Mihály (MTV4, szerkesztő-riporter)														X
Roszik Linda (csapatvezető)								X						
Rózsa Sándor (személyi segítő)														X
Sági László (főkonzul, Sydney)							X							
Sebők Zsuzsanna (vendég)									X					
Selmeczi Géza (kísérő)										X				
Dr. Shain Péter (orvos)														X
Simon Beáta (csapattitkár)					X									
Sipos János (Magyar Rádió, újságíró)							X				X			
Soós Mihály (OTSH-delegált)			X	X										
Dr. Szabó Anita (orvos)											X			
Szabó Kristóf (csapatvezető-helyettes)														X
Szabó László (küldöttségvezető)														X
Szajlai Csaba (Magyar Hirlap, újságíró)											X			
Szakács Imre (GYISM-államtitkár)							X							

MAGYAR KÖZREMŰKÖDŐK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1972–2016)

NÉV	1972	1976	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016
Szalmás Péter (fotóriporter)									X	X	X		X	X
Szatmári Dóra (nemzetközi tisztségviselő, gyógytornász, WOVD)													X	X
Szauer Csilla (tolmács)									X					
Dr. Szántó Anita (orvos)									X					
Szerencsi Éva (MPB, kommunkációs igazgató)														X
Szekeres Pál (versenyigazgató, vívás)														X
Szekér László (játékvezető, ülőröplabda)					X	X								
Szepesi Attila (szakágvezető, asztalitenisz)							X							
Szilák Ágnes (vendég, MPB-főtitkár, IPC-munkatárs)									X	X	X		X	
Szily Márta (versenybíró, asztalitenisz)													X	
Szilvásy Lajos (csapatkísérő)		X												
Szőke Viktória (MTVA, úságíró)											X		X	X
Szűcs Miklós (Nemzeti Sport, újságíró)						X								
Dr. Tardos János (versenybíró, versenyigazgató, dzsúdó)									X		X		X	X
Takács László (gyúró)									X					
Tamás Henriette (csapatiroda, versenybíró, vívás)											X		X	
Tarpai László (Nemzeti Sport, újságíró)					X									
Dr. Tatár András (csapatvezető, Budapest 2024 Observers)														X
Tóth Eszter (MTV Segítőtárs, televiziós munkatárs)						X	X		X					
Tóth Eszter (csapatirodai munkatárs, MÉS)							X							
Tóth Ildikó (csapatvezető, irodavezető)						X	X		X		X		X	
Tóth Veronika (tolmács)											X		X	
Urutjan Marlen (MTV, operatőr)					X									
Urr Anita (küldöttségvezető-helyettes)														X
Urr György (Budapest 2024 Observers)														X
Varjasné Kovács Edit (vendég)									X					
Várnai Mária (MTV Segítőtárs, úságíró)						X	X		X					
Várkonyi Attila (Magyar Rádió, úságíró)									X					
Vidovics György (MTVA, operatőr)													X	
Virányi Zsolt (Magyar Rádió, úságíró)									X					X
Zana Anita (MPB-delegált)											X			

Összeállította a hazai kutatás során feltárt dokumentumok alapján Nádas Pál (2017)

MAGYAR ZÁSZLÓVIVŐK A PARALIMPIAI JÁTÉKOK MEGNYITÓIN

A zászlóvivő neve	1972	1976	1980	1984	1988	1992	1996	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2016
Rendezők vitték a nemzeti lobogókat	X	X													
Nem volt magyar sportoló			X												
Biacsi Bernadett és Biacsi Ilona (atléták)														X	
Koleszár Balázs (alpesi sí)													X		
Navratyil Sándor (alpesi sí)									X						
Pálfi Judit (vívás)												X			
Pazinczár Attila (atlétika)					X	X	X								
Ráczkó Gitta (úszás)															X
Szabó András (csörgőlabda)										X					
Szabó Tibor (atlétika)				X											
Szekeres Pál (vívás)								X							
Vass Ágnes (alpesi sí)											X				

A kutatómunka során előkerült dokumentumok alapján összeállította Nádas Pál (2017)

A HAZAI PARALIMPIAI MOZGALOM VEZETŐI (1970–2016)

VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐ	MANDÁTUMIDŐ	MANDÁTUMÉV	PARALIMPIÁK MAGYAR FELELŐSEI
Alföldy László (az MPB második elnöke)	1998–2001	3	2000
Dr. Galántai Ambrus (az MPB első elnöke)	1997–1998	1	
Gömöri Zsolt (az MPB negyedik elnöke)	2007–2015	8	2008, 2012 (2014 sportolóink nélkül)
Hajdú Levente (a HOSC második, az MTSB első elnöke)	1973–1979	9	1976
Kelemenné Szakonyi Julianna (az MTSB második elnöke)	1979–1983	4	
Nádas Pál (az MTSB harmadik, a MEOSZ-TSB és az MMS első elnöke) (az MPB harmadik elnöke)	1983–1992 2001–2007	9 7	1984, 1992 2002, 2004, 2006
Pancsa József (az MMS második elnöke)	1992–1997	5	1996
Szabó László (az MPB ötödik elnöke)	2015–		2016
Vámos Károlyné (a HOSC első elnöke)	1970–1973	3	1972

A kutatás során fellelt dokumentumok alapján összeállította Nádas Pál (2017)

V. FEJEZET – A PARALIMPIAI MOZGALOM ÉS A MÉDIA

„Szomorú a mi világunk, mert egyre inkább azt vallja: a fontos emberek az értékesek, és azok, akik kevésbé fontosak, értéktelenek. Mindannyiunknak szükségünk van arra, hogy mások értékesnek tartsanak bennünket. A sérült emberek pedig különösen igénylik, hogy valaki értéket lásson bennük. (…) Akik sportolnak, vallják: a sport a legfőbb segítség azon az úton, ami az épek társadalmába való visszailleszkedéshez és egy teljes értékű élet megéléséhez vezet." (Rapai Nándor, 2011)

A fejezet elején érdemes azonnal kiemelni mindazokat, akik a paralimpiai mozgalom különböző korszakainak ismertségéhez a média területén kifejtett munkásságukkal járultak hozzá. A felsorolt médiaszemélyiségek nevét a teljesség igénye nélkül adjuk közre, mert úttőrő szerepükért mindenképpen köszönet jár. Hozzáállásuk és munkásságuk nélkül ma nem tarthatna ott a paralimpiai mozgalom hazai ismertsége, ahol tart.

Könnyek és mosolyok. A 2016. év egyik legszebb pillanata

Arday Attila (Nemzeti Sport), Bernau Péter (MTI, Népszava), Czagány Balázs (fotóriporter), Erdélyi Mariann (MTV), Fejér Balázs (MR, Lánchíd Rádió, Karc FM 105,9), Füredi Marianne (MTI, Népsport, Nemzeti Sport), Gundel Takács Gábor (MTV), Ignácz Beáta (Humanitás), Illyés Tibor (MTI, fotóriporter), Józsa Terézia (Humanitás), L. Dézsi Zoltán (MTV), Lódi Renáta (MTI, MTVA), Lukáts (Lukács) György (Népsport, Nemzeti Sport), Martinkó Károly (Magyar Rendőr, Népsport), Matuz Endre (MTI), Mihályi András (Nemzeti Sport), Pintér Márta (fotóriporter), Ponyiczky László (MTV – Segítőtárs), Rapai Nándor (MTV – Segítőtárs), Sipos János (MR), Somlyó Zsuzsa (Humanitás), Szalmás Péter (fotóriporter) Szász Anna (Nők Lapja), Szőke Viktória (Duna Tv, MTVA), Szűcs Miklós (Népsport, Nemzeti Sport), Tamás Éva (Tv-szerkesztő, Pécs), Tarnói Gizella (MR, Élet és Irodalom), Várkonyi Attila (Sport Tv), Várnai Mária (Segítőtárs – MTV), Virányi Zsolt (MR)

Nádas Pál: A hazai média a paralimpiai versenyrendszerben

„A sportmédia által közvetített győzelem és a vereség nem több mint győzelem és (vagy) vereség, de mindkettő mögött ott van az ember."
(Nádas Pál)

A mostani, sajtómegjelenésekkel kapcsolatos kutatómunka csak a HOSC megalakulását követő, az 1970-es évektől a hazai paraolimpiai, paralimpiai korszakra terjedt ki. Tudjuk, hogy jelentek meg az 1960-as években is írások például Fejes Andrásról, Tauber Zoltánról vagy Szénási Imréről, akik akkoriban még magánemberként, sportszövetségi és esetleg egyesületi háttér nélkül sportoltak, és igyekeztek saját teljesítményüket a nyilvánosságnak is megmutatni. Természetesen tudható, hiszen a Nemzeti Filmarhívumban megtalálható az a némafilmhiradó-részlet, amely az 1930-as években már bemutatta a „Nyomorékok Országos Otthonában" zajló eseményeket, a diákok sportéleti tevékenységét is.

Ebben a fejezetben azt kívántuk összefoglalni, hogy a sportolók eredményeinek közzétételében, az információ tudatos elzárásától az érdektelenségen át, hogyan jutott el a média a paralimpia értékközvetítéséig. A kutatás ezt a fejlődési folyamatot igyekezett feltárni és bemutatni.

A paralimpiai mozgalom hazai megítélésében és fejlődéstörténete során, a legjelentősebb változást a sajtóban való megjelenés indukálta. Jelentős mértékben volt hatással az állami szervekben dolgozó, előterjesztéseket készítő hivatalnokokra és döntéshozókra. A hetvenes években a döntéshozók pusztán emberiességi és szociális alapon járultak hozzá egy-egy verseny megrendezéséhez vagy külföldi, leginkább *„kapitalista"* országokba történő kiutazáshoz. Egészségügyi vagy jó esetben rehabilitációs tevékenységnek tartották a mozgássérültek sportolással kapcsolatos tevékenységét. Nagyon kevesek gondolták azt, hogy a sportoló mozgás- és látássérültek tevékenysége és azok eredményei egyszer valódi versenysportként lesz értékelhető a társadalom számára.

A nyomtatott sajtóban történt kutatás során került elő az *Ország Világ* képes magazin 1969 januári száma. A szerző nélküli tudósítás *Tolókocsi-világbajnokságok* címmel tudósít. Beszámolnak arról, hogy Mexikó helyett Izraelben, és 1972-ben majd Münchenben, párhuzamosan az olimpiával rendeznek a játékokat. Megírják, hogy a NOB hozzájárult ahhoz, hogy *„a gerincoszlopsérültek és a bénák számára az olimpiával párhuzamosan világbajnoki versenyeket rendezzenek"*. A rövid írást a következőképpen zárják*: „Talán nem árt megjegyezni, hogy például a szocialista országok a sportnak ezt a testi fogyatékossággal összefüggő, orvosi ellenőrzés alá kívánkozó változatait nem űzik versenyszerűen."* Erre az írásra Tauber Zoltán levélben reagált, amelyben igyekezett bizonyítani, hogy azért itt többről van szó, mert a mozgássérültek számára is van versenysport.[1] Az 1970-es években már vannak olyan tudósítások, amelyek elsősorban a sporteredményeket tudatták az olvasókkal. A HOSC első nemzetközi viadaláról 1970. június 11-én a *Győztesek versenye* címmel interjú jelent meg a Népsportban, ami a fantasztikusnak minősített emberfeletti teljesítmények hangoztatása mellett, a sportban elért eredményeket is közölt.[2]

Kezdetben, a sportoló fogyatékosokról megjelenő írások az egyéni sorsokra, pl. a baleset utáni heroikus küzdelemre, az érzelmek felkeltésére és a sajnálatra apelláltak. Az érintett sportolók a kezdeti hőskorban legtöbbször így reagáltak az érzelmekre ható írásokra: *„Már megint azt írták, hogy se keze, se lába és mégis felmászik a fára, hű de… legény! – akkor, amikor amit mi csinálunk, az nem*

1 Ország Világ, XIII. évf. 1. sz., 1969. január 1.
2 Népsport (1970): Győztesek versenye. *Népsport,* XXVI. évf. 161. sz., 1970. július 11.

SZOMBAT, 1970. JÚLIUS 11. Ára: 1 forint XXVI. ÉVFOLYAM, 161. SZÁM

Győztesek versenye

Itt mindenki győztes, valamennyi résztvevő. Ez jutott eszembe pénteken délelőtt, amikor a Mexikói úti tornateremben a mozgássérült sportolók nemzetközi asztalitenisz-versenyét figyeltem. Lányok és fiúk, akik versenyre hívták önmagukat és — győztek.

Kevesen ismerik őket. A csinos nőt, aki tolókocsival megy az asztalhoz, a fiatalembert, aki két csonkja karja közé szorítja az ütőt. Kevesen ismerjük őket, a bennük rejlő elszánságról pedig semmit sem tudunk, legfeljebb sejtjük azt.

Egészségesek ők. Egészségesebbek sokunknál, akik nem tudjuk felfedezni a sportban rejlő lehetőségeket. Egészségesek, mert rendkívüli erővel próbálják széttesziteni fizikai korlátaikat.

— *Nagyszerű emberek!* — mondja Bürje Bergquist, a Svéd Asztalitenisz Szövetség főtitkára, a svéd vendégegyesület, a stockholmi IFAH vezetője. — *Nálunk, Svédországban jelentős múltra tekint vissza a mozgássérültek sportolása. Társaitól az állami költségvetésben biztosítják szövetségünk anyagi szükségleteit.*

— Mennyire tehető a svéd mozgássérült sportolók száma?

— *Az aktívak mintegy tizenöten lehetnek. A csak időnként, alkalmanként sportolók száma természetesen jóval nagyobb.*

— Milyen sportágakban versenyeznek?

— *Jó néhányban, elsősorban asztaliteniszben, úszásban, íjászatban, kosárlabdában. A központi támogatás lehetővé tette, hogy nagyobb létszámmal induljunk a mozgássérült sportolók nagy nemzetközi versenyein, az olimpián, a világ- és Európa-bajnokságokon.*

Hazánkban most rendeztek első ízben nemzetközi versenyt mozgássérült sportolók részére. A „Halasy Olivér" sportkör kétnapos viadalon látta vendégül a svéd versenyzőket. A két sportágban — asztalitenisz, íjászat — megrendezett összecsapás előkészítésében részt vettek a szakszövetségek aktivistái is, ezzel is jelezve, hogy nem tekintik közömbösnek a mozgássérült sportolók teljesítményét.

A labda pattog, a versenyláz magas. Nincs itt semmi különös. Miért érzem mégis, hogy rendkívüli esemény tanúja vagyok, miért gondolom, hogy itt csupa győztes játszik, miért hiszem, hogy ők nagyon erős, kemény emberek?

Mert szokatlan élmény, mert rácsodálkozom az ő számukra már teljesen természetes mozdulatra, mert csak lassan értem meg, hogy mindaz, amit látok, természetes.

Mégis: rendkívüli erejű, akaratú emberek vetélkednek itt. Valamennyien győztesek!

ÍJÁSZAT. 1. Walte Tuisku (svéd) 587 pont, 2. Lars Ostersund (svéd) 479 pont, 3. Kovács György (magyar) 479 pont.

ASZTALITENISZ. Egyéni verseny. Nők: 1. Rosendal (m) 2. Svedlummer (s), 3. Clara (s) és dr. Gyarmati (m). **Férfiak:** 1. Tauber (m), 2. Nilsson (s), 3. Indal (s) és Géczi (m). **Férfiesapat:** 1. Magyarország A (Tauber, Géczi, Poder), 2. Svédország A, 3. Magyarország B. **Vegyes csapat:** 1. Svédország.

Az első tudósítások egyike a Népsportban (1971)

más, mint tisztán SPORT, legyőztünk vagy kikaptunk az ellenfeleinktől"

Az érzelmekre ható írások fontosak voltak a hazai paraolimpiai mozgalom kezdetén – és természetesen ma is azok –, mert az olvasókat irányították és vezették (és vezethetik ma is) a sajnálattól az elfogadásig. A sikereket és kudarcokat egyre gyakrabban a sportújságírás nyelvén tolmácsolják. Az egyetlen és országosan megjelenő sportnapilap, a Népsport az 1980-as évektől már rendszeresen úgy tudósított az eseményekről, ahogyan azt bármelyik sportág és annak versenyei esetében tették. Foglalkoztak természetesen azzal is, hogy miképpen úsznak, atletizálnak, asztaliteniszeznek, íjászkodnak vagy röplabdáznak a mozgássérültek, és azt is igyekeztek megmagyarázni, hogy mi is a paraolimpia. A nyilvánosság a sajtó útján értesült először arról, hogy hazánkban a mozgás- és látássérült emberek is sportolnak. A Népsport hasábjain keresztül tudta meg az ország először azt is, hogy a mozgás- és látássérült személyek sporttevékenységének, ahogy minden más sporttevékenységnek, van nemzetközi és hazai versenyrendszere. A versenyek rendszereiben itt is van OB, MNK, MK, Eb, vb, vk, kvalifikációs és ranglistaverseny, nemzetek közötti összecsapások és mindenféle más versenyek, amelyeken a győzelem és a vereség nem több és nem kevesebb, mint győzelem és (vagy) vereség.

A Népsport és 1981-től már a Humanitás hasábjairól értesülhettek az olvasók, hogy a sport minden ember számára lehetőség. Azok a sportújságírók, akik vették a fáradságot, és személyesen elmentek a mozgáskorlátozottak számára rendezett sporteseményekre, legtöbbször a sportot látták és láttatták elsődlegesnek. A sportvezetők és legfőképpen a döntéshozók nem vagy csak nagyon ritkán jelentek meg ezeken a versenyeken.

A közvetlen élményszerzés hiánya miatt a mozgás- és látássérültek által nyújtott sportélményben nem volt részük, így nem is érthették, vagy helytelenül értelmezték e sportolói réteg versenysportban elért eredményeit. A magyar mozgás- és látássérült sportolók részvételével lebonyolított két olimpiáról, a heidelbergiről (1972) és torontóiról (1976) még nem volt tudósítás. Hírek sem jelentek meg az eseményről és a magyarok eredményeiről. A Torontóba utazó csapat indulásáról jelent meg egy nagyon rövid hír a Népsportban, de ma már tudható, hogy a titkosított politikai kényszerítés eredménye, hogy az eseményt a teljes elhallgatás követte. A torontói eseményekkel a sajtó és a szakirodalom is csak az 1989. évi politikai-gazdasági rendszerváltást követően kezdett foglalkozni.

A *Humanitás* című lapot az 1980-as év végén Koller István, a Humanitás Ipari Szövetkezet elnöke, Somlyó Zsuzsa[3] lapszerkesztő és Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat igazgatója közösen, együttműködés keretében alapította meg. A MEOSZ-újság kezdetben évi négy alkalommal, később már havonta jelent meg. A lap a MEOSZ-tagságot, elsősorban az érintetteket volt hivatott tájékoztatni és mozgósítani. Az természetes volt, hogy a Humanitás tájékoztatást adott a mozgáskorlátozottak hazai és nemzetközi sporttevékenységéről és a sportsikerekről. A lap nagyon fontos információs szerepet töltött be a hazai sportélet fejlődésében. Az ENSZ 1981-ben, a rokkantak évére kibocsátott emblémája alatt jelent meg Ajtay Gabriella felvétele, amelyen Pusztafiné Kovács Judit látható, és a kép címe *Őszi napsütésben*. A Magyar Vöröskereszt havonta megjelenő folyóiratában Judittal nem foglalkozott a lap, de mint egy szép és dekoratív, kerekesszékben élő hölgyet a címlapra helyezték. Egy olvasói kérésre mindössze felsorolják a hazánkban akkor működő mozgáskorlátozottak 13 egyesületét, valamint az 5 sportegyesület nevét és elérhetőségét. Ugyanennek a lapnak a májusi számában az *Egyesület mozgássérülteknek* című írás, Halassy Olivér sportolói példáján keresztül ösztönzi a mozgássérülteket a szerveződésre.[4] A MEOSZ megalakulását követően a Humanitás című havilap is ösztönözte az érintett embereket az egyesületszervezeti hálózat kialakítására.

Lukáts Györgynek,[5] a Népsport röplabdaszakíró újságírójának – a hazai mozgás- és látássérültek sportmozgalmának érdekében kifejtett újságírói tevékenysége újszerű és úttörő jellegű volt. 1981 és 1988 közötti tudósításait rendszeresen közölte a lap. Közlésre kerülhettek a sporthírek-eredmények rovatban a különböző sportágak történései és a versenyek eredményei. A pénteki lapszámokban, a hétvégi sportesemények közé is bekerülhettek a mozgás- és látássérültek hazai és nemzetközi eseményei (időpont és helyszín). Lukátshoz köthető, hogy a mozgássérültek sportjában elért eredményekkel és a sportteljesítményekkel kapcsolatban kizárólag a sport és az eredmények közlése volt a cél. Tudósításait az első pillanattól kezdve úgy írta, mint ahogyan azt az ép sportolók esetében is tette: *„Magyarország–Hollandia 1:3 (7, –13, 9, 10). Nagy sikerként kell elkönyvelnünk, hogy a világbajnok és paraolimpiai bajnok holland ülőröplabda-válogatottól, a három éve alakult magyar csapatnak, egy szettet sikerült elvennie. A Lőcsei vezette vb-újonc magyar csapat ezzel az eredménnyel egyáltalán nem vallott szégyent."* Sporttudósításaival az egyenlő bánásmód mindennapi gyakorlatát indította el a hazai médiában. A New York-i (1984) és a szöuli (1988) játékoktól számítható a paralimpiai játékokról történő helyszíni tudósítás. Lukácsnak a helyszíni jelentései és tudósításai adtak először hírt a közvélemény számára. Lukács alkalmanként nem hivatalosan a Magyar Távirati Irodát (MTI) és

3 ***Somlyó Zsuzsa*** (1920–2000) újságíró, lapszerkesztő, a Humanitás alapítója és első főszerkesztője (1981–1989). Közvetlenül a második világháborút követő felszabadulás után, 25 évesen jelentkezhetett egyetemre, addig karácsonyfadíszeket készített egy üvegműhelyben. Az egyetemi előkészítőn ismerkedett meg későbbi férjével, gyermekei apjával. Magyar irodalom szakon végzett, és nagyon hamar az újságírás lett a hivatása. Az igazságot kereste, ez vitte valószínűleg a pályára. Dolgozott a Népszavánál, a Néphadsereg című lapnál, vezette az Autó Motor szerkesztőségét, a Magyar Rádiónál a külföldi adások hírszerkesztőségét. A Magyar Televízió Hírszerkesztőségén, az Ország Világnál, a Négy Évszaknál, az Otthonunknál és a Humanitásnál is hamar lett a csapat irányítója. A Négy Évszak, az Otthonunk és a Humanitás című lapoknak alapítója volt. 1990-ben Aranytollas Újságíró-díjban részesítették. Első volt annak felismerésében, hogy nincs Magyarországon társkereső lap, hogy nincs az állami gondozott gyermekeknek és fiataloknak, hogy nincs a hátrányos helyzetűeknek, a mozgássérülteknek újságjuk, egy olyan fórum, ahol elmondhatják a gondjaikat, megoszthatják másokkal az örömeiket. Így került kapcsolatba a romamozgalmakkal, nekik is sokat segített. Mindig az foglalkoztatta, ha igazságtalanságot látott. Akkor, mintha felszólította volna egy belső hang, elkezdett küzdeni az igazságért. Az élet igazságtalanságának tartotta, ha valaki, akármilyen okból, hátrányos helyzetbe került. Később, ahogy kerekesszékbe kényszerült, otthonról szervezte a szerkesztőség életét. Hivatása volt a munkája, akikkel együtt dolgozott, azokkal ügyekben lett szövetséges. Baráti és munkatársi köre, különös módon, szinte egész élete során nem is nagyon vált el egymástól. (Forrás: Vicsek Ferenc)

4 Dr. Gáspár Tamás (1981): Egyesület Mozgássérülteknek. *Családi Lap,* XXX. évf. 5. sz., 1981. május 9., *Családi Lap,* XXX. évf. 10. sz., 1981. október.

5 ***Lukáts (Lukács) György*** (1951–) író, újságíró és médiatanár. A Népsportnál „nevelkedett", az első Nemzeti Sportot ő szerkesztette, lényegében itt vált ismert újságíróvá. A 90-es években már a Sportfogadás főszerkesztője volt, több, sporttal kapcsolatos televízióműsort vezetett, szerkesztett. A Nemzeti (Népsport) Sport röplabdaszakírójaként jelentőset alkotott, ennek kapcsán ismerkedett meg a mozgássérültek ülőröplabdasportjával, és azt követően a Nemzeti (Népsport) Sport olvasóit tudósításain, riportjain keresztül tájékoztatta a történésekről. A paralimpiai sportmozgalom első olyan sportújságírója volt, aki sportként, versenysportként értékelte a paralimpiai sportolók sporteredményeit. A Népsport tudósítójaként 1984-ben és 1988-ban hazánkból, mint újságíró, elsőként adott tudósításokat a Paralimpiai Játékokról. A médiaiskolában (Komlósi Oktatási Stúdió) tanárként híres volt következetességéről, előadásai rendkívül népszerűek voltak. Diákjai pipázó mesternek hívták, nagy mesélő hírében állt: „Úgy mesél, hogy vagy a nevetéstől, vagy a sírástól könnybe lábad az emberek szeme." Ő írta többek között a Mesél a pesti taxi, a Mesél a pesti rendőr, valamint a Hungaroheroin című könyveket.

a Magyar Rádiót (MR) is tudósította. A sportot szerető és a Népsportot rendszeresen olvasó közönség számára először adott részletes betekintést a mozgás- és látássérült sportolók paraolimpiai-paralimpiai sikereibe vagy sikertelenségeibe. Rendszeres tudósításai más sajtóorgánumok figyelmét is felkeltették, amelyek kezdetben csak MTI-híreket vettek át, majd később, a lap profiljához alkalmazkodva, kezdtek foglalkozni a sportnak ezzel a területével is.

Változást indított a sportújságírás területén az MMS 1989. évi MOB-ba történő felvétele. Ekkor már nemcsak az eseményekről szóló tudósítások, hanem a sport integráló képességéről tudósító vitairatok is megjelentek. Hol a helye a mozgás- és látássérültek sportjának? A MOB kereteiben vagy azon kívül? – volt a vitatott téma, amely az újságírókat foglalkoztatta. Vaskúti Istvánnak, a MOB sportolói bizottsága akkori vezetőjének címzett első nyílt levelet is a Népsport jelentette meg. *„A MOB a mozgássérült sportolók olimpiáinak, világversenyeinek során elért eredményeit nem »díjazza« ugyanúgy, mint az egészséges, ép testű sportolókét. Hiányoljuk, hogy a MOB sportolói bizottságában való részvételre nem kértek fel mozgássérült sportolót, (…) kérjük, hogy közös fellépésükkel segítsék a magyar mozgássérültek felkészülését, összefogását, egyenrangú sportolóként való kezelésüket, (…) Javasoljuk, hogy a szakszövetségeken keresztül, kapjanak segítséget."*[6] Vaskúti István válasza sem váratott sokáig. *„Örömmel olvasom, hogy megalakult a Nemzetközi Paraolimpia Bizottság, és remélem, hamarosan az ennek megfelelő magyar szervezet is létrejön. (…) ez évi rendes közgyűlésen támogatni fogom azt a javaslatot, miszerint a mozgássérült sportolók megalakuló szervezete kapjon lehetőséget egy küldött delegálására."*[7] A nyílt levélben megfogalmazott egyenlő jutalmazás kérdése még ma is vita tárgyát képezi a hazai sportpolitika és a sportirányítás köreiben. Tizenöt évet kellett arra várni, hogy az 1989-ben megfogalmazottak 2004-ben megvalósuljanak (és aztán 2012-ben eltöröljék). Vaskúti 1989-ben tett – a sajtóban is megjelent – ígérete alapján először 1993-ban Szekeres Pál,[8] majd később Pásztory Dóra paralimpiai bajnokokat is beválasztották a MOB sportolói bizottságába.

Az írott sajtó területén a barcelonai játékokról tudósító Tarpai Lászlót nem érintette meg a paralimpiai sportmozgalom, inkább tenisszel és labdarúgással foglalkozott, mint a paralimpiai játékokkal. Atlantából (1996) Szűcs Miklós, Sydneyből (2000) és Athénból (2004) Füredi Marianne viszont kimondottan precízen és nagyon nagy szakmai alázattal tudósított az eseményekről. A Nemzeti Sportot Pekingből Mihályi András, majd Londonból (2012) Arday Attila tudósította. A kutatás során feltárt sajtódokumentumokból egyértelműen megállapítható, hogy amíg kezdetben csak a Népsport, Nemzeti Sport foglalkozott a mozgás- és a látássérültek, valamint a paralimpiai játékok történéseivel, addig az MTI néhány munkatársának (Füredi Marianne, Matusz Endre, Bernau Péter) közreműködése egyre szélesebb kör (az írott és elektronikus sajtó) tájékoztatását tette lehetővé.

Először New Yorkból (1984) egy-két alkalommal, majd Szöulból (1988) már napi egyszer rádióközvetítés is történt. Lukács György, a Népsport újságírója – mint külsős munkatárs – tudósította a Magyar Rádiót. A barcelonai (1992) és az atlantai (1996) játékok idején a rádió hívta fel telefonon a paraolimpiai csapatirodát, ahol a sportolókkal és az edzőkkel készítettek interjút. A Sydney-2000 játékok alkalmával történt meg először, hogy a Magyar Rádió (MR) főmunkatársa, Sipos János[9] a helyszínről adott napi tudósítást. A médiában jelentős áttörés volt, hogy 2004. 02. 24-én Kondor Katalin, a Magyar Rádió elnöke *„a 2004. évi athéni paralimpiát megelőzően elhatározta, hogy a helyszíni tudósítókon túl még nagyobb segítséget kíván nyújtani a paralimpikonok felkészüléséhez. (…) 5 millió forint+áfa értékben hirdetési*

6 Rózsavölgyi József (1989): Nyílt levél Vaskúti Istvánnak, a MOB sportolói bizottsága vezetőjéhez. *Népsport*, XLV. évf. 253. sz., 1989. október 25., 5. p.
7 Vaskúti István (1989): Válasz a Nyílt levélre. *Népsport*, XLV. évf. 255. sz., 1989. október 27., 5. p.
8 Jegyzőkönyv (1994): MMS-közgyűlési jegyzőkönyv, 1994. január 22. MMS-FMSZ irattár.
9 ***Sipos János*** (Budapest, 1951. március 8.–2012. augusztus 2.) kerékpárversenyző, a Magyar Rádió szerkesztője, az Eurosport tévécsatorna kommentátora. 18 évig kerékpárversenyző volt, 11 évig válogatott. Évekig volt a Magyar Kerékpáros Szövetség főtitkára, a Magyar Rádió sportszerkesztőségében dolgozott mint szerkesztő-riporter. Később az Eurosport szakkommentátoraként kommentálta ifj. Knézy Jenővel a csatorna által közvetített kerékpárversenyeket a magyar adás indulása óta. Két téli és két nyári olimpiáról tudósított a rádióban, a biatlont és a síugrást is kedvelte. Ezenkívül két paralimpiáról is közvetített. (www.24.hu/sport/palyan-kivul/2012/08/03/knezy-jenot-sokkolta-potapja-halala)

felületet kap a Magyar Rádió reklámidejéből, ezenkívül egy automata sebváltós gépkocsit használhat a Rádió és az X-Rent jóvoltából. (…) Pásztory Dóri, az a paralimpikon, akit a magyar Rádió megnyert magának mint olimpiai arcot."[10] *„A Kossuth Rádió a szokásos napi sportadásaiban, valamint a Krónikákban adott hírt az eseményekről."*[11] 2004-ben Athénből már egyenes közvetítésben – közvetlenül a versenyhelyszínről – adtak naponta többször tudósítást a Magyar Rádió (MR) helyszíni tudósítói: *Fejér Balázs* és *Virányi Zsolt*. Pekingből (2008) *Sipos János* (MRádió) és *Fejér Balázs* (Lánchíd Rádió), Londonból (2012) pedig *P. Fülöp Gábor* (MR Rádió), és *Fejér Balázs* (Lánchíd Rádió) adtak napi többszöri tudósítást.

Hazánkban az első televíziós sportközvetítésre 1986-ban, a Pécsett megrendezett ülőröplabda-vb alkalmával került sor. Az adást a Pécsi Körzeti Stúdió munkatársai készítették és juttatták el a budapesti stúdióba. A televíziós közvetítéshez dr. Csehák Judit[12] segítségére, közbenjárására volt szükség, aki akkor a Minisztertanács elnökhelyettese volt. Dr. Csehák Judit a megnyitóünnepségen beszédet mondott, és az azt követő nyitómérkőzést (Magyarország–Ausztria 3:1) is megtekintette. Összefoglaló adás keretében a Magyar Televízió (MTV) a sportoló mozgáskorlátozottak sporteseményről először sugároz 2×20 perces időtartamban. A televíziós közvetítésből a tanulmánykötet e-könyves változatában a Magyarország–Jugoszlávia mérkőzés[13] végjátékát lehet megtekinteni, amely szintén az 1986. évi ülőröplabda-vb sikerét hivatott bemutatni. A tévéközvetítést jelentős társadalmi áttörésként lehetett értékelni a mozgáskorlátozott emberek megítélése szempontjából. A pécsi ülőröplabda-világbajnokság televíziós közvetítése a sikeres sporteredményen túl ismertséget és elismerést jelentett az egész hazai érdekvédelem számára is. A magyar csapat ezüstérme sokak számára jelezte a mozgáskorlátozott emberek értékteremtő képességét.[14] Lukács György a világbajnokságot követő írásában így summázta a történteket: *„…a szemléletváltás nem gazdasági kérdés. A világbajnoki ezüstérmen túl, ha a jövőben egy középület tervrajzán ott szerepel a tolókocsik közlekedési lehetősége, ha egy uszoda úgy készül, hogy a lépcsősorok nélkül is be lehet jutni a medencéhez, akkor ez minden bizonnyal az ülőröplabda-válogatottunk tagjainak, segítőinek érdeme is. (…) bizonyították, mire képes a sport segítségével az ember."*[15]

A paralimpiai játékokról a hazai televízióban az első képi tájékoztatás valószínűleg nemzetközi átvételből származik, és az 1988. évi játékok alkalmával került adásba. Az MTVA-nál folytatott kutatómunka során került elő az a film, amely a Szöuli Paraolimpiai Játékok megnyitóünnepségéről[16] mutatott be képsorokat, és a paraolimpia történetéről is adtak egy rövid ismertetőt.

1991-ben, az IPC III., budapesti közgyűlésén interjúk készültek a külföldi és magyar sportvezetőkkel a TV2 *Napzárta előtt* című műsor számára, Pálffy István szerkesztésében. A televíziós riportok nagyon fontos – paraolimpiai-paralimpiai mozgalommal kapcsolatos – interjúkon keresztül mutatták be a hazai és a nemzetközi mozgalom akkori helyzetét, a társadalmi elfogadással kapcsolatos gondolatokat. A riportfilm az MTVA archívumából sajnos nem került elő, de a VHS-kazettára rögzített felvétel, a „padláskutatás" jóvoltából rendelkezésre áll, így abból egy rövidített változatot a tanulmánykötet e-könyves változatában mutatunk be. Pálffy István riportot készített többek között[17] dr. Fejes András pszichológussal, az első magyar paralimpiai érmes sportolóval, Robert Stewarddal az IPC elnökével és a vakok sportjának egyik jeles képviselőjével, a dán Jens Bromannal. A TV2 Napzárta

10 A Magyar Rádió új olimpiai arca. *RTV Részletes,* 2004/12. szám, március 15–21.

11 www.mediainfo.hu

12 ***Dr. Csehák Judit*** (Szekszárd 1940–) Szakszervezeti vezetőként vett részt a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) 1981. évi megalakulásában, így a mozgássérült emberek érdekvédelmi szervezetének hazai megteremtéséért sokat tett." Hat évig, 1978-tól a Szakszervezetek Országos Tanácsa, a SZOT titkára, az elnökség tagja, majd a SZOT Szociálpolitikai Bizottságának elnöke, 1984. decemberben kinevezték a Minisztertanács elnökhelyettesévé. (www.parlament.hu/kepviselo/elet/c337.htm)

13 Forrás: MTVA archivum

14 Nádas Pál (2014): *KorKép. Tanulmány a Mozgásjavító rekonstrukciójának és fejlesztésének történetéről (1989–2012).* Syllabux, 434. p.

15 Lukács György (1986): Többről, másról is szólt. *Népsport,* XLII. évf. 180. sz., 1986. július 27., 8. p.

16 Forrás: MTVA-archívum

17 Nádas Pál gyűjtése.

előtt című 20 perces riportműsora történelmi jelentőséggel bír. A kordokumentum bemutatja az IPC és Magyarország közötti sportdiplomáciai kapcsolatot, dokumentálta az IPC III. közgyűlésének budapesti rendezését.

A paralimiai játékokról szóló magyar tv-tudósítások sorában az első kísérlet Barcelona (1992) esetében történt. Sikerült elérni, hogy az MMS költségén (repülőjegy, részvételi díj) a Magyar Televízió (MTV) kétfős stábot akkreditáltatott. Az MTV-nek a játékok szervezőinél be kellett volna fizetnie a forgatási engedély árát, amit sajnos nem tettek meg. *„(…) Ott a helyszínen felajánlottam, hogy kifizetem az 500 dollár forgatási díjat, ha itthon a Magyar Televízió azt visszafizeti. A televízió ezt nem vállalta…"*[18] A tv-stábot az első versenynapot követően az MTV külön költségén hazarendelték. A versenyek további eseményeiről a magyar csapat vezetője készített VHS-felvételeket, amelyeket a Magyar Légiközlekedési Vállalat (MALÉV) napi járatával eljuttattak Budapestre, és az MTI híreit átvéve, az esti sporthírek vagy TeleSport adásba iktatták be (vagy nem). A képi anyag adásba kerülése a TeleSport aznapi szerkesztőjétől függött. Amikor Gundel Takács Gábor volt a napi szerkesztő, akkor amatőr felvételként adtak beszámolót az előző napi eseményekről. Többek között így láthatta először a TeleSportot kedvelő közönség, hogy Vereczkei Zsolt 15 évesen miképpen nyerte meg első paralimpiai aranyérmét az 50 méteres hátúszás döntőjében.

Gundel Takács Gáborral[19] való személyes ismeretségünk az ép sportoló erőemelők hazai bajnoksághoz (1990) köthető. A televízió forgatócsoportjában (TeleSport) riporterként Gundel Takács Gábor volt jelen. *„Odamentem hozzá, és igyekeztem meggyőzni arról, hogy milyen fontos lenne, ha a tudósításba bele tudnák illeszteni a sportoló mozgássérültek teljesítményét is. A bemutatót a közönség és a szakemberek egyöntetűen nagyon jól fogadták. A televíziósok a bemutatót követően felajánlották, hogy van egy szabad hely a gépkocsijukban, és ha van kedvem, tartsak velük. Elfogadtam az invitálást. A fővárosig végig beszélgettünk. Címet és elérhetőséget cseréltünk az akkor még fiatal, kevésbé ismert sportriporterrel, Gundel Takács Gáborral. Amikor kiszálltam a gépkocsijukból, éreztem, hogy ismét szereztem a sportoló mozgássérültek ügye számára egy új partnert. A vasárnap esti Tele Sport képi híradásába bevágták a mozgássérült sportolók fekve nyomó versenyéről szóló tudósítást."* – írta Nádas Pál a KorKép című könyvben.[20] A tudósításnak azonnal lett is visszhangja. *Megváltoztatni a megváltoztathatatlant* címmel a Népsportban jelent meg egy reflexió. *„Azt hiszem, sokan vagyunk, akiknek felkeltette a figyelmét a verseny keretében megrendezett bemutató is. (…) Minden szempontból olyan sportemberi teljesítmény megszületésénél lehettünk jelen a »kamera« jóvoltából, amelynek leírásához a szó kevés – azt látni kell. (…) A hit, hogy meg tudjuk változtatni azt is, ami megváltoztathatatlannak látszik, és az akarat, hogy olyan teljesítményt nyújtsunk, amelyeket mások el sem hinnének rólunk. Én ezt a leckét szeretném megköszönni Nánási Istvánnak és sorstársainak."*[21]

Miközben az MTV sportosztálya nem segítette elő a paralimpiai közvetítést, Vitray Tamás saját műsoraiban, több érintett személyről készített filmet. Jeszenszky Attila kisgyermekkorát, versenyzői pályafutását már korábban bemutatta. 1993-ban vagy talán 1994-ben az élettörténetét a *Csak ülök és mesélek* című műsorában[22] vetítették le.

18 Beszámoló a Paraolimpiáról. MMS-elnökségi ülés, jegyzőkönyv, 1992. szeptember 25. MMS-irattár. Nádas Pál gyűjtése.

19 ***Gundel Takács Gábor*** (Budapest, 1964. augusztus 27–) Táncsics Mihály-díjas újságíró, műsorvezető, sportriporter, kommentátor. 1983 és 1995 között a Magyar Televízió TeleSport szerkesztőségében dolgozott. 1991–1997: a Rádió Bridge, majd az Eurosport magyar adásának munkatársa (1996–2000). 1998-tól egy évig a Tenisz magazin főszerkesztője. 1999-től a Danubius Rádió műsorvezetője. 2000-től a Sport 1 TV munkatársa. 2003-tól a TV2 műsorvezetője. 2007-ben tért vissza a Magyar Televízió képernyőjére. Sportkommentátori munkái mellett több sikeres produkció műsorvezetője. Elsősorban a '90-es években sportriporterként és a Játék Határok Nélkül műsorvezetőjeként is több olyan műsor, illetve program – közte a Mozgásjavító Általános Iskola által szervezett események – közreműködője volt, amely a parasportokkal, esélyegyenlőséggel, integrációval foglalkozott. Könyvei: Telesportré (1993), Ami egyszer elmúlt. (2003), A sport művészete (2010). Díjak, amelyekben ez idáig részesült: MTV Nívódíj, MOB Nívódíj, Kamera Hungária Közönségdíj (2006), Feleki László-díj (2012), Magyar Arany Érdemkereszt (2013), Prima díj (2013), Magyar Televíziós Újságírók Díj (2014), Táncsics Mihály-díj (2015).

20 Nádas Pál (2014): KorKép – Tanulmány a Mozgásjavító rekonstrukciójának és fejlesztésének történetéről (1989–2012). Syllabux Könyvkiadó, 447–449. p.

21 ma-y (1990): Megváltoztatni a megváltoztathatatlant. Kamera és Mikrofon. *Nemzeti (Nép) Sport,* 1990. március 28., 11. p.

22 Forrás: Nádas Pál gyűjtése, MTVA-archívum

A következő három paralimpiai játékokon – Atlantában (1996), Sydneyben (2000), Athénban (2004) – már az MTV Segítőtárs (1986–2005) című, kéthetenként jelentkező érdekvédelmi magazin stábja forgatott.

Az elkészült nyersanyagból dokumentumfilmeket készítettek és a játékokat követően vetítették le.

Az atlantai eseményekről az MTV TeleSport című műsora Erdélyi Mariann napi telefonos tudósításaival és a tv-archivumban megtalálható korábbi filmek bejátszásaival oldotta meg a tájékoztatást. Szekeres Pál 1996. évi paralimpiai győzelmi hírének közlésekor, szintén 1992. évi és más arhchív filmeket használtak.

A sydney-i játékok megkezdésekor már az M1 csatorna reggeli, élő adásában az MMS elnökével Pancsa Józseffel és a már Sydneyben tartozkodó helyettes államtitkárral, Szekeres Pál paralimpiai sportolóval készítettek interjút.[23] A nagyon apró részletek megismerése érdekében feltétlenül fontos elmondani, hogy e reggeli tv-műsor vezetője az a Riskó Géza újságíró volt, akinek édesapja dr. Riskó Tibor[24] orvos, tüdőgyógyász, ortopéd sebész, rehabilitációs szakorvos volt, és aki a hazai paraolimpiai mozgalom kezdetén, az 1970-évek elején dr. Plesa Istvánnal együtt dolgozott az akkori sérültségi kategóriák sportolói besorolásán és az angol levelezésekben is közreműködött.

Az athéni játékok előkészületei során már lehetett tudni, hogy a Segítőtárs műsorkészítőinek forgatócsoportja ismét dokumentumfilmet készíthet. *„Arra büszke vagyok, hogy paralimpiáról a mi stábunk készített először dokumentumfilmet. Sajnos az MTV sportszerkesztősége nem fogadta be a fogyatékosok sportját, de így legalább külön műsoridőben megmutathattuk, micsoda óriási esemény ez a világon."*[25] Athén közelsége miatt az MPB-elnökség megkísérelte megszerveztetni a dokumentumfilm készítése mellett az MTV egyenes közvetítésének lehetőségét is. A TeleSport szerkesztőségénél azt szerették volna elérni, hogy az MTV Segítőtárs forgatócsoportjától vagy a görög, vagy bármelyik másik nemzeti vagy nemzetközi televíziós társaságtól átvéve néhány olyan versenyszámot (úszás, vívás, dzsúdó, csörgőlabda stb.), amelyben várhatóan magyar éremesélyes sportolók indultnak, élő vagy minimális időcsúsztatással történjen közvetítés. Az MPB elnöke szóban is, és írásban is érvelt, hogy a helyszín közelsége miatt könnyen lebonyolítható az egyenes közvetítés. Az érvek arról is szóltak, hogy a társadalmi közgondolkodás formálásában jelentős hatással lehetne az egyenes tv-közvetítés. Az élő közvetítés óriási, társadalmi jelentőséggel bíró lehetőséget kínált. Jelentős volt a televízión belüli ellenállás. Nem technikai és nem pénzügyi, hanem legfőképpen szemléletbeli okok voltak az elutasítás indokai. Az MPB elnöke a mozgás- és látássérült sportolók paralimpiai sporttevékenységét tisztán sportként értékelte, míg Vitray Tamás, a TeleSport akkori főszerkesztője kertelés nélkül kimondta, hogy nem tartja a műsorpolitikába illőnek a paralimpiai játékok egyenes közvetítését. A sporthírek keretében ugyanakkor helyet adott az elért magyar paralimpiai eredményeknek. Athén esetében a Segítőtárs stábja már a digitális rendszerben dolgozott, és azt kihasználva háromperces tudósításokat készített, és azokat naponta hazaküldték. Itthon szerkesztették ezeket a riportokat, és így kerültek műsorba. A valóságban ez úgy történt, hogy amíg a rádió azonnal, a Nemzeti Sport másnap reggel, addig az MTV csak másnap este adott hírt a magyar paralimpikonok eredményeiről. A tudósítások és a verseny elején a kazetta, amelyet a menetrend szerinti Athén–Budapest repülőgépjárattal juttattak haza, nem Budapestre érkezett, így a képi tudósítás műsorra kerülése még egy napot késett.[26] A televízió egyenes közvetítésének elmaradása a sportújságírók körében még meglévő, a sportoló fogyatékosokkal szembeni averziójának enyhülését tolta el négy, illetve nyolc évvel (2012–2016) későbbre. A riói paralimpiai játékokat 2016 szeptemberében úgy lehetett egész nap nézni, mint az olimpiai játékokat augusztusban a Magyar Televízió akkor indult M5-ös csatornáján.

23 Forrás: MTVA-archívum
24 https://riskotibor.wordpress.com/eletrajz/
25 Rapai Nándor (2011): Volt egyszer egy műsor. Segítőtárs, Esély. A sérült emberekért. *Fejlesztő Pedagógia,* 2011, 1-3. p.
26 Forrás: Nádas Pál gyűjtése, MTVA-archívum

Az MTV sportadásainak sikertelen, 2004-es kísérlete ellenére mégis jelentősnek volt mondható a paralimpiai mozgalom ismertségének további növekedése. Pekingben (2008) már tizenhat médiaképviselő volt jelen, többek között Dézsi Zoltán, Czák Norbert, Hajnes István (MTV), Szőke Viktória, Jónyár Miklós (Duna TV). Ők tudósítottak és készítettek filmet, amelyek vetitésre is kerültek. Mindkét stáb naponta képi híreket is eljuttatott Budapestre. Az MTV akkor napi egy órában közvetített. A Duna TV napi ötperces összefoglalót készített, és a játékokat követően egy negyvenperces kisfilmben mutatták be a pekingi paralimpiát.[27]

Angliában 2012-ben a Chanel 4 televíziós csatorna napi 15 órás élő közvetítést adott, a szigetország 22 városában és 47 kivetítő előtt naponta mintegy 500 ezren figyelték a játékokat. Az MTV ekkor már napi kétszer egy órában közvetítette a paralimpiát Londonból. Külön sportadás keretében számoltak be a XIV. Paralimpiai Játékok eseményeiről. A helyszínről naponta küldtek képi anyagot, és azokat kiegészítették szakértői beszélgetésekkel. Már majdnem olyan volt, mint egy *igazi* sportadás. *„A paralimpiai közvetítési jogokat több mint 100 országban vásárolták meg, köztük a brit Chanel 4, melynek 9 millió fontos ajánlata rekordnak számított."*[28]

Magyarországon az olimpiához hasonlóan a londoni paralimpiáról is a közmédia számolt be. Az M2-n hétköznap késő esténként, az M1-en mindennap napközben voltak láthatók az összeállítások, amelyeket az ötfős kiküldött stáb segítségével készítettek.

A magyar részvételű paralimpiák történetének képi megjelenítése nagyon hiányos, mivel egészen 2004-ig egyetlen eseményen sem voltak jelen magyar filmesek-televíziósok és fotóriporterek, akik megörökíthették volna az 1972., 1976., 1984., 1988. és 1992.évi játékokat. Paralimpiai történeti fotótár ma még nem létezik, mert csak a sportolók és a sportvezetők által készített fényképeket, valamit néhány külföldön készült fotóalbumot és az MTI fotóarchívumában található, néhány külföldről származó képet tudott az akkori hazai sajtó használni. 2004-ben talán az esemény közelsége vagy már a paralimpiai játékok hazai ismertsége eredményezte, hogy Czagány Balázs, Horváth Gábor, Illyés Tibor, Kalmár Lajos, Kodrucz Sándor, Neubauer Rudolf, Szalmás Péter magyar fotóriporterek dolgoztak Athénben. Ilyen nagy létszámú fotóssztáb azóta sem volt jelen a játékokon, de már 2004-et követően, 2008-ban, 2012-ben és 2016-ban voltak olyan fotóriporterek, akik megörökítették a magyar paralimpikonok teljesítményeit.

Az elektronikus média megjelenésével, a tömegkommunikációs hírcsatornák egyre bővülő köre Barcelona (1992), Atlanta (1996) és Sydney (2000) történéseiről egyre több információt jelentetett meg. Az 1980–90-es évekhez képest jelentős előrelépésnek mondható, hogy a média képviselői közül egyre többen tekintenek a paralimpia sportolói teljesítményeire sporteredményként.

A paralimpiai bajnokról, Pásztory Dóráról, a sydney-i és az athéni játékok eseményeiről könyv jelent meg, amely szintén azt mutatja, hogy vannak, akik a magyar sikereket valódi sportsikerként és emberi alkotásként értékelik.[29] A paralimpiai mozgalomról, annak magyar sikereiről vagy sikertelenségeiről, a két könyv megjelenéséig, könyvesboltokban nem lehetett a paralimpiával kapcsolatos könyvet vásárolni.

Szakmai szakfolyóiratban és különböző rétegspecifikus kiadványokban – Humanitás, Röplabda Mindentudó (1986,1988), Magyar Röplabdázás 90 éve (1996), Gyógypedagógiai Szemle (1996), Fejlesztő Pedagógia (2002), Magyar Edző (2003), a GYISM szakmai kiadványa (2003), Magyar Sporttudományi Szemle (2003, 2006), Sporthistória (2003) stb. – jelentek meg a paralimpiával és azok sportágaival vagy szervezeti rendszerével foglalkozó publikációk. Jelentős eseményként lehet még értékelni, hogy 2005-ben a sajtó nyilvánossága előtt jelenik meg a magyar és a nemzetközi paralimpiai mozgalom fejlődéstörténetét átölelő, első magyar nyelvű összefoglaló könyv. A *Paralimpiai történetek* című könyvet a könyvpiac is befogadta, és antikváriumokból még

27 Szőke Viktória (2016): *Ajándék az élettől.* Kézirat. Nádas Pál gyűjtése.

28 www.paralympic.org/london-2012

29 Havas Henrik–Sz. Koncz István–Vujty Tvrtko (2000): *Aranyos lány.* Alexandra Kiadó. | Horváth Gábor–Kalmár Lajos–Sz. Koncz István (2004): *Athén, második felvonás. Paraolimpiai és útinapló 2004.* Kódex Kiadó, Pécs.

ma is beszerezhető.[30] Az értelmi fogyatékosok sportjáról és annak szervezetéről szintén 2005-ben jelent meg dr. Guiz Katalin *Volt egyszer egy MÉS…* című kiadványa.[31] Az MPB kiadásában (2006) jelent meg a Kőpatakiné Mészáros Mária és Nádas Pál által írt és szerkesztett *Ismerkedő könyv,* amely a paralimpiai és más történeteken keresztül ad módszertani segítséget az iskolák pedagógusai számára a közoktatásban akkoriban már zajló érzékenyítési munkához.

Érdemes szóvá tenni a 2016. évi, a Nemzeti Sportot érintő történetet. A paralimpiai játékokon való magyar részvétel történetében 1984 óta először fordult elő, hogy a Nemzeti Sport, mint az egyetlen hazai sportnapilap, nem küldött tudósítót a Paralimpiai Játékokra. A Népsportnak, majd a Nemzeti Sportnak jelentős mértékben köszönhető a paralimpiai mozgalom jelenlegi ismertsége. A napilapban 1981 óta rendszeresen jelentek meg hírek, közlemények a mozgássérült emberek sportjáról sportként kezelt tudósítások. A Népsportban kezdték először az egészségügyi és rehabilitációs mozgás helyett versenysportként, tehát sportként értékelni mindazt, ami a mozgáskorlátozottak és a látássérültek versenysport-tevékenységében történt. Mind ez idáig (1984, 1988, 1992, 1996, 2000, 2004, 2008, 2012) nem volt olyan paralimpiai játék, amelyen a magyar sportolók részvételét a helyszínről a Nemzeti (Népsport) Sport újságírója ne tudósította volna. A lap sportcentrikus szemléletű tudósításai jelentős mértékben járultak hozzá a paralimpiai mozgalomról alkotott társadalmi gondolkodás formálásához. Egy olyan sajtótermékről van szó, amely – a sporttudósításokon keresztül segítette elő az integrációs és az inklúzius szemléletet hazai alakítását – 2016-ban nem kapott esélyt, hogy ezt a küldetését önállóan folyathassa. Amikor a tanulmánykötet szerkesztője számára ez a helyzet kiderült, akkor magánemberként és a hazai paralimpiai mozgalom történetét részleteiben is jól ismerő személyként levelet írt a Mediaworks Hungary Zrt. vezérigazgatójának.

A kutatómunka során fellelt filmekből készült egy 19 perces összeállítás (1930-2016) amely bemutatja a paraolimpiai-paralimpiai mozgalom filmes, televíziós megjelenítésének korszakait.

Közlemény

Nem igaz a híreszteles, hogy a Nemzeti Sport kiadói joga átkerülne a Magyar Időkhöz (vagy Habony, esetleg Vajna birodalmához). Sem a Mediaworks kiadó, sem annak tulajdonosa nem kapott semmilyen ajánlatot a Nemzeti Sport megvásárlására vonatkozóan, annak eladása nincs napirenden.

Heinrich Pecina, a Mediaworks Hungary Zrt. tulajdonosa

A Nemzeti Sport eladásával kapcsolatosan megjelent közlemény

Az MPB anyagilag nem támogatta a Nemzeti Sport napilapot, mint ahogyan azt a MOB megtette. A MOB-nak fontos, az MPB-nek meg nem volt fontos, hogy a 2016. évi játékokon a Nemzeti Sport munkatársa a helyszínről tudósítson. „*Először is szeretném megköszönni, hogy megtisztelt minket levelével* – kezdődött a válaszlevél. – *Kérem, engedje meg, hogy biztosítsam arról, hogy kiadónk és ezen belül pedig a Nemzeti Sport szerkesztősége számára is fontos a paralimpia ügye! Ezt tükrözi az a tény is, hogy a 2008-as és a 2012-es paralimpián is képviselte magát a Nemzeti Sport. Ugyanakkor szeretném felhívni figyelmét arra, hogy mind a két esetben a Magyar Paralimpiai Bizottság támogatásával valósult ez meg. Az utazást teljes egészében fedezte az MPB, míg a szállások esetében komoly kedvezményeket, illetve adott esetben ingyenességet tudott biztosítani, hasonlóan ahhoz, ahogy a MOB-bal kialakított gyakorlatban is ez zajlik. Annak érdekében, hogy a Nemzeti Sport a 2016-os riói paralimpián is részt tudjon venni, lapunk főszerkesztője már 2015 folyamán felvette a kapcsolatot az MPB-vel. A tárgyalások egy ideig jól haladtak, azonban egy idő után sajnos megszakadtak. Az MPB vezetése, számunkra úgy tűnt, nem mutat hajlandóságot egy, a fentiekhez hasonló, tulajdonképpen megszokott struktúra keretein belüli együttműködés folytatására.*”[32] Ismerve az MPB által nyilvánosan akkreditált médiadelegációt, arra lehet következtetni, hogy a napi tudósításokat kizárólag az MTI, az M5 csatorna, és az MPB információja alapján kívánták megoldani.

30 Nádas Pál (szerk, 2005): *Paralimpiai történetek. Hetvenöt esztendő (1929–2004) hazai és nemzetközi történései.* MPB
31 Gruiz Katalin (szerk., 2005): *Volt egyszer egy MÉS… Egy sportszövetség története 1992–2005*. Down Alapítvány, MÉS
32 Katona Viktor (2016): Válaszlevél. Pénzügyi vezérigazgató-helyettes, CFO, Deputy CEO Mediaworks Hungary Zrt. Nádas Pál gyűjtése.

Az Év Sportolója-díj és annak sajtómegjelenése

A tanulmánykötet folyamatosan arról kívánta meggyőzni az olvasót, hogy a paraolimpikonok-paralimpikonok sporttevékenysége nem lekicsinylő jelzővel illethető tevékenység, hanem a legmagasabb szintű és ép sportolókkal azonos értékelést érdemlő versenysport. Az 1970-es kezdetektől az érintettek mindig arra törekedtek, hogy a közvetlen családtagok, barátok és a velük foglalkozó szakembereken túl a hazai sporttársadalom, a mindenkori sportirányítás hivatali vezetése, a MOB tagsága és a sajtó képviselői tisztán sportként kezeljék a mozgáskorlátozottak és látássérültek versenysportját, a paralimpiai játékokon elért eredményeket.

A Magyar Sportújságírók Szövetsége közreműködésével 1958 óta megrendezett Év Sportolója szavazás és a díjátadással együtt járó ünnepség, annak sajtóvisszhangja, a sportéletben betöltött presztízse szintén az elérendő célok között volt a sportoló mozgás- és látássérültek körében.[33] Az összeállított táblázat azt a 33 éves fejlődési folyamatot igyekszik röviden bemutatni, amely az 1983. évvel kezdődött, és 2016-ra már természetessé vált. Ma már a sportújságírók szavaznak, a gála programját pedig integráltan rendezik, ami nem mindig volt így.

Az *„épek"* sportjához való közelítés folyamatának első jelentős díjátadására az 1982-ban alapított Ligeti Vilma[34] Alapítvány emlékérmének átadása adott lehetőséget. Az Év Sportolója – díj paralel változatának szándékával hívták életre a Ligeti Vilma-emlékérmet, az Év Sportembere – díjat. Az év legjobb és legeredményesebb sportolóinak díjazása az eltelt harminchárom év alatt számtalan változáson, különféle támogatói kezdeményezések alatt, számtalan, az érdekérvényesítésből eredő konfliktuson keresztül jutott el oda, hogy a paralimpikonokat az „ép" sportolókkal közös és azonos díjátadáson, az újságírók szavazatai alapján értékeljék. Az első díjátadáskor az Év Sportembere – díjat, a Ligeti Vilma-emlékérmet az 1983-ban elért versenyeredmények alapján ítélték oda. A díjat a HOSC közgyűlésének keretében adták át, és annak sajtóvisszhangja egyáltalán nem volt.

Ligeti Vilma írónő, zongoratanár 200 ezer forintot hagyatékozott azzal a céllal, hogy a nevét viselő alapítvány a legkiválóbb mozgáskorlátozott sportolók és a sportélet önzetlen segítőinek díjazását megteremtse.

A mozgáskorlátozottak sportéletében ez volt az első díj, amely a kiváló sportteljesítményeket ismerte el.[35] A kutatás során előkerült dokumentumok alapján megállapítható, hogy az alapítvány működése alatt az alapítási tőke kamataiból volt lehetséges díjazni a sportolókat és segítőiket. Az éves kamat az indulás éveiben 13,5% volt, míg a megszűnés évében már csak 2%, ami az induló vagyon feléléséhez, az alapítvány megszűnéséhez vezetett.[36]

Az MMS (1989) megalakulását és a MOB tagságába történő felvételét követően a díjátadást a MOB-nál kezdeményezték. Ekkorra már a mozgáskorlátozottak és a látássérültek sportjáról, annak eredményességéről lehetett tudni a Népsport tudósításaiból. Az MMS kezdeményezésére a Magyar Újságíró Szövetség (MÚOSZ) sportújságíró szakosztálya 1991-ben a sajtó nyilvánossága előtt adta ki az év legjobbjainak járó díjakat, amit akkor az Év Invalid Sportolói díjának neveztek. Az ünnepélyes keretek között történt díjátadást a sportdiplomácia húszéves sikereként célszerű értékelni. A nyilvánosság előtt először történt meg, hogy Schmitt Pál,

33 http://sportujsagirok.hu/tortenet/

34 ***Ligeti Vilma*** (Ungvár, 1912. júl. 1.–Budapest, 1982. szept. 13.) írónő. Zongoratanári oklevelet szerzett a budapesti Zeneművészeti Főiskolán, majd Kiskunhalason működött zenetanárként. 1937-ben Franciaországba került, ahol zongoratanár volt, de cikkeket is írt. A II. világháború alatt részt vett a francia ellenállási mozgalomban, a nőmozgalom illegális lapját szerkesztette. 1947-ben tért haza. 1947-től 1952-ig különböző kulturális és külügyi állásokat töltött be, később csak írásaiból élt. 1961 és 1964 között tanulmányúton volt Indiában. F. m. Hazatérés (színmű, Bp., 1948); Daloló holnapok (színmű, Bp., 1949); Ének a Tiszaparton (r., Bp., 1951); A Horthy korszak rövid önéletrajza (publicisztikai írások, Bp., 1953); Aranyköd (r., Bp., 1957); A Gangesz partján (Bp., 1969). – Irod. Fedor Ágnes: Búcsú L. V.-tól (Magy. Nemzet, 1982. okt. 3.). (Forrás: Magyar Életrajzi Lexikon 1000-1990/www.google.com)

35 A Ligeti Vilma Alapítvány Nádas Pál kurátorsága alatt, 1982 és 1992 között működött. A Ligeti Vilma-emlékérem tulajdonosai a bronzból készült plakett mellett 3000 és 15 000 Ft közötti egyéni pénzjutalomban is részesültek.

36 Ligeti Vilma Alapítvány dokumentumai. MMS-FMSZ irattár Nádas Pál gyűjtése.

a MOB elnöke és Jakabházy László, az OTSH elnökhelyettese, Novotny Zoltán újságíró, a szakosztály elnökének konferálásával díjazták a mozgáskorlátozott sportolók legkiválóbbjait. Schmitt Pál – MOB-elnök, NOB-tag – köszöntőjében (1991. február 21-én a HÉLIA Termál Hotel Panoráma termében) a jövő elképzeléseiről beszélt: *„Én arról álmodom, hogy jövőre együtt, egy helyiségben adjuk át az év legjobb sportolóinak szánt díjakat; ép mozgásúakét és mozgássérültekét, ugyanakkor ugyanott. Hiszen a kitűzött cél is azonos: gyorsabban, magasabbra, erősebben. Más szóval, minden sportoló küzdelmének legfőbb hajtóereje a régebbi önmaga túlszárnyalása. Bízom abban, hogy az emberek a sportteljesítményükkel hozzájárulnak egy jobb világ megteremtéséhez. Talán ezzel is magyarázható, hogy a nemzetközi porondon a sportújságírók, szakemberek és a közvélemény egyre szélesebb körben felismerik a mozgássérült-sport fontosságát."*[37] A díjátadón még nem voltak kategóriák, de egy évvel később, az 1991. évi eredmények díjazásakor már külön női és férfi díjazás is történt. Ekkor történt meg először, hogy a mozgáskorlátozott sportolók mellett látássérült és hallássérült sportolót is elismertek. Az ünnepséget 1992. február 1-jén, szombaton a Hotel Stadion különtermében rendezték.[38] Az 1992. évi paralimpiai eredményeket követően a díjak átadásakor először említették meg a díjazott sportolók edzőit (Apor György – asztalitenisz, Paczulák András – úszás, Evetovics Iván – úszás, Jafcsák Péter – úszás, Beliczay Sándor – vívás), de ekkor még az edzők nem részesültek külön díjazásban.[39] Az 1993. évi eredmények alapján történő díjazásról, a kutatás nem talált dokumentumot.

Az 1994. évi eredmények sikereinek elismeréséről, a díjátadásról az MTV-Telesport adott hírt.[40] Az esemény ünnepélyes voltát jelentősen rontotta, hogy olyan helyen rendezték meg az ünnepséget, amely nem volt akadálymentes, és a kerekesszékes sportolókat az étterem emeleti helyiségébe kézzel kellett felvinni, miközben az OTSH elnöke a tv-riportban az akadálymentes környezetről beszélt. A keletkezett vita, amely a sajtónyilvánosságban is helyet kapott, a sportújságírók sértődöttségét váltotta ki, így ez az együttműködés egy jó időre megszűnt. Az 1995. év eredményei alapján odaítélt díjakat a Platánusz Hotelben 1996. március 23-án, az MMS-közgyűlés keretében, már nem a sportújágírókkal közös ünnepség keretében adták át. A díj ekkor az Év Mozgáskorlátozott Sportolója nevet kapta. Először adtak át csapatdíjat és edzői díjat, valamint különdíjakat.[41] Az 1996. évi játékok sikeres eredménye alapján, vélhetően az MMS belső köreiben, kerülhetett sor a díjátadásra, de a kutatás során nem került elő használható dokumentum. Valószínű, hogy a hölgyeknél Sasváriné Paulik Ilona asztaliteniszező paraolimpiai bajnok, míg a férfiaknál Szekeres Pál vívó – két paraolimpiai elsősége révén – lehetett az 1996. év legjobbja. Az is lehet, hogy ekkor ez a díjazás valamilyen ok miatt elmaradt, mert az 1997. évi eredmények alapján átadott díjak az 1996. évi eredményeket tükrözik. Az edzői díj átadásakor egyszerre hét edző munkáját is elismerték. A csapatsportágakban egy díjat adtak ki. Először történt meg, hogy az átadással járó költségeket nem az MMS, hanem egy cég (Rehab Rt.) támogatásával teremtették elő. A következő díjátadó ünnepséget a MEOSZ-székházban 1998. január 29-én az MMS közgyűlésének keretében rendezték. 1998–1999-ből nem kerültek elő értékelhető és biztosan felhasználható dokumentumok. Azt szokták mondani, hogy ami nem jelenik meg a tömegkommunikációban, az olyan, mintha meg sem történt volna.

A Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) 1997. évi megalakulásától számítva párhuzamosságok figyelhetők meg a díjazással kapcsolatban. A díjátadások körül zajló MPB–MMS-szervezeteiken belüli vitához új szereplőként a sporttörvény által létrehozott FONESZ is csatlakozott.

37 Lukács György (1991): Először kaptak díjat hazánkban az év legjobb invalid sportolói. *Nemzeti Sport,* II. 52., 1991. február 22., 5. p. | Humanitás (1991): Amiről (nem csak) Schmitt Pál álmodik. *Humanitás,* XI. évf. 2. sz., 8. p. | Nádas Pál (1991): MMS elnöki beszámoló. MEOSZ küldöttközgyűlés, 1991. október 26., 26-29. p. MEOSZ – irattár. Nádas Pál gyűjtése. | Humanitás XI. évf. 1. sz., 8.

38 *Nemzeti Sport,* II. 352., 1991. december 24. *Új Magyarország,* II. évf. 28. sz., 14. MMS-FMSZ irattár.

39 *Nemzeti Sport,* III. 354., 1992. 12. 24., 7. p. | *Humanitás,* XIII. 2. szám.

40 Forrás: Nádas Pál gyűjtése, MTVA-archívum

41 *Humanitás,* XVI. 2. sz., 1996. április. *Nemzeti Sport,* VII. 82., 1996. március 24., 11. p. | *Humanitás,* XVIII. 1. sz., *Nemzeti Sport,* IX. 29., 1998. 01. 30., 9. p.

Az Év Sportolója –díj körül kialakult vitát, vélhetően, az ISM-GYISM Fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkársága, a MOB és a sportújságírók közösen zárták le. A mozgáskorlátozott sportolók vágya és több évtizedes küzdelme ekkor teljesült először. A Budapest Kongresszusi Központban 2000. december 19-én este megrendezett Sportcsillagok Gálaestjére meghívást kaptak, és ott díjazták is a paralimpián sikerrel szerepelt sportolókat. A Sportcsillagok Gálaestjén Pásztory Dóra és Sánta Krisztián kapott díjat a 2000. évi versenyeredményei alapján. A sportolók közötti rangsort nem az újságírók, hanem – belső szavazással – a FONESZ döntötte el.[42] A díjnak az Év Fogyatékos Sportolója nevet adták. Ahhoz, hogy a 2000. évi díjátadás először integrált körülmények között valósult meg, az ISM-GYISM politikai, erkölcsi és pénzügyi támogatására egyaránt szükség volt. Az integrált díjátadás anyagi forrása körül még több éven keresztül zajlottak egyeztetések, sőt volt, amikor még az MMS anyagi hozzájárulása is kevés volt a paralimpikonok jelenlétéhez.

Az MMS a paralimpiai sikerek alapján 2001. június 29-én, a Rehab Rt. támogatásával, ünnepélyes keretek között a Rehab Rt. székházában adták át a 2000. Év Mozgáskorlátozott Sportolója díjakat.[43]

A 2001. évi eredmények alapján a paralimpiai sportágakban érdekeltek közül Kovács Ervin úszó, a csörgőlabda-válogatott és Tari Imre edző vehetett át díjat. Fontos megemlíteni, hogy a 2000. és a 2001. évi díjazottak közül a Nemzeti Sport csak az első helyezetteket említi, a többi díjazottat nem. Más, a kutatás során előkerült dokumentumokkal összevetve az állapítható meg, hogy az adatok több esetben ellentmondanak egymásnak, így az elkészített táblázatban a hibázás lehetősége fennáll. 2002-ben Krajnyák Zsuzsanna, Pálfi Judit, Taczman Elek, Farkas László, a 4×100 méteres futóváltó (Varga, Orsos, Károlyi, Ácsné), valamint a férfi úszóváltó (Sánta, Majer, Szedő, Fülöp) voltak a jelöltek között. Jelölést kapott még Feletár György vívó- és Schiller-Kertész Judit atlétikaedző. A 2003. évi teljesítményük alapján a paralimpiai versenyrendszer sportolói közül Krajnyák Zsuzsanna vívó, Kovács Ervin úszó, a női kerekesszékes vívócsapat (Dani Gy., Jurák A., Krajnyák Zs., Pálfi J.), valamint az edzők között Tari Imre volt jelölt. A 2004. évi paralimpiai játékok eredményeit követően a Sportcsillagok Gálaestjén ismét a paralimpiai sportágak versenyzői voltak többségben. A nők között Pásztory Dóra, Dani Gyöngyi és Biacsi Bernadett, a fiúknál Sánta Krisztián, Kovács Ervin kerültek a jelöltek közé. Csapatban a női kerekesszékes vívóválogatott (Dani Gy., Jurák A., Krajnyák Zs., Pálfi J.), valamint a Béres Dezső–Gyurkota József bocciapáros és a MÉS úszóváltója (Sánta, Majer, Szedő, Fülöp) kaptak jelölést. Az edzők között három úszóedző, dr. Petrov Anatolijt, Mentes Évát és Tari Imrét jelölték. A 2005. év eredményei alapján a cselgáncsosok uralták a jelöléseket. A hölgyek közül Nagy Sándorné, a férfiak közül Vincze Gábor, míg az edzők közül Keserű József cselgáncsedző került a paralimpiai sportágak jelöltjei közé. Csapatban a bocciapárost jelölték. 2006-ban a paralimpiai sportágak közül a vívók teljesítménye volt kiemelkedő. Krajnyák Zsuzsanna, Szekeres Pál, csapatban a női vívócsapat volt jelölt a Sportcsillagok Gálájára.[44] A 2007–2008-as években ismét pénzügyi viták nehezítették a részvételt, és az MPB pénzügyi hozzájárulása kellett az integrált díjátadó megvalósulásához. A 2009–2011. évekről a kutatás nem talált dokumentumot, hogy a Sportcsillagok Gáláján jelen voltak-e paralimpikonok. A következő integráltan lebonyolított díjátadó ünnepség, amelyről van dokumentum, a 2012. évi paralimpiát követően a SYMA Rendezvény– és Kongresszusi Központban megrendezett program.

Jelentős mérföldkőnek számított az MPB és a Vodafone közötti, 2001. 10. 17-én megkötött reklámszerződés, amelynek egy külön megállapodása alapján a szerződés időtartama alatt a Vodafone Rt. évente visszatérő programjaként finanszírozta Év Paralimpiai Sportolója díj átadási ceremóniájának költségeit. A díjak odaítélését újságírók – akik már akkor rendszeresen foglalkoztak ezzel a területtel, és ismerték a paralimpikonok teljesítményeit –,

42 *Kisalföld*, 2000. december 21., 23. p.
43 Forrás: MTVA arhívum | MMS-elnökségi emlékeztető, 2001. 05. 30–950/1. MMS-FMSZ irattár
44 Sportcsillagok Gálaestje 2001–2006. Magyar Sportújságírók Szövetsége

az MPB közgyűlési tagsága, a sportági edzők és a szakágvezetők szavazatai alapján döntötték el. Az adott év teljesítményéről az MPB titkársága a voksolásra felkért személyek számára eredményösszegzést küldött, hogy minden szavazót döntéshelyzetbe hozzanak. Az MPB 80 kérdőívet küldött ki. A visszaküldött 56 érvényes szavazat alapján megállapítható volt hogy a 2002. év legeredményesebb Vodafone – Paralimpiai Sportolója és Edzője díjakat a szavazók kiknek ítélték oda.[45] Az Év Paralimpiai Sportolója díj átadását először – a 2001. évi eredményeket figyelembevéve – 2002-ben a Marriott Hotelben rendezték meg Bob Pirc, az EPC elnökének jelenlétében.[46] Egy évvel később a Kempinski Hotelben (2003. 02. 26.) rendeztek átadóünnepséget, de a Sofitel Hotelben és a Corintia Grand Hotel Royal (2006. 03. 01.) vagy a Corinthia Aquincum Hotel (2007. április 17.) különtermeiben is volt ünnepség. Az első, a legjobb vezetőedzőnek járó díjat Keserű Józsefnek ítélték oda. A helyszínt mindig a Vodafone Rt. választotta ki, és a díjátadással járó költséget is a cég viselte. A Vodafone az MBP elnöki posztján bekövetkezett változást követően, a 2007. évi eredmények díjazását már nem vállalta, és 2008-tól kivonult az MPB támogatói köréből, ezzel a Vodafone Rt. Év Paralimpiai Sportolója díj gálaprogramja megszűnt. Az Év Paralimpiai Sportolója díjátadása az MPB-közgyűlések keretében folytatódott. 2007-ben – az előkerült dokumentumok szerint – a Magyar Sport Házában, az MPB elnökségének döntése értelmében, a férfiaknál Osváth Richárd, a nőknél Biacsi Ilona vehette át a legjobbnak járó díjat. A legjobb edző Antal Andor, az év szövetségi kapitánya pedig Schiller-Kertész Judit, az atléták szakvezetője lett.

Amíg az „ép" sportolóknál 1958 óta tartják nyilván az Év Sportolóit, addig a mozgáskorlátozottak, majd a paralimpikonok és az Év Fogyatékos Sportolója díjait csak 2015-től. A díjazott sportolók névsorát ezért nem volt egyszerű összegyűjteni. Ahhoz, hogy hiteles adatokhoz lehessen hozzájutni és közreadni, először forráskutatást kellett végezni. Forrásként használtuk a Népsport – Nemzeti Sport nyomtatott példányait és a szerző magángyűjteséit. Kutatást folytattunk a Szabó Ervin Könyvtár sajtóarchívumában és online archívumában is. A kezdeti időszak adatainak egy része a MEOSZ Humanitás című havilapjaiban volt megtalálható. Az MMS-FMSZ levéltárából – Ligeti Vilma Alapítvány iratai – és az MMS irattárból is kerültek elő használható információk. A Sportcsillagok Gálaestjein először (2000) díjazott sportoló fogyatékosokról (2001–2006) megjelent kiadványban is voltak használható adatok. Az összeállításban az MPB sajtóközleményét (2003. 02. 26.), valamint az ISM ismertető füzetét (2002/2-1) is lehetett használni. A fellelt dokumentumok pontosításához és azok ellenőrzéséhez a FONESZ irattárából fennmaradt dokumentumaira és Nagy József közreműködésére volt szükség.

Az Év Vodafone–Paralimpiai Sportolója díjátadó Mádl Dalma elnök asszonnyal

45 MPB – sajtóközleménye, 2003. 02. 26. Nádas Pál gyűjtése.
46 ISM-ismertető (2002/2-1), 11–12. p.

A 2016-ban indított új MPB-honlapon sajnos az előző honlapok (2007–2015) tartalma között nem szerepelnek, így a 2000-2007 és a 2008–2015 közötti években közzétett információkhoz nem lehetett hozzáférni. Az MPB irattári kutatáshoz pedig nem volt engedély, így erről a korszakról számottevő információ nem került elő. Feltételezhető, hogy 2008–2009-ben a közgyűlések keretében díjazták az év legjobb sportolóit, de ezt majd egy későbbi kutatómunka során kell feltárni. A sokszor ellentmondó, bizonytalan vagy pontatlanul megjelent információkat a személyes visszaemlékezésekkel lehetett erősíteni, cáfolni vagy pontosítani. Internetes keresés is történt, amely az adatok pontosítást és megerősítését szolgálta.[47]

Remélhető, hogy nincs messze az az időszak, amikorra hazánkban is el lehet azt érni, hogy a két játék (olimpia-paralimpia), a felkészülés (műhelytámogatás, sportágfejlesztés, ösztöndíj stb.), a részvétel körülményeiben (fogadalomtétel, formaruha, sportfelszerelés stb.) és az eredmények elismerésekor is, tehát minden tekintetben egy egészet alkosson.

Az Év Sportolója díjjal kapcsolatos kutatás a teljességre törekedett, de a csak a feltárt dokumentumok alapján dolgozhatott. A teljesség sajnos nem valósulhatott meg a dokumentumok hiányosságai miatt.

A tanulmánykötet e rövid része is azt bizonyítja, hogy amennyiben a hazai paralimpiai mozgalom történetének pontos és dokumentumokra alapozott ismerete fontos cél, akkor a kutatást célszerű tovább folytatni.

Az Év Vodafone–Paralimpiai Sportolója díjátadás 2007-ben

47 ([www.sportmenu.net] [www.hungariangolf.hu/index.php] [http://duol.hu/sport][www.bama.hu/orszag-vilag] [www.futanet.hu/cikk] [www.szabadban.hu/cikk] [www.origo.hu/sport] [www.kataca.hu/sport]

AZ ÉV SPORTOLÓJA DÍJAZOTTJAI (1983–2016)

	ÉV	I. HELYEZETT	II. HELYEZETT	III. HELYEZETT	KÜLÖNDÍJ – A SPORTÉRT	MEGJEGYZÉS
Az Év Sportembere – Ligeti Vilma-emlékérem	1983	Pusztai Istvánné (atlétika)			Dr. Plesa István	
	1984	Dukai Géza (úszás)	Stettner Ferenc (úszás)	Dr. Tóth András (úszás)	Koller István	
	1985	HOSC (ülőröplabda-csapat)	Pusztafiné Kovács Judit (asztalitenisz)		Barna Ferenc	
	1986	Kovács Győző (asztalitenisz)	Becsey János (úszás)		Dr. Benczúr Miklósné	
	1987	Paulik Ilona (asztalitenisz)	Nánási István (atlétika)		Csík János	
	1991	Tauber Zoltán (aszatlitenisz)				
Az Év Invalid Sportolója	1990	Nánási István (atlétika, erőemelés)	Urbancsok György (atlétika)	Becsey János (úszás)		
Az Év Invalid Női Sportolója	1991	Sasváriné Paulik Ilona (asztalitenisz)	Bergács Éva (asztalitenisz – MHSSZ)	Laki Anikó (úszás)		
Az Év Invalid Férfi Sportolója	1991	Pazinczár Attila (atlétika)	Becsey János (úszás)	Nánási István (erőemelés)		
Az Év Invalid Női Sportolója	1992	Sasváriné Paulik Ilona (asztalitenisz)	Laki Anikó (úszás)	Engelhardt Katalin (úszás)		
Az Év Invalid Férfi Sportolója	1992	Becsey János (úszás)	Vereczkei Zsolt (úszás)	Szekeres Pál (vívás)		
Az Év Mozgáskorlátozott Női Sportolója	1995	Járomi Mónika (úszás)	Engelhardt Katalin (úszás)	Erdei Ilona (asztalitenisz)		
Az Év Mozgáskorlátozott Férfi Sportolója		Szekeres Pál (vívás)	Vereczkei Zsolt (úszás)	Majsai Károly (asztalitenisz)		
Az Év Mozgáskorlátozott Csapata		Ülőröplabda-válogatott	Majsai Károly – Erdős Lajos (asztalitenisz)	Férfi úszóváltó*	Piremon SE, ülőröplabda-csapat	* a váltó névsora nem ismert
Az Év Mozgáskorlátozottak Edzője		Balogh István (ülőröplabda)				
Az Év Mozgáskorlátozott Női Sportolója	1997	Sasváriné Paulik Ilona (asztalitenisz)	Puxler Józsefné (erőemelés)	Ráczkó Gitta (úszás)	Pusztafi László	
Az Év Mozgáskorlátozott Férfi Sportolója		Szekeres Pál (vívás)	Vereczkei Zsolt (úszás)	Kovács Ervin (úszás)	Tari Imre és Paksi Lászó (úszás)	
Az Év Mozgáskorlátozott Csapata		Tőrvívó válogatott				Bolyos István, Horváth Gábor, Szekeres Pál
Az Év Mozgáskorlátozottak Edzője		Beliczay Sándor (vívás)	Feletár György (vívás)	Koller István (úszás)		
Az Év Mozgáskorlátozott Női Sportolója	2000	Pásztory Dóra (úszás)	Krajnyák Zsuzsa (vívás)	Pálfy Judit (vívás)		
Az Év Mozgáskorlátozott Férfi Sportolója		Vereczkei Zsolt (úszás)	Kovács Ervin (úszás)	Szerkeres Pál (vívás)		
Az Év Fogyatékos Női Sportolója		Pásztory Dóra (úszás)	Pálfy Judit (vívás)	Krajnyák Zsuzsanna (vívás)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Sánta Krisztián (úszás)	Vereczkei Zsolt (úszás)	Taczman Elek (fogathajtás – MMS)		
Az Év Csapata		40x50 m-es férfi paralimpiai úszóváltó	Női kosárlabda-válogatott (MSZSZ)	Női asztalitenisz-csapat (MSZSZ)		Majer Gábor, Rácz János, Sánta Krisztián, Szedő Tibor
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Mentes Éva (úszás)				

AZ ÉV SPORTOLÓJA DÍJAZOTTJAI (1983–2016)

	ÉV	I. HELYEZETT	II. HELYEZETT	III. HELYEZETT	KÜLÖNDÍJ – A SPORTÉRT	MEGJEGYZÉS
Az Év Fogyatékos Női Sportolója	2001	Krajnyák Zsuzsanna (vívás), Jung Andrásné (atlétika – MSZSZ) megosztva	Orsos Mária (atlétika)	Engelhardt Katalin (úszás)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Ponyori Sándor (atlétika)	Kovács Ervin (úszás)	Orsos Zsolt (atlétika)		
Az Év Csapata		Csörgőlabda-válogatott	Női párbajtőr-válogatott	Férfi asztalitenisz-páros (Bereczki testvérek)		
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Páni Róbert (csörgőlabda)	Feletár György (vívás)	Hoffer József (atlétika)		
Az Év Paralimpiai Női Sportolója (Vodafon)		Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	Orsós Mária (atlétika)	Engelhart Katalin (úszás)		
Az Év Paralimpiai Férfi Sportolója (Vodafon)		Ponyori Sándor (atlétika)	Kovács Ervin (úszás)	Orsos Zsolt (atlétika)		
Az Év Paralimpiai Csapata (Vodafon)		Csörgőlabda-válogatott	Női párbajtőr-válogatott	Férfi asztalitenisz-páros (Bereczki testvérek)		Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsos Zsolt, Szabó András
Az Év Paralimpikonok Edzője		Páni Róbert (csörgőlabda)	Feletár György (vívás)	Hoffer József (atlétika)		
Az Év Fogyatékos Női Sportolója	2002	Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	Tapolczai Viktória (úszás – MSOSZ)	Pálfy Judit (vívás)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Ponyori Sándor (atlétika)	Taczman Elek (fogathajtás – MMS)	Farkas László (tenisz)		
Az Év Csapata		4x100 méteres női futóváltó (MÉS)	Vízilabdacsapat (MHSSZ)	4x50 és 4x100 m-e férfi úszóváltó (MÉS)	Meyra-Ortopédia Kft.	Varga Margit, Orsós Mária, Frigur Mónika
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Feletár György (vívás)	Schiller-Kertész Judit (atlétika)	Gábor Áron (vízilabda – MHSSZ)		
Az Év Paralimpiai Női Sportolója (Vodafon)		Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	Pásztory Dóra (úszás)	Orsós Mária (atlétika)		
Az Év Paralimpiai Férfi Sportolója (Vodafon)		Kovács Ervin (úszás)	Ponyori Sándor (atlétika)	Sánta Krisztián (úszás)		
Az Év Paralimpiai Csapata (Vodafon)		4x100 m-es női atlétaváltó (MÉS)	4x50 és 4x100 m-es férfi-úszóváltó (MÉS)	Kerekesszékes női tőr- és párbajtőr-válogatott		Varga Margit, Orsós Mária, Frigur Mónika
Az Év Paralimpikonok Edzője (Vodafon)		Feletár György (vívás)	Mentes Éva (úszás)	Tari Imre (úszás)		

AZ ÉV SPORTOLÓJA DÍJAZOTTJAI (1983–2016)

	ÉV	I. HELYEZETT	II. HELYEZETT	III. HELYEZETT	KÜLÖNDÍJ – A SPORTÉRT	MEGJEGYZÉS
Az Év Paralimpiai Női Sportolója (Vodafon)	2003	Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	Nagy Sándorné (dzsúdó)	Pálfi judit (vívás)		
Az Év Paralimpiai Férfi Sportolója (Vodafon)		Szekeres Pál (vívás)	Pálos Péter (aszatalitenisz)	Vincze Gábor (dzsúdó)		
Az Év Paralimpiai Csapata (Vodafon)		Kerekesszékes női tőr- és párbajtőr-válogatott	Atlétika, férfiváltó (MÉS)	Női atlétaváltó (MÉS)		Krajnyák Zsuzsanna, Dani Gyöngyi, Pálfi Judit, Jurák Andrea
Az Év Paralimpikonok Edzője (Vodafon)		Beliczay Sándor (vívás)	Keserű József (dzsúdó)	Tóth András (vívás)		
Az Év Fogyatékos Női Sportolója		Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	Pásztory Dóra (úszás)	Nagy Sándorné (dzsúdó)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Kovács Ervin (úszás)	Szekeres Pál (vívás)	Pálos Péter (asztalitenisz)		
Az Év Csapata		Kerekesszékes női tőr- és párbajtőr-válogatott	Kosárlabdacsapat (MSOSZ)	Női asztalitenisz-csapat (MHSSZ)		
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Tari Imre (úszás)	Tóth András (vívás)	Szász László (erőemelés – MSOSZ)		
Az Év Fogyatékos Női Sportolója	2004	Pásztory Dóra (úszás)	Dani Gyöngyi (vívás)	Biacsi bernadett (atlétika)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Sánta Krisztián (úszás)	Kovács Ervin (úszás)	Rácz József (erőemelés – MSOSZ)		
Az Év Csapata		Kerekesszékes női tőr- és párbajtőrcsapat válogatott	4x50 és 4x100 m-es férfi-úszóváltó (MÉS)	Bocciapáros (Béres D., Gyurkota J.)		Dani Gyöngyi, Jurák Andrea, Krajnyák Zsuzsanna, Pálfi Judit
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Dr. Petrov Anatolij (úszás)	Mentes Éva (úszás)	Tari Imre (úszás)		
Az Év Paralimpiai Női Sportolója (Vodafon)		Pásztory Dóra (úszás)	Dani Gyöngyi (vívás)	Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	Vodafone Rt.	
Az Év Paralimpiai Férfi Sportolója (Vodafon)		Kovács Ervin (úszás)	Szekeres Pál (vívás)	Vincze Gábor (dzsúdó) és Vereczkei Zsolt (úszás)		
Az Év Paralimpiai Csapata (Vodafon)		Kerekesszékes női tőr- és párbajtőr-válogatott	Bocciapáros (Béres D., Gyurkota J.)			Krajnyák Zsuzsanna, Dani Gyöngyi, Jurák Andrea
Az Év Paralimpikonok Edzője (Vodafon)		Dr. Petrov Anatolij (úszás)	Tari Imre (úszás)	Keserű József (dzsúdó)		
Az Év Paralimpiai Női sportolója (Vodafon)	2005	Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	Nagy Sándorné (dzsúdó)	Dani Gyöngyi (vívás)		
Az Év Paralimpiai Férfi Sportolója (Vodafon)		Béres Dezső (boccia)	Szekeres Pál (vívás)	Sas Sándor (erőemelés)		
Az Év Paralimpiai Csapata (Vodafon)		Kerekesszékes női tőr- és párbajtőrcsapat válogatott	Bocciapáros (Béres D., Gyurkota J.)			Dani Gyöngyi, Juhász Veronika, Krajnyák Zsuzsanna
Az Év Paralimpikonok Edzője (Vodafon)		Feczer Viktór (vívás)	Tóth András (vívás)	Keserű József (dzsúdó)		
Az Év Fogyatékos Női Sportolója		Berente Judit (úszás – MSZSZ)	Nagy Sándorné (dzsúdó)	Jung Andrásné (atlétika – MSZSZ)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Vincze Gábor (dzsúdó)	Poós Gergely (tenisz – MSZSZ)	Podani Zoltán (úszás)		
Az Év Csapata		Röplabdacsapat (MSZSZ)	Vízilabdacsapat (MHSSSZ)	Bocciapáros		

AZ ÉV SPORTOLÓJA DÍJAZOTTJAI (1983–2016)

	ÉV	I. HELYEZETT	II. HELYEZETT	III. HELYEZETT	KÜLÖNDÍJ – A SPORTÉRT	MEGJEGYZÉS
Az Év Fogyatékos Női Sportolója	2006	Jung Andrásné (atlétika – MSZSZ)	Krajnyák Zsuzsa (vívás)	Babita Mária (atlétika – MSOSZ)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Schaff József (atlétika – MSZSZ)	Szekeres Pál (vívás)	Suha István (torna – MSOSZ)		
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Csiszár János (aszatalitenisz – MSZSZ)	Alaxainé Deák Edina (torna – MSOSZ)	Antal Andor (atlétika – MÉS)		
Az Év Csapata		Asztalitenisz-csapat (Horváth, Székelyné, MSZSZ)	Labdarúgó-válogatott (MSOSZ)	Kerekesszékes női tőr- és párbajtőr-válogatott		Dani Gyöngyi, Juhász Veronika, Jurák Andrea, Krajnyák Zsuzsanna, Pálfi Judit
Az Év Paralimpiai Női Sportolója (Vodafon)		Szabó Nikolett Diána (dzsúdó)	Engelhardt Katalin (úszás)	Dani Gyöngyi (vívás)		
Az Év Paralimpiai Férfi Sportolója (Vodafon)		Szekeres Pál (vívás)	Vincze Gábor (dzsúdó)	Sors Tamás (úszás)		
Az Év Paralimpiai Csapata (Vodafon)		Bocciapáros (Béres D., Gyurkota J.)	Kerekesszékes női tőr- és párbajtőr-válogatott	Kerekesszékes teniszcsapat (Farkas L., Prohászka Cs.)		
Az Év Paralimpikonok Edzője (Vodafon)		Beliczay Sándor (vívás)	Fóris Erika (úszás)	Rétfalvi Róbert (boccia)		
Az Év Paralimpiai Férfi Sportolója	2007	Ostváth Richárd (vívás)				
Az Év Paralimpiai Női Sportolója		Biacsi Ilona (atlétika)				
Az Év Paralimpikonok Edzője		Antal Arnold (atlétika)				
Az Év Paralimpikonok Szövetségi Kapitánya		Schiller-Kertész Judit (atlétika)				
Az Év Fogyatékos Női Sportolója		Hódos Éva (tollaslabda – MSOSZ)	Szalamanov Georginé (úszás – MSZSZ)	Dani Gyöngyi (vívás)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Hóldosi Károly (torna – MSOSZ)	Jánka Sándor (atlétika MSZSZ)	Szekeres Pál (vívás)		
Az Év Csapata		Asztalitenisz-csapat (Nagy, Csuti, MSZSZ)	Női kerekesszékes tőr- és párbajtőrcsapat	Kosárlabda-válogatott (MSOSZ)		Dani Gyöngyi, Krajnyák Zsuzsanna, Juhász Veronika, Jurák Andrea
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Miklósné Malek Erzsébet (görkorcsoja – MSOSZ)	Pécsi Annamária (úszás – MSZSZ)	Feczer Viktor (vívás)		
Az Év Fogyatékos Női Sportolója	2008	Ráczkó Gitta (úszás)	Jung Andrásné (atlétika – MSZSZ)	Biacsi Bernadett (atlétika)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Sors Tamás (úszás)	Szekeres Pál vívó	Krucsó Zsolt (úszás – MSZSZ)		
Az Év Csapata		Labdarúgó-válogatott – MSOSZ	Asztalitenisz, vegyes páros (MSZSZ)	Női tekeválogatott (MSZSZ)		
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Petrov Iván (úszás)	Czémán Imre (labdarúgás – MSOSZ)	Pécsi Annamária (úszás – MSZSZ)		

AZ ÉV SPORTOLÓJA DÍJAZOTTJAI (1983–2016)

	ÉV	I. HELYEZETT	II. HELYEZETT	III. HELYEZETT	KÜLÖNDÍJ – A SPORTÉRT	MEGJEGYZÉS
Az Év Fogyatékos Női Sportolója	2012	Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	Dani Gyöngyi (vívás)	Berente Judit (MSZSZ)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Pálos Péter (asztalitenisz)	Sors tamás (úszás)	Róth Tamás (úszás)		
Az Év Csapata		Női kerekesszékes párbajtőrcsapat válogatott	Férfi kerekesszékes tőr válogatott			Dani Gyöngyi, Krajnyák Zsuzsanna, Juhász Veronika
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Aranyossi Péter (asztalitenisz)	Dr. Petrov Anatolij (úszás)	Feczer Viktor (vívás)		
Az Év Fogyatékos Sportolók Szövetségi Kapitánya		Sós Csaba (úszás)	Kovács Iván (vívás)	Keserű József (dzsúdó)		
Az Év Fogyatékos Női Sportolója	2013	Biatovszki Miria (sportlövő – MHSSZ)	Biacsi Ilona (atlétika)	Berente Judit (atlétika – MSZSZ)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Osváth Richard (vívás)	Boronkai Péter (triatlon)	Sors Tamás (úszás)		
Az Év Csapata		Női kerekesszékes vívócsapat	Padlóhokicsapat – MSOSZ	5000 m-es utcai futócsapat (MSZSZ)		
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Beliczai Sándor (vívás)	Dr. Petrov Anatolij (úszás)	Balla Péter (triatlon)		
Az Év Fogyatékos Női Sportolója	2014	Szabó Nikolett (dzsúdó)	Dávid Krisztina (sportlövészet)	Veres Amarilla (vívás)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Rozbora András (kajak)	Boronkay Péter (triatlon)	Kovács Dániel (kerékpár – MSOSZ)		
Az Év Csapata		Asztalitenisz-csapat (Csonka, Zborai)	Tenisz (Farkas L., Farkas A., Navratyil S.)	Asztalitenisz (MSOSZ)		
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Pruzsina István (kajak)	Keserű József (dzsúdó)	Zakor Andrea (sportlövészet)		
Az Év Fogyatékos Sportolók Szövetségi Kapitánya		Dobi Zoltán (asztalitenisz – MSOSZ)	Weisz Róbert (kajak-kenu)	Bíró Norbert (dzsúdó)		
Az Év Fogyatékos Női Sportolója	2015	Gyurkó Alexandra (úszás – MSZSZ)	Bereczky Anita (dzsúdó – MSOSZ)	Biatovszki Mira (sportlövészet – MHSSZ)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Gelencsér Róbert (atlétika – MSZSZ)	Boronkai Péter (triatlon)	Szegfű Attila (kerékpározás – MSOSZ)		
Az Év Csapata		Férfikosárlabda-válogatott (MSOZS)	Férfi szervátültetett atlétaváltó (MSZSZ)	Női kerekesszékes vívóválogatott		
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Galambos Zsolt (kosárlabda – MSOSZ)	Antal Andor (atlétika)	Feczer Viktor (vívás)		
Az Év Fogyatékos Női Sportolója	2016	Krajnyák Zsuzsanna (vívás)	Papp Bianka (úszás)	Biacsi Ilona (atlétika)		
Az Év Fogyatékos Férfi Sportolója		Tóth Tamás (úszás)	Sors Tamás (úszás)	Osváth Richard (vívás)		
Az Év Csapata		Női kerekesszékes vívóválogatott	Asztalitenisz -válogatott (Csonka, Zborai)	Férfi 4×100 m-es atlétaváltó (MSZSZ)		Dani Gyöngyi, Hajmási Éva, Krajnyák Zsuzsanna, Veres Amarilla
Az Év Fogyatékos Sportolók Edzője		Beliczay Sándor (vívás)	Horváth Péter (úszás)	Aranyosi Péter (asztalitenisz)		

Összeállította a hazai forráskutatások alapján Nádas Pál (2017)

Pásztory Dóra: A paralimpia hazai médiareprezentációja

Készült Pásztory Dóra egyetemi szakdolgozata alapján (ELTE Bölcsészettudományi Kar Kommunikáció Szak, 2016)

Meg akarjuk változtatni a közvéleményt a fogyatékossággal kapcsolatban, ünnepelni a paralimpiai sport kiválóságát és köztudottá tenni, hogy a két játék egy egészet alkot." (Sebastian Coe)[1]

A Magyar Olimpiai Bizottság 2015. július 7-én elküldte pályázati szándéknyilatkozatát a Nemzetközi Olimpiai Bizottságnak, miszerint 2024-ben otthont adna a XXXIII. Nyári Olimpiai és a XVII. Nyári Paralimpiai Játékoknak. A kandidálás egy nappal azután történt, hogy Szabó László elnök megválasztásával lezárult a Magyar Paralimpiai Bizottság körül korábban kialakult, a közvéleményt hónapokig foglalkoztató botrány. A magyar sajtó május 3-tól július 6-ig folyamatosan beszámolt az MPB elnöke és elnöksége kapcsán felvetődött visszaélésekről. A magyar parasport olyan sajtónyilvánosságot kapott hetekig, amelyet korábban egyetlen paralimpia alkalmával sem.

Ez a két esemény ösztönzött arra, hogy szakdolgozatom témájául a parasportok médiareprezentációját válasszam. Úgy vélem, az olimpiai és paralimpiai pályázat ténye (a végeredménytől függetlenül) már elegendő ok arra, hogy komolyan foglalkozzunk a fogyatékossággal élők élsportja, azon belül is a paralimpia médiareprezentálásával. A fogyatékosság fogalmának értelmezési köre rendkívül sokszínű, amelyet tovább lehet árnyalni a sport perspektívájából. A témával foglalkozó tudományág még csak bontogatja szárnyait hazánkban, de már látszik, hogy nagyon sokrétű, különböző perspektívákat és tudományágak szoros együttműködését igénylő szemlélet szükséges a vizsgálatokhoz. A fogyatékosság értelmezési körének szélesítése által a parasport alkalmas az integráció, az esélyegyenlőség, a társadalmi szemléletformálás előmozdítására. Saját tapasztalatom szerint a magyar sajtó még mindig bizonytalanul, szemérmesen és alapvető fogalmi és tárgyi hiányosságokból fakadó távolságtartással viszonyul a parasportokhoz. Nem könnyű – talán lehetetlen is – választ találni arra a filozófiai kérdésre, hogy milyen mértékben kell bemutatni a fogyatékosságot és milyen mértékben a sportot, hisz mindkét jelenség szerves része és esszenciája annak az összetett, sokoldalú, színes fogalomnak, amelyet parasportnak neveznek. Dolgozatomban a Népsport, Nemzeti Sport tudósításainak vizsgálatán keresztül szeretném bemutatni, miként változott a paralimpiai tudósítások minősége, mennyiben befolyásolta a beszámolók hangvételét az újságíró személye, illetve hogyan változott a szemlélet 1984-től a 2012-es londoni paralimpiáig.

A médiafelületek értékesítése

A figyelemért, nézettségért, reklámbevételekért folytatott harcban rendkívül komoly szerepe van a médiafelületek értékesítésének. A jelenlegi gazdasági helyzetben a siker és elismertség egyik fokmérője a piaci érték, amely tőkealapot ad a fejlődésnek. A médiafelületek értékesítése továbbra is szeparáltan zajlik a két nemzetközi szervezetben. A paralimpia iránti sajtóérdeklődés meg sem közelíti az olimpiáét, de folyamatosan növekvő tendenciát mutat. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság és a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság közötti egyre mélyülő együttműködés viszont abba az irányba vezet, hogy a paralimpiát az olimpiához hasonlóan piacképes termékké tegyék, amely népszerű és nyereséges lehetőség a potenciális támogatók számára. Ehhez elengedhetetlen a média figyelmének felkeltése és fenntartása, amelyben a paralimpiai mozgalomnak a saját útját kell járnia.

1 Magyar Adrienne (2016): A sport mindenkié! – A paralimpia társadalmi hatásai. *Mindset pszichologiai szaklap*, www.mindset.co.hu

Az IPC kommunikációja rendkívül sokat fejlődött ezen a területen. Felismerte, hogy az eladhatóság érdekében információval kell ellátnia a sajtó képviselőit nem csak a játékok ideje alatt, de a négyéves felkészülési időszakban is. Elindította ParalympicSport.TV[2] szolgáltatását, hatalmas fejlesztéseket hajtott végre a honlapján,[3] amelyen nem csak friss, de a múltra visszatekintő hírek, képgalériák és információk is megtalálhatók. Az IPC 2015–2018-as stratégiájában[4] tisztán, érthetően fogalmazza meg céljait: megszilárdítani a paralimpia mint kiemelkedő, világszintű sportesemény megítélését, támogatni a sportolókat, fejleszteni a parasportot és elősegíteni a paralimpiai márka ismertségét, értékeinek közvetítését. A célok megvalósításának egyik alappillére a kommunikáció fejlesztése, a médiával való szoros együttműködés kapacitálása. Az IPC saját kommunikációs csatornákat is kiépített. A ParalympicSport.TV-t 2006-ban indították útjára, amelyen keresztül folyamatosan nyomon követhetők a parasport eseményei, az aktualitások mellett rengeteg archív anyagot is az érdeklődők rendelkezésére bocsátottak. A ParalympicSport.TV-n élőben, angol kommentárral közvetítik a sportági világbajnokságokat, Európa-bajnokságokat, fontosabb világeseményeket. Míg az 1996-os atlantai játékokról mindössze 20 tv- és rádiócsatorna adott hírt világszerte, 2000-ben már 35, 2004-ben 50, 2008-ban 64 sajtóorgánum vásárolt közvetítési jogot.[5] Igazi áttörést a londoni játékok hoztak. Az IPC összefoglalója szerint[6] 100 országban követhették figyelemmel a paralimpia eseményeit. A brit sajtó példát mutatott az egész világ számára azzal, hogy 150 órányi közvetítést biztosított. A 4-es csatorna megnyitóünnepségről szóló közvetítését 11,2 millióan követték. A csatorna 39,9 millió paralimpia nézővel a brit lakosság 69%-ához jutatta el a játékok hírét.[7]

A www.paralympic.org weboldal látogatottsága is rekordokat döntött a londoni esemény ideje alatt. Aktív web2-es jelenlétükkel (Facebook-, Twitter-, Paralimpiaapplikáció) óriásit lendítettek a fogyatékosok sportjának világszintű népszerűsítésén. A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság 2008-ra felismerte, hogy a médiafogyasztási szokások átalakulóban vannak, így az internetes jelenléttel hatalmas lépést tudnak tenni a kommunikáció elterjesztésében. A nemzetközi áttörés mérföldköve volt Oscar Pistorius és Natalie du Toit története. Mindkét dél-afrikai sportoló ugyanabban az évben, egymás után vett részt az olimpián és a paralimpián.

A média szemléletformáló hatása

A parasport médiareprezentációja formálja a fogyatékosságról kialakult társadalmi nézeteket. Ezért nagy a felelőssége azoknak, akik közvetítenek, tudósítanak, vizuálisan interpretálják a fogyatékossággal élők sportját és világeseményeit. A sport egészségügyi, gazdasági, környezeti hatásai elvitathatatlanok. Kutatások bizonyítják, hogy az aktívan, rendszeres sporttevékenységet végző emberek magabiztosabbak, jobb a közérzetük, kevésbé hajlamosak a depresszióra, és könnyebben fogadják el önmagukat. A sport jótékony hatásai rendkívül fontosak a fogyatékos emberek számára. A parasportolók nagyobb százalékban vesznek részt a döntéshozatalban, jobb pozícióba kerülnek a munkaerőpiacon, mint nem sportoló társaik.[8] A rendszeresen sportoló fogyatékossággal élő emberek szociálisan és kulturálisan is jobban tudnak integrálódni, mint nem sportoló társaik. Szűkebb és tágabb közösségükben is nagyobb a megbecsülésük.[9] Nem véletlen, hogy az IPC elsősorban úgy határozta meg a mozgalom célját, hogy a *„parasportolók kiemelkedő sportteljesítményeket érjenek el, ezzel lelkesítve és inspirálva a világot"*[10]

2 ParalympicSport.TV: https://www.paralympic.org/videos
3 IPC webpage: https://www.paralympic.org
4 IPC: Strategic Plan 2015 to 2018
5 Keith Gilbert, Otto J. Schantz, Otto Schantz: *The Paralympic Games: Empowerment Or Side Show?* Meyer&Meyer (UK) Ltd. 2008.
6 www.paralympic.org/london-2012
7 www.dandad.org/en/d-ad-meet-the-superhumans-case-study-tv-ad
8 Brittain Ian: Perception of disability and their impact upon envolvment of sports of people with disabitities at all levels int he. *Journal of Sports & Social Issues,* 2004, 28, 429-452. p.
9 Runar Vilhjalmsson: The integrative and physiological effects of sport participation. *The Socioligical Quaerly,* Volume 33, Number 4, 1992, 637-647. p.
10 IPC: *Strategy Plan.* 2015 to 2018

A média felelőssége

A média teret biztosít a társadalmi párbeszéd számára és megszabja azok kereteit. Douglas Kellner szerint a média olyan nagy hatással van hétköznapjainkra, hogy sokszor gondolatainkat, hitvallásunkat, stílusunkat, véleményünket teljes egészében a sajtón keresztül hallott, látott, olvasott információk alapján határozzuk meg.[11] A média nem csak forrása, de indikátora is a közvéleménynek. A tömegkommunikációnak megvan a hatalma, hogy megválaszsza, mely eseményeket hagy figyelmen kívül, vagy milyen módon, milyen szemszögből mutat be társadalmi jelenségeket, embereket, élettörténeteket, sikereket, kudarcokat vagy épp sporteseményeket. A tömegkommunikációs eszközök által közvetített tartalom alapján a fogyasztó kialakítja saját álláspontját, látásmódját az adott témával kapcsolatban. A sajtó nyelvezete, amit és amilyen kontextusban használja, alapvetően határozza meg az üzenetet, amelyet a hallgatóság számára el kíván juttatni.[12] A parasporttal és a fogyatékosok sportjával kapcsolatos terminushasználat különös jelentőséggel bír, hisz egy-egy szó vagy megfogalmazás tudatosan vagy tudattalanul meghatározza a szóhasználó viszonyát a fogyatékoskérdéshez, a fogyatékkal élő emberekhez. A megnevezés, körülírás vagy leírás stílusa, választékossága és pontossága nagyban elősegíti és megkönnyíti az események interpretálását az olvasók, hallgatók, nézők számára. A paralimpia a mozgás-, a látás- és ma már az értelmi fogyatékossággal élő élsportolók elsőszámú sporteseményévé nőtte ki magát. A rehabilitációs tevékenységből igazi, teljesítményközpontú sporteseménnyé vált az elmúlt két évtizedben, és ma már komoly médiaérdeklődés övezi világszerte. A sporteredmények középpontba helyezése helyett a paralimpiával kapcsolatos híradásokat sokáig sajnálat, szomorú együttérzés és a fogyatékosságra fókuszálás jellemezte. A tájékozatlan, kevés információval rendelkező újságírók számára ez egy menekülési út. A sportszemlélethez elengedhetetlen a paralimpia strukturális ismerete, szabály- és kategóriarendszerének elsajátítása. Sok szerkesztőségben viszont nincs állandó, parasportért felelős munkatárs, négyévente kiosztják a feladatot valakire. Az esemény népszerűségének és színvonalának emelkedésével a kellemetlen, nehezen megoldható feladatból egyfajta jutalommá vált a paralimpiára utazni. Magyarországon nem egy alkalommal volt rá példa, hogy nem a parasport iránt leginkább elhivatott, a témában jártas újságírót küldték ki tudósítani, hanem azt, akit kompenzálni szerettek volna azért, mert nem lehetett ott az olimpián, vagy azért, mert más területen elismerésre méltóan végezte a feladatát. Ezért fordulhat elő, hogy a paralimpiai tudósítások és közvetítések színvonala még mindig rendkívül hullámzó. Nagyon nehéz újságírói döntés, hogy milyen mértékben foglalkozzanak a kategóriák vázolásával, az általában szűkös karakterszámból mennyit áldozzanak a kategóriák használatára. A BBC, a paralimpiai közvetítések egyik legtapasztaltabb, máig irányadó sajtóorgánuma, tudósításaiban rendszeresen feltünteti a kategóriák rövid betű-szám kombinációját, online felületein állandóan elérhetővé teszi ezek magyarázatát, de a hírek írásakor sosem részletezi a különböző fogyatékosságokat.

Ez nagyjából úgy néz ki, hogy például egy úszószám közvetítése alkalmával a versenyző neve után kiírják, hogy az S6-os kategóriában indult. Külön nem adnak magyarázatot az S6 megjelölésre, de egy keresztlinkkel elérhetővé teszik a részletes leírást.

A Nemzeti Sport (Népsport) és a paralimpia

A Nemzeti Sport (elődje a Népsport) jelenleg az egyetlen sporttémájú napilap a magyar piacon. A sportkedvelő közönség első számú hírforrása 1903-as alapítása óta. A lap tudósításain keresztül betekintést nyerhetünk az újságírók szemléletének, hozzáállásának változásába, a főszerkesztői döntésekbe, hogy mekkora terjedelemben, milyen képi illusztrációval, milyen stílusban számolnak be a paralimpia eseményeiről. Abban, hogy a mozgássérültek sportja bekerült a magyar sajtó tudatába, elvitathatatlan érdeme van Lukáts Györgynek, a Nemzeti Sport egykori újságírójának. Az újságírók kiválasztása – saját elmondásuk szerint – mindig főszerkesztői döntés volt. Minden esetben erőn felül kellett teljesíteniük a kiküldött munkatársnak. 1984-ben és 1988-ban Lukáts György, 1992-ben Tarpay László,

11 Kellner, D.: *Media Culture: Cultural studies, identity and politics between the modern and the postmodern* London, Routledge. 1994.
12 Briesenden, S: Independent Living and the Medical Model of Disability *in Disability & Society,* 1986, 1, p 173-178. p.

1996-ban Szűcs Miklós, 2000-ben és 2004-ben Füredi Marianne, míg 2008-ban Mihályi András, 2012-ben pedig Arday Attila írta meg a lap paralimpiai tudósításait. Szakmai segítség nélkül kellett boldogulniuk a rengeteg sportág párhuzamosan zajló eseményei közt. A sportvezetők mindig igyekeztek segíteni a munkájukat. A paralimpiai tudósítások terjedelme az archív anyagok változó minősége miatt objektív eszközökkel nem mérhető, de egyértelmű, hogy a tudósítások terjedelme nem mutat növekvő tendenciát. A képi illusztráció miatt az athéni paralimpia beszámolója kiemelkedik a többi közül, míg az írott szöveg terjedelmét tekintve az atlantai tudósítások kaptak a legnagyobb helyet a lapban. Nem lehet figyelmen kívül hagyni a nyomtatott sajtóban és a Nemzeti Sportban az írott szöveg és a képi illusztrációk arányán keresztül megfigyelhető változásokat sem. Az internet és online verziók megjelenésével átalakult a standokra kikerülő példányok szerkezete is. A tulajdonosi és főszerkesztői váltásoknak köszönhetően a kizárólag sporttémájú cikkek mellett egyre nagyobb terjedelemben jelentek meg a sporthoz, sportolókhoz kapcsolódó, de eredményeik alapján figyelmet érdemlő bulvárosabb témájú hírek is.

Metódus

Nádas Pál személyes archívumát kiegészítve, a Nemzeti Sport archívumából kiválogattam az 1984, 1988, 1992, 1996, 2000, 2004, 2008 és 2012-es paralimpia ideje alatt megjelent lapszámokat. Kutatásom során 1984-ből 12 paralimpiai tudósítást vizsgáltam, 1988-ból 9-et, 1992-ből 10-et, 1996-ból 11-et, míg 2000, 2004, 2008 és 2012-ből 13 újságcikket elemeztem.[13] Megszámoltam a tudósításokban előforduló magyar és külföldi sportolók említési számát, a paralimpiához, parasporthoz kapcsolódó kifejezéseket. Az interjúk számából, a címlapmegjelenésekből és a képillusztrációkból az újságíró és a lap hozzáállásának változását próbáltam kikövetkeztetni. E-mailen interjút készítettem a lap egykori és jelenlegi munkatársaival, akik személyes élményeikkel egészítették ki a leírt szöveg alapján levont következtetéseket.

1984. New York, Lukáts György tudósításai

Lukáts György kezdetektől azt az álláspontot képviselte, hogy a paralimpiai sportágak eseményeit kizárólag sportként kell interpretálni, ezért tudósításaiban alig-alig lelhető fel olyan jelző, amely a fogyatékosságra utalna. A felcímben „mozgássérült sportolók Fáklya Világjátéka" szerepel, amely az egyetlen utalás a fogyatékosságra. Ez a megnevezés pontatlan, hiszen figyelmen kívül hagyja a látássérült sportolók jelenlétét. Ez egyébként visszatérő hiba lesz a későbbi években is. 12 vizsgált tudósítása alkalmával összesen három alkalommal használta a mozgássérült, kétszer a vak, háromszor a csökkentlátó és egyszer a rokkant kifejezést. Képillusztráció híján az olvasók a számszerű sporteredményeken és az eseménnyel kapcsolatos kisebb színes híreken keresztül kaptak betekintés a Fáklya Játékok történéseibe, de a kategóriarendszerről, a fogyatékosság meglétéről, sportban meghatározó szerepéről semmilyen szó nem esett. Részletes eredmény felsorolásra nem volt lehetőség a cikkek végén.

1988. Szöul, Lukáts György tudósításai

1988-ban Szöulban kezdték el használni nemzetközileg a paralimpia szót, ami a Népsportban paraolimpiaként jelenik meg a játékok teljes ideje alatt. Ennek nem pontatlanság az oka, egyszerűen akkoriban a hivatalos sportirányítás ezt a kifejezést használta Magyarországon. Lukáts hozzáállása nem változott a négy év alatt, továbbra is kizárólag sporteseményként interpretálta a paralimpiát. Hatalmas előrelépésnek és sikernek könyvelhető el, hogy hét alkalommal is címlapra kerül a paralimpiával foglalkozó cikk eleje.

„1988-ra már túl voltunk az úttörő éveken. Már volt rangja hazánkban a parasportnak, nem kis mértékben köszönhető ez az 1984-es pazar szereplésnek. A címlapra kerülés elsősorban a napi szerkesztő döntése volt. Ebben rendre szerepet játszott, hogy milyen volt a viszonya velem, mennyire tekintette rangosnak a játékokat, és hogy milyen egyéb rangos esemény zajlott aznap"[14] – emlékezett vissza Lukáts György. Ekkor a Népsport szerkezete még teljesen más volt, mint

13 Az 1984. 06. 19-i, 1984. 06. 26-i szám nem lelhető fel az archívumban, 06. 28-i és 06. 30-i lapszámban pedig nem jelent meg paralimpiai tudósítás, ahogy 1992. 09. 08-án sem annak ellenére, hogy a paralimpia ideje alatt jelent meg a lap.

14 Interjú Lukáts (Lukács) Györggyel, e-mailen (2016.03.31)

a ma ismert címlap, sokkal nagyobb terjedelemben jelentek meg írott anyagok a címoldalon, mint most. A cikkek az első oldalon kezdődtek, majd valamelyik belső oldalon folytatódtak. A napi beszámolók mellett első alkalommal keretes írások is megjelentek, amelyek kis színes híreket tartalmaztak a paralimpiával kapcsolatban.

1992. Barcelona, Tarpay László tudósításai

Lukáts 1991-ben távozott a laptól, így ő nem utazhatott Spanyolországba. Tarpay Lászlót minden előzmény nélkül választották ki a barcelonai feladatra, az akkori főszerkesztőtől, Borbély Páltól kapta a megbízást. Külpolitikai tudósítói múltjának, nyelvtudásának és a sportéletben való jártasságának tudta be a lehetőséget.[15] Az akkori tudósításai egészen más irányvonalat képviselnek, mint Lukátsé. Minden cikkén nyomon követhető a tájékozatlanság, az információhiány és a parasportban való járatlanság. Fogalomzavarának egyik ékes példája, hogy négyszer használja a paraolimpia és nyolcszor a paralimpia kifejezést, miközben az eseményt 1992-ben már kizárólag paralimpiaként nevezik meg. A látássérült sportolók esetében nem használ fogyatékosspecifikus terminust, a mozgáskorlátozottaknál viszont háromszor is előfordul a kerekes kocsi kifejezés. A helyszíni jelenlét ellenére cikkeiben teljesen irreleváns, a paralimpiához semmilyen szinten nem köthető hírekkel tölti ki a témára szánt terjedelmet. Becsey János világcsúccsal megnyert paralimpiai bajnoki céméről a tudósítás utolsó bekezdésében számol be, miközben az előtte lévő bekezdésekben eképpen ír: *„Óriási érdeklődés mellett zajlanak a hegyektől körülvett Val de Hebron pályáin a teniszversenyek. Egészen elképesztő, hogy mit művelnek ezek a kerekes kocsiban ülő versenyzők. A rendes teniszezőktől csupán annyiban különbözik ez a játék, hogy a labda kétszer pattanhat, utána kell csak beleütni. Csütörtökön már a negyeddöntőben játszottak a teniszezők, a mérkőzések végén állítólag nagyobb tapsot kaptak, mint társaik az amerikai nyílt teniszbajnokságon. Apropó amerikai bajnokság, a spanyol lapok szomorúan adták hírül a két népszerű teniszjátékos búcsúját. Mint ismeretes, Carlos Costát Andre Agassi, Emilio Sanchezt pedig Wayne Ferreira ütötte el a továbbjutástól. Keményen bírálták a lapok a két játékost, hogy szinte semmilyen erőfeszítést nem tettek a győzelem érdekében. Már csak „Aranta Sanchez Vicario az egyetlen reménységünk – írta a szerdai mérkőzés előtt a Mundo Deportivo című lap. Ám az ő ellenfele Steffi Graf, s Graf úgy játszik, mint egy istennő, pedig a verseny előtt panaszkodott, hogy fáj a háta. Lehet, hogy taktikázott?(…) Már a 100 méteres gyorsúszás délelőtti előfutamában mutatott teljesítménye alapján sejteni lehetett, hogy Becsey János a délután döntőben is remekül meg fogja állni a helyét: a legjobb idővel került döntőbe."*[16] Tarpay nem egy alkalommal tart spanyol lapszemlét paralimpia tudósítás címszó alatt. A cikkek végén csak a magyar eredményekről számol be a versenyszám, az első három helyezett nevének és országának feltüntetésével. Kategóriaszám sehol nincs feltüntetve.

1996. Atlanta, Szűcs Miklós tudósításai

Szűcs Miklósnak semmilyen kapcsolata nem volt a parasporttal, amíg meg nem született a döntés, hogy ő utazik Atlantába. Amennyire lehetősége volt, ellátogatott a hazai rendezésű versenyekre, de így is maradt olyan sportág, amellyel Atlantában találkozott először. Számára a legnagyobb nehézséget az jelentette, hogy egy ennyire összetett, sportágakat és résztvevőket tekintve is rendkívül sokszínű versenyt átlásson.[17] Szűcs a profi sportújságírók stílusát követi tudósításai során. Az események, versenyek részletes leírásával adja át az olvasók számára a paralimpiai sikereket. Felvezető cikkében részletesen foglalkozik a magyar érdekeltségű sportágakkal, minden sportág bemutatása után a szakvezetőkkel, edzőkkel készített rövid interjúkon keresztül latolgatva az esélyeket. Információhiányát úgy pótolja, hogy kérdéseket tesz fel azoknak, akik jártasak a témában. Beszámolóit, a magyar sportolók eredményeit edzői nyilatkozatokkal helyezi kontextusba. A bajnokokat aranytablórovatban szólaltatja meg, amelyben elsősorban az aranyérem megszerzésének története kerül a középpontba, nem a sportoló bemutatása. *Paraván* elnevezést kapnak a bulvártémájú

15 Interjú Tarpay Lászlóval, e-mail
16 *Nemzeti Sport,* 1992. 09. 11-én megjelent lapszáma
17 Interjú Szűcs Miklóssal e-mailen

hírek, amelyek nem elsősorban a versenyekről, sokkal inkább az esemény hangulatáról, a háttérinformációkról szólnak. Az eredmények a *paraméterek* elnevezést kapja. Az erőltetett, indokolatlan szóviccgyártást ellensúlyozza az az egyetlen tudósítás, amely a paralimpia összes sportágának összes eredményét közli. Mindezt úgy, hogy a csapat tagjaként olyan akkreditációs kártyával rendelkezett, amellyel nem vehette igénye a sajtóközpontot és az újságírók számára eljuttatott információkat. Mai ésszel és technikai lehetőségekkel szinte felfoghatatlan, mi munka lehetett ezt a rengeteg adatot begyűjteni.

2000. Sydney, Füredi Marianne tudósításai

Füredi Marianne kapta meg a sydney-i paralimpia közvetítésének lehetőségét, méghozzá azért, mert MTI-s múltjával volt már tapasztalata a parasport terén. Mindössze fél éve dolgozott a Nemzeti Sportnál a sydney-i olimpia idején, így a kiutazáshoz még túlságosan „újonc" volt, a paralimpiára viszont mehetett kárpótlásul. Kezdetben az jelentett számára nehézséget, hogy ne érezze magát feszélyezve sérült emberek közelében. Víváshoz közel álló újságíróként tudósított Szekeres Pál sikereiről akkor is, amikor még épként versenyzett, ezért nehéz volt kezelnie a helyzetet, amikor kerekesszékben látta viszont a sportolót. Beliczai Sándor, Szekeres Pál mestere segítette át a bizonytalanságokon.[18] Marianne az első újságíró, aki beszámolóiban keresi az egyensúlyt az egyéni történetek és az eredmények között. A számok, helyezések, méterek mögött személyes interjúkkal igyekszik megismertetni az olvasóval a parasportok komplexitását. Elődeihez hasonlóan ő is gondosan kerüli a fogyatékosság körülírását, illetve hogy bárkit ez alapján jellemezzen. Tudósításai összefoglaló jellegűek, a terjedelmi korlátok miatt nem nagyon van lehetősége részletes leírást adni egy-egy érem megszerzéséről. A lap a képi illusztrációk ugrásszerű növekedésével már vizuális élménnyel is szélesíti az olvasók tudását. Saját fotóst nem akkreditáltak a paralimpiára, így megvásárolt képekkel egészítik ki a beszámolókat. A Reuterstől átvett fotók így nem elsősorban a lap szemléletét tükrözik, sokkal inkább engednek betekintést a nemzetközi média látásmódjába. A tudósítások végén csak a magyar vonatkozású eredmények kerültek felsorolásra, Sydneyben először a fogyatékossági kategória megjelölésével, a pontos idő vagy a meccs végeredményével. Ráadásul a bajnokok esetében az egyesület és az edző neve is bekerült leírásba.

2004. Athén, Füredi Marianne tudósításai

A 2004-es athéni paralimpia igazi áttörés a tudósításokban, hiszen az első és sajnos a mai napig egyetlen olyan paralimpia, amelyre saját fotóst is delegál az újság. Czagány Balázs nincs könnyű helyzetben, hiszen semmi tapasztalattal nem rendelkezik a parasportban, így az első napokban komoly dilemmát okoz a látásmód meghatározása. Mennyire láttassa a fogyatékosságot, mit helyezzen a fókuszba? Képei végül inkább az érzelmekre, a sport hatásaira helyezik a hangsúlyt, nem pedig a testi adottságokra. Az újságíró, Füredi Marianne olyannyira olimpiához hasonlóként tekint a paralimpiára, hogy cikkeiben 11-szer használja az olimpia szót a paralimpia helyett, de paralimpiaként értelmezve. *„Szombaton kora reggel egyvalami közös volt mindenkinél az olimpia faluban: az álmos tekintet. Nem véletlen, hiszen pénteken az ünnepélyes megnyitón az olimpiai lángot éjfélkor gyújtotta meg Georgiosz Topcisz 46 éves atléta – aki 1988-tól egyetlen paralimpiáról sem hiányzott."*[19] Sajnos tévedések még a rutinos újságíró tudósításaiban is fellelhetők, ugyanis a megnyitó kapcsán mozgáskorlátozott sportolók játékaként jellemzi a paralimpiát, a látássérültekről megfeledkezve. Vincze Gábor cselgáncsozó pedig Vincze Péterként jelenik meg azon a címlapon, amely a bronzérméről számol be. Marianne igyekezete, elhivatottsága és lelkesedése átitatja a cikkeket, és emberközelivé teszi a paralimpiát anélkül, hogy a fogyatékosságra helyezné a hangsúlyt.

2008. Peking, Mihályi András tudósításai

Mihályi András az első, aki belemegy némi kategóriamagyarázatba, és továbbfolytatja az egyensúlykeresést sport és fogyatékosság közt. A korábbi évekhez képest szemmel láthatóan kevesebb felület áll rendelkezésére, úgyhogy a terjedelmi korlátokon belül

18 Füredi Marianne-i interjú e-mailen 2016. 03. 30.
19 *Nemzeti Sport* 2004. 09. 19-i lapszám

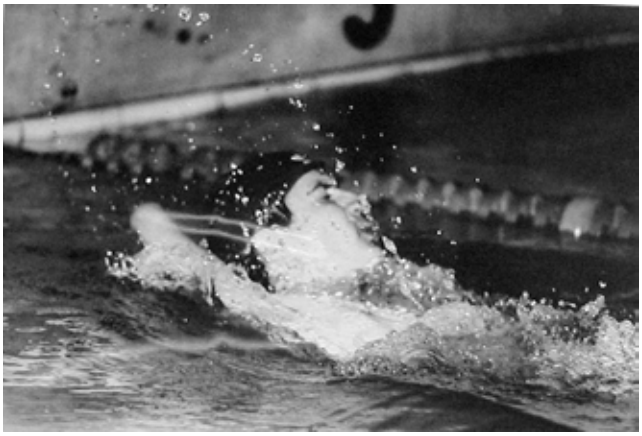
próbál a paralimpiai sportágakra jellemző komplex szabályrendszert megértve és átlátva tudósítani. Nála is előfordul még az olimpia szó használata paralimpiai kontextusban, amely az egyenlőségre való törekvést jelzi. A cikekket az MTI képeivel és interjúival egészítik ki. Az eredményeket külön oldalon sorolják fel, a cikk végén csak az aranyérem esetében jelenik meg az első három helyezett neve, a versenyszám és a kategória leírása. Peking esetében ez egyetlen egyszer fordult elő, Sors Tamás győzelme alkalmával.

2012. London, Arday Attila

Arday Attila 2009-től a kerekesszékes rögbicsapat edzőjeként már ismert néhány sportágat, amely szerepelt a paralimpia programjában is, de jó néhány sportággal a helyszínen találkozott először. A paralimpiai kiküldetést ő is egyfajta jutalomútként értékelte az addigi újságírói munkájáért. Tudósításai teljesen ellentétesek azzal az irányvonallal és hangvétellel, amelyet Sir Phil Craven, a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság elnöke hangsúlyozott a londoni Játékok előtt. A brit sajtó – a BBC- és a Channel-4 csatornával az élen – már elsősorban a sport közvetítésére, a versenyek kommentálásra és értelmezésére helyezte a hangsúlyt, minimális szinten kifejtve a kategóriarendszert vagy körbeírva a sportolók testi adottságait. Arday viszont rácsodálkozással és megdöbbenéssel szembesült azzal, hogy bizony a fogyatékos emberek is sportolnak, sőt mindezt nagyon magas színvonalon teszik. Meg sem próbálta leplezni, hogy még nem látott ehhez hasonló jelenséget, és személyes kommentárokkal, minősítéssel, érzelmekkel tarkította tudósításait. Rögtön az első nap szóviccel próbálja érzékeltetni belterjességét, és próbál utalni arra, hogy a parasportolók között sokak sajátos humorral tekintenek állapotukra. *„A parasportolókat ismerve, aligha sértődnek meg azon, hogy ezt a feladatot már fél kézzel is megoldja a kétszeres olimpiai bajnok középtávfutó, miután az olimpia világsikert hozott."* A szóviccek sajnos a későbbiekben is visszatérnek. Oscar Pistorius meglepő vereségét az *„Elvették Oscar díját"* címmel illeti, míg a látássérültek futballjáról a *„Vak vagányok Brazíliából"* című keretes írásban számol be. Szomorú, hogy éppen 2012-ben, az integráció és esélyegyenlőség szempontjából legnagyobb sikerként elkönyvelhető paralimpia idején eshet meg, hogy a Nemzeti Sport helyszíni tudósításába bekerülhet az alábbi szöveg: *„De a Jóisten nagyon szereti azokat, akiknek ekkora szívük van, jobban, mint az okosakat és az okoskodókat. A szeretet és a tudás, e kettő repítette a paralimpiai győzelem felé az asztaliteniszezőt, aki az olimpikonokkal is harcban lenne, mivel ő az egész magyar küldöttség egyetlen légiósa. Pénteken felszáll a Nyugati pályaudvaron a vonatra, ott lejátssza Bundesliga meccseit, aztán vasárnap hazajön."* Londonban két aranyérem született: az egyiket az úszó Sors Tamás, a másikat pedig az asztaliteniszező Pálos Péter nyerte. Pálos Péter az enyhén értelmi fogyatékosok kategóriájában indult, akik a londoni játékokra egyes sportágakban (köztünk az asztaliteniszben) meghívást kaptak a játékokra. Arday minősíti a versenyzőt, teljesen téves következtetésben hasonlítgatja az olimpikonokhoz (amely értelmetlen), és indokolatlanul szövi bele a személyes történetet az eredmény közlésébe. Valószínű, hogy a világon egyetlen parasportoló sem értene egyet azzal, hogy a sikert szeretettel és tudással lehet elérni, sokkal inkább a kőkemény edzések, a felkészült szakemberek és a megfelelő infrastruktúra ideális kombinációja áll egy-egy győzelem mögött. A Nemzeti Sport pont 2012-ben tért re arról az útról, amelyet Lukáts György szemlélete alapozott meg, és kollégái is folytattak. Éppen akkor, amikor a világsajtó profi sporteseményként interpretálta a paralimpiát.

Vereckei Zsolt 50 métere öt újságíró tollából

Vereckei Zsolt emblematikus figurája nemcsak a magyar, de a nemzetközi paralimpiai mozgalomnak is. Ő az az úszó, aki hat egymást követő paralimpián érmet tudott nyerni ugyanabban a számban (50 méteres hátúszás S5-ös kategóriában), ráadásul három egymást követő paralimpián is meg tudta nyerni azt. Mivel 1992-től 2012-ig minden paralimpián dobogón állt, az ő sikereinek tudósításain keresztül remekül követhető az újságírói hozzáállás, és hogy mennyiféleképpen lehet interpretálni ugyanazt a látványt. Tökéletesen látszik a különbség aközött, ha a cikk írója a versenyt látja a medencében vagy elsősorban a testi adottságokat, amellyel a távot teljesítő versenyző rendelkezik. Zsolt eredményeinek közlései közt mind a kettőre találunk példát.

Vereczkei Zsolt még általános iskolásként az első versenyeinek egyikén

1992. Barcelona, Tarpay László tudósítása

„A mindössze 15 esztendős Vereczkei Zsolt óriási küzdelemben megnyerte az 50 méteres hátúszást. Az MDSK fiatal versenyzője nagyszerűen rajtolt, ám végig ott volt mellette a lengyel Sleczka. A táv felénél már látszott, hogy kettejük között dől el a végső helyezések sorsa. Vereczkei mindent bedobott az utolsó métereken, s ismét örömujjongásba tört ki a kicsi, de lelkes magyar tábor, s a közönség magyar aranyéremnek és új világcsúcsnak tapsolhatott."[20]

1996. Atlanta, Szűcs Miklós tudósítása

„A délutáni programban hetedik helyen szerepelt az ötven méteres hátúszás S5-ös kategóriájának finálléja, Vereczkei Zsolt nagy ötvenmétere… A magyar fiú délelőtti időeredményének megfelelően természetesen a legelőkelőbb pályát, a négyest kapta, és mindjárt a rajt után kiderült: teljesen megérdemelten. Remekül kapta el a rajtot, amikor feljött a víz felszínére, már fél testhosszal a többiek előtt volt, a nagy vetélytársak képtelenek voltak felvenni a ritmusát. Féltávnál tovább nőtt az előnye, és akkor már azt is megengedhette magának, hogy jobbra-balra kinézzen: vajon hol vannak a többiek. Nyilvánvaló volt, hogy most már csakis az idő lehet az ellenfele, ám amikor több mint egy testhossznyi előnnyel célba ért (50 méteren ez nem akármilyen teljesítmény!), kiderült, hogy a futó órát is legyőzte: a 40 másodperces álomhatárt megdöntve, 39.95-ös elképesztő világcsúccsal (csak úgy mellesleg: a korábbit is ő tartotta…) védte meg paralimpiai bajnoki címét!"[21]

2000. Sydney, Füredi Marianne tudósítása

Az atlétikai stadionban Frigur Mónika negyedik lett 800 méteren – míg a stadionhoz közeli, zsúfolásig telt uszodában nem sokat kellett várni a magyar himnuszra. Vereczkei Zsolt hatalmas világcsúccsal – saját, négy éve úszott eredményét megjavítva lett paralimpiai bajnok. Ismét világrekorddal nyert olimpiai aranyat. Bámulatos. „Magyar paralimpiai úszó nem, de azt hiszem kevés sportoló akadt eddig, aki három egymást követő olimpián győzzön ugyanabban a számban. Zsoltnak sikerült. Nagyon nehéz volt ez a győzelem, mert ahogy múlnak az évek, Zsolt is nehezebben mozog, nehezebb motiválni. Szenzációs eredménnyel tudott nyerni, pedig az elutazás előtt beteg volt. A győzelmet Lajdi István szponzorunk emlékének ajánljuk, aki sajnos már nem élhette meg az újabb győzelmet" – mondta Paksi László edző.[22]

2004. Athén, Füredi Marianne tudósítása

„Az uszodában nagyon vártuk a férfiak 50 méteres hátúszását, amelyben két magyar is döntőbe jutott, méghozzá második és harmadik idővel: Kovács Ervin, valamint a szám háromszoros paralimpiai bajnoka, Vereczkei Zsolt. És ott volt mellettük a kínai Ho Csün-Csüan, aki délelőtt 36.75 másodperces világcsúcsot repesztett. Hamar kiderült, hogy a kínai verhetetlen, de a két magyar megőrizte dobogós helyét."[23]

2008. Peking, Mihályi András tudósítása

„A honi paralimpiai mozgalomban már-már legendának számító Vereczkei Zsolt szállította a magyar küldöttség második érmét Pekingből, méghozzá fő számában, és éppen régi barátját és harcostársát, Kovács Ervint letaszítva a dobogóról. Mindkét úszónk ugyanis S5-ös kategóriában és 50 m háton indult a Vizeskockában hétfőn, vagyis egymással is versenyeztek. Az eredmény pedig meglepetés, mert bár Vereczkei a szám háromszoros paralimpiai bajnoka (1992-ben, 1996-ban és 2000-ben nyert), amióta Kovács is feltűnt a színen, a Bajai Spartacus, alkarok nélkül született hátspecialistájának nem sikerült őt legyőznie. Most igen, mivel harmadik lett - akárcsak négy éve Athénban. Nagyon boldog vagyok, számomra ez a bronz felér egy aranyéremmel – mondta az MTI-nek a 31 éves létére immár ötszörös paralimpikon Vereckei,

20 *Nemzeti Sport* 1992. szeptember 12-i száma
21 *Nemzeti Sport* 1996. augusztus 24-i száma
22 *Nemzeti Sport* 2000.október 26-i száma
23 *Nemzeti Sport* 2004. szeptember 21-i száma

aki majdnem két másodpercet vert a Lendület SE kiválóságára. „A barcelonai óta a játékok mindegyikén sikerült legalább egy érmet szereznem, egyszerűen hihetetlen, hogy folytatni tudtam ezt a sorozatot."[24]

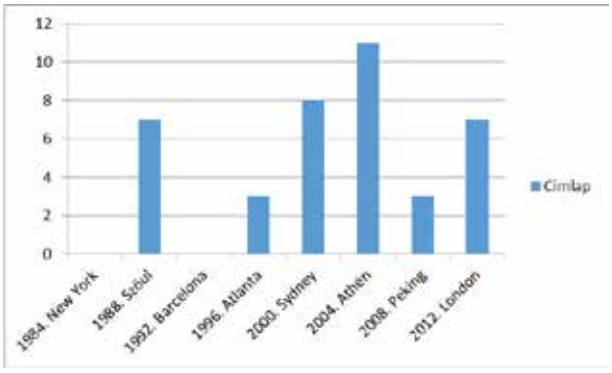
2012. London, Arday Attilla tudósítása

„Egészen más élmény volt ezután, az ötös kategória sebességét figyelni, benne az alkarok nélkül, egy jó és egy rossz lábbal született Vereczkei Zsoltot. A magyar küldöttség nagy öregjét, aki 15 évesen az 1992-es barcelonai paralimipián lett először bajnok 50 háton, másodszor pedig Atlantában. A felkarjait edzője, Pass Ferenc fogta a rajtnál, a dudaszóra kiválóan eljött, de előbb az egyik, majd a másik kötélre úszott rá, közben a brazil ellenfele, kihasználva, hogy legalább az egyik karja hosszú és megvan rajta a könyökizület, suhant a győzelem felé, ezt előre tudtuk, hogy így lesz, ahogyan azt is, hogy a csak lábtempóval haladó, karok nélküli kínait sem lehet megverni." „Mivel a vállai sincsenek meg, az áramvonalasságának köszönhetően úgy megy, mint egy motorcsónak – mondta a mozgásáról Pass Ferenc. Tanítványa a bronzért úszott, egyenesbe jött és megszerezte. Ekkor vidámított fel bennünket először, majd a vegyes zónában megint, mert ahogy vele találkozik az ember, mindig jókedvre derül. „Na, csak meglett az, amit ígértem reggel" – mondta Baja városának egyik karizmatikus személyisége, a helyi Szent Rókus kórház telefonközpontjának dolgozója, miközben a tenyerünkbe csapott a felkarjával. Rettentően erős az uszodában a fény, nagyon bántja a szememet, ahogy a mennyezetet nézem. Azt is éreztem, hogy kicsit ráúszom a kötélre, de az érem a fontos, úgy voltam vele, hogy csak az legyen."[25]

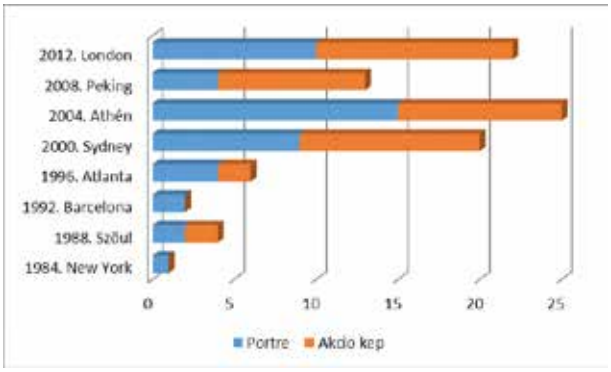
Öt különböző újságíró, ötféleképpen mutatta be ugyanazt a versenyzőt és távot. Míg Tarpay életkora alapján jellemezte a versenyzőt, addig Szűcs Miklós és Füredi Marianne a korábbi bajnoki címei alapján határozta meg a hátúszót. Mihályi András már a sérültséget is megemlíti a sportidentitás mellett: „alkarok nélkül született hátspecialista", míg Arday Attila kizárólag a fogyatékossága alapján határozza meg a sportolót, ráadásul azt is egy nagyon szerencsétlen, értelmezhetetlen körülírással teszi: „az alkarok nélkül, egy jó és egy rossz lábbal született Vereczkei Zsolt". Érdekes, hogy úszóként egyikük sem jellemezte. A versenyről magáról egyedül Szűcs Miklós adott részletes leírást, míg a kategóriára hárman (Szűcs, Mihályi és Arday) utalnak csak.

A szakdolgozatomban külön elemeztem a Népsport, a Nemzeti Sport címlapmegjelenéseit, a képillusztráció változásait, ezen belül a portré- és az akcióképek megoszlását, valamint az interjúk használatát, amelyet ez a három diagramm szemléltet.

A Nemzeti Sport munkatársai nagyon sokat tettek a parasport hazai megítélésének pozitív változásáért, de nem mondható el, hogy egységesen, magas színvonalon tudósítottak az eseményekről. Voltak téves megközelítések, de ezek mindig magukban hordozzák a fejlődés lehetőségét is. Magyarország első számú sportnapilapja nem engedheti meg magának, hogy ne legyen szakértője

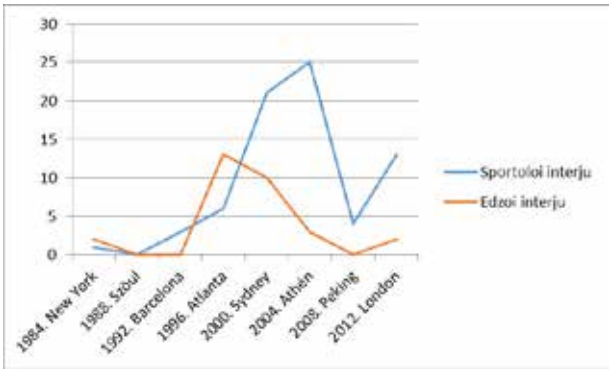

Címlapmegjelenések 1984 és 2012 között

Portrék és akcióképek megoszlása a paralimpiai képilllusztrációkban 1984 és 2012 között

24 *Nemzeti Sport* 2008. szeptember 8-i száma
25 *Nemzeti Sport* 2012. szeptember 7-i száma

Interjúalanyok megoszlásának aránya a paralimpiai tudósításokban 1984 és 2012 között

a parasportoknak, főleg annak fényében, hogy Budapest a 2024-es olimpia és paralimpia megrendezésére kandidáló városok egyike. Mindenképpen visszalépésként értékelhető az egyre csökkenő terjedelem, a fotósakkreditáció hiánya és a parasportért felelős újságírók állandó változása. A paralimpia a szemléletformálásra tökéletesen alkalmas. Ehhez viszont tájékozott, magas minőséget képviselő szakemberekre, újságírókra van szükség, akik folyamatosan figyelemmel kísérik a játékokhoz vezető kvalifikációs versenyidőszakot és a szervezet eseményeit, nem pedig négyévente túlélik azt a két hetet, amíg közvetíteniük kell a versenyeket. A sportújságíróknak felelőssége van abban, hogy a lakosságot tájékoztassák a paralimpiával kapcsolatban, amely az olimpiai pályázat fényében még nagyobb jelentőséggel bír. Az olimpiai mozgalom új irányával, teljesen megújult szemléletével, amelyet az Agenda 2020[26] foglal össze, a paralimpia számára is új lehetőségek nyílnak meg. Már a pályázati folyamat során is nagyobb figyelmet kell szentelniük a kandidáló országoknak a paralimpia népszerűsítésére, a közvélemény tájékoztatására, a kommunikációra, amelyben a paralimpia rendezésére is fel kell hívni a figyelmet. A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság egyértelműen kijelölte az utat a sajtó képviselőinek: a paralimpia a legkiválóbb sportolók világversenye, ahol a testi adottsággal elért eredmény számít, nem pedig az, hogy mivel érték el ezeket a sikereket. A magyar sajtónak is ezt az irányt kell képviselnie elsősorban azzal, hogy megérti és helyesen használja a terminusokat, és tájékozottan, felkészülten, a meglévő, egyre bővülő információk elsajátításával közvetíti az eljövendő paralimpiákat.

Svédország egyik legismertebb kerekesszékes sportolónője, Madelene Nordlund visszautasította a Év Fogyatékos Sportolója díjat a svéd Év Sportolója-gálán azzal az érvvel, hogy ő magát elsősorban sportolónőként definiálja, aki kerekesszék segítségével versenyez, nem pedig egy nemtelen fogyatékosként, aki a fogyatékosok sportját űzi. Sokakat meglepett ez a kiállás, amellyel nagyobb sajtónyilvánosságot vívott ki magának a sportolónő, mint azok, akik átvették a díjat.[27] Ezen az állásponton van Sir Phil Craven is, az IPC jelenlegi elnöke, aki sportdiplomáciai karrierje előtt kerekesszékes kosárlabdázóként képviselte Nagy-Britanniát öt egymást követő paralimpián. Craven a londoni paralimpia előtt kérte a sajtó munkatársait, hogy ne használjanak semmilyen jelzőt, egyszerűen csak sportolóként említsék a résztvevőket. A paralimpia ma már színtiszta sport. Ha a fogyatékos jelzővel illetik az indulókat, akkor azzal olyan érzetet keltenek, mintha nem lenne teljes egész. A fogyatékos szóhoz véleménye szerint még mindig a rosszul működő, hibás képzet társul, miközben ez egyáltalán nem jellemzi a paralimpia résztvevőit.[28] 2012-ben fordult elő először, hogy az olimpiát és a paralimpiát sok esetben összefoglalva játékoknak nevezték. A játékok szón mindkét eseményt értették.[29]

26 IOC Agenda 2020 http://www.olympic.org/documents/olympic_agenda_2020/olympic_agenda_2020-20-20_recommendations-eng.pdf (letöltés dátuma: 2016. 03.30)

27 Runar Vilhjalmsson: The integrative and physiological effects of sport participation on *The Socioligical Quaerly,* Volume 33, Number 4, 1992, 637-647

28 Owen Gibson: Drop the world „disabled" from Games coverage demands Paralympic Committee President, *Guardian,* 2012. http://www.theguardian.com/sport/2012/aug/26/paralympics-philip-craven-disabled-disability

29 Pásztory Dóra (2016): *A parasport médiareprezentációja*. Szakdolgozat. ELTE Bölcsészettudományi Kar Kommunikáció Szak

VI. FEJEZET – SZTORIK, TÖRTÉNETEK, EMLÉKTÖREDÉKEK

Írták: *Ághassi Attila, Bernau Péter, dr. Derera Mihály, Engelhardt Katalin, Erdei Ilona, Fejér Balázs, Füredi Marianne, Hajdu Brigitta, Kézdi Réka, Kovács Győző, L. Réti Anna, Lorensz Péter, Lukáts György, Navratyil Sándor, Nádas Pál, Paczulák András, Pálinkás László, Pásztory Dóra, Pegán Zoltán, Sipos János, Schubertné Lázarovics Izabella, Szabó Tibor, Szekeres Pál, Szőke Viktória*

L. Réti Anna: Margitka (részletek)

„Nevét ne keressék a világcsúcstartók, a nemzetközileg számon tartott nagyságok között, a világbajnokok és Európa-bajnokok listáján. Ott nem szerepel, és mégis a legnagyobb női sportegyéniségek közé sorolom. Kiemelkedik azok sorából, akik eddig hódítottak, és azok sorában is az első, akik majd ezután következnek.

Íme, a története. Ha végigolvassák, igazat adnak nekem.

Margitka tizenkilenc éves volt és egyik nagy gyár csomagolónője. Egy szép napon jelentkezett a gyár kajakszakosztályában. Eddig – sablonos, minden érdekességet nélkülöző, mondhatnám érthető történet. Mert ugyan mi abban a különös, ha egy 19 éves lány sportolni akar? Ez természetes.

A jelentkező bedugta arcát az iroda ajtaján. Egészséges, szép leányfej nézett be. Rendetlenkedő, hullámos, barna haj, olyan kék szem, amilyet színes filmek készítői lámpással keresnek, fogpasztareklámnak kívánkozó fogsor és erős felsőtest. Kívánhat-e magának kajakedző ennél kedvesebb és kajakozáshoz megfelelő jelentkezőt? Nem.

Csakhogy Margitkának hiányzik az egyik lába. Amikor az edző szeme a földre siklott – megrettent a látottaktól. Az egészséges ember első ösztöne győzött: megpróbálta lebeszélni a jelentkezőt. Őszintén elmondta, milyen munka vár a teljesen ép, egészséges emberekre, akikből élsportolót akarnak faragni. Az élsportolóra váró tortúrát még el is túlozta. Hátha megretten tőle a lány. Különösen hangsúlyozta, hogy a kajakozást nem csak a kajak jelenti. Nem bizony. Hanem jelenti a futást, a labdajátékot, a tornatermi gimnasztikát, húzódzkodást, súlyzózást. Tehát: olyan kiegészítő sportokat, amelyekhez két egészséges láb kell.

Margitka szeme változatlanul vidáman ragyogott.

Neki nem mondanak semmi meglepőt, semmi újat. Erre el volt készülve. Számított rá, hogy nem fogják tárt karokkal várni és megkísérlik eltanácsolni. Nem sértődött meg, nem kezdett könnyezni. Csak kért. Kérte, hogy tegyenek vele próbát. Nem kell külön edzést végezni vele, csinálja majd ő, amit a többiek, és ha nem bírja, hát nem bírja. Próbálják meg! Így kezdte el az edzéseket. Soha nem késett, soha nem panaszkodott, soha nem volt fáradt, ajkáról a mosoly soha nem hervadt le. Minden csepp verejték, amelyet jókedvűen tűrt el, közelebb vitte céljához – a kajakhoz. (…) Elmúlt a tél, és megérkezett a tavasz is. Az emberek ilyenkor még fázósan gombolják össze kabátjukat, de a kajakosok már kinn vannak a Dunán. Itt volt az ideje, hogy Margitka szakosztálya is elkezdje a vízi edzéseket. Kemény, hideg szél fodrozza tavasszal a Dunát, haragzöld és hideg ilyenkor a víz is. Gondolkoztak a szakosztályban: mit tegyenek Margitkával? Hogyan engedjék vízre, hogyan tegyék ki a borulás veszélyének ezt a vasakaratú, vidám, de reményeiben könnyen csalódható kislányt?

Az edző a gyár uszodájában vízre tette az egyik kajakot. Ez volt az első nagy próba. Szívszorongva lesték, hogy sikerül a beszállás? Megüli-e a hajót a lány, vagy felborul vele?

S Margitka a magabízó emberek biztonságával ült a hajóban, majd hátra fordult, s azt kérdezte:

– Mit kell csinálnom?

Mit mondhatott az edző ennyi biztonság, akarat láttán:

– Most már a Duna következik!

És következett.

Három év telt el a Dunán és a tornateremben. Télen verejtékes gimnasztika, súlyzó, húzódzkodás, kosárlabda és foci. Kosárlabda és foci... Nem tévedés. Amíg a többiek futottak, ő kosárra dobott, amikor pedig a fiúk kispályás tornatermi focit játszottak, Margitka közéjük állt.(…)

Erős, kisportolt felsőteste úgy hajol a víz fölé, hogy szinte eggyé olvad a hajóval, izmos keze keményen markolja a lapátot, hasítja a vizet, hajtja a hajót, s az siklik tova.

Margitka evez ...

Egyesben vagy kettesben, négyesben – neki mindegy. Evez, ahogy a sportkör érdeke megkívánja. Mert Margitka erőssége sportkörének. Nevezik a versenyekre, amelyeknek nincs nála lelkiismeretesebb résztvevője. Készül súlyzóval és csengő kacagással.

A versenyhajók beülője 38 centi széles, ingadozó jószág. Harmincnyolc centi biztonság, harmincnyolc centi az élettől visszaverekedett jog, harmincnyolc centi egyenjogúság! Még sose borult. Bizonytalanul még nem ült be. Sőt, az igazat megvallva, teljes biztonságot csak a vízen érez. A vízen, amikor elindítják a női kajakversenyek mezőnyét ...

Soha senki sem gondolná, hogy a keskeny versenyhajók egyikében ül valaki, aki ugyanolyan erős, mint a többiek, és mégis csonkább. De Szalay Margit nem kevesebb, hanem több mint a többiek.

Bajnokság. Remegő, reszkető izgalom. A hajók egymás mellett sorakoznak, az indító szájához emeli szócsövét. *„Készen? Rajt!" – hangzik magyarul az indítás. Egy lány mereven előrehajol és egyenletes csapásokkal a cél felé igyekszik. Megtanult versenyezni itthon és – külföldön is."*[1]

Szőke Viktória: Televíziósként három paralimpián

Különbségek, elfogadás, befogadás, összetartás, segítségnyújtás és siker. Így is jellemezhetnénk azt a világot, ahová a 2008-as pekingi paralimpia óta négyévente meghívást kapok televíziós szerkesztőként, riporterként, tudósítóként. Pekinget követte London, majd 2016 szeptemberében Rio. Előtte augusztus végén szerepet kaphattam a magyar paralimpiai csapat hivatalos eskütételén is mint műsorvezető. Kovács Kokó István kollégámmal lehettünk a házigazdái az ünnepélyes eseménynek. Több mint megtisztelő felkérés volt ez a szervezőktől.

Azt már évek óta tudom és tapasztalom, hogy a paralimpikonok tettei a küzdelemről mesélnek, meg arról, hogy mennyire fontos értelmet adni az életünknek. Bátorságuk lefegyverző. Példájuk mindig bátorítóan, sőt vigasztalóan hat rám, ha szomorú vagyok. Amikor az emberből elfogy a remény, akkor minden eltűnik. Őket nézve a sportpályákon, stadionokban, minden olyan könnyűnek tűnik. Sportban nyújtott elszántságuk magával ragadó, példamutató. Jó lenne, ha sokak számára követendők lennének tetteik. Biztos vagyok benne, hogy azt a meggyőződést szeretnék örökül hagyni ránk, hogy ha szívvel-lélekkel vetik bele magukat abba, amit csinálnak, remélhetik, hogy példájuk inspirál minket is.

2008-ban a pekingi paralimpián minden sportág versenyei telt ház előtt zajlottak, a kínai televízióban két csatorna csak a paralimpia eseményeiről számolt be. Az MTV akkor napi egy órában, a Duna Tv pedig napi 5 perces összefoglalóban és a végén egy 40 perces kisfilmmel foglalkozott a pekingi eseményekkel. 2012-ben a londoni paralimpián a Channel 4 televíziós csatorna napi 15 órában, élőben közvetített, az eseményeket a szigetország 22 városában 47 kivetítő előtt naponta mintegy 500 ezren figyelték. Az MTV ekkor már napi kétszer egy órában

1 L. Réti Anna (1965): Margitka. *Sportoló Hölgyek – Női Sportolók.* 180–183. p.

közvetítette a paralimpiát. A riói paralimpiai játékokról napi 10 órás élő közvetítést és napi kétórás összefoglalót sugárzott a közmédia. Ilyen még soha nem volt a hazai televíziózás történetében. Méltó helyre került a paralimpia, ahová már jóval korábban kellett volna, hogy tartozzon. A paralimpikonok a továbbiakban is küzdenek azért, hogy úgy kezeljék őket, mint az ép olimpikonokat, ugyanakkor talán az elfogadás jelentős mértékben javult a riói küzdelmeket láttatva. Valószínűleg ez a legnagyobb fejlődés a korábbi paralimpiákon tapasztaltakhoz képest. A riói paralimpiai rendezéstől sokan tartottak. Nem kellett volna, hiszen a helyszíneken igazán szerethető, professzionális ötkarikás hangulat uralkodott, befogadók és elfogadók voltak a brazil emberek, akik vidáman szurkolva, szívvel – lékekkel követték a stadionokban és csarnokokban az eseményeket. Utólag elmondható, nem volt téves választás Dél-Amerikában rendezni a játékokat, még a jegyértékesítést is okosan megoldották a szervezők.

Füredi Marianne: A paralimpia nem más, mint rengeteg kis csoda

„…gyakran azon kapja magát az *ép* ember, hogy elgondolkozik a sorsán, átgondolja eddigi életét. Azt az életet, amelyben nagyon sokszor képes ok nélkül is padlóra kerülni. Ilyen esetekben valahonnan erőt kell meríteni az újrakezdéshez, a talpra álláshoz. De hogyan vegyünk erőt? Például – jelen esetben – gondoljunk a mozgáskorlátozott sportolókra, akik testi bajaikat, fájdalmaikat legyőzve, csodákra képesek. Igen, a paralimpia nem más, mint rengeteg kis csoda."[2]

Lukáts György: Fogyatékos emléktöredékek

Arra pontosan emlékszem, hogy miképpen kezdődött, arra azonban csak homályosan, hogy mikor. Talán 1981-ben (plusz-mínusz egy év). Akkortájt én a Népsport (a mai Nemzeti Sport elődje) újságírója voltam, és egyebek mellett hozzám tartozott a röplabdasportág is. Egy, ha jól gondolom, tavaszi napon, meglepő programot olvastam a hét végi sportműsorban. *„Nemzetek közötti ülőröplabda –mérkőzés: Magyarország – már nem tudom, ki volt az ellenfél (talán Finnország), Körcsarnok."* Fogalmam nem volt arról, hogy tulajdonképpen mi is ez. Annyit azért tudtam, hogy a sok nagy csatát átélt Körcsarnok, sok sportágra alkalmas, azonban belmagassága (pontosabban belalacsonysága) miatt röplabdára nem. Kíváncsi lettem, így hát kilátogattam az eseményre. Nos, akkor találkoztam először a mozgáskorlátozottak sportjával. Már nem tudom, hogy Magyarország csapata nyert-e. Azoknak a sportembereknek az elszántsága, lelkesedése és főleg önzetlen játékszeretete azonban egyszerűen magával ragadott. Berohantam a szerkesztőségbe, és írtam egy nagyon rövid tudósítást az eseményről. A Népsportban akkor adva voltak a különböző szintű tudósítások alapszabályai. Eszembe sem jutott ezektől eltérni. Nem is tehettem volna… Szóval, valahogy így. Ülőröplabda: Magyarország – Finnország 3:2 (13, -12, 13, -10, 12). Vezette: XL. Jók: itt néhány név, majd néhány mondat a meccs összefoglalójaként. Kicsit meg kellett küzdenem azért, hogy ez a néhány sor bekerüljön az újságba, mivel tervezve nem volt, ám olyan lelkes voltam, hogy végül megnyertem ezt a minicsatát. Az igazi meglepetés másnap ért! Egy mosolygó fiatalember keresett fel a szerkesztőségben. Lelkesen és főleg hálásan köszönte meg ezt a néhány sort. Nemigen

2 Füredei Marianne (2000): Li Peng példája. *Nemzeti Sport,* XI. 292. 2000. október 25.

értettem, de Ő azonnal magyarázattal szolgált. Ma már ugyan a memóriám (sem) hibátlan, de pontosan emlékszem néhány szavára: *„Végre valaki, aki nem azt írja, hogy juj, se keze, se lába, hanem valódi sporteseményként kezeli a történteket."*

Az a fiatalember Nádas Pál volt, aki lényegében megalakította Magyarország első ülőröplabda-válogatottját, megszervezte hazánkban a fogyatékos emberek versenysportját, és később létrehozta a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségét, amelynek első elnöke volt. Jelentős szerepe volt a Magyar Paralimpiai Bizottság megalapításában, majd annak elnöke is volt. Ma már kijelenthetem, örök barátság alakult ki közöttünk. Beszélgettünk, és megállapodtunk abban, hogy igyekszem figyelemmel kísérni ezt az úttörő munkát, és az eseményeket megpróbálom a helyére tenni, a honi sportsajtóban is, elsősorban természetesen a Népsport hasábjain.

Lorensz Péter: A Coca-Cola bár és a dél-afrikai haver

(Íródott 2003-ban. Lorensz Péter hagyatékából 2016-ban került elő.)

Megérkeztünk. Busz csak megy-megy, számomra fantasztikusan új élmény volt látni egy 2×4 sávos autópályát, amely levezetett a Niagara-vízeséshez is.

Aztán jött a jelentkezés, fényképezkedés és az olimpiai igazolványok kiállítása. Igaz, hat órával korábban vagyunk, de már eléggé fáradtan. Megyünk a szállásra. Dinesz Attilával kapunk egy szobát – ó, nagyon sokáig jó barátom volt, sajnálom, hogy a körülmények elválasztottak bennünket. A megnyitóra szintén busszal mentünk, de a ceremóniát mi nem látjuk, mert a sportolói felvonulásra készülünk. Egy indián sétál közöttünk. Nem tudom, igazi volt-e, de számunkra érdekes volt. Aztán jött a felvonulás, a megnyitó és az elengedhetetlen tűzijáték. Ilyet mi akkor még nem láttunk!

Az ellátás rendkívüli volt. Ebédjegyeket kaptunk ugyan, de a reggeli az egyetem menzáján volt, ahol mindenki azt és annyit evett, amennyit akart. Összehaverkodtunk egy dél-afrikai sportolóval, aki viszont megfűzte a Coca-Cola cég alkalmazottját, hogy szabadidejében ő fogja árusítani Coca-Colát. A versenyzőknek az olimpiai igazolványra ingyen adták. Amikor mi ketten megjelentünk, akkor mindig lenyúlt a pult alá, mert ott voltak a literes poharak. Nekünk mindennap kijárt a literes kóla, akárhányszor mentünk. Akkora orra volt a dél-afrikai csapat néger tagjának, amilyet én még életemben nem láttam. Mellesleg, amiért és akiért mi akkor tiltakoztunk, az egy nagyon kedves haver lett ott Torontóban. (…) Kézzel-lábbal elmagyarázzuk neki, hogy mi holnap hazarepülünk. Azt már nem tudtuk jól megmagyarázni, hogy mi érte tiltakozunk. Szerintem ő már hallott valamit, de nem hitte el. Egész egyszerűen csak magához ölelt, ha jól emlékszem, mindkettőnket, Dinesz Attillát és engemet. Ezt szerintem úgy hívják, igaz barátság. A szívünkbe zártuk, és ha most találkoznánk vele, megpróbálnánk őt magasba emelni. Aztán jött az eredményhirdetés. Mi már a himnusz alatt sírunk. Felemelő érzés! Aztán lejött a dobogóról Zoli, és megtudta a valóságot. Sír, mint egy gyerek, mi is! Pakolás!

Nádas Pál:
Az elvtársak hálátlannak tartottak

1985-ben a Koppenhága–Budapest repülőjáraton először találkoztam személyesen Schmitt Pállal, aki akkor az OTSH elnökhelyettese volt. A repülőgépen mellé ültem, és beszélgettünk. Érdeklődéssel hallgatta az ülőröplabda-válogatott norvégiai szereplésről szóló beszámolómat, illetve az OTSH által létrehozott Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottsága (MTSB) helyzetét, a hazai versenyrendszer továbbfejlesztéséről szóló elképzeléseimet. A beszélgetésben szót ejtettem a mozgáskorlátozott sportolók jobb erkölcsi és anyagi megbecsüléséről, a nemzetközi versenyekre való felkészülésről, az OTSH edzőtáborai igénybevételének lehetőségeiről és a nemzetközi versenyeken való részvétel növeléséről.

Egy konkrét kérést is megfogalmaztam a beszélgetés során. Kértem, hogy segítsen abban, hogy Koller István – úszóink 1984. évi Fáklya Világjátékokon (V. Paralimpia) elért sikereinek kovácsa – mesteredzői címet kaphasson. A repülőút során szó esett arról, hogy a mozgás- és látássérültek nemzetközi versenyrendszerét, a paraolimpiai mozgalom ügyét másképpen kéne itthon intézni és támogatni. Szóba hoztam a beszélgetés során, hogy a MOB elismerhetné a paraolimpiai mozgalmat, és az OTSH-n belül, talán nem a Jogi és Igazgatási Főosztálynál – akkor éppen ott dolgozott Soós Mihály –, hanem a versenysporttal foglalkozó főosztályon kellene az ügyeinket intézni. Megkérdeztem, hogy miért nem lehet a magyar paraolimpiai mozgalom a Magyar Olimpiai Bizottság tagja, hiszen mi úgy gondoljuk, hogy a versenyeink különbözősége ellenére mi is az olimpiai mozgalomhoz tartozunk, hiszen a mi játékunkat itthon és külföldön a rokkantak vagy mozgáskorlátozottak olimpiájának nevezik.

A repülőúton történt beszélgetést követő napokban éppen az OTSH-ban, Soós Mihály elvtárs irodájában jártam, amikor a Jogi és Igazgatási Főosztály egyik osztályvezetője megtudta, hogy a szomszéd szobában vagyok. Azonnal berontott Soós elvtárs irodájába. Az osztályvezető jól ismerte a mozgáskorlátozottak sportügyeit, és tájékozott volt az 1972., az 1976. évi és az 1984. évi olimpiával kapcsolatos ügyekben. Már-már majdnem üvöltő hangon teremtett le, ahogyan szokták mondani, *„lekapott mind a tíz körmömről."* Hogyan képzeled, *hogy a nyomorékok edzője mesteredzői címet kaphat, akkor, amikor…* – és sorolta a számomra elfogadhatatlan érvek sokaságát. *„Azt pedig egyszerűen nem is értem* – folytatta feldúltan –, *hogy ti a MOB tagjai akartok lenni? Nem értem, hogy mit képzeltek, ilyen gondolatokkal előállni akkor, amikor mi* – itt az OTSH értendő – *mindent elkövetünk Soós elvtárssal, hogy nektek a lehető legjobb legyen. Nem kéne minket Schmitt elvtársnál olyan helyzetbe hozni, mintha nem jól végeznénk a dolgunkat. Amennyiben nem vagytok megelégedve az OTSH munkájával, akkor talán mehettek az egészségügyhöz, hiszen amit ti csináltok, az inkább egészségügyhöz tartozó tevékenység, mit az OTSH-hoz"* – hangzott a hatalmi pozícióból leteremtő és kioktató szidalom. Az Egészségügyi Minisztériumhoz való tartozás lehetőségét a sporthivatal munkatársai nagyon sokszor hangoztatták. *„Hogyan képzelhetitek a tevékenységeteket versenysportnak? – ez képtelenség. Jó lenne nem elfelejtened, hogy az MTSB-elnöki kinevezésedet az OTSH elnökétől kaptad, és azt vissza is lehet vonni"* – hangzott a leszúrásba ágyazott fenyegetés. Ekkor még csak 37 éves voltam. Koller István a mesteredzői címet az MTSB többszöri felterjesztésére végül 1987 januárjában kapta meg.

MESTEREDZŐI OKLEVÉL
Koller István
vízilabda

Koller István mesteredzői oklevele

Majsai Károly:
Tökéletes biztonságban voltunk

Ez az az év, amikor a nyári olimpiai játékokat Los Angelesben rendezték meg, s a legtöbb szocialista ország arra hivatkozva, hogy sportolói nincsenek biztonságban, bojkottot hirdetett. Az itthoni tájékoztatással ellentétben tökéletes biztonságban voltunk, már a reptérről a szállásunkra vezető út is hatalmas élmény volt. Államfőknek járó kíséretet kaptunk, három rendőrautó és négy motoros rendőr szirénázva lezárt minden bevezető utat, autóbuszunknak fékezni sem kellett, úgy hajtottunk át egész New Yorkon. Nyakba akasztható, fényképes akkreditációs kártyát kaptunk, nélküle a saját szállásunkra sem mehettünk be, hiába ismertük egymást a posztoló rendőrrel. Azt mondta, ha maga Reagan elnök jönne ide belépő nélkül, még őt sem engedné be! Szerencsére a megnyitóünnepség szervezői nem így gondolkodtak, óriási élmény volt végignézni, ahogyan a három különböző irányból érkező egyforma elnöki helikopter leszállt a stadion mellett, az egyikhez odagördült egy limuzin, Reagan beszállt, s a filmekben látott módon nyolc testőr futva kísérte az autót. Ő köszöntötte a sportolókat a nemzetek felvonulásakor, alig tíz méterre mentünk el előtte, de szemből nem, csak visszafordulva mertem lefényképezni. Akkor még szinte fel sem fogtam, milyen óriási jelentőséggel bír egy paralimpia, s hogy az itt elért eredmény az egész életemre kihat majd!

Pálinkás László:
New Yorkban beindítottam a tűzoltók gépezetét

New Yorkban 1984-ben egy sokemeletes toronyházban volt a szállásunk. Mivel az úszóversenyek az első napokban lezajlottak, ezért nagyon sok szabadidőnk maradt, és néha egy kicsit unatkoztunk is! Pénzünk sok nem volt, hogy turistába menjük át. Egy ilyen alkalommal a folyosón beszélgettünk Szűcs Pistivel, és a falon volt egy tűzjelző doboz, aminek a karját elkezdtem piszkálni. Nem sok kellett hozzá, a kar lecsapódott, és innentől kezdve hiába nyomkodtam vissza a kart, az nem maradt fent, viszont bejelzett a központnak, hogy tűz van! Ettől fogva gyorsan zajlottak az események, már hallottuk és láttuk az utcán a tűzoltóautókat, amik villogva és szirénázva álltak sorban a bejáratnál, a tűzoltók pedig szaladtak fel a lépcsőkön, mert a lifteket lezárták a „tűz" miatt! Természetesen gyorsan kiderült, hogy vakriasztás történt, mert mi is ott álltunk bűntudatosan a megpiszkált riasztónál.

Szekeres Pál:
Mint a svábbogár, vágódtam hanyatt

Minden kezdet nehéz. Amikor először lementem sportolni, akkor a fiúk futottak elöl, a lányok mögöttük, és én voltam az utolsó a sorban, mögöttem Géczi István (labdarúgókapus) lánya futott, és medicinlabdát kellett dobálnunk, akkorát dobott a lány, hogy én dobtam egy hátast a labdával együtt. Eltelik 20 év, lemegyek az első kerekesszékes kosárlabdaedzésre, Farkas Lacival (kerekesszékes teniszező), a leggyorsabb, legügyesebb kerekesszékkel kerülök párba. Dobta a medicinlabdát és ugyanúgy, megint én vagyok a legügyetlenebb, legkisebb, és mint a svábbogár, hanyatt vágódtam. Mindenki rajtam röhögött. Tehát az embert kísérti a sorsa.

Szabó Tibor: Elmegyünk a világ leggazdagabb országába, lenyomunk ott egy kemény hetet, megnyerünk néhány versenyt, és mindnyájan jövünk haza

A csapat tagjai csoportokba verődve, a hozzátartozóktól búcsúzkodtak. Pici, ahogy szokta, kicsit késve, de megérkezett. Azonnal intézkedni kezdett. – Srácok! Figyi, még ha nehezetekre is esik. Nemsokára megkezdődik a beszállási procedúra, más néven: csekkolás. Remélem, mindenkinek a papírja rendben van, és még itt is vannak az iratok. Ja, és nincs senkinél semmi, amit nem engednek fel a gépre. – Mire gondoltál, főnök? – kérdezte Gagyi.

Rád! – válaszolta szúrós tekintettel Pici. A társaság kuncogni kezdett. Gagyi azonban nem akarta annyiban hagyni, és folytatni akarta, ám a főnök rámordult, Gyagyi, hallgass el!

– Hallgatok.

– Ne mondd azt, hogy hallgatok!

– Nem mondom.

– Azt se mondd, hogy jó.

– Jó.

– Befejezted? – Pici szemei már szikrákat szórtak. Semmit nem tudott elmondani abból, amit akart. A csapat fetrengett a röhögéstől. A Ferihegyi reptér öreg falai régen láttak már ilyen vidám társulatot, mint amilyen a mozgássérült atléták válogatottja volt. Bill magában kárörömmel állapította meg, hogy a vezérkar már megint melléfogott, amikor bedumálták a csapatba liblingjüket, Gagyit. Pici közben folytatta az eligazítást. – Uraim! Svédországba megyünk a világbajnokságra. Tehát semmi extra. Elmegyünk a világ leggazdagabb országába, lenyomunk ott egy kemény hetet, megnyerünk néhány versenyt, és mindnyájan jövünk haza. Kérdés van? – A választ sem várva leszögezte: – Úgy látom, nincs! Akkor indulás.

Vigyázz, nyugat, jövünk! – jegyezte meg újra csak magában Bill, miközben Pici után loholt. És ezt szó szerint kell érteni, mert Pici mérföldes lépteit lekövetni egy „bénának" komoly feladat volt.

A csapat megérkezett Stockholmba. A reptéren a hivatalból kirendelt kísérő, Piroska várta őket. Aki mindjárt egy svéd mondással indította útra a csapatot szállító buszt az ország nyugati részén fekvő második legnagyobb városba, Göteborgba, a közkedvelt turistaközpontba: „*Melyik Stockholm legszebb utcája? Hát az, amelyik Göteborgba vezet.*" Az országban egyébként éppen az ötödik évszak volt. Ezt az elnevezést a svédek találták ki a se tél, se tavaszi időjárásra. A kényelmes utazás közben Piroska egy rövid idegenvezetéssel kedveskedett a csapatnak.

Ebből megtudták, hogy Svédországban a bastu számít a legnépszerűbb elfoglaltságnak. A szó maga svédül fürdőházat jelent, ami szaunázást jelent. A szaunát, melyet itt találóan finn találmánynak és svéd marketingként tartanak számon. Piroska elmondta még, hogy aki ebben az országban jár, annak feltétlen meg kell kóstolnia a svéd konyha remekeit, de ha mást nem is, a húsgombócot mindenképpen. Az ő elmondása szerint ennek az országnak a szakácsai a leghíresebbek a világon. Erről később a csapatnak teljesen más lett a véleménye. A fiúknak nem a mindennapos svéd konyhával volt a legtöbb bajuk, hanem a tömegétkeztetésben felszolgált, megmagyarázhatatlan ízű és eredetű roládokkal, az ismeretlen összetételű pacnikkal a tányéron vagy az elmaradhatatlan, finoman szólva is változó minőségű skandináv húsgombócokkal, ami csak arra volt jó, hogy az ember vágyódni kezdjen a hazai ízek és főleg italok iránt. Ám Piroska figyelmeztette őket, hogy az országban alkoholtilalom van. És mint mondta: ezt jó, ha mindenki komolyan veszi, mert ebben itt nem ismernek tréfát, bárkiről is legyen szó. Persze azt már csak csendben tette hozzá, hogy mégis Svédországban van a legtöbb részeg a világon, és hogy itt van a legtöbb detoxitáló is, aminek az okát éppen az alkoholtilalom adja. A tilalom ugyanis csak az árusítást nem engedi, a fogyasztást tűri. Így a jó svédek komoly alkoholizáló túrákon vesznek részt rendszeresen a szomszéd országokban, ahol nincsenek szankciók. Így a hatóságoknak sikerült elérniük, hogy az alkohol aranyárban legyen Svédországban. Ami, ugye, jó magyar embernél mindig van, de erről majd később.

A már hosszabb ideje kint élő kedves magyar lány Göteborg bemutatásába kezdett. A 17. században

alapították – kezdett mesélni –, ezért a nagyon fiatal városok sorába tartozik. Ne is keresse senki ezért a régmúlt emlékeit, mert azok nincsenek. A várost egyetemi városnak is titulálják a fiatalok, ugyanis három egyeteme is van. Mégis talán a villamosok azok, melyek elviszik a világba a jó hírét Göteborgnak. A villamosok, melyek az egész lüktető várost körbehálózzák, ezzel biztosítva az ipari városnak számító Göteborg zöld város benyomását. A település lakossága megközelítőleg félmillió ember – hallották az újabb infót. Csendben ültek a buszon, és már annyi szépet hallottak Svédországról – benne Göteborgról –, hogy alig várták a megismerkedés lehetőségét a világ leggazdagabb országával. Aztán amikor közelebb kerültek a valósághoz, szertefoszlott a kolbászból épült kerítés nyugati álma. A rendezők takarékos felfogása miatt kevés szállodai szobát foglaltak le, ezért néhány csapatnak, így természetesen a magyarnak is, tornateremben volt a szállása, ráadásul az orosz csapattal közösen. Nesze neked leggazdagabb országa a világnak. Bill azonnal a nyergelj-fordulj jelszavát hangoztatta mindenkinek. A szovjet vezetők, megtudván az áldatlan helyzetet, felháborodásuknak adtak hangot, és azonnal szállodába vitték sportolóikat. Felajánlva a lehetőséget a magyaroknak is, természetesen a költségek megosztásával együtt. Ám erre nem került sor, mert a magyar csapat vezetése nem vállalta. Mindentől féltek, ami kiállásról, ne adj' isten, a gerincről szólt volna. A lengyel válogatott viszont nem, úgyhogy ők éltek a lehetőséggel, és összebútoroztak a szovjetekkel. Még ők is faképnél hagyták a magyar csapatot. Az orosz vezetők kérdezték is magyar társaiktól, hogy az oly büszke ötvenhatos nép miért tűri, hogy így megalázzák őket, mire a vezetők azt tudták válaszolni: merünk kicsik lenni! Majd azonnal értekezletet tartottak, és felállították az aperitifbizottságot a megoldások helyett.

Bill haza akart menni, de elállt szándékától, mert megértette, hogy egyedül nem megy. Végül a magyar csapat egy nálánál szerencsésebb demokráciával rendelkező országgal, Zimbabwéval került egy tornaterembe, ahol hamar kiderült, hogy a fő gond a vizes blokk körül lesz, mert „dúsgazdagéknál" a tornateremhez csak egy mosdó és egy trón járt, és ez megközelítőleg ötven embernek. A csapat egyik, nyilvános vécéket üzemeltető tagja meg is jegyezte: gyerekek, hogy itt mi pénzt lehetne csinálni! De a világbajnokság tartogatott még egy-két meglepetést a szervezők jóvoltából. Például mindjárt a világhírű svéd konyha terén. A nehézatléták ételei alig érték el a napi egy-kétezer kalóriát. Ami inkább egy kiadós fogyókúrának felelt meg, nem pedig erőnlétinek. Vagy ahogy a folyadékot kiporciózták. A futóatléták állandó légszomjról panaszkodtak. Persze jó pénzért lehetett vásárolni mindent, még ivóvizet is. A világbajnokság igazi megpróbáltatása azonban Gagyi volt, és főleg Picinek.

Futószámokkal kezdődött a vébé. Jóval a versenyek megkezdése előtt ki lehetett menni már a pályákra edzeni. A magyarok több számban is érdekeltek voltak, de ezek közül is kiemelkedett a négyszáz és a nyolcszáz méteres síkfutás, ahol állítólag komoly éremesélye volt Gagyinak. Legalábbis az otthon maradt magas vezetőség úgy tudta. Pici időben ki is hajtotta „kedvencét" a pályára, majd utána a csapatot szurkolni. Kinn a pályán csendesen szemerkélt az eső. Gagyi megkérdezte Picit. – Nem lehetne kérni egy esernyőt? – Pici elképedve bámult kedvencére. – Mi van?!!! – Egy ernyő jól jönne. Mégse ázzak úgy el, nem szeretnék megfázni. – Pici majdnem eldobta az agyát Gagyi egy újabb gyöngyszemétől. – Eszednél vagy? Na, nyomás melegíteni! – közölte a sráccal. Gyuszika oldalba lökte Billt. – Nézd! – és közben előremutatott. Az edzőpályán Gagyi éppen a mezőnnyel szemben futott, ráadásul mezítláb. Pici háttal volt az egésznek, így nem látta elképesztő marhaságát versenyzőjének. De amikor meglátta a két egri vigyorát, tudta, hogy Gagyi már megint csinált valamit. Megfordult a tengelye körül, de amit látott, neki nem volt olyan humoros, mint a két léhűtőnek, akik egy fa alatt keresve menedéket a szemerkélő eső elől, szemlátomást jól szórakoztak. Odaintette magához Gatyit. – Te mi csinálsz? – Melegítek. – De hát szembemész mindenkivel? – Szerintem ők jönnek szembe énvelem. – Pici elsápadt, és mintha kissé bele is remegett volna a megállapításba. – Jól van…, jól van – nyugtatta önmagát. – Nincs itt semmi baj, nyugodjunk meg. – Én nyugodt vagyok, főnök – jelentette Gagyi. – Azt tudom. Téged nem lehet kibillenteni az egyensúlyodból. Nem az a fajta vagy? Megmondom, mit csinálunk. Előveszed a futócipőd, és úgy csinálsz, mint a többiek. – Milyen cipőt? – kérdezte Gagyi kissé bandzsítva. – Hogyhogy milyen cipőt? A futó… ci…pőt! – Pici szótagolta a szó végét, hátha úgy jobban megérti embere, hogy mit is

akar tőle. – A cipőt?! Azt én otthon hagytam, mert valaki azt mondta, hogy itt a versenyen majd kapunk. Piciről tudni kell, hogy valamikor tízpróbázó volt, ezért kisebbfajta óriásnak számított. Ezért volt a másik beceneve: Telefonfülke. Nos ez a nagy ember – ez a nagy barna maci – egész testében beleremegett abba, amit hallott. Pedig ha valaki nyugodt tudott maradni a legképtelenebb helyzetekben is, az ő volt. Bill mindig is csodálattal adózott annak a fantasztikus nyugalomnak, amivel kezelni tudta a legnehezebb szituációt is, de most kiakadt. Persze még mindig próbált nyugalmat erőltetni magára. Elindult a két egri felé, akik alig tudták visszafogni magukat, ami muszáj volt, ha nem akartak kapni ők is a fejükre. Pici utasításokat osztott. – Szóljatok Losoncinak, hozza ide a futócipőjét. – Gagyi felvette Losi futócipőjét, majd néhány rugózó mozdulat után közölte: – Ez sajnos kicsi. – Pici ismét megrázkódott, de még mindig tartotta magát. – Várj, mindjárt hozunk egy másikat. – Ezzel fogta, elvitte a cipőt, majd rövid időn belül ugyanazzal a cipővel tért vissza. Gagyi felvette az „új" cipőt. Néhány lépés után határozattan kijelentette: – Ez már jó! – Pici feje elvörösödött. A két egri fuldokolva vigyorgott. Miután vége lett a bemelegítésnek, szólították a nyolcszáz méteres síkfutás versenyzőit, köztük Gagyit. A nyolcszáz méteres síkfutásról tudni kell, hogy az első négyszáz métert kijelölt pályán kell megtenni. Eldörrent a startpisztoly! Mire Gagyi jól megijedt és leblokkolt. Állva maradt a startvonalon. Pici kiabálni kezdett: – Indulj, bakker! – Gagyi erre keresztbe kezdett rohanni a pályán, gondolva, a rövidítéssel ledolgozza a hátrányát, amit a rossz rajttal szerzett. A versenybírók piros zászlót mutattak fel neki, ami kizárást jelentett. Csakhogy nem Gagyinak, akire mint bikának a vörös szőnyeg, úgy hatott a piros zászló. Fittyet hányva a bírókra és a szabályokra egyaránt, szaladt a cél felé, mert ő győzni akart! Erre a pályabírók üldözni kezdték, szerették volna letessékelni a pályáról. Hősünk azonban annyira megijedt a két utána szaladó bírótól, hogy most már nemcsak futott, hanem sokkal inkább menekült a cél felé. A két egri dőlt a röhögéstől. Pici meg csak állt, és hagyta, hogy az eső mossa arcát. Kis idő elteltével Gagyi megérkezett az övéihez. Gyuszika tanácsként azt mondta neki: – Én a helyedben most békén hagynám Picit. – Haragszik, mi? – Á, dehogy! Ugyan miért. Te tulajdonképpen mindent megtettél, amit tudtál, de most ettől függetlenül hagyd békén a főnököt. De hiába volt a baráti intelem. Gagyi bátran odalépett Picihez. – Pici, ne haragudj, de én még soha nem startoltam pisztolylövésre. – Az edzőben komoly erők dolgoznak. Billnek az volt érzése, ha most átölelte volna az előtte lévő hatalmas fát, tövestül csavarta volna ki. – Gagyi!? – mondta. – Te tudod, mi a különbség egy nagy dagadt segg és közted? – Nem. – Hát az, hogy ő tudná. – A verseny folytatódott. Gyuszika Pici utasítására a kamerával molyolt, amikor újabb magyar versenyző állt starthoz. Losi, aki titkos esélyese volt számának. Neki az egész csapat szívből szurkolt, mert a szombathelyi srác olyan tisztességgel akarta a sikert, hogy az mindenki számára példaértékű volt. A versenyzők már felálltak a starthoz, amikor Pici, se szó, se beszéd, kikapta Gyuszika kezéből a kamerát, és elrohant filmezni a futamot. Erre Gyuszika olyan kétségbeesett arcot vágott, mint akit kivégzőosztag elé visznek. Bill viccesen meg is kérdezte:

– Nehogy azt mondd, hogy nincs film a gépben?!

– Hát pedig, bizony, hogy nincs.

– Az nem lehet! Akkor nekünk végünk! – rémült meg most már Bill is.

– Egyszerűen fogalmam sincs, hogy hol vannak a filmek.

– Csak azt ne mondd, hogy otthon maradtak?

– Pedig attól félek, hogy ez történt.

– Jaj, jaj, ebből nagy baj lesz – állapította meg Bill, majd Picit kereste tekintetével. Aki, miután a mezőny elrajtolt, lelkesen loholt előttünk, hogy filmezze Losi futását, aki esélyeshez méltón be is jutott a legjobb nyolc közé. Pici ennek hatására annyira beleszeretett a filmes szakmába, hogy egész nap lótott-futott, rögzítette a futószámokat, mondván, milyen jó lesz majd ezeket a felvételeket nyugodt körülmények között kielemezni. Egész álló nap lelkesen szaladgált a mezőny előtt. Időnként odarohant Gyulához – Cserélj filmet! – felkiáltással.

Gyula, akit halálra szánt az élet, nem merte megmondani a főnöknek – látva lelkesedését –, hogy nincs film a gépben. És ahogy Pici egyre jobban élvezte a híradós munkát, a két briganti úgy szomorodott bele a valóságba, hogy nekik bizony végük. Volt is miért aggódniuk a testi épségükért, no meg Pici egészségéért, aki légszomjjal, izomlázzal és ilyen-olyan görcsökkel küzdött délutánra a sok futástól.

Paczulák András: Mi van, gúnyolsz?

„1995-ben Szegeden, az első quadriatlonversenyemen leszakadt az ég! Olyan eső esett, hogy az úttest és a padka egybefolyt, az autók félreálltak, csak az őrült quadriatlonosok bringáztak tovább. Éppencsak, hogy abbamaradt a felhőszakadás, a fordító előtt pár kilométerrel, egy hosszú egyenesben megláttam velem szemben jönni egy bringást, aki fél lábbal kerékpározott. (Ez nem lehet – gondoltam –, hisz úgy tudtam, ezt itthon én csinálom csak.) A felszakadó eső utáni párában nem láttam jól, de nem tudtam megállni, hogy odane szóljak: – Mi van, gúnyolsz? – Isten őrizz! Csak letört az egyik pedálom."

Engelhardt Katalin: Ha lehunyom a szemem…

Nagyon sok élményem, emlékem van a versenyekről, de nagyon szívesen emlékszem vissza a kezdetekre, mert hullámvölgyeim idején valahogy mindig ez segített át. Ha lehunyom a szemem és az úszásra, a versenyzésre gondolok, akkor pillanatok alatt fel tudom idézni a kezdeteket, olyan erős vonzást, elhívást éreztem a vízhez, az uszoda világához. Szinte látom magam előtt Budapest esti fényeit, ahogy kisgyerekként többedmagammal büszkén megyünk a Rudas uszodába „úszni", akkor még persze csak vízhez szokni. A kezdet, mely egy, a fogyatékos gyerekek irányában elhivatott lelkes fiatalemberhez kötődik (Nádas Pálhoz), aki megtanította az úszás alapjait, és többé már nem volt kérdés számomra, hogy ez egy hosszú út kezdete. Nagy büszkeséggel tölt el a pályafutásom minden állomása, de ebben benne van nagyon sok ember bátorítása, szeretete, biztatása. Soha nem lehetek elég hálás azoknak, akik segítettek ebben: szüleim, barátaim, edzőim, úszótársaim, de ide értve a szövetség dolgozóit, szervezőket, akik lehetővé tették ezeknek a csodás élményeknek a megélését.

Erdei Ilona: Lerohantak a suhancok

Fényképezni indultam az Olimpiai Parkba, mert színpompás pagodákat, növényeket és teret építettek, ami nekünk, európaiaknak egy csodavilág. Egyszer csak az látom, hogy 6-8 suhanc piszkosul rohan felém. Sürgök-forgok, hátha nem hozzám rohannak, de csak én voltam a közelben. Körbekaptak és kézzel-lábbal mutogatva magyarázták el, hogy ne féljek, csak fényképezkedni szeretnének velem. Mint egy illedelmes vendég, ijedtemben engedtem az erőszaknak. Akkor ismét nagyon megijedtem, amikor kiderült számomra, a fiatal fiúk nem ám akárhogyan szerettek volna velem közös képet készíteni, hanem nekik nagyon fontos volt, hogy mindegyik hozzám érjen, még ha csak a ruhám szélét vagy a vállamat hadd érinthesse meg. Aki pedig fényképezett, futott, hogy cseréljenek, és ő is keresett egy fogást rajtam, hogy eldicsekedhessen a haveroknak, hogy megérintett egy fehér embert. Ezen az utamon szembesültem vele, hogy a kicsi gyerekek valóban nem láttak még másféle karaktert, mint ők, mert úton-útfélen rám köszöntek, hogy helló, de amikor visszamosolyogtam és köszöntem, hogy helló, bebújtak a mamájuk szoknyája mellé.

Kézdi Réka:
Így kezdődött a nagy kaland

Amikor 1994-ben a „Mozgásjavító" iskola (Mexikói út 60.) 3. osztályos tanulója lettem, akkor az osztálytársa lettem Nagy Miklósnak. Miki édesapja, Nagy Miklós a vitorlázás nagy szerelmese volt. Eltökélt szándéka volt, hogy sérült fiát is megtanítja vitorlázni. Mikor beültette egy hajóba, gyorsan kiderült, hogy a sérült gyermekek is képesek elsajátítani ezt a sportágat is! Ezen felbuzdulva, ebben az évben létrehozott egy integrációs vitorlástábort Agárdon, a Velencei-tónál, ahová engem is meghívott. Itt „ép" és sérült gyermekek közösen táboroztak és tanultak vitorlázni. Hamar kiderült, hogy a sérült gyerekek, köztük én is, pont ugyanolyan lelkesedéssel és ügyességgel kezelik a hajókat, mint társaik, ezért Miklós bá' – mert mi csak így hívtuk – versenyt hirdetett, ami aztán országos bajnoksággá nőtte ki magát. A megmérettetések legfontosabb része talán az, hogy sérült és ép gyerekek együtt versenyeztek, a páros hajókban mindig egy sérült és egy ép gyermek volt. Három fő hajóosztályban – optimiszt (egyszemélyes), kadet (kétszemélyes), kalóz (versenyen kétszemélyes) – tanultunk. Persze rengeteg egyéb típusú hajóval igyekezett megismertetni minket a későbbiek folyamán. A kiegészítő vetélkedők, az elméleti tesztek szintén részei voltak ezeknek a jó hangulatú táboroknak. A versenyek eredményhirdetésére Szekeres Pált rendszeresen hívtuk éremátadónak, de sosem volt hajlandó sétahajózni egyet velem. Agárdról aztán átkerültünk Velencére, ahol csak 1-2 évet tölthettünk együtt, hiszen a törzstagok lassan felnőttek, és már nem nagyon fért bele az életükbe a táborozás, így fogyatkozni, Miklós bácsi pedig öregedni kezdett. Sajnos elég korán itt hagyott bennünket. Ekkor még egy elkeseredett kísérletet tettünk a tábor megmentésére, de nem volt meg hozzá a tudásom, csak a táborozós rutinom, ami kevésnek bizonyult egy ilyen jó dolog fenntartásához.

Még Miklós bácsi életében kerültünk kapcsolatba Pegán Zoltánnal, aki először hozzánk hozta el speciális sérülteknek szánt dingijeit! Sajnos nem nagyon sikerült beindítani a paralimpiai sportoknak ezen ágát Magyarországon. Remélem, Rio után tudok ezen segíteni, és újra fel tudom éleszteni ezt az eszmét, mert szerintem az integrációnak ez a legszebb, legközvetlenebb és legegyszerűbb módja!

Szekeres Pál:
Úgy éreztem magam, mint a reinkarnálódott Sziszüphosz

A legnehezebb öt perc mégis az volt, amikor edzőm, Batizi Sanyi bácsi (vívómesteredző) felajánlotta, hogy feltol egy 200 méteres emelkedőn, célunk egy bevásárlóközpont volt, csak, mint utóbb kiderült, neki fájt a lába, és nekem kellett őt felhúznom. Mindenki megelőzött minket. Azt tudtam, hogy a kosárlabdások és teniszezők gyorsabbak lesznek, de még a járókeretesek is, és a négyvégtag-sérült tetrások (tetraplégiások) is megelőztek. Úgy mentem, mintha megállt volna az idő, és kicsit úgy éreztem magam, mint aki leugrik a tizedik emeletről, és lepereg a szeme előtt az élete, csak mentek a pillanatok, én meg nem haladtam. Sanyi bácsi beszélt hozzám, én próbáltam válaszolni. Aztán 100 méternél elfogyott a levegőm, és az utolsó 50 méteren már úgy éreztem, feladom, és közben azok a kosarasok, akik odafelé mentek, már jöttek vissza megrakott szatyrokkal a bevásárlóközpontból és kedvesen integettek nekünk. Mi csak mentünk, tekertem, aztán egyszer csak beértünk, és úgy éreztem magam, mint a reinkarnálódott Sziszüphosz, aki minduntalan feltolta a hegyre a hatalmas követ, de az mindig visszagurult.

Bernau Péter:
Peking helyett Hongkongba érkezett

Sors Tamásnak elszakadt az úszódressze a 100 m gyors döntőjében, a magyar csapat természetesen azonnal újat rendelt a sportoló számára, azonban a csomagot Budapesten, a sportszergyárban hibásan címezték meg, ezért a dressz Peking helyett Hongkongba érkezett meg. Innen egy nap alatt sikerült átszállíttatni Pekingbe, s amíg ez megtörtént, Sors Tamás az elszakadt dresszben úszott, amit összeragasztottak valahogy a 200 m vegyes döntőjére, ahol negyedik lett.

Nádas Pál:
Mindenkit felkerestem, akit felkereshettem

Túl voltunk a New York-i Fáklya Világjátékok 1984. évi (VII. Paralimpia) fantasztikus magyar sikerein. Sikerült a Népsport és Lukács György újságíró jóvoltából jelentős sajtóvisszhangot teremteni. Hazai és nemzetközi sajtó- és tv-visszhangot kapott az ülőröplabda-világbajnokság (1986) is, és annak magyar sikere. Az EC-ISOD szemináriumának budapesti rendezése (1988) pedig a *Híd, keleti és a nyugati társadalmak közötti* párbeszédet indította el. Egyre többen hallottak már idehaza is a sportoló mozgássérültekről. Egyre több vezető politikus, illetve sportvezető kezdett felfigyelni a tevékenységünkre. Egyre több vezető láthatta a nyugat-európai országok szociális rendszerét, benne a mozgás- és látássérültek sportját. Szembetűnő volt hazánk elmaradottsága.

Már nemcsak Soós Mihályhoz, az OTSH munkatársához voltam bejárásom, hanem az OTSH és a MOB vezetői is alkalmanként fogadtak, mint az MTSB, MEOSZ-TSB, majd az MMS (1983–2002) elnökét. Azok a vezető beosztásban lévők, akik figyelmet fordítottak a sérült emberekre, könnyebben fogadtak, de voltak olyanok, akik nehezebben adták be a derekukat. Sokkal többen voltak olyanok, akik teljesen elzárkóztak még attól is, hogy kísérletet tegyek a meggyőzésükre. Mindenkit felkerestem, akit felkereshettem, hogy álljon az ügyünk szolgálatába.

Jelentős kapcsolatokat építettem ki a Magyar Úttörő Szövetséggel a gyermekek sportjának fejlesztése érdekében. Fontos állomás volt, hogy mint pártonkívüli (MSZMP) 1987-ben a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon igazgatója lehettem, és az ezen a területen végzett munkám során is kerestem kapcsolatokat a hazai sportélet fejlesztése érdekében. A mozgáskorlátozott gyermekek és a sportoló felnőttek szolgálata során számtalan politikai, önkormányzati és sportvezetővel találkoztam. Ezeket a találkozásokat leginkább én kezdeményeztem, hogy jobb helyzetbe tudjuk hozni a gyerekek és a sportoló mozgássérültek ügyét. Így találkoztam Greminger Jánossal, a magyar kosárlabdasport második világháború utáni időszakának magyar legendájával (www.bb1.hu), aki az OTSH főosztályvezető-helyetteseként már 1982-ben segítette a munkánkat. Nagyon fontos személy volt hazai sportéletünk fejlődésében dr. Csehák Judit, aki *„a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) 1981. évi megalakulásában szakszervezeti vezetőként vett részt. Az ülőröplabda-világbajnokság védnöke lett mint a Minisztertanács elnökhelyettese, és jelenlétével is nyomatékosította az ügy fontosságát. Közbenjárásával ekkor fordult elő hazánkban először, hogy a Magyar Televízió közvetítést adott."*[3] A névsor az évek során egyre csak bővült, Gyenge Józseffel, dr. Mónus Andrással, Hennig Ernővel, dr. Holvay Endrével, dr. Istvánfi Csabával, Köpf Károllyal, dr. Ján Tamással, Monspart Saroltával, Molnár Zoltánnal, Horváth Andrással, aztán Göncz Árpáddal és Mádl Ferenc köztársasági elnökökkel, Gyurcsány Ferenccel, és még sokan másokkal, akiket mind meg lehetett győzni a paralimpiai ügy fontosságáról.

3 Nádas Pál (2014): *KorKép. Tanulmány a Mozgásjavító rekonstrukciójának fejlesztésének történetéről (1989–2012).* Syllabux, 434–435. p.

Lukáts György: Johnny

Káprázatos emlékek Deldenből. Ez egy aprócska, ám tündéri kisváros Hollandiában, valahol a német határ környékén. Színes tulipánok, rengeteg fapapucs, Thea a tündérszép, természetesen szőke finn hoszteszlány, no és Johnny Hilgeholt.

Ő a holland válogatott egyik legjobb játékosa volt. Igazán sármos, fekete hajú, tömör fekete bajszú, vagy 190 centiméter magas stramm fiú. Egyik lába tőből amputált.

Felejthetetlen élmény. A holland csapat beütötte a világbajnoki címet jelentő pontot, összeborultak a fiúk, nevettek és sírtak egyszerre, és akkor betotyogott a pályára egy körülbelül másfél éves, fekete hajú tündéri fiúcska. Johnnyhoz ment, aki felkapta és az ég felé emelte. A mozdulatban benne volt: „Világbajnok lettem, fiam!"

Ki ne hatódott volna meg ettől a látványtól?

Mikor már lehetett, odamentem, hozzá. Arra kértem, adjon interjút a magyar Népsportnak. „Persze! – mondta. – Gyorsan lezuhanyozok, aztán igyunk meg egy sört. Ott lesz a feleségem is. Ugye, nem baj?"

Pár perc múlva ott ültünk elegánsan hárman a bárpultnál. Johhny, a csinos Elly, karjában az apró Márkkal, és jómagam.

Sokáig beszélgettünk. A történet lényegében mesébe illő. Holland apa, indonéz anya. Johnny tehetséges labdarúgó, aki számára egy súlyos sérülés jelentette a foci befejezését. A műtét közben azonban műhiba történt. Mire magához tért, tőből amputálták a jobb lábát. 21 éves volt akkor…

Hogy mégis mitől meseszép ez a történet? Nos, az ápolónő ott a kórházban Elly volt. Egymásba szerettek. Azóta is együtt vannak. Négy nagyszerű fiúk született. Johnny elismert üzletember Hollandiában, és immár többszörös nagypapa. Ja, és világbajnok. Egyébként, úgy mellékesen, paralimpiai ezüstérmes is. Ezt a szöuli paralimpián szerezte. Kapcsolatunk azóta is tart. Nyaraltunk náluk, ők is nálunk. Épp a napokban látogatott meg Budapesten Johnny és Elly.

Utóirat Deldenből.

Érthető, hogy így visszagondolva az immár több mint 30 éves távlatba, azért egyre több emlék bukkan elő. Az a magyar ülőröplabda-válogatott igazán remek társaság volt. A pályán igazi CSAPAT, a pályán kívül pedig vidám társaság. Én is élveztem a helyzetet, mert láthatóan imádták a vicceimet. Olyan jóízű, önfeledt kacagást, sőt, gyakran hahotázást talán azóta sem hallottam.

Nos, én leadtam onnan a Népsporthoz egy úgynevezett „kamu" tudósítást, gondosan felhívva a kollégák figyelmét arra, hogy az Isten szerelmére, meg ne jelenjen. Ebbe azokat a sportújságírásban azóta is fellelhető közhelyeket gyűjtöttem össze, amelyeket parasportviadalokon tilos, sőt, inkább morbid és groteszk lenne alkalmazni. Mielőtt azonban elküldtem volna ezt az anyagot Budapestre, felolvastam a csapatnak, kvázi, hogy járuljanak hozzá a mókához. Hangos röhögéssel reagáltak, és természetesen a hozzájárulás sem maradt el.

Ma már persze nem emlékszem a szövegre, ám a közhelyek zöme azért még előjön. Szóval. A következő „idézetek" biztosan szerepeltek benne:

„A magyarok csonka csapattal érkeztek." „ Fél lábbal már a döntőben voltak, végül épphogy csak lecsúsztak a dobogóról." „A hollandiai magyar nagykövet álló fogadást adott a magyar ülőröplabda-válogatott tiszteletére."

És ezekhez hasonló „bohóckodások". Boldogan emlékszem vissza ezekre a napokra, még akkor is, ha tudom, akad olyan egykori népsportos kolléga, aki ezt a történetet még ma is úgy adja elő, mintha én „élesben" leadtam volna a tudósítást.

Majsai Károly:
Nagyon sok barátra tettem szert

A paralimpiai versenyeken nagyon sok barátra tettem szert, így történt ez Szöulban is. A japánokkal vívott elődöntő után az általam legyőzött Masaaki Kozakurának „ékes japánsággal" köszöntem meg a küzdelmet, hála a nálunk akkoriban futó Sógun című filmsorozatnak és könyvnek, melyből számos kifejezést megtanultam. Nagy volt az ováció, címet cseréltünk, levelezni kezdtünk. Kaptam tőle egy olyan japán újságot, amiben őt köszöntötték, ráadásul az elődöntőnkről készült fotó is szerepelt benne! Nászajándékot is küldött, egy mozgó embert szimbolizáló asztali kvarcórát, azzal a kéréssel, hogy mindig emlékezzek rá, amikor megnézem, mennyi az idő. Most is működik, nem telik el nap, hogy ő ne jutna eszembe!

Lorensz Péter:
Vedd ki a kezed a hölgy szoknyája alól

(Lejegyezve 2003-ban, Lorensz Péter hagyatékából 2016-ban.)

Negyedikes általános iskolás voItam, amikor Tóth Zsuzsa tanárnő kezei alatt elkezdtem az atlétikával foglalkozni. VeIe a mai napig tartom a kapcsolatot, mivel ő lett a nagyobbik lányom testnevelő tanára is. Néha, amikor összefutunk az iskolában, még most is szívesen nosztalgiázunk ezekről az időkről. Aztán egy kis kitérő is közbejött, de amikor gimnazistakoromban az iskolámba került Simon Gyula tanár úr, akkor újra visszatértem az atlétikához. Éppen edzés volt, amikor megállt az akkori városligeti pályán egy biciklis úr, és azt kérdezte tőlem: Nem lenne-e kedvem a mozgássérülteknéI versenyezni. Ez az úr Solymos Endre volt, a szombathelyi Vasakarat SC alapítója és első elnöke. Sajnos ő már nincs közöttünk, de neki nagyon sokat köszönhetek. Ő indította el a sportpályafutásomat a mozgássérültek versenysportjában. Nagyon sajnálom, hogy jelenleg itt, Szombathelyen ilyen gyorsan feledésbe merült a neve, és mindaz, amit itt megteremtett.

Igent mondtam. Szüleim szerint úgyis minden lében kanál voltam. Mindez 1974-ben történt. Aztán jöttek az országos versenyek és a Savaria Kupa. Gyorsan tagja lettem a mozgássérült-válogatottnak. Ami igazán megfogott, az a légkör volt, ahogyan ezek az emberek a saját „nyomorúságukat" felfogták, és ugyanakkor nekem meg veleszületett alkarhiányom volt, amivel addig nem nagyon foglalkoztam.

Soha nem felejtem el azt a sztorit, amit Koller Pista bácsi, az úszók edzője és később az egyik legjobb barátom mellett éltem át egy lengyelországi ISI-versenyről történő hazautazás során. No, szóval akkor állunk a vonaton és izzadunk, mint a tücsök. A vonaton legalább 50 fok volt, a peronon álltunk és bambultunk az ablakon kifelé. Dinesz Attila úszó mellett egy lengyel hölgy állt, aki miniszoknyát viselt és egy kötött kis mellényt, ami akkor nagy divat volt. SzóvaI fűtöttek nekünk kívülről és belülről is rendesen, amikor a Lengyelországban haladó vonaton egyszer csak fennhangon és magyarul megszólalt Pista bácsi: „Attila fiam (akkor 16 éves volt), légy szíves, vedd ki a kezed a hölgy szoknyája alól!" Attila megszeppent és csak annyit tudott hebegni: én semmit sem csináltam. Főttünk tovább, mint a nyári kánikulában tök a szárán, amikor Pista bácsi az előbbinél hangosabban újfent megszólal: „Attila fiam, vedd ki a kezed a hölgy szoknyája alól!" Attila megint tiltakozott, mire Pista bácsi most már a dühös ember szerepét is eljátszva ripakodott rá Attilára: „Ne dumálj nekem, fiam, hiszen látni, hogy feláll az összes szálka a falábadon!"

Szekeres Pál:
A bóbiskoló mesterem

Atlantában történt a karddöntőnél a következő. Batizi mester, mint általában, ott ült mögöttem az asszóknál a verseny során. Kardban a nyolcadik tusnál odamehet az edző a vívóhoz egy percre, hogy tanácsot adjon neki. 8:1 volt az állás (a javamra), amikor kinéztem rá, és látom, hogy ott ül a széken, meg sem mozdul és bóbiskol. Nem jött oda hozzám. Az olasznál ott volt az edzője, nekem meg odaintett és azt mondta: „Jó ez, megvan ez, vívjál!" – Aztán megnyertem a kardot is.

Navratyil Sándor:
A sízés öröme

Súlyos gerincsérülés után kerültem kerekesszékbe. Nem gondoltam, hogy valaha még síelni fogok. Szerencsére egy rövid ausztriai rehabilitációt követően lehetőségem volt kipróbálni az ülő- vagy monosízést. Óriási élmény volt! A Bakonyban nőttem fel, és gyerekkorom óta síelgettem amatőr szinten. Szerettem a havat, a telet. Nagyszerű érzés volt a baleseted után újra síelni! Nem egyszerű csúszkálgatásról, „szánkózásról" van szó, ez a speciális eszköz teljes egészében visszaadja a sízés örömét. Ráadásul olyan terepen van lehetősége egy kerekesszékesnek szabadon mozogni, ahol egyébként lehetetlen.

Önzetlen segítőkre találtam, akikkel egy kitűnő csapatot alkotva megtanultam olyan szinten ezt a sportot, hogy nemzetközi versenyeken indulhattam, majd két téli paralimpiára is kijutottam. Első téli paralimpikonként indulhattam Salt Lake Cityben 2002-ben, és így már nyári és téli paralimpiai indulóként is „jegyeztek" – elsőként! Köszönet érte minden közreműködőnek!

A sízés örömén túl hatalmas élmény volt jó néhány sorstársammal megosztani ennek a fantasztikus sportnak a lehetőségét. Jó érzés volt látni az örömöt a próbálkozók arcán, és jöttek fiatalok, idősebbek, fiúk, lányok, és élvezték. A sportról csak pozitív jelzőkkel tudok beszélni, szerencsére jó néhány mozgássérültsportot volt szerencsém kipróbálni, és mindegyik hozzáadott valamennyit ahhoz, hogy tényleg teljes értékű életet tudok élni mind a mai napig. Meghatározó szerepet töltöttem be mind a monosí, mind a kerekesszékes teniszéletben idehaza. Örülök, hogy így történt. Ajánlom mindenkinek jó szívvel, csinálják utánam, utánunk. Megéri.

Kézdi Réka:
Tengeri vitorlázásra is készülök?

Amikor integrált körülmények között 2000-ben elkezdtem a középiskolába járni, megismerkedtem egy új sportággal, a barlangászással. Természetesen kaptam az alkalmon. Megismerkedtem az egyik segítővel, Légrádi Márkkal, akivel hamar közös témát találtunk, a vitorlázást. Ebből aztán meghívás lett egy számomra hatalmas vitorlás hajóra (akkor még nem tudtam, de tesztelt engem), látni szerette volna, hogyan boldogulok egy ilyen hajón, hogyan kezelem a vásznakat stb.

Átmentem!

Egy héttel később meghívott egy kávéra, ahol elmondta, hogy tervezi megkerülni a földet egy vitorlás hajóval, a kérdése pedig az, hogy vele tartanék-e. Azonnal igent mondtam. Belecsöppentem a sűrűjébe. Edzések kezdődtek és támogatók felkutatása. Az edzések részeként 30 napra felköltöztünk egy kisebb vitorlás hajóra a Balatonra. Kenese és Keszthely között ingáztunk, váltva vezettünk. Mikor majdnem

teljes volt a felszerelésünk, kaptunk tartós élelmiszereket, víztisztító berendezést, még orvosi gyorstalpaló továbbképzést is, csak a hajónk nem volt még meg. Ekkor jött egy váratlan a lehetőség, hogy bekerülhettem a magyar paralimpiai úszóválogatottba, hiszen sokáig versenyszerűen úsztam is, ezért kértem az utazás elhalasztását. Sajnos azóta nem láttam Márkot, és nem is nagyon hallottam felőle.

Kovács Győző:
Kék útlevél nélkül Bécsbe

A mozgássérült asztalitenisz-válogatottunk tíz versenyzővel és egy edzővel képviselte hazánkat a Bécs városában megrendezett Európa-bajnokságon. Három személygépkocsival indultunk. Én Szepesi Attilával és Erdős Lajossal utaztam egy személygépkocsiban. Az út során a biztonság kedvéért megkérdeztem a sporttársaimat, hogy a csomagból semmi lényeges dolgot nem felejtettek-e ki, és hogy az útlevelet is elhozták-e. Erdős Lajos egyszerűen reagált és közölte, hát persze, és hogy lehet ilyen hülyeséget kérdezni, a piros útlevél itt van nálam. A választ hallván megdöbbentünk, mivel akkoriban a piros útlevél csak a szocialista országokba volt érvényes, míg a kék színű útlevél az ún. nyugati országokba szólt. Már nem voltunk messze a magyar–osztrák határtól, így azonnal elhatároztuk, visszamegyünk Győr városának önkormányzati hivatalához segítséget kérni, megpróbáljuk elintézni Erdős Lajos Ausztriába érvényes kiutazási engedélyét. Megérkeztünk a Győri Önkormányzathoz (az akkoriban még Tanács VB-nek nevezett hivatalhoz), ahol az illetékes vezető éppen értekezletet tartott. Sokáig kellett várakoznunk, és közben azzal nyugtattuk magunkat, hogy a szerencsétlenségben még az a szerencsénk, hogy nem szombat-vasárnap indultunk a versenyre, mert akkor hova mentünk volna, hiszen a hivatalok zárva lettek volna. Az értekezlet végeztével azonnal fogadtak bennünket (pedig nem a hivatalos ügyfélfogadási időben voltunk ott), és a különleges helyzetünket méltányolva rögtön áttelefonáltak a Győri Rendőrkapitányságra. Kérték őket, hogy a jelzett okok miatt intézkedjenek Erdős Lajos Ausztriába kiutazásának érdekében. Mi megköszöntük a segítőkész közreműködést és azonnal átmentünk a Győri Rendőrkapitányságra. Ott kedvesen fogadtak bennünket, soron kívül elkészítették Erdős Lajosnak az Ausztriába szóló kiutazási engedélyét. A példaértékű segítségükért őszinte köszönetünket és hálánkat tolmácsoltuk, hiszen hatalmas örömöt okoztak vele. Ezzel a rendkívül jó hírrel és dokumentummal érkeztünk a magyar-osztrák határhoz, ahol a csapat már izgatottan várt minket, és gratuláltak a sikeres ügyintézéshez. Erdős Lajos útlevél nélkül, de egy bronzéremmel térhetett haza, míg én egyéniben Európa-bajnok lettem.

Nádas Pál:
Politikai előrelátás vagy csak egyszerű tévedés?

1978-at írunk, amikor Hajdú Levente, a HOSC és az MTSB akkori elnöke, a „mozgásjavító" iskola tanára megkérdezte tőlem, Pali, nem tudnál segíteni a HOSC és az MTSB első nemzetközi szpartakiádja megszervezésében? Ekkor lettem az esemény szállás-, közlekedés- és étkezési felelőse, valamint megbízást kaptam arra is, hogy a BVSC-sportpályán megrendezendő nyitó ünnepséget is megszervezzem. Minden nemzetnek elkészítettük a bevonuláshoz szükséges táblákat az önkéntes (társadalmi munkás) segítőtársaimmal. Amikor minden csapat bevonult, vettem észre, hogy az NSZK csapat táblájára NÉMETORSZÁG felirat került. Nagyon melegem lett, és azonnal fürkészni kezdtem, hogy a tribünön ki vette észre ezt az akár politikai provokációnak minősíthető eseményt. A belső köreinken kívül, csak Sóos elvtárs volt jelen a meghívott hivatalos személyek közül, így csak kevesen észlelték, hogy idő előtt, megelőlegeztem az 1989 november 9-ét a berlini fal

lebomlását és a bekövetkezett történelmi változásokat. Egyesítettem a két (NDK, NSZK) Németországot. Szerencsém volt, mert a pártállami rendszerben egy ilyen lépést akár államellenes cselekedetnek is minősíthettek volna. Egyetlenegy magas rangú beosztásban lévő meghívott elvtárs sem jött el, és Soós elvtársnak, az OTSH munkatársának sem tűnt fel a politikai értelemben „előrelátó" tévedésem.

A MEOSZ-TSB elnökeként az 1986-ban megrendezett első ülőröplabda-vb előkészületei során ismerkedhettem meg dr. Csehák Judittal, aki akkoriban a Minisztertanács elnökhelyettese volt. A megnyitóünnepségen, mint az esemény főszervezője, köszöntöttem a megjelenteket, majd dr. Csehák Judit felé fordultam, aki a rendezvény fővédnöke volt, és a következő mondattal szólítottam mikrofonhoz: *„…és most szeretettel kérem a Magyar Köztársaság Minisztertanácsának elnökhelyettesét, hogy nyissa meg az első ülőröplabda-világbajnokságot."* Visszamentem a helyemre, és miközben hallgattam a megnyitóbeszédet, észrevétlenül odajött hozzám Soós elvtárs, az OTSH munkatársa, hátulról megrángatta a zakómat és dühösen a fülembe súgta: *„Nádas elvtárs, te nem tudod, hogy Magyarország államformája nem köztársaság, hanem népköztársaság?"*

Ma már tudom, hogy ez a két tévedésem nem volt tévedés, csak előrelátó megérzés vagy égi jel, vagy egy egyszerű jóslat, vagy előrejelzés, amelyet 1978-ban és 1986-ban, még kevesen gondolhattak komolyan.

Pálinkás László: Úszóként a vízbe ugrottam

A 4×50 méteres gyorsváltó második embereként indultam, a váltást követően kimásztam a medencéből, és teljes hévvel a partról buzdítottam a társaimat, amikor a negyedik úszónk becsapott (nagyon sokkal nyertünk), örömömben ismét beugrottam a vízbe – utánam a többiek! Mind a négyen a vízben örültünk a győzelemnek. Sajnos nem sokáig örülhettünk, mert ezért az ugrándozásunkért kizártak minket a versenyből! A kizárás jogos volt, így ma nekünk és az országnak is egy aranyéremmel kevesebb van. Egy életre megtanultam, hogy az örömködésnek is megvan a helye és ideje.

Szabó Tibor: Megbízhatatlan embernek tartottak

A repülőgépen ülünk egymás mellett Soós Mihály elvtárs meg én. Őt mindig a csapat mellé tették mint az OTSH munkatársát és egyben pártösszekötőt. Ami mp3-as ügynököt, téglát, vagy érthetőbben 3/3-as besúgót jelentett. Szóval nagyban tartunk Westbe, tehát nem oszt'-ba (kelet), amikor egyszer csak azt mondja nekem az öregúr atyáskodó, ugyanakkor édesded, pózolt gyermeki ártatlansággal.

– Nézze, Tibor, kénytelenek leszünk elvenni az útlevelét (királyi többest használva beszélt a jó spionunk), mert maga olyan problémás és megbízhatatlan ember. – Ezt hallva, hülyén néztem ki a fejemből, hogy mennyire nem normális ez a Téli Palota ostromán szocializálódott pártfunkci, amikor azt hiszi, hogy útlevél kell a disszidáláshoz.

A disszidálás abban a régi telelökött átkosban, amiben mi felnőttünk, azt jelentette, hogy az országot útlevél, azaz engedély nélkül elhagytad. Ezzel esélyt adva magadnak arra, hogy te is olyan oda-vissza magyar legyél, mint akikkel mára tele van az ország. Tudod, akik nem kellettek itthon, aztán ott se kellettek, ahová mentek, úgyhogy most újra itthon vannak és boldogítanak minket. Oktatva minket, itthon maradottakat (akik miatt még egyáltalán van haza), hogy mennyire hülyék vagyunk, amiért nem disszidáltunk mi is!?

Engelhardt Katalin: Megtapasztaltuk a mélységet és a magasságot

A paralimpia utolsó versenyszámára készültünk, a 4×50-es női vegyes váltóra.

A csapat tagjai Ráczkó Gitta mellen, Járomi Mónika pillangón, Zámbó Diána háton, én meg gyorson. Már túl az egyéni versenyszámokon, ami érmet hozott Gitta, Móni és az én számomra is, de a legfényesebb érem még váratott magára. Nagyon céltudatosan készültünk, összekovácsolt minket a közös cél, hogy a lehető legjobb teljesítményt nyújtsuk így együtt négyen, bíztunk magunkban és legfőképpen az elvégzett munkában. A csapatunk már több versenyen csatázott a francia női váltóval, melynek mérlege, hogy az Eb-arany az övék lett, míg a vb-elsőséget nekünk sikerült megszerezni. Ennek fényében izgalommal, de bizakodva készülődtünk a döntőre, hittünk benne, hogy megvalósulhat az álmunk. Az első állítóhelyre, vagyis a „first call roomba" történő jelentkezéskor szembesültünk vele, hogy valami adminisztrációs hiba történt a végső nevezési lapunkkal.

A név szerinti nevezési papírunkat, vagyis hogy a váltóban melyik versenyző melyik úszásnemben úszik, nem találják, és azt vélelmezik, hogy nem adtuk le. A szabályok szerint nem állhatunk rajthoz.

Döbbenten álltunk a történtek előtt, az ember felkészíti magát, hogy legyőzhetik vagy elronthat egy váltást, és kizárják a versenyből, de erre nem tudtunk hogyan reagálni. Mintha megállt volna az idő, hol hitetlenkedtünk, hol sírtunk, de nem tudtuk elfogadni, hogy esélyt sem kapunk a bizonyításra, úgy éreztük, kezd szertefoszlani az álmunk. Közben folytak az egyeztetések, mert Kállay Katalin, az úszók edzője, szövetségi kapitánya határozottan állította, hogy a dokumentum időben le lett adva, tehát jogtalan lenne a kizárásunk. Feszült várakozással teltek a percek, mindenki a megoldást kereste, de sajnos a papír nem került elő, így nem engedhették az indulásunkat. A versenynek pedig folytatódnia kellett, így a csapatok a magyar váltó nélkül megkezdték a kivonulást. Bentről mi úgy hallottuk, hogy a közönség méltatlankodik, amikor bemondták a magyar váltó távolmaradásának az okát. Teljesen összetörtünk, végtelenül csalódottak voltunk, hogy nélkülünk fogják megrendezni a döntőt. Ekkor egy szervező váratlanul egy mappa mögé becsúszott papírra lett figyelmes, ami a mi elveszett nevezési lapunk volt. Számunkra ez maga volt a csoda.

Az utolsó előtti pillanatban elhárult az akadály, így végül engedélyezték az indulásunkat. Visszarendelték a csapatokat, hogy immár a magyar váltóval kiegészülve kivonulhassunk a medencéhez. Az amerikai közönség szimpátiáját már a „kálváriánk" elején elnyertük, de mikor megjelentünk, hogy mégis rajthoz állhatunk, felállva tapsoltak. Fellélegeztünk, és olyan elszántan és nyugodtan versenyeztünk, ahogy szinte még soha előtte. Erős úszás, biztonsági váltások, minden remekül ment, és végül másodikként értünk a célba. A második hely számunkra aranyéremmel ért fel, végtelenül boldogok voltunk. Már az éremátadásra készültünk, boldogan és felszabadultan várakoztunk. A ceremóniát vezető hölgy jött oda hozzám ellenőrizni a magyar csapat névsorát, amikor a nála lévő papírt felém mutatta, amelyen ez állt: Gold Medal Hungary, Ráczkó Gitta, Járomi Mónika, Zámbó Diána, Engelhardt Katalin. A döbbenettől megszólalni sem tudtam, egyre csak zakatoltak a gondolatok a fejemben, ez most valami félreértés? Aztán kiderült, hogy a francia váltót szabálytalan úszás miatt kizárták, ami ellen ők fellebbeztek, de azt elutasították, így a végleges eredmény, hogy a magyar csapat nyerte az aranyérmet. Már a versenyre való kivonulás is szívet melengető érzés volt a közönség kedves fogadtatása miatt, de az eredményhirdetés, majd az utána következő ünneplés egyszerűen leírhatatlan élmény volt. Autogramkérések, közös fényképkészítések, gratulációk, öröm, nevetés, sírás. Pár óra leforgása alatt megtapasztaltuk a mélységet és a magasságot is. Egyszerűen nem tudtuk megmagyarázni, de egy idő után már nem is akartuk, mert elfogadtuk, hogy ez maga volt a csoda.

Majsai Károly: Beszélgetés Fraczykkal

Stanislav Fraczyk, aki először csatlakozott a paralimpiai mozgalomhoz, addig lengyel egyéni bajnokként, mint profi, az NSZK első osztályában játszott, most pedig osztrák válogatottként vett részt a küzdelmekben. Mielőtt a négy közé jutásért vele kellett volna játszanom, együtt tettük meg az autóbuszos utat a paralimpiai falutól 25 km-re fekvő sportcsarnokig. Az első trauma az volt, hogy a lelkes segítők közül kiválasztott sofőr eltévedt, mi mutattuk meg neki a helyes útirányt. A Fraczykkal folytatott beszélgetés sem növelte önbizalmamat, amikor is arról kérdeztem, melyik győzelem volt számára a legnagyobb a profik között. Hosszas töprengés után visszakérdezett: én már megvertem Klampárt, Surbeket és Waldnert is, ezek közül melyik a nagyobb teljesítmény? Nem volt csodálható, hogy én is kikaptam, ráadásul még a csapatküzdelmek során is összekerültünk velük!

Pegán Zoltán: Egy elszúrt rajt után

2011, Olaszország, Európa-bajnokság. Nagyon gyenge déli szélben indul a páros mezőny. Szörnyen elszúrtam a rajtunkat, amikor egy másik hajó szélárnyékába kerültem. Az egész mezőny elment balra, a tó közepe felé, abban reménykedve, hogy ott lesz egy kicsit több szél. Amikor az ember tök utolsóként rajtol, nincs sok értelme a mezőny után haladni. Ilyenkor a másik csapáson, más szélben reménykedve kell próbálkozni. Tehát mi elmentünk jobbra, a part felé. Ha ebben a gyenge szélben egy hajó sem éri el az első bóját 20 perc alatt, lefújják a futamot, és mindenki mehet a kikötőbe. Eltelt vagy öt perc, a mezőny tőlünk balra nagyon lassan haladt. Mi is. Egyszer csak éreztünk egy meleg pöfföt az arcunkon, a part felől a hegyekből süllyedő légáramlatot, a hajó pedig gyorsulni kezdett. Balra néztünk. A többi hajó továbbra is csak csigatempóval haladt. A mi kis privát szelünk kitartott, amíg elsőként fordultunk a bójánál, és onnan a célig vezettünk. Abszolút szerencse volt, de versenytársaink nem akarták elhinni, hogy mi nem szándékosan maradtunk le a rajtnál, hogy kicselezzük őket.

Nádas Pál: Tiltakozás a csomagként kezelt emberekért

A paralimpiai játékokra utazás előkészítésekor a repülőgépeket üzemeltető társaság mindent megígért. A speciális feltételek biztosítása érdekében minden feltett kérdésünkre határozott és pozitív választ adott. Aztán jött a több mint 20 órán át tartó nagy kaland, amelynek során kiderült, hogy az ígéreteiket nem teljesítették. Egyetlen speciális igényt sem elégítettek ki. Az ülések közötti szűk sorokban mint egy zsákot voltunk kénytelenek cipelni a kerekesszéket használó, járni nem tudó embereket. A wc-re menetelhez egyszerre három segítőre volt szükség. Egyikünk a legközelebbi wc-ajtó előtt strázsált, hogy amikor az szabaddá válik, lefoglalja, és azonnal jelzést adjon a két teherhordó számára. Jöhettek! Az egyik segítő a bénult lábakat nyalábolta össze, a másik pedig a hónaljánál ölelte magához a járni nem tudót, és mint egy zsákot vonszolták a szűk folyosón. Volt bizony olyan szituáció is, amikor minden igyekezet ellenére a segítők kezéből kicsúszott a cipelendő személy, aki ilyenkor a folyosó szőnyegén landolt. Aztán jött a következő akadály, mert a wc ajtaja olyan szűk volt, hogy egy járóképes ember is csak oldalazva juthatott azon be.

A segítők nagy ügyessége, fizikai ereje és segítőkészsége ellenére, az érintettek nagy megaláztatások árán juthattak csak el a dolguk elintézéséhez.

A repülőgép utasterébe nem lehetett kerekesszéket bevinni, és azt a speciális segítő eszközt sem lehetett a gépen tartani, amellyel a földi segítő személyzet a gép belsejébe történő beszállást megoldotta. Amíg Budapesten a reptéri segítőszolgálatosok a kezükkel cipelték a gép fedélzetére az érintett személyeket, addig Frankfurtban már az ülések közötti szűk soron is használható hordárszékben szállították sportolókat. Ilyen speciális eszközt, amellyel csökkenteni lehetett a kiszolgáltatottság érzését, én még sosem láttam. A szöuli megérkezéskor is ilyen, a sorok között is használható hordszékek segítségével történt a kiszállás. Az odautazás kínos és leginkább megalázó esetei után elhatároztam, hogy a hazautazáskor harcolni fogok egy emberibb megoldás érdekében.

Megkezdődött a becsekkolás. Lehettünk vagy 200-an, akik egy gépen, a Szöul–Bahrein–Dzsidda–Zürich útvonalon kívántunk egyszerre hazafelé utazni. A holland, svájci, arab és magyar paraolimpikonok között több mint 30 kerekesszékes sportolót ezekkel a speciális hordószékekkel szállítottak a helyükre. Amikor a repülőtéri személyzet minden kerekesszékes sportolót a helyére ültetett, akkor én egy gyors mozdulattal, beleültem az egyik ilyen speciális hordszékbe. A személyzetnek úgy tűnt, hogy csak műszaki érdeklődésből foglaltam helyet a praktikus eszközben. Rövid idő után arra kértek, hogy szálljak ki már a székből, mert sietniük kell egy másik repülőgéphez, és a szék egyébként sem maradhat a gépen. Tudattam a személyzettel, hogy csak akkor leszek hajlandó kiszállni a székből, ha azt a gép fedélzetén hagyják. A földi és a repülőgép személyzete megpróbált arról meggyőzni, hogy a kérésemet nem lehet teljesíteni, mert azt a szabályzat nem engedi. A gépnek már vagy húsz perce a levegőben kellett volna lennie, de engem még mindig arról győzködtek, hogy a kérésemet értik, de a szabályzat annak teljesítését nem teszi lehetővé. A fegyveres személyzet is megjelent, és én arra is gondoltam, hogy egy olyan országban, ahol katonai diktatúra van, ott akár a fizikai erőszak is megtörténhet. Mivel a személyzet nem ért célt, és fizikai erőszak sem történt, a kapitány is lejött beszélni velem. A beszélgetés és a vita a nyelvi sokszínűség jegyében nem volt egyszerű, mivel sem a hordárok, sem én nem tudtunk angolul, így Bán Éva és a légikísérők tolmácsolása még bonyolultabbá tette a diskurzust. A repülőgép kapitányának is elmondtuk, hogy a társaság, amelynek szolgálatában áll, minden olyan szolgáltatást megígért a kerekesszéket használók számára, amit a gép többi utasa is megkap. A kerekseszékesek számára megalázó megoldáson szeretnénk enyhíteni, hangzott az érvelés a szék gépen tartásáért. Elmondtuk, hogy az embertelen körülményeken csak akkor tudunk enyhíteni, amennyiben engedélyezi a 20 órás repülési idő alatt a speciális hordószék fedélzeten maradását. A kapitány érveinket végül elfogadta. Azzal a kikötéssel adott engedélyt a speciális szék fedélzeten maradására, hogy azt nem csak a magyarok használják. Természetesen, válaszoltam, hiszen mi is így gondoltuk. A menetrend szerinti járat a tiltakozásom miatt 45 perces késéssel indult. A holland és a svájci sportolók tapsal gratuláltak a sikerrel végződött tüntetéshez. Néhány évvel később már itthon is volt a földi személyzetnek ilyen speciális eszköze, sőt az MPB-nek és a „mozgásjavító" iskolának is vásároltam a fedélzetre is felvihető, összecsukható speciális hordszéket.

Amikor az IPC elnöke, Philip Craven először jött Magyarországra, és a repülőtérről egyenesen a minisztériumba mentünk, a miniszterünk a következőt kérdezte: hogyan utazott elnök úr? – Köszönöm kedves kérdését, *„de mindaddig, ameddig a repülőtársaságok azért, mert kerekesszékben élek, csomagnak néznek, addig nem tudom azt válaszolni, hogy jól és kellemesen utaztam*" – hangzott a válasz.

Lukáts György:
A Rózsa cseppet sem rózsás története

Az olimpiai faluban nonstop volt a nyüzsgés, a sürgés-forgás. Emlékszem, valamit a szállásomon hagytam, ezért visszarohantam a szobámba. Megdöbbenve láttam, hogy Nádas Pali javában öltözködik. Ráadásul a legelegánsabb ruháját kapja magára. – Hát te? – kérdeztem. – Kissé feszülten mosolygott, majd egy borítékot lobogtatva, csak annyit szólt: – Mindjárt itt lesz értem az autó. – A borítékban egy meghívó lapult. A feladó, Dél-Korea köztársasági elnöke, Ro Te Wu, pontosabban az államelnök titkársága. Aznap ugyanis fogadást adott palotájában az ország első embere, amelyre meghívta a magyar csapat vezetőjét, a MEOSZ-TSB elnökét is. Nem tagadom, kissé irigyeltem ezért a programért Palit, és este izgatottan vártam, hogy visszatérjen, beszámoljon élményeiről.

Meglehetősen későn, viszont annál több cuccal érkezett. – Ennyi ajándék! – mondtam, de ő azonnal helyesbített. – Ajándék ugyan, de nem a mi számunkra. – Majd mesélni kezdett: – Az történt, hogy ott téblábóltunk a színpompás fogadás forgatagában, amikor Ro Te Wu magához szólított engem. Képzeld. Név szerint. Gondolhatod… Odaléptem hozzá, ő mosolyogva átnyújtotta ezt a gyönyörű fém hengert és mellé egy cirádás, meseszép diplomát. Kérdően néztem rá. Elmondta, hogy ez nem más, mint Sharon rózsája (Hybiscus syracius),[4] amely a Koreai Köztársaság tradicionális nemzeti növénye, a béke és barátság örök jelképe. A diploma pedig a rózsató hitelességét igazolja. A lényeget csak ezután mondta. Kifejtette, hogy rendkívül nagyra értékeli a magyar miniszterelnök azon döntését, hogy a kelet-európai szocialista országok közül Magyarország vette fel elsőként a diplomáciai kapcsolatot a Koreai Köztársasággal. Ezért szeretné Grósz Károlyt egész népe nevében megajándékozni ezzel a nemes növénnyel. Engem arra kér, hogy adjam át ezt az ajándékot, és az ő üdvözletét a magyar miniszterelnöknek.

Eddig a történet nemes és szép „felvonása". Ám Sharon rózsájának további sorsa már nem ennyire rózsás.

Mivel az akkori Népsport beszámolt a történtekről, a repülőtéren Nádast nem a sportolók szerepléséről faggatták az érdeklődők, hanem arról, hogy miképpen fog eljutni az ajándék a miniszterelnökhöz. Sőt, sorban jöttek a hivatali személyek is, hogy felajánlják közreműködésüket a „postázásban". Néhány nappal később, mikor találkoztam Nádassal, természetesen rákérdeztem arra, hogy mi a helyzet a rózsával. Tekintete azonnal keserűvé változott: – Telefonon kerestem Grósz Károly titkárságát. Elmondtam, hogy szeretném átadni a magyar miniszterelnöknek a Koreai Köztársaság államelnökének ajándékát és üzenetét. Szeretném valamelyik arra érdemes, paraolimpiai érmes sportoló társaságában átnyújtani. A titkárság gyorsan továbbpasszolt azzal, hogy az ajándékot majd Pozsgai Imre elvtárs titkársága fogja átvenni. Pozsgai elvtárshoz azonban képtelenség volt bejutni. Telt-múlt az idő, és az akkori sporthivatal egyik vezetője berendelt magához, hogy megtudja, mikor adom át az ajándékot a miniszterelnöknek. Elmeséltem a történéseket, amelyre üvöltés volt a válasz. Kioktattak arról, hogy mit kellett volna tennem, kezdve azzal, hogy már Szöulban át kellett volna adnom a Béke és Barátság nemes jelképét Soós elvtársnak, a sporthivatal helyszínen lévő képviselőjének. Ezt aztán majd Soós elvtárs itthon átadta volna Molnár elvtársnak, végül az OTSH (az akkori Sporthivatal) elnökének kellett volna elvinni Ro Te Wu ajándékát Grósz Károly elvtársnak. És folytatták azzal, hogy velem nem lehet együttműködni, hálátlan vagyok, hogyan lehetek én iskolaigazgató, ha nem ismerem a hivatali utat. Arra is magyarázatot kellett adnom, hogy miképpen lettem én, Soós elvtárs helyett, a szöuli delegáció vezetője.

Itt számomra lényegében véget ért Sharon rózsájának magyarországi története. A parolimpiai delegációt sem Grósz elvtárs, sem Pozsgai elvtárs nem fogadta. Végül az ajándékot a mozgásjavító iskola rozoga Barkas buszával vitték be a parlamentbe, ahol leadták valamelyik portán.

A nemzetközi diplomáciai élet írott és íratlan szabályait nyilvánvalóan megsértették, hiszen Magyarország Ro Te Wu elnök nemes gesztusára nyilván semmilyen választ nem adott.

Mi lett volna akkor, ha ez a nemzeti kincs nem a Békét és Barátságot szimbolizálja?

4 Sharon rózsája (Hybiscus syriacus „Diana"), más néven Jerikói rózsa, egy nagyon szép mályvacserjefajta, amely 2–2,5 méteres, mereven felfelé törő ágaival sövénynek is kiválóan alkalmas. Virágai júliustól szeptemberig folyamatosan nyílnak, egy kis illatos egzotikumot csempészve a környezetünkbe.

Füredi Marianne: A legnagyobb kedvencek

Noha nem nyertek érmet, mégis talán a legnagyobb kedvencek a csörgőlabda-válogatott tagjai voltak. Élvezet volt nézni futóedzésüket, amikor két edzőjükbe kapaszkodva rótták a köröket az olimpiai falu edzőpályáján. Az meg egyenesen bámulatra méltó, hogy milyen remek humorral is rendelkeztek. Megtörtént, hogy vacsoráról tértek haza ideiglenes otthonukba a paralimpiai faluban rendszeresen közlekedő, azt körbejáró autóbusszal. Egy idő múlva észrevették, hogy egyik társukat fenn felejtették a buszon, és ő azóta, ki tudja, hányadik körét tette meg a járművel a faluban. A kezdeti apró ijedtség után edzőjük kiállt a magyar csapatiroda előtti megállóba, és leste a buszokat, melyiken jön az elveszett társ. Amikor később elmesélték az esetet azoknak, akik addig nem értesültek róla, maguk nevettek a legjobban a furcsa helyzeten. Ugye, most már értik, miért is éreztem magam annyira jól Sydneyben – és miért tartok Athéntól?[5]

Nádas Pál: Katonai repülőgéppel Hollandiába

A politikai és gazdasági rendszerváltás időszakának pénztelenségében nem volt egyszerű megszervezni a sportolók nemzetközi versenyeztetését. A Honvédelmi Minisztériumhoz fordultunk segítségért, és így kerülhetett sor arra, hogy nem a menetrendszerű Malév-járattal Ferihegyről, hanem két katonai géppel a tököli katonai repülőtérről indultunk Hollandiába. Amikor a magyar mozgás- és látássérült sportolók csapata két szovjet gyártmányú AN–24-es katonai repülőgéppel 1990-ben leszállt a hollandiai Groningen város repülőterén, akkor nagy meglepetés várt minket. Rengeteg újságíró és fotóriporter, tv- és filmes stáb várta az érkezésünket. Azonnal arról kezdtünk beszélni – közvetlenül a reptér betonján –, hogy látjátok, itt milyen fontosak vagyunk? Ez fantasztikus, hogy ekkora sajtónyilvánosság veszi körül az érkezésünket.

Látjátok, nem úgy, mint otthon, itt már igazi sportolóknak tartanak minket.

Látjátok, hangzott egy másik vélemény, itt így becsülik a mozgássérült sportolókat.

Ez egyszerűen fantasztikus, hogy az érkezésünket ilyen sajtónyilvánosság kíséri – ilyen és ehhez hasonló vélemények születtek. Másnap a csapat mellé delegált önkéntes, az euforikus állapotunkat gyorsan lelombozta. Büszkén mutatta az érkezésünkről megjelent újságot, amelyben a következő volt olvasható. Szovjet repülőgépek hazánk légterében. A NATO és Hollandia légterében még szovjet típusú repülőgépek sosem jártak. A két szovjet típusú katonai utasszállító repülőgép először kapott berepülési engedélyt. Az újságcikkekből rá kellett jönnünk, hogy a nagy sajtónyilvánosság nem nekünk, nem a mozgássérült sportolóknak, nem a magyar csapat érkezésének és még nem is az Asseni Világjátékoknak, hanem pusztán csak a két AN–24-es típusú szovjet katonai repülőgép landolásának szólt, amellyel megérkeztünk Groningenbe.

Ma már tudom, hogy részesei lehettünk egy olyan epizódnak, amely a politikai rendszerek közötti átrendeződés egy apró mozzanata volt.

5 Füredi Marianne (2005): Minden idők legjobb paralimpiája. *Paralimpiai történetek,* MPB 168–179. p.

Pegán Zoltán:
A látható horpadás

2010, Anglia. Világbajnokság. Megérkeztünk, utánfutónkon két hajóval, a világbajnokság helyszínére, és letettünk mindent a fűre, hogy másnap reggel jelentkezzünk a kötelező felmérésre. Amikor reggel visszamentünk, ott várt ránk két angol versenyző. Amíg mi távol voltunk, ők nézegették a hajóinkat, hogy vajon mitől ilyen gyorsak a magyarok a vízen. Azt találták ki, hogy a titkunk csakis a mindkét árbócon látható horpadás lehet. Zoltán, meg tudnád csinálni a mi árbócunkat is olyanra, amilyen a tiétek? – kérték. Amit az angolok nem tudtak, az az, hogy mindkét árbóc még Ausztráliából sérülten érkezett, miután valaki túl szorosra kötötte le őket.

Lukáts György:
„Szép a rózsám, nincs hibája…" – a Fáklya Világjátékok

Az időpont 1984. Tehát a Los Angeles-i, ma már tudjuk, bojkottált olimpia éve. Ez volt a Fáklya Világjátékok néven megrendezett hetedik paralimpia. A helyszín New York, ám ekkor még nem az olimpiát követően, hanem néhány hónappal (ha jól emlékszem, júniusban) rendezték meg a játékokat. Nem volt egyszerű kijutni. Nádas Pali oroszlánként harcolt azért, hogy jelen lehessen egy újságíró, aki tudósít az eseményről. Nagy boldogságomra elérte ezt a célt, igaz, alighanem olyan áron, hogy végül ő maga nem jött. Itthonról szurkolt.

Az utazás előtt hasznos tanácsokkal láttak el bennünket, melyek közül, érdekes módon, csupán egy maradt meg emlékezetemben. Pedig bizonyára nem ez volt a legfontosabb. Ez valahogy úgy szólt, hogy mindig csak lassan igyuk meg a Coca-Colát, ugyanis az a darált jégtől félelmetesen hideggé válik.

Szóval, a végén sikerült átrepülni a „Nagy vízen". A Kennedy-repülőtéren, leszállás közben, láttuk Manhattan körvonalait, és akkor még nem sejtettük, hogy nagyjából ennyi élményünk lesz a világvárosból.

A repülőtéren több száz, többségében 56-ban kivándorolt honfitársunk tapsvihara fogadott minket, arcukról szinte sugárzott a „szegény elnyomottak" kifejezés. No, de ne feledjük, ez a hidegháború időszaka volt. Egy gyönyörű autóbusz, előtte és mögötte pedig számos motoros rendőr várt minket, és elindultunk Manhattannel ellenkező irányba, az Olimpiai Faluba. Ez vagy 15-20 kilométerre volt New York városától, és nem tudom, hány kerítésen, kapun át lehetett csak bejutni a faluba. Ennek oka az akkori igen feszült nemzetközi helyzet volt. Az amerikaiak még reménykedtek abban, hogy nem bojkottálja senki a „nagy" olimpiát, és jól tudták, hogy ha itt most bármilyen apró gikszer, rendzavarás történik, akkor Los Angeles veszve van.

Számomra megrázó élmény volt a megérkezés utáni tüzetes orvosi vizsgálat. Ezen határozták meg, hogy egyes sportolóink melyik kategóriában versenyezhetnek majd. Ez a fogyatékosság súlyosságától függött. Ráadásul ezt a tortúrát azonnal az érkezésünk pillanatában elkezdték. Pedig mindenki nagyon fáradt volt, akklimatizálódni is kellett volna. No, és minden vizsgálat lényege az volt, hogy a sportoló és a magyar orvosi stáb igyekezett minél súlyosabbnak feltüntetni a fogyatékosságot, míg a paralimpiai szakemberek éppen az ellenkezőjére törekedtek. Hajnalig tartott ez az időnként drámaian kegyetlen procedúra.

Szégyellem, de ma már nem tudom pontosan, hány aranyérmet szereztek a mieink. De azt biztosan tudom, hogy ez volt napjainkig a legsikeresebb magyar szereplés.

A megnyitóünnepségre egyébként Ronald Reagan, akkori amerikai államelnök is eljött. Órákig vártunk rá, és még a lámpaoszlopok tetején is mesterlövészek hasaltak. Aztán egyszer csak feltűnt három vagy négy, teljesen egyforma, szürke katonai helikopter. Tudtuk, az egyik az elnököt hozza.

Úgy 50-60 méterre tőlem tartotta meg a beszédét. Emlékszem, amikor ezt elmeséltem egy kollégámnak, ő azonnal azt kérdezte: „Na! És csináltál vele interjút?" Nem mertem bevallani, hogy ez az eszembe sem jutott. Hiszen ha kettőt lépek, alighanem máris szitává lőnek…

A hangulat egyébként itt is pazar volt. Erre talán a legjellemzőbb példa, hogy a zárónapon, egészen pontosan a banketten, minden ország küldöttsége vállalta, hogy előad egy népdalt országából. A mieink is rázendítettek: „Szép a rózsám, nincs hibája, csak egy kicsit libegős a járása". És dőltek a nevetéstől. Igaz, a „libegős" szó helyett rendre a „bicegőst" használták.

Másnap azonban komolyabbra fordult a dolog, ugyanis olyan felhőszakadás zúdult New York-ra, hogy hömpölygött a víz az autópályán, megközelíthetetlen volt a repülőtér. Vissza kellett fordulni, és a csapatot a házigazda költségén elszállásolták egy igen elegáns hotelben, ráadásul a városban. Óriási élmény volt.

Sipos János: Az üzlet az üzlet

Az üzlet az üzlet. Még ha úgy tűnik, picit kínos is a történet. Az atlétikai stadionban az egyik amerikai futó 10,9 másodpercet ért el 100 méteren, és ez világrekord. Miért érdekes ez? Az amerikai fiú mindkét lába karbonszálas műláb volt. A versenyt követő napokban sétáltam a George streeten, Sydney főutcáján, az egyik kirakatban már a sportoló egészalakos fényképe köszön vissza. Alatta felirat: „A nálunk készült műláb a leggyorsabb a világon." A kerékpáros-stadionban, ahol a pályaversenyek zajlottak, az épek világversenyén a különböző láncok, fogaskerekek, pedálok börzéje volt a sláger a boxokban. Itt, a paralimpián a legnagyobb sláger: műlábbal együtt készített bringapedál bal és jobb lábas kivitelben.[6]

Szekeres Pál: Mind a ketten ülve maradtak

Cyrano de Bergerac gúnyt űzött magából, hogyha kellett, de azt mástól nem fogadta el... A vívóasszó úgy kezdődik, hogy „állás", majd „készen" és „rajta" a vezényszó. Egy háziverseny alkalmával történt, hogy én vezettem az asszót, és ott ült két olyan sportoló, aki nem tudott felállni, állandó kerekesszék-használók. Sárga lapot adtam mind a kettőnek. Annak ellenére, hogy felszólítottam őket, mint versenybíró arra, hogy ÁLLÁS, mind a ketten ülve maradtak.

6 *Színes a Sport*, 2000. oktober 25.

Szőke Viktória:
Megható lánykérés a mikrofonom és a kameránk kereszttüzében

Remek emberként és példaértékű sportolóként figyeltem fel Németh Roland kerkesszékes teniszezőre. Vékony alkatú, laza mozgású fiatalember, aki elszántan küzdött a pályán. Megtanulta, hogyan szűrje ki játék közben a zavaró elemeket, és azt is, hogy a győzelemért keményen kell dolgozni. Roli motorbalesete előtt is teniszezett, nagy karrier előtt állt, de nagy lelkierőről tanúbizonyságot téve, sérültként is folytatta szeretett sportágát. Öt és fél év kihagyás után újra teniszezni kezdett, ehhez kerekesszékbe ült. Nem kevés erő és kitartás kellett az új technika megtanulásához. Sokat segített neki a többszörös paralimpikon Farkas László, akit Roli példaképének tekint. A teniszpályán nem mozgó bal lábát tépőzáras szíjjal a székhez erősíti. Rióban egy mérkőzést megnyert, ennek örömére nem sokkal a meccs után telefonon kérte meg barátnője kezét. A megható lánykérés mikrofonom előtt történt, a kameránk kereszttüzében. Nem csupán tehetséges játékos, több annál. Igazi profi.

Lukáts György:
Szöulban találkoztam a Munka Érdemrend ezüst fokozatával

Először is a paralimpiára való repülőút jelentett komoly próbatételt. Nem sokkal korábban ugyanis, a Szovjetunió felett lelőttek (több mint 200 utassal) egy feltehetően valóban kémrepülőgépet, ezért nem lehetett átrepülni az ország légterén. Így aztán előbb Rotterdamba repültünk, ott felszedett a gép még néhány utast, köztük a holland csapatot. Csupán azt vettem észre, hogy Johnny leül mellém. Nagyon örültünk egymásnak, így aztán volt beszélgetőpartnerem. Az Északi Sark felé vettük az irányt, még közben Anchorage-nél leszálltunk a hómezőre tankolni. Emlékszem, egy csodálatos, vagy két méter magas (ha nem több) hófehér jeges medve „várt" minket, két lábon állva, természetesen kitömött formában.

Nem részletezem tovább, ez összességében körülbelül 24 órás repülőút volt. A szöuli repülőtéren engem félrehívott egy kisportolt negyvenes koreai férfi, és határozottan közölte, hogy tartsak vele. Egy fekete autó várt minket sofőrrel. Mint kiderült, külön testőrt kaptam és külön sofőrt. Beültettek hátra, be is zárták az ajtót. Értésemre adták, hogy ők a teljes paralimpia alatt velem lesznek, vigyáznak rám. Minden este mondjam el a másnapi programomat, és ők reggelente ott fognak várni a szálloda előtt. Kérdeztem, miért nem a „testőröm" vezeti az utót? A válasz egyszerű volt, állítólag nem volt az illetőnek jogosítványa. Másnaptól a dolog egy kicsit még bonyolultabbá vált, ugyanis közöltem, hogy az én angoltudásom enyhén szólva hiányos. Ezért egy németül remekül beszélő hölgyet is „beszereztek", úgyhogy hármasban jártunk mindenhová.

Magyarázat? Természetesen az is akadt. Ugyanis Magyarország volt az első szocialista ország, amely felvette a diplomáciai kapcsolatot Dél-Koreával. Ezért – állítólag – Észak-Korea igencsak neheztelt ránk, és a Koreai Köztársaság propagandája szerint a paralimpián veszély fenyegette a magyarokat, különös tekintettel egy újságíróra. Az egyik legemlékezetesebb élményt a jelvénygyűjtők sátrai, pavilonjai jelentették. Félelmetes gyűjteményeket láttam. Különösen akkor lepődtem meg, amikor az egyik tálcán észrevettem egy Kiváló Dolgozó-jelvényt, majd egy másikon egy valódi Munka Érdemrend ezüst fokozatát. Nem semmi! Előttünk az olimpikonok jártak erre. Ugye?

Fejér Balázs: Megértettem

Az első sok mindenben felejthetetlen, egy életre nyomot hagy az emberben. Az első iskola, az első barát, az első szerelem, az első munkahely és még sorolhatnám. Talán így vagyok én is ezekkel a dolgokkal, de mindenképpen kiegészíteném azzal: az első paralimpiám. Igen, 2004-ben, a legendás Magyar Rádió sportosztályának „friss" belsős munkatársaként készülhettem a nagy eseményre. Azaz, nem pontos a dátum, hiszen már 2003 őszén közölte velem Deák Horváth Péter szerkesztőségvezető, hogy én utazhatok a görög fővárosba. A Magyar Paralimpai Bizottság akkori elnöke, Nádas Pál segítségével kezdtem megismerni a mozgalmat, a versenyzőket, a sportágakat és persze mindenképpen a paralimpia eszmeiségét, a sportolókhoz való viszonyulást. Visszaemlékezve, ez egyáltalán nem ment nehezen, mivel nagyszerű EMBEREKET ismerhettem meg bennük. Olyanokat, akik sérültségük ellenére teljes életet éltek, irigylésre méltó és az épek számára is példamutató felfogással, szellemiséggel. Humoruk, önirónájuk egyszerűen lenyűgözött, utánozhatatlan volt. A sydney-i sikerek után Athénban is Pásztory Dórától várták a szakemberek és a hozzáértő szurkolók is az aranyérmet. Ő ezeknek az elvárásoknak eleget is tett, és a 200 méteres vegyes úszásban megvédte címét, begyűjtve még két ezüstöt is, 100 méter pillangón, illetve 100 méter háton. Dóri Athénban igazi sztár lett, a szó jó értelmében. Nyilatkozatai, ahogy mondani szokták, mindig „ültek", sosem voltak sablonosak, oda kellett figyelni a mondanivalójára. Az Athénban kint lévő magyar fotósok kaptak is az alkalmon, és megkérték Dórit, hadd csináljanak róla képeket egy olyan beállításban, amint felugorva az egész görög főváros a lábainál hever. A legjobb felvételhez persze több próbálkozás kellett, ezért a fotósok legalább hat-hét ugrást örökítettek meg. Dóri egy darabig tűrte a megpróbáltatást, végül kifakadt: –A Ugráljon nektek a Kovács Ervin! – mondta, gondolva az akkor már kerekesszéket is használó pécsi úszó társára, ezzel is bizonyítva, humorral hogyan is viszonyulnak egymás sérültségéhez. Amit viszont a hazaérkezéskor a repülőtéren búcsúzva mondott nekem, az a mai napig a fülembe cseng, nem felejtem soha: – És tudd meg, neked adtam a legjobb interjúkat Athénban. – Akkor éreztem igazán, hogy valamit mégis csak jól csinálhattam. Megértettem a világukat.

Hajdu Brigitta: Egy álom vált valóra

Már gyermekoromban nagy csodálattal néztem az olimpiai sportközvetítéseket, ugyanakkor jómagam is sportoltam. Pici lányként szertornáztam, majd ritmikus sportgimnasztikáztam, vívtam, versenytáncoltam, aerobikoztam. Nem lettem élsportoló, de az olimpiai mozgalom iránti vonzalmam változatlanul megmaradt. Szerettem volna sportolókkal, sporttal, olimpiával kapcsolatos munkát végezni. Az Amerikai Egyesült Államokból hazatérésem és a főiskolai diplomám megszerzését követően véletlenül értesültem az MPB főtitkári pályázatáról, és úgy gondoltam, hogy veszítenivalóm egyáltalán nincsen. Beadtam a pályázatomat. Egy többlépcsős felvételi rendszeren futtattak át. Mai napig emlékszem rá, mert mély nyomokat hagyott bennem: esszét kellett írnom az ülőröplabda sportágról, majd részt vettem egy tanítási napon a Mozgásjavító Általános Iskolában, ahol testközelben találkozhattam mozgássérült gyermekekkel, az utolsó körben pedig az iskola egyik angoltanárnője mérte fel a nyelvtudásomat. Miután mindegyik akadályt sikerrel vettem, 2002 májusától a bizottság főtitkára lettem. Egy álmom vált valóra. Nádas Pál nagy türelemmel és bizalommal tanította meg mindazt az ismeretanyagot, ami a mindennapi munkámhoz kellett. Nála jobb,

következetesebb, megbízhatóbb felettest nem is kívánhattam volna. Napi szinten folyt a megbeszélés, egyeztetés hivatalos ügyektől kezdve a sportolók lelki életéig. Rengeteget tanultam Tóth Ildikó és Kovács Brigitta kolléganőimtől, akik mint a fogyatékossport és sportszervezés adminisztratív bástyái biztos alapot, ismeretet adtak, illetve segítettek napról napra. A bizottság méretéből adódóan nagyon szoros, gyakran baráti kapcsolatok alakultak ki köztem és a sportolók, edzők között. Ettől minden gördülékenyebben ment. Olyan edzőkkel dolgozhattam, mint Beliczay Sándor (vívómester-edző), Keserű József (judomesteredző), Tari Imre (úszóedző). 2004-ben Athénban mint csapatvezető lehettem a magyar delegáció élén. Itt érte el az MPB azt a pozitív csúcsot, amikor is egy kellemes követségi fogadás keretében ígéretet kaptunk arra, hogy az érmek után járó jutalom egyenértékű lesz az épek eredményességi jutalmával. Amikor első gyermekem születését követően Nádas Pál ismét megkeresett, hogy vállalnám-e újra a főtitkárságot, egy percig sem haboztam. Az álom másodszorra is valóra vált úgy, hogy már ismertem a rám váró feladatokat. A 2008-as pekingi paralimpia újabb hatalmas élményt jelentett. Minden idők legnagyobb költségvetésű paralimpiája volt, ami megmutatkozott a külsőségekben és a szervezésben is. Hálás vagyok a sportolóknak, edzőiknek és a sportvezetőknek, hogy lehetővé tették számomra, hogy megismerhettem őket!

Bernau Péter: Érdekes és rövid történetek Pekingből

Törös Károly személyében magyar edzője volt az amputált lábú dél-afrikai Natalie du Toit-nak, aki az augusztusi nyári olimpián is részt vett, és ott a hosszútávúszók 10 kilométeres viadalán a 16. lett. A paralimpiai játékokon úgy lett összességében ötszörös első, hogy három számban is világcsúccsal győzött. Négy éve, Athénban ugyancsak öt aranyat nyert. A szintén paralimpiai aranyérmes lengyel Natalia Partyka asztaliteniszező, aki paralimpiai sportolóként, az épek seregszemléjén is elindulhatott.[7]

A 64 esztendős bermudai díjlovas, Sandy Mitchell a pekingi paralimpia legidősebb versenyzője. Mitchell részleges agyi bénulással született, és igaz, hogy már gyermekkorában megtanult lovagolni, mégis csak közel 50 évesen kezdett el versenyezni. „Szerencsés vagyok, hogy itt lehetek, és ha már itt vagyok, szeretnék érmet nyerni. Hogy milyen színűt, az már nem is fontos" – vallotta be a paralimpia korelnöke.[8]

Nem állt ki az iráni kerekesszékes kosárlabda-válogatott az Egyesült Államok ellen a pekingi paralimpián. Az ázsiai ország név nélkül nyilatkozó illetékese cáfolta, hogy politikai megfontolás állna az ügy hátterében, a hivatalos indoklás szerint a küldöttségnek nem felelt meg, hogy a szervezők az eredetinél két órával korábbra tették a mérkőzés időpontját. Az Egyesült Államokkal diplomáciai összeköttetéseit felszámoló Irán sportolói győzelmük esetén a folytatásban valószínűleg Izraellel találkoztak volna. A két ország 1979-ben megszakította kapcsolatukat.[9]

Csecsemőt hagyott egy néző a Madárfészekben. A mellékhelyiségében hozta világra, majd ott hagyta sorsára gyermekét. A kislány az atlétikai versenyek közben született meg, és nem sokkal később néhány szurkoló talált rá. A jövevényt kórházba szállították, az első orvosi vizsgálat szerint kiváló egészségnek örvend. A felelőtlen anya személye egyelőre nem ismert.[10]

7 MTI/ Bernau Péter gyűjtése – 2008.
8 MTI/ Bernau Péter gyűjtése – 2008
9 MTI-Bernau Péter gyűjtése – 2008
10 MTI-Bernau Péter gyűjtése – 2008

Füredi Marianne: A szeretet végigkísért bennünket

A szeretet végigkísért bennünket a Sydneyben töltött idő minden napján. Az olimpiai falu csapatirodáján dolgozó magyaroknak, Nagy Tibornak és Verának arra is volt ereje, hogy otthoni (vagyis magyaros) ízekkel káprázta sson el minket: főzték a húslevest, sütötték a pogácsát és hozták a faluba. Vagy ott volt az étteremben dolgozó Anika, Nagy Tibor felesége. Ha meghallott egy-egy magyar szót – amennyire munkája engedte –, megkereste a hang gazdáját, hogy üdvözölje. De a szeretet nemcsak a magyaroktól áradt felénk. Sydneyben drága kincsként kezelték a paralimpia minden résztvevőjét, az állandóan a nyakunkban lógó akkreditálási kártya kivételezettekké tett minket. Nem tudtunk úgy végigmenni a belváros utcáin, hogy ne mosolyogtak volna ránk, ne szólítottak volna meg minket: hova megyünk, milyen épületet keresünk, mit segíthetnének? És az ajándékok, amelyekkel az egyes versenyhelyszíneken elhalmozták a sportolókat, ismeretlen emberek nyomtak a kezükbe kabalakoalát, kengurut vagy más plüssállatot. A paralimpiai faluban segítő önkéntesek – akiknek többsége a „nagy" olimpián is dolgozott – elárulták, hogy a paralimpia sokkal kedvesebb volt a számukra, mint a szeptemberi, és nagyobb örömmel fogadták ezeket a vendégeket, akik valóban segítségre szorultak. Számukra nem voltak csodabogarak a sérült sportolók. De hát miért is lettek volna, amikor az egész város úgy épült föl, hogy például minden vasútállomáson volt olyan lift, amely a kerekes székeseket szállította. Sydneyben ez is természetes.[11]

Fejér Balázs: Ez a mi Sorsunk!

Ha a sysdney-i és az athéni paralimpia magyar szempontból leginkább Pásztory Dóráré volt, akkor a következő három világesemény meghatározó alakja egy szintén pécsi illetőségű sportoló volt. Pekingben még a 17. születésnapját sem töltötte be, amikor már felért a csúcsra. Sors Tamás 2008-ban valósággal berobbant az élvonalba, amikor megnyerte a 100 méteres pillangóúszást. Mindezt rögtön az első versenynapon tette, később szerzett hozzá két bronzérmet is. Londonban, címét megvédve, begyűjtött még egy-egy ezüstöt és bronzot, hogy aztán Rióban egy második, valamint egy harmadik hellyel bővítse nem mindennapi eredménylistáját. Tamás már a 2006-os durbani világbajnokságon elért bronzérmével jelezte, számolni kell vele a jövőben. Ehhez mérten a Peking előtti esélylatolgatások alkalmával – ha még nem is rá rakva a terhet, de – egyre többször előkerült Sors Tamás neve mint lehetséges aranyéremszerző. A rendkívül tehetséges, ám bizonyos időszakokban igencsak noszogatásra szoruló versenyző Pekingben olyan természetesen váltotta be hozzá fűzött reményeinket, mintha a világ legegyszerűbb dolga lenne. A 100 méteres előd öntőt követően akkori edzőjével, Petrov Ivánnal még viccelődött is. Azt nyilatkozta a futam után, hogy a fordulónál leesett a szemüvege, amiért le kellett mennie a medence aljára felhozni, és még így is simán bejutott a fináléba. Ezt hallva, egy pillanatra sem merült fel bennem, hogy ne ő nyerné a döntőt. Úgy is lett. Ami utána következett, az már igazi örömjáték volt. Tamásnak – ennek köszönhetően – négy év múlva, Londonban egyértelműen előre odaadtuk az aranyérmet, már csak azért is, mert a pécsi sportoló a köztes négy évben,

11 Füredi Marianne (2005): Minden idők legjobb paralimpiája. *Paralimpiai történetek*, MPB, 168–179. p.

világversenyen nem kapott ki kedvenc távján, 100 méter pillangón. A címvédő ennek ellenére azért óvatosságra intett, de az Aquatic Centre-ben aztán nem hagyott kétséget afelől, hogy ki a legjobb ebben a számban. Az angol fővárosban ezen kívül a 100 méter gyors mellett 400 méter gyorson is döntőbe jutott. És ez utóbbihoz fűződik a tudósító legnehezebb döntése, pillanata. Tamás hetedik idővel jutott a fináléba ebben a számban, a futam után pedig, az úgynevezett vegyes zónában kérdeztem tőle, mire számíthatunk este. Fontos volt tudni, mivel egy másik helyszínen női párbajtőrcsapatunk szintén döntőre készülhetett. Ő megnyugtatott, menjek csak nyugodtan a vívásra, neki már a fináléba kerülés is óriási fegyvertény, fürdik egy jót és kész. Ha ő mondja, akkor biztos így is lesz. Azért beígértem neki, ha esetleg mégis másként történne, akkor fejbe nyomom egy ásványvizes palackkal. Tamás végül ezüstérmes lett csakúgy, mint vívólányaink, így másnapi találkozásunkkor jöhetett a fejbevágás. Persze csak finoman, mivel párbajtőrözőink is éremmel ajándékoztak meg, és hát egy fenékkel két lovat, ugye mégsem lehet. Ez a riporter sorsa, és ez a mi Sorsunk. Rio előtt Tamásnak már becsúszott egy-két vereség, olykor a felkészülés is nehézségekkel járt, és nyilatkozatai is visszafogottabbak voltak. Paralimpiai, világ- és Európa-bajnokként, világcsúcstartóként már mindent elért, amit csak lehetett, így ha nem jön össze az arany, azt sem fogja fel tragédiának. Rióban a 200 vegyesen nyert ezüst, illetve a 100 pillangón elért harmadik helye méltó lezárása lett egy csodálatos pályafutásnak, legalábbis, ami a paralimpiát illeti. Tamást ugyanis – ahogy a helyszínen mondta – paralimpián többet már nem látjuk úszni, egyre inkább a civil életre kezd koncentrálni, szeretné befejezni tanulmányait a pécsi egyetemen és megszerezni jogi diplomáját. Irigylésre méltó, hogy 25 évesen már megvalósította a sportban azt, amit eltervezett. Innentől kezdve pedig egy új élet vár rá. Tamás, sok sikert hozzá!

Ághassi Attila: Jobb idő kellett a győzelemhez, mint az olimpián

A riói paralimpián különleges versenyt hozott a férfiak 1500 méteres futása: mindhárom dobogós gyorsabb volt ugyanis, mint azok, akik az épeknél érmesek lettek az augusztusi, riói olimpián. Az algériai Abdellatif Baka nyert (3:48,29), az etióp Demisse (3:48,49) és a kenyai Kirwa (3:49,59) előtt. Sőt, még a negyedik helyezett Fouad Baka is 3:50-en belül ért célba. Mindannyian a T12–13-as kategóriában versenyeztek, természetesen nem mozgásszervi problémáik vannak, hanem a látásuk korlátozott. Az amerikai Centrowitznak jó két héttel korábban, az épeknél kereken 3:50 kellett az aranyhoz, 11 századdal győzte le az algériai Makhloufit. Nyilván óriási taktikai csata volt lassú kezdéssel, de ettől még tény, hogy a paralimpián jobb idő kellett az aranyhoz.[12]

12 www.index.hu/sport/2016/rio/2016/09/12

Szőke Viktória: Ajándék az élettől

A teljesség igénye nélkül következzenek a számomra példamutató sportemberek, akik életükkel, tetteikkel, teljesítményeikkel és emberségükkel káprázttattak el a Rióban töltött napok során.

Már rögtön a megnyitóünnepségen láthattunk megható jeleneteket. Marcia Malsar, a brazilok korábbi paralimpikonja előbb elesett a lánggal, de nem adta fel, folytatta. Természetesen a nézők is rögtön biztatni kezdték. Ennél inspirálóbban nem is indulhatott volna a paralimpia. Ezt csak fokozta Amy Purdy lélekemelő táncprodukciója. A lábak nélkül élő amerikai színésznő, modell, snowboardos és paralimpiai bronzérmes előadása a megnyitó egyik legszebb jelenete volt. Amy 19 esztendősen vesztette el mindkét lábát térdtől lefelé. Utána lett profi snowboardos. Rióban elkápráztatott mindenkit művészetével.

A 43 fős magyar csapat minden versenyzője a szívemhez nőtt, szinte mindegyik sportolót személyesen is megismerhettem. Persze, sokak pályafutását már hosszú évek óta kitüntetett figyelemmel kísérem. Sors Tamást, a pécsiek paralimpiai bajnokát 16 éves korában, Pekingben kezdtem el csodálni, majd 2012-ben Londonban folytattam mindezt. E nagyszerű sportember még épp csak húszéves múlt, de már mindent megnyert, amit medencében megnyerhetett. Európai, világ- és paralimpiai bajnoki címek büszke tulajdonosa, továbbá korábbi világcsúcstartónak is mondhatja magát százméteres pillangón. Ez az a szám, amelyben legnagyobb sikereit érte el, hiszen Pekingben ezen a távon szerezte ötkarikás aranyát, Londonban pedig nyert még egyszer. Rióban fantasztikus emberi tartással, szédületes energiával, mosolygósan, a 24 évesek könnyed lendületével szelte a hosszakat és gyűjtött be 200 méter vegyesen ezüst, míg kedvenc számában, 100 méter pillangón bronzérmet. Fantasztikus és példamutató, amit pályafutása során végrehajtott. Sajnálhatjuk, hogy úgy döntött, nagy versenyen már nem szeretne rajthoz állni a továbbiakban. Én személy szerint a legjobbakat kívánom neki az életben és a jogi pályán egyaránt. Varga Katával 2012-ben, az akkor még újdonságnak számító kerekesszékes szépségverseny fotózásán találkoztam. Azonnal megkedveltem. Szépségkirálynői koronával lett gazdagabb. Elbűvölő jelenség, szárnyaló gondolatokkal. Kata 21 éves volt, amikor barátnőkkel egy bulira sietve megcsúszott autóval az Árpád Ahíd jegén, villanyoszlopnak ütközött, és gerincsérülése következtében kerekesszékbe került. Nagyon becsülöm, tisztelem őt és felnézek rá emberi tartásáért, hogy egy ilyen súlyos tragédia után is ép lélekkel tudta folytatni az életét. Szórakoztató és őszinte lány, akivel napokig beszélgetne az ember. Civilben az akadálymentesítésért és az egyenjogúságért küzd, sportolóként, parakajakosként pedig túljutott az első fontos világversenyén Rióban, és tisztességgel helytállt. Sokat beszélgettem vele, minden vágya, hogy televíziós műsorvezető legyen. Az M4 Sporton egy magazinműsorban erre lehetősége is nyílik. A sokszoros világbajnok búvárúszó Gurisatti Gyula, aki Rióban nagy lelki nyomással együtt versenyzett, de nem szerzett érmet sportlövőként, pedig nagyon vágyott rá. Nagyon szerette volna bebizonyítani, hogy képes a dobogós helyezésre. Édesanyja halála azonban nagyon megérintette. Villámcsapásként érte még a játékok kezdete előtt, és kint sem volt olyan napja, hogy ne gondoljon rá. Amikor a mamáját elbúcsúztatták, akkor belül megfogadta, az ő tiszteletére hoz egy érmet. Az utolsó pillanatig nem adta fel. Amikor befejezte, érezte, hogy nem lesz elég a döntőbe kerüléshez, akkor minden kirobbant a lelkéből, testéből. Sírva fakadt a lőállásban, és könnyek között adott interjút nekünk is. Próbáltuk vigasztalni, de kevésnek bizonyultak a szavak, az ölelés segített.

A 2012-es londoni paralimpiai játékokon figyeltem fel az akkor még szinte tinédzser Tóth Tamásra, vagy ahogy mindenki ismeri, Totóra. Akkor elmesélte, hogy 2004-ben, az athéni paralimpián 12 évesen nézőként vett részt, és ott eldöntötte, ő is nagy bajnok lesz. A mindig mosolygó fiatalember négy évvel rutinosabban, Rióban a csúcsra ért, aranyérmes lett 100 méter háton. Mindenki őt ünnepelte, a magyar csapat egyetlen aranyérmesét. Egy hosszabb interjúban elmondta nekem, hogy soha nem is gondol arra, hogy sérült. Annak idején épek között

járt óvodába, iskolába, épekkel úszik folyamatosan, ezért nem is nagyon érzi, hogy végtaghiányosként más lenne. Ez csak akkor jön elő, de csak nagyon ritkán, amikor például felpróbál egy ruhát, és látja magát a tükörben. De ez tudatosan nem munkál benne. Nagyon egészséges lelkületű emberként él. Elégedett az életével, szerinte a mélypont múló pillanat. Szerinte természetes, hogy az épek sportja nagyobb figyelmet kap, de az utóbbi időben azt tapasztalja, hogy Magyarországon is elindult egyfajta szemléletváltás, sokkal több figyelmet kapnak a paralimpokonok is, mint az elmúlt négy vagy akár nyolc évben. Vannak országok, amelyek már szinte egyenrangú eseményként kezelik a paralimpiát az olimpiával, és jó érzés azt látni, hogy itthon is közeledünk efelé. Nem túlzás, Totó az egyik legismertebb paralimpikonná vált idehaza.

Engedjenek meg két, számomra fontos embert is megemlíteni, akik a szívemhez nőttek a nemzetközi világból. Mindkettejükkel Rióban találkoztam.

Egyikük már kolléganő, másikuk pedig a világ talán legnagyobb küzdője. Számomra ő, Beatrice Vio testesíti meg a lehetetlent. Az olasz kerekesszékes vívónő súlyos végtaghiányosként, egyetlen ép végtag nélkül ünnepelhette aranyérmét tőr egyéniben. Egy különleges szerkezet segíti őt, amelyet a hiányzó kézfeje helyére csatolnak. Így veszi fel a küzdelmet az egész világgal, és győzi le a legyőzhetetlen ázsiaiakat. Nyolcéves koráig ép vívóként sportolt. Aztán egy súlyos betegséggel kombinált agyhártyagyulladás miatt veszítette el karjai és lábai nagy részeit. Neki lehetne oka az elkeseredésre, de ő az első perctől kezdve vidáman, elégedetten éli megváltozott életét. Önzetlen, kedves természetű. Nem adja fel egykönnyen, mindig kitartóan küzd céljaiért. Világsztárként kezelték a paralimpián. Nagyon bízom benne, hogy példája sokakhoz eljut. Én zokogtam, amikor győzelme után az őt ünneplő szüleihez rohant az eredményhirdetés után. Futott, hiszen professzionális művégtagokkal ez nem bonyolult.

A másik inspiráló példa Stephanie Dixoné, aki jobb lába nélkül is világklasszis úszó volt korábban. Összesen 17 paralimpiai érmet, köztük 7 aranyérmet szerzett pályafutása során. Sydneyben, Athénban és Pekingben versenyzett. Rióban pedig már a kanadai televízió egyik attraktív riportereként kérdezte az úszókat. Hazájában nemcsak újságíróként, hanem érzékenyítőprogramok vezetőjeként is nagyon népszerű. Már csak azért is, mert őszintén és hitelesen beszél személyes történetéről, és segít feldolgozni sorstársai, a még friss sérültek számára a szinte elfogadhatatlant. Már azzal is feltűnő jelenség, hogy soha nem visel protézist, mankóval oldja meg a közlekedését.

Én ciklusról-ciklusra lelkileg feltöltődve, élményekkel gazdagodva élem meg a paralimpiákat. Boldoggá tesz, hogy a megszokottól eltérő értékrenddel, viselkedésmóddal és szemlélettel ismerkedhettem meg, és különleges versenyeket és sportolókat látva, akik megengedik, hogy észrevegyem egyéni értékeiket. Egy-egy ilyen személyes találkozás erősít, bátorít, nem a hiányosságot láttatja, hanem a legjobbat hozza ki belőlem. Azt már régóta tudom, a fogyatékossággal élő emberek példát mutatnak nekünk. Felhívják a figyelmet arra, hogy minden helyzetben lehet és érdemes küzdeni, megtanítanak arra, hogy jó érzés segítséget kapni, de adni is. Tőlük csak tanulhatunk. Remélem, mihamarabb újra találkozhatok velük. Erre legközelebb 2020-ban lesz lehetőség, a tokiói paralimpián. Egyik kedvenc íróm Márai Sándor mondataival búcsúzom, amelyek szinte a paralimpikonokról is szólhatnának. Íme:

„Az utakat sokáig nem érti meg az ember. Csak lépdel az utakon és másra gondol. Néha széles az egyik út, aszfaltos, néha rögös, barázdás, meredek. Az utakat sokáig csak alkalomnak tekintjük, lehetőségnek, melynek segítségével elmehetünk a hivatalba vagy kedvesünkhöz, vagy a rikkantó tavaszi erdőbe. Egy napon megtudjuk, hogy az utaknak értelmük van: elvezetnek valahová. Nemcsak mi haladunk az utakon, az utak is haladnak velünk. Az utaknak céljuk van. Minden út összefut végül egyetlen közös célban. S akkor megállunk és csodálkozunk, tátott szájjal bámészkodunk, csodáljuk azt a rejtelmes rendet a sok út szövevényében, csodáljuk a sugárutak, országutak és ösvények sokaságát, melyeken áthaladva végül eljutottunk ugyanahhoz a célhoz. Igen, az utaknak értelmük van."

Pásztory Dóra: Szeretek buszozni

Ha a paralimpiára gondolok, akkor valahogy a busz jut először eszembe. Pécsről 40 óra buszozással értek el hozzám a szurkolóim a görög fővárosba. Ebben az útban benne van minden szeretet, támogatás és biztatás, amit tőlük kaptam.

A sportolók akkor ülnek először buszon, amikor a reptérről elszállítják őket a faluba. Ez az első igazi, félreérthetetlen jele a paralimpiának. Az esemény szimbólumával ellátott jármű, ami egy különleges elitklubbá forrasztja a világ különböző pontjairól odaérkező versenyzőket. Arra a helyre, amely 2-3 hétig az otthonuk lesz, ahol együtt ünnepelnek, szomorkodnak, biztatják egymást és megharcolnak egymással, majd együtt bóklásznak, mulatnak vagy épp világmegváltó gondolatokat osztanak meg egymással. A reptérről vezető úton még nincsenek köztünk bajnokok, érmesek, reménnyel, izgalommal teli versenyzők vannak, akik kíváncsian és elszántan várják, hogy mi vár rájuk.

Busz vitt minket a megnyitóünnepségre is. Egyforma ruhában feszítettünk. Kinek jól állt, kinek kevésbé. Volt, aki már másnap kezdett, de a világért sem hagyta volna ki ezt a közös ünnepet, és van, aki inkább a pihenést választotta az órák hosszat rostokolás helyett. A busz jó hely, ott még ülhetünk, utána viszont 3-4 óra várakozás következik a hatalmas olimpiai stadion előtt. Mi, résztvevők feláldozzuk a látványos show-t azért a pillanatért, amikor belépünk a dugig megtelt létesítménybe, hogy körbevonulhassunk több tízezer ember előtt zászlót lengetve, kalapunkkal, kendőnkkel hadonászva. Az országok szerinti bevonulás rendszerint a megnyitó vége felé esedékes, így a sportolók tényleg semmit nem látnak az egész, monumentális látványelemekkel felcicomázott cirkuszi mutatványból. Éjfél után buszoztunk vissza a szállásunkra a retinánkon még mindig vibráló fénycsíkokkal, teljesen letompult hallással és persze rengeteg új impulzussal, teljesen felfokozott lelkiállapotban. Csöpögő nyálú harci oroszlánokká váltunk az arénában. Én mindkét paralimpián úsztam a megnyitó utáni napon. Az edzőmmel, Tolja bácsival mindkétszer nagyon komoly összetűzésbe keveredtünk a részvételemet illetően, minden érvét értettem, hiszen fizikailag valóban rendkívül megterhelő egy ilyen esemény, de lelkileg annyi pluszt adott, ami kompenzálta az izmok fáradtságát, a bedugult hallójáratokat. A sötétben robogó buszon már békében ültünk, akkor már nem lehetett visszatekerni az idő vaskerekét, és én tudtam, hogy jól döntöttem. Mindkét alkalommal nyertem érmet másnap, ráadásul olyan versenyszámban, amiben nem számítottam esélyesnek.

Persze a másnap reggeli buszozás nehéz volt, de nekem reggel amúgy is minden nehéz. Amikor elődöntőre megyünk, némaság uralkodik köztünk. A reggel buzogó csendje járja át a jármű hatalmas légterét. Edzők és sportolók. Már nincsenek szavak, eljött a nap, amikor meg kell cselekedni, amit megkövetel a haza. Bennem sajnos ezeket az izgalommal teli magasztos érzéseket is kiölte a délelőtti bénultságom. A buszon sem a haza és a követelés, sokkal inkább a „legyünk túl rajta és éljük túl" gondolatok kavarogtak a fejemben, miközben bámultam ki az ablakon. Sydneyben stadionok között cikáztunk, mindössze néhány percet, Athénban a négysávos úton haladtunk az olimpiára fenntartott külön sávon. Munkába igyekvő emberek forgatagában ugyanazokat a tekinteteket láttam: az előttünk álló nap súlya nehezedik a lassan nyíló pillákra. Az enyémre is. Hosszú nap lesz, de én legalább egy olyan járművön ülök, ami halad.

Dr. Derera Mihály: Városnézés Göteborgban

Félig-meddig jutalomútnak indult, amikor felkérést kaptam, vezessem a göteborgi atlétikai vb-re induló magyar csapatot. Jól hangzott, ilyen világversenyen még nem voltam, amúgy a különböző sportágak vezetői is jöttek, nem kellett értenem a szakmai dolgokhoz. Nem sok feladatom lesz, maximum jó pofát kell vágjak néhány protokolláris rendezvényen, és élvezhetem a versenyt meg a szép svéd környezetet. Még az sem tudta elvenni felhőtlen jókedvemet, hogy az előzetes megbeszélésen megismerkedtem S. Misi bácsival, a sporthivatal fölénk rendelt és velünk utazó korifeusával, aki fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy a mi dolgunk, hogy ügyeljünk hazánk méltó képviseletére, a szocialista erkölcsök megtartására. Némileg az is árnyat vetett a kényelmes feladatra, hogy a Népsport felkért, ugyan küldjek már naponta tudósítást, de hát egy újságírónak azért ez nem túl nagy feladat, és végtére is egy olyan ifjú titán, mint én, fél kézzel is megbirkózik napi egy-két oldalnyi szöveg megírásával és telefonos bediktálásával.

Ja, elfelejtettem mondani, te leszel a tolmács is, mert te tudsz angolul – vetette oda Nádas Pál az indulás előtt, s ezzel már világossá vált, nem sokat fogok én pihizni Göteborgban. Sebaj, nyugati utazás, luxus, élmények, városnézés, itt-ott egy kis meló, két hét kikapcsolódás…

Pompás hangulatban érkeztünk meg Svédország második legnagyobb városába, ahol a várt szép hotel helyett egy nyugdíjasok napközijében szállásoltak el bennünket, a lányokat a könyvtárba telepített kempingágyak várták, mi, fiúk a tornateremben kaptunk helyet. Se szekrény, se szék, csak húsz kempingágy és két mosdó. Jót röhögtünk a nekünk biztosított luxuson, de az már nem volt mulatságos, hogy a harmincfős csapatot harminc szelet 10×10 cm-es szendvicskenyér és három liter tej várta vacsorára, igaz, egy-egy kenyérkére egy egész szelet parizer is jutott. A lázadók élére állva, ékes angol nyelven elmagyaráztam a konyhalánynak, hogy ha nem tálalja elénk a fellelhető teljes készletet, őt fogjuk megenni, így aztán végül bőséges vacsorát kerített nekünk, de azért volt olyan érzésünk, hogy ez nem mindig lesz így.

Másnap a vb sajtóirodáján viszont megtudtam, hogy mi egyáltalán nem szenvedtünk el hátrányos megkülönböztetést, mert a százfős német csapat tíz konténert és egy zuhanyozót kapott valami városszéli sportpályára telepítve. Egyedül a szovjet csapat lakott rendes helyen, mert a vezetőjük, amikor meglátta a nekik szánt sátrakat, hátraarcot vezényelt, és beköltöztette az egész népes társaságot a Hiltonba azzal, hogy a költségeket majd a szovjet kormány leszámlázza a svéd kormánynak, de a „világ vezető országának" polgárai kutyaólakban nem laknak. Próbáltam megkörnyékezni Misi bácsit, nem kellene-e követni az elvtársak példáját, de ő elszántan ült a csapatnak kiutalt valután, még egy doboz otthon felejtett epilepsziaellenes gyógyszert is csak akkor engedett megvenni, amikor a csapat orvosa elmagyarázta neki, hogyha a sportolóra rátör a roham, enélkül akár meg is halhat.

Állt a bál az első csapatvezetői megbeszélésen is, a szervezők sajnálkoztak a hiányosságok miatt. Komolyan csak akkor vették a dolgot, amikor a csodálatosan megrendezett megnyitóünnepségen a szóra emelkedő VI. Gusztáv svéd király a német csapat magasra emelt transzparensével nézett szembe. A hatalmas felirat, mellyel a másnapi lapok és tv-híradók is indítottak, így szólt: „Inhuman accommodation", azaz embertelen elszállásolás.

Szó se róla, a kaja se volt valami fényes, svéd szokás (?) szerint egy pici szelet husi, egy szem főtt krumpli és saláta, valamint meghatározhatatlan öntet képezte az ebédet, de mivel minket az öregek napközijében féktelen nemzetként könyveltek el, mindig volt repeta, sőt már szólni sem kellett, vacsora után még kitettek a társalgóba pár kilónyi kenyeret, felvágottat, tejet, gyümölcslevet, nehogy az ügyeletes konyhakisasszonyt felfalással fenyegessük meg.

Mindez persze nem sokat számított, mert a versenyek gyönyörű stadionokban, népes közönség előtt zajlottak, és a csapatunk remekül szerepelt, hullottak az érmek nap mint nap, úgyhogy boldogok voltunk. Jómagam kora reggel a csapatvezetői irodán kezdtem, aztán futás a versenyre, technikai

megbeszéléseken tolmácsolás, esténként tudósítás diktálása telefonon Budapestre. Mindenkinek voltak szabad órái, néha napjai, csak nekem nem. Viszont én gratulálhattam elsőként minden aranyhoz, ezüsthöz, bronzhoz, én küldhettem haza először a jó hírt… A fiúk a medencében, én a boldogságban úsztam. Aztán hogyhogy nem, egyszer csak lett egy üres délután, amikor sehová se kellett mennem. Na, végre, legalább én is bemehetek a városba, kicsit szétnézni. Nem kell másra figyelni, nem kell tolmácsolni, nem kell okosnak lenni.

A kapuban két kigyúrt termetű vak atlétával találkoztam.

– Hová mész? – kérdezték.

– Várost nézni.

– Jaj de jó, mi is épp arra készülünk. Menjünk együtt – mondták boldogan.

Na, lőttek a nyugodt délutánnak, gondoltam magamban, és nem sejtettem, hogy a kéthetes út legfantasztikusabb élményében lesz részem. Villamosra, buszra nem kellett jegyet vennünk, a vb-kártya ingyenes utazást és múzeumi belépőt biztosított. Mentünk erre – arra, én mondtam, mit látok, ők élvezték.

– Ide nem megyünk be, túl sok a lépcső – mondom nekik az egyik helyen, mire nagy nevetve válaszolnak: – Nekünk az nem számít! – És nagy vigyorogva, mire kinyithatnám a számat, felkapnak és felrohannak velem a lépcsőn. – Na, látod, mi is jók vagyunk valamire.

Most már hárman élvezzük a kirándulást. Az egyik csodás bevásárlóközpontba is bemegyünk, mesélem, milyen boltokat látok.

– Ide menjünk be, vennék a feleségemnek egy piros pulóvert – mondja az egyik vak barátom, bemegyünk hát, és ékes angolsággal kérek neki piros női pulóvert. Az eladó elénk rak néhányat, a „vevő" tapogatni kezdi.

– Te, mondd meg neki, hogy én nem bordót akarok, hanem pirosat. Döbbenten fordítom a mondatot, mert a pulóver tényleg nem piros, hanem bordó. Az eladó rám nevet és levesz a polcról egy sárgát. Tapogatás, tapogatás, aztán:

– Most vagy te nem tudsz angolul, vagy ez a hülye színvak. Ez sárga. Érzem az ujjaimmal. Őszinte döbbenettel tolmácsolom, most már az eladó és én is elhisszük ezt a csodát. Lekerül a polcokról az összes piros pulóver. Végül az egyik színe és fazonja is tetszik, meg is vesszük.

A szomszédos órásboltba betérve, ahol a másik atléta kérésére asztali órát keresünk forgó figurákkal, már nem is csodálkozom, hogy ő meg némi tapogatózás után az egyik órára közli, hogy kicsit giccsesen néz ki. Nem kevés órát „nézegetünk" meg, mire megtalálja a megfelelőt. Én pedig elkönyvelem, nem kell ahhoz világbajnokság, hogy ezeket a fickókat valamiért tényleg megcsodáljuk.

Hazaindulás előtt jó későn érek vissza a sajtóközpontból a tornaterem-hálószobába. A villany eloltva, csak kintről szűrődik be egy kis fény, a fiúk nagyrészt már alszanak. Próbálom becsomagolni a bőröndömet, de nem nagyon megy a tök sötétben. Városnéző partnereim egyike odaszól:

– Segítsek?

– Megcsinálom, csak nagyon sötét van.

– Az engem nem zavar – kel fel vigyorogva, percek alatt összehajtogatja a cuccaimat és becsukja a bőröndöt.

Aztán kimegyünk, hogy elszívjunk még egy cigit lefekvés előtt. A folyosón már csak a vészvilágítás kis lámpái égnek. Csak botorkálnék, de elég, ha őt követem, mert ő a lépéseinek visszhangjából tájékozódva úgy megy (fehér bot nélkül), hogy pontosan a folyosó közepén haladunk. Az udvaron rágyújtunk, és a sötétben elmesélem neki, milyen csillagképeket látunk.

Schubertné Lázárovics Izabella: A vadóc kislányból paralimpikon

A sportnak mindig is kiemelt szerepe volt az életemben. Szüleim, testvérem és én is versenyszerűen sportoltunk. A családban egyértelmű volt, hogy ha kicsit nagyobb leszek, akkor én is sportolni fogok. Szertornáztam, aztán lovastornáztam. Egy nagyobb sérülés miatt kellett abbahagynom a versenysportot, de azóta is rendszeresen mozgok. Még a gyógypedagógiát is a sportnak köszönhetem. Édesapám majd minden évben átúszta a Balatont. Jó úszó volt, a Duna mellett nőtt fel. Az egyik ilyen alkalommal, emlékszem, még kislány lehettem, anyuval néztük a versenyzőket, akik kiszálltak a Balatonból. Az első 10-ben két végtaghiányos sportoló is volt, mind a kettőjüknek hiányzott egyik-másik lába. Teljesen elcsodálkoztam azon, hogyan lehetséges az, hogy az én apámat két ilyen sérült ember is megelőzi? És akkor döntöttem el, hogy ezzel akarok foglalkozni, és szomatopedagógus leszek.

Még a főiskolás éveim alatt dr. Benczúr Miklósné, Jutka elhívott, hogy hétvégenként segítsek neki az úszók kategorizálásában. Aztán ott ragadtam az úszóversenyeken is, sok hétvégét töltöttem ott Csík Jánosnak és Koller Pista bácsinak segíteni. Harmadéves főiskolás hallgató voltam, amikor egy mozgáskorlátozott gyerekek számára szervezett táborban önkénes munkát végeztem Szolnokon. Itt kaptam egy vadóc kislányt, aki folyton elkésett mindenhonnan, mindenkinek visszabeszélt, és nagy-nagy öntudata volt. Ő volt Krajnyák Zsuzsi. Ott ismertem meg, ott fogadott el, és később ő lett önkéntesem egy későbbi mozgáskorlátozott gyerekek számára szervezett táborban.

Azóta is tartjuk a kapcsolatot.

Nagyon büszke vagyok arra, hogy talán nekem is van egy kis közöm ahhoz, hogy a lázadó kamaszlányt a sport felé tereltem. Először úszni küldtem el, azt viszonylag hamar abbahagyta, de onnan a vívás már az ő választása volt. És utána hamar jöttek a jó eredmények.

Ha olimpiai év van, akkor a nyár a szurkolásé. Pár éve már, hogy nemcsak az olimpián, hanem a paralimpián is lehet és tudunk valakiért izgulni. Például egy öntudatos nagylányért, most már egy kislány édesanyjáért, Krajnyák Zsuzsiért is.

Kiadó:
Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ)
www.meosz.hu meosz@meosz.hu Felelős vezető: Kovács Ágnes elnök

Felelős kiadó:
Nádas Pál

Borító és 22., 23., 857. oldal design:
Berki Erzsébet

Tördelő, műszaki szerkesztő: Nánási László – Fotografit Stúdió

Nyomtatás: Stanctechnik Digitál Kft.
Felelős vezető: Hermann Nikolett
www.stanctechnikdigital.hu | info@stanctechnik.hu

E-book számítástechnikai hátterét készítette:
Col-Directinfo Kft. Felelős vezető: Lengyel László
www.directinfo.hu | iroda@directinfo.hu
Az archív filmek digitalizálása, a filmek vágása: Bordán Attila

Árnyékban született csillagok

Paralimpiatörténeti tanulmányok
II. kötet

MEOSZ

Árnyékban született csillagok

Paralimpiatörténeti tanulmányok

Szerkesztette Nádas Pál

2. kötet

Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége
Budapest
2018

Szerkesztette: Nádas Pál

Írták:

Bartos Adél, Bálint Éva, dr. Benczúr Miklósné, Benedek Richárd, Bernau Péter, Bíró Norbert, Dani Gyöngyi, Faragó Péter, Farkas László, Fábián Attila, Gombás Judit, dr. Gruiz Katalin, Hajdu Brigitta, Hegedűs András, Karácsonyi Zsolt, Keserű József, Kovács Brigitta, Kovácsné Fülöp Beáta, Kurucz Zita, László Anita Mária, Legeza György, dr. Litavecz Anna, Lőrincz Krisztina, Lukáts (Lukács) György, Mészáros Edit, Mihályi András, Nádas Pál, Nagy József, Pál-Plichta Györgyi, Páni Róbert, Pásztory Dóra, Partonai Ágnes, Pegán Zoltán, Schiller-Kertész Judit, dr. Sós Csaba, Szőke Viktória, Tóthné dr. Kälbli Katalin, Weisz Róbert, Zakor Andrea

© Szerzők, 2018
Szerkesztés © Nádas Pál, 2018
Minden jog fenntartva

Fotók:
Bézsenyi Zsolt, Czagány Balázs, Illyés Tibor, Molnár Béla, Pintér Márta,
Szalmás Péter, Tapa Gergely, Tormássy Béla

Borítót tervezte:Berki Erzsébet

A borítón látható fényképek:
Molnár Béla, Pintér Márta és Szalmás Péter alkotásai

Fotók forrása:
MTVA - MTI-archívum, IPC-archívum, Nádas Pál gyűjtése,
valamit intézményi és magángyűjtemények

Az e-bookban található filmek az MTVA archívumából
és magángyűjteményekből származnak

Szakmai lektor: dr. Perlusz Andrea, dr. Tatár András

Nyelvi lektor: Lőrik József

Az e-filmek angol fordítása: Sinka Erika

ISBN 978-963-12-9661-7 (e-book)

Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége
2018

A tanulmánykötet Nádas Pál és a társszerzők, valamint a MEOSZ közös vállalkozása

Pénzügyi támogatók:
Emberi Erőforrások Minisztériumának Sportért Felelős Államtitkársága,
Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége
Rehab Zrt

Minden jog fenntartva. A kiadvány a jogtulajdonos írásbeli engedélye nélkül sem részben, sem egészben nem másolható sem elektronikus, sem mechanikus eljárással, beleértve a fénymásolást, a számítógépes rögzítést vagy adatbankban való felhasználást.
A tanulmánykötetben megjelent tanulmányok jogtulajdonosai a szerzők, így azok változtatás nélküli, más kötetekben vagy tanulmányokban történő felhasználása csak a szerző vagy szerzők külön engedélyével történhet. Az MTVA archívumából származó felvételek kizárólag e kötet elektronikus kiadványában használhatók fel. Egyéb célú felhasználásához az MTVA külön engedélye szükséges.
A Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) hozzájárulását, engedélyét adta, hogy az MTVA archívumától a tanulmánykötet céljára felkutatott és a kiadó által megvásárolt archív anyagokat, a paralimpiai mozgalmat érintő filmeket, az Árnyékban született csillagok. Paralipiatörténeti tanulmányok című e-könyvben nyilvánosságra hozza.

A tanulmánykötet e-változatában megjelölt honlap (weboldal, webhely) vagy YouTube-kapcsolatok működéséért a kiadó nem tud felelősséget vállalni, mert a jogtulajdonosok a hozzáférést szüneteltethetik, megszüntethetik vagy a kötetben most megadott elérhetőség címét is megváltoztathatják. A tanulmánykötet e-változatában megjelölt 153 digitalizált dokumentumhoz való hozzáférésről (fotóalbum, sajtógyűjtemény, Microsoft Office, PowerPoint, filmek) a kiadó gondoskodik.

A nyomtatott kiadványban aláhúzással jelöltük az e-könyvben hozzáférhető dokumentumokat

Amennyiben az olvasó hibát, tévedést, pontatlanságot, elírást talál a könyvben, kérjük, jelezze a könyv szerkesztőjének (nadaspal@gmail.com), hogy egy esetleges újabb kiadásban korrigálni lehessen azokat.

VII. FEJEZET – A PARALIMPIAI SPORTÁGAK FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE A REHABILITÁCIÓ ÉS A DIÁKSPORT KEZDETÉTŐL A PARALIMPIÁIG

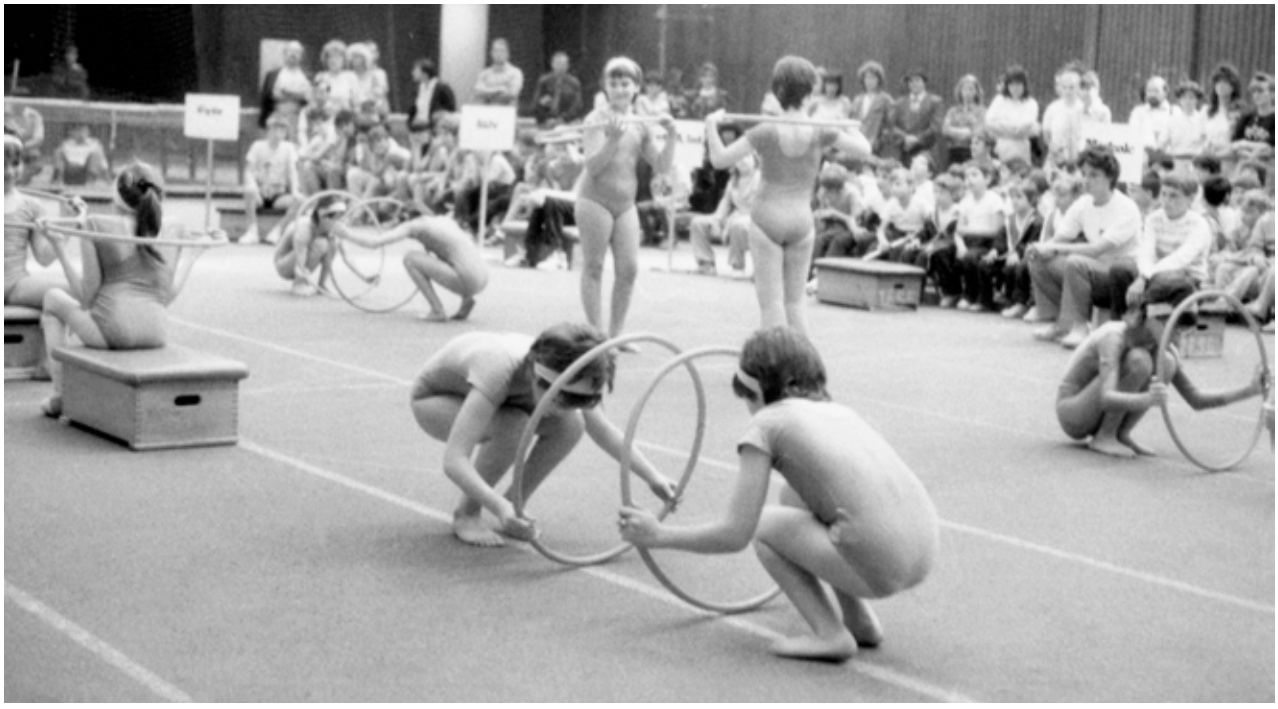
„A sport a rehabilitáció egyik, ha nem a legfontosabb eszköze." (Nádas Pál)

A paralimpiai sportágak hazai, 1929-től kezdődött történetének 89 éve, valamint a nemzetközi (1948) fejlődéstörténet 70 éve alatt számtalan sportág jelent meg a mozgáskorlátozottak és a látássérültek versenyrendszereiben. Bizonyos sportágakban, például íjászatban, asztaliteniszben már a kezdettektől az „épek" versenyrendszereinek különböző szintjein, szabálymódosítások nélkül vettek részt a sportolók. Ahogy a sportágak száma nőtt, és egyre több, egymástól eltérő sérültséggel rendelkező sportoló vett részt a versenyeken, szükségszerűvé vált a sérültségi kategóriákhoz és a sportágakhoz illesztett szabályokat alkalmazni. A sportágak szabályait a sérülésspecifikum figyelembevételével módosították, adaptálták, vagy az eredeti sportágtól eltérő új szabályokat alkottak. A sportágak egymástól, a sportág adottságaihoz képest eltérő fejlődést mutatnak. A fejlődés az utánpótlás szükségességét is előhozta, ugyanakkor az „épek" sportjában használatos utánpótlás kifejezés helyett a sportoló fogyatékosok különböző szervezeti rendszereiben inkább a sportolást elkezdő személyről szól, így célszerűbb a kezdő sportoló kifejezést használni. Ellenkező esetben furcsa konstellációk születhetnek.

Vannak olyan paralimpiai sportágak, mint a gyepteke, biliárd és egyes atlétikai versenyszámok, amelyek mára már nem szerepelnek a paralimpiai versenyrendszerben. Vannak viszont – és mindig is lesznek – olyan sportágak, mint az evezés, a kajak-kenu vagy a triatlon, amelyek helyet követeltek maguknak a paralimpiai játékokon. A mozgáskorlátozottak sportjának szervezeti rendszerére az 1948–1980-as évek között nem a sportági, hanem a sérülésspecifikus alapú szervezeti fejlődés volt a jellemző. Az 1990-es évektől, a mennyiségi és minőségi növekedés megjelenésével, fokozatosan és egyre erőteljesebben a sportszakmai, a sportágspecifikus szempontok váltak fontossá. Az egyes sportágak önállósodásában és az IPC szervezeti kereteiben is a sportágak szervezeti rendszereihez történő integráció kezdődött el. Az olimpiai mozgalom mellett 1989-ben létrejött a paralimpiai mozgalom szervezeti rendszere, amelynek vannak kimondottan integrálódott sportágai (asztalitenisz, lovaglás, triatlon, evezés stb.), és vannak önálló, sérülésspecifikus sportági (kerekesszékes kosárlabda, ülőröplabda stb.) szervezetei keretei. Ugyanakkor vannak sérülésspecifikus sportszövetségek (IWAS, IBSA) is, amelyeknek a sportágai (kerekesszékes vívás, csörgőlabda, jégkorong stb.) szintén az IPC paralimpiai versenyrendszeréhez tartoznak. Azokban a sportágakban, amelyekben egyszerre több sérülésspecifikus (mozgáskorlátozottság, látássérültség, értelmi akadályozottság) versenyszervezés alakult ki, a nemzetközi szintű integráció hiánya (atlétika, úszás stb.), az IPC szervezeti rendszer biztosítja a versenyszervezés és a működés feltételeit. Az itt felvázolt – és jelenleg működő többszintű nemzetközi szervezeti rendszer – az elmúlt közel hetven év fejlődésének eredménye. A sérülésspecifikus szervezeti rendszerektől a sportágspecifikus szervezetekhez, az olimpiai rendszerhez való közelítés paralimpiai szervezeti egységet eredményezett.

A klasszifikációval a sportágtörténeti fejezetben mutatjuk be a paralimpiai sportágakat, a rehabilitációs sportot, a diáksportéletet, a szabadidősportot és a versenysportokat. A tanulmánykötetben sajnos nem sikerült minden sportágat bemutatni.

Köszönet illeti mindazokat, akik e tanulmánykötet létrejöttéhez önkéntes és önzetlen szakmai munkával járultak hozzá.

„Sportolj velünk" – karikagyakorlat a gyermekverseny megnyítóján a TF atlétikai csarnokában

Dr. Benczúr Miklósné: Gondolatok a sport és a rehabilitáció összefüggéseiről

A sport és a sportolás fogalmát számos szerző sokféle módon fogalmazta meg, ugyanez mondható a rehabilitációról is. Könyvünkben e két fogalom kapcsolása meglehetősen szokatlan. De ha úgy gondolkozunk, hogyan jut el egy maradandó károsodást szenvedett ember a sportolásig, különösen a versenysportig, e fogalmak összekapcsolása azt a folyamatot érzékelteti, amely a fizikai aktivitáshoz, sportoláshoz vezethet. Fogyatékosság, fogyatékos ember a hazai gyakorlatban használt kifejezés, és mindarra, mindazokra vonatkozik, akik valamilyen veleszületett vagy szerzett ok következtében fejlődésükben, mozgás-, érzékszervi, vagy értelmi képességeiben maradandóan eltérnek az átlagtól. Ezekben az esetekben olyan helyzetbe kerülnek, amely akadályozza őket életkori sajátosságaik gyakorlásában, fizikai aktivitásukban. Ez az akadályozottság alapvetően befolyásolja gyerekkorban a fejlődést, későbbiekben az élethelyzetet, az életkornak megfelelő környezeti és társadalmi beilleszkedést. Fejes ezt – a mozgáskorlátozottság eseteire vonatkoztatva – úgy fogalmazza meg, hogy „bármilyen egészségkárosodás, részleges vagy éppen súlyosabb fokú mozgáskorlátozottság mindenképpen megnehezíti az alkotó önkifejezést, hátráltatja a személyiség differenciált kiteljesedését, megnehezíti azt, amit élni érdemes életnek szoktunk nevezni".[1] Mindezek indokolják azokat a hatásokat, amely ezt csökkentik, megszüntetik, vagyis igazolják a rehabilitáció szükségességét és mibenlétét, annak folyamatosságát. A rehabilitáció kezdetektől irányítja, segíti a sérült, akadályozott személyt annak érdekében, hogy – a hátráltató tényezők ellenére is – életminősége, társadalmi beilleszkedése optimális lehessen. A úgynevezett rehabilitációs tevékenység

[1] Fejes András (2002): Mozgás – sport – személyiség. *Fejlesztő Pedagógia,* 13. évf. 4–5. sz., 9-10. p.

sokféle megsegítő tevékenységből állhat, több oldalról támogathatja az akadályozottság csökkenését, hozzájárulhat a maradandó károsodás elfogadásához, azzal „együttéléshez".

A rehabilitáció – az adott személy jövőjét tekintve – a társadalmi integrálódás érdekében olyan lehetőség, amely a teljesebb értékű életet teheti lehetővé a sérült ember számára. Olyan folyamat, amelyet a sérültnek vagy sérültté vált személynek célszerű végigjárnia az önbecsülés, a saját sors irányítása érdekében is.

Ebben a kettős folyamatban a mozgásnak, a fizikai aktivitásnak fontos szerep jut. Kiemelkedő jelentősége van – a mozgás által – annak az életérzésnek, hogy maga a sérült személy is tehet önmagáért valamit, a környezet számára is bizonyíthatja akaratát, kitartását, és segítheti életének teljesebb értékűvé válását. A fizikai aktivitás-sportolás örömet nyújtó – gyakran – közösségi tevékenység, amely az egyén további boldogulásának kulcsa lehet. A megváltozott biológiai háttér és annak következményei a rehabilitációt indokolják.

Amikor a fogyatékos ember sportolásáról van szó, nem tekinthetünk el attól a folyamattól, amely a sérült, károsodott személyt a sportolásig elvezeti. Fogyatékosság esetében mindig számolni szükséges a megváltozott személyi feltételekkel, a megváltozott biológiai vagy mentális, vagy értelmi képességekkel és azok következményeivel. A fogyatékos személyek szervezett sportjában meglehetősen heterogén kóreredetű, egymástól eltérően akadályozott személyek vesznek részt. A sportolók funkcionális képességeikben, látásvesztésük mértékében vagy értelmi képességeiben, környezetükben és lehetőségeikben, akadályozottságuk fajtájában és súlyosságában eltérnek egymástól. A megváltozott biológiai háttér, az adott fogyatékosság és a gyakoribb egészségi problémák befolyásolhatják a fizikai aktivitás módját, a sportágválasztást, annak eszközeit, szabályait, versenysportoknál a versenyrendezési feltételeket. A megváltozott funkcionális képességek, a gyakoribb egészségkárosodások sajátos orvosi vizsgálatokat, sportági javallatokat tesznek szükségessé, magas szintű versenyzés esetében a fogyatékosság típusa szerinti besorolásokat, kategorizálást, sajátos fogyatékosságspecifikus eszközöket, versenyrendezési feltételeket teremtenek. Fizikai aktivitásuk, sportolásuk, versenyeik – megfelelő felkészítés és felkészülés után – szükségszerűen sajátos feltételek között történnek, amelyeket hazai, illetve nemzetközi szinten szabályoznak még akkor is, ha a végső cél a teljes körű integráció megvalósítása a sportban is.

Ebből eredően a sikeres és aktív sportélet kialakításához az átlagtól, de egymástól is eltérő út vezet. Bármely típusú fogyatékosságnál hosszú ez az út, több fázison keresztül vezet: a gyógytornától a fizikai aktivitás bármely célú, fajtájú és eredményességű formáján keresztül az eredménycentrikus versenysportig, esetünkben a paralimpiáig. A mozgás- és látás- vagy értelmi sérültek csoportjainál ez az út más és más, de minden esetben két oldala van, és a két oldal küzd egymással: az akadályozottság és az akadályozottság leküzdése érdekében tett erőfeszítés. Ebben a folyamatban a fizikai aktivitás, a sportolás mással nem pótolható szerepet játszik. Az átlagtól eltérő fizikai, személyi feltételek, adottságok átlagtól eltérő hozzáállást, segítő tevékenységeket is kívánnak. Ez a rehabilitáció első lépéseitől – a megfelelő diagnózis megalkotásától és annak következményeitől függ – a rehabilitációs tevékenységek köréig terjedhet akár az egészségügy, akár az oktatás-nevelés területén. Az egészséges életérzést segítő fizikai aktivitás a sportolás. Mindebben jelentős szerepe van a családi és társadalmi környezetnek is. Amennyiben a külső feltételek optimálisak, egyenesebb ez az út, de a siker az adott személy akaratán, hozzáállásán, az akadályok legyőzésének képességén múlik. Ehhez a segítő szakmák, szakemberek csak kívülről jövő támogatást adhatnak, külső feltételeket teremthetnek, a megvalósítás pedig az adott személytől függően alakulhat.

A rehabilitáció folyamatában, a fizikai aktivitásban rejlő lehetőségek kiaknázása nemcsak a fizikai alkalmazkodóképesség kialakításában, hanem a módosult énkép elfogadásában és a társadalmi beilleszkedés elősegítésében is jelentős.

Az iskolai környezetnek és az oktatás-nevelés keretébe integrálódott rehabilitációnak, fogyatékosságspecifikus fizikai aktivitásnak, egészségnevelésnek is jelentősége van. A diákok sportoltatása, a tehetséges diáksportolók kiválasztása, testi képességeik

fejlődésének segítése az iskolai testnevelésen – mozgásnevelésen –, adaptált testnevelés és fizikai aktivitásra nevelésen keresztül valósulhat meg, amelyet az iskolai diáksport egészít ki iskoláskorban, majd a sérüléspecifikus, illetve a többségi sportegyesületekben folytatódhat akár már iskoláskorban is. A későbbi életszakaszoban sérültté válás esetében, például az egészségügyi rehabilitáción belül is, szükséges megteremteni azokat a feltételeket, amely a sérültté vált személyt megismertetik ezzel az úttal. A fizikai aktivitásra való megfelelő rávezetés a rehabilitációval foglalkozó intézményeken belül a rehabilitációs folyamat része. A sikeres felkészülés több síkon is megjelenhet a rehabilitáció folyamatában:

- a sérültté vált személy fizikai aktivitásra való felkészítésével,
- felvilágosítással és megfelelő személyi támogatással,
- sportegyesületekkel való együttműködéssel.

Ezt az utat segítheti az egészségügyi, az oktatásügyi és a sportszervezeteken belüli szemléletváltozás. A sportolásra való felkészülés egyik fontos feltétele a megfelelő szakemberek jelenléte ebben a folyamatban: kutatási és képzési programok indítása a rehabilitációval foglalkozók számára a fogyatékossá vált személyek sportolása témakörben. Fontos továbbá a sportszakembereket is megismertetni a fogyatékos sportolók sajátos egészségi, mentális és/vagy fizikai akadályozottságainak sajátosságaival, sportolásuk gyakorlatával.

A rehabilitációtól a fizikai aktivitásig és sportolásig az út széles körű és folyamatos feladatokat jelent nemcsak a fogyatékos személynek, hanem a társadalmi környezetnek is. Szatmári–Bejek (2008) szerint a fogyatékos személyek teljesítménysportja a rehabilitáció csúcsa, amely megfelelő felkészülés útján érhető el. Ennek a folyamatnak a részállomásait a következőképpen foglalhatjuk össze:

- fizikai tevékenység aktivizálása a rehabilitáció alatt,
- fizikai aktivitás mint közösségi tevékenység, örömélmény,
- fizikai aktivitás az állapot fenntartása érdekében,
- fizikai aktivitás mint szabadidős-rekreációs tevékenység,
- a sérült személy pszichoszociális képességeinek fejlesztése,
- fizikai aktivitás mint versenyzés (egyesületi színtereken),
- sportolás-versenyzés nemzetközi színtereken.

A sportolás testi és lelki hatása az adott személy rehabilitációjában

A sportolás mint eszköz nemcsak a mozgásbeli képességek javulását, hanem az állapotváltozás elfogadását és a változó körülményekhez való egyéni alkalmazkodást is segíti. Hatással van:

- az alapvető tartási és mozgási funkciók formáira, mozgásos cselekvésformákra, mozgáskreativitásra és a teljesebb mértékű mozgásos alkalmazkodóképességre,
- a mozgásos függetlenség javulásával a testvázlat és énkép elfogadására,
- a motoros képességekre (erő, ügyesség, gyorsaság, edzettség, a mozgáskoordináció, egyensúly és a mozgáskészség alakulására),
- a mozgásos és személyi önállóság fejlődésére, a napi életben való tevékenykedés és problémamegoldására való képesség javulására, a munkavégzésre,
- az egészségmagatartásra, az egészséges életforma pozitív alakulására,
- mint közösségi tevékenység a szocializációra, az emberi kapcsolatok alakulására, konfliktushelyzetek megoldására, küzdőképességre stb.,
- diák vagy fiatal esetében a személyiség pozitív irányú fejlődésére.[2]

Bernolák szerint, például az úszás már az úszástanulás folyamatában is pozitív személyiségfejlesztő hatású. A vízben való tartózkodás a pszichomotoros élmények tapasztalatain keresztül sokrétű ösztönzést ad arra, hogy a fogyatékos személy önmaga is aktív részese legyen rehabilitációjának.[3]

A következőkben néhány gondolattal összegezzük azokat a személyiségformáló hatásokat is, amelyek a fizikai aktivitás-sportolás pozitív eredményeként értékelhetők:

- kemény munka és kitartás, önfegyelem az eredmények javítása érdekében, a küzdőképesség javulása,
- önértékelés, önbizalom, igényesség a munkában és a sportolásban,
- közösségi magatartás, fegyelem, bajtársiasság, a veszteségek feldolgozása és elfogadása, az öröm és sikerélmény megélése és megosztása másokkal.

Engelhardt írja: „A versenysport elég sokat kíván az embertől – mindennapi kemény edzések –, de megtanít küzdeni és az eredményekben, az érmekben mindig ott van az elvégzett munka öröme”. [4]

A tanulmánykötet megpróbálja érzékeltetni a fogyatékos személyek fizikai aktivitásának, sportolásának, versenysportjának fontos szerepét. Kiegészíti, illetve folytatja a – sportoló fogyatékos személyeknek és szervezeteinek – a paralimpiájához kapcsolódó történések ismertetését. Dokumentálja a hazai paralimpiai sportmozgalom 30-40 éves munkáját. Mivel a fogyatékos személyek sportja széles körű tevékenységeket fog össze, ezért a könyv csak a paralimpiai játékok hazai és nemzetközi eseményeihez, a sportokhoz kapcsolódóan, új adatgyűjtésekkel és kutatásokkal összegzi és írja le azokat. A kötet a sportolók eredményeit, a sportszervezetek átalakulásait és fejlődését gyűjtötte egybe annak érdekében, hogy példát lásson benne minden olvasó, továbbá legyen írott nyoma ezen történéseknek és eredményeknek a rehabilitáció és a hazai sport érdekében.

[2] Benczúr Miklósné (2013): Gyógypedagógia – rehabilitáció – adaptált testkultúra és sport. *Rehabilitáció.* 23/1–2. sz., 16–23. p.
[3] Bernolák Béláné (2002): A víz szerepe a mozgáskorlátozott személy rehabilitációjában. *Fejlesztő Pedagógia,* 13. évf. 4–5. sz., 34–37. p.
[4] Engelhardt Katalin (2002): „Önmagunkat legyőzni az egyetlen és tökéletes győzelem”. *Fejlesztő Pedagógia,* 13. évf. 4–5. sz., 13. p.

Sportági felkészítés a diáksport, az egészségügyi intézmények és a tehetséggondozás területén a 21. század elején

A fogyatékosság okozta megváltozott szomatikus és funkcionális állapotok, egészségkárosodások okozta módosulások sajátos feladatainak megoldása sok évtizedes múltra tekint vissza a gyógypedagógia hazai intézményrendszerében. A fogyatékos tanulók gyógypedagógiai nevelésében és intézményrendszerében évtizedes hagyományai vannak a tanulók testnevelésoktatásának, egészségnevelésének. A tanórai és a tanórán kívüli mozgásos foglalkozások, a testnevelési-mozgásnevelési tantárgyi órák és azok sajátos módszertana, az iskolán belüli és iskolán kívüli testnevelés és sportfoglalkozások az általánosan érvényben lévő tanügyi szabályozásnak megfelelően történtek és történnek most is, módosítva-kiegészítve az adott intézményben a fogyatékosság okozta sajátosságokkal. A tanulók testnevelés-mozgásnevelés oktatása és azoknak a helyi tantervekben-tanmenetekben is megfogalmazott sajátos céljai, feladatai, mozgásanyaga, a tananyag és a követelmények differenciálása a gyógypedagógiai iskolai nevelés-oktatás sajátos rendszerében sérülésspecifikusan – az egyes fogyatékossági területek sajátosságainak, az életkor függvényében – valósultak meg, és a ma is ennek alapján történnek. Mindez elmondható az iskolai diáksportról is.

A diákok sajátos testnevelése és sportoltatása tehát az adott kornak megfelelő formában, már a múlt század elejétől rendszerességgel beépült a gyógypedagógiai iskolák életébe. A gyógypedagógiai iskolákban a sportkörök és később az iskolán belüli és iskolán kívüli sportmozgalmak a fogyatékos személyek hazai sportjának kialakulásában is szerepet játszottak. Például 1929-ben – a mai mozgásjavító iskola jogelődjében – már működött a Nyomorékok Sport Egylete. A mozgáskorlátozott személyek részére a szervezett sportélet másodízben is ebből az iskolából indult ki. A hetvenes években az iskola volt tanulói, az iskolát elhagyva, de az iskola tanáraival közösen megalapították a Mozgásgátoltak Halassy Olivér Sportklubját (HOSC),[5] ami fogyatékos felnőttek részére az első hivatalos sportklub volt a háború után.

Elmondható, hogy a gyógypedagógiai iskolákban folyó iskolán belüli, majd az iskolák közötti játék- és sportrendezvények nevelték a diákokat a rendszeres mozgásra, versenyzésre. A diákok sportági felkészítése is része volt ennek a folyamatnak. A nemzetközi sportéletben történt szerveződések, szabályrendszerek kialakulása és azok hazai megismerése a múlt század hetvenes éveiben, a nemzetközi mozgalmak „betörése" a hazai sportéletbe azt eredményezte, hogy itthon a szerveződések átnyúltak az iskolák falain kívülre is. A múlt század hetvenes éveiben teremtődtek meg tehát azok a politikai és szakmai feltételek, amelyek robbanásszerűen azt eredményezték, hogy – a gyógypedagógiai iskolák tanárai és volt növendékei által kezdeményezetten – szélesebb körben elkezdődjön az iskolán kívül hazai sportegyesületek, majd a sérülésspecifikus szövetségek kialakulása is.[6] Ilyen volt például a HOSC, illetve a Vak Diákok Sportegyesületének (VDSE) szerepe a hazai sportéletben.[7]

A nemzetközi és a hazai sportszövetségek elterjedése a diáksport hazai szervezeteinek továbbfejlődésére is hatással volt. Az iskoláskorú fogyatékos diákok sportkörökben, illetve a gyógypedagógiai iskolákban szerveződött diák-sportegyesületekben sportoltak, versenyeztek. Az inklúzív nevelésben-oktatásban részesülő fogyatékos diákok egy része is ezekben a diák-sportegyesületekben versenyezhetett, vagy a különböző iskolán belüli és kívüli integrált sportkörökben, egyesületekben készülhettek fel felnőttkori sportéletükre. Összefoglalva, a diáksport több szinten és többféle színtéren valósulhat meg:

[5] Nádas Pál (2003): A mozgáskorlátozott diákság, sportolási lehetőségei régen és ma. *Fejlesztő Pedagógia,* 13. évfolyam, 2–4. sz., 19–22. p.
[6] Benczúr Miklósné (2005): A mozgáskorlátozott gyermekek sportjának kialakulása. In: Nádas P. (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB, Budapest. 67-75. p.
[7] Weisz Ildikó (2003): Vak tanulók testnevelése és sportoktatása. Sportági felkészítés és diáksport. In: *Adaptált testnevelés* és *sport. I. kötet.* FONESZ, Budapest 149–162. p.

A gyógypedagógia köznevelési intézményeiben működő sportkörökben, diák-sportegyesületekben, amelyek több esetben nyitva állnak más intézményekben tanuló fogyatékos diákok részére is. A többségi intézményekben tanuló fogyatékos diákok a helyi, vagy külső diák-sportegyesületekben is sportolhatnak.

Ma még kiváltságos az a helyzet, amikor a fogyatékos, tehetséges diákok az iskolán kívüli többségi sportegyesületekben, többségi sportági szakszövetségek által működtetett egyesületekben sportolnak.

A fogyatékos diákok szabadidő- és sportegyesületeinek szövetsége (FODISZ), mint országos szervezet, szintén része lehet a sportolás gyakorlatának.

Ezek a meglehetősen széles körű, de a gyakorlatban kissé bonyolult lehetőségek léteznek ugyan, de az egyén szintjén a gyakorlatban számos problémát vetnek fel. Reméljük, hogy a jövőben továbbfejlődnek a szakmai és tárgyi feltételek, hogy minél több diáknak és fiatalnak lehessen sportolási lehetősége, a kiemelkedő tehetségek részére pedig nyitott legyen a versenysport is.

Így vezet az út a sajátos testnevelésen és iskolai sporton keresztül a versenysportig. Ennek szemléletbeli, tárgyi és személyi feltételei folyamatosan alakulnak és fejlődnek a hazai gyakorlatban még akkor is, ha mindezekre még nem mindenhol van megfelelő szemlélet és gyakorlati lehetőség. Ennek az optimális helyzetnek az eléréséhez – a szemléletváltozás mellett – a területen működő szakemberek célzott felkészítése és működése is szükséges.

A diáksport így lett és lehet ma is az alapja a fogyatékosok felnőttkori sportolásának, optimális esetben a versenysport utánpótlásának.

A következőkben a „jó gyakorlat" alapján áttekintést adunk a mozgás- és látássérült diákok sportmozgalmairól, valamint a tanulásban akadályozott diákok sportági felkészítéséről, a paralimpia felé vezető útról az iskolai diáksportból kiindulva. A bemutatásában csak a paralimpiai játék- és versenyrendszer komptenciájába tartozó fogyatékossági csoportokra térünk ki.

A sportra felkészítésben jelentős szerepet kell kapnia a később sérültté váló emberek sportági felkészítésének is. Ezért külön szólunk az egészségügyi rehabilitáció keretében történő sportági felkészítésről. Az állapotelfogadásban, a kialakítandó „új életben" jelentős hatása van a fizikai aktivitásnak, a fizikai tevékenység által nyújtott örömnek, bizonyításnak is. Az egészségügyben működő rehabilitációs centrumok hathatós helyei lehetnének ennek a folyamatnak. Ezért fejezetünkben helyt adunk az egészségügy területén belül a rehabilitáció folyamatába beépült fizikai aktivitásra nevelés bemutatására mint „jó gyakorlatra" és követendő példára.

Benedek Richárd: Vak diákok iskolai sportolása

A Vakok Óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája, EGYMI, Gyermekotthona és Kollégiuma mindig komoly hagyományokkal rendelkezett a sport terén is. A hetvenes években leginkább az atlétikának, az évtized végétől pedig a csörgőlabdának lett nagyobb szerepe. A nyolcvanas években testnevelésórákon kapták meg az alapokat a diákjaink, akik közül néhányan, a legtehetségesebbek, a nagy hagyományokkal rendelkező Wesselényi Miklós Sportegyesülethez kerültek. Az évtized második felétől csörgőlabdaszakkör működött az iskolában, majd 1990-től az atlétika is bekapcsolódott a rendszeres, tanórán kívüli sportfoglalkozások közé. 1991-ben, Európában elsőként, nemzetközi sportversenyt rendeztünk iskoláskorú látássérülteknek a fent említett sportágakban, 12 ország sportolói mérték össze tudásukat. Az általunk indított Európai Sporttalálkozót 1992-ben Nancy, 1994-ben London, 1995-ben Straubing folytatta, ez utóbbi helyen már 17 ország versenyzői találkoztak. 1992-ben azzal a céllal alakult meg a Vak Diákok Sportegyesülete (VDSE), hogy rendszeres sportolási lehetőséget nyújtson a fent említett versenyek hatására kialakult sportolói magnak, illetve teret adjon a szabadidősport területén tanulóinknak. Az első időszakban az atlétika- és a csörgőlabda-szakosztály mellett kezdett kialakulni sakkszakosztályunk és nemsokára az úszás is, illetve a tandem kerékpározást, turisztikát, evezést magába foglaló szabadidősport-szakosztályunk. A megalakulást követő években sportolóink számos hazai és nemzetközi versenyen szerepeltek. Szakosztályaink egyre nagyobb létszámmal működtek. A 90-es évek végétől újra kellett gondolnunk egyesületünk helyzetét, lehetőségeit, újra kellett fogalmaznunk alapszabályunkat. Speciális céllal létrehozott és működtetett országos intézményként tanulóink nagy része vidéki. Sikeres sportolóink zömét akarva-akaratlanul is választút elé állítottuk: ha sportolni kíván, Budapesten kell tanulási és az ezzel járó kollégiumi lehetőséget, illetve albérleti életet választania. Emiatt rengeteg tehetséges sportolónk tűnt el a versenysportból.

A vakok iskolájának szecessziós épülete (2017)

Az iskola jelenlegi sportélete

A Vak Diákok Sportegyesületének igazából „csak” nevelőegyesületnek kellene lennie, de alapszabályt kellett módosítanunk azért, hogy ne csak az iskola tanulói, hanem egykori növendékeink is szervezett keretek között sportolhassanak. Ma sincs lehetőség – sem vidéken, sem Budapesten – még a jól működő sportágainkban sem arra, hogy tovább adhassuk felnőttkorosztályba lépett diákjainkat más, erre szakosodott sportegyesületeknek. Ezért az utóbbi években már nemcsak a vakok általános iskolájának tanulói, hanem az intézményben korábban végzett tanulók, illetve a látó társak között integráltan tanuló gyermekek is lehetőséget kaptak foglalkozásainkon képességeik fejlesztésére, sportolásra. A tudatosan felépített és rendszeres edzésmunkának köszönhetően az utóbbi időben hét szakosztályban (csörgőlabda, torball, úszás, sakk, dzsúdó, lovaglás, szabadidős sportok) több mint 150 gyermek sportol aktívan a VDS keretei között. A különböző szakosztályok sportolói mind a hazai, mind a nemzetközi versenyeken komoly sikereket értek már el.

Kiemelkedő hazai és nemzetközi eredményeink

Sakk
- EuroChess IV. helyezés, 2014
- Nemzetközi Ifjúsági Verseny, Bydgoszcz, III. helyezés, 2014

Torball
- Világkupa, Bergamo, VIII. helyezés, 2006
- Nemzetközi Ifjúsági Verseny, Zollikofen, VII. helyezés, 2015
- Ifjúsági Világ Kupa, Magglingen, VII. helyezés, 2015

Csörgőlabda
- Ifjúsági Bajnokság, I. helyezés, 2013, 2014, 2015
- Magyar Bajnokság II. osztály, I. helyezés, 2011, 2015
- Magyar Bajnokság I. osztály, II. helyezés, 2008, 2015
- Magyar Bajnokság I. osztály, III. helyezés, 2006, 2009, 2011, 2013
- Nemzetközi Ifjúsági Verseny, Laski, I. helyezés, 2014, 2015
- Nemzetközi Ifjúsági Verseny, Prága, I. helyezés, 2012
- Nemzetközi Ifjúsági Verseny, Budapest, II. helyezés, 2011
- *Úszás*
- Európa-bajnokság, V. helyezés, 1998
- Nemzetközi Ifjúsági Verseny, Prága, I., II., III. helyezés, 2012

Összeállította Benedek Richárd (2016)

1999-től 2007-ig a mindenkori legmagasabb sportirányító szervezet támogatásával működtettük a Látássérültek Országos Ifjúsági Bajnokságát, majd a Magyar Látássérültek Sportszövetsége vette át ezt a feladatot, illetve a későbbiekben a diáksportot segítő szövetségek, amelyek az iskolai tanévhez kötődően évente két alkalommal – tavaszi és őszi fordulók keretében – hat sportágban (atlétika, goalball, dzsúdó, sakk, torball, úszás) teremtettek lehetőséget a látássérült tanulók versenyeztetésére. A bajnoki rendszer óriási pozitívuma, hogy az eltelt évek alatt sikerült bevonnunk a látássérülteket oktató-nevelő

Rajt elötti készülődés

összes magyarországi társintézményt, kibővítve ezzel a látássérültek sportjában jelen lévők körét. Ennek is köszönhetően, például csörgőlabda sportágban, az itt felnövekvő fiatalok egy része már megjelent a felnőtt másodosztály, illetve első osztály küzdelmeiben. A hazai versenyrendszer és a nemzetközi meghívások mellett éves programunkban egyre nagyobb helyet foglalnak el a különböző bemutató jellegű sportesemények, rendezvények, ahol a vakok társadalmi integrációjának elősegítése érdekében igyekszünk minél szélesebb tájékoztatást adni életünkről, a vakok által űzhető sportok sajátosságairól. A VDSE 2016-tól tagsági joggal rendelkezik

Éremátadás

a Magyar Kézilabda Szövetségben, a Budapesti Kézilabda Szövetségben, valamint a Fogyatékkal Élők Budapesti Sportszövetségében. Sportolóink számára minden évben többféle táborozási lehetőséget is biztosítunk. Immár több mint másfél évtizede nagy népszerűségnek örvend a szabadidősport és természetjárás híveinek körében a rendszeresen Dunakilitiben megrendezésre kerülő kenu- és tandemtábor. Egyesületünk élsportolói speciális sportági edzőtáborokban készülhetnek nagyobb jelentőségű versenyeikre. Mivel egyesületünk igen szorosan kapcsolódik az iskolához, az intézmény létszámmozgása, illetve tanulói összetételének változása komoly hatással van a szakosztályainkban folyó munkára. A szakiskolai tagozat révén már nemcsak B1 és B2 kategóriájú sportolóink vannak, hanem B3-as kategóriájú gyengénlátó versenyzőink is. (B1 kategória: V (Visus) = 0, B2 kategória: V < 0,1, B3 kategória: V < 0,3) A halmozottan sérült diákok arányának növekedése nyomán megfigyelhető az egyes szakosztályokban folyó munka differenciálódása. Egyrészt olyan csoportokat kell működtetni, amelyeknek nem elsősorban a teljesítmény-motorika szempontjából van jelentősége, hanem az adott sportág mozgáskultúrájának, szabályrendszerének megismertetése, a képesség-készségfejlesztés, a szabadidős tevékenység a cél. Másrészt megfigyelhető a nagy múltú sportágak visszaesése (pl. sakk, atlétika, úszás). Megfigyelhető az is, hogy egyéni sportágainkban egyre nagyobb alázatot kíván sportolóinktól a vetélytárs-nélküliség, edzőinktől a minőség megváltozása. Nagy örömünkre szolgál, hogy kollégáinktól, illetve befogadó iskolákból már képzett, sportot szerető tanulók érkeznek egyesületünkhöz, ami nagy kihívást jelent számunkra. Szakmailag meg kell oldanunk a differenciált képzést, a nehezebb szociokulturális környezetből származó tanulóink sportszerűbb életmódra nevelését, vagy például csapatsportágban, az ifjúsági bajnokságokban addig ellenfélként találkozó vak és gyengénlátó versenyzők közösségformálását. Mindezek ellenére az utóbbi években is sikeresen képviseljük egyesületünket a hazai ifjúsági és felnőtt bajnoki rendszerekben, illetve hazánkat külföldi világversenyeken.

Nevelőegyesületként fő célunk olyan sportolók nevelése, akik a kontinens- és világversenyeken, valamint a paralimpiai játékokon is képviselhetik hazánkat. A 2001-ben Budapesten megrendezett Európa-bajnokságon első helyet szerzett csörgőlabda-válogatott tagjai egyesületünkben sajátították el a sportág alapjait.

A jövőben bővíteni szeretnénk szakosztályaink számát. Az idei évben sikerült a vakpingpong (showdown) sportágat elindítani, a következő évben a vakszkander tárgyi és szakmai feltételeit szeretnénk megteremteni, illetve atlétikai szakosztályunkat újraindítani.

Kovácsné Fülöp Beáta: Gyengénlátó diákok iskolai sportja

A gyengénlátó, aliglátó gyermekek hazai intézményrendszerének kialakulása 60 évre tekint vissza. Önálló iskolaként Csepelen kezdte meg 1956-ban működését Csökkentlátók Intézete néven. Innen a Szőnyi útra költözött, ahol már iskola céljaira kialakított épületben folyt a tanítás. A jelenlegi, Gyengénlátók Általános Iskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye és Kollégiuma, 1982 óta fogadja az ország bármely pontján élő gyengénlátó, aliglátó gyermekeket. Több átalakítás majd bővítés után a mai formában működő intézmény felszereltsége, magas szakmai színvonala minden tekintetben megfelel a korszerű európai igényeknek[8]

A budapesti intézmény mellett négy speciális iskola látja el a látássérült (vak, aliglátó, gyengénlátó) gyermekek oktatását, nevelését.

1825 óta Budapesten működik a jelenlegi nevén a Vakok Óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye, Kollégiuma és Gyermekotthona.

1972-ben Debrecenben is megépült a Gyengénlátók Általános Iskolája és Nevelőotthona. Napjainkban a hivatalos nevük: Hajdú-Bihar Megyei Általános Iskola és Kollégium, Dr. Kettesy Aladár Általános Iskola Intézményegység.

A Vakok Batthyány László Római Katolikus Gyermekotthona, Óvoda, Általános Iskola 1982 óta fogadja a látássérült gyerekeket.

Világ Világossága Alapítvány néven 1987-ben Pécsett jött létre iskola. Mai nevük: Bálicsi Integrációs Nevelési Központ, Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Szakképző iskola, Speciális Szakiskola Kollégium, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény.

A Nemzeti Alaptanterv a normál általános iskolások részére határozza meg a testnevelés mozgásanyagát. A gyengénlátó tanulók testnevelésének céljai, feladatai, szervezési keretei, módszerei eltérnek a látó tanulók mozgásfejlesztésétől.[9] A testnevelési órák tartalmazzák az általános iskolai tantervben előírt mozgásformák közül azok oktatását, amelyek a megváltozott észlelés mellett reálisan elvárhatók, valamint gyógytestnevelési és látásnevelési elemeket. A gyengénlátó-aliglátó tanulóknál fontos a gyakori közelnézés miatt kialakuló tartási hibák prevenciója, illetve korrekciója. A másik fontos rehabilitációs terület a mozgás közbeni látásnevelés, ugyanis bizonyos látási funkciók, például a perifériás térlátás, a szemmozgató funkciók és a mozgásészlelés leghatékonyabban a mozgással egybekötött feladatokon keresztül fejleszthetők.[10] A tanulók mozgásképességeinek, készségeinek alapozása testnevelési órán folyik. A szakember legfőbb feladata, hogy az egyéni lehetőségeiket és szembetegségeiket figyelembe véve fejlessze a gyengénlátó, aliglátó gyermekeket. Az egyes szembetegségekre bizonyos mozgásformák negatív hatással vannak, ezért a nehéz tárgyak cipelése, erős préseléssel, nagy zökkenéssel, fejet érő ütődéssel járó gyakorlatok, tartós fordított testhelyzetet igénylő feladatok végzése tilos, ezek ugyanis látásromlást idézhetnek elő a gyerekeknél. A tanulók testnevelési órákon részvételét, későbbiekben a sportolási, versenyzési lehetőségeit szakorvosi vizsgálat, javaslat előzi meg. A szemorvos a szembetegségek alapján történő csoportosítás mellett a később sportolóvá, versenyzővé váló diákokat látásteljesítményük alapján (B1 – vakok, B2 – aliglátók, B3 – gyengénlátók) kategorizálja.

Budapesti iskolaépület 2016

Erre azért van szükség, mert eszerint módosul egyes sportágak versenyszabályzata, valamint a versenyeken kategóriánként történik a sportolók díjazása.[11]

[8] Paraszkay Sára (2006): Visszaemlékezés. In: Schmidt-Schweizer Eleonóra (szerk.): *Jubileum – 50 éves a gyengénlátó gyermekek iskolája (1956–2006).* Gyengénlátók Általános Iskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye és Diákotthona, Budapest, 9–18. p.

[9] Kovácsné Fülöp Beáta (2007): *Módszertani útmutató gyengénlátó, aliglátó tanulót integráltan nevelő pedagógusoknak. Testnevelés és sport.* Kézirat

[10] Paraszkay Sára (2006): Visszaemlékezés. In: Schmidt-Schweizer Eleonóra (szerk.): *Jubileum – 50 éves a gyengénlátó gyermekek iskolája (1956–2006).* Gyengénlátók Általános Iskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye és Diákotthona, Budapest, 9-18. p.

[11] Weisz Ildikó (2003): Látássérült személyek speciális sportja. in: Benczúr Miklósné (szerk.): *Adaptált testnevelés és sport. II. kötet.* Budapest, 183–185. p.

Megalakult a GYDSE

Intézményünk mindig nagy fontosnak tartotta diákjai tanórán kívüli rendszeres sportolását. A Miskolci útra költözés után szabadidősport jelleggel úszás-, gimnasztika-, kosárlabdaszakkörök működtek. Az intézmény tanulói létszámának növekedése, a kialakult szakembergárda, a megépült létesítmények, a diákok megnövekedett sportolási igénye hozta létre 1993-ban a Gyengénlátók Diáksportkörét, melynek munkáját 1999-től a Gyengénlátó Diákok Iskolai Sportköre vette át. Ez idő alatt a sportkörben úszás, atlétika és sakk sportágak szerepeltek. Kecskeméti Klára elnökletével 1996-ban és 2000-ben nemzetközi úszóverseny volt, ahol először nyolc, második alkalommal hat hazai és külföldi csapat úszói folytattak kemény küzdelmeket.

A Gyengénlátó Diákok Sportegyesülete (továbbiakban GYDSE) 1999-ben indította útjára a Látássérültek Országos Ifjúsági Bajnokságát atlétika, úszás, csörgőlabda, torball, cselgáncs és sakk sportágakban. Gyengénlátó és aliglátó tanulóink úszás- és atlétikaversenyeken indultak és értek el kimagasló eredményeket.[12]

A csörgőlabda egyre népszerűbbé válása, a bajnoki rendszer továbbfejlesztésének igénye testnevelőinkben és tanulóinkban is érdeklődést keltett a sportág iránt. A csörgőlabda technikai alapjainak megismerése bekerült a testnevelési órák kereteibe, játéktudásuk továbbfejlesztésére szakköri foglalkozások során lett lehetőségük a diákoknak. A 2003-ban megalakult Gyengénlátó Diákok Sportegyesületének (továbbiakban GYDSE) célja a gyengénlátó, aliglátó tanulók szabadidősportjának szervezése, tehetséges, jó képességű diákok sportági felkészítése, versenyzési lehetőségek megteremtése, versenyeztetése, utánpótlás-nevelés,[13] kapcsolattartás az intézményből kimenő sportolókkal, továbbá az integráltan tanuló diákok bevonása a versenyekbe. Szakágai között az úszás és atlétika mellett a csörgőlabda is helyet kapott. A sportegyesületben elsősorban intézményünkben tanuló (a tanulói létszám 34%-a) és budapesti középiskolákban továbbtanuló diákok sportolnak. A többségi iskolákban tanuló gyengénlátó, aliglátó sportolók versenyeinkbe történő bevonására első alkalommal 2008-ban került sor. Az intézmény módszertani központjának segítségével közel 150 integráltan tanuló diákot hívtunk a GYDSE által szervezett atlétikaversenyre. Sajnos versenyzőink mellett elenyésző volt az integrációból érkezők száma. A sportegyesület minden tanévben ősszel atlétika-, télen csörgőlabda-, tavasszal úszás- (iskolai szintű) versenyeket rendez. Az igen népszerű atlétika- és úszásversenyeken a diákság 85% indul, míg a csörgőlabda-bajnokságban három csapat (18 fővel) vesz részt. Az ádventi időszakban, Mikulás-kupa néven, játékos ügyességi verseny formájában, a gyerekek 90%-a küzd a kupáért és a csokimikulás jutalmakért. Szintén hagyományosan visszatérő program a Nemecsek-kupa, ami egy órán át tartó csörgőlabda-mérkőzés a Pál utcaiak és a Vörös ingesek között.

Az úszósportág mozgásanyaga olyan, amit minden gyengénlátó, aliglátó gyermek végezhet látása veszélyeztetése nélkül. Nem véletlen, hogy tanulóink között igen népszerű. Legtöbb alkalommal ebben a sportágban rendezett versenyeken vesznek részt sportolóink. Már 2011-től indultunk a Mozgásjavító Diák Sportegyesület által szervezett Mozgásjavító-kupa úszóversenyen. Látássérült és mozgáskorlátozott sportolók részvételével négy forduló küzdelmei után alakultak ki a dobogós helyezések. Úszóink évről évre élen járnak az eredményességben.

Csörgőlabdacsapatunk első alkalommal 2011-ben jelent meg nemzetközi porondon. A Laskyban rendezett meghívásos csörgőlabdaversenyen hat csapat mérkőzött egymással. A *Bodányi Levente* által irányított *Kalló Roland, Bernáth Mátyás, Ivády Áron, Gubó Gergő* alkotta csapat első helyen végzett. A gólkirályi címet is Bernáth Mátyás szerezte meg. Nemzetközi Ifjúsági Csörgőlabdatorna rendezésével 2013-ban ünnepelte a GYDSE megalakulásának

[12] Fóriszné Henye Rita (2006): Gyengénlátó Diákok Sportegyesülete. In: Schmidt-Schweizer Eleonóra (szerk.): *Jubileum – 50 éves a gyengénlátó gyermekek iskolája* (1956–2006).

[13] A sportoló fogyatékosok különböző szervezeti rendszereiben az utánpótlás kifejezés használata, a sportolást elkezdő személyről szól, így célszerűbb a kezdő sportoló kifejezést használni. Ellenkező esetben furcsa konstellációk születhetnek.

10. évfordulóját. Katowice, Lasky (Lengyelország), Kolozsvár (Románia), valamint a VDSE és a GYDSE csapatai játszottak izgalmas mérkőzéseket. A GYDSE ifjúsági csapata, a VDSE, Katowice mögött 3. helyen végzett. Csapattagok: *Gubó Gergely, Bernáth Mátyás, Ivády Áron, Gerzsenyi Kálmán.* 2014-ben ismét Laskyban volt csapatunk, ahonnan ezüstéremmel jött haza az ifi csapat. Két lengyel, egy román és négy magyar csapat részvételével 2015 februárjában került sor a hazai (VDSE) rendezésű nemzetközi csörgőlabdatornára. Lány- és fiúcsapatunk egyaránt a dobogó 3. fokára állhatott. Csapattagok: *Mészáros Martina, Gyenes Cintia, Simon Felicita, Dusza Maura, Lukács Dorina; Gerzsenyi Kálmán, Tényi Zsolt, Lin Wei Tao, Kovács Patrik, Kökényesi Gábo*r. Edző: *Bodányi Levente*

Látássérültek Országos Ifjúsági Bajnokságai

Minisztériumi támogatással, a VDSE szervezésévben 1999-től minden tanévben őszi és tavaszi fordulókon mérték össze tudásukat a látássérült sportolók. A résztvevők tömegbázisát az öt speciális intézményben tanuló sportolók alkották. Az úszó- és atlétikai bajnokság versenykiírásának megfelelően összevont B2–B3 kategóriákban indultak és szereztek érmeket a GYDSE-sportolók. Eredményesség szempontjából úszásban a lista elején táboroztak sportolóink. Atlétikai versenyeken a debreceni gyengénlátók jobb teljesítményt nyújtottak. A versenyek megrendezéséhez mindig az aktuális sportszövetség nyújtott támogatást.

1999-től 2007-ig volt iskolánk tanulója *Lengyel Zsófi*a. Tehetségét elsősorban az atlétikaversenyek futószámaiban elért sikerei bizonyították, de az úszásban is ott volt a legjobbak között. Székesfehérvárra igazolt, de tehetségét később a Fradiban is kamatoztatta. Küzdelmes, kitartó munkájának következménye lehetett volna, hogy a GYDSE sportolói közül Zsófi lehetett volna az első, aki a 2016. évi Paralimpiai Játékokra kijut.

A gyengénlátó diákok sportéletéről készült fényképeket Kovácsné Fülöp Beáta és Henyei Rita készítették.

Érmes úszók csapata 2014-ben

Jelentősebb eredmények

2013	2014	2015
I. Paratriatlon Országos Bajnokság: I. hely Európa-bajnokság (Alanya): IV. hely Paratriatlon-világbajnokság (Anglia): VI. hely	Triatlon-világbajnokság (Edmonton): VII. hely Triatlon-világkupa (Iseo): II. hely Európa-bajnokság (Kitzbühel): V. hely Országos Bajnokság: I. hely	Triatlon-világkupa (Jokohama): III. hely

2007-től az úszás és az atlétika bajnoki versenyeinek szervezése a GYDSE kezébe került. (A csörgőlabda-bajnokság szervezését továbbra is a VDSE végezte.)

A látássérült gyerekek 75–80%-a látókkal végzi általános iskolai tanulmányait. Az ezekben az intézményekben működő sportkörök, sportegyesületek szakember hiányában kevésbé vállalják a látássérült gyerekek sportoltatását. A GYDSE nagy hangsúly helyez arra, hogy az integráltan tanuló látássérült sportolók minél nagyobb számához juttassa el az országos versenyek kiírását. Ha kismértékben is, de évről évre növekszik az atlétika-, de elsősorban az úszóversenyekre nevező, integrációból érkező versenyzők száma. Sajnálatos viszont az a tény, hogy a speciális iskolák és tanulóik egyre kevesebb létszámmal vesznek részt ezeken a versenyeken. Az integráció térhódításával a speciális intézményekben kevesebb az ügyes, jó képességű, ugyanakkor folyamatosan növekszik a súlyos, halmozottan sérült tanulók száma. Ez oka lehet a sportolói létszám csökkenésének. Jelenleg a Fogyatékkal Élők Diák és Szabadidősport Szövetsége (továbbiakban FODISZ) támogatásával országos szintű, két úszó-, tavasszal egy atlétikaversenyt szervez a GYDSE látássérült diákok részére, ami a diákolimpia versenyrendszerének a része. A látássérültek sajátos labdajátékát, a csörgőlabdát kezdetben vak sportolók űzték. Miután a gyengénlátó, aliglátó diákok is elsajátították a játék technikai-taktikai elemeit, megtanulták versenyszabályzatát, indulhatott el ebben a sportágban is az ifjúsági bajnokság. Kezdetben a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége, majd a Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége segítette a bajnokságok megrendezését.

Csörgőlabdacsapat 2014-ben

A fiúk mellett lányok is bekapcsolódtak a küzdelmekbe, először vegyes csapatokat alkotva a fiúkkal, majd napjainkra önálló bajnokságon.

2012-től a Magyar Kézilabda Szövetség elnöksége által kinevezett parasport albizottság szervezi, irányítja és ellenőrzi a bajnokságot. A 2012 előtti időszakban az ifjúsági bajnokságok rendszeresen a VDSE győzelmét hozzák. A felmenő rendszerű, négyfordulós női és férfibajnokságban mára a GYDSE is biztos erőt képvisel. A *Bodányi Levente* által kinevelt sportolók közül többen az ifjúsági utánpótlás-válogatott csapatának tagjai.

A csörgőlabda-bajnokság eredményei

Év	Fiú	Lány	
	16 évesek	21 évesek	
2012–2013	II. hely: Gerzsenyi Kálmán, Körmendi Krisztofer, Lin Wei Tao, Ruzsa Zoltán, Tényi Zsolt	II. hely: Bernáth Mátyás, Gerzsenyi Kálmán, Gubó Gergely, Ivády Áron, Ruzsa Zoltán	–
2013–2014	I. hely: Gerzsenyi Kálmán, Körmendi Krisztofer, Lin Wei Tao, Ruzsa Zoltán, Tényi Zsolt	II. hely: Bernáth Mátyás, Gerzsenyi Kálmán, Gubó Gergely, Ivády Áron, Ruzsa Zoltán	II. hely: Ács Barbara, Csemer Andrea, Gyenes Cintia, Kolompár Anna, Vámos Margit, Veres Eliza
2014–2015	II. hely: Gerzsenyi Kálmán, Körmendi Krisztofer, Lin Wei Tao, Tényi Zsolt	I. hely: Bernáth Mátyás, Gerzsenyi Kálmán, Gubó Gergely, Ivády Áron, Ruzsa Zoltán	II. hely: Csemer Andrea, Gyenes Cintia, Kolompár Anna, Majoros Eszter, Vámos Margit

Bartos Adél: A budapesti mozgásjavító iskola diákjainak sportélete

A Mozgásjavító Óvoda, Általános Iskola, Szakközépiskola, Gimnázium, EGYMI és Kollégiumban valamint jogelődjeiben – az intézmény megalakulása óta – a diákok rendszeresen vesznek részt nemcsak mozgásnevelési, rehabilitációs fejlesztő foglalkozásokon, hanem tanórán kívüli sporttevékenységen is. Az intézmény szemlélete és jelenlegi tárgyi környezete minden szempontból optimálisan szolgálja a mozgáskorlátozott tanulók mozgásnevelését, sportági tevékenységét.

A magyarországi mozgáskorlátozottak sportja szorosan kapcsolódik a „mozgásjavítóhoz" és annak jogelődjeihez. A Nyomorék Gyermekek Országos Otthonában már 1929-ben létrehozták a Nyomorék Sport Egyesületet (NYSE), ahol öt sportágban sportoltak az otthon lakói. Eleinte hazai, majd integrált versenyeket szerveztek labdarúgás és asztalitenisz sportágakban.[14]

Az 1960-as évektől kezdődően újraindult az iskolában a tanulók sportolása mind az iskolai mozgásnevelési órák keretében, mind a különböző sportszakkörökben. Az iskola hamarosan kapcsolatot teremtett a környező országok hasonló intézményeivel, például a lengyelországi Wroclavban található hasonló iskolával, amellyel közös, évenkénti sporttalálkozókat szerveztek. Az iskolai sportban részt vevő, majd az intézményből kikerülő mozgáskorlátozott fiatalok és az iskola tanárainak kezdeményezésére 1970-ben megalakult a Mozgásgátoltak Halassy Olivér Sport Clubja (HOSC), ahol asztalitenisz, íjászat, sakk, ülőröplabda, valamint úszás, teke és kispályás labdarúgás szerepelt az idők folyamán. Az iskola és a sportklub között szoros kapcsolat volt: például az edzések egy része az iskolában volt (ülőröplabda), másrészt az iskola tanulói úszni a HOSC által bérelt Rudas uszodába jártak. Az iskola belső sportélete, sportkörei a kor követelményeinek megfelelően változtak, fejlődtek és hosszú utat jártak be a mai helyzetig. Az iskolai sportélet hosszú ideig együtt változott, alakult a mozgáskorlátozott fiatalok, felnőttek hazai sportjának fejlődésével. Ennek oka részben az iskola akkori vezetőjének, Nádas Pál személyének köszönhető, aki abban az időben az MMS elnöke, majd a MPB elnöke is volt, és fontosnak tartotta a két bázis együttműködését. Az iskola tanárainak, volt növendékeinek tevékenysége a hazai paralimpiai sportok elterjesztése érdekében tükröződik a diáksport fejlődésében is.

A mozgásjavító iskola új főbejárata (2009)

Az iskola sportéletének fejlődése és jelenlegi helyzete

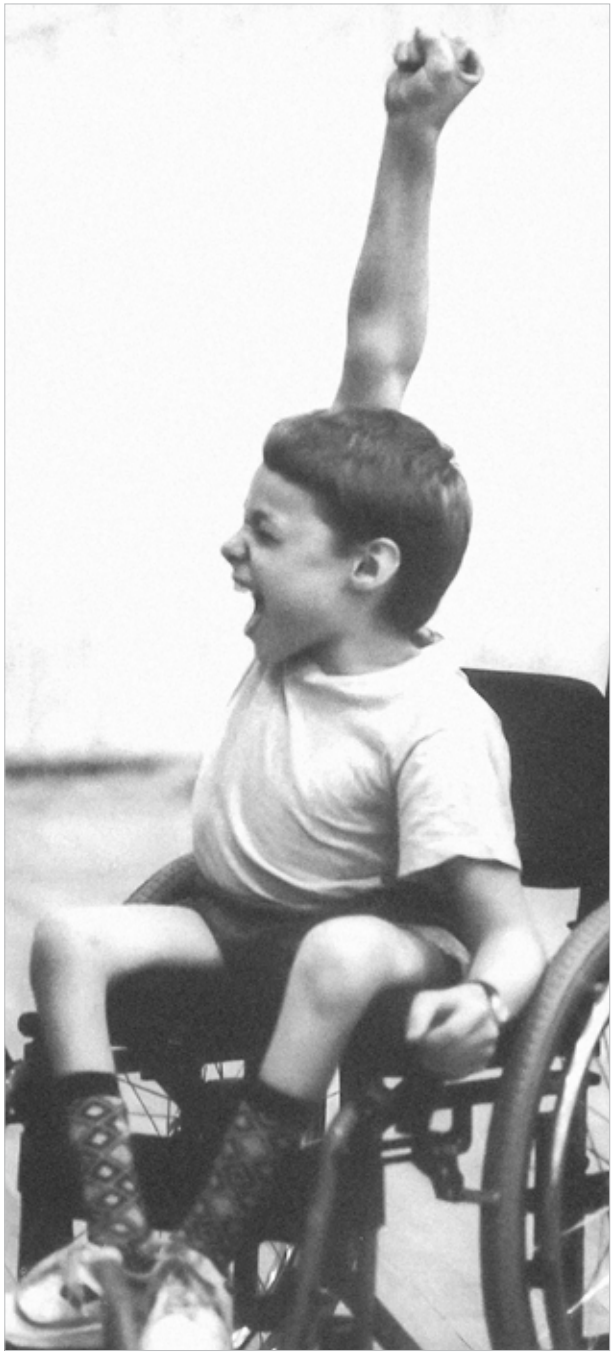
A hazai diáksport terjesztése érdekében a Mozgásgátoltak Egyesületeinek Országos Szövetsége Testnevelési és Sportbizottsága (MEOSZ-TSB) – az MMS jogelődje – indította el a Sportolj Velünk! (1984–2009) versenyrendszert, amelyet a Testnevelési Egyetem, az Országos Testnevelési és Sporthivatal, a Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete és a Magyar Úttörőszövetség is támogatott. Az eseményeknek évről évre a Testnevelési Főiskola, ma Egyetem adott helyet. A mozgáskorlátozott gyermekek évente megrendezett országos sporttalálkozóin 200–250 mozgáskorlátozott általános iskolás korú tanuló vett részt az ország legkülönbözőbb részeiből: intézményekből, családokból, érdekvédelmi és sportegyesületekből. A Sportolj Velünk! célja a mozgáskorlátozott gyermekek, tanulók fizikai aktivitásának országos szintű terjesztése, az életkornak és a mozgásállapotnak megfelelő mozgásos játékok

[14] Kelemenné Szakonyi Julianna (1984): Általános ismeretek a mozgáskorlátozottak sportjáról. In: Benczúr Miklósné (szerk.) *Mozgáskorlátozottak sportja. Kézikönyv. 1. fejezet,* MEOSZ, Budapest. | Nádas Pál (2003): Mozgáskorlátozott személyek sportja. In: Benczúr Miklósné (szerk.): *Adaptált testnevelés és sport. II. kötet.* FONESZ, Budapest, 129. p.

megtanítása, a diákok sportolásra való felkészítése volt.[15] Az évente megrendezett sporttalálkozó a kétezres évek elejéig működött. Az esemény több alkalommal nemzetközi részvétellel szerveződött, így például 1988-ben *Colin Rains* a Cerebral Palsy – International Sports and Recreation Association-nek (CP-ISRA) írt beszámolójában összegzi részvételi tapasztalatait. Az alkalmazott tevékenységek játékos, de versenyszellemű eseményekből tevődtek össze, főként a központi idegrendszeri sérült (CP) gyerekek, fiatalok részére, írja a szerző. Beszámolója szerint az általa hozott eredeti bocciaszettel, nemzetközi szabályok szerinti játék itt szerepelt programként először Magyarországon.[16] Ezt megelőzően hazai adaptációval, kislabdákkal játszották a bocciát.

Az iskola sportcsapata évtizedeken keresztül példát mutatott ezeken a sporttalálkozókon, mivel 100–120 fős sportolói részvétellel gyakorlatilag majd minden játékos versenyszámban, különböző sportágakban és ügyességi versenyekben indított versenyzőt. A program szakmai megvalósítói szintén a mozgásjavítóhoz köthetők, hisz a mozgásnevelői munkaközösség alkotta a bírói közösséget, valamint részt vett a szakmai munkában, a játékok kitalálásában, adaptálásában, valamint az intézmény eszközparkja biztosította nagy számban a játékokhoz szükséges sporteszközöket is. A sporttalálkozók eredményeként lassan máshol is elkezdődött a mozgáskorlátozott gyermekek játékos, sportos versenyeztetése (Sály, Debrecen). A Sportolj Velünk! keretében, a TF-uszodában bonyolították le az első hazai gyermekúszóversenyt általános iskolai mozgássérült tanulók részére. Első alkalommal mindössze nyolc úszó versenyzett, akik mindannyian iskolánk tanulói voltak. Majd évről évre növekedett a gyermekversenyzők és a versenyek száma, lendületet adva a hazai úszósport fejlődésének.

A *Pintér Márta* fotóriporter által készített fotóalbum[17] jól mutatja az 1990-as és 2000-es évek iskolai sportéletét.

Sportöröm

[15] Benczúr Miklósné (2002): Az iskoláskorú mozgáskorlátozott gyermekek sportjának kialakulásáról. *Fejlesztő pedagógia,* 13. évf. 4–5. sz., 16–19. p. | Benczúr Miklósné (2005): A mozgáskorlátozott gyermekek sportjának kialakulása. In: Nádas P. (szerk.): *Paralimpiai történetek.* Magyar Paralimpiai Bizottság. Budapest, 67–75. p.

[16] Rains, C. (1988): Sportfesztival Magyarországon. *Newsletter. CP-ISRA.* októberi sz. 7–9. p.

[17] Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

Intézményünk tanulói 1992 óta a Játék határok nélkül nemzetközi játéknak is résztvevője, amely sajátos adaptációja a hasonló néven ismert televíziós játékoknak. Tizenhárom alkalommal vettek részt iskolánk diákjai a cseh, belga, lengyel, holland, szlovák, magyar és német mozgáskorlátozott iskoláskorú tanulókkal együtt ezeken a rendezvényeken. A budapesti rendezvény az iskola szervezésévben először 1995-ben, majd a „mozgásjavító" centenáriumi ünnepségének keretében 2003-ban volt.[18] A "Játék határok nélkül"[19] 1995. évi hazai programjának egyik állomását a Vasas SC Fáy utcai sportcsarnokában, míg 2003-ban a Millenáris Parkban rendezték meg. Az MTV Segítőtárs című műsora a játékokról készített két filmet bemutatta. 2016-ban újra lehetőség volt részt venni a következő Játék határok nélkül (Eurointegration Week) rendezvényen Vilniusban, ahol – hét nemzet között – hat diák képviselhette hazánkat és intézményünket. Az iskola diákjai és tanárai 2002-ben alakították meg a Mozgásjavító Diák Sport Egyesületet (MDSE), amelynek első elnöke, az iskola volt diákja, *Gyug Ferenc* kerekesszékes kosárlabdázó lett. Az MDSE jelenlegi elnöke *Horváthné Pálfi Judit* kerekesszékes vívó, paralimpiai ezüstérmes (1996, 2000, 2004). Az MDSE-ben jelenleg tíz sportág működik: boccia, d'arc, floorballal, teremhoki, görlabda, kajak-kenu, labdarúgás, úszás, tánc, kosárlabda. Edzések, szakkörök, belső és külső intézményekkel közös versenyzések, évente több sportágra kiterjedő sporttábor is segíti a diákok rendszeres sportolását. Az MDSE feladatai közé tartozik a sportkapcsolatok kiépítése a társintézményekkel, kapcsolatok továbbépítése a hazai sportegyesületekkel, hazai versenyek szervezése, kapcsolatok nemzetközi szervezetekkel. Az MDSE a 2009-2010. tanévtől saját rendezésű országos diákverseny-sorozatot indított el, a paralimpiai versenysportágakra való felkészülés elősegítése érdekében, úszás és boccia sportágakban. Kiegészítésként tájékozódási és ügyességi versenyek is szerepelnek a programban a Mozgásjavító Kupa országos rendezvénye keretében.

Boccia. A „Sportolj Velünk" gyermekverseny keretéből fejlődött országos méretű versenyrendszerré a hazai bocciaélet. A mozgásjavító iskola és *Péter Erika*, az iskola tanárának szerepe elévülhetetlen. Itt voltak az első hazai versenyek. 1995-ben a Mozgásjavító Általános Iskolában rendezték az első országos bajnokságot. A boccia a technika, a taktika és a stratégia játéka, melyben a legsúlyosabban sérültek is részt tudnak venni szabadidős játékként, illetve versenysportolóként egyaránt. Az iskola sportegyesületében jelenleg húsz kategorizált játékos van, akik *László Anita Mári*a vezetésével készülnek a felnőttversenyekre, közülük többen a hazai élvonalba tartoznak. Az elmúlt évek országos és vidékibajnokságain az első három helyezett között szerepeltek tanulóink. A Mozgásjavító DSE bocciacsapatából négy fő versenyző kapott lehetőséget a Magyar Paralimpiai Bizottságtól, hogy részt vegyen a 2015. július 16–19. között a Varasdon, Horvátországban megrendezett Európai Junior Paralimpiai Játékokon. Az MDSE csapatát *Kálmán Dominika* és *Lőczi Tímea* vezette a versenyen, mely rendkívül sikeresen zajlott: junior Európa-bajnok lett BC3 kategóriában *Abramov Dánie*l, 2. helyezett *Murguly Elemér*, 4. ugyanebben a kategóriában *Majercsik Zoltán*. BC4 kategóriában 3. helyezett lett *Szabó Alexa*ndra. A miniboccia-bajnokságot a súlyosabb mozgásállapotú és fiatalabb diákoknak a 2010-11-es tanévtől kezdődően, páros játék formájában, a nemzetközitől elérő pályán, két menetben szervezzük. A versenyzők eredményeit is figyelembe veszünk, ezzel motiválva őket a pontosabb játékra (az első fordulóban összesen hat intézmény 22 csapata 44 fővel szerepelt, egyszerre három pályán összesen 33 mérkőzés zajlott, 8 csoportban, körmérkőzéses rendszerben). A junior korosztályban is hirdetünk versenyszámot, illetve a rámpás versenyzők is külön kategóriában versenyezhetnek öt pályán, kétfordulós versenyben.

Úszás. Az iskola eredményes sportága. A szervezett úszásoktatást követi a versenyekre felkészítés. Az iskola diákjainak úszásoktatása a Mozgásgátoltak Halassy Olivér Sport Clubhoz kapcsolódott. Rajtuk keresztül nyílt lehetősége iskolánk tanulóinak a Rudas,

[18] Kiss Erika (2003): Játék határok nélkül. *Száz esztendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában* In: Bán–Nádas–Okányi–Tarnói (szerk): Budapest, Alfa Ipari Rt. 143-150. p.

[19] MTV Segítőtárs c. műsora, MTVA-archívum, Nádas Pál gyűjtése.

majd a BVSC-uszoda használatára. Iskolánk első medencéje és hidroterápiás részlege 1985-ben készült el, azóta helyben történik tanulóink felkészítése.[20]

A mozgásjavító iskola új uszodája – a 2007-ben elkezdődött rekonstrukciós munkálatok keretében – 2009-ben készült el. A régi tanmedence helyett edzésekre és versenyrendezésre is alkalmas négypályás, 25 méteres, feszített víztükrű medencét építettek, és versenyek megrendezéséhez szükséges elektromos időmérő rendszerrel szerelték fel. Azóta helyi és országos diákúszóversenyeket rendeznek.[21] A helyi versenyek sikere érdekében a mozgásnevelők versenybírói végzettséget is szereztek.[22] Az új uszoda elkészültével optimális körülmények között történnek az uszodai foglalkozások. Az uszodai mozgásnevelés-foglalkozásokon úszásra felkészítés és alapképességek kialakítása történik, míg az MDSE úszószakosztályában a sportolók heti 1–4 alkalommal járnak edzésre *Varjasné dr. Kovács Edit* és *Szücs István* edzők vezetésével. Az MDSE úszói közül egyre többen szereznek a nemzetközi gyakorlat szerinti hazai kategóriát, és ezzel egyre több úszónk jelenik meg intézményünkön kívüli hazai versenyeken. Az úszóversenyek ma már iskolai keretek között, sajátos rendszerben, többfordulós versenysorozat keretében szerveződnek. A versenyzés és az értékelés nem sérültségi kategóriák szerint történik, hanem a sorrendet a saját időeredményhez viszonyított fejlődés értékelése határozza meg. Éremosztás csak a záróversenyek végén van, így ezeken a versenyeken más intézmények tanulói (például látássérült diákok) is részt vesznek. A 2011-ben megrendezett első versenyre 46 fő nevezett, azóta a versenyeken átlagosan 50 körüli a versenyzői a létszám. Minden évben újra és újra megrendezük az intézményen belüli és az intézményen kívüli úszóversenyeket. A Mozgásjavító-kupa változatlanul az év gyerekversenye. A Csillagszóró és a Százszorszép nevű úszóversenyeink már hagyományosak, és jó előkészítői a nagyobb versenyeknek (eredményhirdetéssel, elismeréssel). Minden lehetőséget megragadunk, hogy eljuttassuk tanulóinkat különböző, intézményen kívüli versenyre (Mikuláskupa FÉBSSZ, Sprintbajnokság stb.). Kategorizált versenyzőink egyszer egy évben országos bajnokságon vesznek részt.

Darts. A szakkör a 2009-10-es tanévtől *Tapa Gergely* irányításával működik. Kerekesszékből is azonos szabályokkal játszható játék. Változtatás az eltérő súlyú, felépítésű nyilakból áll, melyek lehetővé teszik, hogy a gyerekek dobási módjához, stílusához optimális eszközt lehessen választani. Népszerű sport, házibajnoksággal működik. A dartsszakkör keretében van az ún. fúvócsővel versenyzők csoportja, amikor a súlyosan mozgáskorlátozott diákok, akiknek kézfunkciói nem tennék lehetővé a dobás technika kivitelezését, fúvócsövet használnak a célzáshoz.

Floorball (teremhoki). A játék – svéd mintára – 1988-ban került iskolánkba. Elektromos kerekesszékes gyermekek számára mint csapatsportágat vezették be. A szabályok átdolgozásával, az ütők helyzetének rögzítésével a gyermekek egy izgalmas és mozgalmas csapatjáték részesei lehetnek, melyben jól egyesíthetők a taktikai képességek a helyezkedéssel, a pontos célzással, összjátékkal, a tanulók mozgásállapotának legmegfelelőbb, optimális eszközök kiválasztásával. Ennek eredményeként járóképes gyerekek mellett a mechanikus kerekesszékesek is aktívan részt vehetnek az edzéseken.

Görlabda. A speciális csapatjáték szabályait *Lénárt Zoltán* 2002-ben dolgozta ki, és még ugyanebben az évben szakkört szervezett felső tagozatos fiúk és lányok számára. A játék a „gurulózsámolyos foci" óra végi 5–10 perces játékából született, és vált teljesen új, átdolgozott, saját fejlesztésű sportággá, melynek nagy előnye, hogy nagyon különböző adottságú gyermekek is eredménnyel részt vehetnek benne. Számos sportrendezvényen részvétel igazolta, hogy ebben a játékban – ami megköveteli a gyors helyzetfelismerést, reakciógyorsaságot és jó aerob állóképességet – az ép mozgású gyerekek is méltó ellenfélre találnak mozgáskorlátozott társaikban. Tekintettel a nagy érdeklődésre, a gyermekek ma már két csoportban,

[20] Nádas Pál (2003): Változások az 1970-es évektől. In: *Száz esztendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában.* 60. p.

[21] Nádas Pál (2014): *KorKép – Tanulmány a Mozgásjavító rekonstrukciójának és fejlesztésének történetéről* (1989–2012). Syllabux Könyvkiadó (www.syllabux.hu)

[22] Bartos Adél–Gasparicsné Csillag Ágnes–László Anita Mária (2011): Sporttal a mozgáskorlátozott gyermekekért. *Mozgásterápia,* 20. évf. 3. sz.

heti két-két órában vehetnek részt a sportköri foglalkozásokon, és évente kétszer – a téli és a tavaszi házi bajnokságon – mérhetik össze tudásukat.

Kajak-kenu. A sportágat 2010 áprilisában indítottuk. A Domino Honvéd SE kajak-kenu edzői, *Pruzsina István*, valamint az iskola két munkatársa, *Gasparicsné Csillag Ágnes* és *Bartos Adél* vesz részt ebben a munkában. Iskolánk uszodájában heti két órában, majd heti két alkalommal a Honvéd vízi telepén, a Hajógyári szigeten vannak az edzések. A haladók számára tanmedencés és dunai edzéseket is szervezünk. Speciális feladatot jelent a hajóban való pozicionálás, valamint a megfelelő lapátfogási technika kialakítása és az eszközös megsegítés. Az egyéni adaptációt gyógytornász és szomatopedagógus team segíti. 2010 óta nyaranta egyhetes edzőtábor is van, és ilyenkor a sportkör tagjai nyílt vízen, a Dunán evezhetnek.

Labdarúgás. Már 1929-ben a NYSE-ben is megjelent mint a fiúk legnépszerűbb sporttevékenysége. Évtizedeken keresztül a futó-szaladó gyerekek játéka volt, amelynél a „többségi" futball szabályait alkalmazták. A tanulók mozgásállapotának változásai miatt ma aktuálisan változó szabályokkal mint „örömjáték" épül az iskolai sportéletbe.

Bocciaverseny az új iskolaépületben

Kerekesszékes tánc. Az 1960-as évektől kezdődően rendszeresen vettek részt az iskola tanulói *Nagy Margit* és *Bartos Judit* kezdeményezésével a zenés gimnasztikai foglalkozásokon. 1985-től *Nemlaha Katalin* vezetésével művészitorna-szakkör indult, illetve – a tanulók mozgásállapotának változása miatt – ma már a (mechanikus és elektromos) kerekesszékes tánc szakkörében zajlanak a foglalkozások *Tajthy Katalin* irányításával. A sportkör tagjai minden évben különböző koreográfiákat tanulnak, melyekkel iskolai és egyéb kulturális rendezvényeken lépnek fel.

Kerekszékes kosárlabda. Iskolánk legfiatalabb sportága. *Tapa Gergely* vezetésével 2015-ben szerveződött a szakkör. A kerekesszékes kosárlabda játékszabályainak megtanulása, a labdás ügyesség – megtanulni a kosárlabdajáték során alkalmazható dobásfajtákat, a labdavezetés fortélyait, a taktikai érzék fejlesztése, hogyan lehet gyorsan és rugalmasan kezelni a felmerülő játékhelyzeteket, milyen praktikák állnak rendelkezésre támadásban, védekezésben, a csapatban gondolkodás elsajátítása: csapatjáték, látni és látszani a pályán, megtanulni, hogy csapatban hatékonyabban lehet játszani, a saját és csapattársak képességinek elfogadása és tiszteletben tartása, a teljesítmény elemzése, reális önértékelés támogatása, legyen mindenki tisztában képességeivel és ahhoz mérten próbáljon a pályán feladatot vállalni – ezek a szakkör főbb céljai.[23]

Az elmúlt tíz-tizenöt év és a jelen iskolai sportéletét[24] jól szemlélteti a Tapa Gergely fényképeből összeállított digitális album.

[23] Tapa Gergely 2015.
[24] Forrás: Tapa Gregely

Összegző táblázat a tanórán kívüli sportfoglalkozásokról (2014/2015. tanév)

Szakkör	Heti óraszám	Szakkörvezetők	Létszám	Versenyzés/Tábor
Boccia	4 óra/hét (H-SZ)	László Anita, Lőczi Tímea, Kálmán Dominika, Schönfeld Erika	15 fő	Mozgásjavító-kupa, ob, hazai és nemzetközi versenyek
Úszás	15 óra/hét	Szűcs István, Varjasné dr. Kovács Edit	8 csapat, 3 korsztály	Mozgásjavító-kupa, FMSZ-ob, Parafitt, Mikulás-kupa FÉBSZ-versenyek, Százszorszép-versenyek, úszókupák, szabadtéri sporttábor
Görlabda	2 óra/hét	Marton Balog Aliz, Mészáros Dóra, Tóth Ágnes	11 fő	házi verseny
Darts	1 óra/hét	Tapa Gergely	8 fő	házi verseny
Futball	1 óra/hét	Tapa Gergely	változó	focikupa, házi verseny
Tánc	2 óra/hét	Hivatal Nóra, Horváth Szilvia, Tajthy Kati	2 csoport	ünnepélyeken bemutatók
Kajak	2 óra/hét téli és nyári beosztással	Bartos Adél, Csillag Ágnes, Pruzsina István	változó	nyári sporttábor
Teremhoki	1 óra/hét	Farkas Judit	10 fő	házi verseny
Kosárlabda	1 óra/hét	Horosz-Takács Orsolya, Tapa Gergely	10 fő	házi verseny

Gasparicsné Csillag Ágnes (2015): Összegző táblázat a tanórán kívüli sportfoglalkozásokról (2014/2015 - kézirat).

Kapcsolataink
Budapest: Pető Diák Sport Egyesület, Csillagház Általános Iskola
Pécs: Apáczai Csere János Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium és Alapfokú Művészeti Iskola 2. sz. Általános Iskolája
Miskolc: Miskolci Gyermekrehabilitációs Osztály
Debrecen: Támasz Debrecen Közhasznú Egyesület
Sály: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Kollégium és EGYMI Sályi Tagintézménye
Békéscsaba: Esély Pedagógiai Központ

Iskolánk volt diákjai a Paralimpiai Játékokon

Adámi Zsanett úszó (2016), Bicskey Gyula úszó (1976), Czink Imre ülőröplabdázó (1988), Engelhardt Katalin úszó (1992, 1996, 2000, 2004, 2008, 2012, 2016), Farkas László kerekesszékes teniszező (2004, 2008, 2012), Horváth Gábor kerekesszékes vívó (2008), Juhász Veronika kerekesszékes vívó (2012), Kézdi Réka úszó (2012, 2016), Lőcse Sándor ülőröplabdázó (1988, 2000), Mezei Katalin erőemelő (2016), Nyíri Lajos atlétika (1984), Ráczkó Gitta úszó (1992, 1996, 2000, 2004, 2008, 2012, 2016), Rozbora András kajakos (2016), Sas (Szász) Sándor erőemelő (2004, 2008, 2012, 2016), Simon Csaba úszó (1992), Tauber Zoltán asztaliteniszező (1976, 1984), Vereczkei Zsolt úszó (1992, 1996, 2000, 2004, 2008, 2012, 2016), Wéber Gitta íjász (1984), Zámbó Diána úszó (1992, 1996, 2000, 2004, 2008, 2012)[25]

Schiller Kertész Judit: Az értelmileg sérült diákok iskolai versenyeinek, versenyrendszerének kialakulása

A jelenlegi tanulmány keretében a tanulásban akadályozott (tanak) – régebbi terminológiával: enyhe fokban értelmi sérült – diákok versenyrendszerét igyekszünk bemutatni. A jelenlegi szabályok szerint a paralimpiai versenyrendszerben sportáganként egy-egy kategóriában az értelmileg enyhén sérült sportolók versenyezhetnek, így ebben a fejezetben e csoport hazai diáksportjának sporttörténeti fejlődését követjük nyomon.

Az 1970-es évektől az értelmileg sérült gyermekek és fiatalok iskolarendszerében megtalálható volt a sportolás, versenyszerű sportolás igénye. Az akkori nevén kisegítő iskolákban alapsportágként az atlétika és a labdarúgás volt a jellemző, és a helyi – személyi, tárgyi és infrastrukturális – lehetőségeket figyelembe véve igyekeztek az asztaliteniszt, kosárlabdát, úszást megszerettetni a tanulókkal. Az értelmi fogyatékos diákok hazai iskolai sportolásának, versenyrendszerének kialakulása tehát ebben a kisegítő iskolai rendszerben kezdődött. Délutáni szabadidős foglalkozásokon, napközis időben egyre több edzési lehetőségeket biztosítottak a tanulók részére. Nagy segítséget jelentett, hogy az iskolai óratervekben megjelentek a tömegsport-foglalkozások. Az iskolai versenyek több mint 25 éven keresztül szinte változatlan formában zajlottak. A versenyrendszer egyik legfontosabb eseménye – az Oktatási Minisztérium által meghirdetett Országos Sporttalálkozó – a négytusa-csapatbajnokság megyei versenyei voltak. A megyei győztes fiú- és leánycsapatok, négy-négy fővel jogot szereztek arra, hogy iskolájukat és megyéjüket az Országos Sporttalálkozón képviselhessék. Budapest és a rendező megye két-két csapattal vehetett részt. Az országos verseny rendezője minden évben más, önként jelentkező kisegítő iskola volt. A legtöbbször vidéki városok iskolái vállalták el a versenyrendezést, s igyekeztek megnyerni városuk és megyéjük támogatását.

Az esztergomi Montágh Imre iskola épülete (2016)

[25] Nádas Pál összeállítása és gyűjtése alapján (2016)

A négytusa versenyszámai közül a 100 m-es síkfutás, a távolugrás és a kislabdadobás állandó szám volt, míg a 800 m-es síkfutást a későbbi években felváltotta a 400 m-es síkfutás. A kezdetektől már több mint tíz év telt el, amikor lelkes gyógypedagógusokban – *Tapodi László, Kiss Zoltán, Maráczi Ernő, Nagy Gyula, Nagy István, Fodor Tamás, Kamper Antal* és társaik – megszületett a korosztályos folytatás igénye. A kisegítő iskolában végzett tanulók ekkor már az ún. továbbképző tagozaton tanulhattak tovább. Budapesten a Fogócska utcai továbbképző tagozat vezetőjének, Tapodi Lászlónak a szervezésében 1981-ben került sor a sporttalálkozó megrendezésére atlétika és kispályás labdarúgás sportágakban. Békéscsaba, Nyíregyháza, Gödöllő, Várpalota után 1980-ban Gödöllőn *Maráczi Ernő* szervezésében már új néven – Speciális Szakiskolák Országos Sporttalálkozója – rendezték a versenyt. Az elmúlt években Kaposvár, Esztergom, Kőszeg és Baja vállalt oroszlánrészt a Speciális Szakiskolák Országos Sporttalálkozójának – legújabb néven Speciális Szakiskolák Országos Sportfesztiváljának – szervezésében. A tanulásban akadályozottak középiskolai korosztályának ez a versenyrendszer nyújt atlétikában, kispályás labdarúgásban és néhány éve már asztaliteniszben is versenyzési lehetőséget.

A Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetségének (MÉS) megalakulása

1992 őszén tizenhárom egyesület és alapítvány alakította meg a Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetségét (MÉS). A normalizációs és integrációs elveken alapuló fejlesztés és működtetés olyan feladatrendszert tűzött ki célul, melynek versenyformája az értelmileg sérült sportolóknak sikerélményt adott, ugyanakkor az épek versenyrendszeréhez, valamint az értelmi fogyatékosok nemzetközi szervezetéhez – INAS-FMH, majd INAS-FID, illetve jelenleg INAS – is adaptálható volt. A MÉS alapfeladata a sérültségnek és a korosztálynak megfelelő versenyzési lehetőség megteremtése volt. A szövetségnek sportáganként alakultak szakágai, elsők között kezdte meg működését az atlétikai szakág. Lehetőséget adott arra, hogy az iskolák, alapítványok, egyesületek is tagszervezeteivé váljanak, s ezáltal országos szinten újabb versenyzési lehetőséget teremtettek.[1] Nagy segítséget jelentett abban is, hogy az iskolai versenyrendszerből kimaradó felnőtt sportolók, integrált és/vagy speciális céllal létrejött egyesületek keretein belül sportolhassanak. A sportszövetség az első atlétikai Országos Bajnokságát a Népstadionban 1992-ben rendezte meg. A két korcsoportban, három kategóriában lebonyolított verseny hatalmas sikert aratott.

A három kategória tükrözte az értelmi sérülés súlyosságát: az első (I.) kategóriában az enyhe fokban sérültek, a másodikban (II.) a középsúlyosan, míg a harmadik (III.) kategóriában a halmozottan sérültek versenyezhettek.[2] Visszatekintve az elmúlt két évtized eredményeire, meg kell állapítani, hogy az egyik legnagyobb eredmény a MÉS hazai versenyrendszerének értékelésekor az, hogy az iskolai versenyrendszerből kikerült sportolók nem vesztek el. További folyamatos versenyzési és edzési lehetőséget kaptak.

[1] Gruiz Katalin (2005): *Volt egyszer egy MÉS. Egy sportszövetség története 1992–2005.* Down Alapítvány és a MÉS
[2] Gruiz Katalin (2005): *Volt egyszer egy MÉS./ Egy sportszövetség története 1992–2005.* Down Alapítvány és a MÉS

Az értelmi fogyatékosok sportjának rendszerváltása

A politikai rendszerváltást követte a civil szervezetek és sportszervezetek megalakulása. Az értelmi fogyatékosok sportjában ez az időszak a hazai sérülésspecifikus sportszövetségek megalakulásának és nemzetközi szervezeteikhez csatlakozásának fontos korszaka volt. Az iskolákban megkezdődött a diáksportkörök megalakulása. Előtte sportkörök hivatalosan nem működtek. A bátrabb iskolák az ezredforduló idején már az önálló társadalmi szervezetként működő, ún. diáksport-egyesületeket (DSE) alapítottak. A törvényi változásoknak megfelelően ettől kezdve gomba módra szaporodtak az alapítványok, társadalmi szervezetek, egyesületek: Kenguru DSE, Montágh DSE, Bárczi DSE, Sport és Szocializáció Alapítvány stb.

A sporthivatal Ifjúsági és Sportminisztériummá (ISM) történő átalakításával, az új sporttörvény[3] megjelenését követően, minőségi javulást tapasztalhatunk az értelmi fogyatékosok sportjának versenyrendszerében. A négytusa-csapatversenyeket felváltotta a korcsoportos országos atlétikai bajnokság. A csapatverseny hátrányát az jelentette, hogy számtalan, egy versenyszámos tanuló nem jutott el a megyei, illetve országos versenyre. Megyénként összesen négy lány- és négy fiúversenyzőt lehetett nevezni. A korcsoportos atlétikai bajnokság rendszerében viszont egy-egy atlétikai versenyszám győztese képviselhette megyéjét az országos bajnokságon. A sok versenyszámnak köszönhetően atlétikában egy-egy megyét akár 8-10 sportoló is képviselhette. A versenyek szervezésében hosszú évekig meghatározó volt a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetségének (FONESZ) a szerepe. Működtette az iskolák közötti versenyrendszert, szervezte megyei szervezeteinek, az úgynevezett kis FONESZ-eken keresztül az iskolai, megyei, illetve az országos bajnokságot. Kiemelkedő feladatként vállalta továbbá a sportszakemberek továbbképzését. Kidolgozott tematika alapján kerülhetett sor az épek világából érkező testnevelők és edzők továbbképzésére. Elméleti és gyakorlati képzésük során fontos tudnivalókat sajátíthattak el a sérülésspecifikus sportszövetségekben dolgozó szakemberektől.

Kapkodd a lábad!-verseny – 2017 Tatabánya (FODISZ)

[3] 2004. évi I. törvény 2012. évi módosítása

A sportszervezeti háttér változásai hazánkban az elmúlt tíz évben, hatása a diáksportra

Kihívás napi futóverseny – 2017 Esztergom

A sporttal összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2010. évi LXXXIII. törvény érintette a sportról szóló 2004. évi I. törvény rendelkezéseit is. A megszűnt FONESZ mellett a sérülésspecifikus sportszövetségek is átalakultak, összevonták őket. Az értelmi fogyatékosok sportszervezete, a MÉS új nevet vett fel: Magyar Parasport Szövetség (MPSZ, 2006). Ezt követően a fogyatékos személyek sportját döntően befolyásoló strukturális átalakulás ment végbe azzal, hogy többéves előkészítő munka eredményeként 2012-ben fúzióra lépett a Magyar Parasport Szövetség (MPSZ) és a Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MLMS). A három szövetség a fúziót követően új néven – Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége (FMSZ) – képviseli tovább a mozgás-, látás- és értelmi fogyatékosok versenysportját hazánkban.[4] Az FMSZ az iskolai diáksportból kikerült fiatalok egyesületi szintű sportolását is segítette- vagy csak segítené. Fontos itt megjegyezni, hogy a szervezetek közötti csatározásban a vesztes szervezet az FMSZ lett azáltal, hogy az állami támogatást minimalizálták, így a szervezet működésképtelenné vált. Jelenleg éppen az iskolából kikerült értelmi fogyatékos, sportolni vágyó réteg maradt sérülésspecifikus ernyőszervezet nélkül.

A szervezeti változások további átalakulásokat hoztak a diáksport területén. Megszűnt a FONESZ, megalakult a Fogyatékosok Országos Diák, és Szabadidősport Szövetsége (FODISZ),[5] amely jelentős változást eredményezett az értelmi fogyatékos diákok sportjának hazai szervezésében. Minden fogyatékos diáknak igyekszik versenyzési lehetőséget adni. Ebben kiemelkedik – elsősorban létszámát tekintve – a tanulásban akadályozott,

[4] www.fmsz.hu Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége (FMSZ)

[5] *„Fogyatékosok Országos Diák- és Szabadidősport Szövetsége (FODISZ) közhasznú társadalmi szervezetként 2008. március 8-án alakult meg azzal a céllal, hogy minden fogyatékossági ágban kialakítsa azt a struktúrát, amely lehetővé teszi a fogyatékos emberek, diák- és szabadidősport tevékenységeinek minőségi és hatékony szervezését. A FODISZ megalakulása óta eltelt öt évben több mint 8500 fogyatékkal élő diák és felnőtt sportolót integrált a rendszerébe, szervez számukra folyamatos sporttevékenységet 20 megyei tagszervezetével együttműködve. A FODISZ látja el a fogyatékos- sportszféra szabadidősportjának szervezését közel 12 000 ember számára. A FODISZ küldetése, hogy olyan működő mechanizmust, rendszert, folyamatokat alakítson ki mind az országos, mind a megyei szervezetein belül, amely lehetővé teszi a rövid, közép és hosszú távon fenntartható, eredményes és hatékony sportéletet, versenyzést biztosításon a fogyatékkal és a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokban élő diákok, fiatalok számára."* (www.fodisz.hu)

illetve értelmileg akadályozott diákok csoportja. Asztaliteniszben, atlétikában, labdarúgásban, úszásban, zsinórlabdában és játékos sorversenyekben (például a *Kapkodd a lábad!*, – versenysorozattal) igyekszik megyei és országos versenyzési lehetőséget teremteni.

Értelmi fogyatékos gyermekek jelenlegi edzési és versenyzési lehetőségei

Az edzési lehetőségeket az iskolákban nagymértékben meghatározza a létesítmények tornatermeinek maximális tanórai kihasználtsága. Évfolyamonként fokozatosan emelték a testnevelésórák számát, így jelenleg a szakképzős osztályok kivételével heti öt testnevelésórája van a tanulóknak. Ugyanakkor az osztályok többsége legfeljebb heti 2-3 órát tölthet tornateremben. Jó időben a szabadban sportolhatnak, de a hideg, esős időben a gyermekek jelentős részének nem jut fedett testnevelés-foglalkozásra alkalmas helyiség, így marad a lépcsőház. A mindennapos testnevelési órák bevezetésével még jobban felszínre került, hogy a diákság jelentős része olyan szociális körülmények között él, hogy nincsen még váltóruházata sem. A centralizált iskolák kialakításával a támogató szolgálatok szállítják a gyerekeket. Már délután két órakor elkezdődik a bejáró gyerekek hazaszállítása, így ezt követően már igen nehéz szervezett foglalkozásokat, edzéseket tartani. A szakképzős osztályoknak – gyakorlatilag a középiskolai korosztály – megnövekedett szakmai elméleti és gyakorlati óraszámai miatt a testnevelésóráik száma heti két óra. Így is naponta 7-8 tanítási órájuk van. Többségük bejáró gyermek, így is sajnos csak az esti órákban érnek haza. Szabadidős foglalkozásokra, edzésekre ezért kevés idő áll rendelkezésre.

Az iskolai diáksport-egyesületek komoly működési gondokkal küzdenek, pedig a legtöbb iskolában a munkatársak önkéntesként dolgoznak az egyesületekben. Az egyesületek pályázati támogatáshoz és az szja 1%-os bevételének szerény összegeihez jutnak hozzá. Az értelmi fogyatékosok iskolai diáksportjának versenyzési feltételei a FODISZ keretein belül megnyugtatóan zajlanak.

A tanak-diákok atlétikai versenyrendszere az általános iskolai korosztályban hosszú évek óta kialakult, egységes rendszerben zajlik. Korcsoportjai megegyeznek az épekével. A FODISZ országos versenyrendszerében további versenyzési lehetősége van a látássérült és a mozgáskorlátozott sportolóknak is. Asztaliteniszben, kispályás labdarúgásban, zsinórlabdában, úszásban és a játékos sorversenyeken (Kapkodd a lábad! versenysorozat) is kialakult a versenyrendszer a megyei bajnokságoktól egészen az országos megmérettetésig. Annak ellenére, hogy a FODISZ és a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) együttműködési szerződést kötött, ez a gyakorlatban még nem jelenti az iskolák diáksportjának érezhető támogatását. Sajnos hátrányba kerülnek az integráltan tanuló tanak-os diákok. A legtöbbször el sem jut hozzájuk a számukra rendezett verseny híre. Az értelmi fogyatékosok diáksportjából kikerülő felnőttek versenyzési lehetőségei korlátozottak. A paralimpiai sportágak közül szinte mindegyik sportág az épek sportági szakszövetségéhez tartozik. A fiatal és felnőtt sportolók helyzetének megoldására az integráció keretei között csak nagyon keveseknek ad sportolási lehetőséget. Megoldatlan az értelmi fogyatékosok többségének sportolási, versenyeztetési helyzete, amelyre remélhetően a hazai sportirányítás, az MPB és tagszervezetei, illetve a MOB találnak megoldást.

Bálint Éva – Dani Gyöngyi: Egészségügyi intézmények felkészítő szerepe az aktív sportéletre

Egy társadalom erkölcsi-jogi és mentális állapotát jól jellemzi az, hogy miképpen tudja segíteni a különböző okokból, például egészségi állapotuk miatt hátrányos helyzetbe került tagjainak élethelyzetét, szociális támogatását, esélyegyenlőségének megteremtését. A fogyatékos emberek társadalomba történő beilleszkedését, más emberek által történő elfogadottságát jelentős mértékben elősegíti, ha dolgoznak, ha sportolnak, ha a társadalom tevékeny tagjaiként tudnak élni. Fogyatékossággal élő ember számára nem azzal tesszük a legjobbat, ha minden gondját megszüntetjük, ha minden kötelezettsége alól felmentjük, hanem ha lehetőséget adunk neki arra, hogy aktív tevékenységgel a legmagasabb teljesítőképességét érje el. Ebben nagy szerepe van a rehabilitációnak, mely nemcsak egészségügyi feladat, hanem szociális és gazdasági kérdés is. A rehabilitáció jóval túlhaladja az egészségügy kereteit. S hogy egy társadalom a „rokkantjait" leírja-e vagy sem, nem pusztán anyagi szempont: főként szándék kérdése.

Az Európai Unió területén fogyatékossággal élő személyek számát mintegy 80 millió főre, vagyis a lakosság 15%-ára becsülik. A mozgáskorlátozott személyek, becslések szerint, a lakosság több mint 40%-át teszik ki.[1] Ma Magyarországon közel 11 000 szervezett rehabilitációs ággyal 145 mozgásszervi rehabilitációs egység működik, ebből 12 a gyermekrehabilitációs egység. Évente megközelítőleg 90 ezer azon ellátott esetek száma, amelyekben komplex orvosi rehabilitációs ellátásra van szükség.[2]

Amikor friss sérültként 1991-ben a MÁV Kórház Jávor utcai rehabilitációs osztályán először azt mondta nekem valaki, hogy kerekesszékben ülve még kosárlabdázni is lehet, be kell vallanom, nem lelkesedtem a gondolattól. Számomra akkor az egyetlen cél az volt, hogy újra járni tudjak. Ugyanakkor aktívan részt vettem a rehabilitációs programban, a gyógytornákon én voltam a legaktívabb, a kerekesszék kezelését is gyorsan megtanultam, bár átmeneti állapotnak gondoltam, de tudtam, hogy csak így lehetek önálló. Fél évet töltöttem a *„rehabon"* és ez idő alatt a kis vékonyka kislányból egy izmos nő lett. Kétségbe voltam esve, mikor fél év után befejezettnek tekintették a rehabilitációmat. Mikor egy évvel később először találkoztam kerekesszékes sportolókkal, szívesen ültem be közéjük játszani. Meglepve tapasztaltam, hogy a játékok közötti szünetekben nem a fájdalmaikról beszélgetnek (ahogyan azt *a „rehabon"* sérült emberektől megszoktam), hanem

Tornaterem és sportudvar a rehabilitáció szolgálatában (2008)

Kosárlabdázás az 1970-es években

[1] Jacques Blanc (2013): La Canourgue polgármestere, Európai Unió Régiók Bizottsága, 104. plenáris ülés – 2013. november 28–29. p.

[2] Kertész Györgyi (2009): *Orvosi Rehabilitáció, Rehabilitációs program és egyéni rehabilitációs terv. Szöveggyűjtemény.* Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest, 14. p.

teljesen hétköznapi témákról, családról, tanulásról, munkáról, mintha nem is kerekesszékben élnék a mindennapjaikat. Bár a célom még mindig nem változott, ennek ellenére ettől kezdve rendszeresen lejártam kosárlabdázni, és jól éreztem magamat az edzéseken. Az edzések mellett elkezdtem újra élni az életemet, tanultam, majd dolgozni kezdtem, szerelmes lettem, és egyre kevesebb kezelésre, gyógytornára jártam. Nem tudom, mikor történt meg, de egyszer csak azon vettem észre magamat, hogy elfogadtam az állapotomat, már nem az volt a legfontosabb, hogy újra járjak. Olyan lettem, mint azok a srácok, akikkel a kosáredzésen találkoztam. Egy lány lettem a sok közül, aki szeret sportolni, élni, és ez sokaknak meglepő, mert első ránézésre a kerekesszéket látják. A sérültség kézzelfogható látványa pedig nehezen köthető össze a boldogság fogalmával. Ha annak idején a rehabilitáció alatt lehetőségem lett volna sportolni, akkor ez a folyamat felgyorsult volna. Németországban a rehabilitáció alatt nem csupán lehetőség van a sportokra, hanem kötelező jelleggel választani is kell egy sportot, amit aztán gyakorolni kell. A sport a komplex rehabilitációs program része. Mi még nem tartunk itt, viszont van egy intézmény, ahol a komplex orvosi rehabilitációban, az országban egyedülálló és úttörő munkát végeznek. Amellett, hogy a legkorszerűbb eljárásokkal, módszerekkel segítik elő a sérültek rehabilitációját, egyre nagyobb teret engednek a sportnak is. Ez az intézmény az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet (OORI).

Az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetbe olyan betegek kerülnek, akiknek vezető egészségügyi tünete a mozgásszervi károsodás. Legnagyobb részt baleset, gerincsérülés, koponyaagy-sérülés, stroke vagy amputáció miatt mozgássérültté vált emberek rehabilitációja történik itt. Sérülésük után a betegek gyakran elveszítik önállóságukat, mások segítségére szorulnak. Az intézetben zajló orvosi rehabilitáció lényege az, hogy az orvostudomány a saját eszközeivel (diagnosztika, terápia, prevenció, gondozás) segítséget nyújt a betegeknek, hogy meglévő képességeik kifejlesztésével önállóságukat részben vagy egészében visszanyerjék.

Cél, hogy az aktív rehabilitációs időszak elteltével, hazakerülve képes legyen önmagát ellátni, hosszabb idő múltán pedig korábbi teendőit, optimális esetben régi munkáját végezni, azaz képessé váljon a családba, a munkahelyre, a társadalomba való visszailleszkedésre, hogy ezáltal is kiegyensúlyozott, tevékeny emberré legyen.[3] E cél megvalósításának egyik eszköze a sport, melyet az egyén teljesítményének növelése, a pszichére és a mozgásszervekre gyakorolt jótékony hatása miatt az orvosi rehabilitáció terápiás jelleggel mindennapi tevékenységként alkalmaz. Az intézmény lehetőséget nyújt több sportág kipróbálására, jó kapcsolatot ápol a Magyar Paralimpiai Bizottsággal (MPB) és a paralimpiai sportolókkal, akik közül többen is az OORI falain belül kezdték kerekesszékes sportolói pályafutásukat. 2008 óta otthont ad minden évben egy nagy sportágválasztó eseménynek is, melynek kezdeményezője a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) volt.

A MEOSZ a mozgássérült emberek legjelentősebb hazai érdekképviseleti szervezete. A szövetség egyben a legrégebbi és – százötvenezres aktív tagságával – az egyik legnagyobb civil szervezet is Magyarországon. A MEOSZ egyik fő célja a mozgássérült emberek számára hiányzó egészségügyi, szociális, foglalkoztatási, oktatási, kulturális, sport-, szabadidős és egyéb lehetőségek megteremtéséhez segítségnyújtás, módszerek kidolgozása. Nagyon sok mozgássérült nem tudja, milyen sportolási lehetőségek vannak, sőt gyakran a gyógytornánál kimerül a sport fogalma számukra. Mindezen hivatott segíteni és megmutatni a lehetőségeiket a MERI (mozaikszó a MEOSZ és az OORI nevéből) sportnapja. A MERI-sportnap a MEOSZ, valamint az OORI közös programjaként indult 2008-ban, a programot kezdetektől támogatta a Magyar Paralimpiai Bizottság. A rendezvény helyszíne az OORI.

A rendezvény elsődleges célja volt, hogy a fogyatékossággal élők megismerhessék, kipróbálhassák azokat a sportokat, amelyek számukra is űzhetők. Céljai továbbá:

[3] Bálint Éva (2013): *Memóriacsoportok szerepe a koponya-agysérültek rehabilitációjában.* Szakdolgozat. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest

- A mozgáskorlátozott fiatalokban felkelteni az igényt a mozgásra, a testedzésre.
- Bemutassa a különböző paralimpiai és egyéb sportágakat.
- A mozgáskorlátozottak rehabilitációjában részt vevő szakemberek szakmai ismereteinek, gyakorlatának bővítése.
- Ép és mozgássérült résztvevők és önkéntesek bevonásával az integráció elősegítése.

MERI-sportnap (2012), megnyító

A sportnap programjában kiemelt szerepet kapnak azok a sportok, amelyek helyben kipróbálhatók. Így az intézmény tornatermében felváltva lehet ismerkedni, kipróbálni a kerekesszékes kosárlabdát, rögbit, teniszt, illetve az ülőröplabdát. Az aulában vívás, boccia, asztalitenisz, erőemelés, szkander, lézeres lövészet, karate, tánc kapnak szerepet évről évre. Az intézmény udvarában lehet az atlétikai sportokkal – dobóatlétika, kerekesszékes futás – ismerkedni, valamint a vállalkozó kedvű látogatók kipróbálhatják a kerekesszék-hajtányokat, átalakított kerékpárokat. Az íjászat is nagy tömegeket vonz minden évben, és népszerű a speciális szerszámzattal felnyergelt ló is, amelyen akár tetraplégiás sérültek is megtapasztalhatják a lovaglás adta páratlan élményeket. Az uszodában úszás, búvárkodás, evezés próbálható ki. Azon sportokat, amelyek természetüknél fogva nem mutathatók be, a helyszínen filmvetítésekkel, fénykép-, illetve sporteszköz-kiállítással ismerhetők meg. Ilyen például hegymászás, barlangászat, vitorlázás, síelés, jet-ski, wakeboard.

A rendezvény alkalmat ad arra is, hogy az érdeklődők egymással és az aktív sportolókkal – akik között nem egy paralimpiai, világ- vagy Európa-bajnok van – ismerkedhessenek meg, beszélgethessenek velük. Több ma már aktív sportoló ezeken a rendezvényeken ismerkedett meg a sportággal, de az első magyar rögbicsapat tagjai is itt ismerték meg egymást, és ennek nyomán alakították meg a csapatot WildBoars néven, amely már több nemzetközi versenyen is részt vett. Nem titkolt célja a rendezvénynek, hogy meg tudja szólítani azokat a fiatalokat, akikben van kellő kitartás, elszántság arra, hogy mozgássérültként is sportsikereket érjenek el, ezáltal egyfajta utánpótlása legyenek a paralimpiai sportágaknak és esetleg a csapatnak is.

A sport az a terület, amelyben minden benne résztvevő azonos módon juthat sikerélményhez, elismeréshez és a sporteredmények, versenyeztetés feltételrendszere révén közös interakcióhoz az épek társadalmával. A sikerek nyomán megszűnhet a hátrányos megkülönböztetés, és értékesebb, valódi integráció jöhet létre. A sportoló fogyatékos személyek sportjával kapcsolatban jelentős előrelépésnek lehettünk tanúi az elmúlt években. A 2012. évi londoni paralimpiai játékok kapcsán a nemzetközi és a hazai média mindent megtett a paralimpiai mozgalommal kapcsolatos események közvetítéséért és a mozgalom népszerűsítéséért.

A balesetes, a vele született vagy korai életkorban szerzett sérültek, akik épként vagy nagyon korai életszakaszban tapasztalták meg a mozgás örömeit, könnyebben visszatalálnak a normál életbe a sporton keresztül. A közösségben zajló, csoportos testmozgás segíti a társadalomba való be-, illetve visszailleszkedést. Épp ezért a fogyatékos emberek életútját végigkísérő rehabilitáció egyik leghangsúlyosabb eszköze a sport. A baleset vagy betegség után kialakult mozgássérülés egyben pszichés

trauma is, hiszen ebben az esetben az újonnan születő személyiség, a megváltozott „én”[4] elfogadása és egy új életvitel kialakítása rendkívül nehéz. Egy olyan történés után, amelynek során elveszítünk valamit vagy valaki számára életbevágóan fontosat, megkérdőjeleződhetnek alapvető értékek, mint az élet vagy az újrakezdés értelme, a gyógyulás esélye. Az egyén ebben a szakaszban szembesül az esetleges kognitív és fizikai deficitekkel is. A betegek a sérülés előtti önmagukra, a sérülés előtti képességeikre emlékezve, egy teljesen más személlyel találják magukat szemben.[5] Ha egy sérült nem tudja elfogadni a trauma utáni állapotot, akkor nem tud fejlődni. Folyamatosan arra koncentrál, hogy „miért történt velem, és miért velem”. Ha azonban megtörténik az elfogadás, elkezdődhet az élet újrarendezése. Új feladatok keresése, új szokások kialakítása, új emberek (sorstársak) megismerése, és esetenként akár egy elfogadható új „én”-t is megpróbál megalkotni.[6] Új képességeinek, új lehetőségeinek birtokában elkezdődik a helyreállás, és a rehabilitáció sikeres lehet. A megbirkózás, a „coping” a stressz ikerfogalma. Az, hogy egy nehéz, újszerű élethelyzet milyen reakciókat vált ki a személyből, céljai megvalósítása során hogyan tud megküzdeni a nehézségekkel, alapvetően az egyén küzdési készségeitől függ. Ha kialakul a sikeres megküzdés, megbirkózás képessége, az eredményesség élménye fokozza az énerőt, a kompetenciaélményt és a hatékonyságot.

A tartós, maradandó mozgásos akadályozottság esetén a rehabilitáció elengedhetetlen része a sportterápia. A mozgásszervi rehabilitációval foglalkozó intézmények kiemelt feladata volna a páciensek sporttal megismertetése. Hiszen a rehabilitációnak nem volna szabad az intézmények falainál megállnia. Mind az egyén, mind a szűkebb és tágabb környezete, valamint a társadalom szempontjából is fontos, hogy a mozgásállapot megváltozása után a lehetőségekhez képest a legnagyobb önellátás jöjjön létre. Ám még mindig jelen van az a társadalmi attitűd, hogy a fizikai és a gazdasági akadályokon túlmenően kulturális akadályok és egyéb tényezők is kihatnak a sportolásra, például a szabadidősport-tevékenységek szervezőinek és résztvevőinek fogyatékossággal szembeni viselkedése (mely sokszor csak az információhiány miatt olyan, amilyen). A hozzáférhetőség javítása – mind a sportlétesítmények fizikai elérhetőségét, mind pedig a viselkedést illetően – alapvető feltétele a sportolási kedv növekedésének. A rehabilitáció hosszú évekig tartó nehéz folyamat, melynek egyik kiemelkedő állomása lehet a sport, hiszen az egyén olyan területen tud eredményeket elérni, amely ha módosulva is, de közös terület az épek társadalmával. Nem mindenki fog, és nem mindenkinek kell versenyszerűen sportolnia, és nem mindenki lesz paralimpikon, de a sportnak nagy szerepe van abban, hogy a fogyatékossá vált személyek újra megéljék a teljesértékűség élményét. Azonban sporttevékenység nem járhat káros következményekkel az alapbetegségre, a mozgás- és egészségi állapotra, a fogyatékos személy fizikai állapotára. Ezek azok a kérdések, amelyekre a szakembereknek megfelelő választ kell tudni adni ahhoz, hogy a fogyatékos sportoló részére a sport valóban fizikai aktivitás, örömet jelentő sikeres mozgásos tevékenység legyen.[7]

Az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet ezért tartja fontosnak a sport jelenlétét falain belül, a terápiás időn túl is. Évek óta együttműködik a Magyar Paralimpiai Bizottsággal, helyet ad számos sporteseménynek. Az intézetben tartja edzéseit a kerekesszékes rögbicsapat és a magyar női ülőröplabda-válogatott is. Ők és a MERI-sportnap megmutat egy lehetőséget a friss sérülteknek, hogy ha nem is azonnal kezdenek el sportolni, de tudjanak róla, és ha akarnak, merre induljanak el. Fontos, hogy a mozgáskorlátozott embereknek is legyenek szabadidő eltöltésére alkalmas sportolási ismeretei, és éljenek azzal a lehetőséggel, hogy úszhatnak,

[4] Verseghi Anna (2008): A neuropszichológiai vizsgálat interperszonális kontextusa. In: Kállai J. et al.: *Bevezetés a neuropszichológiába.* Medicina Könyvkiadó, Budapest

[5] Pollák Ildikó–Bálint Éva (2010): A különböző terápiás tényezők fontossága súlyos agysérülés után. *Rehabilitáció,* 20/1. 2010. március

[6] Verseghi Anna (2008): A neuropszichológiai vizsgálat interperszonális kontextusa. In: Kállai J. et al.: *Bevezetés a neuropszichológiába.* Medicina Könyvkiadó, Budapest

[7] Benczúr Miklósné (2011): Fogyatékos személyek fizikai aktivitásának, sportolásának sportszakmai és egészségi háttere. Sportágválasztás szempontjai mozgáskorlátozott személyeknél. *Rehabilitáció,* 21(4): 189–195.p.

teniszezhetnek, asztaliteniszezhetnek, kondizhatnak, speciális hajtányokkal (handbikeokkal) a család többi kerékpáros tagjával közösen túrázhatnak. Ha egyre többen kezdenek el élni ezekkel a lehetőségekkel, és fognak bele valamilyen rendszeres testmozgásba, akkor a versenysportnak is nagyobb lehetősége lesz utánpótlást találni. Az optimális az lenne, ha mindenki a mozgás szeretetéért kezdene el sportolni, és csak ezen felül tűzné ki célként azt, hogy paralimpikon lehessen. Ugyanakkor ki kell hangsúlyozni, hogy a rehabilitációs szakemberek, a sportolók, az edzők, valamint azok az önkéntesek, akik megkeresik a sérülteket, csak tanácsot adhatnak, esetleg segíthetik a sportolni vágyó fogyatékos személyt. A döntés mindig az érintett kezében van. Mindenkinek önmagán múlik, hogy melyik utat választja, és azt csak saját akaratából járhatja végig.

Cserekerekek

VIII. FEJEZET – KLASSZIFIKÁCIÓ A PARALIMPIÁN

„Azok az emberek, akik sportolnak, sokkal jobban boldogulnak az élet minden területén."
(Simon Beáta)[1]

A fejezet célja, hogy közérthető módon áttekintést nyújtson a paralimpiai klasszifikációról, tisztázza fogalmát, alapelveit és történeti alakulását, ezáltal pedig átláthatóvá tegye a paralimpiai sportok rendszerét. Az egyes sportágakon belüli osztályba sorolások részletes leírása nem tartozott célkitűzéseink közé, hiszen jelenleg a nyári paralimpián 22, a téli paralimpián pedig 5 sportágban versenyezhetnek a sportolók, és a sportágak klasszifikációja is eltér egymástól. Lesznek olyan sportágak – nem mindegyik –, amelyek foglalkoznak a sportági klasszifikációval. A klassszifikációról részletesebben a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (International Paralympic Committee, IPC) honlapján tájékozódhatunk.

Tóthné dr. Kälbli Katalin: A klasszifikáció folyamatának áttekintése a paralimpiai versenyrendszerben

A klasszifikáció szó jelentése osztályozás, osztályokba sorolás.[2] Egy olyan folyamat, melynek során dolgok egy csoportját megfigyelhető és közös tulajdonságaik alapján kisebb csoportokba rendeznek.[3] A sportban a klasszifikáció két fajtája ismeretes, az egyik a *teljesítményklasszifikáció* (pl. csapatsportokban az azonos osztályban – NB I – játszó csapatok versenyeznek egymás ellen), a másik a *szelektív klasszifikáció*, melynek három legismertebb formája az életkor, a testsúly és a nem szerinti osztályba sorolás.[4] A paralimpiai sportban a klasszifikáció több szempontból is kulcsfontosságú. Feladata, hogy meghatározza, mely sportolók rendelkeznek olyan típusú fogyatékossággal, mely a paralimpián való versenyzést lehetővé teszi (eligible disability), ennek megléte esetén pedig sportáganként eltérő módon, a károsodás sporttevékenységre gyakorolt hatásától függően csoportokba sorolja a versenyzőket.[5] Egy rossz kategóriába sorolás a sportolók eredményeinek megkérdőjeleződéséhez, ezáltal a paralimpiai sport hitelességének elveszítéséhez vezethet.[6] A paralimpiai klasszifikációnak nem az a célja, hogy egy igazságos versenyrendszert hozzon létre, illetve hogy minden fogyatékos személy számára egyenlő esélyek mellett versenyzési lehetőséget biztosítson, hanem az, hogy a versenyzést lehetővé tevő károsodás versenyeredményre gyakorolt hatását minimalizálja, és ezáltal biztosítsa, hogy az

[1] Nemzeti Sport III. 224.
[2] Bakos, 2002
[3] Tweedy and Howe, 2011; Tweedy and Vanlandewijck, 2011; IPC 2007
[4] Tweedy and Vanlandewijck, 2011; IPC 2007
[5] IPC, 2007; IPC, 2015; IPC, 2016
[6] Tweedy and Howe, 2011

eredményességet a sportoló fizikai, taktikai, mentális stb. képességei határozzák meg.[7] A paralimpiai sportban tehát a szelektív klasszifikációt használják, hiszen a klasszifikációs rendszer a károsodásokból adódó hátrányok alapján igyekszik kategóriába sorolni a versenyzőket, és igyekszik elkerülni, hogy a rendszeres edzésnek köszönhető teljesítményjavulás miatt egy sportoló átkerüljön egy magasabb (sportágában kevésbé akadályozott sportolókat tömörítő) osztályba.[8]

A klasszifikáció története

A paralimpiai klasszifikáció gyökerei az 1940-es évekre vezethetők vissza, amikor Sir dr. Ludwig Guttmann a sportot a rehabilitáció eszközeként kezdte felhasználni gerincvelősérült személyek számára. A kategóriákba sorolás orvosi alapon történt. Ez teremtette meg a károsodáson alapuló klasszifikációs rendszer (impairment-based systems of classification), más néven orvosi alapú klasszifikációs rendszer (medically based classification systems) alapjait.[9] Lévén, hogy a paralimpiai sport a rehabilitáció területéről indult, a sportolók osztályokba sorolása is a rehabilitációs osztályokhoz hasonlóan alakult ki (gerincvelősérültek, amputáltak, agyi sérültek, egyéb sérültek). A kategóriába sorolás alapját tehát az orvosi diagnózis adta, azonos károsodással rendelkező személyek versenyezhettek egymás ellen. A paralimpiai mozgalom idővel – fejlődésének következtében – kezdett eltávolodni a rehabilitációtól, a rehabilitációs szándék helyett egyre inkább a sport került a középpontba. Ez a fajta új szemlélet a klasszifikációs rendszerben is változást eredményezett, és az 1970-es évektől a funkcionális klasszifikációs rendszer (functional classification systems) kialakulásához és elterjedéséhez vezetett.[10] A funkcionális klasszifikációs rendszerben a sportolók osztályokba sorolásának alapját már nem kizárólag az orvosi diagnózis adja, hanem az, hogy mindez hogyan hat egy adott sportágban az adott sportoló teljesítményére. Így vált lehetővé, hogy bizonyos sportágakban (pl.: kerekesszékes futás) eltérő sérüléssel rendelkező személyek (pl.: amputált és gerincvelősérült személyek) azonos kategóriában versenyezzenek. A funkcionális klasszifikáció egyik jellemzője a sportág-specifikusság, hiszen egy adott sérülés sportágtól függően eltérő mértékben befolyásolhatja a sportoló teljesítményét.

Egy 1989-ben – a barcelonai olimpia szervezőbizottsága által – aláírt szerződés értelmében az 1992-es barcelonai paralimpián már kötelező jelleggel a sportspecifikus (funkcionális) klasszifikációs rendszert kellett az osztályba soroláshoz használni.[11] Kezdetekben ez a fajta új rendszer kevesebb osztályt hozott létre, mint az orvosi alapú rendszer, ami a sportszervezők számára kedvező volt, hiszen a játékok megrendezése a mozgalom fejlődésével egyre több szervezési feladattal járt.[12] Napjainkban is folyamatos dilemmát okoz az egyes sportszövetségeknek, hogy egyes sportágakon belül hány kategóriát hozzanak létre. Az IPC álláspontja szerint a fenti dilemmában azt az elvet kell figyelembe venni, hogy annyi osztályt kell létrehozni, hogy egy osztályon belül a sporttevékenység végrehajtásában okozott korlátozottság a legsúlyosabban érintett versenyző számára ne okozzon szignifikáns hátrányt a legkevésbé érintett sportolóval szemben.[13]

[7] Tweedy and Howe, 2011; IPC, 2007; IPC, 2015
[8] Tweedy and Vanlandewijck, 2011; IPC 2007
[9] Tweedy and Howe, 2011; ; Tweedy and Vanlandewijck, 2011; IPC 2007
[10] Tweedy and Howe, 2011; ; Tweedy and Vanlandewijck, 2011; IPC 2007
[11] Vanlandewijck és Chappel, 1996 idézte IPC 2007
[12] Steadward, 1993 idézte IPC, 2007; Tweedy and Vanlandewijck, 2011
[13] Tweedy, 2002 idézte IPC, 2007

Egyes kivételektől eltekintve (a látássérült személyek kategóriába sorolása, például orvosi alapú) a paralimpiai sportok még napjainkban is a funkcionális klasszifikációt használják,[14] ugyanakkor – a paralimpia mozgalmának, illetve a sportolók teljesítményének, sok esetben anyagi és erkölcsi megbecsültségének rohamos növekedése okán – egyre inkább felmerül az igény a *tudományos bizonyítékon* alapuló kategóriába sorolás (evidence based classification system) iránt. A bizonyítékon alapuló kategóriába sorolást a rendszer egyértelmű célkitűzése (a károsodás versenyeredményre gyakorolt hatásának minimalizálása), továbbá a károsodások és tevékenységekben való akadályozottság objektív és megbízható módszerekkel történő, azaz tudományos igényű mérése jellemzi.[15] Ez utóbbinak megvalósítása azonban számos nehézségbe ütközik, hiszen az egyes károsodások adott sporttevékenységre gyakorolt hatásáról, ennek vizsgálatáról minimális mennyiségű kutatás áll rendelkezésre. A paralimpia rohamos fejlődésével a klasszifikációs rendszer nem minden esetben tudta tartani a lépést, a kategóriába sorolás bizonyos esetekben nem tudományos, hanem tapasztalati alapú, az alkalmazott vizsgálati módszerek érvényessége gyakran megkérdőjelezhető.[16] Felmerül továbbá a kérdés, hogyan lehet a tudományosság igényével eldönteni, hogy két hasonló típusú és mértékű károsodással rendelkező személy esetén az egyik jobb teljesítménye a károsodásából adódik, vagy jobb funkcióit a sportedzéseknek köszönheti. A fenti dilemma eldöntését próbálják az IPC szabályzatainak megfelelő, részletesen kidolgozott, sportáganként eltérő klasszifikációs protokollok segíteni. A klasszifikációs vizsgálatok során a károsodás és annak az eltérő funkciókra (pl. izomerő, mozgásterjedelem stb.) gyakorolt hatásai mellett a sportolókat olyan tevékenységek közben is vizsgálják, mely sportáguknak megfelel, és olyanok közben is, mely sportáguk mozgásformájától eltér. Minél professzionálisabb szinten áll egy sportoló, annál nagyobb különbség tapasztalható a két vizsgálat eredményei között. Mindezek mellett az edzésre (annak gyakoriságára, intenzitására stb.), illetve a sportmúltra vonatkozóan is kapnak a sportolók kérdéseket a klasszifikáció során, mely ugyancsak segíti a klasszifikátorokat annak eldöntésében, hogy a vizsgálat során produkált eredményben mekkora volt a rendszeres edzés és mekkora a károsodásból fakadó akadályozottság szerepe.[17] A vizsgálatokon a csalást (pl.: a meglévő képességeknél gyengébb képesség mutatása a vizsgálatokon) a Nemzetközi Paralimpai Bizottság (IPC) súlyos szankciókkal – akár a paralimpiai mozgalomból való kizárással – bünteti.[18]

A klasszifikáció alapelveinek egyeztetése, illetve a tudományos bizonyítékon alapuló kategóriába sorolás elveinek közzététele érdekében az IPC két, a klasszifikációt szabályozó dokumentumot hagyott jóvá: az egyiket 2007-ben IPC-klasszifikációs szabályzat és nemzetközi sztenderd (The IPC Classification Code and International Standards) címmel,[19] a másikat 2009-ben Álláspont a klasszifikáció hátteréről és tudományos elveiről a paralimpiai sportban (Position Statement on background and Scientific Principles of Classification in Paralympic Sport) címmel.[20] A klasszifikációs szabályzat (Classification Code) a bizonyítékon alapuló (evidence based) klasszifikáció fejlődésének célját szolgálja, elméleti alapú leírást ad a paralimpiai klasszifikáció tudományos alapjairól.[21] A fenti szabályzatok értelmében minden paralimpiai sportág klasszifikációjának az alábbi öt kritériumnak kell megfelelnie:

- megfelel, illetve nem mond ellent az FNO-nak (Funkcióképesség, fogyatékosság és egészség nemzetközi osztályozása, International Classification of Functioning, Disability and Health – ICF),

[14] Tweedy and Howe, 2011
[15] IPC, é. n.; Tweedy, 2009
[16] IPC, 2007
[17] IPC, é. n.; Tweedy, 2009
[18] IPC, 2009
[19] IPC, 2007
[20] IPC, 2009
[21] Tweedy and Vanlandewijck, 2011; IPC 2007

- tudományos bizonyítékon alapszik,
- meghatározza a versenyzést lehetővé tevő károsodás típusait,
- meghatározza a károsodás minimális kritériumait,
- osztályozza a károsodásokat a sporttevékenység végrehajtásában okozott korlátozottság, nehézség mértékének megfelelően.[22]

Az FNO felhasználása a paralimpiai klasszifikációban azért fontos, mert az FNO nemzetközileg ismert és elfogadott, így kódrendszerének használata segíti azt, hogy az eltérő nemzetek eltérő szakemberei – akár a klasszifikációs folyamat, akár az ezzel kapcsolatos kutatások során – azonos nyelvet beszéljenek. Az FNO széles körű nemzetközi ismertsége továbbá segíti a paralimpiai klasszifikáció megértését.[23] Az FNO és a paralimpiai klasszifikáció osztályozási rendszere közötti kapcsolatot Tweedy írta le először 2002-ben.[24]

Kik versenyezhetnek a paralimpián?

A paralimpia mozgalma a gerincvelősérült személyek rehabilitációjából indult fejlődésnek, nem csoda tehát, hogy kezdetekben, 1972-ig a játékokon csak gerincvelősérült sportolók vehettek részt. Ezek a játékok még az évente megrendezett Stoke Mandeville Játékok kihelyezett sporteseményei voltak. Az 1976-os Torontói Paralimpiai Játékokon (Torontolimpiád) már a látássérült, a végtaghiányos és a „les autres", azaz egyéb kategóriába sorolt mozgáskorlátozott személyek is versenyezhettek. Négy évvel később (1980-ban) a központi idegrendszeri sérültek (Cerebral Paresis, CP) csatlakoztak a mozgalomhoz, 1996-ban, az atlantai játékokon pedig már az intellektuálisan károsodott személyek is részt vehettek. Ez utóbbi csoport spanyol kosárlabdacsapatának tagjait 2000-ben, Sydneyben csaláson kapták rajta, így 12 évre, a 2012-es londoni játékokig kizárták őket a mozgalomból.[25]

Az IPC klasszifikációs szabályzata alapján napjainkban a paralimpia mozgalma azon – mozgató szervrendszeri, látószervi és intellektuális károsodott – sportolók számára ad versenyzési lehetőséget, akiknél az alábbi 10 károsodási típus valamelyike tartósan, maradandóan fennáll.[26]

- biomechanikai/neuromuszkulo-szkeletális/fizikai károsodások: izomerő-károsodás (izmokat vagy izomcsoportokat érintő csökkent izomerő, pl. gerincvelő-sérülés vagy spina bifida következtében),
- passzív mozgásterjedelem-károsodás (átlagon aluli ízületi mozgásterjedelem), az ízületi instabilitás, illetve akut ízületi problémák – ízületi gyulladás – nem jelentenek elegendő károsodást ahhoz, hogy valaki a paralimpián versenyezzen,
- végtaghiány (csontok vagy ízületek teljes vagy részleges hiánya),
- végtaghosszkülönbség,
- alacsony termet (törpenövés), a csontok, a felső vagy alsó végtag, illetve a törzs növekedési zavara következtében kialakult alacsony testmagasság (pl. achondroplasia vagy a növekedési hormon zavarainak következtében),
- fokozott izomtónus (izmok feszességének fokozódása, ellazításának csökkent képessége, pl.: cerebralis paresis, sclerosis multiplex stb. következtében),
- ataxia (az izommozgások koordinálatlansága, pl. agyi sérülés, cerebralis paresis következtében),

[22] Tweedy and Howe, 2011, p.22.
[23] Tweedy and Vanlandewijck, 2011; IPC 2007
[24] Tweedy, 2002
[25] Steadward és Peterson, 1997; Tweedy and Howe, 2011
[26] IPC, 2007; IPC, 2013; IPC, 2015

- athetosis (kontrollálatlan mozgások, egyensúlyvesztés, szimmetrikus testtartás megtartásának nehézsége, melynek hátterében állhat, pl. cerebralis paresis stb.),
- látáskárosodás,
- intellektuális károsodás (az intellektuális funkciók korlátozottsága, mely a 18. életév betöltése előtti időtől fennáll, és kihat az adaptív képességekre).

A versenyzést lehetővé tevő fenti tíz károsodás (eligible impairment) definícióját az FNO fogalomrendszeréből vette át a paralimpiai mozgalom. A károsodáson alapuló (orvosi) és a funkcionális kategóriába sorolás kezdeti szakaszában a károsodás típusa adta az alapját a klasszifikációnak, és a sportolókat a sérülésük típusától függően négy kategóriába sorolták, melyek az alábbiak voltak: petyhüdt jellegű bénultak osztályai, agyi károsodott sportolók osztályai, amputált sportolók osztályai, egyéb (les autres) okból károsodott sportolók osztályai.[27] Napjainkban az FNO kategóriarendszere adja a besorolás alapját, a paralimpiai sport struktúráját.[28] A versenyzést lehetővé tevő károsodások megállapítására és kódolására az FNO fő fejezeteinek kategóriáit és kódolását használják. Ennek értelmében a fokozott izomtónus (spasztikus hipertónia), az ataxia, az athetosis, az izomerő-károsodás, a mozgásterjedelem károsodása és az intellektuális károsodás a testi funkciók fő fejezetébe sorolandók, melyet az FNO „b" kóddal jelöl. A végtaghiány, a végtaghossz-különbség és az alacsony termet a testi struktúra fő fejezetébe sorolandó, melyet az FNO „s" kóddal jelöl. (A látáskárosodás mindkét kód alatt megjelenhet.) Az FNO tevékenységek és részvétel fejezete a paralimpiai sportban a sportspecifikus mozgásokat foglalja magában, tehát a klasszifikációnak a részét képezi, hogy megvizsgálják: a testi funkciók, testi struktúrák károsodása hogyan befolyásolja az adott sportágspecifikus mozgást, okoz-e annak végrehajtásában bármiféle nehézséget.[29]

A fentiek értelmében: míg korábban egy gerincvelősérült személy kizárólag azonos magasságban gerincvelősérült társai ellen versenyezhetett, a jelenlegi klasszifikációs rendszer a testi funkciók és testi struktúra sporttevékenységre gyakorolt hatását vizsgálja, és eltérő típusú károsodással rendelkező személyek egymás elleni versenyzésére is lehetőséget ad, amennyiben az adott sportág mozgásában ez ugyanolyan mértékű akadályozottságot eredményez.

Az, hogy valaki rendelkezik a fent említett 10, versenyzést lehetővé tevő károsodás (eligible impairment) valamelyikével, nem jelenti azt, hogy akármelyik, általa választott sportágban versenyezhet a paralimpián. Minden sportágban eltérőek a minimális sérülés kritériumai.[30] Minden paralimpiai sportág eltérő klasszifikációs szabályzattal rendelkezik, hiszen adott károsodás eltérő mértékben befolyásolhatja sportágtól, illetve ennek mozgásanyagától függően a teljesítményt. Az IPC szabályzata alapján a károsodásnak a választott sportágban sportteljesítményt befolyásoló mértékűnek kell lennie.[31] Az tehát, hogy valaki rendelkezik a paralimpiai versenyzést lehetővé tevő fogyatékossággal, károsodással, nem jelenti automatikusan minden sportágban a részvétel lehetőségét. Amennyiben valaki a fenti 10 károsodás valamelyikével rendelkezik, tehát rendelkezik a versenyzést lehetővé tevő fogyatékossággal (eligible disability), meg kell vizsgálni, hogy ez a károsodás elegendő-e ahhoz, hogy egy adott sportágban versenyezzen, azaz megvan-e a sportágban való versenyzéshez szükséges minimális károsodása (minimum impairment). Amennyiben igen, akkor őt károsodásának a választott sporttevékenységben okozott korlátozottsága mértékének megfelelően fogják osztályba sorolni. Az osztályba sorolási szabályzat kidolgozása és folyamatos felülvizsgálata az adott sportágért felelős nemzetközi szervezet feladata.[32] Egyes sportágakban a károsodás típusától és mértékétől függetlenül mindössze egy osztályban versenyeznek a sportolók (pl.: erőemelés), más sportágakban azonban több osztályba sorolják a versenyzőket (pl. úszásban

[27] Benczúrné, 1992
[28] IPC, 2009; Tweedy and Howe, 2011; Tweedy and Vanlandewijck, 2011
[29] IPC, 2009; Tweedy and Howe, 2011; Tweedy and Vanlandewijck, 2011
[30] IPC, 2007; IPC 2015; IPC, 2016
[31] IPC, 2007
[32] IPC, 2015; IPC, 2016

mozgáskorlátozott sportolók osztályba sorolása 1–10-ig). Minél nagyobb a korlátozottság mértéke, annál alacsonyabb pontértékű osztályba kerül valaki. Igaz ez egyes csapatsportok esetén is (pl. kerekesszékes kosárlabda, kerekesszékes rögbi), ahol a csapattagok akadályozottságuk mértékének függvényében kapnak egy pontszámot, és a pályán lévő sportolók maximális pontszámát határozza meg a szabályzat. Az egy sportágon belül létrehozott kategóriák számát nem az határozza meg, hogy hány versenyző indul egy adott sportágban, hanem az, hogy hány kategória az, ami biztosítani tudja minden induló sportoló számára, hogy a versenyzésben akadályozottságából ne fakadjon a vele egy kategóriába sorolt versenyzőkkel szemben hátránya.[33] A paralimpiai sportágak egyes osztályairól az IPC honlapján részletesen olvashatunk.[34]

A klasszifikáció folyamatának áttekintése

A paralimpiai mozgalomban versenyezni kívánó sportolóknak háromféle sportstátuszuk lehet: új (New, N), felülvizsgálandó (Review, R) vagy jóváhagyott (Comfirmed, C). N státuszt azok a sportolók kapnak, akik még nem vettek részt vizsgálaton, R státuszt azok, akiknek valamilyen okból ismételt vizsgálaton kell részt venniük, de már valamelyik kategóriába besorolták őket (pl. állapotingadozással, -változással járó károsodások esetén, vagy ha a sportoló osztályba sorolása nem egyértelmű), C státuszt pedig azok kapnak, akik további vizsgálatra nem szorulnak, kategóriájuk az adott sportágban örökre érvényes (pl.: egy lábszáramputált személy ülőröplabda sportágban részvételéhez nincs szükség a vizsgálatot követően további felülvizsgálatra).[35] Ha a sportoló az állapotát, károsodását érintő beavatkozáson (pl. állapotjavító műtéten) vesz részt, ezt köteles jelenteni, és köteles ismételt vizsgálaton megjelenni.[36] A klasszifikációs folyamat már a vizsgálatokat megelőzően megkezdődik, hiszen számos előkészület szükséges a zökkenőmentes folyamathoz (pl. dokumentáció összegyűjtése és előkészítése, klasszifikátorok eligazítása, a sportoló hivatalos papírjainak angol nyelvű beszerzése, előkészítése stb.). A vizsgálatra a sportolónak az angol nyelvű dokumentáción kívül magával kell vinnie segédeszközeit, a mindennapokban és a sportoláshoz használt kerekesszékét, protézisét, ortézisét, szemüvegét stb. és egyéb – a sportolás során viselt – felszerelését. A sportolók vizsgálatának a klasszifikációs szabályzat 7.1. pontjának értelmében – sportágtól függetlenül – három területre kötelezően ki kell terjednie: a fizikális vizsgálatra (pl. izomtónus, koordináció, mozgásterjedelem, intellektuális képességek stb.), a technikai vizsgálatra (sportágspecifikus és sportágtól független feladatok, pl. kerekesszék-specifikus képességek felmérése) és a megfigyelésre, mely egyaránt történhet edzés vagy versenyzés alatt. A vizsgálóknak meg kell bizonyosodniuk arról, hogy a sportoló a tőle elvárható legjobb teljesítményt nyújtotta-e a vizsgálat során.[37] Amennyiben egy sportoló mozgás végrehajtását, ezáltal vizsgálatát a fájdalom akadályozza (pl. egy adott mozgást a fájdalomra hivatkozva nem hajt végre a vizsgálatkor), a vizsgálat érvénytelen, a sportoló nem kap versenyzési engedélyt, illetve a vizsgálatot elhalasztják.[38] A vizsgálatok eredményeként első körben versenyzéshez elegendő károsodás (eligibility to compete) és versenyzéshez nem elegendő sérülés (ineligible to compete) státuszt kaphat a versenyző. Elutasítás esetén egyszeri fellebbezésre lehetőség van.

[33] Tweedy and Vanlandewijck, 2011; IPC 2007
[34] IPC, 2015; IPC, 2016
[35] IPC, 2007
[36] IPC, é.n.
[37] IPC, 2007
[38] IPC, é.n.

A fizikális és technikai vizsgálatot követően megtörténhet a sportolók osztályba sorolása is, mely még nem végleges, ezen a megfigyelés tapasztalatai még módosíthatnak.[1] Ha egy fiatal vagy frissen sérült versenyző vizsgálati eredményei alapján nem tudják eldönteni, hogy melyik osztályba sorolják, az IPC szabályzata alapján a kevésbé akadályozott sportolókat tömörítő osztályba kell a sportolót besorolni, hiszen téves megítélés esetén ebben az esetben csak egyetlen sportoló szenved hátrányt, míg ha egy gyengébb osztályba sorolják, akkor minden ott versenyző hátrányt szenved.[2]

A fentiek alapján láthatjuk, hogy a klasszifikáció a paralimpiai sportban bonyolult, folyamatosan változó rendszer, mely tudományos alapokon nyugvó fejlesztést igényel. Ez számos kihívás elé állítja a szakembereket.

Dr. Gruiz Katalin: Az értelmi fogyatékos sportolók INAS-igazolási rendszere, a sportolók jogosultsága és klasszifikációja

Az INAS kétszintes igazolási rendszerének bevezetésével az értelmi fogyatékosság természetében nem jártas IPC-sportszakemberek számára is érthető lett, hogy mitől értelmi fogyatékos valaki, és az hogyan hat ki a sportolásra, a sportteljesítményre. Egyben ez olyan sporttudományi fejlesztést jelentett, mely az értelmi fogyatékosok sportjának gyakorlatában, a sportok oktatásában, az edzésekben, a válogatásban, a sportszakmai munkában is segítséget, előrelépést jelent szerte a világon (többek között megkönnyítve a fősodor edzőinek bevonását a munkába, a fogyatékosság következményeinek konkretizálásával). A sportspecifikus jellemzők és kritériumok megszüntették az INAS és IPC klasszifikációs bírói és más szakemberek közötti nézeteltérés okát, vagyis azt, hogy az INAS-szakemberek számára evidencia, hogy az értelmi fogyatékosság (az agy általános, nem egyetlen funkcióra vonatkozó károsodottsága) szinte minden ponton kihat a sportteljesítményre, míg az IPC-klasszifikációért felelős szakemberek egy végtagból hiányzó centiméter vagy hasonló fizikailag mérhető paraméter alapján igyekeznek extrapolálni a sportteljesítmény csökkent voltára. Az INAS jelenlegi paralimpiai versenyrendszerhez történő igazolási rendszere egyetlen (nyílt) kategóriára vonatkozik, és mint láttuk kétszintes. A leigazolási procedúra két szintje közül az elsőt, a jogosultságot, vagyis az értelmi fogyatékosság igazolását (eligibility) az INAS menedzseli, a második szintet, a sportspecifikus felmérést és a klasszifikációt pedig a nemzetközi sportági szövetségek, tehát az atlétika, úszás, asztalitenisz, evezés, kosárlabda szervezetei, illetve az azokat irányító bizottságok. Az egyetlen (nyílt) kategória azt jelenti, hogy az értelmi fogyatékos sportolók közül csak a legjobb képességűeknek van esélyük jelenleg IPC-versenyrendszerben részvételre. A középsúlyos, súlyos vagy halmozottan sérült sportolók csak a hazai versenyrendszerben indulhatnak, ellentétben a mozgássérültekkel és a vakokkal, akiknek több kategória létezik.

A leigazolás 1. szintjét jelentő jogosultsági kritériumokat az INAS a WHO (World Health Organization – Egészségügyi Világszervezet) és a legelismertebb szakmai szervezetek, az AAIDD (American Association for Intellectual and Developmental Disabilities – Értelmi és Fejlődési Rendellenességek Amerikai Egyesülete), AAID (2010), valamint az IASSID (International Association for the Scientific Study of Intellectual Disability – Nemzetközi Tudományos Egyesület az Értelmi

[1] IPC, 2007
[2] IPC, é.n.

Fogyatékosság Tanulmányozására) ajánlása alapján határozza meg: „Az értelmi fogyatékosság átlag alatti intellektust és az adaptív (alkalmazkodó) magatartásban és teljesítményben jelentkező olyan elmaradást vagy károsodást jelent, mely már 18 éves kor előtt jelentkezett." Ugyanezt a definíciót követi a magyarországi minősítés.[3]

Az értelmi fogyatékosság kritériumrendszere három fő elemet foglal magában, ezeknek együttesen kell előfordulniuk.

Az értelmi funkciók szignifikánsan átlag alattiak, ami az intellektus: a gondolkodás, a megismerés és az emlékezés fogyatékosságát, nem tökéletes voltát jelenti, zavarokat okoz olyan funkciókban, mint az érzékelés, az észlelés, a figyelem, a rövid és hosszú távú emlékezés, az alkotó gondolkodás, az absztrakció, a következtetés, a beszéd és a viselkedés. Az értelmi képességek (intelligencia) kvantitatív jellemzésére szolgáló, az értelmi fogyatékosságra jellemző IQ-érték felső küszöbértéke 75. A mérésére elfogadott tesztek azonosak a Magyarországon alkalmazottakkal: WISC (Wechsler Intelligence Scales), Stanford-Binet-, Raven-teszt (Raven Progressive Matrices).

Az alkalmazkodó magatartás, az adaptív működés és teljesítmény csökkent volta, azaz egy személytől elvárható önállóság és szociális felelősségérzet, az ehhez szükséges fogalmi, társadalmi és gyakorlati készségek hatékonyságának és szintjének szignifikánsan átlag alatti értéke. Mérésére elfogadott tesztmódszerek közül a magyar populációra is validálva van a Vineland-teszt (Vineland Adaptive Behaviour Scales). Az igazoláshoz készülő szakvéleménynek tartalmaznia kell az összes domén eredményét is, tehát külön a kommunikációra, az önkiszolgálásra, az önállóságra, a szociális és interperszonális készségekre vonatkozó tesztekét, valamint a reagálást az élet változásaira és a környezeti igényekre.

Az értelmi fogyatékosság az egyén fejlődése során jelenik meg, ezért 18 éves kor előtt nyilvánvalóvá kell válnia.

Az értelmi fogyatékosság ténye egyértelműen diagnosztizálható, mértéke az értelmi képességek és a szociális alkalmazkodó viselkedés vizsgálata alapján megállapítható. Az értelmi fogyatékosság a normális értelmi funkciók statisztikai értelmezése alapján definiálható, vagyis szignifikánsan átlag alatti. Pszichometriai megközelítés szerint az átlagos értelmi funkció IQ-ban kifejezett értéke 100. Az értelmi képességek jellemzésére a csökkent IQ-érték szolgál, de az IQ-értékkel jellemezhető intelligencia egymagában nem elegendő az értelmi fogyatékosság diagnózisához, a személy képességeinek kvalitatív vagy kvantitatív jellemzéséhez. A csökkent IQ-értéknek együtt kell járnia az alkalmazkodóképesség területén megmutatkozó, legalább két másik elmaradással. Az IQ-hoz hasonló, kultúra- és nemzetspecifikus skálát alkalmaznak a szociális adaptációs képességek fejlettségének kvantitatív mérésére, illetve az átlagtól való eltérés jellemzésére.

Az igazolás 1. szintjéhez felmérésre jogosult, akkreditált vagy szakértői jegyzéken szereplő pszichológus vagy erre szakosodott szervezet felmérésére és szakvéleményére van szükség, a szakértő egyértelmű azonosításával. Az igazolás második szintje, a klasszifikáció, a sportteljesítmény csökkenését regisztrálja sportonként a versenyek alkalmával. Ezt a felmérést a sportspecifikus szövetség szakemberei végzik.

A felmérést megelőzi egy részletes sportspecifikus kérdőív, a TSAL (Training and Sport Activity Limitations questionnaire – Edzés- és sporttevékenység korlátozottsága – kérdőív)[4] kitöltése. A jelenlegi sportspecifikus felmérési módszereket az elmúlt 10–12 évben folytatott kutatások alapozzák meg, melyek bő termést eredményeztek a szakirodalomban is (például: Sohn *et al.*, 2005; Di Blasi et al., 2007; Hutzler & Korsensky, 2010; Van Biesen et al., 2010, 2012, 2014, 2016). IPC 2009-ben felhatalmazást adott egy új bizonyítékalapú klasszifikációs rendszer kidolgozására, az összes IPC-sportra és -kategóriára vonatkozóan. Ennek hatására a legtöbb fogyatékossági csoport felülbírálta klasszifikációs rendszerét és fejlesztésekbe kezdett. A szakirodalomban jelentős mennyiségű cikk

[3] BNO 10 (1995) *BNO-10: A betegségek és az egészséggel kapcsolatos problémák nemzetközi statisztikai osztályozása* (10. revízió). Budapest, Népjóléti Minisztérium (1995) ISBN 9637025413. [Online] elérhető: https://hu.wikipedia.org/wiki/BNO-10_k%C3%B3dok_list%C3%A1ja. (Letöltve: 2016. augusztus 14.)

[4] TSAL (2016) *Training and Sport Activity Limitations questionnaire*. INAS Eligibility. [Online] elérhető: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeAfZYEe8Itfyp KOg4WQ_kgUmQ_Wz5FBmzFyjbzzyFubdv4w/viewform?hl=en&chl=en&formkey=dDVQbmlpa2lyMlhSQUpVZVUtNHhiQ3c6MQ#gid=0. (Letöltve: 2016. augusztus 14.)

jelent meg. A vakok klasszifikációjával kapcsolatban többen írtak a bizonyítékalapú klasszifikációról, például Smoljanovic et al., 2013; Myint et al., 2016. Ravenburger és munkatársai (2016) a klasszifikációhoz szükséges útmutatókat hiányolják, megállapítják, hogy a jelenlegi klasszifikációs eljárás nem biztosítja az igazságos besorolást és a fair versenyzést, és megadják, hogy mik a legsürgősebb teendők. A mozgássérültek klasszifikációjában is számtalan kérdés vár válaszra, több is terítékre került már; ezt jelzik a tudományos cikkek, például (a teljesség igénye nélkül) Burkett, 2010; Marcelino et al., 2011; Curran & Frossard, 2012; Frossard 2012, Frossard et al., 2013; Oh et al., 2013; David, 2016; stb. Az INAS jogosultsági és sportspecifikus kritériumokat is teljesítő, vagyis érvényes igazolással rendelkező INAS-sportolók megjelennek a törzslistán (Master list). Ennek legkésőbb egy-egy verseny végleges nevezési határideje előtt meg kell történnie. A kétlépcsős igazolási rendszerhez kapcsolódik egy harmadik, előzetes igazolási lehetőség a kezdő, nagyon fiatal sportolók vagy új sportágak sportolói számára. Ez sportfejlesztési célokat szolgál, a teljes értékű IPC-igazolást megelőzően átmeneti engedélyt ad a versenyzéshez.

Az INAS Igazolási Bizottsága (2016) (Eligibility Committee)[5] garantálja a versenyeken induló sportolók jogosultságát és klasszifikációját a tudomány állása szerinti legmegbízhatóbb módon. A bizottság az alábbi feladatokat látja el:

- definiálja az igazolhatósági kritériumokat,
- véleményezi a sportolók igazolási kérelmeit,
- rövid és hosszú távú terveket és javaslatokat készít a igazolási rendszer változtatásaira, finomítására, fejlesztésére mindkét szinten,
- útmutatót készít, frissíti a szabályzatokat és harmonizál IPC-vel, valamint a nemzetközi standardokkal.

Minden tagországnak van nemzeti igazolási felelőse (NEO, 2016), aki meghatározott végzettséggel, szakértelemmel és gyakorlattal rendelkezik a felmérések, tesztelések és szakértői vélemények készítése területén, és aki felelős az ország sportolóinak igazolásáért, a dokumentumok megfelelőségéért. A nemzeti igazolási felelőst az ország javasolja, az INAS pedig a kritériumok teljesítése esetén elfogadja a személyt. Az INAS frissített igazolási szabályzata (2016) és az igazolási útmutató (2016) a szövetség weboldalán található.[6]

[5] INAS Igazolási Bizottsága (2016) *INAS Governing Board and Committees*. INAS website. [Online] elérhető: http://www.inas.org/about-us/who-we-are-2/committees és http://www.inas.org/wp-content/uploads/2010/11/3.2-Eligibility-Committee-1.pdf. (Letöltve: 2016. augusztus 14.)

[6] INAS igazolási szabályzata (2016) *INAS eligibility and classification Policy*. [Online] elérhető: http://www.inas.org/member-services/governance-and-handbook. (Letöltve: 2016. augusztus 14.) Igazolási útmutató (2016) *A guide to eligibility and classification for athletes with and intellectual disability*. [Online] elérhető: http://www.inas.org/wp-content/uploads/2010/11/Guide-to-Eligibility-and-Classification.pdf. (Letöltve: 2016. augusztus 14.)

IX. FEJEZET – A NYÁRI PARALIMPIA SPORTÁGAI

„Az edzők boszorkánykonyhájában főnek az eredmények. – Végy egy adag tehetséget, keverj hozzá kétszer annyi szorgalmat, verejtékezz az edzőteremben, és holnap már ámul a világ. Ennyi a recept és nem több." (L. Réti Anna, 1965)

A sportágakról szóló fejezetben azok a szerzők mutatják be a sportágaik fejlődéstörténetét vagy pillanatnyi helyzetét, akik örömmel és önkéntes munkában azt vállalták. Vannak olyan paralimpiai sportágak, amelyek kimaradtak a tanulmánykötetből, mert nem találtunk olyan önkéntes vállalkozót, aki a sportágtörténeti kutatást és a tanulmány elkészítését vállalta volna. A kutatómunka során több sportág hazai és nemzetközi versenyeinek jegyzőkönyvei kerültek elő, ugyanakkor az egyes sportágak teljes feldolgozása érdekében, a hiányzó részletek pótlására, további kutatásokra lesz szükség. A versenyjegyzőkönyvek egy részének feldolgozására volt csak lehetőség, így a sportági adattárakban, hiányosságok és hibák is előfordulnak. A kötet digitális (E-book) változatában több sportág jelenleg érvényben lévő szabályismertetését (Paralympic Sport Á-Z), magyar feliratozással láttuk el és adjuk közre.

Nádas Pál: Kezdetektől asztalitenisz

Az asztaliteniszről szóló tanulmány elkészítéséhez segítséget nyújtottak: Aranyosi Péter, dr. Fejes András, dr. Kaiser János, Kovács Győző, dr. Gruiz Katalin, Majsai Károly
Szakmailag lektorálta: Majsai Károly

Felvezetés

Az asztalitenisz[1] sportágban aktívan részt vevő mozgássérült sportolók sportpályafutásának jobb megértéséhez fontos tudni, hogy mind a hazai, mind a nemzetközi fejlődés egyszerre sérülésspecifikus és integratív alapon, sportágspecifikus formákban szerveződött. Voltak olyan sportolók, akik sérültségük ellenére a sportági integráció szervezeti keretében kezdtek sportolni, és onnan kerültek a paralimpiai mozgalomba. Voltak, akik speciális szervezeti keretek között kezdtek asztaliteniszezni, és onnan jutottak el az integrációs versenyrendszerekhez. Az asztalitenisz sportág szervezeti kerete azon kevesek közé tartozik, amelyek már a kezdetek kezdetén, partneri együttműködést biztosítottak a sérülésspecifikus hazai és nemzetközi szervezetek számára. A különböző versenyszinteken folyamatosan alakultak a szakmai

1 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video

és a partneri együttműködések, a sportági és a sérülésspecifikus szervezetek közötti integráció. Az egyesületek képesek voltak és ma is képesek a sportoló fogyatékosokat teljesítményük alapján partnerként elfogadni, befogadni és csapatba építeni.

A különböző osztályokban zajló bajnoki versenyrendszerekben való részvétel lehetőséget biztosított és biztosít ma is a paralimpiai sportolók számára. A bajnokságok lebonyolításához versenybírókat, versenyrendező szakembereket biztosítottak és biztosítanak. Ma már a magasan minősített, tanult tudással és kellő gyakorlattal rendelkező szakemberek bevonásával a legmagasabb szintű szervezeti integráció (Magyar Asztalitenisz Szövetség – Magyar Paralimpiai Bizottság) nyújt segítséget. Az egyre magasabb szakmai elvárások és a nemzetközi ranglistaversenyek – Eb, vb, paralimpiai játékok – rendszerének növekvő színvonala nem nélkülözheti a magas minőségű szakmai hátteret. A sérülésspecifikus kategóriás versenyeket, egyéni és Davis-kupa rendszerű kétfős DC-csapatok alkotják. Az egyéni és csapatversenyeken körmérkőzés előzi meg az egyenes kieséses szakaszt. Nyílt egyéni versenyeket is rendeznek, ahol végig kieséses rendszerben indulhatnak kategóriától függetlenül az ülő, illetve álló versenyzők. A hőskorban az országok korlátozás nélkül nevezhették be versenyzőiket a nemzetközi versenyekre, majd kialakult a világranglista versenyrendszere. Ma már a ranglistán elért helyezések döntik el, az Eb-, vb- és a paralimpiai indulás jogosultságát. A játékszabálya, néhány apró eltérés kivételével, megegyezik a Nemzetközi Asztalitenisz Szövetség szabályaival. A versenyeken csak a kerekesszékből játszó sportolók esetében van szabálymódosítás. Itt a szerválás érvényességéről csak akkor beszélhetünk, ha a labda az asztal alapvonali részéhez érkezik. Az oldalvonalhoz érkező szervát érvénytelennek minősítik. Az asztalitenisz-versenyeken férfi-, női, egyéni, páros és csapatversenyeket rendeznek. Az eltérés a sérülésspecifikus 1–10, 2012-től 1–11 és esetenként a nyílt kategória versenyein van. Sérültségi kategóriánként külön-külön osztanak érmeket. Az 1–11. kategóriák egyben a versenyzők sérültségének súlyosságát is jelentik.

- Az 1–5. kategórián a kerekesszékből játszók versenyeit kell érteni,
- a 6–10. kategóriákban mozgáskorlátozott álló versenyzők játszhatnak,
- a 11. kategóriába az álló, enyhén értelmi fogyatékosokat sorolják.

A verseny kategóriákba történő besorolást nemzetközi szakemberek (orvos, gyógytornász stb.) vizsgálócsoportja, sportág- és a sérülésspecifikumok szabályrendszere alapján végzi. A kategóriákból következik, hogy a megszerezhető érmekből – a játékban való részvétel lehetőségének és a sérültségekből adódó különbségek kompenzálása miatt – az egyenlő esélyek érdekében több érmet osztanak ki, mint az *„épek”* asztalitenisz-versenyein.

Asztaliteniszezők az 1930-as évekből

A mozgáskorlátozottak asztalitenisz sportágának hazai története

Hazánkban 1929-ben szerveződött meg először a mozgáskorlátozottak sportja. A Nyomorékok Sport Egyesülete (NYSE) megalakítása a *Nyomorék Gyermekek Országos Otthona (1903)* kereteiben történt. A diákok a rendszeres iskolai rehabilitációra felkészítő tornán és a sportfoglalkozásokon, a háziversenyeken keresztül jutottak el az épek számára rendezett budapesti sportversenyekre, legfőképpen az asztalitenisz sportágban.[2]

A II. világháborút követően egészen 1970 február 22-ig, a Mozgáskorlátozottak Halassy Olivér Sport Egyesületének (HOSC) megalakulásáig az egyéni próbálkozások voltak jellemzőek. *Fejes András* és *Tauber Zoltán* asztaliteniszezők aktivitásának is köszönhető, hogy megalakult a HOSC. Tauber Zoltán a „nyomorékok", mai nevén „mozgásjavító" iskola diákjaként először gyermek (úttörő), majd ifjúsági versenyeken, az *épekkel* közösen és ellenük mérkőzve igazolta, hogy mozgássérültként is helye van a versenyzők között, sőt komolyan számolni kell vele.

Hazánkat külföldi versenyeken először *Fejes Andr*ás képviselte. Az akkori politikai rendszerben nagyon keveseknek adatott meg, hogy a balesetüket követően nyugat-európai rehabilitációs centrumokban kezeljék. Fejesnek a családja révén megadatott, és nagyon hamar eljutott Stoke Mandeville-be, a paralimpiai sportmozgalom bölcsőjét jelentő intézménybe. Ő az első magyar sportoló, aki személyesen ismerte *Sir Ludwig „Poppa" Guttmann* professzort.

Fejes András balesete előtt ifjúsági válogatott diszkoszvető atléta volt, és egykori serdülő országos csúcstartó. A baleset után egy évvel rehabilitációs céllal jutott ki Ausztriába, ahol egy nemzetközi sporttáborban már készültek a második paralimpiai (Tokió – 1964) játékokra. Kerekesszékesként Fejes ekkor kapott ismét kedvet a sportoláshoz, elkezdett asztaliteniszezni. Az első magyar sportoló részvételével megrendezett paralimpiai játékok előtt már Fejes négyszeres egyéni Eb-aranyérmes volt (1966, 1967, 1968, 1971), valamint párosban az osztrák Walter Sailer (1966) oldalán szintén első helyen végzett. Világbajnokságon is aranyérmes (1967) és háromszoros vb-bronzérmes (1966, 1968, 1971) volt. Svájci párjával, Rainer Küschall-lal Eb-elsőséget (1967) és bronzérmet is (1978) nyert. Fejes mesélte el: *„Kaptunk az akkori sporthivataltól valamicske valutát, soron kívül útlevelet, valamint fejenként két használt nemzeti színű trikót, ugyanannyi meggyszínű – kissé büdös – melegítőfelsőt, mintegy egyenruhaként. Ez volt az első kézzel fogható állami támogatás".*[3] Fejes András asztalitenisz-világ- és Európa-bajnok a paralimpiai bronzérmét mégsem asztaliteniszben, hanem a 60 m-es kerekesszékhajtásban szerezte. Ebben az időben egy versenyző akár több sportágban is rajthoz állhatott, így Fejes Andrást több atlétikai versenyszámban is benevezték, ahol a 60 m-es kerekesszékes versenyen a harmadik lett, és megszerezte maga és Magyarország számára az első paralimpiai érmet. Az 1972. évi heidelbergi játékokat követően asztaliteniszben még két alkalommal volt Eb-aranyérmes (1973, 1977), valamint Eb-ezüstérmes (1978), és párosban Eb-bronzérmet (1978) szerzett. Ezt követően kezdte meg tanulmányait az ELTE-n, versenyzői és sportolói pályafutását 1980-ban fejezte be. A tanulmány készítésekor a 78 éves dr. Fejes András pszichológus kandidátus a sporttörténeti és szakmai karrierjét összefoglaló életmű-kiállítás (2014. június 1.) teljes anyagát a gyöngyösi Vachott Sándor Városi Könyvtárnak ajándékozta.

A HOSC megalakulása előtt, 1969-ben Budapesten már rendeztek a mozgássérültek számára nemzetközi asztalitenisz-versenyt. A Kefe-Seprű Kézműves SE (ahol a mozgássérültek edzettek és versenyeztek) és a Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon közösen, az intézmény tantermeiben és társalgójában rendezték a versenyt. A HOSC megalakulásával a nemzetközi versenyeken való részvételre is adódott lehetőség. A sporthivatal (OTSH) engedélyezte az 1971-ben Gödöllőn megrendezett nemzetközi versenyt, amelynek programjában íjászat, úszás és atlétika mellett asztalitenisz-versenyt is rendeztek. A versenyről fennmaradt dokumentumok alapján tudjuk, hogy a nők versenyében *Rosenfeld*

2 Nádas Pál–Zsoldos János (1993): *Történeti áttekintés. Kilenc évtized a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában.* 9-44. p. DFC.
3 Dr. Fejes András (2005): Felejthetetlen bajnokok. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB. 95–99. p.

Piroska két svéd versenyzőt utasított maga mögé és tornagyőztes lett. A férfiak mezőnyében *Tauber Zoltán* szintén első helyen végzett. A férfiak csapatversenyében, a döntőben a *Tauber, Géczi, Póder* összetételű csapat Svédország legyőzésével első lett. Szintén OTSH-engedélyre volt szükség (útleveleket biztosított) a svédországi Solna- játékokon (1974), majd a Mozgáskorlátozottak II. Világjátékán, a franciaországi Saint-Étienne-ben (1975. június 30–július 5.) megrendezett versenyeken való magyar részvételhez. A férfi egyesben *Tauber Zoltá*n, a párosban *Szloboda László–Géczi János*, míg a vegyes párosban *Géczi János–Rovni Emese* bizonyultak a legjobbaknak. Ezüstérmes lett az egyéni versenyeken *Rovni Emes*e, a kerekesszékesek versenyében pedig Rocsa Mária. Szintén ezüstérmet nyert *Rocsa Mária* a román Alexandru oldalán vegyes párosban.[4] A 23 ország részvételével megrendezett 1976. évi Torontolympiád (V. Paralimpiai Játékok) versenyen *Hajdú Levente, Tauber Zoltán* és *Varga Mihály* képviselte a magyar asztaliteniszezőket.

A hazánkban megrendezett nemzetközi versenyeken – a kezdeti időszakaszban szpartakiádszerű – egyszerre több sportág versenyeit bonyolították le. A versenyekről az asztalitenisz sohasem hiányzott. A szocialista országok között megrendezett Intersport–Invalid együttműködés keretében megrendezett versenyekről sem hiányzott az asztalitenisz. Az asztalitenisz Interkupa-versenyek (1973) biztosították akkoriban a nemzetközi szereplés lehetőségét. Az 1970-es és az 1980-as években Molnár Béla állal készített fényképekből albumot[5] állítottunk össze.

Sorra alakultak a hazai sérülésspecifikus sportegyesületek a 1980-as évek elején, amelyek legtöbbjénél az asztalitenisz-szakosztályok jelen voltak. A kimondottan mozgássérültek számára létrehozott egyesületekbe tömörülő asztaliteniszezők a városi, járási, megyei vagy még magasabb bajnokságokban találkoztak azokkal a sorstársaikkal, akik viszont az *épek* egyesületeiben játszottak. Az MTSB megalakulását (1977) követően kezdik megszervezni az asztaliteniszezők országos bajnokságát. Szerveztek vidékbajnokságot, sőt a Tízek-, majd később a TOP–12-bajnokságokat is. A mozgássérültek számára rendezett versenyekhez csatlakoztak azok a sportolók is, akik mozgássérültként az *épek* asztalitenisz-egyesületeiben igazolt versenyzőként, integrált körülmények között versenyeztek. A bajnoki versenyrendszerek bevezetése megsokszorozta a hazai versenyzési lehetőségeket, és egyben a sportág minőségi változását is eredményezte. Az országos bajnokságot – és minden más hazai versenyt – a szigorúan vett nemzetközi szervezetek szabályaiban rögzített, sérülésspecifikus versenykategorizálások alapján nem lehetett megrendezni az alacsony hazai versenyzői létszám és az azon belüli még jobban diferenciálódott klasszifikáció miatt. A nemzetközi sérültségi kategóriába történő besorolás helyett a kategóriák összevonásával lehetett csak hazai versenyeket rendezni. A sportágban nagyon sokféle sérültséggel rendelkező (harántsérült, fejlődési rendellenességgel született, amputált, végtagbénult, központi idegrendszeri sérült stb.) versenyző volt található, de egyik sérültségi csoportban sem lehetett önálló versenyeket rendezni. A hazai versenyeket az ülő, kerekesszéket használók és az álló versenyzők számára úgynevezett nyílt, ülő- (TT 1–5) és nyílt álló- (TT 6–10) kategóriák összevonásával rendezték.

Az 1980-as évektől a mindenkori legmagasabb szervezettségi szinten lévő szövetség (MTSB > MEOSZ-TSB > MMS > MPB és a MOATSZ) évenkénti rendszerességgel bonyolította le az országos bajnokságot (ob) és más nem integrált hazai versenyeket. A hazai versenyeket ma a Magyar Országos Asztalitenisz Szövetség (MOATSZ) szervezi.[6]

A politikai és gazdasági rendszerváltást követően a hazai paralimpiai mozgalom új szervezeti keretei egyben új korszak kezdetét is jelentették. A szervezeti átalakulási folyamatban az asztalitenisz sportág és annak jeles képviselői, a sikeres nemzetközi eredmények jelentős szerepet játszottak. A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC, 1989) megalakulását követően azonnal hozzáláttak a sportág verseny- és kategorizálási rendszerének egységesítéséhez. Ekkor alakították ki a kerekesszéket használó ülő- és a járóképességgel rendelkező álló kategóriák összevont

4 Martinkó Károly (1975): Három sportágban nyolc aranyérem. *Népsport,* XXXI. évf. 158. sz., 1975. július 6.
5 Forrás: Molnár Béla
6 Nádas Pál (szerk., 2005): *Paralimpiai történetek.* MPB 209-210. p.

rendszerét. A különböző mozgássérültségű versenyzők sérültsége alapján kezdték az addigi, sokféle sérülésspecifikus szervezeti keret által létrehozott versenyzési kategóriákat összefogni, egységbe rendezni. Az IPC az elmúlt évek során a paralimpiai versenyrendszerben az értelmi fogyatékosok számára egy külön kategóriában teremtett versenylehetőséget. A sérülésspecifikus kategorizálás ma érvényes szabályai megtalálhatók az ITTF honlapján.

Ahogyan hazánkban, úgy ma már a nemzetközi világban is végbement sportági és sérülésspecifikus szervezetek integrációja magától értetődő, természetes folyamat. A Nemzetközi Asztalitenisz Szövetség (International Table Tennis Federation, ITTF) Parabizottsága a nemzeti szövetségekkel közösen szervezi az Eb-, vb- és ranglistaversenyeket. Hasonlóan az olimpiai játékokhoz, a paralimpiai játékok asztalitenisz-versenyeit is az ITTF rendezi, csak itt nem a NOB, hanem az IPC a partner. Az IPC nemzetközi ranglistaversenyeinek rendszeréhez történő magyar csatlakozáshoz *dr. Kaiser János* szakmai aktivitására és álhatatosságára volt szükség. A Mozgássérültek Budapesti Sportszövetségének (1992) megalakulása után két, Budapesten megrendezett nemzetközi verseny (1997–1998) megszervezését követően került fel a budapesti állomás a ranglistaversenyek sorába. 1999-ben kapta meg hazánk az IPC-től (ALU-KOR KUPA) a hivatalos nemzetközi ranglistaverseny engedélyét.[7] A hazai nemzetközi ranglistaversenyeket 1997 és 2003 között ALU-KOR KUPA néven rendezték. A ma már a Hungarian Open név alatt bonyolított verseny a nemzetközi éves versenynaptár közel 30 asztalitenisz-ranglistaversenyének egyike.[8] A nemzetközi ranglistaversenyeken lehet csak kvalifikációt szerezni a vb és a Paralimpiai Játékok asztalitenisz-versenyeire. A kézirat készítésekor (2016. 06. 07.) a sérültségi kategóriák (TT 1–11) nemzetközi ranglistáján több magyar sportolót jegyeztek. A második helyen rangsorolták *Pálos Pétert* (TT 11), az ötödiken *Csonka Andrást* (TT 8), a hetediken *Arlóy Zsófiát* (TT 8), a tizenharmadik helyen állt *Bereczki Dezső* (TT 91) és a tizenötödik helyen *Zborai Gyula* (TT 8).[9]

Az elmúlt több mint 40 év szervezeti, személyi és infrastrukturális átalakulásai és változásai miatt a kutatás számára nem állt rendelkezésre minden versenyjegyzőkönyv. Valószínű, hogy sok eltűnt, vagy a mostani kutatás során nem került elő. A tanulmánykötet elkészítését megelőző kutatás során viszont előkerültek olyan versenyjegyzőkönyvek az MMS-FMSZ irattárából, amelyekről a korábbi kutatás már lemondott. A versenyjegyzőkönyvek összegyűjtését és feldolgozását *dr. Kaiser János, Kovács Győző, Majsai Károly* végezték. A kutatómunka célja nem lehetett más, mint hogy közkinccsé tegye a jelen és az utókor számára az elődök teljesítményét.

7 Dr. Kaiser János (2005): Az ALU-KOR asztalitenisz-kupák története. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai Történetek.* MPB, 321–325. p.
8 Nádas Pál (2015): A magyarországi paralimpiai mozgalom. *90 éves a Magyar Asztalitenisz Szövetség,* 48–51. p.
9 www.ipttc.org/rating

Asztaliteniszezőink a Paralimpiai Játékokon

1976, Toronto – Tauber Zoltán asztaliteniszező az első magyar paralimpiai bajnok

Az első magyar paralimpiai aranyérem asztaliteniszben született a Montreál helyetti torontoi (Torontolympiád) V. Paralimpiai Játékokon 1976-ban. Három asztaliteniszező (Hajdú Levente, Tauber Zoltán, Varga Mihály) kerülhetett a tizenkét fős magyar csapatba. Magyarország második alkalommal küldött hivatalosan sportolókat a játékokra. A paralimpiai játékok történetében viszont először fordult elő, hogy a politika beleszólt a játékok lebonyolításába. A dél-afrikai csapat játékokon való részvétele ellen az *apartheid, azaz a faji megkülönböztetés érvényesülése* miatt több nemzet, köztünk hazánk is tiltakozott annak ellenére, hogy a dél-afrikai csapatban fekete és fehér sportolók is voltak. A Magyar Népköztársaság kormánya úgy tiltakozott, hogy hazánk a nemzetközi szövetségben akkor még tagsági joggal sem rendelkezett. A magyar politikai vezetés a magyar részvétellel kapcsolatban egymástól eltérő, sokszor egymásnak ellentmondó döntéseket hozott. Először már a repülőút alatt vissza szerették volna fordítani a csapatot, majd a helyszínen engedélyezték hazánk legjobb mozgás- és látássérült sportolói számára a részvételt. A harmadik versenynapot követően aztán a teljes magyar paralimpiai csapatot hazarendelték, és külön költséggel haza is szállíttatták. A Tauber Zoltán asztaliteniszező által megnyert aranyérmet a játékok végső jegyzőkönyveiből törölték. Varga Mihály és Hajdú Levente asztaliteniszezők, valamint a csapat többi sportolója, meg sem kezdhette a versenyeket, amikor ismét csomagolni kellett.[10]

Negyven évnek kellett eltelnie, hogy a budapesti Nemzeti Levéltárban és Torontóban zajló történeti kutatás bizonyítékait az IPC elismerje, és 2016. év elején rehabilitálja *Tauber Zoltán*[11] 1976-os paralimpiai eredményét. A kutatásról és az elért eredményről a Fogyatékosság és Társadalom című folyóirat 2016/7. száma és a tanulmánykötet részletesen számot ad.[12] A kutatási dokumentumok hitelességének elfogadását követően az IPC azonnal helyreállította a valóságnak megfelelő eredményt. Ma már mindenki számára nyilvánvaló, hogy az IPC Tauber Zoltánt mint aranyérmes sportolót tartja nyilván. Az első magyar sportoló által megnyert paralimpiai aranyérmet először 1976-ban ismerték el, amikor az ünnepélyes eredményhirdetésen Zoli nyakába akasztották az aranyérmet, és felhúzták a nemzeti lobogót. Másodszor most, 40 évvel később, az IPC elismerte az 1976. évi teljesítményét. A kézirat megírásának időszakában a hazai politika még mindig, nem szolgáltatott történelmi igazságot a sportolónak. Az MPB honlapja ezt a rendkívül fontos hírt (2016. 07. 27.) nem tartotta említésre érdemesnek. A riói játékok ünnepélyes fogadalomtétele alkalmával a Nemzeti Színházban (2016. 08. 28) *Szabó László* MPB-elnök az 1976-os játékokról kényszerüségből hazarendelt csapat számára ünnepséget szervezett, amelyet a MTV 4. csatornája egyenes adásban

10 Dr. Plesa István (2005): Elrendelt tiltakozás. In: Nádas Pál (szerk.): *Paralimpiai történetek.* MPB, 112. p.

11 ***Tauber Zoltán*** 1934. július 20-án született a Somogy megyei Felsősegesden. Gyermekként 1945-ben egy ágyúlövedékkel játszott, amely felrobbant a kezében és leszakította mindkét kézfejét. A műtétet követően felkerült Budapestre a Nyomorék Gyermekek Állami Kórházába és Otthonába (a mai Mozgásjavító Óvoda, Általános Iskola, Szakközépiskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Kollégium elődjébe), a mozgássérültek sportjának bölcsőjébe. Ott látott először asztaliteniszezőket. Az intézményben kezdett asztaliteniszezni, és nagyon hamar bekerült a budapesti úttörő-válogatottba az ép, egészséges gyerekek közé. Egyre több győzelmet aratott, és az akkori asztalitenisz-berkeken belül játéka és győzelmei nagy érdeklődést váltottak ki. Az első világbajnokságon (1975) a döntőben nyerni tudott. Egy évre rá jött a torontói paralimpia sikere (1976) és egyben az egész életére kiható csalódásokkal teli kálvária. A mindent eldöntő játszmát Hake Peterson (Svédország) ellen 31-29-re nyerte meg. Az aranyérmet elrejtette a zoknijába, hogy ha visszakérnék, azt mondhassa, hogy elvesztette. Így hozta haza a medált és a vele járó oklevelet. Tauber Zoltán az 1976. évi paralimpiát követően tovább versenyzett és e tanulmány készítésekor, 82 évesen, még mindig játszik. A világbajnoki (1975) és paralimpiai (1976) egyéni elsősége mellé Európa-bajnokságon (1989) egyéni, Kovács Győzővel, Szepesi Attilával csapatban ugyanott ezüstérmet szerzett. **Az IPC negyven évvel később 2016-ban hivatalosan elimerte az 1976. évi eredményt, így Tauber Zoltán a nemzetközi kimutatás szerint az első magyar paralimpiai bajnok sportoló.**

12 Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. Egy negyven évvel ezelőtti hazai politikai döntés hátteréről. *Fogyatékosság és Társadalom,* 2016/7., 23–45. p.

közvetített. Úgy tűnt, mintha hazánkban is megtörtént volna a rehabilitáció. Az ünnepi aktust követően derült ki, hogy a valós rehabilitáció nem történt meg. Nem oldották fel *Fejes Andrásnak* és *Tauber Zoltánnak* az olimpiai és paralimpiai érmesek életjáradék-rendszeréből történő kizárását.

A politikai, erkölcsi és anyagi rehabilitálás és kárpótlás helyett maradt a diszkrimináció. A teljes körű és valós rehabilitáció érdekében – látszatrehabilitáció helyett – a szerző a sporttörvény (2004. évi I. törvény) módosítása érdekében, annak diszkriminációs volta miatt, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalához fordult (2016.10.13. - 2018.03.03) jogorvoslatért.[13]

Tauber Zoltán 1985-ben játék közben

13 A sporttörvény 59. §-a rendelkezik az olimpiai járadék intézményéről, melynek értelmében minden 35. életévét betöltött magyar állampolgár, aki olimpiai első, második, harmadik helyezést ért el akár csapatban, akár egyéniben, jogosult az olimpiai járadékra egészen élete végéig. Ugyanezen szabályok vonatkoznak a paralimpián elért helyezésekre is, azonban a paralimpiát illetően a jogalkotó csak az 1984. évi játékoktól állapítja meg a jogosultságot. Az évszámmegkötésnek jogszerűen és tényszerűen is legfeljebb két oka lehet. Az egyik, hogy korábban nem volt ilyen jellegű sportverseny, a másik, hogy paralimpiai sportolók korábban nem nyertek semmilyen érmet a nemzetközi játékokon. Ezek a feltételezések azonban nem állják meg a helyüket, mert már a korábbi években is, egészen 1960-tól az olimpiai ciklus alapján négyévente rendeztek paralimpiai versenyeket az olimpiához kapcsolódóan (ugyanúgy, mint 1984 után), és azokon a magyar paralimpiai sportolók érmeket is szereztek 1972-ben és 1976-ban. A sporttörvény szabályozási hibájából két olyan magyar paralimpiai érmes sportoló van, akik nem részesülnek eredményeik alapján életjáradékban. Álláspontom szerint az, hogy csak az 1984-es évben és azt követően szerzett paralimpiai érmek után állapítja meg a jogalkotó az olimpiai járadékot, sérti a Magyarország Alaptörvénye XV. cikkében meghatározott hátrányos megkülönböztetés tilalmához, valamint az emberi méltósághoz fűződő emberi jogot. Az Alkotmánybíróság több döntésében is rámutatott arra, hogy a természetes személyeket megillető alapvető jogokat korlátozni csak nagyon ritka esetben lehet, és csak a szükséges és arányos mértékben, és csak akkor, ha arra egy másik alapvető jog érvényesülése érdekében szükség van. Azonban van olyan emberi jog, amely semmilyen okból nem korlátozható, nevesül az emberi méltósághoz való jog, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalma. Az 1972-es és az 1976-os játékokon érmes sportolók esetében a megkülönböztetés egyrészt a fogyatékosságon, másrészt az életkoron alapszik – túl azon, hogy az emberi méltóságuk is sérül, hiszen ők is ugyanolyan sportolók, ugyanolyan büszke érmesei Magyarországnak, mint azok a sportolók, akik olimpiai és paralimpiai érmesek. (Nádas Pál [2016]: Részlet az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalához írt levélből.)

1984, New York – az első csapatezüst Kovács, Majsai és Szepesi nevéhez köthető

Az 1984-ben Los Angeles helyett New Yorkban (Fáklya Világjátékok) megrendezett VII. Paralimpiai Játékokon négy asztaliteniszező (*Kovács Győző, Majsai Károly, Szepesi Attila* és *Tauber Zoltán*) került a 31 fős magyar paralimpiai csapatba.

Majsai Károlyt,[14] a mozgáskorlátozott sportolók jeles alakja, Tauber Zoltán asztaliteniszező egy nyílt másodosztályú versenyen 1982-ben hívta el a mozgássérültek válogatottjának edzésére. Az első Európa-bajnokságán Majsai (1983) sérültségi kategóriájában második, míg a nyílt versenyben harmadik helyezést ért el. A Szepesi Atillával alkotott csapatban ezüstérmet nyertek. Aztán jött az 1984. évi VII. Paralimpiai Játékok, amelyen *Majsai Károly, Kovács Győzővel* és *Szepesi Attilával* csapatban képviselték hazánkat. Francia és finn csapatokat megelőzve az NSZK mögött ezüstérmet szereztek. A siker a hazai asztalitenisz sportág második, csapatban viszont az első paralimpiai érmét jelentette. *Tauber Zoltán* csak az egyéni versenyeken indult, ahol nem tudta megismételni nyolc évvel korábbi teljesítményét.

A tanulmánykötet készítése során Majsai Károly gyűjteményéből, a New York-i játékok asztalitenisz versenyéről készült a francia sportolók álltak készített amatőr filmet bocsátott rendelkezésünkre, amelyen magyar versenyzők láthatók. A film minősége nagyon gyenge, de mivel ez az egyetlen magyar vonatkozású mozgóképes dokumentum a játékokról, a gyenge minőség ellenére egy rövid részletet digitalizáltan tesszük közzé.

Balatonfenyvesen nyaralt *Kovács Győző,*[15] amikor pingpongozás közben meglátta őt a mozgássérültek akkori szövetségi kapitánya. Másnap igent mondott az invitálásra. Bekerült az 1984. évi Paralimpiai Játékokra utazó asztalitenisz-csapatba. A csapatverseny (Kovács, Majsai, Szepesi) ezüstérmes tagja lett. Sok örömet adott számára a versenysport. *„Amikor elkezdtem szerelemből pingpongozni, akkor még nem gondoltam, hogy mozgássérültként is az eredményeimet ily mértékben becsülik meg. Hatalmas élmény és megtiszteltetés volt, hogy öregbíthettem hazánk hírnevét, a versenyeken"* – nyilatkozta.[16]

1988, Szöul – Szepesi Attila, az éremhalmozó

A VIII. Paralimpiai Játékokon a tizenhat sportág között – természetesen – szerepelt az asztalitenisz is. Hazánkat 38 sportoló képviselte a 61 nemzet 3053 sportolójának seregszemléjén. A csapatba hét asztaliteniszező (*Erdei Ilona, †Pusztafiné Kovács Judit, †Sasváriné Paulik Ilona, Erdős Lajos, Kovács Győző, Majsai Károly, Szepesi Attila*) került. A mérleg egy ezüst- és két bronzérem volt. Női asztaliteniszezőink az első paralimpiai szereplésükön jól teljesítettek. A paralimpiai újonc *Sasváriné Paulik Ilona* (TT2) három győzelmével csoportelsőként jutott a legjobb nyolc közé, ahol a holland Paardekam Jolanda búcsúztatta. *Pusztafiné Kovács Ju*dit (TT3) csoportmásodikként jutott a legjobb négy közé, negyedik lett élete első paralimpiáján. *Erdei Ilona* (TT7) a csoportkörből nem jutott tovább. Magyar szempontból a játékok a férfiak sikereit hozták egy egyéni ezüstérem és két

14 ***Majsai Károly*** (1955. január. 26–) Hódmezővásárhelyen született. Nyolc hónapos korában járványos gyermekbénulás következtében megbénult az egyik lába. 1972-ben kezdett versenyszerűen pingpongozni a Pénzügyőrben. 1982–83-ban az MMG, 1984–87-ig a Medicor, 1988 és 93 között ismét az MMG-ben játszott. 17 év NB II-es játék és versenyzés után az Óbudai Petőfi, Állami Nyomda Bp. I/A-I/B. bajnokságokban versenyzett. A New York-i játékokat követően Erdős Lajos lesz a csapattársa. A mai napig, 60 évesen is játszik, a Tipográfia csapatának versenyzője.

15 ***Kovács Győző*** (1954. január 27–) Budapesten született. Gyermekként négy évig futballozott a Vasasban, de örökletes betegsége miatt állapota évről évre romlott, egyre rosszabbul járt. Tizennégy évesen kezdett el asztaliteniszezni az egészségesek között. A Magyar Adócsőgyár SC (1963–1965), a Gyár- és Gépszerelő Vállalat SC (1969–1983), majd a mai napig a Mozgásgátoltak Halassy Olivér SC (1983–) asztalitenisz-versenyzője.

16 Nádas Pál (szerk., 2005): *Paralimpiai történetek,* MPB, 368. p. | Lukács György (1984): Magyar sikernap. Csodálatos magyar sikernap. *Népsport,* 1984. 06. 21. 1. p. 7. p. | www.paralympic.org/results/historical. | Lukács György (1984): Újabb kilenc érem. Dukai Géza világcsúcsot úszott. *Népsport,* 1984. 06. 22., | www.paralympic.org/results/historical

A New York-i asztalitenisz-csapat: Kovács Győző, Tauber Zoltán, Szepesi Attila, Lukács (Lukáts) György újságíró és Majsai Károly

csapatbronzérem megszerzésével. Az egyéni versenyek csoportküzdelmeiből *Szepesi Atilla* (TT5)[17] három biztos győzelemmel jutott a legjobb nyolc közé, ahol a döntőig meg sem állt. Az első helyet eldöntő mérkőzésen kikapott, így lett a kategóriájában paralimpiai ezüstérmes.

Az 1988. évi VIII. Paralimpiai Játékok legeredményesebb magyar asztaliteniszezője *Szepesi Attila* lett, aki az egyéni ezüstérem mellé csapatban *Kovács Győzővel* bronzérmet is nyert.[18]

Paralimpiai bronzérmet nyert még a csapatversenyek során az *Erdős Lajos*[19] – *Majsai Károly* (TT6) összetételű páros is. *„Mérföldkő az asztalitenisz sportág történetében, hogy bekerült az olimpiai játékok programjába. Rögtön volt is magyar versenyző Klampár Tibor személyében, aki éremért küzdött, de a sportágban először fordult elő, hogy a bronzéremért még külön kellett játszani, s ezt a csatát elvesztette, és így negyedik lett. Ugyanezt a stresszt kellett elviselnie 3 héttel később a Majsai–Erdős 9. kategóriás csapatnak. A selejtezőben a Kínától elszenvedett 3:0-s vereség után a bronzéremért újra Kínával kellett megmérkőzni, de nekünk sikerült 3:2 arányban diadalmaskodni"* – nyilatkozta Majsai.

17 ***Szepesi Atilla*** (Budapest 1957. 10. 31–). Kétévesen (1959) járványos gyermekbénulásban betegedett meg, lázas állapotban kapta meg a védőoltást, a jobb lába bénult le. 13 évesen kezdett asztaliteniszezni. Versenyszerűen a Kaposgépben (1980–1982) játszott, majd a BVM-ben (1983–1999) folytatta és ott is fejezte be. A mozgássérültek versenyein is elindult. Legnagyobb sikere az 1984. évi (New York) paralimpiai játékok asztalitenisz-csapatban elért ezüstérme és az 1988. évi (Szöul) paralimpiai játékok egyéni ezüstérme, illetve a csapatban megszerzett bronzérme. Az aktív versenyzést 1999-en hagyta abba. Közgazdaság-tudományi egyetemen szerzett diplomát. Az ISD Power Kft. gazdasági igazgatója. A tanulmány készítésekor Dunaújváros Önkormányzatának gazdasági és stratégiai ügyekért felelős alpolgármestere, az MPB felügyelőbizottságának elnöke.

18 Lukács György (1988): Magyar gólzápor a Csamsilban. *Népsport,* XLIV. évf. 252. sz., 1988. október 22., 1., 4. p. | www.paralympic.org/results/historical

19 ***Erdős Lajos*** sportpályafutása a Ferencvárosi Vasutasból húszévesen indult. Első edzője zseniális taktikai utasítást adott számára. *„Semmit ne csinálj, csak mindig üsd vissza a labdát! És milyen igaza volt"* – mesélte Lajos. Nemzetközi és hazai pályafutása során, a sérültségi kategóriájából adódóan, az egyéni versenyeken túl, 1985-től Majsai Károllyal alkotott csapatban játszott. A csapat első közös sikere, a hollandiai (1985) Európa-bajnoki cím megszerzésével kezdődött. Ugyanitt egyéniben harmadik helyezést ért el. A következő évi franciaországi vb (1986) ezüstérmese lett csapatban, és bronzérmet nyert az Erdős, Kovács, Majsai, Szepesi összetételű nyílt csapatversenyen is. Egyéni versenyen elért első helyezését az angliai Eb-n (1987) érte el. Még ugyanabban az évben a franciaországi világjátékokon megszokott partnerével ezüstérmes lett. Aztán jött az első paralimpiai részvétel, ahol az Erdős–Majsai összetételű csapat bronzérmet nyert.

1992, Barcelona – a női páros: Pusztafiné Kovács Judit és Sasváriné Paulik Ilona is bejelentkezett az éremgyűjtők közé

Pusztafiné Kovács Judit játék közben

Az olimpiai falu először biztosított otthont a paralimpia résztvevőinek, köztük a 42 fős magyar csapatnak és természetesen az *Apor György* által vezetett hétfős (*Erdei Ilona, †Pusztafiné Kovács Judit, †Sasváriné Paulik Ilona, Erdős Lajos, Kovács Győző, Majsai Károly, Szepesi Attila*) asztalitenisz-különítménynek is.

Az esemény fényét Juan Antonio Samaranchnak, a NOB elnökének, János Károly spanyol királynak és Szófia királyné jelenléte emelte. A játékok (1992. szeptember 3–14.) 12 napja alatt a 82 országból 3300 sportoló küzdött az érmekért. A magyar csapat a második versenynapon gyarapította az asztaliteniszezők érmeinek számát. A *Pusztafiné Kovács Juditból*[20] és *Sasváriné Paulik Ilonából* álló (TT3) asztalitenisz-csapat megszerezte a paralimpiai ezüstérmet. A döntő mérkőzésig az ír (3:1), az angol (3:1) és az USA (3:2) csapatait utasították maguk mögé, majd ezüstérmesek lettek a németek (0:3) mögött. *Sasváriné Paulik Ilona* (TT3) az egyéni versenyben, a tizennégy fős mezőnyben, három biztos 2:0-s győzelemmel csoportelsőként jutott a legjobb nyolc közé, ahol biztosan, 2:0 arányban verte az olasz Christina Plonert. A legjobb négy között a döntőbe kerülésért vívott csatában 0:2-re maradt alul a német Monika Bartheidellel szemben, ezzel megszerezte a magyar kerekesszékes és a női asztalitenisz-szakág első paralimpiai érmét. A hölgyek közül a csak egyéni versenyen induló és ekkor már többszörös Eb-ezüst- és bronzérmes (1985, 1987, 1989, 1991), valamint kétszeres vb-ezüstérmes (1986, 1991) *Erdei Ilona* nem tudott a dobogó közelébe kerülni. Nem kísérte szerencse a New Yorkban és Szöulban még sikeres fiúk szereplését sem, mindkét csapatnak (TT8, 9) egy győzelem hiányzott az éremszerzéshez. Egyéniben Majsai szerepelt a legjobban, aki hét győzelmet aratott, saját kategóriájában négy közé jutásért játszott, vereséget pedig kizárólag a későbbi aranyérmestől szenvedett el![21]

20 ***†Pusztafiné Kovács Juditot*** (1954–2001) férje, Pusztafi László 1978-ban tanította meg pingpongozni. A Halassy Olivér SC Gyógyászati Segédeszközök Gyárának aulájában tartott edzésekre jártak. Először jó szórakozásnak tűnt, hogy együtt játszadoznak. Egyre többet gyakorolt és edzett, s hamarosan válogatott-kerettag lett. Pesthidegkúti lakásukban felállítottak egy pingpongasztalt, hogy minél többet tudjon gyakorolni. Átigazolt a Rodáta SC-hez, ahol annak különtermében már sokkal jobb körülmények között készülhetett. Az első Európa-bajnokságán, amelyre kiutazhatott Hollandiába (1985), egyéniben ezüstérmet szerzett. A paralimpiai játékokat közvetlenül megelőző angliai Eb (1987) versenyein Sasváriné Paulik Ilonával csapatban aranyérmet nyertek, ezzel a nagyszerű eredménnyel kvalifikálta magát a kerekesszékes női mezőnybe az 1988. évi szöuli játékokra. Egyéniben bekerült a legjobb négy közé, ahol a későbbi paralimpiai bajnok, Christiane Weninger (NSZK) verte meg, így nem jutott a döntőbe, és a negyedik helyen végzett. Az 1988. évi paralimpiát követően a hollandiai világbajnokság (1990) csapatversenyein Sasváriné Paulik Ilonával ezüstérmesek lettek, majd az azt követő spanyolországi Eb-n (1991) csapatban aranyérmesek. Biztos tagja lett az 1992. évi barcelonai csapatnak, hiszen ekkor már a férfimezőnyhöz hasonlóan az egyén versenyeken túl csapatversenyeken is indulhattak a TT3-as női versenyzők. Nem tudtuk, mert nem panaszkodott, de már ekkor lehetett sejteni, hogy valami nincsen rendben, beteg volt. Atlantába már nem tudott elutazni, ekkor már nem versenyzett. A földi léte 2001-ben zárta be, és hagyta itt férjét, asztaliteniszes párját és az egész közösséget.

21 Lukács György (2005): Tarpai László tudósításai nyomán. In Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek* MPB, 145–146. p. | *Nemzeti Sport,* III. évf. 246., 247., 249., 250., 251., 252., 253., 254., 256. sz.

1996, Atlanta – „Pólikáé" (Sasváriné Paulik Ilonáné) a női kerekesszékesek első asztalitenisz-aranyérme

A X. Paralimpiai Játékokon 104 országból 3259 sportoló 19 sportágban 1996. augusztus 16. és 25. között versenyzett az érmekért. Hazánkat 45 sportoló képviselte, köztük hat asztaliteniszező (*Erdei Ilona, Sasváriné Paulik Ilona, Erdős Lajos, Kovács Győző, Majsai Károly, Szepesi Attil*a). A paralimpiák magyar asztaliteniszezőinek sikereit Atlantában *Sasváriné Paulik Ilona*[22] folytatta azzal, hogy megszerezte a sportág második, de a honi asztaliteniszező hölgyek első magyar paralimpiai aranyérmét. *„Sasváriné Paulik Ilona komolyan vette, hogy neki kell átvennie Szekeres férfi szerepét. Azok után, hogy az elődöntőben minden különösebb izgalmat mellőzve, egészen simán intézte el a belga Pollet-t, a fináléban a német Bartheidel ellen játszik. Ha győz… Na, jó, megpróbálom nem elkiabálni, legfeljebb annyit jegyzek meg csendben, hogy Tauber Zoltán 1976-os sikere óta nem született magyar pingpongarany a paralimpián. Két évtizedes rossz sorozat megszakításáért is játszik tehát »Póli«. Az első játszma végig szorosan alakul, bár szerencsére szinte mindvégig itt az előny. Érezhető a feszültség, Sasváriné láthatóan csak akkor nyugszik meg igazán, amikor 21:17-re megnyeri az első szettet. Mi az, hogy megnyugszik… Felszabadul, trükközik, villog, pingpongsulit tart, amúgy magyar módra. A németnek ettől kezdve nem sok köze van a meccshez, legfeljebb – mint szenvedő alanyt – sajnálni lehet: 21:9-re megnyerni egy paralimpiai döntő második szettjét. Hihetetlen szemtelenség (…) –Természetesen*

„Pólika" Sasváriné Paulik Ilona 1996-ban játék közben

nagyon boldog vagyok, hiszen ez a győzelem eddigi pályafutásom csúcspontja. Korábban sem a belga Pollet, sem a német Bartheidel ellen nem tudtam nyerni, most viszont egy nap alatt mindkettőt legyőztem, ráadásul úgy, hogy igazából még megszorítani sem tudtak. Így nem is tudnám kiválasztani, hogy melyik volt a legnehezebb mérkőzésem. Ilyen ugyanis nem volt" – nyilatkozta Sasváriné Paulik Ilona.[23]

A paralimpiai asztalitenisz-versenyek egyre magasabb színvonalon zajlottak. A mezőnyben olyan versenyzők is játszottak, mint az lengyel születésű osztrák versenyző, Stanislaw Fraczyk, aki az épek között versenyzett, és Grubba előtt ő volt az országos egyéni bajnok, majd profiként a Bundesliga I. osztályában játszott. Két számban nyert egyéni aranyat,

22 †***Sasváriné Paulik Ilona*** (1954–1999), „Pólika", mert mindenki így hívta, sajnos nagyon korán távozott. A Halassy Olivér Sport Clubban asztaliteniszezett, majd a Rodáta SC játékosa lett, miután 1981-ben a pesthidegkúti lakótelepre költözött. Szomszédja, barátnője és csapattársa Pusztafiné Kovács Judit lett. Nagyon sokat játszottak – a hivatalos edzéseken túl – a Pusztafiék lakásának nappali szobájában felállított pingpongasztalon. A Rodáta Kft., ahol Pólika dolgozott, minden támogatást megadott számára, így 1988-ban megkezdhette a paralimpiára való tudatos felkészülést. Nagyon bízott és hitt edzőjében, Apor Györgyben. Igazi versenyzőtípus volt, csak az edzésben és a kitartó munkában hitt. Nagyon szorgalmas volt, emellett hihetetlen játékintelligenciával rendelkezett. Nehezen viselte a *labdaéhséget:* amikor szabadideje volt, azonnal ütőt fogott és gyakorolt. A három-négy órás mérkőzéseken végig képes volt koncentrálni. Első paralimpiáján, 1992-ben már kategóriájában a legjobb volt a világon. Az egyéni versenyek során nem az ellenfele verte őt meg a döntőbe kerülésért való küzdelemben, hanem a 38 fokos láz, amit napokig magában hordott, és sportpályafutásának legfontosabb pillanatában tört rá elemi erővel. Barcelona után nagyon el volt keseredve, abba is akarta hagyni a versenyszerű játékot. Az elszalasztott bajnoki cím megszerzésének vágya csak lassan erősödött meg ismét benne. Barátai és sporttársai segítségével ismét megkezdte a felkészülést az 1996. évi paralimpiai játékokra. Egyedül, a már megszokott csapattárs nélkül is sikerült bizonyítania, hogy ő a legjobb a világon. Pólika három paralimpiai játékokon (Szöul – 1988, Barcelona – 1992, Atlanta – 1996) indult. 1988-ban a legjobb nyolcba jutott, 1992-ben társával csapatban ezüstérmet szerzett, 1996-ban egyéniben paralimpiai bajnok lett. Edzője mindig Apor György volt. Az 1996-os paralimpiai sikert követően megbetegedett, és a fizikailag szívósnak látszó szervezete 1999-ben megadta magát. Sasváriné Paulik Ilona az eddigi legsikeresebb magyar női asztaliteniszező, paralimpiai sportoló. Forrás: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek.* MPB-2005, 352. p.

23 Szűcs Miklós: Aranyos nyilatkozatok 1996-ból. In Nádas Pál (szerk., 2005) *Paralimpiai történetek,* MPB, 164. p. | Szűcs Miklós (1996): Pinpongsuli és úszásoktatás – magyar módra. *Nemzeti Sport,* VII. évf. 230., 1996 augusztus 24., 9. p. | Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. Ahogy én láttam. In Nádas Pál (szerk., 2005) Paralimpiai történetek, MPB, 158–159. p.

és a négy közé jutásért éppen *Majsai Károly*t (TT9) győzte le. A *Majsai–Erdős* csapat sem járt jobban, mert a svédek legyőzését követően Tajvantól és az osztrákoktól elszenvedett vereség miatt nem jutott a legjobb nyolc közé. *Kovács Győző* (TT8) egyéniben és a *Kovács–Szepesi* (TT6-10) csapat sem jutott tovább a csoportkörből. *Erdei Ilona* (TT6-10) a nyílt versenyben előnyerőként csatlakozott a huszonöt fős mezőnyhöz, és a második fordulóban szerzett győzelmével jutott a legjobb nyolc közé, ahonnan már nem került tovább. Saját kategóriájában (TT10) körbeverés miatt, azonos szettállás mellett, a pontszámítás alapján, két poén miatt nem jutott a legjobb négy közé.[24]

Asztalitenisz-legendák

24 www.paralympic.org/results/historical

2000, Sydney – asztalitenisz-érem nélkül maradtunk

A Sydneyben megrendezett XI. Paralimpiai Játékokon 123 nemzet 3879 sportolója vett részt 2000. október 18–29-ig. Hazánkat 55 sportoló, köztük három asztaliteniszező, *Bereczki Dezső, Bereczki Zsolt* (TT10) és *László János* (TT11) képviselte. *Bereczki Dezső* (TT10) az egyéni versenyek csoportmérkőzéseiből két győzelemmel és egy vereséggel jutott a legjobb nyolc közé, de onnan már nem került a legjobb négy közé. Testvére, Zsolt a tizenhat fős mezőnyben a csoportkörből nem ment tovább. Csapatban a Bereczki testvérek (TT10) egy győzelemmel és egy vereséggel jutottak a legjobb négy közé, ahol a döntőbe jutásért a cseh csapattól (1:3) kikaptak, és a dobogóért vívott mérkőzésen ismét (1:3) vereséget szenvedtek a spanyoloktól. Paralimpiai újoncként a negyedik helyen végeztek. *László János (TT11)* három győzelemmel jutott a legjobb négy közé, de ott először a lengyel Skrobut Piotrtól (1:2), majd a helyosztón a spanyol Garrido Angeltől (0:2) kapott ki, és szintén a negyedik helyen végzett.

„A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) felfüggesztette az értelmi fogyatékos sportolókat. Az értelmi fogyatékos sportolók a sydney-i paralimpia után kerültek nehéz helyzetbe, amikor kiderült, hogy a győztes spanyol kosárlabdacsapat 12 játékosa közül 10 egészséges, ezért a válogatottat utólag megfosztották aranyérmétől. További vizsgálatok következtek, amelyek kimutatták: az érintettek közel kétharmada nem olyan mértékben sérült, mint amilyen kategóriában szerepeltek."[25] Az értelmi fogyatékos sportolók, köztük az asztaliteniszezők is, a 2012. évi paralimpiai játékok versenyeire térhettek csak újra vissza.

2004, Athén – a játékok legeredményesebb magyar asztaliteniszezője Zborai Gyula

Zborai Gyula 2004-ben

A XII. Paralimpiai Játékok érmeiért 2004. szeptember 17. és 28. között 135 nemzet 3808 sportolója 19 sportágban versenyzett. Hazánkat 35 sportoló képviselte, köztük hat asztaliteniszező: *Bereczki Dezső, Bereczki Zsolt, Csonka András, dr. Kaiser János, Zborai Gyula*. Az értelmi fogyatékos sportolók számára bemutatóversenyt rendeztek, amelyen hazánkat *Pálos Péter* asztaliteniszező képviselte.

Zborai Gyula (TT9) a 2004. évi játékokon az egyéni versenyek legeredményesebb magyar asztaliteniszezője lett. A csoportmérkőzéseken két biztos győzelemmel vívta ki a továbbjutást. Előnyerőként jutott a legjobb nyolc közé, ahol a francia François Serignat-t 3:1-re verte, és a legjobb négy közé került. A döntőbe jutásért a kínai Lu Xiaolei-tól (1:3) kapott ki. A bronzéremért vívott mérkőzésen is sajnos vereséget szenvedett (0:3) az amerikai Tahl Leibovitztól, és a negyedik helyen végzett. *Csonka András* (TT8) paralimpiai újonc, az egész mezőny legfiatalabb versenyzője a belga Nico Vergeylen 3:2-es legyőzésével megszerezte élete első paralimpiai győzelmét, de sajnos a csoportküzdelmekből akkor még nem jutott tovább. A *Zborai, Bereczki* testvérek

25 Füredi Marianne (2005): Minden idők legjobb paralimpiája. In Nádas Pál (szerk.,2005) *Paralimpiai történetek,* MPB, 168–179. p.

és *Csonka* összetételű csapat (TT10) győzelem nélkül maradt. Az egyéni (TT10) küzdelmek során szintén győzelem nélkül fejezte be versenyeit *Bereczki Dezső* és *Zsolt* is. *Kaiser János*, aki már az 1971-ben Gödöllőn megrendezett első hazai nemzetközi verseny asztaliteniszezője volt, élete első paralimpiáján, a (TT1) kerekesszékes kategória versenyein három vereséggel a csoportkörből nem juthatott tovább.

A sportág játékszínvonalának erősödése és a sportági integráció bemutatása miatt érdemes említést tenni arról, hogy ekkor debütált az álló nők között az akkor még kislány Natalia Partyka (Lengyelország), aki megnyerve a 10-es kategória egyéni versenyét, ma egyike azon keveseknek, akik a Nyári Olimpiai Játékokon is, és a Paralimpiai Játékokon is sikeresen szerepelt.

2008, Peking – négy asztaliteniszező a paralimpiai csapatban

2008. szeptember 6. és 17. között 146 nemzet 3951 sportolójának részvételével 20 sportágban rendezték meg a XIII. Paralimpiai Játékokat. Hazánkat 33 sportoló képviselte, köztük négy, *Bereczki Dezső, Bereczki Zsolt, Csonka András, Zborai Gyula*, asztaliteniszező.

Bereczki Dezső (TT9-10) a csoportmérkőzések során szerzett győzelmével a legjobb nyolc közé került, de tovább már nem jutott. Csapatban, az egyenes kieséses rendszerben lebonyolított játékban a *Bereczki Dezső–Zborai Gyula* (TT9-10) pár már az első fordulóban a francia csapattól elszenvedett (1:3) veresége miatt kiesett a további küzdelemből. *Csonka András* a csoportmérkőzések során hiába győzte le belga (3:0) és lengyel (3:1) ellenfeleit, a későbbi paralimpiai bajnoktól, a kínai Chen Gangtól (0:3) kikapott, és így nem jutott a legjobb négy közé.[26]

2012, London – Pálos Péter a harmadik magyar paralimpiai aranyérmes asztaliteniszező

A paralimpiai mozgalom (Stoke Mandeville Játékok) hazájában 2012. augusztus 29. és szeptember 9. között 164 nemzet 4237 sportolójának részvételével 20 sportágban rendezték meg a XIV. Paralimpiai Játékokat. A harminchárom fős magyar csapatban három (*Bereczki Dezső, Csonka András, Pálos Péter*) asztaliteniszező indulhatott. *Bereczki Dezső* (TT10) a csoportkörből egy győzelemmel és egy vereséggel jutott a legjobb nyolcba, ahol a spanyol Ruiz Reyes Jose Manuellel vívott csatában maradt alul (2:3). Csapatban társával, *Csonka Andrással* az első körben (3:2) verték az oroszokat, majd a legjobb nyolc között a későbbi bronzérmes spanyolok következtek, akik (0:3) kiütötték a mieinket a négy közé jutástért. *Csonka András* (TT8) az egyéni csoportkörből elsőként, svéd és szlovák ellenfeleinek legyőzésével (3:0, illetve 3:2) jutott a legjobb nyolc közé, ahol, mint az előző paralimpián is, a későbbi kínai bajnok Zhao Shuai ütötte el (0:3) a négy közé jutástól. Mielőtt *Pálos Péter* paralimpiai aranyérmének történetét felidézzük, érdemes rövid tájékoztatást adni dr. Gruiz Katalin, a MÉS alapítójának az asztalitenisz sportággal kapcsolatos és Pálos Péter feltűnéséről készült visszaemlékezéséből: *„Az asztalitenisz első pillanattól erős sport volt a MÉS-ben, ennek fő oka, hogy a bentlakásos intézetekben ez volt a fő szabadidős sporttevékenység, amiből aztán a jobbakat azonnal be lehetett vonni a versenyrendszerbe. Már Madridba is vittünk asztaliteniszezőket, és az első nemzetközi versenyt, az INAS Eb-t is asztaliteniszben rendeztük Budapesten, 1998-ban. Biztató jelként értékeltük az 1995-ben az INAS-FMH asztalitenisz-vb-n született két ezüstérmet, és mellette a két 4. és egy 5. helyezést, de sajnos jó ideig nem folytatódott az asztaliteniszezők sikersorozata, viszont az eredménytelenség tanulságait sikerült levonni és változtatni az edzéseken, és főként megoldani a rendszeres versenyzést, a versenyrutin megszerzését. (…) Az 1998-as budapesti Eb utáni párizsi IPC-Vb-n László*

26 Bernau Péter (2015): *Összegző dolgozat az első paralimpiámról.* Peking, 2008. | Mihályi András 2008 pekingi tudósításai, Nemzeti Sport

Pálos Péter 2012-ben játék közben

János ezüstérmet szerzett egyéniben, 1999-ben pedig mind az IPC-Eb-n, mind az INAS-Vb-n ezüstérmes lett a László–Csíbor páros, az INAS-versenyen pedig a csapat is. Az ezüstökkel László János kvalifikálta magát Sydneybe, ahol 4. helyezést ért el. 2000 környékén tűnt fel Pálos Péter, a tehetséges és megszállott fiatal játékos. Első megmérettetése 2003-ban a mexikói INAS-világbajnokságon volt, ahol mindjárt aranyérmes lett. A László–Csíbor–Szabó–Kollár–Pálos összetételű csapat is jó formában volt, a 2004-es Global Gamesen »mégis csak« ezüst- (Pálos–László) és bronz- (Pálos egyéni és a magyar csapat) érmeket nyertek. Pálos a 2003-as mexikói vb és a 2004-es GG eredményével kvalifikálta magát az athéni paralimpiára. A legeredményesebb játékosok edzője, Temesvári József a felkészítés súlypontját a hazai versenyrendszerben való szerepeltetésre fektette, és a BVSC-vel kötött együttműködési megállapodás értelmében a fiúk a nem sérült asztaliteniszezőkkel edzettek és versenyeztek rendszeresen. Ez meghozta a hiányzó versenyrutint, a magabiztosságot, az integrációt, és Temesvári edző visszavonulása után biztosította a folytonosságot is. 2010-től a Nemzetközi Asztalitenisz Szövetséghez (IPTTC) tartozó Para Asztalitenisz Klasszifikáció (TT klasszifikáció, 2016) kezébe került a Class 11, az értelmi fogyatékosok klasszifikációja és versenyrendszere. A versenyeken »full«, azaz teljes klasszifikációt hirdetnek, ami magába foglalja mind a komputeres tesztelést, mind a WASI- (Wechsler Abbreviated Scale of Intelligence = Wechsler-féle rövidített intelligenciaskála) tesztet. A klasszifikációval foglalkozó workshopok és a klasszifikáló bírák képzési programjába bevették a Class 11 kategóriát, és évente frissített listát közölnek az érvényes klasszifikációval rendtlkező versenyzőkről.[27] *Pálos Peti* kétségkívül a legeredményesebb magyar asztalitenisz-játékos az értelmileg enyhén sérült sportolók között. A kezdeti INAS-sikerek után 2011-ben az IPC spliti Eb-jén is aranyérmes lett."[28]

Pálos Péter[29] (TT11) a csoportmérkőzések során biztosan, 3:0-ra verte japán ellenfelét, majd 1:3-ra kikapott a koreai Szon Bjeong Dzsuntól, de így is a négyes finálé résztvevője lett, ahol az elődöntőben a francia Pascal Pereira-Lealt biztosan, 3:1-re verte. Az első helyet eldöntő mérkőzésen az a koreai Szon Bjeong Dzsun lett ismét az ellenfele, akitől már a csoportkörben kikapott. A bajnoki címet eldöntő mérkőzésen Pálos Péter ugyanolyan arányban (3:1) vágott vissza a korábban elszenvedett vereségért, és lett a 2012. év magyar paralimpia bajnoka. Ezzel a győzelmével megszerezte a magyar asztaliteniszsport harmadik paralimpiai aranyérmét.

A dél-koreai Szon Bjeong Dzsun volt a mumus, aki a selejtezőben ismét nyert Pálos ellen. Az aranymeccsen megint találkozott egymással a két nagy rivális. Végletekig kiélezett csatában *Pálos Péter* 3:1-re (10, –9, 9, 9) győzött, és pályafutása során először, a legjobb pillanatban múlta felül az addig verhetetlen mumusát.[30]

27 www.ipttc.org/rating

28 Dr. Gruiz Katalin (2016): *Az értelmi fogyatékosok paralimpiai sportágai. Asztalitenisz.* Kézirat

29 ***Pálos Péter*** 1985. augusztus 31-én született, és már 13 évesen beleszeretett az asztaliteniszezésbe. Édesanyjával 14 éves korában ment el a BVSC edzésére, azóta is ott készül a versenyekre. A TT11-es, enyhén értelmi fogyatékos kategóriában játszik, edzője Aranyosi Péter. 2007-ben korábbi világbajnoki címét védte meg az 5. INAS-FID asztalitenisz-világbajnokságon. A 2011-es asztalitenisz-Európa-bajnokságon aranyérmes lett. Pálos Péter a BVSC-ben edzett Aranyosi Péter irányításával, hétvégenként pedig idegenlégiósként Németországba vonatozott, és az ötödik vonalban szereplő TTC Mühlhausen együttesében játszott a csapatbajnokságban. Világ- és Európa-bajnokként érkezett Londonba. A 2012. évi londoni paralimpiai játékokon, első paralimpiáján aranyérmet szerzett. A riói játékokon 2016-ban bronzérmes lett. Díjak, elismerések: Magyar Érdemrend Tisztikeresztje (2012), Év fogyatékos férfi sportolója (2012).

30 Arday Attila (2012): A győzelem új útja. Pálos Péter keze és szíve aranyat ért az asztalnál. – 2012. 09. 04., | www.paralympic.org/results/historical

„A német TTC Mühlhausenben légióskodó Pálos 5:3-ra elhúzott az első szettben, innen ellenfele ugyan még többször kiegyenlített, ám a játszma végül az övé lett (12:10). A folytatásban a mindössze 16 éves ázsiai asztaliteniszező 9:3-ra vezetett, s ezután már hiába jött vissza néhány látványos labdamenet után a magyar 10:9-re, a játszma 11:9-re ellenfelére lett. A harmadik felvonásban Pálos lényegesen jobban kezdett, mint az azt megelőzőben, s 6:2-re ellépett, riválisa ugyanakkor 8:8-nál utolérte őt, fordítania azonban nem sikerült, s a játszma – egy szerencsés ponttal – 11:9-re a magyar játékosé lett. Dzsun kezdte jobban a negyedik játszmát, de a paralimpiai újonc riválisa tartotta vele a lépést, 6:6-nál pedig a dél-koreai edző időt kért. A szünet Pálosnak tett jót, aki végül nagy csatában 11:9-re megnyerte a szettet, ezzel 3:1-re a döntőt is."[31] Edzője, Aranyosi Péter a győztes mérkőzést követően a következőket nyilatkozta: *„A paralimpia hangulatára, a több ezer nézőre is rá kellett hangolódni. Peti a csoportmeccsek során tudásának nagyjából 60, a döntőben 80 százalékát nyújtotta. Jót tett Petinek a selejtezőben elszenvedett vereség, mert utána győzelmi kényszer nélkül, felszabadultabban játszott a döntőben. – Nagyon boldog vagyok – értékelt Pálos Péter. – Próbáltuk úgy nézni a paralimpiát, mint egy normális versenyt, de ez nem ment, a sportolói faluban óriási volt a felfordulás, ez zavart egy kicsit. A döntőben sokszor segített a háló is nekem, igaz, ez ellenfelemmel is előfordult."*[32]

2016, Rio de Janeiro – Csonka András tizenhat év szívós munkáját követően paralimpiai ezüstérmes

A sportágat hat sportoló, *Arlóy Zsófia* (TT8), *Bereczki Dezső* (TT10), *Csonka András* (TT8), *Pálos Péter* (TT11), *Zborai Gyula* (TT8), *Major Endre* (TT1) és két edző, *Aranyosi Péter, Frank Béla* képviselte a XV. Paralimpiai Játékokon. Húsz év után Arlóy Zsófia személyében ismét volt a csapatban női versenyző. Az első naptól az egyéni versenyekkel kezdődtek a versenyek. *Bereczki Dezső* két vereséggel a csoportkörből nem jutott tovább. *Arlóy Zsófia*, paralimpiai újonc két vereséggel és egy győzelemmel szintén a kiesők sorsára jutott. *Zborai Gyula* egy vereséggel és egy győzelemel a legjobb nyolc közé került, ahonnan nem jutott tovább, mert a svéd Emil Anderssontól 1:3-ra kikapott. *Pálos Péter* két győzelemmel csoportgyőztes lett, majd az egyenes kieséses versenyszakaszban ismét biztosan verte ukrán ellenfelét, és jutott a legjobb négy közé. *Major Endre*, paralimpiai újonc egy győzelemmel és egy vereséggel jutott tovább az egyenes kieséses szakaszba, ahol ismét koreai ellenfelével mérkőzött, és a csoportmérkőzésen elszenvedett vereségért visszavágott. A legjobb négy közé került. *Csonka András* (TT8) egy győzelemmel és egy vereséggel a csoportkörből a legjobb nyolc közé jutott. Az elődöntős mérkőzésen a lengyel Marcin Skrzynecki ellen 3:2-re győzött, és a legjobb négy között folytathatta a versenyt. A magyar asztalitenisz paralimpiai történetében még sosem fordult elő, hogy egyszerre három versenyző, három különböző kategóriában, a döntőbe jutásért versenyezhetett.

A legsúlyosabban sérültek (TT1) kerekesszékes kategóriájának férfimezőnyében *Fejes András* óta (1970-es évek) a világversenyeken nem jutott a legjobb négy közé magyar versenyző. *Major Endre* a csoportkörön túljutva, a kieséses szakaszban is győzni tudott, majd az elődöntőben a világranglistát vezető brit játékos ellen 0:2 után „ébredt", és sikerült szépítenie, sőt esélye volt az egyenlítésre is. Végül 1:3 arányban veszített. A bronzmeccsen is alulmaradt koreai vetélytársával szemben: *Major Endre* (Magyarország)–Nam Ki Von (Dél-Korea) 1:3 (9, –4, 6, 11). Major teljesítménye a végjátékokban elszenvedett vereségek ellenére váratlan és szép sikerként értékelhető. *Pálos Péter* (TT11) rendkívül színvonalas mérkőzést vívott a nála fiatalabb Van Ackerrel, akivel hosszú labdameneteket játszott. Az első szett viszonylag gyors, a második és harmadik játszma azonban szoros küzdelmet hozott. Végig fej fej mellett haladtak a játékban. Van Acker végül 3:0-ra nyert, így Pálos a londoni aranyérem után bronzéremért játszhatott. A bronzmérkőzésen *Pálos Péter* nagyon izgalmas és szoros ötjátszmás mérkőzésen tudta legyőzni

31 MTI, NSO 2012. 09. 03., www.nemzetisport.hu/london_2012/paralimpia-palos-peter-aranyermes-asztaliteniszben-2170309
32 Bernau Péter (2015): *A sportolók imádták Londont, a brit főváros pedig szívébe zárta a paralimpikonokat.* Paralimpiatörténeti tanulmányok. Kézirat

Csonka András a paralimpiai ezüstérem birtokosa

dél-koreai ellenfelét, és lett a XV. játékok bronzérmese: Pálos Péter–Kim Gi Te 3:2 (5, 11, –11, –9, 4).

A balkezes *Csonka András*[33] (TT8) az első helyen kiemelt ukrán játékost elbúcsúztató kínai Je Csao-csün ellen lépett asztalhoz, akivel remek első játszmát vívott, a vége 22:20 lett a magyar játékos javára. A játszmanyerés megnyugtatta Csonkát, aki a folytatásban irányította a játékot, s két szoros szettet nyerve diadalmaskodott 3:0-ra, és ezzel aranymérkőzést játszhatott. Függetlenül a döntő mérkőzés végeredményétől, *Csonka András* addigi teljesítménye – négy paralimpián (2004, 2008, 2012, 2016) részvétele, amely több mint 16 év kitartó és kemény munkája – fantasztikus siker.

A döntőben aztán az első szett hamar elment, majd a másodikban, a kínai 6-4-es vezetésénél időt kért *Aranyosi Péter* edző. A folytatásban is az ázsiai játékos irányított, így tíz perc elteltével már 2:0-ra vezetett. A harmadik játszma sem hozott fordulatot, Csao néhány perc elteltével öt meccslabdához jutott, és bár Csonka ezek közül négyet hárított, az ötödiket már nem, így a végeredmény: Csao Suaj–Csonka András 3:0 (5, 6, 9). *„Egyáltalán nem vagyok csalódott, örülök az ezüstéremnek. Alig hibáztam, szervát sem rontottam, ami nagy szó. Úgy éreztem, jól ment a játék, reggel, amikor felkeltem, akkor is úgy éreztem, meglehet a győzelem, de ma jobb volt a kínai"* – nyilatkozott a negyedik paralimpiáján szereplő ezüstérmes magyar sportoló.

A paralimpiai játékok asztalitenisz-versenyeiről 2012-2016-ban Szalmás Péter készített fényképeket, amelyeket digitális albumba[34] rendeztünk.

A paralimpiai asztalitenisz-válogatott vezetőedzői:

- Apor György 1982–1992
- Sarnyai Ilona 1993–1998
- Szepesi Attila 1999–2000
- Sarnyai Ilona 2001–2002
- Milos Imre 2003–2004
- Aranyosi Péter 2005–2015
- Frank Béla 2016

A dokumentumok és versenyjegyzőkönyvek kutatásában Gódor László, az FMSZ elnökének segítségére volt szükség ahhoz, hogy az MTSB, MEOSZ-TSB, MMS, MLMS fennmaradt irataik és versenyjegyzőkönyvei hozzáférhetők legyenek. A jegyzőkönyvek digitalizálásához az MPB titkársága nyújtott segítséget. A MOATSZ szaklapjában és a Budapesti Asztalitenisz Híradóban megjelent tudósítások is bővítették az adatbázist. A kutatás során nem került elő minden év járat versenyjegyőkönyve, ezért az összeállítás hiányos. Az MPB irattárában sajnos nem tették lehetővé a kutatómunkát.

33 ***Csonka András*** (Salgótarján 1988. 11. 27 –) az Arany János Általános Iskolába (1995–2003) járt, majd a Táncsics Mihály Közgazdasági Szakközépiskola (2003–2007) tanulója volt. Felsőfokú tanulmányokatt a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskolán (2007–2013), a Budapesti Metropolitan Egyetem gazdálkodási és menedzsment szakán végzett. 2015-től a Budapesti Metropolitan Egyetem executive MBA Turnaround Menedzsment szakán hallgató. 2017-től a Testnevelési Egyetem sportedző szakának hallgatója. Kilencévesen kezdett asztaliteniszezni, majd a Salgótarjáni Petőfi DSE igazolt játékosa lett (1999–2007). A BVSC asztalitenisz-szakosztályának (2007–2011) volt az igazolt versenyzője. 2011-től jelenleg is az Univer-Sport Kft. (Kecskemét) igazolt játékosa. Az első nemzetközi versenyén a csehországi Ostravában, 2001-ben vett részt. Az első nemzetközi versenyt egyéniben 2006-ban nyerte. Részt vett hat Európa-bajnokságon, ahol egyéni versenyszámban egy ezüst- (2007 Szlovénia) és egy bronzérmem (2015 Dánia) tulajdonosa lett. Csapatban Zborai Gyulával bronzérmet nyertek. Három világbajnokságon (2006 Montreux, Svájc, 2010 Gwangju, Dél-Korea, 2014 Peking, Kína) és négy paralimpián (Athén, Peking, London, Rio de Janeiro) versenyzett.

34 Forrás: Szalmás Péter

ASZTALITENISZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK EREDMÉNYEI (1986–2016)

Év	Versenyszámok, kategóriák	I. helyezett	II. helyezett	III. helyezett
2016	Férfi álló egyéni	Csonka András (Univer Sport Kft.)	Zborai Gyula (Hévíz SK)	Brumár János (Brumi Szöcske Team)
	Férfi ülő egyéni	Barabás Balázs (Vármajor SE)	Major Endre (ATSK Szeged)	Dollenstein János (Kispest SE)
	Női álló egyéni	Bicsák Bettina (Kanizsa Sörgyár SE)	Arlóy Zsófia (Törekvés SE)	Benke Mária (MTSE)
	Férfi álló páros	Csonka András (Univer Sport Kft.) – Zborai Gyula (Hévíz SK)	Farkas László (EVSE) – Szigeti Béla (Gödi SE)	Simon Károly – Ledényi Lajos (P.P.B.T.)
	Férfi ülő páros	Barabás Balázs (Vármajor SE) – Kovács Tamás (Gyenesdiás SE)	Dollenstein János (Kispest SE) – Kis-Juhász József (Törekvés SE)	Dr. Kaiser János (MULTI SE) – Major Endre (ATSK Szeged)
2015	Férfi álló egyéni	Csonka András (Univer Sport Kft)	Berecki Dezső (Apagy SE)	Zborai Gyula (Hévíz SK)
	Férfi ülő egyéni	Barabás Balázs (Atlanta SE)	Major Endre (ATSK Szeged)	Dollenstein János (Kispest SE)
	Női álló egyéni	Bicsák Bettina (Kanizsa Sörgyár SE)	Benke Mária (MTSE)	Máté Andrea (Eurokapu SE Szentendre)
	Férfi álló páros	Csonka András (Univer Sport Kft.) – Zborai Gyula (Hévíz SK)	Farkas László (EVSE) – Brumár János (Brumi Szöcske Team)	Simon Károly – Ledényi Lajos (P.P.B.T.)
	Férfi ülő páros	Barabás Balázs (Atlanta SE) – Kovács Tamás (Gyenesdiás SE)	Dollenstein János (Kispest SE) – Kis-Juhász József (Törekvés SE)	Dr. Kaiser János (MULTI SE) – Major Endre (ATSK Szeged)
2014	Férfi álló egyéni (TT 9-10)	Berecki Dezső (Apagy SE)	Ledény Lajos (HOSC)	Szigeti Béla (Gödi SE)
	Férfi álló egyéni (TT 8)	Csonka András (Univer Sport Kft.)	Balogh Imre (Kanizsa Sörgyár SE)	Retter Barnabás (KSI SE)
	Férfi álló egyéni (TT 6-7)	Tauber Zoltán (HOSC)	Morvay Pál (MÁI SE)	Andicsku János (Teva–Debrecen)
	Férfi álló páros, nyílt	Csonka András (Univer Sport Kft.) – Retter Barnabás (KSI SE)	Ledény Lajos (HOSC) – Simon Károly (P.P.B.T)	Farkas Lászó (Enying VSE) – Szigeti Béla (Gödi SE)
	Férfi álló csapat, nyílt	Csonka András (Univer Sport Kft.) – Andicsku János (Teva–Debrecen)	Farkas László (Enying VSE) – Retter Barnabás (KSI SE)	Ledény Lajos (HOSC) – Simon Károly (P.P.B.T)
	Férfi ülő egyéni, nyílt	Dollenstein János (Kispest SE)	Kovács Tamás (Gyenesdiás SE)	Major Endre (ATSK Szeged)
	Férfi ülő páros, nyílt	Dollenstein János (Kispest SE) – Kis-Juhász József (Jövőbarát SK)	Dr. Kaiser János (MULTI SE) – Major Endre (ATSK Szeged)	Kovács Tamás (Gyenesdiás SE) – Herold János (ATSK Szeged)
	Férfi ülő csapat, nyílt	Dollenstein János (Kispest SE) – Kis-Juhász József (Jövőbarát SK)	Dr. Kaiser János (MULTI SE) – Major Endre (ATSK Szeged)	Laczi Ferenc – Kovács Ilona (MÁI SE)
	Női álló egyéni (TT 9-10)	Bicsák Bettina (Kanizsa Sörgyár SE)	Benke Mária (HOSC)	Kurgics Enikő (Teva–Debrecen)
	Női álló egyéni (TT 6-8)	Arlóy Zsófia (BKV Előre SC)	Farkas Lászlóné (Enying VSE)	Túrós Bettina (Teva–Debrecen)
	Női álló páros, nyílt	Arlóy Zsófia (BKV Előre SC) – Bicsák Bettina (Kanizsa Sörgyár SE)	Márton Evelin – Kurgyis Enikő (Teva–Debrecen)	Benke Mária (HOSC) – Farkas Lászlóné (Enying VSE)
	Női álló csapat, nyílt	Arlóy Zsófia (BKV Előre SC) – Bicsák Bettina (Kanizsa Sörgyár SE)	Márton Evelin – Kurgyis Enikő (Teva–Debrecen)	Benke Mária (HOSC) – Farkas Lászlóné (Enying VSE)

ASZTALITENISZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK EREDMÉNYEI (1986–2016)

Év	Versenyszámok, kategóriák	I. helyezett	II. helyezett	III. helyezett
2013	Férfi álló egyéni (TT 9-10)	Berecki Dezső (Apagy SE)	Berecki Zsolt (Apagy SE)	Ledényi Lajos (P.P.B.T.)
	Férfi álló egyéni (TT 7-8)	Gregor Zoltán (Gödöllői AC)	Vadász György (HOSC)	Retter Barnabás (KSI SE)
	Férfi ülő egyéni, nyílt	Dollenstein János (Kispest SE)	Major Endre (ATSK Szeged)	Dr. Kaiser János (MULTI SE)
	Férfi álló páros, nyílt	Berecki Dezső – Bereczki Zsolt (Apagy SE)	Vadász György (HOSC) – Farkas László (EVSE)	Arlóy Zsófia (BKV Előre SC) – Bicsák Bettina (Kanizsa Sörgyár SE)
	Férfi ülő páros, nyílt	Dr. Kaiser János (MULTI SE) – Major Endre (ATSK Szeged)	Pusztafi László (Atlanta SE) – Dollenstein János (Kispest SE)	Barabás Balázs (Atlanta SE) – Kovács Tamás E59 (Gyenesdiás SE)
	Női álló egyéni, nyílt	Bicsák Bettina (Kanizsa Sörgyár SE)	Benke Mária (H.T.C.T.)	Arlóy Zsófia (BKV Előre SC)
2012	Férfi álló egyéni (TT 9-10)	Zborai Gyula (Vonyarcvashegy)	Berecki Zsolt (H. Generál Jászberény)	Ledényi Lajos (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 6-8)	Gregor Zoltán (Kőbánya SC)	Kovács Ádám (Teva–Debrecen)	Tauber Zoltán (HOSC)
	Álló páros, nyílt	Zborai Gyula (Vonyarcvashegy) – Berecki Zsolt (H. Generál Jászberény)	Arlóy Zsófia (BKV Előre SC) – Bicsák Bettina (Kanizsa Sörgyár SE)	Farkas László (Enying VSE) – Kovács Ádám (Teva–Debrecen)
	Férfi ülő egyéni, nyílt	Barabás Balázs (Atlanta SE)	Kis-Juhász József (Jövőbarát SK)	Major Endre (ATSK Szeged)
	Férfi ülő páros, nyílt	Dollenstein János (Kispest SE) – Kis-Juhász József (Jövőbarát SK)	Barabás Balázs (Atlanta SE) – Laczi Ferenc (MÁI SE)	Dr. Kaiser János (MULTI SE) – Major Endre (ATSK Szeged)
	Női álló egyéni, nyílt	Bicsák Bettina (Kanizsa Sörgyár SE)	Arlóy Zsófia (BKV Előre SC)	Molnár Dóra (BVSC–Zugló)
2011	Férfi álló egyéni (TT 10)	Berecki Zsolt (H. Generál Jászberény)	Berecki Dezső (Apagy SE)	Szigeti Béla (BKV Előre SC), Géczi János (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 8-9)	Csonka András (Univer Sport Kft.)	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE)	Gregor Zoltán (Kőbánya SE), Ledényi Lajos (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 6-7)	Kovács Ádám (Teva–Debrecen)	Uzsorás Gyula (HOSC)	Tauber Zoltán (HOSC)
	Férfi ülő egyéni (TT 3-5)	Barabás Balázs (Atlanta SE)	Kovács Tamás (Gyenesdiás SE)	Kis-Juhász József (Kispest SE)
	Ülő egyéni, nyílt (TT 1-2)	Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Major Endre (ATSK Szeged)	Bara Eszter (MÁI SE), Kovács Ilona (MÁI SE)
	Férfi páros álló, nyílt (TT 6-10)	Berecki Dezső (Apagy SE) – Berecki Zsolt (H. Generál Jászberény)	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE) – Csonka András (Univer Sport Kft.)	Brumár János – Ledényi Lajos (HOSC), Farkas László (Enying VSE) – Géczi János (HOSC)
	Női álló egyéni, nyílt (TT 6-10)	Bicsák Bettina (Kanizsa Sörgyár SE)	Benke Mária (HOSC)	Márton Evelin (Teva–Debrecen), Molnár Dóra (BVSC)
	Ülő páros, nyílt B91(TT 1-5)	Barabás Balázs (Atlanta SE) – Kovács Tamás (Gyenesdiás SE)	Dollenstein János (Kispest SE) – Kis-Juhász József (Jövőbarát SK)	Dr. Kaiser János (MULTI SE) – Major Endre (ATSK Szeged), Bara Eszter – Kovács Ilona (MÁI SE)

ASZTALITENISZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK EREDMÉNYEI (1986–2016)

Év	Versenyszámok, kategóriák	I. helyezett	II. helyezett	III. helyezett
2009	Férfi álló egyéni (TT 8-10)	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE)	Berecki Dezső (Debreceni Sportcentrum)	Berecki Zsolt (Debreceni Sportcentrum)
	Férfi álló egyéni (TT 6-7)	Kovács Ádám (Teva–Debrecen)	Bobory Csaba (HOSC)	Oravecz István (ALU–KOR ASE)
	Férfi álló egyéni, nyílt	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE)	Berecki Dezső (Debreceni Sportcentrum)	Berecki Zsolt (Debreceni Sportcentrum), Gregor Zoltán (BVSC)
	Álló páros, nyílt	Berecki Dezső – Berecki Zsolt (Debreceni Sportcentrum)	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE) – Brumár János (HOSC)	Arlóy Zsófia (HOSC) – Bicsák Bettina (Kanizsa Sörgyár SE)
	Férfi ülő egyéni, nyílt	Kovács Tamás (Gyenesdiás SE)	Kis-Juhász József (MÁI SE)	Dollenstein János (MÁI SE), Pusztafi László (Atlanta SE)
	Férfi ülő egyéni (TT 1-2)	Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Török Mihály (ATSK Szeged)	Major Endre (ATSK Szeged)
	Férfi ülő egyéni (TT 3-4)	Dollenstein János (MÁI SE)	Kis-Juhász József (MÁI SE)	Kovács Tamás (Gyenesdiás SE)
	Férfi ülő páros, nyílt	Kovács Tamás (Gyenesdiás SE) – Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Kis-Juhász József – Dollenstein János (MÁI SE)	Major Endre – Farkas László (ATSK Szeged)
	Női álló egyéni, nyílt (TT 6-10)	Arlóy Zsófia (HOSC)	Bicsák Bettina (Kanizsa Sörgyár SE)	Farkas Lászlóné (Enying VSE)
2007	Férfi álló egyéni (TT 10)	Berecki Dezső (Piremon SE)	Berecki Zsolt (Piremon SE)	Géczi János (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 9)	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE)	Ledényi Lajos (HOSC)	Farkas László (Enying VSE)
	Férfi álló egyéni (TT 8)	Csonka András (BVSC)	Gregor Zoltán (BVSC)	Vadász György (HOSC)
	Férfi páros álló, nyílt	Berecki Dezső – Berecki Zsolt (Piremon SE)	Géczi János – Vadász György (HOSC)	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE) – Gregor Zoltán (BVSC)
	Férfi álló, nyílt	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE)	Berecki Dezső (Piremon SE)	Berecki Zsolt (Piremon SE), Csonka András (BVSC)
	Férfi ülő egyéni (TT 3-4)	Barabás Balázs (Atlanta SE)	Kis-Juhász József (MÁI SE)	Pusztafi László (Atlanta SE)
	Férfi ülő nyílt	Barabás Balázs (Atlanta SE)	Kis-Juhász József (MÁI SE)	Pusztafi László (Atlanta SE)
2006	Férfi álló egyéni (TT 10)	Berecki Dezső (Piremon SE)	Berecki Zsolt (Piremon SE)	Géczi János (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 9)	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE)	Ledényi Lajos (HOSC)	Brumár János (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 8)	Csonka András (BVSC)	Varga Péter (Lendület SE Pécs)	Gregor Zoltán (BVSC)
	Férfi álló egyéni (TT 6-7)	Tauber Zoltán (HOSC)	Uzsorás Gyula (HOSC)	Bobory Csaba (MÁI SE)
	Férfi ülő egyéni (TT 3-5)	Kis-Juhász József (MÁI SE)	Dollenstein János (MÁI SE)	Sebestyén András (Bajai SE)
	Férfi ülő egyéni (TT 1-2)	Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)	Török Mihály (ATSK Szeged)
	Női álló	Farkas Lászlóné (Enying VSE)	Kaszás Józsefné (Bajai SE)	Papp Lajosné (Bajai SE)
	Férfi álló páros	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE) – Berecki Dezső (Piremon SE)	Varga Péter (Lendület SE Pécs) – Csonka András (BVSC)	Gregor Zoltán (BVSC) – Berecki Zsolt (Piremon SE)

ASZTALITENISZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK EREDMÉNYEI (1986–2016)

Év	Versenyszámok, kategóriák	I. helyezett	II. helyezett	III. helyezett
2006	Férfi ülő páros	Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE) – Kis-Juhász József (MÁI SE)	Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr) – Török Mihály (ATSK Szeged)	Sebestyén András (Bajai SE) – Dollenstein János (MÁI SE)
	Férfi álló, nyílt	Berecki Dezső (Piremon SE)	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE)	Varga Péter (Lendület SE), Csonka András (BVSC)
	Férfi ülő, nyílt	Kis-Juhász József (MÁI SE)	Sebestyén András (Baja SE)	Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE), Török Mihály (ATSK Szeged)
	Női álló, nyílt	Papp Lajosné (Bajai SE)	Farkas Lászlóné (Enying VSE)	Kaszás Józsefné (Bajai SE)
2005	Férfi álló egyéni (TT 10)	Berecki Dezső (Piremon SE)	Szigeti Béla (HOSC)	Géczi János (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 9)	Ledényi Lajos (HOSC)	Brumár János (HOSC)	Farkas László (Enying)
	Férfi álló egyéni (TT 8)	Csonka András (Salgótarján)	Varga Péter (Lendület SE Pécs)	Gregor Zoltán (MÁI SE)
	Férfi álló egyéni (TT 6-7)	Oravecz István (ALU–KOR ASE)	Bobory Csaba (MÁI SE)	Tauber Zoltán (HOSC)
	Férfi álló egyéni, nyílt	Berecki Dezső (Piremon SE)	Zborai Gyula (Keszthely)	Csonka András (Salgótarján)
	Férfi álló páros, nyílt	Berecki Dezső (Piremon SE) – Varga Péter (Lendület SE Pécs)	Zborai Gyula (Keszthely) – Csonka András (Salgótarján)	Farrkas László – Szabó Sándor (Enying VSE)
	Férfi ülő egyéni (TT 1-2)	Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Török Mihály (ATSK Szeged)	Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)
	Férfi ülő egyéni (TT 3)	Barabás Balázs (Atlanta SE)	Dollenstein János (MÁI SE)	Szabó Attila (Parasport)
	Férfi ülő egyéni (TT 4-5)	Kis-Juhász József (MÁI SE)	Kiss Gábor (Atlanta SE)	Kovács Tamás (Enying VSE)
	Űlő páros, nyílt	Kis-Juhász József (MÁI SE) – Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Kiss Gábor – Virágos Kis Lajos (Atlanta SE)	Barabás Balázs – Lisztes Ibolya (Atlanta SE)
	Férfi ülő, nyílt	Barabás Balázs (Atlanta SE)	Kiss Gábor (Atlanta SE)	Kis-Juhász József (MÁI SE)
2004	Női álló egyéni (TT 9)	Lakatos Tóth Katalin (Lendület SE Pécs)	Sétáló Orsolya (Lendület SE Pécs)	Papp Lajosné (Baja)
	Női álló egyéni (TT 8)	Arlóy Zsófia (HOSC)	Kovács Gyöngyi (HOSC)	Farkas Lászlóné (Enying VSE)
	Női álló egyéni, nyílt	Arlóy Zsófia (HOSC)	Papp Lajosné (Baja)	Sétáló Orsolya (Lendület SE Pécs)
2003	Férfi álló egyéni (TT 10)	Berecki Dezső (Piremon SE)	Szigeti Béla (HOSC)	Géczi János (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 9)	Majsai Károly (Állami Nyomda SC)	Tóth József (ALU–KOR ASE)	Farkas László (EVSE)
	Férfi álló egyéni (TT 8)	Varga Péter (Lendület SE Pécs)	Vadász György (HOSC)	Csonka András (MÁI SE)
	Férfi álló egyéni (TT 6-7)	Uzsorás Gyula (HOSC)	Oravecz István (ALU–KOR ASE)	Bencze János (MÁI SE)
	Férfi álló egyéni, nyílt	Berecki Zsolt (Piremon SE)	Berecki Dezső (Piremon SE)	Varga Péter (Lendület SE Pécs), Majsai Károly (Állami Nyomda SC)
	Férfi álló páros, nyílt	Berecki Zsolt – Bereczki Dezső (Piremon SE)	Varga Péter (Lendület SE Pécs) – Szigeti Béla (HOSC)	Géczi János – Vadász György (HOSC)

ASZTALITENISZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK EREDMÉNYEI (1986–2016)

Év	Versenyszámok, kategóriák	I. helyezett	II. helyezett	III. helyezett
2003	Férfi ülő egyéni (TT 1-2)	Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)	Török Mihály (ATSK Szeged)
	Férfi ülő egyéni (TT 3)	Virágos Kiss Lajos (Atlanta SE)	Barabás Balázs (Atlanta SE)	Dollenstein János (MÁI SE)
	Űlő egyéni, nyílt (TT 4-5)	Kis Gábor (Atlanta SE)	Kis-Juhász József (MÁI SE)	Lisztes Ibolya (Atlanta SE)
	Űlő páros, nyílt	Kis Gábor – Barabás Balázs (Atlanta SE)	Kis-Juhász József (MÁI SE) – Lendvai Tibor (Egyetértés SE D122Győr)	Virágos Kiss Lajos – Pusztafi László (Atlanta SE)
	Női álló egyéni (TT 8-10)	Arlóy Zsófia (HOSC)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (ALU–KOR ASE)	Nagypál Istvánné (ATSK Szeged)
	Női álló egyéni, nyílt	Arlóy Zsófia (HOSC)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (ALU–KOR ASE)	Papp Lajosné (Nyitni-Kék)
	Női álló párosi, nyílt	Arlóy Zsófia (HOSC) – Sétáló Orsolya (Lendület SE Pécs)	Nagypál Istvánné (Szeged) – Nagy Gáspárné (Nyitni-Kék)	Kaszás Józsefné – Papp Lajosné (Nyitni-Kék)
	Férfi ülő egyéni, nyílt	Kis-Juhász József (MÁI SE)	Kis Gábor (Atlanta SE)	Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)
2002	Férfi álló egyéni (TT 10)	Berecki Dezső (Piremon SE)	Berecki Zsolt (Piremon SE)	Géczi János (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 9)	Zborai Gyula (Kanizsa Sőrgyár SE)	Ledényi Lajos (HOSC)	Hucker Péter (Lendület SE Pécs)
	Férfi álló egyéni (TT 9)	Szepesi Attila (HOSC)	Varga Péter (Lendület SE)	Kovács Győző (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 6-7)	Kovács Tamás (Kinizsi SE)	Uzsorás Gyula (HOSC)	Borbély István (MÁI SE)
	Férfi álló egyéni, nyílt	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE)	Berecki Dezső (Piremon SE)	Varga Péter (Lendület SE)
	Álló páros, nyílt	Berecki Dezső – Berecki Zsolt (Piremon SE)	Zborai Gyula (Kanizsa Sörgyár SE) – Csonka András (MÁI SE)	Sörös Béla – Farkas László (HOSC)
	Férfi ülő egyéni (TT 1-2)	Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)	Török Mihály (ATSK Szeged)
	Férfi ülő egyéni (TT 3)	Pusztafi László (Atlanta SE)	Virágos Kiss Lajos (Atlanta SE)	Dollenstein János (MÁI SE)
	Űlő egyéni (női-férfi, TT 4-5)	Kis Gábor (Atlanta SE)	Kis-Juhász József (MÁI SE)	Lisztes Ibolya (Atlanta SE)
	Ülő páros (női-férfi), nyílt	Kis Gábor – Lisztes Ibolya (Atlanta SE)	Kis-Juhász József (MÁI SE) – Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Szép Sándor – Dollenstein János (MÁI SE)
	Női álló egyéni (TT 6-10)	Arlóy Zsófia (HOSC)	Nagypál Istvánné (ATSK Szeged)	Nagy Gáspárné (Nyitni-Kék)
	Női álló egyéni, nyílt	Arlóy Zsófia (HOSC)	Nagy Gáspárné (Nyitni-Kék)	Nagypál Istvánné (ATSK Szeged), Sétáló Orsolya (Lendület SE Pécs)
2001	Férfi álló egyéni (TT 10)	Berecki Dezső (Piremon SE)	Zborai Gyula (Kinizsi SE)	Berecki Zsolt (Piremon SE)
	Férfi álló egyéni (TT 9)	Oláh Béla (Piremon SE)	Ledényi Lajos (HOSC)	Csonka András (MÁI SE)
	Férfi álló egyéni (TT 8)	Varga Péter (Lendület SE)	Kovács Győző (HOSC)	Sörös Béla (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 6-7)	Uzsorás Gyula (HOSC)	Kovács Tamás (Kinizsi SE)	Tauber Zoltán (HOSC)

ASZTALITENISZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK EREDMÉNYEI (1986–2016)

Év	Versenyszámok, kategóriák	I. helyezett	II. helyezett	III. helyezett
2001	Férfi álló egyéni, nyílt	Berecki Zsolt (Piremon SE)	Zborai Gyula (Kinizsi SE)	Berecki Dezső (Piremon SE)
	Férfi álló páros, nyílt	Berecki Dezső – Berecki Zsolt (Piremon SE)	Kovács Tamás (Kinizsi SE) – Hucker Péter (Lendület SE Pécs)	Farkas László – Sörös Béla (HOSC)
	Vegyes páros álló, nyílt	Zborai Gyula (Kinizsi SE) – Kaiserné Mártonffy Sarolta (ALU–KOR ASE)	Géczi János – Arlóy Zsófia (HOSC)	Varga Péter (Lendület SE Pécs) – Nagy Gáspárné (Nyitni-Kék)
	Férfi ülő egyéni (TT 1-2)	Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Török Mihály (ATSK Szeged)	Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)
	Férfi ülő egyéni (TT 3)	Pusztafi László (Rodata SE)	Nagy Ernő (Lendület SE)	Barabás Balázs (Rodata SE)
	Férfi ülő egyéni (női-férfi, TT 4-5)	Kis Gábor (Rodata SE)	Lisztes Ibolya (Rodata SE)	Kiss–Juhász József (MÁI SE)
	Férfi ülő, nyílt (TT 1-5)	Kiss-Juhász József (MÁI SE)	Pusztafi László (Rodata SE)	Szép Sándor (MÁI SE)
	Ülő páros (női-férfi), nyílt	Dr. Kaiser János (ALU–KOR SE) – Nagy Ernő (Lendület SE Pécs)	Lisztes Ibolya – Kiss Gábor (Rodata SE)	Kis-Juhász József – Szép Sándor (MÁI SE)
	Női álló egyéni (TT 9-10)	Arlóy Zsófia (HOSC)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (ALU–KOR ASE)	Juhászné Tóth Zsuzsanna (ALU–KOR ASE)
	Női álló egyéni (TT 6-7)	Nagypál Istvánné (Szeged)	Nagy Gáspárné (Nyitni-Kék)	Wittinger Jánosné (Paks)
	Női álló egyéni, nyílt	Arlóy Zsófia (HOSC)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (ALU–KOR ASE)	Juhászné Tóth Zsuzsanna (ALU–KOR ASE)
	Női álló páros, nyílt	Arlóy Zsófia (HOSC) – Wittinger Jánosné (Paks)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta – Juhászné Tóth Zsuzsanna (ALU–KOR ASE)	Nagy Gáspárné (Nyitni-Kék) – Nagypál Istvánné (Szeged)
1999	Férfi álló egyéni (TT 9-10)	Szigeti Béla (HOSC)	Ledényi Lajos (HOSC)	Géczi János (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 8)	Kovács Győző (HOSC)	Szepesi Attlia (Linde)	Hucker Péter (Lendület SE Pécs)
	Férfi álló egyéni (TT 6-7)	Kovács Tamás (Kinizsi SE)	Tauber Zoltán (HOSC)	Uzsorás Gyula (HOSC)
	Férfi álló egyéni, nyílt (TT 6-10)	Kovács Győző (HOSC)	Szigeti Béla (HOSC)	Géczi János (HOSC)
	Férfi álló páros, nyílt (TT 6-10)	Kovács Győző (HOSC) – Szepesi Attila (Linde)	Szigeti Béla – Géczi János (HOSC)	Ledényi Lajos – Farkas László (HOSC)
	Férfi ülő egyéni (TT 1-2)	Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)	Török Mihály (Szeged)	Büki István (Zalaegerszeg)
	Férfi ülő egyéni (TT 3-5)	Horváth Sándor (Rodata SE)	Pusztafi László (Rodata SE)	Molnár Attila (Lendület SE Pécs)
	Férfi ülő páros, nyílt B167(TT 1-5)	Horváth Sándor – Pusztafi László (Rodata SE)	Molnár Attila (Lendület SE Pécs) – Kiss Gábor (ALU–KOR ASE)	Virágos Kis Lajos (MÁI SE) – Török Mihály (Szeged)
	Vegyes ülő páros, nyílt (TT 1-5)	Lisztes Ibolya – Horváth Sándor (Rodata SE)	Dobosné Bálint Ildikó – Molnár Attila (Lendület SE Pécs)	Kovács Ilona (ALU–KOR ASE) – Kis-Juhász József (MÁI SE)
	Női álló egyéni (TT 6-10)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (ALU–KOR ASE)	Arlóy Zsófia (HOSC)	Juhászné Tóth Zsuzsanna (ALU–KOR ASE)
	Női álló páros, nyílt (TT 10)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta – Juhászné Tóth Zsuzsanna (ALU–KOR ASE)	Arlóy Zsófia (HOSC) – Sudár Etelka (Zalaegerszeg)	Dobra Péterné – Nagy Gáspárné (Nyitni-Kék)

ASZTALITENISZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK EREDMÉNYEI (1986–2016)

Év	Versenyszámok, kategóriák	I. helyezett	II. helyezett	III. helyezett
1999	Női álló egyéni, nyílt (TT 6-10)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (ALU–KOR ASE)	Arlóy Zsófia (HOSC)	Nagypál Istvánné (Szeged)
	Női ülő egyéni (TT 4-5)	Lisztes Ibolya (Rodata SE)	Dobosné Bálint Ildikó (Lendület SEPécs)	Kovács Ilona (ALU–KOR ASE)
	Női ülő egyéni nyílt (TT 1-5)	Dobosné Bálint Ildikó (Lendület SE Pécs)	Lisztes Ibolya (Rodata SE)	Nász Erzsébet (Rodata SE)
1998	Férfi álló egyéni (TT 10)	Berecki Dezső (Biogál SE)	Berecki Zsolt (Biogál SE)	Szigeti Béla (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 9)	Oláh Béla (Cívis)	Fekete István (Civis)	Tóth József (ALU–KOR ASE)
	Férfi álló egyéni (TT 8)	Szepesi Attlia (HOSC)	Kovács Győző (HOSC)	Magyar István (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 7)	Tauber Zoltán (HOSC)	Bobory Csaba (MÁI SE)	Kőszegi Gábor (Lendület SE Pécs), Oravecz István (ALU–KOR ASE)
	Férfi álló egyéni (TT 6)	Uzsorás Gyula (HOSC)	Sárközi Krisztián (Vasakarat SC Szombathely)	Hargitai Tibor (Lendület SE Pécs), Tóth Károly (Vasakarat SC)
	Férfi álló páros (TT 10)	Berecki Dezső – Berecki Zsolt (Biogál SE)	Géczi János – Szigeti Béla (HOSC)	Pető Lajos – Nagy Attila (Egyetértés Győr)
	Férfi álló páros (TT 9)	Brumár János – Jager József (HOSC)	Erdős Lajos – Ledényi Lajos (HOSC)	Oravecz István – Tóth József (ALU–KOR ASE), Oláh Béla – Fekete István (Biogál SE)
	Férfi álló páros (TT 8)	Magyar István – Fekete László (HOSC)	Kovács Győző – Szepesi Attila (HOSC)	Hucker Péter (Lendület SE E176Pécs) – Szombat Endre (MÁI SE), Balogh Tibor – Makrai Ferenc (Vasakarat SC)
	Férfi álló páros (TT 6-7)	Tauber Zoltán – Uzsorás Gyula (HOSC)	Hargitai Tibor (Lendület SE D177Pécs) – Bobory Csaba (MÁI SE)	Tóth Károly – Sárközi Krisztián (Vasakarat SC Szombathely)
	Férfi álló egyéni, nyílt (TT 6-10)	Berecki Dezső (Biogál SE)	Kovács Győző (HOSC)	Bereczki Zsolt (Biogal SE), Géczi János (HOSC)
	Vegyes páros álló, nyílt (TT 6-10)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (ALU–KOR ASE) – Bereczki Dezső (Biogal SE)	Arlóy Zsófia – Kovács György (HOSC)	Nagypál Istvánné (Szeged) – Berecki Zsolt (Biogal SE), Sudár Etelka (Zalaegerszeg) – Géczi János (HOSC)
	Női álló egyéni (TT 9)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (ALU–KOR ASE)	Rokonyi Zsuzsa (HOSC)	
	Női álló egyéni (TT 7)	Sudár Erika (Zalaegerszeg)	Dobra Péterné (Nyitni-Kék)	Holpert Jánosné (Vasakarat SC Szombathely)
	Női álló egyéni B17(TT 6)	Arlóy Zsófia (HOSC)	Nagypál Istvánné (Szeged)	Nagy Gáspárné (Nyitni-Kék)
	Női álló egyéni, nyílt (TT6-10)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (ALU–KOR ASE)	Arlóy Zsófia (HOSC)	Nagypál Istvánné (Szeged), Nagy Gáspárné (Nyitni-Kék)
	Női álló páros, nyílt (TT 6-10)	Arlóy Zsófia – Rokonyi Zsuzsanna (HOSC)	Sudár Etelka (Zalaegerszeg) – Nagypál Istvánné (Szeged)	Nagy Gáspárné – Dobra Péterné (Nyitni-Kék)
	Férfi ülő egyéni (TT 1-2)	Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)	Török Mihály (Szeged), Büki István (Zalaegerszeg)
	Férfi ülő egyéni (TT 3)	Pusztafi László (Rodata SE)	Fülöp József (MÁI SE)	Nagy Ernő (Lendület SE E187Pécs), Pancsa József (MÁI SE)
	Férfi ülő egyéni (TT 4)	Molnár Attila (Lendület SE Pécs)	Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Virágos Kiss Lajos (MÁI SE), Hornacsek Ottó (MÁI SE)

ASZTALITENISZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK EREDMÉNYEI (1986–2016)

Év	Versenyszámok, kategóriák	I. helyezett	II. helyezett	III. helyezett
1998	Férfi ülő egyéni (TT 5)	Horváth Sándor (Rodata SE)	Németh Péter (Vasakarat SC Szombathely)	
	Férfi ülő egyéni, nyílt (TT 1-5)	Horváth Sándor (Rodata SE)	Pusztafi László (Rodata SE)	Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE), Kis-Juhász József (MÁI SE)
	Férfi ülő páros, nyílt (TT 1-5)	Pusztafi László – Horváth Sándor (Rodata SE)	Kis-Juhász József (MÁI SE) – Molnár Attila (Lendület SE Pécs)	Nagy Ervin (Lendület SE Pécs) – Hornyacsek Ottó (MÁI SE), Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr) – Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)
	Női ülő egyéni, nyílt (TT 1-5)	Lisztes Ibolya (egyesületen kívüli)	Dobosné Bálint Ildikó (Lendület SE Pécs)	Farkas Gyöngyi (Rodata SE), Nász Erzsébet (Rodata SE)
	Női ülő páros, nyílt (TT 1-5)	Dobosné Bálint Ildikó - Lisztes Ibolya (lendület SE Pécs)	Nász Erzsébet – Farkas Gyöngyi (Rodata SE)	
	Vegyes páros ülő, nyílt (TT 1-5)	Lisztes Ibolya (egyesületen kívüli) – Horváth Sándor (Rodata SE)	Nász Erzsébet (Rodata SE) – Dr. Kaiser János (ALU–KOR ASE)	Dobosné Bálint Ildikó (Lendület SE Pécs) – Kis-Juhász József (MÁI SE), Farkas Gyöngyi – Pusztafi László (Rodata SE)
1997	Női ülő egyéni	Lisztes Ibolya (MÁI SE)	Kovács Ilona (Óceán SE)	Sudár Etelka (Zalaegerszeg), Kecskeméti Mária (Szekszárd)
	Női álló egyéni	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (Óceán SE)	Krámer Katalin (HOSC)	Arlóy Zsófia (HOSC), Juhászné Tóth Zsuzsanna (Óceán SE)
	Férfi ülő egyéni (TT 1-2)	Dr. Kaiser János (Óceán SE)	Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)	Büki István (Zalaegerszeg), Török Mihály (Szeged)
	Férfi ülő egyéni (TT 3-5)	Horváth Sándor (Rodata SE)	Molnár Attila (Lendület SE Pécs)	Dr. Kaiser János (Óceán SE), Kis-Juhász József (MÁI SE)
	Férfi álló egyéni (TT 6-7)	Kovács Tamás (Győr)	Tauber Zoltán (HOSC)	Uzsorás Gyula (HOSC) – Oravecz István (Óceán SE)
	Férfi álló egyéni (TT 8)	Magyar István (HOSC)	Tóth István (Ózd)	Pethő Lajos (Győr), Gémesi Géza (HOSC)
	Férfi álló egyéni (TT 9-10)	Erdős Lajos (HOSC)	Berecki Dezső (Biogál SE)	Oláh Béla (Debrecen), E202Hucker Péter (Lendület SE Pécs)
	Női álló páros	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta – Juhászné Tóth Zsuzsanna (Óceán SE)	Arlóy Zsófia – Krámer Katalin (HOSC)	Nagy Gáspárné (Szekszárd) – Sudár Etelka (Zalaegerszeg)
	Férfi ülő páros	Pusztafi László – Horváth Sándor (Rodata SE)	Dr. Kaiser János – Kiss Gábor (Óceán SE)	Virágos Kis Lajos – Fülöp József (MÁI SE), Kis-Juhász József – Lisztes Ibolya (MÁI SE)
	Férfi álló páros	Berecki Dezső – Berecki Zsolt (Biogál SE)	Kovács Tamás (Győr) – Hucker Péter (Lendület SE Pécs)	Erdős Lajos – Magyar István (HOSC), Jáger József – Vadász György (HOSC)
	Férfi ülő, nyílt	Dr. Kaiser János (Óceán SE)	Kis-Juhász József (MÁI SE)	Pusztafi László (Rodata SE), Kiss Gábor (Óceán SE)
	Férfi álló, nyílt	Berecki Dezső (Biogál SE)	Erdős Lajos (HOSC)	Kovács Tamás (Győr), Tauber Zoltán (HOSC)
1995	Férfi álló egyéni (I.)	Kovács Tamás (Egyetértés SE Győr)	Magyar István (HOSC)	Uzsorás Gyula (HOSC)
	Férfi álló egyéni (II.)	Majsai Károly (MMG)	Erdős Lajos (HOSC)	Ledényi Lajos (HOSC)
	Férfi álló páros, nyílt	Majsai Károly (MMG) – Erdős Lajos (HOSC)	Ledényi Lajos – Uzsorás Gyula (HOSC)	Magyar István – Brumár János (HOSC)
	Férfi ülő egyéni (I.)	Dr. Kaiser János (Óceán SE)	Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)	Venesz András (Rodata SE)

ASZTALITENISZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK EREDMÉNYEI (1986–2016)

Év	Versenyszámok, kategóriák	I. helyezett	II. helyezett	III. helyezett
1995	Férfi ülő egyéni (II.)	Horváth Sándor (Rodata SE)	Molnár Attila (Lendület SE Pécs)	Pusztafi László (Rodata SE)
	Férfi ülő páros, nyílt	Pusztafi László – Horváth Sándor (Rodata SE)	Molnár Attila (Lendület SE Pécs) – Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)	Fülöp József (MÁI SE) – Nagy Ernő (Lendület SE Pécs)
	Női álló egyéni, nyílt	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (Óceán SE)	Juhászné Tóth Zsuzsnna (Óceán SE)	Krámer Katalin (HOSC)
	Női álló páros, nyílt	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta – Juhászné Tóth Zsuzsanna (Óceán SE)	Krámer Katalin – Arlóy Zsófia (HOSC)	Nagypál Istvánné (Szeged) – Sudár Erika (Győr)
	Női ülő páros, nyílt	Sasváriné Paulik Ilona – Pusztafiné Kovács Judit (Rodata SE)	Dobosné Bálint Illdikó (Lendület SE Pécs) – Kopár Ágota (Győr)	Nász Erzsébet – Kovács Ilona (Rodata SE)
1993	Férfi álló egyéni (I.)	Oravecz István (HOSC)	Hargittai Tibor (Lendület SE Pécs)	Kőszegi Gábor (Lendület SE Pécs)
	Férfi álló egyéni (II.)	Majsai Károly (MMG)	Erdős Lajos (Fer. Vasút. Bp.)	Géczi István (HOSC)
	Férfi álló páros, nyílt	Erdős Lajos (Fer.–Vas) – Majsai Károly (MMG)	Magyar István – Brumár János (HOSC)	Nagy Tamás (Ajka) – Fekete István (Debrecen)
1993	Férfi ülő egyéni (I.)	Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)	Venesz András (Rodata SE)	Pancsa József (Rodata SE)
	Férfi ülő egyéni (II.)	Dr. Kaiser János (HOSC)	Pusztafi László (Rodata SE)	Molnár Attila (Lendület SE Pécs)
	Férfi ülő páros, nyílt	Pusztafi László – Horváth Sándor (Rodata SE)	Pancsa József – Venesz András (Rodata SE)	Nagy Ernő (Lendület SE Pécs) – Dr. Kaiser János (HOSC)
	Női álló egyéni, nyílt	Erdei Ilona (Tisza SE Szolnok)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (HOSC)	Juhászné Tóth Zsuzsanna (Szolnok)
	Női álló páros, nyílt	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (HOSC) – Juhászné Tóth Zsuzsanna (Szolnok)	Erdei Ilona (Tisza SE Szolnok) – Sudár Etelke (Egyetértés SE Győr)	Nagy Károlyné – Krámer Katalin (HOSC)
	Női ülő egyéni, nyílt	Sasváriné Paulik Ilona (Rodata SE)	Dobosné Bálint Ildikó (Lendület SE Pécs)	Pusztafiné Kovács Judit (Rodata SE)
1992	Férfi álló egyéni (I.)	Kovács Tamás (Tempó Zala)	Magyar István (HOSC)	Kovács Győző (HOSC) – Rákóczi Tibor (Szolnok)
	Férfi álló egyéni (II.)	Majsai Károly (MMG)	Erdős Lajos (Fer. Vasút. Bp.)	Szepesi Attila (Ferrobeton SC) – Ledényi Lajos (HOSC)
	Férfi álló páros, nyílt	Majsai Károly (MMG) – Erdős Lajos (Fer.–Vas)	Szepesi Attila (Ferrobeton SC) – Géczi János (HOSC)	Tauber Zoltán – Kovács Győző (HOSC) Rákóczi Tibor – Erdei Ilona (Szolnok)
	Férfi ülő egyéni, nyílt	Horváth Sándor (Rodata SE)	Pusztafi László (Rodata SE)	Balogh László (MÁI SC) – Lendvai Tibor (Egyetértés SE Győr)
	Férfi ülő páros, nyílt	Horváth Sándor – Pusztafi László (Rodata SE)	Pancsa József – Venesz András (Rodata SE)	Dr. Kaiser János (HOSC) – Pusztafiné Kovács Judit (Rodata SE) Balog László – Bányai György E234(MÁI SC)
	Női álló egyéni, nyílt	Erdei Ilona (Tisza SE Szolnok)	Dr. Kaiserné Mártonffy Sarolta (HOSC)	Srágli Józsefné – Sudár Erika (Tempó–Zala)
	Női álló páros, nyílt	Erdei Ilona (Tisza SE Szolnok) – Rákóczi Tibor (Piremon Szolnok)	Kovács Gyöngyi – Krámer Katalin (HOSC)	Srágli Józsefné – Sudár Erika (Tempó–Zala)
	Női ülő egyéni, nyílt	Pusztafiné Kovács Judit (Rodata SE)	Dobosné Bálint Ildikó (Lendület SE Pécs)	Fülöp Bernadett (Rodata SE) – Kopár Ágota (Nagykanizsa)
	Női ülő páros, nyílt	Dobosné Bálint Ildikó (Lendület SE Pécs) – Kopár Ágota (Nagykanizsa)	Pusztafiné Kovács Judit (Rodata SE) – Jártó Zsuzsa (MÁI SC)	Nász Erzsébet – Fülöp Bernadett (Rodata SE)
	Vegyes páros álló, nyílt	Majsai Károly (MMG) – Erdei Ilona (Tisza SE Szolnok)	Géczi János – Kaiserné Mártonffy Sarolta (HOSC)	Elek Sándor – Sudár Etelka (Tempó–Zala) Rákóczi Tibor (Szolnok) – Sági Józsefné (Tempó–Zala)

ASZTALITENISZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK EREDMÉNYEI (1986–2016)

Év	Versenyszámok, kategóriák	I. helyezett	II. helyezett	III. helyezett
1988	Férfi álló egyéni (I.)	Szepesi Attila (Dunaujváros)	Tóth G (HOSC)	Szigeti Béla (HOSC)
	Férfi álló egyéni (II.)	Kovács Győző (HOSC)	Kellner (HOSC)	Uzsorás Gyula (HOSC)
	Férfi álló páros, nyílt	Szigeti – Kovács (HOSC)	Kellner – Uzsorás (HOSC)	Lammert – Tót G. (HOSC)
	Férfi ülő egyéni, nyílt	Kovács László (HOSC)	Pusztafi László (HOSC)	Dr. Kaiser János (HOSC)
	Férfi ülő páros, nyílt	Dr. Kaieser – Pusztafi (HOSC)	Balogh – Pancsa (HOSC)	Böki – Lendvai (Győr)
	Női álló egyéni, nyílt	Kaiserné (HOSC)	Kellerné (HOSC)	Nagypálné (Nagykanizsa)
	Női álló páros, nyílt	Kaiserné – Kellnerné (HOSC)	Sudár – Molnárné (Tatabánya–Szombathely)	
	Női ülő egyéni, nyílt	Paulik Ilona (HOSC)	Pusztafiné Kovács Judit (HOSC)	Rocsa Mária (HOSC)
	Női ülő páros, nyílt	Paulik – Pusztafiné (HOSC)	Kovács – Rocsa (HOSC)	Patariné – Koplár (Nagykanizsa)
1986	Férfi álló egyéni (I.)	Majsai Károly (MMG)	Erdős Lajos (Fer. Vasút. Bp.)	Szepesi Attila (Dunaújváros)
	Férfi álló egyéni (II.)	Kovács Győző (HOSC)	Talpe (HOSC)	Kellner (HOSC)
	Férfi ülő egyéni, nyílt	Pusztafi László (HOSC)	Dr. Kaiser János (HOSC)	Lendvai Tibor (Győr)
	Férfi álló páros, nyílt	Erdős – Majsai (Fer.Vas–MMG)	Géczi – Tauber (HOSC)	Hídvégi – Kovács (HOSC)
	Férfi ülő páros, nyílt	Dr. Kaiser – Pusztafi (HOSC)	Lao – Fülöp (Szeged)	Lendvai (Győr) – Csizmadia (Szombathely)
	Női álló egyéni, nyílt	Egriné (MNB)	Kelnerné (HOSC)	Sudár (ZTE)
	Női ülő egyéni, nyílt	Paulik Ilona (HOSC)	Pusztafiné Kovács Judit (HOSC)	Dobosné Bálint Ildikó (PMSE)

A forráskutatás jegyzőkönyvei alapján összeállította Nádas Pál (2016). A versenyjegyzőkönyvek adatainak feldolgozásában segítséget nyújtott dr. Kaiser János, Kovács Győző és Majsai Károly.

TOP 10–12 ülő bajnokság 1983–2015 helyezései

NÉV	EGYESÜLET	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Bedő Imre	HOSC						
Balázs Iván	HOSC						
Fölöp József	Vasakarat SE						
Balogh László	HOSC						
Nagy Ernő	Lendület SE Pécs						
Piffkó János	HOSC						
Gratt Péter	HOSC						
Mausz Antal	Lendület SE Pécs						
Schwarcz Sándor	HOSC						
Horváth Sándor	Rodata SC						
Molnár Attila	Pécs						
Paulik Ilona	HOSC (női)						
Pusztafiné K. Judit	HOSC (női)						
Rocsa Mária	HOSC (női)						
Barabás Balázs	Vármajor SE/Atlanta SE	K*	1.		1.	1.	
Dollenstein János	Kispest SE	3.	2.		2.	2.	
Major Endre	ATSK Szeged	1.	3.		5.	5.	
Dr. Kaiser János	MULTI SE/ALU-KOR ASE/HOSC		4.		6.	4.	
Pusztafi László	Atlanta SE/HOSC		5.		7.	7.	
Kovács Tamás	Gyenesdiás ASE	5.	6.		4.		
Kovács Ilona	MÁI SE	9.	7.		8.	8.	
Herold János	ATSK Szeged	7.	8.				
Hegyes Ferenc	MÁI SE	10.	9.		10.		
Kis-Juhász József	Jövőbarát SE/MÁI SE	4.			3.	3.	
Laczi Ferenc	MÁI SE	6.			9.	6.	
Török Mihály	ATSK Szeged						
Farkas László	ATSK Szeged						
Lendvai Tibor	Egyetértés SE						
Sebestyén András	Szekszárd						
Kiss Gábor	Atlanta SE/HOSC						
Szép Sándor	MÁI SE						
Szabó Attila	Parasport SE						
Lisztes Ibolya	Atlanta SE						
Virágos Kis Lajos	MÁI SE /Atlanta SE						
Hornacsek Ottó	MÁI SE						
Balogh Tibor	Vasakarat SE						
Szamosi Csaba	MÁI SE	8.					
Lacza	Szeged						

*K: A döntőben leléptették.

2009	2008	2004	2003	1998	1997	1986	1985	1984	1983	NÉV
							1.	1.	2.	Bedő Imre
								4.	4.	Balázs Iván
								5.	6.	Fölöp József
						3.			7.	Balogh László
						5.			8.	Nagy Ernő
									9.	Piffkó János
									10.	Gratt Péter
							3.	3.		Mausz Antal
								7.		Schwarcz Sándor
				1.	1.					Horváth Sándor
				2.						Molnár Attila
							1.			Paulik Ilona
							2.			Pusztafiné K Judit
							3.			Rocsa Mária
1.	1.		7.							Barabás Balázs
	4.	5.	6.							Dollenstein János
5.										Major Endre
4.	5.	2.	5.	5.	2.	2.		6.	3.	Dr. Kaiser János
			12.	3.		1.	2.	2.	1.	Pusztafi László
2.										Kovács Tamás
										Kovács Ilona
										Herold János
										Hegyes Ferenc
	3.	3.	1.	4.	3.					Kis-Juhász József
										Laczi Ferenc
3.	7.	6.	10.							Török Mihály
6.										Farkas László
	6.	7.	9.			4.				Lendvai Tibor
	2.									Sebestyén András
		1.	2.						5.	Kiss Gábor
		4.	3.							Szép Sándor
		8.								Szabó Attila
			4.							Lisztes Ibolya
			8.	6.						Virágos Kis Lajos
				7.						Hornacsek Ottó
			11.							Balogh Tibor
										Szamosi Csaba
						6.				Lacza

TOP 10–12 álló bajnokság 1983 - 2016 helyezései

NÉV	EGYESÜLET	2016	2015	2014	2012	2011	2009
Majsai Károly	Medicor SC						
Szepesi Attila	Dunaújváros						
Kovács Győző	HOSC						
Hidvégi István	HOSC						
Mausz Ernő	Lendület SE Pécs						
Uzsorás Gyula	HOSC						
Kellner László	HOSC						
Varga Mihály	Könnyűipar SC						
Erdős Lajos	Ferencvárosi Vasutas						
Szabó Pál	HOSC						
Kovács Tamás	EK						
Erdei Ilona	Szolnok (női)						
Dr Kaiserné	HOSC (női)						
Ujicz Ilona	HOSC (női)						
Csonka András	Univer Sport Kft/Győri Elektromos/BVSC/ Salgótarján		1.	1.	2.	2.	3.
Zborai Gyula	Hévízi Sportkör/Vonyarcvashegy SE/Kanizsa Sörgyár SE/Keszthely		2.	2.	1.	4.	1.
Szigeti Béla	Gödi SE/BKV Előre SC/HOSC			3.	5.	8.	
Arlóy Zsófia	BKV Előre SC/HOSC			4.	6.	6.	6.
Ledényi Lajos	HOSC			5.	12.	12.	5.
Brumár János	Brumi Szöcske Team/HOSC		7.	6.			7.
Fekete István	Debrecen						
Huczker Péter	Pécs	N					
Bicsák Bettina	Kanizsa Sörgyár SE	E	2.	7.	7.	11.	11.
Farkas László	Enying VSE	M	8.	8.	8.	9.	8.
Ritter Barnabás	KSI SE			9.			
Benke Mária	Magyar-Kínai AK/MTSE	R	3.	10.			
Tauber Zoltán	HOSC	E		11.	10.		
Farkas Lászlóné	Enying VSE	N	9.	12.			
Berecki Dezső	Apagy SE/Debreceni Sportcentrum/Piremon SE	D			3.	1.	2.
Berecki Zsolt	Apagy SE/Piremon SE	E			4.	3.	
Kovács Ádám	Teva-Debrecen SE	Z			9.	5.	12.
Vadász György	HOSC	T				7.	9.
Géczi János	HOSC	É				10.	
Gregor Zoltán	BVSC/KSI/MÁI SE	K					4.
Szabó Sándor	Paks/ Gyenesdiás SE/HOSC						10.
Varga Péter	Lendület SE Pécs	M					
Borbély István	MÁI SE	E					
Megyeri Roland	MÁI SE	G					
Tóth József	ALU-KOR ASE						

2008	2007	2006	2004	2003	1998	1997	1986	1985	1984	1983	NÉV
						2.	1.	1.	1.	1.	Majsai Károly
					1.			3.	3.	2.	Szepesi Attila
							3.		4.	4.	Kovács Győző
							5.		6.	5.	Hidvégi István
										6.	Mausz Ernő
									10.	7.	Uzsorás Gyula
									9.	8.	Kellner László
										9.	Varga Mihály
						3.	2.	2.	2.		Erdős Lajos
									8.		Szabó Pál
					4.						Kovács Tamás
								1.			Erdei Ilona
								2.			Dr Kaiserné
								3.			Ujicz Ilona
3.			3.	9.							Csonka András
1.	2.		1.	1.							Zborai Gyula
	6.		4.	5.	2.	1.					Szigeti Béla
9.	11.										Arlóy Zsófia
	9.		8.	6.	5.						Ledényi Lajos
8.	10.				6.						Brumár János
					9.						Fekete István
					8.						Huczker Péter
											Bicsák Bettina
10.	7.		10.	10.							Farkas László
											Ritter Barnabás
											Benke Mária
					10.		6.		7.		Tauber Zoltán
											Farkas Lászlóné
2.	1.			3.							Berecki Dezső
4.	3.			2.							Berecki Zsolt
											Kovács Ádám
5.	8.		7.	7.							Vadász György
7.				8.	3.		4.		5.	3.	Géczi János
6.	5.		5.	11.							Gregor Zoltán
11.					7.						Szabó Sándor
	4.		2.	4.							Varga Péter
			6.								Borbély István
			9.								Megyeri Roland
				12.							Tóth József

A forráskutatás jegyzőkönyvei alapján összeállította Nádas Pál (2016). A versenyjegyzőkönyvek adatainak feldolgozásában segítséget nyújtott dr. Kaiser János, Kovács Győző és Majsai Károly.

ÉRMES ASZTALITENISZ-VERSENYZŐK AZ IPC–ITTF VERSENYRENDSZERBEN (1976–2016; PO, VB, EB)

Verseny	Helyezés	Időpont – helyszín	Versenyző – versenytípus (kategória)
Paralimpia	I. helyezés	1976 – Toronto	Tauber Zoltán, egyéni – álló (A)
		1996 – Atlanta	Sasváriné Paulik Ilona, egyéni – ülő (TT/3)
		2012 – London	Pálos Péter, egyéni – álló (TT/11)
	II. helyezés	1984 – New York	Kovács Győző–Majsai Károly–Szepesi Attila, csapat – álló
		1988 – Szöul	Szepesi Attila, egyéni – álló (TT/8)
		1992 – Barcelona	Pusztafiné Kovács Judit–Sasváriné Paulik Ilona, csapat – ülő (TT/3)
		2016 – Rio de Janeiro	Csonka András (TT/8)
	III. helyezés	1988 – Szöul	Erdős Lajos–Majsai Károly, csapat – álló (TT/9)
		1988 – Szöul	Kovács Győző–Szepesi Attila, csapat – álló (TT/8)
		1992 – Barcelona	Sasváriné Paulik Ilona, egyéni – ülő (TT/3)
		2016 – Rio de Janeiro	Pálos Péter, egyéni – álló (TT/11)
Világbajnokság	I. helyezés	1967 – Egyesült Királyság	Fejes András, egyéni – ülő
		1967 – Egyesült Királyság	Fejes András–Rainer Küschal (Svájc), páros – ülő
		1975 – Franciaország	Tauber Zoltán, egyéni – álló (TT/3)
		1975 – Franciaország	Rovni Emese–Géczi János, vegyes páros – álló
		1975 – Franciaország	Géczi János–Szloboda János, páros – álló
	II. helyezés	1986 – Franciaország	Erdős Lajos–Majsai Károly, csapat – álló (TT/9)
		1986 – Franciaország	Erdei Ilona, egyéni (TT/10)
		1990 – Hollandia – Assen	Pusztafiné Kovács Judit–Sasváriné Paulik Ilona, csapat – ülő (TT/3)
		1990 – Hollandia – Assen	Erdei Ilona, egyéni – álló (TT/10)
		1998 – Franciaország	László János, egyéni – álló (TT/11)
	III. helyezés	1966 – Egyesült Királyság	Fejes András, egyéni – ülő
		1968 – Egyesült Királyság	Fejes András, egyéni – ülő
		1971 – Egyesült Királyság	Fejes András, egyéni – ülő
		1975 – Franciaország	Géczi János–Tauber Zoltán–Varga Mihály–Szloboda László, csapat – álló, nyílt
		1975 – Franciaország	Géczi János, egyéni – álló
		1986 – Franciaország	Erdős Lajos–Kovács Győző–Majsai Károly–Szepesi Attila, csapat (OPEN TT/6-10)
		1986 – Franciaország	Kovács Győző–Szepesi Attila, csapat – álló (TT/8)
		2010 – Dél-Korea	Csonka András–Zborai Gyula, csapat – álló (TT/9)
		2014 – Kína	Csonka András–Zborai Gyula, csapat – álló (TT/8)
		2014 – Kína	Pálos Péter, egyéni – álló (TT/11)

ÉRMES ASZTALITENISZ-VERSENYZŐK AZ IPC–ITTF VERSENYRENDSZERBEN (1976–2016; PO, VB, EB)

Verseny	Helyezés	Időpont – helyszín	Versenyző – versenytípus (kategória)
Európa-bajnokság	I. helyezés	1966 – Ausztria	Fejes András–Walter Sailer (Ausztria), páros – ülő
		1966 – Ausztria	Fejes András, egyéni – ülő
		1967 – Ausztria	Fejes András–Rainer Küschal (Svájc), páros – ülő
		1968 – Ausztria	Fejes András, egyéni – ülő
		1969 – Ausztria	Fejes András, egyéni – ülő
		1970 – Ausztria	Fejes András, egyéni – ülő
		1971 – Ausztria	Fejes András, egyéni – ülő
		1985 – Hollandia	Erdős Lajos–Majsai Károly, csapat – álló (TT/9)
		1987 – Egyesült Királyság	Erdős Lajos, egyéni – álló (OPEN/TT 6-10)
		1988 – Egyesült Királyság	Pusztafiné Kovács Judit–Sasváriné Paulik Ilona, csapat – ülő (TT/3)
		1989 – Ausztria	Kovács Győző, egyéni – álló (CP/3)
		1991 – Spanyolország	Erdős Lajos–Majsai Károly, csapat – álló (TT/9)
		1991 – Spanyolország	Pusztafiné Kovács Judit–Sasváriné Paulik Ilona, csapat – ülő (TT/3)
		1991 – Spanyolország	Sasváriné Paulik Ilona, egyéni –ülő (TT/3)
		1997 – Svédország	Sasváriné Paulik Ilona, egyéni – ülő (TT/3)
		1997 – Svédország	Csibor Zsolt–Szabó Attila, páros – álló (TT/11)
		2011 – Horvátország	Pálos Péter, egyéni – álló (TT/11)
	II. helyezés	1978 – Ausztria	Fejes András, egyéni – ülő
		1983 – Németország	Majsai Károly, egyéni – álló (TT/9)
		1983 – Németország	Majsai Károly–Szepesi Attila, csapat – álló (TT/9)
		1985 – Hollandia	Pusztafiné Kovács Judit, egyéni – ülő (TT/3)
		1985 – Hollandia	Erdei Ilona, egyéni – álló (TT/10)
		1985 – Hollandia	Kovács Győző–Szepesi Attila, csapat – álló (TT/8)
		1987 – Egyesült Királyság	Sasváriné Paulik Ilona, egyéni – ülő (OPEN TT/ 1-5)
		1978 – Ausztria	Tauber Zoltán, egyéni – álló
		1989 – Ausztria	Kovács Győző–Tauber Zoltán–Szepesi Attila, csapat – álló (TT/8)
		1991 – Spanyolország	Kovács Győző–Szepesi Attila, csapat – álló (TT/8)
		1995 – Dánia	Erdős Lajos–Majsai Károly, csapat – álló (TT/9)
		1997 – Svédország	Sasváriné Paulik Ilona, egyéni – ülő (OPEN TT/1-5)
		1999 – Szlovákia	Csíbor Zsolt–László János, páros – álló (TT/11)
		2001 – Németország	Bereczki Dezső–Bereczki Zsolt, csapat – álló (TT/10)
		2005 – Olaszország	Zborai Gyula, egyéni – álló (TT/9)
		2007 – Szlovénia	Csonka András, egyéni – álló (TT/8)
		2013 – Olaszország	Csonka András–Zborai Gyula, csapat – álló (TT/8)
		2013 – Olaszország	Pálos Péter, egyéni – álló (TT/11)
		2015 – Dánia	Zborai Gyula, egyéni – álló (TT/8)
	III. helyezés	1978 – Ausztria	Fejes András–Rainer Küschal (Svájc), páros – ülő
		1983 – Németország	Majsai Károly, egyéni – álló (OPEN TT/6-10)
		1985 – Hollandia	Erdős Lajos, egyéni –álló (OPEN TT/6-10)
		1985 – Hollandia	Majsai Károly, egyéni – álló (TT/9)
		1987 – Egyesült Királyság	Erdei Ilona, egyéni – álló (TT/10)

ÉRMES ASZTALITENISZ-VERSENYZŐK AZ IPC–ITTF VERSENYRENDSZERBEN (1976–2016; PO, VB, EB)

Verseny	Helyezés	Időpont – helyszín	Versenyző – versenytípus (kategória)
Európa-bajnokság	**III. helyezés**	1987 – Egyesült Királyság	Kovács Győző–Szepesi Attila, csapat – álló (TT/8)
		1989 – Ausztria	Erdős Lajos–Majsai Károly, csapat – álló (TT/9)
		1989 – Ausztria	Szepesi Attila, egyéni – álló (TT/8)
		1989 – Ausztria	Erdei Ilona, egyéni – álló (OPEN TT6-/10)
		1989 – Ausztria	Sasváriné Paulik Ilona, egyéni – ülő (TT/3)
		1991 – Spanyolország	Erdős Lajos, egyéni – álló (TT/9)
		1995 – Dánia	Majsai Károly, egyéni – álló (TT/9)
		1997 – Svédország	László János, egyéni – álló (TT/11)
		2003 – Horvátország	Zborai Gyula, egyéni – álló (TT/9)
		2005 – Olaszország	Arlóy Zsófia, egyéni – álló (TT/8)
		2009 – Olaszország	Csonka András–Gregor Zoltán–Zborai Gyula, csapat – álló (TT/9)
		2011 – Horvátország	Bereczki Dezső–Bereczki Zsolt, csapat – álló (TT/10)
		2013 – Olaszország	Dr. Kaiser János–Major Endre, csapat – ülő (TT/1)
		2013 – Olaszország	Bereczki Dezső, egyéni – álló (TT/9)
		2013 – Olaszország	Arlóy Zsófia, egyéni – álló (TT/8)
		2015 – Dánia	Csonka András, egyéni – álló (TT/8)
		2015 – Dánia	Arlóy Zsófia–Bicsák Bettian, csapat – álló (TT/10)

A forráskutatás jegyzőkönyvei alapján összeállította Nádas Pál (2016). A versenyjegyzőkönyvek adatainak gyűjtésében és feldolgozásában segítséget nyújtott dr. Fejes András, dr. Kaiser János, Kovács Győző és Majsai Károly.

ASZTALITENISZ: ÉRMES VERSENYZŐK (PO, VB, EB) NÉVJEGYE

Név	Évszám	Verseny	Helyszín	Helyezés	Csapattag
Arlóy Zsófia (TT8)	2005	Eb	Olaszország	III. hely, egyéni	
	2013	Eb	Olaszország	III. hely, egyéni	
	2015	Eb	Dánia	III. hely, egyéni	Bicsák Bettina
Bereczki Dezső (TT9-TT10)	2000	Po	Sydney	IV. hely, csapat	Bereczki Zsolt
	2001	Eb	Németország	II. hely, csapat	Bereczki Zsolt
	2011	Eb	Horvátország	III. hely, csapat	Bereczki Zsolt
	2013	Eb	Olaszország	III. hely, egyéni	
Bereczki Zsolt (TT9-TT10)	2000	Po	Sydney	IV. hely, csapat	Bereczki Dezső
	2001	Eb	Németország	II. hely, csapat	Bereczki Dezső
	2011	Eb	Horvátország	III. hely, csapat	Bereczki Dezső
Csibor Zsolt (TT11)	1997	Eb	Svédország	I. hely, csapat	Szabó Attila
	1999	Eb	Szlovákia	II. hely, cspat	László János
Csonka András (TT8-TT9)	2007	Eb	Szolvákia	II. hely, egyéni	
	2009	Eb	Olaszország	II. hely, csapat	Zborai Gy. – Gregor Z.
	2010	vb	Dél-Korea	III. hely, csapat	Zborai Gyula
	2013	Eb	Olaszország	II. hely, csapat	Zborai Gyula
	2015	Eb	Dánia	III. hely, egyéni	
	2016	Po	Rio de Janeiro	II. hely, egyéni	
Fejes András (kerekesszékes)	1966	Eb, vb	Bécs – Stoke Mandeville	I.-III. hely, egyéni	
	1966	Eb	Bécs	I. hely, csapat	Walter Sailer
	1967	Eb, vb	Bécs – Stoke Mandeville	I.-I. hely, egyéni	
	1967	Eb	Bécs	I. hely, csapat	Rainer Küschall
	1968	vb	Stoke Mandeville	III. hely, egyéni	
	1968	vb	Stoke Mandeville	I. hely, csapat	Rainer Küschall
	1969	Eb	Bécs	I. hely, egyéni	
	1971	Eb	Bécs	I. hely, egyéni	
	1971	vb	Stoke Mandeville	III. hely, egyéni	
Fejes András (kerekesszékes)	1973	Eb	Bécs	I. hely, egyéni	
	1977	Eb	Bécs	I. hely, egyéni	
	1978	Eb	Bécs	II. hely, egyéni	
	1978	vb	Bécs	III. hely, csapat	Rainer Küschall

ASZTALITENISZ: ÉRMES VERSENYZŐK (PO, VB, EB) NÉVJEGYE

Név	Évszám	Verseny	Helyszín	Helyezés	Csapattag
Erdei Ilona (TT10)	1985	Eb	Hollandia	II. hely, egyéni	
	1986	vb	Franciaország	II. hely, egyéni	
	1987	vb	Egyesült Királyság	III. hely, egyéni	
	1987	világjátékok	Franciaország	III. hely, egyéni	
	1989	Eb	Ausztria	III. hely, egyéni	
	1990	vb	Hollandia	II. hely, egyéni	
Erdős Lajos (TT9 + Open)	1985	Eb	Hollandia	III. hely, egyéni	
	1985	Eb	Hollandia	I. hely, csapat	Majsai Károly
	1986	vb	Franciaország	II. hely, csapat	Majsai Károly
	1986	vb – open	Franciaország	III. hely, csapat	Kovács Gy. – Majsai K.
	1987	világjátékok	Franciaország	II. hely, csapat	Majsai Károly
	1987	Eb – open	Franciaország	I. hely, egyéni	
	1988	Po	Szöul	III. hely, csapat	Majsai Károly
	1989	Eb	Ausztria	III. hely, csapat	Majsai Károly
	1991	Eb	Spanyolország	I. hely, csapat	Majsai Károly
	1991	Eb	Spanyolország	III. hely, egyéni	
	1995	Eb	Dánia	II. hely, csapat	Majsai Károly
Géczi János (álló)	1975	vb	Franciaország	III. hely, egyéni	
	1975	vb	Franciaország	I. hely, vegyes páros	Rovni Emese
	1975	vb	Franciaország	III. hely, csapat	Tauber Z. – Varga M. – Szloboda
Gregor Zoltán (TT9)	2009	Eb	Olaszország	III. hely,	Csonka A. – Zborai Gy.
Dr. Kaiser János (TT1)	2013	Eb	Olaszország	III. hely, csapat	Major Endre
Kovács Győző (CP3, TT8 + OPEN)	1984	Po	New York	II. hely, csapat	Majsai K. – Szepesi A.
	1985	Eb	Hollandia	II. hely, csapat	Szepesi Attila
	1986	vb	Franciaország	III. hely, csapat	Szepesi Attila
	1986	vb – open	Franciaország	III. hely, csapat	Erdős L. – Majsai K. – Szepesi A.
	1987	Eb	Egyesült Királyság	III. hely, csapat	Szepesi Attila
	1988	Po	Szöul	III. hely, csapat	Szepesi Attila
	1989	Eb	Ausztria	I. hely, egyéni CP3	
	1989	Eb	Ausztria	II. hely, csapat	Szepesi A. – Tauber Z.
	1991	Eb	Spanyolország	II. hely, csapat	
László János (TT11)	1998	vb	Franciaország	II. hely, egyéni	
	2000	Po	Sydney	IV. hely, egyéni	
	1999	Eb	Szlovákia	II. hely, csapat	Csibor Zsolt
Major Endre (TT1)	2013	Eb	Olaszország	III. hely, csapat	Dr. Kaiser János
	2016	Po	Rio de Janeiro	IV. hely	

ASZTALITENISZ: ÉRMES VERSENYZŐK (PO, VB, EB) NÉVJEGYE

Név	Évszám	Verseny	Helyszín	Helyezés	Csapattag
Majasi Károly (TT9 + OPEN)	1983	Eb	Németország	II. hely, egyéni	
	1983	Eb	Németország	II. hely, csapat	Szepesi Attila
	1983	Eb – open	Németország	III. hely, egyéni	
	1984	Po	New York	II. hely, csapat	Kovács Gy. – Szepesi A.
	1985	Eb	Hollandia	I. hely, csapat	Szepesi Attila
	1985	Eb	Hollandia	III. hely, egyéni	
	1986	vb	Franciaország	III. hely, egyéni	
	1986	vb	Franciaország	II. hely, csapat	Erdős Lajos
	1986	vb – open	Franciaország	III. hely, csapat	Kovács Gy. – Szepesi A.
	1987	világjátékok	Franciaország	II. hely, csapat	Erdős Lajos
	1987	világjátékok – open	Franciaország	III. hely, egyéni	
	1988	Po	Szöul	III. hely, csapat	Erdős Lajos
	1989	Eb	Ausztria	III. hely, csapat	Erdős Lajos
	1991	Eb	Spanyolország	I. hely, csapat	Erdős Lajos
	1995	Eb	Dánia	II. hely, csapat	Erdős Lajos
Pálos Péter (TT11)	2004	Po – bemutató	Athén	Megnyerte	
	2012	Po	London	I. hely, egyéni	
	2016	Po	Rio de Janeiro	III. hely, egyéni	
Pusztafiné Kovács Judit (TT3)	1985	Eb	Hollandia	II. hely, egyéni	
	1987	Eb	Egyesült Királyság	I. hely, csapat	Sasváriné Paulik Ilona
	1988	Po	Szöul	IV. hely, egyéni	
	1990	vb	Hollandia	II. hely, csapat	Sasváriné Paulik Ilona
	1991	Eb	Spanyolország	I. hely, csapat	Sasváriné Paulik Ilona
	1992	Po	Barcelona	II. hely, csapat	Sasváriné Paulik Ilona
Rovni Emese (álló)	1976	vb	Franciaország	I. hely, vegyes páros	Géczi János
Sasváriné Paulik Ilona (TT3 + OPEN)	1987	Eb	Egyesült Királyság	II. hely, egyéni	
	1987	Eb	Egyesült Királyság	I. hely, csapat	Pusztafiné Kovács Judit
	1989	Eb	Ausztria	III. hely, egyéni	
	1990	vb	Hollandia	II. hely, csapat	Pusztafiné Kovács Judit
	1991	Eb	Spanyolország	I. hely, csapat	Pusztafiné Kovács Judit
	1991	Eb	Spanyolország	I. hely, egyéni	
	1992	Po	Barcelona	II. hely	Pusztafiné Kovács Judit
	1992	Po	Barcelona	III. hely, egyéni	
	1996	Po	Atlanta	I. hely, egyéni	
	1997	Eb	Svédország	I. hely, egyéni	
	1997	Eb – open	Svédország	II. hely, egyéni	

ASZTALITENISZ: ÉRMES VERSENYZŐK (PO, VB, EB) NÉVJEGYE

Név	Évszám	Verseny	Helyszín	Helyezés	Csapattag
Szabó Attila (TT11)	1997	Eb	Svédország	I. hely, csapat	Csibor Zsolt
Szepesi Attila (TT + OPEN)	1983	Eb	Németország	II. hely, csapat	Majsai Károly
	1984	Po	New York	II. hely, csapat	Kovács Gy. – Majsai K.
	1985	Eb	Hollandia	II. hely, csapat	Kovács Győző
	1986	vb	Franciaország	III. hely, csapat	Kovács Győző
	1986	vb – open	Franciaország	III. hely, csapat	Erdős L. – Kovács Gy.– Majsai K.
	1987	Eb	Egyesült Királyság	III. hely, csapat	Kovács Győző
	1988	Po	Szöul	III. hely, csapat	Kovács Győző
	1988	Po	Szöul	II. hely, egyéni	
	1989	Eb	Ausztria	III. hely, egyéni	
	1989	Eb	Ausztria	II. hely, csapat	Kovács Gy. – Tauber Z.
	1991	Eb	Spanyolország	II. hely, csapat	Kovács Győző
Szloboda László (álló)	1975	vb	Franciaország	I. hely, páros	Géczi János
	1975	vb	Franciaország	III. hely, csapat	Géczi J. – Tauber Z. – Varga M.
Tauber Zoltán (álló - TT3)	1975	vb	Franciaország	I. hely, egyéni	
	1975	vb	Franciaország	III. hely, csapat	Géczi J. – Varga M. – Szloboda L.
	1976	Po	Toronto	I. hely, egyéni	
	1989	Eb	Ausztria	II. hely, egyéni	
	1989	Eb	Ausztria	II. hely, csapat	Kovács Gy. – Szepesi A.
Varga Mihály (álló)	1975	vb	Franciaország	III. hely, csapat	Géczi J. – Tauber Z. – Szloboda L.
Zborai Gyula (TT9)	2003	Eb	Horvátország	III. hely, egyéni	
	2004	Po	Athén	IV. hely, egyéni	
	2005	Eb	Olaszország	II. hely, egyéni	
	2009	Eb	Olaszország	III. hely, csapat	Csonka A. – Gregor Z.
	2010	vb	Dél-Korea	III. hely, csapat	Csonka András
	2013	Eb	Olaszország	II. hely, csapat	Csonka András

A forráskutatás jegyzőkönyvei alapján összeállította Nádas Pál (2016). A versenyjegyzőkönyvek adatainak gyűjtésében és feldolgozásában segítséget nyújtott dr. Fejes András, dr. Kaiser János, Kovács Győző és Majsai Károly.

Schiller-Kertész Judit: Az atlétika a sportok királynője[1]

„A döntés mindig az érintett kezében van. Mindenkinek önmagán múlik, hogy melyik utat választja, és azt csak saját akaratából járhatja végig."[2] (Bálint Éva)

A sportok királynőjének azért nevezik az atlétikát[3] (Track and field), mert a természetes mozgásokat vagy az elemi mozgásformákat (gyaloglást, futást, ugrást, dobást) már az őskorban is gyakorolták, hiszen annak hatékonysága sokszor élet-halál kérdése volt. A mai atlétika főbb mozgásformáit elődeink akkor még csak a létfenntartás érdekében végezték, majd az avatási próbák elterjedésével a fizikai képességek tudatos fejlesztésében is fontos eszközként jelentek meg. Az atlétika sportági kialakulása az ókorra tehető. Alapvetően egyszerű, de mégis sokrétű és rendkívül népszerű mozgásanyaga miatt a sportok királynőjének is nevezik a sportágat.

A paralimpiai játékokon és a sportoló sérültek körében a világ legnagyobb sportolói létszámú sportága az atlétika. A legnagyobb versenyzői létszám elsősorban annak köszönhető, hogy mind a három nagy sérülésspecifikus sportolói kategória (mozgás-, látás- és értelmi fogyatékosok) számára nyújt sportolási és versenyzési lehetőséget. A mozgáskorlátozottak esetében, például egyszerre nyújt versenyzési lehetőséget a kerekesszéket használó szerzett vagy veleszületett sérültek, az amputáltak és a fejlődési rendellenességel születettek, a központi idegrendszeri sérültek számára. Mindez összevont és külön sérültségi verseny kategóriákban történik.

Az összefoglaló dolgozatban nem tudunk teljes terjedelemben foglalkozni valamennyi területtel, de igyekszünk a magyar szempontból fontos területeket részletesen bemutatni.

Az atlétika a Nemzetközi Atlétikai Szövetség (IAAF) szabályzata alapján működik. Ezekre a szabályokra építve a sportoló sérültségének fokát figyelembe véve, állapítják meg a különböző sérültségi kategóriákra vonatkozó speciális előírásokat. A futó- és dobószámok pályáinak mérete változatlan, míg a dobószámoknál az eszközök tömegét eltérően határozzák meg. Ugrószámoknál a látássérült versenyzők esetén térnek el az eredeti szabálytól. Vannak, akik kerekesszékkel, mások protézis használatával, a vak versenyzők segítővel (guide) versenyeznek. A paralimpiára kvalifikáló összes versenyen megtalálhatók a futó-, dobó-, ugró-, pentatlon- és maratonszámokban egyaránt. Az atléták a sérültségüknek megfelelő kategóriákban versenyeznek. Fontos kiemelni, hogy mivel sok a kategória (28), ezért nem minden versenyszámot nem mindig rendeznek meg, sőt vannak versenyek, amikor a sérültségi kategóriákon belül összevonások is történnek.

1 Gallovits László, Honfi László, Széles-Kovács Gyula (2011) Pécsi Tudományegyetem, Szegedi Tudományegyetem, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Eszterházy Károly Főiskola, Dialóg Campus Kiadó-Nordex Kft. Beágyazás 2. fejezet - Atlétika (Track and Field) (www.tankonyvtar.hu/hu/2016.08.20.)

2 Bálint Éva–Dani Gyöngyi (2016): *Egészségügyi intézmények felkészítő szerepe az aktív sportéletre. Paralimpiatörténeti tanulmányok.* Kézirat.

3 www.paralympic.org/video/paralympic-sports-z-athletics

Kategóriák	
T (track)	*F (field)*
futószámok	*dobó- és ugrószámok*
T11–13 vak és látássérült versenyzők	F11–13
T20 értelmi fogyatékos versenyzők	F20
T31–38 központi idegrendszeri sérültek	F32–36
T42–46 amputált versenyzők	F40–46
T50–54 kerekesszékes versenyzők	F51–58

A 2016-ban, a Rio de Janeiró-i Nyári Paralimpiai Játékokon megrendezett versenyszámok

- Férfi: 95
- Női: 82
- Vegyes: 0
- Összesen: 177

Az éremszerző versenyszámok részletes listáját 2014 márciusában tették közzé

- A sportolók (atléták) kvótája – létszáma
- Férfi: 660
- Női 440
- Összesen1100

†Horváth Ferenc versenyzés közben 2004-ben

A kvalifikációs nemzetközi versenyeket a világban az International Paralympic Committee (IPC) atlétikai bizottsága szervezi. Kétévente rendeznek világbajnokságot, illetve regionális bajnokságokat. A paralimpiai játékokon részvételhez a világbajnokságon a versenyszámok első két helyezett sportolója közvetlenül szerez névre szóló kvótát, illetve a kvalifikációs időszakban elért MQS A-szint (Minimum Qulification Standard) teljesítése alapján osztják szét országonként a kvótákat. Egy algoritmus szerint, gyakorlati egyszerűsítésként a felező elv alapján kaphatnak kvótát az országok. (X db MQS A-szint / 2 = az adott ország kvótaszáma) A paralimpiai játékokra az atlétika vonzza a legtöbb sportolót és nézőt, és ebben a sportágban rendezik a legtöbb versenyszámot is. Az atlétika 1960 óta része a paralimpiai játékoknak, azóta a segédeszközök (kerekesszékek, protézisek) technológiai fejlesztésének és a sportolók teljes odaadásának köszönhetően korábban elképzelhetetlen teljesítmények valósultak meg, és születnek világrekordok.

A következőkben – hangsúlyozom, a teljesség igénye nélkül – sérülésspecifikus területenként igyekszünk bemutatni a hazai paralimpiai mozgalom atlétikai világát.

Látássérültek atlétikája

„A vakok testnevelésének fontos területe az atlétika. Már több mint száz éve foglalkoztak a vakok iskoláiban dolgozó tanárok a tanítványaik atlétikus képzésével. A vak sportolók számára nagyon fontos, hogy az atlétika mérhető számaiban teljesítményüket – iskolások esetében jellemzően a fejlődésüket – figyelemmel kísérhetik. A futás gyakorlatai a hétköznapi életben is segítséget nyújtanak az egyenes irányú haladásra.[4] *(…) 1952-ben a Prágai Vakok Szövetségének vezetője, dr. Rudolf Tyll felmérésre kérte fel a szomszéd országok (Németország, Lengyelország, Magyarország) testnevelőit, hogy összehasonlíthassa az eredményeket egy «levelező» verseny formájában. Két korosztályban 6–6 fiú, majd 1955-től még 6–6 lány mérte össze tudását. 60 méteres futás, helyből távolugrás, súlylökés, továbbá a fiúknál gránáthajítás, a lányoknál másfél kilogrammos füles labda dobása szerepelt a versenyszámok között. A valóságos találkozóra 1956-ban, Prágában került sor az I. spartakiádon, ahol a hatfős csapatok két versenyzője teljesen vak volt, a többiek csökkentlátók lehettek. A négy versenyszám összetett eredménye számított. 1957-ben a lengyelek lemondták a rendezést, így újra levelező verseny folyt. 1958-ban a Szovjetunió Leningrádban nagyszabású, négynapos találkozót szervezett, amelyen már nyolc ország legjobbjai vettek részt 24 fős csapatokkal (kétszer hat fiú és lány). Dr. Ilovay Sándor aktív szervezésével és a főtitkár Lukács Géza védnökségével 1957-ben alakult meg az atlétikai szakosztály. Lelkes pályaépítés kezdődött a férfiotthon elhanyagolt kertrészén. Sokáig ez a terület jelentette az egyetlen gyakorlóhelyet. Később a versenyszámok bővülésével (diszkoszvetés, gerelyhajítás, hármas- és magasugrás, középtávfutás) a Vörös Meteor Sporttelepe vált fontos színtérré. (…) 1965-ig csak háziversenyeket rendeztek, majd ebben az évben a prágaiak fogadták a látássérült sportolókat spartakiádjukon. A szovjetek itt végleg elnyerték a vándorkupát.* (…) *1968-ban Moszkvában került sor újabb spartakiádra, és 1974-ben Várna rendezte az utolsót. Egyre több nemzetközi páros verseny szerepelt a magyar versenyzők programjában Drezda, Berlin, Varsó, Lőcse, Újvidék, majd Szombathely, Debrecen és Szeged adott otthont a vetélkedéseknek."*[5]

A montreáli olimpia évében (1976) szerepelhettek először látássérült atléták a Stoke Mandeville Games négyévente kihelyezett versenyein, a Torontolympia (V. Paralimpia) játékokon, ahol Oláh József jóvoltából született meg a magyar látássérültek sportéletének első paralimpiai érme. Sajnos a dél-afrikaiak jelenléte miatt, politikai okokból hazarendelik és haza is hozzák a harmadik versenynapon a teljes magyar csapatot. Oláh József mellett Czut Gábor szintén atlétikában képviselte volna a 12 fős csapatban a magyar látássérült sportolókat. Neki a kényszerű hazajövetel miatt a versenyzés lehetősége sem adatott meg.[6]

Az International Sports Organisation for Disabledből (ISOD) 1980-ban kiválnak a látássérült sportolók, és önálló szövetséget alakítanak International Blind Sports Assotiation (IBSA), Látássérültek Nemzetközi Sportszövetség néven.[7]

1984-ben, New Yorkban a Fáklya Világjátékokon indult magyar látássérült atléták: *Csák József, Czuth Gábor, Hegedűs Béla, Németh László* és *Oláh József*, valamint *Dosek Lajosné* (Ervinke); a csapat részlegvezetője *Dénes József*. A VII. Paralimpia Játékokon

4 Dosek Lajosné (2005): Vakok atlétikája. A látássérültek nemzetközi atlétika versenyeinek kialakulása. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB, 229–23. p.

5 Dosek Lajosné (2005): Vakok atlétikája. A látássérültek nemzetközi atlétika versenyeinek kialakulása. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB 229–231. p.

6 Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. *Fogyatékosság és Társadalom* 2016/7. sz., 23–45. p.

7 Nádas Pál (2005): A paralimpiai mozgalom történetéből. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB, 23–32. p.

Oláh József[8] (B3) magasugrásban aranyérmes, *Németh László* (B1) pentatlonban ezüstérmes, míg *Czut Gábor* (B3) gerelyhajításban szintén ezüstérmes lett.[9] Az IBSA Rómában Európa-bajnokságot (1985), Göteborgban (1986) világbajnokságot, majd Moszkvában (1987) Európa-bajnokságon rendezett.

1988-ban Szöul adott otthont a Paraolimpiai Játékoknak, amelyen *Nagy Dénes* és *Pazinczár Attila* képviselte a látássérültek atlétikáját. Nagy Dénes (B3) súlylökésben 12,35 méterrel lett ezüstérmes. 1989-ben Zürichben Európa-bajnokság, 1990-ben Assenben világbajnokság, 1991-ben Caenben Európa-bajnokság következett. 1992-ben Spanyolország volt a világverseny helyszíne. Barcelonában az olimpiát a paraolimpia követte. Az atlétikában újdonság volt, hogy a teljesen vak versenyzők 100 méteren is vezető futóval rajtoltak, nem pedig „hívásra". A szem lefedését ebben a kategóriában kötelezővé tették. 74 ország 921 versenyzője (717 férfi és 204 nő) indult atlétikában. A látássérülteket három magyar sportoló, *Hegedűs Béla, Nagy Dénes* és *Pazinczár Attilla* képviselte. Pazinczár Attila (B3) gerelyhajításban 36,88 méterrel a bronzérmet tudta megszerezni, míg Nagy Dénes súlylökésben elért eredményét követően ezüstérmét visszavonták. A játékok alatt történt doppingvizsgálat ugyanis Nagy Dénesnél pozitív eredményt mutatott. Először történt, hogy magyar paralimpiai sportolót a doppingszabály megsértésén érték.[10]

Az írországi Dublin 1993-ban, két évvel később a spanyol Valencia rendezhetett Európa-bajnokságot. A köztes páros évben Berlinben vehettek részt világversenyen a sportolók. 1996-ban az olimpia helyszíne, Atlanta adott otthont a soron következő paralimpiának, ahol *Hegedűs Béla* (F10) és *Pazinczár Attila* (F12) látássérült dobóatléták rajtolhattak. 2000-ben Sydneyben *Pazinczár Attila,* míg 2004-ben Athénben *Horváth Ferenc* képviselte a látássérültek hazai atlétikáját. Nyolc év szünet után, 2012-ben *Orbán Csaba* (T12) személyében volt látássérült sportoló a paralimpián. Külön érdekessége ennek a paralimpiának, hogy guide-ja angol futó volt, *John Gilbert, a Kent A. C.* atlétája, mivel rendszeres magyar segítője, Varga József közvetlenül a játékok előtt megsérült, így a rendezők adták a segítőt. 2015-ben az IPC marathon-világbajnokságon *Orbán Csaba* először futott váltott guide-dal, Varga Józseffel és Szabó Imrével. A riói paralimpia B szintjét sikerült teljesíteniük.

Orbán Csaba és John Gilbert, kísérője 2012-ben

8 ***Oláh József*** (1949. 09. 21.–2012. 06. 27.) Újkígyóson született. Látássérülése miatt tízéves korában került a Vakok és Gyengénlátok Állami Intézetébe. Hamar kiderült róla, hogy jó adottságai vannak a sportoláshoz. 1966-ban belépett az akkor már hatéves Wesselényi Miklós sportkör atlétikacsapatába. Edzői Dosek Ervina és Asztalos Károly, később Tóth István munkája segítette a sikerekhez. 1967-ben Moszkvában az első nagy spartakiádon már első helyezést ért el 100 m-es síkfutásban. Választott számai: 100 m-es síkfutás, távolugrás, hármasugrás és magasugrás. Ezekben a versenyszámokban indult a versenyeken (Eb, vb, paraolimpia). Első paraolimpiájára 1976-ban jutott ki Torontóba, ahol 100 m-es síkfutásban bronzérmet nyert. 1984-ben a New York-i játékokon távolugrásban lett paralimpiai bajnok. A vakok csörgőlabdacsapatának alapító tagja volt. 1981-ben a Fuldában megrendezett Eb-n a csapattal aranyérmet nyert. Az atlétika-szakosztály megszűntét követően a tekeszakosztály alapításában is részt vett, és szintén nemzetközi sikereket ért el. Egész életében fontosnak tartotta a vakok sportolását, a sport összetartó erejét a közösségben és családjában. A fiát is kiváló sportemberré nevelte. Egészségügyi dolgozóként (gyógymasszőr) a sport egészségmegtartó erejében hitt és ezért dolgozott. Munkáját a János Kórházban kezdte, később a Péterfy Sándor utcai kórházban folytatta. Az utolsó napig dolgozott, amikor a leküzdhetetlen betegség néhány hónap alatt, 62 éves korában az örök futópályára szólította. A vakok és gyengénlátók sporttörténetének legeredményesebb sportolójaként helyet kapott az Olimpiai Történeti Park falán, amire csapattársai és családja büszkén tekintenek. (Forrás: Oláh család)

9 www.paralympic.org/results/historical

10 Tarpai László (1992): Itt az ezüst, hol az ezüst. *Nemzeti Sport,* III. 249. 1992. szeptember 9., 15. p. | Dosek Lajosné (2005): Vakok atlétikája. A látássérültek nemzetközi atlétikaversenyeinek kialakulása. Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB, 229–231. p.

„A kimagasló eredmények említése során mindenképpen szólnunk kell azokról is, akik edzőként, sportvezetőként sokat dolgoztak azért, hogy ezek a sikerek megszülessenek. 1957-től, az atlétikai szakosztály megalakulásától dr. Ilovay Sándor edzette a fiúcsapatot. Ő volt az, aki fáradhatatlanul és megszállottan dolgozott egészen haláláig, 1968-ig. A hetvenes években Kaffka Zoltán és Enyedi Ferenc foglalkozott a fiúkkal, majd két évig Aszalós Károly irányította az edzéseket. Ezt követően Tóth István volt a sikerek kovácsa. A női szakág megszületésénél jómagam (Dosek Lajosné Ervinke) bábáskodtam. 1948-tól, testnevelő tanári diplomám megszerzésétől nyugdíjazásomig a Vakok Általános Iskolájában tanítottam. A Wesselényi sportkörben 1999-ig kísértem nemzetközi versenyekre a sportolókat. 1990-ben Vitkai Lászlóné vezetésével megalakult az iskolai diáksportkör. Erre azért volt szükség, mert Európaszerte megújultak a diákversenyek, ahol csapatok vetélkednek egymással. Fontos, hogy a látássérültek is minél nagyobb számban kapcsolódjanak be a sportolásba, így az atlétikai mozgáskultúrába. Ezáltal életmódjukban igazodni tudnak a modernkor követelményeihez, ugyanakkor bázist teremtenek a jövendő magyar paralimpikonok kiemelkedéséhez."[11]

Bizalmi kapcsolat

11 Dosek Lajosné (2005): Vakok atlétikája. A látássérültek nemzetközi atlétikaversenyeinek kialakulása. In Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB 229–231. p.

LÁTÁSSÉRÜLTEK ATLÉTIKAI EREDMÉNYEI				
Helyszín	**Helyezés**	**Versenyszám**	**Sportoló**	**Kategória**
PARALIMPIA				
1976 Toronto	3.	100 m-es síkfutás	Oláh József	B3
1984 New York	1.	magasugrás	Oláh József	B3
1984 New York	2.	gerelyhajítás	Czuth Gábor	B3
1984 New York	2.	pentatlon	Németh László	B2
1988 Szöul	2.	súlylökés	Nagy Dénes	B3
1992 Barcelona	3.	diszkoszvetés	Pazinczár Attila	B3
1996 Atlanta	6.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
1996 Atlanta	6.	súlylökés	Hegedűs Béla	B1
2000 Sydney	7.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
2012 London	12.	maratoni futás	Orbán Csaba	T12
VILÁGBAJNOKSÁG				
1986 Göteborg	2.	súlylökés	Paziczár Attila	B3
1986 Göteborg	2.	hármasugrás	Oláh József	B3
1986 Göteborg	2.	pentatlon	Csák József	B3
1986 Göteborg	3.	súlylökés	Nagy Dénes	B3
1990 Assen	2.	súlylökés	Nagy Dénes	B3
1990 Assen	2.	pentatlon	Pazinczár Attila	B3
1990 Assen	2.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
1994 Berlin	3.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
1995 Valencia	2. (két számban)	diszkoszvetés, súlylökés	Pazinczár Attila	B3
1995 Valencia	3.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
1998 Madrid	4.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3

LÁTÁSSÉRÜLTEK ATLÉTIKAI EREDMÉNYEI				
Helyszín	**Helyezés**	**Versenyszám**	**Sportoló**	**Kategória**
EURÓPA-BAJNOKSÁG				
1981 Fulda	3. (két számban)	távol- és magasugrás	Oláh József	B3
1983 Várna	1. (két számban)	magas- és hármasugrás	Oláh József	B3
1983 Várna	1.	magasugrás	Tóthné Kurilla Zsuzsanna	B3
1983 Várna	2.	pentatlon	Csák József	B3
1983 Várna	3.	távolugrás	Oláh József	B3
1985 Róma	1.	magasugrás	Tóthné Kurilla Zsuzsanna	B3
1985 Róma	2.	pentatlon	Németh László	B2
1985 Róma	2.	távolugrás	Oláh József	B3
1985 Róma	3.	hármasugrás	Oláh József	B3
1985 Róma	3.	súlylökés	Czuth Gábor	B3
1985 Róma	3.	gerelyhajítás	Czuth Gábor	B3
1987 Moszkva	3.	diszkoszvetés	Tóthné Kurilla Zsuzsanna	B3
1987 Moszkva	3.	súlylökés	Nagy Dénes	B3
1987 Moszkva	3.	5000 m-es síkfutás	Mészáros István	B2
1989 Zürich	2.	magasugrás	Oláh József	B3
1989 Zürich	2.	pentatlon	Pazinczár Attila	B3
1991 Caen	1. (két számban)	gerelyhajítás, diszkoszvetés	Pazinczár Attila	B3
1991 Caen	2. (két számban)	súlylökés, diszkoszvetés	Nagy Dénes	B3
1991 Caen	3.	súlylökés	Pazinczár Attila	B3
1991 Caen	3.	távolugrás	Oláh József	B3
1993 Dublin	1.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
1993 Dublin	3.	távolugrás	Pazinczár Attila	B3
1997 Riccione	2.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3
1997 Riccione	3.	diszkoszvetés	Pazinczár Attila	B3
1999 Portugália	4.	gerelyhajítás	Pazinczár Attila	B3

Forráskutatás alapján összeállította Schiller-Kertész Judit (2016)

Út az iskolai versenyektől a paralimpiáig

Értelmi sérült – tanulásban akadályozott atléták versenyrendszere

Lassan negyvenéves múltra tekint vissza az értelmi fogyatékos atléták hazai versenyrendszere. Talán természetes folyamatnak mondható, ahogy ez a sportág folyamatos fejlődést mutat.

Több mint 25 éven keresztül (1974–2000) szinte változatlan formában zajlottak az úgynevezett kisegítő iskolák megyei négytusabajnokságai és országos sporttalálkozói. Az Oktatási Minisztérium által meghirdetett négytusa-csapatbajnokság selejtezői a megyei bajnokságokon zajlottak. A kezdetektől (1974) több mint tíz év telt el, amikor lelkes gyógypedagógusokban – Tapodi László, Kiss Zoltán, Maráczi Ernő, Nagy Gyula, Nagy István, Fodor Tamás, Kamper Antal és társaik – a korosztályos folytatás igénye megszületett. 1981-ben Budapesten a Fogócska utcai továbbképző tagozat vezetőjének, Tapodi Lászlónak a szervezésében került sor a továbbképző tagozatok sporttalálkozójának megrendezése. Békéscsaba, Nyíregyháza, Gödöllő, Várpalota után 1986-ban Gödöllőn Maráczi Ernő szervezésében már új néven – *Speciális Szakiskolák Országos Sporttalálkozója* – rendezték a versenyt.

Az értelmi fogyatékosok sportjában az Ifjúsági és Sportminisztérium megalakulása után minőségi javulás volt tapasztalható. A négytusaversenyeket felváltotta a két korcsoportos Országos Atlétikai Bajnokság. Az új versenyrendszer folyamatosan csiszolódott, egyéni versenyszámokkal, megyei válogatottakkal és hathatós minisztériumi támogatással évről évre fejlődött. A versenyeknek Zánka adott otthont. Az értelmi fogyatékosok sportjának, benne természetesen az atlétikának, amely már akkor is a legtöbb fiatalnak adott iskolán belül és azon kívül sportolási és versenyzési lehetőséget, a politikai rendszerváltás, az egyesülésről szóló új törvény, sportegyesületek megalakulását is jelentette. A Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetségének (MÉS) 1992. évi megalakulása jelentette az igazi rendszerváltás lehetőségét. A MÉS megalakulásával lehetőség nyílt kapcsolatot kiépíteni a nemzetközi sportélettel. Tagjai lettünk az International Assotiation Sport Federation for Persons with Mental Handicap (INAS-FMH) (Mentálisan Sérültek Nemzetközi Sportszövetsége) szervezetnek, amely ekkor már az 1989-ben létrejött Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) alakulásának folyamatában is jelen volt.

Az alapfeladat a sérültségnek és korosztálynak megfelelő versenyzési lehetőség megteremtése valamennyi, értelmileg különböző fokban sérült sportolók számára. A szövetségnek sportáganként alakultak szakágai, elsők között kezdte meg működését az atlétikai szakág. Az első országos bajnokságot a Népstadionban rendezhettük meg.

Az IPC és az INAS-FMH közös szervezésében az értelmi fogyatékos sportolók számára először és utoljára önálló versenyt szerveztek 1992. szeptember 13-tól 23-ig Madridban, Paralimpiai Játék néven. A 74 ország 3000 sportolójának részvételével öt sportágban, köztük atlétikában voltak jelen magyar sportolók: Angyal Sándor és Aranyosi Zsolt. Dr. Gruiz Katalin a MÉS alapító elnöke a játékokat követően így fogalmazott: *„Az itt látottak és tapasztaltak alapján vált egyértelművé, hogy az értelmi fogyatékosok számára nem kell egy más világot teremtenünk, hanem meg kell tanítani a mi világunkat arra, hogy befogadja az értelmi sérülteket, sportolóinkat pedig a mi világunkban való élésre, mozgásra és sportolásra."*[12]

Az Atlantában megrendezett (1996) paralimpiai játékokon a mozgássérültek, a vak és gyengénlátókó sportolók mellett az értelmi fogyatékos sportolók is bemutatkozási lehetőséget kaptak. A világviszonylatban lejátszódott hihetetlen fejlődés ellenére, az értelmi fogyatékosok részvétele az atlantai paralimpián korlátozott volt. Mindössze két sportágban, atlétikában és úszásban, két-két versenyszámban indulhattak női és férfiversenyzők. Őket a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság sportági

12 Dr. Gruiz Katalin (1992): VOLT EGYSZER EGY MÉS... Egy sportszövetség története 1992–2005 MÉS 152-154. p. 213-239. p.

technikai bizottsága válogatta ki a nemzetközi nyilvántartás eredményei alapján. A magyar csapatban *Papp Anita* (Kaposvár), *Ponyori Sándor* (Tatabánya) és *Horváth Sándor* (Tornanádaska) kapott helyett. *Rákhely Béla,* az atlétikai szakág vezetője méltán lehetett büszke a sportolókra, hiszen helyezéseik a magyar csapatnak kilenc pontot eredményeztek. Érmet még nem értek el, de a tanulságokat a következő paralimpián kamatoztathattuk.

Az értelmi fogyatékos sportolók számára a teljes jogú tagság az első paralimpiai érmek megszerzését is jelentette 2000-ben, a Sydney-i Paralimpiai Játékokon való részvétel alkalmával. Ha nagyon szigorúan vesszük, akkor számunkra ez az első teljes paralimpia. A magyar csapatban már hét atléta (*Orsós Mária, Frigur Mónika, Németh Sarolta, Varga Margit, Dorogi Tamás, Orsós Zsolt és Ponyori Sándor*) kaphatott helyett az IPC kvótái alapján. *Orsós Marika* és *Ponyori Sanyi* távolugrásban szerzett bronzérme mellett *Varga Margit* és *Frigur Mónika* negyedik, *Németh Sarolta* két ötödik, *Orsós Zsolt* hetedik helyezése számunkra nagy sikert jelentett. Eredményeiket kitüntetésekkel, a Wesselényi Miklós Sport Közalapítvány pedig ösztöndíjjal ismerte el. A legnagyobb eredményt viszont az egyesületekben, iskolákban értük el. Sok kisgyermek az ő sikereik láttán kezdett el komolyan atletizálni, s egyre több hazai egyesület vállalta a sérült atlétákkal való foglalkozást. A sydney-i játékokkal kapcsolatban nem hallgatható el, hogy az értelmi fogyatékos spanyol kosárlabdacsapat csalása miatt (nem értelmi fogyatékos sportolókat is szerepeltettek), az értelmi fogyatékosság megállapítása és bizonyításának kellően precíz szabályozásának kidolgozásáig, az IPC felfüggesztette az INAS-FMH értelmi fogyatékos sportolóit a paralimpiai játékokon való részvételtől.[13] Ez a döntés több kiváló értelmileg fogyatékos magyar sportoló paralimpiai karrierjét szakította meg.

A sydney-i sikereket követően a fő cél az utánpótlás és a válogatott létszámának növelése volt. Hazai legnagyobb versenyünk, az Országos Bajnokság (2002) létszáma jelentősen megnövekedett, emiatt kétnapos rendezvénnyé vált. Nemcsak a paralipiai játékokon szereplő kategóriákban, hanem annál súlyosabban sérültek (II. és III. kategória) számára is meghirdettük a két korcsoportos versenyt. A paralimpiák közötti időszakban az INAS-FID által rendezett világversenyeken számos szép sikert értek el tanítványaink. Világbajnoki címet szereztek: *Orsós Mária, Orsós Zsolt, Ponyori Sándor és Varga Margit*.

A Sydneyt követő két év alatt a válogatottsághoz és a nemzetközi versenyeken való részvételhez szükséges szinteket egyre több sportolónk érte el. A 2002-ben Budapesten megrendezett INAS-FID Nyílt Atlétikai Európa-bajnokságon húsz magyar sportoló vehetett részt. A hét aranyérem, a tizennégy ezüst- és bronzérem megszerzése önmagáért beszél.

A paralimpiai játékoktól történő felfüggesztést követően értelmi sérült atlétáink kizárólag az INAS-versenyeken vehettek részt. Mivel a sportolói ösztöndíj is megszűnt, sok sportolónk kényszerűségből fejezte be a versenyszerű sportolását. A kényszerűséget úgy kell érteni, hogy értelmileg sérült sportolóink

MÉS-atléták 2002-ben a budapesti Eb-t követően

13 A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) eltiltotta az értelmi fogyatékos sportolókat a 2004-es athéni játékoktól.

elsősorban gyári, betanított munkásként dolgoztak, így a több műszakos munkarend mellett nemzetközi szintű sportolásuk lehetetlenné vált.

Más sérülésspecifikus nemzetközi sportszövetséghez hasonlóan az INAS is elkezdte a saját világjátékának megszervezését. 2004-ben először a svédországi Bollnasban került megrendezésre az első Global Games.[14] Ezt követően 2009-ben Liberecben, majd 2011-ben Loanoban rendezték meg az INAS legnagyobb versenyét.

A magyar csapat a Global Games versenyén (Liberec 2009)

Az atlétika sportág mindig jelen volt a Global Games versenyein. Az IPC-vel történt tárgyalások eredményeként 2011-től a paralimpiát megelőző évben rendezik az INAS Global Games versenyeit. Minden sportág versenye egyben az értelmi sérült sportolók adott évi világbajnoksága is. Az Ecuadorban megrendezett negyedik (2015) Global Gamesen először sikerült magyar versenyzőnek egyéni versenyszámban győzni. *Csontos Piroska* 200 m-es síkfutásban világcsúccsal tudott nyerni. Női csapatunk az országok közötti versenyben harmadik helyezést ért el *Biacsi Ilona, Biacsi Bernadett, Csontos Piroska* és *Keresztesi Erika* révén. Az ötödik világverseny megrendezésére pedig 2019-ben Ausztráliában Brisbane városa adhat otthont.

Az IPC által elfogadott klasszifikációs vizsgálatokra 2009-ben került sor. Első alkalommal csak számítógépen végzett tesztekre terjedt ki a vizsgálat, majd a Loanoban megrendezett Global Games előtt már a londoni paralimpiára esélyes résztvevőket sportág- és versenyszám-specifikus vizsgálatokkal is tesztelték. A 2011. évi tesztelés után megszületett a döntés. Az értelmi sérültek versenyeinek kategorizálási rendszerét elfogadta az IPC, így az egymást követő évben elvégzett számítógépes és versenyszámok tesztjei alapján kaphatja meg az értelmi sérült sportoló a besorolását. A futószámokban T20, míg a technikai számokban F20 a száma az értelmi sérültek kategóriájának. Nem a teljes versenyprogrammal, hanem összesen három versenyszámmal – 1500 m-es síkfutás, távolugrás,

14 www.inas.org/events/inas-global-games

súlylökés –, de legalább visszatértek az értelmi sérült sportolók a paralimpiai rendszerbe. Ez természetesen azt is eredményezte, hogy az értelmi sérültek egy szűk rétegének adatott csak meg, hogy a paralimpiai játékokon is részt vegyen (atlétika, asztalitenisz, úszás), ugyanakkor a Global Games versenyrendszer szerepe és fontossága jelentősen megnőtt, nemcsak a paralimpiai kvalifikáció megszerzése szempontjából, hanem a versenysportot űző értelmi sérült sportolók számára is. Az értelmi sérültek sportjának, a Special Olympics International (SOI) mellett a Global Games a legnagyobb versenye maradt.

A londoni paralimpiára a magyar csapatban egyedül az atléták képviselték országunkat mind a három sérülésspecifikus kategóriában. A látássérült maratonfutó *Orbán Csaba*, a kerekesszékes dobóatléta *Kanyó Zsolt* mellett *Biacsi Bernadett* a pontszerző IV. helyen végzett 1500 mes síkfutásban. Testvére, *Biacsi Ilona* pedig 12 év után újra paralimpiai éremmel, bronzéremmel örvendeztette meg a sporttársadalmat. A londoni paralimpiát követően született döntés arról, hogy a T20-as kategóriában a versenyszámok közé került a 400 m-es síkfutás a riói játékokon.

Bazilia legszebb városa Rio de Janeiro adott otthont a XV. Nyári Paralimpiai Játékoknak, melyet szeptember 7. és 18. között rendeztek meg. A végső kvótaosztást követően öt női versenyzőt nevezhetett Magyarország. Négyen, *Biacsi Ilona, Biacsi Bernadett, Csontos Piroska* és *Keresztesi Erika* a T20 (tanulásban akadályozott) kategóriában szereztek részvételi jogot. Kiemelkedő eredményt ért el és szerzett ezüstérmet 1500 m-es síkfutásban Biacsi Ilona (SZVSE, edzője Antal Andor). Hatalmas versenyben utasította maga mögé a londoni paralimpia ezüstérmesét, a lengyel Arleta Melochot és az ukrán Ludmilla Danyilinát, aki a dohai kvalifikációs világbajnokságon még előtte végzett, míg 400 méteren a döntőben 8. helyen futott célba.

A Biacsi testvérek, Schiller-Kertész Judit és Antal Andor edzők (2016)

Örömet szerzett ugyanebben a versenyszámban Ilona ikertestvére, *Biacsi Bernadett* (SZVSE, edzője Antal Andor) az ötödik hely megszerzésével, hiszen közel hároméves sérüléshullám után tudta bizonyítani, hogy a világ élmezőnyében van a helye.

Most először történt meg az atlétika történetében, hogy egy versenyszámban, a 400 m-es síkfutásban három magyar versenyző került döntőbe.

Csontos Piroska (Jogging Plus Szuperinfó Futóklub, edzője Kornokovics Györgyi) 400 m-es síkfutásban elért 6. helyezésével új országos csúcsot futott, mely egyben azt is jelentette, hogy időeredményével (59.41) átlépte a bűvös egyperces határt. Sajnálatos módon távolugrásban lényegesen elmaradt a legjobb eredményétől, s csak a 8. helyen végzett. *Keresztesi Erika* (Váci Reménység SE, edzője Szikora Gyula) egyéni csúccsal a 400 m-es síkfutás döntőjében 7. helyezést ért.

(A szerk.: A londoni paralimpiát követő négyéves ciklusban és a 2016. évi Nyári Paralimpiai Játékokon az atléták szakágvezetője, szövetségi kapitánya Schiller-Kertész Judit (2008 – 2016) gyógypedagógus, atlétika-edző volt, akit indoklás nélkül leváltottak.)

AZ INAS ATLÉTIKAI VERSENYEINEK MAGYAR EREDMÉNYEI 1998–2015 KÖZÖTT

Év	Verseny	Helyszín (ország, város)	Sportág	Kategória	Versenyző	Helyezés
2004	Global Games	Svédország, Bollnäs	3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	3.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	2.
			800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	3.
			távolugrás	F20	Varga Margit	3.
			hármasugrás	F20	Varga Margit	5.
			100 m-es síkfutás	T20	Károlyi Veronika	3.
			400 m-es síkfutás	T20	Nacsa Gabriella	5.
			400 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	6.
			magasugrás	F20	Gyöngyösi Anita	4.
			400 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	2.
			200 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	5.
2009	Global Games	Csehország, Liberec	pentatlon	F20	Molnár Klaudia	3.
			távolugrás	F20	Molnár Klaudia	4.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	1.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	2.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	3.
			1500 m-es síkfutás	T20	Kara Anita	8
			400 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	4.
			400 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	5.
			gerelyhajítás	F20	Molnár Klaudia	3.
			800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	1.
			800 m-es síkfutás	T20	Kara Anita	4.
			5000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	1.
			hármasugrás	F20	Molnár Klaudia	5.
2011	Global Games	Olaszország, Loano	1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	3.
			1500 m-es síkfutás	T20	Kara Anita	10.
			súlylökés	F20	Tóth Tímea	11.
			távolugrás	F20	Molnár Klaudia	8.
			5000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	1.
			400 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	6.
			gerelyhajítás	F20	Molnár Klaudia	2.
			diszkoszvetés	F20	Tóth Tímea	10.
2015	Global Games	Ecuador, Guayagil	100 m-es síkfutás	T20	Csontos Piroska	2.
			200 m-es síkfutás	T20	Csontos Piroska	1.
			400 m-es síkfutás	T20	Csontos Piroska	4.
			400 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	5.
			400 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	9.
			800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	3.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	3.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	4.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			magasugrás	F20	Tóth László	2.
			távolugrás	F20	Csontos Piroska	9.
			súlylökés	F20	Szöllösi István	9.
			4x100 m-es váltófutás	T20	Biacsi – Biacsi – Keresztesi – Csontos	3.
			4x400 m-es váltófutás	T20	Biacsi – Biacsi – Keresztesi – Csontos	2.

AZ INAS ATLÉTIKAI VERSENYEINEK MAGYAR EREDMÉNYEI 1998–2015 KÖZÖTT

Év	Verseny	Helyszín (ország, város)	Sportág	Kategória	Versenyző	Helyezés
1999	INAS, világbajnokság	Spanyolország, Sevilla	távolugrás	F20	Ponyori Sándor	2.
			400 m-es síkfutás	T20	Dorogi Tamás	6.
			magasugrás	F20	Varga Margit	5.
			súlylökés	F20	Németh Sarolta	3.
			gerelyhajítás	F20	Németh Sarolta	5.
			800 m-es síkfutás	T20	Borbás Andrea	4.
			800 m-es síkfutás	T20	Frigur Mónika	3.
			400 m-es síkfutás	T20	Frigur Mónika	5.
2001	INAS, világbajnokság	Portugália, Espinho	távolugrás	F20	Ponyori Sándor	1.
			400 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	1.
			800 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	3.
			távolugrás	F20	Orsós Mária	1.
			magasugrás	F20	Varga Margit	4.
			100 m-es gátfutás	T20	Ponyori Sándor	1.
			távolugrás	F20	Ponyori Sándor	2.
			hármasugrás	F20	Varga Margit	1.
			távolugrás	F20	Varga Margit	4.
			magasugrás	F20	Varga Margit	4.
			távolugrás	F20	Orsós Mária	3.
			400 m-es síkfutás	T20	Frigur Mónika	3.
			800 m-es síkfutás	T20	Frigur Mónika	4.
2003	INAS, világbajnokság	Marokkó, Tunisz	800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	2.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	2.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	3.
			400 m-es síkfutás	T20	Frigur Mónika	4.
			400 m-es síkfutás	T20	Nacsa Gabriella	8.
			távolugrás	F20	Varga Margit	4.
			hármasugrás	F20	Varga Margit	4.
			100 m-es síkfutás	T20	Ponyori Sándor	3.
			110 m gátfutás	T20	Ponyori Sándor	4.
			távolugrás	F20	Ponyori Sándor	3.
			400 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	4.
			200 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	2.
			400 m-es síkfutás	T20	Dorogi Tamás	7.
			1500 m-es síkfutás	T20	Prska Béla	12.
2004	INAS, világbajnokság	Magyarország, Budapest	200 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	6.
			400 m-es síkfutás	T20	Frigur Mónika	4.
			800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	1.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	3.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			magasugrás	F20	Gyöngyösi Anita	3.
			távolugrás	F20	Varga Margit	3.
			hármasugrás	F20	Varga Margit	3.
			200 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	3.
			400 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	1.
			3000 m-es síkfutás	T20	Orsós Ferenc	3.

AZ INAS ATLÉTIKAI VERSENYEINEK MAGYAR EREDMÉNYEI 1998–2015 KÖZÖTT

Év	Verseny	Helyszín (ország, város)	Sportág	Kategória	Versenyző	Helyezés
2005	INAS, világbajnokság	Ausztrália, Canberra	1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			5000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	2.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	3.
			hármasugrás	F20	Orsós Mária	3.
			400 m-es síkfutás	T20	Nacsa Gabriella	4.
			400 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	2.
			800 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	2.
2007	INAS, világbajnokság	Brazília, Fortaleza	1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	3.
			400 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	5.
			5000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			magasugrás	F20	Molnár Klaudia	6.
			pentatlon	F20	Molnár Klaudia	5.
			távolugrás	F20	Molnár Klaudia	7.
2008	INAS FP, világbajnokság	Észtország, Tallinn	400 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	5.
			400 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	1.
			800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	1.
			800 m-es síkfutás	T20	Kara Anita	4.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	1.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	2.
			1500 m-es síkfutás	T20	Kara Anita	5.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	1.
			távolugrás	F20	Molnár Klaudia	3.
			magasugrás	F20	Molnár Klaudia	4.
			pentatlon	F20	Molnár Klaudia	1.
2013	INAS, világbajnokság	Csehország, Prága	1500 m-es síkfutás	F20	Biacsi Ilona	3.
			1500 m-es síkfutás	F20	Biacsi Bernadett	5.
			1500 m-es síkfutás	F20	Keresztesi Erika	11.
			3000 m-es síkfutás	F20	Biacsi Ilona	2.
			400 m-es síkfutás	F20	Biacsi Bernadett	4.
			800 m-es síkfutás	F20	Biacsi Bernadett	2.
			800 m-es síkfutás	F20	Keresztesi Erika	6.
1998	INAS, Európa-bajnokság	Portugália, Lisszabon	200 m-es síkfutás	T20	Ponyori Sándor	1.
			100 m-es síkfutás	T20	Ponyori Sándor	2.
			távolugrás	F20	Ponyori Sándor	2.
			súlylökés	F20	Németh Sarolta	3.
			200 m-es síkfutás	T20	Papp Anita	3.
			100 m-es síkfutás	T20	Papp Anita	3.
			távolugrás	F20	Papp Anita	4.
			magasugrás	F20	Varga Margit	3.
			távolugrás	F20	Varga Margit	3.

AZ INAS ATLÉTIKAI VERSENYEINEK MAGYAR EREDMÉNYEI 1998–2015 KÖZÖTT

Év	Verseny	Helyszín (ország, város)	Sportág	Kategória	Versenyző	Helyezés
2000	INAS FP, Európa-bajnokság	Svédország, Bollnäs	távolugrás	F20	Ponyori Sándor	1.
			400 m-es síkfutás	T20	Dorogi Tamás	2.
			400 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	3.
			súlylökés	F20	Németh Sarolta	3.
			távolugrás	F20	Varga Margit	2.
			magasugrás	F20	Varga Margit	3.
			távolugrás	F20	Orsós Mária	3.
			800 m-es síkfutás	T20	Frigur Mónika	3.
			távolugrás	F20	Papp Anita	6.
			800 m-es síkfutás	T20	Borbás Andrea	5.
2002	INAS, Európa-bajnokság	Magyarország, Budapest	100 m-es síkfutás	T20	Károlyi Veronika	3.
			100 m-es síkfutás	T20	Varga Margit	6.
			távolugrás	F20	Varga Margit	3.
			hármasugrás	F20	Varga Margit	2.
			400 m-es síkfutás	T20	Frigur Mónika	3.
			800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	2.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	1.
			1500 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	6.
			magasugrás	F20	Gyöngyösi Anita	6.
			távolugrás	F20	Orsós Mária	2.
			hármasugrás	F20	Orsós Mária	1.
			súlylökés	F20	Németh Sarolta	3.
			gerelyhajítás	F20	Németh Sarolta	3.
			100 m-es síkfutás	T20	Ponyori Sándor	1.
			110 m gátfutás	T20	Ponyori Sándor	1.
			távolugrás	F20	Ponyori Sándor	1.
			200 m-es síkfutás	T20	Dorogi Tamás	5.
			400 m-es síkfutás	T20	Dorogi Tamás	2.
			800 m-es síkfutás	T20	Prska Béla	2.
			súlylökés	F20	Horváth József	4.
2005	INAS FP, Európa-bajnokság	Olaszország, Ancona	400 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	2.
			400 m-es síkfutás	T20	Fonódi Gábor	6.
			1500 m-es síkfutás	T20	Sárközi Ferenc	8.
			200 m-es síkfutás	T20	Nacsa Gabriella	4.
			200 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	5.
			400 m-es síkfutás	T20	Nacsa Gabriella	2.
			400 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	3.
			800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	1.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	1.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	1.
2006	INAS, Európa-bajnokság	Franciország, Dreux	800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	2.
			800 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	2.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	1.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	3.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.

AZ INAS ATLÉTIKAI VERSENYEINEK MAGYAR EREDMÉNYEI 1998–2015 KÖZÖTT

Év	Verseny	Helyszín (ország, város)	Sportág	Kategória	Versenyző	Helyezés
2008	INAS, Európa-bajnokság	Nagy-Britannia, Manchester	pentatlon	F20	Molnár Klaudia	3.
			távolugrás	F20	Molnár Klaudia	3.
			magasugrás	F20	Molnár Klaudia	3.
			400 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	4.
			800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	1.
			800 m-es síkfutás	T20	Kara Anita	2.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	1.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	2.
			1500 m-es síkfutás	T20	Kara Anita	5.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	1.
2010	INAS, Európa-bajnokság	Horvátország, Varaždin	1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	1.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	5.
			1500 m-es síkfutás	T20	Kara Anita	8.
			hármasugrás	F20	Molnár Klaudia	4.
			800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	2.
			800 m-es síkfutás	T20	Kara Anita	7.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	3.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	4.
			távolugrás	F20	Molnár Klaudia	13.
			5000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	3.
			magasugrás	F20	Molnár Klaudia	6.
			súlylökés	F20	Tóth Tímea	10.
			heptatlon	F20	Molnár Klaudia	2.
2011	INAS FP, Európa-bajnokság	Finnország, Helsinki	200 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	5.
			800 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	1.
			800 m-es síkfutás	T20	Kara Anita	6.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	1.
			1500 m-es síkfutás	T20	Kara Anita	5.
			3000 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	1.
			távolugrás	F20	Molnár Klaudia	7.
			hármasugrás	F20	Molnár Klaudia	4.
			súlylökés	F20	Tóth Tímea	4.
2014	INAS, Európa-bajnokság	Hollandia, Bergen op Zoom	100 m síkfutás	T20	Csontos Piroska	1.
			200 m síkfutás	T20	Csontos Piroska	1.
			400 m síkfutás	T20	Biacsi Ilona	3.
			400 m síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	6.
			800 m síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	2.
			1500 m síkfutás	T20	Biacsi Ilona	3.
			1500 m síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	4.
			3000 m síkfutás	T20	Biacsi Ilona	3.
			4x100 váltófutás	T20	Biacsi Ilona– Biacsi Bernadett – Keresztesi Erika – Csontos Pirpska	2.
			4x400 váltófutás	T20	Biacsi Bernadett – Biacsi Ilona – Keresztesi Erika– Csontos Piroska	2.
			távolugrás	F20	Csontos Piroska	5.
			magasugrás	F20	Tóth László	3.
			súlylökés	F20	Szöllösi István	7.

INAS atlétikai versenyei (GG, vb, Eb) magyar vonatkozású adattárát a forráskutatások alapján összeállította Schiller-Kertész Judit (2016)

Nádas Pál: Az atlétika a többi paralimpiai sportág alapját is jelenti

Ismereteink szerint a Nyomorék Gyermekek Országos Otthonában alkalmazták már az atlétika egyes elemeit. A labdarúgócsapat és a cserkészcsapat, valamint az 1929-ben megalakult Nyomorékok Sport Egyesülete tevékenységében felfedezhetőek a gimnasztika, a futás és a buzogánydobás mozgásos elemei.[1] A II. világháború közeledtével a diákok számára kötelező polgári védelemi gyakorlatok között is voltak atlétikai elemek. A hatvanas-hetvenes évek iskolai tantervében megjelenő mozgásnevelési órák keretében a testnevelési játékok között is alkalmaztak atlétikai sportági elemeket. Az iskolán belüli sportkörök, szakkörök által rendezett iskolai sportversenyeken már szerepeltek az atlétika adaptálható versenyszámai, kislabdahajítás, gerelyhajítás távolba és célba. A kerekesszéket használók számára ülő helyzetből súlylökőversenyt is rendeztek. Az iskola udvarán 30 méteres távon futóversenyeket is tartottak. A „mozgásjavító" iskolában alakult meg 1970. február 22-én a Mozgáskorlátozottak Halassy Olivér Sportegyesülete (HOSC), amelyben az asztalitenisz, az úszás, a kispályás labdarúgás mellett az atlétikai szakosztály is megjelent. A HOSC által – hazánkban első alkalommal – megrendezett nemzetközi versenyen (1971) az atlétika sportág is szerepelt. Az Agrártudományi Egyetem atlétikai pályáján (Gödöllő, 1971. június 20–23.) megrendezett versenyen svéd, lengyel, német (NSZK), francia, jugoszláv és csehszlovák sportolók vettek részt. Az esemény forgatókönyvének megmaradt dokumentumaiból tudjuk, hogy a hét nemzet versenyzőit a nevezések alapján sorolták álló- és ülőkategóriákba, és azt követően versenyeztek.

A bemelegítő három dobás után a versenyzők 2×3 dobást hajthattak végre, közvetlenül egymás után. Távolba és célba dobó gránát és gerelyhajító versenyeket is rendeztek. A férfiaknak és nőknek együtt bonyolították a versenyt, de az eredményeket külön-külön értékelték.[2]

A gödöllői, első nagyszabású hazai nemzetközi spartakiádot követően a HOSC szakosztályvezetői írásban szakmai értékelést készítettek. Az atlétika sportágat *Vámos Károly* edző vezette, aki az 1970-es évek elején 15 atlétával foglalkozott. *Fejes András*, nemzetközi tapasztalatai alapján, elsősorban a kerekesszékből atletizáló versenyzőket igyekezett összefogni. Az első külföldi verseny, amelyen magyar sportolók részt vettek, 1971. október 8. és 18. között a St. Étienne-i klub meghívására történt. A franciaországi versenyre 17 versenyző (atlétika, asztalitenisz, íjászat, úszás) és 3 kísérő utazott. A házigazda Saint-Étienne és a vendég HOSC versenyzői között csapatversenyt rendeztek súlylökésben, gerelyhajításban és magasugrásban. Három sérültségi kategóriát állítottak fel, és azokban nemzetenként csak egy-egy sportolót indítottak. A 80 méteres síkfutásban csak egyetlen sérültségi kategóriában versenyeztek a segédeszközzel vagy a nélkül futni tudó sportolók. A kerekesszékes versenyzők számára 60 méteres futóversenyt is rendeztek. Néhány eredmény az eredeti jegyzőkönyv alapján: *Nyíri Lajos* (álló) 32,15 méterrel, *Bedő Imre* (kerekesszékből) 13,34 méterrel nyerte a gerelyhajítást. Összesítésben Budapest csapata 98, míg Saint-Étienne csapata 93 pontot gyűjtött az összetett atlétikai csapatversenyen.[3] A jegyzőkönyvből nem lehetett megállapítani a versenyzők egymáshoz viszonyított sérültségét, mivel csak álló helyzetből és ülő helyzetben szervezték a versenyt.

Az első magyar sportolói részvétellel lebonyolított heidelbergi (1972. 08. 02–11.), IV. Paralimpiai Játékokon 43 ország 984 kerekesszékes sportolója között ott volt négy magyar sportoló is, akik közül hárman atlétikai versenyszámokban indultak. Magyarországot *Fejes András* diszkoszvetésben, súlylökésben, 60 m-es kerekesszékes futásban, valamint szlalomban, *Szabó Sándor* diszkoszvetésben, gerelyhajításban, míg *Virág Klára* diszkoszvetésben,

1 Nádas Pál–Zsoldos János (1993): *Történelmi áttekintés. Kilenc évtized a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában.* Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon. 1.- 26. p.

2 Rosenfeld Piroska hagyatékából. Nádas Pál gyűjtése.

3 Jegyzőkönyvtöredék, 1971. október, HOSC-FMSZ irattár.

gerelyhajításban és 60 méteres kerekesszékes versenyben rajtolt.

A három, atlétikában érdekelt sportoló közül Fejes András[4] (ISMFG A1) érte el a legjobb eredményt, aki a 60 méteres kerekesszékes futásban a tizenkét fős mezőnyében 27,5 mp-es idővel bronzérmet nyert. Indult még súlylökésben, ahol a tizennégy fős mezőnyben (2,91 m) a 4. helyen, szlalomban 7., diszkoszvetésben a tizenhat induló közül a 12. helyen (5,72 m) végzett. *Szabó Sándor* (ISMGF 4) diszkoszvetésben a harmincnyolc főt felsorakoztató mezőnyben (19,89 m) a 20. helyen végzett, míg gerelyhajításban 9. legjobb eredményt (18,53 m) ért el. *Virág Klára* (ISMGF 4) mint az első magyar női paralimpikon a 60 m-es kerekesszékes verseny huszonnégy fős mezőnyében (20,5 mp) a 12. helyen végzett. Diszkoszvetésben a húszfős mezőnyben (11,82 m) szintén a 12. helyen és gerelyhajításban is a 12. helyen (8,35 m) fejezte be a versenyzést. Magyarország egy bronzérem megszerzésével a nemzetek rangsorában a 30. helyen végzett.[5]

A HOSC és a miskolci Akarat SE mellett 1973-ban megalakul a szombathelyi Vasakarat SC, amely minden páratlan évben Savaria Kupa-versenyt szervezett. A versenyek legtöbbjét a Szombathely melletti Vépen rendezték, ahol a sportlétesítmények mellett a szállást is biztosították az iskola kollégiumában. A mozgássérültek Savaria Kupa-versenyeire a hazai résztvevők mellett a környező országok sportolóit is meghívták. A több sportágban megrendezett program között az atlétikának mindig helye volt. A dobószámok mellett futószámokat is rendeztek. Abban az időben hazánkban még elképzelhetetlen volt, hogy valakinek kimondottan a sportolásra átalakított kerekesszéke legyen. Azokkal az eszközökkel versenyeztek, amelyekben a mindennapjaikat is élték (tolókocsi). Aktív kerekesszékről és külön versenyszékről akkor még idehaza álmodni sem lehetett. A szombathelyi Savaria Kupák keretében szerveződtek meg az első országos és nemzetközi atlétikaversenyek. Ezeken ma már elképzelhetetlenül sokan próbálták ki magukat a különböző dobószámokban. A versenyeken nemcsak az atlétikában érdekeltek indultak, hanem az asztaliteniszezők, úszók, ülőröplabdások is megmérették magukat. A legnépesebb versenyzői létszám az 1970-es, 1980-as években az atlétikai versenyeken gyűlt össze.

1975-ben a HOSC meghívást kapott a Saint-Étienne-i Világjátékokra, ahol az asztaliteniszezők, íjászok és úszók mellett az atléták is helyet kaptak a csapatban. A fellelt dokumentumokból nem lehetett megtudni, hogy kik voltak az atlétikacsapat tagjai, csak azt, hogy atlétikában egy bronzérem született a 4×100 méteres férfiváltó versenyén.[6]

Az 1976. évi Torontolympiádon (V. Paralimpiai Játékok) való magyar részvétel lehetőségét a HOSC-elnökség harcolta ki. A gerincsérült versenyzők mellett először kaptak lehetőséget a látássérültek és az amputált, valamint a nem gerincsérülés miatt kerekessszéket használó sportolók is. A magyar csapat számára a *Fodor-Szanatórium* - ma: Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet (OORI) – teremtette meg az edzőtáborozás lehetőségét. A magyar csapatba *Czuth Gábor és Oláh József* látássérült atléták mellett *Szelényi Imre* és *Zselinszky András* kerekesszékes atlétákat, álló kategóriában *Lorensz Pétert* nevezték. *Oláh József* – akit több számban is neveztek – az első versenynapon rajthoz állhatott a gyengénlátók 100 méteres síkfutásában,

4 ***Fejes András*** (Gyöngyös, 1946–) klinikai szakpszichológus, pszichoterapeuta, paralimpikon. A Magyar Tudományos Akadémia Köztestületének tagja. Az első magyar sportoló által megnyert paralimpiai érem (1972) tulajdonosa. Gyöngyös város díszpolgára. A városi sport- és rendezvénycsarnok (2015) a nevét viseli. Szülővárosában végezte általános és középiskolai tanulmányait kiváló diákként és nagy sikerekre esélyes sportolóként. Évtizedekig tartotta a serdülők országos kalapácsvető csúcsát. 17 évesen balesetet szenvedett, azóta kerekesszékes. Az ausztriai rehabilitáció során ismerkedett meg a mozgássérültek sportjával, és mozgássérültként tovább sportolt. Első eredményeit asztaliteniszben szerezte, 1966-ban Európa-bajnokságon első, majd világbajnokságon harmadik helyezést szerzett. 1967-ben Eb-n és vb-n egyéniben és párosban is első. Az 1970-es években a világ legjobb parasportolói közé tartozott. Ötször nyert Európa-bajnokságot, kétszeres világbajnok. Az 1968-as izraeli paralimpiára még nem tudott kijutni, de 1972-ben Heidelbergben megszerezte hazánk első paralimpiai érmét. A nyugat-európai mozgássérült-sportélet tapasztalatain felbuzdulva, 1970-ben részt vesz a Halassy Olivérről elnevezett budapesti sportegyesület megalapításában. Az ELTE - pszichológiából doktorált summa cum laude eredménnyel, 1978-ban kandidátusi fokozatot szerzett. Szakmai tevékenysége elsősorban – Európában úttörőként – a testi sérült emberek összetett lélektani nehézségeinek feltérképezésére, a társadalmi beilleszkedés problémájának tisztázására irányul. E témákban magyar, német, orosz, angol, román és dán nyelven nyolc könyve és több mint 200 szakközleménye, referátuma jelent meg. Tíz éven át volt az ENSZ-képviselettel is rendelkező Nemzetközi Rokkantszövetség (FIMITIC) elnökségi tagja. Dr. Fejes András a Gyöngyös Város Barátainak Köre alapító tagja. 2014-ben sportpályafutásának ereklyéit és tudományos publikációt, kitüntetéseit szülővárosának ajándékozta.

5 www.paralympic.org/results/historical

6 Martinkó Károly (1975): Három sportágban – nyolc aranyérem. Nyolc ezüst és tizenkét bronz. *Népsport,* XXXI. 158. sz., 1975. július 6.

ahol harmadikként ért célba és bronzérmes lett. A szégyenletes és kényszerű hazautazás miatt a többi versenyző meg sem tudta kezdeni a versenyzést, mert a magyar csapatot a harmadik versenynapon politikai okok miatt hazarendelték.[7]

A mozgás- és látássérültek hazai sportélete szempontjából szomorú 1976. évi eseményeket követően az OTSH létrehozta a Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottságát (MTSB – 1977) és a Vakok Testnevelési és Sportbizottságát (VTSB – 1977), amelyeknek a feladata a nemzetközi sportélet szervezése volt.

A nemzetközi kapcsolatok kiépítését az OTSH-nál kellett hivatalosan engedélyeztetni. Két nagy nemzetközi hazai verseny megrendezését engedélyezték 1978. augusztus 19–25. és 1980. augusztus 16–21. között Budapesten. Az MTSB több sportágból (asztalitenisz, íjászat, sakk, úszás, atlétika, ülőröplabda) álló szpartakiádot rendezett nemzetközi (lengyel, csehszlovák, NSZK- és NDK-beli, svéd, osztrák, svájci, francia és magyar) részvétellel több mint 200-200 mozgássérült sportoló számára. Mindkét szpartakiádot a BVSC sportegyesület bázisán rendezték meg. Az atlétikai versenyek részletes jegyzőkönyvei nem kerültek elő.

A HOSC első vezetésében bekövetkezett személycseréket követően az atlétika szakágon belül a harántsérültek dobószámainak irányítását Laczkó Magyar Györgyre[8] bízták, aki az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetben (OORI) dolgozott testnevelő tanárként. Az intézet területén kezdődtek az edzések, sőt „edzőtáborokat" is szerveztek. Erről a korszakról kérdeztük dr. Laczkó Magyar Györgyöt, az OORI nyugalmazott részlegvezetőjét, akinek a nevéhez köthető a „sportterápia", az adaptált fizikai aktivitás hazai bevezetése.

Laczkó Magyar György: Amikor az intézetbe kerültem 1976-ban, akkor már Hadas Lászlóné (Ica)

Az első (1970-es évek eleji) probálkozások egyike az OORI-ban

megpróbálta a rehabilitációs folyamatban alkalmazni a sportjátékokat és az atlétika egyes dobószámait. (Ő készítette fel a torontói paralimpiára a kerekesszékes dobóatlétákat.)

Nádas Pál: **Hogyan szerveztétek meg az első edzőtábort?**

L. M. GY.: Ezek az edzések nem voltak a versenysportban megszokott edzőtáborok. A nemzetközi versenyeket megelőzően a sportolókat (ezek a sérült emberek már túl voltak a sikeres orvosi rehabilitáción) kontrollvizsgálatra hívta be a Paraplégia Rehabilitációs Osztály. Ez csupán néhány, 4-5 „versenyzőt" jelentett. A normál ellátást az osztályon nem akadályozták. Hajdú Levente, aki a HOSC elnöke volt, megkért, hogy segítsem ennek a néhány versenyzőnek a felkészítését, és kísérjem el őket a versenyekre is. A harántsérült versenyzők felkészítését körülbelül 3–4 évig segítettem.

N. P.: **Rendeztetek országos atlétikai versenyeket az edzőséged alatt?**

L. M. GY.: Nem. Az intézetben viszont rendszeresen rendeztünk házi versenyeket. Nemzetközi versenyre 1977-ben kísértem a versenyzőinket, talán először Wroclavba, majd Berlinbe és Bécsbe az atlétikai Eb versenyeire. Ezeken a versenyeken jelentős sikereket ért el Pusztafi László, Fejes András, Pusztainé Ica, Paluska Gyula (+1 fő, akinek a nevére nem emlékszem,

7 Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. Egy negyven évvel ezelőtti, hazai politikai döntés háttere. *Fogyatékosság és Társadalom,* 2016/7., 23–45. p.

8 ***Dr. Laczkó Magyar György*** (1934. 12. 14. –) testnevelő-gyógytestnevelő tanár. Tanári diplomát szerzett a Testnevelési Főiskolán 1957-ben, doktori címet 1982-ben gyógytestnevelés témában a Testnevelési Egyetemen. Disszertációját Az alkalmazott testnevelés és sport módszerei a komplett gerincvelősérültek orvosi rehabilitációjában címmel írta és summa cum laude eredménnyel védte meg. Az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet Központi Tornatermének vezetője volt nyugállományba vonulásáig (2011). Mozgásszervi rehabilitációval, mozgásterápiával 1976 óta foglalkozott. Tagja a Magyar Rehabilitációs Társaságnak. Az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetben megkezdett tevékenysége mellett a gerincvelősérültek versenysportjában is tevékenyen részt vett az 1970-es évek végéig. A továbbiakban minden energiájával az orvosi rehabilitációt szolgálta 2011-ig. Az adaptált fizikai aktivitással, az alkalmazott testneveléssel és sporttal, a „sportterápiával" igyekezett segítségére lenni a kiszolgáltatott, fizikailag és pszichikailag is sérült, de terhelhető, tanítható és csoportos foglalkozásra már alkalmas embereknek, a rehabilitációs teammel szoros együttműködésben. Számtalan közleményt, jegyzetet és publikációt tett közkincsé.

talán miskolci fiú volt), és hozzájárultak a fogyatékosok sportjának hazai és nemzetközi megismeréséhez, népszerűsítéséhez.

Ezek a nemzetközi versenyek segítettek abban a felismerésben – megismerve ezen országok orvosi rehabilitációs gyakorlatát is –, hogy teljes energiámmal az intézetünkbe került terhelhető, tanítható és csoportmunkára alkalmas sérült emberekkel foglalkozzam. Arra törekedtem a rehabilitációs teamen belül munkatársaimmal, hogy az adaptált fizikai aktivitás, az adaptált testnevelés és sport, a SPORTTERÁPIA segítségével a fizikailag és lelkileg sérült emberek kiszolgáltatottságnak mérsékléséhez, közlekedésképességük fejlesztéséhez, a rendszeres mozgás megszerettetéséhez hozzájáruljak.

Atlétikai csapat az 1970-es évek elején Kelet-Berlinben

A rendszeres mozgás szükségességének belátása, a mozgás megszeretése inspirációt jelentett a hazatérő sérült embereknek, hogy a lehetőségeik függvényében bekapcsolódjanak a sportegyesületek munkájába, esetleg a versenysportba is. Ezt a folyamatot segítettük pályázaton nyert anyagi forrásból fejlesztett, számítógéppel támogatott edzéstervezéssel a harántsérültek számára, amely edzésterveket haza is vihették. A járóképes fogyatékos emberek számára pedig videóval és számítógéppel támogatott, közlekedést segítő programot fejlesztettünk. Tevékenységem kezdetén és végén is végig tapasztaltam az intézet, az osztályvezetés támogatását. Természetesen a vezetők mellett mindazon munkatársak támogatását is bírtam-bírtuk, akik a mozgásterápiában a rehabilitációs teamben közreműködtek. Mindannyiunk törekvését hűen kifejezi a következő idézet: *„Az egyik legnagyobb szolgálat, amit egy ember tehet a másikért, hogy segít neki segíteni önmagán”* (Ralph Waldo Emerson) – zárta gondolatait dr. Laczó Magyar György.

Az 1980-as években egyre több hazai sportegyesület alakult. A szombathelyi Savaria Kupák keretében szerveződött hazai atlétikai versenyeket követően az MTSB és később a MEOSZ-TSB irányításával az atlétikában is a szpartakiád jellegű versenyek mellett kimondottan országos bajnokságokat is kezdtek szervezni. Nagy jelentőséggel bírt az ENSZ 1981-ben meghirdetett *Rokkantak Nemzetközi Éve* és a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) 1981-es megalakulása. Ebben az időszakban erősödik meg a sportágak, köztük az atlétika hazai versenyrendszerének megszervezése. A hazai versenyeket 1983-tól már a MEOSZ anyagi támogatásával valósították meg.

Vinkó György[9] tízpróbázó atléta 1980-ban a HOSC atlétika szakágának edzője lett, és rögtön felkérték, hogy az MTSB, majd később a MEOSZ–TSB atlétikai válogatott csapatának kiválasztásában és felkészítésében is vegyen részt. Kapcsolatai révén az országos bajnokságot a Népstadionban szervezték meg, amelyről Tormássy Béla 1981-ben készített szuper 8-as filmjének digitalizált változata is tanúskodik.[10]

9 ***Vinkó György*** (1951. 02. 09–) atlétika-szakedző. Az áÁltalános iskolát 1965-ben Tataházán fejezte be. A Tóth Kálmán Gimnázium és Vízügyi Szakközépiskola vízügyi szakán végezte középiskolai tanulmányait. A középiskolai évek alatt a Bajai Vasas Munkás Testedző Egyesületben kezdett sportolni Szathmáry János irányítása mellett. Junior magyar bajnokságot nyert 1971-ben súlylökésben, míg tízpróbában a második helyen végzett. 1972-ben megsérült, le akarták vágni a lábát, de nem engedte. Még szerencse! A Testnevelési Egyetemen szakedzői, dobó és összetett szakágban szerzett diplomát, majd később sportmenedzseri diplomája is lett. 1980–1987-között megszervezte a magyarországi mozgássérült-atlétika országos versenyrendszerét, megyei bázisokat alakíttatott ki. Részt vett 1984-ben a Mozgáskorlátozottak sportja kézikönyv atlétikafejezetének írásában. Önkéntes munkássága idején a mozgáskorlátozottak atlétikája, hazai és nemzetközi mutatók alapján, a mai napig is a legeredményesebb volt.

10 Forrás: Tormássy Béla

A Savaria-kupa atlétika versenyen (1975)

Szakszerű színvonalon szervezte a versenyeket, és minden sportsikerre áhítozó már januárban tudhatta, milyen kategóriákban, milyen versenyszámban, milyen nemzetközi és hazai versenyek lesznek, és oda milyen teljesítménnyel lehet kerülni. Az *„épek"* atlétikai sportjának rendszerezettségét, szervezettségét hozta Vinkó a mozgáskorlátozottak sportéletébe. Működésének időszakára tehető a sportág csúcspontja. Az országos versenyek részvételi létszámának növekedése, a sérültségi versenykategóriák tisztázása, a szakértő és professzionális versenybírák megszervezése jelentették a minőség ugrásszerű növekedését. Ez a sportág legeredményesebb korszakához, az 1984. évi Fáklya Világjátékokon (VII. Paralimpiai Játékok) elért sikerekhez vezetett. A sportág vonzása mellett Vinkónak olyan egyéni kisugárzása isA volt, amely sokakat vonzott, és sokaknak adott hitet arra, hogy mozgássérültként is lehet jelentős sikereket elérni.

A kutatómunka során a 70-es évekből egyáltalán nem, a 80-as évekből csak nagyon hiányosan kerültek elő versenyjegyzőkönyvek, amellyekkel azt lehetne bizonyítani, hogy a mozgáskorlátozottak sportjában a 80-as években az atlétika volt a legnagyobb létszámot felvonultató sportág.

A mozgáskorlátozottak atlétikai versenyeinek fejlődésében nagy lendületet jelentett a szocialista országok közötti Intersport Invalid- (ISI-) vagy Interkupa-versenyrendszer kialakulása, és ennek keretében születtek meg az első válogatott keretek. Az ISI–Interkupa-versenyek nem egyéni versenyek, hanem a nemzeti válogatottak közötti csapatversenyek voltak. Fonyódon 1984-ben NDK, Lengyelország és Magyarország részvételével ISI atlétikai versenyt is rendeztek. Az NDK felett aratott győzelem szép reményeket táplált a New York-i utazás előtt. Következett a nagy megmérettetés, a New York-i játékok, amely a mai napig a legeredményesebb paralimpiai szereplésnek számít a mozgás- és látássérültek magyar sporttörténetében és az az atlétika sportágában is. A fonyodi ISI-versenyről Molnár Béla korabeli fényképei tanúskodnak.[11]

Még mielőtt az olvasó úgy gondolná, hogy akkoriban az utazócsapatba kerülés, a válogatott összeállítása nem eredményességi alapon történt, téved. Pontosan az 1980-as évektől lehet kijelenteni, hogy megszülettek a nemzetközi nevezési szintek alapján kialakított, teljesítményt elváró hazai szintek, amelyek elérése adott csak esélyt a válogatottság elnyerésére. A paralimpiai mozgalom történetében először, az 1984. évi Fáklya Világjátékok alkalmával, a nevezéshez versenyteljesítményt kötnek ki, nevezési minimumszinteket jelölnek meg. A mérhető sportágak esetében – mint az atlétika – a versenyszámoknál és a sérültségi kategóriáknál is meghatározott nevezési teljesítményszinteket határoztak meg. A magyar atléták kevés nemzetközi eredménnyel rendelkeztek, ezért az összemérhetőség a nemzetközi szintekkel és a nevezési követelményekkel nem volt egyszerű. Az eredményesség és a csapatba kerülés elérése érdekében Vinkó György emelte az előírt minimumszinteket, ezzel is ösztönözte a sportolókat.

Az 1984. évi Fáklya Világjátékokra (VII. Paralimpiai Játékok) a 31 fős magyar csapat 10 fő atlétikában érdekelt sportolót nevezett. Mozgáskorlátozott atlétaként *Király Józsefné* (L5), *Lorensz Péte*r (A6), *Nagypál István* (C8), *Nyíri Laj*os (L5) és *Szabó Tibor* (L2) versenyzett.

11 Forrás: Molnár Béla

A diszkoszvetéstől

Amint azt lapunk bevezetőjében is ígértük, valamennyi kiadványunkban egy kicsit visszatekintünk a múltba, felelevenítünk egy-két nagy versenyt, olyan eseményt, amelyen áldáz küzdelmeknek és jó eredményeknek lehettek tanúi a nézők, amelyre joggal lehet büszke valamennyi mozgássérült sportoló. Azok is, akik nem nyertek érmet, csak részt vettek a viadalon.

Ezúttal, elsőként a tavalyi atlétikai magyar bajnokságon készült felvételekből állítottunk össze egy „csokrot", s hogy minden olvasó meggyőződhessen arról, milyen kiváló eredmények születtek, mellékeljük az eredménylistát is.

MOZGÁSGÁTOLTAK ATLÉTIKAI MAGYAR BAJNOKSÁGA
1983. Budapest, Népstadion

Női diszkoszvetés (1 kg)

M5 1. Németh Zoltánné	Akarat	15.06 m.
M5 2. Várnai Péterné	Eger	14.34 m.
M5 3. Király Józsefné	Eger	13.22 m.
A4 4. Hegedűs Lajosné	Kaposvár	12.60 m.

Női diszkoszvetés (1 kg)
3. kategória

1. Pusztai Istvánné	HOSC	14.78 m.
2. Pusztafi Lászlóné	HOSC	12.24 m.
3. Herczeg Tiborné	Miskolc	7.34 m.

Álló női súlylökés (3 kg)

1. Király Józsefné	Eger	6.36 m.
2. Várnai Péterné	Eger	6.08 m.
3. Hegedűs Lajosné	Kaposvár	5.66 m.
4. Németh Zoltánné	Akarat	4.57 m.

Női gerelyhajítás (600 g)
állók

1. Király Józsefné	Eger	12.28 m.
2. Várnai Péterné	Eger	11.00 m.
3. Ivankovics Ferencné	Kaposvár	10.94 m.

Női gerelyhajítás (600 g)
ülő 3—4. kategória

1. Pusztai Istvánné	HOSC	11.58 m.
2. Herczeg Tiborné	Akarat	8.94 m.
3. Pusztafi Lászlóné	HOSC	7.70 m.
4. Maku Katalin	Eger	7.00 m.

5. Takács Istvánné	HOSC	6.58 m.
6. Apor Éva	HOSC	6.20 m.
7. Tóth Márta	Győr	5.68 m.
8. Lendvainé Kun Ibolya	Eger	5.38 m.

Női kislabdadobás

L5 1. Várnai Péterné	Eger	24.08 m.
L5 2. Király Józsefné	Eger	22.30 m.
A2 3. Ivánkovics Ferencné	Kaposvár	19.20 m.
A4 4. Hegedűs Lajosné	Kaposvár	16.58 m.

Női súlylökés (3 kg)
ülő 3—4. kategória

1. Pusztai Istvánné	HOSC	6.22 m.
2. Pusztafi Lászlóné	HOSC	4.82 m.
3. Herczeg Tiborné	Akarat	3.92 m.
4. Maku Katalin	Eger	3.78 m.
5. Takács Istvánné	Eger	3.55 m.
6. Tóth Márta	Győr	3.35 m.
7. Lendvainé Kun Ibolya	Eger	3.27 m.

Férfi gerelyhajítás (800 g)
L5—6. kategória

1. Czapák György	Akarat	34.04 m.
2. Nyíri Lajos	HOSC	32.32 m.
3. Németh Zoltán	Akarat	28.64 m.
4. Herczeg Tibor	Akarat	23.26 m.
5. Vass Lajos	Kaposvár	22.68 m.
6. Búzás György	Kaposvár	19.98 m.
7. Angai Sándor	Akarat	15.36 m.

Férfi súlylökés (5 kg)
A2. kategória

1. Szente István	Győr	8.53 m.
2. Hídvégi István	HOSC	8.51 m.
3. Ivánkovics Ferenc	Kaposvár	6.07 m.

A4. kategória

1. Szűcs István	HOSC	10.72 m.

Férfi gerelyhajítás (800 g)
A 2. kategória

1. Szente István	Győr	17.65 m.
2. Ivánkovics Ferenc	Kaposvár	11.90 m.

A 4. kategória

1. Szűcs István	HOSC	30.45 m.

Az atlétikai Ob (1983) eredményeinek egy részlete

A játékok atlétikaversenyein először diszkoszvetésben *Szabó Tibor* (L2) kezdett, 22,64 méterrel ezüstérmes lett. Egy angol versenyző kiénekelte a sajtot Szabó szájából. Tibor összeszedte minden erejét, és a súlylökésben azonnal visszavágott: 8,85 méterre lökte a súlyt, és ezzel fölényesen nyerte a versenyt, és az ezüst mellé paralimpiai aranyérmet is nyert. *Király Józsefné*, Edit (L5) háromszoros ezüstérmesként fejezte be a versenyzést. Először gerelyhajításban a finn és két angol versenyzőt is maga mögé utasítva a trinidadi Rachael Marshall mögött 15,49 méterrel lett ezüstérmes, majd súlylökésben 7,62 méterrel és diszkoszvetésben 18,51 méterrel szintén ezüstérmet nyert. *Nyíri Lajos* (L5) mindkét versenyszámában bronzérmes lett. Diszkoszvetésben 30,83 méterrel, míg gerelyhajításban 31,34 méterrel lett a verseny harmadik helyezettje. *Lorensz Péter* (A6) a nagy eső ellenére beállította a kategória régi világcsúcsát. De a világcsúcs-beállítás is kevés volt a győzelemhez, így két ausztrál mögött a bronzérmet vehette át.[12] A kutatómunka során harminckét évvel később derült fény arra, hogy a másik ausztrál versenyző, Holcombe Brett és *Lorensz Péter* azonos magasságot, 1,74 métert teljesítettek, és két ezüstérmet osztottak ki.[13] Arról csak feltevések vannak, hogy maga Lorensz Péter miért tekintette magát ezüst- helyett bronzérmesnek.[14] Lorensz a 100 méteres síkfutásban megrendezett három előfutamból a középfutamba, majd onnan a döntőbe jutott, ahol 12,14 másodperccel a 4. helyen végzett. A 400 méteres síkfutásban az előfutamból a középfutamba jutott, de ott már sérülés miatt nem tudott rajthoz állni, pedig az előfutamban elért eredményével (56,23 mp) döntős lehetett volna. Távolugrásban 5,50 méterrel a 9. helyen végzett. *Nagypál István* (C8) a 800 méteres síkfutásban az előfutamból a döntőbe jutott. Harmadikként fordult a célegyenesbe, ahol portugál ellenfele lehajrázta, és így 2:30,00 mp-es időeredménnyel a 4. helyen végzett. Diszkoszvetésben 16,74 méterrel szintén negyedik lett, míg a 200 méteres síkfutásban nem jutott a döntőbe. A mozgáskorlátozottak atlétikai sportágában a New York-i VII. Paralimpiai Játékokon *Szabó Tibor*[15] révén megszületik a sportág első paralimpiai aranyérme. Ezüstéremből négyet, míg bronzéremből kettőt szereztek versenyzőink. A negyedik helyen három versenyszámban végeztek magyar sportolók. A magyar csapaton belüli sportági rangsorban az atléták az úszók mögött másodikként végeztek, és a teljes csapat által megszerzett (1–6. helyzés) 200 paralimpiai pontból a mozgássérült atléták 49 pontot gyűjtöttek. Ez volt a magyar mozgáskorlátozottak atlétikájának legsikeresebb paralimpiája.[16]

A Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) integrációs szándéka éppen 1984-ben, a Los Angeles-i játékok alkalmával találkozik a paralimpiai sportágak integrációs törekvéseivel. Az atlétika legjobb paralimpiai versenyzői, az olimpiai játékok sorában először, 1984-ben Los Angelesben mutatkozhattak be a 400 méteres női és a 800 méteres férfi kerekesszékes futóversenyszámokban. „*…megerősítették, hogy az olimpia második hetében a Nemzetközi Atlétikai Szövetség és a NOB a mozgássérült sportolók számára tolószékes versenyt rendez.*”[17] Az esemény a paralimpiai sportágak, a NOB, valamint az akkori sérülésspecifikus nemzetközi szervezetek integrációjának kezdetét jelentette.

A minőségi előrelépés hazai lehetőségének fejlődését biztosította a *Mozgáskorlátozottak Sportja* című kapcsos könyv 1984. évi megjelenése. A könyv hazánkban először rögzíti a nemzetközi szövetségek (ISMGF, ISOD, CP-ISRA) sportolói osztályba sorolásának szabályait és a világ kontinenseire vonatkozó versenyrendszereit. Minden sportág, így az atlétika

12 Lukács György (1984): Szaporodnak, az érmek – ritkulnak az események. *Népsport,* XL. 151., 1984. 06. 27.

13 www.paralympic.org/results/historical

14 Kovács (1984): A bronzérmes emlékezései. Szombathelyi érmes a Fáklya Világjátékokról. *Vas Népe,* 1984. július 29.

15 ***Szabó Tibor*** (Budapest 1957–) A Heine–Medin-járványban 1959-ben lebénultak az alsó végtagjai. Az Asztalos János Szakmunkásképző Iskolában 1974-ben végzett órásként. Házasság révén 1978-ban került Egerbe, ahol sportolni kezdett. 1980-ban többedmagával megalakította az Egri Mozgássérült Sportegyesületet (EMS), melynek 1989-ig volt vezetője. A Fáklya Világjátékokon (VII. Paralimpiai Játékok) 1984-ben aranyérmes lett. A mai napig az atlétika egyetlen mozgáskorlátozott magyar paralimpiai aranyérmes sportolója. 1989-ig tagja volt az atlétikai és ülőröplabda-válogatottnak, ahol 36 alkalommal húzhatta fel a nemzeti színű mezt. Az 1986. évi vb-ezüstérmes csapat tagja volt. Az egri sportmúzeum kialakításakor (1993) szorgalmazta paralimpiai gyűjtemény létrehozását.

16 www.paralympic.org/results/historical

17 Ismeretlen szerző, MTI (1984): Az első munkanap. *Népsport,* XI. évf. 1. sz., 1. p.

is, külön fejezetet kapott a könyvben, amelyben a sportágspecifikus szabályokat rögzítették. Az atlétikai fejezetet Vinkó György írta.[18]

A kerekesszékes atlétikát *Köteles László* tanítványával, *Urbancsok Györggyel*, a HOSC sportolójával közösen indították. Urbancsok a 200 km-es háromnapos verseny teljesítésével a sajtó és tv nyilvánosságát is vonzotta, ami egyben a mozgássérültek sportja fölkarolásának új eleme lett.[19] Az utcai futóversenyeken egyre többször helyet adtak a kerekesszékes versenyzőknek. Köteles László (Rodata SE) edző jóvoltából az 1987. évi IBUSZ-Maratont már nemzetközi és magyar női kerekesszékes versenyzők részvételével rendezik. A hazai kerekesszékes atlétikáról *Legeza György* tanulmányában olvashatunk részletesen.

Az atléták a Göteborgi Világbajnokságon (1986. augusztus 6–15.) 1 ezüstérmet és 4 bronzérmet nyertek. Az atléták szereplése még sikeresebb lehetett volna, ha a vb nem átláthatatlan és hátrányos megkülönböztetéseket létrehozó sérültségi kategóriabesorolásoktól, állandó óvásoktól és ellenóvásoktól lett volna hangos. A világbajnokságot nem igazán a verseny, hanem inkább a kategorizálás zűrzavara jellemezte.[20] A magyar csapat, főleg az úszók révén, összesen tizenkilenc érmet (6 arany, 5 ezüst, 8 bronz) nyert.[21] A III. Világjátékokon 1987-ben Párizsban – egy évvel a szöuli játékok előtt – *Nánási István* diszkoszvetésben bronzérmes lett, míg súlylökésben világcsúccsal nyert.[22] A paraolimpia évében (1988) elegendő idő állt rendelkezésre a válogatásra és a nemzetközileg megállapított kvalifikációs szintidők hazai felmérésére. Atlétikában a júniusi ob előtt öt felmérőversenyt rendeztek. A válogatott keret számára két központi edzőtábort is tartottak, valamint több hazai városban rendeztek atlétikai versenyeket.[23]

A VIII. Paralimpiai Játékokon Szöulban a 38 fős magyar sportolói delegációban – az 1984. évi játékokhoz képest – felére (5 főre) csökkent az atlétikai sportág magyar résztvevőinek száma, amelyből hárman mozgáskorlátozottak voltak. A csapatot ekkor már nem Vinkó György, hanem Lehel László edző irányította. A játékokon az 1984. évihez képest radikálisan csökkentették a kiadható érmek számát. Ez főként a sportolók kategorizálásával volt összefüggésben. Az addigi nemzetközi szövetségek (ISMGF, ISOD, CP-ISRA) által külön-külön rendezett versenyeket átalakították. A sérültségi kategóriákat esetenként összevonták, és a funkcionális képességek szerinti osztályozást (CL, LA, A, CP) kezdték bevezetni. A változás a hazai és a nemzetközi szinten is nagy zűrzavart hozott.

Nánási István (A2) súlylökésben az első versenynapon már a dobókörben állt. A negyedik sorozatig az első volt a súlylökők mezőnyében, ám nyugatnémet vetélytársa néhány centivel túldobta. Az ötödik sorozatban azonban Nánási kezéből olyan messzire szállt a golyó, hogy ő már képzeletben a dobogó tetején hallgatta a Himnuszt. Gratuláltak is neki a vetélytársak, majd mire eredménye a villanyújságra került, mintegy 40 centimétert levontak belőle. Az óvások és a vita miatt csak a negyedik versenynapon tartották meg az eredményhirdetést. Roberto Simonessi betartotta ígéretét. A dobogóról lelépve megállította Nánásit, leakasztotta nyakáról az aranyérmet és átnyújtotta a valódi győztesnek. Az újságíróknak pedig csak ennyit mondott: „*Tévedésből nem szeretek nyerni.*"[24] Soha nem lehet már megtudni, hogy Nánási menynyivel teljesített jobban, mint a 11,70 métert teljesítő és az elsőséget megszerző német ellenfele. A bírák tévedése, amely a versenyjegyzőkönyv szerint csak 11,58 métert rögzített, Nánási Istvánnak egy életen át tartó fájdalmat okozott. Erre nincsen és nem is lehet gyógyírt találni. Igazságtalanul vették el tőle a paralimpiai bajnoki címet. Az olimpiai stadionban zajló atlétikai versenyen *Czapák György* súlylökésben nem jutott a döntőbe. *Nagypál István*

18 Vinkó György (1984): Atlétika. Nemzetközi szabályok. Javaslatok a hazai versenyek rendezésére. *Mozgáskorlátozottak Sportja.* Kézikönyv. Atlétika, 1-18. p. MEOSZ-TSB, Nádas Pál gyűjtése.

19 Istenes Vilmos (1986): Póczos megvédte tavalyi elsőségét. *Népsport,* XLII. 271., 1986. november 10.

20 Dr. Derera Mihály (1986): *Népsport tudósításai.* XLII. évf. 189., 190., 191., 191., 197., 1986. augusztus 6–15. p.

21 Lukács György (1986): vb - érmek után. Kitüntetés-átadás a Novotelben. *Népsport,* XLII. 250., 1986. október 17., 7. p.

22 Nádas Pál (1987): Párizsi jelentések. *Népsport,* XLII. 158–159., 1987. július 8–9. p.

23 Népszabadság, 1988. október 10.

24 Lukács György (1988): Nem minden arany, ami aranyat ér. *Népsport,* XLIV. 248., 1988. október 17., 7. p.

(C8) a 800 méteres síkfutásban szintén nem jutott a döntőbe, míg 5000 méteren 21:10,6 perces idővel az 5. helyet szerezte meg. Az 1500 méteres síkfutásban csak a célfotó döntése alapján (4:52,48 perc) szorult le István a dobogóról és lett paralimpiai 4. helyezett.[25]

A magyarországi rendszerváltás évében (1989) a MEOSZ-TSB újjászervezi önmagát, és megalakítják a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségét (MMS), valamint ugyanabban az évben alakítják meg a Nemzetközi Paralimpiai Bizottságot (International Paralympic Committee, IPC) is. Az új szervezetek jelentős hatással voltak az atlétika fejlődésére.[26]

Az MMS atlétikai szakágának irányítását Kaposvári Sándorra bízták. A paraolimpiai-paralimpiai játékok történeti fejlődésének az egyik utolsó, több sportágat is összefogó nagy világjátékát – World Championships and Games for the Disabled – 1990-ben a hollandiai Assen városában rendezték, ahol atlétikában világbajnoki címet hirdettek. A magyar csapat legnagyobb meglepetését *Urbancsok György* (TW3-4) okozta a 1000 méteres kerekesszékes hajtásban nyert aranyérmével és a maratoni távon megszerzett bronzérmével. Hasonló meglepetést okozott *Tebeli Ferenc*, aki a súlylökésben győzött, míg szintén súlylökésben *Nánási István* (THS-A2) ismét ezüstérmes lett. *Nagypál István* (C8) az 5000 méteres mezei futóversenyen bronzérmet nyert.

A IX. Paralimpiai Játékokon (Barcelona, 1992. szeptember 3–14.) öt, atlétikában érdekelt sportoló szerepelt, közülük ketten voltak mozgássérültek. *Nánási István* és *Urbancsok György* tudta kivívni a paralimpiai csapatba kerülést. Nánási István (THS2) súlylökésben 10,52 méteres teljesítménnyel a 7. helyen végzett. *Urbancsok György* (TW3-4) a maratoni kerekesszékes versenyen a 97 fős mezőnyben 1:55,56 perces idővel az 58. helyen ért célba úgy, hogy közben a nehéz terepviszonyok miatt sokan a verseny feladására kényszerültek. A magyar mozgássérült sportolók paralimpiai részvételének sorában ez volt az első olyan játék, ahol az atlétika sportág nem szerzett érmet.[27] *Bak István* 1995-ben mint az atlétikai szakág új vezetője négy sportolóval tudott részt venni a Nizzában megrendezett atlétikai versenyen.[28] A nizzai versenyről a kutatás során nem került elő versenyjegyzőkönyv.

A X. Paralimpiai Játékokra (1996, Atlanta) benevezett 43 magyar sportoló között hat atlétikában érdekelt sportoló volt jelen, köztük először az értelmi fogyatékos (tanulásban akadályozott) sportolók. A mozgáskorlátozottak szakágát már csak egyedül *Legeza György* (T52-53) kerekesszékes atléta képviselte. Először a 10 000 méteres, majd az 5000 méteres kerekesszékes verseny előfutamában versnyzett, de nem jutott a középdöntőbe. A maratoni versenyen rajtoló 63 fős mezőnyben 2:11,29-es idővel az 58. lett.

A sydney-i paralimpiára utazó nyolcfős atlétikai keretbe már egyetlenegy mozgáskorlátozott sportoló sem tudta kvalifikálni magát. Az okok keresésére és azok részletes elemzésére nem térünk ki, de mint tényt rögzíteni kell.

Athénben 2004-ben kétfősre csökkent – az értelmi sérültek kizárása miatt – az atlétikai csapat, amelyben a mozgássérülteket egyedül *Dóra Krisztina* (T54) képviselte, aki a kerekesszékes maratoni versenyszámban indult, ahol és 2:25,52-es idővel a 14. helyen végzett. A maratoni verseny rajtja és Dóra Krisztina befutója az e-könyvben látható.[29]

A Pekingben 2008-ban lebonyolított játékokon először fordult elő, hogy egyetlenegy magyar mozgássérült és látássérült atléta sem vívta ki a részvétel lehetőségét.

A londoni játékokon részt vevő 33 sportoló között ismét volt négy, atlétikában érdekelt sportoló, akik közül Kanyó Zsolt képviselte a mozgáskorlátozott atlétákat. *Kanyó Zsolt* (F54-56) gerelyhajításban a 15 fős mezőnyben, 26,28 méteres teljesítménnyel a 13. helyen végzett.

A 2016. évi Rio de Janeiró-i XV. Paralimpiai Játékokon (2016. szeptember 7–szeptember 18.) résztvevő 43 sportoló között öten voltak, akiket az atlétikai versenyszámokban neveztek. Köztük Kálmán Krisztina volt az egyetlen mozgáskorlátozott atléta. *Kálmán Krisztina* (F32) szabadkártyás paralimpiai újoncként

25 Lukács György (1988): Álom marad a becsületarany? *Népsport,* XLIV. 253., 1988. október 23., 1., 6. p. | www.paralympic.org/results/historical
26 Nádas Pál (2003): *A Nemzetközi Paralimpiai Játékok és a parasport hazai története.* 51-75. p. GYISM
27 www.paralympic.org/results/historical
28 Emlékeztető (1995): MMS-elnökségi, 1995. június 22. MMS-FMSZ irattár. | Humanitás, XVI. évf. 2. sz.
29 Forrás: MTVA-archívum

súlylökésben versenyzett, 2,14 méteres teljesítménye a 6. helyre volt elegendő.[30]

A szorosan vett szakmai összegzés hiányában is megállapítható, hogy a mozgáskorlátozottak körében, az IPC kimutatásai alapján, a világ legnagyobb sportolói létszámát felmutató sportág az atlétika. Az is megállapítható, hogy hazánk ettől a nemzetközi mutatótól jelentősen elmarad. A kezdeti lendület és fejlődés (1980–1986) megtorpant. A kezdeti lelkesedés és a kezdeti szakmai tudás (dr. Laczó Magyar György és Vinkó György edzők) hiánya a versenyszerű atlétika árvaságához vezetett. Az MTSB, MEOSZ-TSB, majd az MMS és még később az MLMS, FMSZ vezetői nem találtak Laczkó- és Vinkó-szintű szakembereket. A szakemberkeresésen túl nem történt más, hathatós intézkedés a sportág megmentése érdekében. Ahogy a speciális céllal létrejött sportszövetségek (MMS, MLMS, FMSZ) és azok sportegyesületei is lassan kiszorultak a mozgáskorlátozottak, majd később a paralimpiai mozgalom szervezeti rendszeréből, úgy fokozatosan csökkent az atlétikában érdekelt mozgássérültek száma is. Az atlétika sportágban működő egyesületek, valamint az országos szövetség, az úszáshoz vagy a víváshozt hasonlóan, az atlétákat nem integrálta, miközben a sérülésspecifikus sportszervezetek jelentős része megszűnt. Jelenleg mintegy tíz egyesület – köztük a Váci Reménység SE, a Kecskeméti Mozgáskorlátozottak Sportegyesülete, a Honvéd, az EMU, az EDF DÉMÁSZ Elektromos SE és a Győri Egyetértés SE – vállalja a mozgáskorlátozottak edzését és versenyeztetését. A hazai versenyek rendezése az elmúlt években a Magyar Paralimpiai Bizottsághoz köthető, mivel a Magyar Atlétikai Szövetség csak 2015-ben lett az MPB tagja. Sajnálatos, hogy a szakág jelenleg egyetlenegy futószékkel sem rendelkezik, s a dobószékek legyártása is az újonnan jelentkező sportolók költségeit terheli. Érdemes figyelemmel kísérni a külföldi versenyzők felkészülését és sporteszközökkel való felszereltségét. Nyugat-Európában a felkészülés is integráltan történik, és a felszerelések gyártásához a legnagyobb konszernek adnak segítséget (pl. a BMW a futószékek legújabb típusát). Amennyiben a közeljövőben nem kerül sor a szakág hathatós támogatására, akkor a jelenlegi csekély versenyzői létszámot is nehéz lesz megtartani. A mozgáskorlátozottak atlétikája hazánkban e tények együttes hatása miatt vegetál. Ha atlétikában jártas szakemberként valaki egyszer részletesen elemezné a kutatás során előkerült hazai és nemzetközi versenyjegyzőkönyveket, akkor nem lenne nehéz megállapítania, hogy az 1980-as években mutatkozó sikereket hanyatlás követte. A hazai versenyeken a létszám jelentősen csökkent. A szakmai irányítású felkészülés minősége, valamint az eszköztelenség jelenlegi helyzete nehezíti a fejlődést. Az MPB 2017-ben indoklás nélkül váltotta le a 15 éve (2001–2016) a paralimpiai atlétika, elsősorban az értelmi fogyatékosok területén tevékenykedő, az utolsó 8 évben (2008–2016) a MPB szakágvezetőjeként is dolgozó Schiller-Kertész Juditot, és helyére Oroszi Zsuzsannát nevezték ki. Kimondható, hogy a mozgáskorlátozottak hazai atlétikai versenysportélete gyakorlatilag megszűnt, és csak egy-egy lelkes sportoló és edző tartja azt fenn, pedig a mozgáskorlátozottak sportjában az atlétika ugyanúgy alapsportág, mint a sportélet bármely más területén.

30 www.paralympic.org/results/historical

Kanyó Zsolt verseny közben – London 2012

Kálmán Krisztina erőnléti edzés közben

Dóra Kriszta a célba érkezést követően – 2004, Athén

A PARALIMPIAI JÁTÉKOK ATLÉTIKAI EREDMÉNYEI (1972–2016)

Név	Kategória	Év	Város	Versenyszám	Helyezés
Fejes András	1A	1972	Heidelberg, IV. Paralimpia	diszkoszvetés	12.
	1A			súlylökés	4.
	1A			szlalom	7.
	1A			60 m-es kerekesszékes futás	3.
Szabó Sándor	open			gerelyhajítás	13.
	4			diszkoszvetés	20.
	4			gerelyhajítás	9.
Vígh Klára	4			60 m-es kerekesszékes futás	12.
	4			diszkoszvetés	9.
	4			gerelyhajítás	12.
	open			gerelyhajítás	47.
Oláh József	B3	1976	Toronto, V. Paralimpia	100 m-es síkfutás	3.
Czut Gábor*	B3	1984	New York, VI. Paralimpia	diszkoszvetés	4.
	B3			súlylökés	4.
	B3			gerelyhajítás	2.
Csák József	B3			pentatlon	4.
Hegedűs Béla	B1			diszkoszvetés	4.
	B1			gerelyhajítás	8.
	B1			súlylökés	7.
Király Józsefné	L5			gerelyhajítás	2.
	L5			súlylökés	2.
	L5			diszkoszvetés	2.
Lorencz Péter	A3			magasugrás	2.
	A6			távolugrás	9.
	A6			100 m-es síkfutás	4.
Nagypál István	C8			800 m-es síkfutás	4.
	C8			diszkoszvetés	4.
Németh László	B1			pentatlon	2.
Nyíri Lajos	L5			diszkoszvetés	3.
	L5			gerelyhajítás	3.
Szabó Tibor	L2			diszkoszvetés	2.
	L2			súlylökés	1.
Szűcs István	A4			gerelyhajítás	7.
Oláh József	B3			magasugrás	1.
Nagy Dénes	B3	1988	Szöul, VII. Paralimpia	súlylökés	2.
Nagypál István	C8			1500 m-es síkfutás	4.
	C8			5000 m-es mezei futás	5.
Nánási István	A2A9			súlylökés	2.
Pazinczár Attila	B2			pentatlon	4.
Hegedűs Béla	B1	1992	Barcelona, VIII. Paralimpia	diszkoszvetés	8.
	B1			súlylökés	6.
Pazinczár Attila	B3			súlylökés	4.

* Az IPC kimutatásában nem szerepel

A PARALIMPIAI JÁTÉKOK ATLÉTIKAI EREDMÉNYEI (1972–2016)

Név	Kategória	Év	Város	Versenyszám	Helyezés
Nagy Dénes**	B3	1992	Barcelona, VIII. Paralimpia	súlylökés	0.
Nánási István	THS2			súlylökés	7.
Urbancsok György	TW3-4			maraton futás	58.
Pazinczár Attila	B3			gerelyhajítás	6.
	B3			súlylökés	4.
	B3			diszkoszvetés	3.
Hegedűs Béla	F11	1996	Atlanta, IX. Paralimpia	diszkoszvetés	8.
	F11			súlylökés	6.
Horváth Sándor	MH			200 m-es síkfutás	7.
	MH			távolugrás	6.
Legeza György	T52-53			maraton futás	53.
Papp Anita	MH			200 m-es síkfutás	5.
	MH			távolugrás	4.
Pazinczár Attila	F12			diszkoszvetés	8.
	F12			gerelyhajítás	6.
	F12			súlylökés	8.
Ponyori Sándor	MH			távolugrás	4.
Dorogi Tamás	T20	2000	Sydney, X. Paralimpia	400 m-es síkfutás	9.
Frigur Mónika	T20			800 m-es síkfutás	4.
Németh Sarolta	F20			súlylökés	5.
	F20			gerelyhajítás	5.
Orsós Mária	F20			távolugrás	3.
Orsós Zsolt	T20			400 m-es síkfutás	7.
Pazinczár Attila	F13			gerelyhajítás	7.
Ponyori Sándor	F20			távolugrás	3.
	T20			100 m-es síkfutás	4.
Varga Margit	F20			magasugrás	4.
	F20			távolugrás	5.
Dóra Krisztina	T54	2004	Athén, XI. Paralimpia	maraton futás	14.
Horváth Ferenc***	B1	2004	Athén, XI. Paralimpia	gerelyhajítás	Q
Biacsi Ilona	T20	2012	London, XIII. Paralimpia	1500 m-es síkfutás	3.
Biacsi Bernadett	T20			1500 m-es síkfutás	4.
Kanyó Zsolt	F56			gerelyhajítás	13.
Orbán Csaba	T12			maraton futás	12.
Biacsi Bernadett	T20	2016	Rio de Janeiro, XIV. Paralimpia	1500 m-es síkfutás	5.
Biacsi Ilona	T20			1500 m-es síkfutás	2.
	T20			400 m-es síkfutás	8.
Csontos Piroska	T20			távolugrás	8.
	T20			400 m-es síkfutás	6.
Kálmán Krisztina	F32			súlylökés	6.
Keresztesi Erika	T20			400 m-es síkfutás	7.

** Doppingvétség miatt kizárták.
*** Nem volt érvényes dobása.

Összeállította Nádas Pál és Schiller-Kertész Judit (2016) az IPC és a hazai adatbázis alapján

AZ IPC-IWAS ATLÉTIKAI VERSENYEINEK (VB, EB, VK) MAGYAR EREDMÉNYEI (1990–2016)

Év	Esemény	Helyszín	Versenyszám	Kategória	Sportoló neve	Helyezés
1990	IPC, világbajnokság	Assen	súlylökés		Tebeli Ferenc	1.
			10 000 m-es síkfutás	TW3-4	Urbancsok Ferenc	1.
			súlylökés	B3	Nagy Dénes	2.
			súlylökés	THS2	Nánási István	2.
			gerelyhajítás	B3	Pazinczár Attila	2.
			pentatlon	B3	Pazinczár Attila	2.
			5000 m-es mezei futás	C8	Nagypál István	3.
			maratoni futás	TW3-4	Urbancsok Ferenc	3.
1994	IPC, világbajnokság	Berlin	gerelyhajítás	B3	Pazinczár Attila	3.
			távolugrás	F20	Horváth Sándor	5.
			súlylökés	F20	Róth András	5.
1998	IPC, világbajnokság	Birmingham	súlylökés	F20	Németh Sarolta	3.
			távolugrás	F20	Varga Margit	2.
			100 m-es síkfutás	T20	Ponyori Sándor	2.
2002	IPC, világbajnokság	Lille	távolugrás	F20	Varga Margit	4.
			távolugrás	F20	Orsós Mária	6.
			100 m-es síkfutás	T20	Ponyori Sándor	2.
			távolugrás	F20	Ponyori Sándor	1.
2011	IPC, világbajnokság	Christchurch	gerelyhajítás	F56	Kanyó Zsolt	5.
	IWAS, világjátékok	Dubai	buzogányhajítás	F33	Kálmán Krisztina	1.
2012	IPC, világbajnokság	Stadskannaal	buzogányhajítás	F33	Kálmán Krisztina	4.
			súlylökés	F33	Kálmán Krisztina	3.
			gerelyhajítás	F56	Kanyó Zsolt	5.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	4.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	3.
2013	IPC, Európa-bajnokság	Lyon	1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	3.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	5.
			buzogányhajítás	F32	Kálmán Krisztina	15.
			súlylökés	F32	Kálmán Krisztina	15.
			gerelyhajítás	F56	Kanyó Zsolt	16.
			súlylökés	F56	Kanyó Zsolt	14.
	IPC, Grand Prix-döntő	Birmingham	1500 m-es síkfutás	F20	Biacsi Bernadett	2.
			1500 m-es síkfutás	F20	Biacsi Ilona	3.
	IPC, Világkupa	London	maratoni futás	F12	Orbán Csaba	11.

AZ IPC-IWAS ATLÉTIKAI VERSENYEINEK (VB, EB, VK) MAGYAR EREDMÉNYEI (1990–2016)

Év	Esemény	Helyszín	Versenyszám	Kategória	Sportoló neve	Helyezés
2014	IPC, Európa-bajnokság	Swansea	400 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	2.
			400 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	3.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	1.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	2.
			távolugrás	F20	Csontos Piroska	6.
			buzogányhajítás	F32	Kálmán Krisztina	5.
			súlylökés	F32	Kálmán Krisztina	4.
			gerelyhajítás	F56	Kanyó Zsolt	6.
			súlylökés	F20	Szöllösi István	6.
2015	IPC, világbajnokság	London	maratoni futás	T12	Orbán Csaba	15.
			400 m-es síkfutás	T20	Csontos Piroska	4.
			400 m-es síkfutás	T20	Keresztesi Erika	5.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	4.
			1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	8.
			távolugrás	F20	Csontos Piroska	8.
			súlylökés	F20	Szőllősi István	10.
			súlylökés	F32	Kálmán Krisztina	7.
			súlylökés	F32	Szigeti Noémi	5.
			buzogányhajítás	F32	Kálmán Krisztina	9.
			buzogányhajítás	F32	Szigeti Noémi	8.

Forráskutatás alapján összeállította Schiller-Kertész Judit (2016)

Legeza György: Atlétika három keréken

A kerekesszékes futás gyorsasági versenyzés az atlétika ismert távjain 100 m-től a maratonig. A futástól eltérően az előrehaladás nem a saját test által, hanem egy speciális sporteszköz, a kerekesszék használatával történik, és az erőt sokkal inkább a menetszél és a gördülési ellenállással szemben kell kifejteni, semmint a gravitáció ellenében. Ezért a kerekesszékes futás edzésmódszereiben a szokásos atlétikai módszerek mellett más sportágak (például kerékpározás) módszerei is helyet kapnak.[1] Az edzésmódszerek sajátosak abban a tekintetben is, hogy sérülés vagy egyéb okok következtében, a megváltozott mozgásszervi (például kevesebb aktív izomtömeg) és idegrendszeri állapot (a gerincvelősérült tetraplég sportolóknál paraszimpatikus túlsúly stb.) miatt a kerekesszékes sportolók szervezete terhelésre az épektől eltérően válaszolhat.[2] Az elmúlt évtizedek technológiai fejlesztéseinek köszönhetően a mai könnyű szerkezetű versenyszékkel akár 36 km/h sebességet is el lehet érni. A T-vázas kerekesszék háromkerekű, 170–185 cm hosszú és 8–10 kg súlyú sporteszköz (továbbiakban röviden: versenyszék). A 72 cm átmérőjű hátsó kerekek 10–14 fokban döntöttek, a kerékalap növelésével a versenyszék oldalirányban stabilabb lesz. Ugyanakkor így a kerekek is jobban elférnek a hajtómozgást végző karok alatt, és könnyebben elérhetővé válik a hajtókarika alja is. A hajtókarika átmérőjének mérete 36 és 41 cm között van a versenyző karjainak hosszúságától és erejétől függően. Az 51 cm átmérőjű első kereket egyaránt lehet kormányozni vagy egy kormánybeállító szerkezettel az irányát – egyenes vonalba vagy a pálya félkörívét követő vonalba – egy egyszerű ráütéssel beállítani. Mozgatása nem a hajtókarika megragadásával, hanem körkörös hajtómozgás révén, a hüvelykujj „stopos" tartásával ökölbe szorított kézfejjel való megütésével történik.[3] A kézfej védelmére egy sajátos hajtókesztyű szolgál, amelyet a versenyző egy hőre lágyuló műanyag lap és szivacs felhasználásával, kézfejéhez igazítva saját

Hajtástechnika

maga is elkészíthet, vagy kereskedelmi forgalomban is megvásárolhat. Kulcsmomentum a teljesítmény szempontjából, hogy a kesztyű és hajtókarika – bármilyen időjárási körülmények között – megfelelően tapadjon egymáshoz. Ugyancsak meghatározó a teljesítmény szempontjából a hajtómozgás helyes kivitelezése:[4] lendületvétel és ütés, érintés, hajtás, elengedés, emelés, ismételt lendületvétel. Ezért ennek a technikának elsajátítása és csiszolása az edzések programjának állandó része. A hajtástechnikát meghatározza a sérültségi mozgásállapot is, hiszen egyes mozdulatait másképp tudják kivitelezni különböző sérülési kategóriákba tartozó versenyzők, például ép törzsizomzattal rendelkezők nagyobb mozgásterjedelemben. Azok a versenyzők, akiknek főleg a hajlítóizmok működnek karjaikban (T51-es kategória), a többiektől egészen eltérő mozgásmintával végzik a hajtómozgást.

A versenyszékben előredöntött testhelyzetben ülnek vagy térdelnek a versenyzők, aminek eredményeként kisebb a légellenállás, ugyanakkor könnyebben és erőteljesebben kivitelezhető a hajtómozgás. Az optimális üléspozíció megválasztásával – amely

1 Gray–Thompson, Tannie és Thompson, Ian (2010): Wheelchair Racing. *Wheelchair Sport,* 133–150. p.
2 Bhambhani, Yages: Phisiology of Wheelchair Racing in Athletes with Spinal Cord Injury. *Sport Med,* 2002, 32(1): 23–51. p. | Yilla, Abu B.: Enhancing Wheelchair Sport Perfomance in: Winnick, Joseph P. (szerk.): Adapted Phisical Education and Sport, 2011, Human Kinetics, 571-590. p.
3 Morse, Marty: *Training: The Para-backhand Technique,* in: May 1999 issue of Sports 'n Spokes
4 Morse, Marty: *Training: The Para-backhand Technique,* in: May 1999 issue of Sports 'n Spokes

függ a sérültségi állapottól is – növelhető a teljesítmény. Eredményes versenyzővé váláshoz először a megfelelő ülőpozíciót kell kialakítani, majd a helyes hajtástechnikát elsajátítani, ami viszont csak egy jól megszerkesztett hajtókesztyűben kivitelezhető megfelelően.[5] A kerekesszékes futás sportolói két nagyobb fogyatékossági csoportba tartoznak. Az egyik csoportot (T31–34) az agyi sérültek alkotják, akiknek mozgáskorlátozottsága fokozott izomtónusban, akaratlan mozgásokban és a mozgáskoordináció zavarában mutatkozik meg. Ennek a csoportnak kevés versenyzője van és többnyire a rövidebb távokon szerveznek számukra versenyeket. A másik csoportba (T51–54) tartozó versenyzők a törzs és a végtagok izomzatának működési hiányával és/vagy gyengeségével jellemezhetőek. Versenyeik az előző csoporthoz képest jóval nagyobb létszámúak, rövid és hosszútávon egyaránt képesek teljesíteni. Ebben a csoportban is négy sérültségi kategória van: az alsóvégtag-sérülteknél (paraplégia) a törzsizomzat működése (hiánya, gyengesége vagy megléte) alapján két kategóriát (T53 és T54), a négyvégtag-sérülteknél (tetraplégia) a tricepszizom működése alapján ugyancsak két kategóriát (T51 és T52) különítenek el. Érdemes megemlíteni még, hogy az alsóvégtag-sérülteknél az 1500 m-es és ennél hosszabb távokon a két sérülési kategória atlétái összevontan versenyeznek, hiszen a törzsizomzat működésének a rajtolásban van fontos szerepe, s hosszabb távokon a rajt kevésbé jelentős az eredményesség szempontjából. Versenyezni csak ideiglenes vagy végleges besorolással lehet, de mielőtt egy versenyző megkapja igazolását sérültségi kategóriájáról, a fentiekben vázoltnál sokkal részletesebb mozgásállapotot vizsgáló és megfigyelő eljáráson kell keresztülmennie. A kerekesszékes futás a kerekesszékes atlétika részeként a további fogyatékossági csoportok (látássérült, értelmi akadályozott, agysérült és amputált sportolók) atlétikája mellett a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) irányítása alá tartozik. A kerekesszékes futás nemzetközi versenyei a négyévente megrendezésre kerülő paralimpiai játékok, a kétévenkénti világbajnokság, kontinentális, regionális bajnokságok (Európa-bajnokság, Parapan Amarican Games stb.) és Grand Prix-versenysorozatok programjaiban szerepelnek. A versenyszék hajtástechnikájának hat fázisát itt lehet megtekinteni.[6]

Kerekesszékes futás Magyarországon

A kerekesszékes futás meghonosítása és 2005-ig terjedő története alapvetően *Köteles Lászlóhoz* köthető, viszont a sportág megszűnése nemcsak az ő visszavonulásának tulajdonítható. Köteles László edzőként a Halassy Olivér SC-ben kezdte el *Urbancsok György* felkészítését, aki 1985-ben – tíz évvel a világelső Bob Hall után – első magyarként teljesítette kerekesszékben a maratoni távot.

Három évvel később társult hozzájuk a serdülőkorú *Hegedűs Andrea*, aki 1989-ben szintén teljesítette a maratoni távot. Ekkor már a felkészülés feltételeit (versenyszékek beszerzését, versenyzők szállítását, versenyeztetésük finanszírozását stb.) jobban biztosítani tudó új sportegyesületben, a Rodata SE színeiben versenyeztek, többnyire a hazai és a szomszédos országok utcai futóversenyein. *Urbancsok Gy*örgy 1990-ben egy új versenyszék beszerzése után érte el a sportág legnagyobb sikerét az asseni világbajnokságon. Kategóriájában (A3) aranyérmes lett 10 000 m-en, ezüstérmes 5000 m-en és bronzérmes maratoni távon.[7] A kutatómunka során előkerült egy 1990-ben VHS-kazettára készült, majd annak most digitalizált és rövidített változata, amelyen Urbancsok György versenyzése látható.[8]

5 Gray-Thompson, Tannie és Thompson, Ian (2010): Wheelchair Racing, 136. o. Wheelchair Sport 133-150. p.
6 Sandra Winzer- Legeza György gyűjtése.
7 Legeza György (2005): A magyarországi kerekszékes futás történeti bemutatása. In Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB 215–225. p. Legeza György (2002): A kerekszékes sportról. Részlet egy készülő tanulmányból. *Fejlesztő Pedagógia,* 2002/4–5. sz., 48–51. p.
8 Forrás: Köteles László és Nádas Pál felvételei, Nádas Pál gyűjtése.

Urbancsok György edzőjével, Köteles Lászlóval

A sportág fejlődéséhez hozzájárult az is, hogy Köteles László egyre több sportolni vágyó mozgássérült embert tudott toborozni a 90-es évek első felében. Néhány régi fényképet digitális albumba rendeztünk[9] azért, hogy a sportág művelői mellett többek között azt is bemutassuk, hogy a sporteszköz milyen fejlődési utat járt be. Kettő kivételével az összes, tizenhat magyar kerekesszékes futó Köteles László által kezdte el hosszabb-rövidebb pályafutását. A 90-es évek második felében a rodatás sportolók egy része más klubokban folytatta felkészülését. *Bók László* a Delfin SE-ben, *Legeza György* a Guriga SE-ben sportolt. *Moharos István* és *Molnár Frigyes* maradt a Rodata SE-ben. Látszólag úgy tűnt, hogy szélesedik a sportág bázisa. A távozók valójában önmaguk menedzselték. Már csak egy-egy újabb sportolni vágyó – *Nagy Bendgúz* (MAFC) és az ezredforduló után versenyző *Dóra Krisztina* (Rodata SE) – csatlakozott a sportághoz. Ők a nemzetközi teljesítményszintet is elérték. A személyi, tárgyi, környezeti és pénzügyi feltételek nem voltak teljes mértékben adottak ahhoz, hogy a versenyzők fel tudjanak zárkózni a nemzetközi mezőny élvonalához (ez férfiaknál egy óra negyven percet, nőknél két órán belüli időt jelentett volna a maratoni távon). Nem voltak meg – többek között – a sporteszközök beszerzése, a versenyeztetés finanszírozása, a pályaversenyekre való felkészítés és a kapcsolódó szakterületek megismeréséhez szükséges továbbképzés feltételei sem. A sportág nem tudta önmagát fenntartani, ezért 2005 után fokozatosan elhalt.

A kerekesszékes futás hazai versenyrendszere nem épülhetett ki, mert ritkán fordult elő, hogy 2-3 főnél több versenyzője lett volna a szakágnak. Felkészülésük alapvetően az utcai versenyzésre korlátozódott. Ezért az 1991 és 1996 között rendszeresen, majd esetlegesen megrendezett pályaatlétikai országos bajnokságoknak kisebb jelentőségük volt, inkább a felmérést és a nemzetközi szereplésre kiválasztást szolgálták. A versenyzők évente 8–10 – ép futóknak szervezett –, hosszútávú utcai futóversenyen vettek részt 10 km-től a maratoni távig. Tudatos szándék nélkül megvalósult az integráció az utcai futóversenyeken. A 90-es évek végéig azonos időben, azonos versenyen, külön kategóriában értékelve, együtt versenyeztek az ép és kerekesszékes futók. Aztán, útbiztosítási nehézségekre hivatkozva – mivel a kerekesszékesek gyorsabban haladtak –, a szervezők megkülönböztetést tettek. Engedélyezték a kerekesszékes versenyzők indulását versenyeiken, de nem haladhattak gyorsabban, mint az ép futók. Ezzel a kerekesszékes futók magyarországi utcai versenyzési lehetősége megszűnt, versenyezni csak külföldi városok (Kassától Londonig) útjain maradt lehetőségük. Érdekes színfolt volt a hazai gyakorlatban, hogy az évente megrendezett Bécs–Budapest - szupermaraton 1991 és 1999 közötti versenyeinek mindig volt kerekesszékes részvevője (1994-ben három is). A sportág történetében négyen szereztek jogosultságot és hárman kaptak lehetőséget a paralimpiai játékokon való szereplésre.

Az atlétika sportágról szóló tanulmány elkészítésének kezdeti kutatási szakaszában olyan, a hazai atlétika szempontjából jelentős kincsek, versenyjegyzőkönyvek kerültek elő az 1983–2015 közötti időszakról, amelyek dokumentálják a hazai versenyeket, a versenyzői létszámot, a sportolók besorolását és a résztvevők eredményeit. Sajnos nem került elő minden hazai versenyjegyzőköny, ezért további kutatásokat érdemes ez ügyben folytatni. A jegyzőkönyvek feldolgozását Schiller-Kertész Judit készítette.

9 Fotó: Ismeretlen szerzők, Legeza György és Nádas Pál gyűjtése.

KEREKESSZÉKES MARATONI VERSENYZŐK EREDMÉNYEI				
Név	**Időeredmény**	**Egyesület**	**Év**	**Helyszín**
Legeza György	1:48:46	Guriga SE	2000	Berlin
Bók László	1:50:45	Delfin SE	2000	Schenkon
Moharos István	1:53:41	Rodata SE	1995	Visegrád–Budapest
Urbancsok György	1:55:56	Rodata SE	1992	Barcelona
Nagy Bendegúz	2:01:38	MAFC	1999	Rotterdam
Molnár Frigyes	2:27:02	Rodata SE	1992	Schenkon
Dóra Krisztina	2:06:31	Rodata SE	2004	Sempach

Összeállította Legeza György (2016)

A maratoni befutó után Schmitt Pál, a MOB elnöke érmet ad át Legeza Györgynek

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
1983	Diszkoszvetés	M5	Németh Zoltánné	Várnai Péterné	Király Józsefné
	Diszkoszvetés	M3	Pusztai Istvánné	Pusztafi Lászlóné	Herczeg Tiborné
	Súlylökés	Álló	Király Józsefné	Várnai Péterné	Hegedűs Lajosné
	Súlylökés	Ülő 3-4	Pusztai Istvánné	Pusztafi Lászlóné	Herczeg Tiborné
	Súlylökés	A2	Szente István	Hídvégi István	Ivánkovics Ferenc
	Gerelyhajítás	Álló	Király Józsefné	Várnai Péterné	Ivánkovics Ferencné
	Gerelyhajítás	Ülő 3-4	Pusztai Istvánné	Herczeg Tiborné	Pusztafi Lászlóné
	Gerelyhajítás	L5-6	Czapák György	Nyíri Lajos	Németh Zoltán
	Gerelyhajítás	A2	Szente István	Ivánkovics Ferenc	
	Gerelyhajítás	A4	Szűcs István		
	Gerelyhajítás	3.	Pusztafi László	Nagy Ernő	Szabó János
	Gerelyhajítás	4.	Szalai Gyula	Holecz István	Takács István
	Gerelyhajítás	A1	Dukai Géza	Csizmadia László	
	Gerelyhajítás	A8	Lorenz Péter	Bekő Zoltán	
	Gerelyhajítás	A3 kocsiból	Mezei Miklós		
	Diszkoszvetés	3.	Pusztafi László	Nagy Ernő	Szabó János
	Diszkoszvetés	4.	Szabó Tibor	Mezei Miklós	Takács István
	Diszkoszvetés	L6	Nyíri Lajos	Czapák György	Herczeg Tibor
	Diszkoszvetés	A2	Szente István		
	Súlylökés	L5-6	Czapák György	Tiser Imre	Vass Lajos
	400 m-es síkfutás	L6	Németh Zoltán	Nagypál István	
	Távolugrás	A2	Hídvégi István		
	Távolugrás	A8	Lorenz Péter	Bekő Zoltán	Németh Zoltán (M6)
	Magasugrás	A2	Hídvégi István		
	Magasugrás	A4	Szűcs István		
1988	100 m-es síkfutás		Contleitner László		
	400 m-es síkfutás		Contleitner László		
	800 m-es síkfutás		Nagypál István		
	1500 m-es síkfutás		Nagypál István		
	Távolugrás		Kovács Tamás		
	Súlylökés	FS2	Kovács Tamás		
	Súlylökés	FS3	Tebeli Ferenc		
	Súlylökés	FS4	Nánási István		
	Súlylökés	FS7	Virovecz László		
	Diszkoszvetés	FS2	Boglárfalvi Béla		
	Diszkoszvetés	FS3	Tebeli Ferenc		
	Diszkoszvetés	FS4	Nánási István		
	Diszkoszvetés	FS7	Virovecz László		
	Gerelyhajítás	FS2	Kovács Tamás		
	Gerelyhajítás	FS3	Tebeli Ferenc		
	Gerelyhajítás	FS7	Barkóczi Zoltán		
	Súlylökés	FW5	Kovács József		

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
1988	Súlylökés	FW7	Holecz István		
	Diszkoszvetés	FW5	Kovács József		
	Diszkoszvetés	FW7	Hajdú Gyula		
	Gerelyhajítás	FW5	Pusztafi László		
	Gerelyhajítás	FW7	Holecz István		
	Súlylökés	FS2	Király Józsefné		
	Súlylökés	FS3	Sári Ildikó		
	Diszkoszvetés	FS2	Király Józsefné		
	Diszkoszvetés	FW5	Lozs Zoltánné		
	Diszkoszvetés	FW6	Czapák Györgyné		
	Gerelyhajítás	FS2	Király Józsefné		
	Gerelyhajítás	FS3	Sári Ildikó		
	Súlylökés	FW6	Tóth Márta		
	Súlylökés	FW5	Lozs Zoltánné		
	Gerelyhajítás	FW5	Lozs Zoltánné		
	Gerelyhajítás	FW6	Derera Mihályné		
1993	100 m-es síkfutás	LAF2-3-5	Bári József	Ványi Tibor	Pusztafi László
	100 m-es síkfutás	A3 – T4	Urbancsok György	Legeza György	Molnár Frigyes
	100 m-es síkfutás	LAF1-2-3	Pusztafiné Kovács Judit	Kovács Judit	Ványi Tiborné
	100 m-es síkfutás	Összevont	Józsvai Tamás	Söregi János	Érsek Ervin
	400 m-es síkfutás	A3 – T4	Söregi János	Érsek Ervin	Papp Péter
	400 m-es síkfutás	A3 – T4	Urbancsok György	Legeza György	Molnár Frigyes
	800 m-es síkfutás	Összevont	Józsvai Tamás	Söregi János	Érsek Ervin
	800 m-es síkfutás	A3 – T4	Urbancsok György	Legeza György	Molnár Frigyes
	1500 m-es síkfutás	A3 – T4	Urbancsok György	Legeza György	Molnár Frigyes
	1500 m-es síkfutás	Összevont	Józsvai Tamás	Söregi János	Érsek Ervin
	Súlylökés	A2-4-6	Virovecz László	Szente István	Barkóczy Zoltán
		CP5 – CP7	Papp Péter	Erdélyi László	Sali József
		LAF5-6	Tebeli Ferenc	Czapák György	Horváth László
		LAF4-6-7	Zöld Judit	Auer Gabriella	Sári Ildikó
		CP7 – A9	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné	Élő Ottóné
		LAF 2-3-5	Ványi Tibor	Pusztafi László	Bári József
		A1 – A2	Holecz István	Bíró Gábor	
		LAF1-2-3-4	Pusztafiné Kovács Judit	Ványi Tiborné	Kovács Ilona
	Gerelyhajítás	A2-A6	Barkóczi Zoltán	Lukács László	Szente István
		CP5-CP7	Orcsik Ferenc	Contleitner László	Sali József
		LAF 5-6-7	Czapák György	Tebeli Ferenc	Horváth László
		CP7 – A9	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné	Élő Ottóné
		A1 – LAF2-3-5	Holecz István	Pusztafi László	Ványi Tibor
		LAF1-2-3	Pusztafiné Kovács Judit	Ványi Tiborné	Kovács Ilona
	Diszkoszvetés	LAF4-5-6	Tebeli Ferenc	Czapák György	Horváth László
		CP5-7	Erdélyi László	Contleitner László	Papp Péter

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
1993		A2-4-6	Szente István	Barkóczy Zoltán	Virovecz László
		LAF 4-6-7	Tóth Erzsébet	Zöld Judit	Auer Gabriella
		CP7 - A9	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné	Élő Ottóné
		LAF2-3-5	Ványi Tibor	Pusztafi László	Bári József
		LAF1-2-3-4	Pusztafiné Kovács Judit	Czapák Györgyné	Kovács Ilona
	Távolugrás	CP5 – CP 7	Józsvai Tamás	Contleitner László	Söregi János
1995	100 m-es	A6 – A8	Józsvai Tamás	Derivó Dániel	Lóránd Imre
	400 m-es síkfutás	A8 – CP7-8	Józsvai Tamás	Kovács János	Söregi János
	800 m-es síkfutás	CP8	Söregi János	Érsek Ervin	Nagy Pál István
	5000 m-es síkfutás	A6 - CP8	Bozsó István	Kovács János	Söregi János
	Távolugrás	A6-8 – CP7	Józsvai Tamás	Contleitner László	Érsek Ervin
	Súlylökés	LAF	Tebeli Ferenc	Mátyási József	Czapák György
		A2 – 4-6	Nánási István	Virovecz László	Szente István
		CP5 – CP7	Papp Péter	Fodor László	Sali József
	Gerelyhajítás	LAF	Tebeli Ferenc	Mátyási József	Czapák György
		A2-4-6	Nánási István	Lukács László	Szente István
		CP 5-7	Contleitner László	Sali József	Fodor László
	Diszkoszvetés	LAF	Tebeli Ferenc	Mátyási József	Kalányos Szilárd
		A2-4-6	Nánási István	Virovecz László	Szente István
		CP5-7	Papp Péter	Contleitner László	Sali József
	Súlylökés	Ülő	Holecz István	Török László	Kocsis Péter
	Gerelyhajítás	Ülő	Holecz István	Török László	Kocsis Péter
	Diszkoszvetés	Ülő	Török László	Standi Zoltán	Kocsis Péter
	Súlylökés	LAF	Somos Alpárné	Mozsár Gyuláné	Tóth Erzsébet
		A9-CP7	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné	
	Gerelyhajítás	LAF	Tóth Erzsébet	Mozsár Gyuláné	Somos Alpárné
		A9- CP7	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné	
	Diszkoszvetés	LAF	Somos Alpárné	Tóth Erzsébet	Sári Ildikó
		A9- CP7	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné	
	Súlylökés	Ülő	Lisztes Ibolya	Kovács Ilona	Czapák Györgyné
	Gerelyhajítás	Ülő	Lisztes Ibolya	Kovács Ilona	Czapák Györgyné
	Diszkoszvetés	Ülő	Lisztes Ibolya	Czapák Györgyné	Kovács Ilona
1996	100 m-es síkfutás	Álló	Kiss Jenő		
	400 m-es síkfutás	Álló	Bozsó István	Kiss Jenő	
	800 m-es síkfutás	Álló	Kiss Jenő		
	1500 m-es síkfutás	Álló	Kiss Jenő		
	5000 m-es síkfutás	Álló	Bozsó István	Kovács János	
	100 m-es síkfutás	Kerekesszék	Moharos István	Bók László	Legeza György
	800 m-es síkfutás	Kerekesszék	Moharos István	Legeza György	Bók László
	10000 m-es síkfutás	Kerekesszék	Legeza György	Moharos István	Bók László
	Súlylökés	Álló	Kovács Tamás	Mátyási József	Horváth László
		Ülő	Bári József	Mészáros László	Túri Iván

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
1996		Álló	Szabó Istvánné	Tóth Erzsébet	
		Ülő	Lisztes Ibolya		
	Diszkoszvetés	Álló	Kovács Tamás	Horváth László	Szente István
		Ülő	Mészáros László	Túri Iván	
		Álló	Szabó Istvánné	Tóth Erzsébet	
		Ülő	Lisztes Ibolya		
	Gerelyhajítás	Álló	Kovács Tamás	Horváth László	Mátyási József
		Ülő	Bári József	Túri Iván	
		Álló	Szabó Istvánné	Tóth Erzsébet	
		Ülő	Lisztes Ibolya		
	Távolugrás		Józsvai Tamás		
1997	Súlylökés	A8 – L5-6-7	Restás Árpádné	Kovács Jánosné	Végh Katalin
	Diszkoszvetés	A8 – L5-6-7	Restás Árpádné	Végh Katalin	Kovács Jánosné
	Gerelyhajítás	A8 – L5-6-7	Kovács Jánosné	Restás Árpádné	Végh Katalin
	Súlylökés	A2, A9, L5	Göndösné Horváth Gyöngyi	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné
	Diszkoszvetés	A2, A9, L5	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné	Göndösné Horváth Gyöngyi
	Gerelyhajítás	A2, A9, L5	Göndösné Horváth Gyöngyi	Szabó Istvánné	Bodács Lászlóné
	Súlylökés	L4 – CP5-6	Holpert Jenőné	Tóth Erzsébet	Auer Béláné
	Diszkoszvetés	L4 – CP5-6	Holpert Jenőné	Tóth Erzsébet	Mozsár Gyuláné
	Gerelyhajítás	L4 – CP5-6	Tóth Erzsébet	Auer Béláné	Holpert Jenőné
	Súlylökés	L3-4	Kulcsár Ferencné	Czapák Györgyné	
	Diszkoszvetés	L3-4	Czapák Györgyné	Kulcsár Ferencné	
	Gerelyhajítás	L3-4	Czapák Györgyné	Kulcsár Ferencné	
	100 m-es síkfutás	A8 – CP7-8	Józsvai Tamás	Orgoványi Zoltán	Söregi János
	400 m-es síkfutás	A8 – CP8	Józsvai Tamás	Söregi János	Orgoványi Zoltán
	Távolugrás	A8 – CP8	Józsvai Tamás	Orgoványi Zoltán	
	Súlylökés	L4	Makrai Ferenc	Lakatos Szilárd	Oláh András
	Diszkoszvetés	L4	Lakatos Szilárd	Makrai Ferenc	Oláh András
	Gerelyhajítás	L4	Lakatos Szilárd	Makrai Ferenc	Oláh András
	Súlylökés	CP5	Nagy Krisztián	Fodor László	Sali József
	Diszkoszvetés	CP5	Nagy Krisztián	Sali József	Nagy Attila
	Gerelyhajítás	CP5	Fodor László	Nagy Krisztián	Sali József
	Súlylökés	A6-8, L5-6	Puskó János	Czapák György	Pethő Lajos
	Diszkoszvetés	A6-8, L5-6	Puskó János	Czapák György	Virovecz László
	Gerelyhajítás	A6-8, L5-6	Czapák György	Pethő Lajos	Puskó János
	Súlylökés	A2 – A4	Szente István	Majzik László	Mészáros Ákos
	Diszkoszvetés	A2 – A4	Szente István	Mészáros Ákos	Majzik László
	Gerelyhajítás	A2 – A4	Majzik László	Szente István	Mészáros Ákos
	Súlylökés	L5	Kovács Tamás	Horváth László	Bohm Ferenc
	Diszkoszvetés	L5	Kovács Tamás	Horváth László	Bohm Ferenc
	Gerelyhajítás	L5	Kovács Tamás	Horváth László	Bohm Ferenc
	Súlylökés	CP7-8	Papp Péter	Pajor Attila	

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
1997	Diszkoszvetés	CP7-8	Papp Péter	Pajor Attila	
	Gerelyhajítás	CP7-8	Papp Péter	Pajor Attila	
	Súlylökés	A1	Holecz István	Fekete Szabolcs	Sziklai Ede
	Diszkoszvetés	A1	Fekete Szabolcs	Sziklai Ede	
	Gerelyhajítás	A1	Holecz István	Fekete Szabolcs	Sziklai Ede
	Súlylökés	L3	Török László	Szabó János	
	Diszkoszvetés	L3	Török László	Szabó János	
	Gerelyhajítás	L3	Török László	Szabó János	
1998	100 m-es síkfutás		Józsvai Tamás	Söregi János	Kovács János
	400 m-es síkfutás		Józsvai Tamás	Kovács János	Söregi János
	800 m-es síkfutás		Kovács János	Söregi János	Kiss Jenő
	1500 m-es síkfutás		Söregi János	Kovács János	
	Távolugrás		Józsvai Tamás	Kiss Jenő	Lakatos Szilárd
	Súlylökés	Ülő	Fekete Szabolcs	Török László	Kocsis Péter
	Diszkoszvetés	Ülő	Fekete Szabolcs	Sziklai Ede	Török László
	Gerelyhajítás	Ülő	Fekete Szabolcs	Török László	Kocsis Péter
	Súlylökés	LAF4-5-6	Restás Árpádné	Végh Katalin	Kovács Jánosné
	Diszkoszvetés	LAF4-5-6	Kovács Jánosné	Restás Árpádné	Végh Katalin
	Gerelyhajítás	LAF4-5-6	Restás Árpádné	Végh Katalin	Kovács Jánosné
	Súlylökés	A2-A9-CP5CP7	Göndösné Horváth Gyöngyi	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné
	Diszkoszvetés	A2-A9-CP5-	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné	Göndösné Horváth Gyöngyi
	Gerelyhajítás	A2-A9-CP5-CP7	Göndösné Horváth Gyöngyi	Szabó Istvánné	Bodács Lászlóné
	Súlylökés	Álló	Holpert Jenőné	Tóth Erzsébet	
	Diszkoszvetés	Álló	Holpert Jenőné	Tóth Erzsébet	
	Gerelyhajítás	Álló	Holpert Jenőné	Tóth Erzsébet	
	Súlylökés	Ülő	Mozsár Gyuláné	Kulcsár Ferencné	Czapák Györgyné
	Diszkoszvetés	Ülő	Czapák Györgyné	Mozsár Gyuláné	Kulcsár Ferencné
	Gerelyhajítás	Ülő	Mozsár Gyuláné	Czapák Györgyné	Kulcsár Ferencné
	Súlylökés	LAF5-6	Puskó János	Czapák György	Pethő Lajos
	Diszkoszvetés	LAF5-6	Puskó János	Czapák György	Fenyvesi Ferenc
	Gerelyhajítás	LAF5-6	Czapák György	Puskó János	Fenyvesi Ferenc
	Súlylökés	CP5 -7	Horváth László	Papp Péter	Sali József
	Diszkoszvetés	CP5-7	Horváth László	Sali József	Papp Péter
	Gerelyhajítás	CP5-7	Horváth László	Sali József	Papp Péter
	Súlylökés	LAF3-4	Mészáros Ákos	Kalányos Szilárd	Lakatos Szilárd
	Diszkoszvetés	LAF3-4	Mészáros Ákos	Lakatos Szilárd	Kalányos Szilárd
	Gerelyhajítás	LAF3-4	Lakatos Szilárd	Mészáros Ákos	Kiss Jenő
	Súlylökés	A2	Szente István	Majzik László	Lukács László
	Diszkoszvetés	A2	Szente István	Lukács László	Majzik László
	Gerelyhajítás	A2	Lukács László	Majzik László	Párkányi Gábor

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
1999	100 m-es síkfutás	T20	Ponyori Sándor	Horváth János	Dér Sándor
	400 m-es síkfutás	T20	Dorogi Tamás	Orsós Zsolt	Varga Attila
	Távolugrás	F20	Ponyori Sándor	Dorogi Tamás	Kollányi Péter
	Gerelyhajítás	F20	Orsós László	Dorogi Tamás	Kollányi Péter
	Súlylökés	F20	Kurali Lóránt	Istvánfi Sándor	Istvánfi Károly
	100 m-es síkfutás	T20	Papp Anita	Varga Margit	Bor Judit
	Távolugrás	F20	Varga Margit	Papp Anita	Törtely Hajnalka
	Magasugrás	F20	Varga Margit		
	Súlylökés	F20	Németh Sarolta	Jung Krisztina	Izsák Krisztina
2000	100 m-es síkfutás	T20	Ponyori Sándor	Dorogi Tamás	Schléz Attila
	400 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	Dorogi Tamás	Schléz Attila
	Távolugrás	F20	Ponyori Sándor	Dorogi Tamás	Pölöskei István
	Súlylökés	F20	Kollányi Péter	Horváth József	Istvánfi Sándor
	Magasugrás	F20	Kollányi Péter	Rontó Róbert	Farkas Ferenc
	Gerelyhajítás	F20	Dorogi Tamás	Orsós László	Kollányi Péter
	100 m-es síkfutás	T20	Papp Anita	Varga Margit	Málik Anita
	800 m-es síkfutás	T20	Frigur Mónika	Borbás Andrea	Fóris Borbála
	Távolugrás	F20	Borbás Andrea	Málik Anita	Papp Anita
	Magasugrás	F20	Varga Margit	Málik Anita	Csősz Tünde
	Gerelyhajítás	F20	Kapitány Mónika	Ádám Melitta	
2001	100 m-es síkfutás	T20	Ponyori Sándor	Czakó Gyula	Horváth József
	400 m-es síkfutás	T20	Orsós Zsolt	Fonódi Gábor	Csonka Tamás
	Súlylökés	F20	Róth András	Horváth József	Keil Mihály
	Távolugrás	F20	Ponyori Sándor	Kóka István	Pós Rudolf
	800 m síkfutás	T20	Biacsi Bernadett	Asbóth Mónika	
	Távolugrás	F20	Orsós Mária	Biacsi Bernadett	Gyömrei Linda
	Súlylökés	F20	Biacsi Ilona	Gyömrei Linda	
2002	100 m-es síkfutás	T20	Varga Margit	Polyák Brigitta	Oláh Mónika
	800 m-es síkfutás	T20	Frigur Mónika	Biacsi Bernadett	Rácz Katalin
	Magasugrás	F20	Polyák Brigitta	Gyöngyösi Anita	Hummel Mónika
	Távolugrás	F20	Varga Margit	Borbás Andrea	Polyák Brigitta
	Súlylökés	F20	Tóth Csilla	Barócsi Nikolett	Radics Natália
	Távolugrás	F20	Ponyori Sándor	Jakab Norbert	Tóth Richárd
	Súlylökés	F20	Horváth József	Róth András	Gábor Lajos
	100 m-es síkfutás	T20	Farkas Olivér	Czakó Gyula	Németh Norbert
	400 m-es síkfutás	T20	Dorogi Tamás	Fonódi Gábor	Nacsa László
2003	Súlylökés	„A” csop.	Linka Antalné	Holpert Jenőné	
		„B” csop.	Bodács Lászlóné	Tóth Erzsébet	Szabó Istvánné
		Ülő csop.	Fekete Szabolcs	Horváth Domonkos	Papp Szabolcs
		„A” csop.	Pajor Attila	Nagy Lajos	Poszdoresz Zoltán
		„B” csop.	Puskó János	Lakatos Szilárd	Bohn Ferenc
		„C” csop.	Pozdorecz Zoltán	Nagy Krisztián	Nagy Attila

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
2003		„D” csop.	Szente István	Párkányi Gábor	Viroveczi László
	Diszkoszvetés	„A” csop.	Holpert Jenőné	Linka Antalné	
		„B” csop.	Bodács Lászlóné	Tóth Erzsébet	Szabó Istvánné
		Ülő	Fekete Szabolcs	Horváth Domonkos	Papp Szabolcs
		„A” csop.	Sali József	Nagy Attila	
		„B” csop.	Bohn Ferenc	Kovács Tamás	Puskó János
		„C” csop.	Poszdorecz Zoltán	Nagy Krisztián	Sali József
		„D” csop.	Szente István	Párkányi Gábor	Viroveczi László
	Gerelyhajítás	„A” csop.	Linka Antalné	Holpert Jenőné	
		„B” csop.	Szabó Istvánné	Bodács Lászlóné	Tóth Erzsébet
		Ülő	Fekete Szabolcs	Papp Szabolcs	Horváth Domonkos
		„A” csop.	Nagy Attila	Sali József	
		„B” csop.	Lakatos Szilárd	Kovács Tamás	Bohn Ferenc
		„C” csop.	Poszdorecz Zoltán	Erdélyi Miklós	Nagy Attila
		„D” csop.	Párkányi Gábor	Szente István	Viroveczi László
	100 m-es síkfutás		Horváth Zsolt	Erdélyi Miklós	Pethő Lajos
	400 m-es síkfutás		Nagypál István	Horváth Zsolt	Nagy Lajos
	800 m-es síkfutás		Nagypál István	Horváth Zsolt	Nagy Lajos
	Távolugrás		Erdélyi Miklós	Pajor Attila	Nagy Lajos
2004	Súlylökés	Összevont	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné	Tóth Erzsébet
	Diszkoszvetés	Összevont	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné	Tóth Erzsébet
	100 m-es síkfutás	Összevont	Horváth Zsolt	Nagy Lajos	Pető Lajos
	400 m-es síkfutás	Összevont	Horváth Zsolt	Nagypál István	Nagy Lajos
	800 m-es síkfutás	Összevont	Nagypál István	Nagy Lajos	Horváth Zsolt
	Diszkoszvetés	CP	Nagy Krisztián	Nagy Attila	Nagy Lajos
		Amputáltak	Bohn Ferenc	Kovács Tamás	Pethő Lajos
		Ülők	Fekete Szabolcs	Pintér Ferenc	Keineuff Antal
	Súlylökés	CP	Nagy Krisztián	Nagy Lajos	Nagy Attila
		Amputáltak	Bohn Ferenc	Pethő Lajos	Kovács Tamás
		Ülők	Fekete Szabolcs	Keinauff Antal	Pintér Ferenc
	Gerelyhajítás	Cp	Horváth Zsolt	Nagypál István	Nagy Attila
		Amputáltak	Pethő Lajos	Kovács Tamás	Bohn Ferenc
		Ülők	Fekete Szabolcs	Keinauff Antal	Pintér Ferenc
	Diszkoszvetés	CP	Bodács Lászlóné	Szabó Istvánné	Tóth Erzsébet
	Gerelyhajítás	CP	Szabó Istvánné	Bodács Lászlóné	Tóth Erzsébet
	100 m-es síkfutás	A9 – CP8	Horváth Zsolt	Nagy Lajos	Pethő Lajos
2006	Súlylökés	LAF6	Puskó János	Kovács Tamás	
		LAF5	Bohn Ferenc		
		LAF2	Keinauff Antal		
		CP7	Bodács Lászlóné	Czeiter Pálné	Kovácsné R. Mária
		CP7	Horváth László		
		CLP5	Nagy Attila		

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
2006		A2	Szente István		
		A4	Pintér Ferenc		
		A9	Pethő Lajos		
	400 m-es síkfutás	CP8	Nagypál István		
	Diszkoszvetés	LAF6	Puskó János	Kovács Tamás	
		LAF5	Bohn Ferenc		
		LAF2	Keinauff Antal		
		CP7	Bodács Lászlóné	Czeiter Pálné	Kovácsné R. Mária
		CP7	Horváth László		
		CLP5	Nagy Attila		
		A2	Szente István		
		A4	Pintér Ferenc		
		A9	Pethő Lajos		
	Gerelyhajítás	LAF6	Puskó János	Kovács Tamás	
		LAF5	Bohn Ferenc		
		LAF2	Keinauff Antal		
		CP7	Bodács Lászlóné	Czeiter Pálné	Kovácsné R. Mária
		CP7	Horváth László		
		CLP5	Nagy Attila		
		A2	Szente István		
		A4	Pintér Ferenc		
		A9	Pethő Lajos		
		CP8	Nagypál István		
	800 m-es síkfutás	CP8	Nagypál István		
2007	Diszkoszvetés	F55	Kanyó Zsolt		
		F57	Fekete Szabolcs		
		LAF2	Keinauff Antal		
		LAT1	Czapák Györgyné		
		CP7	Czelter Pálné	Kovácsné R. Mária	
		CLP7	Horváth LÁszló		
		CLP5	Nagy Krisztián	Nagy Attila	
		A2	Szente István		
		A3	Majzik László		
		A4	Pintér Ferenc		
		A9	Pethő Lajos	Fekete Jenő	
		A9	Szabó Istvánné		
		HP8	Nagy Lajos		
	Gerelyhajítás	F55	Kanyó Zsolt		
		F57	Fekete Szabolcs		
		LAF2	Keinauff Antal		
		LAT1	Czapák Györgyné		
		CP7	Czelter Pálné	Kovácsné R. Mária	

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
2007		CLP7	Horváth László		
		CLP5	Nagy Krisztián	Nagy Attila	
		A2	Szente István		
		A3	Majzik László		
		A4	Pintér Ferenc		
		A9	Pethő Lajos	Fekete Jenő	
		A9	Szabó Istvánné		
		HP8	Nagy Lajos		
2008	Súlylökés	F55	Kanyó Zsolt		
		F57	Fekete Szabolcs		
		LAF2	Keinauff Antal		
		LAT1	Czapák Györgyné		
		CP7	Czelter Pálné	Kovácsné R. Mária	
		CLP7	Horváth László		
		CLP5	Nagy Krisztián	Nagy Attila	
		A2	Szente István		
		A3	Majzik László		
		A4	Pintér Ferenc		
		A9	Pethő Lajos	Fekete Jenő	
		A9	Szabó Istvánné		
		HP8	Nagy Lajos		
2009	Gerelyhajítás	Álló	Nagypál István	Horváth László	Majzik lászló
		Üllő	Kanyó Zsolt	Keinauff Antal	Horváth Domokos
	Diszkoszvetés	Álló	Hidvégi Balázs	Szente István	Sali József
		Üllő	Horváth Domokos	Benei László	Keinauff Antal
	1500 m-es síkfutás	Álló	Nagypál István		
	Súlylökés	Álló	Majzik László	Hidvégi Balázs	Horváth László
		Üllő	Kanyó Zsolt	Horváth Domokos	Keinauff Antal
	Súlylökés	Álló	Szalai Kálmánné	Szabó Istvánné	Holpert Jenőné
	Gerelyhajítás	Álló	Szalai Kálmánné	Szabó Istvánné	Holpert Jenőné
	Diszkoszvetés	Álló	Szalai Kálmánné	Szabó Istvánné	Holpert Jenőné
2010	Gerelyhajítás	Álló	Babócsik Sándor	Hidvégi Balázs	Kotormann László
		Üllő	Kanyó Zsolt	Kiss Viktor	Márta János
	Súlylökés	Álló	Babócsik Sándor	Hidvégi Balázs	Szente István
		Üllő	Kanyó Zsolt	Kiss Viktor	Márta János
	Diszkoszvetés	Álló	Hidvégi Balázs	Kotoromann László	Szente István
		Üllő	Kanyó Zsolt	Kiss Viktor	Márta János
	100 m-es síkfutás	B13	Lengyel Zsófia		
	Gerelyhajítás	F42	Göndösné Horváth Gyöngyi	Szabó Istvánné	
		F34	Czeiter Pálné	Kovácsné R. Mária	
		F57	Szmrtnik Katalin		
	Buzogányhajítás	F32	Kálmán Krisztina		

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
2010	Súlylökés	F42	Göndösné Horváth Gyöngyi	Szabó Istvánné	
		F34	Czeiter Pálné	Kovácsné R. Mária	
		F57	Szmrtnik Katalin		
		F32	Kálmán Krisztina		
	Diszkoszvetés	F42	Göndösné Horváth Gyöngyi	Szabó Istvánné	
		F34	Czeiter Pálné	Kovácsné R. Mária	
		F57	Szmrtnik Katalin		
2011	Gerelyhajítás	F37	Bogdány József	Göndös József	
		F38	Nagypál István		
		F42	Hidvégi Balázs	Majzik László	Kotormann László
		F44	Babócsik Sándor		
		F56	Kanyó Zsolt		
		F57	Kiss Viktor		
		F58	Márta János		
	Súlylökés	F37	Bogdány József	Göndös József	
		F38	Nagypál István		
		F42	Hidvégi Balázs	Majzik László	Kotormann László
		F44	Babócsik Sándor		
		F56	Kanyó Zsolt		
		F57	Kiss Viktor		
		F58	Márta János		
	Diszkoszvetés	F37	Bogdány József	Göndös József	
		F38	Nagypál István		
		F42	Hidvégi Balázs	Majzik László	Kotormann László
		F44	Babócsik Sándor		
		F56	Kanyó Zsolt		
		F57	Kiss Viktor		
		F58	Márta János		
	Gerelyhajítás	F42	Göndösné Horváth Gyöngyi		
		F57	Szmrtnik Katalin		
	Súlylökés	F42	Göndösné Horváth Gyöngyi		
		F57	Szmrtnik Katalin		
		F32	Kálmán Krisztina		
	Diszkoszvetés	F42	Göndösné Horváth Gyöngyi		
		F57	Szmrtnik Katalin		
	Buzogányhajítás	F32	Kálmán Krisztina		
2012	100 m-es síkfutás	T13	Lengyel Zsófia		
	1500 m-es síkfutás	T20	Kara Anita		
	Buzogányhajítás	F32	Kálmán Krisztina		
	Súlylökés	F20	Szőllősi István		
		F38	Birkás Géza	Fekete Ernő	
		F42	Hidvégi Balázs	Majzik László	

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
2012		F44	Káldi Sándor		
		F54	Keinauff Antal		
		F56	Kanyó Zsolt		
		F57	Kiss Viktor		
		F58	Nagy Attila		
		F13	Lengyel Zsófia		
		F20	Tóth Tímea	Takács Mónika	
		F32	Kálmán Krisztina		
		F38	Kovácsné Rezsberger Mária		
		F42	Szabó Istvánné		
	Diszkoszvetés	F38	Fekete Ernő	Birkás Géza	
		F42	Hidvégi Balázs	Majzik László	
		F44	Káldi Sándor		
		F54	Keinauff Antal		
		F56	Kanyó Zsolt		
		F57	Kiss Viktor		
		F58	Nagy Attila		
		F44	Káldi Sándor		
		F20	Tóth Tímea		
		F38	Kovácsné Rezsberger Mária		
		F42	Szabó Istvánné		
	Gerelyhajítás	F38	Nagypál István	Birkás Géza	Fekete Ernő
		F42	Majzik László	Hidvégi Balázs	
	Gerelyhajítás	F44	Káldi Sándor		
		F54	Keinauff Antal		
		F56	Kanyó Zsolt		
		F57	Kiss Viktor		
		F58	Nagy Attila		
		F38	Kovácsné Rezsberger Mária		
		F42	Szabó Istvánné		
		F57	Szmrtnik Katalin		
		F13	Lengyel Zsófia		
	Távolugrás	F20	Csenteri Csaba	Lelesz József	
		F20	Csontos Piroska		
2013	Gerelyhajítás	F20	Szőllősi István		
		F37	Bogdány József	Göndös József	
		F38	Nagypál István	Fekete Ernő	
		F42	Hidvégi Balázs		
		F44	Káldi Sándor		
		F54	Keinauff Antal		
		F55	Sas Sándor		
		F56	Kanyó Zsolt		

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
		F57	Fekete Szabolcs		
		F58	Nagy Attila	Márta János	
		F38	Kovácsné Rezsberger Mária		
		F42	Göndösné Horváth Gyöngyi	Celter Pálné	
		F57	Szmrtnik Katalin		
	Buzogányhajítás	F32	Kálmán Krisztina		
	Diszkoszvetés	F37	Bogdány József	Göndös József	
		F38	Fekete Ernő	Benei László	
		F42	Hidvégi Balázs		
		F44	Káldi Sándor		
	Diszkoszvetés	F46	Pintér Ferenc		
		F54	Keinauff Antal		
		F55	Sas Sándor		
		F56	Kanyó Zsolt		
		F57	Fekete Szabolcs		
		F58	Nagy Attila	Márta János	
2013		F38	Kovácsné Rezsberger Mária		
		F42	Göndösné Horváth Gyöngyi	Celter Pálné	
	Súlylökés	F20	Szőllősi István		
		F42	Hidvégi Balázs		
		F44	Káldi Sándor		
		F54	Keinauff Antal		
		F55	Sas Sándor		
		F56	Kanyó Zsolt		
		F57	Fekete Szabolcs		
		F58	Márta János	Nagy Attila	
		F32	Kálmán Krisztina		
		F38	Kovácsné Rezsberger Mária		
		F42	Göndösné Horváth Gyöngyi	Celter Pálné	
	1500 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	Keresztesi Erika	
		T20	Orsós Zoltán	Tóth Balázs	Bozán Bertalan
	400 m-es síkfutás	T20	Kara Anita		
	Távolugrás	F20	Csenteri Csaba	Pók Márk	
	400 m-es síkfutás	T20	Rózsa Norbert	Szilágyi Attila	Tóth Balázs
	400 m-es síkfutás	T20	Biacsi Ilona	Keresztesi Erika	Biacsi Bernadett
	1500 m-es síkfutás	T20	Hegyi Béla		
	Távolugrás	T20	Csontos Piroska		
2014	Távolugrás	F20	Csenteri Csaba	Pók Márk	
	5000 m-es síkfutás	T12	Orbán Csaba (Varga József guide)		
	Súlylökés	F20	Szőllősi István	Fitz Géza	Horváth Dávid
		F37	Ribai András		
		F38	Birkás Géza	Fekete Jenő	

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
2014		F42	Hidvégi Balázs		
		F44	Káldi Sándor		
	Súlylökés	F54	Benei László		
		F55	Sas Sándor		
		F56	Kanyó Zsolt		
		F57	Fekete Szabolcs		
	Diszkoszvetés	F20	Szőllősi István		
		F37	Wittmann Nándor	Ribai András	
		F38	Birkás Géza		
		F42	Hidvégi Balázs		
		F44	Káldi Sándor		
		F54	Benei László		
		F55	Sas Sándor		
		F57	Fekete Szabolcs		
		F58	Nagy Attila		
	Gerelyhajítás	F44	Káldi Sándor		
		F54	Benei László		
		F55	Sas Sándor		
		F57	Fekete Szabolcs		
		F58	Nagy Attila		
		F37	Wittmann Nándor		
	Súlylökés	F32	Kálmán Krisztina		
		F37	Czelter Pálné		
	Buzogányhajítás	F32	Kálmán Krisztina		
	Gerelyhajítás	F37	Czelter Pálné		
		F57	Szmrtnik Katalin		
2015	Súlylökés	F20	Szőllősi István		
		F37	Bogdány József	Göndös József	
		F42	Majzik László		
		F46	Gulyás Levente		
		F54	Kresák Tamás		
		F56	Kanyó Zsolt		
		F57	Fekete Szabolcs		
		F58	Márta János		
	Gerelyhajítás	F20	Bálint Péter		
		F37	Bogdány József	Göndös József	
		F42	Majzik László		
		F54	Kresák Tamás		
		F56	Kanyó Zsolt		
		F57	Fekete Szabolcs		
		F58	Márta János		
	Diszkoszvetés	F20	Szőllősi István		

AZ ATLÉTIKA ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK I–III. HELYEZETTJEI (1983–2015)					
Év	**Versenyszám**	**Kategória**	**I. helyezett**	**II. helyezett**	**III. helyezett**
2015		F37	Bogdány József		
		F42	Majzik László		
		F54	Kresák Tamás		
		F57	Fekete Szabolcs		
		F58	Márta János		
	Súlylökés	F32	Szigeti Noémi		
		F57	Szmrtnik Katalin		
		F20	Rózsa Boglárka		
		F42	Göndösné Horváth Gyöngyi		
	Gerelyhajítás	F57	Szmrtnik Katalin		
		F42	Göndösné Horváth Gyöngyi		
	Diszkoszvetés	F57	Szmrtnik Katalin		
		F42	Göndösné Horváth Gyöngyi		

Az atlétikai országos versenyek adattárának gyűjteményét a 2015. évi kutatómunka során előkerült versenyjegyzőkönyvek és más dokumentumok alapján Schiller-Kertész Judit állította össze 2016-ban. Az adattárban nem minden évről szerepelnek eredmények. A hiányzó években is rendeztek országos bajnokságokat, csak azok versenyjegyzőkönyvei nem kerültek elő.

Célba érkezés

A PARALIMPIAI ÉRMESEINK NÉVJEGYEI

ARANYÉRMESEK

OLÁH JÓZSEF			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Aranyérem	1984	New York	magasugrás
Bronzérem	1976	Toronto	100 m-es síkfutás
Összesen 2 érem	1 aranyérem	1 bronzérem	

SZABÓ TIBOR			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Aranyérem	1984	New York	súlylökés
Ezüstérem	1984	New York	diszkoszvetés
Összesen 2 érem	1 aranyérem	1 ezüstérem	

EZÜSTÉRMESEK

BIACSI ILONA			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Ezüstérem	2016	Rio de Janeiro	1500 m-es síkfutás
Bronzérem	2012	London	1500 m-es síkfutás
Összesen 2 érem	1 ezüstérem	1 bronzérem	

CZUTH GÁBOR			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Ezüstérem	1984	New York	gerelyhajítás
Összesen 1 érem	1 ezüstérem		

KIRÁLY JÓZSEFNÉ			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Ezüstérem	1984	New York	gerelyhajítás, súlylökés, diszkoszvetés
Összesen 3 érem	3 ezüstérem		

LORENCZ PÉTER			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Ezüstérem	1984	New York	magasugrás
Összesen 1 érem	1 ezüstérem		

NAGY DÉNES			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Ezüstérem	1988	Szöul	súlylökés
Összesen 1 érem	1 ezüstérem		

NÁNÁSI ISTVÁN			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Ezüstérem	1988	Szöul	súlylökés
Összesen 1 érem	1 ezüstérem		

NÉMETH LÁSZLÓ			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Ezüstérem	1984	New York	pentatlon
Összesen 1 érem	1 ezüstérem		

BRONZÉRMESEK

FEJES ANDRÁS			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Bronzérem	1972	Heidelberg	60 m-es kerekesszékhajtás
Összesen 1 érem	1 bronzérem		

NYÍRI LAJOS			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Bronzérem (2)	1984	New York	diszkoszvetés, gerelyhajítás
Összesen 2 érem	2 bronzérem		

A PARALIMPIAI ÉRMESEINK NÉVJEGYEI

BRONZÉRMESEK

ORSÓS MÁRIA			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Bronzérem	2000	Sydney	távolugrás
Összesen 1 érem	1 bronzérem		

PAZINCZÁR ATTILA			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Bronzérem	1992	Barcelona	diszkoszvetés
Összesen 1 érem	1 bronzérem		

PONYORI SÁNDOR			
Helyezés	**Évszám**	**Helyszín**	**Versenyszám**
Bronzérem	2000	Sydney	távolugrás
Összesen 1 érem	1 db bronzérem		

Összeállította Nádas Pál a hazai és az IPC-adatbázisok alapján (2017)

A győztesek öröme

László Anita Mária: A boccia, a legsúlyosabban sérültek paralimpiai sportága

A boccia[1] eredetileg egy golyójáték, melynél a játszó golyókat lehetőség szerint közel úgy kell eldobni, elgurítani a célgolyó felé, hogy az ellenfél golyói távolabb legyenek.[2] A játékhoz hasonló a volo, a pétanque és a curling. A boccia szabályai már több mint egy évszázada léteznek, a parasportok kialakulásával párhuzamosan azonban a boccia eredeti szabályainak és a hozzá tartozó felszereléseknek a módosításával létrejött egy új sportág a mozgáskorlátozottak számára.

A boccia szabályait központi idegrendszeri (cerebrálparetikus) sérültek számára 1980-ban Dániában dolgozták ki. Az 1978-ban létrejött Cerebrálparetikusok Sport- és Rekreációs Szervezete (Cerebral Palsy – International Sport and Recreational Association, CP-ISRA) megjelenésével egy új sérülési terület képviselői és játékosai is jogot kértek a versenyzéshez. Az 1980-as arnhemi játékokon négy sérültségi kategóriában állítottak ki sportolókat.[3] A boccia is a CP–ISRA irányítása alá tartozott 2012-ig.

1984-ben – a nemzetközi tagszervezetek szétválása miatt – a négyévenkénti paralimpiai játékok két helyszínen zajlottak: a Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok Szövetsége (International Stoke Mandeville Games Federation, ISMGF–IWAS) Stoke Mandeville-ben rendezett versenyeket, a CP–ISRA, a Látássérültek Nemzetközi Sportszövetsége (IBSA) és a Fogyatékosok Nemzetközi Sportszervezete (ISOD) pedig New Yorkban szervezett Fáklya Játékokat. Itt szerepelt a boccia elsőként a játékokon,[4] ahol még csak 17 egyéni induló vett részt külön férfi- és női versenyzőket felvonultatva. Ekkor még a nemzetközi szövetségek saját verseny- és kategorizálási szisztéma szerint rendezték versenyeiket. A Szöuli Paralimpiai Játékokra már kidolgozták a sportág kategóriáit, illetve kategóriákat vontak össze, szigorították a minimális sérülés szintjét. 1988 és 1992 között megkezdődött a sportágankénti kvalifikációs rendszerek kidolgozása is.

1988-ban Szöulban még csak a C1 és C2 kategóriába sorolt versenyzők vehettek részt. 1990-ben Hollandiában, Assenben rendezték meg a boccia-világbajnokságot. Ekkor mutatták be és tartották meg egy harmadik kategória, a segédeszközzel (rámpa) versenyzők vetélkedését C1 WAD néven. Az Atlantai Paralimpiai Játékokon már a C1 WAD- és a párosok WAD-kategóriájú játékosai is versenyeztek. Új kategóriák, BC4 egyéni és BC4 páros, jelentek meg az athéni paralimpián, ami azt jelentette, hogy már más idegrendszeri sérüléssel rendelkező emberek is játszhattak. Pekingben már 20 ország 88 sportolója vett részt 7 kategóriában: egyéni BC1, BC2, BC3, BC4, párosban külön BC3, BC4, csapatban BC1, BC2. A 2012-es Londoni Paralimpiai Játékokon 104 sportoló állt rajthoz, 80 férfi-, 24 női versenyző. Jelenleg Európa-bajnokság, világkupa, világbajnokság, paralimpia a négyévenkénti versenyciklus kvalifikációs rendszere.

Magyarországon már több mint húsz éve játszanak bocciát. A sportág elterjedése sportolási lehetőséget adott nemcsak járóképes vagy mechanikus kerekesszékkel közlekedő mozgáskorlátozott emberek számára, akik jól dobják, gurítják, rúgják a boccialabdát, hanem azok számára is, akik elektromos kerekesszékkel képesek csak helyváltoztatásra, és a labda játékba hozásához segítőre van szükségük. Magyarországon külön kategóriákat is kidolgoztak, hogy a nemzetközi besoroláson kívül eső játékosok is tudjanak versenyezni, illetve sérülésmentes sportolók is meg tudjanak egymással küzdeni. Így lehetőség van mindenki számára a bocciaversenyeken a részvételre.

1 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video
2 Új játékeszköz, *Testnevelés* 4. sz. 14. 1993
3 Nádas Pál: A nyári paralimpiai játékok rövid krónikája. *SportHistória,* I/4, 06, 26–29. p.
4 Nádas Pál: A nyári paralimpiai játékok rövid krónikája. *SportHistória,* I/4, 06, 26–29. p.

A mozgásjavító általános iskola diákjai már az 1970-es évek elején – a Halassy Olivér Sport Club (HOSC) külföldi kapcsolatai révén -– rendelkeztek az eredeti játéknak megfelelő szettel.[5] A HOSC első nemzetközi versenyére készített programfüzetben (1971, Gödöllő) *Vámos Károlyné*, az egyesület elnöke, a bocciajáték fontosságáról írt, és annak szabályait tette közzé.[6] A *„Sportolj velünk"* gyermekverseny keretében 1985-ben rendeztek először a mozgásjavító iskolán kívül bocciaversenyt. A játék hivatalos, nemzetközi szabályait akkor még nem ismerték pontosan, és célzó-dobó játékként szerepelt a versenyprogramban. 1988-ban Colin Rains, a CP–ISRA főtitkára a gyermekverseny keretében ismertette a nemzetközi szabályokat, és egy bocciakészletet ajándékozott a rendező számára. 1990-ben egy magyar küldöttség látogatott el a hollandiai Assenbe, hogy tanulmányozzák a sportághoz tartozó felszereléseket, eszközöket, valamint ismeretet szerezzenek a játékvezetői munkáról.[7]

1994-ben Nádas Pál javaslatára a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége a mozgásjavító általános iskola egyik tanárát kérte fel a sportág első szakágvezetőjének. *Péter Erika* vezetésével a sportág hazai karrierje is kezdetét vette, nemcsak bevezette, hanem az országban el is terjesztette a sportágat. 1995-ben az első országos bocciabajnokságot szintén Péter Erika szervezte. A mozgásjavító általános iskola társalgójában öt egyesület 19 sportolójának részvételével egyéni, páros és csapatversenyt rendezett. A második (1996) országos bajnokságra négy egyesületnek már 58 versenyzője érkezett, így az iskolában az egyetlen közösségi tér, a társalgó mellett a nagy tornatermet is játéktérré kellett alakítani. Két pályán, párhuzamosan rendezték a versenyt.

Az első (1995) Országos Bajnokság érmesei

Egyéniben:

1. Farkas Márta (Marczibányi tér)
2. Béres Dezső (Marczibányi tér)
3. Kiss György (Mexikói út)

Párosban:

1. Farkas Márta – Gönczi Zsolt (Marczibányi tér)
2. Bók László – Kató László (Delfin–Piliscsaba)
3. Bódi Kriszti – Laufer Kati (Marczibányi tér)

Csapatban:

1. Marczibányi tér I.
2. Marczibányi tér II.
3. Mexikói út I.

A második (1996) Országos Bajnokság érmesei

Egyéniben:

1. Pernye Borbála (Siló)
2. Gönczi Zsolt (Marczibányi tér)
3. Béres Dezső (Marczibányi tér)

Csapatban:

1. Marczibányi tér I. csapat (Bódi, Farkas, Gönczi)
2. Kecskemét II. csapat (Bajor, Nagy, Tetőzi)
3. Siló I. csapat (Szitás, Herman, Kató)

5 Nádas Pál (szerk., 2005): *Paralimpiai történetek.* MPB, 239–241. p.
6 I. Nemzetközi Sportjátékok Halassy Olivér SC (nyomdahibásan jelent meg), 27. p. Nádas Pál gyűjtése.
7 Nádas Pál (szerk., 2005): *Paralimpiai történetek.* MPB, 239–241. p.

A Béres Dezső–Gyurkota József páros 2008-ban

A boccia-játékvezetők első képzését is megszervezték.[8] Az évenkénti országos bajnokság mellett vidéken is megkezdődött a versenyek szervezése: Kunszentmiklós (Bódi Krisztina-emlékverseny), Szeged (Vidékbajnokság), Tiszakürt (Kentaur-kupa), majd Miskolc (Mogyorósi Attila-emlékverseny) is bekapcsolódott a versenyrendszerbe.

2001-ben vett részt a magyar csapat az első külföldi megmérettetésen, a csehországi Európa-bajnokságon. A magyar sportolók, edzők versenyszituációban tapasztalták meg és sajátították el a boccia nemzetközileg elfogadott szabályait. *Szappanos Zoltán* 2002-ben vette át a szakág vezetését.

2002-től jegyezhetjük a nemzetközi sikereket: *Poczik Gábor* a BC4-es kategóriában az ötödik helyezést szerezte meg Portugáliában. A 2003-ban Új-Zélandon rendezett világkupán egyéniben *Béres Dezső*, párosban pedig *Gyurkota Józseffel* a 4. helyezést szerezte meg BC4-es kategóriában. Ez az eredmény már kvalifikációt jelentett az athéni paralimpiára is. Az Athénban 2004-ben megrendezett paralimpiaijátékokon a Béres Dezső–Gyurkota József páros bronzérmet szerzett. Ez volt a magyar bocciasport első és addigi legeredményesebb paralimpiai szereplése.[9] A versenyen jelen volt az MTV, és beszámolt a boccia magyar sikeréről.[10]

Szalmás Péter fotóriporter képeiből, a sportág részletesebb szemléltetése érdekében, digitális albumot adunk közre.

A Magyar Paralimpiai Bizottság kezdeményezésére 2005-ben létrehoztak a hazai versenyek rendezése céljából új, hazai 1, hazai 2 és open kategóriákat, amelyek célja, hogy bárki, sérülésétől függetlenül is szerepet kaphasson a játékban, részt tudjon venni a hazai versenyrendszerben. Szappanos Zoltán szakvezető elnökletével boccialigát alakítottak 2006-ban edzői, szakmai megbeszélések szervezése céljából. 2007-ben az I. Boccia Magyar Kupa kerül megrendezésre Pécsen. Ugyanebben az évben az I. Gyermek Országos Bocciabajnokságot csapatverseny formájában rendezték meg a Testnevelési Egyetemen a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS) szervezésében. A Sportolj Velünk! gyermekverseny elmaradásának pótlásaként 2010-től új gyermekversenyt vezettek be a budapesti mozgásjavító iskola szervezésében. Ennek keretében rendezik meg a Mozgásjavító Mini Boccia Kupa

8 Szappanos Zoltán (2004): Boccia In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*, MPB
9 Szappanos Zoltán (2004): Boccia In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*, MPB
10 Forrás: MTVA-archívum

kétfordulós páros gyermekversenyt, mely a hazai utánpótlás bázisát jelenti. Jelenleg évente Országos és Magyar Bajnokságot, valamint Vidékbajnokságot rendeznek.[11] 2012-től a sportágat a Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége (FMSZ) felügyeli. Magyarországon jelenleg nyolc nagyobb városban szerveznek bocciaklubot, illetve játsszák mint rekreációs és versenysportot. Az aktív versenyzők száma 60 fő körül van. A kézirat leadásakor *Lénárt György* a szövetségi kapitány és *Szappanos Zoltán* a szakágvezető. *Kiss Erika* a boccia hazai kategorizálásának irányítója. *Gajdócsi Nóra* és *Tóth Ildikó* nemzetközileg elismert versenybírók, és a hazai versenyek főbírói tisztségét látják el.

Az utóbbi évek legsikeresebb versenyzői kategóriánként:

- BC1–BC2: Langauer Katinka, Németh István, Pálinkás Zoltán, Tos Zoltán
- BC3: Győri Gábor, dr. Nagy András, Pregun Alex, Szabó Szonja
- BC4: Béres Dezső, Gyurkota József, Hegedűs László
- Hazai: Jakab Zoltán, Kovács Katalin

A bocciatörténeti jegyzet létrehozásában, valamint a versenyeredmények dokumentálásában segítségemre volt *Nádas Pál*, a paralimpiai bizottság korábbi elnöke, a mozgásjavító általános iskola volt igazgatója, *Gajdócsi Nóra* nemzetközi bocciaversenybíró, *Szappanos Zoltán* szakvezető és *Lőczi Tímea Erika* szomatopedagógus.

Minél közelebb a fehér céllabdához

11 László Anita Mária (2012): *Boccia a mozgáskorlátozottak sportja.* Diplomadolgozat. SE-TSK, 8–18. p.

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
AZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁG ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
BC1-BC2	1997 Budapest	Kiss György	(MÁI Hermina)
	1998 Budapest	Madarász Tamás	(MÁI Hermina)
	2001 Kunszentmiklós	Dr. Eke István	(Piliscsaba)
	2002 Kunszentmiklós	Zurmühl Emil	(Tűzszekerek)
	2003 Kuntszentmiklós	Kiss György	(MÁI SE)
	2004 Kecskemét	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2005 Kecskemét	Tos Zoltán	(Humanitás SE)
	2006 Szeged	Tos Zoltán	(Humanitás SE)
	2007 Kecskemét	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2008 Pécs	Tos Zoltán	(Humanitás SE)
	2009 Pécs	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2011 Miskolc	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2012 Miskolc	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2013 Kecskemét	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2014 Kecskemét	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2015 Pécs	Sáling Hanna	(MDSE)
BC3	1997 Budapest	Nemes Ilona	(MÁI)
	1998 Budapest	Gönczi Zsolt	(MÁI)
	2001 Kunszentmiklós	Nagy András	(Kecskemét)
	2002 Kunszentmiklós	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2003 Kuntszentmiklós	Szabó Csaba	(MÁI SE)
	2004 Kecskemét	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2005 Kecskemét	Dr. Nagy András	(KMSE)
	2006 Szeged	Dr. Nagy András	(KMSE)
	2007 Kecskemét	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2008 Pécs	Pregun Alex	(MDSE)
	2009 Pécs	Kollár Zoltán	(MÁI SE)
	2011 Miskolc	Szabó Szonja	(Humanitás SE)
	2012 Miskolc	Pulpiter Norbert	(Humanitás SE)
	2013 Kecskemét	Pregun Alex	(MDSE)
	2014 Kecskemét	Abramov Dániel	(MDSE)
	2015 Pécs	Dr. Nagy András	(KMSE)
BC4	1997 Budapest	Béres Dezső	(MÁI Hermina)
	1998 Budapest	Pernye Borbála	(Piliscsaba)
	2001 Kunszentmiklós	Béres Dezső	(MÁI SE)
	2002 Kunszentmiklós	Mente Nándor	(MÁI SE)
	2003 Kuntszentmiklós	Béres Dezső	(Napfény SE)
	2004 Kecskemét	Béres Dezső	(Napfény SE)
	2005 Kecskemét	Béres Dezső	(Gyémánt SE)
	2006 Szeged	Béres Dezső	(Gyémánt SE)
	2007 Kecskemét	Béres Dezső	(Gyémánt SE)
	2008 Pécs	Hegedűs László	(SZMA)
	2009 Pécs	Béres Dezső	(SZMA)
	2011 Miskolc	Béres Dezső	(SZMA)
	2012 Miskolc	Hegedűs László	(SZMA)
	2013 Kecskemét	Béres Dezső	(SZMA)
	2014 Kecskemét	Hegedűs László	(SZMA)
	2015 Pécs	Hegedűs László	(SZMA)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
AZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁG ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
Hazai	1997 Budapest	Gutai Erika	(ASF Kecskemét)
	2001 Kunszentmiklós	Papp András	(Tiszakürt)
	2002 Kunszentmiklós	Sivák Gábor	(Miskolci Akarat SE)
	2002 Kunszentmiklós	Bors Attila–Tolnai Klári–hazai páros	(Kecskemét)
	2003 Kuntszentmiklós	Major Endre	(Napfény SE)
	2004 Kecskemét	Mente Nándor	(MÁI SE)
	2005 Kecskemét	Kovács Katalin	(Napfény SE)
	2006 Szeged	Kovács Katalin	(Napfény SE)
	2007 Kecskemét	Kovács Katalin	(Napfény SE)
	2008 Pécs	Kovács Katalin	(SZMA)
	2009 Pécs	Trampúz Krisztián - hazai1	(Lendület SE)
	2009 Pécs	Vicze István - hazai2	(Humanitás SE)
	2011 Miskolc	Bors Attila	(KMSE)
	2012 Miskolc	Kovács Katalin	(SZMA)
	2013 Kecskemét	Jakab Zoltán - hazai1	(MÁI SE)
	2013 Kecskemét	Kovács Katalin - hazai2	(SZMA)
	2014 Kecskemét	Hopka Katalin - hazai1	(MÁI SE)
	2014 Kecskemét	Kovács Katalin - hazai2	(SZMA)
	2015 Pécs	Jakab Zoltán - hazai1	(MÁI SE)
	2015 Pécs	Kovács Katalin - hazai2	(SZMA)
Nemzetközi páros	2002 Kunszentmiklós	Nagy András - Pálinkás Zoltán	(Kecskemét)
Egyéni	1995 Budapest	Farkas Márta	(MÁI)
Páros	1995 Budapest	MÁI 1. (Farkas, Gönczi)	(MÁI)
	1997 Budapest	ASF Kecskemét (Gutai, Kocsis)	(ASF Kecskemét)
Csapat	1995 Budapest	MÁI 1. (Nagy, Laufer, Farkas)	(MÁI)
	1997 Budapest	ASF Kecskemét (Andrási, Flórián, Bors)	(ASF Kecskemét)
	1998 Budapest	Hermina 1. (Kiss, Szabó, Madarász)	(MÁI Hermina)
Ezüstérmesek			
BC1-BC2	1997 Budapest	Kovalcsik István	(Göd)
	1998 Budapest	Kiss György	(MÁI Hermina)
	2001 Kunszentmiklós	Szappanos Vilmos	(Kunszentmiklós)
	2002 Kunszentmiklós	Pálinkás Zoltán	(Kecskemét)
	2003 Kuntszentmiklós	Zurmühl Emil	(Tűzszekerek Kunszentmiklós)
	2004 Kecskemét	Mezőberényi Eszter	(Humanitás SE)
	2005 Kecskemét	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2006 Szeged	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2007 Kecskemét	Tos Zoltán	(Humanitás SE)
	2008 Pécs	Németh István	(MÁI SE)
	2009 Pécs	Tos Zoltán	(Humanitás SE)
	2011 Miskolc	Németh István	(MÁI SE)
	2012 Miskolc	Tos Zoltán	(Humanitás SE)
	2013 Kecskemét	Németh István	(MÁI SE)
	2014 Kecskemét	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2015 Pécs	Kiss Balázs	(MÁI SE)
BC3	1997 Budapest	Gönczi Zsolt	(MÁI)
	1998 Budapest	Bódi Krisztina	(MÁI Hermina)
	2001 Kunszentmiklós	Nemes Ilona	(MÁI SE)
	2002 Kunszentmiklós	Dr. Nagy András	(Kecskemét)
	2003 Kuntszentmiklós	Nemes Ilona	(MÁI SE)
	2004 Kecskemét	Dr. Nagy András	(KMSE)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
BC3	2005 Kecskemét	Szabó Csaba	(MÁI SE)
	2006 Szeged	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2007 Kecskemét	Dr. Nagy András	(KMSE)
	2008 Pécs	Kapás Sándor	(MDSE)
	2009 Pécs	Pintér Gergő	(MÁI SE)
	2011 Miskolc	Győri Gábor	(MÁI SE)
	2012 Miskolc	Győri Gábor	(MÁI SE)
	2013 Kecskemét	Pulpiter Norbert	(Humanitás SE)
	2014 Kecskemét	Pulpiter Norbert	(Humanitás SE)
	2015 Pécs	Murguly Elemér	(MDSE)
BC4	1997 Budapest	Mezei Katalin	(MÁI)
	1998 Budapest	Szabó Tamás	(MÁI Hermina)
	2001 Kunszentmiklós	Szitár Zsolt	(Piliscsaba)
	2002 Kunszentmiklós	Béres Dezső	(MÁI SE)
	2003 Kuntszentmiklós	Mente Nándor	(MÁI SE)
	2004 Kecskemét	Kun Szabó Sándor	(MÁI SE)
	2005 Kecskemét	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2006 Szeged	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2007 Kecskemét	Mári Sándor	(Guriga SE)
	2008 Pécs	Abramov Dániel	(MDSE)
	2009 Pécs	Hegedűs László	(SZMA)
	2011 Miskolc	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2012 Miskolc	Béres Dezső	(SZMA)
	2013 Kecskemét	Hegedűs László	(SZMA)
	2014 Kecskemét	Béres Dezső	(SZMA)
	2015 Pécs	Szabó Alexandra	(MDSE)
Hazai	1997 Budapest	Flórián Zoltán	(ASF Kecskemét)
	2001 Kunszentmiklós	Kovács Katalin	(Szeged)
	2002 Kunszentmiklós	Tolnai Klári	(Kecskemét)
	2002 Kunszentmiklós	Tolnai Klári	(Kecskemét)
	2002 Kunszentmiklós	Sivák Gábor–Németh Gyöngyi – hazai páros	(Miskolc MÁI SE)
	2003 Kuntszentmiklós	Kovács Katalin	(Napfény SE)
	2004 Kecskemét	Sivák Gábor	(Akarat SE)
	2005 Kecskemét	Bors Attila	(KMSE)
	2006 Szeged	Sivák Gábor	(Akarat SE)
	2007 Kecskemét	Sivák Gábor	(Akarat SE)
	2008 Pécs	Sivák Gábor	(Akarat SE)
	2009 Pécs	Toller József - hazai1	(Lendület SE)
	2009 Pécs	Kovács Katalin - hazai2	(SZMA)
	2011 Miskolc	Kovács Katalin	(SZMA)
	2012 Miskolc	Váradi Éva	(KMSE)
	2013 Kecskemét	Hopka Katalin - hazai1	(MÁI SE)
	2013 Kecskemét	Bors Attila - hazai2	(KMSE)
	2014 Kecskemét	Jakab Zoltán - hazai1	(MÁI SE)
	2014 Kecskemét	Bors Attila - hazai2	(KMSE)
	2015 Pécs	Tukszár Mónika - hazai1	(Humanitás SE)
	2015 Pécs	Kiss András - hazai2	(Humanitás SE)
Nemzetközi páros	2002 Kunszentmiklós	Béres Dezső–Poczik Gábor	(MÁI SE Szeged)
Egyéni	1995 Budapest	Béres Dezső	(MÁI)
Páros	1995 Budapest	Piliscsaba (Kató, Bók)	(Piliscsaba)
	1997 Budapest	MÁI Hermina (Csendes, Palcsu)	(MÁI Hermina)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
AZ ORSZÁGOS BAJNOKSÁG ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
Csapat	1995 Budapest	MÁI 2. (Bódi, Gönczi, Béres)	(MÁI)
	1997 Budapest	MÁI Hermina (Szabó, Orsós, Kiss)	(Mái Hermina)
	1998 Budapest	Piliscsaba 2. (Szitár, Dr. Eke, Richolm)	(Piliscsaba)
Bronzérmesek			
BC1-BC2	1997 Budapest	Farkas Márta	(MÁI)
	1998 Budapest	Farkas Márta	(MÁI)
	2001 Kunszentmiklós	Farkas Márta	(MÁI SE)
	2002 Kunszentmiklós	Kiss György	(MÁI SE)
	2003 Kuntszentmiklós	Csókás Boglárka	(KMSE)
	2004 Kecskemét	Gál Glória	(Akarat SE)
	2005 Kecskemét	Gál Glória	(Akarat SE)
	2006 Szeged	Gál Glória	(Akarat SE)
	2007 Kecskemét	Gál Glória	(Akarat SE)
	2008 Pécs	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2009 Pécs	Oláh Balázs	(Lendület SE)
	2011 Miskolc	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2012 Miskolc	Pálinkás László	(MÁI SE)
	2013 Kecskemét	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2014 Kecskemét	Németh István	(MÁI SE)
	2015 Pécs	Langauer Katinka	(Akarat SE)
BC3	1997 Budapest	Bódi Krisztina	(MÁI)
	1998 Budapest	Tetőzi Tibor	(Kecskemét)
	2001 Kunszentmiklós	Tetőzi Tibor	(Kecskemét)
	2002 Kunszentmiklós	Kollár Zoltán	(MÁI SE)
	2003 Kuntszentmiklós	Dr. Nagy András	(KMSE)
	2004 Kecskemét	Záray Ramóna	(Humanitás SE)
	2005 Kecskemét	Kollár Zoltán	(MÁI SE)
	2006 Szeged	Kollár Zoltán	(MÁI SE)
	2007 Kecskemét	Kollár Zoltán	(MÁI SE)
	2008 Pécs	Szabó Szonja	(Humanitás SE)
	2009 Pécs	Szabó Szonja	(Humanitás SE)
	2011 Miskolc	Pulpiter Norbert	(Humanitás SE)
	2012 Miskolc	Dr. Nagy András	(KMSE)
	2013 Kecskemét	Murguly Elemér	(MDSE)
	2014 Kecskemét	Pregun Alex	(MDSE)
	2015 Pécs	Do Emese	(MDSE)
BC4	1997 Budapest	Szabó Tamás	(MÁI Hermina)
	1998 Budapest	Szitár Zsolt	(Piliscsaba)
	2001 Kunszentmiklós	Poczik Gábor	(Napfény SE Szeged)
	2002 Kunszentmiklós	Poczik Gábor	(Napfény SE Szeged)
	2003 Kuntszentmiklós	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2004 Kecskemét	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2005 Kecskemét	Mogyorósi Attila	(Akarat SE)
	2006 Szeged	Hegedűs László	(Akarat SE)
	2007 Kecskemét	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2008 Pécs	Mogyorósi Attila	(Akarat SE)
	2009 Pécs	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2011 Miskolc	Hegedűs László	(SZMA)
	2012 Miskolc	Gyurkota József	(Akarat SE)
BC4	2013 Kecskemét	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2014 Kecskemét	Dobsa Sándorné	(Lendület SE)
	2015 Pécs	Dobsa Sándorné	(Lendület SE)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
Hazai	1997 Budapest	Palcsu Mihály	(MÁI Hermina)
	2001 Kunszentmiklós	Bors Attila	(Kecskemét)
	2002 Kunszentmiklós	Németh Gyöngyi	(MÁI SE)
	2002 Kunszentmiklós	Csókás Boglárka–Flórián Zoltán	(Kecskemét)
	2003 Kuntszentmiklós	Kassai Balázs	(Akarat SE)
	2004 Kecskemét	Kovács Katalin	(Napfény SE)
	2005 Kecskemét	Mente Nándorné	(MÁI SE)
	2006 Szeged	Bors Attila	(KMSE)
	2007 Kecskemét	Kiss András	(Humanitás SE)
	2008 Pécs	Kiss András	(Humanitás SE)
	2009 Pécs	Hopka Katalin–hazai1	(MÁI SE)
	2009 Pécs	Bors Attila–hazai2	(KMSE)
	2011 Miskolc	Váradi Éva	(KMSE)
	2012 Miskolc	Vicze István	(Humanitás SE)
	2013 Kecskemét	Tolnai Klári – hazai1	(KMSE)
	2013 Kecskemét	Kiss András – hazai2	(Humanitás SE)
	2014 Kecskemét	Tolnai Klári – hazai1	(KMSE)
	2014 Kecskemét	Nagy Vivien	(MDSE)
	2015 Pécs	Kissné Németh Gyöngyi-hazai1	(KMSE)
	2015 Pécs	Sipos András-hazai2	(Lendület SE)
Nemzetközi páros	2002 Kunszentmiklós	Nemes Ilona–Kiss György	(MÁI SE)
Egyéni	1995 Budapest	Kiss György	(Mozgásjavító)
Páros	1995 Budapest	MÁI (Bódi, Laufer)	(MÁI)
	1997 Budapest	MÁI (Nemes, Madarász)	(MÁI)
Csapat	1995 Budapest	Mozgásjavító 1. (Ács, Szabó, Simon)	(Mozgásjavító)
	1997 Budapest	MÁI (Gulyás, Mezei, Béres)	(MÁI)
	1998 Budapest	MÁI 1. (Gönczi, Farkas, Kocsis)	(MÁI)

A VIDÉKBAJNOKSÁG ÉRMESEI

Aranyérmesek

BC1-BC2	2002 Szeged	Pálinkás Zoltán	(Kecskemét)
	2003 Szeged	Farkas Márta	(MÁI SE)
	2004 Szeged	Farkas Márta	(MÁI SE)
	2005 Szeged	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
BC3	1999 Kunszentmiklós	Nagy András	(Kecskemét)
	2002 Szeged	Dr. Nagy András	(Kecskemét)
	2003 Szeged	Dr. Nagy András	(Kecskemét)
	2004 Szeged	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2005 Szeged	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
BC4	2002 Szeged	Szitár Zsolt	(Piliscsaba)
	2003 Szeged	Béres Dezső	(Napfény SE Szeged)
	2004 Szeged	Béres Dezső	(Gyémánt SE)
	2005 Szeged	Béres Dezső	(Gyémánt SE)
Hazai	1999 Kunszentmiklós	Kocsis Péter	(Kecskemét)
	2002 Szeged	Kovács Katalin	(Szeged)
	2003 Szeged	Major Endre	(Szegedi Napfény SE)
	2004 Szeged	Major Endre	(Szegedi Napfény SE)
	2005 Szeged	Kovács Katalin	(Szegedi Napfény SE)
Egyéni	1999 Kunszentmiklós	Madarász Tamás	(Hermina)
Páros (BC1-BC2)	1999 Kunszentmiklós	Nagy András–Szappanos Vilmos	(Kecskemét, Kunszentmiklós)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI			
Kategória	**Év, helyszín**	**Név**	**Egyesület**
A VIDÉKBAJNOKSÁG ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
Hazai páros	1999 Kunszentmiklós	Bors Attila–Pusztai Sebastian	(Kecskemét)
	2003 Szeged	Kovács Katalin–Major Endre	(Szegedi Napfény SE)
Ezüstérmesek			
BC1-BC2	2002 Szeged	Farkas Márta	(MÁI SE)
	2003 Szeged	Pálinkás Zoltán	(Kecskemét)
	2004 Szeged	Pálinkás Zoltán	(Kecskemét)
	2005 Szeged	Tos Zoltán	(Humanitás SE)
BC3	1999 Kunszentmiklós	Bódi Krisztina	(MÁI)
	2002 Szeged	Nemes Ilona	(MÁI SE)
	2003 Szeged	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2004 Szeged	dr. Nagy András	(Kecskemét)
	2005 Szeged	Kollár Zoltán	(MÁI SE)
BC4	2002 Szeged	Poczik Gábor	(Szeged)
	2003 Szeged	Mente Nándor	(MÁI SE Budapest)
	2004 Szeged	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2005 Szeged	Gyurkota József	(Akarat SE)
Hazai	1999 Kunszentmiklós	Flórián Zoltán	(Kecskemét)
	2002 Szeged	Bors Attila	(Kecskemét)
	2003 Szeged	Bors Attila	(Kecskemét)
	2004 Szeged	Kassai Balázs	(Miskolc Akarat SE)
	2005 Szeged	Vass Sándor	(Tiszakürt)
Egyéni	1999 Kunszentmiklós	Szitár Zsolt	(Siló)
Páros (BC1-BC2)	1999 Kunszentmiklós	Farkas Márta–Gönczi Zsolt	(MÁI)
Hazai páros	1999 Kunszentmiklós	Flórián Zoltán–Kocsis Péter	(Kecskemét)
	2003 Szeged	Sivák Gábor–Németh Gyöngyi	(MÁI Miskolc)
Bronzérmesek			
BC1-BC2	2002 Szeged	Dr. Eke István	(Piliscsaba)
	2003 Szeged	Zurmühl Emil	(Tűzszekerek SE)
	2004 Szeged	Gál Glória	(Miskolc Akarat SE)
	2005 Szeged	Kiss György	(MÁI SE)
BC3	1999 Kunszentmiklós	Nemes Ilona	(MÁI)
	2002 Szeged	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2003 Szeged	Nemes Ilona	(MÁI SE)
	2004 Szeged	Záray Ramóna	(Humanitás SE)
	2005 Szeged	dr. Nagy András	(KMSE)
BC4	2002 Szeged	Béres Dezső	(MÁI SE)
	2003 Szeged	Poczik Gábor	(Napfény SE Szeged)
	2004 Szeged	Mogyorósi Attila	(Miskolc Akarat SE)
	2005 Szeged	Hegedűs László	(SZMA)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
Hazai	1999 Kunszentmiklós	Bors Attila	(Kecskemét)
	2002 Szeged	Flórián Zoltán	(Kecskemét)
	2003 Szeged	Németh Gyöngyi	(MÁI SE)
	2004 Szeged	Sivák Gábor	(MÁI Miskolc)
	2005 Szeged	Kissné Németh Gyöngyi	(MÁI Miskolc)
Egyéni	1999 Kunszentmiklós	Béres Dezső	(Hermina)
Páros (BC1-BC2)	1999 Kunszentmiklós	Bódi Krisztina, Madarász Tamás	(MÁI Hermina)
Hazai páros	1999 Kunszentmiklós	Simon Bea-Zurmühl Emil	(MÁI Kunszentmiklós)
	2003 Szeged	Flórián Zoltán-Bors Attila	(Kecskemét)

A MAGYAR KUPA ÉRMESEI

Aranyérmesek

BC1-BC2	2007 Pécs	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2009 Kecskemét	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2010 Pécs	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2011 Pécs	Pálinkás Zoltán	(MÁI SE)
	2014 Pécs	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2015 Pécs	Langauer Katinka	(Akarat SE)
BC3	2007 Pécs	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2009 Kecskemét	Pregun Alex	(MDSE)
	2010 Pécs	Győri Gábor	(MÁI SE)
	2011 Pécs	Béres Gabriella	(MÁI SE)
	2014 Pécs	Murguly Elemér	(MDSE)
	2015 Pécs	Dr. Nagy András	(KMSE)
BC4	2007 Pécs	Béres Dezső	(Gyémánt SE)
	2009 Kecskemét	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2010 Pécs	Hegedűs László	(SZMA)
	2011 Pécs	Béres Dezső	(SZMA)
	2014 Pécs	Béres Dezső	(SZMA)
	2015 Pécs	Béres Dezső	(SZMA)
Hazai	2007 Pécs	Sivák Gábor	(Akarat SE)
	2009 Kecskemét	Kovács Katalin	(SZMA)
	2010 Pécs	Kovács Katalin	(SZMA)
	2011 Pécs	Hopka Katalin - hazai1	(MÁI SE)
	2011 Pécs	Kovács Katalin - hazai2	(SZMA)
	2014 Pécs	Jakab Zoltán - hazai1	(MÁI SE)
	2014 Pécs	Kovács Katalin - hazai2	(SZMA)
	2015 Pécs	Fekete Mónika - hazai1	(MÁI SE)
	2015 Pécs	Kovács Katalin - hazai2	(SZMA)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
A MAGYAR KUPA ÉRMESEI			
Ezüstérmesek			
BC1-BC2	2007 Pécs	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2009 Kecskemét	Németh István	(MÁI SE)
	2010 Pécs	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2011 Pécs	Németh István	(MÁI SE)
	2014 Pécs	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2015 Pécs	Kalános Róbert	(MDSE)
BC3	2007 Pécs	Pregun Alex	(MDSE)
	2009 Kecskemét	Dr. Nagy András	(KMSE)
	2010 Pécs	Kapás Sándor	(MDSE)
	2011 Pécs	Győri Gábor	(MÁI SE)
	2014 Pécs	Győri Gábor	(MÁI SE)
	2015 Pécs	Murguly Elemér	(MDSE)
BC4	2007 Pécs	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2009 Kecskemét	Béres Dezső	(SZMA)
	2010 Pécs	Béres Dezső	(SZMA)
	2011 Pécs	Hegedűs László	(SZMA)
	2014 Pécs	Hegedűs László	(SZMA)
	2015 Pécs	Hegedűs László	(SZMA)
Hazai	2007 Pécs	Lévai Szilvia	(Guriga SE)
	2009 Kecskemét	Vicze István	(Humanitás SE)
	2010 Pécs	Kiss András	(Humanitás SE)
	2011 Pécs	Tolnai Klári - hazai1	(KMSE)
	2011 Pécs	Vicze István - hazai2	(Humanitás SE)
	2014 Pécs	Sáling Hanna - hazai1	(Pető SE)
	2014 Pécs	Virágh Attiláné - hazai2	(Lendület SE)
	2015 Pécs	Horváth László - hazai1	(MÁI SE)
	2015 Pécs	Sipos András - hazai2	(Lendület SE)
Bronzérmesek			
BC1-BC2	2007 Pécs	Kiss György	(MÁI SE)
	2009 Kecskemét	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2010 Pécs	Gál Glória	(Akarat SE)
	2011 Pécs	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2014 Pécs	Németh István	(MÁI SE)
	2015 Pécs	Tos Zoltán	(Humanitás SE)
BC3	2007 Pécs	Dr. Nagy András	(KMSE)
	2009 Kecskemét	Kollár Zoltán	(MÁI SE)
	2010 Pécs	Szabó Szonja	(Humanitás SE)
	2011 Pécs	Dr. Nagy András	(KMSE)
	2014 Pécs	Csikós Alexandra	(MDSE)
	2015 Pécs	Szabó Szonja	(Humanitás SE)
BC4	2007 Pécs	Mogyorósi Attila	(Akarat SE)
	2009 Kecskemét	Hegedűs László	(SZMA)
	2010 Pécs	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2011 Pécs	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2014 Pécs	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2015 Pécs	Dobsa Sándorné	(Lendület SE)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI			
Kategória	**Év, helyszín**	**Név**	**Egyesület**
Hazai	2007 Pécs	Kovács Katalin	(Napfény SE)
	2009 Kecskemét	Szabóhangya Edit	(SZMA)
	2010 Pécs	Rózsa Anett	(Guriga SE)
	2011 Pécs	Csizmadia Dalma - hazai1	(Lendület SE)
	2011 Pécs	Bors Attila - hazai2	(KMSE)
	2014 Pécs	Kissné Németh Gyöngyi - hazai1	(KMSE)
	2014 Pécs	Sipos András - hazai2	(Lendület SE)
	2015 Pécs	Hopka Katalin - hazai1	(MÁI SE)
	2015 Pécs	Bors Attila - hazai2	(KMSE)
A KENTAUR-KUPA ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
BC1-BC2	2001 Tiszakürt	Dr. Eke István	(Piliscsaba)
	2003 Tiszakürt	Kiss György	(MÁI SE)
	2004 Tiszakürt	Kiss György	(MÁI SE)
	2005 Tiszaföldvár	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2006 Tiszaföldvár	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2007 Tiszaföldvár	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2008 Tiszaföldvár	Kiss György	(MÁI SE)
	2009 Tiszaföldvár	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2010 Tiszaföldvár	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
BCI	2010 Tiszaföldvár	Tolnai Klári	(KMSE)
BC2	2010 Tiszaföldvár	Kovács Katalin	(SZMA)
BC3	2001 Tiszakürt	Tetőzi Tibor	(Kecskemét)
	2004 Tiszakürt	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2005 Tiszaföldvár	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2006 Tiszaföldvár	Kollár Zoltán	(MÁI SE)
	2007 Tiszaföldvár	Dr. Nagy András	(KMSE)
	2008 Tiszaföldvár	Pregun Alex	(MDSE)
	2009 Tiszaföldvár	Kollár Zoltán	(MÁI SE)
	2010 Tiszaföldvár	Zilaj Attila	(MÁI SE)
BC4	2001 Tiszakürt	Pernye Borbála	(Piliscsaba)
	2003 Tiszakürt	Béres Dezső	(Szegedi Napfény SE)
	2004 Tiszakürt	Gyurkota József	(Miskolca Akarat SE)
	2005 Tiszaföldvár	Béres Dezső	(Gyémánt SE)
	2006 Tiszaföldvár	Béres Dezső	(Gyémánt SE)
	2007 Tiszaföldvár	Béres Dezső	(Gyémánt SE)
	2008 Tiszaföldvár	Béres Dezső	(Gyémánt SE)
	2009 Tiszaföldvár	Béres Dezső	(SZMA)
	2010 Tiszaföldvár	Béres Dezső	(SZMA)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
A KENTAUR-KUPA ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
Hazai	2001 Tiszakürt	Pálinkás Zoltán	(Kecskemét)
	2002 Tiszakürt	Bors Attila	(KMSE)
	2003 Tiszakürt	Kovács Katalin	(Napfény SE)
	2004 Tiszakürt	Kovács Katalin	(Szeged)
	2005 Tiszaföldvár	Kovács Katalin	(Napfény SE)
	2006 Tiszaföldvár	Kovács Katalin	(Napfény SE)
	2007 Tiszaföldvár	Kovács Katalin	(Napfény SE)
	2008 Tiszaföldvár	Kovács Katalin	(Napfény SE)
	2009 Tiszaföldvár	Toller József	(Lendület SE Pécs)
Csapat	2001 Tiszakürt	Piliscsaba (Pernye, Szitár, Richolm)	(Piliscsaba)
	2002 Tiszakürt	Tiszakürt (Papp, Patkós, Nyitrai)	(Tiszkürt)
	2003 Tiszakürt	MÁI SE	(Budapest)
Szabad csapat	2002 Tiszakürt	Szegedi Napfény SE (Herskovics, Lővey, Kiss, Kovács)	(Szegedi Napfény SE)
Ezüstérmesek			
BC1-BC2	2001 Tiszakürt	Farkas Márta	(MÁI SE)
	2003 Tiszakürt	Zurmühl Emil	(Tűzszekerek SE)
	2004 Tiszakürt	Gál Glória	(Miskolc Akarat SE)
	2005 Tiszaföldvár	Gál Glória	(Akarat SE)
	2006 Tiszaföldvár	Tos Zoltán	(Humanitás SE)
	2007 Tiszaföldvár	Tos Zoltán	(Humanitás SE)
	2008 Tiszaföldvár	Gál Glória	(Akarat SE)
	2009 Tiszaföldvár	Németh István	(MÁI SE)
	2010 Tiszaföldvár	Langauer Katinka	(Akarat SE)
BC1	2010 Tiszaföldvár	Hopka Katalin	(MÁI SE)
BC2	2010 Tiszaföldvár	Rózsa Anett	(Guriga SE)
BC3	2001 Tiszakürt	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2004 Tiszakürt	Dr. Nagy András	(KMSE)
	2005 Tiszaföldvár	Tetőzi Tibor	(KMSE)
	2006 Tiszaföldvár	Dr. Nagy András	(KMSE)
	2007 Tiszaföldvár	Kollár Zoltán	(MÁI SE)
	2008 Tiszaföldvár	Győri Gábor	(MÁI SE)
	2009 Tiszaföldvár	Kapás Sándor	(MDSE)
	2010 Tiszaföldvár	Győri Gábor	(MÁI SE)
BC4	2001 Tiszakürt	Szitár Zsolt	(Piliscsaba)
	2003 Tiszakürt	Mente Nándor	(MÁI SE)
	2004 Tiszakürt	Béres Dezső	(Szeged)
	2005 Tiszaföldvár	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2006 Tiszaföldvár	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2007 Tiszaföldvár	Pulpiter Norbert	(Humanitás SE)
	2008 Tiszaföldvár	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2009 Tiszaföldvár	Hegedűs László	(SZMA)
	2010 Tiszaföldvár	Hegedűs László	(SZMA)
Hazai	2001 Tiszakürt	Kovács Katalin	(Szeged)
	2002 Tiszakürt	Szabó Csaba	(MÁI SE)
	2003 Tiszakürt	Kassai Balázs	(Miskolci Akarat SE)
	2004 Tiszakürt	Sivák Gábor	(Miskolci Akarat SE)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
Hazai	2005 Tiszaföldvár	Bors Attila	(KMSE)
	2006 Tiszaföldvár	Kissné Németh Gyöngyi	(Napfény SE)
	2007 Tiszaföldvár	Bors Attila	(KMSE)
	2008 Tiszaföldvár	Sibák Gábor	(Akarat SE)
	2009 Tiszaföldvár	Bors Attila	(KMSE)
Csapat	2001 Tiszakürt	Tiszakürt (Papp, Patkós, Nyitrai)	(Tiszakürt)
	2002 Tiszakürt	MÁI SE (Németh, Szabó, Kollár)	(MÁI SE)
	2003 Tiszakürt	Guriga SE	(Guriga SE)
Szabad csapat	2002 Tiszakürt	Tiszakürt I. (Tóth, Nagy, Mári)	(Tiszakürt)
Bronzérmesek			
BC1-BC2	2001 Tiszakürt	Kiss György	(MÁI SE)
	2003 Tiszakürt	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2004 Tiszakürt	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2005 Tiszaföldvár	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2006 Tiszaföldvár	Farkas Márta	(MÁI SE)
	2007 Tiszaföldvár	Langauer Katinka	(Akarat SE)
	2008 Tiszaföldvár	Németh István	(MÁI SE)
	2009 Tiszaföldvár	Farkas Márta	(MÁI SE)
	2010 Tiszaföldvár	Gál Glória	(Akarat SE)
BC1	2010 Tiszaföldvár	Szabóhangya Edit	(SZMA)
BC2	2010 Tiszaföldvár	Bors Attila	(KMSE)
BC3	2001 Tiszakürt	Nagy András	(Kecskemét)
	2004 Tiszakürt	Szabó Csaba	(MÁI SE)
	2005 Tiszaföldvár	Kollár Zoltán	(MÁI SE)
	2006 Tiszaföldvár	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2007 Tiszaföldvár	Pregun Alex	(MDSE)
	2008 Tiszaföldvár	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2009 Tiszaföldvár	Pintér Gergő	(MÁI SE)
	2010 Tiszaföldvár	Kapás Sándor	(MDSE)
BC4	2001 Tiszakürt	Poczik Gábor	(Szeged)
	2003 Tiszakürt	Mogyorósi Attila	(Miskolci Akarat SE)
	2004 Tiszakürt	Mogyorósi Attila	(Miskolci Akarat SE)
	2005 Tiszaföldvár	Hegedűs László	(SZMA)
	2006 Tiszaföldvár	Hegedűs László	(SZMA)
	2007 Tiszaföldvár	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2008 Tiszaföldvár	Zilaj Attila	(MÁI SE)
	2009 Tiszaföldvár	Gyurkota József	(Akarat SE)
	2010 Tiszaföldvár	Gyurkota József	(Akarat SE)
Hazai	2001 Tiszakürt	Csonka Erika	(Szeged)
	2002 Tiszakürt	Kovács Katalin	(Napfény SE)
	2003 Tiszakürt	Németh Gyönygi	(MÁI SE)
	2004 Tiszakürt	Bors Attila	(KMSE)
	2005 Tiszaföldvár	Kiss András	(Humanitás SE)
	2006 Tiszaföldvár	Bors Attila	(KMSE)
	2007 Tiszaföldvár	Sivák Gábor	(Akarat SE)
	2008 Tiszaföldvár	Lévai Szilvia	(Guriga SE)
	2009 Tiszaföldvár	Hopka Katalin	(MÁI SE)
Csapat	2001 Tiszakürt	Tiszavirág (Poczik, Kovács, Csonka)	(Tiszavirág)
	2002 Tiszakürt	Kecskemét (Pálinkás, Tolnai, Bors)	(Kecskemét)
	2003 Tiszakürt	Kecskemét, Szeged	(Kecskemét, Szeged)
Szabad csapat	2002 Tiszakürt	Tiszakürt II. (Legeza, Martók, Paulovics)	(Tiszakürt)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
BÓDI KRISZTINA-EMLÉKVERSENY ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
BC1-BC2	2002 Kunszentmiklós	Farkas Márta	(MÁI SE)
	2003 Kunszentmiklós	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
BC3	2002 Kunszentmiklós	Tetőzi Tibor	(Kecskemét)
	2003 Kunszentmiklós	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
BC4	2002 Kunszentmiklós	Szitár Zsolt	(Piliscsaba)
	2003 Kunszentmiklós	Béres Dezső	(Napfény SE)
Hazai	2002 Kunszentmiklós	Kovács Katalin	(Szegedi Napfény SE)
	2003 Kunszentmiklós	Bors Attila	(KMSE)
	2003 Kunszentmiklós	KMSE (Bors, Flórián) - hazai páros	(KMSE)
Nemzetközi páros	2003 Kunszentmiklós	Szegedi Napfény (Béres, Poczik)	(Szegedi Napfény SE)
Ezüstérmesek			
BC1-BC2	2002 Kunszentmiklós	Dr. Eke István	(Piliscsaba)
	2003 Kunszentmiklós	Farkas Márta	(MÁI SE)
BC3	2002 Kunszentmiklós	Kollár Zoltán	(MÁI SE)
	2003 Kunszentmiklós	Nagy András	(Kecskemét)
BC4	2002 Kunszentmiklós	Béres Dezső	(Napfény SE)
	2003 Kunszentmiklós	Mente Nándor	(MÁI SE)
Hazai	2002 Kunszentmiklós	Németh Gyöngyi	(Miskolc MÁI SE)
	2003 Kunszentmiklós	Flórián Zoltán	(Kecskemét)
	2003 Kunszentmiklós	Tiszakürt (Papp, Vass) - hazai páros	(Tiszakürt)
Nemzetközi páros	2003 Kunszentmiklós	KMSE (Nagy, Pálinkás)	(KMSE)
Bronzérmesek			
BC1-BC2	2002 Kunszentmiklós	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
	2003 Kunszentmiklós	Zurmühl Emil	(Tűzszekerek Kunszentmiklós)
BC3	2002 Kunszentmiklós	Gönczi Zsolt	(MÁI SE)
	2003 Kunszentmiklós	Tetőzi Tibor	(Kecskemét)
BC4	2002 Kunszentmiklós	Poczik Gábor	(Napfény SE)
	2003 Kunszentmiklós	Poczik Gábor	(Napfény SE)
Hazai	2002 Kunszentmiklós	Papp András	(Tiszakürt)
	2003 Kunszentmiklós	Kovács Katalin	(Szegedi Napfény SE)
	2003 Kunszentmiklós	MÁI SE (Németh, Kovács)	(MÁI SE)
Nemzetközi páros	2003 Kunszentmiklós	MÁI SE (Farkas, Mente)	(MÁI SE)
BOCCIA NYÍLT BAJNOKSÁG ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
BC1-BC2	2011 Nyíregyháza	Pálinkás Zoltán	(MÁI SE)
BC3	2011 Nyíregyháza	Kapás Sándor	(MDSE)
BC4	2011 Nyíregyháza	Hegedűs László	(SZMA)
Hazai	2011 Nyíregyháza	Hopka Katalin - hazai1	(MÁI SE)
	2011 Nyíregyháza	Kovács katalin - hazai2	(SZMA)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
Ezüstérmesek			
BC1-BC2	2011 Nyíregyháza	Langauer Katinka	(Akarat SE)
BC3	2011 Nyíregyháza	Murguly Elemér	(MDSE)
BC4	2011 Nyíregyháza	Béres Dezső	(SZMA)
Hazai	2011 Nyíregyháza	Tolnai Klári - hazai1	(KMSE)
	2011 Nyíregyháza	Váradi Éva - hazai2	(KMSE)
Bronzérmesek			
BC1-BC2	2011 Nyíregyháza	Németh István	(MÁI SE)
BC3	2011 Nyíregyháza	Csikós Alexandra	(MDSE)
BC4	2011 Nyíregyháza	Gyurkota József	(Akarat SE)
Hazai	2011 Nyíregyháza	Homai Zsolt - hazai1	(Humanitás SE)
	2011 Nyíregyháza	Váradi András - hazai2	(Humanitás SE)

MISKOLC-KUPA, MOGYORÓSI ATTILA-EMLÉKVERSENY ÉRMESEI

Aranyérmesek			
BC1-BC2	2013 Miskolc	Pálinkás Zoltán	(KMSE)
BC3	2013 Miskolc	Murguly Elemér	(MDSE)
BC4	2013 Miskolc	Hegedűs László	(SZMA)
Hazai	2013 Miskolc	Virágh Attiláné - hazai1	(Lendület SE)
	2013 Miskolc	Kovács Katalin - hazai2	(SZMA)
Ezüstérmesek			
BC1-BC2	2013 Miskolc	Németh István	(MÁI SE)
BC3	2013 Miskolc	Pregun Alex	(MDSE)
BC4	2013 Miskolc	Béres Dezső	(SZMA)
Hazai	2013 Miskolc	Hopka Katalin - hazai1	(MÁI SE)
	2013 Miskolc	Sivák Gábor - hazai2	(Akarat SE)
Bronzérmesek			
BC1-BC2	2013 Miskolc	Langauer Katinka	(Akarat SE)
BC3	2013 Miskolc	Abramov Dániel	(MDSE)
BC4	2013 Miskolc	Dobsa Sándorné	(Lendület SE)
Hazai	2013 Miskolc	Jakab Zoltán - hazai1	(MÁI SE)
	2013 Miskolc	Bors Attila - hazai2	(KMSE)

FELNŐTT BOCCIAKUPA (SPORTOLJ VELÜNK!) ÉRMESEI

Aranyérmesek			
Egyéni	1996 Budapest	Pernye Borbála	(Siló)
Csapat	1996 Budapest	MÁI 1. (Bódi, Farkas, Gönczi)	(MÁI)
Ezüstérmesek			
Egyéni	1996 Budapest	Gönczi Zsolt	(MÁI)
Csapat	1996 Budapest	Kecskemét 2. (Bajor, Nagy, Tetőzi)	(Kecskemét)
Bronzérmesek			
Egyéni	1996 Budapest	Béres Dezső	(MÁI)
Csapat	1996 Budapest	Siló 1. (Szitás, Herman, Kató)	(Siló)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI			
Kategória	**Év, helyszín**	**Név**	**Egyesület**
SPORTOLJ VELÜNK! ORSZÁGOS GYEREKVERSENY ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
Csapat	1997 Budapest	Mozgásjavító 7. (Wágner, Bangó, Katona)	(Mozgásjavító)
	2008 Budapest	MDSE (Pregun, Sleisz, Abramov)	(MDSE)
Ezüstérmesek			
Csapat	1997 Budapest	Mozgásjavító 6. (Oláh, Hervai, Szabó)	(Mozgásjavító)
	1998 Budapest	Sály (Botás, Bódi, Zsigmond)	(Sály)
	2008 Budapest	Sály (Hankó, Tasnádi, Horváth)	(Sály)
Bronzérmesek			
Csapat	1997 Budapest	Mozgásjavító 8. (Elter, Hatvani, Bán, Karaszi)	(Mozgásjavító)
	1998 Budapest	Göd (Simon, Soltész, Vázsonyi)	(Göd)
	2008 Budapest	MDSE (Remzső, Czipper, Csikós)	(MDSE)
BUDAPEST-BAJNOKSÁG ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
Gyermekcsapat	1996 Budapest	Mozgásjavító DSK (Oláh, Szabó, Hervai)	(Mozgásjavító DSK)
Felnőttcsapat	1996 Budapest	Hermina 3. (Béres, Ördög, Mészáros)	(Hermina)
Gyermek egyéni	1996 Budapest	Simon Katalin	(Göd)
Felnőtt egyéni	1996 Budapest	Béres Dezső	(Hermina)
Ezüstérmesek			
Gyermekcsapat	1996 Budapest	Göd (Uznösi, Simon, Vázsonyi)	(Göd)
Felnőttcsapat	1996 Budapest	Kecskemét 2. (Nagy, Andrási, Kocsis)	(Kecskemét)
Gyermek egyéni	1996 Budapest	Kovács Katalin	(Mozgásjavító DSK)
Felnőtt egyéni	1996 Budapest	Bódi Krisztina	(MÁI)
Bronzérmesek			
Gyermekcsapat	1996 Budapest	Mozgásjavító DSK (Simon, Bán, Karaszi)	(Mozgásjavító DSK)
Felnőttcsapat	1996 Budapest	Kecskemét 3. (Gutai, Bors, Pusztai)	(Kecskemét)
Gyermek egyéni	1996 Budapest	Fekete Marcell	(Mozgásjavító DSK)
Felnőtt egyéni	1996 Budapest	Bors Attila	(Kecskemét)
BOCCIA VÁNDORKUPA ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
BC1-BC2	1997 Budapest	Kiss György	(MÁI Hermina)
	1999 Budapest	Farkas Márta	(MÁI)
BC2	1998 Budapest	Holcbauer Tünde	(Siló)
BC3	1997 Budapest	Bódi Krisztina	(MÁI)
	1998 Budapest	Bódi Krisztina	(MÁI)
	1999 Budapest	Nagy András	(Kecskemét)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
BC4	1997 Budapest	Béres Dezső	(MÁI Hermina)
	1998 Budapest	Szabó Tamás	(MÁI)
	1999 Budapest	Szitár Zsolt	(Siló)
Hazai	1997 Budapest	Flórián Zoltán	(ASF Kecskemét)
	1998 Budapest	Flórián Zoltán	(ASF Kecskemét)
	1999 Budapest	Flórián Zoltán	(Kecskemét)
	1999 Budapest	Flórián Zoltán–Bors Attila – hazai páros	(Kecskemét)
Csapat	1997 Budapest	Siló (Hermann, Szitár, Richolm)	(Siló)
Csapat (BC2)	1998 Budapest	MÁI 1 (Gönczi, Bódi, Farkas)	(MÁI)
Csapat (Hazai)	1998 Budapest	Kecskemét 1. (Flórián, Kocsis, Pusztai)	(Kecskemét)
Páros	1999 Budapest	Szabó Tamás–Béres Dezső	(MÁI Hermina)
Ezüstérmesek			
BC1-BC2	1997 Budapest	Serfőző Tibor	(Göd)
	1999 Budapest	Madarász Tamás	(MÁI Hermina)
BC2	1998 Budapest	Madarász Tamás	(MÁI)
BC3	1997 Budapest	Bazsó Judit	(Siló)
	1998 Budapest	Tetőzi Tibor	(ASF Kecskemét)
	1999 Budapest	Szűcs Gergely	(MÁI Hermina)
BC4	1997 Budapest	Boros Péter	(Siló)
	1998 Budapest	Béres Dezső	(MÁI)
	1999 Budapest	Ungor Zsolt	(Kecskemét)
Hazai	1997 Budapest	Palcsu Mihály	(MÁI Hermina)
	1998 Budapest	Kocsis Péter	(ASF Kecskemét)
	1999 Budapest	Kiss Lázár	(Mozgásjavító)
	1999 Budapest	Ungor Zsolt–Kiss Lázár – hazai páros	(MÁI Hermina, Mozgásjavító)
Csapat	1997 Budapest	Hermina 2. (Csendes, Palcsu, Madarász)	(Hermina)
Csapat (BC2)	1998 Budapest	Siló (Dr. Eke, Holcbauer, Richolm)	(Siló)
Csapat (Hazai)	1998 Budapest	Vegyes (Palcsu, Dr. Ekéné, Józsáné)	
Páros	1999 Budapest	Gönczi Zsolt–Farkas Márta	(MÁI)
Bronzérmesek			
BC1-BC2	1997 Budapest	Gulyás Gabriella	(MÁI)
	1999 Budapest	Kiss György	(MÁI Hermina)
BC2	1998 Budapest	Kiss György	(MÁI)
BC3	1997 Budapest	Gönczi Zsolt	(MÁI)
	1998 Budapest	Nemes Ilona	(MÁI)
	1999 Budapest	Tetőzi Tibor	(Kecskemét)
BC4	1997 Budapest	Mezei Katalin	(MÁI)
	1998 Budapest	Pernye Borbála	(Siló)
	1999 Budapest	Szabó Tamás	(MÁI)
Hazai	1997 Budapest	Gutai Erika	(ASF Kecskemét)
	1998 Budapest	Bors Attila	(ASF Kecskemét)
	1999 Budapest	Kocsis Péter	(Kecskemét)
	1999 Budapest	Kocsis Péter–Hajdú Ágnes – hazai páros	(Kecskemét)
Csapat	1997 Budapest	Hermina 1. (Szabó, Kiss, Béres)	(Hermina)
Csapat (BC2)	1998 Budapest	MÁI 2. (Gulyás, Nemes, Simon)	(MÁI)
Csapat (Hazai)	1998 Budapest	Kecskemét 2. (Józsa, Hajdú, Pálinkás)	(Kecskemét)
Páros	1999 Budapest	Szitár Zsolt–Bazsó Judit	(Siló)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI

Kategória	Év, helyszín	Név	Egyesület
AZ ORSZÁGOS GYERMEK-IFJÚSÁGI BOCCIABAJNOKSÁG ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
Csapat	2006 Budapest	Sály (Szegedi, Von Bokhoven, Tasnádi)	(Sály)
	2007 Budapest	Sály (Tasnádi, Hankó, Horváth)	(Sály)
	2008 Budapest	Sály (Hankó, Jakab, Tasnádi)	(Sály)
Egyéni (BC3)	2006 Budapest	Leloczky Mihály	(MDSE)
Egyéni	2006 Budapest	Zohány Zsolt	(Sály)
Ezüstérmesek			
Csapat	2006 Budapest	MDSE (Buzdogán, Brauswetter, Abramov)	(MDSE)
	2007 Budapest	MDSE (Leloczki, Figler, Rudits)	(MDSE)
	2008 Budapest	MDSE (Szegedi, Csikós, Adámi)	(MDSE)
Egyéni (BC3)	2006 Budapest	Kapás Sándor	(MDSE)
Egyéni	2006 Budapest	Tasnádi Tünde	(Sály)
Bronzérmesek			
Csapat	2006 Budapest	MDSE (Figler, Keresztes, Rudits)	(MDSE)
	2007 Budapest	MDSE (Pregun, Kis, Abramov)	(MDSE)
	2008 Budapest	Sály (Varga, Horváth, Engi)	(Sály)
Egyéni (BC3)	2006 Budapest	Brauswetter Kata	(MDSE)
Egyéni	2006 Budapest	Hankó Zsuszanna	(Sály)
A MOZGÁSJAVÍTÓ-KUPA ÉRMESEI			
Aranyérmesek			
Gyermek	2011 Budapest	MDSE (Murguly Elemér, Szegedi Richárd)	(MDSE)
	2012 Budapest	MDSE (Lőrincz Gábor, Murguly Elemér)	(MDSE)
	2013 Budapest	Integráció (Bozsik Boglárka, Tóth Betti)	(Integráció)
	2015 Budapest	Pető (Sáling Hanna, Dawas Rafael)	(Pető)
	2016 Budapest	Pető (Fülöp Szabolcs, Püski Xavér)	(Pető)
Junior	2013 Budapest	MDSE (Csikós Alexandra, Abramov Dániel)	(MDSE)
	2014 Budapest	MDSE (Nagy Vivien, Kalános Róbert)	(MDSE)
	2015 Budapest	MDSE (Szabó Alexandra, Lindis Edina)	(MDSE)
	2016 Budapest	MDSE (Kis Balázs, Sáling Hanna)	(MDSE)
BC3	2015 Budapest	MDSE (Majercsik Zoltán, Bácskai Milán)	(MDSE)
	2016 Budapest	MDSE (Murguly Elemér, Abramov Dániel)	(MDSE)
Ezüstérmesek			
Gyermek	2011 Budapest	Sály (Juhász Anett, Harkály Alexandra)	(Sály)
	2012 Budapest	MDSE (Ádám Bianka, Kiss István)	(MDSE)
	2013 Budapest	Pécs (Vízhányó Vivien, Hofecker Dalma)	(Pécs)
	2014 Budapest	MDSE (Bácskai Milán, Majercsik Zoltán)	(MDSE)
	2015 Budapest	Pécs (Hofecker Dalma,Vízhányó Vivien)	(Pécs)
	2016 Budapest	MDSE (Kocsis Viktor Bálint, Suha Vivien)	(MDSE)

BOCCIAVERSENYEK (1997–2016) HAZAI EREDMÉNYEI			
Kategória	**Év, helyszín**	**Név**	**Egyesület**
Junior	2013 Budapest	Sály (Horváth László, Jakab Zoltán)	(Sály)
	2015 Budapest	Pécs (Sipos András, Gulyás András)	(Pécs)
	2016 Budapest	MDSE (Kalános Róbert, Nagy Vivien)	(MDSE)
BC3	2015 Budapest	MDSE (Murguly Elemér, Pregun Alex, Csikós Enikő)	(MDSE)
	2016 Budapest	MDSE (Edelényi Márton, Do Emese)	(MDSE)
Bronzérmesek			
Gyermek	2013 Budapest	MDSE (Szabó Alexandra, Gazda László)	(MDSE)
	2011 Budapest	Sály (Pelyhe Krisztián, Balogh Barbara, Horváth Mariann)	(Sály)
	2012 Budapest	MDSE (Csikós Alexandra, Majercsik Zoltán)	(MDSE)
	2015 Budapest	Békéscsaba (Rácz Izsák, Szabó Márton)	(Békéscsaba)
	2016 Budapest	Pécs (Vízhányó Vivien, Hofecker Dalma)	(Pécs)
Junior	2013 Budapest	MDSE (Murguly Elemér, Pregun Alex)	(MDSE)
	2014 Budapest	MDSE (Pregun Alex, Abramov Dániel)	(MDSE)
	2015 Budapest	MDSE (Nagy Vivien, Kalános Róbert)	(MDSE)
	2016 Budapest	Pécs-MDSE (Gulyás András, Sipos András, Berta Krisztina)	(Pécs, MDSE)
BC3	2015 Budapest	MDSE (Abramov Dániel, Edelényi Márton)	(MDSE)
	2016 Budapest	MDSE (Majercsik Zoltán, Bácskai Milán)	(MDSE)
AZ EURÓPA-BAJNOKSÁG HELYEZETTJEI			
BC1	2001 Teplice	Farkas Márta – 13. hely	(MÁI)
	2001 Teplice	Dr. Eke István – 27. hely	(Piliscsaba)
	2001 Teplice	Szappanos Vilmos – 31. hely	(Kunszentmiklós)
BC3	2001 Teplice	Nagy András – 25. hely	(Kecskemét)
Csapat (BC1-BC2)	2001 Teplice	Farkas–Dr. Eke–Szappanos – 12.hely	
NEMZETKÖZI VERSENY			
Páros	2004 Belgium	Béres Dezső–Gyurkota József - 2. hely	
PARALIMPIAI ÉRMESEK			
BC4	2004 Athén	Béres Dezső, Gyurkota József 3. helyezés	

A kutatómunka során előkerült versenyjegyzőkönyvek (1997-2016) alapján a táblázatokat László Anita Mária (2016) állította össze

Bíró Norbert – Keserű József: A látássérültek és a cselgáncs

Látássérült sportolók 1976-ban vehettek részt első alkalommal a fogyatékkal élők legnagyobb sporteseményén. A dzsúdó vagy cselgáncs[1] 1988-ban került be a paralimpiai versenyszámok közé. Egészen a sydney-i játékokig csak férfiak számára rendeztek küzdelmeket, míg 2004-től már a hölgyek is tatamira léphetnek. Ma már az épek kvalifikációs rendszeréhez nagyon hasonló módon lehet indulási jogot szerezni a paralimpiai dzsúdóversenyekre is. A kezdeti néhány ország után ma már világméretű népszerűségnek örvendő sportággá vált a a látássérült sportolók táborában is.

Az épek versenyrendszeréhez nagyon hasonló felépítésben rendeznek világ- és kontinentális bajnokságokat. A legeredményesebb országokban a látássérült judokák az épekkel együtt, teljesen integráltan készülnek a sporteseményeikre. A nemzetközileg eredményes sportolók edzettségének színvonala megközelíti az ép élsportolókét. Szinte bármilyen fogyatékossággal élő személy gyakorolhatja a dzsúdó mozgásanyagát, azonban a paralimpiákon és az egyéb IBSA-dzsúdóversenyeken kizárólag vak és gyengénlátó versenyzők mérhetik össze erejüket.

Szemészeti klasszifikáció

A versenyeket szigorú szemészeti vizsgálat előzi meg, hogy kiszűrjék azokat a sportolókat, akiknek látása túlságosan jó az ilyen jellegű versenyen induláshoz. A vizsgálatot az orvos a lehető legjobb korrekcióval (szemüveg, kontaktlencse) végzi, és a maradéklátás alapján három kategóriába sorolja az indulókat: B1 – teljesen vak, B2 – aliglátó, B3 – gyengénlátó.

A szabályrendszer speciális vonásai

Léteznek olyan paralimpiai sportágak, melyekben a három látási kategóriába tartozók külön harcolnak az érmekért, helyezésekért, ilyenek az úszás vagy az atlétika. A dzsúdóban együtt küzdenek, és a szabályokat is ennek megfelelően módosították.

A versenyszabályok alapvetően az International Judo Federation (Nemzetközi Dzsúdószövetség) érvényben lévő rendelkezéseit követik, de néhány változtatás segíti a látásukban korlátozott sportolókat a minél zökkenőmentesebb sporttevékenységben. A küzdelmek mindig kétkezes természetes fogásból (egyik kar kabátujj, másik karhajtóka) kezdődnek, és minden esetben, ha a küzdelem megszakad, újra ebből a pozícióból indul.

Vincze Gábor (2004) akció közben

1 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video

A bíró minden esetben négy-öt másodperc elteltével megállítja a küzdelmet, ha a versenyzők csak egy kézzel fogják egymást, hiszen így egy vak sportoló számára az információszerzés esélye körülbelül 50%-kal csökken.

Bár a szőnyegfelület semmiben nem különbözik az épek által használttól, a vak és gyengén látó sportolók számára a vezetőbíró vezényszóval jelzi, ha a sportolók a szőnyeg szélén tartózkodnak, ezáltal lehetőségük van a mozgásirány megváltoztatásával elkerülni a küzdőfelület elhagyását.

A teljesen vak sportoló nem inthető, ha kilép az érvényes szőnyegfelületről. A másik két kategóriába sorolt versenyző abban az esetben büntethető, ha többször és érezhetően menekülési céllal lép ki a szőnyegről. A bírók munkáját segíti a teljesen vak sportolók judogijának felső karján található piros körjelzés. Eredményes akciók esetén a mérkőzést vezető bírónak szóban jeleznie kell, hogy melyik sportoló kapta a pontot. Indulhatnak olyan sportolók is a versenyeken, akik látássérültségük mellett még hallási nehézségekkel is küzdenek. A vezetőbíró ilyenkor az adott versenyző tenyerébe rajzolt jelekkel tudja elmagyarázni a mérkőzésen történteket. A halmozottan sérült sportoló judogijának felső karján egy sárga körjelzést lehet látni.

Látássérültek cselgáncssportjának hazai története

Magyarországon először a kilencvenes években *Koczka Béla* irányításával kezdődött vak fiatalok dzsúdóoktatása. Sajnos a kezdeményezés hamar véget ért. 1999-ben a Magyar Judo Szövetség delegálta Bíró Norbertet a Rómában megrendezett edzői konferenciára, ahol a vakok sportja is a tematika részét képezte. Ezen a fórumon sikerült gyümölcsöző kapcsolatot kialakítani az International Blind Sports Assotiation (IBSA) – Látássérültek Nemzetközi Sportszövetsége – dzsúdó albizottságának vezetőivel, ennek eredményeként nevezhette be az Magyar Judo Szövetség a határidő lejárta után két sportolóját a kvalifikációs kontinensbajnokságra, egyúttal *Keserű Józsefet* kérte fel a vak és gyengénlátó sportolók szakmai irányítására, aki korábban az ép dzsúdóválogatott szövetségi kapitánya volt.

A paralimpiai kvótákért zajló versenyen a magyar judokák meglepték a világot és *Vincze Gábor* ezüst, illetve *Bíró Norbert* aranyérme azt jelentette, hogy mindketten kivívták a következő paralimpián indulás jogát.

A dicséretes nemzetközi eredményekkel egy időben a hazai utánpótlás-nevelés is újra elindult. Bíró Norbert a vakok iskolájában, Budapesten kezdett oktatni vak fiatalokat a sportág alapjaira. A következő esztendő meghozta hazánk első paralimpiai érmét: *Vincze Gábor* bronzérmet szerzett, míg *Bíró Norbert* az ötödik helyig jutott Sydneyben. Az elkövetkező években több oldalról igyekeztek a bázist szélesíteni a sportban munkálkodók. Keserű József szövetségi kapitány elsősorban az egykori eredményes judokák közül igyekezett felkutatni azokat, akiknek szemészeti státusza nem tette többé lehetővé az épek versenyein való részvételt. Bíró Norbert folytatta tanító munkáját a 8–14 éves korosztályban, míg Vincze Gábor a középiskolás és fiatal felnőtt látássérültek képzésébe kapcsolódott be. Már 2003-ban kezdett megmutatkozni a sportágfejlesztési program hatása, hiszen Szabó Nikolett személyében újabb egykori dzsúdós kezdte el az edzéseket. A hatékony munka eredményeként a dzsúdó a magyar paralimpiai mozgalom egyik zászlóshajójává vált mind létszámában, mind eredményeiben.

Bíró Norbert, Szabó Nikolett és Vincze Gábor, a nagy hármas 2004-ben

Az eddigi legeredményesebb esztendőnek 2004 bizonyult, amikor sportolóink három paralimpiai bronzéremmel gyarapították az éremgyűjteményüket *Szabó Nikolett, Vincze Gábor* és *Bíró Norbert* révén. A sikeres paralimpiai szereplést követően ismét gyarapodott az élversenyzők csoportja, *Papp Gábor* már az Európa-bajnokságon is megmutatta oroszlánkörmeit, hiszen élete első világversenyén bronzérmet akasztottak a nyakába.

Ez idő alatt a Vakok Óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye, Kollégiuma és Gyermekotthonának keretei között minden tanuló évenként tíz óra dzsúdófoglalkozáson vehetett részt, ahol az esténanulás mellett önvédelmi ismereteket is elsajátíthattak. Bíró Norbert fáradhatatlan munkájának eredményeként 2002-től évente két fordulóban mérkőzhettek meg a bajnoki címekért a látássérült utánpótlás versenyzői. Az elvégzett munka nem maradt nyomtalan, ugyanis 2007-ben az ifjúsági világbajnokságra is eljutottak az ifjú vak judokák, ahol rögtön egy arany- és egy ezüstéremmel tették le névjegyüket.

A 2008-as év az eddigieknél kissé szerényebb eredményeket hozott. Ismételten három sportolónk képviselte hazánkat Pekingben, azonban ezúttal a várt érem elmaradt, de a két megszerzett ötödik helyezés is dicséretre méltó.

2009-ben nagy megtiszteltetés érte a látássérültek honi dzsúdósportját, mert az IBSA Debrecen városának adta az Eb-rendezés jogát. A cívis város kiváló házigazdának bizonyult, és *Szabó Nikolettnek* köszönhetően a magyar himnusz is felcsendült az eredményhirdetésnél. *Burányi Flóra* és *Végh Tibor* a felnőttcsapat újoncaiként álltak helyt a hazai rendezésű kontinensviadalon. A 2010-es év nem volt sikeres. Sérülések sorozata, valamint az elmúlt hosszú évek felkészülései, a világversenyeken teljesítés megviselte sportolóinkat. Erről a mélypontról kezdték meg a felkészülést, és a 2011. évi Eb-n már ismét éremszerzők voltunk. 2012-ben a londoni paralimpián *Szabó Nikolett* bronzérmet szerzett. A 2013-ban ismét Európa-bajnokságot rendezhettünk, most Eger városában. A rendezés kiváló volt, az új IBSA-vezetés (Bíró Norbert, az IBSA dzsúdóbizottságának elnöke, Tardos János, bizottság sportigazgatója, Braun Ákos, a bizottság informatikai igazgatója) egy magasabb szintre emelte a látássérültdzsúdó elismertségét. A szervezők professzionális szinten bonyolították le az eseményt. Sportolóink is kiválóan helytálltak, *Szabó Nikolett* és *Vincze Gábor* sokadik Eb-érmüket szerezték meg, és belépett az éremszerzők közé a B1-es kategóriájú *Burányi Flóra*, aki első felnőtt-Európa-bajnokságán bronzérmet szerezett. A bíráskodásban is új arcokat láthattunk a szőnyegen *Havasi Viktor* és *Gosztonyi Balázs* személyében, akik már több világversenyen is bíráskodtak, és meghívást kaptak a riói paralimpiára. Eddig 2003-tól *Tardos János* kiváló nemzetközi bírónk tevékenykedett több Európa-bajnokságon, világbajnokságon és két paralimpián, majd 2008 után a világversenyek lebonyolításában kapott vezető szerepet.

A 2014-es év is sikeresen indult, a Colorádóban (USA) megrendezett világbajnokságon *Szabó Nikolett* ismét világbajnok lett, és ezzel kvalifikálta magát 2016-os riói paralimpiára. A következő évben a szöuli világbajnokságon *Szabó Nikolett* bronzérmet szerzett. *Vincze Gábor,* akit a magyar látássérültdzsúdó úttörőjének is nevezhetünk – Bíró Norberttel együtt – már nem tudta felvenni a versenyt a fiatalokkal, amihez sérülései is nagyban hozzájárultak. Ennek ellenére nem adta fel, az utolsó pillanatig küzdött, hogy megszerezze a kvalifikációt. Ez a lehetőség a 2015-ös Európa-bajnokságon elillant. A 2016. évi riói paralimpián két sportolónk vehetett részt: *Szabó Nikolett* (–70 kg, V. hely) kvalifikáció révén, *Burányi Flóra* (–57 kg, VII. hely) szabad kártyával.

Rosszul kezdődött a 2016-os év. Szabó Nikolettnek 2015 telén porckorongsérv alakult ki a gerincén, ami mozgását korlátok közé szorította. Burányi Flóra 2016 tavaszán szalagsérülést szenvedett. Mindkét sportoló műtét helyett a részvétel mellett döntött, vállalva az ezzel járó kockázatokat. Az orvosok és a gyógytornászok is mindent megtettek, hogy ez sikerüljön nekik. A paralimpián elért szerény eredményük hallatlan akaratuknak, kitartásuknak, sportolói elhivatottságuknak az elismerése.

Eredményesség tekintetében *Szabó Nikolett* vált a magyar látássérültdzsúdó eddigi legeredményesebb versenyzőjévé azzal, hogy 2003-tól kezdődően két paralimpiai bronzérme mellett, háromszor nyert világbajnokságot az elmúlt években.

Keserű József 1999-től irányította a látássérültek dzsúdóját, de 2013-ban már nem pályázott

a szövetségi kapitányi tisztségre, csak tanítványa, Szabó Nikolett jövőbeni felkészítésére kívánt összpontosítani. Az elmúlt 15 év alatt az általa felkészített sportolók 25 világverseny szereztek érmet, ebből öt paralimpiai érem, három világbajnoki arany, három Európa-bajnoki arany és számos Eb-, vb-érem jelzi munkásságát. A stafétabotot *Bíró Norbert* vette át 2013-ban, ő lett a látássérültek szövetségi kapitánya, de egy másik területen, a sportdiplomáciában is nagy sikert ért el, 2013-ban megválasztották az IBSA dzsúdószakág elnökének, amit a mai napig is betölt.

Keserű József, a sportág szakágvezetője és Szalmás Péter fotóriporer képeinek egy töredékes részét digitális albumba rendeztünk.[2]

Szabó Nikolett a paralimpiai (2012) dobogón

LÁTÁSSÉRÜLT SPORTOLÓK DZSÚDÓBAN ELÉRT NEMZETKÖZI EREDMÉNYEI (1999–2015)

Paralimpiai Játékok (IPC) érmesei		
2000 – Sydney	bronzérmesek	Vincze Gábor
2004 – Athén		Bíró Norbert, Szabó Nikolett, Vincze Gábor
2012 – London		Szabó Nikolett
IBSA-világbajnokságok érmesei		
2003 – Quebec	aranyérmesek	Szabó Nikolett
2006 – Bromat		Szabó Nikolett
2014 – Colorado		Szabó Nikolett
2003 – Quebec	bronzérmesek	Vincze Gábor
2006 – Bromat		Vincze Gábor
2015 – Szöul		Szabó Nikolett
IBSA-Európa-bajnokságok érmesei		
1999 – Deols	aranyérmesek	Bíró Norbert
2005 – Rotterdam		Szabó Nikolett
2009 – Debrecen		Szabó Nikolett
1999 – Deols	ezüstérmesek	Vincze Gábor
2001 – Ufa		Bíró Norbert
2005 – Rotterdam		Bíró Norbert, Vincze Gábor
2007 – Baku		Szabó Nikolett, Vincze Gábor
2001 – Ufa	bronzérmesek	Vincze Gábor
2005 – Rotterdam		Papp Gábor
2009 – Debrecen		Végh Tibor
2011 – Crawley		Szabó Nikolett
2013 – Eger		Burányi Flóra, Szabó Nikolett, Vincze Gábor

Összeállította Bíró Norbert és Keserű József (2016) és a www.ibsasport.org/sports/judo/rules/ alapján

2 Forrás: Keserű József és Szalmás Péter

Papp Gábor akció közben

Szabó Nikolett akció közben

Páni Róbert: A hazai csörgőlabdázás története

A csörgőlabda[1] – története során – hatalmas változáson és fejlődésen ment keresztül. Kezdetben a rollballjátékot játszották. Ennek szabályai nagymértékben eltértek a mai csörgőlabdajáték szabályaitól. A csapatok 5 főből (1 kapus, 2 védő, 2 dobó) álltak. A 24x12 m-es pálya alapvonalaira 6 m széles kapukat helyeztek. A játékot kétszer tíz percben, 2 kg súlyú csörgőlabdával játszották. A játékosok közül a két dobónak, akik gyengénlátó vagy aliglátó játékosok voltak, nem kellett szemvédőt viselni, és csak ők guríthattak az ellenfél kapujára. A védelem kialakításában csak a három, szemtakaróval játszó védőjátékos vehetett részt. A védőjátékosok egy pozicionáló szőnyegen helyezkedtek el. A goalballra 1982-től tértek át Magyarországon, amelynek szabályai szerint két, 3-3 főből álló csapat 18x9 m-es pályán játszott. A férfiak 2 kg, a nők 1,5 kg súlyú labdát használtak. A kapuméret azonos a 9 m széles alapvonallal. A játékidő 2x7 percnek indult. A szabályokat több alkalommal is, 1989-ben és 1993-ban módosították. A férfiak és nők labdájának súlyát egységesen 1,25 kg-ban határozták meg. A szabálymódosításokkal a játék gyorsabbá, izgalmasabbá és látványosabbá, a játékosok részére pedig még nagyobb kihívássá vált. Az első rollballszabály (nagy pálya, nagy labda) után a játékteret szűkítik, mai méretére hozzák (18x9 m), a labda kisebb lesz, a mérkőzésidő folyamatosan változik. Az orientációs vonalak tapinthatók, eltűnnek a szőnyegek, a csapatterület kisebb, haptikusan-taktilasan teljesen érzékelhető. A felpörgő, felgyorsult játék dinamikája miatt csökkentik a játékidőt, ami akciódúsabb látványt nyújtott a külső szemlélőnek.[2]

Az alábbi táblázatban jól látszanak az eltelt évtizedek szabálymódosító szándékának azon törekvései, hogy a sportágat minél élvezhetőbbé, érthetőbbé tegyék a külső szemlélő számára, a sportolóknak és az őket felkészítőknek pedig az egyre látványosabb, gyorsabb, a többi, úgynevezett „top-sporthoz" való közelítés a szándéka. Az IBSA ebbéli törekvéseibe mindig bevonja a játékosokat és az edzőket. Ez azt jelenti, hogy az edzéseken, hazai teszteken kipróbált változásokat illesztik be a minden négy évben esedékes szabálymódosító javaslatokba, melyeket aztán az arra kijelölt nemzetközi tesztversenyeken, együtt a jelen lévő játékvezetői karral, kipróbálják. Ezek után kerül sor a nemzetközi bevezetésre. A játékidő fokozatos növelése hosszú ideig tartott, mivel ez kihatással volt az IBSA tagszervezeteinek, tagországainak a versenyek lebonyolításának hosszára (a hosszabb mérkőzések hatást gyakoroltak a versenyek hosszára, a mérkőzésnapok számára). A több versenynap nagyobb kiadás.[3]

1 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video
2 Páni Róbert R (2005): A csörgőlabda története. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 245–251. p.
3 Páni Róbert (2015): *A csörgőlabdasportágban bekövetkezett játékszabály-változások és ezek hatása a játék taktikájára.* Szakdolgozat. ELTE BGGYK, Budapest

A CSÖRGŐLABDA SZABÁLYAINAK VÁLTOZÁSA A ROLLBALLJÁTÉKTÓL NAPJAINKIG (IBSA)

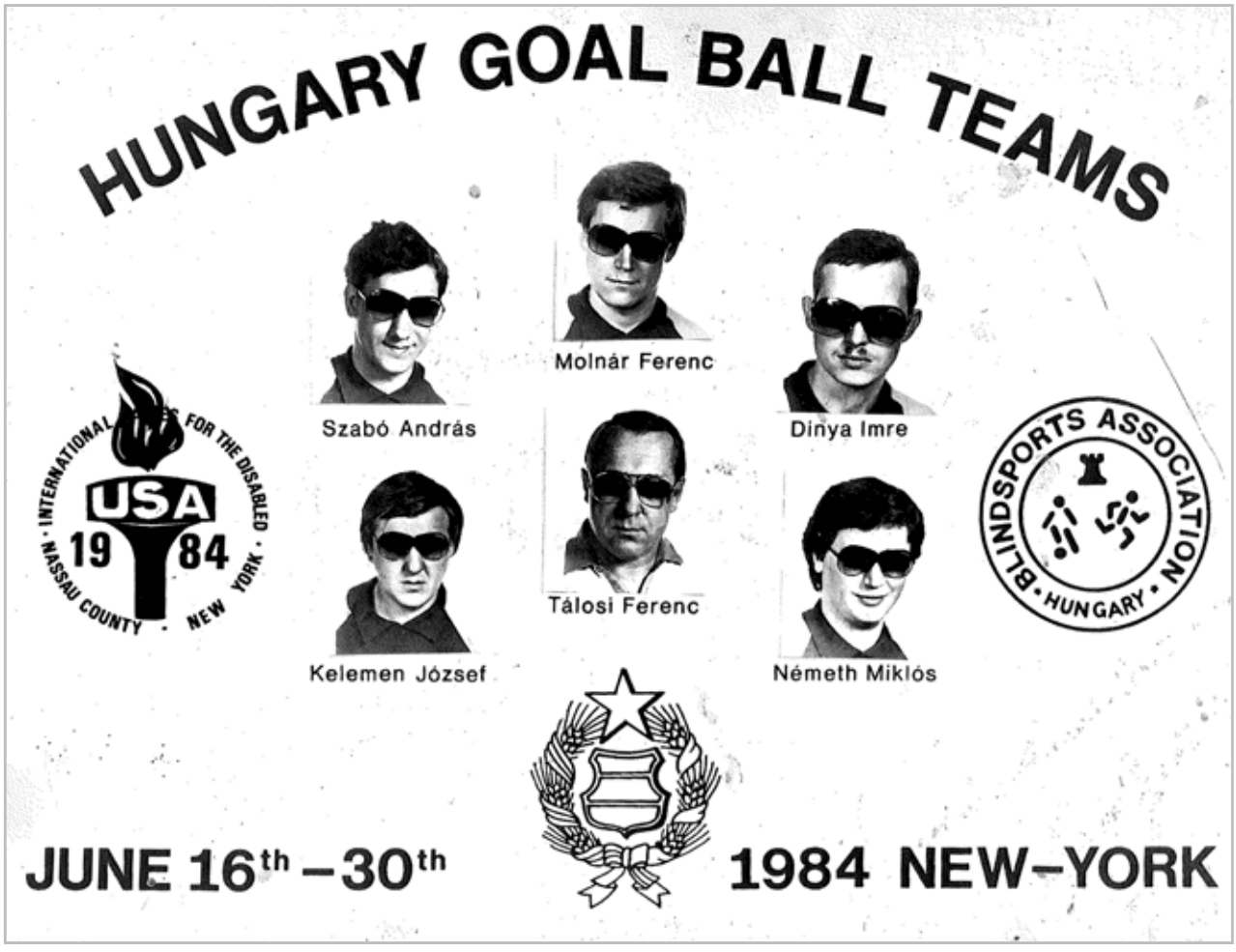
	Időintervallumok								
Az összehasonlítás területei	Rollball	1986–90	1990–94	1994–98	1998–2002	2002–2006	2006–2010	2010–2014	2014–2017
Játékidő	2x10	2x7	2x7	2x7	2x7	2x10	2x10	2x12	2x12
Támadóidő	10’	8’	8’	8’	8’	10’ (az első érintéstől)	10’	10’	10’
A pálya mérete	12x24	9x18 (3 kötött zóna)	9x18 (3 kötött zóna)	9x18 (3 kötött zóna)	9x18 (3 kötött zóna)	9x18 (3 kötött zóna)	9x18 (3 kötött zóna)	9x18 (3 kötött zóna)	9x18 (csapat-terület)
Cserelehetőségek	2 (bizonyos források szerint 3)	3	3	3	3	3	3	3	4 (1)
Az időkérés maximális száma mérkőzésenként	2	3	3	3	3	3	3	3	4 (1)
A gurítások maximális száma játékosonként	2	2	2	2	2	2	2	2	nincs korlátozva
Az edző lehetséges tevékenységei	időkérés, csere	időkérés, csere	időkérés, csere	időkérés, csere	időkérés, csere	időkérés, csere	időkérés, csere	időkérés, csere, beszéd holtidőben	időkérés, csere, beszéd holtidőben
A játékos tevékenységét korlátozó szabályok	pályán belül 5 fő	3 fő	step over megszűnik, pozíciócsere					zaj holtidőben	zaj holtidőben
Védőfelszerelés				szemragasztás			target egyenszemüveg		
A labda súlya	2	1,25 és 1,5		1,25					

Magyarországon, 1918 őszén az első világháborúban megvakult katonák a Polgári Vakok egy csoportjával alapították meg a Vakok Szövetségét. A szervezet első sportszakosztálya, a sakkszakosztály 1950-ben alakult, amit 1957-ben az atlétikai, 1966-ban a természetjáró szakosztály követett.[4] A Vakok Wesselényi Miklós Sportköre először az 1976-77-es években, a lőcsei csapat bemutatója után, szervezett csörgőlabdacsapatot, hogy bekapcsolódhasson a környező országok vak sportolói részére rendezett versenyekbe. Az atlétikából kivált sportolók kezdtek el csörgőlabdázni *Dosek Lajosné* edző vezetésével. Hazánkat e kor atlétáiból szervezett csörgőlabdacsapat első alkalommal 1977-ben képviselte nemzetközi eseményen, mégpedig a poznani Európa Játékokon, ahol a 7. helyen végzett.

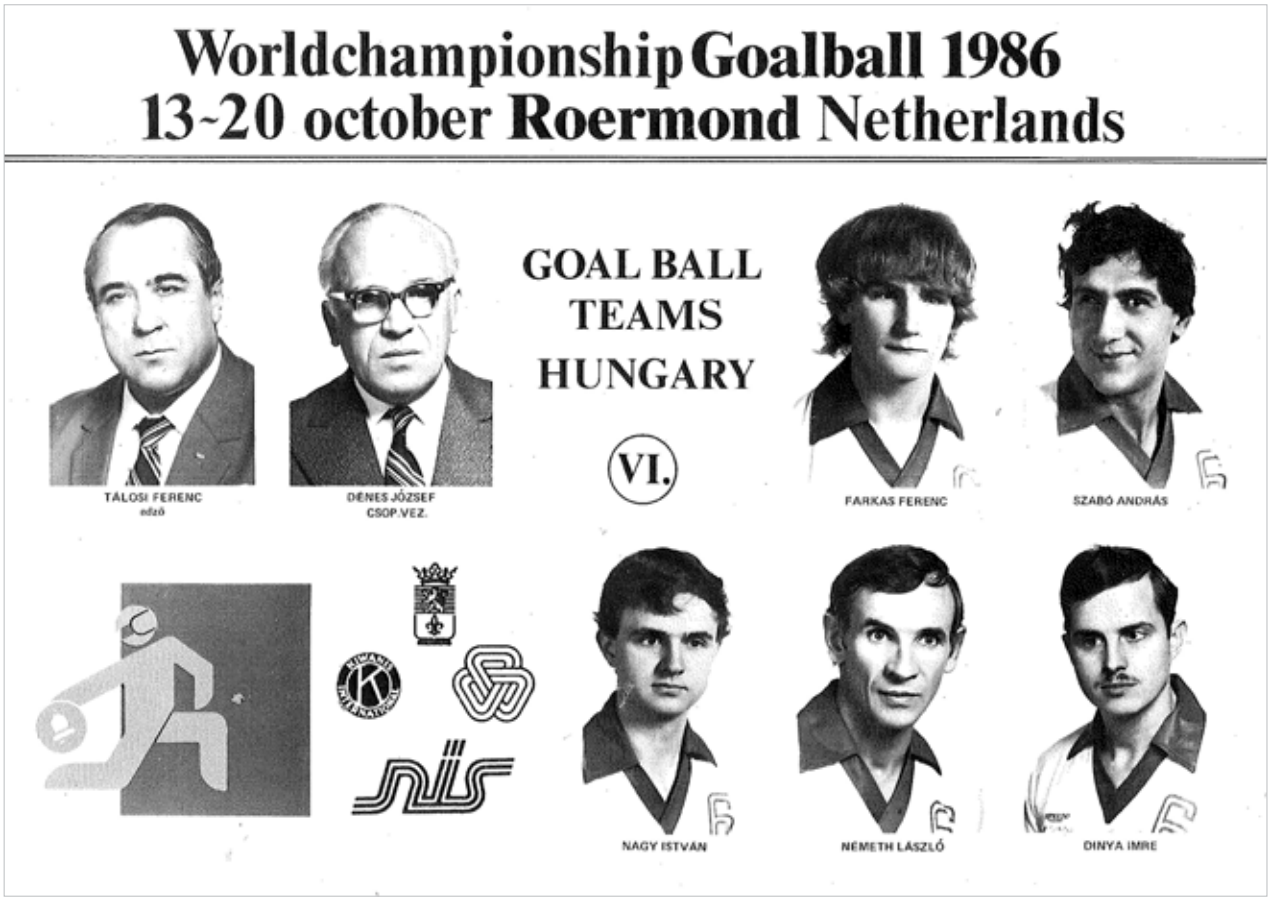
Az első csörgőlabdacsapat: Ganyecz László, Tóth Péter Pál, Varga Pál védők, Czuth Gábor, László Ferenc dobók, a csapat edzője Dosek Lajosné

4 Dénes József. (2003): *A magyar vakok és gyengénlátók sporttörténete. Fogyatékosok sportjának története.* GYISM, Budapest 33.-49. p.

Bővültek a nemzetközi kapcsolatok is, így először a Lőcsei Vakok Szövetsége, majd a Szabadkai (Subotica) Vakok Szövetsége küldött meghívót, és segítette az újonnan alakult magyar csapatot. 1978-tól rendszeresen rendeztek magyar–csehszlovák–jugoszláv tornákat. Az előző év csapata átalakult, az egyre inkább körvonalazódó önálló csörgőlabda-szakosztály sok új, a sportág iránt elkötelezett fiatalembert szervezett be. Ez év szeptemberében a következő csapat képviselte sportágunkat: *Borbély Lajos, Dinya Imre, Szabó Endre András* védők, *Kelemen József, Molnár Ferenc* dobók, edző *Dosek Lajosné*. A Wesselényi Miklós SE-n belül 1979-ben önálló szakosztály alakult négy csapattal és 25 játékossal. *Tálosi Ferenc*, a Vasas Sport Club sportiskolájának vezetője, 1981-ben vette át a magyar csapat irányítását. Az 1980-81-es évek munkájának eredményeként 1981-ben Fuldában Európa-bajnokságot nyertek. Ebben az évben rendezték meg Magyarországon az első házibajnokságot. Ezt követően, 1982-től kezdve, minden évben rendeztek országos csörgőlabda-bajnokságot. Kezdetben mind a négy részt vevő csapat (Interkozmosz, Fortuna, Viktória, Mailta) a Wesselényi Miklós SE sportolóiból alakult. A magyar bajnokság résztvevőinek száma a Vak Diákok Sport Egyesülete (VDSE) megalakulását követően (1990), 1994-től bővült.

1984, az első paralimpiai szereplés (New York) csapattablója

A vb-csapat tablója 1986-ból

Kezdeményezésemre 2004-től a másodosztályú bajnokságot azért szerveztük meg, hogy a létrejövő egri, nyíregyházi, komlói, debreceni és budapesti Gyengénlátó Diákok Sport Egyesülete (GYDSE) csapatai, minél több játéklehetőséghez jutva, a sportág hazai bázisát szélesítsék, helyzetét megalapozzuk.

A Nemzetközi Budapest-Kupa 1982. évi megszervezése a magyar csapat mellett csehszlovák, jugoszláv, szovjet és bolgár részvétellel indult. Akkor még csak a keleti blokk válogatottjainak meghívására volt lehetőség. 1985-től rendezték meg Budapesten a nemzetközi Írisz-kupát, kezdetben évente, majd kétévente. A 2005-ig tartó hagyományos versenyre, mely 1998-tól Budapest-kupa néven szerepelt a nemzetközi versenynaptárakban, igyekeztünk nemcsak a környező országokból meghívni csapatokat, válogatottakat. A sportág az általános forráshiányból fakadóan egyre nehezebben tartotta fenn önmagát, a sporttörvények és az ernyőszervezetek folyamatos átalakulása miatt ez a nemzetközi versenyeztetésre, a honi csörgőlabda nemzetközi helyzetére is kihatott. A kilencvenes évek elején a megalakult új tagszervezetek szükségessé tették a sportági szakszövetség megalakulását Magyar Vakok és Gyengénlátók Sportszövetsége (MVGYSSZ, 1994) néven. Később, 2005-től, a modernizálódás jegyében az említett szövetség Magyar Látássérültek Sportszövetsége (MLS) néven folytatta munkáját. Lassan el kellett gondolkodni a hogyan továbbon. A szövetség egyre sokrétűbb feladatokat látott el.

Mérkőzés közben – 2000, Sydney

A sportág bázisának növekedését jelzik az alakuló vidéki egyesületek. A finanszírozás egyre nagyobb kihívássá vált, hiszen növekedett a hazai rendezésű versenyek száma (2004-től magyar II. osztály is létezik), amellett a válogatott „üzemeltetése" is fontos feladat volt. A látássérültek sportszövetsége 2001-ben Budapesten rendezett, és jelentős sajtóvisszhangot is kiváltó Európa-bajnokságon a magyar válogatott első helyezett lett.[5] MTV-Segítőtárs című műsor összefoglaló adása keretében sugárzott az Eb-ről.

2002-ben a riói világbajnokságon volt egy vezetői szintű megbeszélés, ahol az ott elhangzottak megerősítették, nemcsak mi magyarok, hanem más országok is hasonló gondokkal küzdenek. Ott hangzott el először – a német és egyesült államokbeli szövetségek részéről –, hogy az integrálódásnak a nemzeti kézilabda-szövetségek irányába kellene elmozdulni mint „vak kézilabda". Ekkor hoztam haza ezt az ötletet, melynek következtében hosszas vajúdás után, Ramocsa Gábor vezetésével és az akkori MPB segítségével integrálódott a hazai csörgőlabda sportág a Magyar Kézilabda Szövetség szervezeti kereteibe.

Vitkay Lászlóné vezetésével 1990-ben alakult meg a Vakok Általános Iskolájának Diáksport Egyesülete, a VDSE, melynek azóta is szakosztályvezetője vagyok. Alapító okiratában a paralimpiai sportágak utánpótlás-nevelését tűzte ki feladatként. Alapítóként ennek az egyesületnek csörgőlabda-szakosztályát azóta is vezetem. Ifi és felnőttszinten elért eredményeink, érmeink, helyezéseink száma jogos büszkeséggel tölthet el mindnyájunkat. A VDSE alapításának 10. évfordulójára Budapesten nemzetközi versenyt rendeztek,[6] amelyről a kutatómunka során az MTVA archívumából került elő egy rövid tudósítás.

Az eltelt 25 évben több generáció nőtt fel, s ezek mind letették névjegyüket a hazai és nemzetközi csörgőlabdaélet színpadán. Felmerült az igény egy önálló női csapat megalakítására a VDSE és az egri Vakok és Gyengénlátók Integráló Sportegyesületének (VGYSE) soraiban, hiszen a lányok a fiúk és férfiak klubedzéseire jártak, és szerettek volna mérkőzéseket is játszani. A női csapat 2009-ben alakult meg, és 2010-ben játszotta női válogatottunk első nemzetközi mérkőzését (Eskisehir, Törökország). A csörgőlabda természetesen nemcsak versenysport, megjelenik az iskolai testnevelésben és a szabadidősportban is. Az immár 35 éves múlttal rendelkező magyar felnőtt férfi-bajnokságban jelenleg hat klub nyolc csapata játszik, de Szombathelyen és Komlón is szakosztályok alakultak vagy újra alakultak, melyek remélhetően a közeljövőben bekapcsolódnak a bajnokság küzdelmeibe. A felnőttmezőny mellett tizenhat éve a speciális iskolák közötti verseny is zajlik, ahol korosztályos szinten mérik össze tudásukat fiataljaink.[7] Iskoláink, ahol rendszeres sportoktatás folyik:

- Vakok Általános Iskolája Budapest
- Gyengénlátók Általános Iskolája, Budapest
- Dr. Kettesy Aladár Általános Iskola és Diákotthon, Debrecen

Az utóbbi 25 évben egyre nagyobb népszerűségnek örvend a vakok általános iskolájában ez a sportág, köszönhetően annak a fent is felsorolt eredménysornak és annak a generációnak, mely jó példát mutat fiataljainknak. Feltétlenül meg kell jegyeznünk, hogy ez az egyetlen országos intézmény, ahol vak gyermekeink a speciálisan kialakított tárgyi, személyi és tudásalapú közoktatási pedagógiai program feltételei mellett tanulnak. Ez lehetővé teszi intézményes, egyesületi keretek közötti sportoltatásukat. A pedagógiai programunkba beépített sportok, sportmozgások (úszás, atlétika, cselgáncs, csörgőlabda) elsajátítása gyermekeink alapműveltségéhez tartozik, szerves részét képezi testnevelésóráink tananyagának is.

A magyar csörgőlabda válogatott edzői: Dosek Lajosné 1977–1980, Tálosi Ferenc 1980–1990, Janitz Attila 1990–1993, Balla Endre 1993–1996, Páni Róbert 1997–2005, Ramocsa Gábor 2006–2007, 2009–2011 Páni Róbert 2012–2014, Bodányi Levente 2014–, a női csapatot Bangó Orsolya 2015-től irányítja.

5 Forrás: MTVA-archívum
6 Forrás: MTVA-archívum
7 Benczúr Miklósné (szerk., 2003): *Adaptált testnevelés és sport. II. kötet. Fogyatékos személyek sportja.* Budapest, FONESZ

A CSÖRGŐLABDA-VÁLOGATOTT EREDMÉNYEI 1981 ÉS 2014 KÖZÖTT (VK, EB, VB, PO)			
Év	**Esemény, helyszín**	**Helyezés**	**Csapatnévsor**
1981	Rolball Európa-bajnokság Fulda	I.	Kelemen József, Molnár Ferenc, Oláh József, Dinya Imre, Gubuznai Szilasi Ferenc Szabó Endre András Edző: Tálosi Ferenc
1983	Goalball Európa-bajnokság Glostrup (Dánia)	VII.	Dinya Imre, Molnár Ferenc, Szabó Endre András, Szilasi Ferenc, Gubuznai Zwatt Henrik Szabó Endre András Edző: Tálosi Ferenc
1984	Fáklya Világjáték (Paralimpia) New York	VII.	Dinya Imre, Kelemen József, Molnár Ferenc, Németh Miklós, Szabó Endre András Edző: Tálosi Ferenc
1985	Európa-bajnokság Olsztyn	III.	Borbély Lajos, Dinya Imre, Farkas Ferenc, Nagy István, Zwatt Henrik, Szabó Endre András Edző: Tálosi Ferenc
1986	Világbajnokság Roermond	VI.	Dinya Imre, Farkas Ferenc, Nagy István, Németh László, Szabó Endre András Edző: Tálosi Ferenc
1987	Európa-bajnokság Milton Keynes	VII.	Borbély Lajos, Farkas Ferenc, Ludmann Attila, Nagy István, Németh László Szabó Endre András Edző: Tálosi Ferenc
1988	Paralimpia Szöul	IV.	Farkas Ferenc, Nagy István, Németh László, Szabó Endre András, Edző: Tálosi Ferenc
1989	Európa-bajnokság Koppenhága	VI.	Dinya Imre, Farkas Ferenc, Nagy Isván, Németh László, Pajer József, Szabó Endre András Edző: Tálosi Ferenc,
1990	Világbajnokság Calgary	XI.	Borbély Lajos, Farkas Ferenc, Nagy István, Németh László, Szabó Endre András Edző: Tálosi Ferenc
1991	Európa-bajnokság Lahti	III.	Farkas Ferenc, Nagy István, Németh Miklós, Pajer József, Szabó Endre András, Szurcsik Mihály Edző: Janitz Attila
1992	Paralimpia Barcelona	X.	Bálint András Nagy István, Németh Miklós, Pajer József, Szabó Endre András, Szurcsik Mihály Edző: Janitz Attila
1993	Európa-bajnokság Loughborough (Anglia)	XII.	Bálint András, Haffner Ernő, Nagy István, Németh Miklós, Pajer József, Szabó Endre András Edző: Janitz Attila
1995	Kvalifikáció a paralimpiára Gravesand	I.	Bálint András, Dinya Imre, Nagy István, Németh László, Pajer József, Szabó Endre András Edző: Balla Endre
1996	Paralimpia Atlanta	VIII.	Bálint András, Dinya Imre, Nagy István, Németh László, Pjer József, Szabó Endre András Edző: Balla Endre
1997	Európa-bajnokság Stockholm	V.	Bálint András, Hajba Szabolcs, Orsós Sándor, Orsós Zsolt, Pajer József, Szabó Endre András Edző: Páni Róbert
1999	Világkupa Calgary	I.	Bálint András, Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsós Sándor, Orsós Zsolt, Szabó Endre András Edző: Páni Róbert
2000	Paralimpia Sydney	VIII.	Bálint András, Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsós Sándor, Orsós Zsolt, Szabó Endre András Edző: Páni Róbert

A CSÖRGŐLABDA-VÁLOGATOTT EREDMÉNYEI 1981 ÉS 2014 KÖZÖTT (VK, EB, VB, PO)			
Év	**Esemény, helyszín**	**Helyezés**	**Csapatnévsor**
2001	Európa-bajnokság Budapest	I.	Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsós Zsolt, Szabó Endre András Edző: Páni Róbert
2002	Világbajnokság Rio de Janeiro	VI.	Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsós Sándor, Orsós Zsolt, Szabó Endre András Edző: Páni Róbert
2004	Paralimpia Athén	VII.	Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsós Sándor, Orsós Zsolt, Szabó Endre András, Széll Sándor Edző: Páni Róbert
2005	Európa-bajnokság Nerpelt	VIII.	Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsós Sándor, Orsós Zsolt, Szabó Endre András Edző: Páni Róbert
2006	Európa-bajnokság (B) Prága	II.	Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsós Zsolt, Puskás Dávid, Szabó Endre András, Széll Sándor Edző: Ramocsa Gábor
2007	Európa-bajnokság (A) Alanya	V.	Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsós Zsolt, Puskás Dávid, Szabó Endre András, Széll Sándor Edző: Ramocsa Gábor
2009	Európa-bajnokság (A), férfi München	VI.	Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Puskás Dávid, Szabó Endre András, Száraz Bálint Edző: Ramocsa Gábor
2009	Európa-bajnokság (B), női Eskisehir	IV.	Kovács Éva, Lakatos Mirella, Skerlák Renáta, Szakony Katalin, Tóthné Kiss-Orosz Mária Edző: Páni Róbert
2010	Világbajnokság, férfi Sheffield	XI.	Bélafi Szilárd, Haffner Ernő, Hajba Szabolcs, Orsós Zsolt, Puskás Dávid, Száraz Bálint Edző: Ramocsa Gábor
2011	Világkupa, férfi Antalya	XIII.	Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsós Zsolt, Száraz Bálint Edző: Ramocsa Gábor
2011	Világkupa, női Antalya	XIV.	Kovács Éva, Kovács Judit, Lakatos Mirella, Skerlák Renáta, Szakony Katalin, Tóthné Kiss-Orosz Mária Edző: Páni Róbert
2011	Európa-bajnokság (B), férfi Assens	IX.	Bélafi Szilárd, Hajba Szabolcs, Orsós Sándor, Orsós Zsolt, Száraz Bálint Edző: Ramocsa Gábor
2012	Európa-bajnokság (B), férfi Ascoli	VI.	Bélafi Szilárd, Haffner Ernő, Majzik Zsolt, Puskás Dávid, Száraz Bálint, Széll Sándor Edző: Páni Róbert
2012	Európa-bajnokság (B), női Ascoli	IV.	Kovács Éva, Kovács Judit Lakatos, Mirella Szakony Katalin, Tóthné Kiss-Orosz Mária Edző: Páni Róbert
2014	Európa-bajnokság (B), férfi Szigetszentmiklós	VI.	Bélafi Szilárd, Haffner Ernő, Majzik Zsolt, Száraz Bálint, Széll Sándor, Lakatos Bertalan Edző: Bodányi Levente
2014	Európa-bajnokság (B), női Szigetszentmiklós	IV.	Kovács Judit, Lakatos Mirella, Szakony Katalin, Tóthné Kiss-Orosz Mária Edző: Páni Róbert

Az adatokat gyűjtötte és összeállította Páni Róbert (2016)

Faragó Péter: Az erős emberek sportja az erőemelés

Az erőemelésről szóló összefoglaló tanulmány írását, eredetileg Kenderes Gáborral közösen terveztük elkészíteni. Gábor idő előtti halála sajnos ezt már nem tette lehetővé. A tanulmányt Kenderes Gábor tiszteletének és emlékére ajánlom.

Kenderes Gábor

Az erős emberek súlyzós sportja 1964-ben, 1968-ban és 1972-ben mint weightlifting (súlyemelés) szerepel a paralimpia műsorán. A súlyemelés egy fekvenyomó padon került megrendezésre, olyan formában, hogy a súlyt fekvő helyzetből a mellkasról kellett kinyomnia a versenyzőnek. Akkoriban alsó nyomásnak hívták. Némiképp „öszvér" megoldás volt, hiszen tulajdonképpen fekve nyomás történt, de súlyemelésnek hívták.

Az erőemelés három (guggolás, fekvenyomás, felhúzás) elemből áll, és ebből a fekvenyomás került az 1984. évi játékok programjába. A két sportág párhuzamosan jelen volt egészen a barcelonai paralimpiáig.

A hölgyek Sydney (2000) óta szintén részt vehetnek érmekért folytatott versenyeken. Kezdetben súlycsoportonként akár 21 versenyző is indulhatott. A paralimpiákon egyre növekvő létszám és népszerűség miatt az IPC meghatározta az indulók számát. Athénban 16 férfi- és 10 női versenyző indulhatott egy-egy kategóriában. Az athéni játékokig a világranglista alapján hívták meg a sportolókat. Pekingre bevezették be a szabadkártya-rendszert. A pekingi és a londoni játékokon való részvétel megszerzéséért súlycsoportokként 60–120 sportoló versengett az indítható 12 férfi és 8 női hely megszerzéséért. 2011-től az egyes gyakorlatok közötti emelés minimumát 2,5 kg helyett 1 kg-ra csökkentették. London után az IPC Powerlifting vezetése a súlycsoportokat is megváltoztatta. Rióban már csak 180 erős ember indulhatott. A nőknél súlycsoportonként 8, a férfiaknál 10 fő kalifikációs hely volt. A paralimpiai ranglista első hat női, illetve első nyolc férfihelyezettje alanyi jogon kvalifikált. A súlycsoportonkénti további két helyre pedig szabadkártyát adott ki az IPC. A paralimpiai játékok szakági történetének minőségi fejlődését és egyben sikerét és népszerűségét is mutatja, hogy a versenyrendszer eljutott arra a szintre, hogy aki megszerezi a paralimpiai kvótát, már önmagában sikernek mondható. Fontos tudni, hogy a versenyzői csoportokat nem a sérültségeknek megfelelően, mint például az atlétikában vagy az úszásban, hanem a mérlegelést követően, súlycsoportok alapján rendezik.[1]

A játékokon 1988 óta mindig volt az erőemelő sportágban Magyarországnak versenyzője. Sydneyben a 82,5kg-os kategóriában *Puxler Józsefné* pontszerzőként a hatodik helyen végzett. Addig ő volt az egyetlen női versenyzőnk. A férfiaknál Szöulban Nánási István volt az első, aki a +100 kg-os súlycsoportban megszerezte szakágunk első érmét, 170 kg-os teljesítménnyel a második helyen végzett. Barcelonában indult eddigi legnépesebb fekvenyomó csapatunk. Négyen vettek részt a játékokon: *Virág Mihály* a 75 kg-os kategóriában 8., *Bolgárfalvi Béla* a 90 kg-osok mezőnyében 6. helyezett lett, *Szávai Csaba* a 100 kg-os súlycsoportban 4., *Nánási István* szintén 4. helyen végzett a +100 kg-osok versengésében. Szávai és Nánási is csak nagyobb testsúlya miatt maradt le

1 www.paralympic.org/powerlifting

a dobogóról. Az anekdota szerint Csaba a mérlegelés előtt megivott egy pohár narancslevet, és amikor ezt meglátta Kenderes Gábor, nagyon lehordta Csabát, hogy *miért nem várt vele a mérlegelés utánig, és ez akár az érmébe is kerülhet majd…* – mint tudjuk nehezebb súlyával lett a negyedik. Atlantában csak *Szávai Csaba* képviselte színeinket. A 100 kg-os kategóriában 197,5 kg-os teljesítménnyel az 5. helyen végzett. Sydneyben Szávai 8. lett. Athénban debütált a fiatal, 23 éves *Sas (Szász)* Sándor a 90 kg-osok súlycsoportjában, és 182,5 kg-os teljesítménnyel a 9. helyet szerezte meg. Az erőemelő szakág történetének második éremszerzője *Szávai Csaba* volt, aki az athéni fekpadon a +100 kg-os kategóriában 210 kg-os teljesítménnyel a negyedik helyen végzett, majd később mégis bronzérmes lett. Kenderes Gábor tanítványa, Csaba úgy lehetett a bronzérem tulajdonosa, hogy a versenyen elért negyedik helyét követően, már a hazaérkezés után az IPC-től kapott értesítésből derült ki, hogy az előtte végzők között valaki fennakadt a doppingvizsgálaton, eredményét törölték, és Szávait illette meg a dobogó harmadik foka.[2] Pekingben (2008) *Sas* 7. helyen végzett a 100 kg-osok mezőnyében, míg *Szávai* érvényes kísérlet nélkül kiesett a versenyből. Londonban (2012) *Sas* esik ki érvényes kisérlet hiányában, míg a hatodik paralimpiáján részt vevő *Szávai* ezúttal a nyolcadik helyen fejezte be a versenyt. Rióban 2016-ban négy magyar erőemelő sportoló indulhatott, és az újonc *Tunkel Nándor* bronzérmes lett. *Sas (Szász) Sándor* az 5. helyen, *Sztanó György* 8. helyen és *Mezei Katalin* a 9. helyen zárta a XV. Paralimpiai Játékokat.

A fekvenyomás hazai története

Szakágunk az elmúlt évtizedekben folyamatos fejlődésen ment keresztül. Az MMS alapította meg a mozgáskorlátozottak fekvenyomó szakágát, és azonnal kereste a kapcsolatot a súlyemelés, majd később az erőemelés szakszövetségével. Az MMS megszűnését követően az MLMS-hez került, majd az FMSZ lett a hazai versenyek gazdája és felelőse. 2014. január 1-jétől hosszas előkészítő munka után, valamit a sérülésspecifikus sportszövetségek megszűnésével, szakágunk csatlakozott a Rónaszéki András által vezetett sportági szakszövetséghez, a Magyar Erőemelő Szövetséghez (MERSZ). A MERSZ szervezetén belül megalakult a parafekvenyomó szakág. A szakág első hazai fénykora a 80-as évek végétől 2004-ig tartott. Ezen időszak alatt két paralimpiai (Nánási István 1988, Szöul, Szávai Csaba 2004, Athén), valamit egy világbajnoki (Puxler Józsefné 1998, Egyesült Arab Emirátus) és három Európa-bajnoki éremmel (Szávai Csaba 2001, Sas Sándor 2001, 2003) gazdagodott sportágunk.[3] Az erőemelést, akkor még súlyemelésnek nevezték. Nánási István, Pusztafy László és Szávai Csaba 1986-ban, az 57. Súlyemelő Világbajnokság szófiai versenyén, az alulról indított fekvenyomásban mint bemutató versenyszámban vehetett részt. 1987 tavaszán már három magyar sportolót *(Nánási Istvánt, Pusztafy Lászlót és Szávai Csabát)* neveztek a lengyelországi Wrocláv városában megrendezett, 150 sportoló részvételével lebonyolított versenyre. *Nánási István* jóvoltából az erőemelés (súlyemelés) első magyar, nemzetközi versenyen megszerzett bronzérme született meg.[4] 1988-ban Wízner János, a Lendület SE elnöke rendezte meg az első országos bajnokságot, amelyre minden évben sor kerül. Mozgássérült fekvenyomóink az 1990-ben Ajka városában megrendezett Erőemelő Ob keretében, Kenderes Gábor közbenjárásának eredményeképpen, kaptak először lehetőséget a Magyar Testépítő és Erőemelő Szövetségtől, hogy fekvenyomó tudásukról a szakma és a közönség előtt számot adjanak. A Magyar Televízió forgatócsoportjában (TeleSport) riporterként Gundel Takács Gábor volt jelen ezen a versenyen, és rögzítették

2 Kenderes Gábor (2005): Az erőemelő szakág hazai történetéből. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek.* MPB, 255–258. p.
3 Kenderes Gábor (2005): Az erőemelő szakág hazai történetéből. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek.* MPB, 255–258. p.
4 Népsport XLIII. 78. 1987. április 3.

az eseményeket, majd arról képben és hangban be is számoltak.[5] A TeleSport adásának azonnal volt visszhangja a Nemzeti Sport hasábjain: „… *a leckét szeretném megköszönni Nánási Istvánnak és sorstársainak.*"[6] – ez volt a sportág eső hazai televíziós megjelenése. A kutatómunka során a TeleSport felvétele nem volt megtalálható, ugyanakkor az MTVA archívumában a 2001-ben Budapesten megrendezett 5. IPC-Eb alkalmával készült felvétel,[7] amelyet a Segítőtárs című tv-műsor stábja készített, az MTVA archívumból került elő.

A nagy fejlődés megtorpant, 2004 utánra megcsappant a hazai versenyzői létszám. Sajnos, de volt olyan magyar bajnokság, ahol csak hat versenyző jelent meg. Vagy említhetném a mára már legendássá vált kecskeméti „kocsmai" Ob-t, ahol a versenyzői létszám meghaladta a 15 főt, és az MPB akkori teljes vezetése is megtisztelte jelenlétével a versenyt. A sportág nemzetközi szinten kimagaslóan teljesített, ekkor két kiemelkedő versenyző, *Sas Sándor* és *Szávai Csaba* tartotta a nemzetközi frontot. 2005-ben két Eb-ezüstérem, 2006-ban világbajnoki 4. és 5. hely, a 2007. évi Eb alkalmával egy ezüstérem, egy bronzérem, végül pedig egy pekingi 7. hely ezen időszak éremtermése. A paralimpiai ciklus végére Sas Sándor és Szávai Csaba kvalifikált a pekingi paralimpiára, így az erőemelő szakágat két versenyző képviselte: Sas Sándor 100 kg, Szávai Csaba +100 kg-os súlycsoportban, valamint edzőik Faragó Péter és Kenderes Gábor. A versenyzők és edzők közös felkészülése nem új keletű, az előző paralimpiai játékokon is együtt szerepeltünk. A tapasztalatok fényében kezdtük a négyéves programot, amelynek része volt a lehető legtöbb versenyző kvalifikálása a játékokra. Kétségtelen, hogy a legtöbb esélye minderre Sas és Szávai versenyzőknek volt, de ugyanígy részt vettek a felkészülési programban mások is, Babócsik Sándor Eb-induló, Tóth István, aki már két Eb-n vett részt, 2005 Portugáliában és 2007-ben Görögországban. Sportágunkban a pekingi kvalifikáció módja megváltozott azzal, hogy súlycsoportonként 12 versenyző kapott meghívást a teljesítménye alapján. Közülük első 10 főt alanyi jogon a világranglista aktuális állása alapján hívták meg. A további két helyet az IPC a területi elvek, illetve meghívás alapján osztotta ki. Mindkét magyar versenyző a ranglista alapján, alanyi jogon nyert kvalifikációt. Fontos tudni, hogy kategóriánként 60–120 sportoló versengett a súlycsoportonként indítható tizenkét férfi- és nyolc női hely megszerzéséért a ranglistákon, tehát a kijutási jog megszerzése önmagában mérvadó siker. Ugyanis ez eleve csökkentett kvóta volt (Sydneyben 21 fős kontingens volt súlycsoportonként, Athénban 16 fő, ez csökkent 12 fős versenyzői mezőnyre). Márciusra vált biztossá a részvételük, és innen a szorosan vett paralimpiai felkészülés vette a kezdetét. A felkészülési versenyeken folyamatosan javuló emeléseket nyújtottak, amik egyéni csúcsokat is jelentettek. Szávai Csaba a Havanna Kupán májusban 217,5 kg-os eredményt hozott, Sas Sándor ugyanitt 215 kg-os új egyéni csúccsal nyert. Ezen eredmények, illetve a paralimpián résztvevők ismerete alapján az volt a célkitűzés, hogy mindketten az első hat hely egyikén végezzenek, hogy életük legjobb formáját hozva, egyéni csúcsokat állítsanak fel.

A felkészülési időszakban nem tartottunk edzőtábort, bár erre lehetőségünk lett volna, de a versenyzőkkel konzultálva eltekintettünk ettől a lehetőségtől, mert helyette hosszabb, de folyamatos otthoni körülmények között kívántuk az edzéseket folytatni. Az utolsó két hónapban Szávai Csaba edzőtermében tartottuk a közös edzéseket. Kiemelt szempont volt az állandó sérülésveszély elkerülése. A havonkénti felmérők rendre igazolták a fejlődést, ezért bizakodva vártuk a pekingi szereplést, az elvégzett munkába vetett hittel vártuk a játékokat. Csaba eredményei a felkészülés során, nem versenykörülmények között, ahol a szabályosság feltétele nem szükségszerű, kapacitás tekintetében 230 kg-ig jutott, amelynek alapján a szabályos eredmény 215 kg körül volt várható. Sas Sándor esetében 220 kg körül mozgott az edzésteljesítmény, amely alapján szigorúan vett elbírálással, maximum 210 kg-os eredményt vártunk.

A 16 napos kinti tartózkodás nem befolyásolta a versenyzőket, mert Csaba például öt nappal később érkezett, és ez sem érintette negatívan a hozott

5 Nádas Pál (2014): KorKép – Tanulmány a Mozgásjavító rekonstrukciójának és fejlesztésének történetéről (1989-2012). Syllabux Könyvkiadó, 447–449. p.
6 ma-y (1990): Megváltoztatni a megváltoztathatatlant. – Kamera és Mikrofon. *Nemzeti (Nép) Sport*, 1990. március 28.11. p.
7 Forrás: MTVA-archívum

számokat. Mindketten átálltak, a körülmények megfelelőek és mindet kielégítőek voltak, köszönhetően a házigazdáknak és a sportvezetési háttérnek. Itt kell megemlíteni, hogy az előzetes felkészülések során is biztosítva volt a sportolók élelmezése (csirke), táplálékkiegészítők, orvosi, pszichikai háttér és masszázs. Az olimpiai faluban is minden adott volt, a pszichológusi hátteret a modern technika segítségével oldottuk meg. Az edzési lehetőségek kint is kiválóak voltak – 40 fekvőpad állt a versenyzők rendelkezésére. A logisztikai feltételek nagyon jók voltak, és semmi sem hátráltatta a koncentrálást a versenyre. Szeptember 16-a volt a versenyünk napja, először *Sas Sándor* súlycsoportja mérte össze erejét. Itt biztonsági kezdéssel nyitottunk, 195 kg-mal, amit teljesen érthetetlen módon nem fogadtak el, ezért ezt meg kellet ismételnie annak tudatában, hogy amennyiben kinyomja, akkor 7. helynél rosszabb nem lehet. A hasonlóan kivitelezett második kísérletet 2:1 arányban elfogadták. A harmadik fogásánál két lehetőség közül választhattam: vagy 207,5 kg-os egyéni csúcsra teszünk kísérletet, vagy 217,5 kg következett volna, ami akkor a 6. helyre lett volna elég, ha a görög versenyző nem hozza a 215 kg-os kezdősúlya utáni súlyokat. Az elméleti esélyek miatt, kerülve a sérülés kockázatát, nem láttam értelmét a 217,5 kg-os súlynak. Ugyanakkor, utólag már nem meglepődve, tapasztaltuk, hogy a 207,5 kg-os egyéni csúcsnak minősülő gyakorlatát 2:1 arányban ismét elvették. Ez a gyakorlat vitathatóbb volt, mint az első kísérlete, de ilyen jellegű és minőségű emeléseket a nap folyamán láttunk bőven, és azokat mind fehér lámpával díjazták. Csalódást jelentett a 7. hely mindenki számára.

A száraz tényeket tekintve, a szakmai vélemény alapján, a versenyen nyújtott teljesítményét kedvezően értékeltük, ellentétesen a bírói ítéletekkel. Itt nem arról volt szó, hogy a sportolónak köze nem lett volna a megcélzott súlyhoz, vagy a felkészülésben mulasztott volna, itt egy vitatható sportdiplomáciai elgyengülés tanúi voltunk, elég összevetnünk az athéni eredményével, ahol 180 kg-ot emelt, ami akkor a csak 9. helyre volt elegendő. A doppingvizsgálat is megtörtént a verseny után.

Szávai Csaba tudásához képest biztonsági súllyal kezdett, a Pekingben tapasztalható bíráskodás hatására, ami edzője döntése alapján 207,5 kg volt. A kezdősúlyt könnyedén kinyomta, ám legnagyobb döbbenetünkre 2:1 arányban elvették, ami erősen megzavarta Csabát, és a második fogása szintén nem ment át, de itt érthetően feszültebben állt hozzá. A kivitelezésben volt egy kisebb technikai hiba, ami nála végzetesnek minősült, bár másnál még elfogadható volt. A harmadik kísérletre próbáltuk felrázni edzőjével közösen, ami sikerült is, függetlenítette magát a negatív körülményektől, és úgy ment ki a gyakorlathoz, ahogy egy versenyzőnek ki kell mennie.

És a gyönyörű gyakorlat ismét bírói döntés áldozata lett. Mindannyiunknak nehéz volt megemészteni és higgadtan elemezni Csaba szereplését. Ez volt az ötödik paralimpiája, tehát méltóképpen kívánt búcsúzni a sportágtól. Két hónapos szabadságot vett ki fizetés nélkül, és mindent ennek rendelt alá. Sportpszichológushoz járt, 51 évesen fizikai és lelki kondícióban élete legjobb formájában volt. 6. helyen végzett volna bármely gyakorlata megadása esetén, ha a bírói döntések ezt engedték volna, így helyezés nélkül zárta a szereplést – olvasható Faragó Péter sportszakmai értékelő beszámolójában.[8]

8 Faragó Péter (2008): Szakmai beszámoló a pekingi paralimpia fekvenyomó versenyéről. Faragó Péter gyűjtése.

Peking után, London előtt

A pekingi paralimpia után új erőre kapott sportágunk: a hazai versenyeken ismét elértük a 16–20 fős létszámú versenyeket. 2009-ben a magyar bajnokságra meghívtuk a lengyel válogatottat, és egy remek versenyt láthattunk a tatabányai sportcsarnokban. 2010-ben egy sikerekben mérsékelt világbajnokságon vettünk részt. Ősszel Wroclaw városában jártunk a hagyományos Silver Bar-versenyen, ahol az érmek sem maradtak el. Sajnos itt kell megemlíteni, hogy 2009-ben és 2011-ben sem került megrendezésre az IPC Powerlifting-Eb-je, így éremesélyes versenyzőink verseny és érem nélkül maradtak. *Szávai Csaba* 2011 októberében megnyerte a Dubaiban megrendezett Khorfakkan-kupát. A rangos fekvenyomó versenyen először hangzott el a magyar himnusz, és húzták legmagasabbra a magyar lobogót. Felemelő érzés volt, egyben a londoni kvóta megszerezése is. A következő versenyre Egerben került sor, I. Hungarian Open Európa-kupa, amely a londoni kvalifikáció szempontjából fontos verseny volt. Az IPC Erőemelő nyílt Európa - kupáján (2011. nov. 14–18., Eger) hazánkat *Bálint Balázs, Dudás Nikosz, Galyas Lakatos Ákos, Sas Sándor, Szávai Csaba* és *Tóth István* sportolók, valamint Kenderes Gábor, Faragó Péter, Szabó Ozor János, Németh József edzők képviselték. A sportesemény előéletéről röviden. Az IPC erőemelő szakága 2009 után 2011-ben sem adta oda az Eb rendezési jogát egyetlen jelentkezőnek sem. Az MPB mindkét alkalommal pályázott, de az IPC döntéshozói vállalhatatlan, értelmetlen feltételeket támasztottak, így az Eb elmaradt! Az MPB nem adta fel, így született meg hagyományteremtő céllal az Európa-kupa gondolata. A verseny szervezésében részt vett az MPB-iroda teljes csapata Tóth Ildikó, majd Tóth Veronika vezetésével. A csapatok a Hotel Eger&Parkban voltak elszállásolva. Étkezések a szállodában voltak napi három alkalommal. A verseny helyszíne szintén a Hotel Eger&Parkban volt. Ez telitalálatnak bizonyult! A részt vevő országoknak nagyon tetszett, hogy mindent egy helyen bonyolítottak le. Szakmai szemmel is csak pozitív oldala van ennek a megoldásnak.

Tóth István a 67,5 kg-os súlycsoportban 141 kg-os teljesítménnyel 4. helyen, *Bálint Balázs* 90 kg-ban 130 kg-mal 3. helyen, *Sas Sándor* 100 kg-os súlycsoportjában kiesett, míg a +100 kg-ban *Galyas Lakatos Ákos* 120 kg-os teljesítménnyel a 2. helyen végzett, ugyanitt *Szávai Csaba* kiesett a versenyből. *Sas Sándor* végül 2012. február végén kvalifikált a londoni paralimpiára, ugyanakkor Szávai 222 kg-ra javította legjobb nemzetközi eredményét. Sajnos Csaba a paralimpia előtt öt hónappal súlyos sérülést szenvedett, ami kihatott londoni szereplésére, így ott csak a nyolcadik helyen végzett. Sas Sándor kiesett.

London után, Rió előtt

London után egy új tehetség tűnt fel sportágunkban, Tunkel Nándor, Szabó Ozor János műhelyéből. 2013-ban egy bronzéremmel mutatkozott be a Dubai Fazza-kupán, majd három hónap múlva az oroszországi Eb-versenyen az előkelő hatodik helyet szerezte meg. Szávai Dubajban harmadik, az Eb-n pedig szintén bronzérmes lett. Ősszel válogatottunk az immáron rendszeressé váló lengyel, szlovák versenyeken eredményesen vett részt. Ezek a versenyek remek lehetőséget nyújtottak a válogatott újonc versenyzőinek, *Mezei Katalinnak, Dudás Nikosznak, László István Zsoltnak* a bemutatkozásra és nemzetközi rutinszerzésre.

Az immáron második alkalommal megrendezett Hungarian Opennel (2014) kezdődött az év. A verseny előtti héten az IPC négynapos bírói képzést tartott. Az MPB jóvoltából kilencen vehettünk részt rajta. A II. Hungarian Open Erőemelő Európa-kupa 2014. évi versenyére (2014. január. 12–15., Eger) *Mezei Katalin, Tunkel Nándor, Várhegyi Krisztián, László István Zsolt, Dudás Nikosz, Tóth István, Kiss Viktor, Goda Gábor, Bolgárfalvi Béla, Szávai Csaba* sportolókat nevezték, Kenderes Gábor, Szabó Ozor János, Németh József és Faragó Péter edzők segítették őket. Az MPB fontos és örvendetes célkitűzése volt, ahogyan az már

az MMS időszakában is, hogy minél több nemzetközi verseny megrendezését hozza hazánkba. Ennek szellemében szerveződött ez a verseny is, illetve a 2015-ös Eb-re kandidálásunkat is erősítette.

Hét versenyzőnk vett részt a klasszifikáción. Mindannyian megkapták az IPC-versenyzői kiskönyvüket. Dudás Nikosz egy évre, Mezei Katalin, Várhegyi Krisztián, László István Zsolt, Kiss Viktor, Goda Gábor, Bolgárfalvi Béla a paralimpiai ciklus végéig. A magyar csapatból Tóth István vett részt dopping-vizsgálaton. A verseny előtt az egész csapat részt vett egy WADA-előadáson. *Mezei Katalin* 50 kg-ban 53 kg teljesítménnyel az 5. helyen, *Tunkel Nánd*or a 49 kg-os súlycsoportban 136 kg-mal a 2., *Várhegyi Krisztián* a 49 kg-os súlycsoportban, 66 kg-os teljesítménnyel a 4., *László István Zsolt* 54 kg-ban 111 kg-mal a 4., *Dudás Nikosz* az 54 kg-os súlycsoportban 90 kg-os teljesítménnyel a 6., *Tóth István* az 59 kg-osok között 130 kg-os eredménnyel a 4., *Kiss Vikt*or 72 kg-ban 106 kg-mal az 5., *Bolgárfalvi Béla* 97 kg-ban 105 kg-os teljesítménnyel a 4., a +107 kg-os súlycsoportban pedig *Szávai Csaba* 191 kg-os teljesítménnyel a 2. helyen végzett. *Goda G*ábor kiesett a versenyből. Nagyszerű versenyt szervezett és rendezett meg az MPB, amelyen öt kontinens 22 országából 105 sportoló vett részt. Mindenki odatette magát, amit öt egyéni csúcs is bizonyít. Célult tűztem ki, hogy jövőre ez a csapat adja az Eb-csapatunkat.

Miközben a versenyek már hivatalosan is a Magyar Erőemelő Szövetség, a MERSZ égisze alatt zajlottak, az MPB létrehozta a parafekvenyomó szakági bizottságát, amelyben azonnal belső viták erősödtek fel a közös munkavégzés helyett. Az MMS 2015 márciusában feloszlatta ezt a szervezetet.

2014-ben a dubai világbajnokságon (6. IPC Erőemelő Világbajnokság, Dubai 2014) jól szerepeltünk. Válogatottunk az előző évi sikeres Európa-bajnokság után egy hónappal kezdte meg felkészülését a világbajnokságra. Az IPC rendszere alapján négy felnőtt (Szávai Csaba, Tunkel Nándor, Tóth István, László István Zsolt) és két junior korosztályú versenyzőnek, Dudás Nikosznak, Várhegyi Krisztiánnak volt esélye a világbajnokságra kijutni. Bizonyítási lehetőséget kaptak a vb-keretbe kerülésre. *Várhegyi Krisztián* a 49 kg-os juniorversenyen 65 kg-os teljesítménnyel a 4. helyen, *Dudás Nikosz* az 54 kg-os juniorversenyen 97 kg-os teljesítménnyel az 5. helyen, *Tunkel Nándor* a 49 kg-osok között 142 kg-mal a 6. helyen, *Szávai Csaba* a +107 kg-os súlycsoportban, 202 kg-ot kinyomva, a 7. helyen végzett. Faragó Péter szakmai elemzésében a paralimpiai kvalifikáció megszerzésére is esélyes újoncról, Tunkel Nándorról a versenyt követően az alábbiakat írta:

„Nándi első világbajnokságára készült szakágunkban. A januári egri versenyen biztató formában volt, és a felkészülés utolsó heteiben is „dobálta" a súlyokat. Versenyére a nyitónapon került sor. Első fogása 133 kg volt, de kettő egy arányban elvették a gyakorlatát. Az ismétlés sikeres volt. (…) Harmadik gyakorlatánál a súlyt 142 kg-ra rakattam. A tét a top 6 volt. Gyakorlatát mindhárom bíró megadta, így Nándi a 19 fős mezőnyben az előkelő 6. helyet szerezte meg! Eredménye új országos és egyéni csúcs! Európából a 2.(!) helyen végzett! Nándi nagyon jó versenyző alkat. Első gyakorlatát ugyan elvették, de ez sem zavarta meg, és kihozta magából a maximumot. Testsúlya mérlegeléskor 46,36 kg volt, tehát még itt is van potenciál benne. A fiatal, 26 éves versenyző előtt nagy jövő áll! A jövő évi Eb-n egyértelmű elvárás a dobogó!"[9]

A 2015-ben Eger városában megrendezett Európa-bajnokságon negyvenhárom országból több mint kétszázötven sportoló vett részt. Ismét nagyszerű versenyt szervezett és rendezett meg az MPB. Rekordszámú magyar csapat vett részt az Eb-n. Tíz fekvenyomónk mutathatta meg Európának erejét, felkészültségét. Ezért külön köszönet az MPB vezetésének, hogy azon sportolóinknak, akik teljesítették az európai szintet, a hazai versenyeken lehetővé tették a részvételt. Köszönet a MERSZ-nek is, hogy támogatja, és egyenrangú szinten kezeli a paralimpiai fekvenyomókat a MERSZ versenyein, rendezvényein. Csapatunk minden idők legjobb Európa-bajnoki szereplését produkálta 5 ezüst- és 1 bronzérem megszerzésével. A juniorérmek igazolják, hogy van értelme, és kell is az utánpótlással foglalkozni. Magasra tette a csapat a mércét a következő, 2018-as szereplés elé. Külön érdemes kiemelni Szabó Ozor János edzői teljesítményét, aki az érmes versenyzők (Mezei, Tunkel, Várhegyi, Sztanó) edzője. A verseny előtt az IPC bírói

9 Faragó Péter (2014): Szakmai beszámoló a vb Dubai versenyéről. Faragó Péter gyűjtése

tanfolyamot tartott. Az MPB jóvoltából öten vettek részt rajta, mindannyian sikeres vizsgát tettek. Dittler Anna, dr. Magyar Barbara, Rónaszéki Richárd, Fehér Imre, Fejes István IPC nemzeti bírói minősítést szerzett. Így már tizenöt IPC nemzeti bírónk van, ezáltal teljes a hazai versenyek zavartalan bírói lebonyolítása. A 2016-os riói paralimpiára *Tunkel Nándor* (49 kg) a paralimpia-ranglista alapján kvalifikált. *Mezei Katalinnak* (50 kg), *Sztanó Györgynek* (54 kg), valamint *Sas Sándornak* (+107 kg) az MPB megkérte a szabadkártyát. Közülük Sas megkapta, így két biztos résztvevője lett sportágunknak. Mezei és Sztanó tartalékstátust kapott, így halvány esély volt a részvételükre. Az orosz csapat IPC álltali visszaléptetése miatt mindketten kijutottak. Az 1992-es barcelonai paralimpia óta nem volt négy erőemelőnk paralimpián. Rióban ez a bravúr összejött, igaz kellett hozzá az orosz csapat kizárása a játékokról.

Faragó Péter szövetségi kapitány mellett Szabó Ozor János edző is így lehetett részese a 2016. évi játékoknak. A 2012-es londoni játékok után megváltoztak sportág súlycsoportjai, ami egyben azt is jelentette, hogy Rióban az IPC álltal alapszintként meghatározott eredmények túlszárnyalása esetén új paralimpiai csúcsbeállításra volt lehetőség.

A régi és új súlycsoportok[10]

Női (2012-ig)	Női (2013-tól)	Férfi (2012-ig)	Férfi (2013-tól)
40 kg	41 kg	48 kg	49 kg
44 kg	45 kg	52 kg	54 kg
48 kg	50 kg	56 kg	59 kg
52 kg	55 kg	60 kg	65 kg
56 kg	61 kg	67,5 kg	72 kg
60 kg	67 kg	75 kg	80 kg
67,7 kg	73 kg	82,5 kg	88 kg
75 kg	79 kg	90 kg	97 kg
82,5 kg	86 kg	100 kg	107 kg
+82,5 kg	+86 kg	+100 kg	+107 kg

A játékok kezdőnapján színpadra lépett *Tunkel Nándor* (49 kg-os súlycsoport), és élete első paralimpiáján 155 kg-os teljesítménnyel bronzérmet szerzett a Power Station huszonnyolc éves versenyzője. Nándi kvótája már a februári világkupák után biztossá vált. Március elején pihent, majd megkezdte felkészülését a riói játékokra. Rióban a versenyt megelőzően három edzés volt még előírva, amit nagyon jó formában teljesített. A pazar megnyitót is kihagyta, hiszen másnap, 8-án kezdődött a versenye, helyi idő szerint 13 órakor. Mérlegeléskor 47,31 kg-ot mutatott a mérleg. Kilencen indultak súlycsoportjában. A startlista kézhezvételekor derült ki, hogy Nándi harmadik helyről kezdi a versenyt. Ezt az esélyt nem akartuk elszalasztani. Biztonsági 150 kg volt az első fogása, három fehér lámpa kíséretében! Másodszorra 155 kg, melyet kettő egy arányban adtak meg. Az indiai versenyző utolsó kísérletére megtámadta Nándi eredményét, de gyakorlata nem sikerült, így biztossá vált Nándi érme. Harmadik fogását ezért az egyéni és országos csúcsot jelentő 160 kg-ra kértem, ami ezúttal nem ment, de kit érdekelt, mikor sportágunk történetének (1988 Nánási, 2004 Szávai) harmadik érmét szerezte meg.

Sztanó György (54 kg) 112 kg-os eredménnyel a nyolcadik helyen végzett, míg *Mezei Katalin*, (50 kg), aki Puxler Józsefné (Sydney 2000) után második magyar női versenyzőként léphetett dobogóra,

10 Faragó Péter (2016): Rio- 2016. Szakmai összefoglaló beszámoló az MPB számára. Faragó Péter gyűjtése.

52 kg-os teljesítményével a kilencedik helyet szerezte meg. A végén a nehézsúlyúak között *Sas Sándor* (+107 kg-os súlycsoport) zárta a magyar erőemelő csapat riói szereplését. Sándor 207 kg-os nyomásával pályafutása eddigi legjobb paralimpiai helyezését érve el az 5. helyen zárt. A verseny szeptember 14-én este kilenc órakor kezdődött, amelyre 122,56 kg-os testsúllyal mérlegelt. A rajtlista kézhezvétele után átbeszéltük a taktikát. Sándor éremért jött, de mindenképpen egy érvényes, biztonsági nyomással kellett kezdeni. 207 kg volt a biztonsági súly. A gyakorlatot a bírók kettő egy arányban elvették. Az elvett gyakorlatot az MPB elnökének közreműködésével megóvtunk. Az óvást elutasították, így a második kísérletre maradt a 207 kg ismétlése, amit a bírák, most kettő egy arányban megadtak. Harmadik kísérletre először 215 kg-ra kértem a súlyt. Vártam, hogy mit lép erre a mögötte álló emirátusi versenyző. Maradtak a 200 kg-on, így már biztossá vált Sándor ötödik helye. A táblát nézve több „ha" és elméleti esély volt. Sanyi érmet akart nyerni, így 228 kg-ra módosítottam a harmadik fogását. A gyakorlat nem sikerült, így Sas (Szász) Sándor negyedik paralimpiáján az ötödik helyen végzett.[11]

Szalmás Péter paralimpiai játékok erőemelő-fekvenyomó versenyein készített fényképeit digitális albumba rendeztünk.[12]

Sportágunk az elmúlt harminc év alatt óriási fejlődésen ment keresztül. Számos nemzetközi és hazai eredmény jelzi szakágunk eredményességét. Három paralimpiai, egy világbajnoki, tizennégy Európa-bajnoki, hat világkupaérem a fekvenyomók eddigi termése. Négy Európa-bajnokságot

Tunkel Nándor gyakorlat közben (2016)

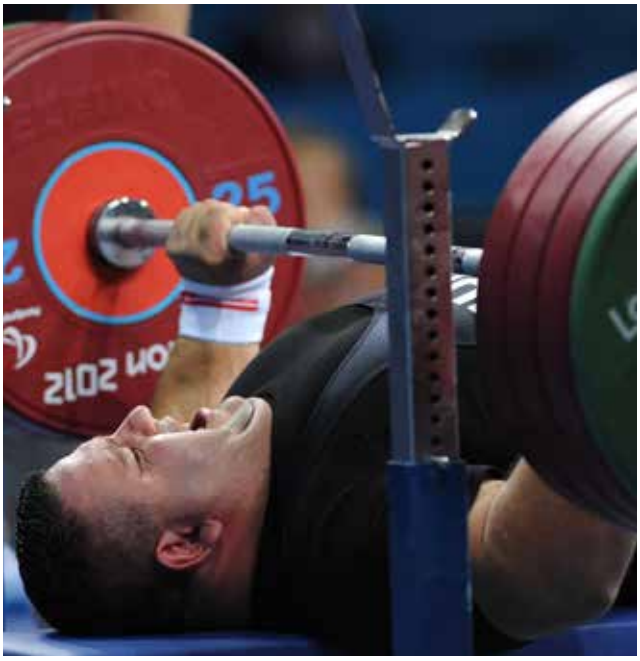
11 Faragó Péter (2016): RIO 2016. Szakmai összefoglaló beszámoló az MPB számára. Faragó Péter gyűjtése.
12 Forrás: Szalmás Péter

(1993, 1999, 2001, 2015), egy Európa-kupát (2011) és egy világkupát (2014) rendeztünk ezidáig. 2017-ben és 2019-ben is világkupát rendezhetünk Egerben. Nánási, Puxlerné, Szávai, Sas, Tunkel sportágunk meghatározó, legeredményesebb alakjai. Sokat – a legtöbbet – köszönhetünk a 2015 nyarán elhunyt Kenderes Gábornak, aki sportágunk ikonikus alakja. Emlékét, a MERSZ döntése értelmében, minden évben a róla elnevezett emléktornán fogjuk őrizni, fenntartani. Sokat köszönhet sportágunk Horváth Csaba egykori nemzetközi bírónknak, aki a 90-es évektől váratlan haláláig, az athéni paralimpiáig tevékenykedett sportágunkban. Örökségét lánya, Horváth Andrea vitte tovább, aki nemzetközi bíró, és eddig két paralimpián (Peking, London) is bíráskodott már. Legnagyobb egyesületünk a Szabó Ozor János alapította Power Station SE. E klub sportágunk szíve a maga 12–18 versenyzőjével. Ozy sportágáért végzett két évtizedes munkássága is példaértékű lehet. Őt és riói bronzérmes tanítványát, Tunkel Nándort teljesítményük elismeréseként 2016-ban a Magyar Bronz Érdemkereszttel tüntették ki.

Országosan több mint tíz egyesületben foglalkoznak parafekvenyomással, a 2015-ös országos bajnokságon rekordlétszámú, 37 versenyző vett részt. Ez már a MERSZ sikere is, ahol Rónaszéki András elnök úrnak köszönhetően a parafekvenyomó szakág fejlődése a következő években is töretlen lehet.

Szávai Csaba gyakorlat közben

Sas (Szász) Sándor gyakorlat közben (2012)

A kutatómunka során az MTVA archívumából és magángyűjteményből kerültek elő olyan, az erőemeléssel kapcsolatos filmek (1990, 1996, 2004, 2016), amelyekből egy rövid digitalizált összeállítás készült.[13] Erőemelés legújabb IPC filmes szabálymagyarázata.[14] Nemzetközi versenybírók: Aradszki Zita, Bak László, Dittler Anna, Faragó Péter, Fehér Imre, Fejes István, Fejesné dr. Magyar Barbara, Géczi Noémi, Horváth Andrea (2008 Peking, 2012 London), †Horváth Csaba (2000 Sydney, 2004 Athén), †Kenderes Gábor, Kenderes Gáborné, Mayer Éva, Pap János, Rónaszéki András, Rónaszéki Richárd, Szabó Ozor János, Zachár Attila.

13 Forrás: MTVA-archívum Nádas Pál gyűjtése. | Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video
14 Forrás: Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video

ERŐEMELŐK NEMZETKÖZI EREDMÉNYEI (1988–2016)				
Év	**Helyszín**	**Sportoló**	**Súlycsoport**	**Helyezés**
Paralimpia				
1988	Szöul	Nánási István	+100 kg	2.
1992	Barcelona	Nánási István	+100 kg	4.
	Barcelona	Szávai Csaba	100 kg	4.
	Barcelona	Bolgárfalvi Béla	90 kg	6.
	Barcelona	Virág Mihály	75 kg	8.
1996	Atlanta	Szávai Csaba	100 kg	5.
2000	Sydney	Puxler Józsefné	82,5 kg	6.
	Sydney	Szávai Csaba	100 kg	8.
2004	Athén	Szávai Csaba	+100 kg	3.
	Athén	Sas Sándor	90 kg	9.
2008	Peking	Sas Sándor	100 kg	7.
	Peking	Szávai Csaba	+100 kg	érvénytelen
2012	London	Szávai Csaba	+100 kg	8.
	London	Sas Sándor	100 kg	érvénytelen
2016	Rio de Janeiro	Tunkel Nándor	49 kg	3.
	Rio de Janeiro	Mezei Katalin	50 kg	9.
	Rio de Janeiro	Sztanó György	54 kg	8.
	Rio de Janeiro	Sas Sándor	+107 kg	5.
Világbajnokság				
1998	Dubai	Puxler Józsefné	82,5 kg	3.
2010	Kuala Lumpur	Tóth István	60 kg	17.
	Kuala Lumpur	Szávai Csaba	+100 kg	8.
	Kuala Lumpur	Sas Sándor	+100 kg	10.
	Kuala Lumpur	Szabó Ozor János	+100 kg	12.
2014	Dubai	Várhegyi Krisztián	49 kg, junior	4.
	Dubai	Dudás Nikosz	54 kg, junior	5.
	Dubai	Tunkel Nándor	49 kg	6.
	Dubai	Szávai Csaba	+107 kg	7.
Európa-bajnokság				
2001	Budapest	Sas Sándor	90 kg	3.
	Budapest	Szávai Csaba	100 kg	3.
2003	Pöstyén	Sas Sándor	90 kg	3.
2005	Quarteia	Sas Sándor	100 kg	2.
	Quarteia	Szávai Csaba	+100 kg	2.
2007	Kavala	Sas Sándor	100 kg	3.
	Kavala	Szávai Csaba	+100 kg	3.
2013	Aleksin	Szávai Csaba	+100 kg	3.
	Aleksin	Tunkel Nándor	49 kg	6.
2015	Eger	Várhegyi Krisztián	J/49 kg	2.
	Eger	Sztanó György	J/54 kg	2.
	Eger	Erős Bence	J/72 kg	2.
	Eger	Mezei Katalin	50 kg	2.
	Eger	Tunkel Nándor	49 kg	2.
	Eger	Sas Sándor	+107 kg	2.
	Eger	Szávai Csaba	+107 kg	5.
	Eger	László István Zsolt	59 kg	8.

ERŐEMELŐK NEMZETKÖZI EREDMÉNYEI (1988–2016)				
Év	**Helyszín**	**Sportoló**	**Súlycsoport**	**Helyezés**
Világkupaversenyek				
2014	Eger	Tunkel Nándor	49 kg	2.
	Eger	Szávai Csaba	+107 kg	2.
	Eger	Várhegyi Krisztián	49 kg	4.
	Eger	László István Zsolt	54 kg	4.
	Eger	Tóth István	59 kg	4.
	Eger	Bolgárfalvi Béla	97 kg	4.
	Eger	Mezei Katalin	50 kg	5.
	Eger	Kiss Viktor	72 kg	5.
	Eger	Dudás Nikosz	54 kg	6.
2016	Rio de Janeiro	Tunkel Nándor	49 kg	1.
	Rio de Janeiro	Sas Sándor	+107 kg	1.
	Dubai	Tunkel Nándor	49 kg	2.
	Dubai	Sas Sándor	+107 kg	6.
	Dubai	Szávai Csaba	+107 kg	9.
	Kuala Lumpur	Tunkel Nándor	49 kg	2.
	Kuala Lumpur	Szávai Csaba	+107 kg	5.
	Kuala Lumpur	Mezei Katalin	50 kg	6.
Európa-kupa				
2011	Eger	Tóth István	67,5 kg	4.
	Eger	Bálint Balázs	90 kg	3.
	Eger	Gallyas Lakatos Ákos	+100 kg	2.
Silver Cup, Wroclaw				
2010	Wroclav	Tóth István	60 kg	3.
	Wroclav	Sas Sándor		3.
	Wroclav	Szávai Csaba	+100 kg	1.
2013	Wroclav	Mezei Katalin	50 kg	3.
	Wroclav	Tunkel Nándor	49 kg	1.
	Wroclav	László István Zsolt	59 kg	4.
	Wroclav	Tóth István	65 kg	4.
	Wroclav	Bolgárfalvi Béla	97 kg	5.
	Wroclav	Szávai Csaba	+107 kg	2.
2014	Wroclav	Mezei Katalin	50 kg	4.
	Wroclav	Tunkel Nándor	49 kg	1.
	Wroclav	Tóth István	65 kg	2.
	Wroclav	Kiss Viktor	72 kg	3.
2015	Wroclav	Mezei Katalin	50 kg	2.
	Wroclav	Tunkel Nándor	49 kg	1.
	Wroclav	Sztanó György	54 kg	2.
	Wroclav	Várhegyi Krisztián	54 kg	4.
	Wroclav	Tóth István	65 kg	1.

ERŐEMELŐK NEMZETKÖZI EREDMÉNYEI (1988–2016)				
Év	**Helyszín**	**Sportoló**	**Súlycsoport**	**Helyezés**
Szlovák Nemzeti Bajnokság				
2011		Tóth István	60 kg	3.
		Sas Sándor	100 kg	2.
		Szávai Csaba	+100 kg	1.
2013		Tunkel Nándor	49 kg	1.
		Tóth István	65 kg	1.
		Szávai Csaba	+107 kg	1.
Khorfakkan Cup				
2011		Sas Sándor	100 kg	7.
		Szávai Csaba	+100 kg	1.
Fazza Cup, Dubai				
2012	Dubai	Sas Sándor	100 kg	6.
	Dubai	Szávai Csaba	+100 kg	3.
2013	Dubai	Tunkel Nándor	49 kg	3.
	Dubai	Szávai Csaba	+100 kg	3.
Trencsény-kupa				
2014	Trencsén	Tunkel Nándor	49 kg	1.
	Trencsén	Várhegyi Krisztián	54 kg	1.
	Trencsén	Tóth István	65 kg	1.
	Trencsén	Kiss Viktor	80 kg	1.
2015	Trencsén	Bálint Balázs	107 kg	1.
	Trencsén	Harnos Kristóf	80 kg	2.
	Trencsén	Bolgárfalvi Béla	97 kg	1.
	Trencsén	Bálint Balázs	+107 kg	1.

A forráskutatás és Faragó Péter gyűjtése alapján összeállította Faragó Péter (2016)

Karácsonyi Zsolt: Paralimpiai sportág lett 2008-tól az evezés

A paralimpiai sportágak egyike az evezés. Az evezés egyaránt nyitva áll a fogyatékkal élő férfiak és nők – életkortól függetlenül, különböző sérülésspecifikus kategóriákhoz tartozó személyek számára. A paraevezést korábban adaptív evezésnek is hívták. Ma angolul a pararowing, korábban az adaptive rowing nevet viselte. Mint paralimpiai sportág sportolási-testedzési és versenyzési lehetőséget is kínál. A versenyzés meghatározott kategóriákban lehetséges, amely függ attól, hogy hazai vagy nemzetközi szintű versenyekről beszélünk. A paraevezés egyedülállóan integrálódott a világon mind a nemzetközi szövetség (FISA), mind a nemzeti szövetségek versenyrendszerébe. Az evezősök és a paraevezősök eseményei – a világbajnokság, az Európa-bajnokság, a világkupák, az országos bajnokságok – minden évben közösen kerülnek megrendezésre. A nemzetközi paraevezés-versenyek szabályait is a World Rowing Federation (FISA) állapítja meg. Azok a sportolók vehetnek részt a nemzetközi versenyzésben, akik megfelelnek a FISA által meghatározott feltételeknek. Először a 2002. évben lett hivatalos versenyszám a FISA felnőtt-világbajnokságán Sevillában. Azóta minden évben, a felnőttek Európa- és világbajnokságán, valamint a FISA-világkupákon is megrendezik a paraevezés versenyszámait: PR1 (1x), PR2 (mix 2x), PR3 (mix 2x és mix 4+).

Hazánkban az evezés már az 1980-as években is jelen volt a mozgáskorlátozott sportolók szabadidősportjában. Többen részt vettek az olimpiai 5 próba tömegsportversenyen és a Szentendrei-sziget-kerülés próbatételén. Többen egy hajóban, tehát csapatban evezéssel teljesítették a távot. A mozgáskorlátozottak és a paralimpiarészvételi feltételek hazai bevezetésének kezdeményezője dr. Kokas Péter, aki 2004 végén kereste fel az akkori MPB elnökét, aki nyitott volt a sportág bevezetésére. Megtalálták Serényi Tibort, aki úszóként (1988) már volt paralimpikon. Megkezdődött az első speciális sporteszköz behozatala, amelyet a GYISM–MPB sportágfejlesztési alapjának rendkívüli keretéből finanszírozták. A GYISM a MESZ-en keresztül pedig megindította az evezősbázisok akadálymentesítési programját.[1]

Magyarországon számos evezősegyesületben, evezősklubban, evezősszakosztályban lehetőség van integrált körülmények között sportolni. A paraevezés hazai összefogását a Magyar Evezős Szövetség (MESZ) ágazati koordinátora segíti.

A paralimpiai játékok programjába 2005-ben vették fel az evezést. Az először 2008-ban a Pekingi Paralimpiai Játékokon került megrendezésre 23 ország 108 versenyzőjének részvételével, közöttük a magyar *Serényi Tiborral,* aki a 10. helyen végzett. A londoni játékokon 2012-ben szintén 23 országból összesen 48 hajó és 96 versenyző indult, közöttük a magyar *Lengyel Mónika,* aki a 12. helyen fejezte be a versenyzést. A 2016-ban Rio de Janeiroban már 25 ország 96 résztvevője, köztük a magyar Lőrincz Krisztina kezdte meg a versenyzést. *Lőrincz Krisztina* a 11. helyen végzett.[2] A játékok versenyszámai: PR1 (1x), PR2 (mix 2x), PR3 (4+).

Hazánkban 2005 óta rendeznek paraversenyeket. A hazai versenyrendszer a nemzetközi versenyrendszertől eltér. A fogyatékkal élők nem csak a paralimpiai sérülésspecifikus kategóriákban juthatnak sportolási és versenyzési lehetőséghez. Az ergométer és a nyíltvízi OB kereteiben lehet versenyezni. Amig a paralimpiai evezés nemzetközi versenytávja 2000 méter, addig hazánkban 1000 és 2000 méteres távon is rendeznek versenyeket.

1 Nádas Pál visszaemlékezése alapján
2 www.paralympic.org/rowing

2013-ban a nemzetközi versenyeken új para-evezés-versenyszámot vezettek be: LTA Mix 2x. (Legs-Truns-Arms-kategória: egy fiú és egy lány ül a hajóban)

Az értelmi sérültek (tanulásban akadályozottak) számára nemzetközi szövetségük, az INAS indoor evezést szervez. Az inddor evezés mindenki számára biztonságos körülmények között végezhető, mert ergométeres gépen történő versenyrendszer, amelyet 500 és 1000 méteres távokon rendeznek.

Lőrincz Krisztina edzés közben

Hegedűs András: Az íjászat a sportági integráció egyik kiváló lehetősége

A paralimpiai mozgalom az íjászattal indult. Máig az egyetlen olyan sportág, amelyben mozgássérült és ép atléták együtt, egymással, egymás ellen versenyezhetnek. Ez előre is vetíti, hogy nincs szükség a szabályzatok adaptálásra, ugyanazon versenyformákban versenyeznek az ép és mozgássérült íjászok. Ezt mi sem bizonyíthatja jobban, mint a 2005-ös világbajnokság Madridban, ahol a férfiak csigás íj kategóriájában, a csapatversenyben győztes amerikai csapat egyik tagja, a 23 éves Kevin Polish[3] kerekesszékes volt. A sportág integrációs lehetőségét szintén bizonyítják a 2010-es évek, amikor egy-két mozgássérült íjász is rendszeres résztvevője volt az épek világversenyeinek, mint például az angol Danielle Brown[4] vagy az iráni Zahra Nemati, aki Londonban és Rio de Janeróban is paralimpiai bajnok lett, ráadásul Rióban az olimpián is indult, ahol a 33. helyen végzett.[5]

Integráció a gyakorlatban

3 https://worldarchery.org/competition/221/madrid-2005-world-archery-championships#/ | https://worldarchery.org/athlete/4242/kevin-polish
4 https://worldarchery.org/athlete/5751/danielle-brown
5 http://www.excellesports.com/news/zahra-nemati-olympics-paralympics

Az íjászat helye a világban

Így is lehet

Az íjászat már az ókori olimpiákon is szerepelt. Majd 1896-tól az 1924-es antwerpeni olimpiáig ismét a játékok része volt. Akkortájt még a legkülönfélébb távokon és versenyszámokban mérték össze tudásukat a versenyzők. A Nemzetközi Íjász Szövetség World Archery (FITA) 1931-ben, a lengyelországi Lvovban alakult meg hét ország, köztük Magyarország közreműködésével. Az első világbajnokságot az alakulás évében meg is rendezték. 1972-ben ismét felkerült az olimpiai játékok műsorára, aminek folyamatosan része. 1988 óta csapatversenyben is hirdetnek olimpiai bajnokot.

Érdekesség, hogy a nemzetközi szövetség megalapításában úgy vettek részt a magyarok, hogy a Magyar Íjász Szövetség jó 20 évvel később, csak 1957-ben alakult meg.[6]

Az 1948-ban indult paralimpiai mozgalom az angliai Stoke Mandeville-i kórház (gerincsérültek rehabilitációjával foglalkozott) brit hadirokkantjaival a XIV. Olimpiai Játékok nyitónapján vette kezdetét. A kórház igazgatója, dr. Ludwig Guttmanm professzor rendezte meg az első Stoke Mandeville-i versenyt, amelyen íjászversenyt rendeztek. Az első paralimpia (bár akkor még nem ez volt a hivatalos elnevezés) az 1960-as római játékoktól kezdve, a játékok programjának része az íjászat.[7] Érdekesség, hogy ehhez képest az első világbajnokságot csak 1982 októberében rendezték meg a spanyolországi Palma de Mallorca szigetén, ahol már jelen voltak a magyar sportolók is.

A versenyek a World Archery szabályai alapján kerülnek megrendezésre, és a világversenyekre, a világkupa-sorozat állomásaira a nemzetközi szövetség küld versenybírókat. Nemzetközi szinten 2009-ig az IPC-hez tartozott az íjászat, a FITA mint sportági bizottság működött közre. A FITA 2007-es lipcsei kongresszusán arról döntöttek, hogy teljes mértékben átveszik a feladatokat az IPC-től. Ebben a munkában sokat segítettek a hollandok, akiknél már akkoriban is ilyen formában, integráltan működött a mozgássérültek íjászata.

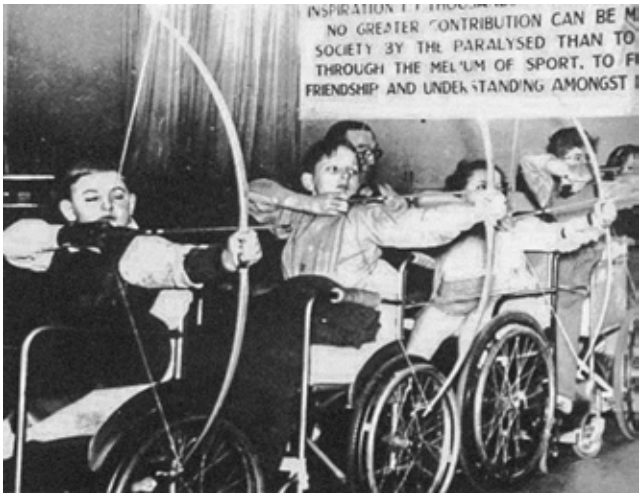
Hazánkban a mozgáskorlátozott íjászok paralimpiai versenyeztetése az MPB feladata, de mivel nincs külön versenyrendszer, így minden más szempontból egyértelműen a Magyar Íjász Szövetség (MÍSZ) alá tartozik a paralimpiai íjászat. A két szervezet közötti együttműködés jónak mondható, igaz, a csekély versenyzői létszám miatt sok feladat nincs. Hazánkban egyelőre nincs szó a jelenlegi felállás megváltoztatásáról, habár elképzelhető, hogy a nemzetközi szövetségek viszonyában való változást a nemzeti szövetségeknek is követniük kell majd.

6 https://worldarchery.org/History-World-Archery

7 Nádas Pál (2005): A paralimpiai mozgalom történetéről. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB, 23–61. p. | Nádas Pál (2005): Paralimpiai játékok története. In Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB, 183–200. p.

Hogyan kezdődött és miképpen alakult a hazai íjászat?

Magyarországon a mozgáskorlátozottak sportja 1929-ben indult asztalitenisszel, atlétikával és labdarúgással. A szépen fejlődő mozgalom életébe a II. világháború után beleszólt a politika: teljes mértékben elsorvasz-

Gyerek íjászok az 1950-es években Angliában

tották az európai hírű magyar gyógyító-rehabilitáló rendszert. Ezt követően az 1970-es évek elején indult újra a mozgássérültek sportmozgalma. Az első sportágak az asztalitenisz, a sakk, az ülőröplabda, valamint az íjászat voltak. Az íjászok, sőt az egész hazai mozgássérültek sportjának első nemzetközi versenyén 1970-ben, egy Gödöllőn megrendezett versenyen már jelen voltak az íjászok is. A HOSC első nemzetközi versenyén a svéd sportolók ellen mérhették össze tudásukat. Két svéd sporttársa mögött *Kovács György* szerezte meg a harmadik helyet.

Az íjászoktatás a Mozgáskorlátoltak Halassy Olivér Sport Clubjában (HOSC) indult el 1970-ben, amikor a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon tanárai és diákjai megalapították a klubot.

Itt és akkor kezdte el szinte mindenki, aki valaha íjászattal foglalkozott Magyarországon, többek között Balázs Iván, Bedő Imre, Braczkó Attila, Pásztor Annamária, Rovni Emese, Wéber Brigitta. A HOSC alakuló közgyűlésén jelen volt Magyari Kálmán, az íjászszövetség akkori elnöke is, aki nagyon sokat segített a mozgáskorlátozottak íjászatának beindításában. Munkahelyén volt egy íjászállvány, ahova be lehetett ugrani iskolázni. Ugyanígy nagy segítséget jelentett számunkra dr. Mónus András – emlékezett vissza Hajdú Levente.

Abban az időben a mozgássérült gyerekek túlnyomó többsége Heine–Medin-betegség, a gyermekparalízises járvány következtében lett mozgássérült. Később csatlakozott az íjászokhoz Paczulák András (amputált) és Bőm Mihály (gerincsérült). A „mozgásjavító" iskola udvarán, az iskola diákjai számára a HOSC egy műanyag borítású pályát építtetett, amely az íjászedzések szabadtéri színtere is lett. Ekkor kezdett Szabados Géza bácsi foglalkozni a felnőttek mellett gyerekekkel is. Az iskola diákjai közül nagyon sokan tettek kísérletet az íjászkodásra, és szép lassan kialakult egy rendszeresen edzésre, majd később már versenyekre járó csapat. A gyerekeknek nagy lökést adott, hogy alig egy évvel, hogy elkezdtek íjászkodni, eljutottak Lengyelországba egy gyerekversenyre.

Kezdetben az „épek" rövid távú versenyein indultak. Ez nagyon ösztönzőleg hatott a mozgáskorlátozottak íjászatára, hiszen ezeken a versenyeken egyenrangúak lehettek „ép" társaikkal. A „mozgásjavítóból" 1971-ben többen elballagtak, de többé-kevésbé megmaradtak az íjászat mellett. A következő fontos állomás az 1972. évi Hidelrbergi Játék (IV. Paralimpia), amelyen először vettek részt magyar sportolók, köztük *Szoboszlai József,* aki a 36 fős mezőnyben (FITA Round Open) 1485 körös teljesítménnyel a 33. helyen végzett.[8]

A nemzetközi porondon értékes győzelmeket először a skandináviai Solna-játékokon (1974) szereztek íjászaink. A rákövetkező évben, 1975-ben Saint Étienne-ben a nagy létszámú, 23 ország részvételével megrendezett Mozgássérültek II. Világjátékának egyhetes versenysorozatában, az úszás, az asztalitenisz és az atlétika mellett az egyik legeredményesebb sportág az íjászat volt két arany- és egy bronzéremmel (egyéniben *Kovács György* arany-, *Balázs Iván* bronzérmet szerzett, valamint az egyéniben ötödik

8 www.paralympic.org/results/historical

helyen végzett *Paczulák Andrással* kiegészülve) fölényesen nyerték a csapatversenyt.[9] Aztán következett az 1976. évi Torontolympiád (V. Paralimpiai Játék), amely az egész magyar paralimpiai mozgalom fejlődésére károsan hatott. A politikai okok miatt kényszerűségből hazautaztatott magyar csapat egyetlen íjászversenyzője, *Balázs Iván* még a lőállásba sem tudott kerülni, mivel számára a negyedik versenynapon kezdődtek volna a versenyek, de a Magyar Népköztársaság Külügyminisztériumának döntése alapján, a harmadik versenynapon hozatták haza az egész magyar csapatot.[10]

Az íjászat, noha a drágább sportágak közé tartozott, és mindvégig alacsony létszámmal működő szakosztálya volt a HOSC-nek, fontosságát az előbb már említett egyenlő esélyeknek köszönhette. A rövid

Braczkó Attila (1980) verseny közben

távú versenyeken egyenesen nyerési esélyekkel indultak *„egészséges"* versenytársaikkal szemben, míg a teljes távú megmérettetéseken a magyar középmezőnyben tudtak végezni. Szabados Gézán kívül szakképzett edzők, egy-két kivételtől eltekintve, rendszerességgel nem foglalkoztak velük. Többen otthon, egyénileg készültek.

Eleinte semmilyen támogatásban sem részesültek. A versenyzők felszerelése többnyire az ép íjászok által már „levetett", illetve a vidékiek esetében a budapestiek által már leselejtezett felszerelésből állt. Ezekkel az íjakkal kellett a többiekkel felvenniük a versenyt. A rövid távú versenyek sikerét mi sem bizonyítja jobban, mint a kutatás során előkerült Humanitás című újság 1981. számában megjelent rövid hír. A tudósítás arról számolt be, hogy Bedő Imre, a HOSC versenyzője a Budapesten lebonyolított rövid távú összetett országos íjászbajnokságot, az *„épek"* között, megnyerte.[11] Saját pénzből vásárolták azokat a kiegészítő fogyóeszközöket, mint az ideg vagy a nyílvessző. A külföldi versenyekre történő utazásokat a HOSC, majd később az MTSB csak úgy tudta finanszírozni, hogy azt a sportolónak is jelentős mértékben ki kellett egészíteni. Volt, aki abbahagyta, majd később újból elkezdte. Ilyen volt például Wéber Brigitta és férje, Klein Gyula, aki felesége révén került kapcsolatba az íjászattal. Pár év kihagyás után Gitta 1979-ben kezdte újra férjével együtt az íjászkodást.

Az újrakezdés jól sikerült. 1982-ben egy, az eső által majdnem elmosott világbajnokságon, a már említett spanyolországi Palma de Mallorcán 3. helyezést ért el 30 méteres távon. Annyira rossz idő fogadta a versenyzőket, hogy az is kétséges volt, megrendezik-e egyáltalán a versenyt. A nagy eső teljesen eláztatta a versenypályát. A rendezőknek másik, a verseny megrendezésére alkalmas területet kellett keresniük. Végül találtak, de ez sem volt tökéletes, például nem volt a közelben mosdó. A normál esetben négynapos versenyt végül két nap alatt kellett teljesíteniük a versenyzőknek. A női csapat, *Klein Gyuláné, Rovni Emese* és *Trizsi Éva* második helyen végzett. A jó eredmények eléréséhez a körülményekhez való jó

9 Nemzeti Sport, 1970. július 11. szombat
10 Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai érem története. *Fogyatékosság és Társadalom,* 2016/7. szám, 23–45. p.
11 Humanitás 1981 I. sz., 8. p.

alkalmazkodás mellett az is nagymértékben hozzájárulhatott, hogy a versenyzőkkel az akkori idők Európa-szerte elismert íjász szakedzője, dr. Mónus András is segítőként jelen volt.[12] A kutatómunka során, vélhetően a 70-es évek végén és a 80-as évek elején készült, amatőr fényképek kerültek elő, amelyekből egy kis digitális albumot állítottunk össze.[13]

A rövidebb versenytávokon elért hazai és nemzetközi sikereken túl kellett lépnie azoknak, akik a nemzetközi paralimpiai versenyeken is részt szerettek volna venni, mivel ott nem 50 méter, hanem a nőknek 70, a férfiaknak 90 méter volt a leghosszabb versenytáv. Miskolcon Trizsi Éva kezdett íjászkodni. Egy volt középiskolai társa hívta le egy edzésre, és ott ragadt. Olyannyira, hogy a 70-es évek végén, amikor edző nélkül maradtak, néhány évig ő látta el az edzői teendőket, ő tartotta egyben a társaságot. Az 1982-es világbajnokságon egyéniben a tizennegyedik lett a csapatsiker mellett. Ebben az időben már Budapesten lakott és a Vízügy SC versenyzője volt. A 80-as évek végén átigazolt a Tipográfiába, az akkori idők legsikeresebb íjászcsapatába.

1989-ben, amikor a Helsinkiben megrendezett Eb negyedik helyén végzett, és eredményét beszámították az Országos Csapatbajnokság eredményébe, akkor a csapatbajnokságon a Tipográfia a második helyen végzett.[14]

Tormássy Béla a Budapest Íjász Bajnokságról 1982-ben, szuper 8-as technikával elkészített filmje jól mutatja az íjászat integrációs lehetőségét.[15]

A következő jelentős állomás az 1984-es New York-i Fáklya Játékok (VII. Paralimpia) volt. A 31 magyar sportoló között három íjász volt érdekelt. Az íjászok is megkezdték a több napon át tartó, dupla FITA- (Double FITA Round Integrated) rendszerben lebonyolított versenyt, amelyben nem rendeztek kategóriánként külön-külön versenyszámokat, hanem a különböző sérültséggel rendelkező versenyzők, külön a férfiak és a nők, egyetlen összevont, integrált formában versenyeztek. A mieinket Trizsi Éva és a Klein házaspár, Gitta és Gyula képviselte. A csütörtöki versenynapon mindhárom íjászunk javítani tudott az első versenynapi helyezésén. Minimális hátránnyal *Trizsi Éva* feljött a hatodik helyre, míg *Klein Gyula* a 20. helyről a 13. helyre tornászta fel magát. Az íjászpályán a mieink közül Trizsi Éva szerepelt a legjobban, aki ha *„ebben az ütemben javul, akkor érmet szerezhet a rendkívül erős mezőnyben. Szerdán 13., csütörtökön a 6., pénteken a 4. helyen fejezte be a versenyzést. Klein Gyula hiába javította meg élete legjobbját, az éremszerzésre már nincsen esélye"* – tudósított Lukács György a Népsportban. Trizsi Éva a zárónapon már nem tudott tovább javítani helyezésén, végül 1978 körrel a 4. helyen végzett. Ugyanitt Klein Gitta 1907 körös teljesítménye a 8. helyre volt elegendő. Klein Gyula 2093 körös egyéni csúccsal a 29 fős mezőnyben a 16. helyen zárt.[16] Edző nélkül indultak a versenyen, mint sok más alkalommal. Emiatt már az indulásnál hátrányban voltak a többiekkel szemben. Sajnos ez a helyzet a mai napig nem nagyon változott. Nehéz a versenyzőknek, amikor nem csak a versenyzésre, de a verseny körüli dolgokra is figyelniük kell – eljárni a csapatkapitányi értekezletekre, információkat begyűjteni, mikor hol kell lenni, mikor lesz reggeli, mikor kezdődik a verseny stb. Ugyancsak nem elhanyagolható, hogy bármilyen technikai probléma esetén teljesen magára, illetve versenyzőtársai jóindulatára van utalva a versenyző. Pont egy ilyen technikai probléma jelentett a szükségesnél nagyobb gondot Trizsinek az 1992-es barcelonai paralimpián. Ha akkor van hozzáértő segítője, egy kiszakadt rezgéscsillapító (ún. stabilizátor) rendbetétele nem jelenthetett volna problémát. Így csak örülhetett, hogy páran segítettek neki. Természetesen nem ellenfelei, hanem néhány férfiversenyző, akiknek akkor nem volt versenyük. Így vissza is csúszott, és végül 995 körrel a kvalifikációs csoportból nem jutott tovább, hanem csak a 6. helyen végzett, pedig dobogós helyen állt előtte.[17] Érdekességként érdemes megjegyezni, hogy Balázs Iván, aki az akkor induló számítástechnikai

12 Csík János (1982): Íjász Világbajnokság. A nők csapatban másodikak. *Humanitás,* 1982. II. évf. 6. sz.6. p.
13 Forrás: Nádas Pál gyűjtése. Fotó: Ismeretles szerző
14 Népsport 1989. június 28.
15 Forrás: Tormássy Béla
16 Népsport 1984. évi (06. 25–27.) helyszíni tudósításai alapján | www.paralympic.org/results/historical
17 www.paralympic.org/results/historical

technológiai jártasságával, Rovni Emesével közösen biztosították az 1982-ben Kecskeméten megrendezett Íjász-Eb teljes számítástechnikai hátterét. A mozgáskorlátozott íjászok az 1980-as évek végére szinte az egyik pillanatról a másikra tűntek el a magyar íjászsportból, pedig még 1988 végén Trizsi Éva, a Tipográfia versenyzője a ranglista alapján a női mezőnyben a 10. helyen végzett.[18]

Kiöregedtek, emigráltak (disszidáltak), de volt, aki korán meghalt, vagy egyéb elfoglaltságai miatt volt kénytelen felhagyni az íjászkodással, mint például Balázs Iván. Ő egy időben egyszerre volt versenyző és 1973-tól a HOSC elnökhelyettese, majd 1979 és 1982 között az elnöke. A '90-es évek közepén az utolsó, még aktív versenyző, Trizsi Éva is abbahagyta az íjászatot. Ekkor néhány év szünet következett. Az évtized végén kezdett az íjászat felé kacsintgatni a hosszú évek óta ülőröplabda-válogatott nyíregyházi Peres János. Az ő helyzete sem volt könnyebb, mint elődeié, a lelkesedése viszont legalább akkora volt. Hosszú évek kitartó munkájával, több világ- és Európa-bajnokságon való részvétellel ért el oda, hogy elérhető közelségbe került számára a 2008-as pekingi paralimpia, ahova végül nem sikerült kvalifikációt szereznie. Pár évig még folytatta, de az ugyancsak sikertelen londoni kvalifikáció után felhagyott az íjászattal. Elődeihez képest annyival mindenképpen jobb helyzetben volt, hogy sokat segített neki a felkészülésben a szlovákiai Lyócsa Imre, 2003 világ- és 2004 paralimpiai bajnoka. Rendszeresen részt vett Szlovákiában a mozgássérültek számára kiírt bajnokságokon, valamint itthon, mint elődei, az „épek" között versenyzett.

Klein (Wéber) Gitta íjásznaplójából egy 1982. évi versenybejegyzés.

Látássérültek is tudnak íjászkodni

A mozgássérültek mellett látássérültek is íjásznak, lassan növekvő létszámban. A világversenyeken már számukra is hirdetnek bajnokot (paralimpián nem versenyeznek). A számukra kiírt verseny távjaiban eltér a többiekétől: kizárólag 30 méterről lőnek. Számukra a távolságváltásokat a lőlap méretének változtatásával imitálják. A „leghosszabb" távot lövik a legkisebb, a „legrövidebb" távot pedig a legnagyobb átmérőjű lőlapra. Az ő esetükben kötelező a szemtakaró. Speciális eszköz számukra az irányzék. A legelterjedtebb egy állvány, amelynek talapzatán meg van jelölve, hogy hova kell beállniuk. Ehhez kapcsolódik az irányzék, amely úgy van kialakítva, hogy lövés közben a kinyújtott, íjat tartó kar kézfejének egy adott pontjához érjen hozzá az irányzék feje. Ezt a kis irányzékfejet pedig mind magassági, mind oldalirányban lehet állítani.

2006 őszén a vakok és gyengénlátók általános iskolájában is elindult az íjászat, Magyarországon először. Mindezt egy pályázat megnyerése, valamint a Magyar Paralimpiai Bizottság, a Magyar Íjász Szövetség és a vakok általános iskolája közötti együttműködése tette lehetővé. Havonta két hétvégén, szombati és vasárnapi napokon voltak a foglalkozások az iskola tornatermében.

Versenyszabályok

Az új kategorizálás 2014-ben lépett életbe.[19] Ennek egyik legfőbb oka az volt, hogy egyszerűbb, átláthatóbb legyen a kategorizálás, ezzel együtt pedig a versenyrendszer is. Korábban a csigás íjászok számára kevesebb éremszerzési lehetőség volt a paralimpián, mert míg az olimpiai íjjal lövők kettő, a csigás íjjal lövők csak egy érmet szerezhettek.[20] A változtatásnak köszönhetően immáron mindenkinek két érem megszerzésére van esélye: egyet egyéniben, egyet pedig vegyes (egy nő, egy férfi) csapatban. Egyéb

18 Népsport 1989. február 22.
19 Rulebook.worldarchery.org/PDF/Official/2016-10-01/EN-Book3. p.df
20 https://worldarchery.org/news/101703/change-para-archery-competition-structure

világversenyeken pedig ezeken felül van a hagyományos, háromfős csapatok számára kiírt csapatverseny.

Jelenleg három kategóriában versenyeznek az íjászok:

Open – olimpiai és csigás íjászok számára kerekesszékben (a láb sérültsége miatt) versenyzők vagy egyensúlyproblémával rendelkező versenyzők számára, akik lőhetnek állva vagy támlátlan széken ülve (szerepel a paralimpia programján)

W1 – lábsérültség miatt kerekesszékben ülők, függetlenül attól, hogy olimpiai vagy csigás íjjal lőnek, egy kategóriában versenyeznek (szerepel a paralimpia programján)

V1, V2/3 – látássérültek – mindkét nem és íjtípus együtt versenyez. A V1 csoportba tartozó versenyzőknek le kell takarniuk a szemüket, vagy a fényt kizáró szemüvegben kell lőniük. Mindhárom csoportba tartozó versenyzők „tapintásos" irányzékot használhatnak. Egy segítő a lőállás mögött egy méterről segítheti őket a találatok értékének bemondásával, valamint azok értékelésével (nem szerepel a paralimpia programján).

Az olimpiai open kategóriában versenyző nők és férfiak egyaránt 70 méteres távolságra lőnek 122 cm átmérőjű lőlapra, kétszer 36 lövést leadva, azaz összesen 72 db-ot, míg a W1 open és a csigás íjászok 50 m-en, 80 cm átmérőjű lőlapra teszik ugyanezt. Ez a világversenyek rangsorolójának programja.

Ezután következik a legjobb 104 versenyző részvételével a páros kieséses szakasz (az első nyolc kiemelésre kerül, ők csak a legjobb 32 között csatlakoznak), amikor a rangsor legjobbja a leggyengébbel kerül párba, a második legjobb a második leggyengébbel stb. A verseny e szakaszában az olimpiai íjászok úgynevezett szettrendszerben lőnek, azaz háromvesszőnként a jobb eredményt elérő versenyző kap 2 pontot és az győz, aki először éri el a 6 pontot. A W1 open és a csigás íjászok 15 lövést adnak le, a magasabb összesített pontszámot elérő versenyző jut a következő fordulóba. Csapatverseny esetén a legjobb 16 csapat jut tovább a kieséses fordulókba. Egy csapat három főből áll. A vegyescsapat-versenyben pedig 1-1 női és férfiversenyző alkot csapatot.

Télen, teremversenyeken 25 vagy 18 méteres távról lőnek 2x30 lövést. Esetleg 30-30 lövést adnak le mindkét távról, a verseny jellegétől függően.

A felsoroltak az épeknél és a mozgássérülteknél egyformán zajlanak. Apróbb különbségek természetesen adódnak: míg az épeknél minimálisan 80 cm-t kell a versenyzők számára biztosítani a lőállásban, addig a mozgássérülteknél figyelembe kell venni a kerekesszéket vagy sima széket, támasztékot, amelyeknek nagyobb helyigénye van, több helyet kell hagyni a versenyzőként. A hagyományos széken ülő versenyzőknek a szék oldalról/hátulról nem adhat támasztékot. A kerekesszékben lövőknek a szék támlája maximum a törzs közepéig érhet fel. Ha épekkel együtt versenyeznek a mozgássérültek, mindegyiküknek kell, hogy legyen egy segítője, aki kimegy a céltáblához értékelni a találatokat és visszaviszi a nyílvesszőket, amennyiben nem maguk teszik ezt. A versenyzők a verseny során végig a lővonalon maradhatnak (az épeknél a sorozat befejeztével el kell hagyni azt).

A versenyszabályok közérthetősége érdekében az IPC által készített filmes magyarázatot adjuk közre.[21]

21 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video

Záró gondolatok

A tanulmány megírásának alapját a 2008-ban elvégzett kutatásokat követően, az akkor elkészített *A mozgássérültek íjászsportja* című, a FONESZ sportoktatói tanfolyama számára íródott szakdolgozatom adta. E mostani tanulmány újabb dokumentumok, sajtóinformációk és visszaemlékezések felhasználásával készült. Versenyjegyzőkönyvek a kutatás során sajnos nem kerültek elő, sem a Magyar Íjász Szövetség, sem a HOSC, MTSB, MEOSZ–TSB és az MMS archívumából. Mindezen hiányzó információ ellenére, több személyes visszaemlékezés alapján kijelenthető, hogy a paralimpiai mozgalom bölcsőjében (1948) megrendezett első íjászversenyt követően, hazánkban is az íjászat a mozgáskorlátozottak hazai sportmozgalmának (1970) hajnalán az első sportágak közé tartozott. Az is megállapítható, hogy hazánkban a paralimpiai sportágak közül az íjászat mára gyakorlatilag teljesen eltűnt. Szalmás Péter fotóriporternek, a paralimpiai játékok íjászversenyein készített fotóit digitális albumba rendeztünk.[22] Akikről biztosan tudjuk, hogy hazánkban sportolóként, edzőként vagy segítőként részesei voltak a paralimpiai íjászatnak, azok nevét – sajnos valószínűleg hiányosan – de felsoroljuk.

Sportolók: †Balázs Iván, †Bedő Imre, Bon Ottó, †Bőm Mihály, Braczó Attila, Hajdú Levente, Hoffer Etelka, Kázsmer, Klein Gyula, Kovács György, M. Nemes József, †Paczulák András, †Pásztor Annamária, Peres János, Rovni Emese, Szoboszlai József, †Trizsi (Czapné) Éva, Urr Krisztián, Vágola Imre, Wéber (Kleinné) Gitta.

Edzők: Balla Zsolt, Barta Margit, Fogarasi, ifj. Gilicze László, Hamvas Ágnes, Magyari Kálmán, a MISZ elnöke (1970 években), dr. Mónus András és Szabados Géza (Géza bácsi).

Személyes visszaemlékezéseket adtak:
Hajdú Levente, Klein Gyuláné Wéber Brigitta, Klein Gyula, †Trizsi Éva.

A paralimpiai mezőny

22 Forrás: Szalmás Péter

Weisz Róbert: A hazai kajak-kenu – paracanoe – története

A kajak-kenuban a fogyatékkal élők sportja, a parakajak-kenu[1] – vagy ahogy a nemzetközi szóhasználatban gyakori, a paracanoe – mint önálló szakág először a 2009. évi gyorsasági világbajnokságon, a kanadai Dartmouthban jelent meg. Igaz, akkor még csak bemutató versenyszámként. Ezt követően, 2010-ben, a poznani világbajnokságon – amelyen 5 kontinens, 26 országának 63 versenyzője állt rajthoz – már teljes értékű világbajnokság keretében versenyezhettek a parakajakosok és -kenusok. A világbajnokságot követően, 2010 decemberében megszületett a várva várt döntés, az IPC a paracanoe-t felvette a riói paralimpiai sportágak közé. Ez a döntés nagy lendületet adott a szakág nemzetközi és hazai fejlődésének, amelyet mi sem tükröz jobban, mint az, hogy a 2015. évi milánói paralimpiai kvalifikációs világbajnokságon már 42 nemzet több mint 200 versenyzője állt rajthoz. A nemzetközi versenyeket, legyen az világ- vagy Európa-bajnokság, mindig az épek versenyeivel együtt, integráltan rendezik, ezért a világbajnokságok egy nappal hosszabbak. De ne szaladjunk előre, mert a paracanoe mint önálló szakág megjelenése előtti időkben is több fogyatékkal élő sportoló volt jelen a sportág hazai és nemzetközi életében is, mivel a kajak-kenu, de elsősorban a kajakozás kiváló lehetőséget nyújtott az alsó végtagi sérültek számára. A hazai kajak-kenus életben is voltak olyan, már-már ikonikus „párosok", akik kitartásukkal, eredményességükkel és kiváló emberi tulajdonságaikkal is bevésték nevüket a sportág történelemkönyvébe. Közülük a legeredményesebb a diósgyőri *Kiss Lajos* volt, aki dongalábbal született, ennek ellenére egészen az olimpiai részvételig, sőt az éremszerzésig jutott azzal, hogy a 1956-ban, Melbourne-ben a K1 1000 méteres versenyben bronzérmet nyert. *Almási Nándor* amputált alsó végtaggal a Csepel sportkör színeiben edzett és versenyzett, ismert és elismert tagja volt a hazai kajak-kenus életnek. Jó kedélyével, fogyatékosságával viccelődve, sőt sok esetben másokat megviccelve, többnyire kajak egyes 1000 és 10 000 méteren versenyzett. De négyes versenyszámokban is eredményes volt, és egészen a felnőttválogatott kerettagságáig jutott. Nándi a mai napig a világ több pontján is elismert edzőként dolgozik. A hazai parakajak-kenu valódi úttörője, *Szalai Margit*, mindenki Margitkája, aki a mai napig aktív kajakos életet él, ikonikus tagja a kajakos társadalomnak.[2]

Szalai Margitnak nincs sem olimpiai, sem világ-, sem pedig Európa-bajnoki érme, bár kevésen múlott, hogy nem jutott ki az 1964-es tokiói olimpiára, a magyar bajnokságot pedig többször is megnyerte. Margitka hároméves korában, egy balesetben combközéptől elveszítette jobb lábát, mégis teljes értékű életet tudott élni. Eleven, mozgékony gyermek volt, korán megismerkedett több sportággal is. Már fiatalon munkába állt, amellett aktív sportéletet élt, az *„épekkel"* versengve kajakozott. Versenyzői korszakában, az 1960-as években ugyanis még nem létezett a mozgáskorlátozottak számára versenyrendszer, és paraolimpiai kajakozás sem. Akkor csodabogárnak tekintették, úttörővé kellett válnia, szorgalmával pedig felérhetett a többiek teljesítményéhez. Emberi és sportolói kvalitásai elismeréseképpen 2006-ban elnyerte a MOB Fair Play-életmű-díját. 1964-ben mutatták be az életéről szóló, Csőke József által készített Margitka[3] című, díjnyertes dokumentumfilmet, amely a sportolónőt mutatja be az első versenyétől az országos bajnoki címig és válogatottként az első nemzetközi győzelméig. A dokumentumfilmet (15.54 pec) vágatlanul digitalizáltuk. A film jelentős hatással volt a nézőkön keresztül a társadalomra, és megélénkült az érdeklődés a kajak-kenu iránt a paralízises gyerekek körében.

1 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video
2 L. Réti Anna (1965): *Sportoló Hölgyek – Női Sportolók. (Margitka),* Sport 180–183. p.
3 Csőke József (1965): „Margitka" dokumentumfilm. Csőke József személyes ajándéka Nádas Pál gyűjteménye számára

A történeti visszatekintés után térjünk vissza a mához, illetve a közelmúltba. Az a tény, hogy a parakenu felkerült a világbajnokságok programjába, itthon is elindította a szakág fejlődését. 2010-ben Szegeden rendezték meg az első versenyt, amelyen akkor még csak két induló állt rajthoz. Szabó Sándor és Fekete Balázs lett az első két vb-indulónk is ebben a szakágban. A poznani világbajnokságon *Szabó Sándor* a K1 LT 200 méteres versenyszámban a döntőben végül az 5. helyezést érte el. Még 2010-ben a Magyar Kajak-Kenu Szövetség Elnökségének határozata alapján a szövetség kérte felvételét a Magyar Paralimpiai Bizottság tagjai közé, amelyet az MPB elnöksége elfogadott. Ennek folytatásaként a szövetség vezetése döntött arról, hogy az új szakág fejlesztését, annak támogatását magasabb szinten kell folytatni. Elkészült a szakág fejlesztésének közép- és hosszú távú programja, amelyben fő célként – az akkor még csak tervben lévő – riói paralimpián történő részvételt határozta meg a versenyzői létszám növelése és a versenyrendszerben történő teljes, a felkészülés során pedig a részleges integráció megvalósításával. 2011-ben már minden felnőttválogató versenyen megrendezték a „parás" versenyszámokat. A 2011-es szegedi világbajnokságon négy versenyzőnk, Kajdi Katalin, Szabó Sándor, Rigó Imre és Pál Bence állt rajthoz és ért el kiemelkedő eredményeket. *Szabó Sándor* a V1 200 méter TA kategóriájában megszerezte a szakág első világbajnoki aranyérmét, de mellette *Pál Bence* egy bronzérmet is nyert a K1 LTA versenyszámban.

Mint ahogy azt már említettük, kajak-kenuban a paraversenyek az épek viadalaival mind nemzetközi, mind hazai szinten integráltan kerülnek megrendezésre. Kezdetben, mint ahogy ez a „civil" életben is tapasztalható, a sportolók, szakemberek tartózkodóak voltak, nem tudták, hogyan kell vagy lehet viszonyulni egy mozgáskorlátozott emberhez. Ez az átmeneti állapot hamar feloldódott, az épek teljesen elfogadták mozgássérült versenyzőtársaikat, sőt barátságok alakultak ki *parások és épek* között. „Nagyjaink", legyen az Vajda Attila vagy Kammerer Zoltán, empátiával közelednek sérült versenyzőtársaikhoz, együtt örülnek sikereiknek és együtt bosszankodnak, ha valami nem sikerül a legjobban. A szövetség is partner ebben, a nemzetközi versenyeken a „parások" mindig együtt laknak az épek csapatával. Az eredmények hatására egyre többen kapcsolódtak be a szakág munkájába, elsősorban Pruzsina István honvédos csoportjába, amely az első és máig is egyetlen „tiszta" paraversenyzőkből álló csapat. István hihetetlen empátiával és lelkesedéssel dolgozik a parasportban. 2010-től az addig „gazdátlan paraszakág" vezetését a szövetség részéről Weisz Róbert vette a kezébe és irányítja jelenleg is. Mindezzel párhuzamosan elindult egy példamutató munka a budapesti mozgásjavító iskolában, ahol az ott tanuló, foglalkoztatott fiatalok részére az intézmény tanuszodájában tartottak kajakos foglalkozásokat, amelyekhez szintén a szövetség biztosított eszközöket. A parakenuba az elmúlt években bekapcsolódott sportolók sportbeli előélete sokszínűséget mutat. Voltak, akik kajak-kenuban előzőleg az épek között versenyeztek, mint a bajai Szabó Sándor, vagy a budapesti Bencze János. Akadt, aki más sportágak kipróbálása vagy akár eredményes űzése után választotta a kajakozást, kenuzást, mint Rozbora András, Juhász Tamás és később Suba Róbert. Voltak olyanok, akik a parakajak-kenuval kezdték sportolói pályafutásukat, mint Váczi Anita[4] és Pál Bence.

Az első években a szakág működésének, eredményességének egyik sarokpontja az eszközellátottság, illetve annak hiánya volt. A Magyar Kajak-Kenu Szövetség, amely a kezdetektől fogva mind anyagilag, mind erkölcsileg támogatta a parasport térnyerését, próbálta az eszközöket, elsősorban a hajókat biztosítani a versenyzéshez. Azonban még ez is kevés volt ahhoz, hogy a nemzetközi mezőnyben folyamatosan változó újabb és újabb hajókkal felvegyük a versenyt. 2012-től rendszeressé váltak a közös felkészülési edzőtáborok. A téli és tavaszi alapozó időszakokban havonta egy alkalommal, 3-4 napos táborokban készülhettek a versenyzők, míg a világversenyek előtt 2-3 hetes beállító edzőtáborokra nyílott lehetőség Szolnokon vagy Dunavarsányban. Ez a felkészülési rendszer jelenleg is működik. 2012–2013-ban a világ- és Európa-bajnokságokról rendszeresen

4 http://www.shape.hu/eletmod/49867-vaczi-anita-parakajakos-shape-cimlap

érmekkel tértek haza versenyzőink annak ellenére, hogy a folyamatosan változó hajósztenderdek, valamint a kategorizációs rendszer változásai miatt sokszor kerültünk hátrányba, estek ki versenyzőink addigi kategóriájukból. *Bencze János* a 2012. évi a poznani, 2013. évi montemori (Portugália) világbajnokságon és a 2012-es zágrábi Eb-n is bronzérmet szerzett éppúgy, mint *Szabó Sándor* a 2012. évi Eb-n és *Kajdi Katalin* a 2013-as Eb-n.

2013-ban az International Canoe Federation (ICF) döntött arról, hogy mely versenyszámok szerepelnek majd a riói paralimpia programjában. Ezek között – összesen hat versenyszám – három női és három férfi, ezen belül két-két kajakos (K1 LTA és A), valamint egy-egy kenus (V1 TA) szám kapott helyet. Versenyzőink, edzőink ennek szellemében készültek a következő évre, a 2014. évi moszkvai világbajnokságra, valamint a brandenburgi Európa-bajnokságra. 2014 meghozta a szakág második világbajnoki címét. *Rozbora András* a K1 TA versenyszámban csodálatos versenyzéssel utasította maga mögé a világot Moszkvában, ahol az újonc *Suba Róbert* bronzérmet szerzett a V1 A futamban. Ez a győzelem azért is különösen értékes volt, mert akkor még olimpiai versenyszámnak számító futamban született. Ezt megelőzően, a brandenburgi Európa-bajnokságon versenyzőink halmozták az érmeket. Ezüstérmet nyert *Rozbora András* K1 A, *Suba Róbert* V1 A és *Geri Dániel* V1 LTA 200 méteres versenyszámban, valamint *Bencze János* bronzérmet szerzett a K1 TA 200 méteres futamában. Az éves teljesítmények, eredmények értékelése után a szakág bizakodóan tekinthetett a következő, 2015. évi kvalifikációs világbajnokság elé, mivel Rozbora győzelme mellett *Bencze János* és *Váczi Anita* is kvótaszerző helyen végzett, és *Juhász Tamás* is csak egy helyezéssel maradt el attól. Akkor mindenki úgy gondolta, jó úton halad a szakág Rió felé. Mindezek után, még 2014 végén jöttek a rossz hírek. Az IPC nyomására 2015-től meg kellett változtatni a klasszifikációs rendszert, mindenkinek új vizsgálatokon, új szempontok szerint kellett részt vennie, ezzel egy időben döntöttek arról is, hogy a paralimpián csak női és férfikajakos versenyszámok szerepelnek majd a programban, a kenusok nem vehetnek részt a játékokon. 2015 már az elején rosszul indult. A racicei Eb-n elvégzett kategorizáción *Rozbora Andrást* a kevésbé sérültek közé helyezték, több versenyzőnk, köztük *Pál Bence*, *Kajdi Katalin*, kikerültek a rendszerből. Ez a kategorizációs huzavona a mai napig tart, versenyzőink már a versenyeket megelőzően „elvéreznek" és kerülnek kilátástalan helyzetbe, vész kárba sokéves megfeszített munka. Mivel a kategorizáció – mint más parlimpiai sportágakban is – nem egzakt, nem egyértelmű méréseken alapul, ezért nagyon fontos lenne, hogy a nemzetközi klasszifikácós csoportnak magyar tagja legyen. A hazai vizsgálatokat már a kezdetektől *dr. Bejek Zoltán és Kertészné Németh Bernadett* végezték, akik több alkalommal is részt vettek nemzetközi továbbképzéseken, illetve elkísérték a csapatokat nemzetközi versenyekre, és voltak ugyancsak kísérőként résztvevői a vizsgálatoknak. A 2016 nyarán az MKKSZ és az MPB által a szövetség Kolonics-vízitelepén megtartott nemzetközi klasszifikációs képzést követően ígéretet kaptunk arra, hogy *dr. Bejek Zoltán* bekerül a nemzetközi vizsgálócsoportba. Ennek megtörténte komoly sportpolitikai eredmény lehet. A fejlődés 2015-ben eredményeket is hozott. A Eb-n *Suba Róbert* VL1-ben, *Geri Dániel* VL3-ban Európa-bajnokságot nyert, az újonc *Suha Miklós* VL2-ben és a rutinos *Bencze János* KL2-ben bronzérmet szerzett. Ezen a versenyen indult először *Varga Katalin* a KL2 versenyben. A világbajnokságon tovább sújtotta a csapatot a kategorizációs balsors. *Juhász Tamás* az addigi KL1 helyett KL2-t kapott, míg *Horváth Gyula* VL2 helyett VL3-at. Mindezek után a milánói kvalifikációs világbajnokságról egy kvótával tért haza a csapat, amelyet *Váczi Anita* szerzett 5. helyezésével. Sikerült azért érmet is szerezni, *Geri Dániel* és *Suba Róbert* a kenusoknál 3. helyezést ért el. Biztató volt még az, hogy *Bencze János* a döntőben mindössze egy helylyel csúszott le a kvótaszerzésről.

2016. május, pótkvalifikációs világbajnokság, Duisburg, az utolsó esélyek a riói részvétel kiharcolására. Gyötrelmes és felemelő pillanatok váltották egymást a világbajnokságon. Jó hírrel kezdődött. A megérkezést követően kiderült, hogy *Varga Katalin* előző évi világbajnoki eredménye ma már kvótát ér, miután az előtte végzők közül többen nem kapták meg végleges klasszifikációs besorolásukat, ezzel kvótáink száma kettőre emelkedett. Aztán jött a hideg

zuhany, a 2012 óta KL2-ben (TA) versenyző *Bencze Jánost* KL3-ba sorolták. Hiába volt az óvás, János addigi munkája kárba veszett. Aztán a végére jött a csattanó: a 2014-es világbajnok, *Rozbora András* az egy kategóriával épebbek között a döntőbe jutott, ahol 7. helyével további kvótát szerzett, akárcsak *Suba Róbert* a legsérültebb, KL1 kategóriában.

És akkor a legfiatalabb magyar paralimpiai sportág négy paralimpiai kvótával elérkezett a mához. Hosszú, ellentmondásokkal, csalódásokkal és örömteli pillanatokkal kikövezett út vezetett idáig. Vajon mit hoz a jövő, mit hoz számunkra a paralimpia? Ki tudja, egy biztos, amennyiben a parakajak-kenu versenyzői, edzői a jövőben is kitartanak, ez a szakág is megállja a helyét a többi parasportág között, akár ép társaik a magyar sportéletben.

A Rióra történő közvetlen felkészülés egyik állomását jelentette a 2016. júniusi moszkvai Európa-bajnokság, ahol *Suba Róbert* a KL1 200 méteres versenyszámban aranyérmet nyert, miként a VL1 200 méteres versenyben. A paralimpiára készülő versenyzők közül *Váczi Anita* negyedik, *Rozbora András* pedig hatodik helyezést ért el.

Szalmás Péternek, a riói játékok kajakversenyén készített fényképeit digitális albumba rendeztünk.[5]

És következett Rio, ahol a parakenu először szerepelt a paralimpia műsorán. Küldöttségünk hét főből állt: *Váczi Anita* és *Varga Katalin* női, *Rozbora András* és *Suba Róbert* férfikajakosok, *Pruzsina István* és *Csamangó Attila* edzők, valamint *Weisz Róbert* szakágvezető. Sajnálatos módon a versenyzőket felkészítő edzők közül nem mindenki vehetett részt az eseményen a szűkös akkreditációs lehetőségek miatt. Csapatunk a versenyeket megelőzően hét nappal érkezett a helyszínre, ahol volt idő és lehetőség a pálya megismerésére, edzésekre. Mint az épek olimpiáján, itt is a legnagyobb gondot a szél és a hullámok okozták az edzések és a versenyek, főképpen a döntők során. Versenyzőink már az elő- és középfutamokon jól teljesítettek. *Suba Róbert* előfutamából másodikként egyből a döntőbe jutott, míg a többiek a középfutamokból jutottak a döntőbe, ami már magában nagy eredménynek számított. A döntőket szeptember 15-én, kilenc órától, kellemetlen oldalszélben rendezték. *Váczi Anita* (edzői: *Jancsár László*, *Csamangó Attila*, *Győrfi Tamás*) a KL1 számban állt elsőként rajthoz, és hatodik helyen

Suba Norbert verseny közben

5 Forrás: Szalmás Péter

ért célba, ami remek eredmény a végig sérüléssel és betegséggel küszködő sportolótól. Ezután következett a férfiak KL2 200 méteres versenye, ahol egy rosszul elkapott rajt után *Suba Róbert* (edzői: *Csamangó Attila, Győrfi Tamás*) úgy ért célba, hogy sokáig nem lehetett tudni, ki ért be elsőként? A célfotó elemzése után Robi mindössze 0,045 másodperccel elmaradva az első helyezettől, megszerezte a magyar parakenusport első paralimpiai érmét, egy ezüstérmet. A következő futamban, a lányok KL2 200 méterén, *Varga Katalin* (edzői: *Győrfi Tamás, Csamangó Attila, Pruzsina István*), aki hosszú kihagyás után jutott el a paralimpiára, 5. helyen ért célba. A férfiak KL2 számában *Rozbora András* (edzője: *Pruzsina István*), aki 2014-ben még az eggyel sérültebbek között versenyzett, hetedik helyezést ért el. Összegezve, csapatunk az előzetesen elvárhatót többszörösen túlteljesítve (négy kvóta, mindenki döntőbe jutott, három versenyzőnk pontszerző helyen ért célba, közülük egy ezüstérmes helyen) fejezte be a versenyt. Ezzel az eredménnyel egyben a nemzetek éremtáblázatában a 6. helyen végzett!

PARAKENU – paralimpia helyezettek, világ- és Európa-bajnokságoki érmesek (2010–2016) a között törlendő

	Helyezés	Idő – helyszín	Versenyző	Kategória
Paralimpia	ezüstérem	2016 – Rio de Janeiro	Suba Róbert	(KL1) 200 m
	5.	2016 – Rio de Janeiro	Varga Katalin	(KL2) 200 m
	6.	2016 – Rio de Janeiro	Váczi Anita	(KL1) 200 m
	7.	2016 – Rio de Janeiro	Rozbora András	(KL2) 200 m
ICF – világbajnokság	aranyérem	2011 – Szeged (Magyarország)	Szabó Sándor	(V1 TA) 200 m
		2014 – Moszkva (Oroszország)	Rozbora András	(K1 A) 200 m
	ezüstérem	2016 – Duisburg (Németország)	Suba Róbert	(VL1) 200 m
	bronzérem	2011 – Szeged (Magyarország)	Pál Bence K1	(TA) 200 m
		2012 – Poznan (Lengyelország)	Bencze János	(K1 TA) 200 m
		2014 – Moszkva (Oroszország)	Suba Róbert	(V1 A) 200 m
		2015 – Milánó (Olaszország)	Suba Róbert	(VL1) 200 m
		2015 – Milánó (Olaszország)	Geri Dániel	(VL3) 200 m
ECA – Európa-bajnokság	aranyérem	2015 – Racice (Csehország)	Suba Róbert	(VL1) 200 m
		2015 – Racice (Csehország)	Geri Dániel	(VL3) 200 m
		2016 – Moszkva (Oroszország)	Suba Róbert	(KL1) 200 m
		2016 – Moszkva (Oroszország)	Suba Róbert	(VL1) 200 m
	ezüstérem	2014 – Brandenburg (Németország)	Rozbora András	(K1 A) 200 m
		2014 – Brandenburg (Németország)	Suba Róbert	(VL1 A) 200 m
		2014 – Brandenburg (Németország)	Geri Dániel	(V1 LTA) 200 m
	bronzérem	2012 – Zágráb (Horvátország)	Bencze János	(K1 TA) 200 m
		2012 – Zágráb (Horvátország)	Szabó Sándor	(V1 TA) 200 m
		2013 – Montemor (Portugália)	Kajdi Katalin	(K1 TA) 200 m
		2013 – Montemor (Portugália)	Bencze János	(K1 TA) 200 m
		2014 – Brandenburg (Németország)	Bencze János	(K1 TA) 200 m
		2015 – Racice (Csehország)	Bencze János	(KL1) 200 m
		2015 – Racice (Csehország)	Suha Miklós	(VL2) 200 m
		2016 – Moszkva (Oroszország)	Molnárné Tóth Julianna	(VL2) 200 m

Összeállította Weisz Róbert (2016)

Farkas László – Nádas Pál: A kerekesszékes kosárlabda kiváló csapatjáték

Az összeállítás a kerekesszékes kosárlabda honlap alapján készült.

„A sport és a mozgás nem csak az egészséges emberek kiváltsága és szükséglete”[6]

A mozgásában korlátozott embernek nagy szüksége van a sportolásra, mert – amellett, hogy segít a kondíció megőrzésében – önbizalmat ad, és az ép társaktól kapott megbecsülést és a társadalomhoz tartozás érzését erősítheti. Másrészt az egészséges emberekhez szeretnék eljuttatni üzenetünket, hogy a környezetükben élő sérült embert ösztönözni tudják a minőségibb életre. A kerekesszékes kosárlabda[7] az egyik legnépszerűbb sportág a mozgássérült sportolók körében külföldön, s egyben a legnagyobb érdeklődéssel kísért paralimpiai sportág. Eredetileg az Amerikai Egyesült Államokban alakult ki a II. világháború alatt. Korábban a profibajnokságban játszó, de a háborúban megrokkant kosarazók nem tudtak lemondani kedvelt játékukról, s kerekesszékben is szenvedélyesen folytatták. Nagy-Britanniában viszont a hadirokkantak rehabilitációjának volt fontos eszköze a sport. Stoke Mandeville-ben Sir Ludwig Guttmann irányításával nemzetközi játékokat is szerveztek. Az első angol–amerikai párharc 1955-ben angol sikert hozott az ún. netball (palánk nélküli) játékban, de a következő játékon, amikor amerikai szokás szerint már palánk is volt a kosár mögött, már az amerikaiak győztek. Így 1960-ban, a Római Olimpiai Játékokkal párhuzamosan megrendezett első paralimpiai játékok programjában már szerepelt a kerekesszékes kosárlabda, amelyben csak olyan, mozgásukban korlátozott játékosok vehetnek részt, akik nem voltak képesek az épekhez hasonló módon futni, ugrani és függőleges tengelyük körül megfordulni – ez jelenleg a minimális mozgássérültség követelménye.

USA–Németország női mérkőzés (2008)

Magyarországon az 1960-as években került a sport a rehabilitáció repertoárjába a Guttmann nyomdokain járó *dr. Novoszel Tibor* jóvoltából. A 70-es évektől kezdődően pedig *dr. Laczkó Magyar György* testnevelő tanár irányításával minden olyan kerekesszéket használó amputált és gerincvelősérült ember megismerkedett a kerekesszékes kosárlabda alapjaival, akit az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetben (OORI) kezeltek. *„Az OORI-ban folyó rehabilitációs munkától függetlenül 1984-ben Nádas Pál kezdeményezésére, aki a mozgássérültsport, majd a paralimpiai sportok magyarországi megszervezésének egyik alakja, és dr. Vilmos Endre, a Malév volt vezérigazgató-helyettese, a Magyar Kosárlabda Szövetség (MKOSZ) akkori elnöke, 10 darab speciális kerekesszéket hozatott be Magyarországra. Nem volt nehéz toborozni kosarazni vágyó mozgássérülteket. A szervezeti keretet*

6 www.kerekeskosar.hu
7 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video

Az első próbálkozás az OORI-ban az 1970-es évek közepén

a Halassy Olivér SC teremtette meg. A csapatot Köteles László, a sportklub mindenese menedzselte, az edzéseket Maksziné Karácsony Györgyi, volt kosárlabda-játékos, gyógytornász vezette. Az első tornaterem, ahol az edzések elkezdődtek, Nádas Pál akkori munkahelyén, a Kosciuszko Tádé utcai Általános Iskolában volt."[8] A csapat első nemzetközi mérkőzéseire 1985 novemberében Prágában került sor jugoszláv, osztrák és cseh csapatokkal. A „keleti tömb"-höz tartozó országokban szintén ezekben az időkben alakultak az első kerekesszékes kosárlabdacsapatok, így Csehszlovákiában is. Ausztriában és Jugoszláviában már jóval előrébb jártak, ott már többcsapatos bajnoki rendszer működött. Ennek megfelelően az akkor szerveződő cseh csapattal szemben győzedelmeskedett a magyar együttes, míg az osztrák és a szlovén csapattól nagyarányú vereséget szenvedett. A továbbiakban a magyar csapat már az újonnan szerveződött a Rodata SE színeiben, a kölcsönös meghívásoknak köszönhetően, évi két-három alkalommal rendszeresen részt vett nemzetközi mérkőzéseken. A prágai, bécsi, salzburgi, ljubljanai és budapesti tornákat néha kiegészítette egy-egy kölni torna, ahol más európai csapatokkal (pl. lengyel, német) is mérkőzhettek a rodatások, váltakozó sikerrel.

Az első budapesti tornán Molnár Béla álltal készített fényképeket digitális albumba rendeztünk.[9]

Sőt 1987-től egymással is mérkőzhettek, hiszen a magyar kosárlabda-bajnokság élvonalához tartozó Szolnoki Olajbányász Sportegyesület támogatásával Szolnokon is működött két évig Roll Sportkör néven egy kerekesszékes kosárlabdacsapat, ami a szervező *Legeza György* távozásával megszűnt. A Rodatában is megtorpanni látszott szakmai szempontból a fejlődés. Makszinnét Keszler Márton váltotta. Az előrelépést nem segítette, hogy a kerekesszékek kezdtek elavulni, elhasználódni, és új sportszékek beszerzése hiányában az utánpótlás sem fejlődhetett. A mélypontot az 1993-as Stoke Mandeville-i Eb-selejtező jelentette, ahol a magyar csapat, súlyos vereségeket is elszenvedve, az utolsó helyen végzett. Kisebb fellángolás következett be a 90-es évek közepén, amikor Déri Balázs irányította a csapat edzéseit. 1994-ben a 11 csapatos IV. divízióban, a kölni tornán a lengyelek mögött a második helyen végzett a magyar csapat, s az újra feltámasztott Rodata-kupát 95-ben sikerült megnyerni osztrák, cseh és szlovén csapatok előtt. A csapat szereplései mindinkább a hazai kosárlabdás ünnepségek bemutató jellegű mérkőzéseire szorítkozott. A heti edzések felkészítő jellegüket elveszítették, az edzéseket a régi játékosok (legtovább az egykori csapatkapitány, *Bohm Mihály,* egészen a haláláig) irányították. Új játékos alig-alig jött. A kerekesszékek teljesen elhasználódtak, az újabb szabályoknak már meg sem feleltek. 1997-től a Rodata SE anyagi gondjai miatt kiszállt a csapat mögül, és a továbbiakban a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége működtette a csapatot, amely a heti rendszerességgel tartott edzésekhez szükséges terem bérleti díjának fedezésére terjedt ki. Később ezt a szerepet a Törekvés SE vette át azzal, hogy a Paralimpiai Központ sportcsarnokát

8 www.kerekeskosar.hu
9 Forrás: Molnár Béla

biztosította a heti edzések részére. A nemzetközi mérkőzések alkalomszerűvé váltak, főleg az itthon megrendezett versenyeken mérethették meg magukat. Magánkezdeményezésből egy-két újabb sportszékhez jutottak, a Return Alapítvány közreműködésével hamarosan öt új darabbal bővült a „flotta".

Az első hazai (1990) nemzetközi kerekesszékes kosárlabdatorna

Ez az időszak a 2000-es évek közepén vett új lendületet, amikor újra „gyűlni" kezdtek a sportolók a Törekvés SE-be. Volt, aki Kecskemétről vagy Edelényből járt fel a szerda esti edzésekre. Ennek hatására vidéken is újra érdeklődtek a sportág iránt. Miskolc volt az első ilyen hely, bár csak hárman-négyen játszottak, de rendszeresen.

2010-ben Magyar András Sopronból új lendületet vitt a sportágba. A kosárlabdához fűződő kapcsolataival – szövetség és egyesületek – újra „képbe" kerültünk. Ennek hatására 2013-ban két új egyesület – Soproni Tigrisek és DVTK Aluinvest (Miskolc) – kerekesszékes kosárlabda-szakosztályt hozott létre. Eközben a magyarországi adótörvény-változások (látványcsapatsport-támogatás) lehetővé tették az elavult székek fokozatos cseréjét.

A két fontos esemény hatására és a Magyar Paralimpiai Bizottság mint akkori szakág-„tulajdonos", az MKOSZ mint szakértő, Magyar András mint szakágvezető, illetve a három egyesület – DVTK, Sopron, Törekvés SE – közös szervezésében megrendezésre került az első Magyar Nemzeti Bajnokság.

Az első két évben a fenti három csapattal, majd a 2015-ben csatlakozott Soproni Sportiskolával immár négycsapatos bajnokságot bonyolítottak le. Az eddigi három bajnokság győztese a Törekvés SE csapata lett.

2016 őszétől a Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetsége irányítja a sportágat.

A kerekesszékes kosárlabda fejlődése nemcsak a sportágon belül tevékenykedőknek lenne fontos. Az lenne az ideális, ha alapsportágként a legtöbb kerekesszéket használó számára hozzáférhető lenne, hiszen a sporttal való megismerkedés során olyan kerekesszék-kezelési technikákat sajátíthatnának el, amelyekre szükségük lenne mindennapi életükben is. Ugyanakkor más kerekesszékes sportágak fejlődéséhez is hozzájárulhat a rendszeres testmozgás örömének átélésén és a mozgásfejlődés megtapasztalásán keresztül. A honi kerekesszékes kosárlabdázás története bizonyság arra, hogy számtalan más kerekesszékes sportban sikeres ember a kosárlabdában kezdte sportolását. Ilyen példa *Urbancsok György,* aki kerekesszékes futásban, *Szekeres Pál, Pálfi Judit* és *Dani Gyöngyi,* akik vívásban, *Farkas László* pedig teniszben ért el sikereket, és szereztek hírnevet a magyar kerekesszékes sportnak is.

A különböző mozgássérültség miatt a kerekesszékes kosárlabdában olyan pontrendszert alkalmaznak, amellyel „kiegyenlíthetők" a sérülésből vagy a mozgáskorlátozottságból adódó különbségek. A pontértékek 1-től 4,5-ig terjednek attól függően, menynyire korlátozott az adott játékos mozgásában. A 4,5 pontos a legkevésbé, az 1 pontos játékos a leginkább

korlátozott mozgásában.[10] (Vannak országok, ahol a nemzeti szabályok megengedik, hogy a járni tudó, nem mozgássérült emberek is beüljenek a kerekesszékbe és részt vegyenek a játékban, az ő pontértékük 5 pont. Érdekességként megemlíthető, hogy engedélyezett lehet női mozgássérült játékos részvétele a férficsapatban, ahol a női játékos pontértéke eggyel alacsonyabb a hasonló mozgásfunkcióval bíró férfi játékostársainál.) A csapat egy időben pályán levő játékosainak összes pontértéke nem haladhatja meg a 14 pontot, így biztosítva az egyenlő erők küzdelmét (fair play). Versenyeken a ponthatár túllépését technikai faulttal büntetik.

Magyar csapat ugyan még egyetlen paralimpiára sem jutott ki, de Szalmás Péter fotóriporternek a paralimpiai játékokon készített fényképei közül nem hiányoznak a kerekesszékes kosárlabda[11] játék fényképei sem. A kerekesszékes kosárlabda szinte megegyezik a jól ismert kosárlabdajátékkal, amelynek szabályait a Nemzetközi Kosárlabda Szövetség (FIBA) szabályzata is tartalmazza. Ezért sok országban mindkét játék – a mozgássérültek és az épek – sportszervezete egy nemzeti szövetségben szerepel. Két ötfős csapat játszik egymás ellen, s az a csapat nyer, amelyik több pontot szerez a labda kosárba juttatásával (1 pontot ér a büntetőből, 2 pontot a mezőnyből, három pontot a hárompontos vonalon túlról kosárba bedobott labda) a négyszer 10 perces időtartam alatt. A pálya mérete (28×15 m), a labda nagysága és a gyűrű magassága (305 cm) azonos, viszont nincs zsákolás, nincs kétszer indulás. Lépéshibának az minősül, ha a játékos labdapattintás nélkül több mint kétszer nyúl a hajtókarikához a kerekesszék mozgatása céljából. Természetesen a szabályzat előírásokat tartalmaz a kerekesszékre vonatkozóan részben biztonsági okokból (pl. nem lehet sérülést okozó kiálló alkatrésze vagy a lábtartó ütközéspontja nem lehet a talajtól magasabban 11 cm-nél), részben a tisztességtelen előny megszerzésének megakadályozása céljából (pl. a kerekesszék ülőfelülete nem lehet a talajtól magasabban 53 cm-nél, az ülőpárna vastagsága a játékosok pontértékének, sérültségének függvényében változhat, azaz a párnavastagságot orvosi indokok szabályozzák). Az ütközés szabályai sem térnek el alapvetően az épekétől, hiszen a kerekesszék a test részének számít, s ugyanúgy a „test" elfoglalt pozíciója határozza meg, hogy támadó vagy védő játékos követett el szabálytalanságot az ütközéskor. A labda pályán kívülre kerülésének megítélésében is hasonló szabályok vannak, pl. az a labda is pályán kívülre kerültnek számít, ahol a labdát birtokló játékos kerekesszékének kereke („teste" vagy „testrésze") a pályát határoló vonalat érinti vagy azon kívülre kerül.[12]

A magyar kerekesszékes kosárlabda-bajnokságok végeredménye

	Helyezés	Csapat	Győzelem	Vereség	Dobott pont	Kapott pont	Pont
2013–2014	1.	Törekvés SE	8	0	461	107	16
	2.	DVTK Aluinvest	4	4	243	286	12
	3.	Soproni Tigrisek	0	8	146	457	8
2014–2015	1.	Törekvés SE	12	0	648	208	24
	2.	DVTK Aluinvest	4	8	370	486	16
	3.	Soproni Tigrisek	2	10	273	597	14
2015–2016	1.	Törekvés SE	12	0	613	181	24
	2.	Soproni Tigrisek	7	5	475	416	19
	3.	DVTK Aluinvest	5	7	327	448	17
	4.	Soproni Sportiskola	0	12	132	502	12

Összeállította Farkas László (2016) a kutatásai alapján

10 Sérültségi pontrendszer. ***1 pont:*** *A lábát nem tudja mozgatni, csak kis törzskontrollja van a játékosnak. Ülő egyensúlya előre és oldalra jelentős mértékben sérült, a függőleges üléshez a karjait használja, ha nincsen egyensúly éppen.* ***2 pont:*** *Lábfunkció nincsen, de részben van előrefelé törzskontrollja. Oldalmozgása nincsen, behatárolt az ülésstabilitása ütközéskor, a kezével a kerekesszékbe kapaszkodva képes ezt korrigálni.* ***3 pont:*** *Némi lábfunkciójuk van és törzsfunkciójuk, a talajig előre képes hajolni, felüléskor van törzstorziója. Oldalirányban nincsen törzsstabilitásuk, ütközéskor stabilabban ülnek, és fáradság nélkül mind a két kezükkel tudnak manipulálni.* ***4 pont:*** *Normális törzsfunkciójuk van, de a lábfunkcióban fellépő gyengeség miatt nem képesek mindkét oldalra törzsmozgást végezni. Ütközéskor stabilak, az előremozgás normális, meg tudják tartani magukat.* ***4,5 pont:*** *A legkevésbé van mozgásfogyatékosságuk, csak csekély lábmozgásbeli hátrányuk vagy egyoldali alsóvégtag-amputációjuk van. Minden irányban normális a törzsmozgásuk, stabilak ütközéskor is. Ezeken a pontokon a mérkőzést vezető bíró fél pontot módosíthat.*

11 Forrás: Szalmás Péter

12 www.kerekeskosar.hu

Mészáros Edit: A kerekesszékes rögbi hazánkban a legfiatalabb csapatsportág

Néhány szó a játék kialakulásáról

1977-ben a kanadai Winnipegben tetraplég (négyvégtag-bénult) emberek kitalálták, hogy módosítva a kerekesszékes kosárlabda szabályait, létrehoznak egy új játékot, a kerekesszékes rugbit[13] (wheelchair rugby), amit ők is tudnak játszani. Kezdetekben a játék neve murderball, azaz gyilkos labda volt, de ezzel a névvel elég nehéz volt szponzorokat találni, így lett az új sport neve kerekesszékes rögbi. A 2000-es sydney-i paralimpián pedig már teljes jogú versenyszámként szerepelt. A kerekesszékes rugby csapatsport, ami ötvözi a kosárlabda, a jéghoki és a kézilabda elemeit. A játék célja, az ellenfél gólvonalán átjuttatni a labdát úgy, hogy a gólvonalon a szék két kereke átmenjen. A sportágat azoknak adaptálták, akiknek

három vagy négy végtagjuk érintett. Többnyire nyakigerinc-sérült tetraplégek játszák. A csapatokban vannak három-, illetve négyvégtag-amputáltak is. Egy csapat négy főből áll, és a pályán lévő játékosok pontszáma nem lehet több mint nyolc pont. A többnyire gerincvelősérült játékosokat a működő izomzatuk és képességeik alapján kategóriákba osztják. A játékosok támadó vagy védő posztokon játszanak, ezeket a kategória határozza meg.[14]

A játék sérültségi kategóriái, a játékosok kategorizálása

A két vagy három részből álló vizsgálat során részletes izomerő-vizsgálat és funkcionális tesztek vannak.

Bench-teszt: Izomerő-vizsgálatok, tesztek, egyensúlyvizsgálat.

Court-teszt: labdakezelés, kerekesszékhajtás, manőverezés megfigyelése, tesztelése.

Manőverezés vizsgálata: a feladatokat a kategorizáló szakember adja, de vannak típusfeladatok: felszólításra induljon el, álljon meg,

– írjon le kis nyolcasokat a székkel,

– kerülje ki a kategorizálót, aki irányt változtatva gyorsan megy előtte.

Játék közbeni vizsgálat: ha nem határozható meg egyértelműen a kategória a fenti vizsgálatok alapján, akkor szükséges a játék közbeni megfigyelés is.

A kategorizálás folyamán két kategorizáló végzi a vizsgálatot. A kategorizálók nemzetközi képzések elvégzésével kapnak jogot a kategorizálás elvégzésére. A játékosokat a sérültségüknek megfelelően pontozzák, és a pályán összesen 8 pont értékű játékos tartózkodhat.

0,5.: ezek a játékosok a legsúlyosabban sérültek, így ők rendelkeznek a legkevesebb izomerővel. A vállizmok gyengesége miatt a kerekesszékhajtás nem túl gyors, és a manőverezés is lassabb. A labdát korlátozottan tudják kezelni, az izomgyengeségek miatt nem tudják messzire és direkt passzolni, inkább csak elütik (körülbelül úgy, mint a röplabdánál). A labda elkapásához az egész alkart használják. Ezek a játékosok a pályán *védő* szerepet töltenek be, blokkolják az ellenfél kerekesszékét.

1,0: A m. triceps és a csuklóextensorok gyengesége miatt a játékosok fékezéshez és forduláshoz az alkart használják. A labdát jobban kezelik, mint a 0,5

13 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video
14 www.iwrf.com

Elzárás

pontosok, nemcsak elütik, hanem mellkastól passzolni is tudják, bár nem túl messzire. A labda elkapásához az alkart vagy a csuklót használják. Ezek a játékosok már nem csak az ellenfél kerekesszékét tudják megállítani, az érkező labdát is képesek blokkolni.

1,5.: A nagyobb izomerő miatt az egész vállízület sokkal stabilabb, nagyobb erőt képesek vele kifejteni, így a kerekesszékkel manőverezés – a fordulások és a megállás – sokkal gyorsabb és pontosabb. A labdát mellkastól képesek passzolni. A passzolás távja és pontossága sokkal nagyobb. Ezek a játékosok is védő poszton játszanak, de már nem csak blokkolni tudják az ellenfél kerekesszékét és az érkező labdát. Képesek a labdát pontosan kezelni, továbbvinni és lepasszolni.

2,0.: A vállizmok nagyon erősek, így hosszabb távon is gyorsan tudják a kerekesszéket hajtani, noha még az ebben a kategóriában játszó játékosoknál sincs aktív ujjmozgás és szorítóerő. Ezeknek a játékosoknak bár még védő poszton játszanak - nagy szerepük van nemcsak a kerekesszék- és a labdablokkolásokban, hanem – a jobb labdakezelés miatt – a támadásnál is szerepet kaphatnak.

2,5.: A vállizmok nagy ereje gyors sebességet és nagyon jó manőverezést biztosít a kerekesszék-hajtásnál. A törzskontroll már jobban megvan, mint az előző kategóriáknál, így sokkal stabilabban képesek a kerekesszékben ülni. Ezeknél a játékosoknál már van gyenge aktív ujjflexió és -extenzió. A labdát képesek pattogtatva vezetni. Limitált távolságra, de tudnak egy kézzel is passzolni. Ezek a játékosok már támadó szerepben játszanak.

3,0.: A jobb törzskontroll miatt stabilabban ülnek a kerekesszékben. A jó kézfunkció következtében meg tudják fogni a hajtókarikát, és a székhajtás sebessége is sokkal gyorsabb. A nagyon jó felső végtagi funkciók révén nagyon pontosan képesek manőverezni a labdával, a passzolásnál, a labdapattogtatásnál és a labda hordozásánál nemcsak ezeket a tevékenységeket képesek elvégezni, hanem ezek közben meg is tudják védeni a labdát az ellenféltől. Egy kézzel is biztonságosan, pontosan és messzire képesek passzolni. A labda eléréséhez a másik kézzel stabilizálják a törzset. Ezek a támadó poszton játszó sportolók már nagyon gyorsak a pályán, kulcsszerepük van a játékban.

3,5.: Van törzskontroll. Többnyire amputált játékosokról van szó, akik képesek használni a törzset a kerekesszék hajtása során és a labda elkapásakor. Kiváló a labdakezelés, mivel nemcsak a felső végtagot, de a törzset is tudják használni. Egy kézzel is pontosan és messzire tudnak passzolni. A karok és a kezek funkciójában előfordulhat aszimmetria. A 3,5 pontos játékosok a leggyorsabbak, nekik van a legtöbb szerepük a meccsek közben.[15]

15 www.iwrf.com

Az első magyar kerekesszékes rögbicsapat (WildBoars, Vaddisznók) története

A magyar csapat ötlete 2008 elején merült fel Hetei Zoltán (0,5 pontos játékos) felső végtagi rekonstrukciós műtéte után. Ezeknek a műtéteknek az a lényege, hogy helyreállítható a könyökextenzió, a marokszorítás és a kulcsfogás. A műtéteket végző Jan Fridén svéd kézsebész professzor és Turcsányi István kézsebész főorvos azt mondták, hogy ezek után a műtétek után alkalmas lesz a kar és a kéz nagyobb erőkifejtésre, és javasolták a sportolást. Svédországban több kerekesszékes rögbicsapat is van. Fridén professzor ekkor adta az ötletet, hogy a műtétek után akár rögbizni is lehetne.

Az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetben ellátott összes tetraplégiás sérült személy a rehabilitációs folyamat keretében vesz részt ergoterápiás foglalkozásokon. Így volt lehetőségem arra, aki az ergoterápián mint gyógytornász dolgozzam, hogy az intézetbe került és nálam megfordult tetraplégiás betegekről listát készítsek, és megtudjam, hogy van-e érdeklődésük a sportolás iránt. Az embereket elkezdtük felhívni, majd az érdeklődőknek tartottunk egy megbeszélgetést, tájékoztatást. Az első pár hónapban saját kerekesszékben játszottak a játékosok. Ekkor még csak „rögbiszerű" volt a játék, mivel mindenki féltette a nehezen felíratott aktív kerekesszékét, és ezekben az utcai székekben nem is lehet annyira stabilan ülni, mivel nem sportolásra készítették. Sok országba írtam levelet, ahol kerekesszékes rögbicsapat van. Kértem, hogy segítsenek elindítani a magyarországi csapatot. Több országból – többek között az Amerikai Egyesült Államokból, Svédországból, Csehországból, Németországból, Új-Zélandról, Franciaországból, és ami a legmeglepőbb, Új-Kaledóniából – is kaptunk segítséget. Legtöbbször a támogatásukról biztosítottak, örültek, hogy van még egy új csapat, és hogy ha már lesznek székeink, edzésterveket is ígértek. A legtöbb országból még javasolták, hogy nézzük meg a Gyilkos labda (Murderball) című filmet, amely itthon is nagy sikernek örvendett. Jelentős segítség érkezett a Nemzetközi Kerekesszékes Rugbyszövetségtől (IWRF), támogatásával 2009 őszén meg tudtuk tartani az első edzőtábort. A magyar csapaton kívül négy cseh játékos, Marco Dispaltro, a kanadai és a svéd válogatott edzője, korábbi kanadai játékos (aki saját költségen jött el három napra Kanadából), Ulrica Ulfson paralimpiai szintű bíró, Lotta Crossén paralimpiai szintű kategorizáló és Magnus Crossén svéd válogatott játékos volt jelen. Ők rengeteget segítettek, hogy el tudjuk indítani az általuk ajándékba hozott használt székekkel a minőségi edzéseket. Az új székekkel a Guriga Sportegyesületen belül megalakult rögbiszakosztályként már el tudtuk kezdeni a támogatók és az edző keresését *Legeza György* egyesületi elnök segítségével. Ebben az időszakban több edzőtábort is meg tudtunk szervezni, többek között Szegeden és Gyöngyösön. 2010-ben önállóvá vált a csapat, megalakult a WildBoars (Vaddisznók) Kerekesszékes Rögbi Közhasznú Egyesület. Évekig igen-igen használt vagy otthon, házilag barkácsolt székekben edzett a csapat, mígnem 2012-ben új elnökünk lett Koller Sándor személyében, aki jelentős

A magyar válogatott játék közben

A magyar kerekesszékes rögbiválogatott 2014-ben. Első sor: Benkő Viktor, Jakoby Judit, Csiszár Attila, Porubsky Ádám, Jávor Marietta Laura, Oszlánczi Kristóf, Koller Sándor, Tilai Gergely, Farkas László, Hetei Zoltán, Hegyes Ferenc. Hátsó sor: Porubsky Péter, Dénes Veronika, Harkányi Viktória, Hrivnák Gergely, Koller Tamás, Szabó Kinga, Pusztai Ágnes, Mészáros Edit

támogatásokat szerzett a csapatnak, így az év nyarán majdnem minden játékos új versenyszéket kapott. Egyre több nemzetközi versenyen is részt veszünk. 2014-ben egyesületünk elnyerte a Nemzetközi Kerekesszékes Rögbi-szövetség (IWRF) által létrehozott és szervezett Maximus Project-nek nevezett program rendezési jogát, melynek így – Európában elsőként – 2014. január 21. és 26. között Budapest adhatott otthont. A program lényege, hogy az európai, a sportágban fejlődőnek számító országoknak egyhetes edzőtábor és verseny keretében széles körű szakmai képzést nyújt. A segítséget a német válogatott és edzője, Christoph Werner (akit egy Berlin melletti verseny meglátogatásakor ismertünk meg), Sofia Beloka nemzetközi bíró, Izabela Franczak nemzetközi kategorizáló nyújtotta. Továbbképzést kaptak az edzők, játékvezetők is, valamint volt egy háromnapos nemzetközi kategorizálóképzés, melyen én is részt vehettem. Az esemény zárásaként háromnapos versenyen mérkőzhettek meg egymással a részt vevő Görögország, Izrael, Oroszország és Magyarország csapatai, soraikban a profi német válogatott tagjaival.

Egy kis szabálymagyarázat

Kosárlabdapályán röplabdával játsszák férfiak és nők egy csapatban vegyesen. Egy csapatot 12 játékos alkot, a pályán egyszerre 4-4 játékos küzd. A játékosokat a képességeik (izomerő, mozgás) alapján 0,5–3,5 pont között kategorizálják fél pont eltéréssekkel. A pályán egyszerre a 4 játékos összesen 8 sérülési ponttal lehet. 0,5 és 1,5 pont között védő, 2,0 és 3,5 pont között támadó játékosnak számítanak, a nők és a 45 év feletti játékosok 0,5 pont kedvezményt kapnak a pályán.

Minden versenyző a saját, egyedileg rászabott sportrögbiszékével versenyez, és ennek segítségével viszi a labdát a kulcsterületen keresztül az alapvonalon át. A labdát lehet vinni ölben, kézben, lehet passzolni, de rúgni nem. A labdát 10 másodpercen belül legalább egyszer le kell pattintani vagy le kell passzolni. 40 másodperc a támadóidő, 12 másodperc alatt át kell vinni az ellenfél területére a labdát. A mérkőzés négy nyolcperces negyedből áll, a mérkőzésből eltelt időt futóórával mérik, de mindig megállítják, ha a labda játéktéren kívülre kerül. Az első és a harmadik negyed után egy perc szünetet, a félidőben öt perc szünetet tartanak. A teljes mérkőzés alatt négy játékosidőt (30 másodperc) és két edzői időt (60 másodperc) lehet kérni, a játékosidőt csak akkor lehet kérni a pályán lévő játékosoknak, ha a csapat birtokolja a labdát; edzői időt csak az edző, a bírói asztalnál jelezve, kérhet ki. Egy átlagos mérkőzés 1 óra 30 perc

alatt zajlik le. Amennyiben a negyedik negyed végén döntetlen az állás, kétperces hosszabbítás következik.

Abban az esetben, ha játék közben a játékvezetők észrevesznek egy sérült vagy kocsijával felborult játékost, esetleg valamelyik kocsi meghibásodik, a játékvezetők időt kérhetnek, ha nem tudnak előnyszabályt alkalmazni. Az időkérés ideje alatt (60 másodperc) a hibát el kell tudni hárítani, ha ez nem sikerül, le kell cserélni a játékost.[16]

A látható durvaságok elkerülése érdekében, mint minden sportban, vannak szabálytalanságok, amelyeket a szabályok értelmében a játékvezetők ítélnek meg. A kerekesszékes rögbinél négyféle szabálytalanságot különböztetnek meg. Egyszerű szabálytalanságok, technikai hibák, kirívó szabálytalanságok és kizáró szabálytalanságok. Ha a játékvezetők a játék folyamán egyszerű szabálytalanságot észlelnek és megítélik, akkor a vétkes játékosnak egy percet kell töltenie a büntetőzónában. A büntetésnek vége, ha a csapat pontot kap. Ha a játékvezetők büntetőpontot ítélnek, a játékos nem jöhet vissza egy perc letelte előtt.[17]

Magyarországon jelenleg még csak egy csapat van. Ha komolyabb versenyre megyünk, belőlük alakítják ki a nem hivatalos válogatottat. Próbáltunk más városokban is csapatokat szervezni, de eddig – sajnos – nem sikerült. Valószínűleg azért, mert nem túl aktívak a mozgássérült emberek, és mert elég szigorúak a szabályok, hogy kik játszhatnak. A csapatunk, a WildBoars (Vaddisznók)[18] A Magyar Rögbiszövetség tagja, és általuk vagyunk az MPB tagjai is.

Játékosok: *Benkő Viktor* (0,5 pont), *Csiszár Attila* (3,5 pont), *Farkas László* (2,5 pont), *Hegyes Ferenc* (1,5 pont), *Hetei Zoltán* (0,5 pont), *Horváth Tádé Norbert* (2,5 pont), *Jakoby Judit* (1,5 pont), *Koller Sándor* (1,0 pont), *Oszlánczi Kristóf* (1,0 pont), *Porubsky Ádám* (0,5 pont), *Tilai Gergely* (2,0 pont) Edzők: *Hrivnák Gergely, Mézes Gergely* Segítők: *Koller Tamás, Koller Zoltán, Porubsky Péter.* Kategorizáló szakember: Mészáros Edit gyógytornász Játékvezetők: *Hivatal Nóra, Tilly Tamás, Tolnai Andrea* jelölt, *Tilly Tompai Zoltán* jelölt.

Pár szó arról, hogy mit is jelenthet a tetraplégiás embereknek a sport.

Balesete előtt a részt vevő sportolók jelentős része nagyon aktív életet élt. Közülük sokan még sportoltak is. A nagyon aktív életből kerültek egyszer a mozgássérültek élethelyzetébe. A sport jelentős mértékben alakíthatja a megváltozott élethelyzetet és az érintett személy körül kialakuló környezet értékítéletét. A sport lehetőséget tud adni egy élhetőbb élet megteremtésében.

Az ütközések miatt a rögbi durvának látszó sport. Érthetően túlféltés tapasztalható a tetraplég személyek hozzátartozói részéről. Ugyanakkor a sport egy üzenet is egyben: ha az ütközések során nem lesz semmi bajuk, akkor az élet egyéb területén sem kell őket félteni. A kerekesszékes rögbi egyben ellentmondást is hordoz magában, mert a legsúlyosabb mozgássérültek játsszák a legdurvábbnak látszó sportágat. Akik közül van, aki elektromos kerekesszékben ül a pályán kívül, a mindennapi életben. A pályán pedig, nemhogy széket hajtanak, de még labdát is dobnak és ütköznek is. A játékosokban van egyfajta büszkeség is, hogy ezt a játékot nem játszhatja akárki, csak a tetrások! Szalmás Péter fotóriporter paralimpiai játékokon készített fényképeit digitális albumba rendeztünk.[19]

16 https://hu.wikipedia.org/wiki/Kerekes /2016.08.08)

17 Példák a szabálytalanságokra: Ha az egyik játékos olyan nagy sebességgel ütközik a másik játékossal, hogy az ütközés veszélyes. Szabálytalanság történik, amikor egy játékos megfogja az ellenfél kerekesszékét vagy testét, hogy megakadályozza őt a szabad mozgásban. Amennyiben a védekező csapat négy játékosa van a kulcsterületen, az a játékos kapja a büntetést, aki utoljára ment be a kulcsterületre. A labdát nem birtokló játékos elhagyja a pályát azzal a szándékkal, hogy ezzel előnyt szerezzen. Amikor egy játékos erővel tolja ellenfelét szabálytalan pozícióba úgy, hogy a szék hajtókarikáján többször fogást vált. Egy játékos birkózik a labdáért vagy megüti egy másik játékos bármelyik részét. Amikor egy játékos úgy ütközi ellenfelének kerekesszékét, hogy az elkezdjen pörögni, és eközben a játékos veszélybe kerül. Technikai hibát ítélnek a játékvezetők, amikor egy játékos vagy az edző tisztességtelenül, sportszerűtlenül cselekszik, vagy megsérti a hivatalos személyeket. A játékos a biztonságot veszélyeztető módon követ el egy sima szabálytalanságot, a játékvezetők ítélhetnek büntetőpontot, de a játékosnak le kell töltenie az egyperces büntetését is. Bármilyen szabálytalanság, ami nyilvánvalóan sportszerűtlen vagy veszélyes. Verekedések, sértegetések, elesett játékosok támadása. A kizárt játékosnak el kell hagyni a játékteret. Az edzőnek ki kell jelölni egy másik játékost, aki letölti helyette az egyperces büntetést, majd folytatja a játékot. Forrás: (https://hu.wikipedia.org/wiki/Kerekes//2016. 08. 08.)

18 Azért ez az angol név, WildBoars lett a csapat neve, mert a sportág hivatalos nyelve az angol, és utánanéztünk a környező (nem angol nyelvű országok) csapatelnevezésének. Egyrészt ötletmerítés céljából, másrészt meg nehogy valamelyik csapattal azonos nevet válasszunk, ekkor szembesültünk azzal, hogy minden csapatnak angol neve van.

19 Forrás: Szalmás Péter

Ki nyeri ezt a pontot?

Mihályi András: A múlt kötelez az ülőröplabdában

Az egyik legtipikusabb, legemblematikusabb paralimpiai sportág az ülőröplabda, mert ebben a játékban a legjellemzőbb sérülés az alsóvégtag-hiány, és mivel protézist nem engedélyezett a pályán viselni, a külső szemlélők számára végig jól láthatók a játékosok fizikai hiányosságai. A könyv készültekor, 2016-ban érvényben lévő klasszifikációs szabályzat szerint az ülőröplabda[20] sportágban két kategória létezik, amelybe a paralimpián (és annak kvalifikációs versenyein) részt vevő ülőröplabdázókat besorolják: a súlyos sérült (angolul Disabled, ezért a hivatalos jele D betű, és általában az amputáltak kerülnek ebbe a kategóriába), illetve a minimálsérült (angolul Minimal Disabled, ezért a hivatalos jele MD, és általában a krónikus boka-, térd- vagy deréksérültek kerülnek ebbe a kategóriába). Az egy csapatban egyszerre pályára küldhető hat játékos közül legalább ötnek kell súlyos sérültnek lennie, legfeljebb egy minimálsérült játszhat, de olyan is előfordul, hogy egy csapat kizárólag súlyos sérülteket szerepeltet, így ül fel például gyakran az újdonsült paralimpiai bajnok Egyesült Államok női csapata.

Maga a játék nagyban hasonlít az anyasportágnak számító röplabdára. Ugyanúgy hat játékosból álló csapatok játsszák ugyanolyan labdával, ugyanolyan pontszámítás szerint, ugyanolyan érintési szabályokkal. A különbséget csupán az alacsonyabb

20 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video

(a férfiaknál 115, a nőknél 105 centiméter a tetőpontja) háló és a kisebb (6x10 méteres) pálya jelenti, no meg az alapelv, hogy a játékosok ülepének érintkezésben kell lennie a talajjal, amikor labdához érnek. Mivel a pálya kisebb és ezáltal a labda útja játékostól játékosig vagy éppen a talajig rövidebb, mint a röplabdában, még gyorsab és ebből a szempontból látványosabb is az olimpiai mozgalom egyik legnépszerűbb, de világszerte mindenképpen legelterjedtebb csapatsportága az ülőröplabda A röplabdázás világszövetségének (FIVB) több tagországa (220) van, mint mondjuk, a labdarúgásének (FIFA, 211) vagy a kosárlabdáénak (FIBA, 213). Saját világszövetsége a World ParaVolley (korábban World Organization Volleyball for Disabled, azaz WOVD) önálló sportszövetség, az IPC-nek mint paralimpiai sportág, a tagja de nem IPC-sportág, mint például az úszás vagy az erőemelés.

A sportág hazai történetét kiválóan feldolgozza e kötet első része – amelyre mint a *Paralimpiai történetek* folytatására tekintek –, és sajnos olyan szempontból is mindmáig a magyar ülőröplabda lényegi része, hogy annak a kiadásnak a könyvzártája, vagyis 2005, sőt egészen pontosan 2000 óta nem jutottak el paralimpiára honi sportolók ebben a játékban. A korábban oly sikeres, négyszeres paralimpiai résztvevő (1988, 1992, 1996, 2000), kétszeres világbajnoki ezüstérmes (1986, 1989), Európa-bajnok (1995) férfiválogatott, illetve ezen keresztül a férfiszakág már a *Paralimpiai történetek* hasábjain megírt hanyatlása csak folytatódott, sőt válsággá mélyült. Olyannyira válságba került, hogy a 2006-os roermondi világbajnokságra már ki sem jutott, a 2010-es oklahomai világbajnokság után pedig (melyen Gőczi István irányításával a *Dominek György, Izsáki Csaba, Kovács József, Kovács László, Kovács Zsolt, Oroszi Károly, Peres János, Stirczer József* összeállítású tartalékos csapatunk 21 induló közül a 15. helyen végzett) három teljes esztendeig egyáltalán nem is létezett a férfiválogatott, amely 2005-ben Leverkusenben (Balogh István vezetésével *Dominek György, Domokos András, Kovács László, Kőszegi Károly, Makarovszki Sándor, Oroszi Károly, Peres János, Stirczer József, Szabó László, Vitéz Gábor* összeállításban) Eb-5., 2007-ben (Szekér László vezetésével *Dominek György, Domokos András, Kekecs Miklós, Kovács László, Kőszegi Károly, Laluja Tibor, Makarovszki Sándor, Oroszi Károly, Peres János, Stirczer József, Szabó László, Vitéz Gábor* összeállításban) még Eb-4. volt a hazai, nyíregyházi rendezésű kontinensviadalon, és még 2009-ben (Gőczi István vezetésével *Domokos András, Izsáki Csaba, Kovács László, Kőszegi Károly, Makarovszki Sándor, Oroszi Károly, Peres János, Stirczer József, Veleg Krisztián, Vitéz Gábor* összeállításban) is az öreg földrész 6. legerősebb válogatottja volt, amit az elblagi Európa-bajnokságon bizonyított... Ez természetesen kihatással volt az ülőröplabda magyar bajnokságára is, amely ezekben az években „hol volt, hol nem volt" állapotban leledzett, függően attól, hogy éppen hány csapat volt hajlandó elindulni – ami meg attól függött, mely klubok tudták mozgósítani az öreg harcosokat (volt, hogy 70 esztendős játékosok is pályára léptek, pontosabban ültek), mert fiatalok, új arcok alig akadtak.

Mondják, ha bezárul egy ajtó, kinyílik egy másik, és valami hasonló történt a magyar ülőröplabdában akkor, amikor a férfiszakág zuhanórepülésnek indult – „cserébe" ugyanis megalakult a női szakág, egyszersmind a női válogatott. Igaz, a kettő között nem volt összefüggés, az erősebbik nem visszaesésének az volt az oka, hogy a sportág itthoni sztárjai – nyugodtan nevezzük így őket, mert megérdemlik – egyre inkább elöregedtek, és mivel valamikor öt-tíz évvel korábban máig ismeretlen oknál fogva elakadt a vérfrissítés, a fiatal játékosok beépítése, egy bizonyos ponton túl nem volt, aki átvegye a stafétát. Nos, ez a pont 2010-ben érkezett el. Ekkor pedig már létezett az ország első, mozgássérültekből álló női ülőröplabda-csapata, amely az első edzését 2009. március 19-én tartotta a Törekvés SE Bihari úti tornatermében. Sokáig ez volt az eleinte havi, aztán hamarosan heti egy, majd egyre több edzés bázisa. A létszám látványosan nőtt, és 2010. február 13-án sor került a sporttörténelmi eseményre: lejátszotta első hivatalos mérkőzését Magyarország női ülőröplabda-válogatottja. A helyszín Szombathely, a Rohonci úti Gépipari Informatikai Műszaki Szakközépiskola tornaterme, az ellenfél pedig a másfél évvel azelőtti paralimpián negyedik helyezett Szlovénia női válogatottja volt, amely a sportág akkori itthoni szakágvezetője, Gőczi István hívására rándult át a szomszédból, és természetesen 3:0-s győzelmet aratott mindkét meccsen.

Na de apropó, 2008-as paralimpia!

E sorok írója ott szeretett bele ebbe a játékba, és gondolt először arra, hogy megalapítsa a magyar női ülőröplabda-válogatottat – miután sportújságíróként jelen volt a pekingi játékokon, és megtudta hazánk küldöttségének elöljáróitól, a Magyar Paralimpiai Bizottság vezetőitől, hogy még sosem volt ülőröplabdában női válogatottunk. Ez meg az abban az esztendőben megszerzett sportmenedzseri diploma megadta a motivációt ahhoz, hogy az ambíciót és az elhatározást tettek kövessék, alkalmas helyszínt, edzőt és főleg játékosokat kellett találni. A már említett első edzésen a csapatvezető és az edző, *Kälbli Katalin* mellett három játékos vett részt, név szerint *Győri Anikó, Hajmási Éva* és *Pintér Tímea*. Aztán ahogy elérte az elegendő létszámot, a csapat hivatalos versenyekre is benevezett, például itthon a férfibajnokságba, amelyben a kezdeti nagy pofonok után 2016-ra oda jutott, hogy – immár MTK Budapest néven – ebben az évben már stabil középcsapatként öt győzelmet is elért három különböző magyar férficsapat ellen.

A nemzetközi porondra első ízben 2010 júliusában lépett ki a társulat, amikor 4-én és 5-én az MPB és a Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MLMS) segítségével kijutott egy angliai nemzetközi felkészülési tornára Canterburybe, ahol megmérkőzhetett a közelgő világbajnokságra készülő házigazdák legjobbjaival és az akkor paralimpiai címvédő Kína B-válogatottjával. Ott még csak szetteket sikerült nyerni, az első győzelemre válogatott szinten két évet kellett várni, 2012 júliusában az I. Hungarian Openen Kälbli Katalin szülési szabadsága miatt Nádas Pállal a kispadon előbb 20-án a csapat új bázisán, a Mozgásjavító Általános Iskolában és Szakközépiskolában épp a briteket (2:1), aztán rá két napra a Bogdánfy úti ELTE–BEAC-sportcsarnokban a finneket (2:0) sikerült elkapni. Ekkor már túlvolt a csapat *(Csillag Edina, Hajdu Ibolya, Hajmási Éva, Molnár Nikoletta, Nagy Nóra, Nebehaj Barbara, Róth Erika, Szabóné Sipos Éva, Szücs Gyuláné Kristóf Krisztina, Tóth Julianna* összeállításban) az első Európa-bajnokságán, amelyet 2011 októberében rendeztek meg a hollandiai Rotterdamban, és ahol abszolút újoncként nyolc csapatból a nyolcadik helyezéssel kellett megelégedniük hölgyeinknek – részsikerek jutottak csak, például játszmagyőzelem a finnek és a britek ellen, vagy hogy az együttes első nemzetközi klasszifikációs vizsgálatán az összes játékosa „átment", senki sem utazott hiába (ebben a tekintetben egyébként könyvzártánkig százszázalékos a magyar női ülőröplabda-válogatott).

Első Európa-bajnoki győzelmét a második kontinentális seregszemlén szerezte meg az immár Csíkos Gábor edzette csapat (*Csillag Edina, Hajdu Ibolya, Kovács Adrienn, Molnár Nikoletta, Muszájné Adamik Éva, Nebehaj Barbara, Róth Erika, Szabóné Sipos Éva, Szilágyi Erzsébet, Tóth Julianna, Werkman Viktória* összeállításban), amely 2013 szeptemberében Elblagban épp a házigazda Lengyelország ellen kezdte az EB-t, és hamar lelombozta a vendéglátókat, mert sima 3:0-val múlta felül a piros-fehéreket. Majd keretbe foglalta a versenyt, ugyanis az utolsó meccsét – amelyet az akkor Eb-újonc horvátok ellen játszott a hetedik helyért – ugyancsak 3:0-ra nyerte meg, a köztes négy mérkőzését azonban sajnos ugyanilyen arányban vesztette el.

A nyolcadik és a hetedik helyezés után nagy kérdés volt, hogy harmadik Európa-bajnokságán, a 2016-os paralimpia kvalifikációs versenyének is számító 2015-ös Eb-n mire megy a társulat (*Juhász Veronika, Kovács Adrienn, Molnár Nikoletta, Nebehaj Barbara, Szabóné Sipos Éva, Szabó Zita, Szilágyi Erzsébet, Werkman Viktória* összeállításban), amely változatlan szakmai stábbal vághatott neki novemberben a szlovéniai Podcetrtekben megrendezett viadalnak. Ez abból a szempontból kuriózumnak számított, hogy első alkalommal választották külön földrészünk legrangosabb erőpróbáját nemek szerint, déli szomszédunk tehát csak a hölgyek versengését látta vendégül. Meg az akkor már paralimpiai kvótás Afrika-bajnokot, Ruandát, amellyel a nyitónap előtt a mieink is megmérkőztek felkészülési jelleggel, és jó volt látni, milyen simán győzedelmeskedtek a magyar lányok 3:1-re a riói résztvevő ellen, hogy aztán ismét ne tudjanak túllépni az árnyékukon, és bár a horvátokat kétszer is megverték, más ellen megint nem termett számukra babér, így megint maradt a hetedik helyezés, ami bár nem hangzik rosszul, mindenki szeretett volna előbbre lépni. Ehhez azonban a németeket és/vagy a finneket kellett volna felülmúlni, de ezeket a kulcsmeccseket a csapat elizgulta,

Első sor: Szücs Gyuláné Kristóf Krisztina, Hajdu Ibolya, Molnár Nikoletta, Szabóné Sipos Éva, †Dudás Marietta, Róth Erika, Nebehaj Barbara, Tóth Julianna. Második sor: Kovács Adrienn, Csillag Edina, Kälbli Katalin, Mihályi András, Hajmási Éva, Nagy Nóra

a legjobb teljesítményt a későbbi bronzérmes, házigazda Szlovénia ellen nyújtotta, amely ugyan végül 3:0-ra hozta az ellenünk számára kötelezőt, két szettben is – a másodikat úgy nyerte meg 29:27-re, hogy a magyaroknak játszmalabdájuk is volt, és a 25:22-vel záruló harmadik szettben is közel álltak ehhez – nagyon meg kellett küzdenie ezért. Ám ezzel sajnos el is lőtte csapatunk a puskaporát.

Visszatérve a finnekre: miután többnyire ők végeztek a mieinket megelőző helyen a fontosabb versenyeken, ők számítottak a következő lépcsőfoknak, a leginkább legyőzendő és leginkább legyőzhető ellenfélnek is. És bár a két csapat közös történetében egyértelműen ők voltak a sikeresebbek, azért történt olyan, amikor mi örülhettünk: az első európai Sub-Zonal tornán, amelynek az egyik csoportját mi rendeztük. Erről a versenyről tudni kell, hogy a kétévenkénti Európa-bajnokságok közötti évekre találta ki a sokáig European Committee of Volleyball for Disabled (ECVD) – amelynek nem mellesleg 2011-ig magyar alelnöke volt *Szigedi László* személyében, egykori válogatott játékosunk, akkor mondott le tisztségéről, egyszersmind befejezvén sportdiplomata karrierjét – néven működő, majd ParaVolley Europe-pá átalakuló európai szövetség 2014-ben, és voltaképpen sportágtörténeti tény, hogy a leginkább az úgynevezett kiscsapatok számára versenyzési lehetőséget kínáló torna legelső mérkőzéseit Magyarországon játszották. Méghozzá egészen pontosan hármat, mert a mi csoportunkba beosztott Ukrajna és Lengyelország nem jött el, az Európa-bajnoki címvédő Oroszország válogatottja viszont igen – le is simázott mindenkit a papírformának megfelelően 3:0-ra –, akárcsak Finnországé, amely számára a megszerezhető ranglistapontok jelentették a vonzerőt. A finnek pedig a mieink számára a motivációt, és emlékezetes meccsen sikerült ellenük győzni 2014. november 8-én a tornának – kiváló – otthont adó Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetben 3:2-re. A szettek a mi szempontunkból a következőképpen alakultak: 27:25, 21:25, 25:18, 14:25, 15:12.

Akadt pár hasonlóan izgalmas és hasonlóan szép emlékű összecsapása női válogatottunknak. Az első ilyen a 2013-as 2. Hungarian Open – egyben a csapat abban az esztendőben elhunyt játékosa, *Dudás Marietta* emléktornája – döntője volt szeptember 1-jén a Vasas Fáy utcai sportcsarnokában Nagy-Britannia

ellen, amikor szintén 3:2-es (26:24, 21:25, 25:10, 19:25, 15:13) diadallal sikerült visszavágni a viadal körmérkőzéses szakaszában elszenvedett 3:0-s vereségért, egyúttal megszerezni a végső győzelmet a négycsapatos nemzetközi tornán a britek, a lengyelek és a horvátok legjobbjai előtt. Aztán ugyancsak lerághatták a körmeiket a hölgyekért szurkolók 2016. október 2-án, a 2. Sub-Zonal versenyen az olaszországi Follonicában, amikor a zárónapon a sportágban újoncnak számító, de közben két egészségesnek látszó – képzettségük alapján egyértelműen korábbi röplabdás – játékost is bevető házigazdák ellen mérkőztek a mieink, és megint csak 3:2-es győzelemmel (19:25, 25:20, 16:25, 25:19, 15:12) sikerült elrontani a hazaiak örömét. De az izgalmak szempontjából a csúcs a női válogatott 2016-ban hétéves történetében a nagykanizsai Hamburger SE bajnokságban első alkalommal való legyőzése szintúgy 3:2-re, ahol a döntő szett jócskán túlnyúlt a szabályok szerint a befejezést jelentő 15 ponton, mert sokáig nem alakult ki a győztes eldöntéséhez szükséges kétpontnyi különbség – csak 20:18-nál!

Úgy tűnhet, ezek az évek a női válogatottról szóltak a honi ülőröplabdázásban, és – legalábbis válogatott szinten – 2010-től ez így is volt. Ezzel együtt nem szabad elhallgatni azt sem, hogy a 2010-es világbajnokság – mely máig az utolsó vb, amelyen magyar válogatott részt vett, ugyanis 2014-ben férfiválogatottunk már, női nemzeti együttesünk pedig még nem kvalifikálta magát a Lengyelországban megrendezett világversenyre – után hároméves szünetet tartó férfiválogatottat sikerült poraiból feltámasztani, és noha tehetséges fiatal új játékos csupán egyetlenegy tűnt fel a színen, az 1997-ben született Kertész Róbert személyében, sikerült annyi korábbi nagy öreget újra összeterelni, hogy a 2013-as elblagi (Bugyi József szakmai iránymutatása mellett *Domokos András, Kertész Róbert, Kovács László, Kovács Zsolt, Makarovszki Sándor, Oroszi Károly, Stirczer József, Szabó László, Vitéz Gábor* összeállításban) és a 2015-ös warendorfi (immár Raska Gyulával a szövetségi kapitányi poszton, *Bernáth Csaba, Domina József, Domokos András, Kertész Róbert, Kovács László, Makarovszki Sándor, Mányák Attila, Peres János, Vitéz Gábor* összeállításban) Európa-bajnokságon is részt vett a gárda – mindkét alkalommal a múltjához méltatlan 10. helyet megszerezve, de legalább „őrizve a lángot".

Hogy ne kerüljenek túlzottan túlsúlyba a negatív fejlemények az ülőröplabda kapcsán ebben a könyvben 2005 óta, mindenképp meg kell említeni a sportág sikeres integrációját az anyagsportág honi legfőbb képviseleti szervébe, a Magyar Röplabda Szövetségbe. A folyamat már régóta „érett", az első látványos jele a közeledésnek a Magyar Kupa 2011-es döntője volt, amelyet közösen rendeztek álló- és ülőcsapatok részére Debrecenben, a 2002-ben átadott Főnix Csarnokban: az állóröplabdázók kupadöntőjének előmérkőzése lett az ülőröplabdázók Magyar Kupa-döntője. Ugyanazon a helyen, ugyanabban a létesítményben, ugyanazon a pályán.

Gőczi István akkori szakágvezető szervezőmunkáját dicséri ez a nagy áttörés, amelynek szerencsére lett folytatása 2013-ban Gödöllőn, míg 2014-ben Békéscsabán például már majdnem 1000 néző volt a Városi Sportcsarnokban, amikor a váci Mozdulj SE és a szombathelyi Sprint SC mérkőzésén az ülőröplabda Magyar Kupa aranycsatájában a tetőfokukra hágtak az izgalmak a döntő szettben, 3:2-es győzelmükkel a vasiak fennállásuk első kupadiadalát ünnepelhették – ismét csak az állósok fináléi előtt. Rá egy évre a Vasas Fáy utcai sportcsarnokában ugyanígy közös volt a döntő, illetve annak a helyszíne, sőt ekkor már egy igazi integrált mérkőzés is belefért az álló röplabdázók proficsapatainak döntőjét felvezető programba: a magyar ülőröplabdázók legnagyobb reménységeinek számító, mozgássérült gyerekekből álló Ülő Békák, a szegedi Csakazért SE utánpótláscsapata a női válogatottal és VIP-vendégekkel játszott emlékezetes meccset a parketten.

Szövetségi szinten az integráció 2013 második félévében kezdődött, midőn a Magyar Röplabda Szövetség a Magyar Paralimpiai Bizottság tagjává vált, majd a honi ülőröplabda-csapatok, illetve az őket működtető klubok tagozódtak be az MRSZ nyilvántartási rendszerébe (ugyanis a „leosztás" szerint a válogatottak az MPB-hez, a klubversenyek pedig az MLMS-hez, majd a 2012. március 9-én megalakult utódszervezete, az FMSZ-ként rövidített Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége után immár az MRSZ-hez tartoznak). Rögzítsük a történelmi tényt: az MPB elnöksége 2013. november 14-én fogadta el az MRSZ tagfelvételi kérelmét – egyhangú döntéssel. Az együttműködésnek azóta számos jele van, sokat javultak a sportág körülményei az

eszközbeszerzéseknek köszönhetően, és fontos változás, hogy a röplabdaszövetség játékvezetői testülete is az ülőröplabda mellé állt azzal, hogy játékvezetői tanfolyamot szervezett a paralimpiai sportágban, nem is egyet: 2014-ben 12-en végezték el az elméleti vizsgát, és ebből kilencen a gyakorlatit is letették, ők e könyv kéziratának nyomdába adásakor is működnek, 2015-ben pedig hatan abszolválták sikeresen az elméleti részt, majd közülük hárman a gyakorlatit is – ők azóta ugyancsak aktívak. Ami azt illeti, rá is fért az ülőröplabdára némi frissítés bírói fronton, mert a tanfolyamok előtt volt olyan évad, amelynek az összes meccsét egy ember vezette egyedül, jelesül Benkő József, aki az új sípmesterek mellett továbbra is közreműködik a bajnokság mérkőzésein. Apropó, bajnokság: a Piremon SE néven nemzetközi hírnévre szert tett nyíregyháziak továbbra is egyeduralkodóak voltak itthon – már amikor épp elindultak, mert volt, hogy kizárták őket, volt, hogy ők nem akartak indulni az általuk dzsemborinak titulált pontvadászatban, és olyan is előfordult, hogy a nem éppen konfliktuskerülő vezetőik késői nevezését nem fogadták el. Ettől még könyvzártánkkor sem látszott belföldön olyan egyesület, amely akár csak megszorítani képes lett volna a szabolcsiakat, főleg ha a legjobb összeállításukban ültek fel. A legközelebb a váci Mozdulj SE, a szombathelyi Sprint SC, illetve a magyar bajnokság 2010 márciusa óta állandó vendégszereplője, a vajdasági OKI Feniks Kikinda került hozzájuk, de megelőzni egyik sem tudta őket, amikor a Nyíregyháza is tagja volt a mezőnynek. Amelynek csapatai soraiban sajnos kevés mozgássérült játszott, évről évre egyre kevesebb, mert mint arról korábban is esett szó, az újak, a potenciális játékosjelöltek felkutatása valamiért elakadt a kétezres években. Az annak idején leginkább az alsóvégtag-sérültek számára kitalált ülőröplabdában pedig nem utánpótlás-nevelésről, hanem inkább utánpótlás-keresésről beszélhetünk. 2016-ban a sportág honi bajnokságában az egyetlen, kizárólag bizonyítottan minimális és súlyos mozgássérültekből álló együttes az MTK Budapest néven induló női válogatott volt a hét benevezett klub közül...

De legalább a játékvezetés színvonalas volt, mert az újak között olyan – szó szerint – sípmestereket találhattunk, mint az állóröplabdában három olimpiai férfidöntőben is közreműködött, NB I-es búcsúmeccsén 2013-ban aranysíppal díjazott Hóbor Béla vagy az ülőröplabdában 2015 májusában a lengyelországi Elblagban nemzetközi minősítést szerzett, az anyasportágban NB I-es kerettag Árpás Krisztina, akivel immár kettőre nőtt az aktív nemzetközi ülőröplabda-játékvezetőink száma. Az egyébként civil munkája folytán évek óta Londonban élő Karádi Gáborhoz csatlakozott eme szűk körben, aki három paralimpiára, négy világbajnokságra és kilenc Európa-bajnokságra kapott küldést. És szerencsére az ülőröplabdában a pályán kívül a magyar színeket a nemzetközi színtéren képviselők felsorolása ezzel nem ért véget. A 2010-es oklahomai világbajnokságon ugyanis még a magyar férfiválogatott csapatvezetőjeként tevékenykedő Szatmári Dórát megválasztották a kategorizálás vezetőjévé Európában – a pontos titulusa: PVE Head of Classification.

Már csak néhány reményteljes fiatal játékos kellene, hogy itthon is új erőre kapjon a sportág. Mindenesetre jó hír, hogy eme fejezet lezárásakor, 2016 novemberének utolsó napjaiban férfiválogatottunk hatcsapatos nemzetközi tornát nyert Banja Lukában – csupa délszláv gárda előtt.

A női ülőröplabda-válogatott életéről digitális albumba szerkesztettük[21] Mihályi András fotógyűjteményét.

21 Forrás: Mihályi András

A FÉRFI ÜLŐRÖPLABDA-VÁLOGATOTT EREDMÉNYEI (2005–2015)		
2005	Európa-bajnokság, Leverkusen (Németország)	Magyarország–Szerbia-Montenegro 0:3 (–22, –20, –21) csoportmérkőzés
		Magyarország–Bosznia-Hercegovina 0:3 (–13, –15, –20) csoportmérkőzés
		Magyarország–Oroszország 2:3 (24, –13, 22, –14, –12) csoportmérkőzés
		Magyarország–Görögország 3:0 (10, 21, 18) csoportmérkőzés
		Magyarország–Lengyelország 3:1 (–23, 10, 15, 19) csoportmérkőzés
		Magyarország–Hollandia 3:1 (21, 23, –21, 14) 5–8. helyért
		Magyarország–Finnország 3:0 (16, 19, 19) 5. helyért
	Végeredmény	1. Bosznia-Hercegovina 2. Németország 3. Oroszország 4. Horvátország **5. Magyarország** 6. Finnország 7. Hollandia 8. Szerbia-Montenegró 9. Lengyelország 10. Ukrajna 11. Lettország 12. Görögország
2007	Európa-bajnokság, Nyíregyháza (Magyarország)	Magyarország–Görögország 3:0 (6, 11, 17) csoportmérkőzés
		Magyarország–Nagy-Britannia 3:0 (6, 5, 5) csoportmérkőzés
		Magyarország–Horvátország 3:2 (–14, 18, 18, –25, 13) csoportmérkőzés
		Magyarország–Bosznia-Hercegovina 0:3 (–10, –8, –17) csoportmérkőzés
		Magyarország–Lettország 3:0 (17, 18, 12) csoportmérkőzés
		Magyarország–Oroszország 0:3 (14, 22, 15) elődöntő
		Magyarország–Németország 1:3 (–16, –14, 19, –13) 3. helyért
	Végeredmény	1. Bosznia-Hercegovina 2. Oroszország 3. Németország **4. Magyarország** 5.Ukrajna 6. Horvátország 7. Szerbia 8. Lettország 9. Hollandia 10. Lengyelország 11. Görögország 12. Nagy-Britannia
2009	Európa-bajnokság, Elblag (Lengyelország)	Magyarország–Görögország 3:0 (5, 12, 9) csoportmérkőzés
		Magyarország–Nagy-Britannia 3:0 (15, 9, 16) csoportmérkőzés
		Magyarország–Ukrajna 0:3 (–16, –10, –15) csoportmérkőzés
		Magyarország–Németország 1:3 (11, –17, –16, –15) csoportmérkőzés
		Magyarország–Horvátország 3:1 (–25, 25, 25, 25) csoportmérkőzés
		Magyarország–Hollandia 3:0 (22, 18, 20) 5–8. helyért
		Magyarország–Szerbia 0:3 (–22, –18, –14) 5. helyért
	Végeredmény	1. Bosznia-Hercegovina 2. Oroszország 3. Németország 4. Ukrajn 5. Szerbia **6. Magyarország** 7. Horvátország 8. Hollandia 9. Lengyelország 10. Nagy-Britannia 11. Görögosság

2010	Világbajnokság, Oklahoma (Amerikai Egyesült Államok)	Magyarország–Egyiptom 0:3 (–18, –13, –9) csoportmérkőzés
		Magyarország–Ruanda 3:0 (10, 12, 16) csoportmérkőzés
		Magyarország–Dél-Korea 3:1 (15, –17, 14, 23) csoportmérkőzés
		Magyarország–Brazília 0:3 (–11, –23, –15) csoportmérkőzés
		Magyarország–Horvátország 0:3 (–13, –16, –14) csoportmérkőzés
		Magyarország–Líbia 3:1 (14, 19, –22, 15) 13–21. helyért
		Magyarország–Kazahsztán 1:3 (–25, 12, –17, –18) 13–21. helyért
		Magyarország–Kanada 3:2 (–19, –23, 24, 19, 13) 15. helyért
	Végeredmény	1. Irán 2. Bosznia-Hercegovin 3. Egyiptom 4. Oroszország 5. Ukrajna 6. Németország 7. Kína 8. Brazília 9. Horvátország 10. Egyesült Államok 11. Szerbia 12. Hollandia 13. Kazahsztán 14. Marokkó **15. Magyarország** 16. Kanada 17. Nagy-Britannia 18. Líbia 19. Dél-Korea 20. Ruanda 21. India
2013	Európa-bajnokság, Elblag (Lengyelország)	Magyarország–Hollandia 1:3 (23, –14, –15, –19) csoportmérkőzés
		Magyarország–Lettország 3:0 (17, 21, 15) csoportmérkőzés
		Magyarország–Ukrajna 0:3 (–22, –16, –17) csoportmérkőzés
		Magyarország–Litvánia 3:0 (16, 20, 12) 9–13. helyért
		Magyarország–Szerbia 0:3 (–15, –20, –15) 9–13. helyért
		Magyarország–Lettország 3:0 (17, 22, 20) 9–13. helyért
		Magyarország–Azerbajdzsán 3:1 (19, –23, 14, 22) 9–13. helyért
	Végeredmény	1. Bosznia-Hercegovina 2. Oroszország 3. Németország 4. Ukrajna 5.Hollandia 6. Lengyelország 7. Horvátország 8. Nagy-Britannia 9. Szerbia **10. Magyarország** 11. Azerbajdzsán 12. Lettország 13. Litvánia
2015	Európa-bajnokság, Warendorf (Németország)	Magyarország–Bosznia-Hercegovina 0:3 (–13, –17, –18) csoportmérkőzés
		Magyarország–Szerbia 3:2 (–13, 20, 21, –14, 13) csoportmérkőzés
		Magyarország–Hollandia 0:3 (–12, –19, –23) csoportmérkőzés
		Magyarország–Olaszország 3:0 (19, 17, 17) 9–12. helyért
		Magyarország–Szerbia 0:3 (–16, –17, –21) 9. helyért
	Végeredmény	1. Bosznia-Hercegovina 2. Németország 3. Oroszország 4. Ukrajna 5. Hollandia 6. Lengyelország 7. Azerbajdzsán 8. Horvátország 9. Szerbia **10. Magyarország** 11.Lettország 12. Olaszország

Összeállította Mihályi András (2016)

A NŐI ÜLŐRÖPLABDA-VÁLOGATOTT EREDMÉNYEI (2011–2016)		
Időpont	**Verseny**	**Eredmény**
2011	Európa-bajnokság, Rotterdam (Hollandia)	Magyarország–Szlovénia 0:3 (–13, –11, –13) csoportmérkőzés
		Magyarország–Finnország 1:3 (21, –18, –21, –22) csoportmérkőzés
		Magyarország–Ukrajna 0:3 (–8, –7, –6) csoportmérkőzés
		Magyarország–Hollandia 0:3 (–9, –10, –13) negyeddöntő
		Magyarország–Németország 0:3 (–17, –13, –19) 5–8. helyért
		Magyarország–Nagy-Britannia 1:3 (–8, –18, 21, –9) 7. helyért
	Végeredmény	1. Ukrajna, 2. Hollandia, 3. Oroszország, 4. Szlovénia, 5. Németország. 6. Finnország, 7. Nagy-Britannia, **8. Magyarország**
2013	Európa-bajnokság, Elblag (Lengyelország)	Magyarország–Lengyelország 3:0 (16, 22, 10) csoportmérkőzés
		Magyarország–Finnország 0:3 (–15, –9, –15) csoportmérkőzés
		Magyarország–Hollandia 0:3 (–6, –8, –13) csoportmérkőzés
		Magyarország–Oroszország 0:3 (–9, –11, –15) csoportmérkőzés
		Magyarország–Németország 0:3 (–9, –11, –14) 5–9. helyért
		Magyarország–Horvátország 3:0 (9, 10, 21) 7. helyért
	Végeredmény	1. Oroszország, 2. Ukrajna, 3. Szlovénia, 4. Hollandia, 5.Németország, 6. Finnország, **7. Magyarország,** 8. Lengyelország, 9. Horvátország
2014	Sub-Zonal-bajnokság, Budapest (Magyarország)	Magyarország–Finnország 3:2 (25, –21, 18, –14, 12)
	Végeredmény	1. Oroszország, 2. Magyarország, 3. Finnország
2015	Európa-bajnokság, Podcetrtek (Szlovénia)	Magyarország–Horvátország 3:0 (22, 8, 22) csoportmérkőzés
		Magyarország–Szlovénia 0:3 (–11, –27, –22) csoportmérkőzés
		Magyarország–Németország 0:3 (–14, –15, –11) csoportmérkőzés
		Magyarország–Ukrajna 0:3 (–16, –8, –8) negyeddöntő
		Magyarország–Finnország 0:3 (–17, –20, –17) 5–8. helyért
		Magyarország–Horvátország 3:0 (14, 14, 18) 7. helyért
	Végeredmény	1. Ukrajna, 2. Oroszország, 3. Szlovénia, 4. Hollandia, 5. Németország, 6. Finnország, **7. Magyarország,** 8. Horvátország
2016	Sub-Zonal-bajnokság, Follonica (Olaszország)	Magyarország–Szlovénia 0:3 (–13, –16, –16)
		Magyarország–Horvátország 3:1 (18, –15, 20, 11)
		Magyarország–Olaszország 3:2 (–19, 20, –16, 19, 12)
	Végeredmény	1. Szlovénia, 2. Olaszország, **3. Magyarország,** 4. Horvátország

Összeállította Mihályi András (2016)

Nádas Pál: Az ülőröplabdázás első huszonhárom éve (1980–2003)

„Akár állva, akár ülve játsszátok, a labda mindig magasra repüljön, csak akkor mondhatjuk, hogy röplabdáztok." (Garamvölgyi Mátyás)

A történeti folyamatok megismerése érdekében fontos, hogy a hazai ülőröplabdázás múltjának ismertetése se maradjon ki e kötetből, hiszen az ülőröplabdázás a 80-as évek legnépszerűbb – és egyetlen csapatsportág – volt a mozgáskorlátozottak körében. A sportág hazai kezdetét és lendületesen fejlődő korszakát a korábban már megjelent publikációk, *Magyar röplabdázás 50-éve*[1] és a *Paralimpiai történetek*[2] című könyvekben megjelent, *Akik ülve röplabdáznak* tanulmány alapján, valamint 2014-ben Mihályi András és a Magyar Röplabda Szövetség (MRSZ) felkérésére, az MRSZ honlapjára készített (2014) – de ott meg nem jelentetett – kézirat alapján állítottam össze.

Az állóröplabdázás a kezdetet, az ülőröplabdázás a jövőt jelentette

A kezdeti időnek a közvetlenül a második világháború utáni korszakot, valamint a Stoke Mandeville-i Játékok időszakát tekintjük. Az egyéni sportágak mellett az amputált személyek számára a röplabda jelentette a sportolást, a versenyzést és a közösséget építő csapatjátékot. A játékot elsősorban olyan amputált hadirokkantak kezdték játszani, akiknek valamelyik alsó végtagján történt sérülés. A művégtagokkal nem csak közlekedni, de sportolni is tudtak a háborúban sérültek. A röplabdázásnak ebben az alig specializálódott változatában, ahol a játékszabályokban nem volt jelentős eltérés, a térd feletti amputáltak vagy a dupla amputáltak csak nagyon nehezen tudtak az enyhébben sérültek mellett jó teljesítményt nyújtani, így többségük kiszorult a játékból. *„A mozgáskorlátozottak állóröplabda-csapatai úgy állhatnak össze csapattá, hogy a játékosokat a sérültségüknek megfelelően egy pontszámmal látják el. A pályán lévő mindenkori hat játékos összes pontszáma maximálva van, ezzel biztosítva a viszonylagos esélyegyenlőséget. Az izraeli csapatban Abrahamnek nagyon alacsony értékű pontszáma volt, mert ő volt a mezőny legsúlyosabb sérültje. Mindkét lába hiányzott, így műlábbal játszotta végig a mérkőzéseket. A karjai is hiányoztak, ami a röplabdában szintén nagyon fontos, hiszen a labdát karral és kézzel ütik. Az izraeli csapat így a mérkőzéseket tulajdonképpen végig öt emberrel játszotta – ez volt az egyik taktikájuk –, mert ha tehették, kivonták a játékból a legsérültebb társukat. Az ellenfél persze igyekezett minden labdát az izraeli csapat leggyengébbnek tűnő pontjára játszani, hogy így szerezzenek maguknak előnyt. (…) A röplabdajáték forgásszabálya alapján az izraeli csapatból most Ábrahám került a nyitóhelyre. A labdát az egyik csapattársa két rövid karcsonkjára helyezte, a fülébe súgott valamit, és ezt követően mindenki néma csöndben várta, mi fog történni. (…) A labda, az egész test erőteljes, kissé csavarodott, de lökő mozdulatának hatására, magas gyertya ívben elhagyta a csonkolt karok szorítását, majd a szerváló a visszahulló labdát a hosszabbik és erősebbik kar csonka végével ütötte meg."*[3]

A négyévenkénti Stoke Mandeville-i Játékok 1976-ban Torontóban fogadta be először az amputált sportolókat. Az ISOD (International Sports Organisation for Disabled), az amputált sportolók nemzetközi szervezete a játékok versenyprogram-

1 Lukács György–Nádas Pál (1996): Akik ülve röplabdáznak. In: Juni György (szerk.) *A Magyar Röplabdázás 50. éve.* Aréna 2000 203–212. p.
2 Nádas Pál (2005): Akik ülve röplabdáznak. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB, 283–301. p.
3 Kőpatakiné Mészáros Mária–Nádas Pál (2006): Ábrahám tündöklő pillanatai. *Ismerkedő könyv* MPB 52-54. p.

Állóröplabda, Egyiptom–Lengyelország (1980) Arnhem

jába a röplabdát is felvetette. A röplabdasportág első paralimpiai bajnoka Izrael csapata lett, megelőzve Anglia, Finnország és Kanada együttesét.[4] Az állóröplabda 1976 és 2000 között a paralimpiai játékok versenyprogramján volt. Pan-Amerika és Ázsia, Óceánia ParaVolley-zónában a mai napig játsszák.[5]

Az ülőröplabdázás nagyon gyorsan tért hódított, és kiszorította az állóröplabdázást. Az ülőröplabda térnyerése elsősorban azért történhetett, mert egyszerre többféle mozgáskorlátozott sportolót volt képes a játékba bevonni segédeszköz-használat nélkül. A segédeszközök nélküli, de a földön ülve történő játék nagyobb mozgásszabadságot biztosított, mint a segédeszköz használatához kötött állóröplabda.

Az 50–60-as években a német nyelvterület egyik kedvelt labdajátéka a Sitzball (ülőlabda) volt, amelyet hazánkban is szívesen játszottak. A labdát a háló két oldalán, a játéktéren ülő játékosok kezükkel ütötték úgy, hogy közben a labda egyet pattanhatott - mint a lábtengó - a térfelükön. Nemzetközi Sitzball- (ülőlabda-) tornákat is rendeztek.

A hollandok egy új labdajátékot terveltek ki, amely hasonlított a röplabdához, de az állóval ellentétben a földön ülve játszották. A játékot ülőröplabdának (Sitting Volleyball) nevezték el. Az ülőröplabdajáték szabályaiban jelentős adaptációt hajtottak végre annak érdekében, hogy mindazok, akik nem tudtak állva röplabdázni, az ülő játékban megtalálják a játék és a versengés örömét. Az első holland ligaversenyt 1957-ben rendezték meg, amelyre már pályaméretet, hálómagasságot határoztak meg, és érintési szabályt is alkottak. A hollandiai Arnhemben rendezett VI. Paralimpiai Játékok (1980) versenyprogramjában, az állóröplabda mellett az ülőröplabda is megjelenik. Az ülőröplabda első paralimpiai győztese a holland csapat lett, megelőzve a svéd és jugoszláv csapatot. Már ekkor hét nemzeti ülőröplabdacsapat – és csak négy állócsapat – versengett a paralimpiai helyezésekért. Négy évvel később az 1984. évi VII. Paralimpiai Játékokon a részvétel eléréséhez már kvalifikációs versenyt rendeztek. A fejlődés igen gyors volt. Az ISOD röplabdával foglalkozó bizottságot hozott létre, és kiépítette a saját versenyrendszerét. Feladatául tűzte ki, hogy minél többen és minél több országban játsszák az állóröplabda mellett az ülőröplabdát is. A kezdeti időben voltak olyan országok, ahol ülve és állva is játszottak, de az évek folyamán az állójátékot teljesen kiszorította az ülőröplabdázás. Amíg 1980-ban mindössze öt európai országban ülőröplabdáztak, addig 1996-ban a kontinens huszonöt országában. Az ISOD röplabdabizottsága megszervezte és rendszeressé tette a paralimpiai játékok közötti időszakban az Európa- és világbajnokságok versenyrendszerét. Szabályozták és meghatározták a sportág és a sérülésspecifikus klasszifikáció előírásait. Az ISOD röplabdabizottsága (álló- és ülőröplabda) – 1990-től az International Paralimpic Committee (IPC) megalakulását (1989) követően – az egyes paralimpiai sportágak önállósodásának korszakában jött létre a World Organization Volleyball for Disabledet (WOVD, a

4 www.paralympic.org/results/historical
5 www.worldparavolley.org/rankings/standing-volleyball

Mozgáskorlátozottak Röplabda-világszövetsége). A mozgáskorlátozottak jelenkori röplabdasportját a World ParaVolley irányítja az álló-, az ülő-, a női és férfi-, valamint a strandröplabdaszakágakban.[6]

A mozgáskorlátozottak röplabdáért felelős ISOD - bizottságában, majd az azt felváltó WOVD-szövetségben dr. Plesa István (1985-től 1994-ig a sérülésspecifikus kategorizáló orvosok és gyógytornászok vezető orvosa) és Rádi Gyula (1985-től 1996-ig technikai igazgató) dolgozott a sportág felemelkedéséért.

Játék az 1970-es évek közepén a „mozgásjavító" iskola tornatermében.

Az ülőröplabdázás hazai kialakulása és fejlődése

A hazánkban megrendezett első nemzetközi spartakiádon, 1971-ben Gödöllőn a svéd mozgáskorlátozott sportolók mutatták be, hogyan játsszák az ülőröplabdát. A német (NSZK) sportolók a Sitzball- (ülőlabda-) játékból tartottak bemutatót. A Halassy Olivér SC (HOSC) működésének kezdetekor a „mozgásjavító" iskola tornatermében rendszeresen játszották az ülőlabda (Sitzball) és a statikus, a helycserét nélkülöző röplabdajáték keverékét. A földön űzhető kézifoci volt a harmadik nagyon kedvelt labdajáték az iskola diákjai és a HOSC sportolók számára.

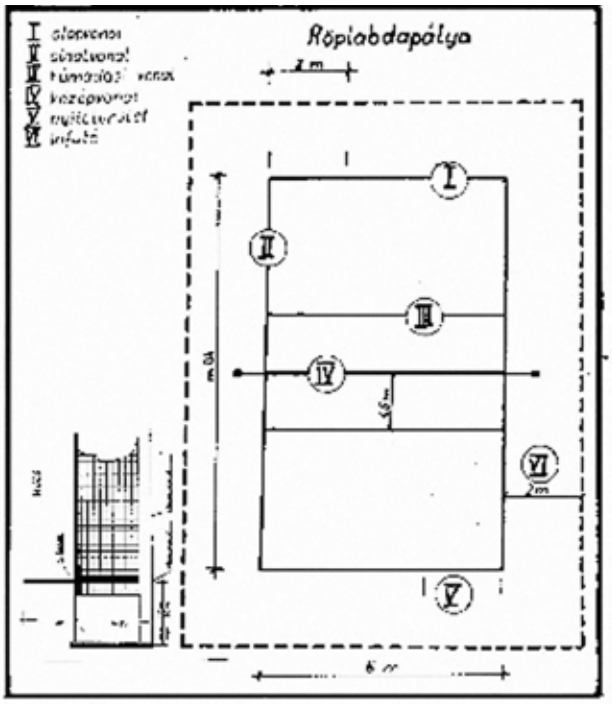
A három játékszabály egyvelegéből alakult ki és indult el hazánkban a mozgássérültek röplabdajátéka. A pálya mérete 8×10 méter volt. A 6-6 játékosnak állandó helye volt a pályán az első, illetve hátsó sorban, támadó vagy védő feladatokkal. Labda nélküli mozgás, helyváltoztatás, illetve helycsere nem volt. A talajon történő gyors helyváltoztatást sem alkalmazták. A játékosok a szabályok szerint közvetlenül egymás után, akár kétszer is érinthették a labdát. E szabály alkalmazása azt jelentette, hogy a játékos, a labdafogadását követően, akár saját magának is feladhatta ütésre a labdát, vagy azt továbbíthatta játékostársának. A csapat így akár 3×2 érintés kihasználása után juttatta át az ellentérfélre a labdát. Az ülőröplabdát 1971-től egészen 1980-ig ezekkel a szabályokkal játszották. A klubok közötti első mérkőzéseknek (HOSC, Vasakarat SC, Eger, Pécs, Miskolc) az alkalmi találkozókat követően, a kétévenkénti szombathelyi Savaria-kupa adott játéklehetőséget. A Vasakarat sportolói ekkor már eljutottak Ausztriába és az NSZK-ba, a HOSC sportolói az NDK-ban vettek rész Sitzball- (ülőlabda-) tornán.

Hazánkban akkor indult el az ülőröplabda-sportág fejlődése, amikor az 1980-as paralimpiai játékokon a sportág debütált. A HOSC elnöksége Csík Jánost és Nádas Pált bízta meg, hogy készítse el a hazai ülőröplabda játékszabályát és a versenykiírását úgy, hogy az a lehető legkevésbé térjen el a röplabda játékszabályától. Az új játék szabályzatát a meglévő tapasztalatok, a külföldről származó

6 www.worldparavolley.org

ismeretek és dokumentumok, illetve a Röplabdajáték Szabálykönyve alapján készítették el.

Az 1980-ban Budapesten rendezett egynapos próbajáték, majd a szombathelyi Vasakarat SC által rendezett Savaria-kupa versenyei óriási sikerrel zárultak, és felvetődött a rendszeres bajnokság megrendezésének igénye is. A próbatornák után a Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottsága (MTSB) hivatalosan meghirdette az első hazai országos bajnokságot. A bajnokság 1981-82-ben négy csapat részvételével indult. A csapatok négy, körmérkőzéses tornát rendeztek, amelyekben a mérkőzések két nyert játszmáig tartottak.[7]

Ülve játsszuk a röplabdát – és egy kis szabálymagyarázat 1982-ből

Az első, 1981-1982-es bajnokság résztvevői

Bajnok: Halassy Olivér SC, Budapest
Játékosok: Bernard Tamás, Bicskey Gyula, Czink Imre, Csík János, Dukai Géza, Kurcsics Károly, Léka István, Lőcsei Sándor, Nyíri Lajos, Paczulák András, Stettner Ferenc, Tóth László
Edző: Nádas Pál
Második helyezett: Vasakarat SC, Szombathely
Játékosok: Dominek György, Kovács József, Makrai Ferenc, Rozmán József, Seres Ferenc, Tóth Lajos, Tőke József
Edző: Solymos Endre
Harmadik helyezett: Eger
Játékosok: Császár Imre, Király József, Királyné József, Madarász János, Mezei Miklós, Ongai Sándor, Ongai Sándorné, Sáfrány Sándor, Szabó Tibor, Szalay Gyula, Takács István, Várnai Pálné
Negyedik helyezett: Lendület SE, Pécs
Játékosok: Dobos Sándor, Dobos Sándorné, Gáspár Attila, Grósz Jenő, Hoffmann Judit, Molnár Attila, Paluska Gyula, Wisner János.

Az első bajnokság végén az év játékosának Lőcsei Sándort (HOSC) választották[8]

Az 1980-as évek elejéről, a kutatómunka során előkerült néhány fénykép, amik itt tekinthetők meg.

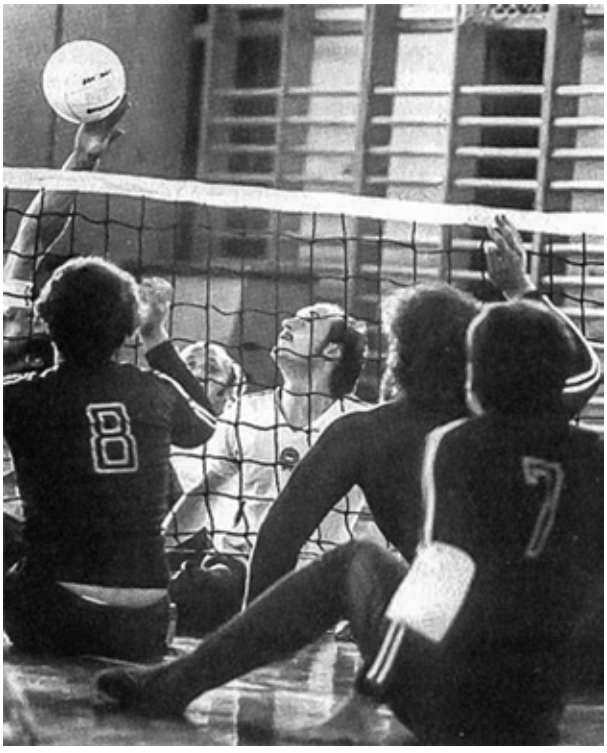
7 Nádas Pál (1982): Ülve játsszuk a röplabdát. *Röplabda, az MRSZ Híradója*, 1982/7, 1–4. p.
8 Lukács György–Nádas Pál (1996): Akik ülve röplabdáznak. In: Juni György (szerk.) *A Magyar Röplabdázás 50. éve.* Aréna 2000 203–212. p.

Az első válogatott csapat A és B kerete 1981. Ülő sor: †Kelemenné Szakonyi Julianna,Takács István, †Paczulák András, Kovács József, Czink Imre, Lőcsei Sándor, Szabó Tibor, Bicskey Gyula, Stettner Ferenc. Álló sor: Tóth Lajos, Szemes Ferenc, Léka István, Sali Béla, Mezei Miklós, Madarász János, Makrai Ferenc, Nádas Pál

A magyar ülőröplabda-válogatott megszületése

Alighogy elkezdődött az első országos bajnokság első fordulója, máris megszületett a magyar ülőröplabda-válogatott. A *Rokkant Személyek Nemzetközi Évében,* 1981-ben a Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sport Bizottsága (MTSB) megrendezte II. Nemzetközi Spartakiádját, amelynek keretében ülőröplabda-versenyt is rendeztek. A spartakiádra az osztrák AVSV Wien (Eb 8. helyezett) és a szlovén Ljubljana csapatával mérkőzhetett a HOSC, a Vasakarat és az Eger csapatból összeverbuválódott magyar ülőröplabda-válogatott A és B kerete. A tornát a magyar A keret nyerte meg. Az osztrák sportolók jóvoltából csak ekkor kaptuk kézhez az ISOD hivatalos ülőröplabda-játék szabálykönyvét.

1981 – az első válogatottmérkőzés: Magyarország A és B csapatai egymás ellen

Az első magyar „A" válogatott csapat

Játékosok: *Bicskey Gyula, Czink Imre, Lőcsei Sándor, Paczulák András, Stettner Ferenc* (HOSC), *Dominek György, Kovács József* (Vasakarat SC Szombathely), *Szabó Tibor, Takács István* (Eger) Edző: *Nádas Pál*

A második országos bajnokságot már a nemzetközi szabályok szerint írtuk ki. A budapesti Körcsarnokban 1982 októberében megrendezett nemzetközi tornán a holland A és B keret, a jugoszláv válogatott, az osztrák AVSV Wien és egy svéd csapat mellett hazánkat a HOSC ülőröplabda-csapata és a magyar vidékválogatott képviselte. A hazai ülőröplabda-társadalom a torna során szembesült először azzal, hogy az Eb- és paralimpiai győztes holland csapat milyen magas színvonalon játszik. Megcsodáltuk a labdaérintések technikai tudását, a pályán való villámgyors mozgást, és az is kiderült, hogy hol tartunk mi. A hazai rendezésű nemzetközi torna alkalmával kaptunk meghívást az első világversenyen való részvételre, amely egyben az 1984. évi Fáklya Világjátékok (VII. Paralimpia) kvalifikációs versenye is volt. A meghívás az 1983. évi, a hollandiai Deldenben rendezendő ülőröplabda világbajnokságra szólt.

Megkezdődött a válogatott tudatos építése hétvégi és hetes edzőtáborok szervezésével. E munkában nagyon sokat segített *Izsóf Mária*, a Szilágyi Erzsébet Gimnázium testnevelő tanára, szakmai tanácsaival *Déry Rezső* a Tungstram SC női csapatának akkori edzője, *Beregszászy Szabolcs,* és *Garamvölgyi Mátyás* mesteredző.

A röplabda hazai szakemberei közül először ők látták meg, hogy az ülő helyzetben játszott röplabdázás is röplabdajáték. „*Itt nem szánalomra szoruló emberek csúszkálása történik a parketten, hanem igazi játék, ez egy igazi sportteljesítmény*" – jelentette ki Garamvölgyi Mátyás, a magyar férfi-röplabdaválogatott akkori mestere. 1983-ban az ülőröplabda-válogatott egyik edzésén pedig így fogalmazott: „*Akár állva, akár ülve játsszátok, a labda mindig magasra repüljön, csak akkor mondhatjuk, hogy röplabdáztok.*" Ezekkel a gondolatokkal, de legfőképpen emberi hozzáállásával fogalmazta meg először Garamvölgyi mester a játék integrálódásának lehetőségét is.

Mivel a válogatott 1983-ban nem tudta kivívni az 1984. évi New York-i játékokon szereplés jogát, ezért nagyszerű edzőpartner lehetett az NSZK és Finnország ülőröplabda-válogatottjai számára. Finnországban nemcsak a teljes ellátást biztosították a magyar csapatnak, hanem még a repülőjegyet is a meghívók fizették. A Lahti városában lebonyolított első mérkőzésen a finn televízió második csatornája is jelen volt, és a mérkőzésről egyórás összefoglaló adást tűzött a műsorára. A két csapat közösen nézte meg a televíziós közvetítést. Ilyen televíziós műsor a magyar sportolók számára akkor még csodaszámba ment. A padláskutatás során előkerült az a VHS-kazetta, amelyen jól látható, hogy a finn televíziósok *igazi* – sportként közvetítette a mérkőzést. A VHS kazettát, amely magyar szempontból az első televíziós közvetítésnek számít, digitalizáltuk, és ebből az e-könyvben egy rövid részletet adunk közre.[9]

A játékvezetés fejlődése is jelentős mértékben hozzájárult a sportág színvonalának emelkedéséhez és hazai népszerűségéhez. Az ülőröplabda-játék és a játékvezetés szoros kölcsönhatásban van egymással. Ahogyan a játékvezetés következetesen kezdett ragaszkodni a nemzetközi szabályokhoz, a tiszta labdaérintésekhez, úgy voltak képesek az egyesületi edzők és a játékosok egyre magasabb játékszínvonalra emelkedni. Ennek a munkának volt vezetője *Rádi Gyula,* akinek irányításával megalakult a Magyar Röplabda Szövetség (MRSZ) keretein belül az ülőröplabda-albizottság. A második bajnoki évadtól a játékvezetők továbbképzése is az MRSZ kereteiben szerveződött. 1982-ben a budapesti Körcsarnokban rendezett nemzetközi tornán már a Magyar Röplabda Szövetség támogatásával, Rádi Gyula irányításával, MRSZ NB I. osztályában működő játékvezetők – nemzetközi mérce szerint is kiválóan – irányították a mérkőzéseket. Ezt bizonyította az is, hogy Rádi Gyula, magyar játékvezetőként elsőnek kapott meghívást az 1983.

9 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

MOZGÁSKORLÁTOZOTTAK EGYESÜLETEINEK
ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
National Federation and Association
for Disabled
H-1364 Budapest, Pf: 76 ☎ 130-431
MNB 232-90149-1896

Tárgy: meghívó

Ügyintéző: K SZ J

Budapest, 1982 december o2.

Tisztelt Elnök Sporttárs !

Levelüket megkaptuk, és köszönettel vettük a javaslatot az ülőröplabda válogatott 22-es keretéhez. Az első közös edzést 1982 december 18-án szombaton 1o órai kezdettel tartjuk Budapest L. ker. Kosciuszkó Tádé u. 3. Általános Iskola tornatermében. Az első közös edzésre az Önök javaslata alapján a következő játékosokat hivjuk meg:

1. Domonek György	Szombathely	12. Budai Sándor	Pécs
2. Makrai Ferenc	"	13. Czink Imre	Budap.
3. Sali Béla	"	14. Paczulák András	"
Szemes Ferenc	"	15. Lőcsei Sándor	"
5. Tóth László	"	16. Léka István	"
6. Szabó Tibor	Eger	17. Stettner Ferenc	"
7. Madarász János	"	18. Bicskei Gyula	"
8. Takács István	"	19. Ábrahám Ferenc	"
9. Szalai Gyula	"	2o. Ocskai László	"
1o. Tiser Imre	Miskolc	21. Kurcsics Károly	"
11. Ongai Sándor	"	22. Tibai István	"

A közös edzésre kérnénk, hogy mindenki hozza magával a felszerelését / melegitő felsőt is / valamint mindenki egy labdát.
Az egyesület edzőjét is szeretettel látjuk. Ha valaki mégsem tudna jönni, ugy kérnénk azt időben jelezni, hogy helyette mást lehessen meghivni.
Utazást és egyszeri étkezést tudunk tériteni. Kérjük hogy a gépkocsiban ugy helyezkedjetek el hogy egy- egy helyről kettőnél több kocsit ne kelljen igénybevenni.
Az edzést Nádas Pál tartja.

Sportbaráti üdvözlettel

Kelemenné Szakonyi Lídia
főtitkár

A hollandiai vb-re történő felkészülés válogatott keretét a MEOSZ főtitkára hívta össze

évi vb-re. A Hollandia–NSZK vb-döntő mérkőzésen Rádi Gyula másodbíróként kiválóan vizsgázott. Az 1983. évi világbajnokság játékvezetői sikerét követően az 1985. évi norvégiai Eb-re, vb-re Rádi Gyula mellett Bukodi Zsolt is meghívást kapott. 1986-ban Pécsett az első hazai világbajnokság megrendezésekor a teljes magyar ülőröplabda-játékvezetői testület kiválóan vizsgázott. A pécsi vb keretében rendezték meg az első nemzetközi ülőröplabda-játékvezetői szemináriumot, amelynek ötletgazdája és szervezője Rádi Gyula volt. A képzés nyitóelőadását dr. Holvay Endre, az MRSZ alelnöke és a FIVB JB akkori elnöke tartotta. A pécsi vb befejeztével Rádi Gyula nemzetközi ülőröplabda-játékvezetői minősítést kapott, és további hat játékvezető, köztük több magyar sípmester szerzett jelölést nemzetközi (ISOD-) minősítésre. 1988-ban már tizenhat játékvezető működött közre a hazai mérkőzéseken.

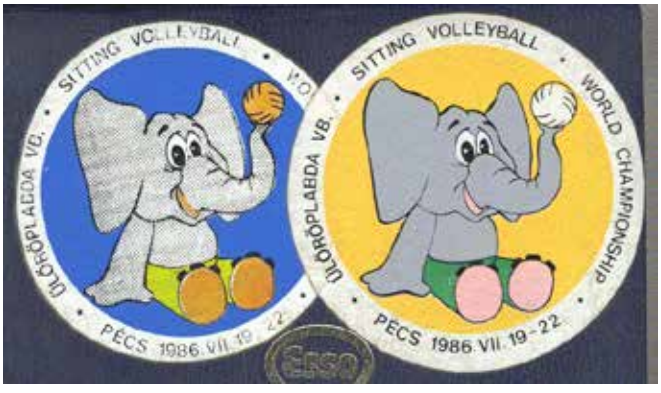
Nemzetközi minősítéssel rendelkező játékvezetők

Benkő József, Bukodi Zsolt, Dömötör László, Etelvári László, Fonyódi László, Farkas László, Horváth János, Huszti Zoltán, Karádi Gábor, Kiss Sándor, Pál Károly, Rádi Gyula, Rombai Béla, Simai Gábor, Segyevi Imre és Szekér László.[10]

A hazai bajnokságot a csapatok fokozatos gyarapodásának következtében évenként más-más szisztémában írták ki. Az első három évben a Halassy Olivér SC egyeduralma volt jellemző, amelyet az 1984-ben megalakult Nyíregyházi Piremon SE vett át. A sportág hazai fejlődésének jelentős állomása volt a Magyarországon először lebonyolított, a sérült emberek számára (mozgáskorlátozottak) megrendezett első sportági világbajnokság.

Ülőröplabda-világbajnokság
(Pécs, 1986. július 19–22.)

Tizenhárom ország vett részt a pécsi Apáczai Csere János Nevelési Központ tornacsarnokában rendezett ülőröplabda-világbajnokságon.[11] A nemzetközi versenyek sorában addigi legnépesebb mezőnyt (13 csapat) három csoportba sorolták. A világbajnokságot dr. Csehák Judit miniszterelnök-helyettes nyitotta meg. Megnyitóbeszédében megköszönte minden résztvevőnek, hogy eljöttek hazánkba, és kérte őket, játékukkal mutassák meg, hogy a mozgáskorlátozott emberek egyenjogúságának, önmegvalósításának és önrendelkezésének van létjogosultsága, és ennek érdekében csapjanak ennek a játéknak nagy hírverést.

A vb kabalafigurája – 1986

10 Nádas Pál (2005): Akik ülve röplabdáznak. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai Történetek,* MPB, 283–301. p.

11 Lukács György (1986): Példaképekké váltak. *Röplabda, az MRSZ Híradója,* 1986/8, 1-6. p. | Nádas Pál (2005): Ülőröplabda–világbajnokság, Pécs. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai t*örténetek, MPB 310–313. p.

A magyar csapat eredményei

Magyarország–Ausztria 3:1 (–13, 5, 8, 3), Magyarország–Egyiptom 3:0 (5, 9, 6), Magyarország–Hollandia 3:2 (–12, 4, –13, 13, 11), Magyarország–NSZK 3:1 (11, 6, –11, 9), Magyarország–Jugoszlávia 3:1 (14, 13, –5, 3), Magyarország–Norvégia 3:1 (9, –6, 12, 11) A vb első helyéért a döntőben az addig még veretlen két csapat találkozott: Magyarország–Irán 0:3 (–13, –6, –12). A magyar ülőröplabda-válogatott szereplése minden várakozást felülmúlt. A világbajnokság megkezdése előtt a negyedik hely elérésével mindenki elégedett lett volna. A szenzációnak számító világbajnoki ezüstérem megszerzésével a sportág – rövid története során először – kvalifikálta magát az 1988. évi szöuli paralimpiai játékokra.

Sok tekintetben az első volt! A mozgáskorlátozottak első magyarországi világbajnokságának, a sportértékű sikeren túl, a hírközlő szervek jóvoltából jelentős országos és nemzetközi visszhangja is volt. Dr. Derera Mihály és Lukács György vezette sajtóközpontban 52 újságíró, tv- és rádióriporter dolgozhatott. Lukács György jóvoltából a Népsportban és a Magyar Röplabda Szövetség (MRSZ) Juni György által szerkesztett szakmai folyóiratában rendszeresen jelentek meg ülőröplabdáról szóló írások. A Magyar Televízióban első alakalommal adtak összefoglaló tudósítást a vb eseményéről. A televíziós közvetítésből a tanulmánykötet e-könyves változatában a Magyarország–Norvégia elődöntő és az Irán–Magyarország döntőmérkőzések végjátékát[12] lehet megtekinteni, amely szintén az 1986. évi ülőröplabda-vb történelmi sikerét hivatott bemutatni.

Először volt nyereséges a hazai versenyrendezés, ami valuta- és forintbevételt eredményezett: *„Az elmúlt 16 éves mozgássérült-sportmozgalom történetében ilyen sikeres vállalkozásra még nem volt példa. Az ÁISH részére a vb-szervezésből 783 078,40 devizaforint-bevétel volt. A vb-rendezéssel kapcsolatban országos szinten a valutabevételek ezt az összeget is meghaladták, mert a résztvevők a helyszínen körülbelül 250 000 devizaforint értékben váltottak be valutát a helyi hivatalos beváltóhelyen, valamint a MALÉV járataival utazó hét csapat, illetve három csapat az országban maradt mint turista."*
A tételrovatos kimutatásból látható:

- tervezett kiadási költség: 2 345 294 Ft
- felhasznált összeg: 1 995 009 Ft
- megtakarítás: 350 285 Ft
- összes bevétel: 3 615 999,40 Ft[13]

A Magyar Posta a vb alkalmával először bocsátott ki egyedi levelezőlapot, és hozzá elsőnapos bélyegzést is biztosított. A vb-re tájékoztató bulletint adtunk ki,[14] amelyben többek között bemutatásra került a honi mozgalom és az ülőröplabdázás története. A támogatók egy részének hirdetései is ebben a magazinban kaptak helyet. A vb után pedig a debreceni Piremon nyomda, dr. Gere Kálmán igazgató és Szécsényi Lajos

Postai levelezőlap 1986-ból

12 Forrás: MTVA-archívum
13 MEOSZ–TSB (1986): Beszámoló az ÁISH elnöke számára az ülőröplabda-világbajnokság gazdálkodásáról. MEOSZ-irattár. Nádas Pál gyűjtése.
14 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

közreműködésével, fotóalbumot adott ki, amelyet most digitalizált formában adunk közre.[15]

Az MRSZ egyre természetesebben fogadta el a röplabdázásnak ezt az új játékát. Az 1989-es politikai rendszerváltás időszakához érve már magától érthető volt, hogy a hazai sportéletben első sportági szakszövetségként az MRSZ rendes közgyűlési tagsági jogot biztosított a hazai (MMS) ülőröplabdások számára. A sportpolitikai siker elérésében jelentős szerepe volt *Rády Gyulának, Lukács Györgynek, Juni Györgynek, Hennig Ernőnek és Kondorosi Ferencnek.*

A pécsi világbajnokságot követően az ülőröplabdázás egyre népszerűbb lett a sportoló mozgáskorlátozottak körében. A csapatjáték, a rendszeres bajnokság, a nemzetközi siker azt eredményezte, hogy mind több városban alakultak csapatok. A mennyiségi növekedésből minőségi fejlődés következett. A bajnokság mellett megszervezték a Magyar Népköztársaság Kupa (MNK-) versenyeket, amelyen az első alakalommal, 1985-ben nyolc, míg 1987-ben már 13 csapat vett részt. A bajnokság továbbra is körmérkőzéses tornarendszerben bonyolódott, de a növekvő csapatlétszám miatt A és B csoportot alakítottak ki. Bevezették, hogy először csak egy, később, két olyan játékos is pályára ülhetett, aki nem volt mozgáskorlátozott.

A nyíregyházi városi sportcsarnok három pályáján 12 csapat küzdött a Bajnokcsapatok Európa-kupa (1990. augusztus 19–25.) helyezéseiért. Az első helyet a holland Tubanten csapata szerezte meg a nyíregyházi Piremon gárdája előtt. A rendezvénynek nagyon jó hazai és nemzetközi visszhangja volt. A hazai ülőröplabdázás további fejlődésére a nyírségi BEK-nek már nem volt olyan motiváló hatása, mint a 86-os pécsi vb-nek. Sorra szűntek meg a csapatok (Eger, Veszprém, Miskolc, Pécs, Vásárosnamény), így az 1990-es évek közepén már csak nyolc együttes játszott a bajnokságban. Tizenöt évvel a hazai ülőröplabdázás első bajnoksága és tíz évvel az első nemzetközi sikerek után megszülettek az első aranyérmeket jelentő győzelmek.

A Piremon SE gárdája megnyerte a Bajnokcsapatok Európa-kupáját 1995-ben és 1996-ban. A Piremon bajnok csapatára épülő válogatott az 1995. évi Európa-bajnokságon az első helyen végzett. Az 1995. évi Eb első helyének megszerzése egyben kvalifikációt jelentett az 1996. évi paralimpiai játékokra.[16]

A gyors fejlődést zuhanó repülés követte, amelyet a pályán kívülről is gyorsítottak

Az 1996-os atlantai kudarc nagy csalódást és komoly válságot okozott a hazai ülőröplabdázás életében.

A magyar bajnokságot irányító nyírségi Piremon SE és a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS) vezetői között személyes torzsalkodások kezdődtek. Nem figyeltek arra, hogy megakadályozzák a bajnokságban részt vevő csapatok számának további csökkenését. A válogatottban folyó munka megszűnt. A belső viták következménye lett, hogy a magyar ülőröplabda-válogatottat – az előző Európa-bajnokság (1995) győztesét – az 1997. évi Eb-re nem nevezték. Ilyen mély és maradandó sérülést ritkán képesek felelős választott tisztségviselők saját vélt vagy valós igazságuk bizonyításáért másoknak, sport- és sorstársaiknak, az egész magyar ülőröplabda-sportágnak okozni. Az 1997. évi Eb-től való távolmaradás nem egy, hanem több évre vetette vissza a magyar csapat világ- és az Európa-bajnoki versenyrendszerbe történő visszakerülését. Mivel a nemzetközi szövetség számára nem volt elfogadható a magyar csapat távolmaradása, a szankció veszélye is fennállt. Miután a mieink nem rendelkeztek Eb-eredménnyel, így szóba sem kerülhetett az 1998. évi vb-n való részvétel. Ugyanez történt az 1999. évi Eb kapcsán is, így a paralimpiai kvalifikálásra sem volt remény. Az európai röplabdázás vezetése (ECVD) hazánkat várólistás hellyel szankcionálta az 1997. évi Eb-ről távolmaradás miatt.

15 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
16 Nádas Pál (2005): Akik ülve röplabdáznak. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai t*örténetek, MPB, 283–301. p.

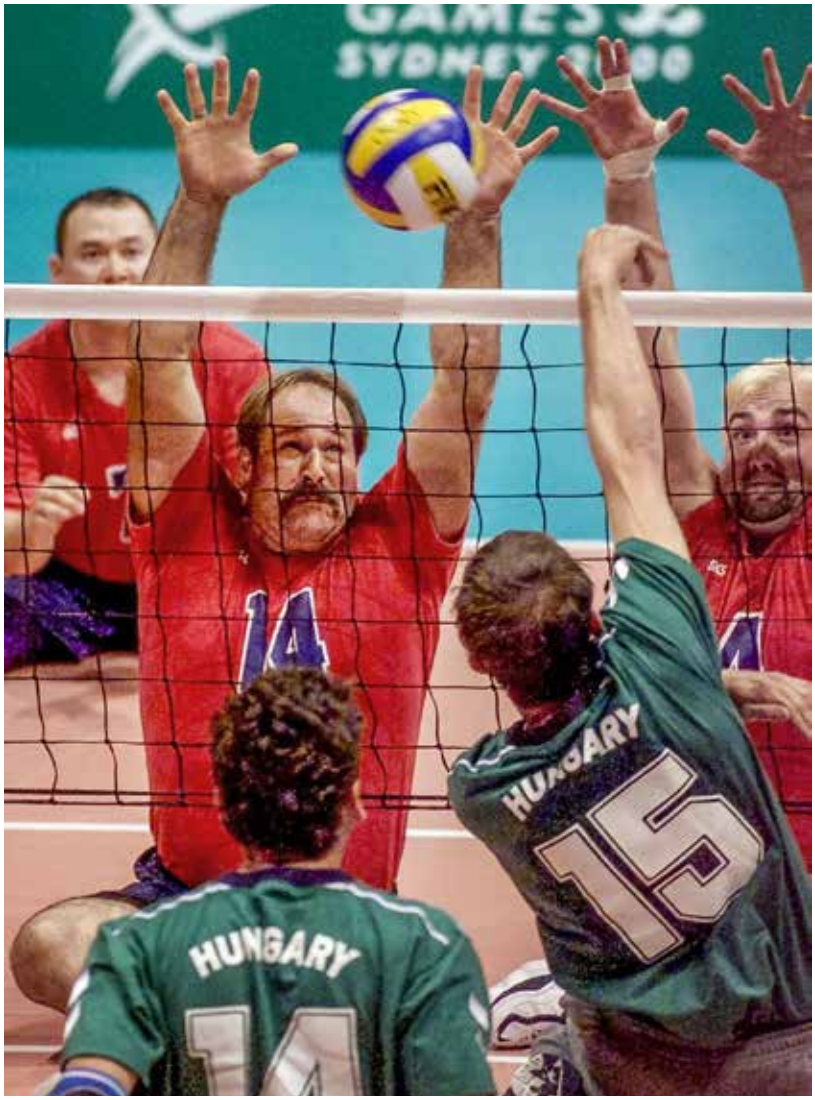
A délszláv válságot és a háború befejezését követően Szarajevó adott otthont az 1999. évi Eb számára. A nemzeti csapatok szankció nélküli visszalépései miatt a várólistáról kapott meghívást az Eb-részvételre a magyar válogatott. Háromévi kényszerpihenő után ismét felcsillant a paralimpiai részvétel megszerzésének lehetősége. A Piremon SE-re épülő válogatott ekkorra már néhány nap híján három éve nem játszott sem barátságos, sem tétmérkőzést. A csapat így, az utolsó előtti pillanatban kapott lehetőségre, nem volt felkészült. A szerencsés csoportbeosztással, három győztes mérkőzéssel, 50%-os teljesítménnyel, az Eb 5. helyének megszerzésével, ismét kiharcolta a paralimpiai részvételt. Csoda az lett volna, ha a XI. Sydney-i Paralimpiai Játékokon (2000) nem az történik, aminek törvényszerűen be kellett következnie. A magyar csapat az eddigi leggyengébb paralimpiai szereplését produkálta a 7. hely megszerzésével. Az Amerikai Egyesült Államok és Japán csapatainak legyőzése után már csak a helyosztón, Líbia együttesének legyőzése jelentett sikert. Kikaptunk a hollandoktól, a németektől, az írániaktól, sőt még az egyiptomiaktól is.

A gyenge, 37,5%-os teljesítményt nyújtó csapatot és annak hazai háttérbázisát csakis teljesen új alapokra helyezve, új programfejlesztéssel lehetett volna ismét felfelé ívelő pályára állítani. A belső viszályok ugyan elcsendesedtek, de a sportágban sajnos új fejlesztési és legfőképpen utánpótlásról gondoskodó gyakorlati elképzelések nem kerültek napirendre.

Mindezek – a nemzetközi vérkeringésben bekövetkezett pozícióvesztés, a paralimpiai (2000) kudarc – ellenére a 2001. évi Eb rendezését ismét hazánk vállalta. A hazai Eb érdekében továbbra is össze kellett tartani a válogatottat. Nem vette kezdetét egy új négyéves csapatépítés, hanem a régi rendszer átmentése történt. A Sárospatakon megrendezett Eb-n nem folytatódott a sikertelenségi széria. A magyar ülőröplabda-válogatott a dobogóra ugyan nem került fel, de az elért negyedik hely, ismerve a nemzetközi mezőnyt, jelentős siker volt.[17]

A honi férfi-ülőröplabdázás a paralimpiai játékokon négy alkalommal szerezte meg a részvétel lehetőségét.

Elért helyezések: Szöul (1988) 5. hely, Barcelona (1992) és Atlanta (1996) 6. hely, Sydney (2000) 7. hely.

A magyar csapat játék közben 2000-ben a paralimpián

17 Nádas Pál (2005): Akik ülve röplabdáznak. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai t*örténetek, MPB, 283–301. p.

Az új kezdeményezés fellendülést eredményezett

A hazai Eb-t követően *Szigedi László* sportoló, a válogatott keret tagja, az ülőröplabda-szakág vezetője és a Nemzetközi Ülőröplabda Szövetség Európai Bizottságának újdonsült vezetőségi tagja megszervezte a nyílt Közép-Európa-bajnokságot a klubcsapatok számára. Ezzel újra megpezsdítette a hazai ülőröplabdázás életét.

A külföldi csapatok jelenlétével, a csapatok számának növekedésével ismét fejlődésnek indult a magyar bajnokság. A hazai pontvadászat fejlődése ellenére az ülőröplabda-válogatott körüli zűrzavar nem csillapodott. Több válogatott játékos egyszerre mondta le vagy függesztette fel a válogatottságát.

2002-ben a kairói (Egyiptom) vb-re induló csapatba – amely a 2004. évi Athéni Paralimpiai Játékokra adott kvalifikálási lehetőséget – a magyar bajnokságban szereplő játékosok közül nem a legjobbak kerültek be. Leváltották Balogh Istvánt a válogatott és a Piremon addig legeredményesebb edzőjét. Helyére közvetlenül a vb előtt Tatár Mihályt nevezték ki, aki Magyarország és a világ egyik legjobb röplabdajátékosa volt. A csoportmérkőzéseken mindössze csak az USA és Japán ellen sikerült a csapatnak győznie, így a 2004. évi athéni paralimpiai részvétel kivívásának lehetősége a következő Eb-re maradt. A Tatár Mihály edző irányításával készülő válogatott keretében nem voltak a magyar bajnokcsapat, a Piremon SE játékosai. A finnországi Eb a magyar ülőröplabdasport történetének addigi leggyengébb nemzetközi eredményét hozta azzal, hogy a 12 csapatos versenyen Magyarország a csak a 10. helyet szerezte meg. Ezzel szertefoszlott a 2004. évi paralimpiai szereplés lehetősége. A belső konfliktusokat jól mutatta, hogy míg a válogatottban a bajnokcsapat legjobb játékosai nem játszottak, addig a Piremon SE Debrecenben ismét megrendezhette az európai bajnokcsapatok viadalát, ahol a házigazda magyar bajnok fennállásának leggyengébb nemzetközi eredményét érte el.

A 2000 utáni korszak részletes feldolgozásával ez a tanulmány adós maradt. A Göczi István és Szigedi László által irányított korszakok részletes, dokumentumok alapján történő feldolgozása ma még hiányzik a hazai ülőröplabdázás történetéből. A statisztika vezetését annak idején Göczi Istvánnak átadtam át annak reményében, hogy lesz vagy lesznek, akik a válogatottmérkőzéseket a játékosok válogatottságának statisztikáját tovább vezetik.

Az ülőröplabda-válogatott érmes helyezései

Világbajnokság – 1986, Pécs (Magyarország), II. hely
Játékosok: Budai Sándor (Lendület SE Pécs), Czimmermann József (Hamburger SE, Nagykanizsa), Czink Imre (HOSC, Budapest), Dominek György (Vasakarat SC, Szombathely), Kekecs Miklós (Piremon SE, Nyíregyháza), Laczkó Lajos (Piremon SE, Nyíregyháza), Léka István (HOSC, Budapest), Lőcsei Sándor (HOSC, Budapest), Paczulák András (HOSC, Budapest), Pölcz Csaba (Hamburger SE, Nagykanizsa), Stettner Ferenc (HOSC, Budapest), Szabó Tibor (Eger)
Vezetőedző: Nádas Pál
Pályaedzők: Hajdú Pál, Réti Sándor

Világbajnokság – 1989, Las Vegas (Amerikai Egyesült Államok), II. hely
Játékosok: Balogh Imre (Hamburger SE, Nagykanizsa), Budai Sándor (Lendület SE, Pécs), Czimmermann József (Hamburger SE, Nagykanizsa), Domonkos András (Piremon SE, Nyíregyháza), Gál János (Piremon SE, Nyíregyháza), Kekecs Miklós (Piremon SE, Nyíregyháza), Lőcsei Sándor (Piremon SE, Nyíregyháza), Pölcz Csaba (Hamburger SE, Nagykanizsa), Szécsényi Lajos (Piremon SE, Nyíregyháza)
Edző: Szekér László
Szakágvezető: Máthé Csaba

Európa-bajnokság – 1991, Nothingham (Nagy-Britannia), II. hely
Játékosok: Balogh Imre (Hamburger SE, Nagykanizsa), Budai Sándor (Lendület SE, Pécs), Czimmermann József (Hamburger SE, Nagykanizsa), Domonkos András (Piremon SE, Nyíregyháza), Kekecs Miklós (Piremon SE, Nyíregyháza), Makarovszky Sándor (Piremon SE, Nyíregyháza), Peres János (Piremon SE, Nyíregyháza), Pölcz Csaba (Hamburger SE, Nagykanizsa), Stirczer József (Humanitás SE, Tatabánya), Szabó László (Piremon SE, Nyíregyháza)
Edző: Szekér László
Szakágvezető: Máthé Csaba

Európa-bajnokság – 1993, Järventpää (Finnország), III. hely
Jákékosok: Balogh Imre (Hamburger SE, Nagykanizsa), Domonkos András (Piremon SE, Nyíregyháza), Kovács László (Piremon SE, Nyíregyháza), Laluja Tibor (Mozdulj SE, Vác), Makarovszky Sándor (Piremon SE, Nyíregyháza), Manyák Attila (Pirem SE, Nyíregyháza), Marosi József (Humanitás SE, Tatabánya), Stirczer József (Humanitás SE, Tatabánya), Szabó László (Piremon SE, Nyíregyháza), Szécsényi Lajos (Piremon SE, Nyíregyháza)
Edző: Batai János
Szakágvezető: Máthé Csaba

Európa-bajnokság – 1995, Ljubljana (Szlovénia), I. hely
Játékosok: Domonkos András (Piremon SE, Nyíregyháza), Kovács László (Piremon SE, Nyíregyháza), Makarovszky Sándor (Piremon SE, Nyíregyháza), Manyák Attila (Pirem SE, Nyíregyháza), Marosi József (Humanitás SE, Tatabánya), Peres János (Start-Sprotula SE, Nyíregyháza), Stirczer József (Humanitás SE, Tatabánya), Szabó László (Piremon SE, Nyíregyháza), Szécsényi Lajos (Piremon SE, Nyíregyháza)
Edző: Balogh István
Szakágvezető: Gál János[18]

18 Nádas Pál (2005): Akik ülve röplabdáznak. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB. 283–301. p.

A vb-ezüstérmes magyar csapat 1986-ban. Első sor: Szabó Tibor, Kekecs Miklós, Czink Imre, †Paczulák András, †Budai Sándor, Lőcsei Sándor, Dominek György. Középső sor: Stettner Ferenc, Pölcz Csaba, †Laczkó Lajos, Léka István, Czimmermann József. Felső sor: Nádas Pál, Hajdú Pál, Réfi Sándor

Európa-bajnok magyar csapat 1995-ben. Első sor: Gál János, Laczkó Rita, Balogh István. Álló sor: Marosi József, Stirczer József, Mányák Attila, Szabó László, Makarovszky Sándor, Peres János, Kovács László, Szécsényi Lajos, Domonkos András

A FÉRFIVÁLOGATOTT MÉRKŐZÉSEI (1981–2003)						
	Mérkőzés	**Mérkőzéstípus**	**Eredmény**	**Szettarány**	**Helyszín**	**Időpont**
1.	Magyarország–Ausztria Wien		3:1		Magyarororország, Budapest	1985. 10.
2.	Magyarország–Ljubjana		3:0		Magyarororország, Budapest	1985. 10.
3.	Magyarország–Norvégia	Eb, vb	1:3	13, 6, -8, 6	Hollandia, Delden	1983. 06. 03.
4.	Magyarország–Svédország	Eb, vb	0:3	15, 8, 10	Hollandia, Delden	1983. 06. 03.
5.	Magyarország–NSZK	Eb, vb	0:3	10, 2, 15	Hollandia, Delden	1983. 06. 04.
6.	Magyarország–Ausztria	Eb, vb	3:2	13, 9, -6,-13, 4	Hollandia, Delden	1983. 06. 05.
7.	Magyarország–Dánia	Eb, vb	3:0	0,0,0	Hollandia, Delden	1983. 06. 06. visszalép
8.	Magyarország–Hollandia	nem hivatalos	1:1	félbeszakadt	Magyarororország, Szombathely	1983. 07. 10.
9.	Magyarország–Jugoszlávia B	nem hivatalos	2:0	12, 13	Agria-kupa, Eger	1983. 07. 17.
10.	Magyarország–Finnország	barátságos	1:3	6, 13,-7, 5	Magyarororország, Budapest, Tungsram	1984. 01. 06.
11.	Magyarország–Finnország	barátságos	2:3	13, 12,-9,-8, 9	Magyarororország, Székesfehérvár	1984. 01. 06.
12.	Magyarország–Finnország	barátságos	1:3	-15, 7,	Magyarororország, Kecskemét	1984. 01. 07.
13.	Magyarország–NSZK	barátságos	2:3	-5,-13, 9, 17,	Magyarororország, Tatabánya	1984. 03. 10.
14.	Magyarország–NSZK	barátságos	2:3	1,-14, 12,-14, 15	Magyarororország, Veszprém	1984. 03. 10.
15.	Magyarország–NSZK	barátságos	1:3	14, 14,-13, 15	Magyarororország, Budapest, Ganz Villany	1984. 03. 11.
16.	Magyarország–Finnország	barátságos	2:3	-3, 11,-8, 10,	Finnország, Lahti	1984. 05. 05.
17.	Magyarország–Finnország	barátságos	3:0	12, 15, 12	Finnország, Lahti	1984. 05. 06.
18.	Magyarország–Ausztria	barátságos	3:0	1, 4, 7	Magyarororország, Győr	1985. 03. 02.
19.	Magyarország–Ausztria	barátságos	3:1	3, 8,-14 ,9	Magyarororország, Mosonmagyaróvár	1985. 03. 03.
20.	Magyarország–B.S.N.W. (NSZK tartományi válogtott)	barátságos	3:1	-10, 9, 1,	NSZK, Straubing	1985. 04. 20.
21.	Magyarország–NSZK	barátságos	3:1	13, 12,-11, 15	NSZK, Straubing	1985. 04. 20.
22.	Magyarország–B.S.N.W. (NSZK tartományi válogtott)	barátságos	3:1	-10, 8, 8,	NSZK, Straubing	1985. 04. 20.
23.	Magyarország–NSZK	barátságos	2:3	-15, 12,-11, 4,	NSZK, Straubing	1985. 04. 20.
24.	Magyarország–Jugoszlávia	barátságos	3:0	12, 3, 12	Magyarororország, Nagykanizsa	1985. 05. 04.
25.	Magyarország–Jugoszlávia	barátságos	3:0	13, 14, 12	Magyarororország, Zalaegerszeg	1985. 05. 05.
26.	Magyarország–Jugoszlávia	vb, Eb	1:3	-8, 11, 12,	Norvégia, Kristiansand	1985. 06. 06.
27.	Magyarország–Ausztria	vb, Eb	3:1	4,-15, 9, 10	Norvégia, Kristiansand	1985. 06. 06.
28.	Magyarország–Hollandia	vb, Eb	1:3	7,-10, 4, 5	Norvégia, Kristiansand	1985. 06. 07.
29.	Magyarország–Finnország	vb, Eb	3:0	5, 7, 8	Norvégia, Kristiansand	1985. 06. 07.
30.	Magyarország–Dánia	vb, Eb	3:0	1, 6, 3	Norvégia, Kristiansand	1985. 06. 08.
31.	Magyarország–Norvégia	vb, Eb	1:3	4, 10,-9, 15	Norvégia, Kristiansand	1985. 06. 09.
32.	Magyarország–Jugoszlávia	barátságos	2:3	10, 1,-2,-12, 3	Jugoszlávia, Tapolesica	1986. 06. 07.
33.	Magyarország–Jugoszlávia	barátságos	3:1	6, 10,-4, 4	Jugoszlávia, Tapolesica	1986. 06. 08.
34.	Magyarország–Ausztria	barátságos	3:0	10, 6, 12	Ausztria, Wien	1986. 06. 28.
35.	Magyarország–Ausztria	barátságos	3:1	11,14,-8, 8	Ausztria, Wien	1986. 06. 29.
36.	Magyarország–Ausztria	vb	3:1	-13, 5, 8,	Magyarororország, Pécs	1986. 07. 19.
37.	Magyarország–Egyiptom	vb	3:0	5, 9, 6	Magyarororország, Pécs	1986. 07. 19.

A FÉRFIVÁLOGATOTT MÉRKŐZÉSEI (1981–2003)

	Mérkőzés	Mérkőzéstípus	Eredmény	Szettarány	Helyszín	Időpont
38.	Magyarország–Hollandia	vb	3:2	-12, 4,-13, 13,	Magyarororszag, Pécs	1986. 07. 20.
39.	Magyarország–NSZK	vb	3:1	11, 6,-11, 9	Magyarororszag, Pécs	1986. 07. 21.
40.	Magyarország–Jugoszlávia	vb	3:1	14, 13,-5, 3	Magyarororszag, Pécs	1986. 07. 21.
41.	Magyarország–Norvégia	vb	3:1	9,-6, 12, 11	Magyarororszag, Pécs	1986. 07. 22.
42.	Magyarország–Irán	vb	0:3	13, 6, 12	Magyarororszag, Pécs	1986. 07. 22.
43.	Magyarország–Jugoszlávia	barátságos	3:0	7, 9, 6	Magyarororszag, Nyíregyháza	1987. 05. 30.
44.	Magyarország–Jugoszlávia	barátságos	3:1	9, 14,-11, 10	Magyarororszag, Vásárosnamény	1987. 05. 31.
45.	Magyarország–Jugoszlávia	barátságos	3:0	12, 2, 11	Magyarororszag, Debrecen	1987. 05. 31.
46.	Magyarország–Egyiptom	nyílt Eb	3:0	1, 12, 3	Jugoszlávia, Szarajevó	1987. 06. 24.
47.	Magyarország–Jugoszlávia	nyílt Eb	2:3	8,-13,-14, 4, 8	Jugoszlávia, Szarajevó	1987. 06. 25.
48.	Magyarország–Ausztria	nyílt Eb	3:0	4, 7, 10	Jugoszlávia, Szarajevó	1987. 06. 25.
49.	Magyarország–Norvégia	nyílt Eb	3:2	-10, 9, 13,-15,	Jugoszlávia, Szarajevó	1987. 06. 26.
50.	Magyarország–Irán	nyílt Eb	3:1	14, 5,-11, 9	Jugoszlávia, Szarajevó	1987. 06. 27.
51.	Magyarország–Hollandia	nyílt Eb	0:3	9, 11, 12	Jugoszlávia, Szarajevó	1987. 06. 27.
52.	Magyarország–NSZK	nyílt Eb	3:1	5, 6,-7, 9	Jugoszlávia, Szarajevó	1987. 06. 28.
53.	Magyarország–Finnország	barátságos	3:0	8, 14, 9	Finnország, Järvenpää	1988. 06. 17.
54.	Magyarország–Finnország	barátságos	3:1	4,-4, 12, 11	Finnország, Järvenpää	1988. 06. 18.
55.	Magyarország–Lappeenranta	barátságos	3:2	-8, 12,-7, 13,	Finnország, Järvenpää	1988. 06. 18.
56.	Magyarország–Svédország	barátságos	3:0	7, 12, 8	Svédország, Stockholm	1988. 06. 19.
57.	Magyarország- IFAH Stockholm	barátságos	3:1	2, 6-14, 4	Svédország, Stockholm	1988. 06. 20.
58.	Magyarország–NSZK	MEOSZ-kupa	3:0	15, 5, 7	Magyarororszag, Budapest	1988. 07. 15.
59.	Magyarország–Svédország	MEOSZ-kupa	3:0	8, 8, 8	Magyarororszag, Budapest	1988. 07. 16.
60.	Magyarország–Norvégia	MEOSZ-kupa	1:3	-7, 14, 6,	Magyarororszag, Budapest	1988. 07. 17.
61.	Magyarország–Irán	barátságos	1:3	-16, 9, 11,	Magyarororszag, Tatabánya	1988. 08. 13.
62.	Magyarország–Irán	barátságos	2:3	-13, 4, 4, 12,	Magyarororszag, Budapest	1988. 08. 14.
63.	Magyarország–Jugoszlávia	paralimpia	2:3	7, 11,-7,-10, 12	Dél-Korea, Szöul, Sang-Hu	1988. 10. 16.
64.	Magyarország–USA	paralimpia	3:0	2, 1, 5	Dél-Korea, Szöul, Sang-Hu	1988. 10. 17.
65.	Magyarország–NSZK	paralimpia	2:3	-10, 14,-6, 12,	Dél-Korea, Szöul, Sang-Hu	1988. 10. 19.
66	Magyarország–Irán	paralimpia	1:3	9,-12, 7, 7	Dél-Korea, Szöul, Sang-Hu	1988. 10. 20.
67	Magyarország–Svédország	paralimpia	3:1	6, 10,-7, 6	Dél-Korea, Szöul, Sang-Hu	1988. 10. 21.
68	Magyarország–NSZK	paralimpia	3:2	-14, 6,-13, 11, 6	Dél-Korea, Szöul, Sang-Hu	1988. 10. 22.
69	Magyarország–Teherán	barátságos	1:3	-12, 9, 5,	Irán, Teherán	1989. 04. 03.
70.	Magyarország–Azerbajdzsán	barátságos	1:3	-15, 16, 11,	Irán, Teherán	1989. 04. 04.
71.	Magyarország–Kazahsztán	barátságos	1:3	8, 6,-7, 7	Irán, Teherán	1989. 04. 05.
72.	Magyarország–Irán	barátságos	2:3	9,-12,-14, 10, 16	Irán, Teherán	1989. 04. 06.
73.	Magyarország–Finnország	barátságos	3:2	8, 8,-13,-14, 5	Magyarororszag, Nyíregyháza	1989. 05. 26.
74.	Magyarország–USA	nyílt vb	3:0	4, 3, 9	USA, Las Vegas	1989. 07. 03.

A FÉRFIVÁLOGATOTT MÉRKŐZÉSEI (1981–2003)						
	Mérkőzés	**Mérkőzéstípus**	**Eredmény**	**Szettarány**	**Helyszín**	**Időpont**
75.	Magyarország–Finnország	nyílt vb	3:1	-8, 6, 15,	USA, Las Vegas	1989. 07. 04.
76.	Magyarország–Svájc	nyílt vb	3:1	-15, 2, 2,	USA, Las Vegas	1989. 07. 05.
77.	Magyarország–Hollandia	nyílt vb	1:3	15,-12, 10, 12	USA, Las Vegas	1989. 07. 05.
78.	Magyarország–Norvégia	nyílt vb	3:0	13, 9, 16	USA, Las Vegas	1989. 07. 06.
79.	Magyarország–Hollandia	nyílt vb	1:3	6,-13, 2, 11	USA, Las Vegas	1989. 07. 08.
80.	Magyarország–Irán	vb	1:3	9,-13, 6, 13	Hollandia, Assen	1990. 07. 15.
81.	Magyarország–Anglia	vb	3:0	6, 13, 8	Hollandia, Assen	1990. 07. 16.
82.	Magyarország -Jugoszlávia	vb	3:0	8, 14, 16	Hollandia, Assen	1990. 07. 17.
83.	Magyarország–Finnország	vb	3:0	11, 15, 14	Hollandia, Assen	1990. 07. 18.
84.	Magyarország–NSZK	vb	3:2	-9, 9,-12, 9,	Hollandia, Assen	1990. 07. 20.
85.	Magyarország–Hollandia	vb	1:3	4, 4,-11, 12	Hollandia, Assen	1990. 07. 21.
86.	Magyarország–Jugoszlávia	vb	1:3	14,-7, 12, 12	Hollandia, Assen	1990. 07. 22
87.	Magyarország–Hollandia	barátságos	2:3	10,-1,-11, 2, 13	Németország, Hollandia	1991. 06. 13.
88.	Magyarország–Svédország	barátságos	3:0	14, 13, 14	Németország, Hollandia	1991. 06. 13.
89.	Magyarország–Norvégia	barátságos	0:3	9, 3, 8	Németország, Hollandia	1991. 06. 14.
90.	Magyarország–Old Star Hollandia	barátságos	1:3	-12, 1, 7, 11	Németország, Hollandia	1991. 06. 14.
91.	Magyarország–Németország	barátságos	1:3	14,-7, 14, 9	Németország, Hollandia	1991. 06. 15.
92.	Magyarország–Svédország	barátságos	2:3	13, 14,-10,-13, 7	Németország, Hollandia	1991. 06. 15.
93.	Magyarország–Finnország	Eb	3:1	-14, 12, 10,	Anglia, Notthingen	1991. 08. 15.
94.	Magyarország–Szovjetúnió	Eb	3:0	7, 8, 9	Anglia, Notthingen	1991. 08. 17.
95.	Magyarország–Németország	Eb	3:1	-9, 5, 14, 9	Anglia, Notthingen	1991. 08. 18.
96.	Magyarország–Norvégia	Eb	3:2	13,-7,-6, 7, 12	Anglia, Notthingen	1991. 08. 19.
97.	Magyarország–Hollandia	Eb	1:3	5, 3,-11, 6	Anglia, Notthingen	1991. 08. 20.
98.	Magyarország–Szlovénia	nemzetközi torna	3:0	8, 8, 4	Hollandia	1992. 05. 01.
99.	Magyarország–Norvégia	nemzetközi torna	0:3	12, 8, 14	Hollandia	1992. 05. 02.
100.	Magyarország–Németország	nemzetközi torna	0:3	6, 8, 14	Hollandia	1992. 05. 02.
101.	Magyarország–Független Államok Közössége (FÁK)	nemzetközi torna	3:0	8, 12,4	Hollandia	1992. 05. 02.
102.	Magyarország–Svédország	nemzetközi torna	3:1	10,-12,6 , 8	Hollandia	1992. 05. 01.
103.	Magyarország–Hollandia	nemzetközi torna	0:3	12, 6, 12	Hollandia	1992. 05. 01.
104.	Magyarország–Irán	MHB-kupa	1:3	-14, 11, 3,	Magyarororország, Budapest	1992. 07. 31.
105.	Magyarország–Hollandia	MHB-kupa	0:3	13, 2, 8	Magyarororország, Budapest	1992. 08. 01.
106.	Magyarország–Norvégia	MHB-kupa	1:3	-11, 7, 10, 10	Magyarororország, Budapest	1992. 08. 01.
107.	Magyarország–Irán	MHB-kupa	0:3	6, 7, 13	Magyarororország, Budapest	1992. 08. 01.
108.	Magyarország–Hollandia	MHB-kupa	2:3	9,-4, 1,-13, 6	Magyarororország, Budapest	1992. 06. 02.
109.	Magyarország–Irak	paralimpia	3:0	7, 5, 10	Spanyolország, Barcelona	1992. 09. 05.
110.	Magyarország–Hollandia	paralimpia	1:3	-10, 13, 5, 13	Spanyolország, Barcelona	1992. 09. 06.
111.	Magyarország–Finnország	paralimpia	2:3	12,-11, 5,-15,-11	Spanyolország, Barcelona	1992. 09. 07.
112.	Magyarország–Norvégia	paralimpia	3:1	-10, 5, 13, 8	Spanyolország, Barcelona	1992. 09. 08.
113.	Magyarország–Egyiptom	paralimpia	3:1	-9, 11, 13, 9	Spanyolország, Barcelona	1992. 09. 11.
114.	Magyarország–FÁK	paralimpia	3:2	-7, 13,-14, 6,	Spanyolország, Barcelona	1992. 09. 09.
115.	Magyarország–Norvégia	paralimpia	1:3	-8, 2, 8,	Spanyolország, Barcelona	1992. 09. 12.
116.	Magyarország–Finnország	barátságos	3:1	-13, 14, 6,	Magyarororország, Tatabánya	1993. 03. 16.

A FÉRFIVÁLOGATOTT MÉRKŐZÉSEI (1981–2003)

	Mérkőzés	Mérkőzéstípus	Eredmény	Szettarány	Helyszín	Időpont
117.	Magyarország–Ausztria	Eb	3:0	1, 9, 1	Finnország	1993. 06. 07.
118.	Magyarország–Észtország	Eb	3:0	2, 8, 5	Finnország	1993. 06. 08.
119.	Magyarország–Svédország	Eb	3:0	12, 1, 10	Finnország	1993. 06. 08.
120.	Magyarország–Szlovénia	Eb	3:1	-12, 4, 7,	Finnország	1993. 06. 09.
121.	Magyarország–Németország	Eb	3:2	-7, 9, 11,-9,	Finnország	1993. 06. 10.
122.	Magyarország–Norvégia	Eb	0:3	15, 10,10	Finnország	1993. 06. 11.
123.	Magyarország–Németország	Eb	3:2	-12,-11, 13, 8, 14	Finnország	1993. 06. 12.
124.	Magyarország–Svédország	vb	3:0	12, 9, 6	Németország, Bottrop	1994. 06. 06.
125.	Magyarország–Norvégia	vb	0:3	7, 12, 3	Németország, Bottrop	1994. 06. 07.
126.	Magyarország–Németország	vb	3:1	-10, 10, 6,	Németország, Bottrop	1994. 06. 08.
127.	Magyarország–Finnország	vb	1:3	-6,-11,12,-9	Németország, Bottrop	1994. 06. 09.
128.	Magyarország–Svédország	vb	3:0	2, 12, 14	Németország, Bottrop	1994. 06. 10.
129.	Magyarország–Németország	vb	3:2	-15,-8, 5, 12, 9	Németország, Bottrop	1994. 06. 11.
130.	Magyarország–Irán B	barátságos	0:2	1, 7	Irán,Teherán	1995. 04. 03.
131.	Magyarország–Irán	barátságos	0:3	4, 2, 6	Irán,Teherán	1995. 04. 04.
132.	Magyarország–Hollandia	barátságos	1:3	7,-12, 10, 8	Irán,Teherán	1995. 04. 05.
133.	Magyarország–Finnország	barátságos	1:3	-12, 10, 10, 9	Irán,Teherán	1995. 04. 06.
134.	Magyarország–Szlovénia	Eb	3:1	14,-9, 7, 8	Szlovénia, Ljubjana	1995. 07. 03.
135.	Magyarország–Horvátország	Eb	3:0	3, 10, 9	Szlovénia, Ljubjana	1995. 07. 04.
136.	Magyarország–Svédország	Eb	3:0	4, 1, 8	Szlovénia, Ljubjana	1995. 07. 05.
137.	Magyarország–Hollandia	Eb	3:2	-9,-12, 6, 12, 5	Szlovénia, Ljubjana	1995. 07. 06.
138.	Magyarország–Norvégia	Eb	3:0	10, 3, 9	Szlovénia, Ljubjana	1995. 07. 07.
139.	Magyarország–Finnország	barátságos	3:2	-13, 10, 7,-10, 13	Magyarország, Nyíregyháza	1996. 05. 24.
140.	Magyarország–Kazahsztán	paralimpia	3:1	-12, 2, 5, E1437	USA, Atlanta	1996. 08. 16.
141.	Magyarország–Irán	paralimpia	0:3	3, 5, 2	USA, Atlanta	1996. 08. 17.
142.	Magyarország–Oroszország	paralimpia	3:0	2, 7, 9	USA, Atlanta	1996. 08. 18.
143.	Magyarország–Finnország	paralimpia	0:3	10, 9, 11	USA, Atlanta	1996. 08. 19.
144.	Magyarország–Argentina	paralimpia	3:0	6, 0, 1	USA, Atlanta	1996. 08. 20.
145.	Magyarország–Hollandia	paralimpia	0:3	4, 8, 14	USA, Atlanta	1996. 08. 22.
146.	Magyarország–Ukrajna	paralimpia	3:2	-11,-7, 10, 8,	USA, Atlanta	1996. 08. 23.
147.	Magyarország–Németország	paralimpia	1:3	4, 7,-11, 8	USA, Atlanta	1996. 08. 24.
148.	Magyarország–Irán	nemzetközi torna	1:3	-8, 11, 13, 11	Hollandia, Beverwijk	1996. 10. 25.
149.	Magyarország–Hollandia	nemzetközi torna	3:0	13, 12, 6	Hollandia, Beverwijk	1996. 10. 26.
150.	Magyarország–Németország	nemzetközi torna	2:3	-12, 14, 4,-11, 15	Hollandia, Beverwijk	1996. 10. 27.
151.	Magyarország–Hollandia	Eb	2:3	-22, 22, 16,-15, 14	Bosznia-Hercegovina, Szarajevó	1999. 09. 13.
152.	Magyarország–Horvátország	Eb	1:3	-21, 17, 16, 24	Bosznia-Hercegovina, Szarajevó	1999. 09. 13.
153.	Magyarország–Finnország	Eb	1:3	12, 22,-24, 20	Bosznia-Hercegovina, Szarajevó	1999. 09. 14.
154.	Magyarország–Norvégia	Eb	3:2	22, 28,-22,-23, 13	Bosznia-Hercegovina, Szarajevó	1999. 09. 14.
155.	Magyarország–Horvátország	Eb	3:0	18, 16, 16	Bosznia-Hercegovina, Szarajevó	1999. 09. 15.
156.	Magyarország–Ukrajna	Eb	3:0	11, 20, 19	Bosznia-Hercegovina, Szarajevó	1999. 09. 16.
157.	Magyarország–Finnország	barátságos	3:0	23,18, 24	Németország, Leverkusen	2000. 05. 12.
158.	Magyarország–Finnország	nemzetközi torna	1:3	-20, 20, 18, 17	Magyarorország, Nyíregyháza	2000. 08. 17.

A FÉRFIVÁLOGATOTT MÉRKŐZÉSEI (1981–2003)						
	Mérkőzés	**Mérkőzéstípus**	**Eredmény**	**Szettarány**	**Helyszín**	**Időpont**
159.	Magyarország–Bosznia-Hercegovina	nemzetközi torna	1:3	19, 23,-22, 22	Magyarororország, Nyíregyháza	2000. 08. 18.
160.	Magyarország–Hollandia	nemzetközi torna	3:1	22,-14, 27, 22	Magyarororország, Nyíregyháza	2000. 08. 19.
161.	Magyarország–Németország	nemzetközi torna	3:0	22, 19, 21	Magyarororország, Nyíregyháza	2000. 08. 19.
162.	Magyarország–USA	paralimpia	3:0	16, 6, 8	Ausztrália, Sydney	2000. 10. 20.
163.	Magyarország–Japán	paralimpia	3:0	16, 14, 25	Ausztrália, Sydney	2000. 10. 21.
164.	Magyarország–Hollandia	paralimpia	0:3	21, 22, 23	Ausztrália, Sydney	2000. 10. 22.
165.	Magyarország–Németország	paralimpia	0:3	21, 19, 22	Ausztrália, Sydney	2000. 10. 23.
166.	Magyarország–Irán	paralimpia	0:3	15, 18, 15	Ausztrália, Sydney	2000. 10. 24.
167.	Magyarország–Egyiptom	paralimpia	0:3	19, 21, 26	Ausztrália, Sydney	2000. 10. 26.
168.	Magyarország–Németország	paralimpia	0:3	22, 22 21	Ausztrália, Sydney	2000. 10. 27.
169.	Magyarország–Líbia	paralimpia	3:0		Ausztrália, Sydney	2000. 10. 28.
170.	Magyarország–Hollandia	Eb	3:2	21,-22, 23,-18, 10	Magyarororország, Sárospatak	2001. 08. 06.
171.	Magyarország–Szlovénia	Eb	3:0	12, 18, 19	Magyarororország, Sárospatak	2001. 08. 07.
172.	Magyarország–Lengyelország	Eb	3:0	20, 10, 18	Magyarororország, Sárospatak	2001. 08. 08.
173.	Magyarország–Finnország	Eb	3:1	-15, 14, 18, 22	Magyarororország, Sárospatak	2001. 08. 08.
174.	Magyarország–Németország	Eb	1:3	15,-19, 15, 19	Magyarororország, Sárospatak	2001. 08. 10.
175.	Magyarország–Hollandia	Eb	1:3	20, 12,-21, 18	Magyarororország, Sárospatak	2001. 08. 11.
176.	Magyarország–Szerbia	Hungary Open	3:1	19,-22, 22,-18,10	Magyarororország, Kőszeg	2002. 09. 14.
177.	Magyarország–Szerbia	Hungary Open	3:0	23 ,9, 20	Magyarororország, Kőszeg	2002. 09. 14.
178.	Magyarország–Irak	vb	1:3	-18, 14, 16, 17	Egyiptom, Kairó	2002. 09. 28.
179.	Magyarország–USA	vb	3:0	13, 20, 17	Egyiptom, Kairó	2002. 09. 28.
180.	Magyarország–Irán	vb	0:3	11, 8, 13	Egyiptom, Kairó	2002. 09. 29.
181.	Magyarország–Japán	vb	3:0	15, 13, 15	Egyiptom, Kairó	2002. 09. 30.
182.	Magyarország–Bosznia-Hercegovina	vb	0:3	14, 10, 15	Egyiptom, Kairó	2002. 10. 02.
183.	Magyarország–Hollandia	vb	2:3	-25, 21,-15, 18, 15	Egyiptom, Kairó	2002. 10. 02.
184.	Magyarország–Japán	vb	3:0	16, 13, 19	Egyiptom, Kairó	2002. 10. 03.
185.	Magyarország–Oroszország	Elba-kupa	0:3	8, 16, 17	Lengyelország	2003. 05. 21.
186.	Magyarország–Lengyelország A	Elba-kupa	1:3	12,-25, 22, 21	Lengyelország	2003. 05. 21.
187.	Magyarország–Lengyelország B	Elba-kupa	3:2	21,-21, 18,-15, 8	Lengyelország	2003. 05. 22.
188.	Magyarország–Lettország	Elba-kupa	3:1	18,-21, 23, 18	Lengyelország	2003. 05. 23.
189.	Magyarország–Irán	Hungary Open	0:3	6, 10, 15	Magyarororország, Kőszeg	2003. 08. 15.
190.	Magyarország–Lengyelország	Hungary Open	0:3	18, 21, 23	Magyarororország, Kőszeg	2003. 08. 16.
191.	Magyarország–Ukrajna	Hungary Open	3:2	17,-19, 24,-11, 6	Magyarororország, Kőszeg	2003. 08. 16.
192.	Magyarország–Hollandia	Hungary Open	1:3	-23, 21, 15,	Magyarororország, Kőszeg	2003. 08. 17.
193.	Magyarország–Finnország	Eb	0:3	13, 11, 8	Finnország	2003. 08. 27.
194.	Magyarország–Bosznia-Hercegovina	Eb	0:3	11, 12, 10	Finnország	2003. 08. 28.
195.	Magyarország–Oroszország	Eb	0:3	12, 15, 12	Finnország	2003. 08. 29.
196.	Magyarország–Észtország	Eb	3:1	12,-21,14, 21	Finnország	2003. 08. 29.
197.	Magyarország–Horvátország	Eb	1:3	-17,18, 23, 20	Finnország	2003. 08. 30.

A versenyjegyökönyvek alapján összeállította Nádas Pál (2014) Nádas Pál gyűjtése

A FÉRFI ÜLŐRÖPLABDA-VÁLOGATOTT NEMZETEK ELLENI MÉRKŐZÉSEI (1981-2003)

	Győzelem	Vereség
Anglia	1	0
Argentína	1	0
Ausztria	10	0
Bosznia-Hercegovina	1	2
Dánia	2	0
Egyesült Államok	4	0
Egyiptom	3	1
Észtország	2	0
Finnország	13	11
Hollandia	5	19
Horvátország	2	2
Irak	1	1
Irán	2	15
Japán	3	0
Jugoszlávia	9	5
Kazahsztán	1	1
Azerbajdzsán	0	1
Lengyelország	2	2
Lettország	1	0
Líbia	1	0
Németország	14	13
Norvégia	7	9
Oroszország	1	2
Svájc	1	0
Svédország	10	2
Szerbia	2	0
Szlovénia	5	0
Szovjetunió (FÁK)	3	0
Ukrajna	3	0
Összesen	110	86

Összeállította Nádas Pál (2014)

A JÁTÉKOSOK VÁLOGATOTTSÁGA (1981–2003)

Ábrahám Ferenc (Budapest)	8
Balogh Imre (Nagykanizsa)	98
Bicskey Gyula (Budapest)	4
Budai Sándor (Pécs)	106
Benkő Gábor	3
Bernard Tamás (Budapest)	8
Bortnyák Gábor (Miskolc)	2
Czink Imre (Budapest)	57
Czimmermann József (Nagykanizsa)	103
Domokos András (Nyíregyháza)	121
Deák Miklós (Vásárosnamény)	8
Dominek György (Szombathely)	56
Elek József (Tatabánya)	9
Erdélyi László	9
Gráczer József (Tatabánya)	17
Gál János (Nyíregyháza)	25
Izsáki Csaba	6
Kekecs Miklós (Nyíregyháza)	120
Kéninger István (Vásárosnamény)	4
Klauzsovics László (Miskolc)	10
Kovács László (Nyíregyháza)	47
Kovács Zsolt (Vác)	10
Kőszegi Károly	21
Kovács József (Szombathely)	2
Laczkó Lajos (Nyíregyháza)	20
Laluja Tibor (Vác)	12
Léka István (Budapest, Nyíregyháza)	34
Losó László (Budapest)	3
Lőcsei Sándor (Budapest, Nyíregyháza)	105
Madarész János (Eger)	10
Makarovszky Sándor (Nyíregyháza)	87
Makrai Ferenc (Szombathely)	1
Mató Gyula (Budapest)	7
Mányok Attila (Nyíregyháza)	51
Mezei Miklós (Eger)	2
Mészáros József (Tatabánya)	8
Mészáros József (Pécs)	4
Paczulák András (Budapest)	82
Peres János (Nyíregyháza)	65
Pölcz Csaba (Nagykanizsa)	62
Szigedi László (Budapest)	31
Stettner Ferenc (Budapest)	46
Stirczer József (Tatabánya)	82
Szabó László (Nyíregyháza)	93
Szabó Tibor (Eger)	36
Szécsényi Lajos (Nyíregyháza)	88
Takács István (Eger)	10
Tiser Imre (Miskolc)	19
Vitéz Gábor (Nyiregyháza)	15

EDZŐK, SZÖVETSÉGI KAPITÁNYOK VÁLOGATOTTSÁGA (1981–2003)

Balogh István	42
Batai János	8
Dukát Zsolt	16
Farkas Kálmán	7
Göczi István	22
Hajdú Pál	18
Nádas Pál	41
Raska Gyula	6
Réfi Sándor	19
Szalai Erika	5
Szekér László	57
Tatár Mihály	22

A versenyjegyzőkönyv-gyűjtemény alapján összeállította Nádas Pál (2014). Nádas Pál gyűjtése.

Pál-Plichta Györgyi – Zakor Andrea: A paralimpiai sportlövészet története

Nemzetközi kitekintés

A sportág először 1976-ban a Torontói IV. Paralimpia Játékok programján jelent meg. A szabályok ekkor még elég elnagyoltak voltak, és csak többszöri módosítással alakult ki a mostani sérültségi fok szerinti besorolási rendszer. Az indulók kis létszáma miatt a nőknek nem rendeztek külön versenyszámokat. Egészen 1988-ig a férfiakkal együtt versenyeztek. A 2008-ig lezáródott korszakot meghatározó országok Korea, Svédország, Oroszország, Németország voltak. Az azt követő ciklusban óriási fejlődésnek indult Kína. Ezek az országok mind versenyzői bázisukat, mind eredményeiket tekintve élen járnak. Magyarország a 10–15. helyen található. Jelenleg kizárólag pisztolyos versenyszámokban vagyunk jelen a nemzetközi mezőnyben. A sportlövők nemzetközi szervezete, a Mozgáskorlátozottak Nemzetközi Sportlövő Bizottsága (International Shooting Committee for Disabled, ISCD) 2010 végéig irányította a mozgáskorlátozottak nemzetközi sportlövészetét. Ez a szervezet az IPC lövészetre specializálódott szakbizottsága volt. Az ISCD a sportlövészet versenyszabályait[1] a Nemzetközi Sportlövő Szövetséggel International Sport Shooting Federation, (ISSF) szorosan együttműködve dolgozta ki és alkalmazta. A tagszövetségek száma 2010-ben 45 volt, ez a szám azóta 47-re gyarapodott. A szervezet Európában és Ázsiában nagyon aktív, a világkupák és MQS-versenyek 90%-át itt rendezik. 2010 végén az ISCD megszűnt, sportágunk az IPC irányítása alá került, a korábban kidolgozott szabályzatot alkalmazva.

Itthon hogyan kezdődött?

A mozgáskorlátozottak sportéletének történetében néhány alkalommal már az 1980-as és az 1990-es években többször is rendeznek lövészversenyeket. A több sportág rendezését magába foglaló szpartakiádszerű versenyeken – Bakony-kupa Zánkán, Agria-kupa Egerben, Sopianae-kupa Pécsett, Arabona-kupa Győrött, III. Szabolcs-kupa – az úszás-, asztalitenisz-, atlétika- és autósügyességi versenyek mellett lövészversenyeket is rendeztek.

Az 1988. évi paralimpiai játékok ideje alatt a MEOSZ–TSB rendezi meg az első, országos bajnokságnak nevezett versenyt.[2] A különböző helyszíneken megrendezett spartakiádszerű versenyekhez a helyi lövészegyesületek és lőpályák jóindulatára és szakmai segítségére volt szükség. Arról nem maradtak fenn dokumentumok, hogy ezeket a versenyeket milyen fegyvernemekben és távokon rendezték. Ezek jó és kellemes szabadidős tevékenységek voltak. Az MMS 1989-ben történt megalakulásakor már van lövészszakág, de a lövészetnek és a sakknak nem találtak vezetőt.[3] Az 1992. évi paralimpiai játékokat elemző elnökségi jegyzőkönyv három nagyon súlyos és a jövőben megoldandó feladatot említ. Bármennyire is szegény az eklézsia – írják a fellelt dokumentumban –, az egyéni sportágakban nem szabad edző nélkül sportolókat a paraolimpiára kiküldeni. Lövészetben

1 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video
2 Humanitás 1988. évi számai. MEOSZ-sajtóarchívum. Nádas Pál gyűjtése.
3 Sasvári Éva (1989): Megalakult a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége. *Humanitás,* X. évf. 1. sz., 1990. február, 8. p.

Az első próbálkozás (Agria-kupa, Eger) 1985-ben

ekkor utazott először magyar versenyző a játékokra.[4] Pais Kázmér mögött nem volt edző, és a paralimpiára nevezett versenyző eredménytelen maradt.[5] A rendszeres és versenyszerű tevékenység csak 2004-re, 2005-re válik szervezetté. Nagykörösön, Ambrus János szervezésében az MMS égisze alatt megrendezett mozgáskorlátozottak légfegyveres országos bajnokságain, amelyeket több fordulóban rendeztek, már 20–25 fő vett részt. Ekkor már az ISCD és az IPC kategóriáinak ismeretében igyekeztek versenyeztetni a sportlövészetre jelentkező hazai mozgássérült sportolókat. A Nagykőrösi Lövész Sport Egyesület – Ambrus János ügyvezető elnök kérelmére – felvételt nyert az MMS-be. Zalaegerszegen 2005 februárjában az ép sportolók számára nemzetközi légpisztolyos versenyt (Hungarian Open) rendeztek. A kutatás során előkerült dokumentumból megállapítható, hogy a 43 fős, de vélhetően ennél nagyobb számú résztvevővel megrendezett versenyen – a versenyjegyzőkönyv csak eddig volt megtalálható – három mozgáskorlátozott válogatott, Gurisatti Gyula (542 kör), Ambrus Attila (531 kör) és Adorján Béla (478 kör) is részt vehetett. A versenyjegyzőkönyvből az is megállapítható, hogy mindhárman rangsorolva vannak a nemzetközi mezőnyben, és külön is rangsorolták, vélhetően díjazták is a teljesítményüket.[6] A kutatás során előkerült néhány korabeli versenyjegyzőkönyv és más, a lövészettel kapcsolatos dokumentum, amelyekből szervezett tevékenység körvonalazódott. Nagykörösön elindították a Takács Károly-emlékversenyt, amelyet kimondottan minősítő versenyként kívántak működtetni.

A Magyar Sportlövők Szövetsége (MSSZ), saját szervezetén belül, 2005-ben hozza létre a mozgáskorlátozottak szakágát pisztoly- es puskaversenyszámokban. A szakágat 2006 decemberéig Ambrus János vezette integrációs törekvésekkel, de elsősorban az amatőr sportolói bázisra támaszkodva. A MSSZ 2005-ben felvételt nyert az MPB tagjai közé, és ettől kezdve a sportági szakszövetség tett minden szakmai kérdésben (vezetőedző, felkészülési program stb.) javaslatot az MPB elnöksége számára.[7] A szakág bekapcsolódhatott a nemzetközi paralimpiai sportlövő életbe, és 2005 nyarán versenyzőink kis lelkes csapattal (Ambrus Attila, Gurisatti Gyula, Kőszegi Tamás) először vehettek részt Európa-bajnokságon Wroclavban, Lengyelországban.[8] Meg kell említeni, hogy a szakág élete a kezdeti fellendülés után stagnáló helyzetbe került. Változatlanul Nagykörösön rendezték az MMS majd az MLMS fennhatóságával és támogatásával a versenyeket.[9] Ezeken a bajnokságokon nem a nemzetközi szabályoknak megfelelő versenyszámok voltak, hanem az akkori szakágvezető kiírása szerint. Ezeken a versenyeken és versenyszámokban többségében olyan mozgáskorlátozott személyek vettek részt, akik valójában nem voltak sportlövők, csak megpróbálták a lövészetet. Ekkor fogtak életükben először és legtöbbjük utoljára fegyvert. Az eredményességet alapvetően meghatározó tényező volt, hogy mindössze három akadálymentes lőtér volt Magyarországon: Nagykőrösön, Mátyásföldön és a Népstadion területén (csak légfegyveres számokban). A mátyásföldi

4 Timár Mihály (1992): Az „egyszemélyes lövészcsapat." *Paraolimpiai Magazin,* 26. p.
5 Emlékeztető (1992): MMS-elnökség 1992 november, Nádas Pál gyűjtése.
6 Versenyjegyzőkönyv (2005): HUNGARIAN OPEN Zalaegerszeg, 2005. 02. 06. MMS–FMSZ irattára
7 Határozat (2005–2006): MPB-elnökség, 2005. 11. 29. (237–245. sz határozatok), 2006. február 14-én MPB elnökségi döntés. Nádas Pál gyűjtése.
8 Jelentés (2005): Mozgáskorlátozottak Sportlövő Eb, 2005. 07. 03–10. MMS–MFSZ-irattár
9 Versenyjegyzőkönyvek 2004–2010, MMS–MLMS-FMSZ–irattár

és a Népstadionban lévő lőtér ma már nem létezik. A sportág eszközigényes (lőtér, fegyver, lőszer, ruházat), melyet saját keretből nagyon kevesen tudnak finanszírozni, az egyesületek pedig maguk is anyagi gondokkal küszködve csak minimális mértékben tudják támogatni a versenyzőket. A kifejezetten versenysporttal foglalkozók száma 2006-ra nyolc főre növekedett. 2006-ban, Svájcban a világbajnokságon két pisztolyos versenyző, Gurisatti Gyula (edző saját maga) és Kőszegi Tamás (edző saját maga) csak egyéni számokban képviselték a magyar színeket. Lövőink becsülettel helytálltak, de döntős helyezésünk nem volt. 2006-ban történt sportágfejlesztési támogatást az ÖTM szakállamtitkársága, az MPB-vel és MMS-sel közösen, a lövészet és evezés feladataira először jutatott támogatást. A fejlesztéseket akkor már az integráció jegyében, a sportági szakszövetségekkel közösen oldották meg.[10]

A versenyszerű sportlövészet kezdete

2007-ben a szakág vezetését *Zakor Andrea* vette át, aki a részcélok realizálása mellett fő célul tűzte ki a paralimpiai részveteli jog megszerzését Pekingbe. Szakmai és vezetőedzői tevékenységéről kérdeztük a jelenleg Angliában élő szakembert. „*Ebben az évben a Suhlban megrendezett nyílt Eb-n háromfős csapattal vettünk részt. A fiúk óriási sikert arattak, P4 szabadpisztoly versenyszámban a Gurisatti Gyula (edző: Zakor Andrea), Kőszegi Tamás (saját maga), Ambrus Attila (edző: Ambrus János) összeállítású csapat III. helyen végzett, és ezzel megszerezték a magyar mozgáskorlátozott sportlövészet történetének első Európa-bajnoki bronzérmét.*" Egyéniben Gurisatti Gyula és Kőszegi Tamás döntőbe kerültek, ahol izgalmas küzdelem után Gyula megszerezte a nagyszerű 4. helyet, míg Tamás a 8. helyen végzett. Szintén 2007-ben három pisztolyversenyzőnk, Gurisatti Gyula, Kőszegi Tamás és Ambrus Attila, számos alkalommal teljesítette a pekingi paralimpiai kijutáshoz szükséges (MQS-) szintet. Így a Mozgáskorlátozottak Nemzetközi Sportlövő Bizottsága döntése alapján Magyarország egy sportolót indíthatott a pekingi paralimpián.

Hazai és nemzetközi eredményei alapján, egyértelműen a legjobb magyar sportlövőként, Gurisatti Gyulát jelölték kiutazónak. Tartalékként Kőszegi Tamás készült. A célkitűzés egy számban döntőbe kerülés és 1–2 paralimpiai pont megszerzése (5–6. helyezés) volt. Sportolónk a tervezéshez képest elmaradtak mind eredményt, mind helyezést illetően.

Gurisatti Gyula 2008-as pekingi eredményei	**Indulók száma**	**Teljesítmény**	**Helyezés**
P1 Légpisztoly, 60 lövés	34 fő	551 kör	25. hely
P3 Sportpisztoly, 30+30 lövés	26 fő	551 kör	19. hely
P4 Szabadpisztoly, 60 lövés	30 fő	510 kör	21. hely

10 Emlékeztető (2006): MPB-elnökség, 2006 március 14. Nádas Pál gyűjtése.

Bár az eredmény elmaradt az előzetesen tervezettől, meg kell említeni, hogy versenyzőnk becsülettel helytállt a paralimpiai játékokon, minden lehetőséget megragadott, hogy eredményét javítsa. Minden versenyszámban az utolsó lövésig küzdött. Mivel más országok edzőivel, versenyzőivel igen jó a kapcsolatunk és baráti a viszony a versenyzők között, a beszélgetések során kiderült, hogy Gyula szorgalmát, kitartását, munkabírását és áldozathozatalát tekintve magasan kiemelkedik a mezőnyből. A jövőben az elsődleges cél, pszichológusi segítség bevonásával, a versenylázat kiváltó okok feltárása, azok megszűntetése, illetve olyan technikák elsajátítása, amellyel kezelhetővé válik ez az állapot. További cél a versenyrutin megszerzése, az edzéseredmények teljesítése versenyeken is. Értékelésem szerint a felkészülés megfelelő volt, a kontrolledzések és versenyek eredményei azt bizonyítják, hogy a formaidőzítés jól sikerült. Egyértelműen kijelenthető, hogy versenyzőnk eredményei pszichikai okok miatt maradtak el az elvárttól, elvárhatótól. Összefoglalva: sajnos az elmúlt három év nem bizonyult elegendőnek, hogy versenyzőnk a megfelelő versenyrutint megszerezze, és a versenylázat, a fellépő izgalmi állapotot kezelni tudja. A paralimpiai játékokon a versenyzés közben fellépő feszültség nagymértékben rontotta a lövések helyes végrehajtását, az edzéseken begyakorolt, egyébként helyes technikát – összegezte a versenyeket követően Zakor Andrea, a paralimpiai lövészet vezetőedzője. Kezdő versenyzőként 2009-ben *Dávid Kriszta* (edző: Zakor Andrea), *Döme István* (edző: Herzegh Szabolcs) és *Lőrinczi Tibor* (edző: Pető László) csatlakozott a pisztolyos csapathoz. Szintén ebben az évben *Gurisatti Gyula* (edző: Karácsony Gyula) sorra remekelt a világkupákon. Három egyéni arany és két ezüstérmet szerzett, továbbá a világranglista első helyezettjeként zárta az évet. Minden pisztolyos versenyszámban új országos csúcsot állított fel. *Kőszegi Tamás* szintén folyamatosan javuló eredményekkel, elsősorban szabadpisztoly versenyszámban ért el sikereket. Egyéni világkupa-ezüstérmet szerzett, és a világranglista 7. helyén zárta az évet. *Dávid Krisztina* eredményeivel már a kezdetekkor megmutatta rendkívüli versenyzői kvalitásait. A 2009. évi országos bajnokságon az épek között, P3 sportpisztoly-versenyszámban 4. helyezést ért el. Nagyon ígéretesen alakult légpisztolyos jövője is, pályafutása negyedik légfegyveres versenyén elért eredményével Pekingben az 5. helyen került volna döntőbe. A zágrábi világbajnokságra 2010-ben az év fő versenyére a készültünk. A sikeres felkészülés ellenére a szereplés vegyesre sikeredett. Éremesélyesünk, *Gurisatti Gyula* nem tudott döntőbe kerülni egyetlen számban sem, legjobb helyezését érte el a 9. hellyel, 558 körrel. *Dávid Kriszta* viszont briliáns versenyzéssel a légpisztoly P2 versenyszámban döntőbe jutott, és ott megszerezte a világbajnoki 4. helyet – összegezte Zakor Andrea, a mozgáskorlátozottak paralimpiai lövészetében eltöltött edzői tevékenységét. Zakor Andreát Pál-Plichta Györgyi szakedző 2011-ben váltotta. Dávid Kriszta és Gurisatti Gyula továbbra is remekül szerepeltek a világkupákon, nemzetközi versenyeken, több helyszínről is éremmel tértek haza. Az éves szereplés megkoronázásaként a novemberben Sydneyben megrendezett világkupán mindketten kvótat szereztek a londoni paralimpiára. Kriszta légpisztoly versenyszámban bronzéremmel, míg Gyula szabadpisztolyban ezüstéremmel vívta ki a londoni indulási jogot, így a XIV. Paralimpiai Játékokra két versenyző (Dávid, Krisztina sportlövő, Gurisatti Gyula sportlövő) és egy edző, Pál-Plichta Györgyi utazhatott. Csapatunk egy kisebb csoportban repült ki Londonba, s bár fegyverrel utaztunk, igen gördülékenyen, várakozásmentesen sikerült a gépre feljutnunk. Londonba érkezésünkkor ízelítőt kaphattunk abból a fantasztikus lelkesedésből, szervezettségből és a felénk áradó tiszteletből, ami az egész paralimpiát jellemezte. Soha ilyen gyorsan nem akkreditáltunk, soha ilyen gyorsan még nem kaptunk beviteli engedélyt a fegyverekre. Minden angol önkéntes és tisztviselő pontosan tudta a feladatát. Az előzetesen meghirdetett program, a verseny felépítése szakmailag tökéletes volt, ahogy egy olimpián elvárja az ember. A légfegyveres számokkal kezdték a programot, mindennap a légpuskás számokat követték a légpisztolyos számok. Az egyetlen 25 méteres versenyszámot beékelték a 10 és az 50 méteres számok közé, végül az 50 méteres puskás számok után a szabadpisztoly-versenyszám zárta a paralimpiát. A 25 méteres pályát egy külön sátorban építették meg, ami számunkra maga volt a csoda. A gyönyörű Sius-gépekkel felszerelt pálya bár nyitott volt, a megvilágítását mégis mesterségesen oldották meg, ami állandó fényviszonyt

biztosított. A hihetetlenül zöld műfű a nyugalmat ragasztotta ránk. Csodálatos volt. A döntők mindennap a versenyszám selejtezője után, a délutáni órákban zajlottak, a lövészetben szokatlanul nagy nézőközönség előtt. A versenyen helyi emberek látták el a lőtéri felügyeletet (velük már az előolimpián találkoztam, tehát a paralimpiára már igen jól megtanulták a feladatukat). A bírókat az IPC adta, míg a zsűritagokat, elnököket az ISSF. Ebből volt is néha probléma, mert a két szervezet emberei nem minden esetben értették meg egymást. Az, hogy a verseny a szabályoknak megfelelően zajlott – általam jól ismert – ISSF-tagoknak volt köszönhető. A szervezés, az információáramlás, a csapatok tájékoztatása a verseny teljes időtartama alatt nagyon jó volt. A paralimpiákon pisztollyal négy versenyszámban hirdetnek győztest. 10 méteren légpisztollyal külön versenyszámot rendeznek a nőknek és a férfiaknak. Két vegyes versenyszámot (férfi és nő együtt versenyez), egyet sportpisztollyal 25 méteren, egyet szabadpisztollyal 50 méteren rendeznek. A pisztolyos versenyzés szépsége, hogy csak SH1 kategória versenyez, az A, B besorolásúak is egy versenyszámban. Tehát mindenki mindenki ellen! Két versenyzőnk összesen négy versenyszámban, hatszor állt lőállásba. *Dávid Krisztától* légpisztolyban vártunk döntős helyezést. Sajnos ebben a számban kellett először lőállásba szállnia, így a legnagyobb izgalom is erre a számra esett. Ennek hatására Kriszta igen lassan, ritmustalanul lőtt, a verseny végére szorította az idő. 367 körös teljesítménye a nehézkes versenyzés ellenére jónak mondható. Ezzel a teljesítménnyel holtverseny alakult ki Kriszta és egy orosz versenyző között. A versenyszabályok értelmében szét kellett lőni a döntős szereplésért, melyben az orosz ellenfél nem hibázott, így *Dávid Krisztának* maradt a 9. hely. A sportpisztolyos versenyszámban Krisztának volt egy fegyverakadálya, amit nem jelzett időben a bíróknak, így nem pótolhatott egy lövést. A versenyszám gyorslövő részében egyéni csúcsot lőtt. Egyéni csúcsot ért el a szabadpisztolyos versenyszámban is, és bár megelőzte minden női ellenfelét (a légpisztolyban győztes Bikovát is), kevés volt a férfiak ellen. Összességében Kriszta két egyéni csúcsot lőtt, ami nagyon biztató, hiszen még csak két éve versenyez a nemzetközi mezőnyben. Technikailag és mentálisan is sokat fejlődött ebben az évben, sportágunk egyik nagy reménysége lehet a riói paralimpiára.

Gyula élete második paralimpiáján vett részt. Légpisztollyal kezdett, mindenkit meglepve 98 körös, nagyszerű sorozattal. Sajnos a következő sorozatát nagyon elrontotta, s bár a hátralévő sorozataiban átlagosakat lőtt, nem került döntőbe. A sportpisztoly pontlövő részében nagyon jól teljesített, a gyors részét – talán éppen ezért – elrontotta, pedig a gyorslövés Gyula egyik erőssége. Szabadpisztollyal lőtt legutoljára, ezzel a számmal szerezte a kvótáját. Ismét jól kezdett, de a 4. és 5. sorozata gyengébbre sikerült, ami elég volt ahhoz, hogy ne kerüljön döntőbe. Összességében jobb eredményeket lőtt, mint Pekingben, de a mezőny is fejlődött négy év alatt, a döntőbe kerüléshez jobb eredmények kellettek Londonban.[11]

EREDMÉNYEINK A VERSENYSZÁMOK SORRENDJÉBEN

Gurisatti Gyula londoni eredményei	**Indulók száma**	**Teljesítmény**	**Helyezés**
Légpisztoly, 60 lövés	31 fő	558 kör	15. hely
Sportpisztoly, 30+30 lövés, mix	22 fő	545 kör	18. hely
Szabadpisztoly, 60 lövés	29 fő	520 kör	13. hely
Dávid Krisztina londoni eredményei	**Indulók száma**	**Teljesítmény**	**Helyezés**
Légpisztoly, 40 lövés	14 fő	367 kör	9. hely
Sportpisztoly, 30+30 lövés	22 fő	542 kör	20. hely
Szabadpisztoly, 60 lövés	29 fő	517 kör	16. hely

11 Pál-Plichta Györgyi (2012): Beszámoló a 2012. évi Londoni Paralimpiai Játékokról. 2012. 10. 04. Pál-Plichta Györgyi gyűjtése.

Felkészülésünk tanulságai és hogyan tovább?

Mindkét versenyzőnk munka mellett próbálja felvenni a versenyt azokkal, akik csak lőnek, mert ez a munkájuk. A paralimpia előtt mindketten kaptak elegendő szabadságot, így felkészülésünk zavartalan volt. Több edzőtáborban voltunk, ahol kiváló szakmai munkát tudtunk végezni. Sajnos a mozgáskorlátozott sportlövők részére nincs elegendő nemzetközi verseny, ezért több, épek részére rendezett versenyre mentünk el, sőt Hannoverben integrált versenyen is szerepelhettünk. Összességében kiváló felkészülés után mentünk Londonba, ennek ellenére a tervünk megvalósítása, hogy mindkét versenyzőnk legalább egy számban döntőzzön, nem sikerült.

A paralimpián több kell a jó teljesítménynél!

1. Őszintén értékeltük, elemezzük a szereplésünket, és meghatározzuk a szakmai feladatokat, különös tekintettel az alaposan megváltozott versenyszabályokra.
2. Az MSSZ-nél kiharcoljuk, hogy a mozgáskorlátozott lövők egy kategóriában versenyezhessenek az épekkel, különben esélyük sem lesz a döntő gyakorlására.
3. Szeretnénk, ha a tatai edzőtáborban a lőtereket akadálymentesítenék! Egyetlen esélyünk a profi versenyzőkkel szemben, ha többet tudunk edzőtáborozni.
4. Szeretnénk világkupát, esetleg Eb-t rendezni, ezáltal népszerűsíteni sportágunkat.
5. A fontosabb világkupákra eddig nem tudott szakember kiutazni a versenyzőkkel, mert nem volt rá pénz. A jövőben meg kell oldani ezt, mert sokszor ezen múlik a jó eredmény.

Sportágunkban évek óta nem rendeznek Eb-t, mert az IPC olyan feltételeket támaszt a rendezéssel szemben, amit egyik tagország sem tud vállalni. Az MSSZ kevés segítséget és még kevesebb támogatást nyújt a mozgáskorlátozott lövőinknek. Ezen változtatni szükséges.

A spanyolországi Alicantéban hat év után először 2013-ban megrendezett Európa-bajnokságon *Dávid Krisztina* a légpisztolyos versenyszámban bronzérmet nyert, és ezzel megszerezte a magyar lövészsport első, mozgáskorlátozott sportoló egyéni Eb-érmét.

Gurrisatti Gyula a lőállásban

Gurisatti Gyula a sportpisztolyos versenyszámban VI. helyezést ért el, így a versenyen indult mindkét versenyzőnk paralimpiai pontszerző lett. Dávid Kriszta eddigi pályafutása legcsodásabb évét 2014-ben zárta. Stoke Mandeville-ben a brit világkupán légpisztollyal döntős világcsúcsot állított fel, majd a Suhlban megrendezett világbajnokságon légpisztolyos versenyszámban egyéni ezüstérmes lett. Ezzel egyben meg is szerezte Magyarország első kvótáját Rióba. A sportlövészetben négyévenként megrendezésre kerülő világbajnokságot júliusban a németországi Suhlban rendezték meg. Az eseményen országunkat Dávid Krisztina három paralimpiai, Gurisatti Gyula három paralimpiai és két nem paralimpiai számban képviselte. Az eseményen öt kontinens 54 országának több mint 300 versenyzője képviseltette magát. Hatalmas létszám, hiszen a vb-induláshoz is szintet kellett mindenkinek lőnie. A paralimpiai és a nem paralimpiai versenyszámok

mellett a koronglövészet és a vakok lövészete is bemutatkozott. A világbajnokság rendkívül jól szervezett esemény volt, a német rendezők igencsak kitettek magukért. A verseny helyszíne, a suhli lőtér sok nagy, egyéb sportlövő eseménynek is helyszínt adott már. A szállás, az étkezés, a ceremóniák mind világszínvonalon működtek. A vb ideje alatt rendezték meg az IPC konferenciáját, amelyen a szabályváltozások és a jövő évi nemzetközi versenyek voltak napirenden. A tanácskozáson hazánkat Pál Vilmos, az ISSF nemzetközi versenybírája képviselte szavazati joggal. Számunkra nem hoztak kedvezőtlen szabályváltozásokat, amiket mi javasoltunk, azokat pedig elfogadták. A jövő évi kvótaszerző világkupákat illetően nem hoztak túl kedvező döntést számunkra azzal, hogy egy vk-t Fort Benningbe, egyet pedig Sydneybe tettek. *Dávid Kriszta* szívműtéten esett át, ezért a 2015. évi nyári versenyszezonig pihenőre kényszerült. Eszéken és Sydneyben indult újra nemzetközi versenyen, majd Fort Benningben az év utolsó világkupáján megmutatta, hogy visszaszerezte versenyformáját. Légpisztollyal nagyszerű, 377 körös eredménnyel első helyen került döntőbe, és ott a harmadik helyet szerezte meg. *Gurisatti Gyula* egyre előrébb került a ranglistán, végül a kilencedik helyig küzdötte fel magát. Kicsit szomorúan ült ki a verseny végén a lőállásból, mert éppen lemaradt a döntőről. Nemsokára azonban megkaptuk a jó hírt, hogy ez a helyezés riói játékokon való indulási jogot ért.[12]

A paralimpiai ciklus utolsó évében, ha áttekintjük a hazai versenyzők számát, akkor megállapíthatjuk, hogy a létszám bővült. A 2016. évi Légfegyveres Országos Bajnokságon a férfi légpisztolyos versenyszámban hat fő indult, amely a magyar mozgáskorlátozott sportlövészet történetében csúcslétszám. Egy fővel bővült a női pisztolyos mezőny, eggyel a férfipuskás mezőny, ugyanakkor női puskás versenyző nincs. Először emelkedett tíz fő fölé a rendszeresen nemzetközi számokban versenyző mozgáskorlátozottak száma. Kettő fővel bővült a nemzetközi klasszifikáltak száma.

Dávid Krisztina a mezőnyben

12 Pál-Plichta Györgyi (2015): Gurisatti Gyula SYDNEY-I kvótaszerzésének beszámolója. Pál-Plichta Györgyi gyűjtése.

NEMZETKÖZI VERSENYEK EREDMÉNYEI (2013–2015)

Gurisatti Gyula	**Versenyszámok**	**Teljesítmény**	**Helyezés**
2013, Allicente	LPI P1	556 kör	14.
	SPI P3	553 kör	6.
	SZPI P4	513 kör	15.
	GYLPI P5	344 kör	8.
2014, Suhl	LPI P1	552 kör	22.
	SPI P3	557 kör	13.
	SZPI P4	523 kör	10.
	GYLPI P5	331 kör	11.
2015, Eszék	LPI P1	561 kör	10.
	SZPI P4	503 kör	43.
	SPI P3	553 kör	16.
	GYLPI P5	343 kör	6.
2015, Fort Benning	LPI P1	560 kör	10.
	SZPI P4	519 kör	17.
	SPI P3	551 kör	12.
	GYLPI P5	342 kör	7.
Dávid Krisztina	**Versenyszámok**	**Teljesítmény**	**Helyezés**
2013, Allicsente	LPI P2	371 kör	3.
	SPI P3	552 kör	9.
	SZPI P4	486 kör	kiesett
2014, Suhl	LPI P2	367 kör	2. hely + kvóta
	SPI P3	537 kör	28.
	SZPI P4	514 kör	18.
2015, Eszék	LPI P2	362 kör	13.
	SPI P3	503 kör	47.
	SZPI P4	514 kör	23.
2015, Fort Benning	LPI P2	337/169,5 kör	3.
	SPI P3	531 kör	26.
	SZPI P4	504 kör	28.

Zárógondolatként érdemes kiemelni, hogy a sportlövészetben használt technikai elemek rengeteget fejlődtek az elmúlt 20 év során. Egyre nagyobb szerepet kap a felkészülésben az elektronikus céltáblák és szimulációs rendszerek használata. Az elektronikus céltábla azonnal pontos és megbízható eredményt mutat, továbbá a lőlapcserélés megszűnésével jelentős időt szabadít fel, amit a versenyző a lövések közötti pihenésre, a következő lövés felkészülésére fordíthat. A mozgáskorlátozottak sportlövészetében kiemelten fontos, hogy az elektronikus céltábla által a tűzfegyveres számokban sem kell 10–20 lövésenként lőlapot cserélni, azaz elhagyva a lőállást, 25–50 métert megtenni a jelzőállásig.

Az optoelektronikai és szimulációs rendszerek is rendkívül nagy segítséget nyújtanak, hiszen akár otthoni körülmények között, egy szobában is gyakorolható minden versenyszám, természetesen lövedék, lőszer nélkül, úgynevezett „száraz" edzéssel, versennyel. Az edzés- és versenyeredmények tárolhatók, elektronikus úton továbbíthatók, így az edző is láthatja a sportoló minden találatát, annak minden egyes részelemét. Igaz, a rendszer beszerzése egyszeri nagyobb kiadással

jár, de ez a költség hamar megtérül, mert az évi szükséges lőszermennyiséget akár ötven százalékkal csökkentheti, továbbá jelentős időt szabadít fel a lőtérre utazás megtakarításával. Hazánkban megoldhatja az akadálymentes lőterek hiányából adódó problémákat, amely jelenleg a legnagyobb akadály, hogy a sportágban résztvevők számát növelni tudjuk.

A rendszer a technikai részelemek, mozdulatok tökéletesítésében és a hibák feltárásában is segítséget nyújt a sportolónak és az edzőnek. A felkészülés szerves részét képezi és kiegészíti az éles lövészetet. A riói játékokon sportlövészetben 42 ország[13] 143 versenyzője (93 férfi, 50 nő) indult, és 12 versenyszámban hirdettek bajnokot. Ebből a 12 versenyszámból négy pisztolyos (légpisztoly férfi, női sportpisztoly, szabadpisztoly) és nyolc puskás (SH1 és SH2-es kategóriában, légpuska álló, fekvő, 50 méter fekvő és összetett).

Összesen 14 ország szerzett érmet. Kínából több versenyző is aranyérmet tudott nyerni. Szlovákiának a puskás Vadovicova, míg Iránnak a pisztolyos Javanmardidodmani szerzett két-két aranyérmet. Meglepetés, hogy a mindig nagy létszámú Koreának nem sikerült aranyérmet szereznie, és a mindig erős Törökországnak és USA-nak be kellett érnie egy bronzéremmel. Az egyik legerősebb ország Nagy-Britannia, ahol hatalmas összegeket fordítanak a lövőkre, nem tudott érmet szerezni. Az egy szem női pisztolyos versenyszámban a világbajnok és világcsúcstartó iráni Javanmardidodmani Rióban is bizonyította, hogy ő a legjobb a világon. Az első női pisztolyos, aki – férfiakkal közös, mix versenyszámban – szabadpisztollyal is diadalmaskodott. Ugyanezt a bravúrt hajtotta végre puskával Veronika Vadovicova is. A puskás és a pisztolyos versenyszámokban is megszaporodtak a női versenyzők, és tudásuk is sokat javult. Ennek a pozitív változásnak remélhetőleg az lesz a következménye, hogy végre a tűzfegyveres versenyszámokban a nők külön versenyezhetnek a jövőben. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság törekvése, hogy ugyanannyi női szám legyen az olimpián, mint férfi, várhatóan a paralimpiákra is ki fog terjedni.

Versenyzőink közül Dávid Kriszta légpisztollyal a világ legjobbjai közé tartozik. Három-négy olyan versenyző van, aki 380 köregységre képes, és ő ebben benne van. A londoni játékok után megváltozott döntőszabály, mely szerint törlik az alaperedményt, nem kedvez azoknak a versenyzőknek, akik képesek erre a 380 körüli eredményre. Rióban a második helyen végzett ukrán Kovalchuk gyenge eredménnyel utolsó helyen jutott be a döntőbe. Ha lenne az itthoni vagy a nemzetközi versenyeken elégséges döntőgyakorlási lehetőség, talán nem lenne ennyire lutri a döntő végeredménye. Férfiparalimpikonunk, Gurisatti Gyula mindhárom versenyszámban a középmezőny elejéhez tartozik. Az előző olimpiai ciklusokban szabadpisztollyal volt a legerősebb, Rió előtt viszont sportpisztollyal ért el nagyobb sikereket. Esélye volt ebben a számban döntőzni, mert a gyors részben kiváló eredményekre képes. A légpisztolyban elért eredménye megegyezik a londonival, amivel itt Rióban előrébb tudott végezni. Nem a mezőny lett gyengébb, inkább az új típusú elektronikus céltábla megvilágítása lett rosszabb. Összességében Rió volt a magyar parasportlövészet legeredményesebb paralimpiája. *Dávid Kriszta* ötödik helye az első pontszerzést jelenti, míg *Gurisatti Gyula* légpisztollyal elért 12. helye a férfiak eddigi legjobb eredménye.[14]

A SPORTLÖVÉSZET RIÓI EREDMÉNYEI

Versenyző	Kategória	Versenyszám	Eredmény
Dávid Krisztina	P2	női légpisztoly, 10 m	5. hely
Dávid Krisztina	P4	pisztoly, 50 m vegyes	23. hely
Gurisatti Gyula	P3	pisztoly, 25 m	18. hely
Gurisatti Gyula	P1	légpisztoly, 10 m	12. hely
Gurisatti Gyula	P4	pisztoly, 50 m vegyes	20. hely

13 Ausztrália, Azerbajdzsán, Brazília, Bulgária, Dánia, Dél-afrikai Köztársaság, Egyesült Államok, Egyesült Arab Emirátusok, Finnország, Franciaország, Görögország, Hongkong, Horvátország, India, Irán, Írország, Izland, Izrael, Japán, Kanada, Kína, Korea, Kuvait, Lengyelország, Magyarország, Makedónia, Mongólia, Nagy-Britannia, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Thaiföld, Törökország, Új-Zéland, Ukrajna, Üzbegisztán

14 Pál-Plichta Györgyi (2016): Beszámoló a 2016. évi Rioi Paralimpiai Játékokról. Pál-Plichta Györgyi gyűjtése.

Farkas László: Kerekesszékes tenisz (1992–2016)

A sportág története

1976-ban az amerikai Brad Park, akit teniszkörökben inkább csak a kerekesszékes tenisz „Keresztapja" néven ismernek, megnézett egy videofelvételt Jeff Mimebrakerről, amint az kerekesszékben teniszezik kórházi rehabilitációja alatt, egy síbalesetet követően, melynek során deréktól lefele megbénult. Egy hónappal később maga is kipróbálta a kerekesszékes teniszt egy családi vakáción. Némi kísérletezés után Park rájött, hogy a játék játszható a pálya mérete vagy a felszerelés módosítása nélkül, ha a játékosoknak megengedik, hogy a labda kétszer pattanjon le. Evvel megszületett a modern kerekesszékes tenisz.[1] 1979-ben Parks irányítása alatt megalakult a Kerekesszékes Tenisz Nemzeti Alapítvány (National Foundation of Wheelchair Tenisz, NFWT), mely az Egyesült Államokban a sportot szervező testület lett. Az új sport híre gyorsan terjedt, és nyolc hónapon belül az NFWT tagsága elérte az 500 főt. A növekedés hamar túllépte az USA határait, eljutott Európába és másfelé is, a kerekesszékes tenisz hamarosan a világon a leggyorsabban fejlődő mozgássérültsport lett. A kerekesszékes tenisz globális jelenlétét megerősítette 1988-ban a Nemzetközi Kerekesszékes Tenisz Szövetség (International Wheelchair Tennis Federation, IWTF) létrehozása. Azóta a sport kinőtte magát: a néhány országban játszó pár száz játékosból ma már több mint 100 országban mintegy 15 000 aktív játékossal van jelen az összes lakott földrészen.[2] Ezzel egyidejűleg 1992-ben megérett az idő arra, hogy a szabadidősport státuszából „profi" sporttá váljon. Szabályos és az „épek" sportjában természetes Tour-, világranglista-versenyeket kezdet rendezni. 1992-ben 11 versennyel indult a Wheelchair Tennis Tour. A kerekesszékes teniszsport 2016-ban ünnepelte megalakulásának 40. évfordulóját, amely jelenleg – 160 világranglistás versennyel – 41 országban képviselteti magát a paralimpiai sportágak családjában. Az UNIQLO Wheelchair Tennis Tour eseményeit és a világranglistákat a www.itftennis.com/wheelchair weboldalon lehet naprakészen követni.

Farkas László játék közben (2004)

1 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video
2 Farkas László (2005): Kerekesszékes tenisz. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB 262-266. p.

Hazánkban 1989 óta létezik a kerekesszékes tenisz. Navratyil Sándor az ausztriai Tobelbadban eltöltött rövid rehabilitációja során ismerkedett meg a sportággal. 1992-ben a Magyar Tenisz Szövetség (MTSZ) kezdeményezésére, Goródi László és Szabó Sándor vezetésével alakult meg a szakág, és működött a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségén belül. Még ennek az évnek a májusában hazánkba látogatott Ellen de Lange és Chantal Vandierendonck, akik bemutatót tartottak a Marcibányi téri teniszpályán.[3] A Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének (MMS) megbízásából a szakág vezetését Farkas László sportoló látta el 1992-től 2010-ig, majd István László szövetségi kapitány 2010–2012-ig, jelenleg Bor Péter, aki a Magyar Tenisz Szövetségen belül dolgozik, felelős a sportágért. 1998 márciusában az MTSZ-en belül is megalakult a Kerekesszékes Tenisz Bizottság. A szövetséggel kialakult jó kapcsolat eredménye, hogy 2001-ben a GYISM a sportágfejlesztési program keretében anyagi támogatást nyújtott szakmai programokhoz – edzőtovábbképzés, szakmai anyagok fordítása –, illetve a működő teniszközpontok akadálymentesítéséhez. A MTSZ-nek a kerekesszékes szakág 2003 óta teljes jogú tagja, ami azt jelenti, hogy az első sportágak között volt, amelyet az „épek" szövetsége teljes egészében integrált, hasonlóan a Nemzetközi Teniszszövetséghez (ITF). A magyar férfiválogatott 1993-ban vett részt először a 32 csapatos csapatvilágkupán (vk). Az első vk-csapattagok Farkas László, Navratyil Sándor, Serényi Tibor játékosok és Szabó Sándor edző volt. Az eddigi legnagyobb vk-sikert 2006-ban, Brazíliában érte el a Farkas László, Prohászka Csaba összetételű csapat, ahol a 16 csapatos versenyen a 10. helyen végzett István László edző vezetésével.

A hazai kerekesszékes teniszben érdekelt sportolók 1994-ben létrehozták RETURN Alapítványt, amely a kerekesszékes tenisz anyagi gondjain igyekezett és ma is igyekszik enyhíteni. Az alapítvány az elmúlt 23 évben több mint 25 világranglista-versenyt rendezett, köztük a Hungarian Open Nemzetközi Kerekesszékes Teniszbajnokságot, amely az egyik legrangosabb európai fedett pályás versennyé nőtte ki magát az NEC Wheelchair Tennis Tourban. Ötször rendezett világranglista-versenyt Miskolc, Szinva Net Cup néven, amelynek fő szervezője Braun János sportoló volt.

Németh Roland játék közben (2016)

Országos bajnokságot 1993 óta rendeznek, amelyet azóta már számos hazai verseny követett (például vidékbajnokság Miskolcon és Sopronban). A kerekesszékes teniszsport napi eseményei, aktuális információi az MTSZ weboldalán találhatók.

Pintér Márta és Szalmás Péter fotóriporter kerekesszékes teniszezésről készített fényképeit digitális albumba rendeztünk.[4]

3 Farkas László (2005): Kerekesszékes tenisz. In Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB 262-266. p.
4 Forrás: Szalmás Péter

Kerekesszékes tenisz a Paralimpiai Játékokon

A kerekesszékes tenisz először az 1992-es barcelonai paralimpiai játékokon szerepelt akkreditált sportágként. Azóta a paralimpiai játékok egyik fő eseményévé vált. 56 férfi, 32 női és 16 Quad versenyző kvalifikálja magát az eseményre vagy a világranglista alapján (34 férfi- és 24 női hely), vagy egyéni szabadkártyával (20 férfi- és 8 női hely). Egy országot legfeljebb négy-négy játékos képviselhet a férfi-, illetve a női mezőnyben. Az esemény lebonyolítása – egyenes kieséses rendszer – azonos az olimpiai játékok teniszversenyével. Legjobbjaink hatszor, Atlantában, Sydneyben, Athénben, Pekingben, a paralimpiai játékokon. Két alkalommal selejtezőtornán – 1995-ben Pozsonyban, 2000-ben Zágrábban – vívták ki a részvételt, míg négyszer a már korábban bemutatott világranglistás kvalifikáció után. A paralimpiákon az eddigi legjobb magyar eredményt a 2004-es athéni játékokon *Farkas László* érte el, aki a négy évvel korábbi paralimpiai játékok bronzérmesének kiverésével a legjobb 16-ig jutott.

MAGYAR TENISZEZŐK A PARALIMPIAI JÁTÉKOKON (1996–2016)

1996 – Atlanta	32 közé jutás	egyéni	Farkas László–Rene Corona (mexikói) 6:4, 7:5
			Navratyil Sándor–Joakhim Larsson (svéd) 2:6, 2:6
	16 közé jutás		Farkas László–Abde Naili (francia) 1:6, 2:6
		páros	Farkas, Navratyil–Corona, Avilla (mexikói) 2:6, 1:6
2000 – Sydney	32 közé jutás	egyéni	Farkas László–Fabian Mazzei (olasz) 6:3, 2:6, 5:7,
			Prohászka Csaba–Rene Corona (mexikói) 3:6, 4:6
	16 közé jutás	páros	Farkas, Prohászka–Tresch, Erni (svájci) 4:6, 7.6, 6:1
	8 közé jutás		Farkas, Prohászka–Welch, Douglas (amerikai) 1:6, 0:6
2004 – Athén	32 közé jutás	egyéni	Farkas László–Simon Hatt (brit) 6:3, 6:3
			Prohászka Csaba–Tadeusz Kruszelnicki (lengyel) 0:6, 0:6
	16 közé jutás		Farkas László–Kai Schrameyer (német) 5:7, 7:6, 6:3
	8 közé jutás		Farkas László–Martin Legner (osztrák) 0:6, 1:6
	16 közé jutás	páros	Farkas, Prohászka–Fischer, Harel (francia) 4:6, 3:6
2008 – Peking	32 közé jutás	egyéni	Farkas László–Maikel Scheffers (holland) 3:6, 4:6
			Prohászka Csaba–Francesco Tur (spanyol) 1:6, 1:6
	16 közé jutás	páros	Farkas, Prohászka–Illobre, Tur (spanyolok) 2:6, 2:6
2012 – London	32 közé jutás	egyéni	Farkas László–Kamil Fabisiak (lengyel) 6:3, 7:5
	16 közé jutás		Farkas László–Robin Ammerlaan (holland) 2:6, 1:6
2016 – Rio de Janeiro	32 közé jutás	egyéni	Németh Roland–Leon Els (dél-afrikai) 6:3, 6:3
	16 közé jutás		Németh Roland–Michael Jeremiasz (francia) 1:6, 2:6

Összeállította a www.paralympic.org/wheelchair-tennis alapján Farkas László (2016)

WORLD TEAM CUP – MAGYAR EREDMÉNYEK (1993–2016)		
Évszám, helyszín	**Helyezés**	**Csapattagok**
1993 – Villac	18. hely/32, csapat	Farkas László, Navratyil Sándor, Serényi Tibor
1994 – Nottingham	18. hely/32, csapat	Farkas László, Navratyil Sándor, Serényi Tibor Edző: Szabó Sándor
1995 – Roermond	15. hely/32, csapat	Farkas László, Navratyil Sándor
1997 – Nottingham	26. hely/32,csapat	Navratyil Sándor, Serényi Tibor, Prohászka Csaba Edző: István László
1999 – New York	21. hely/32, csapat	Farkas László, Navratyil Sándor, Prohászka Csaba Edző: István László
2000 – Párizs	13. hely/32, csapat	Farkas László, Navratyil Sándor, Prohászka Csaba Edző: István László
2002 – Tremosine	25. hely/32, csapat	Farkas László, Navratyil Sándor, Prohászka Csaba Edző: Kovács Krisztián
2003 – Sopot	13. hely/32, csapat	Farkas László, Prohászka Csaba
Mens World Group 2		
2005 – Groeningen	1. hely/16, csapat	Farkas László, Navratyil Sándor, Prohászka Csaba Edző: István László
		Dánia 2:0, Izrael 2:1, Chile 2:0, Olaszország 2:1
Mens World Group 1		
2006 – Brazilia City	10. hely/16, csapat	Farkas László, Prohászka Csaba. Edző: István László
		USA 1:2, Németország 2:1, Olaszország 2:0, Ausztrália 1:2
2007 – Stockholm	13. hely/16, csapat	Farkas László, Navratyil Sándor, Prohászka Csaba Edző: István László
		USA 0:2, Argentína 2:1, Szlovákia 1:2, Canada 2:1
Mens World Group 2		
2016 – Tokyó	10. hely/16, csapat	Németh Roland, Farkas Attila, Bovier György Edző: Bor Péter
		Malajzia 0:3, Izrael 1:2, Sri Lanka 0:3

Összeállította az ITF-archívum alapján Farkas László (2016)

ORSZÁGOS BAJNOKSÁGOK (2000–2016)

OB, BUDAÖRS, 2000. 08. 19–20.

	1..	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
Egyéni	Farkas L.	Prohászka Cs.	Serényi T.	Navratyil S.	Braun J.	Cszibóka I.	Lengyel. J.	

OB, BUDAÖRS, 2001. 09. 29-30.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Egyéni	Farkas L.	Prohászka Cs.	Navratyil S.	Braun J.	Vankó L.	Kis-Juhász J.	Mézes J.	Lengyel J.

OB, 2002.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Egyéni	Farkas L.	Navratyil S.	Prohászka Cs.	Braun J.	Lelik F.	Kiss G.	Czibóka I.	Mézes J.	Kis-Juhász J.	Lengyel J.
Páros	Farkas L. Kis-Juhász J.	Prohászka Cs. Lelik F.	Czibóka I. Kiss G.	Navratyil S. Lengyel J.	Braun J. Mézes J.					

OB, SOPRON 2004. AUGUSZTUS 7–8.

	1.	2.	3.	3.	5.	5.	5.	5.	9.	9.
Egyéni	Farkas L.	Prohászka Cs.	Navratyil S.	Braun J.	Molnár A.	Serényi T.	Lelik F.	Czibóka I.	Mézes J.	Vas Cs.
Páros	Prohászka Cs. Czibóka I.	Braun J. Lelik F.	Serényi T. Molnár A.	Navratyil S. Vas Cs.	Farkas L. Mézes J					

OB, SOPRON 2005. JÚLIUS 23–24.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	7.	9.	9.	9.
Egyéni	Farkas L.	Prohászka Cs.	Navratyil S.	Serényi T.	Kis-Juhász J.	Molnár A.	Vas Cs.	Beke V.	Mézes J.	Tarsoly M.	Domonkos R.
Páros	Farkas L. Tarsoly M.	Prohászka Cs. Mézes J.	Serényi T. Beke V.	Kis-Juhász J. Vas Cs.							

OB, SOPRON 2006. JÚLIUS 22–23.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	7.	9.	9.	9.
Egyéni	Farkas L.	Navratyil S.	Serényi T.	Braun J.	Molnár A.	Domonkos R.	Vas Cs.	Czibóka I.	Szabó B.	Mézes J.	Koósz H.

OB, SOPRON 2007. SZEPTEMBER 1–2.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Egyéni	Farkas L.	Navratyil S.	Braun J.	Molnár A.	Koósz H.	Domonkos R.	Szabó B.	Czibóka I.	Vas Cs.	Mézes J.
Páros	Vas Cs. Molnár A.	Czibóka I. Domonkos R.	Braun J. Mézes J.	Koósz H. Szabó B.						

OB, MISKOLC 2008. JÚLIUS 11–12.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Egyéni	Farkas L.	Prohászka Cs.	Navratyil S.	Vas Cs.	Domonkos R.	Molnár A.	Czibóka I.	Lelik F.	Szabó B.	Mézes J.

OB, MISKOLC 2009. AUGUSZTUS 1–2.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Egyéni	Farkas L.	Molnár A.	Braun J.	Szabó B.	Domonkos R.	Mézes J.
Páros	Braun J. Szabó B.	Domonkos R. Molnár A.	Farkas L. Mézes J.			

OB, SOPRON 2010. AUGUSZTUS 28–29.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Egyéni	Farkas L.	Navratyil S.	Molnár A.	Serényi T.	Szabó B.	Vas Cs.	Mézes J.
Páros	Molnár A. Vas Cs.	Serényi T. Szabó B.	Navratyil S. Mézes J.				

OB, BUDAPEST 2011. SZEPTEMBER 10–11.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Egyéni	Farkas L.	Serényi T.	Navratyil S.	Molnár A.	Koósz H.	Farkas A.	Szabó B.	Lelik F.	Vas Cs.	Domonkos R.	Mézes J.
Páros	Koósz H. Molnár A.	Navratyil S. Farkas A.	Serényi T. Szabó B.	Lelik F. Vas Cs.	Mézes J. Domonkos R.						

OB, MISKOLC 2013. AUGUSZTUS 23–25.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	7.	9.	10.
Egyéni	Farkas L.	Navratyil S.	Szabó B.	Braun J.	Mézes J.	Lelik F.	Farkas A.	Serényi T.	Molnár A.	Bovier Gy.
Páros	Koósz H. Molnár A.	Navratyil S. Farkas A.	Serényi T. Szabó B.	Lelik F. Vas Cs.	Mézes J. Domonkos R.					

OB, MISKOLC 2014. AUGUSZTUS 23–24.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Egyéni	Németh R.	Szabó B.	Farkas A.	Bovier Gy.	Molnár A.	Lelik F.	Mézes J.

OB, MISKOLC 2015. AUGUSZTUS 22–23.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Egyéni	Németh R.	Farkas L.	Szabó B.	Lelik F.	Bovierb Gy.	Navratyil S.	Braun J.	Molnár A.	Vas Cs.	Mézes J.
Páros	Farkas L Navratyil S.	Németh R. Bovier Gy.	Lelik F. Braun J.	Szabó B. Mézes J.	Vas Cs. Mézes J.					

OB, MISKOLC 2016. AUGUSZTUS 27–28.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Egyéni	Farkas L	Farkas A.	Bovier	Szabó B.	Braun J.	Mézes J.	Serényi T.	Csiszár A.
Páros	Farkas L Serényi T.	Braun J. Farkas A.	Szabó B. Bovier Gy.	Mézes J. Csiszár A.				

Összeállította Farkas László (2016)

SPORTOLÓI EREDMÉNYEK										
NÉV	**vrl. egyéni**	**időpont**	**vrl. páros**	**időpont**	**ob**	**időpont**	**WTC**	**időpont**	**PO**	**időpont**
Beke Viktor					7.	2005				
Bovier György	474	2016	526	2016	3.	2013-2016	1	2016		
Braun János	122	2007	154	2006	3.	1996-2016				
Czibóka István			168	1995	6.	1994-2008				
Domonkos Roland			336	2007	5.	2004-2009				
Dr. Lelik Ferenc	281	2016	277	2014	4.	2008-2016				
Farkas Attila	323	2016	234	2016	2.	2011-2016	1	2016		
Farkas László	15	2007	17	2003	1×18	1993-2016	12	1993-2007	5	1996-2012
Kis-Juhász József			269	1995	5.					
Kiss Gábor			172	1995	6.	1994-2002				
Laci Ferenc			391	1996	n. a.	1993-1995				
Lengyel József			318	1996	7.	1999-2002				
Mézes János	312	2007	308	2007	5.	1998-2016				
Molnár Attila	249	2010	279	2008	2.	2003-2014				
Navratyil Sándor	108	1996	55	1996	2.	1993-2015	10	1993-2007	1	1996
Németh Roland	51	2016	45	2016	1 × 2	2014-2015	1	2016	1	2016
Prohászka Csaba	65	2005	31	2004	2.	1999-2008	8	1998-2007	3	2000-2008
Serényi Tibor	113	1996	133	1996	1.	1993-2016	3	1993-1997		
Szabó Béla	212	2016	371	2009	3.	2006-2016				
Tarsoly Márta					9.	2005				
Vankó László	331	2000	203	1998	5.	1997-2002				
Vas Csaba					4.	2004-2015				

Összeállította Farkas László (2016)

Jelmagyarázat:

vrl = legjobb helyezés a világranglistán
ob = Országos bajnokságon elért helyezés
WTC = csapat-világbajnoksági részvétel száma
PO = Paralimpiai részvétel

Dr. Litavecz Anna: A paralimpiai játékok versenyprogramjában a triatlon

A paratriatlont az International Triathlon Union (ITU), a Nemzetközi Triatlon Szövetség 15 éve támogatja. Az ITU példáját követve, a Magyar Triatlon Szövetség (MTSZ) a sportághoz tartozó versenyeket és versenyszámokat igyekszik közel azonosan kezelni, beleértve a paraszakágat is. A versenyeket (világkupák, kontinensbajnokságok, világbajnokságok) az esetek nagy részében bizonyos szempontból integráltan rendezik. Ez azt jelenti, hogy a parafutamokat a nemzetközi versenyeken az épek futamai között rendezik, azonos a rendezői és bírói stáb, és a pályán is csak a paraversenyzők sajátosságainak megfelelően módosítanak (nincsenek pl. nagyon meredek emelkedők, tekintettel a kerekesszékes és a tandemes versenyzőkre). Külön futam csak a nagy nemzetközi versenyeken van, egyébként a paratriatlonisták is az épek között versenyeznek minden triatlontávon (olimpiai táv: 1500 m úszás – 40 km kerékpár – 10 km futás, középtáv: 1900 m úszás – 90 km kerékpár – 21 km futás, hosszú táv: 3800 m úszás – 180 km kerékpár – 42 km futás) és duatlonversenyen. Egyes versenyeken váltó is van, de a hivatalos nemzetközi versenyeken csak egyéniben lehet indulni.[1]

Hazánk nagyon erős a nemzetközi színtéren triatlonszakemberek tekintetében. Az ITU sportigazgatója és Athén óta az olimpián és a paralimpián a triatlon-, paratriatlon-verseny megrendezésének egyik felelős vezetője Márkus Gergely. A technikai bizottságot erősíti és bíróként is tevékenykedik dr. Varga Béla, az orvosi bizottságban dolgozik dr. Gályász András, és több magyar versenybíró is kiemelt szerepet kap a nemzetközi eseményeken: Nagy Alpár az Európai Triatlonszövetség (ETU) technikai bizottságának tagja, vagy Csovelyák Zita az ITU sportágfejlesztési vezetője. Érdemes még megemlíteni Tóth Tamás olimpikont, az ITU versenyzői bizottságának tagját is, akivel a felkészülési ciklusban sokszor edzettek, utaztak, versenyeztek együtt paratriatlonistáink. Nem titkolható el ugyanakkor, hogy van egy óriási hiányosságunk: egyetlen magyar klasszifikáló szakember sincs, s ez sportdiplomáciai szempontból bizony olykor hátrányt jelenthet.

A klasszikus paralimpiai sportágaktól eltérően a triatlon szervezetileg a kezdetektől a hazai sportági szövetség, az MTSZ, illetve a nemzetközi sportági szövetség, az ITU égisze alatt működik. Ez azt jelenti, hogy a paralimpián kívül minden, az ITU-hoz tartozó nemzetközi triatlon- vagy duatlonversenyre az MTSZ nevezi a versenyzőket kizárólagos jogosultsággal. A nevezéseket az ITU-nak kell benyújtani egy elektronikus rendszeren keresztül, és a paralimpiára is csak négylépcsős folyamatban: MTSZ – (MPB) (www.hparalimpia.hu/sportag/triatlon) – ITU – IPC (www.paralympic.org/triathlon).

A paratriatlon 2016-ban[2] szerepelt először a paralimpia programján az ITU és az IPC 2010-ben hozott közös döntése alapján. A játékokon sprinttávon rendezik a versenyt, amely 750 m úszásból, 20 km kerékpározásból (lehet handbike vagy tandemkerékpár is a fogyatékosság típusához és súlyosságához igazodóan) és 5 km futásból áll. 2010 óta öt kategóriában lehet elindulni a nemzetközi versenyeken. A versenyszezon világkupákból, Eb-ből és vb-ből áll. A sportág sajátossága, hogy minden évben rendeznek világbajnokságot sprinttávon és tereptriatlonban egyaránt.

2010-ben még nem nem határozták meg, hogy mely kategóriák szerepelhetnek a paralimpián, csak annyit lehetett tudni, hogy egyes kategóriák kimaradnak. Ez komoly nehézséget jelentett a ciklus első két évében, hiszen a sportolóknak úgy kellett készülniük, versenyezniük áldozatokat hozva, hogy nem tudhatták, végül lesz-e lehetőségük a paralimpiai kvalifikációra. A paralimpiai triatlon sprintszámában, Rióban 60 versenyző (29 nő és 31 férfi) állhatott rajthoz.

1 http://www.triathlon.org/paratriathlon
2 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video

A kategóriák kiválasztása során az IPC és az ITU sok szempontot vett figyelembe, ezek közül talán a legjelentősebb volt a létszám, a látványosság és a nemek közötti esélykiegyenlítés.

Mielőtt a versenyzés során igénybe vehető eszközökről, segítőkről beszélnénk, szót kell ejteni a sportág egyéb sajátosságairól is. A triatlon az egyik legtöbb felszerelést igénylő sportág, az edzőtáborokba és versenyekre utazás „kész rémálommá" tud válni a ruházat és az eszközök nagy száma miatt. A csomagolás alapos körültekintést igényel, az esetleg otthon maradó felszerelés akár a versenyzést is meghiúsíthatja. Sportáganként külön felszerelésre van szükség, csupán a triatlonos mez azonos a verseny teljes időtartama alatt. Az edzéshez és a versenyzéshez a látássérült sportolóknak tandemkerékpárra, a kerekesszékes versenyzőknek pedig a kerékpáros számhoz handbike-ra (kézicikli), a futáshoz egyedi futószékre van szükségük. Ezek az eszközök nagyon drágák (egy versenyzésre alkalmas tandemkerékpár ára több mint egymillió forint, a személyre szabott handbike közel hárommillió forintba kerül, és Magyarországon nem lehet beszerezni, kizárólag külföldről rendelhető).

Mindenkinek saját sporteszköze és felszerelése van (kerékpár, tandemkerékpár, handbike, futószék, neoprén ruházat, bukósisak, szemüveg, dioptriás napszemüveg stb.), és ezek beállításai a sportolóra vannak alakítva, azaz hiány esetén szinte pótolhatatlanok. A végtaghiányos sportolók használhatnak protéziseket, melyeket azonban be kell mutatni az ITU-nak, és engedélyeztetni kell még a versenyek előtt. Ugyanígy lehetőségük van speciálisan kialakított kiegészítők használatára is a kerékpáron (pl. a rövidebb felső végtag stabil megtartására), de erre is hasonló szabályok vonatkoznak, mint a protézisre. Az engedélyezés során a legfontosabb szempont, hogy ne juttassa meg nem engedett előnyhöz a sportolót. A verseny során a versenyzők semmilyen külső segítséget nem vehetnek igénybe a nézőktől, szurkolóktól, még defekt vagy esés esetén sem. Ez sokszor jelent gondot, mert a jó szándékú szurkolók önkéntelenül segíteni akarnak, ez pedig akár a versenyző kizárását is maga után vonhatja.

A mozgássérült sportolóknak a versenyeket önállóan kell teljesíteni, de a PT1-es kategóriában a vízből kijövetelnél, a váltó zónában az átülésnél és az öltözésnél közreműködhetnek hivatalosan kijelölt segítők. Egészen 2014 végéig a mozgássérült sportolók minden kategóriában használhattak saját segítőt (handler) a depóban az átöltözéshez, ez a lehetőség azonban szabályváltozás miatt a 2015-ös szezontól megszűnt, és azoknak a sportolóknak, akik ezt megszokták, sok gondot jelentett, különösen az úszásról kerékpárra váltásnál a neoprén ruházat levételénél és a bukósisak bekapcsolásánál. 15 éves kortól lehet indulni a Nemzetközi Triatlonszövetség által felügyelt versenyeken. Emellett az előzetesen engedélyezett protéziseket lehet használni.

A látássérült sportolók esetében a guide (kísérő versenyzőtárs) és a versenyző szigorú szabályok között együtt teljesíti a verseny távját. A guide csak azonos nemű lehet, és célszerű, ha a méreteik (magasság, testsúly) is közel azonosak, mert pl. a tandemkerékpáron nehéz a vázat úgy kialakítani, hogy az jelentősen eltérő magasságú sportolóknak is megfelelő legyen. A sportolók a combjuknál vagy a derekuknál összekötve úsznak, országúti tandemkerékpáron kerékpároznak és a csuklójuknál összekötve futnak. A guide a versenyző „szeme", csak mellette vagy kicsivel mögötte haladhat, az úszás és a futás során szóval és érintéssel irányíthatja a versenyzőjét, nem előzheti meg, nem „nyulazhat" neki, azaz nem húzhatja, mert ez azonnali kizárást von maga után, és a versenyek során ezt a bírók szigorúan ellenőrzik a pálya (beleértve az úszást is) minden szakaszán. A guide nem versenyezhet önállóan is nemzetközi versenyeken, aktív versenyzői pályafutását követően két év múlva kezdheti meg a guide tevékenységét. A sikeres versenyzés záloga, hogy minél több edzést teljesítsenek együtt, ez azonban azt feltételezi, hogy lehetőség szerint egy egyesületben sportoljanak, azonos településen éljenek, és a guide megélhetése is biztosított legyen, hiszen ezért a tevékenységért nem kap sem fizetést, sem költségtérítést, legfeljebb – kiemelkedő eredményesség esetén – ösztöndíjban részesülhet, és eközben sok szabadidővel rendelkezik az edzésekhez és a versenyekhez. Ilyen feltételek mellett nagyon nehéz, olykor szinte a lehetetlen határát súroló feladat a megfelelő guide megtalálása, kiválasztása.

Klasszifikáció – sérültségi kategóriák

A klasszifikáció súlyos problémája volt a rendszernek, és egészen a paralimpiáig az is maradt. A fogyatékosság típusa és súlyossága, valamint a megmaradt képességek (nem pedig a hiány, ez fontos dolog), és a sportág mozgásszükséglete alapján előbb hat kategóriába sorolták a versenyzőket, majd 2014-ben változtak a szabályok, az addigi hat kategóriából egyes kategóriákat összevontak, így öt kategória maradt. Az első négy kategória a mozgássérült versenyzőké, az ötödik a látássérülteké. A kategorizálásra alapos vizsgálaton kerül sor, melyben több szakember is részt vesz (orvos, gyógytornász, edző).

PT1: ebbe a kategóriába tartoznak a bármely okból (gerincsérülés, dupla amputáció vagy végtaghiány, idegrendszeri sérülés stb.) kerekesszékes sportolók, akik a kerékpáros távot handbike-kal, a futótávot pedig speciális futószékkel teljesítik.

PT2 – PT3 – PT4: jellemző a végtaghiány, hipertónia, ataxia és/vagy izomrángás, csökkent izomerő vagy mozgási tartomány. Az amputált vagy végtaghiányos sportolók használhatják a jóváhagyott protézist vagy más támogató eszközöket.

PT5: teljes vagy részleges látáscsökkenés (az IBSA – IPC által meghatározott alosztályok, B1, B2, B3) azok a sportolók tartoznak ebbe a kategóriába, akik teljesen vakok (B1) vagy aliglátók, gyengénlátók. A teljesen vak sportolók késleltetett rajttal kapnak időkompenzációt, azaz néhány perccel előbb indulhatnak, mint az alig- vagy gyengénlátó versenyzők.[3]

A sportág nemzetközi kezdete

Hivatalosan először 2005-ben szerepeltek paratriatlonisták a triatlon-világbajnokságon, Hawaii szigetén Honolulubban. Ekkor még nem sorolták külön kategóriákba a sérült sportolókat fogyatékosságuk típusa és súlyossága szerint, tehát kizárólag abszolút díjazás volt és AWAD-versenyzőknek nevezték őket (Athletes With a Disability). Később már sérültségtől függően előbb hat, majd később öt kategóriába sorolták a versenyzőket. 2010 decemberében egy IPC-kongresszuson jelentették be, hogy a 2016-os riói paralimpia programjára felkerült a sportág. Eddig az időpontig olimpiai távon versenyeztek a paratriatlonisták, majd 2010-től ezt sprinttávra módosították, a paralimpiai programra történt felvétellel indokolva a változtatást. Az Európa- és világbajnokságok az ép sportolók versenyeivel egy szervezésben, egy időben és azonos helyszínen zajlottak, az ép és a paraversenyzők futamai egymást váltották, ezzel is példát mutatva a többi sportágnak az integrációra.

Magyarországi kezdet

A triatlon tipikusan olyan egyéni sportág, melyet – ha a fogyatékosság típusa és súlyossága nem igényel speciális eszközhasználatot – a fogyatékos sportolók amatőr (hobbi) versenyzőként az épek között is űzhetnek.

Hazánkban a nyolcvanas évek elején †Paczulák András, aki a magyarországi mozgáskorlátozottak sportjának 1970–1980-as évek egyik emblemtatikus személyisége volt, társait is ösztönözve kapcsolódtak,

3 www.triathlon.org/paratriathlon/categories

Az olimpiai ötpróba (1983) kerékpáros versenye a hazai triatlonsport kezdetét jelentette

az Olimpiai Ötpróba-mozgalom versenyeihez.[4] Az öt próba kerékpározásból (100 km), téli gyalogtúrából (30 km), futásból (28 km), úszásból (Révfülöp–Balatonboglár 5,2 kilométer), evezésből (72 km), a Szentendrei-sziget megkerüléséből állt. Minden ötpróbázónak minimum négy próbát kellett teljesítenie. Az első, úgynevezett tömegsportversenyen *Bernard Tamás* (úszás, kerékpározás, téli túrázás, kajakozás), *Dukai Géza* (úszás, kajakozás), *Bicskey Gyula* (úszás), *Kiscsatári János* (úszás, kerékpározás), *Paczulák András* (úszás, kerékpározás, evezés, téli túrázás), *Szűcs István* (úszás, kerékpározás, evezés, téli túrázás) és *Törzsök Tibor* (úszás, téli túrázás, kerékpározás, evezés) vett részt. Több ezer ép sportolóval együtt *Paczulák András* és *Szűcs István*, a versenykiírás előírásai szerint, a próbákból négyet szintidőkön belül teljesített. Az olimpiára történő kiutazás sorsolásán így részt vehettek, de nem őket húzták ki.[5]

Molnár Béla fényképezőgépével ott volt a kerékpáros és téli próbákon is. Az 1981–1983-ban készült fényképekből digitális albumot állítottunk össze.[6]

Szendrő Szabolcsot ma sokan elsősorban onnan ismerik, hogy ő a *féllábú hegymászó*, aki a világ különböző tájain készített fotóival lett ismert személy. Paczulák András halála előtt néhány hónappal adott visszaemlékezéséből tudjuk, hogy Szendrő Szabolcs, volt a triaton első mozgáskorlátozott versenyzője, aki az olimpiai távot teljesítette.[7] *Paczulák András* volt viszont az első olyan mozgáskorlátozott sportoló hazánkban, aki teljesítette a nem mindennapi hosszú távú triatlont, az „Ironmant". Az 1993-ban Nagyatádon megrendezett országos bajnokságon 3,8 km-t úsztak, majd 180 kilométert kerékpároztak, végül egy maratoni hosszúságú, 42 kilométeres futással zárták az emberpróbáló távot, amelyet Paczulák a megadott szintidőn belül teljesített.[8]

A kilencvenes évek elejéről vannak már olyan dokumentumok, melyek említést tesznek különböző távú triatlonversenyeket teljesítő, többnyire végtaghiányos mozgássérült vagy gyengénlátó sportolókról. A SPURI futó-triatlon magazin 1998. évi 3. száma számol be a mozgássérültek első országos triatlonbajnokságáról, melyet 1998. május 2-án rendeztek a VII. Margitszigeti Évadnyitó triatlonverseny egyik futamaként. Ekkor még nem voltak kialakult és pontosan rögzített kategóriák és szabályok. Az újság tanúsága szerint a helyszínen történt megegyezés alapján zajlott a verseny, melynek szervezője két ismert parasportoló, Fórizs Erika és Paczulák András volt.

4 A nyolcvanas moszkvai olimpia előtt két esztendővel, 1978-ban írtak ki először olimpiai ötpróbát. A program egy-egy ötkarikás játékok előtt több tízezer embert mozgatott meg. Az Aranyjelvényesek az olimpiára elnevezésű tömegsportakciót még 1977-ben hirdették meg. Az országos mozgalom öt sportágban kínált vetélkedési lehetőséget. Az akcióból alakult az első olimpiai ötpróba. „A magyarországi ötpróbázásnak három tekintetben is óriási jelentősége volt. Egyrészt a hetvenes évek végén összekapcsolta az olimpiai mozgalmat és a szabadidősportot, másrészt a rendszer a szabadidősportba beemelte a nagy teljesítményeket, a komoly távok legyőzését, valamint hosszú idejű, legalább másfél éves tervezett felkészülést feltételezett, ami rendszeres testmozgással járt együtt a teljesítők részéről, a szabadidősportolók körében" – emelte ki Tóth József, a MOB utánpótlásosztályának vezetője, aki az első kiírástól kezdve maga is rendszeres résztvevője volt a próbáknak. A kezdeti esztendőkben komoly távokkal kellett megküzdeniük a próbázóknak: a kerékpározást 100, a téli gyalogtúrát 30 kilométerre írták ki, a Velencei-tavat körbe kellett futni (28 km), a Balatont Révfülöp és Balatonboglár között át kellett úszni (5,2 kilométer), valamint körbe kellett evezni a Szentendrei-szigetet, ami 72 kilométeres utat jelentett a Dunán. Már az első alkalommal nagy volt a kihívás: aki az öt próbából négyet értékelhetően teljesített, az részt vehetett egy sorsoláson, a szerencsések pedig utazhattak a moszkvai olimpiára – végül százaknak lett ötkarikás élménye. Az országos próbát megyeiek előzték meg, ahol az országoson meghirdetett távok közel felét kellett teljesíteni. Évtizedekkel korábban sokan merész vállalkozásnak tekintették a több sportágra kiterjedő hosszú távok teljesítését, de többek közt a TF szakemberei is – ebben élen járt mások mellett Nádori László professzor – megerősítették, hogy rendszeres felkészülés mellett amatőrök, szabadidősportolók is teljesíthetik a próbákat. (http://www.otprobarioba.hu/37-evvel-ezelott-indult-az-olimpiai-otproba)

5 Paczulák András visszaemlékezése alapján. A telefonos interjút 2017. januárjában készítette Nádas Pál.

6 Forrás: Molnár Béla

7 SPURI futó-triatlon magazin, 1998. évi 3. sz. 58. p.

8 www.nemzetisport.hu/migralt_cikkek/20020823/a_rekordokert_kulon_penzdijat_osztanak

A versenyen a szeniorkategóriában *Szendrő Szabolcs*, *Katona Ottó* és *Paczulák András*,[9] míg a kerekesszékesek kategóriájában *Legeza György*, *Bók László* és *Kapesz János* indultak. A versenyen részt vett még *Dukai Géza* és *Csóka Bálint* is.[10] Nagyatádon, a 12. Hosszútávú Országos Bajnokságon 2002-ben százhetvenen értek célba egyéni versenyzőként, köztük volt Katona Ottó műlábbal és Csóka Bálint, akinek az alkarja hiányzott, és mindketten úgy döntöttek, teljesítik az erőpróbát.[11]

Eredményhirdetés már szikrázó napsütésben

Mozgássérültek első országos triatlon-bajnoksága, 1998. május 2.

Katona Ottó, Szendrő Szabolcs és Paczulák András

ment, ahogy tudott, mint ahogy Szendrő Szabolcs fogalmazta: „...ha az ember felkészült egy ilyen futamra, akkor képes a nagy hajtás közepette még élvezni is. Ha nem, akkor játssza a túlélőt..." A harmadik helyezett váltó megcáfolni látszott Szabolcs szavait. A verseny előtt verbuválódott csapat nagyon lelkesen teljesített, pedig fél órával a rajt előtt még igencsak hiányos volt a felszerelésük. Az előző futamok indulói aztán segítettek, és végül az időjárás is kitett magáért. Az egész napos eső után az eredményhirdetésre még a nap is kisütött. -M-

Eredmények:

Triatlon kategória - 400 m úszás, 12 km kerékpározás, 4 km futás (vagy kerékpározás):

Felnőttek: 1. Csóka Bálint. 2. Kovács

Spuri Magazin 1998. évfolyam 3. száma

A hazai paratriatlon integrált szervezeti keretek között indult. Az olimpiai ötpróba tömegsportversenyein részt vevő mozgáskorlátozott sportolók elszántsága, majd az első hazai triatlonversenyeken részvételükkel juthatott el az első magyar sportoló a 2016. évi paralimpiai játékok paratriatlon-versenyére. Maracskó Tibor elnökletével, Czencz Péter főtitkár bábáskodása mellett 1989-ben megalakult a Magyar Triatlon Szövetség,[12] amely fogadta és ma is fogadja a mozgáskorlátozott vagy látássérült paratriatlonos sportolókat. Az első kezdeményezés és lendület sajnos elhalt, egy évtizedet kellett várni az újabb, immár pontos szabályok alapján, hivatalosan kategorizált versenyzők számára megrendezett I. Paratriatlon Országos Bajnokságra, amelyet 2013. május 19-én Tiszaújvárosban a XXII. Tisza Triatlon-eseménysorozat egyik betétfutamaként rendeztek. Hazánknak még sokáig nem volt nemzetközileg is elismert paratriatlonistája. Az „első fecske", *Boronkay Péter* 2004-ben hazai pályán kezdte pályafutását, miután úszóként nem jutott ki az athéni paralimpiai játékokra. Első nemzetközi versenyét 2007-ben teljesítette Hamburgban, ahol a világbajnokság keretében parafutamot is rendeztek. A legnagyobb meglepetésre kategóriájában az előkelő 4. helyen végzett. Ettől kezdve nem volt megállás, sorra jöttek a sikerek, melyek egészen a 2016-os riói paralimpiáig vezettek, de ez már egy másik történet.

9 ***†Paczulák András*** (Budapest 1951. 07.15 -2017.10.02) Az általános iskola 1–6. osztályát a Bp. VIII. Hernád u. 46-ban, a 6–8. osztályt a Rottenbiller utcai iskolában járta. A József Attila Gépipari Technikumban (IX. Vendel u.) járt középiskolába. Az esztergályos iparitanuló-iskolát 1972-ben fejezte be. Közlekedési balesete 1970-ben történt, amelynek következtében elvesztette jobb lábát térd felett. A kórház pszichológusa, Kelemenné Szakonyi Julianna azonnal elvitte a Mozgáskorlátozottak Halassy Olivér Sportegyesületbe (1970. december 2.), hogy balesete után is sportoljon. A balesete előtt 9–11 évesen úszott, 11–15 évesen cselgáncsozott. Azonnal bekapcsolódott a HOSC sportéletbe, és lett a korszak majdnem minden sportágat kipróbáló emblematikus sportolói személyisége. Úszóként kezdte, az íjászatot is megtanulta, és mindkét sportágban nemzetközi versenyeken képviselte hazánkat. Az Edzett Ifjúságért Balaton-átúszó versenyen 1980-ban Kiscsatári János társaságában kiharcolta, hogy mozgássérültként is teljesíthesse a távot. A hazai triatlon, a paratriatlon első jeles képviselője és meghonosítója. Ülőröplabda-sportágban 82 alkalommal húzhatta fel a válogatott címeres mezét. Tagja volt az 1986. évi és 1989. évi vb-ezüstérmes magyar ülőröplabda-válogatottnak, és a VIII. Paralimpiai Játékokon (1988 Szöul) az 5. helyen végzett csapatnak is. Az 1980-as évektől úszóedzőként is tevékenykedett, az 1984. évi paralimpikonok (Dukai Géza, Kiscsatári János, Szűcs István) felkészítésében már aktívan részt vett. Hivatalosan is elismerték, hogy edzői munkássága alatt Dukai Géza edzője és Vereczkei Zsolt nevelőedzője volt. Aktívan részt vett a *Sportolj Velünk!*-úszóversenyek lebonyolításában. Dolgozott a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthonban, és munkája mellett az iskola tanmedencéjében tanította a diákokat. Tanítványai között volt Simon Csaba, Vereczkei Zsolt, Zámbó Diána, Bók László, Ráczkó Gitta, Hanó Lajos, Zsóri Attila, Gergencsik János, akiket versenyekre is felkészített. Az MMS úszószakágának utánpótlásért felelős edzőjeként (1990–1992) dolgozott. Irányítása alatt 1990-ben 5 arany, 6 ezüst és 13 bronzérmet nyertek (Simon Csaba, Vereczkei Zsolt, Zámbó Diána, Bók László, Ráczkó Gitta, Hanó Lajos, Zsóri Attila, Gergencsik János, Kovács Ervin, Sági Jenő) a Saint-Étienne-i ifjúsági vb keretében megrendezett úszóversenyen. Megalapította a Delfin sportegyesületet, amelynek elnöke (1990–2015) volt. 1997-ben beválasztották a *Megszállottak Klubjának* tagjai közé. *Eredményei:* 1994. 7. 2. Velence, négyszeres ultratriatlon-vb (15,2 km úszás, 630 km kerékpározás, 88 óra alatt), 23 induló, 17. hely. 1995. 9. 24. IBIZA, quadriatlon vb (5 km úszás, 20 km kajakozás, 100 km kerékpár, 21 km kerekesszékes futás, 12:37), kategóriájában világbajnoki 1. hely *Kitüntetései:* 1992, OTSH-kitüntetés (a XI. Paraolimpián részt vett magyar sportolók sikeres felkészítésében végzett munkájának elismeréséül), 1992, kiváló nevelőmunkáért a Magyar Sportújságírók Különdíja (Forrás: Paczulák Andrással készített és egyezetett interjú 2017 januárjában)

10 SPURI futó-triatlon magazin, 1998. évi 3. sz., 58. p.

11 www.nemzetisport.hu/migralt_cikkek/20020823/a_rekordokert_kulon_penzdijat_osztanak

12 www.sportolna.com/tortenet.php

Az első paralimpiai ciklus (2013–2016)

Ahogy azt a bevezetőben írtam, az IPC és az ITU 2010-ben meghozott közös döntése alapján paratriatlon először 2016-ban szerepelt a paralimpia programján. A döntés megszületését követően egészen a ciklus kezdetéig – egyetlen módosítást kivéve (olimpiai táv helyett sprinttáv lett a nemzetközi paratriatlon-versenyek versenyszáma) – szinte semmi nem történt a verseny- és szabályrendszer pontos meghatározása érdekében, így a ciklus sok bizonytalansággal indult. A terjedelmi korlátokra és a történet sajátosságaira tekintettel az első paralimpiai ciklus paratriatlon-eseményeit évenkénti bontásban ismertetem, csupán a legfontosabb történéseket, eseményeket kiemelve.

2013 – Az első év

A ciklus első évének egyik legnagyobb kihívása a magyar paratriatlon-csapat létrehozása, a már nemzetközileg is aktív sportolók beépítése és az új versenyzők nemzetközi kategorizálása volt. Ezzel párhuzamosan ki kellett építeni a kapcsolatot olyan egyesületekkel, melyek nyitottak voltak a paratriatlonisták fogadására, és fel kellett kutatni azokat a sportszakembereket (edzőket, gyúrókat, sportpszichológust stb.), akik vállalták a speciális edzésmódszerek és helyszínek „kitalálását", kipróbálását, a forráshiányt és az egyéb, naponta felmerülő nehézségeket. S legalább ennyire fontos volt a látássérült sportolóknak segítő versenyzőtársak (guide-ok) és az ép edző- és versenytársak fellelése. Gondot jelentett a speciális sporteszközök beszerzése is. Büszkén mondhatom, hogy nagyon gyorsan találtunk lelkes segítőkre. A versenyszezon elején volt edzéslehetőség az új sportolók számára is az FTC úszó- és triatlonszakosztályának köszönhetően. Az országos bajnokság megrendezését a dr. Márkus Gábor és Lehmann Tibor vezette tiszaújvárosi TVK Mali Triatlon Klub vállalta. 2013-ban három kategóriában öt magyar versenyző kezdte meg a paralimpiai felkészülést. A sportolókat ekkor még a fogyatékosság típusa és súlyossága szerint hat kategóriába sorolták. A kategóriák az addigiakhoz képest változatlanok voltak, de már bejelentették, hogy 2014-től változások várhatóak. A látássérült sportolók közül az év első felében Lengyel Zsófia guide-ja a szövetségi kapitány, dr. Litavecz Anna volt, azonban már az első versenyek során egyértelművé vált, hogy sürgősen szükség lesz egy életkorban és teljesítményben is alkalmasabb guide felkutatására. A világbajnokságon már Orbán Anna volt a kísérő sportolótárs. Ocelka Róbert guide-ja Tóth Viktor volt, kettejük együttműködése sikeres és hatékony volt. Ebben az évben még kevés nemzetközi versenyen vettünk részt, elsősorban pénzügyi forráshiány miatt. Az első Paratriatlon OB (Tiszaújváros 2013. május 19.) különlegessége volt az is, hogy megrendezésére a XXII. Tisza Triatlon Fornetti Magyar Nagydíj versenyén került sor, így nagyszámú nézőközönség előtt, professzionálisan kialakított pályán és depóban versenyezhettek sportolóink. Ekkor tetszett meg a feladat Orbán Annának, Lengyel Zsófia későbbi guide-jának is. Az integrált rendezésnek komoly társadalmi szemléletformáló hatása is van. A már említett versenyzőkön kívül néhány amatőr (hobbisportoló) hazai kiválóság is elindult, mint Katona Ottó (TRI 5) kilencszeres és Molnár Péter (TRI 4) spartatlon- és négyszeres nagyatádi hosszútávteljesítő. Első nemzetközi versenyünk a törökországi Alanyában megrendezett Európa-bajnokság (Törökország 2013. június 14.) volt, ahova négy versenyző utazott két guide-dal és egy csapatkísérővel. Balogh Zoltán és Boronkay Péter rutinos versenyzőként utaztak, Ocelka Róbert és Lengyel Zsófia első külföldi nemzetközi versenyén vett részt, a csapat kísérője Becsey János paralimpiai bajnok úszó volt. Ekkor került sor Lengyel Zsófia nemzetközi kategorizálására is.

Bók László akkor még nem rendelkezett megfelelő sporteszközzel (handbike), így ő ezen a versenyen még nem vehetett részt. Az úszásra az erősen hullámzó tengerben került sor, a szabályos versenyzést búvárok ellenőrizték a mélyből. A kerékpár- és a futópálya a tenger partján haladt nagyon biztonságos körülmények között, azonban a nagy meleg (32 fok) próbára

A paratriatlon-vb magyar csapata Londonban a világbajnokságon (2013). Elöl: Bók László, Lengyel Zsófia, középső sor: dr. Pécsi Annamária, dr. Litavecz Anna, Orbán Anna, hátul: Boronkay Péter, Ocelka Róbert, Tóth Viktor

tette a sportolókat. Balogh Zoltán TRI4 5. helyen, Boronkay Péter TRI4 6. helyen, Lengyel Zsófia (guide: dr. Litavecz Anna) TRI6 4. helyen, Ocelka Róbert (guide: Tóth Viktor) TRI6-b 5. helyen végezett.

A világbajnokságon (London, Nagy-Britannia, 2013. szeptember 11.) már a komplett csapat vett részt. Megérkezett Bók László új handbike-ja is, és nemzetközi klasszifikációjára is sor került. A versenyt a Hyde Parkban, a 2012-es olimpiai triatlonverseny helyszínén rendezték. A kerékpárpálya nagyon nehéz volt, fekvőrendőrök, éles kanyarok tarkították, a folyamatosan zuhogó eső és a hideg is komoly kihívást jelentett. *Balogh Zoltán* TRI4 6. helyen, *Boronkay Péter* TRI4 9. helyen, *Bók László* TRI1 20. helyen, *Lengyel Zsófia* (guide: Orbán Anna) TRI6-b 6. helyen, *Ocelka Róbert* (guide: Tóth Viktor) TRI6-b 12. helyen zárt.

A dr. Litavecz Anna által összegyűjtött fényképekből digitális albumot állítottunk össze.[13]

2014 – A második, a szabályváltozások éve

2014 a szabályváltozások éve volt, melyhez igyekeztünk alkalmazkodni. Eddig az évig semmiféle kvalifikáció nem létezett a paratriatlon-versenyeken, nevezési joga a nemzeti triatlonszövetségnek volt, és rajta keresztül bárki nevezhetett. 2014-től ez a helyzet megváltozott, létszámkorlátot vezettek be.

Sportesemény	Résztvevők maximális létszáma	Résztvevők száma a világranglista alapján	Meghívható sportolók száma (szabadkártya)
Világbajnokság	100	90	10
Európa-bajnokság	70	60	10
ITU paratriatlon-verseny (világkupa)	60	50	10

A helyeket részben a nemzetközi versenyeken, illetve az ob-kon szerzett helyezések alapján kapott pontokkal lehetett megszerezni, részben pedig szabadkártyával. Ez a módosítás komoly problémát jelentett. Elengedhetetlenné tette a minél több világkupán (legalább kettő) való indulást annak érdekében, hogy meglegyen az indulási jog az Eb-n és a vb-n, de ez a távoli versenyhelyszínek és a költségek miatt sokszor nehézségbe ütközött. Átalakult a kategóriák rendszere is, az öt új kategória megnevezésében megjelent a para szó rövidítéseként a P betű: PT1, PT2, PT3, PT4 és PT5 mindkét nemben. A csapat ebben az évben *Lévay Petrával* egészült ki.

Az év kiemelkedő versenye volt a II. Paratriatlon Országos Bajnokság (2014. május 25.), amelyre ismét Tiszaújvárosban, a XXIII. Tisza Triatlon Fesztivál keretében került sor. Az Európa-bajnokságon (Kitzbüchel, Ausztria, 2014. június 20.) szembesültünk először a kvalifikációs szabályváltozás következményeivel. Bók László és Ocelka Róbert a világranglistán elfoglalt helyük alapján nem kapott rajtjogot és szabadkártyával sem indulhatott, mindketten várólistára kerültek, így csupán visszalépés miatt felszabaduló helyben reménykedhettünk.

13 Forrás: dr. Litavecz Anna gyűjtése.

Nem adtuk fel, keményen edzettek tovább, a versenyre is elutaztak, de sajnos a versenyzésre már egyikük sem kapott lehetőséget. *Balogh Zoltán* (PT4) 7. helyen, *Boronkay Péter* (PT4) 5. helyen, *Lengyel Zsófia* (PT5-guide: Orbán Anna) 4. helyen végezett.

Az első tengeren túli verseny a világbajnokság (Edmonton, Kanada, 2014. augusztus 29.) volt, amely a csapatnak komoly kihívást jelentett. Az utazás, az időeltolódás és a nehéz pálya, valamint a hideg időjárás is új helyzetet teremtett. Bemelegítésként a sportolók elindultak az aquatlon vb-n is (nem paralimpiai szám), ahol szép eredményeket értek el. Sajnos Ocelka Róbert és Lévay Petra nem kapott rajtjogot, Bók László a verseny előtt négy nappal kapta meg a szabadkártyát, de ekkor már nem tudtuk megoldani az utazását, így nem vehetett részt a versenyen. Ezzel Robi és Laci válogatott triatlonos pályafutása lezárult, a világranglistán elfoglalt helyük alapján nem volt esélyük további nemzetközi versenyzésre. *Balogh Zoltán* (PT4) aquatlon 2., triatlon 13. helyen, *Boronkay Péter* (PT4) aquatlon 1., triatlon 7. helyen, *Lengyel Zsófia* (PT5-guide: Orbán Anna) aquatlon 3., triatlon 4. helyen végzett.

2015 – A harmadik, a kvalifikáció éve

Ebben az évben fordult élesbe a paralimpiai kvalifikáció. A 2015. június elsejét követően megrendezett versenyeken elért eredmények már nemcsak a világranglista állását befolyásolták, hanem megjelentek egy önálló, úgynevezett paralimpiai kvalifikációs ranglistán is. A versenyekre a rajtjogot továbbra is a világranglista alapján osztották, de ezen a külön ranglistán nyomon követhető volt, hogy kinek mikor milyen esélye van a végső kvalifikációra. Az év elejére dőlt el, hogy mely kategóriák kerülnek fel a 2016. évi paralimpia programjára (férfiak: PT 1, 2, 4 nők: PT 2, 4, 5), és melyek a kimaradt kategóriák (férfiak: PT 3, 5 nők: PT 1,3).

A magyar sportolók közül egyedül a látássérült Ocelka Róbert kategóriája maradt ki, a többieknek kemény kvalifikáció után lehetőségük nyílhatott a paralimpiai részvételre. Lengyel Zsófia ismét guide-ot váltott, Wirth Eszterrel folytatta a felkészülést. Az év elején Balogh Zoltán bejelentette, hogy részben sérülés miatt, részben magánéleti okokból visszavonul, és befejezi paratriatlonos pályafutását, így a kvalifikációt három válogatott versenyző folytatta. Lévay Petra az év során edzőt és egyesületet váltott, pályafutását a Kistarcsa Triatlon SE-nél folytatta Erdélyi Nándor vezetőedző irányításával. Ebben az évben csatlakozott hozzánk egyes – nem paralimpiai számokban – nemzetközi versenyekre Orbán Csaba Kabóca (guide: Kerekes Csaba), és megkezdte paratriatlonos pályafutását – egyelőre hazai versenyeken, nem válogatott sportolóként – Bereczki Nelli (guide: dr. Litavecz Anna és Mosonyi Ildikó) és Kollárszki Boglárka (guide: Barát Nikoletta). Ismét az év kiemelkedő versenye volt a III. Paratriatlon Országos Bajnokság (Tiszaújváros, 2015. május 24.). A versenyre már hagyományosan a XXIV. Tisza Triatlon Fesztivál keretében került sor a lassan már megszokott magas színvonalon. A versenyen elindult két új látássérült sportoló is. Mocsári Bence (PT4) is rajthoz állt. Bence azonban csak kirándulást tett a paratriatlonba, később paraúszóként folytatta pályafutását.

Az Európa-bajnokságot (Genf, Svájc, 2015. július 11.) a szokásosnál kicsit később, júliusban rendezték, ennek eredményeként a meleg időjárás is nehezítette a körülményeket. A pálya kialakítása viszont nagyon kedvező volt, a verseny csodálatos helyszínen, a Genfi-tóban és annak partján zajlott. Mindhárom magyar sportoló ígéretes eredményt ért el. *Boronkay Péter* PT4 8., *Lengyel Zsófia* PT5 (guide Wirth Eszter) 5., *Lévay Petra* PT4 7. helyezést ért el. A világbajnokságon (Chicago, Amerikai Egyesült Államok, 2015. szeptember 15.) mindhárom válogatott sportoló részt vett, bár *Lengyel Zsófia* néhány nappal az utazás előtt egy edzésen megsérült, így teljesítménye elmaradt a várttól és reméltől. *Lévay Petrának* sem sikerült pontokat szereznie, egy kisebb szabálytalanságot követően nem vette észre, hogy időbüntetést kapott, ezért azt nem töltötte le, emiatt érvénytelenítették az eredményét, és kizárták a versenyből. Ez az esemény sajnos a későbbi – kvalifikációs ranglistán elfoglalt – helyére nézve súlyos következményekkel járt. *Boronkay Péter* PT4 triatlon 8. helyen, *Lengyel Zsófia* (guide: Wirth Eszter) PT5 triatlon 11. helyen végezett.

2016 – A negyedik, a paralimpia éve

Az év az addigi eredmények és a következő feladatok számbavételével indult. Azzal tisztában voltunk, hogy a hátralévő hónapokban minden emberi és anyagi erőforrást a kvalifikáció szolgálatába kell állítanunk, és ebben partner volt az MPB és az MTSZ is. Boronkay Péter magánéleti nehézségekkel bajlódott, és bár nagyon keményen edzett, versenyeredményei mégis elmaradtak a várttól és a megszokottól, így egyre bizonytalanabbá vált a kijutása egyenes ágon. Lengyel Zsófia lakhelyet, egyesületet, edzőt és ismételten guide-ot váltott, pályafutását a fővárosi Ferencvárosi Torna Club triatlonszakosztálya helyett a székesfehérvári Alba Triatlon SE-nél folytatta Janota Zoltán vezetőedző irányításával. A váltás nem ment problémamentesen, a paralimpia évében kevés versenyen indult, új guide-jával, Tóth Zsófiával főleg az edzésekre, az összeszokásra koncentráltak. Lévay Petra mindent a kvalifikációnak rendelt alá, fizetés nélküli szabadságot kért és kapott a munkahelyétől, az Emberi Erőforrások Minisztériumától, ahol a kezdetektől támogatták sportolói pályafutását. A kvalifikációs időszak 2016. június 30-án zárult, ezt követően hozták nyilvánosságra a kijutott sportolók névsorát, beleértve a szabadkártyák kiosztását is. Már az év elején látszott, hogy nem állunk jól a kvalifikáció szempontjából. Sajnos ez végül oda vezetett, hogy sem a világranglistáról, sem szabadkártyával nem sikerült egyetlen magyar sportolónak sem a kvalifikáció, erről az ITU értesítette az MPB-t, az MPB a szövetségi kapitányt, akinek végül meg kellett osztania a hírt a sportolókkal és a felkészítő szakemberekkel. Ez volt talán a ciklus legnehezebb feladata. Két hét elteltével azonban megkaptuk a titkon remélt és vágyott értesítést, Boronkay Péter visszalépés miatt mégis indulási jogot kapott, így részt vehet a sportág és élete első paralimpiáján. Lévay Petra sem adta fel, folytatta az edzést és a versenyzést, bár átalakította céljait és új álmokat tűzött maga elé. A hosszabb távokra helyezte a hangsúlyt, és ez sikerhez vezetett, nyár végén megszerezte élete első Európa-bajnoki címét az ausztriai középtávú Európa-bajnokságon. A 2016. év kiemelkedő versenye volt a IV. Paratriatlon Országos Bajnokság, amelyre ismét Tiszaújvárosban (2016. május 22.) a XXV. Tisza Triatlon Fesztiválon került sor. Ebben az évben új versenyzőként vett részt az OB-n Gál Tibor (PT4). Az Európa-bajnokságot – tekintettel a kvalifikációs időszak végére – májusban (Lisszabon, Portugália, 2016. május 26.) rendezték. Mindhárom magyar sportoló kihozta magából a maximumot a lehető legtöbb kvalifikációs pont megszerzése érdekében. *Boronkay Péter* (PT4) 10. helyen, *Lengyel Zsófia* PT5 (PT5; guide Wirth Eszter) 5. helyen, *Lévay Petra* (PT4) 6. helyen végzett. A világbajnokságot (Rotterdam, Hollandia, 2016. július 23.) már a paralimpiai kvalifikáció lezárulta után rendezték. A magyar válogatott tagjai közül már csak *Lévay Petra* vett részt, aki 6. helyezésével megmutatta, hogy helye van a világ élmezőnyében. Boronkay Péter magaslati edzőtáborban készült a paralimpiára, Lengyel Zsófia pedig saját döntése alapján kihagyta a versenyt.

Boronkay Péter a célba érkezéskor (2016 – Rio)

Először paralimpiai játékokon

A versenyre a paralimpia első hetének végén (Rio de Janeiro, Brazília, 2016. szeptember 10.) került sor. Gyönyörű helyszínen, nagy létszámú közönség előtt bonyolították le a triatlonversenyeket. Az úszószámot az óceánban rendezték, a kerékpáros és a futószámra a Copacabana híres strandján alakították ki a pályát. A kétszeres világ- és négyszeres Európa-bajnok *Boronkay Péter* kategóriája a legnépesebb volt, 11-en kaptak rajtjogot. Edzőjével, Balla Péterrel a reális 8. helyet tűztük ki célul. Jól rajtolt, 8. helyen, az elsőhöz képest 2:33 perces hátránnyal jött ki a vízből és kezdte meg a kerékpározást. Sajnos a kerékpározás első körében a kerékpárjáról leesett a lánca, így visszaesett az utolsó helyre. A verseny hátralévő részében japán riválisával vívott nagy versenyt, akivel gyakorlatilag együtt kezdte meg a futást. Az utolsó szakasz első köre után mintegy 100 méteres előnyre tett szert a magyar triatlonos, s ezt a végéig növelni is tudta, ráadásul az utolsó métereken a brit David Hillt is utolérte, így 1:08:38 órás idővel kilencedikként haladt át a célvonalon. „*Maximálisan elégedett vagyok, bár kicsit fáj a szívem. Majdnem feladtam a versenyt, mert a kerékpározás első körében leesett a láncom, és mivel a szabályok szerint külső segítséget nem lehet igénybe venni, másfél kézzel pedig nem egyszerű felrakni egy láncot, egy-másfél percet elbuktam ezen a dolgon (…) az első tízben akartam végezni, ez sikerült, s ha nincs a technikai probléma, még a pontszerzés is összejöhetett volna*" – nyilatkozott a befutót követően az MTI munkatársának.[14]

A paratriatlon versenyzői (2013–2016)

Balogh Zoltán (PT4) – Gödöllői SK, vezetőedző Erdélyi Nándor. Végtaghiányos (bal alkar) sportoló. Angliában élt, informatikusként dolgozott, ott végezte az edzésmunkát, de magyar színekben versenyzett. A 2010-es döntést követően 2012-ben kezdett nemzetközi színtéren is versenyezni, addig amatőr (hobbi-) triatlonistaként hazai – főleg hosszabb távú – versenyeken indult, 2010-ben és 2011-ben Nagyatádon teljesítette a hosszú távot is. Első nemzetközi versenyein már szép eredményeket ért el, 2012-ben az Eb-n 4., a vb-n 5. helyezett lett.

Boronkay Péter (PT4) – Dr. Bátorfi Agria KTK és Kecskeméti Mozgáskorlátozottak Sportegyesülete, vezetőedző Balla Péter. Végtaghiányos (bal alkar) sportoló. A hazai paratriatlon első nemzetközi versenyzője 2004-ben kezdte pályafutását. A paralimpiai ciklus indulásáig négyszeres Európa- és kétszeres világbajnok. Péter is teljesítette a hosszú távot 2012-ben Zürichben, és egyedüli magyar versenyzőként tereptriatlon-versenyeken is indul, ebben a számban is többszörös világbajnok. Végzettsége szerint szociális munkás.

Bók László (PT1) - Ferencvárosi Torna Club és Hófehér Fóka Úszóiskola, vezetőedző dr. Pécsi Annamária. Kerekesszékes versenyző, sportpályafutását maratoni futóként kezdte, 2013-ban határozta el, hogy triatlonistaként harcba száll a paralimpiai kvótáért, első triatlonversenye a tiszaújvárosi ob volt, ezt követően került sor nemzetközi kategorizálására TRI 1-es kategóriában.

Lengyel Zsófia (PT5) – Ferencvárosi Torna Club és Alba Triatlon SE, vezetőedző dr. Pécsi Annamária, majd Janota Zoltán. Aliglátó sportoló, kommunikáció szakot végzett. Gyerekként úszott, majd versenyszerűen atletizált, sprinterfutóként igyekezett kijutni a 2012-es londoni paralimpiára, de nem járt sikerrel. Ezt követően kezdett triatlonozni 2013-ban, első triatlonversenye a tiszaújvárosi ob volt.

Ocelka Róbert (TRI6-b) – Ferencvárosi Torna Club és Lőrinc 2000 SE, vezetőedző dr. Pécsi Annamária. Aliglátó sportoló, fiatalon úszott és atletizált. Már 2010 előtt is indult hazai duatlon- és

14 www.nemzetisport.hu/rio-2016 (MTI)

triatlonversenyeken, azonban forráshiány miatt nemzetközi versenyre, külföldre nem jutott ki. Indult a 2009-es hazai rendezésű duatlon Eb-n és a 2010-es, szintén Budapesten megrendezett triatlon vb-n. 2002-ben és 2003-ban még gyengénlátóként önállóan, majd látásromlását követően, 2011-ben már guide (Dáva Iván) segítségével Nagyatádon teljesítette a hosszú távot is.

Boronkay Péter úszás után

Bereczki Nelli (PT5) – Ferencvárosi Torna Club és Suhanj! Alapítvány, vezetőedző dr. Pécsi Annamária. Aliglátó sportoló, pszichológusként dolgozik. Az első olyan tagja a csapatnak, aki nem rendelkezik más sportágban előzetes sportolói múlttal. Erőssége a futás, az úszásban kell a legtöbbet fejlődnie annak érdekében, hogy válogatott sportoló lehessen.

Kollárszky Boglárka (PT5) – Ferencvárosi Torna Club és Suhanj! Alapítvány, vezetőedző dr. Pécsi Annamária. Nyelvszakos egyetemi hallgató. Ő sem rendelkezik más sportágban előzetes sportolói múlttal. Tanulmányai sok időt vesznek igénybe, ezért csak a következő paralimpiai ciklusra dédelget válogatott sportolói álmokat.

Orbán Csaba Kabóca (PT5) – Aliglátó sportoló, fő sportága az atlétika, azon belül is a maratoni futás, 2012-ben ebben a számban részt vett a londoni paralimpián. A triatlonban és a duatlonban a hosszabb távokat részesíti előnyben, sajnos gyenge úszástudása nem tette lehetővé a sprinttávon történő versenyzést. 2015-ben eredményesen szerepelt és első helyezést ért el a zofingeni duatlon Eb-n, 2016-ban pedig a középtávú Eb-n lett harmadik Walchsee-ben.

Lévay Petra TRI4 - ELTE - BEAC Polithlon SE, vezetőedző: Kis Gyula
Végtaghiányos (bal alkar) sportoló. Gyöngyösről indult, paraúszóként sokáig válogatott volt, de nem sikerült kijutnia az athéni Paralimpiára 2004-ben. Ezt követően 10 évet kihagyott, tanult (szociálpolitikus), dolgozott, majd úgy döntött, még egyszer nekifut a paralimpiai kvalifikációnak, immár triatlonistaként. Nemzetközi kategorizálására a londoni VK-n került sor immár az új szabályok alapján versenyzés nélkül, majd első nemzetközi VK versenyén, 2014. szeptember 21-én Madridban 3. helyezést ért el.

VERSENYZŐI NÉVJEGY					
Évszám	**Verseny**	**Helyszín**	**Helyezés**	**Sportág, versenyszám**	**Kategória**
Balogh Zoltán (1987) eredményei					
2014	vb	Kanada, Edmonton	ezüstérem	aquatlon	PT 4
Boronkay Péter (1981) eredményei					
2008	Eb	Portugália, Lisszabon	aranyérem	triatlon, olimpiai táv	TRI 4
2008	vb	Kanada, Vancouver	ezüstérem	triatlon, olimpiai táv	TRI 4
2009	Eb	Magyarország, Budapest	ezüstérem	duatlon	TRI 4
2009	Eb	Hollandia, Holten	aranyérem	triatlon, olimpiai táv	TRI 4
2009	vb	Ausztrália, Gold Coast	aranyérem	triatlon, olimpiai táv	TRI 4
2010	Eb	Írország, Athlone	aranyérem	triatlon, sprinttáv	TRI 4
2010	vb	Magyarország, Budapest	aranyérem	triatlon, sprinttáv	TRI 4
2011	Eb	Spanyolország, Pontevedra	aranyérem	triatlon, sprinttáv	TRI 4
2011	Eb	Magyarország, Visegrád	aranyérem	tereptriatlon	TRI 4
2011	vb	Kína, Peking	bronzérem	triatlon, sprinttáv	TRI 4
2012	Eb	Izrael, Eilat	ezüstérem	triatlon, sprinttáv	TRI4
2012	vb	Ausztrália, Auckland	bronzérem	triatlon, sprinttáv	TRI4
2013	vb	Hollandia, Hága	aranyérem	tereptriatlon	TRI 4
2014	vb	Németország, Zittau	aranyérem	tereptriatlon	PT4
2014	vb	Kanada, Edmonton	aranyérem	aquatlon	PT 4
2014	Eb	Spanyolország, Mallorca	aranyérem	triatlon, középtáv	PT 4
2015	vb	Olaszország, Szardínia	aranyérem	tereptriatlon	PT4
2016	paralimpia	Brazília, Rio de Janeiro	9. hely	triatlon, sprinttáv	PT 4
2016	vb	Ausztrália, Snowy Mountains	aranyérem	tereptriatlon	PT4
Bók László (1975) eredményei					
2014	Eb	Spanyolország, Mallorca	aranyérem	triatlon, középtáv	PT 1
Lengyel Zsófia (1992) eredményei					
2014	vb	Kanada, Edmonton	bronzérem	aquatlon	PT 5
Lévay Petra (1985) eredményei					
2016	Eb	Ausztria, Walchsee	aranyérem	triatlon, középtáv	PT 4
Ocelka Róbert (1974) eredményei					
2009	Eb	Magyarország, Budapest	aranyérem	duatlon	TRI 4
Orbán Csaba (1971) eredményei					
2015	Eb	Svájc, Zofingen	aranyérem	duatlon, hosszútáv	PT 5
2016	Eb	Ausztria, Walchsee	bronzérem	triatlon, középtáv	PT 5

Összeállította dr. Litavecz Anna (2016)

A PARATRIATLON-VÁLOGATOTT MELLETT DOLGOZÓ SZAKEMBEREK

Szövetségi kapitány: dr. Litavecz Anna (2013–2016)

Sorsz.	Név	Szerepkör	Sportoló neve	Paralimpiai ciklus
1.	Balla Péter	vezetőedző	Boronkay Péter	2013–2016
2.	Erdélyi Nándor	vezetőedző	Balogh Zoltán	2013–2014
		vezetőedző	Bók László	2014
		vezetőedző	Lévay Petra	2015–2016
3.	Janota Zoltán	vezetőedző	Lengyel Zsófia	2016
4.	Kis Gyula	vezetőedző	Lévay Petra	2014
5.	Dr. Pécsi Annamária	vezetőedző	Bók László	2013
		vezetőedző	Lengyel Zsófia	2013–2016
		vezetőedző	Ocelka Róbert	2013–2014
6.	Bálint Zoltán	úszóedző	Boronkay Péter	2015–2016
7.	Becsey János	úszóedző	Bók László	2013
8.	Csomor Erika	futóedző	Lengyel Zsófia	2014–2015
9.	Dobos Anita	kerékpárosedző	Lengyel Zsófia	2014–2016
10.	Gább Dávid	triatlonedző	Lévay Petra	2015–2016
11.	Faragó Éva	TRX-edző	Boronkay Péter	2015–2016
12.	Horváth Tamás	úszóedző	Bók László	2016
13.	Mesterházy Roland	triatlonedző	Lengyel Zsófia	2014–2015
14.	Németh Gyula	futóedző	Boronkay Péter	2014–2016
15.	Őszi Krisztián	kerékpárosedző	Lévay Petra	2015
16.	Sallai Richárd	erőnléti edző	Bók László,	2014
			Lévay Petra	2014
17.	Slett Emese	úszóedző	Lengyel Zsófia	2016
18.	Tóth Csaba	úszóedző	Lévay Petra	2014
19.	Tóvári Dóra	triatlonedző	Lévay Petra	2016
20.	Törös Károly	úszóedző	Boronkay Péter	2014
21.	Dr. Bejek Zoltán	klasszifikáló orvos mozgássérülteknél		
22.	Dr. Maka Erika	klasszifikáló orvos látássérülteknél		
21.	Balassa Levente	sportpszichológus		
22.	Grezner Mónika	eü.-i szakember, gyúró		
23.	Dr. Lénárt Ágota	sportpszichológus		

Összeállította dr. Litavecz Anna (2016)

Pásztory Dóra győzelmi öröme

Vereczkei Zsolt, a bajnok

Nádas Pál – Dr. Sós Csaba: Az úszás a legeredményesebb paralimpiai sportágunk

Az úszás valószínűleg egyidős az emberiséggel. Úszással kapcsolatos utalásokat a Bibliában is találhatunk. Több ókori lelet jelzi, hogy régen is kedvelt szabadidős tevékenység volt. Az ókori görögöknél az úszás az emberi műveltség fokmérője volt. Közéleti tevékenységet nem vállalhatott, aki nem tudott úszni. Annak ellenére, hogy az újkori olimpiákat nem tudnánk elképzelni úszósport nélkül, az ógörög olimpiákon nem volt ilyen versenyszám. A rómaiak az egész birodalomban hatalmas csőhálózatokat építettek ki, hogy hódolhassanak fürdőszenvedélyüknek. A középkorban Európában a fürdés és az úszás erkölcstelen dolognak számított, csak a 17. századtól vált ismét elfogadottá. Napóleon császár seregében a kiképzés részévé vált. A katonáknak ruhában, fegyveresen kellett csendben úszniuk. Az úszás technikáját először egy Nicolaus Winmann nevű nyelvész foglalta könyvbe 1538-ban. A versenyúszás 1800 körül kezdett elterjedni. 1837-ben alapították az első német úszóklubot. Az első újkori olimpiától kezdve vannak úszószámok. 1908-ban alapították meg az úszók nemzetközi szervezetét a FINA-t (Federation Internationale de Natation d'Amateur). Magyarországon a török hódoltság idején vált újra népszerűvé. A török időkben nálunk felfedezett termálvizek híresek voltak, számtalan utazó leírása népszerűsítette a magyar termálfürdőket. (Egy régi mondás szerint az alföldi ember, ha bárhol is kicsit mélyebben szúrja le botját, termálvizet talál). 1880-ra tehető a hazai sportúszás kezdete, ekkor rendezték az első versenyt Siófok és Balatonfüred között. Az első úszóklub 1893-ban, a Magyar Úszó Szövetség pedig 1907-ben alakult meg.[1]

A stílusok alakulása

A korai időkben főképpen a mellúszás terjedt el. A sportversenyek miatt azonban a technikák folyamatosan fejlődtek. Kialakult például az oldalúszás, melynek során az ember a jobb és bal oldalán váltakozva feküdt a vízen, és húzott egyet-egyet a kezével, lábával pedig oldalirányú ollózást végzett. 1868-ban a Kutya-sziget bennszülötteitől eltanult úszásmódot hozta Európába John Trudgen. Sajátos úszásával Trudgen bajnokságokat is nyert. 1875-ben Matthew Webb 21 óra 45 perc alatt átúszta a Doveri-szorost (La Manche csatorna), vagyis a Dover és Calais közötti távot, amely 20,6 angol mérföld (33,1 km). 1898-ban a Polinéz-szigetvilág törzseinek úszásmódját kiismerve, az ausztrál Alex Wickham a mai gyorsúszáshoz hasonlító stílust dolgozott ki (váltott karmunka, hullámzó mozgású test). Az ausztrál Arthur Cavill fejlesztette ki a hátúszást, ám az ő változatában a két kar egyszerre, lába pedig békatempóval mozgott. A hátúszást 1912-ben az amerikai Harry Hebner fejlesztette tovább a ma ismert változatra (váltott kar- és ollózó lábmunka), és nyert technikájával olimpiát 100 m-en. A legfiatalabb úszásnem a pillangóúszás, amelyet a német Erich Rademacher mellúszás közben talált ki, amikor egy szoros célba benyúláskor kiemelkedett a vízből, és szinte ráugrott a falra. Sokáig mellúszó lábmunkával pillangóztak, csak 1936-ban jelent meg Higgins páros lábú, úgynevezett delfinlábmunkája. A FINA 1952-ben ismerte el negyedik hivatalos úszásnemként a pillangót.

1 Wikipedia: Úszás

Az úszás fizikai és biológiai alapjai

Egy test akkor lebeg a folyadékban, ha tömege és a kiszorított folyadék tömege megegyezik. Mivel az emberi test nem egyforma sűrűségű mindenütt, ezért bizonyos részei a víz felett, más részek a víz alatt vannak. Mivel az ember mellkasa levegővel van tele, lebegéskor ez a testrész inkább a víz felszínén, a végtagok pedig a víz alatt vannak. Erősebb csontozatú, illetve idősebb személyeknek általában rosszabb a vízfekvésük. A nők és a gyermekek testsűrűsége általában kisebb, mint a férfiaké. Az úszás célja, hogy a vízben az emberre ható különféle hatásokat (súrlódási, örvény-, közeg- és frontális ellenállást) kiegyenlítse, és a vízben történő előrehaladást a legkisebb erőfeszítéssel segítse. Vízben sokaknak gondot okoz, hogy nem érzik lábuk alatt a talajt, emiatt begörcsölnek vagy pánikba esnek. Az ebből adódó koordinálatlan kapálózás miatt elsüllyedhetnek és vízbe fulladhatnak. Ezért nagyon fontos még gyermekkorban megtanítani mindenkit legalább alapszinten úszni.

Az úszás egészségügyi vonatkozásai

Az úszás az egyik leghatékonyabb mozgásforma. A szervezet oxigénfelvétele és -felhasználása egyensúlyban van. Ezáltal javul a tüdő-szív-keringési szervrendszerek teljesítőképessége. Vízben könnyebb a hőleadás és kevesebb az izzadás. A víz ellenállása miatt intenzívebb munka végezhető, mint a szárazföldön. A felhajtóerő csökkenti viszont a testre nehezedő súlyt, így kíméli az ízületeket. Túlsúlyos, illetve mozgássérült személyeknek is javasolható, mert a gerincoszlopra és a csontozatra kisebb terhet ró. Fejleszti a kondicionális és koordinációs képességeket. A legtöbb izomcsoportot egyszerre és alaposan megmozgatja, erőt, állóképességet és rugalmasságot egyaránt ad. Fontos szerepe van a testtartás javításában, ezért nemcsak a rekreáció, hanem a rehabilitáció területén is hasznos a vízben való mozgás, így a csont-, ízületi bántalmak, szív- és érrendszeri betegségek, gerincdeformitások és balesetek, műtétek utáni terápiára is alkalmas. Sokan idegnyugtatás céljából úsznak. A lelki nyugalom különösen csendes, természetes álló-, illetve folyóvizekben érhető el.

A mozgáskorlátozottak versenyúszásának kezdetét az első paralimpiai játék (1960) jelentette

Az első megmozdulás, amely lehetővé tette a mozgáskorlátozottak sportolásának kialakulását, a London melletti Aylesburyben működő Stoke Mandeville-i kórházban 1948-ban volt. A brit hadirokkantak számára megszervezték az első Stoke Mandeville-versenyt. A játékok annyira népszerűek lettek, hogy évente, növekvő létszámmal rendezték meg az otthonok és kórházak ápoltjainak részvételével. A fejlődés 1952-ben vált nemzetközivé, 1955-ben a fenntarthatóság érdekében alapítványt hoztak létre, és megkezdődött a sérültségi versenykategóriák kialakítása. A gyors szervezeti fejlődés eredményeképpen 1960-ban a soron következő Stoke Mandeville-i játékokat a XVI. nyári olimpia helyszínének városában, Rómában rendezték meg.[2] A római játékoktól kezdve a szervezők kísérletet tettek arra, hogy a Stoke Mandeville-i játékokat négyévente elvigyék az olimpia helyszínére, így az IPC történetírása alapján Róma (I. Paralimpiai Játék) óta az olimpia évében, ma már az olimpiai játékok helyszínein, azok létesítményeiben rendezik a paralimpiai játékok versenyeit.[3] Rómában a versenyek programján nyolc sportág között már ott volt az úszás. Az uszodában 15 ország 77 versenyzője (32 női, 45 férfi) 62 versenyszámban indulhatott. A részt vevő országok és sportolók száma rohamosan fejlődött, és 2012-ben, amikor a játékok bölcsőjéhez (London 2012) térhetett

2 Hevér Helga: A női paraúszósport fejlődése, 1998–2010–2013-as világbajnokságok című szakdolgozata. Testnevelési Egyetem.
3 www.paralympic.org/rome-1960

vissza a paralimpiai mozgalom, már 74 ország 604 (260 női, 344 férfi) úszója 14 kategóriában és 148 versenyszámban nevezhetett.[4] A paralimpiai úszóversenyzés[5] az elmúlt 56 éve alatt jelentős változáson ment keresztül, a klasszifikáció, a kvalifikáció, a versenyszabályok, valamint a versenylebonyolítást területén.

A magyarországi paralimpiai úszósport története

A tanulmány készítésével kapcsolatos kutatások során nem kerültek elő olyan dokumentumok, amelyek az 1930-as években a látássérültek (vakok) és a mozgáskorlátozottak (nyomorékok) úszástanításával vagy versenyeztetésével foglalkoztak. A Nyomorék Gyermekek Országos Otthonában – a fellelt iratok alapján annyit tudhatunk, hogy – használták a vizet a betegek ellátásában. A közösségi fürdőben már volt egy kis medence, de annak használatáról nem került elő hiteles irat.[6] Az elbeszélések alapján második világháborút követően a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter (1949. június 17.) Zinner Nándort,[7] a Nyomorék Gyermekek Országos Otthona igazgató főorvosát bízta meg az Ortopédiai Klinika (Tanszék) megszervezésével. Az Ortopédiai Klinikát 1951. március 1-jén nyitják meg, (Budapest, Karolina út), ahol a földszinten a porta, az ambulancia, a röntgenrészleg, a fizioterápia és a tornaterem mellett már megtalálható az uszoda is.[8]

Az U alakú medencét, gyermekkorában a szerző (Nádas 1956-57) maga is kénytelen volt terápiás célzattal használni. Málna István is ebben a medencében kezdett úszást tanítani a végtagsérült gyermekek számára. A klitnkán dolgozott dr. Plesa István, és ma is ott dolgozik dr. Bejek Zoltán.[9]

A mozgáskorlátozottak Halassy Olivér Sportegyesülete (HOSC) 1970-es megalakulásáig és a hazai úszósport fellendüléséig, két olyan jelentős személyiséget ismerünk, akik saját erőből, speciális egyesületi háttér nélkül, az úszósportban lettek ismert sportolók. Halassy Olivér,[10] mint lábszáramputált sportoló, olimpiai bajnok lett.

Tóth András a hátúszás paralimpiai bajnoka, 1985-ben az Agria-kupán

4 https://www.paralympic.org/swimming/about

5 Paralympic Sport A-Z /www.paralympic.org/video

6 Nádas Pál–Zsoldos János (1993): Történeti áttekintés. *Kilenc évtized a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában.* | A Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon 90 esztendős története, 7–45. p.

7 ***Dr. Zinner Nándor*** (1893–1957) ekkor 55 éves volt, 31 éve szerezte meg orvosdoktori diplomáját. A budapesti Új Szent János Kórházban kezdte orvosi munkáját, két évet töltött a kórház nagy forgalmú sebészeti osztályán Manninger Vilmos professzor mellett. Ezután Horváth Mihály mellett dolgozott három évig az ortopédiai és gyermeksebészeti osztályon. 1922-ben nevezték ki a Nyomorékgyermekek Országos Otthonának főorvosává, 1929-ben igazgató főorvosává. Vezetése alatt az intézet európai hírű, korszerű gyógyító, képző és ápoló otthonná vált, ahol 80 ágyon végzett ortopéd sebészi ellátást. Kapcsolatot tartott Európa több országának vezető ortopédintézeteivel és részt vett a tudományos életben (www.baratikor.semmelweis.hu)

8 www.semmelweis.hu/ortopedklinika/altalanos/01_klinikank

9 ***Dr. Bejek Zoltán*** orvosi diplomáját 1997-ben szerezte meg a Semmelweis Egyetemen. Ortopédiai szakvizsgát szerzett 2002-ben Budapesten. 1997-óta dolgozik a SE Ortopédiai Klinikáján, 2011 óta egyetemi adjunktusként. Mozgásászervi sebészeti tudását főként a Semmelweis Egyetem Ortopédiai Klinikáján szerezte, ahol többek között dr. Mády Ferenc egyetemi docens, valamint dr. Lakatos József egyetemi docens mellett dolgozott. Emellett az Országos Baleseti és Sürgősségi Intézetben és az Országos Gerincgyógyászati Intézetben is gyűjtött hasznos tapasztalatokat. 1998 óta dr Plesa István ajánlását követően foglalkozik mozgássérült sportolók ellátásával hazai és nemzetközi szinten. A Magyar Paralimpiai Csapat csapatorvosa, az IPC kategorizáló szakembere. (www.semmelweis.hu/ortopedklinika/altalanos/orvosaink/01_orvos-3)

10 ***Halassy Olivér*** (1909–1946) kétszeres olimpiai bajnok, háromszoros Európa-bajnok vízilabdázó és egyszeres Eb-győztes gyorsúszó. Mindkét sportágban sokszoros magyar bajnok. A harmincas években még nem volt paralimpia, mégis ő a világ első mozgássérült olimpikonja, sőt olimpiai bajnoka.

A másik kiemelkedő úszó Szénási Imre[11] volt, aki a gyermekbénulás-járványt követően, egyik lába érintettsége ellenére – vagy éppen ezért –, hosszútávúszó lett. Több tízezer kilométert úszott medencében és nyílt vízen, folyókban, tavakban és tengerekben. Több alkalommal vett részt a Capri–Nápoly távúszóversenyen, ahol egy alkalommal a második helyen végzett. Átúszta a La Manche csatornát (9 óra 20 perc) és a Balatont is, de nem keresztben, hanem hosszában (Balatonkenese–Keszthely). A Balatont első, hosszában átúszója 36 óra 39 perc alatt teljesítette a távot.[12]

A HOSC 1970-ben történt megalakulásakor azonnal szerepelt a tervekben az úszószakosztály beindítása. Szakembert és uszodai lehetőséget kellett keresni. Az úszószakosztály beindítása érdekében dr. Bényi Pál, a Gyógyászati Segédeszközök Gyára ortopéd főorvosa javaslatára 1970 októberében megbeszélést tartottak Zsóter Pál (a mozgásjavító igazgatója), Malyerffy Tibor (a Gyöngyvirág Ifjúsági Szövetkezet elnöke) és Vámos Károlyné (a HOSC elnöke) részvételével. A legfontosabb és elsődleges feladat az uszodai edzéslehetőség megteremtése volt, amelyet az akkori Magyar Úszók Szövetsége nem tudott megadni. Az első, valójában nem igazán az edzések számára alkalmas vízfelületet a Fővárosi Fürdőigazgatóság a Rudas uszodában már 1970 októberétől lehetővé tette. A kezdeményezést az Országos Társadalombiztosítási Igazgatóság felkarolta azzal, hogy az uszoda bérleti díját – ami jelentős összeg volt – magára vállalta. Az úszószakosztályt Kelemenné Szakonyi Júlia és Koller István vezették. Kezdetben a Rudas uszodát igénybevevők jelentős részét a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon diákjai jelentették, majd az idő előrehaladtával a szombati program társadalmi találkozóhellyé változott. Korabeli iratok szerint a szakosztály akkor 69 fős tagságot számlált, és ebből 42 fő a mozgásjavító iskolába járó diák volt.[13]

A mai viszonyok ismerője jogosan teheti fel azt a kérdést, hogy miképpen volt lehetséges a diákokat bevonni az úszószakosztály munkájába, amikor az iskolának akkor még nem volt belső uszodája. A diákok jelentős része, akkoriban a hétvégét is a diákotthonban töltötte, és a közlekedőképességük a mai diákokhoz képest jobb volt. Óriási lelkesedéssel és létszámban jelentkeztek a szombati Rudas uszodai programra. Nem biztos, hogy minden diák úszni akart, de mivel a programban részvétel egyben az intézmény falai közül eltávozást is jelentett, ezért nagy népszerűséggel bírt. Két kísérővel egyszerre 15–20 diák mehetett ki az otthonból. Volt egy autóbusza az intézménynek, de azt nem vagy csak nagyon kivételes alkalmakkor használhatták a szombati uszodai programhoz. Én, aki e tanulmány egyik szerzője vagyok, több éven keresztül rendszeresen kísértem szombaton az iskola tanulóit a Rudas uszodába. Nagyszerű lehetőség volt a gyerekeknek a programban részt venni. Az iskolától az uszodáig és vissza a 67-es villamossal történt az utazás.[14] Nem volt egyszerű a fel- és a leszállás, amely mindig jó sok időt vett igénybe. Az uszodát szombat délutánonként a fürdőközönség számára bezárták, azt követően még két óra időtartamban vehették igénybe kizárólag a HOSC sportolói és budapesti mozgássérült személyek. A gyerekek számára biztosított egyórás uszodai foglalkozást követően öltözködés és hajszárítás következett. Az előcsarnokban elfogyasztották a hideg vacsorát – amelyet mindig a kísérő vitt magával –, és utána a felnőtt sorstársakkal folytatott beszélgetésre is maradt idő. A szombat esti külön program, a kivilágított Budapesten a hazautazás, villamosozás, mindig nagy élmény volt a gyerekek számára.

Negyvenöt év távlatából nyugodtan kijelenthetem, hogy a Rudas uszoda az egész hazai mozgáskorlátozottak ügye szempontjából felbecsülhetetlen jelentőséggel bírt. Itt találkoztak a Mexikói úton, a Marczibányi téren, a Május 1. úton (Hermina út) és a Gyöngyvirág utcában

11 ***Szénási Imre*** (1932–1994) hosszútávúszó. Sportpályafutásának 40 éve alatt összesen hat világcsúcsot állított fel. A La Manche csatorna átúszásáért aranymedáliát kapott. A Balaton hosszában átúszása elsőként Szénási Imrének sikerült. A Magyar Úszó Szövetség hosszútávúszó szakágának vezetője, a Magyar Maraton Club nyíltvízű úszószakosztályát is vezette. Elnökségi tagja volt a Megszállottak Clubjának. A Magyar Köztársaság Kiváló és Érdemes sportolója kitüntetés tulajdonosa. 1957 – állóvizi világrekord – Balaton, 51 km (21 óra 25 perc), 1961 – állóvizi világrekord – Balaton hosszában 76 km (36 óra 29 perc), 1967 – folyami világrekord – Duna, Bratislava–Budapest (41 óra 40 perc) (MNL/XIX-J-14-a 1970.154 cs./31/Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanácsa, MTS–OT) 1970. IV. 29. (31-40.064/70) www.mno.hu/migr/20030315-735374

12 Elhunyt Szénási Imre. *Somogyi Hírlap,* 1994. augusztus 22., 9. p.

13 Koller István (2005): A mozgáskorlátozottak úszósportjának hazai fejlődése. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 267–279. p.

14 A 67-es villamosra kellett felszállnunk közvetlenül az iskola előtti megállóban (a Mexikói útról ráfordult a Thököly útra és a Keleti pályaudvart követően a Rákóczi úton haladt tovább, majd átment az Erzsébet hídon), és a Rudas uszodánál lévő megállónál szálltunk le.

Dumapartai (1982) a Rudas uszodában

tanuló mozgássérült fiatalok azokkal a Budapesten élő mozgássérült fiatalokkal és felnőttekkel, akik nem a négy intézmény lakói és tanulói voltak.

A szombati Rudas uszodai program lehetősége pillanatokon belül elterjedt a városban, és a víz gyógyító ereje mellett olyan közösségi találkozási pont lett, amely hozzájárult a hazai mozgássérültek érdekvédelem és sportmozgalom fejlődéséhez. A városban addig egymástól elszigetelten élők elkezdtek egy közösségbe, a Rudas szombati közösségébe járni. Voltak, akik nem mentek vízbe, csak azért jöttek oda, hogy ismerkedjenek, barátkozzanak sorstársaikkal. A problémáikat megosztották egymással, barátságok, szerelmek kiinduló pontja lett a Rudas. Az uszoda ellátta a sportklub szabadidősport-feladatát, és bensőséges klubélet alakult ki. Sokszor 80–110 fő is részt vett a Rudas szombati foglalkozásain.[15] A kor fényképésze Molnár Béla volt, aki fotóival az 1980-as éveket, a hazai úszósportot is dokumentálta. Molnár képeiből egy digitális albumot[16] állítottunk össze.

1972 februárjában kezdtem a „mozgásjavító" kertészeti tagozatán dolgozni. Komiszár Lajos igazgatóhelyettes kertészmérnök kért meg arra, hogy vigyem a kollégista fiatalokat szombatonként a Rudas uszodába. Nem sejtettem, hogy számomra egy életre szóló szolgálat kezdetét jelentette. Koller Pista mellett én is rendszeres résztvevője lettem az úszást oktatók önkéntes társaságának. Akkor is a Rudasban voltam szombatonként, amikor nem a „mozgásjavítós" diákok kísérőjeként voltam jelen. A mozgáskorlátozottak sportmozgalmának, a hazai paralimpiai mozgalom bölcsődés korszakában találkoztam először a sport addig számomra ismeretlen területével. Nem menekültem el, maradtam, és a mozgalomnak egy-egy korszakában még vezetője is voltam. Mint nyugdíjas, e tanulmánykötet írásával és szerkesztésével, közel hetvenévesen még mindig önkéntesként vagyok jelen. A „mozgásjavító" igazgatójaként már tudatosan készíthettem elő, és 2009-ben részese lehettem, a versenyek lebonyolítására is alkalmas 25 méteres, 4 pályás, valamint két tanmedencés vizeslétesítmény megvalósításának. *„A víz hatása a személyiség szenzoros, pszichés és szociális képességeire kiemelkedően fontos, ezért a nevelés és oktatás, a gyógypedagógiai fejlesztés minden területén jól alkalmazható. A víz a mozgásos élmények, a mozgáskorrekció lehetőségén túl különleges szenzoros élményt nyújt. A levegővel ellentétben a víz látható, átlátszó, a felszínén hullámok kelthetők, buborékokat lehet fújni; loccsan, csobban, különleges akusztikus érzékletet nyújt; lehet tapintani, húzni, tolni, fröcskölni vele, hideg és melegérzetet kelt stb. Mindezek gazdagítják a személyiséget, felbecsülhetetlen tapasztalatot adnak, javítják a pszichés közérzetet. A sikerélmény, a magabiztosság,*

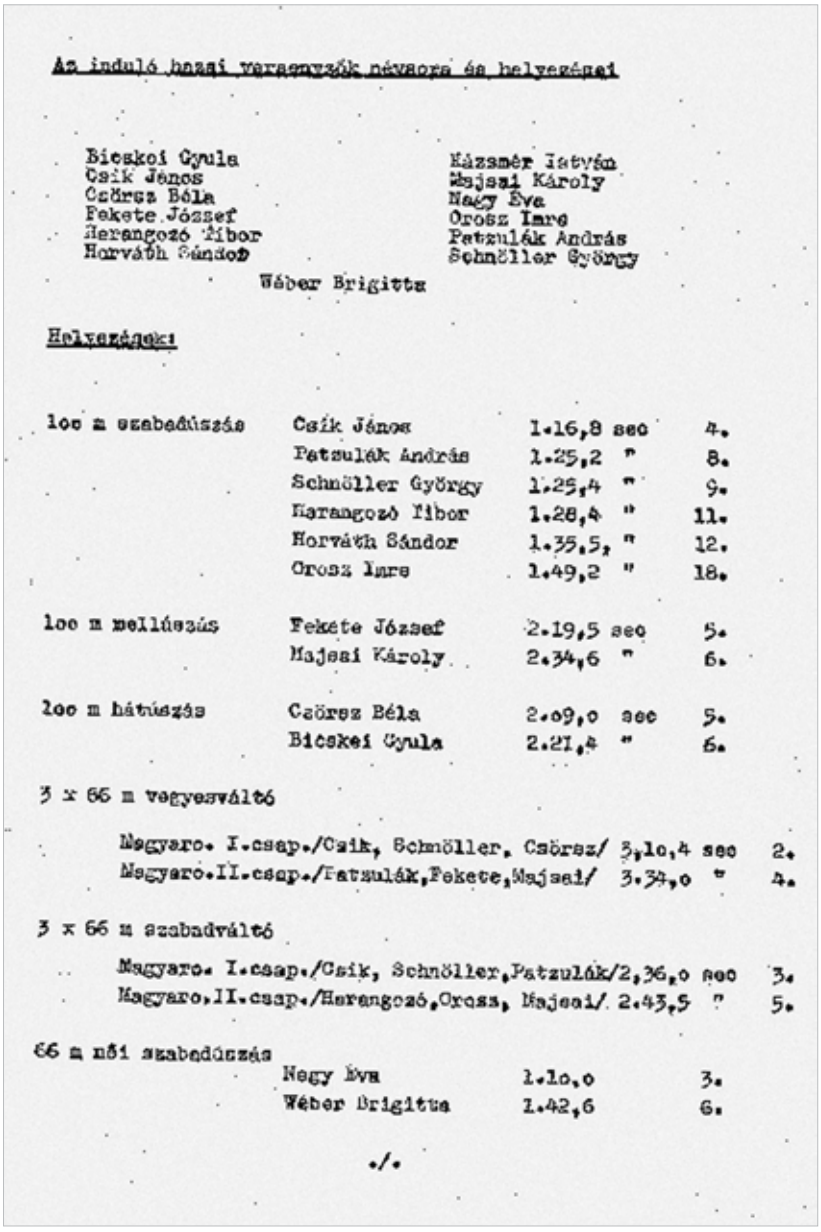

Koller István úszni tanít

15 Koller István (2005): A mozgáskorlátozottak úszósportjának hazai fejlődése. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 267–279. p.
16 Forrás: Molnár Béla

az örömök az érzelmi élet gazdagításán keresztül a szociális érettség, a szocializáció formálói. A közösségi érzések, élmények, az alkalmazkodóképesség aktivizálása uszodai körülmények között az integrációt is elősegíti."[17]

A Rudasban került sor az első edzésekre, és itt készültek az első nemzetközi versenyekre. A Rudas leginkább az úszás tanítását, a vízhez szoktatást, az úszótechnika kialakítását és a képességek felmérését szolgálta. Az úszni tudókkal, a versenyszerűen úszók felkészítésével az uszoda használati idejének második órájában Koller István foglalkozott. A uszoda komoly edzésekre nem volt alkalmas, mert a víz hőmérséklete, a medence mélysége és mérete azt nem tette lehetővé. A technikai feladatok gyakorlására azonban megfelelt. A heti egyszeri egyórás edzés természetesen kevésnek bizonyult. Olyan uszodát kellett keresni, amely komoly edzések megtartására is alkalmas. Több próbálkozás után végül a BVSC uszodájában kaptak helyet heti három, majd később öt alkalommal, ahol Koller István vízilabdaedző volt. Így vált lehetővé a hazai és nemzetközi versenyekre való felkészülés, amely később eredményekben is megmutatkozott. A HOSC úszószakosztályának létszáma az első években egyre bővült, és több jelentkező vállalta a heti többszöri edzéssel járó többletmunkát.

Az induló hazai versenyzők névsora és helyezései

Bicskei Gyula, Csik János, Csörsz Béla, Fekete József, Harangozó Tibor, Horváth Sándor, Kázsmér István, Majsai Károly, Nagy Éva, Orosz Imre, Patzulák András, Schnöller György, Weber Brigitta

Helyezések:

100 m szabadúszás	Csik János	1.16,8 sec	4.
	Patzulák András	1.25,2 "	8.
	Schnöller György	1.25,4 "	9.
	Harangozó Tibor	1.28,4 "	11.
	Horváth Sándor	1.35,5, "	12.
	Orosz Imre	1.49,2 "	18.
100 m mellúszás	Fekete József	2.19,5 sec	5.
	Majsai Károly	2.34,6 "	6.
100 m hátúszás	Csörsz Béla	2.09,0 sec	5.
	Bicskei Gyula	2.21,4 "	6.
3 x 66 m vegyesváltó			
	Magyaro. I.csap./Csik, Schnöller, Csörsz/	3,10,4 sec	2.
	Magyaro.II.csap./Patzulák,Fekete,Majsai/	3.34,0 "	4.
3 x 66 m szabadváltó			
	Magyaro. I.csap./Csik, Schnöller,Patzulák/	2,36,0 sec	3.
	Magyaro.II.csap./Harangozó,Orosz, Majsai/	2.43,5 "	5.
66 m női szabadúszás			
	Nagy Éva	1.10,0	3.
	Weber Brigitta	1.42,6	6.

./.

Részlet a HOSC úszószakosztályának 1971. évi jelentéséből

Közben Koller István felkereste azokat a mozgássérült sportolókat is, akik integráltan, az egészségesek között úsztak vagy vízilabdáztak. Felajánlotta nekik az edzéseken és a mozgássérültek nemzetközi versenyein való részvétel lehetőségét. Az 1970-es évek közepétől az 1980-as évek elejére tehető az a korszak, amikor több, eleve integrációban sportoló (Tóth András, Stettner Ferenc, Tory György, Pálinkás László, Jeszenszky Attila) került a HOSC csapatába, és megalapozták az 1984. évi úszósikereket.[18]

A HOSC megalakulását követő évben megrendezték az első hazai nemzetközi versenyt (Gödöllő, 1971), amelyen az atlétika, asztalitenisz, íjászat mellett úszóversenyt is rendeztek. Az úszóversenyeket a Margitszigeti Sportuszoda 33,5 méteres fedett medencéjében bonyolították. A versenyről fennmaradt

17 Bernolák Béláné (2011): Vízben végzett rehabilitációs foglalkozások értelmezése, jelentősége a gyógypedagógiában, tükröződése a gyógypedagógus-képzésben. *Gyógypedagógiai Szemle,* 2011/2. sz.

18 Koller István (2005): A mozgáskorlátozottak úszósportjának hazai fejlődése. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 267–279. p.

és a kutatás során előkerült jegyzőkönyvek a résztvevőkről és az elért eredményekről is tanúskodnak. Az első hazai nemzetközi versenyen a magyar színeket *Bicskey Gyula, Botos Magdolna, Csík János, Csörsz Béla, Fekete József, Hevesi István, Majsai Károly* (a későbbi paralimpikon asztaliteniszező), *Nagy Éva, Paczulák András* és *Wéber Brigitta* képviselte.

Még ugyanebben az évben a HOSC sportolói meghívást kaptak a franciaországi Saint-Étienne-i mozgáskorlátozottak sportegyesületétől. A külföldre történő kiutazáshoz a Magyar Testnevelési Sporttanács (MTS) budapesti elnökségének engedélyére volt akkoriban szükség. A kiutazáshoz szükséges útlevelek, beutazó és átutazó vízumok, valamint a költőpénz valutában történő felvételéhez szükséges engedélyek birtokában a 17 fős magyar csapatban 8 úszó *(Barna Ferenc, Csík János, Medgyasszai Sándor, Nagy Éva, Paczulák András, Róka Katalin, Schnöller György, Tóth András)* versenyezhetett.[19] A HOSC megalakulásától egészen 1976-ig egyre növekedett a versenyzői létszám, és már nem csak az egyesület és a mozgásjavító diákjai voltak jelen a versenyeken. A kutatás során előkerült jegyzőkönyvek alapján tudható, hogy például egy 1973-ban megrendezett budapesti nemzetközi versenyen már 14 (8 férfi, 6 nő) magyar versenyzőt neveztek. Az 1972. évi heidelbergi (IV. Paralimpia) játékok alkalmával, amelyen először szerepeltek magyar sportolók, a csapatban még nem voltak úszók. Az első jelentős nemzetközi versenyen, amelyet Franciaországban, Saint-Étienneben bonyolítottak le Fogyatékosok Világjátéka név alatt (1975), a magyar úszóválogatott nagyon szép eredménnyel mutatkozott be. A pontversenyben 23 nemzet közül a francia úszócsapat mögött második helyen végeztek.[20]

A magyar részvétellel lebonyolított paralimpiai játékok sorában először 1976-ban a 12 fős csapatban Bicskey Gyula és Tóth András képviselte volna a hazai úszósportot. Azért kellett ezt a mondatot feltételes módban írni, mivel a magyar csapatot a versenyek harmadik versenynapján politikai okok miatt hazarendelték. Dél-Afrika *apartheidpolitikája* miatt kellett kényszerűségből, jelentős külön költségen, az ottawai nagykövetség ügyintézésében a csapatot hazautaztatni. A dél-afrikai csapatban *„22 fehér sportoló mellett 9 fekete sportoló is versenyzett".*[21] *Bicskei Gyulának* 1976-ban még a versenyzés lehetősége sem adatott meg. A nyolc évvel későbbi (1984) játékokon már nem tudott az utazócsapatba kerülni. *Tóth András* az 50 méteres hátúszásban a döntőbe kerüléshez szükséges selejtezőn még rajtolhatott, de már a másnapi döntőn nem vehetett részt. *„Negyven évvel a történtek után a mai napig nagyon fáj* – nyilatkozta Tóth András –, *hogy nem versenyezhettem a másnapi döntőben. A kényszerű hazautazásról csak közvetlenül a hivatalos bejelentést követően értesültem, annak miértjéről és a politikai szándékról is. Azért is volt érdekes ez a helyzet, mert éppen – mint ahogyan azt megtudtam – az ő jogaik miatt nem folytathattam a versenyzést. Ők részt vehettek a további versenyen, mi meg másnap utazhattunk haza. Hol volt itt az igazság? Ferihegyen egy ember várt, aki csak azért jött ki, hogy közölje velünk, kussoljunk az egész útról. A következő olimpián nem vettünk részt, és összesen nyolc évet kellett várom, hogy az 1984. évi New York-i játékokon a dobogó legmagasabb fokára állhassak fel az 50 méteres hátúszást követően."*[22]

Az 1976. évi kényszerű politikai visszalépést követő hét évben (1976–1983) az események politikai elhallgatása történt. Hivatalosan nem volt megtiltva, hogy az 1976. évi eseményekről beszéljenek, de a nyilvánosság előtt mégis, a politikai és gazdasági rendszerváltásig (1989) Torontóról nem volt ildomos beszélni és legfőképpen nyilatkozni.

Az OTSH 1977-ben megalakította a Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottságát (MTSB), de csak 1983-ban engedélyezik a mozgáskorlátozottak hazai képviseletének a nemzetközi tagságot, amely a korabeli nemzetközi versenyrendszerhez, a paralimpiai mozgalomhoz való csatlakozást is jelentette.[23]

A politikai berendezkedéséből következett, hogy a HOSC megalakulását követően, 1972-től egészen

19 Jegyzőkönyvek 1971-ből - HOSC>MMS>FMSZ irattár
20 Koller István (2005): A mozgáskorlátozottak úszósportjának hazai fejlődése. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 267–279. p.
21 MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/77 doboz
22 Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. *Fogyatékosság és Társadalom,* ELTE, 2016/7 sz. 40. p.
23 Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. *Fogyatékosság és Társadalom,* ELTE, 2016/7 sz. 23-45. p.

1989-ig, hazánk részese volt a szocialista országok között kialakult Intersport Invalid (ISI) nemzetközi sportszervezetnek, amelyben az NDK, Csehszlovákia, Lengyelország és alkalmanként Bulgária is részt vett. Az úszósportban évenként rendeztek ISI-versenyeket, ami egyben a mozgáskorlátozott úszók első válogatottságát is jelentette. A tapasztalatok azt mutatták, hogy a nemzetközi világszervezetnél használt úszószabályzat – ami akkor 35 sérültségi kategóriába sorolta a versenyzőket[24] – az ISI-versenyek lebonyolításában jelentős nehézségeket okozott. Előfordult, hogy hazai vagy ISI-versenyeken az alacsony versenyzői létszám miatt egy-egy sérültségi osztály versenyszámaiban csak egy-két versenyző rajtolt. Ekkor magyar javaslatra született meg az ISI és más alacsony versenyzői létszámmal rendelkező országok részére egy kielégítőbb szabályzat. Az új úszóversenyek lebonyolításához a sérülésspecifikus funkcionális vizsgálatok alapján, a szorzószámos szabályzórendszert *dr. Plesa István* ortopéd főorvos, *dr. Benczúr Miklósné* gyógytornász-gyógypedagógus, *Csík János* úszóversenyző és *Koller István* úszóedző közösen dolgozták ki.[25] Ettől kezdve az ISI és minden hazánkban megrendezett úszóversenyt, 1978 és 2001 között, szorzószámos klasszifikáció szerint bonyolítottak.

Az OTSH engedélyezte az MTSB számára, hogy 1978. augusztus 19–25. és 1980. augusztus 16–21. között Budapesten több sportágban (asztalitenisz, íjászat, sakk, atlétika, ülőröplabda), így természetesen úszásban is, nemzetközi (lengyel, csehszlovák, NSZK, NDK, svéd, osztrák, svájci, francia és magyar) részvétellel több mint 200-200 mozgássérült sportoló számára szpartakiádot rendezzen. Az úszóversenyeket a BVSC-uszodában rendezték. Ezek a versenyek lehetőséget adtak arra, hogy sokkal több magyar versenyző kipróbálhassa magát nemzetközi mezőnyben. Az 1976. évi politikai tiltakozás és a Torontolympiád bojkottja, valamint a nemzetközi tagság hiánya miatt egyetlen magyar paraolimpiai sportoló sem vehetett részt az 1980-ban Hollandiában megrendezett játékokon. Nyolc év kihagyása után a New York-i Fáklya Világjátékokon (VII. Paralimpia) indulhattak ismét magyar úszók is. Ekkor lett először lehetőségük magyar úszóknak, hogy paraolimpiai-paralimpiai éremért küzdjenek.

Az 1980-as évek jelentős fejlődést eredményezett a mozgáskorlátozottak nemzetközi és hazai életében. Jelentős változásokat indukált az ENSZ által meghirdetett 1981. évi Nemzetközi Rokkantak Éve programja. A HOSC ebből az alkalomból nemzetközi részvétellel országos bajnokságot rendezett a BVSC 25 méteres medencéjében, amelyről Tormássy Béla szuper 8-as filmet készített,[26] és annak digitalizált változatát mutatjuk be.

Ebben az évben alakult meg hazánkban a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ), amely nagyon fontosnak tartotta, hogy a mozgáskorlátozottak sportoljanak. A MEOSZ a mozgásállapot megőrzést és annak fejlesztését, a szabadidő hasznos és szakszerű eltöltését, a hazai versenyrendszerek növekedését, a nemzeti reprezentációt, a nemzetközi versenyeken való részvételét, valamint az állam által történő pénzügyi támogatás fontosságát célozta meg.[27] Az MTSB és a civil szervezetként megalapított MEOSZ 1983-tól MEOSZ–TSB néven közösen dolgozott a mozgáskorlátozott személyek sportéletének fejlesztéséért. A nyolcvanas évek közepére tehető a módszertani szakmai anyagok hazai kidolgozása, a testnevelési és sportjátékok mozgássérültekre történő adaptálásának és játékrendszereinek kialakítása, a belső képzések és

24 Guttmann, L. (1976): Textbook of Sport for the Disabled. HM+ M Publishers. Aulesbury Bucks, England, 63–77. p. |Benczúr Miklósné (1984): Úszás. In: *Mozgáskorlátozottak sportja. Kapcsos Könyv.* MEOSZ-TSB, Budapest, 1–26. p.

25 A javaslat szerint a versenyeken való részvételre olyan sportolók jogosultak, akiknek tartós és látható mozgató- vagy tartós mozgásszervrendszeri károsodásuk van, és akiket orvosi bizottság megvizsgált és besorolt. Táblázatban rögzítettük a vizsgálat eredményeit, és a teljesítménycsökkenés százalékának arányában, pontrendszerben számoltuk át a sérülésből adódott teljesítménycsökkenést. A teljesítmény csökkenésének kontrollját a BVSC csapatában játszó, 13–14 éves, állandó edzésben lévő vízilabdázó gyermekekkel végeztük el egy-egy végtag rögzítésével, illetve az ízületi funkciók korlátozásával. Ezt a versenyszabályzatot, amely 1979 novemberére készült el, az ISI konferenciája elfogadta és közel 20 évig használta. A szorzószámos rendszernek előnye volt, hogy együtt indulhatott minden sérülési kategóriába sorolt versenyző, és nem kellett külön versenyszámot indítani olyan esetben sem, ha csak egy vagy két nevező volt az adott kategóriában. Az egyénre a vizsgálat alapján megállapított szorzószám kompenzálta a sérülés okozta hátrányokat. De a rendszernek hátránya is volt: nem mindig az nyerte a versenyt, aki elsőnek ért célba, mert a mögötte célba érő (sérülése miatt) szorzószámával kompenzált eredménye jobbnak bizonyulhatott. | Koller István (2005): A mozgáskorlátozottak úszósportjának hazai fejlődése. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek,* MPB, 267–279. p.

26 Forrás: Tormássy Béla

27 Nádas Pál (1985): Sajtótájékoztató, MEOSZ, 1985. szeptember 16. MEOSZ-irattár. Nádas Pál gyűjtése.

a sérülésspecifikus kategóriákkal kapcsolatos vizsgálatok módszertanának hazai adaptálása. A Mozgáskorlátozottak sportja címet viselő kézikönyv is ennek a korszaknak volt az egyik első és fontos szakmai dokumentuma. Az úszással kapcsolatos fejezetet dr. Benczúr Miklósné, Csík János és Koller István foglalta össze. A kézikönyv tartalmazta az Interkupa (ISI) szabályait, a sérülést kompenzáló szorzószám megállapításának módozatát és a sportolók izomvizsgálatának módját. Javaslatot tett a hazai bajnokságok és más versenyek versenyszámaira és lebonyolítási rendszerére. A kézikönyvben először került hazánkban rögzítésre az úszás nemzetközi szabályrendszere, amely akkor még a gerincsérültek (ISMGF), az amputáltak és egyéb bénultak (ISOD) külön-külön történő kategorizálását és versenyrendszerét jelentette.[28] A sportágak egészét átfogó szabálykönyv hazánkban azóta sem jelent meg. A kézikönyvet tankönyvként is használták az első országos kategorizálási képzésen, amelyet a gyógytornászképző Frankel Leó úti épületében tartották. A képzésen ortopéd orvosok, gyógytornászok vettek részt, és amelyet a MEOSZ–TSB keretében dr. Plesa István és dr. Benczúr Miklósné szerveztek. Az MTSB (1977) megalakulásától, majd a MEOSZ (1981) megalakulásával a két szervezet (MEOSZ-TSB) együttműködésében, 1983-tól rendszeressé váltak az országos bajnokságok, valamint az ISI- és más nemzetközi versenyek. A kutatás az első nemzetközi, HOSC által 1971-ben lebonyolított verseny jegyzőkönyvét és több más nemzetközi és hazai verseny jegyzőkönyvét is megtalált. A nyolcvanas évekből előkerült dokumentumokból megtudhatjuk a részvételi létszámot és a versenyeken elért eredményeket.

Úszóversenyen Szlovákiában

A magyar nők hat aranya

A szombathelyi Savaria Kupával egyidőben szeptember 12-én rendezte a bratislavai mozgássérült sportegyesület a szlovák szocialista forradalom 36. évfordulójának tiszteletére „Felszabadulási Kupa" úszóversenyét. Régi sportbarátság fűzi össze a pozsonyi és a budapesti klubok versenyzőit, vezetőit. Ennek köszönhető, hogy a Halassi Olivér SC volt az egyetlen külföldi egyesület, mely a csehszlovák országos mozgássérült úszóbajnokságot jelentő, rangos versenyre meghívást kapott. A **hét fős csapat összeállításakor fontos szempont volt, hogy ezen a találkozón olyan sportolók kapjanak versenyzési lehetőséget, akik a közeli nemzetközi tornákon nem kerülhettek a magyar válogatott csapatba.** Így került sor a három legeredményesebb Halassi-s női úszó: Éber Kati, Cseri Edit, Aradi Éva, és a „második vonal"-at képviselők közül Barna Ferenc, Bak István, Gergely János, Ambrus Sándor indítására.

Úszónőink a várakozásnak megfelelően, **kitűnően szerepeltek, a maximális indulási lehetőséget kihasznál-**

(Folytatás a 8. oldalon)

Úszóverseny Szlovákiában

A *Sportolj Velünk!*-gyermekverseny 1984-ben indult a Testnevelési Főiskolán (TF). Úszásban ettől a korszaktól beszélhetünk a mozgáskorlátozott diákok (speciális és integráló iskolák) tudatos bevonásáról, az utánpótlással való foglalkozás kezdetéről. Visszaemlékezések és a 2015–2016-ban elvégzett kutatás alapján tudjuk, hogy több későbbi paralimpikonnak a TF-medence volt az első versenyhelyszíne.

1983-ban hazánk végre tagja lehetett az akkor meglévő nemzetközi szervezetek egyikének (ISOD), így hivatalosan a hazai úszósportág is a nemzetközi versenyrendszer vérkeringéséhez csatlakozhatott.

A sportoló mozgáskorlátozottak hazai ismertsége szempontjából nagy jelentőséggel bírt, hogy a nyolcvanas évek elejétől egyre gyakrabban kaptak helyet a Népsport hasábjain a mozgáskorlátozottak hazai és nemzetközi versenyeiről szóló tudósítások, amelyeknek a fénypontját az 1984. évi játékokról – sportsikerekről – szóló napi beszámolók jelentették.

28 Dr. Benczúr Miklósné (szerk.): *Mozgáskorlátozottak sportja* (1984). Úszás. MEOSZ-TSB 1–26. p.

Az 1980-as évek elején a látássérült diákok (1982) új iskolaépületet kaptak, és Kovács Csongor igazgató szakmai elképzelései alapján az épületet eleve úgy tervezték, hogy abban a tornaterem és a sportudvar mellett uszoda is legyen. A nyolcvanas években nem – de még ma sem – természetes, hogy egy új iskola saját belső uszodával rendelkezzen. A látássérült diákoknak ekkortól kezdődik a szervezett úszásoktatása.[29] A mozgáskorlátozott diákok iskolán belüli szervezett úszásoktatása a Rudas uszodai programot követően, a közel tíz évig elhúzódó építkezési huzavona után, 1985-ben kezdődhetett el a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon új tanuszodájában. Ott kezdtek ismerkedni az úszással a későbbi paralimpikonok – *Adámi Zsanett, Kézdi Réka, Ráczkó Gitta, Simon Csaba, Vereczkei Zsolt* és *Zámbó Diána* – is.[30]

Visszatekintés a fűzfői Balaton-kupa úszóversenyre

1984. május 19—20-án Fűzfőn

BULGÁRIA, CSEHSZLOVÁKIA, LENGYELORSZÁG, NDK és MAGYARORSZÁG legjobb női és férfi versenyzői képviselték hazájuk színeit.
A magyar férfiversenyzőknek először sikerült az NDK úszóit pontversenyben megelőzni.

Férfiak: 1.	Magyarország	114 pont
2.	NDK	88 pont
3.	Csehszlovákia	34 pont
4.	Lengyelország	28 pont
5.	Bulgária	6 pont

A legeredményesebb versenyző Schmid (NDK-beli) 4 aranyéremmel.

Nők: 1.	NDK	79 pont
2.	Csehszlovákia	34 pont
3.	Lengyelország	32 pont
4.	Magyarország	6 pont

Minden egyéni női számban NDK siker született. A Fáklya Világjátékokra készülő versenyzőknek igen jó erőpróbának bizonyult a fűzfői viadal.

NÁDAS PÁL

New York előtt jó erőpróba volt

1984 – New York, Fáklya Világjátékok, VII. Paralimpiai Játékok

A 31 fős magyar delegációban az úszók kilencfős csapata (Dukai Géza, Hoffmann Judit, Jeszenszky Attila, Kiscsatári János, Pálinkás László, Stettner Ferenc, Szűcs István, Tory György és dr. Tóth András) a paralimpiai játékok mindmáig legeredményesebb részvételét hozta. A magyar csapat által megszerzett 12 aranyéremből tízet, a 13 ezüstéremből ötöt, a 3 bronzéremből pedig egyet az úszók nyertek.

A játékokról szóló rövid napi összefoglaló a Népsport tudósításainak felhasználásával és az IPC-honlap nyilvántartásával összevetve készült.

A harminckét ország úszói között a második versenynapon a hat magyar volt a főszereplő. A magyar éremgyűjtést *dr. Tóth András* (L3) indította az 50 méteres hátúszásban, ahol 40,69 másodperces idővel elsőként ért a célba. Tóth András[31] nyolc évvel korábban Torontóban már túljutott az előfutamon, de azért nem úszhatta le az 50 méteres hátúszás döntőjét, mert vele együtt az egész magyar csapatot politikai okokra hivatkozva hazarendelték.

29 www.gyengenlatok.hu

30 Nádas Pál–Zsoldos János (1993): Változás az 1970-es évektől. *Kilenc évtized a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában*, 38–40. p.

31 ***Dr. Tóth András*** (1953. május 16.–) Budapesten született. Tanulmányait az Eötvös Lóránd Tudományegyetem TTK biológus szakán (1977) végezte. Az egyetemi doktori címet – A férfi infertilitás citogenetikai háttere (ELTE 1982) – témakörben kapta meg. Orvostudományok kandidátusa címet (MTA) a humán magzat és lepény citogenetikai vizsgálatai (1993) kutatása alapján ítélték oda. Humángenetikai szakképesítést (1996) is szerzett. A Vadbiológiai Kutató Állomáson (1977–1979), az Orvostovábbképző Egyetem (és utód intézményei) Szülészet és Nőgyógyászati Klinikáján (1979–2007), majd 2007-től az Állami Egészségügyi Központban (most MH–EK Honvéd Kórház) dolgozott. Négy tudományos kutatóprogramnak volt a témavezetője, valamint több mint 100 előadást tartott (jelentős részben nemzetközi konferenciákon). Tudományos közleményeinek száma a százat közelíti. Öt könyvfejezetet írt. Az egyik közleményét a Perspectives in Obstetrics and Gynecology (USA 1985, 1, 9–12) ismételt közlésre tartotta érdemesnek. Az úszósporttal 7-8 éves korától a Császár (ma Komjádi) uszodában, a Budapesti Építők SE tagjaként ismerkedett meg. Integrált körülmények között vízilabdázott. Az edzési időn túl is mindennap az uszodában volt. Edzője – többek között – Koller István, Pista bácsi volt, aki később beszervezte az akkor induló Mozgáskorlátozottak Halassy Olivér SC sportolói közé. Mivel komoly úszóalapokkal rendelkezett, jó eredményeket ért el a mozgássérültek versenyein. Az 1976. évi Torontolympiád (Paralimpia) magyar úszócsapatának tagja volt. A politikailag kikényszerített hazautazás miatt az 50 méteres hátúszás döntőjében már nem indulhatott. Nyolc évet kellett várnia és készülnie, hogy 1984-ben paralimpiai bajnoki címet nyerjen. 1988-ban Koreában, mint öregfiú, a harmadik helyen végzett. 1979-ben nősült, két fiúgyermek édesapja, valamint négy unokájának nagypapája. A Magyar Humángenetikai Társaság vezetőségi tagja (1991–1996) volt. Főtitkárhelyettesként 1982-től 2011-ig ott dolgozott. A klinikai genetikai szakmai kollégium tagja (2004–2008), valamint a Magyar Nőorvosok Lapjának szerkesztőségi tagja is volt (2004–2008). Díjak, kitüntetések: Év Sportembere (1984), Magyar Nőorvos Társaság Nívódíja (2003), Magyar Paralimpiai Érdemérem (2004).

Aztán jöttek a többiek, először *Stettner Ferenc*[32] (L6) a 100 méteres hátúszásban remekelt és 1:13,81 perces idővel szintén aranyérmes lett. A női mezőnyt is rajthoz rendelték, köztük *Hoffmann Juditot* is, aki szintén a 100 m-es hátúszásban volt érdekelt, ahol ezüstérmes lett. A vegyes úszással folytatódott a magyar éremhullás. Egyszerre két magyar is a dobogón állhatott a 200 méteres vegyes úszás eredményhirdetésén. *Jeszenszky Attila* 2:34,25 perces idővel győzött, *Stettner Ferenc* (2:50,00) pedig ezüstérmet nyert. Kis szünet után a 100 méteres pillangóúszás következett, ahol *Jeszenszky Attila* (L6) 1:06,89 perces idővel maga mögé utasította az egész mezőnyt és benne a versenyszám másik magyar versenyzőjét *Pálinkás Lászlót* is, aki az 5. helyen végzett. A gyorsúszó számokban is érdekeltek voltak a magyar versenyzők. A 100 m-es gyorsúszás (L6) mezőnyéből Jeszenszky a második, míg Stettner az ötödik helyen jutott a döntőbe, amelyet Attila meg is nyert. A döntőt újra úszatták, amelyről a magyar csapatot nem értesítették. Az óvást elutasították, így *Jeszenszky Attila* győzelmét érvénytelenítették. Szintén a 100 méteres gyorsúszásban állt rajthoz *Tory György* (L5), aki a harmadik előfutam győzteseként a második legjobb idővel jutott a döntőbe, ahol a spanyol versenyző mögött, 1:07,70 perces idővel, a második helyen ért a célba és ezüstérmes lett.

A mellúszás versenyeit *Hoffmann Judit*[33] (L6) indította a 100 méteres távon, ahol 1:41.56 perces idővel aranyérmes lett. Az aranyérmek gyűjtését ismét *Jeszenszky Attila* vette át a 100 m-es férfi mellúszásban, amelyben 1:26,28 perces idővel ismét maga mögé utasította a teljes mezőnyt, közte *Stettner Ferencet,* aki 7., míg *Pálinkás László* a 8. helyen végzett. A nap zárásaként rajtolt a 4×50 méteres vegyes váltó. A magyarok *Stettner Ferenc* (hátúszás), *Pálinkás László* (mellúszás), *Jeszenszky Attila* (pillangóúszás), *Tory György* (gyorsúszás) összetételben rajtoltak a döntőben, ahol 2:19,86 perces idővel legyőzték a spanyolokat és az angolokat, és a Fáklya-világjátékok (VII. Paralimpiai Játékok) aranyérmesei lettek.[34]

A szerdai versenynapon atlétikában, asztaliteniszben, íjászatban és úszásban voltak érdekeltek a mieink. Az uszodában *Dukai Géza* (A1) mutatta be, hogy az előző napi magyar éremhullás nem volt véletlen. A 100 m-es mellúszásban még senki nem úszott 1:50 percen belül, kivéve a szerdai napon *Dukai Gézát,* aki ezzel új világcsúcsot (1:44.36 perc) úszva szerezte meg az aranyérmet. Az éremgyűjtést nem hagyta abba, és a 100 méteres pillangóúszást is magabiztosan, 1:51,26 perces idővel nyerte. Harmadik versenyszámában, a 100 méteres gyorsúszásban is rajthoz állt *Dukai Géza*, de a rajtnál beragadt, és így csak a harmadik helyet tudta megszerezni.[35] Pénteken reggel, négy nappal a bronzérem

32 ***Stettner Ferenc*** (1958. 05. 14 –) tizenkét évesen 1970-ben kezdte az „épek" között az Újpesti Dózsában vízilabdázói pályafutását. Két évig a másodosztályban játszott. Közben bekapcsolódott a mozgássérültek versenyeibe is. Több sikeres hazai és külföldi szereplés után kijutott az 1984-es New York-i paralimpiára, ahonnan kétszeres paralimpiai bajnokként térhetett haza. A paralimpiát követő párizsi világbajnokságon is két aranyérmet nyert. Az úszás mellett 46 alkalommal volt az ülőröplabda-válogatott világbajnoki ezüstérmes csapatának tagja. 1987-ben kilátástalan helyeztbe került – egy jogtalan, de bíróság által szentesített kilakoltatást követően –, és családjával kivándorolt az NSZK-ba. Ülőröplabda-sportolói pályafutását a német válogatottban folytatta. Az 1992. évi paralimpián bronzérmes, az 1999. és a 2001. évi Európa-bajnokságon az ezüstérmes német csapat tagja volt.

33 ***Hoffmann Judit*** (1964–) Pécset született. Iskoláit a Meszesi Általános Iskolában (1970–1978), majd a Pécsi Leőwey Klára Gimnáziumban (1978–1982) orosz-francia tagozaton végezte. Érettségit követően a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolára járt (1982–1986), ahol oligofrénpedagógia-tiflopedagógia szakon szerzett diplomát. Munka mellett 1990-ben szomatopedagógia kiegészítő szakot végzett. A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán (1997–2000) pedagógia szakos tanár diplomát szerzett. A Pécsi DSK-ban 10 évesen kezdett úszni, majd a Pécsi Munkás Sport Club (PMSC) igazolt versenyzője lett (1975–1979). Mindvégig dr. Vlaskovits József (Dódi) volt az edzője. Egy korábbi nyilatkozata szerint Dódi bácsinak nagyon sokat köszönhet. A Mozgáskorlátozottak Lendület Sportegyesülethez 15 évesen igazolt, budapesti tanulmányai alatt a Halassy Olivér Sport Clubban (HOSC) sportolt. A hazai versenyeken változatlanul a Lendület SE színeiben versenyezett. Versenyzői pályafutását Koller István, Pista bácsi szakmai irányításával végezte. 1983-ban a párizsi Európa-bajnokság után lett a mozgáskorlátozottak válogatott úszókeretének tagja, így került ki 1884-ben New Yorkba, ahol a 100 méteres mellúszásban lett paralimpiai bajnok. A Mozgáskorlátozottak Lendület Sportegyesülete tagjaként a hazai versenyeken az úszás mellett több sportágban is – asztalitenisz, ülőröplabda – részt vett. Gyógypedagógusként dolgozott a pécsi kisegítő iskolában pályakezdőként, majd 1987-től a tanulási képességet vizsgáló szakértői bizottság, a megyei korai fejlesztési hálózat és módszertani központ kiépítése volt a feladata. Részt vett a Kaposvári Egyetem gyógypedagógus-képzésében oktatóként. Kislánya születése után, GYES-ről visszatérve rövid időre a Kaposvári Egyetem gyógypedagógus-képzésének főállású oktatója lett. 2007-től 2014-ig szociális területen dolgozott a Fogd a Kezem Alapítványnál és a Ki-Látás Alapítványnál. 2014-től a Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálat (BMPSZ) gyógypedagógusaként dolgozik. Számtalan szakmai publikáció szerkesztője és írója. Kitüntetései: Baranya Megyei Önkormányzat Közgyűlése Elnökének Kitüntető Díja (2003), Kozármisleny Város Díszpolgára (2012)

34 Lukács György (1984): Magyar sikernap. Csodálatos magyar sikernap. *Népsport,* 1984. 06. 21., 1. p. | www.paralympic.org/results/historical

35 Lukács György (1984): Újabb kilenc érem. Dukai Géza világcsúcsot úszott. *Népsport,* 1984. 06. 22. | www.paralympic.org/results/historical

átvétele után derült ki, hogy *Tory György* nem a harmadik, hanem a második helyen végzett a 200 méteres vegyes úszásban. A versenyirodára kellett mennie az éremcserét elintézni.[36] Miközben mindenhol a hőség nehezítette a versenyeket, az uszoda vizében ismét magyar versenyzők sikeréért lehetett drukkolni. *Kiscsatári János* (A2) a 100 méteres hátúszásban három előfutamot követően jutott az esti fináléba, ahol 1:16,90 perces idővel éppen hogy csak lemaradt a dobogóról és a 4. helyen végzett. Ugyanebben a kategóriában és versenyszámban *Szűcs István* a népes mezőnyből nem jutott a döntőbe. A 200 méteres vegyes úszás tizennyolc fős mezőnyében az első előfutam győzteseként *Kiscsatári János* biztosan jutott a döntőbe, ahol jelentősen javítani tudta az előfutamban elért eredményét (2:51,59 perc), de sajnos a holland versenyző mögött rosszabb benyúlással ismét lemaradt a dobogóról. A szombati versenynap magyar érmét *Dukai Géza* produkálta, aki nem akart lemaradni a legeredményesebb magyar versenyző, *Jeszenszky Attila* mögött. A 200 méteres vegyes úszásban (A1) 3:28,89 perces idővel ismét bajnoki címet szerzett.[37]

A játékok végére a magyar csapat legeredményesebb éremgyűjtője *Jeszenszky Attila*[38] lett, aki három egyéniben és egy váltóban (200 m vegyes, 100 m pillangó, 100 m mell, 4×50 vegyes váltó) paralimpiai elsőséget szerzett. *Dukai Géza* három (100 m mell, 100 m pillangó, 200 m vegyes) első, egy harmadik (100 m gyors), valamint egy negyedik hely (100 m hát) megszerzésével, a paralimpiai ponttáblázat alapján, a magyar csapat legtöbb pontot gyűjtő (28) éremhalmozója volt. *Stettner Ferenc* az egyéniben és váltóban (100 m hát, 4×50 vegyes váltó) megszerzett két aranyérmével és egy ezüstérmével (200 m vegyes) az úszócsapat harmadik legeredményesebb versenyzője lett. *Hoffmann Judit*, mint az első magyar női úszó, a megszerzett egy elsősége (100 m mell) mellé további két ezüstérmet (100 m hát, 200 m vegyes) is gyűjtött. Hoffmann Judit lett az első női magyar paralimpiai bajnok. Aranyérmet szerzett még *Tóth András* (50 m hát) és a *Stettner Ferenc, Jeszenszy Attila*, *Pálinkás László*,[39] *Tory György* összetételű 4×50 méteres váltó is. A magyar csapat legeredményesebb sportolója *Jeszenszky Attila* lett, aki 3 egyéni és egy váltóaranyérmet szerzett. A magyar csapat által megszerzett 200 pontból az úszók 114 paralimpiai pontot gyűjtöttek.

36 Lukács György (1984): Újabb érmek. *Népsport,* XL. 149., 1984. 06. 24., www.paralympic.org/results/historical

37 Lukács György (1984): A tizenharmadik arany. *Népsport,* XL. 150., 1984. 06. 25., www.paralympic.org/results/historical

38 ***Jeszenszky Attila*** (1967. július 23–) Gyula városában született. Születése után pár hónappal derült ki, hogy csípőficamos, és ráadásul annak is súlyosabb formája, amelyet csak műtéttel lehetett javítani. A szülei nagyon megijedtek, hogy egy szem gyermekük beteg. Ám egyúttal jött a reménység is, amit úgy hívtak: úszás, ugyanis az orvosok ezt a sportágat javasolták számára. Édesapja lett az edzője, aki gyermeke gyógyulásáért életpályát változtatott. A Gyulai SE úszószakosztályában kezdte az úszást Molnár Lajos úszóedző szárnyai alatt (1972–1973). A válogatottban Széles Sándor volt az edzője, a mozgássérülteknél pedig Koller István, Pista bácsi tanácsait követte. Egy idő után jöttek a sikerek és az eredmények, amelyekre mások is felfigyeltek. Így lett 1981-ben magyar válogatott. Olyan úszók társaságában készülhetett, mint Darnyi Tamás, Szilágyi Zoltán és még sokan mások. 1982-ben másodikos gimnazista volt, amikor Gyulán megalakult a mozgássérültek úszószakosztálya. Akkor kereste meg dr. Csukács Lajos törvényszéki bíró, aki maga is cselekvőül úszó mozgássérült ember volt. Egerben volt az első versenye az addig csak „egészségesek" között versenyző sportolónak. Látva versenytársa hozzá képes nagyon súlyos állapotát, sarkon fordult. Valaki fülön csípte a szökevényt és elmagyarázta számára a szorzószámos szabály korrekciós lényegét. Pár órán belül egy életvidám társaságban már jól érezte magát. Hazai és nemzetközi versenyek egész sora jött ezek után, amelyeken a hosszú évek gyötrelmei meghozták az eredményeket. Európa-bajnokság, világbajnokság, világjátékok és paralimpia. Minden versenyről aranyérmekkel tért haza, olyan eredményekkel, amelyekkel még saját magát is meglepte. 1984-ben a New York-i paraolimpián három egyéni és egy váltóaranyérmet nyert, és ezzel az úszók között a paralimpiai éremtáblázat élén állt. A hazai paraolimpikonok-paralimpikonok máig legeredményesebb sportolója. Az érettségi után (Erkel Ferenc Gimnázium és Szakközépiskola 1981–1985) a szegedi Szentgyörgyi Albert Orvostudományi Egyetem gyógyszerész szakán 1991-ben szerzett diplomát. Még az egyetem alatt készülhetett az 1988. évi Szöuli Paraolimpiai Játékokra, amit nagy reményekkel várt, ám az orvosi vizsgálat ítélete alapján – *„túl egészséges"* – a versenyen már nem engedték indulni. Díjai, elismerései: Csík Ferenc-díj (2003), Magyar Paralimpiai Érdemérem (2004)

39 ***Pálinkás László*** (1959–) Cegléden született, a mai napig Cegléden él és dolgozik. A Hámán Kató Általános Iskolába járt (1965–1973), majd az érettségit a Kossuth Lajos Gimnáziumban (1973–1977) szerezte meg. Háztartási kisgépszerelőnek tanult (1977–1979) a Bem József Szakmunkásképző Intézetben. Felvételt nyert az Egri Tanárképző Főiskolára (1979–1983), ahol matematika-technika tanári diplomát szerzett. A Ceglédi Vasutas Sport Egyesületben 1965-ben Gáti Károly edző irányítása mellett kezdett el úszni. 1971 és 1979 között a CVSE-ben vízilabdázott, Paál Attila volt az edzője. Tanárképzős évei alatt (1979–1983) Egerben is vízilabdázott az Egri Vízműben. Edzője Denk János volt. Az edzések az esti órákban voltak, és ebben az időpontban járt úszni az egri mozgássérült-egyesület elnöke, Király József is. Ő figyelt fel Pálinkás kicsit bicegős járására, és azonnal meghívta, hogy vegyen részt a Gyula városában megrendezett országos úszóbajnokságon. Az ob alkalmával Koller István edző figyelt föl rá, és hívta be a mozgáskorlátozottak úszóválogatottjának keretébe. 1983–1992-ig a HOSC sportolója volt Koller István, Pista bácsi edzősége alatt. Bekerült az 1984. évi utazó csapatba, ahol a 4x50 méteres vegyes váltó tagjaként lett paralimpiai bajnok. Tanárként a Várkonyi István Általános Iskolában (1983–2009), 2009-től a mai napig a ceglédi Református Általános Iskolában dolgozik. Díjai, elismerései: Az év matematikatanára (2003 Cegléd) és Cegléd Város Sportjáért díj (2008) kitüntetések tulajdonosa.

ÚSZÓINK PARALIMPIAI (I-VIII.) HELYEZÉSEI: 1984 – NEW YORK										
Név	**Kategória**	**I. hely 7 pont**	**II. hely 5 pont**	**III. hely 4 pont**	**IV. hely 3 pont**	**V. hely 2 pont**	**VI. hely 1 pont**	**Pontérték**	**VII. hely**	**VIII. hely**
Dukai Géza	A1	100 m-es mellúszás, 100 m-es pillangóúszás, 200 m-es vegyes úszás		100 m-es gyorsúszás	100 m-es hátúszás			28		
Hoffmann Judit	L6	100 m-es mellúszás	100 m-es hátúszás, 200 m-es vegyes úszás					17		
Jeszenszky Attila	L6	200 m-es vegyes úszás, 100 m-es pillangóúszás, 100 m-es mellúszás, 4x50 m-es vegyes váltó						22,75		
Kiscsatári János	A2				100 m-es hátúszás, 200 m-es vegyes úszás			6	100 m-es mellúszás, 400 m-es gyorsúszás	
Pálinkás László	L6	4x50 m-es vegyes váltó				100 m-es pillangóúszás		3,75		100 m-es mellúszás, 100 m-es hátúszás
Stettner Ferenc	L6	100 m-es hátúszás, 4x50 m-es vegyes váltó	200 m-es vegyes úszás					12,75	100 m-es mellúszás	
Tory György	L5	4x50 m-es vegyes váltó	100 m-es gyorsúszás, 200 m-es vegyes úszás					11,75	100 m-es hátúszás	100 m-es pillangóúszás
Dr. Tóth András	L3	50 m-es háthúszás			50 m-es mellúszás		50 m-es gyorsúszás	11		
4x50 m-es vegyes váltó	L1–L6	Stettner Ferenc, Jeszenszy Attila, Pálinkás László, Tory György								
Érmek és helyezések összesen		**10**	**5**	**1**	**4**	**1**	**1**		**4**	**3**
Pontérték összesen		**70**	**25**	**4**	**12**	**2**	**1**	**114**		

Összeállította Nádas Pál (2016) a kutatómunka során feltárt hazai és IPC-adatok alapján

A nemzetközi paralimpiai mozgalom területén is korszakváltás történt az 1984. évi játékokat követően. Az addigi versenyekhez képest jelentős változtatásokat vezettek be. A sportolók kategorizálásának megváltoztatása, a különböző sérültségi alapkategóriák összevonása a paralimpiai érmek számának radikális csökkentése kezdődött el. Szöul előtt a bénultak (CL), a végtaghiányosok-amputáltak (A), az egyéb diagnózisú sérültek (LSW) és a központi idegrendszeri sérültek (CP) kategóriáiban érdekeltek számára külön-külön versenyeket rendeztek. A nemzetközi szövetségek (ISMGF, ISOD, CP-ISRA) által elfogadott sérültségi kategóriákat átalakították, esetenként összevonták.

A ma alkalmazott tizennégy sérültségi kategóriával szemben, a klasszifikációs változások kezdetén, még harmincöt (32 mozgás-, 3 látás-) kategóriaverseny volt.[40] Az új szabályok kidolgozását követően nem volt elegendő idő tesztelésre, így közvetlenül a szöuli játékok megkezdése előtt – és

40 Dr. Benczúr Miklósné (1992): Mozgáskorlátozott Sportolók Osztályba sorolása. [Mozgáskorlátozottak Sportja. Kézikönyv]. | Guttmann, L. (1976): Textbook of Sport for the Disabled. HM+ M Publishers. Aulesbury Bucks, England. p.63-77. p. | Benczúr Miklósné (szerk, 1984.): Mozgáskorlátozottak sportja. Úszás. MEOSZ-TSB, 1–26. p.

a játékok alatt is – végezték a versenyeket befolyásoló változtatásokat. Az úszás esetében az új szisztéma a paralimpiai játékok alatt nemzetközi felháborodást váltott ki. A szabványok ilyen szinten történő megváltoztatása ma már elképzelhetetlen. Az eljárásokban és a szabályzatokban történő változásokat a paralimpiák közötti négy év kvalifikációs versenyrendszere alatt tisztázzák. Az 1984-ig kialakult versenylebonyolítási rendszereket is radikálisan megváltoztatták. A változtatással a paralimpiai játékok későbbi hitelét alapozták meg, még akkor is, ha ennek az 1988. évi döntésnek nagyon sokan lettek kárvallottjai.

Az International Paralympic Comittee (IPC) megalakulását a sérülésspecifikus nemzetközi sportszövetségek és az 1983-ban megalapított International Coordination Committee Sports for Disabled in the World (ICC) 1989-re készítette elő. A nyolcvanas években megkezdődött fejlődést a szervezeti változások, az IPC megalakulása tovább generálta. A paralimpiai úszósportban bekövetkezett változásokat a nemzetközi szervezetek, a versenyrendszerek és a sérültségi versenykategóriák rendszerének átalakítása, a paralimpai mozgalom új, a mai napig ható érvényes alapjainak lerakása a 90-es évekre stabilizálódott.

1988 – Szöul, VIII. Paralimpiai Játékok

Hazánkban még nem volt értelmezhető a paralimpia kifejezés, ezért mindenki, még a sajtó is, a játékokat természetesen paraolimpiának nevezte. A 38 fős magyar sportolói küldöttségben kilenc helyett (Becsey János, Dukai Géza, Jeszenszky Attila,[41] Pálinkás László, Takács Sándor, Tory György, dr. Tóth András, Serényi Tibor, Szűcs István) sajnos csak nyolc úszó képviselhette hazánkat. Az 1984. évi játékokat követő négy év folyamán lebonyolított kísérleti versenyek mindegyikén – Fuldában, Göteborgban és Párizsban a II. Világjátékok alkalmával – csak a verseny- és klasszifikációs engedéllyel rendelkező versenyzőket nevezték a szöuli paralimpiai játékokra. Ezeken a versenyeken több magyar érem is született.[42] Mindezek ellenére három sportolót Szöulban a versenyek kezdete előtt a klasszifikációs bizottság át akart sorolni. A hivatalos óvás kettőjükön segített, de sajnos *Jeszenszky Attilán* (L/6) nem, akit négy egyéni számban és a két váltóban neveztek előzetesen. A klasszifikáló orvosok egyszerűen kizárták. *„Négyéves korom óta úszom. Ha nem edzek egy megszállott fanatizmusával, akkor most nincs ez a gond. (…) Az egész életemet az egészségemnek szenteltem és most emiatt szórtak ki."*[43] Az előnevezéseket és a név szerinti nevezéseket elfogadva utazott a verseny helyszínére nagyon sok versenyző. Sok versenyzőt újra minősítettek, így a rendszert újra kellett a szervezőknek építeni. Sok volt a csalódás a versenyző nemzetek és nemzetközi szövetségek körében. Az új kategorizálási rendszer rossz előkészítése és bevezetése miatt nagyon sok sportoló vált annak áldozatává.

A sportfórum munkatársa húsz évvel később, 2008-ban emlékeiről kérdezte Jeszenszy Attilát.

SM: Milyen emlékei vannak az 1984. évi és az 1988. évi játékokon történtekről?

JA: Óriási élmény volt a négy aranyérem. Nagyon örültem. Ennek kapcsán azonban volt egy kis kellemetlenségem is, mert egy újságíró azt adta a számba, hogy *„az oroszok távollétében is nagyszerű verseny volt"*. Ez ugye akkor történt, amikor a Szovjetunió és a szocialista országok nem vehettek részt a Los Angeles-i olimpián. Emiatt aztán volt bennem egy kis félsz, hogy itthon lesz belőle valami kellemetlenségem, de szerencsére nem lett.

SM: Négy év múlva mi történt pontosan?

41 Jeszenszy Attila nem kapott rajtengedélyt.
42 Csík János–Nádas Pál (1988): Olimpiára készülve. *Humanitás,* VIII. évf. 1–3. sz.
43 Lukács György (1988): Azért Jeszenszky az igazi győztes. *Népsport,* XLIV. 246., 1988. október 15., 4. p.

JA: A lelkesedéstől hajtva kezdtem el a felkészülést a paralimpiára. Az egyetem megengedte, hogy ne kelljen bejárnom az előadásokra. Így nyugodtam tudtam készülni minden nap. Talán soha annyi energiát nem fektettem a felkészülésbe, mint akkor. Barátok jöttek segíteni és ismeretlenek szurkolni. Aztán eljött az utazás egy csodálatos, egzotikus világba. Reményekkel telve és bizakodva érkeztem. Már az első bemelegítés alkalmával éreztem, hogy itt most nagy dolgok történhetnek. Majd jött az orvosi vizsgálat, ami egy pillanat alatt lerombolt bennem minden álmot, amit addig dédelgettem. A vizsgálat szerint – túl egészséges – vagyok, ezért nem indulhatok a versenyen. Először nem akartam hinni a fülemnek. Egy világ dőlt össze bennem. Ezt nagyon igazságtalannak éreztem, annál is inkább, mert furcsa módon egy svéd orvosi bizottság vizsgált, holott a legnagyobb riválisom is egy svéd versenyző volt.[44]

A játékokról szóló napi összefoglaló a Népsport tudósításainak felhasználásával, az IPC-honlap nyilvántartásával összevetve, a szerző (csapatvezető) saját feljegyzései alapján készült. Közvetlenül a színpompás megnyitóünnepséget követő napon a 400 méteres gyorsúszásban *Tory György* (L6), a Vasas volt vízilabda-játékosa a finálében 5:20,68 perces idővel paraolimpiai ezüstérmet nyert. *Becsey János* (C8) a 200 méteres gyorsúszásban 2:35,30 perces idővel az 5. helyen végzett. A második versenynapon a még csak 20 éves *Becsey János* (C8) a 200 méteres vegyes úszásban 3:05,42 perces idővel lett bronzérmes, és paraolimpiai újoncként állhatott a dobogóra. *Dukai Géza* (A1), a 100 m-es mellúszás paralimpiai bajnoka, két olyan kínai versenyzőt kapott, akik jobb teljesítményt nyújtottak, így a New York-i aranyak után meg kellett elégednie a bronzéremmel (1:45,50 perc), és az addig tartott világrekordját is felülírták. A magyar csapat legfiatalabb versenyzője, a mindössze 18 esztendős *Takács Sándor* (A6) a 100 m-es mellúszásban állt rajthoz, és 1:29,15 perces idővel lett harmadik, és mint paraolimpiai újonc vehette át a bronzérmét. *Dr. Tóth András* (L3) és *Serényi Tibor* (3) is sikeresen vette az előfutamokat az 50 m-es mellúszásban. A másnapi döntőben Tóth 52,99 másodperces idővel az 5. helyen, Serényi pedig 55,99-cel a 6. helyen végzett. Ugyancsak a 6. helyezett lett 1:41,67 perces idővel a 100 méteres hátúszásban *Takács Sándor*.[45] A negyedik versenynapon az uszodában ismét született magyar érem *dr. Tóth András* (L3) jóvoltából, aki az 50 m-es hátúszásban 44,41-es idővel lett harmadik, és bronzérmet vehetett át.[46] Az ötödik versenynapon a 100 méteres gyorsúszásban versenyeztek a mieink. *Szűcs István* (A4) és *Tóth András* (L3) nem jutottak a döntőbe, *Takács Sándor* (A6) 1:32,50 perccel a 8., *Pálinkás László* (L6) 1:07,96 perces idővel a 7. helyen, Tory György 1:06,54 perces idővel (L6) az 5. helyen, míg Becsey Janos (C8) 1:09,89 perces idővel 4. helyen végeztek. Dukai Géza[47] (A1) 1:45,50-es idővel ismét bronzérmes lett a 100 m-es gyorsúszásban.[48]

A hetedik, a paraolimpiai játékok utolsó előtti versenynapján az uszodában nem született érem, pedig saját versenyszámában mindenki döntőbe jutott, de a dobogóról lemaradtak.[49] A VIII. paraolimpiai játékokon Szöulban a magyar csapat aranyérem nélkül maradt. Az öt ezüstéremből az úszók egy helyet tudtak megszerezni, a hét bronzéremből ötöt gyűjtöttek. A magyar csapat legeredményesebb sportolója Tory György[50] lett, aki egymaga 12 paraolimpiai pontot gyűjtött. Az 1–6. helyezettek pontgyűjtésében a magyar csapat által elért 88 ponthoz az úszók 44 paraolimpiai ponttal járultak hozzá.

44 www.sportforum.hu, 2008. március 2.

45 Lukács György (1988): Két nap alatt öt magyar érem. *Népsport,* XLIV. 249., 1988. október 19., 1., 8. p.

46 Lukács György (1988): Aranyérem – „pult alatt." *Népsport,* XLIV. 250., 1988. október 20., 1., 4. p.

47 ***Dukai Géza*** (1956–2006) paralimpiai bajnok. Fiatalkorában birkózott. Közúti balesetben elvesztette mindkét lábát, combtól amputálták. A BVSC-uszodába fürödni ment, ott találkozott Koller Istvánnal és Paczulák Andrással, akik rábeszélték, hogy úszással folytassa sportolói pályafutását. Csinált mindent, amit sportnak neveztek. Tekézett, ülőröplabdázott, triatlonozott, kajakkal megkerülte a Szentendrei-szigetet, és Trabantjával tájékozódási autóversenyzésben is részt vett, de a Balaton-átúszást is teljesítette. 1984-ben New Yorkban a 100 méteren mellúszásban és pillangón, míg 200 méteres vegyesen világcsúccsal nyert aranyérmet, 100 méteres gyorsúszásban pedig bronzérmet szerzett. Négy évvel később, Szöulban két számban – 100 méteres gyorsúszásban és 100 méteres mellúszásban – is a harmadik helyen végzett. 1985-ben az év mozgáskorlátozott sportolójának választották. (Forrás: Nádas Pál gyűjtése.)

48 Lukács György (1988): Csillapíthatatlan az „aranyláz". *Népsport,* XLIV. 251., 1988. október 21., 1., 5. p.

49 Lukács György (1988): Álom marad a becsületarany? *Népsport,* XLIV. 253., 1988. október 23., 1., 6. p.

50 ***Tory György*** (1954–) a Vasasban vízilabdázott és felnőttválogatottságig jutott. Hamarosan Koller István, a mozgássérültsport nagy alakja megkereste, hogy erősítse az úszóválogatottat. 1984-ben New Yorkban a 4x50 méteres vegyes váltóval paralimpiai bajnok lett. Bár a New York-i szereplése volt a legsikeresebb, szívesebben gondol vissza az 1988-as szöuli paralimpiára, ahol 100 méteres gyorsúszásban ezüstérmet nyert. (Forrás: www.hparalimpia.hu/sportolo/tory-gyorgy)

ÚSZÓINK PARALIMPIAI (I-VIII.) HELYEZÉSEI: 1988 – SZÖUL

NÉV	Kategória	II. hely 5 pont	III. hely 4 pon	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontérték	VII. hely	VIII. hely
Becsey János	C8		200 m-es vegyes úszás	100 m-es gyorsúszás	200 m-es gyorsúszás		9		
Dukai Géza	A1		100 m-es mellúszás, 100 m-es gyorsúszás		200 m-es vegyes úszás		10		
Pálinkás László	L6					200 m-es vegyes úszás	1	100 m-es pillangóúszás, 100 m-es gyorsúszás	
Serényi Tibor	ISMGF3					50 m-es hátúszás	1	50 m-es mellúszás	25 m-es pillangóúszás, 100 m-es vegyes úszás
Takács Sándor	A6		100 m-es mellúszás, 100 m-es gyorsúszás			100 m-es hátúszás	5		100 m gyorsúszás
Tory György	L6	400 m-es gyorsúszás		100 m-es pillangó-úszás	100 m-es gyorsúszás, 200 m-es vegyes úszás		12		
Dr. Tóth András	L3		50 m-es hátúszás		50 m-es mellúszás		6		
Érmek és helyezések összesen		**1**	**5**	**2**	**5**	**3**		**3**	**3**
Pontérték össesen		**5**	**20**	**6**	**10**	**3**	**44**		

Összeállította Nádas Pál (2016) a kutatómunka során feltárt hazai és IPC-adatok alapján

A nyolcvanas évek sportszakmai változásai a politikai és gazdasági rendszerváltással fejeződtek be, amelyek egyben új korszak kezdetét is jelentették. 1989-ben alakul meg a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS), amelyet a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) közgyűlése a tagjai közé fogadott. Új hitet és lendületet is kapott az egész mozgalom még akkor is, amikor kiderült, hogy a rendszerváltást követően kevesebb állami támogatás jut a sport egészére, így a mozgáskorlátozottak sportjára is. Újjáalakultak a sportági szakágak, az úszók első szakágvezetője Varga Krisztina, míg szövetségi kapitánya Koller István lett. A hazai versenyek megrendezése minőségileg és a versenyzői létszámot tekintve – a MEOSZ háttértámogatásával – továbbfejlődött. Az úszók országos bajnokságát Balatonfűzfőn rendezték, és először fordult elő, hogy a felnőttversenyzői kategória mellett az amatőröknek is versenyt hirdettek. Az úszók 1990. évi kétnapos ob-versenyén az utánpótláskorú versenyzők száma az ötven résztvevőt is meghaladta. Az utánpótláskorúak számára rendezett versenyen már sikereket ért el *Kovács Ervin, Poprocsi Timea* (Pécs), *Gergencsik János, Vereczkei Zsolt, Simon Csaba, Ráczkó Gitta* (Mexikói út, Budapest), *Laki Anikó* (HOSC), *Besenyei Rita* (Eger), akik közül többen felnőttként is komoly paralimpiai eredményeket értek el. A legjobb hazai sportolókat

Úszócsapat az 1990. évi Saint-Étienne-i Ifjúsági Világbajnokság után

1990-ben már az új kategorizálási szabályok alapján készítették fel a nemzetközi viadalokra.[51] A szöuli paraolimpia kapcsán történt szabályváltozások és a versenyrendezésben történt változások tovább folytatódtak, közben 1989.-ben megalakult a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC). Az IPC vezetése és a sérülésspecifikus nemzetközi szövetségek (ISMGF, ISOD, CP–ISRA, IBSA) közösen elhatározták, hogy nem ismétlődhet meg az, ami az 1988. évi szöuli játékok során előfordult (sportolókat ért hátrányok a versenykategóriákba történő besorolások zűrzavara miatt). Az 1992. évi játékok előtt úgy döntöttek, hogy több sportágat megmozgató versenyt szerveznek, ahol tesztelni kell az új klasszifikációs rendszert, és a hibákat ki kell szűrni. Barcelonára a különböző eredetű sérültségek (gerincsérültek, amputáltak, a központi idegrendszer sérültjei és az egyéb eredetű bénulások) összevont versenykategóriái már jók legyenek.

A tesztversenyeknek számító játékok megrendezését két nemzeti szövetség vállalta magára. A francia szövetség Saint-Étienne-ben ifjúsági világbajnokság név alatt (1990. július 3–12.) kimondottan 12–18 évesek számára szervezte a versenyt, amelyen népes (18 fős) magyar úszócsapat vett részt. Itt érdemes megemlíteni, hogy az ifjúsági világbajnokságon a †Paczulák András edző által vezetett magyar utánpótláscsapat 5 arany-, 5 ezüst- és 11 bronzérmet nyert. Az egyéni és váltóversenyeken megszerzett érmek 13 sportoló nevéhez köthetők. Ráczkó Gitta, Vereczkei Zsolt, Simon Csaba és Kovács Ervin 1990-ben még csak általános iskolai tanulók voltak.[52]

Beérett a hazai versenyek rendszere, köztük a Sportolj Velünk!-gyermekversenyek keretében megindított gyermekúszóverseny-sorozat. A kilencvenes évek elejére már a versenyek közötti differenciálásokat is alkalmazták. Azok a gyermekversenyzők, akik hazai felnőttversenyeken már indultak, nem nevezhettek a TF-en megrendezett gyermekversenyre. A Sportolj Velünk! úszóversenye kimondottan a kezdők versenye lett. Kialakult egy négyszintű versenyrendszer, ami a kezdők, a meghívásos egyesületi versenyek, az országos és vidékbajnokságok, valamint a nemzetközi versenyeken szereplést jelentette. Kidolgoztak egy többlépcsős minősítő versenyrendszert, az nem vált a mindennapok gyakorlatává.

A másik nagy nemzetközi tesztversenyt, ahol szintén szép számmal voltak jelen az úszósport hazai képviselői, a hollandiai Assen városában rendezték meg (1990. július 14–26.). Az ISMGF és az ISOD sérültségi kategóriáiba tartozó sportolókat vonták össze, míg a CP–ISRA-versenyzőknek akkor még külön rendeztek versenyeket. *Becsey János* C7-es kategóriában versenyzett, és három arany-, két ezüstérem mellett még két negyedik helyezést is szerzett. *Serényi Tibor* és *Dukai Géza* a 100 m-es mellúszásban a 2. helyen végzett.[53] Ekkor határozták el, hogy a paraolimpiák közötti négy évben sportági kontinens- és világbajnokságokat kell szervezni. Ettől számítható a sportági különbségekkel fokozatosan szabályozott paralimpiai kvalifikációs versenyrendszer (vb-, Eb-, vk-, ranglistaversenyek) kialakítása.

1988-hoz képest jelentős fiatalítás történt. A szöuli csapatból csak Becsey, Dukai és Takács maradtak. *Besenyei Rita, Laky Anikó, Ráczkó Gitta, Zámbó Diána, Gergencsik János, Simon Csaba* és *Vereczkei Zsolt* kerültek

51 Humanitás, X. évf. 3. sz., 8. p.
52 Nemzeti(nép) Sport (1990): Éremeső Saint-Étienne-ben. *Nemzeti Sport,* I. 120., 1990. július 13., 9. p.
53 Nádas Pál (1990): Magyar mérleg: öt arany, tizenkét ezüst, két bronzérem. *Nemzeti Sport,* I. 134., 1990. július 27., 6. p.

a válogatottkeretbe. Az IPC közben a mozgáskorlátozott versenyzőknél újabb sérültségikategória-összevonásokat hajtott végre, csökkentve a paralimpiai versenyszámokat azzal, hogy a CP–ISRA-versenyzőket is besorolta az akkor már kialakított tíz versenykategóriába. Nyolc év kellett ahhoz, hogy a 35 alapkategóriából[54] 1992-re 13, mára 14 sérültségi versenykategóriában (10 kategóriában mozgáskorlátozottak, 3 kategóriában látássérültek, 1 kategóriában értelmi akadályozottak) bonyolítsák a paralimpiai játékok úszóversenyeit. A kialakított új rendszerben 1991-ben *Becsey János* (CP) új világcsúccsal nyert az 50 méteres gyorsúszásban. *Laki Anikó* 100 méteres mellúszásban lett aranyérmes. Az eredmények biztató jelnek számítottak a paraolimpiát-paralimpiát megelőző évben.

1992 – Barcelona, IX. Paralimpiai Játékok

A 42 fős magyar sportolói csapatból nyolcan (Becsey János, Engelhardt Katalin, Járomi Mónika, Laki Anikó, Ráczkó Gitta, Simon Csaba, Vereczkei Zsolt, Zámbó Diána) képviselték az úszókat. Az úszóválogatott 1988 és 2002 között Becsey kivételével teljesen kicserélődött. Hét paralimpiai újoncot neveztek a játékokra. A IX. Paralimpiai Játékokon a magyar csapat által megszerzett 4 aranyéremből három született az uszodában. A 3 ezüstéremből kettőt, 4 bronzéremből szintén kettőt az úszók gyűjtöttek.

A játékokról szóló rövid napi összefoglaló a Nemzeti Sport (Népsport) tudósításainak felhasználásával az IPC-honlap nyilvántartásával összevetve, a csapatvezető feljegyzései alapján készült.

A harmadik, vasárnapi versenynapon az uszodában *Engelhardt Katalin* a 100 méteres gyorsúszásban a tizedik, *Vereczkei Zsolt* (S5) ugyanezen a távon élete addigi legjobb idejével (1:32,93) az előkelő hatodik helyen végzett. A 200 m-es vegyes úszásban *Becsey János* (SM7) 3:03,79 perces idővel az 5. helyet, míg *Vereczkei Zsolt* (SM5) 3:42,89 perces idővel szintén az 5. helyet szerezte meg. A negyedik versenynapon *Ráczkó Gitta* (S7) a 100 méteres hátúszásban 1:44,04 perces idővel az ötödik, *Vereczkei Zsolt* az 50 méteres gyorsúszásban (42, 8 mp) a hetedik, míg Zámbó Diána a 100 méteres hátúszásban 2:03,29-cel ugyancsak a hetedik helyen ért célba. Az ötödik, szerdai versenynapon megszületett a magyar csapat két aranyérme. A huszonnégy esztendős *Becsey János* (S7) a 100 méteres gyorsúszásban világcsúccsal (1:08,36 győzött. *Vereczkei Zsolt* (S5), a mozgásjavító iskola nyolcadik osztályos tanulója az 50 méteres hátúszásban 40,24 mp-es, szintén új világcsúccsal aranyérmes lett. *Laki Anikó* (SB8) a 100 méteres mellúszásban 1:40,23-as idővel lett ezüstérmes, míg *Becsey János* (SB7) ugyanebben a számban 1:32,86-tal a bronzéremig jutott. A nap végén két magyar sportoló egyszerre állhatott a dobogón. *Engelhardt Katalin* (S6) 55,10 másodperces idővel ezüstérmet, míg *Zámbó Diána* (S6) 55,30 mp-es idővel bronzérmet nyert az 50 méteres pillangóúszásban. Az úszók utolsó versenynapján *Becsey János* (S7) már másodszor állhatott fel a dobogó legfelső fokára, mert az 50 méteres gyorsúszást ismét világcsúccsal, 31,68-as idővel nyerte meg. Fontos még említést tenni a 14 éves *Simon Csaba* teljesítményéről is, aki az 50 méteres pillangóúszás 19 fős mezőnyének első előfutamában másodikként ért célba (45,52), a döntőben végül a 8. helyen végzett.

54 Dr. Benczúr Miklósné (1992): Mozgáskorlátozott Sportolók Osztálybasorolása. [Mozgáskorlátozottak Sportja. Kézikönyv] | Guttmann, L. (1976): Textbook of Sport for the Disabled. HM+ M Publishers. Aulesbury Bucks, England, 63–77. p. | Dr. Benczúr Miklósné (szerk, 1984): Mozgáskorlátozottak sportja. Úszás. MEOSZ-TSB, 1–26. p.

A magyar csapat legeredményesebb sportolója *Becsey János*[55] úszó lett, aki a két paralimpiai bajnoki cím megszerzésével egymaga 21 paralimpiai pontot gyűjtött. A magyar sportolók által megszerzett 88 pontból az úszók 53 paralimpiai ponttal részesedtek.

ÚSZÓINK PARALIMPIAI (I-VIII.) HELYEZÉSEI: 1992 – BARCELONA

NÉV	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontérték	VII. hely	VIII. hely
Becsey János	S7,SB7,SM7	50 m-es, 100 m-es gyorsúszás		100 m-es mellúszás		200 m-es vegyes úszás	400 m-es gyorsúszás	21	50 m-es pillangó-úszás	
Engelhardt Katalin	S6,S1–6,		50 m-es pillangó-úszás			4x50 m-es gyorsváltó		5,5		
Járomi Mónika	S5,SB5,S1–6,					4x50 m-es gyorsváltó	100 m-es mellúszás	1,5	50 m-es hátúszás	
Laki Anikó	S9,SB9, SM9,		100 m-es mellúszás					5		
Ráczkó Gitta	S7,SB5, S1–6				100 m-es mell-úszás	4x50 m-es gyorsváltó, 100 m-es hátúszás		5,5		
Simon Csaba	S6,SB7,SM6							0		50 m-es pillangó-úszás
Vereczkei Zsolt	S5, SM5	50 m-es hátúszás				200 m-es vegyes úszás	100 m-es gyorsúszás	10	50 m-es gyorsúszás	
Zámbó Diána	S6, S1–6,			50 m-es pillangó-úszás		4x50 m-es gyorsváltó		4,5	100 m-es hátúszás	
4x50 m-es gyorsváltó	S1–6					Engelhardt, Járomi, Ráczkó, Zámbó				
Érmek és helyezések összesen		**3**	**2**	**2**	**1**	**4**	**3**		**4**	**1**
Pontérték összesen		**21**	**10**	**8**	**3**	**8**	**3**	**53**		

Összeállította Nádas Pál (2016) a kutatómunka során feltárt hazai és IPC-adatok alapján

55 ***Becsey János*** (Budapest, 1968. február 2–) kétszeres paralimpiai bajnok. Általános iskolai tanulmányait az Irányi utcai Általános Iskolában (Budapest V. kerület), a középiskolát a Toldy Ferenc Gimnáziumban (Budapest I. kerület) 1982-től 1986-ig integráltan végezte. Középfokú úszóedzői végzettséget szerzett 2010–2011 között a Testnevelési Egyetemen. A Magyar Televíziónál dolgozott 1986-tól 1987-ig felvételvezető munkakörben, majd a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthonban 1988-tól 1991-ig mint gyógyászati segédeszközök beszerzéséért felelős munkatárs és gyermekfelügyelő. Ezt követően úszópályafutása töltötte ki az életét. Visszavonulása után, 2013-tól a Magyar Úszószövetségnél a paraúszócsapat technikai vezetőjeként és vezetőedzőjeként folytatta, és ezt a feladatkört látja el napjainkban is. Sportpályafutását 1973-ban 5 évesen úszóként integráltan kezdte az Újpesti Dózsában. Ezt négy évig az OSC követte, majd vízilabdázóként tért vissza 10 évesen a Dózsába, és ott maradt egészen 1984-ig. Ekkor indult paraúszó élsportolói pályafutása a Halassy Olivér Sport Clubban, ahova 1984-ben került, és ahol folytatta 2000-ig. Versenyzői pályafutását 2012-ben a Ferencvárosi Torna Clubban fejezte be. 1988-tól 2008-ig paralimpián vett részt. Világbajnokságon hétszer szerepelt (1986, 1990, 1994, 1998, 2002, 2006, 2010), rövidpályás világbajnokságon 2009-ben, és hét Európa-bajnokságon is részt vett (1987, 1991, 1995, 1999, 2001, 2009, 2011). Edzői voltak: Koller István (1984–1988), Énekes Zoltán (1988–1990), Evetovics Iván (1990–1992), dr. Sós Csaba (1998–2000), Becsey Péter (1998–2004), Fóris Erika (2004–2006), Tóth Zoltán (1992–1998 és 2006–2008), Magó Gábor (2008–2010), Formaggini László (2010–2012). Társadalmi és civil szervezeti munkát először 2000 és 2004 között a MMS-elnökségi tagjaként végzett, majd aktív élsportolói pályafutásának befejezését követően, 2012-ben tagja lett az MPB elnökségének. 2014-től elnöke a Paralimpikonok Klubjának. Tagja a Budapest 2024 olimpiai és paralimpiai pályázati program sportolói bizottságának. 2014-től az MPB Hagyományőrző Bizottságának tagja. 2016-tól a FIDESZ tagja. Díjai, elismerései: Az Év Férfisportolója második helyezettje volt 1990-ben, 1999-ben, 2000-ben és 2001-ben, 1991-ben, 1992-ben pedig az Év Férfisportolója volt invalidus kategóriában. Sportolói pályafutásának és munkásságának elismeréseként a Kemény Ferenc-díj (1992), a Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt (2000), a Pro Civibus-díj (2015) és a Csík Ferenc-életműdíj (2016) tulajdonosa.

A sikeres paralimpiai szereplésről a Nemzeti Sport mellett az MTI, sőt már a Magyar Rádió és Televízió is tudósított. A paraolimpiai-paralimpiai mozgalom hazai ismertsége újra jelentősen növekedett. Mindezek ellenére az eredményességi jutalmazás körül zajló vita érthetetlen volt. Nem volt érthető, hogy az 1984-ben Buda István által elindított és 1988-ban Tibor Tamás, 1990-ben és 1991-ben Gallov Rezső által folytatott pénzbeli állami értékelést miért változtatták tárgyjutalmakra.

A hazai és a nemzetközi versenyeken való részvétel tovább növekedett. Az IPC nemzetközi úszóversenyei az értelmi sérült úszók számára is megnyíltak. A Máltai Köztársaság adott otthont az 1994. évi világbajnokságnak, ahova 1990 után másodszor is a Magyar Honvédség különrepülőgépével utazott a csapat. Az MTV-Telesport stábja is filmet forgatott a versenyen, amelynek rövidített változatát digitálizáltuk.[56]

Az MMS-úszók vezetőedzője Kállai Katalin lett. Az 1996. évi paralimpiai játékokra már ő készítette fel az úszócsapatot. Az értelmi fogyatékosok versenyzői 1996-ban először vettek részt a paraolimpiai-paralimpiai játékokon. A MÉS úszóit Mentes Éva készítette fel.

1996 – Atlanta, X. Paralimpiai Játékok

A 43 fős magyar sportolói csapatból 10 fő (Becsey János, Engelhardt Katalin, Járomi Mónika, Kaszala Ferenc, Kovács Ervin, Marton Andrea, Ráczkó Gitta, Tatai Zsófia, Vereczkei Zsolt, Zámbó Diána) képviselte az úszókat. Az úszóválogatottban a mozgáskorlátozottak között újonc volt Kovács Ervin. Az értelmi fogyatékos sportolók a 14. számú versenykategóriában paralimpiai újoncként debütált Kaszala Ferenc, Marton Andrea és Tatai Zsófia. A X. Paralimpiai Játékokon a magyar csapat által megszerzett 5 aranyéremből kettőt az úszók nyertek. A 2 ezüstéremből egyet, a 3 bronzéremből pedig mind a hármat az uszodában gyűjtötték.

A játékokról szóló rövid napi összefoglaló a Nemzetei Sport tudósításainak felhasználásával, az IPC-honlap nyilvántartásával összevetve készült.

A megnyitót követő napon az uszodában 200 méteres női vegyes úszásban *Engelhardt Katalin* (SM5) jóvoltából megszületett a magyar csapat első érme. Szoros küzdelemben 4:14,83 perces idővel a dobogón bronzérmet vehetett át. Ugyanebben a versenyszámban *Járomi Mónika* (SM5) 4:15,44 perccel a 4. helyen végzett. A következő versenynapon az 50 méteres női pillangóúszásban a dobogó második és harmadik fokát is magyar versenyzők bérelték ki. *Járomi Mónikának* (S5) 47, 48 másodperces idő az ezüstérem, míg *Engelhardt Katalinnak* (S5) 50,88 mp a bronzérem átvételét tette lehetővé.[57] A játékok ötödik versenynapján csak *Ráczkó Gitta* volt érdekelt a 100 méteres hátúszásban. Döntőbe jutott, és 1:43,18 perces idővel nyolcadikként ért a célba.[58]

A csütörtöki versenynapon *Vereczkei Zsolt* (S5) az 50 méteres hátúszásban a legjobb idővel jutott a döntőbe, és a versenykategóriájában először döntötte meg a negyven másodperces álomhatárt, elképesztő világcsúccsal (39,95 mp) védte meg barcelonai paralimpiai bajnoki címét. *Becsey János* (S7) is döntőbe jutott a 100 m-es gyorsúszásban, ahol hatodikként (1:09,63 mp) ért a célba.[59] A hetedik versenynapon az uszodában rajtolt *Tatai Zsófia* (MH/S14) és *Márton Andrea* (MH/S14) a 100 méteres gyorsúszásban, amelyben Tatai 1:16,99 perces idővel 9. lett, és éppen lemaradt a döntőről, *Márton Andrea* nem jutott tovább. *Kaszala Ferenc* (MH/S14) sem jutott az elődöntőből tovább, és *Kovács Ervin* (S6) sem a délutáni finálėba az 50 méteres

56 Forrás: Nádas Pál gyűjtése. MTVA-archivum

57 Szűcs Miklós (1996): Szekeres Pál megvédte bajnoki címét. *Nemzeti Sport,* VII. 227., 1996 augusztus 21., 9. p. | Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. – Ahogyan én láttam. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 155–162. p.

58 Szűcs Miklós (1996): Szekeres Pál újabb aranyérme. *Nemzeti Sport,* VII. 228., 1996. augusztus 22., 6. p. | Szűcs Miklós (1996): Sasváriné Paulik Ilona döntős. *Nemzeti Sport,* VII. 229., 1996. augusztus 23., 7. p. | Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. – Ahogyan én láttam. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 155–162. p.

59 Szűcs Miklós (1996): Pinpongsuli és úszásoktatás – magyar módra. *Nemzeti Sport,* VII. 230., 1996. augusztus 24., 9. p. | Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. – Ahogyan én láttam. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 155–162. p.

gyorsúszásban.[60] Az utolsó előtti versenynapon ismét jó események születtek. *Ráczkó Gitta* (SB5) és *Járomi Mónika* (SB5) a 100 méteres mellúszás délutáni döntőjébe jutottak, ahol Járomi harmadikként, míg Ráczkó negyedikként ért célba. A versenybírók Járomit szabálytalan úszás miatt kizárták, így a bronzérmet *Ráczkó Gitta* (2:03,07) nyakába akasztották. *Engelhardt Katalin* (S7, SB7) aznap két negyedik helyet szerzett, az 50 m-es gyorsúszásban 46,68-as, míg a 100 m-es mellúszásban 2:16,59 perces időt ért el. *Becsey János* (SB7) 100 mellen rajtolt, és a döntőben az ötödik helyen ért célba (1:34,98).[61] Az utolsó versenynapon már csak az uszodában volt remény az éremszerzésre. *Becsey János* (S7) az 50 méteres gyorsúszás fináléjának rajtját elrontotta, és hiába úszott 24 századdal jobb időt (31,44), mint Barcelonában – ahol bajnoki címet szerzett –, itt csak a negyedik hely megszerzéséhez volt elegendő. A franciák legyőzhetetlenek, de a második hely még megszerezhető a 4×50 méteres női vegyes váltóban, nyilatkozták a lányok *Szűcs Miklós* újságírónak még a verseny előtt.

Zámbó Diána[62] háton kezdett, mégpedig nagyon jól, a második helyen adta át a stafétát *Ráczkó Gittának*,[63] majd következett *Járomi Mónika*[64] pillangón, végül *Engelhardt Katalin*[65] közvetlenül a franciák mögött a második helyen ért célba. *„A versenybíróság szabálytalan*

60 Szűcs Miklós (1996): Tíz centiért két éremmel fizettek a magyarok. *Nemzeti Sport,* VII. 231., 1996. augusztus 25., 11. p. | Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. – Ahogyan én láttam. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 155–162. p.

61 Szűcs Miklós (1996): A harmadik hely Ráczkó Gittáé. *Nemzeti Sport,* VII. 232., 1996. augusztus 26., 9. p.

62 ***Zámbó Diána*** (Székesfehérvár 1978-) úszó, paralimpiai bajnok. A Mozgásjavító Általános Iskola (1984–1992) elvégzése után a Neumann János Számítástechnikai Szakközépiskolában (1992–1996) érettségizett. Egyetemi tanulmányait a Veszprémi Egyetem Tanárképző Karának informatika szakán (1996–2001) végezte, és itt szerzett diplomát. Úszóként 2003–2004 között a Fitnesz Akadémia úszóedző szakán szerzett edzői végzetséget. A Grundfos Magyarország Kft-nél a HR-osztályon (2006—2016) dolgozott, és közben (2005–2016) a Tatabányai Vízmű Sportegyesületnél úszóedzőként is tevékenykedett. A 7–11-éves korosztályos versenyzők edzője volt, valamint a mozgáskorlátozottakat korhatár nélkül tanította és versenyeztette. A házasságkötését (2014) követően Eipl Dianna nevet vette fel, és még abban az éven kislánya is született. Jelenleg gyermekével gyes-en van. A mozgásjavító iskolában 1985-ben megépült uszodában, tanórai keretek között tanult meg úszni. Az első gyermekversenyen, amelyen részt vett, érmes lett, és ettől kezdve már edzésekre járt. Nagy szorgalommal készült a versenyekre, mert nem csak a tanulásban, de az úszásban is mindig a legjobbak között akart lenni. Mozgáskorlátozottként az országban elsőként részesült a „*Jó Tanuló, Jó Sportoló díjban*" Az első egyesülete (1990–1992) a Mozgásjavító Diák Sportkör (DSK). Ezután 1992–1996 között a HOSC versenyzője volt. Egyetemi évei alatt, 1997–2003-között a Veszprémi Úszó Klub, majd 2004–2012 között a Tatabányai Vízmű Sport Egyesület versenyzője volt. Részt vett hat (1992, 1996, 2000, 2004, 2008, 2012). paralimpiai játékokon. Világbajnokságon öt alkalommal (1994, 1998, 2002, 2006, 2010), míg kontinensviadalon kilenc alkalommal (2003, 2005, 2007, 1991, 1995, 1999, 2001, 2009, 2011) vett részt. 2012-ben Londont követően fejezte be a versenyzői pályafutását, azóta edzőként és HR-területen dolgozott. Edzői voltak: Jafcsák Péter (1990–1992), Koller István (1992–1996), Gyenge Zsigmond (1997–2003), Szilágyi Gergely (2004–2007), Magyarovits Zoltán (2008), Sirkóné Kocsis Márta (2009–2012)

63 ***Ráczkó Gitta*** (1975-) paralízissel született, ennek következtében nehezen tud járni. A Mozgásjavító Általános Iskola tanulójaként ismerkedett meg az úszással. 1992-ben szerzett először kvótát az ötkarikás játékokra, Barcelonába. Négy évvel később paralimpiai bajnokként térhetett haza Atlantából. A 2016-os Rio de Janeiró-i volt a 7. paralimpiája, ahol a nyitóünnepségen a magyar csapat zászlóvivője volt. Jelenleg a Ferencvárosi Torna Club versenyzője. Díjak, elismerések: 2016 – Magyar Olimpiai Bizottság Fair Play diploma, 2011 – Zugló Sportjáért Emlékérem, 2008 – az Év Fogyatékos Női Sportolója (Forrás: www.hparalimpia.hu/sportolo/raczko-gitta-1)

64 ***Járomi Mónika*** (Budapest 1973.01.06 -) úszó, paralimpiai bajnok az általános iskolai tanulmányait integráltan (1979–1987) a budapesti VIII. Erdélyi utcai és a XVIII. Brassó utcai iskolákban végezte. Középiskolát a csepeli az FMT Gimnáziumban (1987–1991) érettségivel fejezte be. Főiskolai végzettséget a Wesley János Lelkészképző Főiskola (2002–2005) általános szociális munkás szakon szerzett. Hétéves korában a Balatonon egy a TF-hallgató kezdte úszni tanítani. Az első úszásélménye így nem a medence, hanem a „nyílt víz" volt. Sportolói pályafutására nagy inspirációt jelentett Egerszegi Krisztina 1988-as olimpiai győzelme. Szeretett úszni, napi rendszerességgel szorgalmasan járt uszodába. Paczulák András fedezte fel a paralimpiai versenyúszás számára. A barcelonai paralimpiai csapat tagja lett, és a 4x50 m-es gyorsváltóval negyedik, míg a 100 méter mellúszás döntőjében a hatodik helyen végzett. A HOSC-ből a Budapesti Honvéd Sportegyesülethez (BHSE) igazolt. Az 1994. évi (Málta) vb-n, a 4x50 m-es vegyes váltó tagjaként és 50 méteres pillangóúszásban lett világbajnok. Két Eb - elsőséggel is rendelkezik, amelyeket a 1995-ben (Perpignan, Franciaország) az 50 méteres pillangóúszásban, és a 100 méteres mellúszásban nyerte. A 4x50 méteres vegyes váltó tagjaként lett Eb-bronzérmes. Az 1996. évi Atlantai Paralimpiai Játékokon a 4x50 méteres vegyes váltó tagjaként lett paralimpiai bajnok, míg az 50 méteres pillangóúszásban ezüstérmes, a 200 méteres vegyes úszásban a negyedik helyet szerezte meg. A paralimpiát követően 1996-ban hagyta abba a versenyzést. Két év leforgása alatt hatszor úszott világcsúcsot. *„Lehet, hogy szokatlan, hogy egy év alatt úsztam a semmiből paralimpiai szintet, de ennek a teljesítménynek a hajtóereje az apámnak tett ígéret volt, aki időközben meghalt. Azt szerettem volna ezzel érzékeltetni, hogy a tehetségen és az adottságon túl az igazi szikra az ígéretem volt."* A sportkarrier után jött a munka világa. Magánélete 2006-ban teljesedett ki, férjhez ment, és 2008. 05. 21-én megszületett lánya, Emma. Soha nem tett szemrehányást a sorsnak, miért kellett oxigénhiánnyal, négyvégtag-bénultként születnie. Sportolóként minden elismerést és díjat megkapott. Az egészségének ígéretét hozta el a 2014. évi (SDR) gerincműtét. Kitüntetései: 1994 – Az Év Invalid Sportolója 2. hely, 1995 – Az Év Mozgáskorlátozott Sportolója, 1996 – Az Év Csapata (4x50 m női vegyesváltó tagja), 1996 – Ember az emberért – MEOSZ, 1996 – Pro Urbe, Budapest XVIII. kerület Önkormányzata, 1996 – Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje. Egyesületei: 1990–1992: Mozgáskorlátozottak Hallassy Olivér SC (HOSC), 1993–1996: Budapesti Honvéd Sportegyesület (BHSE) Edzői: Paczulák András és Koller István (1991–1992), Horváth Zsolt (BHSE) (1993–1996).

65 ***Engelhardt Katalin*** (1971-) gyermekkorában ismerkedett meg az úszással a Mozgásjavító Általános Iskola diákjaként. Az 1996-os atlantai paralimpián a 4x50 méteres vegyes váltó tagjaként aranyérmet nyert. A 2016-ban Rio de Janeiróban rendezett paralimpia a hetedik ötkarikás játéka volt. A sport mellett a Testnevelési Egyetem sportmenedzser szakán, illetve a Nemzeti Közigazgatási Egyetem társadalombiztosítási szakán szerzett diplomát. Díjak, elismerések: 2016 – Halassy Olivér-díj, 2004 – Köztársasági elnöki elismerés. (Forrás: www.hparalimpia.hu/sportolo/engelhardt-katalin-1)

úszás miatt kizárta a francia váltót!" Így lett az ezüstből a magyar csapat ötödik és az uszoda második magyar aranyérme.[66] Atlanta legeredményesebb magyar paralimpiai sportolója *Engelhardt Katalin* lett, aki egymaga 15,75 pontot gyűjtött. A magyar sportolók által megszerzett 92 paraolimpiai pontból az úszók 50 pontot gyűjtöttek.

ÚSZÓINK PARALIMPIAI (I-VIII.) HELYEZÉSEI: 1996 – ATLANTA

Név	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontérték	VII. hely	VIII. hely
Becsey János	S7				50 m-es gyorsúszás	100 m-es mellúszás	200 m-es vegyes úszás, 100 m-es gyorsúszás	7		
Engelhardt Katalin	SM5–S5	4x50 m-es vegyes váltó		200 m-es vegyes úszás, 50 m-es pillangóúszás	100 m-es mellúszás, 50 m-es gyors-úszás			15,75		
Járomi Mónika	S5, SM5	4x50 m-es vegyes váltó	50 m-es pillangó-úszás		200 m-es vegyes úszás			9,75		
Kaszala Ferenc	MH									
Kovács Ervin	SB5–S6						200 m-es vegyes úszás	1		100 m-es mellúszás
Marton Andrea	MH									
Ráczkó Gitta	SB5	4x50 m-es vegyes váltó		100 m-es mellúszás				5,75		100 m-es hátúszás
Tatai Zsófia	MH									
Vereczkei Zsolt	S5	50 m-es hátuszás					200 m-es vegyes úszás, 50 m-es gyorsúszás	9		
Zámbó Diána	S6	4x50 m-es vegyes váltó						1,75	50 m-es pillangó-úszás	
4x50-es vegyes váltó	S1-6	Engelhardt Katalin, Járomi Mónika, Ráczkó Gitta, Zámbó Diána								
Érmek és helyezések		**2**	**1**	**3**	**4**	**1**	**5**		**2**	**7**
Pontérték összesen		**14**	**5**	**12**	**12**	**2**	**5**	**50**		

Összeállította Nádas Pál (2016) az IPC adattára alapján

66 Szűcs Miklós (1996): A női vegyes váltóé az ötödik arany. *Nemzeti Sport,* VII. 233., 1996. augusztus 27., 12. p. | Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. – Ahogyan én láttam. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 155–162. p.

Nádas Pál, Pancsa József és Szekeres Pál elkészítették a Magyar Paralimpiai Bizottság (MPB) alapszabály-tervezetét. A három alapító szervezet, az MMS, a MÉS és az MVGYSSZ 1997. szeptember 13-án dr. Galántai Ambrus elnökletével megalapította a Magyar Paralimpiai Bizottságot (MPB).[67] Az úszószakág irányítását ismét Koller Istvánra bízták.[68] A Sydney – 2000. évi XI. Paralimpiai Játékok magyar csapatvezetője az 1999 februárjában megválasztott új MPB-elnök, Alföldy László lett.

A vak diákok úszósportjának fejlesztése szempontjából fontos állomásnak tekinthető, hogy Helesfai Katalin a Vakok Általános Iskolája igazgatója (1986–2006) elérte, hogy a Fővárosi Önkormányzat finanszírozásában, 1998-ban, tanmedencével és uszodai részleggel gazdagodott az intézmény. Az új létesítményt dr. Demszky Gábor főpolgármester adta át a diákoknak.[69]

Az egész paralimpiai mozgalomra és a fogyatékosok egész sportja számára jelentős változást hozott az Ifjúsági és Sportminisztérium (ISM)[70] megalakulása. Deutsch Tamás sportminiszter 1998 őszétől Szekeres Pál olimpiai bronzérmes (1988 – csapatban), háromszoros paralimpiai bajnok (1992/1, 1996/2) vívót helyettes államtitkárrá nevezte ki. A Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztériumon (GYISM) belül Szekeres Pál a fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkárságot vezette. A 2000. évi sydney-i, XI. Paralimpiai Játékokra történő felkészülést addig soha nem látott mennyiségű állami forrással segítették. A felkészülés és az utazás költségei mellett a hazai utánpótlás- és diáksportra, valamint sportágfejlesztésekre, nemzetközi versenyeztetésre, sportági műhelytámogatásra, sőt néhány edző anyagi ösztönzésére is jutott pénz.

2000 – Sydney, XI. Paralimpiai Játékok

Az 54 fős magyar sportolói csapatból 12 fő (Becsey János, Bérczi Zsófia, Engelhardt Katalin, Kovács Ervin, Majer Gábor, Pásztory Dóra, Rácz János, Ráczkó Gitta, Sánta Krisztián, Szedő Tibor, Vereczkei Zsolt, Zámbó Diána) képviselte az úszókat. Az úszóválogatottban paralimpiai újoncként Bérczi Zsófia, Majer Gábor, Pásztory Dóra, Rácz János, Sánta Krisztián és Szedő Tibor kaptak bizalmat. A XI. Paralimpiai Játékokon a magyar csapat által megszerzett négy aranyéremből mind a négyet az úszók nyerték. Az 5 ezüstéremből négyet, a 14 bronzéremből pedig nyolcat az uszodában gyűjtöttek. Először történt meg, hogy az úszókkal egynél több edző utazhatott a játékokra. Ott lehetett és segíthette a versenyzőket Anatolij Petrov (Pécs), Koller István (Budapest), Paksi László (Baja) és Wernerné Szabó Andrea.

67 MMS-elnökségi ülés 1996. 12. 19., MMS-elnökségi ülés 1997. 01. 23. | Nádas Pál (2005): A magyarországi parasport történetIn: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 44-66. p.

68 ***Koller István*** (Budapest, 1930. 12. 18–) mesteredző, a Halassy Olivér Sport Club (1982–2015) és a Humanitás Szövetkezet (1975–2009) elnöke. A középiskolai érettségi vizsgát technikumban tette le. Szövetkezeti ipari vezetőképzőt is végzett. Vízilabda-oktatói végzettséget 1978-ban szerzett. Munkahelye volt 1947–1949 között a Petrás László Orthopéd Orvosi Műszerész Cég, majd 1949–1973 között az Állami Művégtaggyár a (későbbi Gyógyászati Segédeszközök Gyára) munkatársa, nyugdíjazásig (1973–2009) a megváltozott munkaképességűeket foglalkoztató célszervezet, a Humanitás Munkavédelmi Eszközöket Gyártó Ipari Szövetkezetnél dolgozott. Vízilabda-játékosként az MTE (1946–1950), ob I. játékosa, 1950–1953 között a Hajógyár csapatában, majd az Építőkben (1953–1965) játszott. Ortopéd technikusként a Gyógyászati Segédeszközök Gyárában dolgozott. Felkérték, mint vízilabdedzőt, hogy foglalkozzon a mozgáskorlátozottak úszásával. A Rudas uszodában (1970–2005) tanított úszni és tartott edzést. A versenyszerű edzéseket (1977–2000) a BVSC-uszodába vitte. A HOSC úszószakosztályának alapító edzője, a mozgáskorlátozott-úszóválogatott első szövetségi kapitánya volt. A HOSC úszószakosztályában elnökségi taggá, majd elnökké (1982–2015) választották. Paralimpiai szövetségi edzői pályafutása alatt négy paralimpiai játékon (1984,1988, 1992, 2000) irányította az úszókat, és ezeken 17 paralimpiai aranyérmet, 12 ezüstérmet és 16 bronzérmet nyertek a sportolók. A Magyar Rehabilitációs Társaság vezetőségének 18 éven keresztül volt a tagja. Kitüntetései: Az Év Edzője 1996-ban és 1997-ben. A mozgáskorlátozottak úszásáért végzett, az 1984. évi paralimpiai játékok sikereit követően, munkássága elismeréseként 1987-ben az ÁISH Mesteredzői Oklevélben részesítette. 1981-ben Kiváló Társadalmi Munkáért (Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa), 1984-ben Munka Érdemrend ezüst fokozat, 1984-ben Magyar Rehabilitációs Társaság – emlékplakett, 1987-ben Frim Jakab-emlékérem ezüst fokozata, 1990-ben Magyar Sportújságírók Díja MÚSZ-plakett, 1991-ben MEOSZ-kitüntetés, 1996-ban Magyar Köztársaság Lovagkeresztje, 2000-ben Zugló Sportjáért, 2000-ben Magyar Köztársaság Ifjúsági és Sportminiszteri dicséret, 2003-ban Magyar Paralimpiai Érdemérem, 2010-ben Magyar Sportért-díj II. fokozat kitüntetések tulajdonosa.

69 www.vakisk.hu

70 A 1120/1998. (IX. 30.) kormányhatározat az Ifjúsági és Sportminisztérium létrehozásával kapcsolatos feladatokról.

A játékokról szóló rövid napi összefoglaló a Nemzeti Sport tudósításainak felhasználásával és az IPC-honlapon található nyilvántartással összevetve készült.

A színpompás megnyitót követő[71] második versenynapon az uszodában is beindult a nagyüzem. Több magyar versenyző is vízbe szállt. A 200 m-es vegyes úszásban *Kovács Ervin* (SM5) 3:17,23 perces idővel a 4. helyen végzett, míg *Becsey János* (SM7) ugyancsak 200 m vegyesen 2:55,68 perces idővel lett a játékok 2. helyezettje. A 200 m vegyes úszás magyar szenzációját *Pásztory Dóra* (SM8) paralimpiai újonc okozta azzal, hogy az előfutamban a legjobb idővel biztosította magának a kabalát is jelentő 4. pályát. Az esti döntőben új paralimpiai csúccsal (3:02,91) végzett az 1. helyen, és 16 évesen paralimpiai bajnok lett. Az úszók éremgyűjteményét *Rácz János* (SB14) a 100 méteres mellúszásban szerzett (1:16,99) 3. helyezésével növelte.[72]

A paralimpiai játékok harmadik versenynapján az uszodában ismét több magyar versenyző jutott az esti döntőkbe. Az aznapi bronzos dömpinget a szintén paralimpiai újonc, *Sánta Krisztián* (SM14) a 200 méteres vegyes úszásban nyitotta azzal, hogy élete legjobb eredményét megjavítva (2:24,42) a 3. helyen végzett. *Kovács Ervin* (S5) következett, aki az 50 méteres pillangóúszás elődöntőjének harmadik előfutamát 42,02 másodperces legjobb idővel megnyerte, és az esti fináléba jutott. A döntőben[73] a 3. helyen ért a célba. Ezzel a magyar éremgyűjtés még nem fejeződött be, mert előbb *Engelhardt Katalin* (S5) szintén az 50 méteres pillangóúszásban (47,24), majd *Pásztory Dóra* (S8) a 100 méteres pillangóúszásban (1:27,41) a 3. helyen értek célba.[74] *„Dóri a második versenynapon 200 vegyesen megszerezte a magyar csapat első aranyérmét. (…) Ezt a medáliát aztán a száz pillangón egy bronzzal megtoldotta. »A száz pillangón csak hatodik voltam a világranglistán, ezért itt nem számítottam dobogós helyezésre. El sem hiszem, hogy két érmet is szereztem első paraolimpiámon« – szakadt ki Dóriból."*[75]

A versenyek negyedik és ötödik napján *Sánta Krisztián* a 100 méteres gyorsúszás harmadik előfutamában második, összesítésben a negyedik legjobb idővel került az esti fináléba, ahol fantasztikus küzdelemben (56,89) a 2. helyen ért célba. A 4×100 méteres férfi gyorsváltóban a *Majer–Sánta–Rácz–Szedő* összetételű magyar csapat az olaszok mögött végzett (4:03,93) a 4. helyen.[76]

A hatodik versenynapon ismét az úszók gondoskodtak arról, hogy ez a nap se teljen magyar érem nélkül. *Kovács Ervinnek* (SB4), aki négy évvel korábban mint újonc a 100 méteres mellúszásban még csak a nyolcadik helyen végzett, most egy jó fordulót követően 1:44,83 perces idővel sikerült harmadikként a célba érnie. Az 50 méteres pillangóúszásban *Sánta Krisztián* és *Szedő Tibor* (S14) is rajthoz álltak, és a döntőben mindketten életük legjobb eredményével végeztek dobogós helyeken. *Sánta Krisztián* (28,41) a 2. helyen, míg *Szedő Tibor* (28,93) a 3. helyen végzett. A nap uszodai eseménye volt még, hogy a 100 méteres mellúszásban 1:34,52 perces idővel *Becsey János* (SB7) és *Ráczkó Gitta* (SB5) is (1:58,16) az 5. helyen ért célba.

A hetedik versenynapon az uszodában *Vereczkei Zsolt* (S5) a három előfutamból a másodikban rajtolt, és az 50 méteres hátúszásban az esti döntőbe a legjobb idővel került. A döntőben 39,20 másodperces idővel sorozatban harmadik alkalommal állhatott a dobogó legfelső fokára, és hallgathatta a magyar himnuszt. *„Csodát vitt végbe Vereczkei Zsolt, aki három, egymást követő paralimpián (1992, 1996, 2000) megnyerte az 50 méteres hátúszást, ráadásul mindhárom alkalommal világcsúccsal!"*[77] *Engelhardt Katalin* (S5) szintén 50 méteres hátúszásban vívta ki az esti finálében való részvétel lehetőségét, ahol a 7. helyen

71 Füredi Marianne (2000): Bíró Norbert az első pontszerző. *Nemzeti Sport,* 2000. október 20., 16. p.

72 Füredi Marianne (2000): Pásztory Dóra a dobogó tetején. *Nemzeti Sport,* 2000. október 21., 16. p. | www.paralympic.org/results/historical

73 Kovács Ervin 50 m-es pillangó- és 50 m-es gyorsúszáseredményénél helyesen jelöli az IPC nyilvántartása, hogy bronzérmet nyert, ugyanakkor a döntő mezőnyének nyilvántartásából hiányzik. Úgy tűnik, mintha nem jutott volna a döntőbe, így nem lehet azt tudni, hogy milyen időeredménnyel lett harmadik. A bronzérem valóságát Füredi Marianne (2000): Magyar bronzos szombat. *Nemzeti Sport,* 2000. október 22-én megjelent helyszíni tudósítása igazolja. Az IPC nyilvántartásának helyesbítését kezdeményezni kell.

74 Füredi Marianne (2000): Magyar bronzos szombat. *Nemzeti Sport,* 2000. október 22. | www.paralympic.org/results/historical

75 Füredi Marianne (2005): Minden idők legjobb paralimpiája. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 168–179. p.

76 Füredi Marianne (2000): A „megtalált" érem. *Nemzeti Sport,* 2000. október 24.

77 Füredi Marianne (2000): Magyar aranyak világcsúcsokkal. *Nemzeti Sport,* 2000. október 26., 16. p.

(1:01,41) végzett. Az este utolsó magyar érdekeltségű versenyén *Sánta Krisztián* és *Majer Gábor* álltak a rajtnál a 100 méteres hátúszás S14-es sérültségi kategóriájának döntőjében. Krisztián a délelőtti előfutamban elért világcsúcsot is felülmúlva (1:03,80 perc) az első helyen végzett, míg Gábor az előfutamnál is jobb időt úszva sem tudott a dobogóra érni, és (1:07,77) 5. helyen ért a célba.[78]

A kilencedik versenynapon az uszoda esti döntőit *Kovács Ervin* (S5) nyitotta az 50 méteres gyorsúszásban, és élete legjobb idejével, a délelőtti 37,10 másodperces időeredményt is túlszárnyalva, 36,80-as idővel a 3. helyen ért a célba. Ugyancsak fináléba jutott *Engelhardt Katalin* (S5) az 50 méteres gyorsúszásban, ahol 46,36-tal az 5. helyen végzett. *Zámbó Diána* (S6) az 50 méteres hátúszásban 1:46,62 perces idővel a 6. helyen ért a célba.

A nap utolsó döntője magyar aranyéremmel kecsegtetett, mivel a Majer–Rácz–Szedő–Sánta összetételű világcsúcstartó váltó állt rajthoz. *Majer Gábor*[79] hátúszásban elsőként érte a falat, majd *Rácz János*[80] mellen növelte az előnyt. *Szegő Tibor*[81] pillangón tartotta a pozíciót, majd a befejező ember, *Sánta Krisztián* utcahossznyi előnnyel, új világcsúccsal, 1:58,17 perces idővel az első helyen csapott célba.[82] *„A száz hát a főszámom, annak az aranynak azért örülök. De bevallom, a váltóarany kicsit kedvesebb, mert azt a fiúkkal közösen szereztük. (…) a küldöttség legsikeresebb tagjaként a magyar csapat zászlaját vihette a záróünnepségen."*[83] A záró, tizedik versenynapon az uszodában, az esti döntőben már csak két magyar érdekeltség volt. A férfiak mezőnyében először *Becsey János* (S7) versenyzett az 50 méteres gyorsúszásban, ahol a 8. helyen (0:31,66) végzett. Aztán jött *Sánta Krisztián* (S14), aki itt készült visszavágni holland ellenfelének, de a rajtnál beragadt, és a visszavágás nem sikerült. Krisztián így is hatodszor állhatott a dobogóra, és lett a versenyszám 2. helyezettje (25,96 mp).[84]

A magyar paralimpiai csapat legeredményesebb versenyzője *Sánta Krisztián*[85] úszó lett, aki egymaga 28,5 paralimpiai pontot gyűjtött. A magyar sportolók által megszerzett 158 pontból az úszók 94 paralimpiai pontot nyertek.

78 Sipos János (2000): Aranynap Sydneyben. *Színes a sport,* www.asport.hu, 2000. október 26., 15. p. | www.paralympic.org/results/historical | Füredi Marianne (2005): Minden idők legjobb paralimpiája. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 168–179. p.

79 ***Majer Gábor*** (1983–) 13 évesen kezdett el úszni. A reggeli és délutáni edzések miatt magántanulóként folytatta tanulmányait. Első nemzetközi versenyén egy arany- és három ezüstérmet nyert. Világ- és Európa-bajnoki címei után 2000-ben kijutott a sydney-i paralimpiára, ahol a 4x50 méteres vegyes váltóval paralimpiai bajnok lett. A Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje tulajdonosa. (Forrás: http://www.hparalimpia.hu/sportolo/majer-gabor)

80 ***Rácz János*** (1983–) másodikos elemi iskolás korában kezdett el sportolni, először atletizált, majd röplabdázott. 1995-ben tizenkét évesen kezdett el komolyabban az úszással foglalkozni. A válogatottba 1999-ben került, és rögtön aranyat szerzett a 4x50 méteres vegyes váltó mellúszójaként. 2000-ben Sydneyben paralimpiai bajnok lett a 4x50 méteres vegyes váltó tagjaként. (Forrás: www.hparalimpia.hu/sportolo/racz-janos)

81 ***Szedő Tibor*** (1979–) ötévesen kezdett el a BVSC-ben úszni. Tizenöt évesen a spanyolországi Európa-bajnokságon két ezüstérmet szerzett a váltókban, pillangóúszásban pedig bronzérmes lett. Az elkövetkező években már világ- és Európa-bajnoknak mondhatta magát. 2000-ben a sydney-i paralimpián a 4x50 méteres vegyes váltóban paralimpiai bajnok lett. (Forrás: www.hparalimpia.hu/sportolo/szedo-tibor)

82 Füredi Marianne (2000): Vegyes váltónk világcsúccsal nyert. *Nemzeti Sport,* 2000. október 28., 16. p. | Sipos János (2000): Újabb magyar aranyérem. *Színes a sport,* www.asport.hu, 2000. október 28., 15. p. | www.paralympic.org/results/historical

83 Füredi Marianne (2005): Minden idők legjobb paraolimpiája. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 168–179. p.

84 Füredi Marianne (2000): Sánta Krisztián hatodszor is dobogóra állhatott Sydneyben. *Nemzeti Sport,* 2000. október 29., 16. p.

85 ***Sánta Krisztián*** (1981–) 1995-ben kezdett el úszni a Fogócska SE-ben. Először 1996-ban versenyzett külföldön, és már az első versenyeken érmet gyűjtött. Több mint húszszoros Európa- és világbajnok. 2000-ben Sydneyben 100 méteres hátúszásban, valamint a 4x50 méteres vegyes váltó tagjaként is aranyérmet szerzett. (Forrás: www.hparalimpia.hu/sportolo/santa-krisztan)

ÚSZÓINK PARALIMPIAI (I-VIII.) HELYEZÉSEI: 2000 – SYDNEY

NÉV	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontérték	VII. hely	VIII. hely
Becsey János	SM7–SB7–S7		200 m-es vegyes úszás			100 m-es mellúszás		7		50 m-es pillangóúszás, 50 m-es gyorsúszás
Bérczi Zsófia	S14								50 m-es mellúszás	50 m-es pillangóúszás
Engelhardt Katalin	S5			50 m-es pillangóúszás			50 m-es gyorsúszás	5	50 m-es hátúszás	
Kovács Ervin	SB4, S5, SM5			100 m-es mellúszás, 50 m-es gyorsúszás, 50 m-es pillangóúszás	200 m-es vegyes úszás			15		
Majer Gábor	S14	4x50 m-es vegyes váltó			4x50 m-es gyorsváltó	100 m-es hátúszás		4.5		
Pásztory Dóra	SM8–S8	200 m-es vegyes úszás		100 m-es pillangóúszás				11		
Rácz János	S14	4x50 m-es vegyes váltó		100 m-es mellúszás	4x50 m-es gyorsváltó			6.5		
Ráczkó Gitta	SB5, S7					100 m-es mellúszás		2		50 m-es pillangóúszás
Sánta Kriszián	S14	100 m-es mellúszás, 4x50 m-es vegyes váltó	100 m-es gyorsúszás, 50 m-es pillangóúszás, 50 m-es gyorsúszás	200 m-es vegyes úszás	4x50 m-es gyorsváltó			28,5		
Szedő Tibor	S14	4x50 m-es vegyes váltó		50 m-es pillangóúszás	4x50 m-es gyorsváltó			6.5		
Vereczkei Zsolt	S5	50 m-es hátúszás						7		
Zámbó Diána	S6, S5						100 m-es hátúszás	1		50 m-es pillangóúszás
4x50 m-es vegyes váltó	S14	Majer Gábor, Szedő Tibor, Rácz János, Sánta Krisztián								
4x50 m-es gyorsváltó	S14				Majer, Szedő, Rácz, Sánta					
Érmek és helyezések		**4**	**4**	**8**	**2**	**3**	**2**		**2**	**5**
Pontérték összesen		**28**	**20**	**32**	**6**	**6**	**2**	**94**		

Összeállította Nádas Pál (2016) az IPC adattára alapján

Földrengésszerű megrázkódtatás érte az egész paralimpiai mozgalmat a sydney-i játékokon történt csalás miatt. Az IPC, az értelmi fogyatékos spanyol kosárlabdacsapat csalása miatt (nem értelmi fogyatékos sportolókat is szerepeltettek a csapatban), felfüggesztette az INAS–FMH értelmi fogyatékos sportolóit a paralimpiai játékokon való részvételtől mindaddig, amíg megszületik a kellően precíz szabályozás az értelmi fogyatékosság bizonyítására és a sportági klasszifikációra.[86] Az IPC-döntés azonnal megosztottságot eredményezett az MPB és a MÉS szervezetei között. Kettétörte és a fejlődésben megállította a hazai úszósport értelmi fogyatékosokkal foglalkozó szakágát, és a másik két terület fejlődésére is nagy hatással volt. Kettétörte több paralimpikon sportolói pályafutását.

Az MPB közgyűlése 2001-ben Nádas Pált bízta meg az elnöki feladatok ellátásával.[87] Az úszók vezetőedzői (szövetségi edzői, szakágvezetői) munkáját haláláig Gyenge Zsigmondra (2001–2003), majd Tari Imrére (2004–2005) bízták.

A GYISM, a törvényalkotás hatalmi erejével, életre hívta a Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetségét (FONESZ), amely 12 éven keresztül igyekezett összefogni az összefoghatatlant, a sportoló fogyatékosok hazai szervezeteit. A FONESZ léte az MPB és tagszervezetei számára nem volt kedvező. Az MPB 2004-ben a FONESZ-től elszakadással tudta csak visszaszerezni saját önállóságát. Az olimpiára készülő sportolókhoz hasonlóan, de nem azonos mértékben, a paralimpiára történő felkészülés elősegítése céljából – a Wesselényi Miklós Sportközalapítványon (WM-SKA) keresztül – Gerevich Aladár sportolói és edzői ösztöndíjban részesülhettek a sportolók, köztük természetesen a legeredményesebb úszók és edzőik. A szubjektív döntések helyett a versenyeredményességet kezdték alapul venni, és az MPB kidolgozott egy a differenciált támogatási szabályrendszert.[88] Átlátható és előre tervezhető módon szabályozták az egyesületek és a sportágak műhelytámogatásának elosztását.[89] A GYISM bevezette az olimpiai életjáradékkal azonos mértékű paralimpiai életjáradékot, sajnos csak 1984-től visszamenőleg érvényesítve.[90]

Jelentős belső és külső hatalmi harcok zajlottak, amelyeket a GYISM, a MOB és a FONESZ hol erősített, hol megosztó szerepet töltött be. Ebben a belső feszültségekkel tarkított időszakban készülhettek a sportolók a XII. Paralimpiai Játékokra.

2004 – Athén, XII. Paralimpiai Játékok

A 38 fős magyar sportolói csapatból 8 fő (Becsey János, Engelhardt Katalin, Kovács Ervin, Pásztory Dóra, Poprocsi Tímea, Ráczkó Gitta, Vereczkei Zsolt, Zámbó Diána) képviselte az úszókat. Az úszóválogatott újoncaként csak *Poprocsi Tímeát* nevezték. Sydney hősei közül *Sánta Krisztián* és a paralimpiai bajnok váltó tagjai, önhibájukon kívül, nem vehettek részt a játékokon. A nyolc versenyzőt három edző – *Anatolij Petrov* (Pécs), *Becsey Péter* (Budapest), *Tari Imre* (Pécs) – irányította. A XII. Paralimpiai Játékokon a magyar csapat által megszerzett egy aranyérem az uszodában *Pásztory Dóra* jóvoltából született. A 8 ezüstéremből ötöt, a 10 bronzéremből pedig hármat az uszodában gyűjtötték.

A játékokról szóló napi összefoglaló a Nemzeti Sport tudósításainak felhasználásával, a szerző feljegyzései alapján és az IPC-honlapon található nyilvántartással összevetve készült.

A második versenynapon az úszók is megkezdték a versenyzést, és az esti finálében több magyar versenyző volt érdekelt. *Becsesy János* (SM7) a 200 m-es vegyes úszásban (2:53,69 perc) a 6. helyen,

86 A Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) felfüggesztette az értelmi fogyatékos sportolókat a 2004-es athéni játékokon.
87 *Nemzeti Sport,* 2001. március 25., 13. p.
88 Magyar Paralimpiai Bizottság ösztöndíj-felhasználása 2005. A szerző gyűjtéséből. MPB, SZMSZ 3. számú melléklete. (Érvényes: 2006. 11. 15.)
89 MPB-szabályzat a műhelytámogatás elosztására, 2003. Nádas Pál gyűjtése.
90 71/1999. (V. 21.) korm. rendelete a fogyatékos sportolók világversenyein eredményesen szereplők járadékáról

míg *Kovács Ervin* (S5) a 100 m-es gyorsúszásban (1:19,43 perc) az 5. helyen végzett. A hölgyek közül *Ráczkó Gitta* (SM7) a 200 m-es vegyes úszásban a 7. helyen (3:30,02 perc) ért a célba. *Pásztory Dóra* (S8) a 100 m-es pillangóúszásban a délelőtti előfutamból a második legjobb idővel jutott az esti fináléba, ahol 1:23,85 perces idővel a 2. helyen végzett, és az eredményhirdetéskor ezüstérmet vehetett át.[91]

A paralimpiai játékok harmadik versenynapján az uszodában, az esti finálékban ismét voltak magyar versenyzők. Az 50 m-es hátúszásban *Zámbó Diána* (S5) 53,45 másodperces idővel az 5. helyen, míg *Engelhardt Katalin* (S5, 1:04,35 perc) a 8. helyen végzett. *Kovács Ervin* és *Vereczkei Zsolt* voltak érdekeltek az 50 m-es hátúszás (S5) döntőjében. A versenyszám háromszoros paralimpiai címvédő bajnokaként (1992, 1996, 2000) rajtolt *Vereczkei Zsolt*. A nagyon rövid és gyors versenyszám előfutamában a későbbi győztes kínai fiú világcsúcscsal került a döntőbe, ahol biztosan nyert. *Kovács Ervin* 40,14 mp-es időeredménnyel a 2. helyen, míg *Vereczkei Zsolt* (40,49) a 3. helyen ért a célba.[92]

A negyedik versenynapon az uszoda esti fináléjában a paralimpiai újonc *Poprocsi Tímea* (SB7) a 100 m-es mellúszásban 1:47,01 perces idővel a pontszerző 5. helyen végzett, míg *Kovács Ervin* (S5) a 200 m-es gyorsúszásban 2:52,99 perccel a 4. helyet harcolta ki.[93]

A szerdai, ötödik versenynapon *Engelhardt Katalin* és *Zámbó Diána* (S5) az 50 m-es pillangóúszásban dobogós reményekkel rajtolt. Katinak (48,88) sikerült a 3. hely megszerzése, míg Diána a 4. helyen (49,50 mp) végzett. *Pásztory Dóra* (S8) a harmadik idővel jutott a 100 m-es hátúszás döntőjébe, ahol élete legjobb idejét túlszárnyalva 1:24,07 perces időeredménnyel másodikként ért a célba. *Kovács Ervin* (S5) az 50 m-es pillangóúszásban a második idővel jutott az esti fináléba, ahol a 39,39 perces eredménnyel szintén a 2. helyen végzett.[94]

Az uszodában a 200 m-es vegyes úszás számait rendezték a hatodik versenynapon. A magyarok közül elsőként *Kovács Ervin* (S5) rajtolt, aki a délelőtti előfutam során új világcsúcsot (3:05,39) úszott. A döntőben a kínai, He Junquan, Ervin világcsúcsát megdöntve, nyerte meg a számot, *Kovács Ervin* (3:06,21) a 2. helyen végzett, ezüstérmet vehetett át. *Pásztory Dóra* (SM8) a két megszerzett ezüstérem után a 200 m vegyesen, a legerősebb számában és a sydney-i paralimpia bajnokaként, címvédésre készült. A délelőtti előfutamon világcsúcsot (2:57,86 perc) úszott, és így a 4-es – kedvenc – pályára került. A pillangót követően még csak a harmadik helyen fordult, de aztán átvette a vezetést, és biztosan, újabb világcsúccsal, az első helyen ért a célba. „*…Úgy álltam oda a rajthoz, hogy ha belepusztulok, akkor is megcsinálom, hiszen ezért jöttem ide. (…) Egyelőre főállású boldog ember akarok lenni*" – nyilatkozta Pásztory Dóra.[95]

A hetedik versenynapon az úszás döntőjében *Engelhardt Katalin* (SB4) volt érdekelt a 100 m-es mellúszásban, ahol a 7. helyen (2:08,98) végzett. Szintén a 100 m-es mellúszásban *Ráczkó Gitta* (SB5) élete legjobb idejével (1:55,87) a 3. helyen végzett, és felállhatott a dobogó harmadik fokára.[96]

91 Füredi Marianne (2004): Ezüstök és bronz Athénből. Ezüstlányok, bronzos fiú. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 256. sz., 2004. szeptember 20., 19. p. www.paralympic.org/results/historical

92 Füredi Marianne (2004): Újabb négy érem Athénból. Dupla ezüst- és bronzérem. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 259. sz., 2004. szeptember 21., 19. p. www.paralympic.org/results/historical

93 Füredi Marianne (2004): Második a női tőrcsapat. Újabb csapatezüst vívásban. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 260. sz., 2004. szeptember 22., 21. p. www.paralympic.org/results/historical

94 Füredi Marianne (2004): Négy magyar érem a szerdai termés. Ismét két ezüst és bronz. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 261. sz., 2004. szeptember 23., 21. p. | www.paralympic.org/results/historical

95 Füredi Marianne (2004): Pásztory világcsúccsal nyert. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 262. sz., 2004. szeptember 24., 19. p. www.paralympic.org/results/historical

96 Füredi Marianne (2004): Ráckó-bronz az uszodában. *Nemzeti Sport,* 102. évf. 263. sz., 2004. szeptember 25., 16. p. www.paralympic.org/results/historical

A magyar csapat egyetlen aranyérmese *Pásztory Dóra*[97] lett, aki még két ezüstérem birtokosa, és összesen 17 paralimpiai pontot gyűjtött. A magyar sportolók által megszerzett 109 pontból az úszók 57 paralimpiai pontot értek el.

A 2004. évi paralimpiai játékokon elért eredményeket az állami eredményességi jutalmazáskor, a mozgalom története során először, az olimpikonokéval azonos arányban és mértékben értékelték. A parlamenti ünnepséget is az olimpikonokkal közösen rendezték.

ÚSZÓINK PARALIMPIAI (I-VIII.) HELYEZÉSEI: 2004 – ATHÉN

NÉV	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontérték	VII. hely	VIII. hely
Becsey János	SM7						200 m-es vegyes úszás	1		
Engelhardt Katalin	SB4, S5			50 m-es pillangó-úszás				4	100 m-es mellúszás	50 m-es hátúszás
Kovács Ervin	S5, SM5		200 m-es vegyes úszás, 50 m-es hátúszás, 50 m-es pillangó-úszás		200 m-es gyors-úszás	100-es gyors-úszás		20		
Pásztory Dóra	SM8, S8	200 m-es vegyes úszás	100 m-es hátúszás, 100 m-es pillangóúszás					17		
Poprocsi Timea	S8, SB7					100 m-es mellúszás		2		
Ráczkó Gitta	SM7, SB5			100 m-es mellúszás				4	200 m-es vegyes úszás	
Vereczkei Zsolt	S5			50 m-es hátúszás				4		
Zámbó Diána	S5				50 m-es pillangó-úszás	50 m-es hátúszás		5		
Érmek és helyezések összesen		**1**	**5**	**3**	**2**	**3**	**1**		**2**	**1**
Pontérték összesen		**7**	**25**	**12**	**6**	**6**	**1**	**57**		

Összeállította Nádas Pál (2016) az IPC adattára alapján

97 ***Pásztory Dóra*** (Nagyatád 1984. 04. 04. –) iskolai tanulmányait a Janus Pannonius Gimnázium (Pécs, 1997–2003), majd az ELTE kommunikáció szakán (2005–2008), az AVF nemzetközi tanulmányok EU-szakirányon (2008–2012) végezte. Kisgyermekként 5 évesen Málnai István segítségével tanult meg úszni. Teljes sportolói pályafutása alatt, 1995-től egyetlen egyesületnek, a pécsi Apáczai Nevelési és Általános Művelődési Központnak (ANK) volt az igazolt sportolója. Két Eb-n, egy vb-n és két paralimpián vett részt. Főbb versenyszámai: a 200 méteres vegyes, 100 méteres pillangó- és a 100 méteres hátúszás az S8, SM8, SB8 sérültségi kategóriáiban. Versenyzői pályafutása alatt 2000-ben és 2004-ben az Év Sportolója, valamint 2002-ben az IPC-világbajnokság legeredményesebb női versenyzője volt. Versenyzői pályafutását dr. Petrov Anatolij irányította, de Reil Józsefné (Klári néni) és Tantos Balázs is segítették felkészülését. Versenyúszói pályafutását követően, 2006 és 2008 között a Gondolkodj Egészségesen!-program munkatársa volt. 2005 és 2015 között az Eurosport magyarországi kommentátoraként, 2011-től 2015-ig az Eurosport PR-menedzsereként dolgozott. 2014-től a WMN online női magazin (http://wmn.hu), 2015-től az Éva magazin újságírója. Az MPB szóvivőjeként (2005–2007) és a MOB Sportolói és környezetvédelmi bizottság tagjaként (2012–2016) végzett önkéntes munkát. Részt vett a Magyar Rádió Irány London (2011–2012) című műsorában mint társműsorvezető. A Magyar Narancs külső munkatársaként (2011–2013) is dolgozott. A Suhanj! Alapítvány nagykövete és arca 2012-től a mai napig. Jelenleg szabadúszó újságíró, aki családjával Londonban él, és hároméves kisfia nevelésével foglalkozik. Díjai, elismerései: az első paralimpiai aranyérem megszerzését követően a Magyar Köztársaság Lovagkeresztje (2000) kitüntetést vehette át, amelyet 2016-ban visszaadott. Mádl Ferenc köztársasági elnöktől 2004-ben a Köztársaság elnökének érdemérmét, majd a Magyar Köztársaság Tisztikereszt kitüntetését kapta meg. Az Év Női Fogyatékos Sportolója (2000, 2004), Baranya Megye Testnevelési és Sportdíja (2001), Magyar Köztársaság Tisztikeresztje (2004), Magyar Köztársaság Lovagkeresztje (2000), a Köztársaság Elnökének Érdemérme (2004).

Pásztory Dóra nagyon fiatalon, 22 évesen, sportkarrierjének csúcsán hagyta abba a versenyzést, és az MPB szóvivője, majd a *Budapest Bridge* I. *Nemzetközi Paralimpiai Sportfilm* Fesztivál háziasszonya volt.

Tari Imre szövetségi kapitány és szakágvezető lemondását követően *Petrov Iván* (2006–2008) kapott megbízatást.

Támogatói pénzből növelték az MPB tartalékalapját. Életre hívták a *Paralimpiai Reménységek* támogatói programját, amelynek keretében több, akkor még úszópalántának számító sportoló (*Adámi Zsanett*, *Baka Dorottya*, *Bari József* Attila, *Illés Fanni*, *Kovács Ádám*, *Sors Tamás*, *Szántó Anikó*, *Tarjányi Judit* és *Tóth Attila*) juthatott el nemzetközi versenyekre. A cégekkel rövid és hosszú távra kialakított partneri kapcsolatok az MPB megerősödését is jelentették.

A paralimpiai úszósport, sok más paralimpiai sportág nemzetközi fejlődésével ellentétben, nem a sportági integráció, hanem az IPC szervezeti rendszerében történő megerősödését hozta. A nemzetközi szervezetek közötti integráció kiépülésének hiánya ellenére a hazai sportéletben a sportolók felkészítése a sérülésspecifikus sportegyesületektől áttevődött az „épek" számára működtetett sportegyesületi szintre. Egyre több sportegyesület vette át és teremtette meg a paralimpiai sportolók mindennapi felkészítését és versenyeztetését. Ennek a folyamatnak volt aktív szereplője *Szilák Ágnes*, az MPB volt főtitkára, aki az IPC-úszósport megszilárdításáért dolgozott az IPC bonni irodájában. Az elfogadott MPB-alapszabályok (2004. május 12., 2005. december 17., 2006. december 16., 2007. május 19.) még biztosították az alapítói jogokat, ugyanakkor erőteljesen erősítették a sportágspecifikus érdekérvényesítést.

Posztumusz Paralimpiai Érdeméremben részesítették a háromszoros paralimpiai bajnok úszót, *Dukai Gézát*.[98] Az MPB stabil működése ellenére vagy éppen ezért, a felszín alatt feszültségek voltak. Az elnökség működését személyi konfliktusok jellemezték. „*Felelősek vagyunk, hogy a magyar paralimpiai mozgalom ne kerüljön válságba. Ezt úgy lehet elérni, ha mindenki önmérsékletet tanúsít saját sportágában*" – hangzott el az MPB közgyűlésén.[99] Az MPB történetének ismerete és a mostani kutatás dokumentumai alapján megállapítható, hogy a felszín alatt megbúvó feszültségek, személyes konfliktusok, be- vagy feljelentések a 2006–2007-es években erőteljesen a felszínre törtek, és a paralimpiai felkészülés harmadik évében, 2007. augusztus végén *Nádas Pál* MPB-elnök lemondásához vezettek. A XIII. *Paralimpiai Játékokra* történő felkészülést a továbbiakban *Gömöri Zsolt* alelnök, majd megválasztott elnök irányította.

2008 – Peking, XIII. Paralimpiai Játékok

A 33 fős magyar sportolói csapatból 11 fő (Baka Dorottya, Becsey János, Bencsura Zoltán, Csuri Ferenc, Engelhardt Katalin, Illés Fanni, Kovács Ervin, Ráczkó Gitta, Sors Tamás, Vereczkei Zsolt, Zámbó Diana) képviselte az úszókat. Az úszóválogatott öt paralimpiai újoncot (Baka Dorottya, Bencsura Zoltán, Csuri Ferenc, Illés Fanni, Sors Tamás) volt úszó. A versenyzőket három edző – Magyarovits Zoltán (Budapest), Petrov Iván és Tari Imre (Pécs) – irányította. A magyar csapat által megszerzett aranyérem ismét az uszodában, *Sors Tamás* jóvoltából született. Öt bronzéremből is négyet az úszók gyűjtöttek.

A játékokról szóló napi összefoglaló a Nemzeti Sport tudósításainak felhasználásával készült. Az úszók az első versenynapon a délelőtti előfutamokkal kezdték meg a versenyzést. Rajthoz állt a paralimpiai újonc, *Csuri Ferenc* (S8), aki 8. idővel került be a 100 méteres pillangóúszás esti döntőjébe, ahol tovább javított az időeredményén (1:08,17) és a 7. helyen végzett. *Ráczkó Gitta* (SM7) az 5. helyen jutott a 200 méteres vegyes úszás döntőjébe, ahol (3:30,36) a 8. helyezett lett. *Becsey Jánost* (SM7) a 200 m-es vegyes úszásban szabálytalan forduló miatt a versenybírák kizárták. *Illés Fanni* (SM6) 200 m vegyesen, míg *Engelhardt Katalin*

98 Jegyzőkönyv (2007): MPB-közgyűlés, 2007. május 19. Nádas Pál gyűjtése.
99 Jegyzőkönyv (2006): MPB-közgyűlés, 2006. 05. 13. Nádas Pál gyűjtése.

(S5) 100 m-es gyorsúszásban nem jutott a döntőbe. *Sors Tamás* (S9), *Petrov Iván* tanítványa, semmit sem bízott a véletlenre, mert már az előfutamban visszavette (59,38) a világcsúcsot ausztrál ellenfelétől a 100 méteres pillangóúszásban. Az esti finálében aztán ott folytatta, ahol délelőtt abbahagyta, tovább javított világcsúcsán és végig vezetve 58,34 mp-es időeredménnyel paralimpiai bajnok lett. *„Hihetetlenül boldog vagyok és gyönyörű ez az érem, és elég jó súlya van, de ez nagyon kellemes teher"* – nyilatkozta a *Nemzeti Sport* újságírójának a paralimpiai újonc Sors Tamás.[100]

A második versenynapon ismét az uszodában születtek a magyar érmek. *Zámbó Diána* (S5) 50 méteres hátúszásban (52,04) a 6. helyen végzett. *Becsey János* (S7) 100 méteres gyorsúszásban (1:09,20) a 8. helyen végzett a finálében. *Vereczkei Zsolt* (S5) az 50 méteres hátúszás döntőjében élete legjobb idejével (38,78) a dobogó 3. fokára állhatott fel, legyőzve *Kovács Ervint* (S5), aki a döntőben (41,61) a 4. helyen végzett. *„Nagyon boldog vagyok, számomra ez a bronz felér egy arannyal"* – nyilatkozta Vereczkei Zsolt.

Az este második magyar bronzérmét *Sors Tamás* (S9) szerezte a 100 méteres gyorsúszás döntőjében, ahol a délelőtti időeredményét is megjavítva, 56,80 mp-es idővel a 3. helyen végzett. *„Nagyon boldog vagyok, ez a bronz minden várakozásomat felülmúlja"* – mondta az MTI munkatársának.[101]

A játékok harmadik versenynapján az uszoda délelőtti előfutamaiból a 200 gyorson *Engelhardt Katalin* és *Zámbó Diána* (S5), a 100 méteres mellúszásban *Becsey János* (SB7), a 100 méteres hátúszásban *Illés Fanni* (SB5) nem jutott az esti finálába.[102]

A negyedik versenynapon az uszoda délelőtti előfutamaiban az újonc, 17 éves *Baka Dorottyának* (S7) az 50 méteres hátúszásban a kilencedik helyet sikerült megszereznie, ami nem volt elegendő a döntőbe kerüléshez. A másik magyar induló, *Kovács Ervin* (S5) az 50 méteres pillangóúszásban a negyedik legjobb idővel jutott a finálába, ahol a 4. helyen végzett (39,43).[103]

A játékok ötödik versenynapján *Csuri Ferenc* (SM8) a 200 méteres vegyes úszásban nem jutott a döntőbe, míg ugyanebben a versenyszámban, 2:21,42-es idővel *Sors Tamás* (SM9) a 4. helyen végzett. *Kovács Ervin* (SM5) szintén a 200 méteres vegyes úszásban rajtolt, ahol 3:12,02 perces idővel a 4. helyen ért célba.[104]

A hatodik versenynapon a „Vizeskockában" újabb két magyar érem született. *Sors Tamás* (S9) a 400 méteres gyorsúszásban a harmadik helyen (4:26,21 perc) jutott a döntőbe, ahol javított a délelőtti időeredményén (4:20,26), és a dobogó harmadik fokára állhatott fel, ezzel megszerezte a harmadik paralimpiai érmét. A 100 méteres női mellúszásban két magyar érdekeltséggel rendezték a döntőt. *Ráczkó Gitta* (SB5) ötödikként, míg *Illés Fanni* – a magyar csapat legfiatalabb versenyzője, paralimpiai újonc – nyolcadikként jutott döntőbe. *Ráczkó Gitta* (SB5) délelőtti időeredményét (1:54,49 perc) megjavítva szerezte meg a 3. helyet, míg *Illés Fanni* (SB5) paralimpiai újonc számára már a döntőbe kerülés és a 8. hely (2:07,52 perc) megszerzése sikernek és biztató jövőnek számított. *Kovács Ervin* (SB4) is döntőbe jutott a 100 méteres mellúszásban, ahol megjavítva délelőtti időeredményét (1:44,12), ismét a 4. helyen végzett.[105]

A magyar csapat egyetlen aranyérmese *Sors Tamás*[106] lett, aki egymaga 20 paralimpiai pontot gyűjtött. A magyar sportolók által megszerzett 59 pontból az úszóké 41 paralimpiai pont lett.

100 Mihályi András (2008): Aranyos rajt a paralimpián. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 8. MTI, 2008. szeptember 7, www.paralympic.org/results/historical

101 Mihályi András (2008): Újabb magyar érmek. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 9. MTI, 2008. szeptember 8. | www.paralympic.org/results/historical

102 Mihályi András (2008): Ötödik helyezések keddje Pekingben. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 10. MTI, 2008. szeptember 9. www.paralympic.org/results/historical

103 Mihályi András (2008): Érem helyett álom. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 11. MTI, 2008. szeptember 10. | www.paralympic.org/results/historical

104 Mihályi András (2008): Két negyedik hely az ötödik napon. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 12. MTI, 2008. szeptember 11. www.edzesonline.hu/hir///www.paralympic.org/results/historical

105 Mihályi András (2008): Az uszoda most is a mi otthonunk. *Nemzeti Sport,* 2008. szeptember 13. MTI, 2008. szeptember 12. www.edzesonline.hu/hir//www.paralympic.org/results/historical

106 ***Sors Tamás*** (1991–) végtagfejlődési rendellenességgel született. Már hétéves kora óta napi szinten úszik. Elmondása szerint az úszósport fegyelemre tanította, hiszen egészen addig, amíg el nem kezdett versenyszerűen úszni, nagyon hiperaktív gyerek volt. A profi sport mellett a Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudomány Karának hallgatója. A 2008. évi nyári paralimpiai játékokon Pekingben a magyar csapat egyetlen aranyérmese volt. 2012-ben Londonban 100 méteres pillangóúszásban ismét aranyérmet, 2016-ban Rio de Janeiróban 200 méter vegyesen ezüst-, 100 méteres pillangóban bronzérmet szerzett. S9-es kategóriában versenyez. Díjak, elismerések: Magyar Érdemrend Középkeresztje a Csillaggal (2016), Magyar Érdemrend Középkeresztje (2012), Junior Príma-díj (2010). Forrás: www.hparalimpia.hu/sportolo/sors-tamas-1

ÚSZÓINK PARALIMPIAI (I-VIII.) HELYEZÉSEI: 2008 – PEKING

NÉV	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontérték	VII. hely	VIII. hely
Becsey János	S7								50 m-es gyorsúszás	100 m-es gyorsúszás
Csuri Ferenc	S8								100 m-es pillangó-úszás	
Engelhardt Katalin	S5/SB4								100 m-es mellúszás	50 m-es gyorsúszás
Illés Fanni	SB5/ SM7									100 m-es mellúszás
Kovács Ervin	S5/SM5				50 m-es pillangóúszás, 50 m-es hát-úszás, 100 m-es mellúszás, 200 m-es vegyes úszás			12		
Ráczkó Gitta	SB5/ SM7			100 m-es mellúszás				4		200 m-es vegyes úszás
Sors Tamás	S9/SM9	100 m-es pillangó-úszás		100 m-es gyorsúszás, 400 m-es gyorsúszás	200 m-es vegyes úszás	50 m-es gyorsúszás		20		
Vereczkei Zsolt	S5			50 m-es hátúszás				4		
Zámbó Diána	S5						50 m-es hátúszás	1		
Érmek és helyzések összesen		**1**	**0**	**4**	**5**	**1**	**1**		**3**	**4**
Pontérték összesen		**7**	**0**	**16**	**15**	**2**	**1**	**41**		

Összeállította Nádas Pál (2016) az IPC adattára alapján

Az eredményességi jutalmazás ügye a 2008. évi játékokat követően ismét előkerült. Felerősödött az olimpikonokéval azonos paralimpiai jutalmazás ellenzőinek és irigyeinek hangja. A sajtóban ismét több írás jelent meg ebben a témában, ahogyan azt 2004-ben Pásztory Dórával tették, 2008-ban Sors Tamás került a figyelem középpontjába.

Az MPB titkárságát átszervezték, több szakág élére új szakembereket neveztek ki, így az úszók

vezetője dr. Sós Csaba[107] lett (2009. január 15.), aki a Testnevelési Egyetem tanszékvezető docense. Gömöri Zsolt (MPB), Szekeres Pál (MMS) és Tardos János (MLS) elnökök közösen kidolgoztak egy stratégiai tervet a FONESZ-től való további függetlenedés érdekében (MMS 3/2009. sz.).[108] A Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS) megalakítása 20. évfordulójának évében Szekeres Pál elnök és az MMS-elnökség olyan határozatot terjesztett a közgyűlés elé (4/2009.05.05. sz.), amely szerint a sportoló mozgássérültek ügyeinek intézését a látássérültekkel közösen (MLS), egy szervezetben folytassák. Elhatározták, hogy a fúzió keretében az MMS és az MLS szervezetét megszüntetik, és egy új sportszervezetet hoznak létre, amelynek a Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MLMS) nevet adták. Az 1984 óta minden évben megrendezett Sportolj Velünk!-gyermekversenyt, benne a TF-uszodában lebonyolított, az utánpótlás célját szolgáló úszóversenyt, pénzhiányra hivatkozva, egyetlen akkor működő szervezet (FONESZ, MPB, FODISZ, MLMS) sem támogatta. A gyermekversenyt 2009-ben már nem rendezték meg. Közben 2009-ben felavatták a mozgásjavító iskola új létesítményeit, benne egy 25 méteres, négypályás, versenyzésre is alkalmas úszómedencét a hozzá tartozó elektronikus eredménykijelző rendszerrel. Az iskola munkatársai versenybírói tanfolyamot végeztek, így a versenyek rendezésére is alkalmas teret és személyzetet tudott biztosítani. A gyermekverseny megrendezése körül kialakult pénzügyi vita elhúzódott, majd a verseny elmaradt. A mozgásjavító iskola saját belső forrásból, országos részvétellel, Mozgásjavító-Kupa névvel az új uszodában rendezett versenyt. A programot a tanév keretében többfordulós versenyként hirdették meg. A gyermekek számára az úszóverseny ilyen formában történő lebonyolítása az edzések rendszerességét és az időeredmények javítását ösztönözte. Az állami támogatással a kezdő úszók számára megrendezett Mozgásjavító-Kupa ma már hagyományos gyermekversenynek számít.

2012 tavaszára az MLMS az MPSZ-szel újabb fúzióba lép, és megalapítják a Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetségét (FMSZ). Közben az IPC és az INAS közötti megállapodás értelmében az értelmi fogyatékos sportolók asztaliteniszben, atlétikában és úszásban ismét részt vehettek a 2012. évi londoni paralimpiai játékokon.

A Magyar Úszók Szövetsége (MUSZ) korábbi elnökségi tagja (1995), szakmai alelnöke, dr. Sós Csaba (2015–) kezdeményezésére a MUSZ 2013-tól vállalta a paralimpiai felkészülés költségeinek mintegy felét és az országos versenyrendszer költségeit is. Ez a támogatás integrációs törekvést mutat, de egyes vezetők és döntéshozó szervek még ma is bizonytalanok ennek miként tjét illetően és a folyamat végigvitelében. Sok országban számtalan példa van a teljes integrációra (jellemzően fejlett országokról van szó, pl. Hollandia, Egyesült Királyság), de vannak eltérő példák is. Az épekéhez hasonlóan minden állami támogatást megkapnak, például Oroszországban, Ukrajnában vagy Ausztráliában annak ellenére, hogy nem integrálták őket.

107 ***Dr. Sós Csaba*** (Eger 1957–) mesteredző, tanszékvezető egyetemi docens. Budapesten (1963–1971) a Szemere utcai általános iskolába járt. Középiskolai tanulmányait (1971–1975) a budapesti II. Rákóczi Ferenc gimnáziumban végezte. Úszószakedzői vizsgát (1976–1979) a Magyar Testnevelési Főiskolán tett. A Semmelweis Orvostudományi Egyetemen (1980–1986) általános orvos doktori diplomát szerzett. 1998-tól 2004-ig PhD-hallgató a Semmelweis Egyetemen. Az úszóversenyzők felkészítése vízben és szárazon, szakosztályi munka, élettangyakorlatok és az úszásterhelés-elmélet tárgykörben 1987 óta tart előadásokat és vezet gyakorlatokat a Magyar Testnevelési Egyetem nappali és levelező tanári és edzői szakán, valamint hazai és külföldi továbbképzéseken. Számtalan a sora hazai és nemzetközi előadásainak és publikációinak. Jelenlegi munkahelye a Testnevelési Egyetem Úszás és Vízi Sportok Tanszéke. Tagja a Magyar Úszó Szövetségnek, 2015 óta szakmai alelnöke. Korábban dolgozott a Budapesti Spartacusnál (1982–1984) úszószakedzőként, az FTC-nél (1985–2008) úszószakedzőként és vezetőedzőként, az edzőbizottság (1989–1990) elnökeként is tevékenykedett. A KSI-ben 1965-ben kezdett úszni. Széchy Tamás tanítványa, pályafutása végéig (1982) ő volt egyetlen edzője. 1966-ban már országos korosztályos bajnok, 1971-ben országos felnőttbajnok. 1972-ben részt vett a müncheni olimpián. Ezt követte Montreal és Moszkva. A sportág történetének első három világbajnokságán indult (1973, 1975, 1978), legjobb helyezése 5. hely (1978) 400 m-es vegyes úszásban. A KSI, a Budapesti Honvéd, majd pályafutása utolsó két évében, mint orvostanhallgató egyetemista, az OSC versenyzője volt. A paraúszásba 2006-ban kapcsolódott be, amikor Nádas Pál, a mozgásjavító iskola igazgatója, az MPB akkori elnöke felkérte, hogy foglalkozzon Bari József Attilával, az iskola diákjával. Ugyanekkor az FTC uszodájában Csuri Ferenc is felkereste, és mindkét kérésre nyitott volt, örömmel vállalta az új feladatot. Mindkettőjüknek (S8) azonos edzésprogramot tervezett, de hamar belátta, hogy az azonos kategória jelentős különbséget takar. Ekkor érzett rá, hogy a paraúszás olyan specifikumokkal rendelkezik, amelyekhez semmi sem hasonlítható. Így alkotó módon kellett gondolkodnia, ami a mai napig sok ismeretlen jelenség megértésében és megoldásában segíti. 2009 januárjában pályázaton nyerte el a szövetségi kapitányi feladatot, amit 2012-ben nem kellett újra megpályáznia, mert felkérték a folytatásra.

108 Jegyzőkönyv (2009): MMS-elnökség, 2009. március 5. MMS-MFSZ irattár.

A hazai paralimpiai úszósport története során először szerveznek meleg égövi edzőtábort (2011 Tajvan, 2012 Kuvait). A 2012. évi londoni játékokra 15 úszó (Sors Tamás, Tóth Tamás, Vereckei Zsolt, Csuri Ferenc, Meilinger Csaba, Szécsényi András, Becsey János, Engelhardt Katalin, Ráczkó Gitta, Illés Fanni, Kézdi Réka, Rácz Nikolett, Zámbó Diána, Baka Dorottya, Bérczi Zsófia) 10 sportszakemberrel (dr. Sós Csaba, dr. Anatolij Petrov, Magyarovics Zoltán, Szabó Álmos, Magó Gábor, Kovács Brigitta, Tari Imre, Pass Ferenc, Horváth Csaba, Ramocsa Gábor) kezdte meg a felkészülést.

Az új szövetségi kapitány, dr. Sós Csaba felkészülési tervet készített, amelyből most néhány fontos megállapítást idézünk: *„2010 első félév végén az úszás sportág helyzete megfelel a tradícióknak és a lehetőségeknek. Az egyesületek száma dinamikus egyensúlyban van, egy-két szakosztály megszűnt, hozzávetőleg ugyanannyi alakult, illetve már meglévő, nem paraszakosztályok kapcsolódtak be a munkába. Az edzői háttér megnyugtató, kiváló edzők foglalkoznak a versenyzőkkel, és egyre több olyan edző kapcsolódik be a munkába, akik korábban már értek el nemzetközi sikereket nem paraúszás ágban, és érdeklődésük most már felénk is fordul. Míg korábban, kimondva-kimondatlanul, az olimpiát követő javadalmazás motiválta nagy részben az ilyen döntéseket, mára elmondható, hogy a szakma nehézségei, a nem paraúszókétól eltérő sajátosságai és szépségei is vonzóvá teszik ezt a munkát. Emiatt nagyon bizakodó vagyok, és háttérbeszélgetéseim is arra engednek következtetni, hogy a jövőben még több, már tekintélyes szakember bekapcsolódása várható."* Alaposan felméri a hazai paralimpiai úszósport helyzetét és fejlesztési lehetőségeit. A beszámoló megállapítja, hogy 2010-ben 23 egyesületben 28 edző 64, paralimpiára készülő versenyzővel, többségében már integrált körülmények között foglalkozott. Évente két országos bajnokságot (nyílt) és több hazai versenyt tervezett. Az edzőkkel közösen összeállította a válogatottkeretet, amelynek kvalifikációs nemzetközi versenyeken való részvételét (2010-ben világbajnokság, Eindhoven, 19 fő, 2011-ben Európa-bajnokság, Berlin, 20 fő) és edzőtáborokat tervezett. A hazai sportéletben ekkor készítik elő az első meleg égövi edzőtábort. *„A rendkívüli uszodai árak illuzórikussá teszik edzésközpont kialakításának a tervét, de mivel egyéni sportágról van szó, a klubokban világszinten megoldható a felkészülés, és a tervezett közös edzőtáborokkal biztosítható a sikeres munka. Ami költségvonzatként jelentkezhet, az uszodai belépő. Az úszók nagy átlagban évi 315 napon edzenek, legtöbbször napi kétszer. Úgy számolhatunk, hogy egy úszónak évente 450–550 edzése van, vagyis átlagban 500. Ez szorozva a kb. 20 fő válogatottal és edzőikkel (10 fő), 15 000 belépés megváltása szükséges. Alkalmanként 100 forinttal számolva is 1 500 000 Ft évente, ehhez jön még a pályabér, aminek az ára helyszínenként nagyon változó, de óránként 3000–18 000 Ft közt van egy sáv bérlése. (…) Magyarországon az úszók hagyományosan az úgynevezett 3 makrociklusos felkészülési rendszerben készülnek. A paralimpiai felkészülést is ehhez a felkészülési rendszerhez igazították. Valamennyi makrociklus alatt egyre többen indulnak paralimpiai esélyeseink közül a nem paraversenyeken is, ami különösen a felsőbb kategóriákban kecsegtet jelentős haszonnal. Válogatottjaink a sportág hagyományainak megfelelően a klubjukban készülnek, kivéve az edzőtáborokat."* A paralimpiára készülő magyar úszóválogatott 2009 és 2012 között két Európa-bajnokságon, egy világbajnokságon, egy rövidpályás világbajnokságon és a 2012. évi londoni paralimpiai játékokon szerepelt. Összesen: 3 arany-, 4 ezüst-, 7 bronzérem, 6 negyedik, 6 ötödik, 10 hatodik, 11 hetedik és 11 nyolcadik helyezést értek el. Ezeken túl világcsúcsot úszott többször *Sors Tamás*, egyszer *Zámbó Dia*, valamint Európa-csúcsot *Tóth Tamás és Csuri Ferenc*.[109]

109 Dr. Sós Csaba (2010): Felkészülési terv paraúszás sportágban (2010–2012)

2012 – London, XIV. Paralimpiai Játékok

A 33 fős magyar sportolói csapatból 10 fő – Csuri Ferenc (S8/SM8/SB8), Engelhardt Katalin (S5/SB4/SM5), Illés Fanni (S6/SB5/SM6), Kézdi Réka (S5/SM5), Meilinger Csaba (S9/SM9), Ráczkó Gitta (S7/SM7/SB5), Sors Tamás (S9/SM9), Tóth Tamás (S9/SB9/SM9), Vereczkei Zsolt (S5), Zámbó Diána (S5/SM5) – képviselte az úszókat. Az úszóválogatott három paralimpiai újoncot (Kézdi Réka, Meilinger Csaba, Tóth Tamás) nevezett.

A versenyzőket a helyszínen öt edző (dr. Anatolj Petrov, Magyarovits Zoltán, dr. Sós Csaba, Pass Ferenc, Tari Imre) segítette. A magyar csapat által megszerzett két aranyéremből az uszodában Sors Tamás egyet nyert. Hat ezüstéremből hármat, míg hat bronzéremből is hármat gyűjtöttek az úszók.

A játékokról szóló napi összefoglaló a *Nemzeti Sport* tudósításainak felhasználásával és az IPC-honlapon található nyilvántartással összevetve készült.

Az első versenynap délelőtti előfutamaiban rajthoz állt *Vereckei Zsolt* 50 méteres gyorsúszásban, *Csuri Ferenc* 100 méteres pillangóúszásban, *Illés Fanni* pedig 100 méteres hátúszásban, de egyikük sem jutott az esti fináléba. Az esti döntőbe úszta magát *Engelhardt Katalin* (S5) az 50 méteres gyorsúszásban, 44,06 másodperces idővel, és ott a pontszerző 6. helyet szerezte meg. Az első versenynapon és az uszodában megszületett az első magyar aranyérem. A 100 méteres pillangóúszásban három magyar versenyző állt rajthoz. *Sors Tamás* a legjobb idővel (59,94), míg *Tóth Tamás* az első előfutamban a második helyen (1:02,44) végzett és a hatodik helyen jutott az esti finálába. *Meilinger Csaba* (S9) 1:03,65 perces időeredménye nem volt elegendő a továbbjutáshoz. *Sors Tamás* (S9) az esti döntőben jó rajtot vett, és a fordulónál már biztosan vezetett, míg *Tóth Tamás* az első ötvenen az élmezőnnyel versenyben volt. Sors ausztrál ellenfele a második ötven méteren fokozatosan jött föl, de nem érhette utol, így Tamás (59,54) ismételni tudott.

„Nagyon izgultam, jobban görcsöltem, mint Pekingben, ahol még nem tudtam, mire lehetek képes" – nyilatkozta *Sors Tamás* a versenyt követően. *Tóth Tamás* (S9) végül a gyors kezdést követően a véghajrában lemaradt, és a 7. helyen végzett (1:03,07 perc).[110]

A második napon ismét voltak magyar résztvevők. A délelőtti előfutamokból *Csuri Ferenc* 400 méter gyorson, *Ráczkó Gitta* 50 méter pillangón, *Zámbó Diána* és *Kézdi Réka* 200 méteres vegyes úszásban nem jutott döntőbe. *Engelhardt Katalin* a 200 méteres vegyes úszás döntőjében 4:07,84 perces idővel a 8. helyen ért a célba. A két Tamás (Sors és Tóth) a 100 méteres hátúszás döntőjében az ellenfelek mellett egymással is versenyezzett. *Tóth Tamás* (S9) 1:05,30 perces idővel a 6., míg *Sors Tamás* 1:05,31 perces idővel a 7. helyen végzett.[111]

Az uszoda harmadik versenynapján az előfutamokból *Csuri Ferenc* 100 méteres mellúszásban nem jutott tovább. *Illés Fanni* a 400 méteres gyorsúszás előfutamában a 9. helyet szerezte meg, lemaradt az esti döntőről. *Kézdi Réka* (S5) paralimpiai újoncként a 200 méteres gyorsúszás esti finálájába jutott, ahol a 8. helyet (3:45,66) szerezte meg. Magyar szempontból csendes volt a negyedik versenynap, csak *Ráczkó Gitta* volt érdekelt a 200 méteres vegyes úszásban, de nem jutott a finálába.[112]

Az ötödik versenynapon sem *Csuri Ferenc* az 50 méteres gyorsúszásban, sem *Illés Fanni* a 200 méteres vegyes úszásban nem jutott be az esti döntőbe.[113]

110 Arday Attila (2012): A legjobb Sors a világon. *Nemzeti Sport,* 2012. 08. 31. | www.paralympic.org/results/historical

111 Arday Attila (2012): Magyarok csatája. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 01. | www.paralympic.org/results/historical

112 Arday Attila (2012): Nemzeti Sport 2012. 09. 03., www.paralympic.org/results/historical. | Arday Attila (2012): Szabó Nikolett a magasban. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 02.

113 Arday Attila (2012): A győzelem új útja. Pálos Péter keze és szíve aranyat ért az asztalnál. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 04. www.paralympic.org/results/historical

A hatodik versenynapon *Sors Tamás* (S9) a 400 méteres gyorsúszásban állt a délelőtti előfutamok során rajthoz, és a hetedik idővel (4:24,34) jutott az esti döntőbe. Az egyes pályáról rajtolt a döntőben, ahol *„az első 200-on még nem volt a legjobb négyben, az utolsó 50 méteren azonban már harmadikként fordult. A záró hosszon aztán elképesztő tempóban úszva (4:17,95 perc) ért célba"* – és 2. helyezett lett. A nap másik magyar részvevője *Engelhardt Katalin* (SB4) volt, aki a 100 m-es mellúszásban nem tudta a döntőbe úszni magát.[114]

A hetedik versenynapon a 100 méteres mellúszásban *Ráczkó Gitta* (SB5) 1:56,64 perces idővel a 6. helyen, míg *Illés Fanni* (SB5) 1:59,74-gyel a 8. helyen végzett az esti finálében. Szintén az esti döntőbe jutott *Csuri Ferenc* (SM8) a 200 méteres vegyes úszásban, ahol megjavítva (2:34,82) az előfutamban elért eredményét, 2:34,06 perces idővel a 8. helyen végzett. Az 50 méteres férfigyorsúszás döntőjében egyszerre három magyar is rajthoz állhatott: *Tőth Tamás* (S9) paralimpiai újoncként a 2., *Sors Tamás* (S9) a 7., míg *Melinger Csaba* (S9) szintén paralimpiai újoncként a 8. helyen jutott be. A legrövidebb távú versenyen mindhárman megőrizték az előfutamban elért helyezésüket. *Tóth Tamás* a világcsúcsot elérő ausztrál vetélytársa mögött ért a célba, 25,75-ös idővel a 2. helyen végzett. *Sors Tamás* pedig 26,79-mp-cel a 7. helyen, *Melinger Csaba* pedig 26,86-tal a 8. helyen végzett.[115]

A már paralimpiai bajnok *Sors Tamást* szabálytalan forduló miatt zárták ki a nyolcadik versenynapon a 200 méteres vegyes úszásból. Ugyanebben a számban viszont az esti döntőbe jutott *Tőth Tamás*, míg *Meilinger Csaba* nem jutott a finálába. A 200 méteres vegyes úszás (SM9) döntőjében *Tőth Tamás* nem sokkal maradt le a dobogó harmadik fokáról, és 2:21,04 perces idejével a pontszerző 4. helyen végzett. Az 50 méteres hátúszás háromszoros paralimpiai bajnoka, *Vereczkei Zsolt* előfutam-győzelemmel és a harmadik legjobb idővel jutott a döntőbe, ahol 38,92 mp-ccel a 3. helyen végzett. A hatodik paralimpiáján részt vevő sportoló hatodszor állhatott fel az 50 méteres hátúszás eredményhirdetésekor a dobogóra.[116]

A kilencedik versenynapon a 100 méteres gyorsúszásban és az 50 méteres pillangóúszásban a délelőtti előfutamok során hat magyar sportoló állt rajthoz. Az 50 méteres női pillangóúszás esti finálójába mindhárom magyar versenyző bejutott, ahol *Engelhardt Katalin* (S5) 47,71-gyel a 6., *Kézdi Réka* (S5, 48,92 mp) a 7., *Zámbó Diána* (S5) pedig 52,59-es idővel a 8. helyen végzett. *Tőth Tamás* (S9) a 100 méteres férfigyorsúszás első előfutamának győzteseként, *Sors Tamás* (S9) a harmadik előfutam harmadikjaként jutott döntőbe. *Meilinger Csaba* (S9) a második előfutamban versenyzett, ahol futamnegyedikként már nem juthatott tovább. Az esti finálét követő eredményhirdetésen egyszerre két magyar is a dobogóra állhatott. *Tőth Tamás* a fordulónál még vezette a mezőnyt, végül ausztrál ellenfele mögött 56,46 másodperces idővel a 2. helyen végzett, míg *Sors Tamásnak* (56,69 mp) a 3. helyezés jutott. *„A legjobb úszásom volt Londonban. Most már hetvenöt méterig a legjobb vagyok a világon, négy év múlva talán százig is az leszek"* – nyilatkozta közvetlenül a verseny után a paralimpiai újonc *Tőth Tamás*.[117]

A játékok tizedik versenynapján még volt magyar érdekeltség az uszodában. *Illés Fanni* (S6) a 100 méteres gyorsúszásban, *Tőth Tamás* pedig 100 m-es mellúszásban nem jutott döntőbe. *Engelhardt Katalin* (S5) az előfutamából 100 méteres gyorsúszásban a nyolcadik idővel került az esti finálába, ahol végül 1:36,91 perces idővel a 8. helyen végzett. *Sors Tamás* egy arany-, egy ezüst- és egy bronzérmével 16 paralimpiai pontot gyűjtve, a legeredményesebb magyar sportoló lett. A magyar sportolók által megszerzett 81 pontból az úszók 37 paralimpiai pontot szereztek.

114 Arday Attila (2012): Csillogó szemek. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 05., 15. | www.paralympic.org/results/historical
115 Arday Attila (2012): Újabb három magyar érem. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 06., 13. | www.paralympic.org/results/historical
116 Arday Attila (2012): Arccal a fény fele. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 07., 14. | www.paralympic.org/results/historical
117 Arday Attila (2012): Éremeső Londonban. A víz és a penge csillogása. *Nemzeti Sport,* 2012. 09. 08., 14. www.keh.hu//www.paralympic.org/results/historical

ÚSZÓINK PARALIMPIAI (I-VIII.) HELYEZÉSEI: 2012 – LONDON

NÉV	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontérték	VII. hely	VIII. hely
Csuri Ferenc	SM8									200 m-es vegyes úszás
Engelhardt Katalin	S5						50 m-es gyorsúszás, 50 m-es pillangó-úszás	2		200 m-es vegyes úszás, 100 m-es gyors-úszás
Illés Fanni	SB5									100 m-es mellúszás
Kézdi Réka	S5								50 m-es pillangó-úszás	200 m-es gyorsúszás
Meilinger Csaba	S9									50 m-es gyorsúszás
Ráczkó Gitta	SB5						100 m-es mellúszás	1		
Sors Tamás	S9,SM9	100 m-es pillangó-úszás	400 m-es gyorsúszás	100 m-es gyorsúszás				16	100 m-es hátúszás, 50 m-es gyorsúszás	
Tóth Tamás	S9, SM9		100 m-es gyorsúszás, 50 m-es gyorsúszás		200 m-es vegyes úszás		100 m-es hátúszás	14	100 m-es pilangóúszás	
Vereczkai Zsolt	S5			50 m-es hátúszás				4		
Zámbó Diána	S5									50 m-es pllangóúszás
Érmek és helyezések összesen		**1**	**3**	**2**	**1**	**0**	**4**		**4**	**7**
Pontérték összesen		**7**	**15**	**8**	**3**		**4**	**37**		

Összeállította Nádas Pál (2016) az IPC adattára alapján

Londonban a versenyek végén derült ki, hogy a 2004. és a 2008. évi eredményességi jutalmazás olimpikonokhoz viszonyított arányát jelentősen csökkentették. A döntésnek már voltak előjelei az MPB akkori elnökének néhány kinyilatkoztatásában. Az eredményességi jutalom aránya és mértéke, valamint az ösztöndíj és más állami támogatások közötti aránytalanság miatt vélhetően feszültség alakult ki a MOB, az állami sportirányítás és az MPB vezetése között. A vita lezárásaként a 200/2013. (VI. 13.) kormányrendelettel módosították az egyes kimagasló sporteredmények állami jutalmazását, így a 2013. évtől a jutalmazás mértékét is megváltoztatták: *„b) az IPC által szervezett Paralimpia esetében az 1. mellékletben meghatározott összeg 50 százaléka”*.[118] Az eredményességi jutalmazást államilag úgy szabályozták, hogy az olimpikonok és paralimpikonok közötti különbség jelentős legyen.

Az FMSZ a 2013-as évet követően, az állami támogatás MOB által történt megvonása miatt, működésképtelenné vált. A sportolói és az edzői ösztöndíjak javaslattétele 2015-től a sportági szakszövetségekhez kerültek. Az MPB évente nyílt ob-t rendezett, amely – az IPC engedélyével – hivatalos nemzetközi ranglistára

118 A kormány 200/2013. (VI. 13.) korm. rendelete. 2004. évi I. törvény 79. § (1) bekezdés b) pont bj), az Alaptörvény 15. cikk (1) 2. §. Állami jutalom: (4) a) b) + 1. melléklet

és kvalifikációra is alkalmas versenyt jelentett. *Gömöri Zsolt*, az MPB elnöke körül 2015-ben kialakult, sajtónyilvánosság előtti vitát és a lemondását követően új elnököt választott a közgyűlés. *Szabó László* lett az MPB elnöke. A paralimpiára készülő úszók szövetségi kapitánya változatlanul *dr. Sós Csaba* maradt.

2016 – Rio de Janeiro, XV. Paralimpiai Játékok

A 43 fős magyar sportolói csapatból 10 fő – Adámi Zsanett (S2), Engelhardt Katalin (S5/SB4/SM5), Illés Fanni (S6/SB5/SM6), Kézdi Réka (S5/SM5), Konkoly Zsófia (S9), Papp Bianka (S10), Ráczkó Gitta (S7/SM7/SB5), Sors Tamás (S9/SM9), Tóth Tamás (S9/SB9/SM9) és Vereczkei Zsolt (S5) – képviselte az úszókat. A válogatottba három paralimpiai újoncot (Adámi Zsanett, Konkoly Zsófia, Papp Bianka) neveztek. A versenyzőket a helyszínen négy edző (dr. Anatolj Petrov, Horváth Péter, dr. Sós Csaba, Szabó Álmos) segítette és irányította. A magyar csapat által megszerzett egy aranyérmet az úszó Tóth Tamás119 nyerte. Nyolc ezüstéremből hármat, míg kilenc bronzéremből ötöt az úszók gyűjtöttek.

A játékokról szóló napi összefoglaló a www.nemzetisport.hu/rio-2016 honlapról az MTI hírei alapján készült.

Az első versenynapon nem jutott az esti fináléba *Illés Fanni* (S6) a 100 méteres hátúszásban és *Kézdi Réka* (S5) a 200 méteres gyorsúszásban.[120]

A második, pénteki versenynapon *Konkoly Zsófia* (S9), aki magyar csapat legfiatalabb (14 éves) versenyzője, a 400 méteres gyorsúszás délelőtti előfutamában 4:59,81-es idővel a hetedik helyen jutott az esti fináléba, ahol délelőtti idejét megjavította (4:55,77), és a 6. helyen végzett. Előfutam nélkül jutott az esti döntőbe *Adámi Zsanett* (S2) a 100 méteres hátúszás hatfős mezőnyében, 3:00,71-es idővel a 4. helyet szerezte meg.[121] A szombati harmadik versenynapon az uszoda délelőtti előfutamában *Kézdi Réka* (S5) az 50 méteres pillangóúszásban a második legjobb idővel (46,13 mp) jutott döntőbe, míg ugyanebben a számban *Engelhardt Katalin* nem jutott tovább. Az Eb-bronzérmes *Kézdi Réka* az esti döntőben élete legjobbját is megjavítva remekül teljesített (45,82), nyolc századmásodperccel maradt le dobogóról, a 4. helyen végzett. „*Én előzetesen a második-ötödik hely bármelyikével kiegyeztem volna, és szerettem volna 46 másodperc alatt úszni, mindkettő összejött, így nem vagyok elégedetlen*" – nyilatkozta *Kézdi Réka. Pap Bianka* (S10) a 100 méteres hátúszás előfutamainak összesítésében másodikként (1:09,15 perc) jutott a fináléba. A rajt nem sikerült igazán jól, ezzel együtt fél távnál a harmadik helyen fordult az új-zélandi *Sophie Pascoe* és a brit *Alice Tai* mögött. A második 50 méteren aztán csapásról csapásra megközelítette brit riválisát, aki a végére elfáradt, így Biankáé lett a 2. hely (1:07,95 perc),

119 ***Tóth Tamás*** – beceneve Totó (Budapest, 1992. január 5. –) paralimpiai bajnok, úszó. Általános iskoláját a Templomdombi Általános Iskolában, Szentendrén 2006-ban fejezte be, majd a Csík Ferenc Gimnáziumban (Budapest, Medve utca 1.) 2010-ben érettségizett. Sportedzői végzettséget (úszás) a Szinergia Szakiskolában (Budapest, Kunigunda útja 35.) 2013-ban szerzett. A Testnevelési Egyetem sportszervező szakára 2015-ben nyert felvételt, ahol az úszás mellett tanult. Végtaghiánnyal született, jobb kézfeje nem fejlődött ki. Szülei hároméves korában vitték le először uszodába, ahol Málnai István tanította meg úszni. Nagyon gyorsan élete részévé vált az úszás, ahogy később a versenyzés is. Legnagyobb hatást az athéni paralimpia jelentette számára, ahol mint néző volt jelen. Itt fogalmazódott meg benne, hogy profi úszó és paralimpiai érmes akar lenni. Felnőttversenyzőként először 2009-ben az Európa-bajnokságon (Reykjavík) 100 m-es mellúszásban lett bronzérmes. Hatévi kemény munka eredménye lett, hogy többszörös magyar bajnokként három alkalommal (2010, 2014, 2015) volt vb-, három alkalommal (2011, 2014, 2016) Eb-résztvevő. Kétszer (2012, 2016) szerepelt paralimpiai játékokon, ahonnan mindig éremmel tért haza. 2016-ban a 100 m-es hátúszásban paralimpiai bajnoki címet tudott nyerni. Célja a paralimpiai bajnoki cím megvédése, és hogy minél szélesebb körben megismertethesse az úszás és a sport örömét – diszkrimináció nélkül – minden emberrel. Mottó, amely eddigi életútját vezérli: „Nincs azzal semmi baj, ha az embert a szorítóban vagy azon kívül a padlóra küldik. A baj ott kezdődik, ha ott is marad." (Muhammad Ali) Egyesületei: 1996–2007 OSC, 2007–2012 Jövő SC, 2012-től a Vasas SC sportolója. Edzői: Málnai István (1996–2007), Magyarovits Zoltán (2007–2015), Horváth Péter (2015). Díjak kitüntetések: pályafutása eddigi eredményei alapján 2011-ben Óbuda Sportolója, 2012-ben a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, 2016-ban pedig a Magyar Érdemrend Tisztikereszt kitüntetéseket vehette át. 2012-ben az Év Paralimpikonja, míg 2016-ban az Év Fogyatékos Férfisportolója lett.

120 www.nemzetisport.hu/rio-2016/paralimpia (MTI)

121 www. nemzetisport.hu/rio-2016

és élete első paralimpiáján ezüstérmet akasztottak a nyakába. *„Nagyon boldog vagyok, hogy első paralimpiámról máris éremmel térhetek haza"* – nyilatkozta.[122]

A vasárnapi, negyedik versenynapon az úszóknál hét magyar is érdekelt volt a délelőtti előfutamokban. Női 100 méteres mellúszásban *Illés Fanni* (SB5) és *Ráczkó Gitta* (SB5) próbálkozott. *Engelhardt Katalin* (S4) a 100 méteres mellúszásban 2:22,16 perces idővel nem jutott a döntőbe. *Illés Fanni* 1:47,02 perces idejével negyedikként került az esti döntőbe, míg Gitta 1:58,76-os eredményével lemaradt a fináléról. *Sors Tamás* (S9) 2:18,97-tel, *Tóth Tamás* (S9) 2:20,34 perccel a 200 méteres vegyes úszásban kvalifikálta magát a fináléba. *Konkoly Zsófia* (S9) 2:45,76 perc alatt teljesítette a távot, ezzel az eredménnyel nem jutott a döntőbe. Ugyancsak a 200 méter vegyes úszásban *Pap Bianka* (S10) 2:36,78 perces idővel a hetedikként került a fináléba. Az esti döntőben először *Illés Fanni* (SB5) a 100 méteres mellúszásban rajtolt, ahol 50 méternél még csak a hatodik helyen fordult, s jó hajrával, 1:48,14-es idővel az 5. helyre küzdötte fel magát. Következett a két Tamás (SM9) 200 méteres vegyes úszása. *Sors Tamás* nagyszerűen kezdett pillangón, ami a specialitása, 50 méternél elsőként fordult, majd háton is tartotta az előnyét. Százötven méternél aztán már Morlacchi volt az élen, s bár Sors támadta az utolsó hosszon, nem sikerült befognia, és 2:17,33 perces idővel a 2. helyen ért a célba. *Tóth Tamás* végig a negyedik helyen haladt, és 2:19,40 perces idővel a 4. helyen végzett. *„Nagy meglepetés ez az ezüst, még fel sem fogtam. A pillangót nem tudom visszafogni, az mindig olyan, hogy megindulok és megyek, háton arra kellett figyelnem, hogy ne lassuljak le, amire hajlamos vagyok, mellen figyeltem a többiekre, gyorson pedig bekapcsoltam a lábamat, amennyire tudtam"* – mondta *Sors Tamás*. Az esti döntők nagy magyar meglepetését a női 200 méteres vegyes úszásban *Pap Bianka* (S10), paralimpiai újonc szolgáltatta. Az egyes surranópályán a pillangó után hatodikként fordult, majd jött a hát, amelyen feljött a negyedik helyre. Mellen aztán tovább javított, már az élcsoport tagja volt, s az utolsó hosszra harmadikként fordult. Gyorson is remekül tempózott, és 2:31,46 perces idővel, új egyéni csúccsal a 3. helyen végzett. *„Hihetetlen számomra, hogy már két érmet szereztem, próbálom felfogni, de szerintem ez nem mostanában fog sikerülni"* – nyilatkozott szerényen a szigetvári születésű *Pap Bianka*.[123]

Az ötödik, hétfői versenynapon az úszók délelőtti előfutamaiban hat magyar versenyző volt érdekelt. *Pap Bianka* (S10) 100 méter pillangón 1:13,40 perccel kilencedik lett, így éppen kiszorult az esti döntőből, akárcsak *Illés Fanni* (S6) 200 méter vegyesen (3:27,02). *Engelhardt Katalin* (S5) 50,04-es idővel, *Kézdi Réka* (S5) 45,02-vel szintén nem jutott be a döntőbe. A két Tamás – *Tóth Tamás* (S9, 57,14) és *Sors Tamás* (S9, 57,79) – a 100 méter gyorsúszásban volt érdekelt, mindketten az esti fináléba úsztak. A döntőben aztán *Tóth Tamás* nagyon erősen kezdett, 50 méternél ő fordult elsőként. A táv második felében azonban két ausztrál riválisa megelőzte, így a 3. helyen végzett (57,20 mp). *„Örülök ennek a bronzéremnek, az első ötven méterem pedig nagyon biztató a keddi 50 méter gyors előtt"* – nyilatkozott a Vasas *Totó* becenévre is hallgató úszója. *Sors Tamás* ugyanebben a versenyszámban (57,49) a pontszerző 6. helyen ért a célba.[124]

A hatodik, keddi versenynapon az uszodában a délelőtti előfutamok során *Illés Fanni* (S6) 400 méter gyorson (6:01,11), *Ráczkó Gitta* (S7) 200 méteres vegyes úszásban (3:43,63) a kilencedik legjobb idővel, éppen csak lemaradt a fináléról. *Konkoly Zsófia* (S9) az 50 méteres gyorsúszásban rajtolt, de 31,67-es idejével szintén nem jutott tovább. *Tóth Tamás* (S9) és *Sors Tamás* (S9) szintén az 50 méteres gyorsúszásban voltak érdekeltek. Mindketten sikerrel vették a délelőtti előfutamot, Tóth 26,22 másodperccel ötödik, Sors 26,32-vel hatodik lett összesítésben. Az esti döntőben *Sors Tamás* (S9) 26,04-es idővel a 4. helyen végzett, míg *Tóth Tamás* 26,18-as idővel a 6. helyen ért célba.[125]

A hetedik versenynapon egyedül *Adámi Zsanett* (SB3) volt érdekelt az 50 méteres mellúszásban,

122 www.nemzetisport.hu/rio-2016 (MTI)
123 www.nemzetisport.hu/nso (MTI)
124 www.nemzetisport.hu/nso (MTI)
125 www.nemzetisport.hu/nso (MTI)

és az 1:32,44 perces idő nem volt elegendő az esti fináléhoz.[126]

A játékok nyolcadik versenynapján *Sors Tamás* (S9) a legjobb idővel (1:00,58) került a 100 méteres pillangóúszás esti döntőjébe. Szokásához híven fantasztikusan kezdte, fél távnál már 0,89 másodperc volt az előnye, de a hajrára elfáradt, és ketten is meg tudták előzni, így a 3. helyen (59,85) bronzéremmel búcsúzott a 100 pillangótól és a paralimpiától. „*Menekülés a győzelembe, így hívjuk egymás között, amit csináltam, nagyon jól mentem, de a végén már éreztem, hogy nem bírom felemelni a karomat, már nagyon fájt* – mondta a versenyről a kétszeres paralimpiai bajnok versenyző. – *Ennyi volt bennem, de nem vagyok csalódott, inkább boldog. Nagyon jó időt úsztam. Ezt egy jó zárásnak fogom fel, én többet ugyanis már nem úszok 100 méter pillangón*" – nyilatkozta Sors a döntőt követően. A 14 éves *Konkoly Zsófia* (S9) 100 méteres pillangóúszásban 1:10,75 perces idővel megnyerte előfutamát, összesítésben az ötödik helyen jutott az esti fináléba. A döntőben végül hatalmas hajrával a 3. helyen végzett (1:09,21 perc). „*Nagyon boldog vagyok, nem gondoltam volna, hogy sikerülni fog. Jól osztottam be az erőmet, de nem maradt bennem semmi, ha van még öt méter, biztosan megelőz a mellettem úszó*" – nyilatkozta a csapat legfiatalabb, paralimpia újonc versenyzője. *Pap Bianka* (S10) ezúttal 400 méter gyorson úszott délelőtt, és a második legjobb (4:42,81 perc) idővel jutott az esti fináléba, ahol az 5. helyen végzett (4:41,11). *Adámi Zsanett* (S2) viszont előfutam nélkül várta az esti finálét az 50 méteres hátúszásban, amelyben a 6. helyet szerezte meg (1:25.97).[127]

A kilencedik versenynapon *Tóth Tamás* és *Konkoly Zsófia* (mindkettő S9) ezúttal 100 méteres hátúszásban versenyeztek. Tóth 1:05,47 percet ért el az előfutamban, összesítésben a negyedik legjobb idővel került be az esti döntőbe. Konkolynak, aki csütörtökön meglepetésre bronzérmet szerzett 100 méter pillangón, ezúttal nem sikerült a fináléba jutás.

A hetedik paralimpiáján versenyző *Vereczkei Zsolt* (S5)[128] 50 méter háton a negyedik helyen került be a fináléba (40,23). Vereczkei eddig mindegyik paralimpiáján szerzett érmet. 1992-ben, 1996-ban és 2000-ben aranyérmes lett, azt követően három alkalommal (2004, 2008, 2012) bronzérmes, és most Rióban 38,92 mp-es idővel ismét a 3. helyen végzett. „*El sem hiszem, hogy sikerült érmet szereznem. (…) erőre tudtam kapni, és negyven alá bejönni*" – nyilatkozta a sajtónak a versenyt kövezően Zsolt. *Tóth Tamás* (S9) aki négy évvel azelőtt Londonban 1.05,30-as idővel a hetedik volt, az esélytelenek nyugalmával rajtolt a 100 méteres hátúszás döntőjében. A fordulónál még csak a negyedik helyen volt, aztán óriási hajrát indított, s jobb benyúlással 1:04,30 perces, szenzációs eredménnyel lett első és paralimpiai bajnok. „*A döntő előtt, a last call roomban újragondoltam az egészet, és a medencébe már úgy mentem be: lesz, ami lesz, én bizony nem kezdek gyorsan. Az edzőm felhívta a figyelmemet, hogy az első hosszon próbáljam meg elnyújtani a tempókat, és akkor marad erőm a hajrára. A döntőben szerettem volna megtartani a negyedik pozíciómat, fantasztikus, hogy végül sikerült győznöm*" – nyilatkozta *Tóth Tamás* a döntőt követően.[129] A XV. *Paralimpiai Játékok* utolsó, tizedik versenynapján *Illés Fanni* (S6) 100 méteres gyorsúszásban 1:23,88-as idejével nem tudta kiharcolni a döntőbe kerülést. Ugyanígy járt *Kézdi Réka* (S5) a 100 méteres gyorsúszásban, mert az 1:40,45-ös idő nem volt elegendő a döntőhöz.[130]

A magyar csapat által megszerzett egy aranyérem az uszodában *Tóth Tamás* jóvoltából született, aki 15 paralimpiai pontot gyűjtött, és ezzel a magyar csapat legeredményesebb sportolója lett. A nyolc ezüstéremből kettő, a megszerzett kilenc bronzéremből pedig ötöt az úszók gyűjtöttek. A magyar sportolók által megszerzett 126 paralimpiai pontból az úszók 57 ponttal járultak hozzá a magyar csapat sikeréhez.

126 www.nemzetisport.hu/rio-2016/paralimpia-osvath-richard-ezustermes

127 www.nemzetisport.hu/nso (MTI)

128 ***Vereczkei Zsolt*** (1977–) Nyírbátorban született. A budapesti Mozgásjavító Általános Iskola tanulójaként tanult meg úszni. 10 éves korától versenyszerűen űzi a sportot. Jelenleg a Bajai Spartacus SC úszója. Első alkalommal 1992-ben Barcelonában szerepelt paralimpiai játékokon, ahol az S5-ös sérültségi kategóriában, 50 méteres hátúszásban aranyérmet nyert. Atlantában (1996) és Sydneyben (2000) is sikerült megvédenie paralimpiai bajnoki címét. Athénban (2004), Pekingben (2008), Londonban (2012) és Rióban (2016) egy-egy bronzéremmel gazdagította éremgyűjteményét. Díjak, elismerések: 2000 - Baja Város Sportjáért kitüntető díj (Forrás: www.hparalimpia.hu/sportolo/vereczkei-zsolt)

129 www.nemzetisport.hu/nso (MTI)

130 www.nemzetisport.hu/rio-2016/paralimpia-2016-szinkavalkad-es-latvanyos-tuzijatek-a-zarounnepsegen-kepek-2526623

ÚSZÓINK PARALIMPIAI (I-VIII.) HELYEZÉSEI: 2016 – RIO DE JANEIRO

NÉV	Kategória	I. hely 7 pont	II. hely 5 pont	III. hely 4 pont	IV. hely 3 pont	V. hely 2 pont	VI. hely 1 pont	Pontérték	VII. hely	VIII. hely
Adámi Zsanett	S2 SB3				100 m-es hátúszás		50 m-es hátúszás	4		
Engelhardt Katalin	S5 SB4									
Illés Fanni	S6, SB5, SM6					100 m-es mellúszás		2		
Kézdi Réka	S5				50 m-es pillangó-úszás			3		
Pap Bianka	S10		100 m-es hátúszás	200 m-es vegyes úszás		400 m-es gyorsúszás		11		
Ráczkó Gitta	SB5, SM7									
Sors Tamás	S9, SM9		200 m-es vegyes úszás	100 m-es pillangó-úszás	50 m-es gyorsúszás		100 m-es gyorsúszás	13		
Tóth Tamás	S9, SM9	100 m-es hátúszás		100 m-es gyorsúszás	200 m-es vegyes úszás		50 m-es gyorsúszás	15		
Vereczkei Zsolt	S5			50 m-es hátúszás				4		
Érmek és helyezések összesen		**1**	**2**	**5**	**4**	**2**	**4**			
Pontérték összesen		**7**	**1**	**2**	**12**	**4**	**4**	**57**		

Összeállította Nádas Pál (2017) az IPC adattára alapján

Az eredményeket tekintve boldog lehet a paralimpiai úszósportban részt vevő versenyző, szakember, de ha a felelős vezető értékel, köteles a romló tendenciát és a változó, sokszor előnytelen körülményeket is észrevenni. Bár Rióban a londoni eredményeket (éremszám és olimpiai pontok tekintetében) túlszárnyalták, és ezúttal is született aranyérem, látni kell, hogy a paralimpiai ciklusnak (2012–2016) kevesebb nemzetközi szintű úszója volt, mint korábban. Csökkent a bázis. Ez a tény mindenképpen nagy gond, de azért is nagy probléma a csökkenő létszám, mert a bonyolult paralimpiai kvótarendszer miatt a megúszott szintek nem járnak automatikusan részvételi hellyel. Egy (reális, valós) számítás alapján ez kevesebb indulót jelent. Londonban a felét, Rióban kicsivel többet, mint a felét, mint ahányan megúszták az ún. paralimpiai szintidőt. Rióban már az is megtörtént, hogy Vereczkei Zsolt csak szabadkártyával indulhatott. A tendenciájában csökkenő számú nemzetközi szintű úszó a jövőben, a paralimpiákat tekintve, katasztrófához vezethet. Ennek oka részben az, hogy az elitúszás az elmúlt húsz évben forradalmi változásokon ment keresztül. A hazai fejlesztőfolyamatok érdekében – az egyesületi integráció és szövetségi kapcsolatok erősítése mellett, valamint a világban bekövetkezett fejlődési folyamatok miatt – szükséges a hazai paraúszás jövőjét tudományos kutatással segíteni. Ennek érdekében a Testnevelési Egyetem keretei között, dr. Sós Csaba vezetésével összehasonlító kutatásba kezdtek. Húsz év távlatában összehasonlító elemzést végeztek a versenyzők teljesítményeiről.

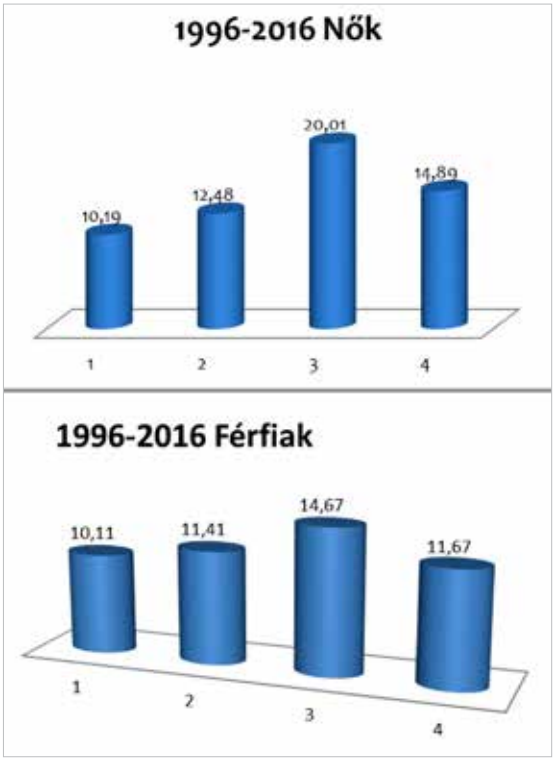
Megvizsgálták az 1996-os atlantai és a 2016-os riói paralimpiagyőzteseinek, bronzérmeseinek abszolút 8. helyezettjeinek és az összes döntős idejét átlagolva, külön a férfiaknál és a nőknél.

Megvizsgálták a kategóriákban rendezett versenyeket: S1–S10 (fizikai fogyatékkal élők), S11–13 (látássérültek és vakok), illetve S14 (enyhe értelmi fogyatékosok).

A versenyszámokat, az 50, 100, 200, 400 méteres gyorsúszást, az 50, 100 méteres hátúszást, az 50, 100 méteres mellúszást, az 50, 100 méteres pillangóúszást és a 150, 200 méteres vegyes úszást is vizsgálták.

Az összehasonlító elemzéskor csak azokat a versenyszámokat vették figyelembe, amelyek mind a két helyszínen és időpontban (1996, 2016) szerepeltek.

Összehasonlítást végeztek: a győztesek idejét, a dobogóra kerüléshez szükséges (bronzérmes) időt és az abszolút nyolcadik helyezett idejét. Utóbbi azt jelenti, hogy abban az esetben, ha az előfutamok során a nyolcadik helyezett ideje jobb volt, mint a döntőben, akkor azt vették figyelembe. Ezeken felül vizsgálták a döntősök átlagos időeredményeit is, ami adott versenyszámban a minőség mutatója.

A számítások menetét úgy végezték el, hogy a riói (2016) adott helyezés átlagidejéből kivonták az atlantai (1996) megfelelő időt, majd azt 100 méterre vonatkoztatták.

Az első oszlop a győztes, a második a bronzérmes, a harmadik a 8. helyezett (döntőbe jutáshoz szükséges idő), a negyedik a döntőben úszottak átlagos időeredménye. A két diagramból egyértelműen látható, hogy Rióban átlagosan 100 méterenként legalább 10 másodperccel gyorsabban kellett úszni (50 méteren 5-tel, 200 méteren 20-szal és így tovább) ahhoz, hogy ugyanazt a helyezést elérjék, mint Atlantában. Pokoli a fejlődés![131]

A világon szinte mindenhol ugyanannyit edzenek a paraúszók mint „ép" társaik, ugyanolyan módszerekkel és ugyanolyan körülmények közt. Ezt a minőségi felkészülési munkát 2010-től egy-két úszónak idehaza is lehetett biztosítani. Amiben nem tudunk megfelelni, az a minőségi utánpótlás kinevelése. Ennek a felépítése a dolog természetéből fakadóan nem valósítható meg hagyományos módon, és az épek rendszere sem másolható, mivel az alapok ma még jelentősen eltérnek.

A speciális alapfokú intézményrendszerben (mozgásjavító, gyengénlátók, vakok iskolái), ahol az 1990-es években még potenciális paralimpiai utánpótlás volt jelen, mára ez az utánpótlásbázis jelentősen átrendeződött. Az említett speciális iskolák mindegyike rendelkezik intézményen belüli uszodával, tehát van sportolásra alkalmas és könnyen elérhető vízfelület. A közoktatásban az elmúlt 15 évben végbement integráció eredményeképpen, a paralimpiai versenyrendszer szempontjából, a speciális iskolákban ma súlyosabban sérült fiatalok tanulnak, mint annak előtte. Ugyanakkor az úszósport szervezeti rendszerében végbement integrációs folyamatok ellenére a magas sportágspecifikus szakmai színvonaltól, egy-két egyesületet kivéve, a sérülésspecifikus szakmai felkészültségben még jelentős elmaradás található.

A sportág szervezeti rendszere, az úszásoktatástól a versenysportig, egységes rendszert alkot. A mozgáskorlátozottak, a látássérültek, valamint az értelmi fogyatékosok úszósportját is hasonló rendszerben kell felépíteni, még akkor is, ha természetéből kifolyólag vannak jelentős eltérések. A paralimpiai úszósport

131 Dr. Sós Csaba (2016): A paraúszás összehasonlító (1996–2016) elemzése. Előadás: 2016. december, Testnevelési Egyetem

jövőjének rendelkeznie kell a sportági tudás mellett minőségi, sérülésspecifikus tudással is. Azon múlik a jövő, hogy ezt hogyan és milyen gyorsan lehet egységes rendszerbe szervezni. Új képzést és rendszert kell kialakítani, ami kidolgozásra vár, és ehhez sokak együttműködése szükséges. Javítani kell az uszodákban, a szervezeti rendszerekben, a sportirányításban és a politikai döntéshozatalban a befogadás és elfogadás képességét. A paralimpiai felkészülés minden szintjén a sérültséggel nem rendelkező, „ép" sportolókhoz viszonyítva igazi egyenlő bánásmódra van szükség! Csak ilyen feltételek megteremtésével képzelhető el, hogy a 2024. évi paralimpián mint házigazda – amelytől a Főváros végül 2017. 03. 01-jén visszalépett[132] – létszámban és eredményekben is kitűnjünk a többi nemzetből, bemutatva a hazai sportélet inklúziós képességét.

Az úszásról szóló tanulmány elkészítésének kezdeti kutatási szakaszában olyan, a hazai úszósport szempontjából jelentős kincsek, versenyjegyzőkönyvek kerültek elő (1982–2006), amelyek a hazai versenyeket, a versenyzői létszámot, a sportolók besorolását tartalmazzák és a résztvevők eredményeiről adnak számot. Sajnos nem került elő minden hazai versenyjegyzőkönyv, így további kutatásokat érdemes ez ügyben folytatni. A kutatómunka során nemzetközi és hazai országos bajnokságok, valamint gyermekversenyek jegyzőkönyvei kerültek elő, amelyeket a nagy terjedelmük miatt csak az E-könyvben lehet bemutatni. A versenyjegyzőkönyvek feldolgozását a Testnevelési Egyetem két hallgatója, Molnár Demján és Skiba Szabolcs végezték. Munkájuk során nem bocsátkoztak szakmai elemzésbe, de az általuk elkészített táblázatokból egyértelműen kiderül, hogy a hazai paralimpiai úszósport fejlődéstörténetének részletes szakmai feldolgozásához olyan dokumentumokat állítottak össze, amelyek jelentősen megalapozhatják a további tudományos elemzéseket. Több paralimpikon teljesítményének névjegykártyáját úgy is össze lehet majd állítani, hogy a gyermekkorban elért eredményektől egészen paralimpiai sikerekig, nyomon követhető legyen a sportolói pályafutás.

Az athéni, pekingi, londoni és a riói játékok úszóversenyeit Szalmás Péter fotográfiái jól örökítették meg, amelyet digitális albumba rendeztünk.

Sors Tamás és Tóth Tamás 2008–2016 éremhalmozói

132 Bálint Mátyás (2017): Esélyünk sem volt. Mármint nem a 2024-es olimpia megrendezésére... *„Eltelt egy hét, amióta tudjuk, hogy Budapest nem rendez olimpiát 2024-ben, szerdán pedig a hivatalos döntés is megszületett a pályázatunk visszavonásáról, és ezzel végleg leszállunk a döglött lóról. Ez van."* (*Nemzeti Sport* 2017. 03. 02. - /www.nemzetisport.hu/egyeb_egyeni/eselyunk-sem-volt-marmint-nem-a-2024-es-olimpia-megrendezesere)

PARALIMPIAI ÉRMES ÚSZÓK PARALIMPIAI NÉVJEGYE

ARANYÉRMESEK

BECSEY JÁNOS			
Aranyérem	1992	Barcelona	50 m-es gyorsúszás 100 m-es gyorsúszás
Ezüstérem	2000	Sydney	200 m-es vegyes úszás
Bronzérem	1988 1992	Szöul Barcelona	200 m-es vegyes úszás 100 m-es mellúszás
Összesen 5 érem, 2 aranyérem, 1 ezüstérem, 2 bronzérem			
DUKAI GÉZA			
Aranyérem	1984	New York	100 m-es mellúszás 100 m-es pillangóúszás 200 m-es vegyes úszás
Bronzérem	1988	Szöul	100 m-es gyorsúszás 100 m-es mellúszás
Összesen 5 érem, 3 aranyérem, 2 bronzérem			
ENGELHARDT KATALIN			
Aranyérem	1996	Atlanta	4x50 m-es vegyes váltó
Ezüstérem	1992	Barcelona	50 m-es pillangóúszás
Bronzérem	1996 2000 2004	Atlanta Sydney Athén	200 m-es vegyes úszás 50 m-es pillangóúszás (3)
Összesen 6 érem, 1 aranyérem, 1 ezüstérem, 4 bronzérem			
HOFFMANN JUDIT			
Aranyérem	1984	New York	100 m-es mellúszás
Ezüstérem	1984	New York	100 m-es hátúszás 200 m-es vegyes úszás
Összesen: 3 érem, 1 db aranyérem, 2 db ezüstérem			
JÁROMI MÓNIKA			
Aranyérem	1996	Atlanta	4x50 m-es vegyes váltó
Ezüstérem	1996	Atlanta	50 m-es pillangóúszás
Összesen 2 érem, 1 aranyérem, 1 ezüstérem			
JESZENSZKY ATTILA			
Aranyérem	1984	New York	100 m-es mellúszás 100 m-es pillangóúszás 200 m-es vegyes úszás 4x50 m-es vegyes váltó
Összesen 4 érem, 4 aranyérem			
MAJER GÁBOR			
Aranyérem	2000	Sydney	4x50 m-es vegyes váltó
Összesen 1 érem, 1 aranyérem			

PÁLINKÁS LÁSZLÓ			
Aranyérem	1984	New York	4x50 m-es vegyes váltó
Összesen 1 érem, 1 aranyérem			
PÁSZTORY DÓRA			
Aranyérem	2000 2004	Sydney Athén	200 m-es vegyes úszás (2)
Ezüstérem	2004	Athén	100 m-es hátúszás 100 m-es pillangóúszás
Bronzérem	2000	Sydney	100 m-es pillangóúszás
Összesen 5 érem, 2 aranyérem, 2 ezüstérem, 1 bronzérem			
RÁCZ JÁNOS			
Aranyérem	2000	Sydney	4x50 m-es vegyes váltó
Bronzérem	2000	Sydney	100 m-es mellúszás
Összesen 2 érem, 1 aranyérem, 1 bronzérem			
RÁCZKÓ GITTA			
Aranyérem	1996	Atlanta	4x50 m-es vegyes váltó
Bronzérem (3)	1996 2004 2008	Atlanta Athén Peking	100 m-es mellúszás
Összesen 4 érem, 1 aranyérem, 3 bronzérem			
SÁNTA KRISZTIÁN			
Aranyérem	2000	Sydney	100 m-es hátúszás 4x50 m-es vegyes váltó
Ezüstérem	2000	Sydney	50 m-es gyorsúszás 50 m-es pillangóúszás 100 m-es gyorsúszás
Bronzérem	2000	Sydney	200 m-es vegyes úszás
Összesen 6 érem, 2 aranyérem, 3 ezüstérem, 1 bronzérem			
SORS TAMÁS			
Aranyérem	2008 2012	Peking London	100 m-es pillangóúszás (2)
Ezüstérem	2012 2016	London Rio de Janeiro	400 m-es gyorsúszás 200 m-es vegyes úszás
Bronzérem	2008 2012 2016	Peking London Rio de Janeiro	100 m-es gyorsúszás (2) 400 m-es gyorsúszás 100 m-es pillangóúszás
Összesen 8 érem, 2 aranyérem, 2 ezüstérem, 4 bronzérem			

PARALIMPIAI ÉRMES ÚSZÓK PARALIMPIAI NÉVJEGYE

ARANYÉRMESEK

STETTNER FERENC			
Aranyérem	1984	New York	100 m-es hátúszás 4x50 m-es vegyes váltó
Ezüstérem	1984	New York	200 m-es vegyes úszás
Összesen 3 érem, 2 aranyérem, 1 ezüstérem			
SZEDŐ TIBOR			
Aranyérem	2000	Sydney	4x50 m-es vegyes váltó
Bronzérem	2000	Sydney	50 m-es pillangóúszás
Összesen 2 érem, 1 aranyérem, 1 bronzérem			
DR. TÓTH ANDRÁS			
Aranyérem	1984	New York	50 m-es hátúszás
Bronzérem	1988	Szöul	50 m-es hátúszás
Összesen 2 érem, 1 aranyérem, 1 bronzérem			
TORY GYÖRGY			
Aranyérem	1984	New York	4x50 m-es vegyes váltó
Ezüstérem	1984 1988	New York Szöul	100 m-es gyorsúszás 200 m-es vegyes úszás 400 m-es gyorsúszás
Összesen 4 érem, 1 aranyérem, 3 ezüstérem			
TÓTH TAMÁS			
Aranyérem	2016	Rio de Janeiro	100 m-es hátúszás
Ezüstérem	2012	London	50 m-es gyorsúszás 100 m-es gyorsúszás
Bronzérem	2016	Rio de Janeiro	100 m-es gyorsúszás
Összesen 4 érem, 1 aranyérem, 2 ezüstérem, 1 bronzérem			
VERECZKEI ZSOLT			
Aranyérem	1992 1996 2000	Barcelona Atlanta Sydney	50 m-es hátúszás
Bronzérem	2004 2008 2012 2016	Athén Peking London Rio de Janeiro	50 m-es hátúszás
Összesen 7 érem, 3 aranyérem, 4 bronzérem			
ZÁMBÓ DIÁNA			
Aranyérem	1996	Atlanta	4x50 m-es vegyes váltó
Bronzérem	1992	Barcelona	50 m-es pillangóúszás
Összesen 2 érem, 1 aranyérem 1 bronzérem			

EZÜSTÉRMESEK

KOVÁCS ERVIN			
Ezüstérem	2004	Athén	50 m-es hátúszás 50 m-es pillangóúszás 200 m-es vegyes úszás
Bronzérem	2000	Sydney	50 m-es gyorsúszás 50 m-es pillangóúszás 100 m-es mellúszás
Összesen 6 érem, 3 ezüstérem, 3 bronzérem			
LAKI ANIKÓ			
Ezüstérem	1992	Barcelona	100 m-es mellúszás
Összesen 1 érem, 1 ezüstérem			
PAP BIANKA			
Ezüstérem	2016	Rio de Janeiro	100 m-es hátúszás
Bronzérem	2016	Rio de Janeiro	200 m vegyes úszás
Összesen 2 érem, 1 ezüstérem, 1 bronzérem			

BRONZÉRMESEK

KONKOLY ZSÓFIA			
Bronzérem	2016	Rio de Janeiro	100 m-es pillangóúszás
Összesen 1 érem, 1 bronzérem			
TAKÁCS SÁNDOR			
Bronzérem	1988	Szöul	100 m-es mellúszás
Összesen 1 érem, 1 bronzérem			

A paralimpiai érmes úszók névjegyét összeállította a hazai és az IPC adatok összehasonlításával Nádas Pál (2017)

Pegán Zoltán: Vitorlázás

1996-ban Atlantában mutatták be a vitorlázást mint demonstrációs versenyt, hogy a sydney-i paralimpián már teljes jogú sportágként lehessen a program része. A vitorlázás olyan sportág, amelyben az összes sérültségi kategória részt vesz, a klasszifikációja egy ötfaktoros rendszerre épül: stabilitás, kézfunkciók, manőverezési képesség, látásképesség, hallás. A nagyobb stabilitás érdekében a hajóknak tőkesúlya van és nyitott pilótafülkéje, hogy a vitorlázónak nagyobb tere legyen. A hajósok flottaversenyben mérik össze erejüket, ami azt jelenti, hogy az összes hajó egyszerre versenyez. Minden versenyszámban annyi pontszámot kap egy hajó, ahányadik helyezést ér el az adott futamban, és a végén a legkevesebb pontszámot elért csapat lesz az első. 1991-ben a Nemzetközi Vitorlás Szövetség tagjává fogadta a Fogyatékos Vitorlázók Nemzetközi Szövetségét (International Association for Disabled Sailing IFDS), és megrendezték az első világbajnokságot. Azóta 70-re emelkedett a vitorlázó nemzetek száma. Az IFDS a fogyatékosvitorlázás hivatalos felügyeleti szerve. Londonban a 2012-es paralimpiai játékokon 80 versenyző versenyzett három éremversenyszámban.[1] A három hajóosztály: egyszemélyes tőkesúlyos hajó, a 2.4mR, kétszemélyes tőkesúlyos hajó, a SKUD 18 és háromszemélyes tőkesúlyos hajó, a Sonar. 1996-tól 2014-ig a IFDS volt a sportág gazdája. 2015-ben az IPC bejelentette, hogy 2020-tól kivonják a vitorlázást a paralimpia játékokból, az International Sailing Federation (továbbiakban ISAF) megszüntette az IFDS-t, és saját szárnya alá vette a mozgáskorlátozottak nemzetközi versenyzésének kezelését.

A sportág hazai története

Ausztráliából 2003-ban érkezett három Access 303 Dinghy, ami nem paralimpiai osztály, de kezdő vitorlázóknak ideális, biztonságos sportolásra adott lehetőséget. Megalapították a Mozgáskorlátozottak Vitorlázó Sportegyesületét (Sailability Hungary), és Balatonon a Marina Fűzfő adott számukra otthont. Pegan Zoltán 2006-ig Ausztráliát – mivel ott született és ott élt –, majd Magyarországot képviselte a 2.4mR (paralimpiai) hajóosztályban és más, Challenger és Access (nem paralimpiai) hajóosztályokban egyaránt. Csak külföldön voltak versenyek. 2007-ben érkezett Magyarországra az első 2.4mR, de a legközelebbi edzőtárs Horvátországban, Pulában volt. Alig pár hónappal a 2008-as paralimpia előtt érkezett egy második 2.4mR, de addigra már konténerben volt az első, hogy időben ott legyen Qingdaoban, a paralimpiai vitorlázás helyszínén. Csak a paralimpia után, amikor mindkét hajó itthon volt, lett arra lehetőség, hogy a Balatonon eddzenek a 2.4mR-rel. 2007 nyár elején Görögországban volt egy nemzetközi bajnokság a Challenger trimarán osztályban, amit Pegan Zoltán megnyert. Bár ez sem paralimpiai osztály, nagyon értékes tapasztalatot és gyakorlási lehetőséget jelentett. Szeptemberben Kanadában rendezték az első világbajnokságot az Access 303 osztályban. Egyéniben Pegan Zoltán 3. lett, párosban pedig Pegan Zoltán és Mircsev Éva aranyérmet nyertek. Alig két nappal később Amerikában kezdődött az a világbajnokság, ahol még kvalifikálni lehetett a pekingi paralimpiára. Pegan Zoltán a 30. helyen végzett, és négy országgal maradt le a kvalifikációról. A paralimpiai ciklusban két lehetősége van a vitorlázóknak a paralimpiára kvalifikálni. Két évvel a paralimpia előtt rendeznek egy világbajnokságot a három paralimpiai osztálynak, ahol a paralimpiára tervezett induló hajók számának a fele nyerhet jogot ahhoz, hogy az általuk képviselt ország részt vehessen a játékokban. Tehát nem a versenyző, hanem az ország kvalifikál. Ha ezen a versenyen egy országból több

1 http://www.paralympic.org/sailing | www.hparalimpia.hu/sportag/vitorlazas

mint egy versenyző áll a dobogóra, akkor is csak egy rajtolhat majd a paralimpián abban a hajóosztályban. Aztán egy évvel a paralimpia előtt, a következő vb-n lehet a mezőny második felére kvalifikálni. A 2008-as pekingi paralimpia vitorlás versenyeire 14 egyszemélyes 2.4mR, 12 kétszemélyes SKUD 18, és 12 háromszemélyes Sonar indítását tervezték (összesen 80 versenyző). De miután csak 11 ország tudott SKUD 18-as csapatot küldeni a kvalifikációs versenyekre, maradt 2 üres versenyzői pozíció. Az IFDS ezzel a két pozícióval a 2.4mR mezőnyt bővítette 16-ra, és az eredeti 14 kvalifikált országból Új-Zéland visszalépett. 2008 májusában az IFDS felajánlotta a három szabad helyet a sorban következő nem kvalifikált országoknak. Nagyon rövid volt a felkészülési idő, emiatt a csehek nem vállalták. Így kapott Magyarország második esélyt arra, hogy küldjön egy magányos 2.4mR-vitorlázót Qingdaoba. Az MPB boldogan fogadta a meghívást, és sürgősen intézkedett, hogy az egyetlen 2.4mR-es vitorlázójukat Kínába küldjék.

2008. július elején a portugáliai Cascaisban gyűlt össze a Challenger trimaránflotta első világbajnokságukra. Mivel a magyar paralimpiai hajó ekkor már Qingdao felé tartott a tengeren, ez az esemény remek felkészülési versenynek ígérkezett. Pegan Zoltán meggyőző fölénnyel nyerte meg a bajnokságot, és bár a két hajóosztály sokban különbözik egymástól, de gyakorolhatott, kipróbálhatott taktikai megoldásokat, szokhatta a nemzetközi versenyhangulatot. Amikor Qingdaóba megérkezett a magyar paralimpiai vitorlázócsapat, Pegan Zoltán és edzője, Papp Ernő, volt az első teljes csapat a helyszínen. Mivel 600 km-re voltak a Pekingben tartózkodó többi magyar csapattagtól, nekik ketten kellett minden adminisztrációt intézniük, briefingre időt szakítaniuk, és a közeledő versenyre készülniük. A versenyek a bójakerülő versenyek formájában zajlottak. 10 futam után a magyar versenyző végeredményben a 14. helyen zárt, és bár nem mindennapi módon került a paralimpiai mezőnybe, végeredményben két helyet javított a ranglistán. A paralimpiáról

Vitorlázás Qingdaóban

hazatérve, kezdődhetett a felkészülés a következő ciklusra. 2009-ben Franciaországban rendezték az első Európa-bajnokságot az Access 303 osztályban, három kétszemélyes csapat képviselte a magyarokat, akik szép eredményt értek el:

1. Pegan Zoltán, Mircsev Éva
4. Kele Mária, Szőke Miklós
7. Spuriga Gábor, Molnár Brigitta

Ezt követően a magyar csapat (Pegan Zoltán, a Pegan–Mircsev és a Nemes–Nemes-páros) minden további Európa- és világbajnokságon kimagasló eredményeket elérve képviselte Magyarországot. A paralimpiai hajóosztályban Pegan Zoltán vesz részt különböző országok nemzeti vagy egyéb versenyein. Magyarországon még nem volt paralimpiai osztályokban vagy fogyatékosoknak rendezett verseny. Az egyetlen magyar vitorlázó, aki ezekben az osztályokban versenyez, így csak külföldön tud rajthoz állni. Az ISAF-engedélyezett versenyek open, azaz teljesen integrált versenyek, ahol a fogyatékos és az ép versenyzők egyaránt tagjai lehetnek a mezőnynek. Csak az IFDS által szervezett versenyek diszkriminálnak, tehát zárják ki az épeket. Jelentős anyagi támogatás nélkül a fogyatékosoknak szervezett vitorlázásnak nincsen hazánkban jövője. Miután 2015-ben az IPC kivonta a vitorlázást a sportok menetrendjéből, és 2019 előtt biztosan nem fog a listára visszakerülni (akkor születhetne az a döntés, hogy a 2024-es paralimpián újra lesz vitorlázás), nem valószínű, hogy bárhonnan is jönne anyagi támogatás annak érdekében, hogy a hazai fogyatékosvitorlázás fejlődhessen.

Szerkesztői utóirat. A vitorlázás kéziratának leadását követően kerültek elő olyan dokumentumok, amelyek alapján megállapítható, hogy az MMS 2001-ben anyagilag már támogadta a mozgáskorlátozottak hazai vitorlásversenyét. A levél arról is tanúskodik, hogy az EVIG Sportegyesület bankszámlájára az MMS kezdeményezett 100 ezer Ft átutalását. A levél mellékleteként egy versenyjegyzőkönyv is előkerült. Nagy Miklós kezdeményezésére az MMS-en belül vitorlásszakágat alapítottak, és a 2005. évi versenyen már 50 (integrált) versenyzőről számoltak be. Nagy Miklós lett az MMS vitorlásszakágának vezetője, aki – leginkább gyerekekkel – a Velencei-tavi Sportiskola tóparti Sportcentrumában talált viszonylag elfogadható és akadálymentes környezetet. Az edzéseket és a versenyeket akkor az Optimist, Cadet vagy Kalóz típusú hajókkal tudták biztosítani.[2]

2 Levél (2001): EVIG SC az MMS-nek, 2108/01.2001.10.10. MMS-FMSZ irattár | Versenyjegyzőkönyv (2004–2005): Integrációs szabadidősport-verseny. (2004. 10. 15.–2005. 07. 08.) MMS–FMSZ-irattár

A PARALIMPIAI VITORLÁZÁS HAJÓOSZTÁLYAI			
	Egyszemélyes	**Kétszemélyes**	**Háromszemélyes**
a hajóosztály neve	2.4mR	SKUD 18	Sonar
a hajó teljes hossza	4,2 m	5,8 m	7 m
szélessége	0,8 m	2,9 m	2,4 m
tömege	260 kg	565 kg	950 kg
merülése	1 m	1,7 m	1,2 m
vitorlafelülete	7,5 m^2	15,5 m^2	23,2 m^2
spinnaker	–	20 m^2	–

PEGÁN ZOLTÁN VERSENYZŐI NÉVJEGYE			
ISAF – Világbajnokság	Aranyérem	2007 – Kanada	Pegan Zoltán, Access 303 páros
		2010 – Anglia	Pegan Zoltán, Access 303 egyéni
		2010 – Anglia	Pegan Zoltán, Access 303 páros
	Ezüstérem	2012 – Ausztrália	Pegan Zoltán, Access 303 páros
	Bronzérem	2007 – Kanada	Pegan Zoltán, Access 303 egyéni
IFDS – Világbajnokság	Aranyérem	2008 – Portugália	Pegan Zoltán, Challenger multi-hull, egyéni
ISAF – Európa bajnokság	Aranyérem	2009 – Franciaország	Pegan Zoltán, Access 303 páros
		2011 – Olaszország	Pegan Zoltán, Access 303 páros
		2011 – Olaszország	Pegan Zoltán, Access 303 egyéni
		2013 – Svájc	Pegan Zoltán, Access 303 páros
		2015 – Anglia	Pegan Zoltán, Access 303 páros
IFDS – Nemzetközi bajnokság	Aranyérem	2007 – Görögország	Pegan Zoltán, Challenger multi-hull, egyéni
ISAF – Eurolymp hét	Ezüstérem	2009 – Görögország	Pegan Zoltán, International 2.4mR egyéni
Nemzetközi bajnokság	Aranyérem	2006 – Horvátország	Pegan Zoltán, International 2.4mR egyéni
		2007 – Horvátország	Pegan Zoltán, International 2.4mR egyéni
		2009 – Horvátország	Pegan Zoltán, International 2.4mR egyéni
		2010 – Horvátország	Pegan Zoltán, International 2.4mR egyéni
		2011 – Horvátország	Pegan Zoltán, International 2.4mR egyéni
	Ezüstérem	2008 – Horvátország	Pegan Zoltán, International 2.4mR egyéni
		2011 – Anglia	Pegan Zoltán, Challenger multi-hull egyéni
Országos bajnokság	Aranyérem	2006 – Franciaország	Pegan Zoltán, Access 303 egyéni
		2007 – Franciaország	Pegan Zoltán, Access 303 egyéni

Összeállította Pegán Zoltán (2016)

Hajdu Brigitta – Nagy József: Egyszemélyes sportágából nemzetközileg is elismert sportággá fejlődött a hazai kerekesszékes vívás

„Beliczay Sanyi, korábbi edzőm jó barátként segített. Mellettem maradt. Mi az hogy! Közösen találtuk ki, hogyha el kell felejteni a lábmunkát, ami a vívás alapja, azt milyen derékmozgásokkal, milyen izomcsoportok mozdításával lehet kiváltani. És jöttek a személyes sikereim." (Szekeres Pál)[3]

Az első magyarországi írásos szakanyagot Németh Árpád vívómester jegyzi a 70-es évek elején. Francia és olasz információk alapján készítette dolgozatát, melynek végén reményét fejezte ki, hogy Magyarországon is meghonosodik a vívósport ezen ága. Magyarországon a kerekesszékes vívás Szekeres Pál[4] tőrvívó olimpiai bronzérmes sportoló balesetét követően kezdődött. Szekeres Pál erről a korszakról és a balesete óta eltelt időről közel 50 perces nagyinterjút adott Szenes Andrea televíziós műsora számára. Az interjúból édesapjáról és a vívással kapcsolatos sztorizós, ugyanakkor komoly részletet[5] választottuk ki. Szekeres első kerekesszékes versenyét, közvetlenül a rehabilitációjának folyamatából, rögtön nemzetközi versennyel az Eb-n kezdte, vagy inkább folytatta a versenyzést. Az 1991 novemberében a malle-i Európa-bajnokságon Belgiumban született meg az első magyar nemzetközi eredmény, Szekeres első, kerekesszékből vívott győzelme.

Szekeres Pál – aki az év áprilisában szenvedett autóbalesetet – megnyerte az Eb egyéni tőrversenyét.[6]

Beliczay Sándor,[7] Szekeres Pál mestere-edzője a következőképpen emlékezett a kezdetekre és ezekre a nagyon szomorú napokra: „Pali 1976-ban kezdett vívni nálam az Újpesti Dózsában. Csak pár eredmény, amit ép sportolóként elért: 1985 – Kobe, Japán – főiskolai világbajnok, felnőtt vk-verseny Párizs – 1989; Budapest – 1990, tőr egyéni bajnok. Az 1988-as szöuli olimpián a bronzérmet nyerő férfitőrcsapat tagja volt. A balesetet megelőzően (1991. március) a válogatottcsapat a bonni felnőttvilágkupára utazott, amely nem is volt fontos verseny. Palinak nem

3 Szekeres Pál (2002): Kell és lehet teljes életet élni. Fejlesztő Pedagógia 13. év. 2002/4-5.sz. 3–5. p.

4 Forrás: MTVA arcívum

5 Forrás: Nádas Pál gyűjtése. MTVA-arcívum

6 Szekeres Pál (2005): A magyarországi kerekesszékes vívás története. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. 303-308. p.

7 ***Beliczay Sándor*** (1951. 09. 26. –) vívómesteredző. Általános iskolát Győrben, középiskolát a győri Révai Miklós Gimnáziumban végzett. A sporttal és a vívással 1961-ben ismerkedett meg (édesapja volt az edzője), aztán a Magyar Testnevelési Főiskolára jelentkezett ahol 1970–1973-ig végezte tanulmányait. A TF-en 1973-ban szerzett vívószakedzői diplomát. A vívóválogatottnál utánpótláskeret-edzőként 1981 és 1986 között dolgozott, a felnőttválogatott keretedzője volt 1987 és 1996 között. A vívóválogatott mellett részt vett a szöüli (1988) és a barcelonai (1992) olimpián. Edzője volt a szöuli olimpiai bronzérmes tőrcsapatnak, 1988-ban az Érsek Zsolt, Szekeres Pál, Gátai Róbert, Szelei István és Busa István összeállítású csapat szerzett fantasztikus bronzérmet. Legeredményesebb tanítványa Érsek Zsolt és Szekeres Pál. Junior-világbajnoki cím, főiskolai világbajnoki cím, olimpiai egyéni 5. hely (Érsek), olimpiai csapatbronz és felnőtt csapat-világbajnoki bronzérem, világkupa-győzelmek (Szekeres), Európa-bajnoki arany (Érsek). A kerekesszékes vívóválogatott szövetségi kapitánya 1996-tól 2008-ig volt. Szekeres Pál edzőjeként élte meg tanítványa balesetét 1991-ben, és azt követően kezdett megismerkedni a mozgáskorlátozottak sportjával és a kerekesszékes vívással. Szekeres Pál első paralimpiai aranyérmének megszerzésekor, nem a magyar csapat tagjaként, hanem Érsek Zsolt tanítványával együtt, jelen volt, és segítette a sikerhez jutni Barcelonában (1992) tanítványát. Később, 1996-ban, 2000-ben, 2004-ben, 2008-ban és 2012-ben részt vett a paralimpiai játékokon. Alföldy Lászlóval közösen teremtették meg a Törekvés SE Sporttelepén (Budapest, Bihari út 23.) a kerekeszékes vívás számára az akadálymentesre épített környezetet, a vívás első integrált bázisát. A Paralimpiai Sportcentrumban a kerekesszékes vívás mellett a kerekesszékes kosárlabda és az ülőröplabda is helyt kapott a mindennapi edzések, versenyek rendezésére. Vívóedzőként dolgozott az Újpesti Dózsánál (1976–1988), a BVSC-ben (1988–1999), ma a Törekvés SE Paralimpiai Centrumának alapító vezetője (1999-től), a Törekvés SE mesteredzője. Tanítványai közül Szekeres Pál mellett érdemes még megemlíteni Pálfi Juditot (paralimpiai ezüstérmes, egyéni világbajnok), Oschvát Richárdot (paralimpiai ezüst- és bronzérmes) és Hajmási Évát (paralimpiai ezüstérmes). Tanítványával, Szekeres Pállal és Alföldy Lászlóval közösen a hazai kerekesszékes vívás megteremtésének aktív résztvevője, a vívószakmán belüli integrációt megalapozó szakembere. Munkája elismeréseként a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt (2000), a Magyar Köztársaság Érdemrend Lovagkeresztje (2004), a Magyar Érdemrend Tisztikereszt (2016) kitüntetés tulajdonosa.

kellett volna részt vennie, és úgy volt, hogy a TF-ről Nádori professzor nem is engedi el, de végül utazhatott. Ebben az időszakban nagy készülődésben voltunk, mert Budapesten 1991-ben szerveztük a vívók („épek") világbajnokságát. Pali biztos résztvevője volt már a válogatottnak, és a versenynek, meg Palinak komoly szurkolói tábora volt. Mindenki a hazai vb-re készült. Aztán megtörtént a baleset, a bonni verseny után hazafelé Regensburgnál. A fiúk (Érsek Zsolt, Szekeres Pál, Gátai Róbert, Busa István, Szelei István) a szöuli bronzérem után Barcelonában olimpiát akartak nyerni, amire komoly esélyük volt.

Palit a balesetet követően a regensburgi kórházba vitték, ahol két magyar orvos vette kezelésbe. Milyen a sors keze, az egyik doktor Bay Béla vívó mesteredző unokaöccse volt. A rehabilitációs időszakot is itt töltötte. Tizenegy hónapból az édesanyja tíz hónapot kinn töltött gyermekével. Érsek Zsolttal kéthetente jártunk ki látogatóba. Miközben mi itthon szomorkodtunk, és készültünk a hazai világbajnokságra, aközben Batizi Sándor mester, aki akkoriban a német kerekesszékes vívóválogatott edzőjeként dolgozott, a regensburgi kórház rehabilitációs osztályán látogatta meg Palit.

A mozdulat fázisai

Pali balesete után, az itthon szervezés alatt álló épek világbajnokságán dráma volt. Érsek Zsolt, Pali csapattársa nem is akart indulni a vb versenyein, de meggyőztem az ellenkezőjéről, végül már a 32-ben kiesett. Pali hiányában lelkileg szétesett a csapat.

Amikor Batizi mester felkereste Palit, akkor még nagyon rossz állapotban volt, és lelkileg összetörve érezte magát. Batizi azt mondta neki: – Na, Pali, indulunk az Eb-re. – Milyen Eb-re? – kérdezett vissza Pali.

Akkor még nem tudta, nem is hallott arról, hogy létezik kerekesszékes vívás is. Fél év telt el, miután Batizi mester magához vette őt. Rossz körülmények közt folyt a felkészülés, aztán a verseny. Edzői

szemmel nyugodtan mondhatom, számomra teljesen szokatlan közegben. Az Eb Belgiumban volt 1991-ben. Pali megnyerte. Innentől hallottam én arról, hogy Pali ismét vív. A TF-en hiába végeztünk szakedzőit, nem is hallottunk ilyenről. Szerintem ez az oktatás akkori szégyene volt. A képzés során hat fegyvernemet tanítanak, a hetedik szakág a kerekessszékes vívás kellene, hogy legyen. Amikor Pali hazajött a németországi rehabilitációból, ugyanúgy folytattuk a vívást, ahogy abbahagytuk, csak kerekesszékből. Mentalitásban is ugyanúgy készültünk. Akkoriban a Vasasban kaptunk helyet egy kis ideig. Végül a Törekvésben (2003-tól Paralimpiai Sportközpont) tudtunk olyan bázist kialakítani, ahol minden felszerelés, eszköz, akadálymentes környezet megvolt. 1991-től elindult a szervezkedés, toborzás idehaza is. Pálfi Juditot 1994-ben hozta le az edzőterembe Pali, aki 1996-ban már érmet nyert Atlantában. Szerintem Pali nagy egyénisége a paralimpiai mozgalomnak Magyarországon. Az volt a nagy kunszt és a sajtóhír egyben, hogy az érmes olimpikon székbe került. Pali felvállalta a helyzetét, és azt is tudni kell róla, hogy ő nagyon szeret nyerni. Főleg lelkileg volt nehéz neki, de ezt a helyzetet a mindenáron való győzelem megszerzése érdekében kezelni tudta. Nem tudom, mindenki tudja-e, hogy Szekeres Pál a világon az egyetlen olyan sportoló, aki az olimpiai játékokon és paralimpiai játékokon is érmet szerzett" – nyilatkozta (2016. 08. 15-én) Beliczay Sándor mesteredző.

Az első, nemzetközi szinten jegyzett magyar szakember, Batizi Sándor mesteredző németországi munkája során találkozott Wolfgang Kempf Európa-, világ- és paralimpiai bajnok kerekesszékes vívóval, akit 1992-ben kard egyéni bajnoki címig vezetett, és aki 1991-től 1994-ig a német kerekesszékes vívóválogatott vezetőedzője volt. Batizi mester, amikor értesült az olimpiai és világbajnoki érmes tőrvívó sajnálatos balesetéről, felvette a kapcsolatot vele, és meghívta, hogy a németek vendégeként vegyen részt egy edzőtáborban, majd az azt követő Európa-bajnokságon. Így történt, hogy Magyarországnak 1991-ben lett ugyan egy Európa-bajnoka, de Magyarországon akkor még nem volt

Szekeres Pál 1992-ben a paralimpiai aranyérem díjátadásán

kerekesszékes vívás. Szekeres Pál Beliczay Sándor mesteredző segítségével felkészült a barcelonai paralimpiára.[8] *Szekeres Pál* hivatalosan edző nélkül, de mégis több régi baráttal (edzőkkel) és a családjával volt körbevéve élete első pralimpiáján. A rajt előtti edzéseket úgy oldotta meg, hogy a német kerekesszékes vívócsapat edzője, a magyar Batizi Sándor mesteredző titokban, a német csapat engedélye nélkül, járt át iskolát adni Palinak.

Szekeres könnyedén vette az első akadályt, mind az öt ellenfelét legyőzte, köztük riválisát, az olasz Ceccantit is simán verte. Sokat jelentett számára, hogy a rajt előtt megérkezett Érsek Zsolt és az edzője, Beliczay Sándor. A tizenhat között a német Millner elleni kettős győzelem után a nyolcaddöntőben óriási csatában jutott tovább, majd az elődöntőben a francia Durand-t búcsúztatta. Szekeres Pál és a magyar csapat aranyérmével záródott az első versenynap.[9] *„Volt bennem egy nagyon nagy drukk, hiszen ekkora eseményen a paraolimpikonok között még nem vettem részt. Nem ismertem a mezőnyt, legfeljebb az európai versenyzőket. Barcelonában láttam először hongkongiakat, koreaiakat, japánokat, akik jól szerepeltek a selejtezőcsoportban, és tartottam tőlük. (…) Az olasz Ceccanti a vigasztól jutott a fináléba, akit a selejtezőben simán legyőztem, de a döntőben egy kicsit rám ijesztett. A fináléban már tudtam, éreztem, hogy nem veszíthetek. Az első asszót kicsit*

8 Szekeres Pál (2005): A magyarországi kerekesszékes vívás története. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 303–308. p.
9 Tarpai László (1992): Szekeres Pál vívásban aranyérmes. *Nemzeti Sport* 1992. szeptember 5.

nehezebben hoztam, a második azonban már könnyebben ment. Aranyérmes lettem. Én egészen egyszerűen nem foglalkoztam azzal, hogy ez egy másfajta olimpia, mint amilyenen Szöulban vettem részt. Ez a siker számomra ugyanannyit ér, mint a négy évvel ezelőtti" – nyilatkozta a verseny után Szekeres Pál.[10]

A paralimpia sikerén felbuzdulva, a Mozgássérültek Állami Intézetében (ma: Mozgássérült Emberek Rehabilitációs Központja MEREK), Budapesten a Marczibányi téren megalakult a Ballestra Sportclub, ahol több, balesetet szenvedett vívó is újra fegyvert vett a kezébe. Az edzések első helyszíne Meszéna Miklósnak, a Vasas akkori elnökének köszönhetően a pasaréti vívóterem lett. Az edzéseket Kun Csaba Európa-bajnok törvívó tartotta, majd a munkába bekapcsolódott Felletár György vívómester is. Ennek a kezdő csoportnak volt tagja Pálfi Judit. 1995-ben már komplett csapattal utazott a magyar válogatott a blackpooli Európa-bajnokságra, ahol még Szekeres volt az egyedüli éremszállító, hasonlóan a 94-es világbajnoksághoz, ahol megnyerte a tőr egyénit.[11] Szekeres megvédte 1992-ben megszerzett paralimpiai aranyérmét, és ezzel a magyar csapat számára is megszületett a legfényesebb érem. „*Törvívásban címvédőként indult, s az elmúlt években mindent megnyert, amit ebben a fegyvernemben egyáltalán meg lehetett nyerni. Nagy volt rajta a nyomás, elvégre mindenki aranyat várt tőle, s neki mégsem remeg a keze.*" Pálfi Judit a csapat és a nap meglepetését szolgáltatta azzal, hogy a döntőig menetelt, és ezüstérmes lett élete első paralimpiai versenyén. Szekeres tőr egyéni aranya mellé a kardvívásban is begyűjtötte az elsőséget.[12]

Az 1997-es esztendőben megszületett az első csapatérem tőrben *Bolyos István*, *Horváth Gábor* és *Szekeres Pál* révén, amelyet a 1998-as euskircheni (Németország) világbajnokságon ezüstéremre javítottak. Ugyanitt *Pálfi Judit* újra ezüstérmes lett, a francia Van De Capelle ismét legyőzte a döntőben. A férfitőrversenyben Szekeres újra győzött, ekkor már lehetett érzékelni, hogy az épek vívásából hozott előnye elfogyott, már nem egyedüli várományosa a bajnoki címeknek. A 1990-es években nemcsak a magyarok, hanem a lengyelek, a hongkongiak és az amerikaiak is nagyot léptek előre, érmeket és bajnoki címeket szereztek, megtörve a korábbi francia, olasz és német hegemóniát.[13]

Az 1999-es varsói Eb-t követően a világranglistán elért helyezések alapján nyolcfős kvalifikációval rendelkezett a magyar kerekesszékes vívás a sydney-i paralimpiára. Sydneyben *Szekeres Pál* elvesztette világversenyen való tízéves veretlenségét. Már az előd döntőben vereséget szenvedett hongkongi ellenfelétől, végül bronzérmes lett. *Pálfi Judit* ezúttal párbajtőrben szerzett ezüstöt, a döntőben a női B-kategória új csillagától, a lengyel Wirzykowskától szenvedett vereséget. *Krajnyák Zsuzsa* tőrben és párbajtőrben is bronzérmet szerzett, ami újoncként több mint bravúr. Elmondható, *Krajnyák Zsuzsanna* személyében új világklasszisa született a magyar vívósportnak. A női vívócsapat mind a kétszer lemaradt a dobogóról, sajnos nem sikerült a jó egyéni teljesítményt megismételni, így *Hevesi Mónika*, aki korábban nyert világkupaversenyt, és titkos esélyes volt, érem nélkül maradt. *Bolyos István* két találattal maradt csak le a férfitőr A-kategóriában a bronzéremről. Küzdeni tudása és versenyzői magatartása ennek ellenére példaértékű. *Döme István*, *Lukács András* és *Harmath János* nem alkottak maradandót az ausztrál fővárosban. 2001-től kezdődően Madridban új paralimpiai ciklus indult, és ahogyan a vívósportban és más sportokban is megszokhattuk, ez egyben őrségváltást is jelentett. A magyar női vívócsapat mind egyéniben, mind csapatban Európa élvonalába került, Szekeres pedig ismét bronzérmes lett. *Felletár György* annyi szép siker után Angliába távozott, helyét két fiatal edző, *Feczer Viktor* és *Tóth András* vette át.[14]

A 2002-es budapesti világbajnokságra már négy egyesületben (Gödöllői Egyetemi Atlétikai Club – GEAC, Orvosegyetem Sport Club – OSC, Újpesti Torna Egylet – ÚTE, Törekvés Sport Egyesület) készültek a versenyzők. A hazai pálya nagy sikereket hozott: *Krajnyák Zsuzsa* és *Pálfi Judit* egyéni világbajnoki címet szerzett, *Dani Gyöngyi* ezüstérme, *Jurák Andrea*

10 Nádas Pál gyűjtése.
11 Tarpai László (1992): Szekeres Pál vívásban aranyérmes. *Nemzeti Sport* 1992.szeptember 5.
12 Szűcs Miklós (1996): Szekeres Pál megvédte bajnoki címét. *Nemzeti Sport* VII.227. 1996 augusztus 21. 9. p.
13 Szekeres Pál (2005): A magyarországi kerekesszékes vívás története. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB 303-308. p.
14 Szekeres Pál (2005): A magyarországi kerekesszékes vívás története. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB 303-308. p.

és *Szekeres Pál* bronzérme mellett a női vívócsapat is a dobogó harmadik fokára állhatott.

A 2003-as párizsi Európa-bajnokság minden idők legnagyobb sikerét hozta. A hatfős magyar delegáció négy aranyérmet szerzett. *Krajnyák Zsuzsa* egyéniben és a női csapat két aranyérmével három bajnoki címet hozott haza, Szekeres pedig négy év után újra győzött, új versenyszékének is köszönhetően, amellyel immáron ő is a korszerű, sokmozgásos vívást ötvözte a klasszikus technikával és a magyaros finesszel. Nem véletlen, hogy az Év Paralimpiai Sportolója díjátadó ünnepségén taroltak a vívók: az Év Női Sportolója Krajnyák Zsuzsa, az Év Csapata a Dani, Jurák, Krajnyák, Pálfi összetételű női vívóválogatott, az Év Férfisportolója Szekeres Pál, az Év Edzője pedig Beliczay Sándor lett.[15]

Az athéni paralimpiára hat vívó kvalifikálta magát. A 2004-es esztendőre kialakult egy nagyon erős női csapat, a korábban már említett négy versenyző mellett Juhász Vera is nemzetközileg jegyzett versenyző lett. A férfiaknál a két kvalifikált versenyző mögött sajnos nincs igazi hátország és utánpótlás. Új arcokra és legfőképpen a 2008-as pekingi játékokra már erős új vívócsapatra van szükség, fogalmazták meg a 2004. évi játékokat követően. Elengedhetetlen továbbá a vívótermek akadálymentesítése a már korábban említett egyesületek termein kívül is. 1998 óta rendeznek Budapesten és Egerben nemzetközi vívóversenyt, 1999 óta van világkupa-sorozat is, amelynek jelentős állomása lett a magyarországi verseny. A harmadik évezredre a kerekesszékes vívósport világsporttá nőtte ki magát, minden kontinensen űzik. Jó példa erre az Új-Zélandon megrendezett kerekesszékes világkupaverseny mezőnye, amelyben nem játszottak statisztaszerepet a malajziai és a thaiföldi vívók sem. A meghatározó nemzetek közé lépett Kína is, így az elkövetkezendő esztendőben a legerősebb nemzetek várhatóan Lengyelország, Hongkong, Franciaország, Kína és Magyarország lesznek.[16]

A nemzetközi és hazai kerekesszékes vívás fejlődésének fontos állomása volt a 2006-ban Torinóban megrendezett vívó-világbajnokság. A Nemzetközi Vívó Szövetség – FIE (Fédération Internationale d' Escrime) és a Kerekesszékesek és Amputáltak Nemzetközi Sportszövetsége – IWAS (International Wheelchair & Amputee Sport Federation) együttműködése eredményezte, hogy a világban először rendeztek olyan világbajnokságot, ahol a sportág minden szakága megjelent. A vivók világbajnokságán a kerekesszékes vívók is részt vehettek. Valóban az egymásmellettiség, a párhuzamosság valósult meg. Az események külön teremben, azonos időben, párhuzamosan zajlottak, a döntők helyszíne pedig azonos volt. Az eredményhirdetések is felváltva, akadálymentes környezetben zajlottak, hiszen a vb helyszíne a Torinóban megrendezett téli olimpia és paralimpia *Oval Lingotto* csarnoka volt.

Újdonság – mind a szervezőktől, mind a két világszövetségtől – és hatalmas felelősség volt az integrált bemutatkozás és rendezés. A megnyitó eseményével kezdődően a különböző nemzetközi fogadásokon keresztül az eredményhirdetésig az integráció teljes megvalósítása volt a cél. A nagy nemzetközi elvárás miatt az olasz szövetség a kerekesszékes versenyek igazgatását nem vállalta, a spanyol elnök Alberto Martínez Vassallo úr végül két héttel a versenyek előtt a magyar világkupa-versenyek kiváló megrendezésének tapasztalataiból kiindulva, Nagy Józsefet, az akkori (2005–2009) IWAS Wheelchair Fencing (IWFC) végrehajtó bizottsági tagját kérte fel a directoire technique vezetőjének és egyben a bírói bizottság elnökének.

A vb megrendezése szerencsére jól sikerült, és remek eredmények is születtek. *Szekeres Pál* 2. helyezett lett férfitőr B-kategóriában. *Dani Gyöngyi* és *Juhász Veronika* bronzérmesek lettek női tőr B- és női párbajtőr A-kategóriában, továbbá a női tőr- és párbajtőrcsapat is bronzérmet szerzett *Krajnyák Zsuzsa*, *Juhász Veronika*, *Jurák Andrea*, *Dani Gyöngyi*, *Pálfi Judit* szereplésével.

A 2008-as peking paralimpia egyetlen érmet hozott a magyar delegációnak, Beliczay Sándor tanítványa, *Szekeres Pál* tőr egyéni B-kategóriában bronzérmet szerzett. Ezen a paralimpián az IWAS és az IPC hibás kommunikációjának következtében törölték a kerekesszékes vívás csapatversenyszámait, ami igen negatívan hatott a sportág fejlődésére. Szerencsére Londonban már újra megjelent egy-egy női- és férficsapat-versenyszám.

15 Szekeres Pál (2005): A magyarországi kerekesszékes vívás története. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB 303-308. p.
16 Szekeres Pál (2005): A magyarországi kerekesszékes vívás története. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB 303-308. p.

Az IWAS akkori szabályának megfelelően a következő vb-t 2010-ben rendezték meg Párizsban, mely szintén integrált vb-ként vonult be a sporttörténelembe. *Szekeres Pál* tőr egyéni B-kategóriában, *Krajnyák Zsuzsa* párbajtőr egyéni A–kategóriában, továbbá a női tőrcsapat (*Krajnyák Zsuzsa*, *Juhász Veronika*, *Dani Gyöngyi*, *Pálfi Judit*) ezüst-, *Dani Gyöngyi* tőr egyéni B-kategóriában bronzérmet szerzett. Ezt követően az IWAS módosította a világversenyek megrendezésének ciklusát, a világbajnokságok megrendezését a négyéves ciklusról kétévesre váltotta. Ez azt jelentette, hogy mivel a paralimpia évében nem lehetett vb-t rendezni, ezért csak a paralimpia előtti és utáni évek jöhettek szóba. Így rendezték meg a 2012-es londoni paralimpia előtt 2011-ben az olaszországi Cataniában a soron következő, majd London után 2013-ban Budapesten az integrált vívó-világbajnokságot.

Londonban 2012-ben beérett a Peking után kinevezett szövetségi kapitány, az olimpiai ezüstérmes és többszörös világbajnok párbajtőrvívó Kovács Iván munkája, aki túl tudta tenni a csapatot az „ázsiafóbián". *Dani Gyöngyi* tőr egyéni B-kategóriában ezüst-, *Krajnyák Zsuzsa* a párbajtőr egyéni A-kategóriában ezüst-, a tőr egyéni A-kategóriában bronz-, *Osváth Richárd* a tőr egyéni A-kategóriában bronz-, a *Dani Gyöngyi*, *Juhász Veronika*, *Krajnyák Zsuzsanna* összeállítású párbajtőrcsapat ezüstérmet szerzett.

A magyar női csapat a dobogón 2016-ban

A paralimpia után a Budapesten megrendezett vb-n *Osváth Richárd* (A) tőr egyéniben ezüstérmet szerezett, amelyet az emelt páston a külföldi televíziók is közvetítettek. Ugyanitt mind a női tőr-, mind a női párbajtőrcsapat bronzérmet szerzett (*Krajnyák Zsuzsa*, *Juhász Veronika*, *Jurák Andrea*, *Hajmási Éva*, *Dani Gyöngyi*). Sajnos 2015-ben ez a folyamat megszakadt, mert a rendező Moszkva nem vállalta a kerekesszékes vívószámok megrendezését. Ekkor az addig sikeres világkupaversenyeket rendező Eger városa lépett Moszkva helyére, ahol ismét külön IWAS, kerekesszékes vívóvilágbajnokságot rendeztek. Egerben 2015-ben *Dani Gyöngyi* (B) és *Krajnyák Zsuzsa* (A) tőrvívásban, valamint a női tőrcsapat (*Krajnyák Zsuzsa*, *Hajmási Éva*, *Jurák Andrea*, *Dani Gyöngyi*) ezüstérmes, *Dani Gyöngyi* (B) párbajtőr-kategóriában, *Veres Amarilla* (A) kardvívásban, valamint a női párbajtőrcsapat (*Krajnyák Zsuzsa*, *Veres Amarilla*, *Fóris Erika*, *Dani Gyöngyi*) bronzérmes lett.

Meg kell jegyezni, hogy elég váratlanul érte a vívóvilágot az a bejelentés, hogy Moszkva nem rendezi meg az IWAS vívó-világbajnokságát. Oroszország, Fehéroroszország és Ukrajna versenyzői a 2008-as paralimpiát követően az ázsiai vívók mellett berobbantak a nemzetközi élmezőnybe. Köszönhető ez a magyar vívósportnak, a magyar szakembereknek is, hiszen Batizi Sándor mesteredző Szekeres Pállal sportágbemutatót, Nagy József IWFC-bizottsági tag pedig szabályismertető előadásokat tartott Moszkvában. London után Szekeres Pál befejezte nemzetközi pályafutását, melyet a 2013-as budapesti vívó-világbajnokságon jelentett be, a soron következő IWAS–FEC-közgyűlésen pedig a végrehajtó bizottság alelnökévé választották.

A riói paralimpia egy kicsit megint más volt abban a tekintetben, hogy ismét visszakerültek a tőr- és párbajtőr-csapatversenyek a paralimpiai műsorba. Az igen erős kvalifikációs rendszerben öt vívónk jutott ki első körben a versenyekre. Az IPC döntése alapján, az orosz nemzeti paralimpiai bizottság felfüggesztése miatt, az újraosztott helyeken további egy fő magyar sportoló, Mató Gyula indulhatott.

Rióban *Osváth Richárd* (A) tőr- és kardvívás egyéniben ezüstérmet, *Krajnyák Zsuzsa* (A) tőr egyéni

számában bronzérmet nyert. A női párbajtőrcsapat (*Krajnyák Zsuzsa*, *Veres Amarilla*, *Dani Gyöngyi*) bronz-, a női tőrcsapat (*Krajnyák Zsuzsa*, *Hajmási Éva*, *Dani Gyöngyi*) ezüstérmes lett. Külön sportdiplomáciai siker, hogy a paralimpia kerekesszékes vívók versenyének igazgatója Szekeres Pál volt. Érdekesség, hogy Rióban egy magyar fejlesztőmérnök, Pallagi Kende István innovatív kísérletezései alapján kialakított, az IWAS–FEC által akkreditált kerekesszékes vívókereten (páston) technikai problémák nélkül rendezték a mérkőzéseket.

Az Európa-bajnokságokról elmondható, hogy a magyar csapat folyamatosan fejlődve, elsősorban a női szakág, mindig sikeresen szerepelt. Számtalan bajnoki címet és helyezést zsebeltek be a sportolók. A legeredményesebbek, köztük *Krajnyák Zsuzsanna*, *Pálfi Judit*, *Dani Gyöngyi*, *Juhász Veronika*, *Jurák Andrea*, *Hajmási Éva*, *Szekeres Pál*, *Osváth Richárd*, akik egyéniben és csapatban Európa-bajnoki győzelmet szereztek, de volt egy két váratlan egyéni éremszerzésre is példa (*Mató Gyula* és *Horváth Gábor*).

Feltétlenül fontos itt megemlíteni, hogy az UTE vívószakedzőjének, Feczer Viktornak a kerekesszékes vívásban kifejtett eredményes edzői munkájáért 2016-ban, több mint 15 éves munkásságának elismeréseképpen, mesteredzői címet adományoztak. A hazai paralimpiai sport történetében Koller István úszóedzőt követően, ő a második mesteredző, aki a mozgássérültsportban elért teljesítményéért érdemelte ki ezt a címet.

Összességében elmondható, hogy hazánkban egy egyszemélyes sportágból mára több világklasszissal és több nemzetközi szinten is jegyzett versenyzővel rendelkező sportág lett a kerekesszékes vívás. Mindez a korábban már említett kitűnő vívómestereknek, valamint a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége, a Magyar Paralimpiai Bizottság, a Magyar Vívó Szövetség és a hozzá tartozó, az integrációra nyitott sportegyesületek munkájának köszönhető. *„Ahhoz, hogy egy kerekesszékes vívót jó technikai tudásúnak mondhassuk, rengeteg gyakorlás és iskolázás kell az edzővel a vívóteremben."*[17] Sokat lendített a mozgalom hazai elterjesztésében a Magyar Vívó Szövetség Kiemelt Sportágfejlesztési

Osváth Richárd – 2016

Programjának keretén belül elindított szakmai program. Ennek során több egyesületben – elsősorban vidéki bázisokon – is elkezdődhetett, megerősödhetett a kerekesszékes vívás.

Szalmás Péter fotográfiái jól szemléltetik az athéni, pekingi, londoni és riói játékok kerekesszékes vívóversenyeit, amelyekből egy digitális albumot állítottunk össze.[18]

Elengedhetetlenül fontos azoknak a szakembereknek nevét itt csokorba gyűjteni, akik a sportág alapításában és irányításában, korábbi és a mai vezetésében jelentős szerepet vállaltak: *Alföldy László*, *Beliczay Sándor*, *Gömöri Zsolt*, *Kovács Iván*, *Kovács Tamás*, *László Dezső*, *Nagy József*, *Nébald Rudolf*, *Szekeres Pál*. A legeredményesebb edzőket sem szabad a névsorból kihagyni: *Batizi Sándor*, *Beliczay Sándor*, *Feczer Viktor*, *László Dezső*, *Erdei Péter*, *Pákey Béla*.

17 Beliczay Sándor (2002): A vívás a megértés művészete. Fejlesztő Pedagógia, 13. évf. 2002/4–5. sz. 32–33. p.
18 Forás: Szalmás Péter

Magyar szakemberek, akik a paralimpiai játékok lebonyolításában közreműködtek

- 2000 Sydney – Nagy József nemzetközi versenybíró
- 2004 Athén – Nagy József nemzetközi versenybíró
- 2008 Peking – Nagy József a bírák bizottságának vezetője, Kaposvári Zsolt nemzetközi versenybíró
- 2012 London – Tamás Henrietta nemzetközi versenybíró
- 2016 Rio de Janeiro – Szekeres Pál versenyigazgató, Piecs Adrienn, Hamar Balázs, Berjozkin Anton nemzetközi versenybírók

A KEREKESSZÉKES VÍVÁS ORSZÁGOS BAJNOKSÁGAINAK ÉRMESEI (1994–2009)

Év	Versenyszám – kategória	I. helyezett	II. helyezett	III. helyezett
1994	Női tőrvívás	Pálfi Judit (Törekvés)	Bartus Mónika	Juhász Veronika (UTE) Máté Mária
1998	Női párbajtővívás	Pálfi Judit (Törekvés)	Osváth Gyöngyi	Bite Szilvia (OSC)
	Férfi tőrvívás	Szekeres Pál (Törekvés)	Bolyos István	Horváth Gábor (CSATA)
	Férfi párbajtőrvívás (integrált)	Gömöri Zsolt (OSC)	Döme István (OSC)	Hero Illés Henrik
1999	Női tőrvívásvívás	Hevesi Mónika (UTE)	Pálfi Judit (Törekvés)	Krajnyák Zsuzsanna (UTE)
	Női párbajtővívás – A	Krajnyák Zsuzsanna (UTE)	Jurák Andrea (UTE)	Bite Szilvia (OSC)
	Női párbajtőrvívás – B	Hevesi Mónika (UTE)	Pálfi Judit (Törekvés)	Dani Gyöngyi (UTE)
2005	Női párbajtőrvívás	Krajnyák Zsuzsanna (UTE)	Dani Gyöngyi (UTE)	Juhász Verinika (UTE)
	Férfi párbajtőrvívás	Döme István (OSC)	Horváth Róbert (UTE)	
	Férfi kardvívás	Döme István (OSC)	Szekeres Pál (Törekvés)	Horváth Róbert (UTE)
2006	Női párbajtőrvívás – A	Krajnyák Zsuzsanna (UTE)	Jurák Andrea (UTE)	Dani Gyöngyi (UTE) Juhász Veronika (UTE)
	Női párbajtőrvívás – B	Dani Gyöngyi (UTE)	Pálfi Judit (Törekvés)	
	Női tőrvívás – A	Krajnyák Zsuzsanna (UTE)	Dani Gyöngyi (UTE)	Juhász Veronika (UTE)
	Női tőrvívás – B	Dani Gyöngyi (UTE)	Pálfi Judit (Törekvés)	
	Férfi párbajtőrvívás – A	Horváth Gábor (CSATA)	Mató Gyula (Törekvés)	Csiszár Attila (Törkevés)
	Férfi párbajtőrvívás – B	Szekeres Pál (Törekvés)	Csiszár Attila (Törekvés)	
	Férfi tőrvívás – A	Mató Gyula (Törekvés)	Szekeres Pál (Törekvés)	Csiszár Attila (Törkevés) Horváth Gábor (CSATA)
	Férfi tőrvívás – B	Szekeres Pál (Törekvés)	Csiszár Attila (Törekvés)	
	Férfi kardvívás	Horváth Róbert (UTE)	Döme István (OSC)	
2007	Integrált tőrvívó verseny	Szekeres Pál (Törekvés)	Krajnyák Zsuzsanna (UTE)	Bíró Fanni (UTE)
	Integrált párbajtőrvívó verseny	Bíró Fanni (UTE)	Pálfi Judit (Törekvés)	Jurák Andrea (UTE)
2008	Női párbajtőrvívás	Krajnyák Zsuzsanna (UTE)	Juhász Veronika (UTE)	Dani Gyöngyi (UTE)
	Férfi párbajtőrvívás	Horvtáh Gábor (UTE)	Lovász	Kondrucz
2009	Integrált tőrvívó verseny	Györgyi Antal	Sági Dóra	Juhász Veronika (UTE)

A kutatómunka során előkerült versenyjegyzőkönyvek alapján összeállította Hajdu Brigitta és Nagy József (2016)

A KEREKESSZÉKES VÍVÁS MAGYAR ÉRMESEI PARALIMPIÁN, VILÁG- ÉS EURÓPA-BAJNOKSÁGON (1991–2017)

	Év – helyszín	Érem	Versenyző (kategória)	Versenyszám
Paralimpia	1992 – Barcelona	aranyérem	Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	1996 – Atlanta		Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	1996 – Atlanta		Szekeres Pál (B)	kardvívás (egyéni)
	1996 – Atlanta	ezüstérem	Pálfi Judit (B)	tőrvívás (egyéni)
	2000 – Sydney		Pálfi Judit (B)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2004 – Athén		Dani Gyöngyi, Krajnyák Zsuzsanna, Jurák Andrea, Pálfi Judit	párbajtőrvívás (csapat)
	2004 – Athén		Dani Gyöngyi (B)	tőrvívás (egyéni)
	2004 – Athén		Dani Gyöngyi, Krajnyák Zsuzsanna, Jurák Andrea, Pálfi Judit	tőrvívás (csapat)
	2012 – London		Krajnyák Zsuzsanna (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2012 – London		Dani Gyöngyi (B)	tőrvívás (egyéni)
	2012 – London		Dani Gyöngyi, Juhász Veronika, Krajnyák Zsuzsanna	párbajtőrvívás (csapat)
	2016 – Rio de Janeiro		Osváth Richárd (A)	kardvívás (egyéni)
	2016 – Rio de Janeiro		Dani Gyöngyi, Krajnyák Zsuzsanna, Hajmási Éva	tőrvívás (csapat
	2016 – Rio de Janeiro		Osváth Richárd (A)	tőrvívás (egyéni)
	2000 – Sydney	bronzérem	Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	2000 – Sydney		Krajnyák Zsuzsanna (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2000 – Sydney		Krajnyák Zsuzsanna (A)	tőrvívás (egyéni)
	2004 – Athén		Szekeres Pál (B)	kardvívás (egyéni)
	2004 – Athén		Krajnyák Zsuzsanna (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2008 – Peking		Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	2012 – London		Osváth Richárd (A)	tőrvívás (egyéni)
	2012 – London		Krajnyák Zsuzsanna (A)	tőrvívás (egyéni)
	2016 – Rio de Janeiro		Dani Gyöngyi, Krajnyák Zsuzsanna, Vermes Amarilla	párbajtőr (csapat)
	2016 – Rio de Janeiro		Krajnyák Zsuzsanna (A)	tőrvívás (egyéni)
Világbajnokság	1994 – Hongkong	aranyérem	Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	1998 – Németország		Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	2002 – Magyarország		Pálfi Judit (B)	tőrvívás (egyéni)
	2002 – Magyarország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2011 – Olaszország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2017 – Olaszország		Osváth Richárd (A)	tőrvívás (egyéni)
	2017 – Olaszország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	tőrvívás (egyéni)
	2017 – Olaszország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	1998 – Németország	ezüstérem	Pálfi Judit (B)	tőrvívás (egyéni)
	1998 – Németország		Szekeres Pál, Bolyos István, Horváth Gábor, Harmath János	tőrvívás (csapat)
	2002 – Magyarország		Dani Gyöngyi (B)	tőrvívás (egyéni)
	2002 – Magyarország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	tőrvívás (egyéni)
	2006 – Olaszország		Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	2010 – Franciaország		Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	2010 – Franciaország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2010 – Franciaország		Krajnyák Zsuzsanna, Pálfi Judit, Dani Gyöngyi, Juhász Veronika	tőrvívás (csapat)
	2011 – Olaszország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	tőrvívás (egyéni)
	2011 – Olaszország		Krajnyák Zsuzsanna, Pálfi Judit, Dani Gyöngyi, Juhász Veronika	tőrvívás (csapat)
	2013 – Magyarország		Osváth Richárd (A)	tőrvívás (egyéni)

A KEREKESSZÉKES VÍVÁS MAGYAR ÉRMESEI PARALIMPIÁN, VILÁG- ÉS EURÓPA-BAJNOKSÁGON (1991–2017)

	Év – helyszín	Érem	Versenyző (kategória)	Versenyszám
Világbajnokság	2015 – Magyarország		Dani Gyöngyi (B)	tőrvívás (egyéni)
	2015 – Magyarország		Dani Gyöngyi, Hajmási Éva, Jurák Andrea, Krajnyák Zsuzsanna	tőrvívás (csapat)
	2015 – Magyarország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	tőrvívás (egyéni)
	2017 – Olaszország		Osváth Richárd (A)	kardvívás (egyéni)
	2017 – Olaszország		Hajmási Éva (A)	tőrvívás (egyéni)
	2002 – Magyarország	bronzérem	Jurák Andrea (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2002 – Magyarország		Krajnyák Zsuzsanna, Jurák Andrea, Dani Gyöngyi, Pálfi Judit	párbajtőrvívás (csapat)
	2002 – Magyarország		Krajnyák Zsuzsanna, Jurák Andrea, Dani Gyöngyi, Pálfi Judit	tőrvívás (csapat)
	2002 – Magyarország		Szekeres Pál (B)	kardvívás (egyéni)
	2006 – Olaszország		Szekeres Pál (B)	kardvívás (egyéni)
	2006 – Olaszország		Dani Gyöngyi (B)	tőrvívás (egyéni)
	2006 – Olaszország		Juhász Veronika (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2006 – Olaszország		Krajnyák Zsuzsanna, Juhász Veronika, Dani Gyöngyi	tőrvívás (csapat)
	2006 – Olaszország		Krajnyák Zsuzsanna, Juhász Veronika, Dani Gyöngyi	párbajtőrvívás (csapat)
	2010 – Franciaország		Dani Gyöngyi (B)	tőrvívás (egyéni)
	2011 – Olaszország		Krajnyák Zsuzsanna, Jurák Andrea, Dani Gyöngyi, Juhász Veronika	párbajtőrvívás (csapat)
	2013 – Magyarország		Krajnyák Zsuzsanna, Hajmási Éva, Dani Gyöngyi, Juhász Veronika	tőrvívás (csapat)
	2013 – Magyarország		Krajnyák Zsuzsanna, Jurák Andrea, Dani Gyöngyi, Juhász Veronika	párbajtőrvívás (csapat)
	2015 – Magyarország		Fóris Erika, Krajnyák Zsuzsanna, Veres Amarilla, Dani Gyöngyi	párbajtőrvívás (csapat)
	2015 – Magyarország		Veres Amarilla	kardvívás (egyéni)
	2017 – Olaszország		Veres Amarilla (A)	kardvívás (egyéni)
	2017 – Olaszország		Krajnyák Zsuzsanna, Veres Amarilla, Dani Gyöngyi, Fóris Erika	párbajtőrvívás (csapat)
	2017 – Olaszország		Krajnyák Zsuzsanna, Hajmási Éva, Dani Gyöngyi, Fóris Erika	tőrvívás (csapat)
Európa-bajnokság	1991 – Belgium	aranyérem	Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	1995 – Egyesült Kiálység		Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	1995 – Egyesült Kiálység		Szekeres Pál (B)	kardvívás (egyéni)
	2003 – Franciaország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2003 – Franciaország		Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	2003 – Franciaország		Krajnyák Zsuzsanna, Jurák Andrea, Dani Gyöngyi, Pálfi Judit	párbajtőrvívás (csapat)
	2003 – Franciaország		Krajnyák Zsuzsanna, Jurák Andrea, Dani Gyöngyi, Pálfi Judit	tőrvívás (csapat)
	2005 – Spanyolország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	tőrvívás (egyéni)
	2005 – Spanyolország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2005 – Spanyolország		Krajnyák Zsuzsanna, Juhász Veronika, Dani Gyöngyi	párbajtőrvívás (csapat)
	2005 – Spanyolország		Krajnyák Zsuzsanna, Juhász Veronika, Dani Gyöngyi	tőrvívás (csapat)
	2007 – Lengyelország		Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	2007 – Lengyelország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	tőrvívás (egyéni)
	2007 – Lengyelország		Juhász Veronika (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2007 – Lengyelország		Dani Gyöngyi (B)	tőrvívás (egyéni)

A KEREKESSZÉKES VÍVÁS MAGYAR ÉRMESEI PARALIMPIÁN, VILÁG- ÉS EURÓPA-BAJNOKSÁGON (1991–2017)

	Év – helyszín	Érem	Versenyző (kategória)	Versenyszám
Európa-bajnokság	2007 – Lengyelország		Krajnyák Zsuzsanna, Juhász Veronika, Dani Gyöngyi, Jurák Andrea	párbajtőrvívás (csapat)
	2007 – Lengyelország		Krajnyák Zsuzsanna, Juhász Veronika, Dani Gyöngyi, Pálfi Judit	tőrvívás (csapat)
	2011 – Egyesült Királyság		Osváth Richárd (A)	tőrvívás (egyéni)
	2011 – Egyesült Királyság		Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	2011 – Egyesült Királyság		Krajnyák Zsuzsanna (A)	tőrvívás (egyéni)
	2011 – Egyesült Királyság		Dani Gyöngyi (B)	tőrvívás (egyéni)
	2011 – Egyesült Királyság		Krajnyák Zsuzsanna (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2011 – Egyesült Királyság		Krajnyák Zsuzsanna, Juhász Veronika, Dani Gyöngyi, Pálfi Judit	párbajtőrvívás (csapat)
	2014 – Franciaország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	tőrvívás (egyéni)
	2014 – Franciaország		Osváth Richárd (A)	tőrvívás (egyéni)
	2014 – Franciaország		Osváth Richárd (A)	kardvívás (egyéni)
	2016 – Olaszország		Hajmási Éva (A)	tőrvívás (egyéni)
	2016 – Olaszország		Hajmási Éva, Jurák Andrea, Krajnyák Zsuzsanna, Dani Gyöngyi	tőrvívás (csapat)
	2003 – Franciaország	ezüstérem	Krajnyák Zsuzsanna (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2003 – Franciaország		Pálfi Judit (B)	tőrvívás (egyéni)
	2005 – Spanyolország		Szekeres Pál (B)	kardvívás (egyéni)
	2005 – Spanyolország		Dani Gyöngyi (B)	tőrvívás (egyéni)
	2007 – Lengyelország		Dani Gyöngyi (B)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2011 – Egyesült Királyság		Pálfi Judit (B)	tőrvívás (egyéni)
	2014 – Franciaország		Juhász Veronika (A)	tőrvívás (egyéni)
	2016 – Olaszország		Dani Gyöngyi, Fóris Erika, Krajnyák zsuzsanna, Veres Amarilla	párbajtőrvívás (csapat)
	2016 – Olaszország		Osváth Richárd (A)	tőrvívás (egyéni)
	2016 – Olaszország		Veres Amarilla (A)	kardvívás (egyéni)
	2003 – Franciaország	bronzérem	Dani Gyöngyi (B)	tőrvívás (egyéni)
	2003 – Franciaország		Dani Gyöngyi (B)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2003 – Franciaország		Szekeres Pál (B)	kardvívás (egyéni)
	2005 – Spanyolország		Dani Gyöngyi (B)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2007 – Lengyelország		Juhász Veronika (A)	tőrvívás (egyéni)
	2007 – Lengyelország		Pálfi Judit (B)	tőrvívás (egyéni)
	2011 – Egyesült Királyság		Juhász Veronika (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2011 – Egyesült Királyság		Szekeres Pál (B)	tőrvívás (egyéni)
	2014 – Franciaország		Osváth Richárd (A)	kardvívás (egyéni)
	2016 – Olaszország		Krajnyák Zsuzsanna (A)	tőrvívás (egyéni)
	2016 – Olaszország		Mató Gyula (A)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2016 – Olaszország		Osváth Richárd (A)	kardvívás (egyéni)

Összeállította Nagy József (2017)

KEREKESSZÉKES VÍVÓK NÉVJEGYE

BOLYOS ISTVÁN (A)			
Ezüstérem	1998	Németország (vb)	tőrvívás (csapat)
Összes érem: csapatban 1 világbajnoki ezüstérem			

DANI GYÖNYGYI (B)			
Aranyérem	2003	Franciaország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2003	Franciaország (Eb)	tőrvívás (csapat)
	2005	Spanyolország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2005	Spanyolország (Eb)	tőrvívás (csapat)
	2007	Lengyelország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2007	Lengyelország (Eb)	tőrvívás (csapat)
	2007	Lengyelország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2011	Egyesült Királyság (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2011	Egyesült Királyság (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2016	Olaszország (Eb)	tőrvívás (csapat)
Ezüstérem	2002	Magyarország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2004	Athén (po)	párbajtőrvívás (csapat)
	2004	Athén (po)	tőrvívás (egyéni)
	2004	Athén (po)	tőrvívás (csapat)
	2005	Spanyolország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2007	Lengyelország (Eb)	párbajtörvívás (egyéni)
	2010	Franciaország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2011	Olaszország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2012	London (po)	tőrvívás (egyéni)
	2012	London (po)	párbajtőrvívás (csapat)
	2015	Magyarország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2015	Magyarország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2016	Olaszország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2016	Rio de Janeiro (po)	tőrvívás (csapat)
Bronzérem	2002	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2002	Magyarország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2003	Franciaország (Eb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2003	Franciaország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2005	Spanyolország (Eb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2006	Olaszország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2006	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2006	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2010	Franciaország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2011	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2013	Magyarország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2013	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2013	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2015	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (egyéni)

KEREKESSZÉKES VÍVÓK NÉVJEGYE

DANI GYÖNGYI (B)

Bronzérem	2015	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2016	Rio de Janeiro (po)	párbajtőrvívás (csapat)
	2017	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2017	Olaszország (vb)	tőrvívás (csapat)

Összes érem: 42, ebből egyéniben 15, csapatban 27
Aranyérem: egyéniben 2 Európa-bajnoki, csapatban 8 Európa-bajnoki
Ezüstérem: egyéniben 2 paralimpiai, 2 világbajnoki, 2 Európa-bajnoki, csapatban 4 paralimpiai, 3 világbajnoki, 1 Európa-bajnoki
Bronzérem: egyéniben 4 világbajnoki, 3 Európa-bajnoki, csapatban 1 paralimpiai, 10 világbajnoki

FÓRIS ERIKA (A)

Ezüstérem	2016	Olaszország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
Bronzérem	2015	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2017	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2017	Olaszország (vb)	tőrvívás (csapat)

Összes érem: csapatban 4
Ezüstérem: csapatban 1 Európa-bajnoki
Bronzérem: csapatban 3 világbajnoki

HAJMÁS ÉVA (A)

Aranyérem	2016	Olaszország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2016	Olaszország (Eb)	tőrvívás (csapat)
Ezüstérem	2015	Magyarország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2016	Rio de Janeiro (po)	tőrvívás (csapat)
	2017	Olaszország (vb)	tőrvívás (egyéni)
Bronzérem	2013	Magyarország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2017	Olaszország (vb)	tőrvívás (csapat)

Összes érem: 7, ebből egyéniben 2, csapatban 5
Aranyérem: egyéniben 1 Európa-bajnoki, csapatban 1 Európa-bajnoki
Ezüstérem: egyéniben 1 Európa-bajnoki, csapatban 1 paralimpiai, 1 világbajnoki
Bronzérem: csapatban 2 világbajnoki

HARMATH JÁNOS (B)

Ezüstérem	1998	Németország (vb)	tőrvívás (csapat)

Összes érem: csapatban 1 világbajnoki ezüstérem

HORVÁTH GÁBOR (A)

Ezüstérem	1998	Németország (vb)	tőrvívás (csapat)

Összes érem: csapatban 1 világbajnoki ezüstérem

KEREKESSZÉKES VÍVÓK NÉVJEGYE

JUHÁSZ VERONIKA (A)

Aranyérem	2005	Spanyolország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2005	Spanyolország (Eb)	tőrvívás (csapat)
	2007	Lengyelország (Eb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2007	Lengyelország (Eb)	tővívás (csapat)
	2007	Lengyelország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2011	Egyesült Királyság (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
Ezüstérem	2012	London (po)	párbajtőrvívás (csapat)
	2010	Franciaország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2011	Olaszország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2012	London (po)	tőrvívás (csapat)
	2014	Franciaország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
Bronzérem	2006	Olaszország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2006	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2006	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2007	Lengyelország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2011	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2011	Egyesült Királyság (Eb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2013	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2013	Magyarország (vb)	tőrvívás (csapat)

Összes érem: 19, ebből egyéniben 5, csapatban 14
Aranyérem: egyéniben 1 Európa-bajnoki, csapatban 5 Európa-bajnoki
Ezüstérem: egyéniben 1 Európa-bajnoki, csapatban 2 paralimpiai, 2 világbajnoki
Bronzérem: egyéniben 2 Európa-bajnoki, 1 világbajnoki, csapatban 5 világbajnoki

JURÁK ANDREA (A)

Aranyérem	2003	Franciaország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2003	Franciaország (Eb)	tőrvívás (csapat)
	2007	Lengyelország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2016	Olaszország (Eb)	tőrvívás (csapat)
Ezüstérem	2004	Athén (po)	párbajtőrvívás (csapat)
	2004	Athén (po)	tőrvívás (csapat)
	2015	Magyarország (vb)	tőrvívás (csapat)
Bronzérem	2002	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2002	Magyarország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2011	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2013	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)

Összes érem: 11, ebből egyéniben 1, csapatban 10
Aranyérem: csapatban 4 Európa-bajnoki
Ezüstérem: csapatban 3 paralimpiai
Bronzérem: egyéniben 1 világbajnoki, csapatban 3 világbajnoki

KEREKESSZÉKES VÍVÓK NÉVJEGYE

KRAJNYÁK ZSUZSANA (A)			
Aranyérem	2002	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2003	Franciaország (Eb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2003	Franciaország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2003	Franciaország (Eb)	tőrvívás (csapat)
	2005	Spanyolország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2005	Spanyolország (Eb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2005	Spanyolország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2005	Spanyolország (Eb)	tőrvívás (csapat)
	2007	Lengyelország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2007	Lengyelország (Eb)	tőrvívás (csapat)
	2007	Lengyelország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2011	Egyesült Királyság (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2011	Egyesült Királyság (Eb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2011	Egyesült Királyság (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2011	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2014	Franciaország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2016	Olaszország (Eb)	tőrvívás (csapat)
	2017	Olaszország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2017	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (egyéni)
Ezüstérem	2002	Magyarország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2003	Franciaország (Eb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2004	Athén (po)	párbajtőrvívás (csapat)
	2004	Athén (po)	tőrvívás (csapat)
	2010	Franciaország (vb)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2010	Franciaország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2011	Olaszország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2011	Olaszország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2012	London (po)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2015	Magyarország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2015	Magyarország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2016	Olaszország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2016	Rio de Janeiro (po)	tőrvívás (csapat)
Bronzérem	2000	Sydney (po)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2000	Sydney (po)	tőrvívás (egyéni)
	2002	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2002	Magyarország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2004	Athén (po)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2006	Olaszország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2006	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2011	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2012	London (po)	tőrvívás (egyéni)
	2013	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2013	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2015	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2016	Olaszország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2016	Rio de Janeiro (po)	párbajtőrvívás (csapat)

KEREKESSZÉKES VÍVÓK NÉVJEGYE

Bronzérem	2016	Rio de Janeiro (po)	tőrvívás (egyéni)
	2017	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2017	Olaszország (vb)	tőrvívás (csapat)
Összes érem: 49, ebből egyéniben 23, csapatban 26 Aranyérem: egyéniben 4 világbajnoki, 7 Európa-bajnoki, csapatban 8 Európa-bajnoki Ezüstérem: egyéniben 1 paralimpiai, 4 világbajnoki, 1 Európa-bajnoki, csapatban 3 paralimpiai, 3 világbajnoki, 1 Európa-bajnoki Bronzérem: egyéniben 5 paralimpiai, 1 Európa-bajnoki, csapatban 1 paralimpiai, 10 világbajnoki			

MATÓ GYULA (A)

Bronzérem	2016	Olaszország (Eb)	párbajtőrvívás (egyéni)
Összes érem: egyéniben 1 Európa-bajnoki bronzérem			

OSVÁTH RICHÁRD (A)

Aranyérem	2011	Egyeült Királyság (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2014	Franciaország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2014	Franciaország (Eb)	kardvívás (egyéni)
	2017	Olaszország (vb)	tőrvívás (egyéni)
Ezüstérem	2013	Magyarország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2016	Olaszország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2016	Rio de Janeiro (po)	kardvívás (egyéni)
	2016	Rio de Janeiro (po)	tőrvívás (egyéni)
	2017	Olaszország (vb)	kardvívás (egyéni)
Bronzérem	2012	London (po)	tőrvívás (egyéni)
	2014	Franciaország (Eb)	kardvívás (egyéni)
	2016	Olaszország (Eb)	kardvívás (egyéni)
Összes érem: egyéniben 12 Aranyérem: egyéniben 1 világbajnoki, 3 Európa-bajnoki Ezüstérem: egyéniben 2 paralimpiai, 2 világbajnoki, 1 Európa-bajnoki Bronzérem: egyéniben 1 paralimpiai, 2 Európa-bajnoki			

PÁLFI JUDIT (B)

Aranyérem	2002	Magyarország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2003	Franciaország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2003	Franciaország (Eb)	tőrvívás (csapat)
	2007	Lengyelország (Eb)	tőrvívás (csapat)
	2011	Egyesült Királyság (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
Ezüstérem	1996	Atlanta (po)	tőrvívás (egyéni)
	1998	Németország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2000	Sydney (po)	párbajtőrvívás (egyéni)
	2003	Franciaország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2004	Athén (po)	tőrvívás (csapat)
	2010	Franciaország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2011	Olaszország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2011	Egyesült Királyság (Eb)	tőrvívás (egyéni)
Bronzérem	2002	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2002	Magyarország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2007	Lengyelország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
Összes érem: 16, ebből egyéniben 7, csapatban 9 Aranyérem: egyéniben 1 világbajnoki, csapatban 4 Európa-bajnoki Ezüstérem: egyéniben 2 paralimpiai, 1 világbajnoki, 2 Európa-bajnoki, csapatban 1 paralimpiai, 2 világbajnoki Bronzérem: egyéniben 1 Európa-bajnoki, csapatban 2 világbajnoki			

KEREKESSZÉKES VÍVÓK NÉVJEGYE

SZEKERES PÁL (B)

Aranyérem	1991	Belgium (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	1992	Barcelona (po)	tőrvívás (egyéni)
	1994	Hongkong (vb)	tőrvívás (egyéni)
	1995	Anglia (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	1995	Anglia (Eb)	kardvívás (egyéni)
	1996	Atlanta (po)	tőrvívás (egyéni)
	1996	Atlanta (po)	kardvívás (egyéni)
	1998	Németország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2003	Franciaország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2007	Lengyelország (Eb)	tőrvívás (egyéni)
	2011	Egyesült Királyság (Eb)	tőrvívás (egyéni)
Ezüstérem	1998	Németország (vb)	tőrvívás (csapat)
	2005	Spanyolország (Eb)	kardvívás (egyéni)
	2006	Olaszország (vb)	tőrvívás (egyéni)
	2010	Franciaország (vb)	tőrvívás (egyéni)
Bronzérem	2000	Sydney (po)	tőrvívás (egyéni)
	2002	Magyarország (vb)	kardvívás (egyéni)
	2003	Franciaország (Eb)	kardvívás (egyéni)
	2004	Athén (po)	kardvívás (egyéni)
	2006	Olaszország (vb)	kardvívás (egyéni)
	2008	Peking (po)	tőrvívás (egyéni)
	2011	Egyesült Királyság (Eb)	tőrvívás (egyéni)

Összes érem: 22, ebből egyéniben 21, csapatban 1
Aranyérem: egyéniben 3 paralimpiai, 2 világbajnoki, 6 Európa-bajnoki
Ezüstérem: egyéniben 2 világbajnoki, 1 Európa-bajnoki, csapatban 1 világbajnoki
Bronzérem: egyéniben 3 paralimpiai, 2 világbajnoki, 2 Európa-bajnoki

VERMES AMARILLA (A)

Ezüstérem	2016	Olaszország (Eb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2016	Olaszország (Eb)	kardvívás (egyéni)
Bronzérem	2015	Magyarország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)
	2015	Magyarország (vb)	kardvívás (egyéni)
	2016	Rio de Janeiro (po)	párbajtőrvívás (csapat)
	2017	Olaszország (vb)	kardvívás (egyéni)
	2017	Olaszország (vb)	párbajtőrvívás (csapat)

Összes érem: 7, ebből egyéniben 3, csapatban 4
Ezüstérem: egyéniben 1 Európa-bajnoki, csapatban 1 Európa-bajnoki
Bronzérem: egyéniben 2 világbajnoki, csapatban 1 paralimpiai, 2 világbajnoki

Összeállította Nagy József 2017. évi adatai alapján Nádas Pál (2017)

X. FEJEZET – TÉLI PARALIMPIAI SPORTÁGAK

Fábián Attila – Kurucz Zita: A sí, monosí története

Kockázatos lenne hajszálpontosan meghatározni, hogy a sportoló fogyatékos személyek számára mikortól kezdődött a téli sportolás. Valószínűleg egymástól függetlenül, több helyen is voltak kezdeményezések, azonban az biztos, hogy történetileg két fő okot említhetünk, melynek következtében a megváltozott képességű egyének sízése kialakult és fejlődésnek indult. Egyik a XX. században rohamos tempóban fejlődött közlekedés által okozott balesetek, a másik pedig a két világháborút követő időpontokra tehető. A legkorábbi igazolható információnk a II. világháború körüli időből, Közép-Európából származik, ahol ekkor a három nyomvonalas sízés volt a központban, vagyis tekinthetjük úgy, hogy elsőként az alsóvégtag-amputáltak síeltek. Szóbeli információk Európa-szerte keringtek, a „mankósízés" fogalma Svájcból ered. A svájci kísérlet során könyökmankókkal síeltek, végül azonban felhagytak ezzel a technikával. 1941-ben a német Franz Wendel háborús sérülés miatti lábamputációja után átalakított egy pár mankót, hozzácsatolt egy rövid sílécet, lehetővé téve a támasztóbotos sízés kezdetét. Így 1943-ra létrehozta a három nyomvonalas sízést Németországban.

Tőle valószínűleg függetlenül az ausztriai Sepp Zwicknagl, akinek mindkét alsó végtagját amputálták, a protézises sízéssel kísérletezett. Az első tanfolyamot 1948 februárjában tartották 17 résztvevővel, akik egész Ausztria területéről érkeztek. A rendezvény népszerűnek bizonyult, ezért még ebben az évben megrendezték Badgasteinben a három nyomvonalú sízők első ausztriai bajnokságát.

Kanyarban

Az 1940-es évek második felében az ausztriai sízövetség létrehozta a sérült sportolók szakosztályát, ezzel egyidejűleg pedig európai és amerikai, amputáltakra specializálódott katonai kórházak bevonták a sízést rehabilitációs programjaikba. Ezen évek alatt különböző változtatásokat kísérleteztek ki, fejlesztették és finomították a felszerelési tárgyakat, gyártásukat és az oktatási módszereket is. Az 1950-es évek vége felé már külön síiskola működött amputáltaknak az ausztriai Salzburgban.

A 60-as évek elején egy amerikai kis csoport kapott az ausztriai gyártótól néhány pár támasztóbotot, és engedélyezték másolásukat, illetve fejlesztésüket is. A sport

nyugat felé kezdett terjedni a kontinensen, különösen Oregon államban. Az 1962/63-as síszezonban az USA-nak meglett az első igazolt oktatója, 1962-ben pedig megalakult az Amputált Sízők Nemzeti Egyesülete. (Nevük 1972-ben Nemzeti Hátrányos Sportolók Egyesületére változott, de ma is több aktív részlegük van.) A vietnami háború utáni sérültek nagy száma és a Denverhez közeli Fitzsimons Kórház közelsége újra előtérbe hozta a mozgássérültek sízését. A program napjainkban is a Coloradói Téli Parkban működik, ahol 1972-ben versenyt rendeztek, 1979-ben már vak sízőknek is engedélyezték az indulást, majd 1980-ban ülősíversenyt rendeztek. 1982-re a nagyszámú versenyző miatt szükségessé vált egy területi minősítő rendszer kidolgozása. Ebben az időben Európában is különböző síversenyeket rendeztek, majd 1974-ben megtartották az első világbajnokságot a franciaországi Grand Bornand-ban, ahol alpesi és északi szám is szerepelt. Ezen a versenyen amputált és látássérült sportolók vehettek részt. Az első téli paralimpiát 1976-ban Örnsköldsvikben, Svédországban rendezték, ahol csak amputált, illetve látáskárosult versenyzők indulhattak alpesi (műlesiklás és óriás-műlesiklás) és északi számokban (három távon). 1980-ban Geilo, Norvégia következett, majd 1984-ben Innsbruckban, Ausztriában felvették az alpesi számok közé a lesiklást, és ezen a rendezvényen már láthatta a közönség a monosízést, egyelőre csak bemutatósportként. 1988-ban szintén Innsbruck, 1992-ben a franciaországi Tignes-Albertville következett. Először egyezik meg a helyszín a téli olimpia helyszínével. 1994-ben a norvégiai Lillehamer következett, ami mérföldkőnek számított, hiszen ebben az évben került a programba a szuper G, a negyedik alpesi versenyszám. A lillehameri paralimpiát is a téli olimpia helyszínén rendezték meg. Nagy lépés volt a téli játékok történetében az, hogy végre megfelelő média és közönség figyelte a játékokat. Itt játszották először az ülőjégkorongot. A soron következő, 1998-as naganói játékokon pedig paralimpiai számmá vált a monosízés, aminek 2002-ben Salt Lake Cityben már magyar indulója is volt. Torinóban a curling jeletkezett mint új sportág (2006), a Vancouverben (2010) és Szocsiban (2014) rendezett versenyeken nagy változások már nem történtek, így a téli játékokon az alpesi sí, a sífutás, a biatlon, ülőhoki és curling szerepelnek.[1] A felszerelési tárgyak szintén sok változáson és finomításon mentek keresztül, a támasztóbotok az évek alatti módosítások során egyre funkcionálisabbak lettek. Az egyik jelentős előrelépésnek azonban a „flipski" kifejlesztését tartják, amit napjainkban is használnak, ez az eszköz át tud alakulni síbotból mankóvá a sétához vagy a felfelé kapaszkodáshoz. A másik fő újítás pedig 1978-ban történt, a „pulk" megjelenésével, ami nem más, mint egy paraplégiás sérülteknek kifejlesztett terepszánkó. Az Arroya (a gyártó által adott fantázianév) 1980-ban szerepelt először versenyen, azonban ez az ülősi napjainkban is fejlődik.[2]

Sérültségi versenykategóriák

A versenyeken három fő kategóriát különböztetnek meg: látássérültek, ülő- és állósízők. Az eredményhirdetés és az éremosztás is ennek a három csoportnak megfelelően, férfiak és nők szerint zajlik, ám a reális eredmények érdekében a három fő csoporton belül léteznek alcsoportok. 11 osztály van a mozgássérülteknek, ebből LW 1–4 az alsó végtag érintettségénél, LW 5–8 felsővégtag-problémánál, LW9 az alsó-felső érintettségnél, LW 10–12 pedig az ülősízőknél adható a fogyatékosság mértéke szerint. A látássérült versenyzőket három osztályba

1 www.paralympic.org/sports/winter | Navratyil Sándor (2005): Téli sportok és a paralimpiai játékok. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB, 201-207. p.

2 Paralymic Winter Games 1976-2006 Örnsköldsvik – Torino/2006 RLC,Paris France – IPC Bonn Germany | www.paralympic.org/sports/winter

(B1–3) sorolják a látáskárosodás szintje alapján.[3] A kategorizálást hazai, majd nemzetközi kategorizálóbizottság végzi. A versenyeken a három fő osztály szerint összevonva indulnak a sportolók, mindenki ugyanabban a pályában, de a végső eredményeket az alcsoportoknak megfelelően használt szorzószámokkal módosított időeredmények adják. A kategóriák megadják a választható felszerelést. A látássérültek egy látó vezető segítségével síelnek, aki rádióval vagy hangszóróval irányítja őket. Azok a sportolók, akik térd felett amputáltak, egy sílécet és két mankót használnak, a térd alatt amputáltak pedig protézissel vagy a nélkül versenyeznek. A dupla alsóvégtag-amputáltak és a gerincsérültek ülősít, úgynevezett monosít használnak. Akiknek felsővégtag-hiányuk van, bottal vagy a nélkül síelnek.

Először magyar csapat a téli paralimpián a Salk Lake City-ben (2002); Navratyil Sándor, Roszik Linda, Fábián Attila

3 *Állósízők kategóriái:* LW1 – ez a kategória magában foglalja a mindkét alsó végtagon komoly fogyatékkal élőket, jellemző fogyatékosság ebben az osztályban a dupla, térd feletti amputáció. Pontosan meghatározott, hogy mikor választható ez a csoport a versenyzőnek: ide sorolandók az egy térd feletti és egy térd alatti amputációval élők, a cerebralparesis jelentős diplegiával járó esetei és az ataxiás károsodások. LW2 – ide tartoznak az egy, komoly alsó végtagi fogyatékossággal élők. Tipikus eset az egyik térd feletti amputáció. Ide sorolhatók az egy alsó végtagon térd- és csípőarthrodesissel élők is. LW3 – ez a kategória választható azoknak, akiknek mindkét alsó végtagjukon probléma van, de két normál síléccel és két normál vagy támasztóbottal sportolnak, például a dupla, térd alatti amputáltak. Ezen a kategórián belül vannak alcsoportok, az LW3/1-be tartoznak az amputáltak és a mindkét lábon izomerő-gyengüléssel (meghatározott értékig) járó betegségekben szenvedők. LW3/2-be pedig mérsékelt diplégiával vagy ataxiás károsodással kerülhetnek. LW4 – akiknek egy alsó végtagon van problémájuk, de két normál síléccel és két normál bottal síelnek, mint például az egy térd alatti amputáltak. Rajtuk kívül ide sorolandók az elmerevített térddel vagy csípővel élők, és a motoros paresis (meghatározott értékig) által érintettek. LW5/7 – ez kombinált csoport, azoknak kialakítva, akik mindkét felső végtagjukon fogyatékosok, és ennek következtében két normál lécet használnak, botot azonban egyáltalán nem. Az összevonás miatt alcsoportokat alakítottak ki a következők szerint: LW5/7-1 csoportba tartoznak a mindkét karon könyök felett amputáltak vagy ennek a szintnek megfelelő dysmeliaban, vagy felső végtagi motoros paresisben szenvedők. LW5/7-2-be sorolhatók az egy könyök feletti és egy könyök alatti amputációval vagy ennek megfelelő dysmeliával, motoros paresissel élők. LW5/7-3 pedig a mindkét könyök alatt amputált, illetve az előzőekhez hasonlóan ennek a szintnek megfelelő bénulás vagy végtag-rendellenesség esetén adható. LW 6/8 – szintén kombinált osztály, az egy felsővégtag-fogyatékkal élőknek, akik két lécet és csak egy síbotot használnak. Két alcsoport van, az LW6/8-1 azoknak, akinél könyök feletti amputáció, illetve ezzel megegyező fokú dysmelia vagy komplett paralízis van az egyik felső végtagon (utóbbit a törzshöz kell rögzíteni). LW6/8-2 tulajdonképpen ugyanaz, mint az előző, csak ide a könyök alatti problémák tartoznak. LW9 – ide sorolhatók azok a sízők, akiknek egy alsó és egy felső végtagi érintettségük van, a sífelszerelést (botok, lécek számát) maguk választhatják. Az LW9/1 csoportba tartoznak az egy felső és egy térd feletti alsóvégtag-amputáltak, illetve az ezzel megegyező szintű károsodással élők és a súlyos fokú hemiplégiások. LW9/2 alosztályba az egy felső és egy térd alatti alsóvégtag-amputációval vagy ennek megfelelő fogyatékkal, vagy pedig mérsékelt hemiplégiával kerülhetnek a sérültek. *Ülősízők kategóriái*: LW10 – monosízők csoportja, akik magas fokú paraplégiával élnek. Általában gerincvelősérültek kerülnek ebbe a kategóriába, de előfordulhatnak cerebralparesises személyek is. Két alcsoport létezik, az egyik az LW10/1, az ide sorolt versenyzőknek nincs felsőhasizom-működése, és nincs funkcionális ülőegyensúlya. Ennek oka a Th 5–6 magasságában bekövetkezett gerincvelő-sérülés. A másik alcsoport pedig az LW10/2, ahol már van némi felsőhasizom-működés, de az ülőegyensúly még nem kielégítő. A gerincvelő károsodásának szintje Th 7–10 között található. LW11 – azok a paraplégiás gerincsérültek tartoznak ide, akiknek jó az ülőegyensúlyuk, vagyis a gerincvelő léziója a Th11–L1 magasságában következett be. Ide sorolandók az alsó testfél érintettségét okozó cerebralparesis esetei is. LW12 – az 1. alosztályba tartoznak azok a harántléziót szenvedett egyének, akiknél maradt némi funkció az alsó végtagban, és jó ülőegyensúllyal rendelkeznek. A 2. alosztályba pedig azok a dupla alsóvégtag-amputáltak, akik az amputáció magassága miatt csak síbobban tudnak versenyezni. Agyi károsodásból eredő mozgáskorlátozottság esetén részletes iránymutatás áll rendelkezésre a besoroláshoz, amelynek alapján az LW1, LW3, LW9/1 és LW9/2 osztályba sorolhatók a sízők. *Látáskárosultak kategóriái:* B1 – teljesen vak személyek csoportja, akiknél lehet némi fényérzékelés, de képtelenek felismerni a kéz formáját bármely irányból és távolságból. B2 – ebben az osztályban felismerik a kéz formáját, látásélességük 2/60 és/vagy 5°-nál kisebb látómezővel rendelkeznek. B3 – a látás élessége 2/60 és 6/60 között és/vagy a látómező 5° és 20° között van. (www.paralympic.org/alpine-skiing)

Hazai történet

Magyarországon a mozgássérültek alpesi sízésének nincsenek jelentős hagyományai, elsősorban hazánk földrajzi adottságai miatt, ennek ellenére az elmúlt évtizedekben egyre több érdeklődő és amatőr sportoló ismerkedik meg ezzel a sportággal. Hivatalosan az 1984-es innsbrucki játékokon vett részt először magyar sportoló – ekkor csak megfigyelőként –, de ennek sajnos nem lett folytatása.[4] Néhány évvel később *Navratyil Sándo*r volt az aki – miután ausztriai rehabilitációja során megismerkedett ezzel a sporttal – megpróbálta meghonosítani itthon is. Eleinte kijárt külföldre a rehabilitációs intézetbe, majd sikerült hozzájutnia egy saját monosíhez, ettől kezdve pedig magánemberként járt síelni. 1998 nyarán megismerkedett *Fábián Attilával,* aki síedzőként vállalta a felkészítését. Ennek köszönhetően a 2000/2001-es szezonban indult először versenyen, Európa- és világkupafutamokon, majd kvalifikálta magát a 2002-es, Salt Lake Cityben megrendezett téli paralimpiára, ahol első magyar résztvevőként óriás műlesiklásban és szlalomban állt rajthoz.

Navratyil Sánándor verseny közben 2006-ban

A kutatómunka során került elő az első magyar sportolói részvétellel megrendezett téli paralimpiai játékok magyar tájékoztató füzete,[5] amelyet digitalizáltunk. A VIII. Salt Lake City Téli Paralimpiai Játékokról készült és a szervőbizottságától érkezett VHS-kazetta digitalizált rövidített változatán,[6] Navratyil Sándor monosíző mindhárom futama látható.

A következő téli játékokon, 2006-ban Torinóban *Vass Ágnes* és *Navratyil Sándor,*[7] 2010-ben Vancouverben pedig *Dani Gyöngyi* és *Koleszár Balázs* képviselte hazánkat. 2014-ben Szocsiban sajnos magyar versenyző nem lehetett jelen a játékokon. A téli sportok paralimpiai versenyeiről Szalmás Péter 2006-ban készített fotói tanúskodnak.[8]

Számos más nemzetközi versenyen is részt vett a magyar csapat: Európa-kupákon, világkupákon és világbajnokságokon. A mozgássérült sportolókhoz 2011-ben *Balogh Zsolt* látásssérült versenyzőként csatlakozott, aki eleinte *Fábián Attila,* majd *Bocsi Bence* vezetésével síelt. Néhány éve minden szezonban megszerveztek látássérülteknek egy sítábort, ahol mindenki kipróbálhatta a sízést Zsolt és néhány lelkes vezető segítségével. Ennek eredményeként 2015-ben női látássérültpárossal bővült a csapat *Kun Rea* és vezetője, *Göblyös Viktória* személyében, azonban nemzetközi szintet csak a *Balogh–Bocsi*-páros ért el, így jelenleg ők alkotják a hazai válogatottat. Az évek során, a növekvő hazai érdeklődésnek köszönhetően, 2003-ban ausztriai helyszínen rendezték meg az I. Magyar Bajnokságot, azóta minden évben van hazai szervezésű verseny. 2015 februárjában pedig a sport itthoni történetében először hazai pályán, nagyon jó körülmények

4 Koncz Péter (1984): »Téli Olimpia« Innsbuckban.Versenyben. MEOSZ-TSB 10-11. p. Nádas Pál gyűjtése.
5 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
6 Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
7 Navratyil Sándor (2005): Téli sportok és a paralimpiai játékok. In: Nádas Pál (szerk.) *Paralimpiai történetek*. MPB 201-207. p.
8 Forrás: Szalmás Péter

és hangulat mellett, Eplényben zajlott a Magyar Bajnokság. Ezen a versenyen – a nemzetközi gyakorlattól eltérően hallássérültek és szervátültetettek is rajthoz álltak. Nemzetközi versenyen indult még *dr. Lelik Ferenc, Kurcsics Károly, Szigedi László, Lőrincz Krisztina* és *Kádár Balázs*. A válogatott tagjainak részletes eredménylistáját, a monosíben elért magyar eredményeket táblázatban gyűjtöttük össze.

A sitting sífutás és biatlon hazai története 2013 tavaszán kezdődött, *Lőrincz Krisztina* a lesiklósí-felszerelést cserélte sífutó felszerelésre. A hazai versenyeken 2013 nyarától először sírollerrel, a tél beköszöntével már a hóra különlegesen kifejlesztett ülősível végezte edzéseit és vett részt nemzetközi versenyeken. Nemzetközi szereplése 2014 januárjában egy francia bajnokságon kezdődött, ahol mind sífutásban, mind biatlonban aranyérmet szerzett, de mivel ez országos bajnokság volt, nemzetközi szinten nem ismerték el az eredményt. 2014 februárjában a német bajnokságon is részt vett, ahol mindkét számban bronzérmet szerzett, de utólag ezt a versenyt sem fogadták el nemzetközi eredménynek az alacsony indulók számára hivatkozva. Téli paralimpián sífutó és biatlonszámokban még nem volt magyar versenyző, ami reményeink szerint a 2018. évi játékokon meg fogja törni.

Vass Ági verseny közben 2006-ban

A léc élén

A dőlésszög határán

MONOSÍBEN ELÉRT MAGYAR EREDMÉNYEK

Időpont	Helyszín	Versenytípus	Eredmény	IPCAS-pont	Megjegyzés
KOLESZÁR BALÁZS (LW6-8/1) Válogatott kerettagság: 2006–2010					
2009. 02–03. 01.	Kangwonland, Dél-Korea	WCh GS	38. (45 induló) 2. futam nem		
		WCh SL	36. (43 induló) 2. futam nem	168	
2009. 03. 28–29.	Jasna, Szlovákia	EC SL	13. (18 induló)	180,97	2008/09/10 EC, WCh-részvétel
2009. 12. 08–13.	Pitztal, Ausztria	EC GS	14. (20 induló)	240,57	
2010. 02. 06	Auron, Franciaország	NC GS	12. (13 induló)	217,17	
		NC SG	14. (15 induló)	421,97	
2010	Vancouver, Kanada	PWG GS	34. (40 induló + 10 dnf)	207,59	
		PWG SL	DNF (40 induló + 10 dnf)		
DANI GYÖNGYI (LW11) Válogatott kerettagság: 2008–2013					
2010. 02. 06	Auron, Franciaország	NC GS	2. (3 induló)	096,1	
2010	Vancouver, Kanada	PWG SL	DNS		
2012. 11. 22–23.	Landgraaf, Hollandia	IPCAS SL1	DNF		
		IPCAS SL2	4. (7 induló + 8 dnf)		
2013. 01. 03–06.	Rinn, Ausztria	IPCAS SL1	DNF		
		IPCAS SL2	DQ		
2013. 02. 19–27.	La Molina, Spanyolország	WCh SL	7. (7 induló + 7 dnf)		
		WCh GS	9. (10 induló + 4 dnf)		
2013. 03. 23	Innerkrems, Ausztria		DNS		
VASS ÁGNES (LW11) Válogatott kerettagság: 2003–2009					
2004. 01. 31–02. 06.	Wildschönau, Ausztria	WCh GS	10.		
		WCh SL	DNF		
2005. 12. 11	Pitztal, Ausztria	EC SL	6. (6 induló)	148,84	
		EC GS	6. (7 induló)	227,49	2004/05/06 EC, sikeres részvétel
2005. 12. 16–18.	Abtenau, Ausztria	EC SL	5. (5 induló)	144,57	
2006. 01. 05–06.	Rinn, Ausztria	EC SL	DNF		
		EC GS	3. (4 induló)	121,78	
2006. 02. 09–11.	Zolcolan, Olaszország	EC SL	3. (3 induló)	229,91	
		EC GS	3. (3 induló)	354,04	
2006	Torino, Olaszország	PWG GS	10. (11 induló + 1 dnf)		
		PWG SL	9. (2 dnf)		
NAVRATYIL SÁNDOR (LW11) Válogatott kerettagság: 1999–2006					
2000. 12. 15–17.	Pitztal, Ausztria	EC GS	25.		
2001. 01. 10–13.	Abtenau, Ausztria	WC GS	21.		
		WC SL	DNF		
2001. 03. 10–13.	Hochflicht, Ausztria	WC GS	14.		
		WC SL	13.		
2001. 12. 14–16.	Pitztal, Ausztria	EC GS	DNS		
		EC SL	DNS		
2002. 01. 11–12.	Torino, Olaszország	EC SL	17. (18 induló)		
2002. 03. 09–16.	Salt Lake City, Egyesült Államok	PWG GS	DNF		
		PWG SL LW11	10. (11 induló + 3 dnf)		
2005. 12. 09–11.	Pitztal, Ausztria	EC SL	DNF		

MONOSÍBEN ELÉRT MAGYAR EREDMÉNYEK

Időpont	Helyszín	Versenytípus	Eredmény	IPCAS-pont	Megjegyzés
		EC GS	DQ_		
2006. 01. 05–06.	Rinn, Ausztria	EC SL	14. (16 induló)	243,48	
		EC GS	24. (27 induló)	347,36	
2006	Torino, Olaszország	PWG SL	29. (32 induló + 16 dnf)		
		PWG GS	39. (41 induló + 1 8dnf)		
BALOGH ZSOLT (B1) Válogatott kerettagság: 2011–					
2012. 11. 22–23.	Landgraaf, Hollandia	IPCAS SL1	10. (11 induló + 4 dnf)		2011 – magyar ob 1. hely
		IPCAS SL2	7. (7 induló + 7 dnf)		
2013. 01. 03–06.	Rinn, Ausztria	IPCAS SL1	2. (3 induló + 2 dnf)		
		IPCAS SL2	4. (4 induló + 1 dnf)		
2013. 02. 19–27.	La Molina, Spanyolország	WCh SL	DQ_ (18 induló, 7 finis)		guide: Bocsi Bence 2013–
		WCh GS	DNF (20 induló, 13 finis)		
2013. 11. 21–22.	Landgraaf, Hollandia	IPCAS SL1	10. (11 induló + 2 dnf)		guide: Fábián Attila 2011–2013
		IPCAS SL2	DQ_(12 induló, 6 finis)		
2013. 12. 13–14.	Pitztal, Ausztria	IPCAS SL	6. (6 induló + 3 dnf)		
		IPCAS GS	9. (9 induló + 1 dnf)		
2014. 01. 03–04.	Rinn, Ausztria	IPCAS SL1	4. (4 induló + 3 dnf)		
		IPCAS SL2	DQ_(7 induló, 4 finis)		
2014. 03. 24–27.	Auron, Franciaország	NC SL	2. (4 induló)		
		NC GS	4. (5 induló)		
		NC SG	DNF		
		NC SC	DNF		
		NC SG	2.		
2014. 03. 29–30.	Frabosa-Cuneo, Olaszország	NC SL	DNS (5 induló, 2 finis)		
		NC GS	3. (3 induló)		
2015. 01. 18.	Landgraaf, Hollandia	IPCAS SL	4.		
2016. 01. 22–24.	Pra Loup, Franciaország	NC SG	2.		
		NC GS	1.		
		NC SL	1.		
2016. 11. 15–16.	Landgraaf, Hollandia	NC SL	11.		
		NC SL	10.		
2017. 01. 16–17.	Pitztal, Ausztria	IPCAS SG	6.		
		IPCAS SG	8.		
2017. 02. 13–14.	Kranjska Gora, Szlovénia	EC GS	5.		
		EC GS	4.		
LŐRINCZ KRISZTINA Válogatott kerettagság: 2009–2013					
2009. 02. 20–03. 01.	Kangwonland, Dél-Korea	WCh			
2012. 11. 22–23.	Landgraaf, Hollandia	IPCAS SL1	DNF		
		IPCAS SL2	DNF		
2013. 01. 03–06.	Rinn, Ausztria	IPCAS SL1	DNF		
		IPCAS SL2	6. (6 induló + 4 dnf)		
2013. 02. 19–27.	La Molina, Spanyolország	WCh SL	DNS		
		WCh GS	DNF		

Összeállította: Fábián Attila (2016)

Lőrincz Krisztina: Sífutás és a biatlon

A paralimpiai sífutás rövid története

A sífutás az 1976-os svédországi örnsköldsviki téli paralimpiai játékokon jelent meg. A verseny a fizikai, valamint látássérült sportolók számára nyitott. A fizikai sérüléstől függően a versenyző állva – protézissel, felsővégtag-sérülésnél protézis nélkül –, normál sífutó lécekkel és botokkal vagy ülve, egy sit-skivel (normál sílécekkel ellátott speciális alacsony székhez hasonló beülő, melynek a talpára párhuzamosan vannak rögzítve a lécek) és normál sífutó botokkal versenyez. A látássérült sportolók külön osztályban versenyeznek. Tehát versenyszámonként három fő kategória van: álló, ülő és látássérült. Ezen kategóriákon belül a versenyzők különböző szorzókkal vannak ellátva a sérülés fokától függően, ezzel próbálják az esélyeket kiegyenlíteni (hasonló módon, mint a paraalpesi síelésnél). Ezért a valós és a számított idő nem fog megegyezni. A női és férfi sportolók sprint- (1 km), rövid- (2,5/5 km), közép- (5/7,5 km) és hosszú távokon (12/15 km) versenyeznek. A látássérült és a standing (álló) sérültségiverseny-osztályoknál a táv valamivel hosszabb és a technika is meg van határozva: klasszikus vagy szabad stílus, hasonlóan az épekhez. A sífutást az IPC irányítja a Nemzetközi Parasífutó Technikai Bizottság koordinálásával, követve a Nemzetközi Sízövetség (FIS) módosított (adaptált) szabályait. Jelenleg 24 ország sportolói gyakorolják ezt a sportot.[9]

A paralimpiai biatlon rövid története

A biatlon 1988-ban került a paralimpiai játékok versenyprogramjába Innsbruckban, de ekkor még csak a fizikailag sérült sportolók számára, majd 1992 óta a vizuálisan sérült sportolók is jogosultak részt venni a versenyeken.

A versenyek távjai nőknél 6–10–12,5 km, férfiaknál 7,5–12,5–15 km távok, melyek 2,0 vagy 2,5 km-es körből állnak, és amelyet három vagy öt alkalommal a szabad technikában teljesítenek a versenyzők. A 2 vagy 2,5 km-es körök megtétele után a sportolóknak öt darab 2 cm átmérőjű célt kell eltalálniuk 10 méteres távolságról. Minden hibás lövést büntetnek, rövid- és középtávon büntetőkörökkel, hosszú távon pedig egy perccel vétett lövésenként. Mivel ez kifejezetten technikai sportág, a sikerben egyaránt meghatározó szerepe van az állóképességnek és a koncentrációnak. A fizikai sérültek táras légpuskával lőnek fekvő vagy ülő helyzetben, a látássérült sportolók lézerpuskát használnak, amely hangjelzéssel segíti a találatot, a jelintenzitás függvényében jelzi, hogy a sportoló irányzéka hol van a célponton. A sportágat az IPC irányítja és a Nemzetközi Parasífutó Technikai Bizottság koordinálja, követve a Nemzetközi Biatlonunió (IBU) módosított (adaptált) szabályait.[10]

9 www.paralympic.org/nordic-skiing/about
10 www.paralympic.org/nordic-skiing/about

Sportfelszerelés

Lőfegyver. A puska légpuska, mely a hagyományos megjelenéshez képest táras, azaz ötlövéses tárral ellátot, és megfelel az International Union of Shooting (UIT) szabályainak. A látássérültek puskát elektroakusztikus, optronicrendszerrel kell felszerelni, mely lehetővé teszi a hallás utáni célzást. Minél közelebb van az irányzék a célponthoz, annál erősebb és sűrűbb a hangjelzés.

Sit-ski (vagyis beülő vagy ülősí). A fizikailag sérült (mozgáskorlátozott) sportolók egy része (gerincsérültek, dupla alsóvégtag-amputáltak) ülő vagy térdelő helyzetben versenyez egy sit-ski-vel. Nincs két egyforma beülő, minden esetben az adott versenyzőre tervezik a vázat, pozíciót és megtámasztásokat. Erre a beülőre van rögzítve párhuzamosan a két, normál sífutó léc. A beülőbe a sportolókat csatokkal és övekkel rögzítik, hogy eséskor ne essenek ki a székből.

Sí. Üveg- vagy karbonszálból készült, klasszikus vagy skate sífutó léc: Kevesebb mint 0,45 kg súlyúak, és megegyeznek az „ép" sífutók által használt sífutó lécekkel.

Cél. A biatlon öt célnyílást tartalmazó leeső táblás pontozási célt használ. A célméret fizikailag sérült versenyzőknél (LW-kategória) 2 cm, látássérült sportolóknál (B kategória) 3 cm átmérőjű, fekete színű cél, melyet 10 méteres távolságból kell eltalálni.[1]

Úton a cél felé

A hazai paralimpiai sportélet legfrissebb téli sportága

Magyarországon 2013-ban jelent meg a sitting, vagyis ülősífutás és biatlon. Korábban alpesi síző voltam évekig, majd egy szlalomedzésen eltörtem a vállam, és ez kényszerített sportágváltásra. A kezdeti lépésekben és a sit-ski prototípusának kialakításában létfontosságú szerepe volt *ifj. Gombos Károly* jelenleg is aktív biatlonistának, aki a szocsi téli olimpiai játékokon is képviselte hazánkat. A sit-ski vázát a PROEX Kft. csapata tervezte és kivitelezte, a beülő, térdtámasz és egyéb kiegészítőkben pedig a Globál Ortopédtechnika Kft. szakemberei segítettek, akikkel azóta is komolyan együttműködöm.

Az első biatlonedzések 2013 tavaszán kezdődtek, akkor a sílécet a sit-skin sírollerre cseréltük. A biatlonos nevelőedző, *Édes János* sokat segített a helyes lőtechnika kialakításában. Én vagyok az első parasífutó és biatlonista, valamint a sittingbiatlon történetében az első versenyző, aki ülő pozícióban lő (a többiek mind fekvő pozícióban), mert a sérültségem és az emiatt elengedhetetlen beülő és háttámla nem teszi lehetővé a fekvő pozíciót.

1 www.paralympic.org/nordic-skiing/about

Lőrincz Krisztina verseny közben

A 2013/14-es szezonban már több külföldi versenyen is részt vettem, de sajnos a szocsi téli paralimpia kvalifikációját jelentő világkupán edzőhiány miatt nem indulhattam.

A továbbra is fennálló edzőhiány miatt még egy szezon kimaradt a sífutásban, biatlonban – bár közben a sífutás nyári kiegészítő sportágában, az adaptív evezésben sikerült kijutni a riói paralimpiára 2016-ban –, majd a 2016/17-es szezonban újra rajtvonalhoz álltam, immáron *Lágler Kristóf* edző segítségével, köszönhetően a Magyar Paralimpiai Bizottság támogatásának. Három nemzetközi versenyen (világbajnokság és világkupák) indultam, ahol mind sífutásban, mind biatlonban folyamatosan javuló eredményeket értem el. 2017. június 2-án megkaptuk az országkvótát, vagyis a 2018 márciusában a dél-koreai Pyeong-Changban megrendezendő téli paralimpiai játékokon már a magyar sitting-sífutás és biatlon is képviselve lesz.

A felkészülés sífutás és síroller technikai részében fontos kiemelni *Markovich Gyöngyi* szakágvezető-edző és *Dalos Péter* technikai oktató munkáját, valamint a lövészet terén *Simó Kornél* edző munkáját.

Én a Diswake SE leigazolt sportolója vagyok, és célunk, hogy a most elindult és szárnyaló sportágnak megteremtsük a bázisát Magyarországon, hiszen ez a kiváló technikai sportág sírollerrel is könnyen gyakorolható hó hiányában. Előnyei közé sorolható a koncentráció erősítése, a izomzat szimmetrikus fejlődése, az erő és az állóképesség javítása, mely a fizikai sérülteknél igen fontos szempont. Ennek érdekében népszerűsítő és toborzó előadásokat is szervezünk.

A Diswake SE, vagyis a Diswake Mozgássérült Wakeboard Sportegyesület 2015-ben egyetlen extrém sportággal, az adaptív wakeboarddal indult, és mára már (2017 eleje óta) sportágai között említhetjük az adaptív evezést, a sífutást biatlont is. A Diswake SE tagja a Magyar Vízisí és Wakeboard Szövetségnek, a Magyar Evezős Szövetségnek és a Magyar Sí Szövetségnek is. Ezen szövetségekkel együttműködve, egyesületünk kifejezetten a mozgássérültek számára teremti meg a sportolás lehetőségét, és képviseli a mozgássérültsport érdekeit. Érdeklődni: info@diswake.hu, vagy a facebookon a Diswake Hungarian Disabled Wakeboard Community oldalon lehet.

LŐRINCZ KRISZTINA EREDMÉNYEI			
2014	Francia bajnokság	Sífutás	1. hely
	Francia bajnokság	Biatlon	1. hely
	Német bajnokság	Sífutás	3. hely
	Német bajnokság	Biatlon	3. hely
	Olasz bajnokság	Sífutás	2. hely
2017	Világkupa (Ukrajna)	Sífutás rövid táv (2,5km)	15. hely
		Sífutás sprint (1 km)	16. hely
	Világbajnokság (Németország)	Sífutás középtáv (5 km)	14. hely
		Biatlon rövid táv (6 km)	5. hely
		Biatlon középtáv (10 km)	6. hely
	Világkupa (Japán)	Sífutás rövid táv (2,5 km)	7. hely
		Sífutás középtáv (5 km)	7. hely
		Biatlon rövid táv (6 km)	5. hely

Összeállította Lőrinc Krisztina (2017)

Patonai Ágnes: Kerekesszékes curling

A curling csapatjáték, a téli sportok egyike. A játékot két csapat játssza, mindkét csapat nyolc-nyolc követ csúsztathat a jégpályán egy kijelölt, kör alakú mezőbe. Az a csapat nyer, amelynek kövei a legközelebb esnek a kijelölt kör középpontjához. A sportág magyar elnevezésére több kísérlet is történt már. Leginkább a csúszókorong és a jégteke jött szóba, melyek mindenképpen szerencsésebbek a surrogó játéknál. Ugyanakkor a jégteke sem tűnik megfelelőnek, a játéknak ugyanis vajmi kevés köze van a tekéhez, a csúszókorong pedig más, bár némileg hasonló, általában nem jégen űzött sportágat jelöl. Egyelőre marad a curling elnevezés, így a hazai sportszövetségnek a Magyar Curling Szövetség, a nemzetközi szövetségnek pedig a World Curling Federation a neve. A játék eredete nem egyértelmű. Bár Skóciában nemzeti sportnak tartják, valószínűbb, hogy Hollandia a játék hazája. A még nem a mai szabályok szerinti játékot közel 450 éve már játszották a Németalföldön.

A kövek

Id. Pieter Bruegel festményen is megörökítette a játékot. Első írásos említése Skóciából származik 1540-ből, John McQuhin, Paisley közjegyzője tollából. Az első hivatalos curlingklubot 1838-ban alapították Edinburghban. Az első nemzetközi mérkőzést az Egyesült Államok és Kanada csapata játszotta 1884-ben. A játék gyorsan továbbterjedt Svédországba, Svájcba, Norvégiába és Új-Zélandra. A sportjáték első szabálykönyvét a Grand Caledonian Curling Clubban alkották meg. A curling 1924-ben Chamonix-ban mutatkozott be a téli olimpiai játékokon.

A kerekesszékes curling, a curling téli csapatsportágának egy olyan fajtája, amelyet olyan sportolók játszhatnak, akiknek a testük alsó felében van fizikai károsodásuk, például gerincvelő-sérülés, bénulás, szklerózis multiplex vagy dupla lábamputáció. A négyfős csapatok a vegyeseken férfi- és női játékosokból állnak. Az első kerekesszékes curling-világbajnokságot 2002 januárjában tartották, és még annak az évnek a márciusában a Nemzetközi Paralimpiai Bizottság (IPC) hivatalosan is engedélyezte a vegyes csapatok (nők, férfiak) paralimpiai szereplését. Az első paralimpiai aranyérmet, mint ahogy az azt követő két paralimpiai aranyérmet is, Kanada válogatottja nyerte. A kerekesszékes curling második olimpiai szereplése Vancouverben, a 2010. évi Téli Paralimiai Játékokon volt. Torinóban 2006-ban nyolc csapat vett részt a játékokon.[2] Míg az olimpián a férfiak és nők külön négyfős csapatokban versenyeznek, és a 2017-es pjongcsangi játékokon a vegyes páros (egy férfi és egy női játékos) versenyszám is megtalálható lesz, addig a paralimpián egy csapatversenyszám van, ahol mindkét nemnek egyszerre kell képviseltetnie magát a négyfős csapatban, bármilyen összetételben és sorrendben. A paralimpián a játékot söprés nélkül játszák, míg az olimpián az éppen nem csúsztató és nem a játékot irányító versenyzők a kő mozgása közben söpréssel segítik a követ a megfelelő pozícióba juttatni. Az olimpián a sportolók csúsztatással indítják el a követ,

2 www.worldcurling.org/curling-at-the-paralympics | www.paralympic.org/wheelchair-curling

a paralimpián a kerekesszékes sportolók a székben ülve egy úgynevezett stick, vagyis egy bot segítségével lökik meg a követ. A paralimpia tízcsapatos mezőnye a következőképp áll össze: a rendező ország csapata, illetve azon kilenc nemzeti csapat, amelyik a legtöbb pontot gyűjtötte az ötkarikás játékokat megelőző három kerekesszékes curling-világbajnokságon. A 2018-as, Pjongcsangban megrendezésre kerülő paralimpián már tizenkét csapat versenyezhet. Dél-Korea rendező országként automatikusan részt vesz a versenyen. A maradék tizenegy helyért azoknak a nemzeti paralimpiai bizottságoknak a csapatai versenyezhetnek, amelyek tagjai a Curling Világszövetségnek (WCF), és a legtöbb pontot gyűjtik a világbajnokságokon 2015-ben, 2016-ban és 2017-ben. Paralimpiai kvalifikációs pontokat a világbajnokság legjobb tíz csapata kap a következő elosztásban: 12–10–8–7–6–5–4–3–2–1. A világbajnokságokon részt vevő csapatokat rangsorolják, és paralimpiai kvalifikációs pontokat kapnak a WCF versenyszabályzatának C9, csapatok rangsorolási eljárása című fejezet szerint. A curlingre alkalmas jégfelület speciális. Jellemzője, hogy vékonyabb a korcsolyajégnél, ezáltal némiképp gyorsabb is annál. Felülete nagyon precízen sík, semmilyen irányban nem lejthet, mert különben a mintegy 20 kg-os gránitkő a tehetetlenségi erőből fakadóan irányt változtatna a célzáshoz képest. A jég felülete nem tükörjég, hanem egy erre a célra használt permetezővel, desztillált vízzel van felpermetezve, ami a gránitkő haladását és kanyarodását teszi lehetővé. Az olimpián ezeket a ráfagyott vízbuborékokat söprik szét a sportolók. Csak a teljesen sík és felpermetezett jégfelület alkalmas a curlingre – akár szabadidős tevékenységként is.

A hazai kerekesszékes curlingről

Amikor a mozgáskorlátozottak érdekében Magyarországon 1970-ben megalakult a Halassy Olivér olimpiai bajnokról elnevezett sportegyesület, és nemzetközi kapcsolataikat kezdték kiépíteni, akkor a francia Yves Nayme, aki a franciaországi mozgáskorlátozottak sportéletének egyik vezetője volt, meghívta a HOSC sportolóit. A Saint-Étienne és a Lion klub vendégeként 1972 márciusában egy országos és nemzetközi versenyen vettek részt, a magyar csapatot pedig, a franciaországi courchevelle-i síbázison szállásolták el. Ekkor mutatták meg a magyar sportolóknak, hogyan kell curlingezni. A kutatás során előkerült dokumentum az első olyan írásos és fotóemlék, amelyen magyar mozgássérült sportolók láthatóak curlingezés közben.[3]

1972-t követően 2014-ig kellett várni a kerekesszékes curlingezés hazai bevezetésére. Az első jelentősnek mondható megmozdulás a World Curling Federation, Curling Világszövetség szervezésében jött létre. Kerekesszékes curlingedzőtábort szerveztek 2014 őszén és 2015 tavaszán Pozsonyban. Összesen tíz kerekesszékes sportoló és két edző vett részt a kezdeményezésen. A programban résztvevők közül négy fő

Havasi Károly csúsztat (Courshevelle – 1972), a háttérben Vámos Károlyné, a HOSC első elnöke

3 Rosenfeld Piroska hagyatékából. Nádas Pál gyűjtése.

Debrecenből, egy fő Szegedről, öt fő pedig Budapestről, illetve annak vonzáskörzetéből érkezett. A versenyzéshez, illetve a versenyekre való felkészüléshez jelenleg egy versenypálya áll rendelkezésre (Budapesten a XI. ker.-ben). Magyar Curling Szövetség lehetővé tette, hogy a létesítmény használható legyen kerekesszékes sportolók számára is. Minden feltétel adva van tehát a magyar kerekesszékes sportolók számára a rendszeres curlingezéshez. 2015 szeptemberében hat kerekesszékes sportoló kezdte meg a budapesti versenypályán az edzéseket. Rendelkezésre állnak további jégfelületek is (pl. Kőbányán), azonban ezek nem alkalmasak versenyzésre, a technikai alapelemek elsajátítására. A 2015. év egyik célja, hogy a kerekesszékes curlingszakág minél nagyobb ismertségre tegyen szert az országban. Ennek érdekében célunk bővíteni azon kerekesszékes sportolók körét, akik valamilyen formában meg tudnak ismerkedni a játékkal. 2015-ben a versenyeztetés még csak másodlagos feladat volt. Az elsődleges cél, hogy a játék technikai alapjait minél többen sajátítsák el. Négy-hat fő rendszeres edzése esetén érdemes elkezdeni a csapat rendszeres versenyeztetését is, amit az ép sportolókkal közös versenyeken jelenleg meg is tesz az első magyar kerekesszékes curlingcsapat. A 2016–2017-es szezon fő célja, hogy létrejöjjön egy tíz-tizenkét főből álló stabil játékosállomány, akik heti rendszerességgel járnak edzésre. Magyarországon még nem rendezett versenyt a hazai szövetség, de a 2016–2017-es szezonban már tervezik a csapatot legalább egy külföldi versenyen is versenyzési lehetőséghez juttatni. Mivel paralimpiai sportolók részére kevés lehetőség van versenyezni, ezért a 2016–2017-es szezonban a szomszédos országokkal összefogva, kerekesszékes edzőtábor és torna szervezését is elkezdték a hazai pályán. Középtávú célunk, hogy a 2016 novemberében megrendezésre kerülő kerekesszékes nemzetközi kvalifikációs versenyen részt vegyünk, és ott a kerekesszékes vébére részvételi jogot biztosító helyen végezzen a magyar csapat (1–2. helyezés). A Magyar Curling Szövetség (MCSZ) és az MPB segítségével, egy nagy tapasztalattal rendelkező külföldi kerekesszékes edző és sportoló, Michael McCreadie segítette a hazai sportolók és edzők munkáját annak érdekében, hogy a szakág dinamikus fejlődésnek induljon, nemcsak létszámban, hanem szakmai minőségben is. A csapatok mindennapos felkészítését az MCSZ által felkért önkéntesek végzik, akik maguk is a szakág jövőjét, fejlődését és eredményességét meghatározó legfontosabb tényezők: a megfelelően motivált, minimum nyolc-tíz fős (kétcsapatnyi) rendszeresen edző csapat. A kerekesszékes curling paralimpiai versenyszám. Minden évben rendeznek a szakágban világbajnokságot, kivéve a paralimpia évét. A világbajnokságon a legjobb tíz ország csapata vesz részt. A világbajnokságra kvalifikáló versenyt is rendeznek minden évben, amely nyitott, nincs rá külön kvalifikáció. A világbajnokságra kvalifikáló versenyen részt vevő országok közül az első két helyezett szerez jogot a vébén való részvételre. Cél, hogy a 2016-os kvalifikációs versenyen szerepeljen a magyar kerekesszékes válogatott, és kijusson a 2017-es világbajnokságra. Kijutás esetén lehet esély a 2018. évi paralimpián való részvételre. A kerekesszékes curling nemzetközi szinten sem tekint vissza hosszú múltra, így természetesen hazai sportolóink sem indultak neki kisebb céllal a hazai curlingélet megszervezésének, mint hogy versenyzőink a 2018. évi paralimpián már képviselhessék Magyarországot.

Szalmás Péter 2006-ban készített fényképei jól mutatják a curling összetettségét és szépségét.

Edzés itthon

XI. FEJEZET – OLIMPIKONOK – PARALIMPIKONOK – EXTRÉM SPORTOLÓK

„A nagy tudósok bizonyos szempontból csodabogarak. A fordítottja sajnos nem igaz – nem minden csodabogár nagy tudós." (Simon Singh)

A fogyatékos személyek sportja szavak hallatán az emberek többségének a paralimpia mozgalma jut eszébe. Számos irodalmi forrás tanúskodik azonban arról, hogy mozgáskorlátozott és látássérült személyek az újkori olimpiai játékokra is – nem is kevés számban! – kvótát szereztek és megmérettették magukat. Jelen fejezet célja ezenek a sportolóknak a bemutatása. (Bár a sportolók összegyűjtésekor a teljeség igényére törekedtünk, felsorolásunkban – melyet időrendben közlünk – a témával foglalkozó és a rendelkezésre álló csekély számú irodalmi forrás miatt lehetnek hiányosságok. Ha az olvasó ezt tapasztalja, és tudomása van olyan mozgáskorlátozott vagy látássérült sportolóról, aki az újkori olimpiai játékokon szerepelt, de felsorolásunkból kihagytuk, kérjük, jelezze ezt a szerkesztőségünknek.)

Tóthné dr. Kälbli Katalin: Példaértékű sportolói teljesítmények – „Csodabogarak" – az olimpiai és a paralimpiai játékokon

Az olimpiai játékokon részt vevő fogyatékos sportolók szempontjából két korszakot kell elkülönítenünk amelynek: a paralimpia játékok (tágabb értelemben a Stoke Mandeville Játékok) megjelenése előtti és utáni korszakot. 1948 előtt – egyes mozgásszervi károsodások, illetve a látássérülések esetében 1976 előtt – a mozgáskorlátozott és látássérült sportolóknak nem volt lehetőségük arra, hogy hasonló – a sport szempontjából adott esetben – hátránnyal élő sportoló társaik ellen az esélyegyenlőség jegyében versenyezzenek. Az egyetlen lehetőség arra, hogy az élsportolói mezőnybe kerüljenek, az olimpiai játékokra történő kvalifikáció megszerzése, az integrált versenyzés volt. A paralimpiai játékok megjelenése és felvirágzása után azonban több sportolónak lehetősége volt vagy lett volna arra, hogy hasonló károsodással rendelkező sporttársai ellen versenyezzen. Egyes sportolók éltek (élnek) is ezzel a lehetőséggel, ugyanakkor az ép társaik közötti versenyzésről sem szerettek volna, nem szeretnének lemondani, így mindkét versenyrendszerben bennmaradtak. Vannak azonban olyan sportolók is, akik károsodásuk fennállása ellenére úgy döntöttek, csakis ép társaik között versenyeznek. Őket mutatjuk be néhány sorban.

George Orton

Az első történeti forrás az 1900-as párizsi olimpiáról származik. Kanada első érmes sportolója, George Orton nemcsak sporteredményeivel, hanem élettörténetével, gyermekkori balesetével és csodával határos felépülésével írta be magát a történelembe. George gyermekkorában leesett egy fáról, és ennek következtében megbénult. Kitartásának és rendszeres, célzott fizikai aktivitásának köszönhetően tizenegy éves korára visszanyerte motoros képességeit. Mindenhova futva járt, így „a fiú, aki sosem sétál" becenevet kapta. 1896-ban doktori fokozatot szerzett, négy évvel később pedig a párizsi olimpián a 3000 méteres akadályfutást megnyerte, 400 méter gáton pedig harmadik helyen végzett[1]

Ray Ewry

Az 1900-as olimpián szerepelt egy másik, kiemelkedő teljesítményt nyújtó sportoló, Ray Ewry, aki kisgyermekkorában poliomyelitis következtében kerekesszékbe kényszerült. Az orvosok azt jósolták, hogy sosem tud majd lábra állni. Kitartó gyakorlásának köszönhetően húszéves korára újra megtanult járni, izomerősítő céllal pedig ugrógyakorlatokat kezdett végezni. Huszonhét éves korában megnyerte első olimpiai aranyérmét. Az USA atlétája három olimpián (1900, 1904, 1908) összesen nyolc aranyérmet nyert helyből távolugrás, helyből magasugrás és helyből hármasugrás versenyszámokban.[2]

Dimitrios Tofalos

Dimitrios Tofalos, a görög szupernehézsúlyú súlyemelő az 1906-os, időközi olimpiai játékokon – amelyet az első újkori olimpia tízéves jubileuma alkalmából rendeztek – nyert aranyérmet. Bár hivatalos olimpiai éremmel nem rendelkezik, mivel a Nemzetközi Olimpiai Bizottság a fent említett sportverseny eredményeit nem jegyzi, nevének említését fontosnak tartjuk. Dimitrios egy gróf fia volt, akit gyermekkorában egy kocsi elütött. A baleset következtében felkarja annyira összeroncsolódott, hogy az orvosok amputálni akarták. Bár sérült karja 2,5 inccsel (6,15 centiméterrel) rövidebb volt ép karjánál, Dimitrios remekül kezdte használni. 1906-ban szupernehézsúlyú súlyemelőként megnyerte az olimpiát, majd Amerikában folytatta professzionális sportolói karrierjét birkózóként.[3]

George Eyser

A legelső adat, ami arra utal, hogy amputált sportoló vett részt az olimpiai játékokon, az 1904-es St. Louis-i Olimpiáról származik. Ebben az évben szerepelt a játékokon az Amerikai Egyesült Államok színeiben George Eyser, egy Németországból az Amerikai Egyesült Államokba emigrált tornász.[4] Eyser vonatbaleset következtében veszítette el egyik lábát, így falábbal versenyzett. Ez azonban nem befolyásolta eredményességét, hiszen hat érmet nyert, amiből három arany volt.[5] (Az 1928-as olimpiai játékokig nem találunk további adatot arra nézve, fogyatékos sportoló vett volna részt a játékokon.)

Halassy Olivér

Az amszterdami játékokokon (1928) versenyzett Halassy Olivér, aki az első magyar mozgató szervrendszeri károsodott sportoló volt az újkori nyári olimpiák történetében. Gyermekkorában, nyolcévesen villamosbaleset következtében veszítette el a lábát. Az UTE csapatában vízilabdázott, és sorozatban tíz alkalommal nyert országos pólóbajnokságot 1930 és 1939 között.[6] Három olimpián (1928, 1932, 1936) vett részt, két arany- és egy ezüstérmet nyert a vízilabdacsapat tagjaként. Úszóként is versenyzett, ebben a sportágban azonban – bár Európa-bajnoki címmel

1 Wallechinski és Loucky, 2012; International Olympic Committee, é.n.
2 IOC, https://www.olympic.org/ray-ewry
3 Wallechinski és Loucky, 2012
4 Gallov, 2008
5 Burchell és mtsai, 2008; International Olympic Committee | www.wikipedia.org/wiki/George_Eyser#/media/File:GeorgeEyser2.JPG, | www.wikipedia.org/wiki/George_Eyser#/media/File:GeorgeEyser3.JPG | www.dailymail.co.uk/femail/article-2179388/The-eccentric-games-Or-rely-Olympics-throw-odd-character-.html
6 Bakos, 2012

büszkélkedhetett – nem szerzett érmet olimpián.[7] Sportkarrierje mellett számtanácsosként dolgozott a városházán.[8] 1946-ban, 37 éves korában rablótámadás áldozataként halt meg. Egyes források szerint egy orosz katona lőtte le.[9] Életútja elismeréseként Magyar Örökség-díjban részesült.[10]

Takács Károly

Takács Károly ugyancsak a magyar sportcsillagok sorába tartozik. A honvédség egyik legjobb céllövője volt. Őrmesterként szolgált a hadseregben, amikor egy meghibásodott gránát a jobb kezében – mely a lövő keze volt – felrobbant. Egy hónapos kórházi tartózkodását követően Takács titokban megtanult a bal kezével lőni. Egy év múlva már magyar bajnokságot nyert pisztoly versenyszámban, és a magyar válogatott tagja lett. A második világháború miatt az 1940 és 1944-es olimpiák elmaradtak, így csak 1948-ban, 38 évesen adatott meg számára a lehetőség, hogy a magyar csapat tagjaként az olimpián részt vegyen. Összesen három olimpián versenyzett (1948, 1952 és 1956). 25 méteres gyorstüzelő sportpisztoly versenyszámban 1948-ban és 1952-ben is – bal kézzel lőve! – aranyérmet szerzett. Takács Károly kétszeres olimpiai aranyérmes és 35-szörös magyar bajnok volt. Versenyzői sportpályafutását követően a Budapest Honvéd szakosztályában oktatta a fiatalokat.[11]

Lis Hartel

A legelső női mozgáskorlátozott sportoló az olimpiák történetében Lis Hartel, dán díjlovagló volt. Gyermekbénulás következtében deréktól lefelé megbénult, mely a rehabilitációt követően is térdtől lefelé megmaradt, ezért a lóra fel- és leszálláshoz segítségre volt szüksége. A díjlovaglás versenyszámában 1952-ben engedélyezték először nők részvételét. Lis Hartel volt az első, aki férfitársai ellen versenyezve, 1952-ben ezüstérmet szerzett, majd 1956-ban ismét a dobogó második fokán állhatott. Dániában a gyógylovaglás elterjedésében kiemelkedő szerepet játszott.[12]

Wilma Rudolph

Wilma Rudolf – bár olimpiai szereplésének időpontjában már nem volt mozgáskorlátozott – története példaértékű. Az Amerikai Egyesült Államok atlétája volt, akit „fekete gazellának" neveztek. 16 évesen, az 1956-os olimpián debütált, ahol a 4x100 méteres váltófutásban bronzérmet szerzett, majd az 1960-as, Római Olimpiai Játékokon három aranyérmet nyert 100 és 200 méteres síkfutásban és 4x100 méteres váltófutásban. Gyermekkorában gyermekbénulás következtében alsó végtagja megbénult, és bár az orvosok azt jósolták, sosem fog lábra állni, tizenkét éves volt, amikor újra megtanult járni. Nyolc évvel lábra állása után háromszoros olimpiai bajnok lett.[13]

Murray Halberg

Az új-zélandi Sir Murray Halberg három olimpián vett részt (1956, 1960, 1964). Egy rögbijáték során sérült meg, bal karja megbénult. Sérülését követően középtávfutóként ért el kiemelkedő eredményeket. 1960-ban a római játékokon 5000 méteres futásban aranyérmet szerzett, 10 000 méteren pedig 5. helyezett lett. 1963-tól a fogyatékos gyermekek sportolásának területén munkálkodott, ő volt a Halberg Disability Sport Foundation névelődjének megalapítója.[14]

Harold Connolly

Az USA kalapácsvetője Harold V. Connolly 1956 és 1968 között négy alkalommal vett részt az olimpiai játékokon. Bal karja – mely gyermekkorában tizenháromszor eltört – bénulás (születési idegkárosulás)

7 Burchell és mtsai, 2008; Bakos, 2012
8 Erdei, é.n.
9 Kőpatakiné és Nádas, é.n.; Bakos, 2012; Novák, 2014
10 (Erdei, é.n.). (Képek: http://vs.hu/wp-content/uploads/2014/07/Gyarmati-Dezs%C5%91-Csurka-Gergely_Aranykor.jpg, | www.vizilabda.webpont.com/3/?n=5&tartalom_id=3262
11 Ján (é. n.): International Olympic Committee
12 Wilson és Clayton, 2010; International Olympic Committee
13 International Olympic Committee; Wilson és Clayton, 2010
14 Burchell és mtsai, 2008; Wikipedia, 2016

következtében rövidebb és háromszor vékonyabb volt, mint jobb karja. Paralimpián sosem indult, az olimpiai szereplései során azonban 1956-ban aranyérmet szerzett, 1960-ban 8., 1964-ben 6. helyen végzett, 1968-ban azonban már nem sikerült döntőbe kerülnie. Sportpályafutását követően tizenegy évig (1988–1999) az Egyesült Államok Speciális Olimpia Mozgalmának (US Programs for the Special Olympics) ügyvezető igazgatója volt.[15]

Wichmann Tamás

Hazánk egyik büszkeségét, Wichmann Tamást hétéves korában érte autóbaleset, ennek következtében lábát csavarozták, és egy éven keresztül járógépet kellett használnia. Mindez nem tántorította el a sportolástól, ökölvívóedzésekre járt, majd kenuzni kezdett. Kenusként 1968 és 1980 között négy alkalommal vett részt olimpián. 1968-ban párosban ezüst-, 1972-ben egyéni ezüst-, 1976-ban egyéni számban bronzérmet szerzett, 1980-ban pedig a 4. és a 9. helyen végzett. Az UNESCO által alapított nemzetközi Fair Play-díjat is megkapta 1978-ban, 1979-ben pedig az év sportolójának választották.[16]

Neroli Fairhall

A legelső mozgáskorlátozott sportoló a történelem során, aki olimpián és paralimpián is versenyzett, egy új-zélandi sportoló, Neroli Fairhall íjásznő volt. 24 éves korában, motorbaleset következtében deréktól lefelé megbénult, így atlétakarrierjének vége lett. Bár 1972-ben még atlétaként volt a paralimpián, 1980-ban már íjászként nyert aranyérmet. Az íjászat szabályai nem írják elő az olimpián, hogy milyen testhelyzetből kell a lövést végrehajtani, ezért az íjásznő 1984-ben már nem a paralimpián, hanem az olimpián versenyzett és a 35. helyen végzett. Négy évvel korábban, a moszkvai olimpián a nemzetközi bojkott miatt nem tudott részt venni. 1988-ban és 2000-ben ismét a paralimpián versenyzett.[17]

Jim Abbott

James Anthony Abbott amerikai baseballjátékos jobb kéz nélkül született 1967-ben (Abbott, 2010) Jim Abbott az 1988-as olimpiai aranyérmes baseballcsapat dobójátékosa. Professzionális karrierjének befejezése után a fogyatékos személyek munkavállalása területén tevékenykedett. Tim Brownnal társszerzőségben jelent meg 2012-ben önéletrajzi írása Imperfect: An Improbable life címmel.[18]

Darnyi Tamás

Hazánk egyik legkiválóbb sportolója, Darnyi Tamás kizárólag orvosi értelemben látássérült, a paralimpián való indulásra nem lett volna lehetősége, hiszen az egyik szeme teljesen ép. Mivel számos nemzetközi szakirodalom a látószervi károsodással olimpián induló sportolók között említi,[19] így bár gyógypedagógiai értelemben nem tartozik a fogyatékos személyek közé, mégis megemlítjük, mint hazánk büszkeségét, minden idők egyik legsikeresebb magyar férfi úszóját. Darnyi Tamás baleset következtében, 15 évesen veszítette el látását az egyik szemén. 1984-ben és 1988-ban is részt vett 200 és 400 méteres vegyes úszásban az olimpián, összesen négy aranyérmet nyert. 57-szeres magyar bajnokként visszavonulása óta a nevét viselő úszóiskolában több tehetséges fiatallal és sérült gyerekek úszásoktatásával foglalkozik.[20]

Pyamboo Tuul

Pyambuu Tuul mongol maratonfutó. Építőmunkásként dolgozott, amikor 1978-ban egy munkahelyi robbanás következtében elveszítette látását. 12 évvel később Richard Traum, a fogyatékos sportolókat segítő New York-i Achilles Club alapítója fedezte őt fel, így részt tudott venni egy guide segítségével 1990-ben a New York-i – maratonon. Egy évvel ezután szaruhártya-transzplantációs műtéten esett át, ennek következtében az egyik szemének látása

15 Quinlin, é. n.: (Képek: http://www.irishmassachusetts.com/profile_Connolly_Harold.php), International Olympic Committee
16 Magyar Kajak-Kenu Szövetség
17 Burchell és mtsai, 2008; Wilson és Clayton, 2010; Marshall, 2014
18 Abbott, 2010 https://www.youtube.com/watch?v=ZOcAQzxdVIw
19 Burchell, 2008
20 Simon, é.n.

részlegesen visszatért, így 1992-ben részt tudott venni a barcelonai olimpián, ahol bár utolsóként ért célba, de teljesítette a távot 4:00:44 alatt.[21]

Sonia Vettenburg

Sonia Vettenburg belga lövész, kerekesszéket használó sportoló. Élsportolói pályafutása során a paralimpiaán vett részt 1984-ben és 1988-ban, ahol ezüstérmet, majd aranyérmet nyert. A sikereken felbuzdulva 1992-ben már olimpiai kvótáért küzdött, meg is szerezte, majd ott a 37. helyen végzett.[22]

Silken Laumann

Silken Laumann háromszoros olimpiai érmes (1984, 1992, 1996) kanadai evezős. 1992 májusában tíz héttel az olimpiai játékok előtt egy evezősbalesetben súlyosan megsérül, jobb lába eltört és használhatatlanná vált. Az orvosok azt mondták, hogy nagy valószínűséggel sosem fog többet evezni. Huszonhét nap alatt ötször operálták meg. Augusztus másodikán rajthoz állt az olimpián, és egyéni számban bronzérmet nyert. A kanadai sporttörténet legnagyobb visszatérőjeként beírta magát a történelembe. Életrajzi könyve Unsinkable: A Memori címmel 2004-ben jelent meg.[23]

Paula Fantato

Paula Fontano olasz íjásznő, nyolcéves korában kényszerült kereksesszékbe gyermekbénulás (poliomyelitis) következtében. 1988 és 2004 között öt alkalommal vett részt a paralimpiai játékokon, ahol összesen öt arany-, egy ezüst- és két bronzérmet nyert. Ő az első sportoló, aki ugyanabban az évben (1996) olimpián és paralimpián is egyéni és csapatszámban egyaránt versenyzett. Az olimpián az 54. helyen végzett.[24]

Oleg Krestul

Oleg Krestul egy évvel az 1996-os, atlantai olimpiai szereplését és Európa-bajnoki második helyezését követően, friss házasként szenvedett feleségével együtt autóbalesetet, amelyben nemcsak szerelmét veszítette el, hanem a látását is. Két évvel a balesetét követően visszatért sportágába, a dzsúdóba. Az orosz versenyző a 2004-es athéni paralimpián a második, a 2008-as pekingi paralimpián pedig az első helyet szerezte meg. A londoni paralimpián az elődöntőben megsérült, így nem sikerült érmet szereznie.[25]

Cliff Meidl

Az USA csapatának sidney-i olimpiai (2000) zászlóvivője, Cliff Meidl súlyos áramütés következtében majdnem elveszítette mindkét lábát, több évig járásképtelen volt. Balesete után tíz évvel a kajakcsapat tagjaként két alkalommal is részt vett az olimpiai játékokon.[26]

Marla Runyan

Marla Runyan kétszeres olimpikon, Stargardt-szindróma következtében látássérült amerikai sportoló. 2000-ben és 2004-ben 1500 és 5000 méteres síkfutásban kvalifikálta magát az olimpiára. 2000-ben 1500 m-en 8. helyen végzett, 2004-ben azonban egy sérülés miatt nem tudott versenyezni. Olimpiai karrierjét megelőzően B3 kategóriában a paralimpián versenyzett, ahol 1992-ben Barcelonában négy aranyérmet szerzett (100, 200, 400 m-es síkfutásban és távolugrásban), és mindezek mellett kerékpározásban is indult a versenyen. Atlantában 1996-ban az ötödik paralimpiai győzelmét is megszerezte az atlétika ötpróba versenyszámában, súlylökésben pedig ezüstérmet nyert. Ezt követően csak az olimpián, ép társai között versenyzett. Sportolói karrierjét a 2004-es athéni olimpiával zárta. Edzőével kötött házasságának gyümölcseként pályafutásának

21 Burchell, 2008
22 Topend Sports, é. n.
23 Silken and Co, é.n. | www.silkenlaumann.com/about-silken | www.youtube.com/watch?v=TOSv6K0NrAE
24 Burchell és mtsai, 2008. www.wired.com/2012/08/11-disabled-olympians
25 www.eju.net/oleg-kretsul-is-impressed-of-the-judo-festival-4464
26 1996 és 2000 Cliff, é.n.

befejezése után egy évvel megszületett első gyermeke. No Finish Line: My Life As I See It címmel 2001-ben jelent meg önéletrajzi könyve.[27]

Natalie du Toit

A dél-afrikai úszónő, Natalie du Toit az egyetlen a világon, akinek megadatott az a lehetőség, hogy ugyanabban az évben az olimpián és a paralimpián is nemzetének zászlaját vitte. Natalie már tízéves korában tudta, hogy szeretne olimpián versenyezni. Miután a sydney-i olimpiára 2000-ben nem sikerült a kvalifikációt megszereznie, az athéni olimpiára kezdett készülni. 2001 februárjában úszóedzéséről az iskolába menet szenvedett motorbalesetet, melynek következtében amputálták bal lábát. Balesete után fél évvel már újra a medencében volt és folytatta úszókarrierjét. Három paralimpián indult (2004, 2008, 2012), ahol 13 arany- és 2 ezüstérmet nyert. 2008-ban hosszútávúszóként az olimpián is indult 10 km-es nyílt vízi úszásban, ahol a 16. helyen végzett. Ebben az évben a paralimpián is indult. Mindkét versenyen ő volt a dél-afrikai csapat zászlóvivője. 2012-ben a paralimpiai játékok után professzionális úszókarrierjét befejezte.[28]

Natalia Partyka

Fiatalon, mindössze 11 évesen kezdte meg 2000-ben paralimpiai szereplését a lengyel asztaliteniszező, Natalia Partyka. Jobb alkar nélkül született. Hétévesen kezdett asztaliteniszezni. 2008-ban és 2012-ben is részt vett az olimpián és a paralimpián is. Az olimpiai játékokon nem sikerült érmet szereznie, a paralimpián azonban 2008-ban Pekingben egyéni számban aranyérmet, csapatban ezüstérmet nyert, a 2012-es Londoni Paralimpiai Játékokon pedig egyéni számban ismét aranyérmes, csapatban bronzérmes lett.[29]

Im Dong Hyun

Három olimpiai játékon (2004, 2008, 2012) vett részt a dél-koreai íjász, Im Dong Hyun, aki látássérült, bal szemének vizusa 20/200, jobb szeméé 20/100, versenyzés során azonban nem hord szemüveget, saját bevallása szerint a szemüveg zavarja, a lövéseiben a színek segítik. Két olimpiai arany- és egy bronzéremmel büszkélkedhet (2004 csapataranyérem, 2008 csapataranyérem, 2012 csapatbronzérem).[30]

Assuanta Legante

Assunta Legante olasz látássérült súlylökő nő. Mindkét szemén veleszületett glaukoma van. Jobb szemén csak fényt érzékel. A 2004-es olimpiára magas szemnyomása miatt nem jutott ki, 2008-ban azonban sikerült kivívnia az olimpiai kvótát, de érmet a játékokon nem szerzett. 2012-ben már a paralimpián indult, ahol súlylökésben aranyérmet nyert, diszkoszvetésben pedig 8. helyen végzett.[31]

Oscar Pistorius

Oscar Pistorius duplalábszár-amputált sportolóként 2012-ben a dél-afrikai 4x400 m-es férfiváltó csapatának tagja volt a londoni olimpián. Ezt megelőzően azonban a pekingi olimpiáról ki akarták zárni arra a biomechanikai vizsgálati eredményre hivatkozva, hogy műlábaiból előnye származik a többi sportolóval szemben. Bár fellebbezése után a Nemzetközi Atlétikai Szövetségtől megkapta az engedélyt a pekingi részvételre, végül nem sikerült magát kvalifikálnia a játékokra.[32]

Markus Rehm

Markus Rehm német egyláb-amputált távolugró 2016-os olimpiai részvételét a Nemzetközi Atlétikai Szövetség megakadályozta. Az IAAF szabályzata értelmében az amputált sportolóknak ahhoz, hogy versenyezhessenek az olimpiai játékokon, bizonyítaniuk

27 Burchell és mtsai, 2008; Wilson és Clayton, 2010; Lieberman Stuart, | www.youtube.com/watch?v=QKW9CuqYjkE
28 International Paralimpic Committee, 2010; IPC | www.paralympic.org/athletes/biographies | www.youtube.com/watch?v=6K0CL5P2c-A
29 Burchell és mtsai, 2008; IPC, é.n. | www.ig24pl.e24files.com/wp-content/uploads/2012/09/partyka-nat.jpg
30 Sz. N., 2012
31 IOC; AIPS, 2012
32 Carwyn és Cassie, 2009; HLST Learning Legacies, 2010.

kell, hogy nem származik előnyük művégtagjuk használatából. Markus Rehm bár a kvalifikációs szintet meg tudta volna ugrani a riói olimpiára, a vizsgálati eredmények alapján, a művégtagok következtében rajtolása kevésbé hatékony, az ugrásnál azonban művégtagjaiból előnye származik.[33]

Melissa Tapper

A riói olimpia és paralimpia egyik versenyzője, a 2012-es londoni paralimpia egyik résztvevője, a 26 éves Ausztrál asztaliteniszező, Melissa Milly Tapper, aki jobb karján idegsérüléssel született. Ő az első ausztrál sportoló, aki olimpián és paralimpián is kvótát szerzett.[34]

Zahra Nemati

Zahra Nemati, iráni mozgáskorlátozott sportolónőnek adatott meg a lehetőség, hogy a 2016-os riói olimpián csapatának zászlaját vihesse. Az 1985-os születésű sportoló nyolcéves korától taekwondózott, 2003-ban azonban gerincvelő-sérülést szenvedett, és deréktól lefelé megbénult. Ezt követően kezdett íjászkodni. A 2012-es londoni paralimpián aranyérmet szerzett, és ő az első iráni sportoló, akinek sikerült (2016-ban) olimpiai és paralimpiai kvótát is szereznie. Az olimpián 49. helyen végzett.

Az olimpiai játékokon részt vevő sportolók mellett érdemes azoknak a sportolóknak az eredményeiről is megemlékezni, akik ép sportolóként olimpián szerepeltek, majd valamilyen szerzett károsodás miatt mozgáskorlátozott sportolóként a paralimpián is versenyeztek. A történeti források alapján négy olyan olimpikont találtunk, aki sikeres olimpiai szereplését követően baleset, illetve betegség következtében mozgató szervrendszeri károsodást szenvedett. Ők a következők.

Abebe Bikila

Abebe Bikila etióp maratoni futó. Részt vett az 1960-as, 1964-es és 1968-as olimpiai játékokon is. A római játékokon mezítláb futotta végig a távot és aranyérmet nyert, akárcsak második olimpiáján, melyet hat héttel vakbélműtétje után nyert meg, akkor már cipőben. Harmadik olimpiai részvételét követően, 1969-ben autóbalesetet szenvedett, ennek következtében kerekesszékbe kényszerült. A Stoke Mandeville-i kórházban, Angliában rehabilitálták. Bár paralimpián nem indult, 1971-ben íjászatban a Stoke Mandeville-i játékokon versenyzett és 7. helyezést érte el. Az 1972-es müncheni olimpia díszvendége volt. 1973-ban, 41 éves korában veszítette életét.[35]

Szekeres Pál

Szekeres Pál magyar vívó. Az 1988-as olimpián csapatban bronzérmet szerzett. 1991-ben buszbalesetet szenvedett, deréktól lefelé megbénult. Kerekesszékes vívóként 1992-től 2012-ig minden (6) paralimpián ott volt, összesen három arany- és három bronzérmet szerzett. Ő az első olyan sportoló a történelem folyamán, aki olimpiai és paralimpiai éremmel is büszkélkedhet.[36] www.evangelikus.hu/cikk/gyozelem-megis-szekeres-pal

Orazio Fagone

Orazio Fagone olasz gyorskorcsolyázó. 1988-ban (ekkor még bemutatószám versenyzőjeként), 1992-ben és 1994-ben is részt vett a téli olimpián, ahol 1994-ben csapatban aranyérmet nyert. 1997-ben motorbalesetet szenvedett, ezért amputálták jobb lábát. 2006-ban és 2010-ben jégkorongban indult a paralimpián, az éremszerzés azonban nem sikerült az olasz csapatnak.[37]

33 BBC, 2016
34 Topendsports www.melissatapper.com/gallery/#
35 Abebe Bikila the Legend | www.abebebikila11.com/about.html. | www.abebebikila11.com/images/abebebikila4B.jpg
36 www.evangelikus.hu/cikk/gyozelem-megis-szekeres-pal
37 Sport Reference, é.n., IOC

Ilke Wyludda

Ilke Wyludda német diszkoszvető. 1992-ben, 1996-ban és 2000-ben versenyzett az olimpián, 1992-ben aranyérmes lett. 2011-ben, 41 éves korában szepszis következtében egyik lábát amputálták. A 2012-es londoni paralimpián diszkoszvetésben versenyzett, érmet azonban nem szerzett.[1]

Craig Maclean

Az egyetlen „ép" sportoló, aki olimpián (ép sportolóként) és paralimpián (segítőként - guide) is érmet szerzett, Craig McLean, skót kerékpáros. 2000-ben és 2004-ben részt vett az olimpián, ahol 2000-ben ezüstérmes lett. 2012-ben a paralimpián aranyérmet nyert Anthony Kappes segítőjeként. A paralimpián a tandemkerékpárosok versenyszámában a vak versenyzők egy látó segítsővel, vezetésével (guide) versenyeznek. Helyezés esetén a guide is érmet kap.[2]

Mint ezt a fenti felsorolásból láthatjuk, számos érzékszervi és mozgató szervrendszeri károsodott sportolónak megadatik a lehetőség, hogy az olimpián versenyezzen. Az élsportban megjelenő integráció számos kérdést és dilemmát vet fel. Vajon van-e helye a paralimpiai mozgalomban azoknak a sportolóknak, akik az olimpiai kvótát is meg tudják szerezni? A gyógyászati segédeszközök (például a művégtagok) fejlődése és versenysportban használata előnyhöz juttatja-e a segédeszközt viselő sportolókat? Az olimpiai versenyszabályzatban meg kell-e jelennie a fogyatékos sportolókkal kapcsolatos szabályozásnak? A fentieken kívül még számos kérdés felvetődésére számíthatunk, melyek újabb és újabb kihívások elé állítják mind a sportolókat, mind pedig a versenyek szabályozásáért felelős szervezeteket, bizottságokat.

Gombás Judit: A lehetetlent nem ismerő, extrém sportolók

A fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény – mely a 2007. évi XCII. törvény által hazánkban is hatályba lépett – 30. cikke felszólítja a részes államokat, hogy *„a lehető legnagyobb mértékben bátorítsák és előmozdítsák a fogyatékos személyek részvételét integrált sporttevékenységekben."* (Gombás és mtsai, 2016). Míg a sportoló fogyatékos személyek versenyszerű tevékenységének ismertsége, erkölcsi és anyagi megbecsültsége az 1989-1990-es politikai és gazdasági rendszerváltás óta fokozatosan nő, addig a fogyatékos emberek rendszeres és aktív részvétele a szabadidősportban még kevéssé jellemző. Egyenlő esélyű részvételüket számos tényező akadályozza, többek között a sportlétesítmények akadálymentesítésének hiánya,[3] a sportszakemberek fogyatékosság és adaptált sport terén mutatkozó járatlansága és speciális képzésének hiánya (Osváth és mtsai, 2007), illetve jellemző, hogy az adaptált sportolási lehetőségeket népszerűsítő információközlési stratégiák nem kellően hatékonyak, így az érintettekhez nem jut el egy-egy sportprogram híre. A bevonódást olyan sztereotíp elgondolások is nehezítik, amelyek szerint, például a látássérült emberek számára azok az ideális sportágak – a cselgáncs és a goalball (közismert nevén csörgőlabda) –, melyekben megtanulnak úgy esni, hogy az esetleges sérülés mértéke minimális legyen. Mindez akár helyes elgondolás is lehetne, ha nem szűkítené le hatalmas mértékben a látássérültnek ajánlott mozgásformákat.

A következőkben olyan rendhagyó és újszerű nemzetközi és hazai kezdeményezéseket mutatunk

1 www.kurier.at/thema/paralympics/erst-olympiasieg-jetzt-paralympics/809.692

2 www.dailymail.co.uk/sport/othersports/article-2197138/London-2012-Paralympics-Anthony-Kappes-Craig-MacLean-win-tandem-sprint-gold.html

3 Sáringerné, Sz. Zs. (2014): Fogyatékossággal élők sportolási lehetőségei. In: Gál, A., Dóczi, T., Sáringerné Sz. Zs. (szerk.) *Társadalmi befogadás a sportban és a sport által* (szociális inklúzió). Budapest: MST-MSTT. 93-110. p.

be, melyeknek köszönhetően látássérült és mozgáskorlátozott személyek próbálhatnak ki és űzhetnek rendszeresen extrém sportokat. A tanulmány nem titkolt célja, hogy az olvasót meghökkentse, s elmélyítse abbéli hitét, hogy a testi fogyatékosság mellett is feledhetetlen, nem mindennapi élményekhez juthatnak a sokszor nagyon is vakmerő érintettek.

A jóléti társadalmakban napjainkra egyre nagyobb teret hódítanak a kezdetben deviánsnak, renitensnek bélyegzett extrém sportok.[4] Bár népszerűsége világszerte megállíthatatlanul növekszik, az extrém sport tudományos igényű, egységes definíciója nem létezik. A Cambridge Online English Dictionary meghatározásában extrém minden olyan sport, amelynek gyakorlása veszélyes és izgalmas, például az ejtőernyőzés és a bungee jumping.

Az extrém vagy élménysportok fontos, közös jellemzője, hogy gyakorlásuk eltérő mértékű kockázattal jár, technikai jártasságot és fizikai erőt igényel, a tevékenységek színhelye pedig zömében folyamatosan változó, ugyanakkor nem kompetitív színtér.[5] Több definícióban az extrém sportok legfőbb ismérveként a veszély, a testi sérülés lehetősége jelenik meg. Willig a következőképpen definiálja: súlyos testi sérülés, illetve akár az elhalálozás kockázatával járó rekreációs célú fizikai aktivitás.[6] Hunt meglehetősen szélsőséges értelmezése szerint különbséget kell tenni rizikósportok (jetsky, auto-motor sport stb.) és extrém sportok (bázisugrás, szóló hegymászás stb.) között. Véleménye szerint míg az előbbiek esetében egy baleset vagy hiba következménye csupán sérülés, utóbbiaknál a halálos kimenetel gyakorlatilag elkerülhetetlen.[7] Az extremitást keresők körében különösen jellemző saját határaik folyamatos feszegetése; céljuk elsősorban nem másokkal versengeni, sokkal inkább önmaguk legyőzése.

Ahogy nem találunk egyetemesen elfogadott definíciót, úgy az sincs kőbe vésve, hogy mely sportágak tartoznak az extrém sport kategóriájába. Hazánkban a 319/2006. (XII.23.) kormányrendelet 4. paragrafusa mérvadó, eszerint különösen veszélyes, extrém sport, szórakoztató szabadidős tevékenység: vízisízés, jet-ski, vadvízi evezés, hegy- és sziklamászás az V. foktól, magashegyi expedíció, bázisugrás, mélybe ugrás (bungee jumping), falmászás, roncsautó- (auto-crash) sport, rally, hőlégballonozás, félkezes és nyílt tengeri vitorlázás, sárkányrepülés, ejtőernyőzés, paplanernyőzés, műrepülés.

A fogyatékosság és extrém sport relációja a sporttudósok által alig-alig kutatott terület. Ezt bizonyítja az is, hogy 2016. június 13-án az Ebsco Host Adatbázisában az extreme sport, visual impairment, valamint az adventure sport, visual impairment keresőszavak egyetlen olyan rekordot sem adtak ki, mely a keresett kritériumoknak megfelelt volna. Azonos napon a Google-ben indított keresés jóval eredményesebbnek bizonyult, ugyanakkor a találatokban egyértelműen kirajzolódik az extrém sport definiálásának korábban már említett dilemmája, minthogy számos olyan sportág látássérülteknek adaptált módozata tűnik fel (alpesi sí, snowboard, búvárkodás), melyek esetében vitatható hogy extrém sportok-e. Tekintve, hogy a mozgáskorlátozott emberek populációja a látássérültekéhez viszonyítva jóval népesebb és heterogénebb, meglepett, hogy a physical disability, extreme sport keresőszavak e témában is csupán három relevánsnak mondható találatot adtak. Az extrém sport és fogyatékosság jelenségét kutató, fehér hollóhoz hasonló ritkaságú tudományos publikációk köréből említhetjük Tangen és Kudlacek (2014) mozgáskorlátozott síelőkkel végzett kutatását, melyben a monosí jelenik meg mint extrém sportág. Érzésem szerint sem a monosí, sem a következőkben bemutatandó tevékenységek esetében sem vitatható, hogy a sérült sportoló extrém teljesítményt nyújt, amikor ép látás vagy mozgás hiányában testi épségét az átlagosnál nagyobb mértékben veszélyeztető sportág űzésére vállalkozik. Az alábbi sportágak kiválasztásakor – az extrém teljesítményen túl – feltétel volt, hogy azok adaptációja is extrémnek mondható kihívást jelentsen, hiszen egyik esetben sem létezik nemzetközi szinten szabályozott,

4 Pólusné, T.É. (2013): Az extrém sport, mint a posztmodern magyar társadalom válasza a változásokra. Doktori értekezés. Semmelweis Egyetem Sporttudományi Doktori Iskola.

5 Collins L Collins D (2013):Decision Making and Risk Management in Adveture Sports Coaching Quest (00336297)65(1)72-82

6 willig, 2008, In: Tangen és Kudlacek, 2012.

7 Hunt, 1995, in: Pólusné, 2013/Béki (2015) | Béki, P. (2015): A rekreáció menedzsmentje. Debrecen. Megtekintve 2016. június 10. http://www.*sportestudomany.unideb.hu/wp-content/uploads/2015/12/Rekreáció-menedzsment.pdf*

egységes adaptációs rendszer. Ugyanez nem mondható el, például az alpesi síről, ami – paralimpiai sportág lévén – pontosan kidolgozott módszertan és szabályok segítségével elsajátítható, űzhető mind szabadidős sporttevékenységként, mind a professzionális parasport keretei között.

A természetben végzett különböző rekreációs tevékenységekről bátran állíthatjuk, hogy azok súlyos fokban látássérült személyek számára a tájékozódás nehézségei miatt kevéssé akadálymentesek, és a téri orientációt segítő adaptációs lehetőségek tárháza is igen szűkös. Ennek legfőbb oka, hogy az érintettek ismeretlen útvonalon közlekednek, az épített környezetben megszokott támpontok (házfal, járdaszegély stb.) sem segítik őket. Ilyenkor a legjellemzőbb látó guide kíséretét igénybe venni. Kivételes az Egyesült Államokban élő Trevor Thomas teljesítménye, aki a technika vívmányainak és speciálisan terepen történő vezetésre kiképzett vakvezető kutyájának segítségével vesz részt sikerrel teljesítménytúrákon.[8]

A 41 éves férfi szembetegségét 2005-ben diagnosztizálták, s látását 8 hónap leforgása alatt elvesztette. Trevor és Tennille 2012 óta több mint 6000 mérföldet tettek meg együtt. Eltérően a városi közlekedéstől, terepen Trevor a kutya nyomában halad. Ha akadály állja útjukat, a kutya felugrik a tetejére, vagy mellső mancsait az akadályra téve jelzi azt gazdájának. Bár Trevor útjai során a telefonjába előzőleg betáplált adatok segítségével igyekszik tájékozódni, ez nem lenne ahhoz elegendő, hogy ne tévedjenek el. A sportoló maga sem tudja pontosan elmondani, hogyan is találják meg erdőben a helyes útirányt. Úgy véli, hogy a kutya sok esetben a korábban arra járó túrázók szagát követi. Tennille a fákon elhelyezett útbaigazító jelzésekhez is odavezeti gazdáját. Amennyiben a jelek taktilisan érzékelhetők, úgy szintén segítik a vak túrázót a tájékozódásban.[9] A nem fogyatékos hegymászók körében is kuriózum, mondhatni a szakma „krémjéhez" tartozik az 1968-as születésű Erik Weihenmayer, aki ez ideig egyetlen vak hegymászóként büszkélkedhet azzal, hogy a Föld mind a hét legmagasabb hegycsúcsát meghódította. 2011. május 25-én ért fel a Mount Everest csúcsára. Az expedícióról egy magyar szinkronnal is elérhető film készült Határok nélkül – vakon a Mount Everesten címmel. Weihenmayer kamaszkorában veszítette el látását. Nem tudta elfogadni, hogy mások segítségére szoruljon. A benne felgyülemlett feszültség levezetése, valamint erőfitogtatás céljából kezdett a középiskolai évek alatt birkózni, s akkoriban ismerkedett meg a falmászással. Ő és edzője hamar felfedezték Erik különös tehetségét, azt, hogy kifinomult tapintásának köszönhetően könnyedén talál mászás közben fogódzókat, és – nem utolsó sorban – a mászáshoz szükséges kellő testi erővel is bír. Erik Weihenmayer a No Barriers-, Korlátok nélkül-mozgalom megalapítója, melynek célja, hogy fogyatékos fiataloknak és felnőtteknek, valamint sérült veteránoknak segítsen az önmagukba, képességeikbe vetett hitet erősíteni. A mozgalom mottója *„What's within you is stronger than what's in your way."*, azaz *„Ami benned van, erősebb, mint ami az utadat állja."*[10]

A hegymászás területén világviszonylatban is kiemelkedő teljesítményt mondhatott magáénak az 1968-as születésű Erőss Zsolt, aki első magyar hegymászóként ért fel a Csomolungma csúcsára. A sportoló tíz, 8000 méternél magasabb hegycsúcsot hódított meg, ezek közül kettőt lábszárprotézissel. A hegymászó a Kancsendzönga meghódítása során vesztette életét 2013 májusában. A hegymászó emlékére jött létre 2014-ben a Hópárduc Alapítvány, amelynek célja, hogy Erőss Zsoltnak a magyar hegymászásért tett erőfeszítéseit továbbvigye. Az alapítvány terápiás falmászási lehetőséget teremt tanulási és viselkedészavaros gyermekeknek, ezzel elősegítve önmaguk megismerését.[11]

1981-ben az Egyesült Államokban alakult meg a Handicapped Scuba Association (HSA). A nemzetközi szervezet partnereivel mintegy 45 országban, több mint 5000, a HSA speciálisan fogyatékos személyekkel történő merülésekre felkészítő tanfolyamain képzett oktatók segítségével nyújtja sérült embereknek a rekreációs célú búvárkodás élményét. Európában, a dél-olaszországi Paola városában

8 www.blindhikertrevorthomas.com
9 www.bbc.com/news/blogs-ouch-34186187
10 www.nobarriersusa.org
11 www.hoparduc.hu/hoparduc_alapitvany

működő Gruppo Subacqueo Paolano (GSP) szervez búvártáborokat olasz és Európa más országaiból érkező látássérült személyek számára. A kezdeményezés különlegessége, hogy a képzett látássérült búvárok a CMAS World Underwater Federation búvároktatói képesítését is megszerezhetik, s a táborok alkalmával ők oktathatják látássérült társaikat. A képesítés természetesen nem jogosítja fel a látássérült búvároktatót arra, hogy nyílt vízi merülést vezessen – az esetleges veszélyek részletezésétől most eltekintünk –, hiszen például víz alatti tájékozódást segítő, látássérültek számára adaptálható eszköz nem létezik. Ugyanakkor a kezdők szárazföldi, majd medencében, illetve a part közelében történő technikai képzése során különösen értékes az insider szakemberek tudása, akik olyasmit adhatnak át tanulóiknak, amit saját maguk is megtapasztalnak. A víz alatti kommunikáció eszköze mindkét említett szervezet gyakorlatában taktilis kézjelek speciális rendszere. A sportág szakemberigénye nagy, hiszen minden látássérült búvárnak szüksége van a tájékozódást segítő látó társra, aki egyúttal a palacknyomás rendszeres ellenőrzésében is segítségére van.[12]

A kanadai[13] Rick Hansen paralimpikon, fogyatékosügyi aktivista, 1976-ban első fogyatékos személyként szerzett testnevelő tanári képesítést a British Columbia Egyetemen. 1979 és 1984 között kerekesszékes futóként versenyzett, és számos éremmel tért haza mind az 1980-ban, a hollandiai Arnhemben, mind az 1984-ben Stoke Mandeville-ben megrendezett nyári paraolimpiai játékokról. Olimpiai sikerein túl öt év alatt 19 maratoni táv győztese volt, és elsőként állította fel a kerekesszékes maratoni futás kétórás rekordját (a világcsúcstartó jelenleg a kanadai Josh Cassidy, aki a 2012-es Boston-maratont 1 óra 18 perc 24 másodperc alatt teljesítette). 1985. március 22-én vágott neki nemzetközi hírnevet hozó útjának. A Man in Motion World Tour során Rick 4 kontinens 34 országán futott keresztül kerekesszékében azzal a céllal, hogy megmutassa, mi mindenre képesek a fogyatékos személyek, és hogy emblematikus teljesítményével is elősegítse egy akadálymentesebb világ formálódását. A paraplégiás sportoló 2 év 2 hónapos útja során mintegy 26 millió dollárt gyűjtött össze; hazatérését követően hozta létre a Rick Hansen Alapítványt, amely azóta is a fogyatékos emberek egyenlő esélyű hozzáféréséért tevékenykedik.[14] Rick Hansen 1991-ben az IPC III. közgyűlésén, Budapesten küldöttként volt jelen, és Pálfy Istvánnak az MTV2 Napzárta előtt című műsornak adott interjút.

A búvárkodáshoz hasonlóan elengedhetetlenül fontos a megfelelő, speciális felszerelés a világszerte egyre nagyobb népszerűségnek örvendő wheelchair motocross, vagy WCMX űzése során. A sportot speciális kerekesszékben, adaptált BMX-pályán gyakorolják, s 2015-ben az első világbajnokságot is megrendezték.[15] Aaron Fotheringham – vagy ahogyan a világ ismeri, Aaron Wheelz – spina bifida miatt kényszerült gyermekkorában kerekesszékbe. Gyerekként irigykedve nézte testvére merészebbnél merészebb bravúrjait a BMX-pályán. Wheelz úgy döntött, erre ő is képes. 18 éves korában világelsőként mutatott be speciális kerekesszékében dupla hátraszaltót. A Nitro Circus extrém sport show vakmerő csapatával a világ összes kontinensén bemutatta egyedülálló trükkjeit. Lélekzetelállító előadását az egész világ láthatta a 2016. évi Nyári Paralimpiai Játékok megnyitóján.[16]

Örömteli, hogy hazánk látássérült extrém sportolóval is büszkélkedhet. Orbán Csaba – becenevén, melyet az egykori barlangász kollégáitól kapott Ezüsthegyi Kabóca – aliglátó ultrafutó. 2012-ben első magyar látássérült maratonistaként állt rajthoz a londoni paralimpián, ám saját bevallása szerint ő „ultrázásra" született. Látása felnőttkorában kezdett romlani – mérhető látása mára 5% alatt van. 2009-ben kezdett futni, s alig 18 hónapnyi edzést követően rajthoz állt a CCC mezőnyében. A CCC a The North Face Ultra Trail du Mont Blanc elnevezésű, s a Mont Blanc körül vezető terep-ultramaraton 98,5 km-es résztávja Courmayortól Champecen át

12 www.grupposubacqueopaolano.com/gsp/en/87-gsp-contents/about/10-about
13 MTVA-archívum Nádas Pál gyűjtése.
14 www.rickhansen.com/About-Us/About-Rick-Hansen
15 www.kdsmartchair.com/blogs/news/101107142-wheelchair-motocross-increasing-in-popularity
16 www.aaronfotheringham.com/about/

Chamonix-ba (CCC), s a verseny során a szintkülönbség 5618 m. Csaba részletes élménybeszámolója a versenyről olvasható.[17] Csaba látásának romlásával párhuzamosan kénytelen újabb és újabb stratégiákat kidolgozni arra nézve, hogyan fog tudni a következő verseny során tájékozódni s biztonságosan futni. Gyengénlátóként egyedül állt rajthoz, s a versenyben sokszor a futótársakat követve haladt előre. Aliglátóként ismeretlen terepen hasznos, ha kerékpáros kísérő segítheti – így teljesítette 2013-ban és 2014-ben is az Ultra-Balaton 212 km-es távját.

A fogyatékos emberek sportja terén mind nemzetközi, mind a hazai színtéren kiemelten fontos a civil szervezetek szerepvállalása. A Látássérültek Szabadidős Sportegyesülete (LÁSS) 2006-ban azzal a céllal alakult meg, hogy rendszeres sportolási lehetőségek minél színesebb választékát kínálja látó és nem látó sportbarátoknak. E közhasznú szervezet nem csupán az inkluzív szabadidősport gyakorlati megvalósítása terén úttörő. Az alapítók felismerték, hogy az amúgy fizikai szempontból jellemzően inaktív látássérült embereket nagyobb sikerrel lehet testmozgásra buzdítani, ha – hasonlóan a nem fogyatékos népességhez – minél több különböző sport között válogathatnak. A választékból természetesen az extrém sportok sem maradhattak ki, így kezdtek az egyesület tagjai barlangtúrákra járni, siklóernyőzni, és próbálták ki a vitorlázórepülést. Az érdeklődők a LÁSS megalakulása óta heti rendszerességgel járnak a BM Nemzetközi Oktatási Központba Pakányi Péter edzőhöz mászni. Péter a falmászásról és a sérült emberekkel folytatott közös munkáról is mesélt.[18] A látás- vagy mozgássérülés – szerencsés esetben – nem szabhat gátat az álmoknak, vágyaknak. Egy vak ember számára ráadásul bármely sportág, akár csupán egyetlen alkalommal történő kipróbálása alapvető kulturális ismereteinek bővítését is segíti – például: megtapogathat és felvehet búvárfelszerelést; megfoghat egy beülőt. A fenti sportszerek a legtöbb háztartásban nem kapnak helyet, s a vak ember sem képről, sem a televízióból sem szerezhet a különböző sportokkal és sportszerekkel kapcsolatos gyakorlati ismereteket, taktilis élményeket. Így ha egy-egy sport kipróbálását követően azt soha többé nem szeretné úszni, akkor is emlékezni fog az eszközökre, a környezetre stb. – s legfőbbképpen a különleges élményre.

17 www.futokaboca.blog.hu/2011/03/24/ccc_2010_nagyot_almodtunk_1
18 http://www.utisugo.hu/aktiv/maszni-jo!-98174.html

Bíbor Kiadó 3530 Miskolc, Széchenyi u. 8.
Telefon: 46-508-775; 30-63-72-710
www.biborkiado.hu e-mail: bibor.kiado@gmail.com

Nagy Bendegúz, a kerekesszékes világjáró útinaplója

IGAZI KURIÓZUM közel 1000 fotóval

Manapság sokan panaszkodnak, sokan elégedetlenek, sokan szidják sorsukat: az őszámukra vigasz, bátorítás és példa lehet, hogy egy közülük való, de náluk kevésbé szerencsés ember, hogyan valósítja meg álmait. S nem keres kifogásokat, nem gondolja, hogy tehetségének, kíváncsiságának útját állhatja a tény, hogy világkörüli csavargásain kerekesszéke a társa.

ISBN 978-615-5536-50-2; B/5; fűzve, 436 oldal, 4998 Ft

Kapható minden jobb könyvesboltban

Megrendelhető a kiadónál 20 % kedvezménnyel!

BENDEGÚZ méltó a világhírre!

Szalmás Péter: Paralimpiai pillanatképek 2004-2016

A Biacsi testvérek a zászlóval, mögöttük a csapat (2012)

Krajnyák Zsuzsanna (2012)

Szekeres Pál (2008)

Tóth Tamás és Sors Tamás (2012)

Vereczkei Zsolt (2008)

Vereczkei Zsolt és Kovács Ervin (2004)

Pálos Péter (2012)

Pásztory Dóra (2004)

Becsey János (2008)

Ráczkó Gitta (2008)

Hajba Szabolcs (2004)

Csörgőlabda (2012)

Magasugrás (2008)

100 m-es síkfutás (2012)

Suba Róbert (2016)

Rozbora András (2016)

Varga Katalin (2016)

Osváth Richárd és Szirmai Benedek (2016)

Dani Gyöngyi (2012)

Krajnyák Zsuzsanna (2012)

Tóth Tamás (2012)

Sors Tamás (2016)

Dávid Krisztina (2016)

Dóra Krisztina (2004)

Németh Roland (2016)

Fehérben Papp Gábor (2012)

Kékben Szabó Nikolett (2012)

Fehérben Vincze Gábor (2004)

Navratyil Sándor (2006)

Sífutás (2006)

Célba érkezés után (2006)

Ülőröplabda (2012)

Sikerült (2004)

Bereczki Dezső (2012)

Curling (2006)

Rögbis gólöröm (2012)

Kosárlabdás pontöröm (2008)

A boldogság pillanata (2008)

A versenyt követően már barátok (2004)

Győzelmi öröm (2008)

Rögbis öröm (2012)

Hajmás Éva, Feczer Viktor, Dani Gyöngyi, Krajnyák Zsuzsanna, Szirmai Benedek (2016)

Csörgőfoci-mérkőzés (2012)

Így is lehet (2004)

Íjászverseny (2008)

Béres Dezső (2008)

Boccia labda gurítása a cső segítségével (2008)

Kerekesszékes tenisz (2004)

Rajt ketteseben (2004)

Csonka András és Aranyosi Péter (2016)

Rong Jing és Krajnyák Zsuzsanna (2016)

FÜGGELÉK

A leggyakrabban használt rövidítések

ÁISH: Állami Ifjúsági és Sporthivatal

BISFed: Boccia International Sport Federation

CP: Cerebrálparézis

CP-ISRA: Cerebral Palsy – International Sports and Recreation Assotiation – Cerebrálparetikusok Nemzetközi Sport- és Rekreációs Szövetsége

DSE: Diáksport Egyesület

Eb: Európa-bajnokság

EC-ISOD: Európa Committee az International Sports Organisation for Disabled

ECVD: European Committee of Volleyball for Disabled

EMMI: Emberi Erőforrások Minisztériuma

EÜ: Egészségügyi Minisztérium

EPC: European Paralympic Committee – Európai Paralimpiai Bizottság

ÉRTAK: Értelmileg akadályozott

FÉST: Fogyatékossággal Élők Sportszakmai Tanácsa

FIBA: International Basketball Federation – Nemzetközi Kosárlabda-szövetség

FIE: Fédération Internationale d'Escrime – Nemzetközi Vívószövetség

FINA: Federation Internationale de Natation d'Amateur – Úszok Nemzetközi-szervezete

FITA: World Archery Federation – Nemzetközi Íjászszövetség

FIVB: Federation Internationale de Volleyball – Nemzetközi Röplabdaszövetség

FMSZ: Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetsége

FNO: International Classification of Functioning Disability and Health – Funkcióképesség, fogyatékosság és egészség nemzetközi osztályozása

FODISZ: Fogyatékosok Országos Diák Verseny- ésSzabadidősport Szövetsége

FONESZ: Fogyatékosok Nemzeti Sportszövetsége

GYDSE: Gyengénlátó Diákok Sportegyesülete

GYISM: Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium

GYSGY: Gyógyászati Segédeszközök Gyára

HOSC: Mozgáskorlátozottak Halassy Olivér Sportegyesülete

HUNADO: Magyar Doppingellenes Szervezet

IAAF: International Association of Athletics Federations – Nemzetközi Atlétikai Szövetség

IBSA: International Blind Sports Assotiation – Látássérültek Nemzetközi Sportszövetsége

ICC: International Coordination Committee Sports for Disabled in the World – A Világ Fogyatékos Sportolóinak Nemzetközi Koordinációs Bizottsága

IFDS: International Association for Disabled Sailing – Mozgáskorlátozott Vitorlázók Nemzetközi Szövetsége

INAS-FID: International Sports Federation for Persons with Intellectual Disability – Értelmi Fogyatékos Személyek Nemzetközi Sportszövetsége

IOC: International Olympic Committee – Nemzetközi Olimpiai Bizottság

ISCD: International Shooting Committee for Disabled – Mozgáskorlátozottak Nemzetközi Sportlövő Bizottsága

ISMGF: International Stoke Mandeville Games Federation – Nemzetközi Stoke Mandeville-i Játékok Bizottsága

IPC: International Paralympic Comittee – Nemzetközi Paralimpiai Bizottság

ISI: Intersport Invalid – Szocialista országok közötti versenyrendszer

ISM: Ifjúsági és Sportminisztérium

ISOD: International Sports Organisation for Disabled

ITF: International Tennis Federation – Nemzetközi Teniszszövetség

ITU: International Triathlon Union – Nemzetközi Triatlonszövetség

ITTF: International Table Tennis Federation – Nemzetközi Asztalitenisz-szövetség

IWAS: International Wheelchair & Amputee Sports Federation /– Kerekesszékesek és Amputáltak Nemzetközi Sportszövetsége

IWAS FEC: IWAS Wheelchair Fencing Comittee Kerekesszékes Vívóbizottság

IWBF: International Wheelchair Basketball Federation-Nemzetközi Kerekesszékes Kosárlabda Szövetség

IWRF: International Wheelchair Rugby Federation – Nemzetközi Kerekesszékes Rögbiszövetség

IWTF: International Wheelchair Tennis Federation – Nemzetközi Kerekesszékes Teniszszövetség

KISZ: Kommunista Ifjúsági Szövetség

KLIK: Klebelsberg Intézményfenntartó Központ

KÜM: Magyar Népköztársaság Külügyminisztériuma

MALÉV: Magyar Légiközlekedési Vállalat

MASZ: Magyar Atlétikai Szövetség

MBE: Mozgássérültek Budapesti Egyesülete

MCSZ: Magyar Curling Szövetség

MDF: Magyar Demokrata Fórum

MDSE: Mozgásjavító Diák Sport Egyesület

MDSZ: Magyar Diáksport Szövetség

MEOSZ: Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége

MEOSZ–TSB: Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetség Testnevelési és Sportbizottsága

MEREK: Mozgássérült Emberek Rehabilitációs Központja

MERSZ: Magyar Erőemelő Szövetség

MÉS: Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége

MHLSSZ: Magyar Hallássérültek Labdarúgó Sportszövetsége

MHSSZ: Magyar Hallássérültek Sportszövetsége

MKOSZ: Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetsége

MLS: Magyar Látássérültek Sportszövetsége

MLMS: Magyar Látássérültek és Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége

MMS: Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége

MNL: Magyar Nemzeti Levéltár

MOA: Magyar Olimpiai Akadémia

MOB: Magyar Olimpiai Bizottság

MOB-FST: Magyar Olimpiai Bizottság – Fogyatékosok Sportjáért Felelős Szakmai Tagozat

MATSZ: Magyar Asztalitenisz Szövetség

MRGSZ: Magyar Rögbi Szövetség

MRSZ: Magyar Röplabda Szövetség

MÚOSZ: Magyar Újságírók Országos Szövetsége

MUSZ: Magyar Úszó Szövetség

MPB: Magyar Paralimpiai Bizottság

MPB-HÖB: Magyar Paralimpiai Bizottság Hagyományőrző Bizottsága

MPSZ: Magyar Parasport Szövetség

MSNS: Magyar Siketek és Nagyothallók Sportszövetsége

MSOSZ: Magyar Speciális Olimpiai Szövetség

MSSSZ: Magyar Siketek Sportszövetsége

MSZP: Magyar Szocialista Párt

MSZMP KB: Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága

MSZSZ: Magyar Szervátültetettek Szövetsége

MTI: Magyar Távirati Iroda

MTS: Magyar Testnevelési és Sportszövetség

MTS-OT: Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanácsa

MTSB: Mozgáskorlátozottak Testnevelési Sportbizottsága

MTSZ: Magyar Triatlon Szövetség

MTV: Magyar Televízió

MTVA: Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap

MVSZ: Magyar Vívó Szövetség

MVGYSSZ: Magyar Vakok és Gyengénlátók Sportszövetsége

NADO: Nemzeti Doppingellenes Szervezet

NDK: Német Demokratikus Köztársaság

NEFMI: Nemzeti Erőforrások Minisztériuma

NFWT: National Foundation of Wheelchair Tenisz Kerekesszékes Tenisz Nemzeti Alapítvány

NIS: Népstadion és Intézményei

NISZKA: Nemzeti Ifjúsági és Szabadidősport Közalapítvány

NOB: Nemzetközi Olimpiai Bizottság

NÖI: Nemzeti Örökség Intézet

NUPI: Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet

NSH: Nemzeti Sporthivatal

NSKI: Nemzeti Sportmódszertani és Kutatóintézet

NSKA: Nemzeti Sport Közalapítvány

NSZSZ: Nemzeti Szabadidősport Szövetség

NSZK: Német Szövetségi Köztársaság

NYSE: Nyomorékok Sport Egyesülete

OORI: Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

OPEB: Olimpiai Pályázatot Előkészítő Bizottság

OSH: Országos Sporthivatal

OTSH: Országos Testnevelési és Sporthivatal

ÖM: Önkormányzati Minisztérium

ÖTM: Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium

PM: Pénzügyminisztérium

SBSC: Siketek Budapesti Sport Clubja

SINOSZ: Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége

SOI: Special Olympics International

SOSZ: Sportegyesület Országos Szövetsége

SZOT: Szakszervezetek Országos Tanácsa

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete

TANAK: Tanulásban akadályozott

TF: Testnevelési Főiskola

vb: világbajnokság

VDSE: Vak Diákok Sportegyesülete

vk: világkupa

VTSB: Vakok Testnevelési és Sportbizottsága

WCF: World Curling Federation – Curling Világszövetség

WADA: World Anti-Doping Agency – Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség

WM-SKA: Wesselényi Miklós Sportközalapítvány

WOVD: World ParaVolley – World Organization Volleyball for Disabled

A felhasznált szakirodalmi források

Az 1. kötet szakirodalmi forrásai

Dr. Gruiz Katalin írásához felhasznált szakirodalom

- Gruiz Katalin dr. (2004): Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége (MÉS). In: Litavecz Anna (szerk.) Fogyatékosok sportjának története. Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium, 123–154. p.
- Gruiz Katalin dr. (2005): Volt egyszer egy MÉS… Egy sportszövetség története 1992–2005. Down Alapítvány, MÉS, 13–15. p.
- INAS (2016) INAS website. http://www.inas.org. Letöltve: 2016. augusztus 14.
- Az INAS története (2016) History of INAS. http://www.inas.org/about-us/who-we-are-2/history-of-inas. Letöltve: 2016. augusztus 14.
- Az INAS jövőképe (2016) INAS vision. http://www.inas.org/about-us/who-we-are-2/who-we-are. Letöltve: 2016. augusztus 14.

Kovács Brigitta írásához felhasznált szakirodalom

- Gordosné dr. Szabó Anna (1998): A látássérültek ügyének alakulása Magyarországon – az első figyelemfelhívástól napjainkig. Látássérültek Magyarországon. 11–41. p.
- Osváth Péter (2006): A vakok testnevelésének története Magyarországon az első világháborúig. Magyar Sporttudományi Szemle, 7. évf. 28. sz., 2006. 4. sz. 35–36. p.
- Dénes József (2002): A látássérültek sportjáról. Fejlesztő Pedagógia, 2002. 4–5. sz., 26–27. p.
- Dénes József (2005): A látássérültek sportjának kialakulása és eredményei. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek, MPB, 425–428. p.

www.vakisk.hu/iskolank-tortenet
www.mvgyosz.hu
www.gyengenlatok.hu/magyar/gydse.htm
www.ibsasport.org

Nádas Pál írásaihoz felhasznált szakirodalom

- André Raes: Hystory of Sport for the Disabled. IPC III. General Assembly 1991. Budapest, Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége
- Arany Gábor, A. M. H. (2003): Gyötrelem és nem várt örömök. Interjú Legeza György, kerekesszékes futóval. Spuri Magazin, 2003/1., 29–31. p.
- Arday Attila (2012): A legjobb Sors a világon. Nemzeti Sport, 2012. 08. 31.
- Arday Attila (2012): Magyarok csatája. Nemzeti Sport, 2012. 09. 01.
- Arday Attila (2012): Szabó Nikolett a magasban. Nemzeti Sport, 2012. 09. 02.
- Arday Attila (2012): Nemzeti Sport, 2012. 09. 03.
- Arday Attila (2012): A győzelem új útja. Pálos Péter keze és szíve aranyat ért az asztalnál. Nemzeti Sport, 2012. 09. 04.
- Arday Attila (2012): Csillogó szemek. Nemzeti Sport, 2012. 09. 05., 15. p.
- Arday Attila (2012): Újabb három magyar érem. Nemzeti Sport, 2012. 09. 06., 13. p.
- Arday Attila (2012): Arccal a fény fele. Nemzeti Sport, 2012. 09. 07., 14. p.
- Arday Attila (2012): Éremeső Londonban. A víz és a penge csillogása. Nemzeti Sport, 2012. 09. 08., 14. p.
- Arday Attila (2012): A talpra állás példája. Nemzeti Sport, 2012. 09. 09.
- Arday Attila (2012): Mindenkinek látnia kellene. Nemzeti Sport, 2012. 09. 10. 13. p.
- Arday Attila (2012): Kevesen sokat. Néhány sportág virágzik Magyarországon, a többi viszont alig él. Nemzeti Sport, 2012. 09. 11. 13. p.
- A. Z. (1999): Ötletbörze az első ülésen. Nemzeti Sport, 1999. február 20., 6. p.
- Baka Zoltán (1996): Professzionális parasport? Színes Vasárnap, 1996. szeptember 15.
- Bakos Ferenc (szerk. 1974): Idegen szavak szótára. Akadémiai Kiadó – Kossuth Könyvkiadó, Budapest.
- Ballai Attila (1988): Igazi olimpikon. Esti Hírlap, XXXIII. 266., 1988. november 11.
- Ballai Attila (2000): Parajelenségek. Népszava, 2000. október 27., 16. p.
- Balázsné Víg Klára (2005): A régmúlt szép emlékek. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, 99–100. p.
- Bán Éva–Nádas Pál–Okányi Andrea–Tarnói Gizella (szerk., 2003): Száz esztendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában. Budapest, Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon
- Bicsérdi Gabriella–Käbli Katalin–Szilvai Gita (2004): Sport és a fogyatékosság, az Európai országok összehasonlító vizsgálata. Sporttudományi Szemle, 2004/4., 41–43. p.
- Benczúr Miklósné, dr. (1987): National sport meeteing for disabled children in Hungary. ECISOD News, 87/2. sz., 6. p.
- Benczúr Miklósné, dr. (1997): Mozgáskorlátozott emberek sportolásáról. Amit a sportról tudni kell. In: dr. Chikán

Csaba–Józsa Teréz (szerk.): A mozgásfogyatékos emberek rehabilitációjának sokoldalú megközelítése. Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége, 174–183. p.
- Benczúr Miklósné, dr. (1992): Mozgáskorlátozott sportolók osztályba sorolása. MMS
- Benczúr Miklósné, dr. (1984): Mozgáskorlátozottak sportja. Kézikönyv, MEOSZ–TSB.
- Benczúr Miklósné, dr. (1992): A mozgáskorlátozottak versenysportjának szervezeti felépítése. A nemzetközi és hazai sport történeti áttekintése. Mozgásterápia, 1992/2., 22–23. p.
- Benczúr Miklósné, dr. (1992): Mozgáskorlátozott Sportolók Osztályba sorolása. Mozgáskorlátozottak Sportja. Kézikönyv, MEOSZ-TSB
- Benczúr Miklósné, dr. (1992): Sport és mozgáskorlátozottság. Mozgásterápia, 1/1992/26., 27. p.
- Benczúr Miklósné, dr. (2002): Terápiától a sportig. Fejlesztő Pedagógia, 13., 4–5., 7–8. p.
- Benczúr Miklósné, dr. (2003): Fogyatékos gyermekek, iskolai tanulók sportági felkészítésének kiegészítő ismeretei. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar
- Benczúr Miklósné, dr. (2003): Az iskoláskorú mozgáskorlátozott gyermekek sportjának kialakulása. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar
- Benczúr Miklósné, dr. (2005): Az Intersportinvalid kialakulása. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek, MPB, 37–43. p.
- Bernau Péter (2015): A sportolók imádták Londont, a brit főváros pedig szívébe zárta a paralimpikonokat. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiatörténeti tanulmányok. Kézirat
- Bernau Péter (2015): Összegző dolgozat az első paralimpiámról. Peking, 2008
- BI (1997): Képviselőnek készül a paralimpiai bajnok. Szekeres Pál az MDF színeiben vív a mandátumért. Blikk, 1997. 07. 10., 4. p.
- Bogár Zsolt–Simon Andrea (2006): Álom és számok. Budapesti olimpia. Magyar Narancs, 2006/32
- Bogdán Zoltán (1984): A sport csodálatos… Beszélgetés Kelemenné Szakonyi Júliával, a MEOSZ főtitkárával. Versenyben, MEOSZ Testnevelési és Sportbizottsága, 2.
- Bogdán Zoltán (1984): Halló Eger. A vonal végén Szabó Tibor. Versenyben, MEOSZ Testnevelési és Sportbizottsága, 2.
- Brittain, I, 2011, South Africa, Apartheid and the Paralympic Games, in Sport in Society, Vol. 14(9); p. 1167–1183
- Brittain, I., 2011, The Toronto Paralympic Games, 1976 in Gilbert, K. & Legg, D. (Eds), The Paralympic Games: Legacy and Regeneration, Common Ground Publishing; Champaign, Il, p. 35–46.
- Brukner Gábor (1984): Európai Játékok – Mitterrand is ott volt. Versenyben, MEOSZ-TSB, 27.
- Brukner Gábor (1984): Érmekért utazunk New Yorkba. Versenyben, MEOSZ Testnevelési és Sportbizottsága, 14.
- Cs. A.–F. M. (2004): Pásztory mindenkit lekörözött. A kajakos Janics már csak negyedik a legjobban kereső olimpikonok listáján. Nemzeti Sport, 2004. 10. 08., 20. p.
- Csanádi Árpád dr. (1981): Előszó. In: Sport és Rehabilitáció tudományos ülés. Tanácskozás a Magyar Tudományos Akadémián, 1981. november 20. OTSH kiadvány, 3–4. p.
- Csanálosi Beáta (1996): Újabb aranygép Ferihegyen. Nemzeti Sport, VII. 234., 1996. augusztus 28.
- Cser Kovács (1981): Kitüntetések a rokkantak nemzetközi éve alkalmából. Népsport, XXXVIII. 221., 1981. szeptember 18., 5. p.
- Csendes Csaba (1987): Az edző. Képes Újság, XXVIII. évf. 2. sz., 1987. január 10., 20. p.
- Csík János (1981): A legjobb lehetőség a mozgásfejlesztésre Humanitás, II. évf. 2. sz., 1982. április, 8.
- Csík János (1982): Eredmények itthon és külföldön. Humanitás, II. évf. 5. sz. 1982. október, 7–8. p.
- Csík János (1982): Cél az ember. Humanitás, II. évf. 6. sz., 1982. december, 8. p.
- Csík János (1984): Bemutatjuk a Halassy Olivér SC-t. Versenyben. MEOSZ Testnevelési és Sportbizottsága, 28.
- Csík János (1984): Magyar sikerek a tengeren túl. Humanitás, IV. évf. 4–5. sz., 1984. október, 16. p.
- Csík János (1987): Felvételt nyertünk. Humanitás, VII. évf. 2. sz., 8. p.
- Csík János–Nádas Pál (1988): Olimpiára készülve. Humanitás, VIII. évf. 1–3. sz.
- Csík János (2005): Halassy Olivér SC Budapest története. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, 445–448. p.
- Dorogi László (2012): A fogyatékos személyek teljesítménysportja és annak hatása a sport különböző színtereire. Doktori tézisek. Semmelweis Egyetem Nevelés- és Sporttudományi Doktori Iskola, Budapest
- Dénes József: A látássérültek sportjáról. Fejlesztő Pedagógia, 2002/4–5., 26–27. p.
- Dénes József (2003): A magyar vakok és gyengénlátók sporttörténete. In: Litavecz Anna (szerk.) Fogyatékosok sportjának története. Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium, 33–49. p.
- Dukát Zsolt (1992): Az ülőröplabdázás története Magyarországon. Szakdolgozat, Nyíregyházi Tanárképző Főiskola
- Dunai (1985): Igazságosabb összehasonlítás. Népsport, XLI. 252., 1985. október 20., 6. p.
- Esterházy Péter (1979): Termelési-regény (kisssregény) Magvető Kiadó, Budapest
- Eörsi István (1996): Az államtitkár elmélkedik. Cigányfúró, III. évfolyam 1. szám, 17. p.
- F. Á. (2002): A pénz megváltoztatott mindent. ÉTA, Hírlevél, 2002. 03. 25.
- F. O. (1996): Újra lobog a láng. Népszabadság, 1996. augusztus 17.
- Fazekas Erzsébet (1985): Csatát veszt, aki csügged. Ország – Világ, XXX. 29., 12–13. p.
- Fazekas Erzsébet (1986): Bizonytalan lábakon. Magyar Hirlap, Melléklet
- Fejes András dr. (1983): Baleseti mozgássérültek pszichológiai rehabilitációjának egyes kérdései. Magyar Tudomány, 1983. 10. szám, 751–755. p.
- Fejes András dr. (2002): Mozgás – Sport – Személyiség. Fejlesztő Pedagógia, 13, 4–5., 9¬–10. p.
- Fejes András dr. (2005): Felejthetetlen bajnokok. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, 94–99. p.
- Fejes András dr. (2016): A megjelölt ember. Rehabilitációs lélektani írások. Konturs Nyomdaipari Kft. 361-364. p.
- Füredi Marianne (1990): Mikor lesznek teljes jogú sportolók? Sportvezető, XXV. évf. 2. sz., 1990. február 11.
- Füredi Marianne (2000): Túl az első edzéseken. Nemzeti Sport, 2000. október 14., 16. p.
- Füredi Marianne (2000): Felvonták a magyar zászlót. Nemzeti Sport, 2000. október 16., 17. p.

- Füredi Marianne (2000): Bíró Norbert az első pontszerző. Nemzeti Sport, 2000. október 20., 16. p.
- Füredi Marianne (2000): Pásztory Dóra a dobogó tetején. Nemzeti Sport, 2000. október 21., 16. p.
- Füredi Marianne (2000): Magyar bronzos szombat. Nemzeti Sport, 2000. október 22.
- Füredi Marianne (2000): A „megtalált" érem. Nemzeti Sport, 2000. október 24.
- Füredi Marianne (2000): Dicsőségtábla kerestetik. Nemzeti Sport, 2000. október 24., 18. p.
- Füredi Marianne (2000): Magyar aranyak világcsúcsokkal. Nemzeti Sport, 2000. október 26., 16. p.
- Füredi Marianne (2000): Születésnapi bronz a stadionban. Nemzeti Sport, 2000. október 27., 15. p.
- Füredi Marianne (2000): Vegyes váltónk világcsúccsal nyert. Nemzeti Sport, 2000. október 28., 16. p.
- Füredi Marianne (2000): Sánta Krisztián hatodszor is dobogóra állhatott Sydneyben. Nemzeti Sport, 2000. október 29., 16. p.
- Füredi Marianne (2000): Sydney ismét kitett magáért. Nemzeti Sport, 2000. október 30., 16. p.
- Füredi Marianne (2000): Megérkezett az aranycsapat. Nemzeti Sport, 2000. november 2.
- Füredi Marianne (2001): Szekeres Pál lemond az alelnöki posztról. Nemzeti Sport, 2001. november 16., 15. p.
- Füredi Marianne (2001): Fő támogató lett a Vodafone. Nemzeti Sport, 2001. október 18., 14. p.
- Füredi Marianne (2001): Nádas Pál az MPB elnöke. Nemzeti Sport, 2001. 03. 25., 13. p.
- Füredi Marianne (2001): Közgyűlés és esernyők. Nemzeti Sport, 2001. 11. 16., 15. p.
- Füredi Marianne (2003): Az athéni érmesek jutalma a háromszorosára nő. Nemzeti Sport, 2003. 09. 19., 19. p.
- Füredi Marianne (2005): Minden idők legjobb paralimpiája. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, 168–179. p.
- Füredi Marianne (2004): Nem csak az aranyérem jelenthet győzelmet. Nemzeti Sport, 102. évf. 242. sz., 2004. szeptember 4.
- Füredi Marianne (2004): Felvonták a magyar zászlót. Nemzeti Sport, 102. évf. 252. sz., 2004. szeptember 14.
- Füredi Marianne (2004): Ismét fellobbant a láng. Nemzeti Sport, 102. évf. 256. sz., 2004. szeptember 18., címoldal és a 19. p.
- Füredi Marianne (2004): Két bronzérem a nyitó napon. Nemzeti Sport, 102. évf. 256. sz., 2004. szeptember 19.
- Füredi Marianne (2004): Dupla bronz a nyitányon. Nemzeti Sport, 102. évf. 257. sz., 2004. szeptember 19., 18. p.
- Füredi Marianne (2004): Ezüstök és bronz Athénből. Ezüstlányok, bronzos fiú. Nemzeti Sport, 102. évf. 256. sz., 2004. szeptember 20., 19. p.
- Füredi Marianne (2004): Újabb négy érem Athénból. Dupla ezüst- és bronzérem. Nemzeti Sport, 102. évf. 259. sz., 2004. szeptember 21., 19. p.
- Füredi Marianne (2004): Második a női tőrcsapat. Újabb csapatezüst vívásban. Nemzeti Sport, 102. évf. 260. sz., 2004. szeptember 22., 21. p.
- Füredi Marianne (2004): Négy magyar érem a szerdai termés. Ismét két ezüst és bronz. Nemzeti Sport, 102. évf. 261. sz., 2004. szeptember 23., 21. p.
- Füredi Marianne (2004): Pásztory világcsúccsal nyert. Nemzeti Sport, 102. évf. 262. sz., 2004. szeptember 24., 19. p.
- Füredi Marianne (2004): Ráckó-bronz az uszodában. Nemzeti Sport, 102. évf. 263. sz., 2004. szeptember 25., 16. p.
- Füredi Marianne (2004): Egy csendes nap Athénban. Nemzeti Sport, 102. évf. 264. sz., 2004. szeptember 26.
- Füredi Marianne (2004): Dóra Krisztina túl a maratonin. Nemzeti Sport, 102. évf. 265. sz., 2004. szeptember 27.
- Füredi Marianne (2004): Szávai erőemelésben negyedik. Nemzeti Sport, 102. évf. 266. sz., 2004. szeptember 28.
- Füredi Marianne (2004): Már hétre nőtt a pozitív doppingesetek száma. Nemzeti Sport, 102. évf. 265. sz., 2004. szeptember 27.
- Füredi Marianne (2004): Bravúros bocsabronzzal búcsúzott a magyar együttes. Nemzeti Sport, 102. évf. 266. sz., 2004. szeptember 28.
- Füredi Marianne (2005): Nádas Pál maradt az elnök. Sikeres négy év után, Torinó és Peking előtt. Nemzeti Sport, 2005. május 2., 25. p.
- Füredi Marianne (2005): Sikeres szereplés százszázalékos elismeréssel. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, 184–200. p.
- Füredi Marianne (2005): Minden idők legjobb paralimpiája. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, 168–179. p.
- Füredi Marianne (2006): Megismerheti a sportos Oscart. Nemzeti Sport, 2006. április 22., 16. p.
- Füredi Marianne (2006): A világbajnok Krajnyák Zsuzsanna a LAUREUS-DÍJ első magyar jelöltje. SportTime, Szabadidősport Információs Magazin, 2006. május–június, 54. p.
- Gallov Rezső (1983): Bikila szellemében. Tolószék és olimpia. Népsport, XXXIX. 308., 1983. december 29., 8. p.
- Gallov Rezső (2003): Egy évszázados iskola és a paralimpiai mozgalom élén. Nádas Pál – a mozgáskorlátozottak sportjáért. Magyar Sporttudományi Szemle, 2003/4., 37–38. p.
- Gallov Rezső (2004): A sporthivatal kálváriája – 1989–2004.
- Gáspár Tamás (1981): Egyesület mozgássérülteknek. Családi Lap, XXX. évf. 5. sz., 1981. május, 9. p.
- Gombás Judit: Budapesten élő, 18–65 éves látássérült személyek szabadidő-sportolási szokásainak, és a szabadidősport látássérültek számára akadálymentes hozzáférésének vizsgálata. Testnevelési Egyetem (TE) Sporttudományok Doktori Iskola
- Gordosné dr. Szabó Anna (1998): A látássérültek ügyének alakulása Magyarországon – az első figyelemfelhívástól napjainkig. Látássérültek Magyarországon, 11–41. p.
- Gruiz Katalin, dr. (2004): Magyar Értelmi Fogyatékosok Sportszövetsége (MÉS). In: Litavecz Anna (szerk.) Fogyatékosok sportjának története. Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium, 123–154. p.
- Gruiz Katalin, dr. (2005): Volt egyszer egy MÉS… Egy sportszövetség története 1992–2005. Down Alapítvány, MÉS, szerk13–15. p.
- Gergely Gábor (1996): Mennyit ér a „paraarany". Ünnepeltek veszélyben voltak. Mai Nap, 1996. augusztus 28., 23. p.
- Gyárfás Tamás (1984): Nem létezik csendes nap – New York-i jelentés. Népsport, XL. 140., 1984. június 14., 8. p.
- Hajdu Brigitta (2002): Főtitkári beszámoló, MPB-közgyűlés, 2002. november 23., a szerző gyűjtése
- Hajdú Levente (2005): Sötétben Ferihegy. Paralimpiai történetek. In: Nádas Pál (szerk.) MPB, 105–109. p.
- Havas Henrik–Sz. Koncz István–Vujity Tvrtko (2001): Aranyos Lány. Alexandra Könyvkiadó, Budapest

- Hámori Tibor (1984): Hétfői Hírek, Hétközben, XXVIII. 19. sz., 1984. május 7.
- Hernádi Ilona–Könczei György (2005, szerk): A felelet kérdései között. Fogyatékosságtudomány Magyarországon, ELTE BGGYK, Budapest
- Horváth Gábor–Kalmár Lajos–Sz. Koncz István (2004): Athén második felvonás. Paralimpiai és útinapló. Kódex, Pécs
- Hütter Márta (1996): Éremesélyekkel a paralimpián. Népszava, 1996. augusztus 15.
- Hütter Márta (1996): Érmek és helyezések vívásban és a vízben. Népszava, 1996. augusztus 21., 15. p.
- Hütter Márta (1996): Arany pinpongban és úszásban. Népszava, 1996. augusztus 24., 16. p.
- Hütter Márta (1996): Csattanós magyar búcsú a paralimpiáról. Népszava, 1996. augusztus 27.
- Hütter Márta (1996): A Paralimpiai Játékok gyógytornász szemmel. Gyógypedagógiai Szemle, XXIV. 4., 300–303. p.
- Hütter Márta (1998): The Paralympic games. Bersenyi Dániel Teacher Training College
- Istenes Vilmos (1986): Póczos megvédte tavalyi elsőségét. XLII. 271. Népsport, 1986. november 10.
- Jády György (2006): Változások a fogyatékosok sportjában Magyarországon 2000–2005. Magyar Sporttudományi Szemle, 7. évf. 28. sz. 2006/4., 29–34.
- Jocha Károly (2003): Ötkarikás beszélgetések. A paralimpiai érmesek is kapnak életjáradékot. Interjú –Szekeres Pál. Geo-Sport Bt 233. p.
- Józsa Teréz (1992): Közgyűlést tartott az MMS. Részletek az elnöki beszámolóból. Humanitás, XII. 6. sz. 1992. december, 16.
- KÁ (2002): A pénz megváltoztatott mindent. ÉTA, Hírlevél, 2002. március, különszám. Interjú: Nádas Pállal, az MPB elnökével. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Kárpáti Zoltán (2017): A magyar ortopédia bölcsője. In: Kárpáti Zoltán (szerk.) A Nyomorék Gyermekek Országos Otthona és az Uzsoki Korház Ortopéd-tarumatologiai Osztály emlékalbuma. 16-17., p. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Kelemenné Szakonyi Júlia (1981): A rokkantsport orvosi, pszichológiai vonatkozásai, jelenlegi helyzete Magyarországon. Sport és rehabilitáció. Magyar UNESCO Bizottság, OTSH- kiadvány 33 - 37. p..
- Kelemenné Szakonyi Júlia (1985): A rokkantsport néhány orvosi, pszichológiai vonatkozása, jelenlegi helyzete Magyarországon. Mozgáskorlátozottak Sportja, Kézikönyv. MEOSZ-TSB, szerk.: dr. Benczúr Miklósné
- Kemény György (1987): Nem adták fel… Budapesti Ifjúsági és Sporthivatal, BIS Hírek, X. évf. 4. sz., 10–11. p.
- Kertész (1984): Két ezrelék. Magyar Nemzet, 1984. október 10., 9. p.
- Keserű Ernő (1972): Elfajzott Gyöngyvirág. Magyar Nemzet XXIII., 267. sz., 1972. 11. 12., 7. p.
- Kiss Erika (2001): Mozgáskorlátozott sportolók osztályba sorolása, kategóriavizsgálatok. Sporttudományi Szemle, 2001/1., 24–25. p.
- Kiss Erika (2002): Mozgáskorlátozott sportolók vizsgálata. Fejlesztő Pedagógia, 13., 4–5., 54–56. p.
- Kiss Erika (2002): Mozgáskorlátozott sportolók vizsgálata – esélyegyenlőség feltételeit biztosító sportági kategorizálás. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Koller István (1981): Sportlehetőségek. Humanitás, I. évf. 1. szám, 1981. január, 7–8. p.
- Koller István (1986): Fellendülőben a vidék úszósportja. Humanitás, VI. évf. 3. sz., 1986. június, 8. p.
- Koller István (1999): Gondolatok a mozgássérültek versenyúszásáról. Magyar Edzők, 1999, 1. szám, 17–18. p.
- Komáromi Zoltán–Szász Anna (1985): Részvétel = Győzelem! Nők Lapja, 1985, 26. sz., 10–11. p.
- Koncz Péter (1984): Téli olimpia Innsbruckban. Versenyben, MEOSZ-TSB, 10–11.
- Kozmanovics Endre (2005): A hivatalnok emlékei. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB 110–111. p.
- Kovács (1984): A bronzérmes emlékezései. Vas Népe, 1984. július 29.
- Könczei György, dr. (1992): Fogyatékosok a társadalomban
- Könczei György, dr. (2004): Adalékok a fogyatékosság történtéhez és antropológiájához. „Közvetítés" Fogyatékosságügy és média Magyarországon . Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium és a MUOSZ szakmai kiadványa, 111–130. p.
- Könczei György, dr.–Hernádi Ilona (2005): A felelet kérdései között. Fogyatékosságtudomány Magyarországon. ELTE BGGYK
- Kőpatakiné Mészáros Mária–Nádas Pál (2007): Ismerkedő könyv. A paralimpiai sportok – társadalmi befogadás – szemléletváltás. Magyar Paralimpiai Bizottság. Melléklet: DVD
- Krasznai Koncz János –Zsigmond Gábor (2000): Finish Célfotó. Szekeres Pál vívó
- Krémer József (1991): Amerikából is jött segítség. A cél egy másik olimpia. Magyar Hirlap, 1991. január 31., 8. p.
- Laczkó Magyar György, dr. (1981): Testnevelés és sport a mozgásszervi orvosi rehabilitációban. Sport és Rehabilitáció. Magyar UNESCO Bizottság, 39–44. p.
- Laczkó Magyar György, dr. (2002): Sportterápia – Orvosi rehabilitáció. Fejlesztő Pedagógia, 13., 4–5., 44–47. p.
- Lakatos György (szerk., 1984): Versenyben. MEOSZ Testnevelési és Sportbizottsága
- Lénárt Zoltán (2003): A mozgásneveléstől a sportig. Gyógypedagógiai Szemle, Különszám
- Lorencz Péter (2003): Részlet a visszaemlékezéséből. Lorencz Péter (2016) hagyatékából.
- Litavecz Anna, dr Tapolczai Gergely, dr. (2004): Jogalkotás és jogalkalmazás – ami, és amire szükség lenne. „Közvetítés" Fogyatékosságügy és média Magyarországon. Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium és a MUOSZ szakmai kiadványa, 55–75. p.
- Litavecz Anna–Rapai Nándor–Várkonyi Attila–Várnai Mária (2004):„Közvetítés" Fogyatékosságügy és média Magyarországon . Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium és a MUOSZ szakmai kiadványa, 15–28. p.
- L. N. T. (1984): Akarat. Képes Újság, XXV. évf. 18. sz., 1984. május 5., 27. p.
- Lorensz Péter (2003): Részletek Lorensz Péter visszaemlékezéséből. (Lorensz Péter hagyatékából – 2016)
- Lukács György (1982): Ülve, de nem meghajolva. Népsport, XXXVIII. 252., 1982. október 17., 12. p.
- Lukács György (1983): Már nyitva az ablak. Népsport, XXXIX. 41., 1983. február 19., 7. p.
- Lukács György (1983): Élménytöredékek. Népsport, XXXIX. 154., 1983. július 1., 7. p.
- Lukács György (szerk., 1984): Versenyben. MEOSZ Testnevelési és Sportbizottsága

- Lukács György (1984): Olimpia után olimpiai bemutató. Népsport, XL. 23., 1984. január 28., 4. p.
- Lukács György (1984): Deldenben bemutatkozott Magyarország. Versenyben, MEOSZ Testnevelési és Sportbizottsága, 15. p.
- Lukács György (1984): Amit az „Angyalok városában" is érdeklődéssel figyelnek: Fáklya Világjátékok. Népsport, XL. évf. 58. szám, 1984. március 9., 5. p.
- Lukács György (1984): Vasárnap megnyitó, hétfőn súlyemelés és úszás. Megérkezett a magyar csapat. Népsport, XL. 143., 1984. 06. 17., 11. p.
- Lukács György (1984): Rajt előtti izgalmak. Népsport, XL. 144., 1984. 06. 18., 4. p.
- Lukács György (1984): Fárasztó megnyitó. Népsport, XL. 145., 1984. június 20., 4. p.
- Lukács György (1984): Magyar sikernap. Csodálatos magyar sikernap. Népsport, 1984. 06. 21., 1., 7. p.
- Lukács György (1984): Újabb kilenc érem. Dukai Géza világcsúcsot úszott. Népsport, 1984. 06. 22.
- Lukács György (1984): Czuth Gábor országos csúcsa diszkoszvetésben. Népsport, 1984. 06. 23.
- Lukács György (1984): Újabb érmek. Népsport, XL. 149. 1984. 06. 24.
- Lukács György (1984): A tizenharmadik arany. Népsport, XL. 150. 1984. 06. 25.
- Lukács György (1984): Szaporodnak az érmek – ritkulnak az események. Népsport, XL. 151. 1984. 06. 27. p.
- Lukács György (1984): Németh László ezüstérmes. Népsport, 1984. 06. 29.
- Lukács György (1984): Elcsendesedett a sportfalu. Népsport, 1984. 07. 01. 7.
- Lukács György (1984): Aranyak és bázisok. Népsport, 1984. július 4., 5. p.
- Lukács György (1984): A Fáklya Világjátékok után. Népsport, XL. 169., 1., 5. p.
- Lukács György (1984): Fáklya Világjátékok, New York. Sporttörténeti két hét az Újvilágban. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek (2005), MPB. 125–128. p.
- Lukács György (1984): Ülőkosárlabda-bemutató. Népsport, XL.180., 1984. július 29., 11. p.
- Lukács György (1985): Fáklyatánc New Yorkban. Sport Kalendárium, 85. Ifjúsági Lap és Könyvkiadó Vállalat, 109–114. p.
- Lukács György (1986): VB-érmek után. Kitüntetés-átadás a Novotelben. Népsport, XLII. 250., 1986. október 17., 7. p.
- Lukács György (1986): Többről, másról is szólt. Népsport, XLII. évf. 180. sz., 1986. július 27., 8. p.
- Lukács György (1986): Szégyen vagy „csak" kínos tévedés? Népsport, XLII. 262., 1986. október 30., 5. p.
- Lukács György (1987): Ők is az olimpiára készülnek. Népsport, XLIII. 303., 1987. december 31., 4. p.
- Lukács György (1988): Barcelonában csökken a sportágak száma? Juan Antonio Samaranch sajtótájékoztatója. Népsport, XLIV. 252., 1988. október 22., 4. p.
- Lukács György (1988): Azért Jeszenszky az igazi győztes. Népsport, XLIV. 246., 1988. október 15., 4. p.
- Lukács György (1988): Nem minden arany, ami aranyat ér. Népsport, XLIV. 248., 1988. október 17., 7. p.
- Lukács György (1988): Két nap alatt öt magyar érem. Népsport, XLIV. 249., 1988. október 19., 1., 8. p.
- Lukács György (1988): Aranyérem – „pult alatt". Népsport, XLIV. 250., 1988. október 20., 1., 4. p.
- Lukács György (1988): Csillapíthatatlan az „aranyláz". Népsport, XLIV. 251., 1988. október 21., 1., 5. p.
- Lukács György (1988): Magyar gólzápor a Csamsilban. Népsport, XLIV. 252., 1988. október 22., 1., 4. p.
- Lukács György (1988): Álom marad a becsületarany? Népsport, XLIV. 253., 1988. október 23., 1., 6. p.
- Lukács György (1988): Karnevállal búcsúzik a négyezer résztvevő. Népsport, XLIV. 254., 1988. október 24., 8. p.
- Lukács György (1988): Trabanttal a Forma–1-en? Népsport, XLIV. 258., 1988. október 29., 5. p.
- Lukács György (1991): Gyorsabban, Magasabbra, Erősebben. Nemzeti Sport, II. 52., 1991. február 22., 5. p.
- Lukács György (1991): Először kaptak díjat hazánkban az év legjobb invalid sportolói. Nemzeti Sport, II. 52., 1991. február 22., 5. p.
- Lukáts György–Nádas Pál (2000): Akik ülve röplabdáznak. In: Juni György (szerk.) A magyar röplabdázás 50 éve. Aréna, 204–212. p.
- Lukáts György (2005): Csillapíthatatlan maradt az aranyláz. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek, MPB, 132–140. p.
- Lukáts György (2005): Tarpai László tudósításai nyomán. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek, MPB, 145–146. p.
- L. N. T.–Kiss Zoltán (1984): Akarat. Képes Újság, XXV. 18. sz., 1984. május 5., 26–27. p.
- L. Pap István (1996): Megfogadták. Nemzeti Sport, VII. évf. 129. sz., 1996. május 12., 1., 13. p.
- LZ (2000): A paralimpikon sem kivétel. Magyar Hírlap, 2000. október 31., 15. p.
- ma-y (1990): Megváltoztatni a megváltoztathatatlant. Kamera és Mikrofon. Nemzeti (Nép) Sport, 1990. március 28., 11. p.
- Menyhárt Barbara (2016): Mi jár egy olimpikonnak, ha para? Bárczium, 2016, XIII. évf. 2. sz., 7–8. p.
- Mihályi András (2008): Hivatalosan elkezdődött. Nemzeti Sport, 2008. szeptember 7.
- Mihályi András (2008): Aranyos rajt a paralimpián. Nemzeti Sport, 2008. szeptember 8.
- Mihályi András (2008): Újabb magyar érmek. Nemzeti Sport, 2008. szeptember 9.
- Mihályi András (2008): Ötödik helyezések keddje Pekingben. Nemzeti Sport, 2008. szeptember 10.
- Mihályi András (2008): Érem helyett álom. Nemzeti Sport, 2008. szeptember 11.
- Mihályi András (2008): Két negyedik hely az ötödik napon. Nemzeti Sport, 2008. szeptember 12.
- Mihályi András (2008): Az uszoda most is a mi otthonunk. Nemzeti Sport, 2008. szeptember 13.
- Mihályi András (2008): Tényleg fontos a részvétel. Nemzeti Sport, 2008. szeptember 14.
- Mihályi András (2008): Vasárnapi vívóbronz. Nemzeti Sport, 2008. szeptember 15.
- Mihályi András (2008): Magyarverő…. Nemzeti Sport, 2008. szeptember 16.
- Mihályi András (2008): Oscar-díjas futás. Nemzeti Sport, 2008. szeptember 17.
- Mihályi András (2008): Zéró a zárónapon. Nemzeti Sport, 2008. szeptember 18.
- Nagy József (2002): A FONESZ szerepe a magyar sportéletben. Fejlesztő Pedagógia, 4–5. sz., 98–99. p.

- Nagy Tamás (2000): A sport mint közpolitika, avagy miből űznek sportot a politikusok. Politikatudományi Szemle, 2000, 3–4. sz., 227–264. p.
- Navratyil Sándor (2005): Téli sportok és a paralimpiai játékok. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, 201–207. p.
- Nádas Pál (1982): Ülve játsszuk a röplabdát. Humanitás, 1982, II. évf. 2. sz., 8. p.
- Nádas Pál (1985): Ülőröplabda. In: Juni György (szerk.) Röplabda Mindentudó. Magyar Röplabda Szövetség, 54. p.
- Nádas Pál (1986): Kerekesszékkel az IBUSZ marartonon. Humanitás, VI. évf. 3. sz., 1986. június 7–8.
- Nádas Pál (1987): Két magyar világcsúcs, négy arany, két ezüst, hét bronz a párizsi világjátékokon. Humanitás, VII. évf. 4–5. sz., 1987. október, 16. p.
- Nádas Pál (1988): A fejlődés tovább tart. In: Juni György (szerk.) Röplabda Mindentudó '88, 182–197. p.
- Nádas Pál (1988): Olimpiára készülve. Humanitás, VIII. évf. 1. sz., 1988. február. 8.
- Nádas Pál (1990): Magyar mérleg: öt arany, tizenkét ezüst, két bronzérem. Nemzeti Sport, I. 134., 1990. július 27.
- Nádas Pál (1991): Jegyzőkönyv. MMS-közgyűlés, elnöki beszámoló, 1991. decembert 15.
- Nádas Pál (1992): Köszöntő. 1992. augusztus 22. A szerző gyűjtése
- Nádas Pál–Zsoldos János (1993): Történeti áttekintés. Kilenc évtized a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában. In: Nádas Pál (szerk.) Mozgásjavító, 9–45. p.
- Nádas Pál (1996): Utazás tolokocsival Couberten báró körül edzőkesergő by Nádas Pál. Cigányfúró, III. évf. 1. szám, február 16.
- Nádas Pál (1996): Paralimpiai Játékok története. Gyógypedagógiai Szemle, XXIV., 4., 255–262. p.
- Nádas Pál (1997): Megalakult a Magyar Paralimpiai Bizottság, MPB. Sportélet, XXXIII., 10.
- Nádas Pál (1997): Paralimpiai Játékok. Sportélet, XXXII., 11.
- Nádas Pál (1997): Paralimpiai játékok. Sportélet, XXXII. 11., 18. p.
- Nádas Pál (2000): Guttmann professzortól a jegyszedőkig. Népszabadság, 2000. 10. 18. 24. p.
- Nádas Pál (2002): A mozgáskorlátozott diákság sportolási lehetősége régen és ma. Fejlesztő Pedagógia, 13., 4–5. sz., 19–22. p.
- Nádas Pál (2002): A parasport és a paralimpiai játékok története. Fejlesztő Pedagógia, 13., 4–5. sz., 63–76. p.
- Nádas Pál (2003): A sportoló fogyatékosok és edzőik helyzete. Azonosságok és különbözőségek. Előadás az I. Országos Edzői Kongresszuson. Magyar Edzők, 2003/1., 29–31. p.
- Nádas Pál (2003): A nemzetközi paralimpiai játékok története. SportHistória, I/2., 2003. 04., 58–59. p.
- Nádas Pál (2003): A magyarországi parasport története. SportHistória, I/3., 2003. 05., 58–59. p.
- Nádas Pál (2003): A nyári paralimpiai játékok rövid krónikája. SportHistória, I/4., 2003. 06., 26–28. p.
- Nádas Pál (2003): A Nemzetközi Paralimpiai Játékok és a parasport hazai története. In. Litavecz Anna (szerk) Fogyatékosok sportjának története GYISM, 51–75. p.
- Nádas Pál (2005): Hetvenöt esztendő (1929–2004) hazai és nemzetközi történései. Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB
- Nádas Pál–Bán Éva–Okányi Andrea–Tarnói Gizella (szerk., 2003): Száz esztendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában. Budapest, Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon
- Nádas Pál (2005): A paralimpiai mozgalom történetéről. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek, MPB, 23–61. p.
- Nádas Pál (2005): Paralimpiai játékok története. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek, MPB, 183–200. p.
- Nádas Pál (2014): KorKép. Tanulmány a Mozgásjavító rekonstrukciójának és fejlesztésének történetéről (1989–2012). Syllabux
- Nádas Pál (2014): Magyarországi paralimpiai mozgalom. In: Lévai György (szerk.) 90 éves a magyar asztalitenisz szövetség (1924-2014) 48–51., 136–145. p.
- Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. Egy negyven évvel ezelőtti hazai politikai döntés háttere. Fogyatékosság és Társadalom, 2016/7. sz., 23–45. p.
- Németh Péter (1982): Könnyedén át a Balatonon. Sport és játék – de ezreknek az életet jelenti. Magyar Hirlap, 1982. október 24., 3. p.
- Novák Gábor (2006): Együttnevelés tanulása a Millenárison. Köznevelés, 62. évfolyam, 16. szám, 2006. április 21., 15–17. p.
- Okányi Andrea–Bán Éva–Nádas Pál–Tarnói Gizella (szerk., 2003): Száz esztendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában. Budapest, Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon
- Orbán Attila–Jankovics Attila (1996): Paralimpiai játékok története. Szakdolgozat. JPTE Testnevelési Sporttudományi Intézet, Pécs
- Osváth Péter–Prókai András (1999): A teniszsport speciális élettani és szociális hatásai a mozgássérült sportolóknál. SportTudomány, 1999, 2. sz., 12–13. p.
- Osváth Péter (2004): A fogyatékosság ügyének megjelenése a sporttudományban. Sporttudományi Szemle, 2004/4., 44–46. p.
- Osváth Péter (2006): A vakok testnevelésének története Magyarországon az első világháborúig. Magyar Sporttudományi Szemle, 7. évf. 28. sz., 2006/4., 35–36. p.
- -or (1992): Fél lábbal, két keréken az olimpiára. A mozgáskorlátozottak sportjában sincs béke. Blikk, 1992. július 7., 21. p.
- Udvardi Gyöngyi (1984): Összefogásból új sportág? Népsport, XL.19., 1984. január 23., 4. p.
- Hütter Márta (1998): The Paralympic Games. Szakdolgozat Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola
- Ungvári Tamás (2012): Könyvajánló. Bertrand Russell: A Hatalom (www.typotex.hu)
- Petes Sándor (1985): Mégis kinek az élete? Ifjúsági Magazin (IM), XXI. évf. 8. sz., 43–45. p.
- Plesa István, dr. (szerk., 1980): Az élet örök mozgás, nekünk a mozgás az élet. Intersportinvalid X. 1970–1980.
- Plesa István, dr. (1987): News fom Hungary. ECISOD News 87., 2 sz., 6. p.
- Plesa István, dr. (2005): Elrendelt tiltakozás. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek, MPB, 112–118. p.
- Radványi Benedek (2014): A kettétört olimpia. Kék Európa Stúdió Kiadó
- Rapai Nándor (2004): Civil szervezetek a fogyatékos emberek szolgálatában. In. Litavecz Anna (szerk.) „Közvetítés."

Fogyatékosságügy és média Magyarországon . Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium és a MUOSZ szakmai kiadványa, 97–109. p.
- Rapai Nándor (2008)[Ignác Bea–Mag László–Nagy Attila–Szilágyi Gábor]: Át az aranyhídon. Humanitás, 2008/11. sz., Melléklet. Paralimpia, 1–8. p.
- Rapai Nándor (2011): Volt egyszer egy műsor – SEGÍTŐ-TÁRS–ESÉLY – A sérült emberekért. Fejlesztő Pedagógia, 2011., 1. sz., 2–3. p.
- Rédei Ferenc (1984): Vonat a mozgássérülteknek. Népszava, 1984. november 11.
- Richmard Cashman–Simon Darcy (2008): Paralympic Games. The members voted to award the Fearnley Cup to the Stoke Mandeville Games. 21.
- Roszik Linda (2001): A paralimpiai játékok sport- és sérülésspecifikus szakmai háttere. Szakdolgozat, ELTE BGGYFK, Budapest
- Rózsavölgyi József (1989): Nyílt levél Vaskúti Istvánnak, a MOB sportolói bizottsága vezetőjéhez. Népsport, XLV. évf. 253. sz., 1989. október 25., 5. p.
- Sasvári Éva (1990): Megalakult a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége. Humanitás, X. évf. 1. sz., 1990. február, 8. p.
- Sipos János (2000): Találkozás az őserővel. Színes a sport, www.asport.hu, 2000. október 24.
- Sipos János (2000): A rossz példa ragadós. Színes a sport, www.asport.hu 2000. október 25.
- Sipos János (2000): Sánta Krisztián ezüstérmes. Színes a sport, www.asport.hu
- Sipos János (2000): Aranynap Sydneyben. Színes a sport, www.asport.hu, 2000. október 26., 15. p.
- Sipos János (2000): Újabb magyar aranyérem. Színes a sport, www.asport.hu, 2000. október 28.
- Somlyó Zsuzsa (1980): Mélyről Magasba. Új Tükör, XVII. évfolyam, 40. szám, 1980. október 5., 18–19. p.
- Somlyó Zsuzsa (1981): Ülőröplabda nemzetközi szinten. Népsport, XXXVIII. 300., 1981. december 20., 6. p.
- Somlyó Zsuzsa (1984): Az akarat diadala. Magyarország, 1984/46. sz., 28. p.
- Soós Mihály (1988): A mozgássérültek sportjáért. Sportvezető, XXIII. évf. 3. sz., 1988. március, 23. p.
- Srdecny V.–Plesa I. (1980): A rokkantsport rövid története és az Intersportinvalid 10 éve. In: Plesa István (szerk.). X. Intersportinvalid 1970–1980. Mozgásgátoltak Testnevelési és Sportbizottság, Budapest, 1980, 4–12. p.
- S. V. A. (2014): „Ha nincs a balesetem, sosem lettem volna államtitkár". Mindennapi Közéleti Portál, www.mindennapi.hu
- Szabó Csilla (1990): Akiknek a játék életet jelent. Ne csak szánalomból. Népsport, XLVI. 46., 1990. február 24., 6. p.
- Szalóky Eszter (1991): Paraolimpia. A sport ereje. Képes Sport, 21–23. p.
- Szalóky Eszter (1992): Korlátozott aranyálmok. Esti Hírlap, 1992. június 2.
- Szalóky Eszter (1992): Öt cseppből három. Esti Hírlap, 1992. július 30., 15. p.
- Szász Anna (1981): Mit tehetünk önmagunkkért. Nők Lapja,
- Szász Anna (1981): Nem csak létezni – élni I. Nők Lapja, 1981, 15. sz., 20. p.
- Szász Anna (1981): Több mint gyógyítás. Nők Lapja, 1981, 15. sz., 20–21. p.
- Szász Anna (1981): A feltételek nem azonosak. Nők Lapja, 1981, 16. sz., 20–21. p.
- Szász Anna (1981): Nem csak létezni – élni II. Nők Lapja, 1981, 16. sz., 20. p.
- Szász Anna (1986): Ami személyes és ami közös. Nők Lapja, 1986. november, 48. sz., 22–23. p.
- Szekeres Pál (2003): Az edzői szakma jövője II. A fogyatékosok sportja szemszögéből. Magyar Edző, 2003/1., 10–11. p.
- Szekeres Pál (2002): A V4 országok parasportja területen való együttműködése. GYISM, 2002. 08. 30. Feljegyzés dr. Földvári Gábor főosztályvezető részére
- Szőke Viktória (2016): Ajándék az élettől. Kézirat. A szerző gyűjtése.
- Szurmai János (1992): Ne a naplementét nézd! Képes Nemzeti Sport, 1992. szeptember 1., 3. p.
- Szűcs Miklós (1996): Tovább tart a „Kaotimpia". Nemzeti Sport, VII. 222., 1996. augusztus 14., 5. p.
- Szűcs Miklós (1996): Ahol nem a győzelem a legfontosabb. Nemzeti Sport, VII. 223., 1996. augusztus 15., 9. p.
- Szűcs Miklós (1996): Fellobban a paralimpiai láng. Nemzeti Sport, VII. 225., 1996. augusztus 17., 8. p.
- Szűcs Miklós (1996): Szekeres Pál megvédte bajnoki címét. Nemzeti Sport, VII. 227., 1996. augusztus 21., 9. p.
- Szűcs Miklós (1996): Szekeres Pál újabb aranyérme. Nemzeti Sport, VII. 228., 1996. augusztus 22., 6. p.
- Szűcs Miklós (1996): Sasváriné Paulik Ilona döntős. Nemzeti Sport, VII. 229., 1996. augusztus 23., 7. p.
- Szűcs Miklós (1996): Pinpongsuli és úszásoktatás – magyar módra. Nemzeti Sport, VII. 230., 1996. augusztus 24., 9. p.
- Szűcs Miklós (1996): Tíz centiért két éremmel fizettek a magyarok. Nemzeti Sport, VII. 231., 1996. augusztus 25., 11. p.
- Szűcs Miklós (1996): A harmadik hely Ráczkó Gittáé. Nemzeti Sport, VII. 232., 1996. augusztus 26., 9. p.
- Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. Ahogyan én láttam. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, 155–162. p.
- Szűcs Miklós (1996): A női vegyes váltóé az ötödik arany. Nemzeti Sport, VII. 233., 1996. augusztus 27., 12. p.
- Szűcs Miklós (1996): Atlantai sikernapok után. Nemzeti Sport, VII. 234., 1996. augusztus 28., 7. p.
- Szűcs Miklós (1996): A pénz nem lehet akadály. Az invalid sportolók válasza. Nemzeti Képes Sport, VII. évf. 316. sz., 1996. november 19., 11. p.
- Tarnói Gizella (2000): A győzni akarás bennünk van. Beszélgetés Nádas Pállal, a Mozgásjavító Iskola igazgatójával. Élet és Irodalom, 2000. 12. 22., 13–14. p.
- Tarnói Gizella–Bán Éva–Nádas Pál–Okányi Andrea (szerk., 2003): Száz esztendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában. Budapest, Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon
- Tarpai László (1992): „Isten ajándéka a sport, az élet éltető vize…" Nemzeti Sport, III. 232., 1992. augusztus 23., 14. p.
- Tarpai László (1992): Itt az ezüst, hol az ezüst. Nemzeti Sport, III. 249., 1992. szeptember 9. 15. p.
- Teöke Gábor (1986): Kegyelemkenyéren? Magyar Ifjúság, XXX. 36. sz., 1986. szeptember 5., 34–35. p.
- Toldy Ferenc (1991): A testi fogyatékosok sportélete. Sportvezető, XXVI. évf. 3. sz., 1991. március, 18. p.

- Tóth (1991): Mozgáskorlátozottak közgyűlése. Ausztrália kapott bizalmat. Nemzeti Sport, II. 302., 1991. november 4., 8. p.
- Tóth György, dr. (szerk., 1990): A sport mint gyógyító tényező. (Schnelle H. H., Részlet a Lehrbuch der Sozialhygiene könyvéből) Szemelvénygyűjtemény a „Gyógypedagógia-történet"-hez III. (Szomatopedagógia-történet), Tankönyvkiadó, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, 161–163. p.
- Török Péter (1983): Értelemmel és szenvedéllyel. Népsport, XXXIX. 105., 1983. május 5., 5. p.
- Török Ferenc (1992): Újabb magyar olimpiai bajnok. Kurir, 1992. szeptember 6., 24. p.
- Varjasné dr. Kovács Edit (2003): Mozgáskorlátozott gyermekek úszásoktatása. Gyógypedagógiai Szemle, Különszám, 31–38. p.
- Vaskúti István (1989): Válasz a Nyílt levélre. Népsport, XLV. évf. 255. sz., 1989. október 27., 5. p.
- Vágó György (1985): A sport segített. Interjú Dukai Gézával. Népszabadság, 1985. június 15.
- Várkonyi Ferenc (1990): Katonai repülőgéppel Hollandiába. Nemzeti Sport, 1990. július 11.
- Várkonyi Ferenc (1990): Megható fogadtatás a tököli reptéren. Nemzeti Sport, I. 135., 1990. július 28., 5. p.
- Várkonyi Ferenc (1990): Paraolimpia és sportági világbajnokságok. Nemzeti Sport, I. 152., 1990. augusztus 14., 5. p.
- Várnai Iván (1984): Akarattal nincs lehetetlen. Népszabadság, 1984. július 3.
- Vásárhelyi Júlia (2000): Felveszik a versenyt. HVG, XXII. 42., 2000. október 2., 56–58. p.
- Vincze András (1989): Megszűnés helyett újjáéledés? A Piremon segít a víváson. Népsport, XLV. 269., 1989. november 12., 7. p.
- Vinkó György (1984): Atlétika. Nemzetközi szabályok. Javaslatok a hazai versenyek rendezésére. In: Benczúr Miklósné, dr. (szerk.) Mozgáskorlátozottak Sportja. Kézikönyv. MEOSZ-TSB. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Volczné Hajdu Brigitta (2006): A Magyar Paralimpiai Bizottság szervezeti átalakulása. Szakdolgozat. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar. Kiegészítő MSc-képzés
- Volly György (1992): Segít a társadalmi beilleszkedésben. Új Magyarország, II. 20., 1992. január 24., 14. p.
- Volly György (1992): Külföldön vannak profik is. Új Magyarország, II. 26., 1992. január 31., 14. p.
- Volly György (1992): Paraolimpiák velünk és nélkülünk. Új Magyarország, II. 65., 1992. március 17., 22. p.
- Volly György (1992): Más olimpia, más szemmel, Barcelonában. Az esélyegyenlőség a rendező elv. Interjú Simon Bea főtitkárral. Új Magyarország, 1992. április
- Volly György (1992): Olimpia Barcelona után. Új Magyarország, II. 154. sz., 1992. július 1., 15. p.
- Volly György (1992): Most már (szinte) minden a pályán dől el. Új Magyarország, 1992. július 2.

Szerző nélküli források, kiadványok, törvények, rendeletek jegyzőkönyvek, határozatok

- 1120/1998. (IX. 30.) korm. határozat az Ifjúsági és Sportminisztérium létrehozásával kapcsolatos feladatokról
- 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról
- 71/1999. (V. 21.) korm. rendelete a fogyatékos sportolók világversenyein eredményesen szereplők járadékáról
- 1000 Competitors. XXI. Stoke Mandeville Games, Heidelberg, 1972. Documentation. (Nádas Pál gyűjtése.)
- 2000. évi CXLV. törvény a sportról
- APEH Észak-budapesti Igazgatósága. Ügyiratszám: 2689697960/FMSZ irattár
- ATHENS 2004 Paralymic Games Photo Bock. IPC (Nádas Pál gyűjtése.)
- ÁISH Előterjesztés a hallássérültek, a vakok és a mozgáskorlátozottak testnevelésének és sportjának helyzetéről, javaslat az irányítás rendszerére, 1987. 10. 15. MEOSZ-TSB-2.216/87., FMSZ-irattár. A szerző gyűjtése
- A TÉR (1992): VIII. Országos Tervező Grafikai Biennálé-Békéscsaba. MMS plakát és embléma terve
- Beszámoló a Paraolimpiáról. MMS-elnökségi ülés, jegyzőkönyv, 1992. szeptember 25. MMS-FMSZ irattár. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Disabilitiy European Athletics 2003 Assen (Nádas Pál gyűjtése.)
- Émotions Paralympiques Pékin 2008 (Nádas Pál gyűjtése.)
- Fővárosi Bíróság, 20.Bf./8295/2006, 2. szám, 2007. szeptember 11. Bírósági irattár
- Fővárosi Bíróság 9. Pk.60.3861I99313. sz. 5196. sorszám. (Wisinger János gyűjtése)
- Göncz Árpád Alapítvány
- Humanitás, X. évf. 3. sz., 8. p.
- Humanitás (1991): XII. évf. 1. sz., 1991. február, 8. p.
- Humanitás (1991): Az MMS elnökének első közgyűlési beszámolójából.
- Humanitás, XII. évf. 1. sz., 8. p.
- Humanitás (1991): Amiről (nem csak) Schmitt Pál álmodik.
- Humanitás, XI. évf. 2. sz., 8. p.
- Humanitás, 1992., XII. évf. január, április, június
- Humanitás (1992): Küszöbön a Paraolimpia. Irány Barcelona. A Magyar Paraolimpiai Csapat. XII. évf. 4. sz., 1992. augusztus 1., 16. p.
- Humanitás (1996):, XVI. 2. sz., 1996. április.
- Humanitás (1998): XVIII. 1. sz.
- International Olympic Committee one hundred years, 1894–1994. IPC 20 éve. 2009 International Paralympic Comittee, Bonn, Germany, 44.
- ISM-ismertető (2002/2-1), 11–12. p.
- Jegyzőkönyv (1970): International Olympic Committee IOC (NOB) Archívum (70.) IOC-ülésszak Amszterdam
- Jegyzőkönyv (1991): MMS-közgyűlés, 1991. december 15.
- Jegyzőkönyv (1994): MMS-közgyűlés, jegyzőkönyv, 1994. január 22. MMS-FMSZ irattár
- Jegyzőkönyvek a paralimpiai játékokról, MPB-FMSZ irattár
- Kisalföld, 2000. december 21., 23. p.
- Kurir, 1992. augusztus 23., 23. p.
- Külügyminisztérium Külügyi Osztály Emigrációval Foglalkozó Politikai Csoport jelentése a 169/1976 [37/171, 45/876, 45/890]. Készítette: Kocziha Miklós. Címzett: Puja Frigyes külügyminiszter. Kapják még: MSZMP KB Papp Anna alosztályvezető, Virág Ferenc, Belügyminisztérium, dr. Gál Tibor az OTSH Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya
- London 2012 Paralypic Games (the Official Book). History of the Games, 14–15. p.
- Magyar Nemzet 1990. október 20., 9.

- Magyar Nemzeti Levéltár XIX-J-14-a 1968 154 cs. (Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanácsa (MTS) [MTS-40.066/1968.] 1968. márc.18.)
- Magyar Nemzeti Levéltár XIX-J-14-a 1972 164 cs. 210/1972 [38008/5-40008] Magyar Testnevelési és Sportszövetség Országos Tanácsa (38.478) (878/1972) [1972. VI. 23.]
- Magyar Nemzeti Levéltár (XIX-J-14-b/ (173d)/178/976-IV. [100/49/76] 1976. március 25. Tárgy: Rokkantak Olimpiája 1976 [OTSH elnökének, dr. Beckl Sándor elnöki ülések napirendjét tartalmazó napló és iratok]
- Magyar Nemzeti Levéltár XIX-J-14-b/(174d)/1976. VI. 3. OTSH 1976. II. félévi munkaterve iktatószám nélküli dokumentum (TERVEZET). Előterjesztő: Elbert György, Meghívott: Soós Mihály
- Magyar Nemzeti Levéltár XIX-J-14-b/174 /15-17 [531/976-III.] 100/148/76.
- Magyar Nemzeti Levéltár -XIX-J-1-j/1182/2015/KÜM 004487/2/1976. augusztus 27.
- Magyar Nemzeti Levéltár XIX-J-1-j /1182/2015/77. doboz, 1976. 08. 10. Magyar Népköztársaság
- Magyar Nemzeti Levéltár XIX-J-14-b/175. [7369/79] 1979. október 31.
- Magyar Nemzeti Levéltár XIX-J-1j/77. doboz/75-7 004487/2. Szelényi Imre disszidálása/Testi Fogyatékosok Torontói Olimpiája/1976. augusztus 27.
- Magyar Nemzeti Levéltár XIX-J-14-b/174 [100/102/ 76] 502/1976.-III.
- Magyar Nemzeti levéltár XIX-J-14-b/173/178/976-IV. [100/49/76].
- Magyar Nemzeti Levéltár XIX-J-14-b/OTSH Elnöki és Elnökhelyettesi hatáskörben eldöntött előterjesztések 1976 (911/1976 [január-november])
- Magyar Nemzeti Levéltár, Az MSZMP Központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei III. kötet, 1971–1980, 120. oldal. 1976. 08.10. Jegyzőkönyv az MSZMP Politikai Bizottság üléséről (288. f. 5/698. ö. e.)
- Magyar Nemzeti Levéltár M-KS-39-cs 287f (10 a)[1976-1977]. MSZMP KB titkársága mellett működő Testnevelési és Sportbizottság iratai-emlékeztetői
- Magyar Nemzeti Levéltár, MSZMP Politikai Bizottság üléséről/1976. 08. 10. MOL, Digitális Archívum, 288. f. 5/698. ö. e., 17–18.
- Magyar Nemzeti Levéltár, MSZMP Központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei, III. kötet [1971–1980], (119. oldal/1976)
- Magyar Sport Évkönyve 1986. Sportpropaganda Vállalat, 197. p.
- Magyar Sport Évkönyve 1987. Sportpropaganda Vállalat, 143. p.
- Magyar Statisztikai Évkönyv (2013): A háztartások jövedelme és fogyasztása, lakásépítés. Központi Statisztikai Hivatal, 2014, dr. Vukovich Gabriella, 1., 2., 5. p.
- MMS, elnökségi emlékeztető, 2001. 05. 30–950/1. MMS-FMSZ irattár
- Mozgássérültek, fogyatékosok fizikai aktivitásának hazai (1990–1998) és külföldi (1995–1998) szakirodalma. Válogatott bibliográfia. Magyar Testnevelési Egyetem Könyvtára
- Nagykövetsége Ottawa. Tárgy: Testi Fogyatékosok Torontói Olimpiája
- Nemzeti Sport, I. 219., 1990. október 21., 6. p.
- Nemzeti Sport, VII. 82., 1996. március 24., 11. p.
- Nemzeti Sport, IX. 29., 1998. 01. 30., 9. p.
- Mai Nap, 1992. 08. 13.
- Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége MMS-FMSZ irattár
- Magyar Rádió új olimpiai arca. RTV Részletes, 2004/12. szám, március 15–21.
- MEOSZ elnökségének beszámolója a küldöttközgyűlésnek. 1988. június 11.
- MEOSZ-elnökség beszámolója a küldöttközgyűlésnek, 1991. október 26. Nádas Pál MMS-elnök beszámolója, 26–29. p. MEOSZ-irattár. (Nádas Pál gyűjtése.)
- MEOSZ-TSB (1986): Beszámoló az ÁISH elnöke számára az ülőröplabda-világbajnokság gazdálkodásáról. MEOSZ-irattár. A szerző gyűjtése
- MMS - jegyzőkönyv, 1992. szeptember 25. Magyar Paraolimpiai Csapat. (Nádas Pál gyűjtése.)
- MMS-közgyűlés, jegyzőkönyv, 1994. január 22. MMS-FMSZ irattár
- MPB sajtóközleménye. 2003. 02. 26. (Nádas Pál gyűjtése.)
- MTI, 1992. november 16. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Népsport (1970): Győztesek versenye. Népsport, XXVI. évf. 161. sz., 1970. július 11.
- Népsport (1976): Irány Torontó. Népsport 1976. július 30., 8. p.
- Népsport (1984): HOSC-fölény. Népsport, 1984. december 9., 7. p.
- Népsport (1989): A rokkant sportolók történelmi konferenciája. Düsseldorfban megalakult az egységes világszövetség. Népsport XLV. 228., szeptember 25., 11. p.
- Népsport (1989): Megalakult a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége. Összhangban a verseny- és a tömegsport. Népsport XLV. 295., 1989. december 13., 7. p.
- Népsport (1990): Ötvenmillióval támogatja a MOB a versenysportot. Változások. XLVI. 11., 1990. január 14., 7. p. [Hungarian Olympic Bulletin (1990), XXIV. évf. 37. sz., 3–4. p.]
- Nemzeti(nép) Sport (1990): Éremeső Saint-Étienne-ben. I. 120., 1990. július 13., 9. p.
- Nemzeti Sport (1991): A csoda vagy te, sport! Szekeres ismét bajnok. II. 317., 1991. november 19., 10. p.
- Nemzeti Sport (1992): Dicsőségük az egész nemzeté. Paraolimpikonok köszöntése. III. 281., 1992. október 11., 10. p.
- Nemzeti Sport (1992): III. évf. 246., 247., 249., 250., 251., 252., 253., 254., 256. sz.
- Nemzeti Sport (1996): Kitüntetések és jutalmak a paralimpia hőseinek. VII. 278., 1996. október 11., 1–5. p.
- Nemzeti Sport (2004): Esküt tett az athéni csapat. 2004. május 30., 16. p.
- Nemzeti Sport, 2012. 09. 03.
- Olympic Committee, Lausanne: IOC 1996, 3. kötet, 205–210. p.
- Olympics for the Disabled HOLLAND 80 (Nádas Pál gyűjtése.)
- Ország – Világ, XIII. évf. 1. sz., 1969. január 1.
- OTSH [S 5243/5/1992.] levél, az MMS elnök [2418/14/32] számára

- Paralimpics 92. Barcelona. Enciklopédia Catalana SA, 1993. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Paralimpiai Magazin 1992. Repülőtéri Magazin Különszám, Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége
- Paralimpic Winter Games 1976–2006. IPC, 2006 (Nádas Pál gyűjtése.)
- Paraolimpiai Alapítvány – Alapító Okirat. Fővárosi Bíróság 60495/93 [MMS-FMSZ irattár]
- Paralimpiai történetek. In: Nádas Pál (szerk.) MPB 2005
- Paralympic Spirit, Multimédiás CD. An unforgettable journey of struggle and triumph. 1996, MMS dokumentumtára
- Paralimpia, Sydney 2000. Magyar Paralimpiai Bizottság
- Paralimpics '92. Barcelona 1992, IX. Paralymic Games Officiál Report. History, 32–42. p. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Paralymic Winter Games 1976–2006. RCL, Paris, IPC, Bonn (Nádas Pál gyűjtése.)
- Paralymic Committee 20. Years in Pictures (Nádas Pál gyűjtése.)
- Paralimpics 92. Barcelona 1992, IX. Paralympic Games Official Report, 35–43. p.
- Torontolympiad 1976/ © Copyright 1977 and published 1976 Olympiad for the Physically Disabled. Printed in Canada, (Nádas Pál gyűjtése.)
- Torontói sajtómegjelenések 1976-ból. Toronto Reference Library:
- The Globe and Mail (1936-Current): GM04Aug76- 35.pdf, /GM06Aug76- 39.pdf, /GMAug76-
  37, /GM07Aug76-39-1.pdf / GM07Aug76-39-3.pdf, GM09Aug76-S5-1.pdf, / GM09Aug76-S5- 2.pdf, / GM10Aug76-33.pdf
- The Toronto Star: TS07Aug76-A1.pdf, / TS07Aug76-D3. pdf, / TS09Aug76 -B3.pdf, / TS12Aug76-C3.pdf.
- Pesti Hírlap (1992), 1. (151.) évf. 163. sz., 1992. augusztus 24., 15. p.
- Sajtóarchívum 1987. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Pesti Hírlap (1992): Saját sorsukat is le kell győzniük. 1. (151.) évf. 163. sz., 1992. augusztus 24., 15. p.
- Published by the Committee of the 1973, XXI. International Stoke Mandeville Games Heildelberg 1972 Documentation. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Share in Love to the World 88 Seul Paralympics
- Sportcsillagok Gálaestje 2001–2006. Magyar Sportújságírók Szövetsége
- Sport Revü, 1992. augusztus 24.
- SportTime – Szabadidősport Információs Magazin, 2006. május–június, 55–57. p. A Magyar Paralimpiai Bizottság bemutatkozása
- SYDNEY 2000 XI. Letni Paralimpiád. Cesky Paralympisky Tym (Nádas Pál gyűjtése.)
- Színes a Sport, I. 177., 2000. november 17., 14. p.
- Vasárnapi Hírek (1992): Elnöki gratuláció. Olimpiai hangulat. 1992. október 11., 16. p.
- World Championships and Games for the Disabled 1990 (Nádas Pál gyűjtése.)

Digitális források

- www.asport.hu,
- www.bama.hu/orszag-vilag
- www.futanet.hu/cikk
- www.gonczarpad.hu
- www.hungariangolf.hu/index.php
- www.hparalimpia.hu
- www.kataca.hu/sport
- www.kislexikon.hu/konvertibilis
- www.library.la84.org
- www.meosz.hu
- www.mindennapi.hu
- www.mnl.gov.hu
- www.mvgyosz.hu
- www.nemzetisport.hu
- www.nol.hu
- www.nol.hu/archivum/archiv-340365-157727/2015.09.23
- www.olympic-museum.de/awards/fearnley_cup.htm
- www.origo.hu/sport
- www.paralympicanorak.wordpress.com
- www.paralympic.org/the-ipc/paralympic-archiv
- www.paralympic.org/results/historical
- www.paralympic.org/toronto-1976
- www.paralympic.org/atlanta 1996/2016
- www.paralympic.org/london-2012.
- www.rehabint.hu
- www.sinosz.hu
- www.sportmenu.net
- www.szabadban.hu/cikk
- www.tortenelmitar.hu
- www.wikipédia.hu
- A riói paralimpiai játékokkal kapcsolatos megjelenések:
- http://hvg.hu/kereses?mit=paralimpia
- http://www.nemzetisport.hu/nso_kereses?search_txt2=paralimpia
- http://mno.hu/kereses?search_txtf=paralimpia&content_sel=-cikk
- http://nol.hu/kereses?search_txt=paralimpia&ujkeres=1
- http://index.hu/24ora/?word=1&pepe=1&tol=1999-01-01&ig=2016-09-28&s=paralimpia
- http://www.blikk.hu/search?q=paralimpia
- http://www.borsonline.hu/kereses?keyword=paralimpia
- http://magyaridok.hu/?s=paralimpia
- http://ripost.hu/kereses-paralimpia
- http://www.hirado.hu/?s=paralimpia
- http://www.mediaklikk.hu/talalati-lista
- http://inforadio.hu/24ora/?word=1&pepe=1&tol=1999-01-01&ig=2016-09-28&s=paralimpia
- http://444.hu/kereses?q=paralimpia
- http://24.hu/?s=paralimpia
- http://kereso.nlcafe.hu/?q=paralimpia&start=50&num=10&-sise=nlc&search=google
- http://www.m4sport.hu/rovatok/rio2016-paralimpia/
- http://valasz.hu/kereses?q=paralimpia
- http://magyarhirlap.hu/tart/kereses?HNDTYPE=-SEARCH&name=doc&page=1&fld_in_content=1&fld_title=paralimpia
- http://www.hirstart.hu/fk/paralimpia
- https://www.google.hu/search?q=paralimpia&rlz=1C-1AOHY_huHU708HU708&espv=2&biw=1280&-bih=705&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahU-KEwixmqqmtrLPAhWGiwKHb3zAKwQsAQIUw&dpr=1

Kutatási helyszínek

- Fogyatékkal Élők Sportszervezeteinek Magyarországi Szövetségébe (FMSZ). MMS, MLMS, MVGYSZ, MLSZ, MÉS hagyatéki iratai
- Humanitás, havilap, szerkesztőségi archívum-MEOSZ
- Magyar Nemzeti Levéltár (MNL), 1945 utáni gyűjtemény
- Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA), archívum
- Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ)
- Nemzeti Sport (Népsport), szerkesztőségi archívum
- Szabó Ervin Központi Könyvtár sajtógyűjtemény
- Padláskutatás, Nádas Pál magángyűjtemény
- www.paralympic.org/the-ipc/paralympic-archiv
- www.paralympic.org/results/historical
- www.hparalimpia.hu
- www.paralympic.org/toronto-1976

Testnevelési Egyetem (TF) doktori disszertációi
(www.doktori.hu/index.php?menuid=197&lang=HU&list=120-&iID=29)

- Benczúr Miklósné: Az esélyegyenlőség elvének érvényesülése a mozgáskorlátozottak sportjában
- Dimitriou Szilvia: Integrált/inkluzív oktatásban részesülő fogyatékos tanulók oktatása Magyarországon
- Dorogi László: A fogyatékos személyek teljesítménysportja és annak hatása a sport különböző színtereire
- Gombás Judit: Budapesten élő, 18-65 év közötti látássérült személyek szabadidő-sportolási szokásainak és a szabadidősport látássérültek számára akadálymentes hozzáférésének vizsgálata
- Kälbli Katalin: Sérülés- és sportágspecifikus edzés mozgáskorlátozott sportolók – ülőröplabdázók – számára
- Mayer Ágnes Andrea: Amputáltak testtudata és állásbiztonsága
- Osváth Péter: Fogyatékkal és fokozott egészségügyi kockázattal élők humánbiológiai és életmódjellemzői
- Szabó Eszter: Ép értelmű és tanulásban akadályozott kisiskolások testi fejlettsége és motoros teljesítménye

Pásztory Dóra írásához felhasznált szakirodalom

- Briesenden, S. Independent Living and the Medical Model of Disability in Disability & Society, 1986, 1, p 173–178.
- Brittain Ian: Perception of disability and their impact upon envolvment of sports of people with disabitities at all levels int he Journal of Sports & Social Issues 2004, 28, 429–452.
- IPC: Strategy Plan 2015 to 2018
- Keith Gilbert, Otto J. Schantz, Otto Schantz: The Paralympic Games: Empowerment Or Side Show? Meyer&Meyer (UK) Ltd. 2008.
- Kellner, D. Media Culture: Cultural studies, identity and politics between the modern and the postmodern London, Routledge. 1994.
- Népsport-Nemzeti Sport (1984,1988, 2000, 2004, 2008, 2012,) paraolimpiai-paralimpiai tudósításai
- Owen Gibson: Drop the world „disabled" from Games coverage demands Paralympic Committee President, Guardian, 2012. http://www.theguardian.com/sport/2012/aug/26/paralympics-philip-craven-disabled-disability
- Pásztory Dóra (2016): A parasport médiareprezentációja. Szakdolgozat. ELTE Bölcsészettudományi Kar Kommunikáció Szak
- Runar Vilhjalmsson: The integrative and physiological effects of sport participation in The Socioligical Quaerly, Volume 33, Number 4, 1992, 637–647
- ParalympicSport. TV: https://www.paralympic.org/videos
- IPC webpage: https://www.paralympic.org
- www.paralympic.org/london-2012
- www.dandad.org/en/d-ad-meet-the-superhumans-case-study-tv-ad

A 2. kötetben felhasznált szakirodalmi források

Bartos Adél írásához felhasznált szakirodalom

- Bartos Adél–Gasparicsné Csillag Ágnes–László Anita Mária (2011): Sporttal a mozgáskorlátozott gyermekekért. Mozgásterápia, 20. évf. 3. sz. 1903–2011. p.
- Benczúr Miklósné (1992): Az esélyegyenlőség elvének érvényesülése a mozgáskorlátozottak sportjában. Mozgáskorlátozott sportolók kategorizálása és osztályozása. Doktori értekezés, Magyar Testnevelési Egyetem, Budapest
- Benczúr Miklósné (2002): Az iskoláskorú mozgáskorlátozott gyermekek sportjának kialakulásáról. Fejlesztő Pedagógia, 13. évf. 4–5. sz. 16–19. p.
- Benczúr Miklósné (2005): A mozgáskorlátozott gyermekek sportjának kialakulása. In: Nádas Pál (szerk.): Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 67–75. p.
- Gasparicsné Csillag Ágnes (2015): Összegző táblázat a tanórán kívüli sportfoglalkozásokról (2014/2015. tanév). Kézirat
- Kelemenné Szakonyi Julianna (1984): Általános ismeretek a mozgáskorlátozottak sportjáról. In: Benczúr Miklósné (szerk.): Mozgáskorlátozottak sportja. Kézikönyv 1. fejezet, MEOSZ Budapest
- Kiss Erika (2003): Játék határok nélkül. In: Bán–Nádas–Okányi–Tarnói (szerk.): Száz esztendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában Alfa Ipari Rt, Budapest,143–150. p.
- Nádas Pál (2002): A mozgáskorlátozott diákság sportolási lehetőségei régen és ma. Fejlesztő Pedagógia. 13. évf. 4–5 sz. 19–23. p.
- Nádas Pál (2003): Mozgáskorlátozott személyek sportja. In: Benczúr Miklósné (szerk.): Adaptált testnevelés és sport. II. kötet. Fogyatékos személyek sportja. FONESZ, Budapest, 127–134. p.
- Nádas Pál (2005): A magyarországi parasport története I–II. In: Nádas Pál (szerk.): Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 44–57. p.
- Nádas Pál (2003): Változások az 1970-es évektől. Száz esztendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában. Alfa Ipari Rt.
- Nádas Pál (2014): KorKép – Tanulmány a Mozgásjavító rekonstrukciójának és fejlesztésének történetéről (1989–2012). Syllabux (www.syllabux.hu)
- Rains Coolin: Sportfesztival Magyarországon. Newsletter. CP-ISRA. októberi sz. 7–9. p.
- Mozgásjavító Általános Iskola, Szakközépiskola, EGYMI és Diákotthon (2010): Pedagógiai Program
- Bartos Adél–Csillag Ágnes–Kovács Zsolt–Tapa Gergely (2010): A mozgásfejlesztés adaptálása élhető környezetben. Előadás, Zalaegerszeg
- www.mozgasjavito.hu/?menu=mdse

Bálint Éva és Dani Gyöngyi írásához felhasznált szakirodalom

- Bálint Éva (2013): Memóriacsoportok szerepe a koponya-agysérültek rehabilitációjában. Szakdolgozat. Budapest, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
- Benczúr Miklósné (2011): Fogyatékos személyek fizikai aktivitásának, sportolásának sportszakmai és egészségi háttere. Sportágválasztás szempontjai mozgáskorlátozott személyeknél. Rehabilitáció, 21(4), 189–195. p.
- Dézsi Betti (2008): Tanulmány az Országos Fogyatékosügyi Portálhoz. Budapest
- Kertész Györgyi (2009): Orvosi Rehabilitáció. Rehabilitációs program és egyéni rehabilitációs terv. Szöveggyűjtemény. Budapest, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 14. p.
- Jacques Blanc (2013): La Canourgue polgármestere, Európai Unió Régiók Bizottsága, 104. plenáris ülés – 2013. november 28–29.p
- Pollák Ildikó–Bálint Éva (2010): A különböző terápiás tényezők fontossága súlyos agysérülés után. Rehabilitáció, 20/1. 2010. március
- Verseghi Anna (2008): A neuropszichológiai vizsgálat interperszonális kontextusa. In: Kállai J. et al.: Bevezetés a neuropszichológiába. Medicina Könyvkiadó, Budapest

Dr. Benczúr Miklósné írásaihoz felhasznált szakirodalom

- Benczúr Miklósné (2002): A terápiától a sportolásig. Fejlesztő Pedagógia, 13. évf. 4–5. sz. 7–9. p.
- Benczúr Miklósné (2002): Az iskoláskorú mozgáskorlátozott gyermekek sportjának kialakulásáról. Fejlesztő Pedagógia, 13. évf. 2–4. sz. 16–18. p.
- Benczúr Miklósné (2003): Az egészséges életmódra nevelésről, a testnevelésről és a tanügyi szabályozásról. In: Benczúr Miklósné (szerk.): Adaptált testnevelés és sport. I. kötet. Speciális nevelési szükségletű tanulók adaptált iskolai testnevelése és sportági felkészítése. FONESZ, Budapest, 23–52. p.
- Benczúr Miklósné (2003): Mozgáskorlátozott tanulók adaptált testnevelésének tanítása és sportági felkészítése. In. Benczúr Miklósné (szerk.): Adaptált testnevelés és sport. I. kötet. Speciális nevelési szükségletű tanulók adaptált iskolai testnevelése és sportági felkészítése. 2003, FONESZ, Budapest, 55–96. p.
- Benczúr Miklósné (2005): A mozgáskorlátozott gyermekek sportjának kialakulása. In: Nádas Pál (szerk.): Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 67–75. p.

- Benczúr Miklósné (2011): Fogyatékos személyek fizikai aktivitásának, sportolásának sportszakmai és egészségi háttere. Sportágválasztás szempontjai mozgáskorlátozott személyeknél. Rehabilitáció, 21. évf. 4. sz., 189–196. p.
- Benczúr Miklósné (2002): Gyógypedagógia – rehabilitáció – adaptált testkultúra és sport. Rehabilitáció. 23/1–2. sz., 23. p.
- Bernolák Béláné (2002): A víz szerepe a mozgáskorlátozott személy rehabilitációjában. Fejlesztő Pedagógia, 13. évf. 4–5. sz., 34–37. p.
- Engelhardt Katalin (2002): „Önmagunkat legyőzni az egyetlen és tökéletes győzelem". Fejlesztő Pedagógia, 13. évf. 4–5. sz., 13. p.
- Faragó Zsófia–Ilosvai Georgina Ilona (2014): Kerekesszékes transzfertechnikák és alkalmazásuk a rehabilitáció során. Fizioterápia. XXIII. évf. 1. sz., 21–25. p.
- Fejes András (2002): Mozgás – sport – személyiség. Fejlesztő Pedagógia, 13. évf. 4–5. sz., 9–10. p.
- Laczkó Magyar György (2002): Sportterápia – orvosi rehabilitáció. Fejlesztő Pedagógia, 13. évf. 4–5. sz., 44–47. p.
- Ilosvai G.–I (2008).: Segéd- és sporteszköz-adaptáció az FNO módszerének alkalmazásával. Fizioterápia, XVII. évf. 3. sz., 11–17. p.
- Nádas Pál (2003): A mozgáskorlátozott diákság sportolási lehetőségei régen és ma. Fejlesztő Pedagógia, 13. évf. 2–4. sz., 19–22. p.
- Nádas Pál (2003): Mozgáskorlátozott személyek sportja. In: Benczúr Miklósné (szerk.): Adaptált testnevelés és sport. II. kötet. Fogyatékos személyek sportja. FONESZ, Budapest, 129–134. p.
- Szatmári Dóra–Bejek Zoltán (2008): Sport: a rehabilitáció csúcsa. Parasportok I-II. Fizioterápia, XVII. évf. 2. sz., 36–37. p. 4. sz., 23–25. p.
- Weisz Ildikó (2003): Vak tanulók testnevelése és sportoktatása. Sportági felkészítés és diáksport. In: Benczúr Miklósné (szerk.): Adaptált testnevelés és sport. I. kötet. Speciális nevelési szükségletű tanulók adaptált iskolai testnevelése és sportági felkészítése. FONESZ, Budapest, 149–162. p.

Benedek Richárd írásához felhasznált szakirodalom

- Weisz Ildikó (2003): Vak tanulók testnevelése és sportoktatása. Sportági felkészítés és diáksport. In: Benczúr Miklósné (szerk.): Adaptált testnevelés és sport. I. kötet. Speciális nevelési szükségletű tanulók adaptált iskolai testnevelése és sportági felkészítése. FONESZ, Budapest, 149–162. p.

Bíró Norbert és Keserű József írásához felhasznált szakirodalom

- Bíró Norbert (2012): Judo a paralimpiákon. In: Bíró Norbert–Plavecz Tamás: Új Judo Kisenciklopédia. Cegléd. www.judo.hu/verseny-judo/fogyatekos-judo
- Keserű József (2005): A cselgáncs hazai története. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 243–244. p.

Faragó Péter írásához felhasznált szakirodalom

- Faragó Péter (2008): Szakmai beszámoló a pekingi paralimpia fekvenyomó versenyéről.
- Faragó Péter (2014): Szakmai beszámoló a vb dubai versenyéről
- Faragó Péter (2016): RIÓ 2016. Szakmai összefoglaló beszámoló az MPB számára
- Kenderes Gábor (2005): Az erőemelő szakág hazai történetéből. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 255–258. p.
- Lukács György (1988): Csillapíthatatlan az „aranyláz". Népsport, XLIV. 251. 1988. október 21. 1, 5. p.
- ma-y (1990): Megváltoztatni a megváltoztathatatlant. – Kamera és Mikrofon. Nemzeti (Nép) Sport, 1990. március 28. 11. p.
- Nádas Pál (2014): KorKép–Tanulmány a Mozgásjavító rekonstrukciójának és fejlesztésének történetéről (1989–2012). Syllabux
- Népsport XLIII. 78. 1987. április 3.
- www.paralympic.org/powerlifting

Farkas László írásaihoz felhasznált szakirodalom

- Farkas László (2005): Kerekesszékes tenisz. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 262–266. p.
- ITF Arhívum
- Osváth Péter–Prókai András (1999): A teniszsport speciális élettani és szociális hatásai mozgássérült sportolóknál. Sporttudomány, 1999. 2. sz., 12–13. p.
- www.paralympic.org/wheelchair-tennis
- www.kerekeskosar.hu
- www.itftennis.com/wheelchair www.huntennis.hu/wheelchair

Fábián Attila és Kurucz Zita írásához felhasznált szakirodalom

- Hal'OLeary (1994): Teaching adaptive skiing, Winter Park, Colorado
- Koncz Péter (1984): »Téli Olimpia« Innsbuckban. Versenyben, (1984) 10–11. p. Nádas Pál gyűjtése.
- Kurucz Zita (2006): Mozgáskorlátozottak alpesi sízése és a gyógytornász szerepe a felkészítésben. Szakdolgozat. SE-EFK
- Navratyil Sándor (2005): Téli sportok és a paralimpiai játékok. In: Nádas Pál (szerk.): Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 201–207. p.
- Paralymic Winter Games 1976–2006 Örnsköldsvik – Torino/2006 RLC, Paris France – IPC Bonn Germeny
- www.hparalimpia.hu
- www. paralympic.org
- www.paralympic.org/alpine-skiin
- www. asdracing.org
- www. nesha.org

Gombás Judit írásához felhasznált szakirodalom

- Béki Piroska (2015): A rekreáció menedzsmentje. Debrecen. Letöltés: 2016. június 10. http://www.sportestudomany.unideb.hu/wp-content/uploads/2015/12/Rekreáció-menedzsment.pdf
- Gombás Judit–Tóthné Kälbli Katalin–Pajor Emese (2016): Látássérült tanulók inkluzív testnevelés-oktatását nehezítő tényezők és módszertani sajátosságok. Iskolakultúra. 2016. 16:1. 125–135. p.
- Osváth Péter, Kälbli Katalin, Ramocsa Gábor (2007): Attitudes of students in sport education to the sport activity of blind people in Hungary and possible reasons for them. Letöltés: 2012. október 6. http://gymnica.upol.cz/index.php/gymnica/article/view/36/33
- Pólusné Thiry Éva (2013): Az extrém sport mint a posztmodern magyar társadalom válasza a változásokra. Doktori értekezés. Semmelweis Egyetem Sporttudományi Doktori Iskola
- Sáringerné Szilárd Zsuzsanna (2014): Fogyatékossággal élők sportolási lehetőségei. In: Gál Andrea–Dóczi Tamás–Sáringerné Szilárd Zsuzsanna (szerk.) Társadalmi befogadás a sportban és a sport által (szociális inklúzió). MST–MSTT, Budapest, 93–110. p.
- Tangen, Suzanna–Kudlacek, Martin (2014): Extreme Sport and reconstruction of identity in person with Spinal Cord Injurise (SCI). European Journal of Adapted Physical Activity 2014. 7 (2) 3–12. p.
- www.rickhansen.com/About-Us/About-Rick-Hansen
- www.kdsmartchair.com/blogs/news/101107142-wheelchair-motocross-increasing-in-popularity
- www.aaronfotheringham.com/about/

Dr. Gruiz Katalin írásához felhasznált szakirodalom

- American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD) Intellectual disability, definition, classification and systems of support. (11th ed.) Washington, DC. 2010.
- BNO 10 BNO-10: A betegségek és az egészséggel kapcsolatos problémák nemzetközi statisztikai osztályozása (10. revízió). Budapest, 1995, Népjóléti Minisztérium. Online elérhető: https://hu.wikipedia.org/wiki/BNO-10_k%C3%B3dok_list%C3%A1ja. Letöltve: 2016. augusztus 14.
- Burkett, B. Technology in Paralympic sport: performance enhancement or essential for performance? British Journal of Sports Medcine, 2100, 44
- Curran, S. A.–Frossard, L. Biomechanical analyses of the performance of Paralympians: from foundation to elite level. Prosthet. Orthot. Int., 2012, 36 (3) p. 380–395.
- David, A. S. Paralympics and conversion disorder. J. Neurol. Neurosurg. Psychiatry, 2016. 87 (2) p. 217–219.
- Di Blasi, F. D.–Elia, F.–Buono, S.–Ramakers, G. J. A.–Di Nuovo, S. F. Relationships between visual-motor and cognitive abilities in intellectual disabilities. Perceptual & Motor Skills, 2007, 104, p. 763–772.
- Frossard, L. Performance dispersion for evidence-based classification of stationary throwers. Prosthet. Orthot. Int. 2012, 36 (3) p. 348–355.
- Frossard, L. A .– O'Riordan, A.–Smeathers, J. Performance of elite seated discus throwers in F30s classes: part I: does whole body positioning matter? Prosthet. Orthot. Int. 2013, 37 (3) p. 183–191.
- Hutzler, Y.–Korsensky, O. Motivational correlates of physical activity in persons with an intel¬lectual disability: a systematic literature review. J. of Intellectual Disability Research, 2010, 45 (9), p. 767–786.
- INAS (2016) The International Association of Sport for para-athletes with an intellectual disability. Online elérhető: http://www.inas.org. Letöltve: 2016. augusztus 14.
- INAS Igazolási Bizottsága INAS Governing Board and Committees. INAS website. Online elérhető: http://www.inas.org/about-us/who-we-are-2/committees és http://www.inas.org/wp-content/uploads/2010/11/3.2-Eligibility-Committee-1.pdf. Letöltve: 2016. augusztus 14.
- INAS igazolási szabályzata INAS eligibility and classification Policy. Online elérhető: http://www.inas.org/member-services/governance-and-handbook. Letöltve: 2016. augusztus 14.
- Igazolási útmutató. A guide to eligibility and classification for athletes with and intellectual disablity. Online elérhető: http://www.inas.org/wp-content/uploads/2010/11/Guide-to-Eligibility-and-Classification.pdf. Letöltve: 2016. augusztus 14.
- Marcelino, R.–Mesquita, I.–Sampaio, J. Effects of quality of opposition and match status on technical and tactical performances in elite volleyball. Journal of Sport Sciences, 2011, 29 (7), p. 733–741.
- Myint, J.–Latham, K.–Mann, DS. L.–Gomersall, P.–Wilkins, A. J.–Allen, P. M. The relationship between visual function and performance in rifle shooting for athletes with vision impairment. BMJ Open Sport Exercise Medcine 2:e000080, DOI:10.1136/bmjsem-2015-000080

- Oh, Y-T.–Burkett, B.–Osborough, C.–Formosa, D.–Payton, C. London 2012 Paralympic swimming: passive drag and the classification system. British Journal of Sports Medcine,2013, 47 (13) p. 838–843. DOI: 10.1136/bjsports-2013-092192
- Ravensbergen, H. J. C. (Rianne)–Mann, D. L.–Kamper, S. J. Expert consensus statement to guide the evidence-based classification of Paralympic athletes with vision impairment: a Delphi study. British Journal of Sports Medcine, 2016, 5 (7) p. 386–391. DOI:10.1136/bjsports-2015-095434
- Smoljanovic, T.–Bojanic, I.–Hannafin, J. A.–Urhausen, A.–Theisen, D.–Seil, R.–Lacoste, A. Complete inclusion of adaptive rowing only 1000 m ahead. British Journal of Sports Medcine, 2013, 47, p. 819–825, DOI:10.1136/bjsports-2013-092157
- Sohn Y. W.–Doane S. M.–Garrison T. The impact of individual differences and learning context on strategic skill acquisition and transfer. Learning and Individual Differences, 2005. 16, p. 13–30.
- TSAL Training and Sport Activity Limitations questionnaire. INAS Eligibility. Online elérhető: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeAfZYEe8Itfyp-KOg4WQ_kgUmQ_Wz5FBmzFyjbzzyFubdv4w/viewform?hl=en&hl=en&formkey=dDVQbmlpa2lyMlhSQUpVZVUtNHhiQ3c6MQ#gid=0. Letöltve: 2016. augusztus 14.
- Tweedy, S. M.–Vanlandewijck, Y. International Paralympic Committee position stand: background and scientific rationale for classification in paralympic sport. B. J. of Sports Medcine, 2011, 43 (13), p. 1067–72
- Van Biesen, D.–Mactavish, J.–Vanlandewijck, Y. C. (2014) Comparing Technical Proficiency of Elite Table Tennis Players with Intellectual Disability: Simulation Testing versus Game Play. Percept Mot Skills, 2014, 118 (2), p. 608–621, DOI: 10.2466/15.30. PMS.118k21w5
- Van Biesen, D.–Mactavish, J.–McCulloch, K.–Lenaerts, L.–Vanlandewijck, Y. C. (2016) Cognitive profile of young well-trained athletes with intellectual disabilities. Research in Developmental Disabilities 2016, 53, p. 377–390, DOI: 10.1016/j.ridd.2016.03.004
- Van Biesen, D.–Mactavish, J.–Pattyn, N.–Vanlandewijck, Y. (2012) Technical proficiency among table tennis players with and without intellectual disabilities. Human Movement Science, 2012, 31 (6), p. 1517–1528, DOI: 10.1016/j.humov.2012.07.004
- Van Biesen, D.–Verellen, J.–Mactavish, J.–Meyer, C.–Van de Vliet, P.–Vanlandewijck, Y. (2010) The ability of elite table tennis players with intellectual disabilities to adapt their service/return. Adapted Physical Activity Quarterly, 2010, 27 (3), p. 242–257.

Hajdu Brigitta – Nagy József írásához felhasznált szakirodalom

- Beliczay Sándor (2002): „A vívás a megértés művészete." Fejlesztő Pedagógia, 13. évf. 2002/4–5. sz., 32–33. p.
- Nádas Pál (2002): A parasport és a paralimpiai játékok története. Fejlesztő Pedagógia, 13. évf. 2002/4–5. sz., 63–76. p.
- Szekeres Pál (2002): Kell és lehet teljes életet élni. Fejlesztő Pedagógia, 13. évf. 2002/4–5. sz., 3–5. p.
- Szekeres Pál (2005): A magyarországi kerekesszékes vívás története. In: Nádas Pál (szerk.): Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 303–308. p.
- Szűcs Miklós (1996): Szekeres Pál megvédte bajnoki címét. Nemzeti Sport, VII. 227. 1996. augusztus 21., 9. p.
- Tarpai László (1992): Szekeres Pál vívásban aranyérmes. Nemzeti Sport, 1992. szeptember 5.
- www.fie.org (International Fencing Federation, FIE
- www.iwasf.com (International Wheelchair & Amputee Sport Federation, IWAS)
- www.hunfencing.hu (Magyar Vívó Szövetség, MVSZ)

Hegedűs András írásához felhasznált szakirodalom

- Csík János (1982): Íjász Világbajnokság. A nők csapatban másodikak. Humanitás, 1982. II. évf. 6. sz.
- Hegedüs András: A mozgássérültek íjászsportja. Szakdolgozat. FONESZ sportoktatói tanfolyam.
- Humanitás 1981. I. sz. 8. p.
- Nádas Pál (2002): A parasport és a paralimpiai játékok története. Fejlesztő Pedagógia, 2002. 13. 4–5., 63–76. p.
- Nádas Pál (2005): A paralimpiai mozgalom történetéről. In: Nádas Pál (szerk.): Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 23–61. p.
- Nádas Pál (2005): Paralimpiai játékok története. In. Nádas Pál (szerk.): Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 183–200. p.
- Nádas Pál (szerk. 2005): Paralimpiai történetek. Íjászat. MPB, Budapest, 259. p.
- Nádas Pál: Az első magyar paralimpiai érem története. Fogyatékosság és Társadalom, 2016/7. szám
- Nemzeti Sport, 1970. július 11. szombat. 23–45. p.
- Népsort, 1975. július 6., 4. p.
- Népsport 1984. évi (június 25–27.) helyszíni tudósításai alapján
- Népsport 1989. február 22.
- Népsport 1989. június 28.
- Tormássy Béla: Budapest-bajnokság (film), 1982.
- Versenyben – Budapest, 1984. május 10. MEOSZ – Testnevelési és Sportbizottság

Digitális források

- www.paralympic.org/results/historical
- www.rulebook.worldarchery.org /PDF/Official/2016-10-01/EN-Book3.pdf
- www./worldarchery.org/Para-Archery (Nemzetközi Íjászszövetség)
- www.misz.hu (Magyar Íjászszövetség; eredmények, szabályzatok)
- www.paralympic.org Nemzetközi Paralimpiai Bizottság
- www.paralympic.org/archery
- https://rulebook.worldarchery.org/popup.php?sez=82 (World Archery Rule Book 3, Target Archery)
- https://worldarchery.org/competition/221/madrid-2005-world-archery-championships#/
- https://worldarchery.org/athlete/5751/danielle-brown

- http://www.excellesports.com/news/zahra-nemati-olympics-paralympics
- https://worldarchery.org/History-World-Archery

Kovácsné Fülöp Beáta írásához felhasznált szakirodalom

- Jankó-Brezovay Pálné–Vargáné Mező Lilla (2001): Az integrált nevelés-oktatást segítő módszertani központ modellje a gyengénlátók iskolájának gyakorlatában. Megvalósult a Fővárosi Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány támogatásával. Budapest.
- Kovácsné Fülöp Beáta (2007): Módszertani útmutató gyengénlátó, aliglátó tanulót integráltan nevelő pedagógusoknak. Testnevelés és sport. Kézirat
- Paraszkay Sára (2006): Visszaemlékezés. In: Schmidt-Schweizer Eleonóra (szerk.): Jubileum – 50 éves a gyengénlátó gyermekek iskolája (1956–2006). Gyengénlátók Általános Iskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye és Diákotthona, Budapest, 9–18. p.
- Fóriszné Henye Rita (2006): Gyengénlátó Diákok Sportegyesülete. In: Schmidt-Schweizer Eleonóra (szerk.): Jubileium –50 éves a gyengénlátó gyermekek iskolája (1956–2006). Budapest, Gyengénlátók Általános Iskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye és Diákotthona, Budapest, 75–79. p.
- Weisz Ildikó (2003): Látássérült személyek speciális sportja. In: Benczúr Miklósné (szerk.): Adaptált testnevelés és sport. II. kötet. Fogyatékos személyek sportja. FONESZ, Budapest, 183–185. p.

László Anita Mária írásához felhasznált szakirodalom

- Benczúr Miklósné (1992): Mozgáskorlátozott sportolók osztályba sorolása. Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége, Budapest,
- CP-ISRA International Boccia Rules, 2007.www.cp-isra.org.
- CP-ISRA: A brief history of boccia by Joacquim Viegas
- CP-ISRA International Boccia Rules
- CP-ISRA Sports Manual 10th Edition 2010 Section A Classification Rules.
- Grande Enciclopedia delle Bocce Szerk: Francesco Paolo Conte Edicioni Studio 1985.
- László Anita Mária (2012): Boccia, a mozgáskorlátozottak sportja. Diplomadolgozat. SE-TSK, 8–18. p.
- Le bocce del monde. Ed: Luigi Sambonelli – Renato Vassaldo, Roma
- Marthy Gábor (1992): Ismerjék meg a bócsát! Sportvezető, 1992. 27. évf. 3. sz., 24. p.
- Nádas Pál (2003): A nemzetközi paralimpiai játékok története. SportHistória, 2003. I/2, I/3, 4. 5. 58–59. p.
- Nádas Pál (2003): A nyári paralimpiai játékok rövid krónikája. SportHistória, I/4, 6, 26–29. p.
- Nádas Pál (szerk. 2005)): Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 23–35. p., 239–241. p.
- Nádas Pál (2002): Parasport és a paralimpiai játékok története. Fejlesztő Pedagógia, 2002. 13. 4–5 sz., 63–76. p.
- Sport Krónikája. Budapest, 1992, Officina Nova.
- Új játékeszköz (1993): Testnevelés, 4. sz. 14. p.
- www.cp-isra.org.
- www.mlms.hu
- www Benczur.bocsa.sport.hu
- www.cp-isra.org.2010.
- www.bisfed.com

Legeza György írásához felhasznált szakirodalom

- Bhambhani, Yages: Phisiology of Wheelchair Racing in Athletes with Spinal Cord Injury. Sport Med, 2002; 32 (1) p. 23–51.
- Gray-Thompson, Tannie és Thompson, Ian: Wheelchair Racing. In Goosy-Tolfrey, Vicky Phd (ed.): Wheelchair Sport 2010., Human Kinetics p. 133–150.
- Legeza György (2002): A kerekesszékes sportról. Részlet egy készülő tanulmányból, Fejlesztő Pedagógia, 2002. 4–5. sz., 48–51. p.
- Legeza György (2005): A magyarországi kerekesszékes futás történeti bemutatása. In: Nádas Pál (szerk.): Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 215–225. p.
- Morse, Marty: Training: The Para-backhand Technique, In May 1999 issue of Sports 'n Spokes.
- Yilla, Abu B.: Enhancing Wheelchair Sport Perfomance In Winnick, Joseph P. (ed.): Adapted Phisical Education and Sport, 2011, Human Kinetics, p. 571–590.

Dr. Litavecz Anna írásához felhasznált szakirodalom

- Paczulák András visszaemlékezése alapján. A telefonos interjút készítette (2017. 01. 05–08.) Nádas Pál
- SPURI futó-triatlon magazin, 1998. évi 3. sz. 58. p.
- www.hparalimpia.hu/sportag/triatlon
- www.nemzetisport.hu/migralt_cikkek/20020823/a_rekordokert_kulon_penzdijat_osztanak
- www.nemzetisport.hu/migralt_cikkek/20020823/a_rekordokert_kulon_penzdijat_osztanak
- www.nemzetisport.hu/rio-2016 (MTI)
- www.paralympic.org/triathlon
- www.sportolna.com/tortenet.php
- www.triathlon.org),
- www.triathlon.org/paratriathlon
- www.triathlon.org/paratriathlon/categories

Mészáros Edit írásához felhasznált szakirodalom

- www.iwrf.com/classification
- www.iwrf.com
- Downloads, Classification manual 3rd Edition rev- 2015 English) pdf
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Kerekes//2016. 08. 08.)

Nádas Pál írásaihoz felhasznált szakirodalom

- Arday Attila (2012): A győzelem új útja. Pálos Péter keze és szíve aranyat ért az asztalnál. Nemzeti Sport, 2012. szeptember 4., www.paralympic.org/results/historical.
- Bakos Ferenc (szerk., 1974): Idegen szavak szótára. Akadémiai Kiadó–Kossuth Könyvkiadó, Budapest
- Bernau Péter (2008): Összegző dolgozat az első paralimpiámról. Peking 2008.
- Bernau Péter (2015): A sportolók imádták Londont, a brit főváros pedig szívébe zárta a paralimpikonokat. Paralimpiatörténeti tanulmányok. Kézirat
- Dr. Derera Mihály (1986): Népsport-tudósítások. XLII. évf. 189., 190., 191., 191., 197. 1986. augusztus 6–15.
- Dukát Zsolt (19929: Az ülőröplabdázás története Magyarországon. Szakdolgozat. Nyíregyházi Tanárképző Főiskola
- Dr. Fejes András (2005): Felejthetetlen bajnokok. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 95–99. p.
- Füredi Marianna (2005): Minden idők legjobb paralimpiája. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 168–179. p.
- Gallai László (1992): Amatőrként profi színen. Röplabda, 1992. 31/8. 1–3. p.
- Gruiz Katalin (2005): Volt egyszer egy MÉS… Down Alapítvány, Budapest, 333. p.
- Hajdú Levente (2005): Sötétben Ferihegy. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 105. p.
- Henny Rückert (1980): Olympics For The Disabled Holland
- Ismeretlen szerző (1984): Az első munkanap. Népsport, 1984. XI. évf. 1. sz., 1. p.
- Istenes Vilmos (1986): Póczos megvédte tavalyi elsőségét. Népsport, XLII. 271. 1986. november 10.
- Jegyzőkönyvtöredékek 1971. október, HOSC-FMSZ irattár.
- Kaiser János (2005): Az ALU-KOR asztalitenisz-kupák története. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. Budapest, MPB, 321–325. p.
- Kälbli Katalin (2008): Sérülés- és sportágspecifikus edzés mozgáskorlátozott sportolók – ülőröplabdázók számára. Doktori értekezés. Semmelweis Egyetem Nevelés- és Sporttudományi Doktori Iskola.
- Kovács (1984): A bronzérmes emlékezései. Szombathelyi érmes a Fáklya Világjátékokról. Vas Népe, 1984. július 29.
- Kőpatakiné Mészáros Mária–Nádas Pál (2006): Ábrahám tündöklő pillanatai. In: Ismerkedő könyv. MPB, Budapest, 52–54. p.
- Legeza György (2005): A magyarországi kerekesszékes futás történeti bemutatása. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 215–225. p.
- Lukács György (1984): Szaporodnak az érmek – ritkulnak az események. Népsport, XL. 151., 1984. június 27.
- Lukács György (1984): Magyar sikernap. Csodálatos magyar sikernap. Népsport, 1984. június 21.
- Lukács György (1984): Újabb kilenc érem. Népsport, 1984. június 22.
- Lukács György (1986): Vb-érmek után. Kitüntetés-átadás a Novotelben. Népsport, XLII. 250. 1986. október 17. 7. p.
- Lukács György (1986): Példaképekké váltak. Röplabda, az MRSZ Híradója, 1986/8, 1–6. p.
- Lukács György (1988): Nem minden arany, ami aranyat ér. Népsport, XLIV. 248. 1988. október 17., 7. p.
- Lukács György (1988): Álom marad a becsületarany? Népsport, XLIV. 253. 1988. október 23., 1. p., 6. p.
- Lukács György (1988): Magyar gólzápor a Csamsilban. Népsport, XLIV. 252. 1988. október 22., 1. p., 4. p.
- Lukács György–Nádas Pál (200): Akik ülve röplabdáznak. In: Juni György (szerk.) A Magyar Röplabdázás 50 éve, 1996. Aréna 2000, 2003–2012. p.
- Lukács György (2005): Tarpai László tudósításai nyomán. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 145–146. p. Nemzeti Sport, III. évf. 246., 247., 249., 250., 251., 252., 253., 254., 256. sz.
- Martinkó Károly(1975): Három sportágban – nyolc aranyérem. Nyolc ezüst és tizenkét bronz. Népsport, XXXI. 158. sz. 1975. július 6., 4. p.
- MEOSZ–TSB (1986): Beszámoló az ÁISH elnöke számára az ülőröplabda-világbajnokság gazdálkodásáról. MEOSZ-irattár. Nádas Pál gyűjtése.
- Mihályi András Pekingi tudósításai. Nemzeti Sport, 2008.
- MTI/NSO2012.09.03/www.nemzetisport.hu/london_2012/paralimpia-palos-peter-aranyermes-asztaliteniszben-2170309.
- Nádas Pál: Ülve játsszuk a röplabdát. Röplabda, az MRSZ Híradója, 1982/7, 1–4. p.
- Nádas Pál (1982): Ülve játsszuk a röplabdát. Humanitás, 1982. II. évf. 2. sz.
- Nádas Pál (1985): Visszatekintés. In: Juni György (szerk.) Röplabda-mindentudó 1984–85. Sportpropaganda, 1985, 54–60. p.
- Nádas Pál (1986): Törvényszerű fejlődés. In: Juni György (szerk.) Röplabda-mindentudó. Sportpropaganda, 1986, 65–72. p.
- Nádas Pál (1988): A fejlődés tovább tart. In: Juni György (szerk.) Röplabda-mindentudó. Sportpropaganda, 1988, 182–197. p.
- Nádas Pál (1988): Bajnok a Piremon SE. Humanítás, VIII. 1988, 4–5. sz.
- Nádas Pál–Zsoldos János (1993): Történelmi áttekintés. Kilenc évtized a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában. Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon, 9–26. p.
- Nádas Pál (2003): A Nemzetközi Paralimpiai Játékok és a parasport hazai története. Fogyatékosok sportjának története. GYISM, 50–75. p.
- Nádas Pál (2003): A Nemzetközi Paralimpiai Játékok és a parasport hazai története. Fogyatékosok sportjának története. GYISM, 51–75. p.
- Nádas Pál (2005): Akik ülve röplabdáznak. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. Budapest, 2005, MPB, 283–301. p.

- Nádas Pál (20059: Ülőröplabda-világbajnokság, Pécs. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest,310–313. p.
- Nádas Pál (szerk., 2005): Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 93–100. p., 352. p., 358. p., 368. p., 371. p., 376. p., 379. p.
- Nádas Pál (2015): A magyarországi paralimpiai mozgalom. 90 éves a Magyar Asztalitenisz Szövetség. MASZ, 48–51. p.
- Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. Egy negyven évvel ezelőtti hazai politikai döntés hátteréről. Fogyatékosság és Társadalom, 2016/7. 23–45. p.
- Olymics for the Disabled Holland 1980 Commemorative Book
- Plesa István, dr. (2005): Elrendelt tiltakozás. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 112. p., 115. p.
- Rosenfeld Piroska hagyatékából származó dokumentumok. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Szűcs Miklós (1996): Pingpongsuli és úszásoktatás – magyar módra. Nemzeti Sport, VII. 230. 1996. augusztus 24., 9. p.
- Szűcs Miklós (2005): Aranyos nyilatkozatok 1996-ból. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. Budapest, 2005, MPB, 164. p.
- Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. Ahogy én láttam. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 158–159. p.
- Temesvári J. (2005): Asztalitenisz. In: Gruiz. K. (szerk.) Volt egyszer egy MÉS. Down Alapítvány Kiadó, Budapest, 150–152. p.
- TT-klasszifikáció: Asztalitenisz nemzetközi klasszifikációja (ITTF Para Table Tennis Classification). Online elérhető: https://www.ipttc.org/classification/ Letöltve: 2016. augusztus 14.
- Vinkó György (1984: Atlétika. Nemzetközi szabályok. Javaslatok a hazai versenyek rendezésére. In: Mozgáskorlátozottak Sportja. Kézikönyv. Atlétika. MEOSZ-TSB, 1–18. p.
- Vinkó György (2005): A mozgáskorlátozottak atlétikájának fejlődése az 1980-as években. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 212–214. p.

Hivatalos dokumentumok – versenyjegyzőkönyvek származási helye:

- ALU-KOR Asztalitenisz Sportegyesület
- Fonák Alapítvány
- Magyarországi Asztalitenisz Szövetség
- Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége – MMS–MLMS–FMSZ irattár
- Vachott Sándor Városi Könyvtár, Gyöngyös

Digitális források

- www.hparalimpia.hu
- www.paralympic.org/results/historical
- www.ipttc.org
- www.ittf.com
- www.ipttc.org/classification/ITTF-Classification-Code-final-March-2010.pdf
- www.moatsz.hu
- www.mob.hu/1984-los-angeles
- www.nemzetisport.hu/ london 2012/paralimpia
- www.paralympic.org/
- www.youtube.com / paralympicsporttv
- www.paralympic.org/results/historical
- www.worldparavolley.org/rankings/standing-volleyball

Nádas Pál – Dr. Sós Csaba írásához felhasznált szakirodalom

- Arday Attila (2012): Nemzeti Sport, 2012. augusztus 1–08., helyszíni tudósítások
- Benczúr Miklósné (szerk., 1984): Úszás. In: Mozgáskorlátozottak sportja. Kapcsos Könyv. MEOSZ-TSB, 1–26. p.
- Benczúr Miklósné, dr. (1992): Mozgáskorlátozott Sportolók Osztályba sorolása. Mozgáskorlátozottak Sportja. Kézikönyv
- Bernolák Béláné (2011): Vízben végzett rehabilitációs foglalkozások értelmezése, jelentősége a gyógypedagógiában, tükröződése a gyógypedagógus-képzésben. Gyógypedagógiai Szemle, 2011/2. sz.
- Csík János–Nádas Pál (1988): Olimpiára készülve. Humanitás, 1988. VIII. évf. 1–3. sz.
- Füredi Marianne (2000): Nemzeti Sport, 2000. október 20–29., helyszíni tudósítások
- Füredi Marianne (2004): Nemzeti Sport, 2004. szeptember 20–25., helyszíni tudósítások
- Guttmann, L. (1976): Textbook of Sport for the Disabled. 1976, HM+M Publishers. Aulesbury Bucks, England, 63–77. p.
- Hevér Helga (2014): A női para úszósport fejlődése, 1998–2010–2013-as világbajnokságok c. szakdolgozata. Testnevelési Egyetem, Humanitás, X. évf. 3. sz., 8. p.
- Jegyzőkönyvek 1971-ből, HOSC–MMS–FMSZ irattár
- Jegyzőkönyv: MPB Közgyűlés, 2006. május 13. Nádas Pál gyűjtése.
- Jegyzőkönyv: MPB Közgyűlés 2007. május 19. Nádas Pál gyűjtése.
- Jegyzőkönyv: MMS Elnökség 2009. március 5. MMS–MFSZ irattár
- Koller István (2005): A mozgáskorlátozottak úszósportjának hazai fejlődése. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 267–279. p.
- Kormány 1120/1998. (IX. 30.) korm. határozat az Ifjúsági és Sportminisztérium létrehozásával kapcsolatos feladatokról
- Kormány 71/1999. (V. 21.) rendelete a fogyatékos sportolók világversenyein eredményesen szereplők járadékáról
- Kormány 200/2013. (VI. 13.) korm. rendelet, 2004. évi I. törvény 79. § (1) bekezdés b) pont bj), az Alaptörvény 15. cikk (1) 2. §, Állami jutalom: (4) a) b) + 1. melléklet
- Lukáts (Lukács) György (1984): Népsport, 1984. június 21–25., helyszíni tudósítások
- Lukáts (Lukács) György (1988): Népsport, 1988. október 15–23., helyszíni tudósítások
- MMS-elnökségi ülés, 1996. december 19.
- MMS-elnökségi ülés, 1997. január 23.
- Magyar Nemzeti levéltár (MNL/XIX-J-1-j/1182/2015/77 doboz.)
- Mihályi András (2008): Nemzeti Sport, 2008. szeptember 09–13., helyszíni tudósítások
- MPB-szabályzat a műhelytámogatás elosztására, 2003. MPB-irattár. Nádas Pál gyűjtése.

- MPB-ösztöndíj felhasználása, 2005. MPB-irattár. (Nádas Pál gyűjtése.)
- MPB, SZMSZ 3. számú melléklete. Érvényes: 2006. november 15.
- Nemzeti (Nép) Sport (1990): Éremeső Saint-Étienne-ben. Nemzeti Sport, I. 120., 1990. július 13., 9. p.
- Nádas Pál: Sajtótájékoztató, MEOSZ, 1985. szeptember 16. MEOSZ-irattár. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Nádas Pál (1990): Magyar mérleg: öt arany, tizenkét ezüst, két bronzérem. Nemzeti Sport, I. 134., 1990. július 27., 6. p.
- Nádas Pál–Zsoldos János (1993): Változás az 1970-es évektől. Kilenc évtized a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában.Mozgásjavító Általános Iskola, 38–40. p.
- Nádas Pál (2016): Az első magyar paralimpiai aranyérem története. Fogyatékosság és Társadalom, 2016/7. sz., 23–45. p.
- Sipos János (2000): Aranynap Sydneyben. Színes a sport, www.asport.hu, 2000. október 26., 15. p.
- Sipos János (2000): Újabb magyar aranyérem. Színes a sport, www.asport.hu, 2000. október 28., 15. p.
- Sós Csaba (2010): Felkészülési terv paraúszás sportághoz (2010–2012)
- Szűcs Miklós (1996): Nemzeti Sport, VII. 233. 1996. augusztus 21–27., helyszíni tudósítások
- Szűcs Miklós (2005): Naplótöredékek 1996-ból. Ahogyan én láttam. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 155–162. p.

Digitális források
- www.gyengenlatok.hu/hu
- www.keh.hu//www.paralympic.org/results/historical
- www.nemzetisport.hu/rio-2016/paralimpia (MTI)
- www.hparalimpia.hu
- www.paralympic.org/results/historical
- www.paralympic.org/rome-1960
- www.paralympic.org/swimming/about
- www.vakisk.hu
- Wikipedia. úszás

Patonai Ágnes írásához felhasznált szakirodalmiom

- Federeation Francaise Omnispors des Handicaés Physiques
- Rosenfeld Piroska hagyatékából (Nádas Pál gyűjtése.)

Digitális források
- hu.wikipedia.org/wiki/Curling 2016.08.07
- www.curling.hu/magyar-curling-szovetseg
- www.worldcurling.org/curling-at-the-paralympics
- www.paralympic.org/wheelchair-curling

Pál-Plichta Györgyi – Zakor Andrea írásához felhasznált szakirodalom

- Humanitás 1988. évi számai. MEOSZ sajtóarchívum, 1988. évi sajtóarchívum. (Nádas Pál gyűjtése.)
- Pál-Plichta Györgyi (2012): Beszámoló a 2012. évi Londoni Paralimpiai Játékokról. 2012. október. 4. Pál-Plichta Györgyi gyűjtése
- Pál-Plichta Györgyi (2014): A mozgáskorlátozott sportlövő válogatott 2014. szakmai beszámolója. 2014. október 18. (Pál-Plichta Györgyi gyűjtése)
- Pál-Plichta Györgyi (2015): Gurisatti Gyula sydney-i kvótaszerzésének beszámolója. 2015. (Pál-Plichta Györgyi gyűjtése)
- Pál-Plichta Györgyi (2016): Paralimpiai beszámoló 2016. (Pál-Plichta Györgyi gyűjtése)
- Sasvári Éva (1990): Megalakult a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége. Humanitás, X. évf. 1. sz. 1990. február 8.
- Timár Mihály (1992): Az „egyszemélyes lövészcsapat." Paraolimpiai Magazin, 26. p.
- www.paralympic.org/shooting

Páni Róbert írásához felhasznált szakirodalom

- Benczúr Miklósné (szerk., 2003): Adaptált testnevelés és sport. II. kötet. Fogyatékos személyek sportja. FONESZ, Budapest,
- Dénes József (2003): A magyar vakok és gyengénlátók sporttörténete. Fogyatékosok sportjának története. GYISM, Budapest
- Dénes József (2005): Szövetségek és egyesületek története. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 425–428. p.
- IBSA Official Goalball Results Book (2004, 2012)
- IBSA Rule book (2002-05; 2006-09; 2010-13; 2014-17) IBSA website
- Páni Róbert (2002): A csörgőlabda. Fejlesztő pedagógia, 2002. 13. évf., 4–5. sz., 30–31. p.
- Páni Róbert (2004): A csörgőlabdázás oktatása. Szakdolgozat. ELTE BGGYK, Budapest, 2–4. p.
- Páni Róbert (2005): A csörgőlabda története. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 245–251. p.
- Páni Róbert (2015): A csörgőlabda-sportágban bekövetkezett játékszabály-változások és ezek hatása a játék taktikájára. Szakdolgozat. ELTE BGGYK, Budapest

Pegán Zoltán írásához felhasznált szakirodalom

- Pegán Zoltán magángyűjteménye
- www.paralympic.org/sailing
- www.hparalimpia.hu/sportag/vitorlazas

Schiller Kertész Judit írásaihoz felhasznált szakirodalom

- Gruiz Katalin (1992): Paraolimpia Madrid 92. MÉS-kiadvány, Budapest
- Gruiz Katalin (2005): Volt egyszer egy MÉS. Egy sportszövetség története (1992–2005). Down Alapítvány és a MÉS
- Schiller-Kertész Judit (2005): Értelmi fogyatékos atléták hazai és nemzetközi versenyrendszere. In: Nádas Pál (szerk.) Paralimpiai történetek. MPB, Budapest, 226–228. p.
- www.fodisz.hu
- www.fmsz.hu

Tóthné dr. Kälbli Katalin írásaihoz felhasznált szakirodalom

- Bakos Ferenc (szerk., 2002): Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Benczúr Miklósné(1992): Mozgáskorlátozott sportolók osztályba sorolása. Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége, Budapest
- IPC (International Paralympic Committee): IPC Classification Code and International Standards. November 2007. https://www.paralympic.org/sites/default/files/document/120201084329386_2008_2_Classification_Code6.pdf. Letöltés: 2016. augusztus 31.
- IPC (International Paralympic Committee): Chapter 4. 4 – Position Statement on background and scientific rationale for classification in Paralympic sport. December 2009. https://www.paralympic.org/sites/default/files/document/141113170628158_2014_10_13+Sec+ii+chapter+4_4_Pos+Stat+scientific+rationale+Classification+Paralympic+Sport.pdf. Letöltés: 2016. augusztus 31.
- IPC (International Paralympic Committee):: IPC Policy on Eligible Impairments in the Paralympic Movement. January 2013. https://www.paralympic.org/sites/default/files/document/141113170238135_2014_10_13%2BSec%2Bii%2Bchapter%2B3_13%2BIPC%2BPolicy%2Bon%2BEligible%2BImpairments%2Bin%2Bthe%2BParalympic%2BMovement.pdf. Letöltés: 2016. augusztus 31.
- IPC (International Paralympic Committee): Explanatory guide to Paralympic classification. Paralympic summer sports. September 2015. https://www.paralympic.org/sites/default/files/document/150915170806821_2015_09_15%2BExplanatory%2Bguide%2BClassification_summer%2BFINAL%2B_5.pdf. Letöltés: 2016. augusztus 31.
- IPC (International Paralympic Committee): Explanatory guide to Paralympic classification. Paralympic winter sports. February 2016. https://www.paralympic.org/sites/default/files/document/160211172359750_2016%2B02%2BWinter%2BExplanatory%2BGuide%2B.pdf. Letöltés: 2016. augusztus 31.
- IPC (International Paralympic Committee): Evidence-Based Classification – Current Best Practise. https://www.paralympic.org/sites/default/files/document/120228150200907_11%2B2009_09_12%2BEvidence%2BBased%2BClassification1_0.pdf. Letöltés: 2016. augusztus 31.
- Steadward, R. D.–Nelson, E. R.–Wheeler, G. D. (editor): Disability swimming and classification. Vista ,93 – The Outlook: Proceedings from an International Conference on High Performance Sport for Athletes with Disabilities. 1993 14–20 May; Jasper, Alberta. Rick Hansen Centre.
- Steadward, R.–Peterson, C.: Paralympics. Where Heroes Come. DW Friesens, Canada, 1997.
- Vanlandewijck, Y. C.–Chappel, R. J.: Integration and classification issues in competitive sports for athletes with disabilities. Sport Science Review, 1996 5 (1):65–88. p.
- Tweedy S. M.: Taxonomic theory and the ICF: foundations for a unified disability athletics classification. Adapted Physical Activity Quarterly, 2002 19 (2):220–237. p.
- Tweedy, S. M. (2009): Appendix C – Assessing Extent of Activity Limitation Resulting from Impairment: In IPC Athletics Classification Project for Physical Impairments: Final Report – Stage 1, Tweedy, S. M., and Bourke, J. (Ed.) IPC Athletics, Bonn. 2009, pp. 74–76.
- Tweedy, S. M.–Howe, D. P.: Introduction to the Paralympic Movement. In Vanlandewijck, Y. C. and Thompson, W. R. (Ed.): Handbook of Sports Medicine and Science. The Paralympic Athlete. 2011, Wiley-Blackwell
- Tweedy, S. M.–Vanlandewijck, Y. C. (2011): International Paralympic Committee position stand-background and scientific principles of classification in Paralympic sport. British Journal of Sports Medicine. 2011. 45:259–269. p.
- Abbott, Jim (2010): Jim Abbott. http://www.jimabbott.net/biography.html?submenuheader=0. Letöltés: 2016. április. 5.
- AIPS (Association Internationale de la Presse Sportive) (2012): Beijing Olympic shot-putter Assunta Legnante now blind, seeks Paralympic title. http://www.aipsmedia.com/index.php?page=news&cod=7917. Letöltés ideje: 2016. augusztus 26.
- Aján Tamás (é.n.): Olimpiai Sportolóink – Takács Károly. http://www.mob.hu/takacs_karoly. Letöltés: 2016. március 29.
- Bakos Géza (2012): Halassy Olivér, a tragikus sorsú pólóklasszis. Nemzeti Sport. E-újsághttp://www.nemzetisport.hu/sportnaptar/halassy-oliver-a-tragikus-sorsu-poloklaszszis-2131417 Letöltés: 2016. március 29.
- BBC (2016): Rio Olympics: Paralympian Markus Rehm will not compete in Rio long jump. http://www.bbc.com/sport/olympics/36565093. Letöltés: 2016. augusztus 26.
- Burchell, A.–Jarvis, P.–Legg D.–Sainsbury, T.: The Athletic Ability Debate: Have We Reached the „Tipping Point" A historical overview of athletes with a disability who have competed in the Olympic Games. 2008. http://theinclusionclub.com/episodes/paralympians/

- Carwyn J.–Cassie, W.: Defining advantage and athletic performance: The case of Oscar Pistorius. European Journal of Sport Science. 2009 V9 I2 125–131. p.
- Cliff Meidl: The Cliff Meidl Story. http://cliffmeidl.com/. Letöltés: 2016. június 29.
- Erdei Tamás (é. n.): Olimpiai Sportolóink – Halassy Olivér (Haltmayer Olivér)http://www.mob.hu/champdata/details/id/22471/m/238. Letöltés: 2016.03.29.
- Gallov Rezső (2008): Olimpiák kezdetei, botrányai, furcsaságai, terroristái, főurai és a Kínaiak Peking előtt. Magyar Edzők Társasága. 2008, Reálszisztéma Dabasi nyomda Zrt.351. p.
- HLST Learning Legacies (2010): Discussion Starter. Oscar Pistorius v the IAAF. https://radar.brookes.ac.uk/radar/file/2ddcebb6-fe69-f323-39ed-329534f057e5/1/DS%201%20Oscar%20Pistorius.doc
- International Olympic Committee (é. n.): George Oeron Medals. http://www.olympic.org/content/olympic-athletes/generic-athlete-page/?athleteid=58716
- IOC (International Olympic Committee):https://www.olympic.org/harold-connolly. Letöltés: 2016. július 4.
- IOC (International Olympic Committee): http://www.olympic.org/st-louis-1904-summer-olympics. Letöltés ideje: 2016. március 3.
- IOC (International Olympic Committee): http://www.olympic.org/karoly-takacs. Letöltés: 2016. március 3.
- IOC (International Olympic Committee): http://www.olympic.org/lis-hartel. Letöltés: 2016. március 3.
- IOC (International Olympic Committee): http://www.olympic.org/wilma-rudolph. Letöltés: 2016. március 3.
- IOC (International Olympic Committee): https://www.olympic.org/harold-connolly. Letöltés: 2016. március 3.
- IOC (International Olympic Committee): https://www.olympic.org/assunta-legnante. Letöltés: 2016. augusztus 26.
- IOC (International Olympic Committee): https://www.olympic.org/orazio-fagone. Letöltés: 2016. augusztus 26.
- IPC (International Paralimpic Committee): Natalie du Toit: Up tu Win Seven Medals in London. The Paralympian. The official magazine of the paralympic movement. 2010, Issue No. 3. 26-–27.
- IPC (International Paralimpic Committee): Natalia Partyka. https://www.paralympic.org/natalia-partyka. Letöltés: 2016. június 22.
- Kőpatakiné Mészáros Mária–Nádas Pál (2006): Ismerkedő könyv. A paralimpiai sportok – társadalmi befogadás – szemléletváltás. Magyar Paralimpiai Bizottság, Budapest
- Lieberman Stuart: Meet Marla Runyan, The Only American To Compete At The Olympic And Paralympic Games. http://www.teamusa.org/US-Paralympics/Features/2016/March/21/Meet-Marla-Runyan-The-Only-American-To-Compete-At-The-Olympic-And-Paralympic-Games Letöltés: 2016. március 29.
- Magyar Kajak-Kenu Szövetség: Wichmann Tamás. http://kajakkenusport.hu/szovetseg/orokos-bajnokok/wichmann_tamas/
- Marshall Billie (2014): ThrowbackThursday: Remembering Neroli Fairhall. https://www.paralympic.org/news/throwbackthursday-remembering-neroli-fairhall. Letöltés: 2016.04.05.
- Novák Miklós (2014): Csonka láb, kikezdhetetlen akarat. Magyar Nemzet Online, 2014. július 26.http://mno.hu/sport/csonka-lab-kikezdhetetlen-akarat-1239118. Letöltés: 2016. március 29.
- Quinlin Michael P.: Harold Connolly Boston Irisc Olympian Hammers out a Victory. elektronikus dokumentum: http://www.irishmassachusetts.com/profile_Connolly_Harold.php (é. n.). Letöltés: 2016. augusztus 25.
- Payam Yunesipour (2016): Disabled Athlete to Carry Iranian Flag at Olympic Opening Ceremonies. https://en.iranwire.com/features/7376/. Letöltés: 2016. augusztus 2.
- Sport Reference (é. n.): Oracio Fagone. http://www.sports-reference.com/olympics/athletes/fa/orazio-fagone-1.html Letöltés: 2016. augusztus 26.
- Simon Andrea (é. n.): Olimpiai sportolóink – Darnyi Tamás. http://www.mob.hu/champdata/details/id/21539/m/238. Letöltés: 2016. április 6.
- Silken and Co: http://www.silkenlaumann.com/about-silken. Letöltés: 2016. június 29.
- Sport Reference (é. n.): Orazio Fagone. http://www.sports-reference.com/olympics/athletes/fa/orazio-fagone-1.html. Letöltés: 2016. augusztus 26.
- Szerző nélkül: Legally blind archer helps set world record in London! 2012. július 28. http://news.asiantown.net/r/25168/legally-blind-archer-helps-set-world-record-in-london- (é.n.) Letöltés ideje: 2016. július 10.
- Topend Sports - the Ultimate Sport & Science Resource: Disabled Olympic Participants:http://www.topendsports.com/events/summer/highlights/disabled.htm. Letöltés ideje: 2014. október 5.
- Wallechinski David–Loucky Jaime (2012): The book of olympic lists. Aurum Press, London
- Wilson Pamela, E.–Clayton, Gerald, H. (2010): Focused Rewiw. Sports and Disability. American Academy of Physical Medicine and Rehabilitation. 2010. Vol. 2. Issue 1. Suppl. 1. 46–54.
- Murray Halberg. https://en.wikipedia.org/wiki/Murray_Halberg, Wikipedia 2016. Letöltés: 2016. április 5.

Weisz Róbert írásához felhasznált szakirodalom

- Csőke József (1965): „Margitka" dokumentumfilm. 1965. (Nádas Pál gyűjtése.)
- L. Réti Anna (1965): Sportoló Hölgyek – Női Sportolók. Margitka. Sport 1965. 180–183. p.
- http://www.shape.hu/eletmod/49867-vaczi-anita-parakajakos-shape-cimlap

Fényképek és dokumentumok jegyzéke

31 Testi nevelés a vakok iskolájában – Forrás: Vakok Óvodája, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, EGYMI, Kollégium

32 Forrás: Nádas Pál gyűjtése I Mozgásjavító Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Szakgimnázium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Kollégium archívuma

34 Stoke Mandeville – Nemzetközi verseny (Closing Ceremony) - Forrás: The International Paralympic Committee (IPC)

39 Sir Ludwig Guttmann levele Tauber Zoltánnak 1967-ből – Forrás: Koller István gyűjtéséből

41 Szénási Imre 1965-ben - www.fortepan.hu&img=57576

42 Fejes András Stoke Mandeville-ben - Forrás: Dr. Fejes András

43 Halassy Olivér - Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

44 A magyar csapat 1971-ben Gödöllőn - Fotó: Ismeretlenszerző Forrás: Rosenfeld Piroska hagyatéka, Nádas Pál gyűjtése.

45 Az első engedély - Forrás: HOSC-FMSZ irattár

47 Gerelyhajítás a Fodor Szanatóriumban - Forrás: Dr.Laczkó Magyar György

49 Fejes András, az első magyar paralimpiai érmes (bronzérmes) sportoló - Forrás: Dr. Fejes András

50 Saint-Étienne-i buletin - Forrás: Rosenfeld Piroska hagyatékából Nádas Pál gyűjtése.

52 Megnyitóünnepély 1976 – Torontolympiad 1976. Copyrigth 1977 and published 1976 Olympiad for the Physically Disabled. Printed in Canada.

54 Suttgarti magazinban a gödőlői versenyről – Forrás: Rozenfeld Piroska hagyatékából Nádas Pál gyűjtése

58 Az első nemzeti színű egyenpóló – Oláh József hagyatéka – Oláh Józsefné tulajdona

60 Tauber Zoltán a megnyító előtti utcai forgatagban – Torontolympiad 1976. Copyrigth 1977 and published 1976 Olympiad for the Physically Disabled. Printed in Canada.

61 Balázs Iván akreditációja. – Balázs Iván hagyatékából Rovni Emese gyűjtése.

71 2016. évi fogadalomtétel a Nemzeti Szinház színpadán, az 1976. évi csapat köszöntése – Forrás: www.hparalimpia.hu

72 A magyar eredmények nélküli dokumentum

72 – Torontolympiad 1976. Copyrigth 1977 and published 1976 Olympiad for the Physically Disabled. Printed in Canada.

73 A magyar eredményekkel megjelent dokumentum – Forrás: Helyi sajtó TS10Aug76-C3 (1)

74 Érmesek 1976.-évi tablója – Készítette: Berki Erzsébet (2002), Nádas Pál gyűjtése, MPB titkárság

80 HOSC–közgyűlés a GYSGY gyár ügyfélvárójában 1982-ben – Fotó: Molnár Béla

82 A VI. Paralimpiai Játékok 1980. évi fotóalbum borítója - Olympics For The Disabled Holland 1980 Commemorative Book, 1–120.

83 Állami Szociális Intézetek sportnapja 1981-ben – Fotó: Molnár Béla 1981

89 A HOSC úszócsapata 1981-ben az egeri OB-után – Fotó: Molnár Béla (1981)

92 A Versenyben magazin borítója – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

94 Szabó Tibor a magyar csapat zászlóvivője – Daily News 1984. június 18. Nádas Pál gyűjtése.

101 A csörgőlabda-válogatott 1984-ben – Forrás: Tálasi Ferenc hagyatékából Páni Róbert gyűjtése.

101 Fogadás a Ferihegyi repülőtéren. Balról jobbra: dr. Tóth András, Pálinkás László, Nagypál István, Kelemenné Szakonyi Julia, dr. Chikán Csaba, dr. Derera Mihály – Fotó: Molnár Béla

102 Paralimpiai érmesek 1984. évi tablója – Készítette Berki Erzsébet (2002), Forrás: Nádas Pál gyűjtése, MPB titkárság

106 Buda István az OTSH és a MOB elnökének fogadása 1984 – Forrás: Nemzeti Sport, Nádas Pál gyűjtése.

107 Kerékpározás az olimpiai ötpróbán 1981-ben – Fotó: Molnár Bela (1981)

110 MEOSZ-TSB és a sportélet szervezeti felépítése az 1980-as években – Forrás: Nádas Pál gyűjtése, az EC-ISOD 1988. évi konferenciájának előadásából

112 Gyermekverseny 1988-ban – Forrás: Humanitás

114 Dr. Derera Mihályné kitüntetést vesz át az ÁISH elnökhelyettesétől, dr. Pongrác Antaltól – Forrás: Képes Sport Nádas pál gyűjtése.

115 A Magyarország–Hollandia világbajnoki mérkőzésen Kekecs Mikós ütésre feladja a labdát Paczulák Andrásnak – Fotó: Molnár Béla

117 Sóos Mihály 1986-ban – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.

120 Autós ügyességi verseny rajtja a Felvonulási téren (ma Ötvenhatosok tere) – Fotó: Molnár Béla 1982

120 Atlétika ISI-versenyen, Balatonfűzfő – Fotó: Molnár Béla 1984

120 Gyermekversenyen a TF (Testnevelési Egyetem) 2005-ben leégett atlétikai csarnokában – Fotó: Molnár Béla 1989

121 * Nem kapott rajtengedélyt

122 A NOB elnöke középen – Forrás: Seoul Paralimpyc News 1988. június 6.szám, Nádas Pál gyűjtése.

124 A magyar csapat a paraolimpiai faluban – Forrás: Kovács Győző gyűjtése.

126 Paralimpiai érmesek 1988. évi tablója – Készítette: Berki Erzsébet (2002), Forrás: Nádas Pál gyűjtése. | MPB titkárság.

129 Aláírófal a paralimpiai faluban – Seoul Paralymic New 1988.10.25. Nádas Pál gyűjtése.

132 A paralimpiai játékok első hivatalos logója 1988-ban – Barcelóna 1992 IX. Paralympic Games Official Report, Nádas Pál gyűjtése.

133 Az MMS szervezeti felépítése 1989 és 1992 között - Forrás: Nádas Pál gyűjtése, az 1989-ben megtartott előadásából.

133 A logót 1989 és 2009 között használták – Tervezte: Berki Erzsébet, Nádas Pál gyűjtése.
136 Robert Steadward, az IPC első elnöke – Forrás: MTVA
142 A magyar csapat a nyítóünnepségen – Forrás: World Championships and Games for the Disabled 1990. ISBN 90 9003948 1 18.old. Nádas Pál gyűjtése.
147 A budapesti IPC III. közgyűlés bulletinjének nyítóoldala – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
148 Az IPC első logója
148 Az IPC második logója
153 Szekeres Pál az olimpikonok fogadalomtételén – Forrás: Magyar Hírlap
155 Fogadalomat tesz Pusztafiné Kovács Judit, Czimmermann József és Pazinczár Attila – Forrás: MTI I Paralimpiai történetek 142.p. Nádas Pál gyűjtése.
158 Göncz Árpád és Sasváriné Paulik Ilona – Forrás: Népszava. Nádas Pál gyűjtése.
162 A madridi paraolimpiára utazó magyar csapat – Forrás: Dr. Gruiz Katalin gyűjtése.
169 Fogadalmat tesz Pálfi Judit és Pazinczár Attila – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
176 Horn Gyula miniszterelnök és Szekeres Pál paralimpiai bajnok – Forrás: Nemzeti Sport 1996.10.11. Nádas Pál gyűjtése.
183 Közvetlenül a rajt után – Fotó: Szalmás Péter (2012)
196 Az első MPB–elnökség: Pancsa József, Nádas Pál,Tóthné Kurilla Zsuzsanna, dr. Gruiz Katalin, Páni Róbert, Szabó Ferenc, dr. Galántai Ambrus elnök, Beliczay Sándor – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
197 Gyurcsány Ferenc sportminiszter és Alföldy László a Törekvés SE Paralimpiai Sportcentrum átadásakor – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
205 A csapat 2000-ben – Forrás: dr.Gruiz Katalin gyűjtése.
206 Tolja papa tanitványával, a paralimpiai bajnok Dórival – Forrás: dr. Gruiz Katalin gyűjtése.
209 A paralimpiai bajnok úszóváltó (Majer-Rácz-Szedő-Sánta és edzőjük Wernerné) – Forrás: dr. Gruiz Katalin
211 Juan Antonio Samaranch, a NOB elnöke és dr. Robert D. Steadward, az IPC elnöke – The International Paralympic Committee 20 Years in Pictures 2009, 44. Nádas Pál gyűjtése.
214 Paralimpiai érmesek 2000. évi tablója – Készítette: Berki Erzsébet (2002), Forrás: Nádas Pál gyűjtése, I MPB titkárság
214 Orbán Viktor miniszterelnök és Vereczkei Zsolt paralimpiai bajnok – Fotó: Illyés Tibor (MTI) Forrás: Nádas Pál szerk (2005): Paralimpiai történetek 177. p.
220 Alföldy László és Szekeres Pál Sydneyben – Forrás: Dr. Gruiz Katalin gyüjtése.
221 A FONESZ szervezeti tagozódása – Nagy József: A FONESZ szerepe a magyar sportéletben. Fejlesztő Pedagógia, 4–5., 99.
226 Munka közben a bocciabíró – Fotó: Szalmás Péter (2008)
228 A győztesek öröme – Forrás: Barcelóna 1992 IX. Paralympic Games official Report 128. p., Nádas Pál gyűjtése.
231 Az első eredményességalapú differenciált paralimpiai ösztöndíjrendszer tervezete – Forrás: Nádas Pál gyűjtése (2002)
236 Az első magyar téli paralimpiai csapat (Roszik Linda, Navratyil Sándor, Fábián Attila) felvonuló ruhában. – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
237 Száguldás a legjobb időeredményért. – Fotó: Szalmás Péter
237 Fotó: Szalmás Péter (2006)
237 Navratyil Sándor autogramosztás közben – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
241 MPB-érdemérem – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
251 Mádl Ferenc köztársasági elnök és a paralimpiai csapat a Sándor-palotában – Fotó: MTI Forrás: Nádas Pál gyűjtése, Paralimpiai történetek 196 -197. p.
253 Magyar szurkolók az athéni olimpiai uszodában – Fotó: Ismeretlen szerző, Nádas Pál gyűjtése.
254 Sir Philip Craven, az IPC második elnöke (2001–2017) – Forrás: IPC
256 Pancsa József feleségével, az ezüstérmes Dani Gyöngyivel és az edzője Feczer Viktor – Fotó: Ismeretlen szerző, Nádas Pál gyűjtése.
258 Pásztory Dóra verseny közben – Fotó: Ismeretlen szerző, Nádas Pál gyűjtése.
258 Pásztory Dóra a dobogón – Fotó: Szalmás Péter
263 Jurák Andrea, Dani Gyöngyi, Krajnyák Zsuzsanna, Pálfi Judit és az edző Feczer Viktor – Fotó: Ismeretlen szerző, Nádas Pál gyűjtése.
266 Három könyv, amely 2005-ben és 2006-ban jelent meg. – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
268 Az utazó (dr. Bejek Zoltán, Fábián Attila, Selmeczi Géza, Vass Ágnes, Navratyil Sándor) téli paralimpiai csapat – Fotó: Ismeretlen szerző, Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
270 Készülődés a rajtra. – Fotó: Szalmás Péter
272 A programfüzet borítója – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
274 Dr. Benczúr Miklósné és Sir Philip Craven – Fotó: Bézsenyi Zsolt, Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
275 Sir Philip Craven IPC-elnök és Gyurcsány Ferenc miniszterelnök a parlamentben – Fotó: Parlamenti fotó, Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
275 Díjátadáson Sir Philip Craven, Jancsó Miklós és a győztes kínai film rendezője – Fotó: Bézsenyi Zsolt, Forrás: Nádas Pál gyűjtése
276 Rendhagyó osztályfőnöki órát tart Pásztory Dóra és Farkas László
276 Fotó: Bézsenyi Zsolt, forrás: Nádas Pál gyűjtése
276 A Magyar Posta paralimpiai bajnokok bélyegsorozatának első (2006) és máig egyetlen kiadványa – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
277 2007. évi támogatók és az új MPB-logó közgyűlési megjelenítése – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
279 Alföldy Tádé átveszi testvére, Alföldy László kitüntetését – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
284 2006 november – 2008 május – Tervezte: Berki Erzsébet, Nádas Pál gyűjtése.
284 2008 májusától van érvényben – Tervezte: Braun & Partners. Forrás: www.hparalimpia.hu
285 Zászlófelvonás a megnyitóünnepélyen – Fotó és forrás Nádas Pál
287 Először készült a teljes csapatról tabló Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
288 Sors Tamás verseny közben – Fotó: Szalmás Péter
289 A győzelem első pillanata – Fotó: Szalmás Péter

292 Paralimpiai érmesek 2008.-évi tablója – Forrás: MPB titkárság
296 Sors Tamás a dobogó legfelső fokán – Fotó: Szalmás Péter
307 Az új szervezet logója
315 A játék mindig bedobással, más néven bulival indul – Fotó: Szalmás Péter (2006)
317 Curlinges győzelmi öröm – Fotó: Szalmás Péter (2006)
324 Megnyitóünnepély 2012-ben – Fotó: Szalmás Péter
328 Guttmann-szobor a Stoke Mandeville Hospital kertjében – Fotó: László Anita Mária
329 A magyar csapat bevonulása a nyítóünnepségen – Fotó: Szalmás Péter 2012
334 Áder János, a Magyar Köztársaság elnöke éremátadás közben – Forrás: Dani Gyöngyi
335 Sors Tamás paralimpiai bajnok és versenytársai – Fotó: Szalmás Péter 2012
335 Pálos Péter aranyéremmel a dobogó legfelsőbb fokán – Fotó: Szalmás Péter 2012
339 Érmesek 2012. évi tablója - Forrás: MPB titkárság
340 Rajtra is együtt készülnek – Fotó: Szalmás Péter (2012)
357 Tóth Tamás verseny közben – Fotó: Szalmás Péter
357 Tóth Tamás paralimpiai bajnok – Fotó: Szalmás Péter
358 Hazaérkezett a csapat – Fotó: Szalmás Péter
359 Paralimpiai érmesek 2016.-évi tablója – Forrás: MPB – titkárság
366 Biztatás a pályán kívülről - Fotó: Szalmás Péter
369 Paralimpiai bajnokok emléktáblájának avatása a budapesti Olimpiai Parkban – Forrás: www.hparalimpia.hu
373 Hajdú Levente – Forrás: Rosenfeld Piroska hagyatékából, Nádas Pál gyűjtése.
373 Vámos Károlyné – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
373 Kelemenné Szakonyi Julianna – Fotó: Molnár Béla
373 Balázs Iván – Fotó: Molnár Béla
374 Nádas Pál – Fotó: Molnár Béla
375 Pancsa József – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
376 Szekeres Pál – Forrás: Dr. Gruiz Katalin gyűjtése.
376 Galántai Ambrus – Forrás: Dr. Ari Lajos gyűjtéséből
378 Alföldy László - Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
378 Nádas Pál – Fotó: Illyés Tibor MTI /Forrás: Nádas Pál gyűjtése
389 Gömöri Zsolt - Forrás: Gömöri Zsolt
392 Szabó László - Forrás: MPB titkárság
394 Sportpiramis – Forrás: Magyar edzők 2003/1 29. p. Nádas Pál: A sportoló fogyatékosok és az edzőik helyzete. Azonosságok és különbözőségek.
421 Az első tudósítások egyike a Népsportban (1971) – Forrás: Rosenfeld Piroska hagyatékából Nádas Pál gyűjtése.
428 A Nemzeti Sport eladásával kapcsolatosan megjelent közlemény – Nemzeti Sport 2015.11.05/ http://www.nemzetisport.hu/egyeb_egyeni/kozlemeny-2448311
432 Az Év Vodafone–Paralimpiai Sportolója díjátadó Mádl Dalma elnök asszonnyal – Forrás: Nádas Pál gyűjtése.
433 Az Év Vodafone–Paralimpiai Sportolója díjátadás 2007-ben - Forrás: Nádas Pál
446 Vereczkei Zsolt még általános iskolásként az első versenyeinek egyikén - Fotó: Pintér Márta
447 Címlapmegjelenések 1984 és 2012 között - Készítette: Pásztory Dóra
447 Portrék és akcióképek megoszlása a paralimpiai képilllusztrációkban 1984 és 2012 között - Készítette: Pásztory Dóra
448 Interjúalanyok megoszlásának aránya a paralimpiai tudósításokban 1984 és 2012 között - Készítette: Pásztory Dóra
453 Koller István mesteredzői oklevele - Forrás: Koller István
500 „Sportolj velünk" – karikagyakorlat a gyermekverseny megnyítóján a TF atlétikai csarnokában – Fotó: Molnár Béla
506 A vakok iskolájának szecessziós épülete (2017) – Forrás: Somorjai Ágnes
507 Rajt elötti készülődés – Forrás: VDSE - archivum
507 Éremátadás – Forrás: VDSE - archivum
509 Budapesti iskolaépület 2016 – Forrás: GYDSE-archívum
511 Érmes úszók csapata 2014-ben – Forrás: GYDSE - archivum
512 Csörgőlabdacsapat 2014-ben – Forrás: GYDSE - archivum
514 A mozgásjavító iskola új főbejárata (2009) – Forrás: Nádas Pál
515 Sportöröm – Fotó Pintér Márta
518 Bocciaverseny az új iskolaépületben – Fotó: Tapa Gergely.
520 Az esztergomi Montágh Imre iskola épülete (2016) – Forrás: Schiller - Kertész Judit
522 Kapkodd a lábad!-verseny – 2017 Tatabánya (FODISZ) – Forrás: Schiller Kertész Judit
525 Kosárlabdázás az 1970-es években – Forrás: dr. Laczkó Magyar György
525 Tornaterem és sportudvar a rehabilitáció szolgálatában (2008) – Forrás: Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet (OORI)
527 MERI-sportnap (2012), megnyító – Fotó: Tormássy Béla
529 Cserekerekek – Fotó: Szalmás Péter
547 Tauber Zoltán 1985-ben játék közben – Fotó: Molnár Béla
549 A New York-i asztalitenisz-csapat: Kovács Győző, Tauber Zoltán, Szepesi Attila, Lukács (Lukáts) György újságíró és Majsai Károly – Forrás: Kovács Győző gyűjtése
550 Pusztafiné Kovács Judit játék közben – Fotó: Molnár Béla
551 „Pólika" Sasváriné Paulik Ilona 1996-ban játék közben – Fotó: ismeretlen szerző, Nádas Pál gyűjtése
553 Zborai Gyula 2004-ben – Fotó: Ismeretlen szerző, Nádas Pál gyűjtése
555 Pálos Péter 2012-ben játék közben – Fotó: Szalmás Péter
557 Csonka András a paralimpiai ezüstérem birtokosa – Fotó: Szalmás Péter
580 †Horváth Ferenc versenyzés közben 2004-ben – Fotó: Czagány Balázs – Forrás: Nádas Pál gyűjtése
582 Orbán Csaba és John Gilbert, kísérője 2012-ben – Forrás: IPC archívum
583 Bizalmi kapcsolat
583 Fotó: Szalmás Péter
587 MÉS-atléták 2002-ben a budapesti Eb-t követően – Forrás: Schiller-Kertész Judit
588 A magyar csapat a Global Games versenyén (Liberec 2009) – Forrás: Schiller-Kertész Judit
589 A Biacsi testvérek, Schiller-Kertész Judit és Antal Andor edzők (2016) – Forrás: Schiller-Kertész Judit

597 Az első (1970-es évek eleji) probálkozások egyike az OORI-ban – Forrás: Dr. Laczkó Magyar György
598 Atlétikai csapat az 1970-es évek elején Kelet-Berlinben – Forrás: Dr. Laczkó Magyar György
599 A Savaria-kupa atlétika versenyen (1975) – Fotó: Ismeretlen szerző. Forrás: Nádas Pál
600 Az atlétikai Ob (1983) eredményeinek egy részlete – Forrás: MEOSZ-TSB Versenyben magazin (1984), Nádas Pál gyűjtése
605 Kanyó Zsolt verseny közben – London 2012 – Fotó: Szalmás Péter
605 Dóra Kriszta a célba érkezést követően – 2004, Athén – Forrás: Nádas Pál gyűjtése Fotó: Czagány Balázs
605 Kálmán Krisztina erőnléti edzés közben – Forrás: Schiller Kertész Judit
610 Hajtástechnika – Forrás: Legeza György gyűjtése (Sandra Winzer)
612 Urbancsok György edzőjével, Köteles Lászlóval – Forrás: Nádas Pál gyűjtése
613 A maratoni befutó után Schmitt Pál, a MOB elnöke érmet ad át Legeza Györgynek –Forrás: Nádas Pál
630 A győztesek öröme – Fotó: Szalmás Péter
633 A Béres Dezső–Gyurkota József páros 2008-ban – Fotó: Szalmás Péter
634 Minél közelebb a fehér céllabdához – Fotó: Szalmás Péter
652 Vincze Gábor (2004) akció közben – Fotó: Szalmás Péter
653 Bíró Norbert, Szabó Nikolett és Vincze Gábor, a nagy hármas 2004-ben – Fotó: Keserű József
655 Szabó Nikolett a paralimpiai (2012) dobogón – Fotó: Szalmás Péter
656 Papp Gábor akció közben – Fotó: Szalmás Péter
656 Szabó Nikolett akció közben – Fotó: Szalmás Péter
659 1984, az első paralimpiai szereplés (New York) csapattablója – Forrás: Tálosi Ferenc hagyatékából Páni Róbert gyűjtése
660 A vb-csapat tablója 1986-ból – Forrás: Tálosi Ferenc hagyatékából Páni Róbert gyűjtése
660 Mérkőzés közben – 2000, Sydney – Forrás: Dr. Gruiz Katalin gyűjtése
671 Tunkel Nándor gyakorlat közben (2016) – Fotó: Szalmás Péter
672 Szávai Csaba gyakorlat közben – Fotó: Szalmás Péter
672 Sas (Szász) Sándor gyakorlat közben (2012)
677 Lőrincz Krisztina edzés közben – Forrás: Karácsonyi Zsolt
678 Integráció a gyakorlatban – Zahra Nemati performing Olympics/Paralympics double in archery Forrás: www.excellesports.comnewszahra-nemati-olympics-paralympics
679 Így is lehet – Fotó: Szalmás Péter
680 Gyerek íjászok az 1950-es években Angliában – Forrás: Paralimpics 92. Enciklopédia Catalana SA, (1993)
681 Braczkó Attila (1980) verseny közben – Fotó: Molnár Béla
685 A paralimpiai mezőny – Fotó: Szalmás Péter
689 Suba Norbert verseny közben – Fotó: Szalmás Péter
691 USA–Németország női mérkőzés (2008) – Fotó: Szalmás Péter
692 Az első próbálkozás az OORI-ban az 1970-es évek közepén – Forrás: Dr. Laczkó Magyar György
693 Az első hazai (1990) nemzetközi kerekesszékes kosárlabdatorna – Fotó: Molnár Béla
696 Elzárás – Fotó: Szalmás Péter
697 A magyar válogatott játék közben – Forrás: Mészáros Edit
698 A magyar kerekesszékes rögbiválogatott 2014-ben. Első sor: Benkő Viktor, Jakoby Judit, Csiszár Attila, Porubsky Ádám, Jávor Marietta Laura, Oszlánczi Kristóf, Koller Sándor, Tilai Gergely, Farkas László, Hetei Zoltán, Hegyes Ferenc. Hátsó sor: Porubsky Péter, Dénes Veronika, Harkányi Viktória, Hrivnák Gergely, Koller Tamás, Szabó Kinga, Pusztai Ágnes, Mészáros Edit – Forrás: Mészáros Edit
700 Ki nyeri ezt a pontot? – Forrás: Mihályi András
703 Első sor: Szücs Gyuláné Kristóf Krisztina, Hajdu Ibolya, Molnár Nikoletta, Szabóné Sipos Éva, †Dudás Marietta, Róth Erika, Nebehaj Barbara, Tóth Julianna. Második sor: Kovács Adrienn, Csillag Edina, Kálbli Katalin, Mihályi András, Hajmási Éva, Nagy Nóra – Forrás: Mihályi András
710 Állóröplabda, Egyiptom–Lengyelország (1980) Arnhem – Forrás: Olymics for the Disabled Holland 1980 Commemorative Book 73. p., Nádas Pál gyűjtése
711 Játék az 1970-es évek közepén a „mozgásjavító" iskola tornatermében. – Forrás: Nádas Pál gyűjtése
712 Ülve játsszuk a röplabdát – és egy kis szabálymagyarázat 1982-ből – 1982 Forrás: Humanitás, II. évf. 2. szám, 8. p.
713 Az első válogatott csapat A és B kerete 1981. Ülő sor: †Kelemenné Szakonyi Julianna,Takács István, †Paczulák András, Kovács József, Czink Imre, Lőcsei Sándor, Szabó Tibor, Bicskey Gyula, Stettner Ferenc. Álló sor: Tóth Lajos, Szemes Ferenc, Léka István, Sali Béla, Mezei Miklós, Madarász János, Makrai Ferenc, Nádas Pál – Forrás: Szabó Tibor gyűjtése
713 1981 – az első válogatottmérkőzés: Magyarország A és B csapatai egymás ellen – Forrás: Nádas Pál gyűjtése
715 A hollandiai vb-re történő felkészülés válogatott keretét a MEOSZ főtitkára hívta össze – MEOSZ-irattár, Nádas Pál gyűjtése
716 A vb kabalafigurája – 1986 – Forrás: Nádas Pál gyűjtése
717 Postai levelezőlap 1986-ból Forrás: Nádas Pál gyűjtése
719 A magyar csapat játék közben 2000-ben a paralimpián – Forrás: Nádas Pál gyűjtése. Fotó: MTI
722 A vb-ezüstérmes magyar csapat 1986-ban. Első sor: Szabó Tibor, Kekecs Miklós, Czink Imre, †Paczulák András, †Budai Sándor, Lőcsei Sándor, Dominek György. Középső sor: Stettner Ferenc, Pölcz Csaba, †Laczkó Lajos, Léka István, Czimmermann József. Felső sor: Nádas Pál, Hajdú Pál, Réfi Sándor – Fotó: Molnár Béla.
732 Az első próbálkozás (Agria-kupa, Eger) 1985-ben – Fotó: Molnár Béla
736 Gurrisatti Gyula a lőállásban – Fotó: Szalmás Péter
737 Dávid Krisztina a mezőnyben – Fotó: Szalmás Péter
740 Farkas László játék közben (2004) – Fotó: vélhetően Szalmás Péter, Nádas Pál gyűjtéséből
741 Németh Roland játék közben (2016) – Fotó: Szalmás Péter
750 Az olimpiai ötpróba (1983) kerékpáros versenye a hazai triatlonsport kezdetét jelentette – Fotó: Molnár Béla
751 Spuri Magazin 1998. évfolyam 3. száma – Forrás: dr. Litavecz Anna

753 A paratriatlon-vb magyar csapata Londonban a világbajnokságon (2013). Elöl: Bók László, Lengyel Zsófia, középső sor: dr. Pécsi Annamária, dr. Litavecz Anna, Orbán Anna, hátul: Boronkay Péter, Ocelka Róbert, Tóth Viktor – Forrás: dr. Litavecz Anna gyűjtése
755 Boronkay Péter a célba érkezéskor (2016 – Rio) – Forrás: internet – ITU fotó, dr. Litavecz Anna gyűjtése
757 Boronkay Péter úszás után – Forrás: internet – ITU fotó, dr. Litavecz Anna gyűjtése
760 Pásztory Dóra győzelmi öröme – Fotó: Illyés Tibor. Forrás: Nádas Pál gyűjtése
760 Vereczkei Zsolt, a bajnok – Fotó: Szalmás Péter
763 Tóth András a hátúszás paralimpiai bajnoka, 1985-ben az Agria-kupán – Fotó:Molnár Béla
765 Dumapartai (1982) a Rudas uszodában – Fotó: Molnár Béla
765 Koller István úszni tanít – Fotó: Molnár Béla
766 Részlet a HOSC úszószakosztályának 1971. évi jelentéséből – Forrás: Koller István gyűjtése
769 Úszóverseny Szlovákiában – Forrás: Csík János HUMANITÁS I. évf. 4. szám. 1981.december 6.-8. p
770 New York előtt jó erőpróba volt – Nádas Pál 1984, Humanitás
777 Úszócsapat az 1990. évi Saint-Étienne-i Ifjúsági Világbajnokság után – Forrás: Nádas Pál gyűjtése
809 Vitorlázás Qingdaóban – Forrás: Pegán Zoltán
813 A mozdulat fázisai – Fotó: Szalmás Péter
814 Szekeres Pál 1992-ben a paralimpiai aranyérem díjátadásán –Forrás: MTVA archívum
817 A magyar női csapat a dobogón 2016-ban – Fotó: Szalmás Péter
818 Osváth Richárd – 2016 – Fotó: Szalmás Péter
829 Fotó: Szalmás Péter
831 Először magyar csapat a téli paralimpián a Salk Lake City-ben (2002); Navratyil Sándor, Roszik Linda, Fábián Attila – Forrás: Nádas Pál gyűjtése
832 Navratyil Sánándor verseny közben 2006-ban – Fotó: Szalmás Péter
833 Vass Ági verseny közben 2006-ban – Fotó: Szalmás Péter
833 A léc élén – Fotó: Szalmás Péter
833 A dőlésszög határán – Fotó: Szalmás Péter
837 Úton a cél felé – Fotó: Szalmás Péter
838 Lőrincz Krisztina verseny közben – Forrás: Lőrincz Krisztina
839 Fotó: Szalmás Péter
840 A kövek – Fotó: Szalmás Péter
842 Edzés itthon – Forrás: Patonai Ágnes
858 A Biacsi testvérek a zászlóval, mögöttük a csapat (2012)– Fotó: Szalmás Péter
859 Krajnyák Zsuzsanna (2012) – Fotó: Szalmás Péter
860 Szekeres Pál (2008) – Fotó: Szalmás Péter
861 Tóth Tamás és Sors Tamás (2012) – Fotó: Szalmás Péter
862 Vereczkei Zsolt és Kovács Ervin (2004) – Fotó: Szalmás Péter
862 Vereczkei Zsolt (2008) – Fotó: Szalmás Péter
863 Pálos Péter (2012) – Fotó: Szalmás Péter
864 Pásztory Dóra (2004) – Fotó: Szalmás Péter
865 Becsey János (2008) – Fotó: Szalmás Péter
865 Ráczkó Gitta (2008) – Fotó: Szalmás Péter
866 Hajba Szabolcs (2004) – Fotó: Szalmás Péter
866 Csörgőlabda (2012) – Fotó: Szalmás Péter
867 100 m-es síkfutás (2012) – Fotó: Szalmás Péter
867 Magasugrás (2008) – Fotó: Szalmás Péter
868 Suba Róbert (2016) – Fotó: Szalmás Péter
868 Rozbora András (2016) – Fotó: Szalmás Péter
868 Varga Katalin (2016) – Fotó: Szalmás Péter
869 Osváth Richárd és Szirmai Benedek (2016) – Fotó: Szalmás Péter
870 Dani Gyöngyi (2012) – Fotó: Szalmás Péter
870 Tóth Tamás (2012) – Fotó: Szalmás Péter
870 Krajnyák Zsuzsanna (2012) – Fotó: Szalmás Péter
870 Sors Tamás (2016) – Fotó: Szalmás Péter
871 Dávid Krisztina (2016) – Fotó: Szalmás Péter
872 Dóra Krisztina (2004) – Fotó: Szalmás Péter
873 Németh Roland (2016) – Fotó: Szalmás Péter
874 Fehérben Papp Gábor (2012) – Fotó: Szalmás Péter
875 Kékben Szabó Nikolett (2012) – Fotó: Szalmás Péter
875 Fehérben Vincze Gábor (2004) – Fotó: Szalmás Péter
876 Navratyil Sándor (2006) – Fotó: Szalmás Péter
876 Sífutás (2006) – Fotó: Szalmás Péter
876 Célba érkezés után (2006) – Fotó: Szalmás Péter
878 Ülőröplabda (2012) – Fotó: Szalmás Péter
878 Sikerült (2004) – Fotó: Szalmás Péter
878 Bereczki Dezső (2012) – Fotó: Szalmás Péter
879 Rögbis gólöröm (2012) – Fotó: Szalmás Péter
879 Curling (2006) – Fotó: Szalmás Péter
879 Kosárlabdás pontöröm (2008) – Fotó: Szalmás Péter
880 A boldogság pillanata (2008) – Fotó: Szalmás Péter
881 A versenyt követően már barátok (2004) – Fotó: Szalmás Péter
881 Győzelmi öröm (2008) – Fotó: Szalmás Péter
882 Rögbis öröm (2012) – Fotó: Szalmás Péter
882 Hajmás Éva, Feczer Viktor, Dani Gyöngyi, Krajnyák Zsuzsanna, Szirmai Benedek (2016) – Fotó: Szalmás Péter
883 Csörgőfoci-mérkőzés (2012) – Fotó: Szalmás Péter
884 Íjászverseny (2008) – Fotó: Szalmás Péter
884 Így is lehet (2004) – Fotó: Szalmás Péter
885 Béres Dezső (2008) – Fotó: Szalmás Péter
885 Kerekesszékes tenisz (2004) – Fotó: Szalmás Péter
885 Boccia labda gurítása a cső segítségével (2008) – Fotó: Szalmás Péter
886 Rajt ketteseben (2004) – Fotó: Szalmás Péter
887 Csonka András és Aranyosi Péter (2016) – Fotó: Szalmás Péter
888 Rong Jing és Krajnyák Zsuzsanna (2016) – Fotó: Szalmás Péter

Névmutató

A

Abbott, Jim – 846, 879
Ábel András – 202, 252, 410
Abelovszky György – 203, 412
Abramov Dániel – 516, 635, 637, 647, 650-651
Aczél György – 59, 67
Ács Barbara – 513
Adámi Zsanett – 269, 346-347, 349, 354-355, 362, 404, 520, 770, 790, 798-801
Áder János – 42, 55, 214, 325, 327, 333-335, 359, 390, 412, 883
Adorján Béla – 732
Aján Tamás – 119, 137, 147, 167, 169, 195, 241, 460, 879
Albert, Monacói Herceg – 254
Alexander, Picolin – 15
Alföldy László – 197, 200, 202-203, 209, 219-220, 238, 242, 269, 279, 377-378, 412, 418, 783, 812, 818, 882-883
Alföldy Tádé – 197, 279, 882
Almási Nándor – 686
Ambrus Attila – 732-733
Ambrus János – 732-733
Anatolij, Petrov – 202, 326, 431, 436, 438, 789
Andics Bernadett – 246, 252, 256-257, 404
Angyal Sándor – 162, 185, 586
Antal Andor – 218, 326, 347, 360, 410, 432, 437-438, 589, 883
Apjok Csilla – 109
Apor György – 90, 97, 118, 121, 135, 151, 163, 166, 410, 430, 550-551, 557
Aradszki Zita – 672
Aranyosi Péter – 286, 300, 326, 330, 338, 347, 410, 438, 541, 555-557, 887, 918
Aranyosi Zsolt – 162, 185, 586
Arday Attila – 326, 329-330, 332-334, 412, 419, 423, 442, 445, 447, 555, 795-796, 860, 875-876
Arlóy Zsófia – 346, 349, 362, 404, 545, 556, 558-566, 570, 574-575
Árpás Krisztina – 705
Árvai Sándor – 252, 412
Aszalós Károly – 583

B

Babócsik Sándor – 622-623, 666
Bak István – 166, 603
Bak László – 672
Baka Dorottya – 269, 286, 289, 404, 790-791, 794
Bakanek György – 197, 202, 210, 412
Bakonyi Tibor – 196
Bakos Ferenc – 26, 860, 875, 878
Bakos Géza – 879
Balázs Iván – 51, 54, 61, 373, 404, 568, 680-683, 685, 881, 883
Bálint András – 170, 202, 404, 662
Bálint Balázs – 668, 674-675
Bálint Éva – 9, 493, 525-526, 528, 579, 871
Bálit Mátyás – 803
Balla Endre – 170, 410, 661-662
Balla Péter – 347, 410, 438, 756, 759
Balla Zsolt – 685
Balog István – 167
Balogh Ernő – 326, 412
Balogh Gábor – 412
Balogh Imre – 121, 151, 404, 558, 721, 730
Balogh István – 170, 202, 410, 434, 701, 720-721, 723, 730
Balogh Zoltán – 317, 360, 412, 752-754, 756, 758-759
Balogh Zsolt – 832, 835
Balsai József – 270
Bán Éva – 121, 412, 468, 860, 865-866
Bánfy György – 154
Bangó Orsolya – 661
Barát Nikoletta – 754
Bari József Attila – 269, 790, 793
Barna Ferenc – 434, 767
Barsai Emese – 323, 347, 412
Barta Margit – 685
Bartos Adél – 9, 306-307, 493, 514, 517-519, 870-871
Bartos Judit (Benczúr Miklósné, Dr.) – 43, 135, 518
Batai János – 721, 730
Batizi Sándor – 156, 163, 202, 252, 262, 286, 410, 813-814, 817-818
Bátorfi Agria – 756
Bay Béla – 813
Beckl Sándor, Dr. – 42, 55-56, 76, 867
Becsey János – 15, 121, 124, 130, 143, 145, 151, 157, 161-163, 170, 173-174, 178, 202, 204, 207-208, 212, 252, 255, 259, 264, 286, 288-289, 291, 293, 300, 341, 347, 367, 393, 400-401, 404, 412, 434, 443, 752, 759, 774-787, 789-792, 794, 804, 865, 918
Becsey Péter – 252, 410, 779, 787
Bedő Imre – 568, 595, 680-681, 685
Bejek Zoltán – 202-203, 239, 252, 267-268, 286, 314-316, 326, 347, 412, 688, 759, 763, 871, 882
Béki Piroska – 872
Bélafi Szilárd – 202, 252, 286, 404, 412, 435, 662-663
Bélai Gábor – 246
Beliczay Sándor – 156, 163, 167, 170, 180, 195-196, 202, 222, 239, 252, 262, 286, 295, 326, 360, 410, 430, 434, 436-438, 475, 812, 814, 816, 818, 873, 882
Beloka, Sofia – 698
Bencsura Zoltán – 286, 404, 790
Bencze János – 561, 687-690
Benczúr Miklósné – 9, 85, 92, 111-113, 122, 135, 165, 203, 223, 242-243, 273-274, 374, 389, 412, 434, 483, 493, 500, 503-504, 509, 514-515, 528, 661, 768-769, 773, 778, 860-861, 863, 867, 870-871, 874, 876, 878, 882
Benedek Richárd – 9, 493, 506-507, 871
Benedek Tibor – 250
Benke Valéria – 67
Benkő Bálint – 286, 412

Benkő József – 705, 716
Benkő Viktor – 698-699, 884
Bényi Pál – 764
Bérczi Zsófia – 202, 212, 404, 783, 786, 794
Bereczki Dezső – 202, 207, 252, 257, 289, 291, 325, 329-330, 332, 346, 349-350, 404, 545, 553-554, 556, 561, 564, 573-575, 878, 919
Bereczki Nelli – 754, 757
Bereczki Zsolt – 202, 252, 254, 257, 404, 553-554, 559, 564, 573-575
Beregszászy Szabolcs – 714
Berente Judit – 225, 324, 393, 436, 438
Béres Dezső – 252, 257-259, 262, 264, 286, 289, 402, 404, 412, 431, 436, 632-635, 637, 639-644, 646-649, 651, 885, 916, 919
Berjonvszki Anton – 347, 412
Berki Erzsébet – 15, 74, 102, 126, 133, 159, 177, 214, 260, 280, 284, 484, 881-882
Bernard Tamás – 712, 730, 750
Bernáth Csaba – 704
Bernáth Mátyás – 510-511, 513
Bernau Péter – 6, 8, 15, 283, 286, 294-295, 300, 323, 326, 336-337, 339, 412, 419, 423, 449, 460, 475, 490-492, 554, 556, 861, 875
Bernolák Béláné – 503, 766, 871, 876
Besenyei Rita – 140, 145, 776-777
Bézsenyi Zsolt – 274-276, 882
Biacsi Bernadatt – 325, 404, 915, 919
Biacsi Ilona – 325, 332, 338, 345-346, 352-353, 356, 360, 362, 401-402, 417, 432, 437-438, 588-594, 607-609, 619, 625, 628, 915, 919
Bicskei Gyula – 767
Bikila, Abebe – 38, 849
Bíró Norbert – 10, 202, 204, 212, 239, 252, 254, 262, 264, 347, 402, 404, 412, 438, 494, 652-655, 784, 861, 871, 884
Biszku Béla – 67
Bocsi Bence – 832, 835
Bodányi Levente – 510-511, 513, 661, 663
Bódi Krisztina – 633, 636, 638, 640-641, 646, 648
Bohm Mihály – 692
Bók László – 612-613, 616, 632, 751-754, 756, 758-759, 884
Bolgárfalvi Béla – 144, 151, 161, 404, 664, 668-669, 673-675
Bolyos István – 202, 204, 212, 404, 434, 815, 819, 820, 823
Bon Ottó – 685
Borbély Lajos – 659, 662
Borbély Pál – 189, 443
Bordán Attila – 15, 484
Borkai Zsolt – 335, 412
Boronkay Péter – 346, 350, 438, 751-759, 884
Bosnyák Edit Ilona – 326, 347, 412
Botos Magdolna – 767
Bozsó István – 154, 616
Böjte József – 273-274
Bőm Mihály – 680, 685
Böröcz Bence – 347, 412
Braczkó Attila – 680-681, 884
Braun Ákos – 347, 412, 654
Braun János – 15, 741, 746
Brett, Holcombe – 98, 601
Brown, Danielle – 678
Bruegel, Pieter – 840
Buda István – 88-89, 91, 103, 106, 115, 158, 780, 881
Budai Sándor – 121, 151, 404, 721-722, 730, 884
Bugyi József – 704
Bukodi Zsolt – 121-122, 151, 170, 412, 716
Burányi Flóra – 346, 349-350, 362, 404, 654-655
Busa István – 199, 812-813
Butu Arnold – 346, 349, 351, 357, 404

C

Cassidy, Josh – 853
Cavill, Arthur – 761
Chikán Csaba – 16, 75, 101, 131, 148, 860, 881
Connolly, Harold – 845, 879
Coolin, Rains – 871
Craven, Philip – 31, 253-254, 258, 273-275, 292, 316, 327-328, 348, 357, 359, 389, 468, 882
Crossén, Lotta – 697
Crossén, Magnus – 697
Csák János – 335, 412
Csák József – 90, 104, 190, 192, 404, 581, 584-585, 606
Csamangó Attila – 347, 360, 410, 689-690
Csanádi Árpád – 55-56, 66, 76-77, 86, 313, 861
Császár Attila – 153, 246
Császár Imre – 712
Csehák Judit – 424, 460, 465, 716
Csemer Andrea – 513
Csengeri István – 190
Csermely Miklós – 86
Cserti-Szauer Csilla – 15
Csík Ferenc – 241, 772, 779, 798
Csík János – 15, 51, 56-58, 78, 83, 100, 113, 123, 134-135, 242, 282, 374, 412, 434, 483, 682, 711-712, 767-769, 774, 861, 874, 876, 885
Csík Zsófia – 347, 412
Csíkos Gábor – 702
Csillag Ágnes – 413, 517-519, 870-871
Csillag Edina – 702-703, 884
Csiszár Attila – 15, 698-699, 745, 819, 884
Csóka Bálint – 751
Csonka András – 10, 252, 254, 257, 286, 288-289, 291, 325, 329-330, 332, 346, 349, 351-352, 354, 360, 362, 401, 404, 494, 545, 553-554, 556-562, 570, 572-575, 578, 887, 915, 919
Csontos Piroska – 346, 352-353, 355, 362, 404, 588-590, 594, 607, 609, 624-625
Csovelyák Zita – 747
Csőke József – 686, 880
Csörsz Béla – 767
Csukács Lajos – 772
Csuri Ferenc – 286, 288, 290, 293, 325, 329-330, 332, 345, 347, 404, 412, 790-797
Czagány Balázs – 252, 412, 419, 427, 444, 580, 605, 883-884
Czák Norbert – 286, 326, 412, 427
Czapák György – 29, 121, 124, 404, 602, 614-618, 621-622
Czapné Trizsi Éva – 151, 157, 404
Czencz Péter – 751

Czimmermann József – 121, 151, 155, 404, 721-722, 730, 882, 884
Czink Imre – 121, 404, 520, 712-714, 721-722, 730, 884
Czuth Gábor – 51, 90, 97-98, 104, 190, 192-193, 401, 404, 581, 584-585, 596, 628, 658, 864

D

Dalos Péter – 838
Dani Gyöngyi – 9, 15, 252, 254-256, 262-264, 284, 286, 290-291, 293, 314-316, 325, 331-334, 338-339, 341, 345-346, 353-356, 360, 362-363, 401-402, 404, 431, 436-438, 488, 493, 525, 579, 693, 815-819, 820-824, 832, 834, 870, 882, 903, 914-915, 920
Darnyi Tamás – 772, 846, 879
Dávid Krisztina – 325, 329-330, 333, 346, 349-350, 362, 405, 438, 734-739, 871, 916, 920
Deák Gábor – 115-118, 131
Deane, Sir William – 203
Demszky Gábor – 783
Dénes József – 15, 32, 90, 121, 137, 139, 151, 170, 176, 180, 189-190, 241-242, 412, 581, 658, 860-861, 878
Dénesné Rak Irma – 189
Denk János – 772
Derera Mihály – 8, 15, 101, 114, 134, 449, 481, 492, 602, 615, 717, 875, 881
Déri Balázs – 692
Déry Rezső – 714
Deutsch Tamás – 138, 198, 209, 225, 238, 240, 243, 306-309, 317, 319-320, 323-324, 335, 341, 379, 391-392, 412, 783
Dézsi Betti – 871
Diann, Eipl – 781
Dinesz Attila – 51, 63, 405, 452, 462
Dinya Imre – 90, 99, 170, 190, 405, 659, 662
Dispaltro, Marco – 697
Dittler Anna – 670, 672
Dobos Sándor – 712
Dobos Sándorné – 712
Dóczi Tamás – 872
Domina József – 704
Dominek György – 701, 712, 714, 721-722, 730, 884
Domokos András – 121, 202, 405, 701, 704, 730
Dóra Krisztina – 252, 259, 281, 405, 603, 607, 612-613, 872, 894, 920
Dorogi László – 223, 270, 861, 870
Dorogi Tamás – 202, 405, 587, 591, 593, 607, 619
Dosek Lajosné – 90, 151, 156, 164, 170, 190-191, 242, 410, 581-583, 658-659, 661
Döme István – 202, 212, 252, 255-256, 405, 734, 815, 819
Dömötör László – 716
Dudás Marietta – 703, 884
Dudás Nikosz – 668-669, 673-674
Dukai Géza – 90, 97-98, 102, 104, 121, 124-125, 127, 130, 143, 145, 242, 279, 402, 405, 434, 548, 614, 712, 750-751, 770-777, 790, 804, 864, 866
Dukát Zsolt – 167, 730, 861, 875

E

Ebedli Zoltán – 168
Édes János – 837
Égeni Attila – 283, 299, 323, 326, 383, 385, 393, 413
Egerszegi Krisztina – 147, 153-154, 781
Elbert Gábort – 270-271, 283
Elbert György – 55, 57, 76, 91-92, 867
Énekes Zoltán – 779
Engelhardt Katalin – 7-8, 15, 151, 156-157, 161, 168, 170-172, 174, 178, 197, 202, 205, 207-208, 212, 252, 255, 257, 262, 264, 286, 288-289, 291, 293, 325, 329, 331, 333-334, 341, 345-346, 351-353, 400-402, 405, 434-435, 437, 449, 458, 466, 491-492, 503, 520, 778-792, 794-799, 801, 804, 871
Enyedi Ferenc – 583
Erdei Ilona – 7, 15, 121, 128, 143, 146, 151, 170, 172-174, 178, 405, 434, 449, 458, 491, 548, 550-552, 566, 570, 572-574, 576
Erdei Péter – 818
Erdei Tamás – 879
Erdélyi Mariann – 151, 170, 413, 419, 426
Erdélyi Nándor – 754, 756, 759
Érdi Sándor – 134
Erdős Lajos – 118, 121, 125-126, 130, 146, 151, 170, 173-174, 178, 402, 405, 434, 464, 548-551, 564-567, 570, 572-574, 576-577
Erős Pál – 189
Erőss Zsolt – 852
Érsek Zsolt – 156, 197, 199, 222, 812-814
Esterházy Péter – 18, 861
Etelvári László – 716
Evetovics Iván – 145, 430, 779
Ewry, Ray – 844
Eyser, George – 844

F

Fábián Attila – 12, 15, 235-236, 267-268, 300, 314-316, 410, 496, 829, 831-832, 835, 872, 882, 885
Fábián László – 153, 342, 347, 413
Facskó István – 195
Fagone, Orazio – 849, 879
Fairhall, Neroli – 846, 879
Faragó Péter – 10, 15, 239, 286, 326, 347, 410, 494, 664, 666-672, 675, 872
Faragó Zsófia – 871
Farkas Ferenc – 121, 405, 619, 662
Farkas Judit – 519
Farkas Kata – 197
Farkas László – 11, 166, 170, 172, 178, 202, 204, 231, 252, 255-256, 276, 281, 286, 289, 325, 330, 405, 431, 435, 473, 495, 520, 558-563, 568, 570, 691, 693-694, 698-699, 716, 740-743, 745-746, 872, 882, 884
Farkas Márta – 632, 636, 638-640, 644-646, 648-649, 651
Farkas Péter – 154

Feczer Viktor – 256, 263, 286, 326, 333, 347, 360, 410, 436-438, 815, 818, 882, 914, 921
Fehér Imre – 670, 672
Fejér Balázs – 8, 15, 252, 283, 286, 326, 347, 413, 419, 424, 449, 474, 476, 492
Fejes András, Dr. – 541, 574, 578
Fejes István – 45-47, 413, 670, 672
Fejesné Dr. Magyar Barbara – 672
Fekete Balázs – 687
Fekete István – 286, 300, 410, 564, 566, 570
Fekete József – 767
Feletár György – 252, 413, 431, 434-435
Ferenci Péter – 15
Fock Jenő – 67
Fodor Tamás – 521, 586
Fontano, Paula – 847
Fonyódi László – 716
Fóris Erika – 262, 437, 779, 817, 821-824
Fórisné Henye Rita – 510, 874
Formaggini László – 779
Franczak, Izabela – 698
Frank Béla – 347, 410, 556-557
Franklin, Aretha – 172
Fridén, Jan – 697
Friderikusz Sándor – 168
Frigur Mónika – 202, 207, 217, 405, 435, 446, 587, 591, 593, 607, 619
Füredi Marianne – 7-8, 15, 159, 165, 198, 200, 202-210, 238, 243, 249, 251-260, 262-263, 272, 380-381, 389, 413, 419, 423, 442, 444, 446-447, 449, 451, 470, 476, 491-492, 553, 784-785, 788, 861-862, 875-876

G

Gábris László – 121, 151, 170, 413
Gajdócsi Nóra – 239, 286, 413, 634
Gál Andrea – 872
Gál Hedvig – 170, 413
Gál János – 165, 170, 180, 202, 405, 413, 721, 723, 730
Gál Tibor – 45, 62, 64, 755, 867
Galántai Ambrus – 6, 195-197, 376-378, 418, 490, 783, 882-883
Gallai László – 875
Gallov Andrea – 138
Gallov Rezső – 15, 107, 138-139, 143, 158, 160, 167-169, 174-176, 780, 862, 879
Galyas Lakatos Ákos – 668
Gályász András – 747
Ganyecz László – 658
Garamszegi Arnold – 346, 405
Garamvölgyi Mátyás – 709, 714
Gáspár Attila – 712
Gáspár Sándor – 67
Gasparicsné Csillag Ágnes – 413, 517-519, 870
Gátai Róbert – 199, 812-813
Gáti Károly – 772
Géczi János – 544, 559-564, 566, 570, 572, 576-578
Géczi Noémi – 672
Gere Kálmán – 717
Gerevich Aladár – 181-182, 230, 232, 277, 300, 787
Gergencsik János – 140, 145, 751, 776-777
Geri Dániel – 688, 690
Gerzsenyi Kálmán – 511, 513
Giczi József – 286, 413
Gilbert, John – 582, 883
Gilicze László – 685
Goda Gábor – 668-669
Gódor László – 225, 283-284, 303, 306-311, 324, 557
Gombás Judit – 12, 15, 225-227, 496, 850, 862, 870, 872
Gombos Károly – 837
Goródi László – 741
Gosztonyi Balázs – 347, 413, 654
Göblyös Viktória – 832
Gőczi István – 701, 704
Göllesz Zoltán – 15
Gömöri Zsolt – 15, 19, 225, 229, 238, 240, 247, 279, 281-284, 286-287, 292, 294, 296-301, 305-308, 311-313, 318-319, 321-324, 326, 334, 340-341, 343, 367, 376, 380-385, 387, 389-392, 413, 418, 790, 793, 798, 818-819, 883
Göncz Árpád – 146-147, 154-155, 158-160, 169, 371, 388, 460, 867, 882
Göncz Kinga – 250
Gönczi Zsolt – 632, 635-637, 639-641, 643-647, 649
Gönczöl Katalin – 167
Grant, John – 209
Grezner Mónika – 347, 413, 759
Grósz Jenő – 712
Gruiz Katalin – 6, 9, 15, 162, 170, 176, 180, 184, 187, 195-196, 202, 205-206, 209-210, 215-220, 229, 239, 307, 376, 413, 428, 490, 493, 521, 537, 539, 541, 554-555, 586, 660, 860, 862, 872, 875, 878, 882-884
Gubó Gergely – 511, 513
Gubucznai Imre – 190
Gulyás Vince – 151, 413
Gundel Takács Gábor – 15, 419, 425, 665
Gurisatti Gyula – 286, 288-290, 325, 329-330, 333, 346, 349-351, 365, 405, 478, 732-739, 877
Guttmann, Ludwig – 5, 25, 33-39, 60, 63, 82, 327, 489, 532, 691, 881
Gyárfás Tamás – 111, 862
Gyarmati Dezső – 111
Gyenes Cintia – 511, 513
Gyenge Zsigmond – 239, 781, 787
Győrfi Tamás – 689-690
Győri Anikó – 702
Győri Gábor – 634, 637, 641-642, 644
Győri Imre – 67
Gyug Ferenc – 516
Gyulai Zsolt – 153, 327
Gyurcsány Ferenc – 197, 230, 249-250, 254, 258, 261-262, 270, 274-275, 380, 388, 460, 882
Gyurkota József – 252, 257, 259, 262, 264, 286, 289, 402, 405, 413, 431, 633-634, 637-638, 640-645, 647, 651, 884
Gyurkota Józsefné – 252, 413

H

Hadas Lászlóné – 597
Hajba Szabolcs – 202, 252, 405, 435, 662-663, 866, 921
Hajdu Brigitta – 8, 12, 241, 247, 249-250, 252, 273, 281-282, 286-287, 298, 379, 383, 413, 449, 474, 492, 496, 812-813, 815, 817, 819, 862, 867, 873
Hajdu Ibolya – 702-703, 884
Hajdú Levente – 15, 21, 43, 51, 54-55, 57, 59, 64, 67, 72-73, 78, 242, 373-374, 405, 418, 464, 544, 546, 597, 680, 685, 862, 875, 883
Hajdú Pál – 721-722, 730, 884
Hajdú Péter – 250
Hajmási Éva – 346, 354, 356, 360, 362-363, 401, 405, 438, 702-703, 812, 817-822, 884
Hajnes István – 286, 347, 413, 427
Hajtós Bertalan – 326, 410
Halassy Olivér – 16, 37, 43, 45, 55-56, 77-78, 135, 220, 422, 504, 514, 516, 543, 548, 550-551, 595-596, 611, 632, 680, 691, 711-712, 716, 751, 763, 770-771, 779, 781, 783, 841, 844, 858, 861, 879, 881
Halberg, Murray – 845, 879
Hamar Balázs – 347, 413, 819
Hamvas Ágnes – 685
Hansen, Rick – 136, 853, 878
Harcsár István – 181
Harmath János – 202, 405, 815, 820, 824
Hartel, Lis – 845
Havasi Károly – 841
Havasi Viktor – 654
Hebner, Harry – 761
Hegedüs András – 874
Hegedűs Andrea – 119, 611
Hegedűs Béla – 90, 98, 104, 151, 161, 163, 170, 172-173, 178, 190, 192, 405, 581-582, 584, 606-607
Hegedűs László – 634-635, 637-638, 640-642, 644-647
Hegyes Ferenc – 568, 698-699, 884
Heineman, Gustav – 38, 47
Helesfai Katalin – 242, 279, 783
Hennig Ernő – 460, 718
Henyei Rita – 511
Hernádi Ilona – 40, 42, 74, 133, 139, 862-863
Herzegh Szabolcs – 734
Hetei Zoltán – 697-699, 884
Hevér Helga – 762, 877
Hevesi István – 767
Hevesi Mónika – 202, 204, 212, 405, 815, 819
Hillt, David – 350, 756
Hivatal Nóra – 519, 699
Hóbor Béla – 705
Hoffer Etelka – 685
Hoffer József – 187, 239, 435
Hoffman Judit – 90, 94, 96, 405
Hoffner Szilvia – 347, 413
Holvay Endre – 460, 716
Horn Gyula – 175-176, 181, 882
Horosz-Takács Orsolya – 519
Horváth András – 413, 460
Horváth Andrea – 326, 413, 672
Horváth Balázs – 224
Horváth Csaba – 170, 252, 413, 672, 794
Horváth Ferenc – 252, 259, 410, 580, 582, 607, 883
Horváth Ferencné – 252, 410
Horváth Gábor – 222, 252, 266, 286, 291, 405, 413, 427, 434, 520, 815, 818-819, 820, 824, 862
Horváth Gyula – 688
Horváth János – 619, 716
Horváth József – 139, 190, 593, 619
Horváth Patricia – 347, 413
Horváth Péter – 347, 360, 410, 438, 474, 798
Horváth Sándor – 170, 173, 178, 405, 563, 565-566, 568, 587, 607-608
Horváth Szilvia – 519
Horváth Tádé Norbert – 699
Horváth Zsolt – 620, 781
Horváthné Pálfi Judit – 516
Hubai Antal – 347, 413
Huczka Erzsébet – 189
Huszár István – 67
Huszti Zoltán – 716
Hütter Márta – 170, 202, 252, 413, 862-863, 865

I

Ifi Attila – 162, 185
Ignácz Beáta – 15, 419
Illés Fanni – 286, 288-290, 293, 325, 329-330, 332, 334, 345-346, 349, 352-354, 357, 362, 405, 790-792, 794-801
Illyés Tibor – 214, 252, 378, 413, 419, 427, 760, 882-884
Ilosvai Georgina Ilona – 871
Ilosvay Sándor – 189
Im Dong Hyun – 848
Istenes Vilmos – 114, 602, 863, 875
István László – 202, 252, 286, 300, 410, 741, 743
Ivády Áron – 510-511, 513
Izsáki Csaba – 701, 730
Izsóf Mária – 714

J

Jafcsák Péter – 430, 781
Jakab Zoltán – 634, 636-637, 641, 647, 651
Jakabházy László – 145, 430
Jakoby Judit – 698-699, 884
Jancsár László – 689
Jancsó Miklós – 273-275, 882
Janics Natasa – 262
Janitz Attila – 661-662
Jankó-Brezovay Pálné – 874
Jánosi György – 229
Janota Zoltán – 755-756, 759
Járomi Mónika – 151, 161, 170, 172, 174, 178, 400-401, 405, 434, 466, 778-782, 804
Jeszenszky Attila – 29, 90, 94-96, 98, 118, 121, 123-124, 128, 241-242, 400, 405, 425, 766, 770-774, 804
Jónyár Miklós – 286, 413, 427

József Nádor – 31, 189
Juhász Lajos – 170, 202, 252, 413
Juhász Tamás – 325, 332, 405, 687-688
Juhász Veronika – 286, 291, 293, 325, 331-333, 339, 345, 401, 406, 436-438, 520, 702, 816-820, 822, 825
Juni György – 53, 709, 712, 717-718, 864, 875-876
Jurák Andrea – 252, 254-256, 262-264, 401, 406, 436-437, 815-822, 825, 882
Juszel Béla – 59, 63, 414

K

Kádár Balázs – 833
Kaffka Zoltán – 583
Kaiser János – 146, 148, 252, 254, 283, 299, 323, 326, 379, 406, 414, 541, 545, 553-554, 558-568, 571, 574, 576, 578, 875
Kajdi Katalin – 687-688, 690
Kälbli Katalin – 9, 12, 15, 383, 493, 496, 531, 702-703, 843, 845, 847, 849, 870, 872, 875, 878, 884
Kállai Katalin – 780
Kállay Katalin – 166, 170, 410, 466
Kalló Roland – 510
Kálmán Dominika – 516, 519
Kálmán Edgárné – 347, 414
Kálmán Krisztina – 346-347, 357, 362, 406, 603, 605, 607-609, 622-626, 884
Kalmár Lajos – 252, 266, 414, 427, 862
Kalocsai Richárd – 326, 414
Kammerer Zoltán – 687
Kamper Antal – 521, 586
Kamuti Jenő, Dr. – 267-268, 273, 295, 414
Kanyó Zsolt – 325, 334, 406, 589, 603, 605, 607-609, 621-626, 883
Kapesz János – 751
Kaposvári Sándor – 135, 603
Kaposvári Zsolt – 286, 299, 414, 819
Kappes, Anthony – 850
Karácsony Gyula – 734
Karácsonyi Zsolt – 10, 347, 410, 676-677, 916, 923
Karádi Gábor – 202, 252, 286, 414, 705, 716
Kárpáti Ferenc – 141
Kaszala Ferenc – 170, 178, 406, 780, 782
Kató László – 632
Katona István – 67
Katona Ottó – 246, 751-752
Kecskeméti Klára – 510
Kekecs Miklós – 121, 151, 202, 406, 701, 721-722, 730, 884
Kele Mária – 810
Kelemen József – 90, 99, 190, 406, 659, 662
Kelemen Nóra – 326, 414
Kelemenné Szakonyi Julianna – 86, 373-374, 418, 514, 713, 751, 870, 883-884
Kemény Ferenc – 779
Kenderes Gábor – 135, 151, 166, 170, 180, 202, 252, 286, 300, 410, 664-666, 668, 672, 872
Kenderes Gáborné – 672
Kércsi Gábor – 326, 414
Kerekes Csaba – 754
Keresztesi Erika – 346, 352-353, 362, 406, 588-594, 607, 609, 625
Kertész Györgyi – 525, 871
Kertész Róbert – 704
Kertészné Németh Bernadett – 688
Keserű Ernő – 44, 863
Keserű Franciska – 90, 414
Keserű József – 10, 202, 239, 252, 262, 286, 299-300, 323, 326, 347, 381-382, 410, 431-432, 436, 438, 475, 494, 652-655, 871, 884
Keszler Márton – 692
Kézdi Réka – 7-8, 15, 325, 329-330, 333, 345-346, 349, 351, 353, 357, 362, 406, 449, 459, 463, 491-492, 520, 770, 794-796, 798-801
Killanin, Lord – 66, 82, 131
Király József – 90, 96, 104, 401, 406, 599, 601, 606, 614-615, 628, 712, 772
Királyné József – 90, 96, 104, 401, 406, 599, 601, 606, 614-615, 628, 712
Kiscsatári János – 78, 90, 98, 104, 111, 406, 750-751, 770, 772-773
Kiss Erika – 203, 219, 223, 303, 323, 377-378, 414, 516, 634, 863, 870
Kiss György – 632, 635-636, 638-640, 642-643, 645, 648-649
Kiss Lajos – 562, 564, 686
Kiss Sándor – 716
Kiss Viktor – 622-624, 668-669, 674-675
Kiss Zoltán – 521, 586, 864
Klein Gyula – 90, 97-98, 406, 681-682, 685
Klein Gyuláné (Wéber Gitta) – 90, 406, 681, 685
Kocziha Miklós – 59-64, 414, 867
Koczka Béla – 653
Kodrucz Sándor – 252, 414, 427
Kogon Mihály – 235
Kokas Péter – 269, 299, 323, 393, 414, 676
Koleszár Balázs – 314-316, 406, 417, 832, 834
Kollárszky Boglárka – 757
Kolle Mária – 189
Koller István – 15, 38-39, 43-45, 90, 95, 114, 121, 151, 165, 176, 180, 202, 220, 242, 367, 410, 422, 434, 453, 764-772, 775-776, 779, 781, 783, 818, 863, 877, 881, 883-885
Koller Sándor – 391, 697-699, 884
Koller Zoltán – 699
Kolompár Anna – 513
Komiszár Lajos – 765
Komlósi Gábor – 249
Koncsik László – 347, 414
Koncz Péter – 109, 235, 414, 832, 863, 872
Kondorosi Ferenc – 718
Konkoly Zsófia – 346, 349, 352, 354-357, 362, 402, 406, 798-800, 807
Korencz József – 141-142
Kornokovics Györgyi – 347, 410, 589
Kósa Ádám – 321, 335, 391, 393, 414
Kosztincsák Szilárd – 347, 414
Kovács Ádám – 559-560, 570, 790
Kovács Adrienn – 702-703, 884
Kovács Ágnes – 15, 17, 484
Kovács Ákos – 250

Kovács Brigitta – 6, 15, 139, 189, 191, 194, 197, 202, 302, 311, 326, 414, 475, 490, 794, 860
Kovács Csongor – 15, 770
Kovács Edit – 416, 517, 519, 866
Kovács Ervin – 29, 140, 170, 178, 202, 204-205, 207-208, 212, 252, 255-257, 262, 264, 286, 288-290, 293, 401-402, 406, 431, 434-436, 446, 474, 751, 776-777, 780, 782-792, 807, 862, 923
Kovács György – 15, 564, 680, 685
Kovács Győző – 8, 90, 96-97, 104, 121, 124, 128, 130, 146, 151, 170, 178, 242, 401-402, 406, 434, 449, 464, 492, 541, 545-546, 548-552, 562-564, 566-567, 570-574, 576, 578, 881, 883
Kovács Iván – 279, 300, 326, 410, 438, 817-818
Kovács József – 614-615, 701, 712-714, 730, 884
Kovács Katalin – 634, 636-637, 639-641, 643-648
Kovács László – 170, 202, 406, 567, 701, 704, 721, 723, 730
Kovács Patrik – 511
Kovács Tamás – 283, 286, 318, 323, 414, 558-563, 565-566, 568, 570, 614, 616-617, 620-621, 818
Kovács Zsolt – 171, 701, 704, 730, 871
Kovácsné Fülöp Beáta – 9, 15, 493, 509, 511, 874
Kozmann György – 347, 360, 414
Kozmanovics Endre – 53, 55-58, 64, 67, 76, 78, 863
Kökény Ferenc – 154, 250
Kökényesi Gábor – 511
Könczei György – 15, 40, 42, 74, 133, 139, 862-863
Kőpatakiné Mészáros Mária – 266, 271, 428, 709, 863, 875, 879
Körmendi Krisztofer – 513
Kőszegi Károly – 701, 730
Kőszegi Tamás – 732-734
Köteles László – 113, 118, 135, 170, 242, 410, 602, 611-612, 692, 884
Krajnyák Zsuzsanna – 15, 202, 204, 206, 241, 250, 252, 254-256, 262-264, 272, 286, 291, 293, 295, 325, 331, 333, 338, 345-346, 353-356, 360, 362-363, 382, 388-389, 401-402, 406, 431, 434-438, 815, 817-822, 826, 859, 870, 882, 888, 894, 914, 924
Krestul, Oleg – 847
Kucsik Erzsébet – 189
Kudlacek Martin – 851, 872
Kullmann Lajos – 57, 924
Kun Csaba – 815
Kun Rea – 832
Kun Tamás – 15
Kuncze Gábor – 169, 176
Kurcsics Károly – 235, 712, 833
Kurucz Zita – 12, 314-316, 414, 496, 829, 872
Kübler Jenő – 190

L

L. Dézsi Zoltán – 252, 286, 414, 419
L. Réti Anna – 7, 449-450, 491, 541, 686, 880
Laczkó Lajos – 721-722, 730, 884
Laczkó Magyar György – 15, 47, 86, 525, 597-598, 691-692, 863, 871, 881, 883-884
Lágler Kristóf – 838
Laki Anikó – 140, 145, 151, 157, 161, 401, 406, 434, 776, 778-779, 807
Laluja Tibor – 170, 406, 701, 721, 730
Lampert Mónika – 270
Langauer Katinka – 634-636, 638, 641-645, 647
Lángfy Csaba – 202, 414
László Anita Mária – 10, 15, 239, 328, 414, 494, 516-517, 631, 634, 651, 870, 874, 883
László Dezső – 326, 410, 818
László Ferenc – 658
László István Zsolt – 668-669, 673-674
László János – 202, 207-208, 212, 218, 406, 553-555, 572-576
Laufer Kata – 632
Laumann, Silken – 847
Legante, Assunta – 848
Legeza György – 10, 15, 168, 170, 172-174, 178, 406, 494, 602-603, 607, 610-613, 615-616, 692, 697, 751, 860, 875, 884
Légrádi Antal – 43
Lehel László – 121, 410, 602
Lehmann Tibor – 752
Leindler Zoltán – 283, 286, 414
Léka István – 712-713, 721-722, 730, 884
Lelik Ferenc – 225, 239, 317, 323-324, 746, 833
Lénárt Ágota – 145, 759
Lénárt György – 286, 300, 410, 634
Lénárt Zoltán – 15, 517, 863
Lengyel Lajos – 225, 324, 393
Lengyel Mónika – 325, 329-330, 406, 676
Lengyel Zsófia – 511, 622-624, 752-756, 758-759, 884
Lévai Margit – 189
Lévai Péter – 135
Lévay Petra – 753-755, 758-759
Lin Wei Tao – 511, 513
Liska Attila – 162, 185
Litavecz Anna – 11, 15, 299, 304, 317-318, 326, 414, 495, 747, 751-755, 757-759, 860-863, 865, 875, 884
Lochmayer György – 92
Lódi Renáta – 347, 414, 419
Lorencz Péter – 29, 51, 58, 62-63, 90, 98-100, 406, 606, 629, 863
Lőczi Tímea – 516, 519, 634
Lőczi Tímea Erika – 634
Lőcsei Sándor – 121, 202, 406, 712-714, 721-722, 730, 884
Lőrincz Krisztina – 12, 15, 314, 346, 349-351, 406, 496, 676-677, 833, 835-836, 838-839, 884-885
Lőrinczi Tibor – 734
Lukács András – 202, 406, 815
Lukács Dorina – 511
Lukács Géza – 581
Lukács György – 83, 92-94, 96-100, 103, 107, 109-110, 114, 121-127, 131, 145, 151-152, 154, 157, 164, 414, 423-424, 430, 460, 548-550, 601-603, 682, 709, 712, 716-718, 771-772, 774-775, 863-864, 872, 875
Lukáts (Lukács) György – 419, 422, 442, 877
Lukáts György – 5, 7-8, 15, 102-103, 123, 127, 250, 422, 441-442, 445, 449, 451, 461, 469, 471, 473, 489, 491-492, 864
Lyócsa Imre – 683

M

M. Nemes József – 685
Madarász János – 712-713, 884
Mádl Ferenc, Dr. – 214, 250-251, 262, 388, 460, 789, 882
Magó Gábor – 779, 794
Magyar András – 693
Magyar Barbara – 670, 672
Magyari Kálmán – 680, 685
Magyarovits Zoltán – 286, 326, 411, 781, 790, 795, 798
Majer Gábor – 187, 202, 207-209, 212, 217, 400, 406, 434, 783, 785-786, 804
Majercsik Zoltán – 516, 650-651
Major Endre – 346, 349-351, 354, 362, 406, 556, 558-560, 568, 574, 576, 636, 639-640
Majoros Eszter – 513
Majsai Károly – 7-8, 15, 90, 96-97, 100, 105, 108, 121, 130, 146, 151, 170, 178, 401-402, 406, 434, 454, 462, 467, 491-492, 541, 545, 548-552, 561, 565-567, 570-574, 576, 578, 767, 883
Maka Erika, Dr. – 326
Makarovszky Sándor – 151, 170, 406, 721, 723, 730
Makrai Ferenc – 564, 617, 712-713, 730, 884
Makszíné Karácsony Györgyi – 692
Málnai István – 242, 789, 798
Malyerffy Tibor – 764
Mányák Attila – 170-171, 202, 407, 704, 723
Maráczi Ernő – 521, 586
Maracskó Tibor – 751
Markovich Gyöngyi – 836
Márkus Gábor – 752
Marlen, Urutjan – 416
Marosi József – 170, 407, 721, 723
Maróthy László – 67
Maróti János – 91
Marton Andrea – 170, 179, 407, 780, 782
Marton Balog Aliz – 519
Máté Bence – 15
Máthé Csaba – 135, 721
Mató Gyula – 286, 291, 325, 331-332, 334, 346-347, 353, 407, 730, 817-819, 822, 827
Mátrai Sándort – 43
Maura, Dusza – 511
Mayer Éva – 672
McLean, Craig – 850
Medgyasszai Sándor – 767
Meidl, Cliff – 847, 879
Meilinger Csaba – 325, 332-333, 345, 407, 794-797
Mentes Éva – 169-170, 186-187, 209, 411, 431, 434-436, 780
Méreg Tivadar – 55, 76
Mesterházi Attila – 414
Mészáros Dóra – 519
Mészáros Edit – 11, 495, 695, 697-699, 875, 884
Mészáros István – 190, 193, 585
Mészáros Károly – 190
Mészáros Martina – 511
Meszéna Miklós – 815
Mezei Katalin – 346-347, 350, 407, 520, 637, 649, 665, 668-670, 673-674
Mezei Miklós – 614, 712-713, 730, 884
Mézes Gergely – 699
Mihályi András – 11, 15, 283, 286, 288-292, 414, 419, 423, 442, 444, 446-447, 495, 554, 700, 703, 705, 707-709, 791, 864, 876-877, 884
Milos Imre – 252, 286, 411, 557
Mimebrak, Jeff – 740
Minnelli, Liza – 172
Mircsev Éva – 808, 810
Mocsári Bence – 754
Mogyorósi Attila – 633, 638, 640, 642, 645, 647
Moharos István – 612-613, 616
Molnár Attila – 326, 415, 563-566, 568, 712, 746
Molnár Béla – 15, 80, 83, 89, 101, 113, 115-116, 120, 373-374, 500, 544, 547, 550, 599, 681, 692-693, 722, 732, 750, 763, 765, 881, 883-884
Molnár Brigitta – 810
Molnár Damján – 15
Molnár Ferenc – 90, 99, 407, 659, 662
Molnár Frigyes – 612-613, 615
Molnár István – 189
Molnár Károly – 137
Molnár Lajos – 772
Molnár Nikoletta – 702-703, 884
Molnár Péter – 752
Molnár Zoltán – 195-196, 231, 250, 460
Monostori József – 190
Mónus András – 460, 680, 682, 685
Mosonyi Ildikó – 754
Murguly Elemér – 516, 637-638, 641-642, 647, 650-651
Muszájné Adamik Éva – 702
Muzsla Tünde – 190
Müllner Jenő – 91

N

Nádas Pál – 1, 3-8, 10-11, 16-17, 25, 31-32, 35, 37, 40, 43-44, 48-55, 71-76, 78-80, 83, 85, 87, 91-94, 100, 102-103, 105-106, 109-111, 113-114, 116-119, 121-123, 126, 129-133, 135-137, 139-140, 142-143, 145, 147-151, 154-156, 158-159, 161, 164-169, 171, 174-177, 179-182, 195-197, 199-201, 203, 210-211, 213-218, 220, 222, 226-247, 249-253, 256, 258, 260, 262-269, 271-279, 281-282, 284-285, 287, 293, 300, 307-310, 326, 363, 367-368, 371-387, 389, 394-395, 398, 403, 409, 411, 415-418, 420-421, 424-430, 432-433, 438, 442, 449, 452-453, 458, 460, 464, 467, 470, 474-475, 481, 484-485, 487-492, 494-495, 499, 504, 514-517, 520, 541-548, 550-551, 553, 567, 571, 574, 578, 580-583, 595, 597, 599-600, 602-603, 605, 607, 611-613, 630-634, 657, 664-666, 672, 676, 679, 681-682, 686, 691-692, 702, 709-719, 721-723, 728-733, 740-741, 750, 760-761, 763-768, 770, 773-777, 779-787, 789-790, 792-793, 797, 801, 807, 812, 814-816, 828, 830-832, 841, 853, 860-885

Nádori László – 750
Nagy Alpár – 747
Nagy András – 634-646, 648, 651
Nagy Bendgúz – 612
Nagy Dénes – 121, 125, 130, 143, 151, 153, 156, 163-164, 190, 192-193, 401, 407, 582, 584-585, 606-608, 629
Nagy Éva – 767
Nagy Györgyi Mária – 15
Nagy Gyula – 521, 586
Nagy István – 121, 151, 170, 190, 407, 521, 586, 662
Nagy József – 12, 15, 79, 202, 221-222, 225, 239, 252, 286, 322, 326, 415, 432, 496, 812-813, 815-819, 822, 828, 864, 873, 882
Nagy László – 190
Nagy Margit – 518
Nagy Miklós – 459, 810
Nagy Nóra – 702-703, 884
Nagy Sándorné (Szabó Nikolett) – 252, 255, 262, 264, 402, 408, 431, 436
Nagy Tímea – 250
Nagypál István – 90, 98-99, 101, 105, 121, 126, 128, 130, 143, 407, 562-564, 566, 599, 601-603, 606, 608, 614, 620-624, 881
Nánási István – 118-119, 121, 124-125, 128, 130, 134, 143-144, 151, 157, 161, 163, 401, 407, 425, 434, 602-603, 606-608, 614, 616, 629, 664-666, 673
Navratyil Sándor – 8, 15, 172, 179, 235-237, 267-268, 417, 449, 463, 492, 741-743, 746, 830-832, 834, 876, 896, 904, 914, 917, 926
Nayme, Yves – 841
Nébald Rudolf – 222, 239, 818
Nebehaj Barbara – 15, 702-703, 884
Nemati, Zahra – 678, 849, 884
Nemes Dezső – 67
Nemes György – 189
Németh Anna – 189
Németh Árpád – 812
Németh István – 634, 636, 638, 642, 644-645, 647
Németh József – 668
Németh László – 90, 100, 121, 151, 170, 190, 192, 401, 407, 581-582, 584-585, 606, 629, 662, 864
Németh Miklós – 90, 99, 151, 407, 662
Németh Roland – 346, 349-351, 407, 473, 741-743, 746, 873, 916, 926
Németh Sarolta – 202, 209, 212, 407, 587, 591-593, 607-608, 619
Németh Zsolt – 415
Nemlaha Katalin – 151, 415, 518
Neubauer Rudolf – 252, 415, 427
Novák Miklós – 879
Novoszel Tibor – 691
Novotny Zoltán – 145, 430
Növényi Norbert – 191, 302, 391
Nyilasi Tibor – 168
Nyíri Lajos – 43, 90, 96-97, 105, 402, 407, 520, 595, 599, 601, 606, 614, 629, 712
Nyírő Zsolt – 224, 393

O

Obranovics József – 56
Ocelka Róbert – 752-754, 756, 758-759, 884
Oláh József – 15, 29, 50-51, 58, 61, 68, 90, 96-97, 105, 190, 192-193, 201, 220, 400, 402, 407, 581-582, 584-585, 596, 606, 628, 662, 881
Oláh Józsefné – 15, 58, 190, 881
Ongai Sándor – 712
Ongai Sándorné – 712
Orbán Anna – 752-754, 884
Orbán Csaba – 325, 334, 407, 582, 584, 589, 607-609, 625, 754, 757-758, 853, 883
Orbán Viktor – 138, 214, 240, 313, 316, 327, 359-360, 388, 882
Oroszi Károly – 701, 704
Oroszi Zsuzsannát – 604
Orsós Mária – 187, 202, 208, 212, 402, 407, 435, 587, 591-593, 607-608, 619, 630
Orsós Sándor – 202, 252, 407, 662-663
Orsós Zsolt – 190, 202, 206, 212, 252, 302, 306, 391, 407, 587, 590-593, 607, 619, 662-663
Orton, George – 844
Osváth András – 189
Osváth Péter – 31-32, 189, 860, 865, 870, 872
Osváth Richárd – 325, 334, 346, 352-353, 355, 360, 401-402, 407, 432, 817-818, 820-822, 827, 869, 917, 926
Oszlánczi Kristóf – 698-699, 884

P

P. Fülöp Gábor – 326, 415, 424
Paál Attila – 772
Paczulák András – 7, 15, 78, 115, 121, 140, 167, 375, 407, 430, 449, 458, 491, 680-681, 685, 712-714, 721-722, 730, 749-751, 767, 775, 777, 781, 875, 881, 884
Páder János – 42, 55
Pais Kázmér – 151, 163, 407, 732
Paisley, John Mcquhin – 840
Pajer József – 151, 170, 407, 662
Pakányi Péter – 854
Pákey Béla – 347, 411, 818
Paksi László – 202, 411, 446, 783
Pál Bence – 687-688, 690
Pál Károly – 716
Pál-Plichta Györgyi – 11, 326, 347, 411, 495, 731, 734-735, 737, 739, 877
Pálfi Judit – 169-170, 172, 179, 202, 204, 206, 212, 252, 254-256, 262-264, 286, 288, 290-291, 293, 325, 331, 401, 407, 417, 431, 436-437, 516, 693, 812, 814-822, 827, 882
Pálfy István – 853
Pálinkás László – 7-8, 15, 90, 95-96, 101, 105, 118, 121, 130, 400, 407, 449, 454, 465, 491-492, 638, 766, 770-776, 805, 881
Pálinkás Zoltán – 634-636, 638-647
Pallagi Kende István – 818
Pálos Péter – 10, 217-218, 252, 259, 309, 325, 329-330, 335, 338, 345-346, 349, 351-352, 360, 363, 400, 402, 408,

436, 438, 445, 494, 545, 553-557, 572-573, 577, 795, 863, 892, 907, 915, 926
Paluska Gyula – 597, 712
Pancsa József – 135, 137-138, 154, 165-168, 170-171, 173, 176, 180-182, 195-197, 219-220, 229, 238, 256, 282, 284, 299-300, 367, 374-378, 380-382, 384-385, 415, 418, 426, 564, 566, 783, 882-883
Páni Róbert – 10, 101, 195-196, 202, 252, 411, 435, 494, 657, 659-663, 878, 881-882, 884
Pantó Tamás, Dr. – 170
Pap Bianka – 351-353, 355, 360, 363, 401-402, 407, 798-801, 807
Pap János – 672
Papp Anita – 170, 173, 179, 407, 587, 592-593, 607, 619
Papp Dezső – 72-73, 202, 411
Papp Gábor – 286, 293-295, 325, 329, 347, 407, 415, 654-656, 874, 916, 926
Paraszkay Sára – 509, 874
Partyka, Natalia – 475, 554, 848, 879
Pass Ferenc – 326, 411, 447, 794-795
Pásztor Annamária – 114, 680, 685
Pásztory Dóra – 7-8, 15, 202, 204-205, 212, 214, 250, 252, 255, 257-258, 262-264, 266, 269, 273, 275-276, 297, 343, 401, 408, 423-424, 427, 431, 434-436, 439, 447-449, 474, 476, 480, 491-492, 760, 783-784, 786-790, 792, 805, 864, 893, 902, 914-916, 926
Pataki Eszter – 335, 415
Patonai Ágnes – 12, 15, 496, 840, 842, 877, 885
Pátrovicsné Kovács Brigitta – 286
Pazinczár Attila – 121, 124, 126, 128, 130, 143, 151, 155, 157, 161, 163, 169-170, 173-174, 179, 190, 192-193, 202, 205, 213, 402, 407, 417, 434, 582, 584-585, 606-608, 630, 882
Pécsi Annamária – 437, 753, 756-757, 759, 884
Pegán Zoltán – 8, 12, 15, 246, 269, 286, 288-290, 408, 449, 459, 467, 471, 492, 496, 808-809, 811, 878, 885
Peres János – 151, 170, 202, 246, 408, 683, 685, 701, 704, 721, 723, 730
Pernye Borbála – 632, 635, 643, 647, 649
Péter Erika – 15, 180, 516, 632
Pethő András – 112
Pető László – 734
Petrov Anatolij – 202, 326, 431, 436, 438, 789
Petrov Iván – 272, 286, 288, 297, 411, 437, 476, 790-791
Piecs Adrienn – 347, 415, 819
Pintér Márta – 15, 419, 446, 515, 741, 883
Pintér Tímea – 702
Pistorius, Oscar – 332, 440, 445, 848, 879
Plesa István – 51, 56-58, 61, 63, 77, 85, 90, 95, 106, 112, 117, 121, 123, 135, 139, 147, 151, 166, 174, 239, 241-242, 273, 374, 388-389, 415, 426, 434, 546, 711, 763, 768-769, 865-866, 876
Poczik Gábor – 633, 637-638, 640, 645-646
Polgár Viktor – 66
Polish, Kevin – 678
Pollák Ildikó – 528, 871
Pólusné Thiry Éva – 872
Pongrácz Antal – 114
Ponyiczky László – 170, 202, 252, 273, 282, 381-383, 415, 419
Ponyori Sándor – 170, 173, 179, 187, 202, 205, 208, 213, 217, 402, 408, 435, 587, 591-593, 607-608, 619, 630
Popov, Alekszandr – 205
Poprocsi Tímea – 252, 256, 408, 787-788
Porubsky Ádám – 698-699, 884
Pölcz Csaba – 121, 151, 408, 721-722, 730, 884
Pregun Alex – 634-635, 638, 641-643, 645, 647, 651
Prohászka Csaba – 202, 204, 225, 252, 255, 286, 289, 324, 408, 741-743, 746
Pruzsina István – 347, 411, 438, 518-519, 687, 689-690
Puja Frigyes – 59-62, 64, 867
Pusztafi László – 434, 550, 559-560, 562-568, 597, 614-616
Pusztafiné Kovács Judit – 10, 121, 125, 128, 130, 143, 146, 151, 155-156, 161, 163, 401, 408, 422, 434, 494, 548, 550-551, 566-567, 572-573, 577, 615-616, 882-883
Pusztai Istvánné – 434, 614
Puxler Józsefné – 408, 434, 664-665, 670, 673

R

Rácz János – 187, 202, 204, 208-209, 213, 400, 402, 408, 434, 783-786, 805
Ráczkó Gitta – 140, 145, 151, 157, 161, 170, 173-174, 178-179, 202, 207, 213, 252, 255, 257, 262, 264, 286, 288, 290, 293, 311, 325, 329-330, 332, 341, 345-346, 348, 352, 354, 400, 402, 408, 417, 434, 437, 466, 520, 751, 770, 776-784, 786-792, 794-799, 801, 805, 865, 898, 927
Rademacher, Erich – 761
Rádi Gyula – 121-122, 147, 151, 174, 374, 388, 415, 711, 714, 716
Rádi Richárd – 347, 411
Rains, Colin – 515, 632
Rákhely Béla – 170, 187, 202, 208, 411, 587
Ramocsa Gábor – 286, 326, 415, 661, 663, 794, 872
Rapcsó Ferenc – 189
Rapai Levente – 170, 202, 252
Rapai Nándor – 170, 202, 252, 415, 419, 426, 895, 897
Raska Gyula – 704, 730
Rátonyi Gábor – 231
Reagan, Ronald – 94, 471
Réfi Sándor – 722, 730, 884
Rehm, Markus – 848-849, 879
Reider, Herrmann – 86
Reil Józsefné – 789
Rétfalvi Róbert – 252, 411, 437
Rév Miklós – 189
Rigó Imre – 687
Riskó Géza – 200, 426
Riskó Tibor – 56-57, 426
Rizmayer Mihály – 286, 347, 415
Rocsa Mária – 544, 567-568
Rogge, Jacques – 253, 327
Róka Katalin – 767
Rombai Béla – 716
Rónaszéki András – 665, 672
Rónaszéki Richárd – 670, 672
Rosenfeld Piroska – 44, 50, 373, 421, 543, 595, 841, 876-877, 881, 883
Roszik Linda – 15, 235-236, 238, 415, 831, 865, 882, 885
Róth Erika – 702-703, 884

Rothfeld Richard – 32
Rovni Emese – 15, 61, 544, 572, 576-577, 680-681, 683, 685, 881
Rozbora András – 354-355, 363, 408, 438, 520, 687-690, 868, 927
Rozmán József – 712
Rózsa Sándor – 347, 415
Rudolf Péter – 250
Rudolf, Wilma – 845
Runyan, Marla – 847, 879
Ruzsa Zoltán – 513
Rückert, Henny – 875

S

Sáfrány Sándor – 712
Sági László – 203, 415
Sal Mara – 15
Salga Péter – 15
Samaranch, Juan Antonio – 82, 107, 121-122, 131, 151-152, 156, 172, 203, 210-211, 236, 240, 388, 550, 864, 882
Sándor Béla – 252, 411
Sánta Krisztián – 187, 202, 205-210, 217, 400-401, 403, 408, 431, 434-436, 783-787, 805, 862, 866
Sáringerné Szilárd Zsuzsanna – 872
Sarlós István – 67
Sarnyai Ilona – 166, 170, 411, 557
Sas (Szász) Sándor – 520, 665, 671-672, 884
Sas Sándor – 252, 259, 286, 291, 293, 325, 332, 346, 354, 363, 408, 436, 624-626, 665-668, 670-671, 673-675
Sasvári Éva – 135, 731, 865, 877
Sasváriné Paulik Ilona – 10, 121, 143, 146, 151, 156-158, 161, 163, 170, 172-173, 179, 275, 330, 400-401, 403, 408, 430, 434, 494, 548, 550-551, 566, 572-574, 577, 780, 866, 882-883
Schiller-Kertész Judit – 10, 15, 202, 218, 231, 238, 326, 347, 381-382, 411, 431-432, 435, 437, 494, 579, 585, 587-589, 594, 604, 607, 609, 612, 627, 878, 883
Schmidt-Schweizer Eleonóra – 509-510, 874
Schmitt Pál – 107, 136, 145, 154-155, 160, 241, 250, 313, 327, 429-430, 453, 613, 867, 884
Schneider Jenő – 91
Schnöller György – 767
Schönfeld Erika – 519
Schröder, Gerhardt – 254
Sebők Zsuzsanna – 415
Segyevi Imre – 716
Selmeczi Géza – 267-268, 415, 882
Serényi Tibor – 121, 125, 130, 143, 280, 284, 286, 289, 408, 676, 741, 743, 746, 774-777
Shain Péter – 347, 415
Simai Gábor – 716
Simó Kornél – 836
Simon Andrea – 240, 861, 879
Simon Beáta – 138, 147, 151, 153, 155, 174, 374, 388, 415, 531
Simon Csaba – 140, 145, 151, 163, 408, 520, 751, 770, 776-779
Simon Felicita – 511
Simonessi, Roberto – 124, 602
Singh, Simon – 843
Sinka Erika – 15
Sinka Gábor – 162, 185
Sinka István – 137
Sipos István – 63
Sipos János – 8, 15, 202, 206-208, 210, 286, 415, 419, 423-424, 449, 472, 492, 785, 866, 877
Sirkóné Kocsis Márta – 781
Sisenszki Péter – 190, 193
Sisenszki Tünde – 190
Skiba Szabolcs – 803
Solymos Endre – 45, 462, 712
Soós Mihály – 57, 76, 78-79, 90, 92, 117-118, 121, 158, 228, 271, 415, 453, 460, 465, 866-867
Sophia, Spanyol Királyné – 254
Soproni Tamás – 183
Sors Tamás – 6, 269, 285-286, 288, 290-294, 296-297, 311, 325, 327-329, 331-333, 335, 337-338, 343, 345-346, 352-356, 360, 363-364, 400-401, 403, 408, 437-438, 445, 460, 476, 478, 490, 790-792, 794-796, 798-801, 803, 805, 861, 870, 914-915, 928
Sós Csaba – 11, 15, 300, 326, 347-348, 411, 438, 495, 761, 779, 793-795, 798, 801-802, 876-877
Spuriga Gábor – 810
Srdecny, Vojmir – 85
Steadward, Robert – 136, 172, 203, 881
Steiner György – 347, 411
Stettner Ferenc – 90, 94-96, 105, 118, 400-401, 408, 434, 712-714, 721-722, 730, 766, 770-773, 806, 884
Stirczer József – 151, 170, 202, 408, 701, 704, 721, 723, 730
Suba Róbert – 346, 354-355, 360, 363, 401, 408, 687-690, 868, 928
Suha Miklós – 688, 690
Suri Ilona – 15, 21
Suzanna, Tangen – 851, 872
Szabados Géza – 680-681, 685
Szabó Alexandra – 516, 637, 650-651
Szabó Álmos – 347, 360, 411, 794, 798
Szabó András – 90, 99, 121, 151, 170, 190, 253, 408, 417, 435
Szabó Anita – 286, 300, 314, 415
Szabó Béla – 55, 76, 391, 746
Szabó Bence – 154
Szabó Endre András – 202, 242, 252, 659, 662-663
Szabó Ferenc – 195-196, 882
Szabó Imre – 582
Szabó Kristóf – 347, 415
Szabó László – 151, 170, 202, 323, 341-343, 347, 357, 361, 368, 391-392, 408, 415, 418, 439, 546, 701, 704, 721, 723, 730, 798, 883
Szabó Nikolett – 286, 293-294, 325, 329-330, 345-346, 350, 363, 402, 408, 437-438, 653-656, 795, 860, 875, 884, 892, 916, 919, 926, 928
Szabó Ozor János – 347, 360, 411, 668-670, 672-673
Szabó Sándor – 46-48, 408, 561, 570, 595-596, 606, 637, 687-688, 690, 741, 743
Szabó Szonja – 634-635, 638, 642
Szabó Tibor – 7-8, 15, 90, 93-94, 96, 102, 105, 400-401, 408, 417, 449, 455, 465, 491-492, 599, 601, 606, 614, 628, 712-714, 721-722, 730, 861, 881, 884

Szabó Zita – 702
Szabóné Sipos Éva – 702-703, 884
Szajlai Csaba – 286, 415
Szakács Imre – 206, 415
Szakály József – 15, 180
Szalai Margit – 686
Szalay Gyula – 712
Szalay Margit – 42, 450
Szalmás Péter – 183, 226, 237, 252, 258, 266-267, 270, 283, 286, 288-289, 293, 296, 315, 317, 324, 326, 329, 335, 340, 347, 357-358, 361, 366, 416, 419, 427, 496, 529, 555, 557, 583, 605, 627, 630, 633-634, 652, 655-656, 671-672, 679, 685, 689, 691, 694, 696, 699, 736-737, 740-741, 760, 803, 813, 817-818, 829, 832-833, 837, 839-840, 842, 857, 914-917, 928
Szalmay György – 91
Szántó Anikó – 269, 7
Szántó Anita – 252, 416
Szántó György – 346-347, 349, 363
Szanyi Imréné – 190
Szappanos Zoltán – 262, 391, 633-634
Szatmári Dóra – 239, 326, 347, 416, 705, 871
Szatmári István – 41, 53, 55, 77
Szauer Csilla – 15, 252, 416
Szávai Csaba – 151, 157, 161, 170, 174, 179, 202, 208, 213, 252, 259, 264, 286, 291, 325, 345, 403, 408, 664-669, 672-675, 884
Széchy Tamás – 793
Szécsényi Lajos – 121, 170, 202, 408, 717, 721, 723, 730
Szedő Tibor – 187, 202, 207, 209, 213, 217, 400, 403, 408, 434, 783-786, 806
Szegvári Katalin – 134
Székely István – 326, 411
Székely Márta – 326, 411
Székely Miklós – 55, 76
Szekér László – 119, 121, 125, 151, 170, 411, 416, 701, 716, 721, 730
Szekeres Pál – 7-8, 138, 146, 151, 153, 156-158, 160-161, 163, 165, 167-170, 172-176, 179-181, 183, 191, 195, 197-200, 202, 204, 206, 213, 220, 222, 228, 236, 238-239, 242-243, 245-247, 252, 254, 256-257, 261-262, 264, 270, 279, 282, 284-286, 290, 292-295, 297, 299, 301, 311-313, 317-319, 325, 331, 334, 341, 347, 367, 374, 376-385, 388, 391, 400, 403, 408, 410, 416-417, 423, 426, 430-431, 434, 436-437, 444, 449, 454, 459, 463, 472, 491-492, 693, 780, 783, 793, 812-822, 828, 849, 860, 893-895, 898, 905, 914-915, 917, 929
Szelei István – 199, 812-813
Szelényi Imre – 5, 51, 59, 65, 408, 489, 596, 868
Széles Sándor – 772
Széll Sándor – 252, 409, 663
Szénási Imre – 41-42, 420, 764, 881
Szendrő Szabolcs – 750-751
Szenes Andrea – 377, 812
Szepesi Attila – 10, 29, 90, 96-97, 105, 108, 121, 125, 130, 146, 151, 170, 179, 202, 391, 401, 403, 408, 416, 464, 494, 546, 548-551, 557, 562-564, 566-567, 570, 572-574, 576-578, 883
Szerencsi Éva – 15, 347, 392, 416
Szigedi László – 202, 239, 409, 703, 720, 730, 833
Szikora Gyula – 218, 589
Szilágyi Erzsébet – 702, 714
Szilágyi Gergely – 781
Szilágyi Zoltán – 772
Szilák Ágnes – 15, 267, 272-273, 278, 382-383, 389, 416, 790
Szilasi Ferenc – 190, 662
Szili Katalin – 262, 287
Szili Nóra – 273
Szilvásy Lajos – 51, 416
Szilvia, Svéd Királynő – 254
Szily Márta – 326, 416
Szirmai Benedek – 347, 411, 869, 882, 929
Szloboda László – 544, 572, 578
Szoboszlai József – 46, 680, 685
Szoboszlai Sándor – 47-49, 409
Szomor Sándor – 239
Szőke Miklós – 810
Szőke Viktória – 6-8, 15, 286, 326, 347, 364-365, 416, 419, 427, 449-450, 473, 478, 490-492, 866
Sztefanopulosz, Konsztantinosz – 253
Szurcsik Mihály – 151, 409, 662
Szücs Gyuláné Kristóf Krisztina – 702-703, 884
Szücs István – 517
Szűcs Miklós – 170-176, 195, 197, 416, 419, 423, 442-443, 446-447, 551, 780-782, 815, 866, 873, 876-877
Szücs-Gáspár György – 92

T

Taczman Elek – 246, 431, 434-435
Tajthy Katalin – 518
Takács István – 614, 712-714, 730, 884
Takács Károly – 195, 732, 845, 879
Takács László – 252, 416
Takács Sándor – 121, 124-125, 130, 145, 403, 409, 774-776, 807
Tálasi Ferenc – 101, 121, 125, 190, 411, 881
Tálosi Ferenc – 659-661
Tamás Henriette – 283, 286, 299, 302-303, 322, 326, 382-383, 391, 819

Tantos Balázs – 789
Tapa Gergely – 517-519, 871, 883
Tapodi László – 521, 586
Tapolczai Gergely – 225, 306, 324, 863
Tapper, Melissa Milly – 849
Tar László – 46, 154
Tardos János – 191, 225, 252, 277, 283, 286, 298-299, 301, 323-324, 326, 347, 376, 416, 654, 793
Tari Imre – 252, 262, 269, 272, 286, 326, 411, 431, 434-436, 475, 787, 790, 794-795
Tarjányi Judit – 269, 790
Tarpai László – 147, 151-153, 155-157, 416, 423, 550, 582, 814-815, 864, 866, 873, 875
Tatai Zsófia – 170, 179, 409, 780, 782
Tatár András – 15, 347, 392, 416
Tatár Mihály – 720, 730

Tauber Zoltán – 10, 15, 29, 38-39, 42-43, 50-51, 60-62, 68, 71, 90, 97, 108, 168, 173, 201, 220, 241-242, 273, 330, 373, 389, 400, 409, 420, 434, 494, 520, 543-544, 546-549, 551, 558-566, 570, 572-573, 578, 881, 883
Temesvári József – 186, 202, 411, 555
Tényi Zsolt – 511, 513
Terpitkó András – 46
Therese, Marie – 254
Thomas, Trevor – 852
Tibor Tamás – 128, 158, 182, 780
Tilly Tamás – 699
Tímár Mátyás – 154
Timár Mihály – 732, 877
Tofalos, Dimitrios – 844
Toit, Natalie Du – 440, 475, 848, 879
Tolnai Andrea – 699
Tomhauser István – 202, 411
Tompai Zoltán – 699
Toponári Gábor – 225
Tormássy Béla – 15, 527, 598, 682, 768, 883
Tory György – 90, 96-97, 105, 121, 124, 128, 130, 242, 400-401, 409, 766, 770-776, 806
Tos Zoltán – 634-636, 640, 642, 644
Tóth Ágnes – 519
Tóth András – 15, 51, 62, 70, 90, 95, 101-102, 104, 121, 125, 130, 242, 252, 400, 403, 409, 411, 434, 436, 763, 766-767, 770, 772-776, 806, 815, 881, 884
Tóth Attila – 269, 790
Tóth Eszter – 170, 200, 202, 252, 416
Tóth Ildikó – 15, 170, 197, 200, 202, 239, 249, 252, 281, 284, 286, 298, 306, 311-312, 314, 321-322, 326-327, 367, 381-383, 416, 475, 634, 668
Tóth István – 121, 165, 191, 217, 411, 565, 582-583, 666, 668-669, 673-675
Tóth József – 15, 195, 228, 561, 564, 570, 750
Tóth Julianna – 690, 702-703, 884
Tóth Lajos – 712-713, 884
Tóth László – 590, 594, 712
Tóth Péter Pál – 658
Tóth Tamás – 6, 325, 328-329, 332-334, 337, 345-346, 352-354, 356-357, 360, 363, 365, 400-401, 403, 409, 438, 478, 490, 747, 794-796, 798-801, 803, 806, 861, 870, 915, 930
Tóth Veronika – 15, 286, 302, 304, 319, 322, 326, 392, 416, 668
Tóth Viktor – 752-753, 884
Tóth Zoltán – 779
Tóthné Dr. Kälbli Katalin – 9, 12, 493, 496, 531, 843, 845, 847, 849, 878
Tóthné Kurilla Zsuzsanna – 190-193, 195, 242, 275, 585, 882
Tőke József – 712, 884
Tömössy László – 59
Törzsök Tibor – 750
Trizsi (Czapné) Éva – 685
Trizsi Éva – 90, 94, 96-98, 105, 151, 157, 163, 404, 681-683, 685
Trudgen, John – 761
Tunkel Nándor – 346, 349, 360, 363, 403, 409, 665, 668-675, 884
Turcsányi István – 697
Tuul, Pyambuu – 846
Tyll, Rudolf – 581

U

Ulfson, Ulrica – 697
Urbancsok György – 113-114, 118, 143, 151, 156, 163, 409, 434, 602-603, 607, 611-613, 615, 693, 884
Urr Anita – 323, 340, 347, 392, 416
Urr György – 347, 416
Urr Krisztián – 685
Urvári Sándor – 197

V

Váczi Anita – 346, 354-355, 363, 409, 687-690
Vágola Imre – 685
Vajda Attila – 687
Vajda László – 138
Valentin Zoltán – 190
Vámos Károly – 42-43, 45-47, 242, 275, 373-374, 411, 418, 595, 632, 764, 841, 883
Vámos Károlyné – 42, 45, 242, 275, 373-374, 418, 632, 764, 841, 883
Vámos Margit – 513
Várfi Ferenc – 55, 57, 76
Varga Béla – 747
Varga József – 582, 625
Varga Katalin – 346, 354-355, 363, 409, 688-690, 868, 930
Varga Krisztina – 15, 114, 135, 776
Varga Margit – 202, 206, 208, 213, 217, 409, 435, 587, 590-593, 607-608, 619
Varga Mihály – 51, 409, 544, 546, 570, 572, 578
Varga Pál – 658
Vargáné Mező Lilla – 874
Várhegyi Krisztián – 668-669, 673-675
Varjasné Dr. Kovács Edit – 517, 519, 866
Várkonyi Attila – 250, 262, 416, 419, 863
Várnai Mária – 170, 202, 252, 416, 419, 863
Várnai Pálné – 712
Vasák Iván – 137, 139
Vaskúti István – 149, 423, 865-866
Vass Ágnes – 267-268, 409, 417, 832, 834, 882
Vassallo, Alberto Martínez – 816
Vécsei Zoltán – 189
Végh Ferenc – 76, 78
Végh Tibor – 654-655
Veleg Krisztián – 701
Venesz András – 146, 565-566
Verebes István – 250

Vereczkei Zsolt – 140, 145, 151, 156-158, 170, 173, 179, 202, 207, 213-214, 251-252, 255-256, 262, 264, 286, 288, 291, 293, 311, 325, 333, 337, 345-346, 356-357, 360, 363, 400, 403, 409, 425, 434, 436, 446-447, 520, 751, 760, 770, 776-780, 782-784, 786-792, 795-796, 798, 800-801, 806, 862, 914-916, 930
Veres Amarilla – 346, 353, 360, 403, 409, 438, 817-818, 821-822
Veres Eliza – 513
Verseghi Anna – 528, 871
Vettenburg, Sonia – 847
Vidovics György – 326, 416
Vígh Klára – 46, 409, 606
Világosi Gábor – 167, 174, 287
Vilmos Endre – 84, 109, 691
Vincze Gábor – 202, 204, 213, 252, 255, 262, 264, 286, 288, 294, 296, 403, 409, 431, 436-437, 444, 652-655, 875, 916, 930
Vincze Zoltán – 241
Vinkó György – 90, 93, 96, 98, 100, 411, 598-599, 602, 604, 867, 876
Virág Mihály – 144, 157, 409, 664, 673
Virányi Zsolt – 252, 347, 416, 419, 424
Vitéz Gábor – 701, 704, 730
Vitkai Lászlóné – 583
Vitray Tamás – 196, 425-426
Vizkelety Tibor – 86
Vlaskovits József – 771
Voján István – 189
Volczné Hajdu Brigitta – 286, 379, 383, 867

W

Wágner Pál – 109
Wang, Karl – 147
Wéber (Kleinné) Gitta – 685
Wéber Brigitta – 680-681, 685, 767
Wéber Gitta (Klein Gyuláné) – 90, 406, 520
Weihenmayer, Erik – 852
Weisz Ildikó – 504, 509, 871, 874
Weisz Róbert – 11, 15, 326, 347, 355, 411, 438, 495, 686-687, 689-690, 880
Wendel, Franz – 829
Werkman Viktória – 702
Werner, Christoph – 698
Wernerné Szabó Andrea – 202, 411, 783
Wesselényi Miklós – 77, 139, 177, 181, 190, 220, 230-232, 243, 266, 279-280, 506, 582, 587, 658-659, 787, 859
Wessely Vilmos – 15, 109, 118, 135
Wheelz, Aaron – 853
Wichmann Tamás – 846, 879

Kiadó:
Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ)
www.meosz.hu meosz@meosz.hu Felelős vezető: Kovács Ágnes elnök

Felelős kiadó:
Nádas Pál

Borító és 22., 23., 857. oldal design:
Berki Erzsébet

Tördelő, műszaki szerkesztő: Nánási László – Fotografit Stúdió

Nyomtatás: Stanctechnik Digitál Kft.
Felelős vezető: Hermann Nikolett
www.stanctechnikdigital.hu | info@stanctechnik.hu

E-book számítástechnikai hátterét készítette:
Col-Directinfo Kft. Felelős vezető: Lengyel László
www.directinfo.hu | iroda@directinfo.hu
Az archív filmek digitalizálása, a filmek vágása: Bordán Attila